

Tachi ak'õre pedee

Epena New Testament

Contents

San Mateopa Pedee Pia P'āda	1
San Marcopa Pedee Pia P'āda	65
San Lucapa Pedee Pia P'āda	107
San Juanpa Pedee Pia P'āda	174
Jesucristopa Jirit'eradaarāpa Oodap'edaa	223
San Pablopa K'art'a P'āda Romade P'ani Ijāapataarāmaa	278
San Pablopa K'art'a Naapiara P'āda Corinto P'uurudepema Ijāapataarāmaa	307
San Pablopa K'art'a T'ēepema P'āda Corinto P'uurudepema Ijāapataarāmaa	334
San Pablopa K'art'a P'āda Galacia Eujādepema Ijāapataarāmaa	353
San Pablopa K'art'a P'āda Éfeso P'uurudepema Ijāapataarāmaa	364
San Pablopa K'art'a P'āda Filipos P'uurudepema Ijāapataarāmaa	374
San Pablopa K'art'a P'āda Colosas P'uurudepema Ijāapataarāmaa	381
San Pablopa K'art'a Naapiara P'āda Tesalónica P'uurudepema Ijāapataarāmaa	388
San Pablopa K'art'a T'ēepema P'āda Tesalónica P'uurudepema Ijāapataarāmaa	394
San Pablopa K'art'a Naapiara P'āda Timoteomaa	398
San Pablopa K'art'a T'ēepema P'āda Timoteomaa	406
San Pablopa K'art'a P'āda Titomaa	412
San Pablopa K'art'a P'āda Filemonmaa	416
K'art'a P'āda Hebreo Pedee Pedepataarāmaa	418
Santiagopa K'art'a P'āda Judiorā Ijāapataarāmaa	439
San Pedropa K'art'a Naapiara P'āda	448
San Pedropa K'art'a T'ēepema P'āda	457
San Juanpa K'art'a Naapiara P'āda	462
San Juanpa K'art'a T'ēepema P'āda	470
San Juanpa K'art'a Araarepema P'āda	472
San Judapa K'art'a P'āda	474
Tachi Ak'ōrepa k'awapida San Juanmaa	477

Tachi ak'õre pedee

New Testament in Epena (CO:sja:Epena)

Language: Epena

Provided by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit www.dbs.org (USA), www.bibleleague.ca (Canada), and www.opendoors.org (Europe).

Copyright and Permission to Copy

Copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc. Scripture text used by permission.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society (www.dbs.org).

PDF generated on 2017-08-24 from source files dated 2017-08-24.

9618a8eb-bcf5-5d14-a376-39199475f27a

ISBN: 978-1-5313-0582-6

SAN MATEO

San Mateopa Pedee Pia P'āda

San Mateopa na pedee pia p'āji. Ichiaba t'ijarapachida Leví. Judío paji. Jesucristo ome nipapachi. Na pedee pia p'ādade Mateopa jara bi Jesús Tachi Ak'ōrepa pēida eperāārā o k'achiadeepa k'aripa atamerā Tachi Ak'ōrepa jaradak'a judiorā chonaarā-maa Antiguo Testamento apatade. Audú jara bi Jesupa jarateepatade. Irua eperāārā-maa ūraapachi; chi k'ōp'āyoorāmaa jarateepachi; nepiripachi ne-inaa jarateeit'ee māk'aapa jarapachi sāga p'anapataadaipia bi Tachi Ak'ōre jua ek'ari p'anapataarā.

Naapiara Mateopa jara bi Jesús chonaarāwedapema judiorā ēreerādeepa uchi-ada; iru t'oda māk'aapa treinta años wāyaap'eda, Juan Bautistapa irude jarateeda (caps. 1.1–3.12). Jara bi Juanpa Jesús poro chooda; Jesús unuda netuara ome eujā pania wēe bide māk'aapa Jesús ewaa jaratee beek'āri (caps. 3.13–4.25). Jara bi Jesupa jarateepata Galilea eujāde: ūraa jarateeda ee bide nipak'āri (caps. 5–7); ne-inaa ooda eperāārāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa (caps. 8–9); ichi k'ōp'āyoorā doce jirit'erada (cap. 10); awaraa ūraa jarateeda Galileade (caps. 11–12); awaraa nepirida jarateeit'ee (cap. 13) māk'aapa Rey Herodepa ooda Jesupa jarateepatade ūrik'āri (cap. 14.1–12). Jara bi Jesús nipapata awaraa eujāde (caps. 14.13–17.20); ichia t'ēe ooda Galilea eujāde (caps. 17.21–18.35) māk'aapa wāda Jerusalendee (caps. 19–20); ichia mama ooda māk'aapa jarateeda (caps. 21.1–26.13). Jara bi iru jita atadap'eda, ateadap'edaa judiorā poroorā k'irapite māk'aapa iru peet'aadap'edaa (caps. 26.14–27.66). T'ēepai jara bi iru chok'ai p'irabaida māk'aapa pedee t'ēe jarada ijāapataarāpa iru ūraa jarateenadamerā na p'ek'au eujā jōmaade (cap. 28).

Jesucristo ēreerā t'ī p'āda

(Lc 3.23–38)

1 Jesucristo uchijai chonaarāwedapema Rey Daviddeepa māk'aapa Abrahamdeepa. Chonaarāwedapemaarāpa iru ēreerā t'ī p'ājida ichi t'ēepemaarāpa k'awaadamerā k'airādeepa uchijai.

² Abraham Isaac ak'ōre paji. Isaac Jacob ak'ōre paji. Jacob Judá ak'ōre paji māk'aapa Judá ipemaarāde ichiaba.

³ Judá Fares māk'aapa Zara ak'ōre paji. Āchi nawe Tamar paji. Fares Hesrón ak'ōre paji. Hesrón Aram ak'ōre paji.

⁴ Aram Aminadab ak'ōre paji. Aminadab Nahasón ak'ōre paji. Nahasón Salmón ak'ōre paji.

⁵ Salmón Booz ak'ōre paji māk'aapa Rahab Booz nawe paji. Booz Obed ak'ōre paji māk'aapa Rut Obed nawe paji. Obed Jesé ak'ōre paji.

⁶ Jesé Rey David ak'ōre paji. Rey David Salomón ak'ōre paji māk'aapa Urías wēra pada Salomón nawe paji.

⁷ Salomón Roboam ak'ōre paji. Roboam Abías ak'ōre paji. Abías Asá ak'ōre paji.

⁸ Asá Josafat ak'ōre paji. Josafat Joram ak'ōre paji. Joram Ozías ak'ōre paji.

⁹ Ozías Jotam ak'ōre paji. Jotam Acáz ak'ōre paji. Acáz Ezequías ak'ōre paji.

¹⁰ Ezequías Manasés ak'ōre paji. Manasés Amón ak'ōre paji. Amón Josías ak'ōre paji.

¹¹ Josías Jeconías, chi ñpemaarā ome ak'õre paji. Mãirā p'anapachida Babilónia p'uurudepemaarāpa Israel pidaarā p'oyaadap'eda, presok'a ateedak'ari āchi eujādee.

¹² Ma Babilónia p'uurudee wādap'edaa, Jeconías Salatiel ak'õre paji. Salatiel Zorobabel ak'õre paji.

¹³ Zorobabel Abihud ak'õre paji. Abihud Eliaquim ak'õre paji. Eliaquim Azor ak'õre paji.

¹⁴ Azor Sadoc ak'õre paji. Sadoc Aquim ak'õre paji. Aquim Eliud ak'õre paji.

¹⁵ Eliud Eleazar ak'õre paji. Eleazar Matán ak'õre paji. Matán Jacob ak'õre paji.

¹⁶ Jacob José ak'õre paji. José María imik'ira paji. María Jesús nawe paji. Ma Jesús ichiaba t'ñjarapachida Cristo; jara k'inia bi Tachi Ak'õrepa pëida eperāarā rey pamerā.

¹⁷ Abrahamdeepa uchiada catorce uchiadap'edaarā uchijida Rey David paru-maa. Daviddeepa ichiaba uchiada catorce uchiadap'edaarā uchijida Israel pidaarā aterutamaa Babilónia p'uurudee. Ichiaba madeepa uchiada catorce uchiadap'edaarā uchijida Jesucristo t'orumaa.

Jesucristo t'oda

(Lc 2.1-7)

¹⁸ Jesucristo t'oda nāga paji. Iru nawe, María, pedeetee baji José ome miak'aidait'ee. Mamīda araa padai naaweda, Tachi Ak'õre Jaurepa biak'oopiji.

¹⁹ Josepa biak'oo bi unuk'ari, miak'ai-e pait'ee paji iru ome. Mamīda José t'ari pia bada perā, María k'ira nejasiapiamaapa k'iup'ee amaataait'ee paji, awaraarāpa k'awaanaadamerā. ²⁰ Māga k'isia bide, k'aimok'araaji it'aripema ángel ome. Māgipa māgaji:

—José, Rey Daviddeepa uchiada, waaweenāaji María ome miak'aiit'ee, Ak'õre Jaurepata ma warra oopida perā. ²¹ Mariapa imik'ira warra t'oit'ee. T'ñ biit'eeda aji, Jesús, irua eperāarā k'aripait'ee perā atuanaadamerā āchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa.

²² Māga paji Tachi Ak'õrepa jarapidak'a chonaarāweda ichi pedee jarapari it'aideepa:

²³ 'Awēra imik'ira ome k'ai-ee bita biak'ooit'ee māk'aapa imik'ira warra t'oit'ee. Iru t'ñjaradait'ee Emanuel.' (Is 7.14)

Māgí t'ñ jara k'inia bi: "Tachi Ak'õre tachi ome bapari."

²⁴ José ñrimak'ari, ooji ma angelpa jaradak'a. María ataji ichi wēra pamerā.

²⁵ Mamīda miak'aida-e paji, chi warra t'oru misa. T'ok'ari, Josepa t'ñ bijí Jesús.

K'isia k'awaa beerā chedap'edaa Jesús ak'ide

2 Jesús t'oji Belén p'uurude Māgí p'uuru Judea eujāde bi. T'ok'ari, Herodes Judea eujādepema rey paji. Maapai k'isia k'awaa beerā ak'õrejiru uchiapari eereepa Jerusalén p'uurudee chejida. Āchia lucero ak'ipachida k'awaadait'ee ne-inaa p'asait'ee bi. ² Pachedak'ari, eperāarā iidijida:

—¿Sāma bima ajida, Judiorā Rey t'oda? Iru lucero uchiak'ari ak'õrejiru uchiapari eere, rey waibia t'oda k'awaajida. Mapa ma lucero t'ēe chejida parā rey jiride. Irumaa it'aa t'ide chejidada ajida.

³ Rey Herodepa māga ūrik'āri, p'era pik'a nībeeji, Jerusalén p'uuru pidaarā ichi-aba. ⁴ Māpai Herodepa t'ī pēiji p'aareerā poroorā māik'aapa Moisepa p'āda jarateep-ataarā. Iidiji sāmata Tachi Ak'ōrepa pēiit'ee bada t'oit'ee paji. ⁵ Māpai p'anaujida:

—Belén p'uurude, Judea eujāde t'oit'ee. Chonaarāweda Ak'ōre pedee jaraparipa nāga p'āji:

⁶ 'Belén p'uuru apema Judea eujādepema p'uuru k'āyaara ek'ariara bi-e, ma p'uurude eperāarā poro waibia t'oit'ee perā. Irua Israel pidaarā ak'iit'ee mi pari.' (Mi 5.2)

⁷ Herodepa māga ūrik'āri, ma k'isia k'awaa beerā mera t'ī pēiji iidit'ee sāaweda ma lucero unujida. ⁸ Maap'eda āchi Belendee pēiji. Mamīda māgaji:

—Wāti ma warra jiride. Pia iididapāde aji, ma warra pari. Unu atadak'āri, mimaa jara chedapāde aji, mi jida ichiaba irumaa it'aa t'ide wā k'inia bairā.

⁹ Māpai k'isia k'awaa beerā wājida. Ma lucero āchi naa wāpachi. Mata ak'inī banaji ma warra badamāi. ¹⁰ Māga unudak'āri, o-īadachida. ¹¹ Teeda t'īudak'āri, unujida ma warra chi nawe María ome. Māpai bedabaidap'eda, it'aa t'ijida ma warra k'īrapite māik'aapa āchi net'aa aneedap'edaa ewat'idak'āri, teejida nēe, ne-inaa t'ūa bapari bajūbak'a māik'aapa k'era pia t'ījarapatap'edaa mirra. ¹² Maap'eda k'āimok'araade Tachi Ak'ōrepa jaraji waa wānaadamerā Herodemaa. Mapa awaraa ode wājida āchi eujādee.

María José ome Egipto eujādee mirudap'edaa

¹³ K'isia k'awaa beerā wādap'edaa t'ēepai, k'āimok'araade it'aripema angelpa Josemaa māgaji:

—P'irabāiji māik'aapa wāji Egipto eujādee pichi wēra iru warra ome. Mama p'ananadapāde aji, mia jararumaa, Herodepa na warra jiripiit'ee perā peepiit'ee.

¹⁴ Aramāgā José p'irabaiji. María māik'aapa chi warra atap'eda, p'ārik'ua Egiptodee wājida. ¹⁵ Mama p'aneejida Herodes piurumaa. Māga paji Tachi Ak'ōrepa jaradak'a, ichi pedee jarapari it'aideepa:

'Egipto eujādeepa mi warra t'ī pēiji chemerā.' (Os 11.1)

Herodepa imik'ira warrarā peepida

¹⁶ Herodepa k'awaak'āri ma k'isia k'awaa beerāpa ichi k'ūrat'aadap'edaa, k'īraudachi. Āchia jaradade k'isiap'eda, ichi soldaorā pēiji Belén p'uurudee māik'aapa p'uuru k'ait'a p'anadap'edaamaa, warrarā año omeedeepea edaa peek'oodamerā.

¹⁷ Māgā Tachi Ak'ōre pedee jarapari Jeremiapa jaradak'a uchijai:

¹⁸ 'Rama p'uurude jēpi ororoo ūrijida. Jēpi chupiria ūrijida. Raquel jēe nībaji ichi warrarā-it'ee. Apidaapa ichi t'āri o-ī-īapidak'aa paji, chi warrarā k'iniidaidap'edaa perā.' (Jer 31.15)

¹⁹ Herodes piuda t'ēepai, Egiptode at'āri p'anide k'āimok'araade angelpa jaraji Josemaa:

²⁰ —Wāpāde aji, Israel eujādee pichi wēra, chi warra ome, warra pee k'inia p'anadap'edaarā piudap'edaa perā.

²¹ Māgā wājida Ak'ōrepa jara pēidak'a. ²² Mamīda Josepa k'awaak'āri Arquelao rey bi chi ak'ōre Herodes pari Judea eujāde, waawee baji mama banait'ee. Māga nide k'āimok'araade Tachi Ak'ōrepa jaraji Galilea eujādee wādamerā. ²³ Mama panadak'āri, Nazaret p'uurude p'ananajida. Māga paji Ak'ōre pedee jarapataarāpa jaradap'edaak'a: "Eperāarāpa Jesús t'ījarapataadait'ee Nazaret pida."

Juan Bautistapa jarateeda

(Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

3 Ma t'ēepai eperā t'ījarapatap'edaa Juan Bautista Tachi Ak'ōrepa jara pēida jara cheji Judea eujāde, eujā pania wēe bimāi. ² Māgaji:

—¡P'ek'au k'achia oo amáati māik'aapa Tachi Ak'ōrede ijāapatáati! Taarā-e nide Tachi Ak'ōrepa eperāarā p'e biit'eeda aji, ichi jua ek'ari, ichideerā p'aneedamerā.

³ Chonaarāweda Tachi Ak'ōre pedee jarapari Isaíapa jaraji:

‘Eujā pania wēe bide eperā bia bi: “O pi-ia oopatak'a poro waibia chei naaweda, māga pik'a p'ek'au k'achia oo amáati Tachi Waibia chei naaweda.” ’ (Is 40.3)

⁴ Māgí eperā Juan paji. P'aru camello k'aradee k'ada jīpachi. Chi k'irride jīpari ne-ede ooda paji. K'opachi sisi māik'aapa topachi jirri miéle. ⁵ Eperāarā Jerusalén p'uurude p'anadap'edaarā awaraa Judea eujādepemaarā ome māik'aapa Jordán to k'ait'a p'anadap'edaarā ome chejida Juan pedee ūride. ⁶ Tachi Ak'ōremaa chupiria iidi chejida āchia p'ek'au k'achia oopatap'edaa k'aurepa. Māpai Juanpa āchi poro choo wāpachi Jordán to jāde.

⁷ Fariseorā saduceorā ome chok'ara ichiaba chejida Juanmaa poro choopide. Mamīda Juanpa māgaji:

—¡Parā k'achia-idaa beerādeepa uchiadap'edaarā! ¡Taamák'api p'ani! ¿Poro choopi chejida-ek'ā Tachi Ak'ōre juapa mia k'iniada-e p'anadairā? ⁸ Māga pirā, p'ek'au k'achia oo amáati māik'aapa p'anapatáati Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a. ⁹ K'īisianáati Tachi Ak'ōrepa parāta miapi-e pait'ee Abrahamdeepa uchiadap'edaa perā. Mia jara bi: Na māudeepa Tachi Ak'ōrepa Abrahamdeepa uchiadap'edaarā oo atai. ¹⁰ Ara chaarapa nejō biiri chauk'aa bi t'u peet'aapatak'a t'ipitaude bat'at'aadait'ee paa jōmerā, māga pik'a taarā-e Tachi Ak'ōrepa jōpiit'ee parā, chi oodaamaa p'anapataarā irua k'inia bik'a. ¹¹ Mia parā poro choopari paniapa, ak'ipidamerā pāchia p'ek'au k'achia oopata oodaamaa p'ani māik'aapa wāara Tachi Ak'ōrede ijāa p'ani. Mamīda eperā mi t'ēe cheru mi k'āyaara waibiara bi. Mia iru chancla ateeik'araa bi, mi iru k'āyaara ek'ariara bairā. Irua eperāarā nágá poro chooit'ee. Tachi Ak'ōre Jaure ba chepiit'ee parā k'ap'iade. Mamīda ichide ijāadak'aa beerā t'ipitaude jōpiit'ee. ¹² Ooit'ee trigo ewaparipa ooparik'a. Māgipa pala aneek'āri, trigo ewada it'aa jira bat'apari chi tau uchiamerā māik'aapa nāupa chi e āyaa ateemerā. Maap'eda ma trigo tau ia bipari chi iapatamāi. Mamīda chi e beeda t'ipitaude bat'at'aapari. Māgí t'ipitau k'īik'aada aji.

Jesús poro chooda

(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

¹³ Maapai Jesús wāji Galilea eujādeepa Jordán todee, Juan badamaa poro choopide. ¹⁴ Ewaa weda Juanpa iru poro choo-e pait'ee paji. Mapa māgaji:

—Piata mi poro choopia bi. ¿Sāap'eda mimaa cheruma aji, pi poro choopide?

¹⁵ Mamīda Jesupa p'anauji:

—Mi poro choopáde aji, Tachi Ak'ōrepa jara bik'a uchiamerā.

Māpai Juanpa poro chooji. ¹⁶ Poro choop'eda, Jesús toiduupa uchiak'āri, pajā ewadachi māik'aapa irua unuji Tachi Ak'ōre Jaure ichi īri palomak'a baai cheru.

¹⁷ Māpai ūriji it'ariipa nāga pedeeru:

—Nata mi Warra k'inia. Irua mi t'āri o-īapipari.

Netuara Poro Waibiapa Jesús k'achiade baaipiit'ee pada

(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

4 Maap'eda Tachi Ak'õre Jaurepa Jesús wāpiji eujā pania wēe bimaa, Netuara Poro Waibiapa irumaa ne-inaa k'achia oopi k'inia bada perā.

² Mama k'āima cuarenta nek'o-ee baji. Mapa jarrapisia nībeeji. ³ Māga nide Netuara Poro Waibiapa ne-inaa k'achia oopide cheji māik'aapa māgaji:

—Wāara pi Tachi Ak'õre Warra pirā, na māu pan papit'aapāde aji.

⁴ Jesupa p'anauji:

—¡Oo-eda! aji. Tachi Ak'õre Ũraa p'ādade jara bi:

'Eperā chik'o k'o bipapai chok'ai bak'aa. Tachi Ak'õre pedee k'awa bipa ichita chok'ai bapari.' (Dt 8.3)

⁵ Tēepai Netuara Poro Waibiapa iru ateeji Jerusalendee, Tachi Ak'õrepa jirit'erada p'uurudee. Mama Tachi Ak'õre te waibia ek'arra īri it'ī ateeji ⁶ māik'aapa māgaji:

—Wāara pi Tachi Ak'õre Warra pirā, namāik'aapa jītidaipāde aji, Tachi Ak'õre Ũraa p'ādade jara bairā:

'Ak'õrepa ichi angeleerā pēit'ee pi k'aripadamerā. Āchia pi jita atadait'ee māik'aapa pi t'idik'adait'ee, pichi biiri pida māumaa p'u oopiamaa.' (Sal 91.11-12)

⁷ Jesupa p'anauji:

—¡Jiti-eda! aji. Ichiaba Tachi Ak'õre Ũraa p'ādade jara bi:

'Ne-inaa pariatua oonāaji k'awaait'ee wāara Tachi Ak'õre Waibiapa tachi ak'ipari wa māga-e.' (Dt 6.16)

⁸ Maap'eda Netuara Poro Waibiapa iru ee it'īara bi nok'ode ateeji. Mama ak'ipiji jōmaweda na p'ek'au eujādepema p'uuru, net'aa pi-ia ome. ⁹ Māpai māgaji:

—Pita mi k'īrapite bedabaip'eda, mimaa it'aa t'īrura, māgara na jōmaweda pērē payada aji.

¹⁰ Jesupa p'anauji:

—¡Oo-eda! aji. Āyaa wāpāde aji, Satanás.

Tachi Ak'õre Ũraa p'ādade jara bi:

'Tachi Ak'õre Waibiamaa aupai it'aa t'īpatāati māik'aapa jīp'a oopatāati irua jara bik'a.' (Dt 6.13)

¹¹ Māpai Netuara Poro Waibia āyaa wāji. Māga nide angeleerā chejida Jesús k'aripade.

Jesupa naapiara jaratee beeda

(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

¹² Jesupa ūrik'āri Juan Bautista carcelde t'ī nībidap'edaa, wāji Galilea eujādee.

¹³ Mamīda Nazaret p'uurude bana-e paji. Ma k'āyaara banaji Capernaum p'uurude, lago ik'aawa bi Zabulón, Neftalí ēreerā eujāde. ¹⁴ Māgā uchiaji Tachi Ak'õre pedee jarapari Isafapa p'ādak'a:

¹⁵ 'Zabulón ēreerā eujāde māik'aapa Neftalí ēreerā eujāde, Jordán to k'īraik'a eere p'usadee o wāparide, Galilea apata eujāde Israel pidaarā-eerā p'anapachida.

¹⁶ Māpemaarā p'āriu pik'a bide p'anapatap'edaa, īdaa pi-ia unudait'ee. Tachi Ak'õrepa ma īdaa pēit'ee chi p'āriu pik'a bide p'aniirāmaa atuanaadamerā.' (Is 9.1-2)

¹⁷ Maadak'āriipa Jesupa jarateemaa beeji:

—P'ek'au k'achia oo amáati mǎik'aapa Tachi Ak'õrede ijāapatáati. Taarā-e nide Tachi Ak'õrepa eperāarā bi k'inia bi ichi jua ek'ari, ichideerā p'aneedamerā.

Jesupa to-iapataarā k'ĩmari jirit'erada

(Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)

¹⁸ Ewari aba Jesús Galilea Lago ide nipak'ari, unuji ipemaarā omé: Simón; ichi-aba t'ijarapatap'edaa Pedro mǎik'aapa Andrés. To-iapataarā paji. Mapa t'iri t'aamaa p'anajida. ¹⁹ Ara unuk'ari, Jesupa mǎgaji:

—Mi ome nipapatáati mǎik'aapa óoti mia ooparik'a. Idideepa eperāarā jiridait'ee Tachi Ak'õre-it'ee, to-iapataarāpa chik'o jiripatak'a.

²⁰ Aramata āchi t'iri atabēijida mǎik'aapa wājida iru ome.

²¹ Ipu nok'ode Jesupa awaraa ipemaarā omé unuji: Santiago mǎik'aapa Juan. Zebe-deo warrarā paji. Barcode t'iri pi-ia p'e bimaa p'anajida chi ak'õre ome. Mǎga oomaa p'anide Jesupa āchi t'iji ichi ome wādamerā. ²² Aramata chi ak'õre atabēijida barcode mǎik'aapa wājida Jesús ome.

Jesupa eperāarā chok'araarāmaa jarateeda

(Lc 6.17-19)

²³ Maapai Jesús Galilea eujā jōmaade nipaji. Tachi Ak'õre pedee jaratee nipapachi judiorā Tachi Ak'õre Ūraa jarateepata te bee chaa. Pedee pia jarateepachi k'awaadamerā taarā-e Tachi Ak'õrepa eperāarā p'e biit'ee ichi jua ek'ari, ichideerā p'aneedamerā. Ma awara k'ayaa jōmaweda jipa nipapachi. ²⁴ Siria eujādepemaarāpa mǎga ūridak'ari, irumaa aneejida k'ayaa beerā k'ira t'ādo: k'ap'ia p'ira-idaa beerā; netuara k'ap'iade merātia beerā; wawa beerā; k'ap'ia chiwa beerā. Ma k'ayaa jōmaweda Jesupa jipapachi.

²⁵ Eperāarā chok'ara iru ome nipapachida: Galilea eujādepemaarā; Decápolis eujādepemaarā; Jerusalén p'uurudepemaarā, awaraa Judea eujādepemaarā ome mǎik'aapa Jordán to ak'õrejiru uchiapari eerepemaarā.

Jesupa ūraada ee bide bak'ari

(Lc 6.20-23)

5 Jesupa eperāarā chok'ara unuk'ari, su-ak'i banaji ee bide. Ichi ome nipapataarā wājida iru k'ait'a. ² Māpai ichia jarateemaa beeji:

³—T'ari o-ia p'ani chi chupiria chedeerā. Tachi Ak'õre k'awa k'inia p'anadairā, ichideerā p'aneedait'ee.

⁴ T'ari o-ia p'ani chi k'isia p'ua p'aniirā, Tachi Ak'õrepa chupiria k'awaait'ee perā.

⁵ T'ari o-ia p'ani chi audua-ee p'aniirā, atadait'ee perā jōmaweda Tachi Ak'õrepa jarada ichideerāmaa teeit'ee.

⁶ T'ari o-ia p'ani chi Tachi Ak'õrepa jara bik'a oo k'inia p'aniirā, irua k'aripait'ee perā mǎga oodamerā.

⁷ T'ari o-ia p'ani chi awaraarā chupiria k'awaa p'aniirā, Tachi Ak'õrepa āchi jida chupiria k'awaait'ee perā.

⁸ T'ari o-ia p'ani chi t'ari jip'a oopataarā Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a, iru unudait'ee perā.

⁹ T'ari o-ia p'ani chi t'ari auk'a bipataarā awaraarā ome mǎik'aapa Tachi Ak'õre ome, mǎirā t'ijaradait'ee perā Tachi Ak'õre warrarā.

¹⁰ T'āri o-īa p'ani eperāarā awaraarāpa āchi jiridak'āri miapidait'ee, Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a oopata perā. Ichia āchi biit'ee ichi jua ek'ari ichideerā p'aneedamerā.

¹¹ T'āri o-īa p'ani awaraarāpa parāmaa ik'achia jaradak'āri, maa-e pirā ne-inaa k'achia oodak'āri, maa-e pirā seewadak'āri parā imiateedait'ee, mide ijāapata perā.

¹² Māga oodak'āri, t'āri o-īa, k'āiwee p'anéeti, Tachi Ak'ōre truade panadak'āri, irua parāmaa ne-inaa pi-ia teeit'ee perā. Māgá chonaarāweda Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāmaa ne-inaa k'achia ichiaba oopachida.

Jesupa jarateeda Tachi Ak'ōredeerā t'āk'a p'ani māik'aapa īdaa pik'a p'ani

(Mr 9.50; Lc 14.34-35)

¹³ —Na p'ek'au eujādepema ijāadak'aa beerā-it'ee parā t'āk'api p'ani. K'awa p'ani chik'o warraa bi t'ā ome. Mamīda t'ā k'iyaa-edaik'āri, warraa-ee bi. ¿Sāga k'iyapii waya? T'ā k'iyaa-ee bak'āri, bat'at'aapata o jāde eperāarā ai īri t'iadamerā.

¹⁴ Ichiaba na p'ek'au eujādepema ijāadak'aa beerā-it'ee parā īdaa pik'a p'ani. P'uuru ee nok'ode bi p'oyaa meradak'aa, p'ārik'ua chi uchiterree t'imiipa unupata perā. ¹⁵ Ichiaba lāmpara k'oodak'aa ne-inaa ek'ari mera bidait'ee. Ma k'āyaara k'oodak'āri, ne-inaa īri it'ī ata bipata jōma te jāde p'aniirāpa īdaa unudamerā.

¹⁶ Māga pik'a jirfti jōmaarāpa parā īdaa pik'a unudamerā. Māgá unudak'āri parāpa t'āri pia ne-inaa pia oomaa p'ani, it'aa t'īdait'ee parā Ak'ōre Waibia it'ari bimaa.

Jesupa Moisepa p'ādade jarateeda

¹⁷ —K'īisianāati mi cheji Moisepa p'āda maa-e pirā Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāpa p'ādap'edaa jōpide. Ma k'āyaara mi cheji k'awaapiit'ee māgí pedee p'āda k'āata jara k'inia bi. ¹⁸ Mia wāarata jararu. Pajā bi misa māik'aapa na p'ek'au eujā bi misa, apidaapa āyaa atada-e pai ma p'ādadepema letra biiri chak'e apida, Tachi Ak'ōrepa ooiit'ee bi p'asarumaa. ¹⁹ Mapa eperāpa Moisepa p'ādade jara bik'a oo-e bi pirā, ūraa abapai oo-e pijida, maa-e pirā awaraarāmaa jarateeru pirā ma ūraade jara bik'a oonaadamerā, māgí apemaarā k'āyaara ek'ariara bait'ee Tachi Ak'ōre k'īrapite. Jōdee eperāpa ook'āri ma ūraade jara bik'a māik'aapa awaraarāmaa jarateek'āri māga oodamerā, ichi apemaarā k'āyaara waibiara bait'ee Tachi Ak'ōre k'īrapite. ²⁰ Mia wāarata jararu. Parāpa Tachi Ak'ōrepa jara bik'a pipiara ooda-e pirā Moisepa p'āda jarateepataarāpa oopataadai k'āyaara māik'aapa fariseorāpa oopataadai k'āyaara, Tachi Ak'ōredeerā p'anada-e pai.

Jesupa k'īrau p'aniirāde jarateeda

(Lc 12.57-59)

²¹ —Parāpa ūridooda pāchi chonaarāpa ūraapatap'edaa:

'Eperā peenaadapāde apachida, eperā peeru pirā, awaraarāpa charraarāmaa ateedait'ee perā.' (Ex 20.13)

²² Mamīda miata jara bi: Apida ichi auk'aa ome k'īraudaru pirā, ma k'īrau bi charraarāmaa ateedait'ee. Ichiaba apidaapa ichi auk'aamaa ik'achia jararu pirā, ma pedee jarada k'aurepa Junta Supremadee ateedait'ee. Ma awara apidaapa ichi auk'aamaa jararu pirā: “¡Netuara!” ma pedee k'achia jaradapa atuait'ee tok'arradee.

²³ Maperā parādepemapa primisia Tachi Ak'ōre altarde ateeek'āri, k'īrāparu pirā pichi auk'aapa nepira iru bi pi ome, ²⁴ ma primisia altar k'īrapite atabēipia bi. Māpai

wāipia bi t'āri auk'a bide pichi auk'aa ome. Maap'eda waya chei altarmaa ma primisia teede Tachi Ak'ōremaa.

²⁵ Eperā nepīra iru bi pirā pi ome māik'aapa pi charramaa atee k'inia bi pirā, wāi naaweda t'āri pia pedeeipia bi iru ome t'āri auk'a bidait'ee. Maa-e pirā charra k'īrapite panadak'āri, māgipa pi ata bii jīapataarā juade carcelde t'i nībinadamerā.

²⁶ Mīa wāarata jararu. Mamāik'aapa uchīa-e pai p'arat'a jōmaweda p'aa-ema.

Jesupa jarateeda miak'āi p'aniirā awaraarā ome k'āidaik'araa bi

²⁷ —Parāpa ūridooda naawedapemaarāpa ūraapatap'edaa:

'Miak'āi p'aniirā awaraarā ome k'āinaadapāde apachida.' (Ex 20.14)

²⁸ Mamīda miata jara bi: Eperāpa wēra unuk'āri, k'īsiaru pirā ai ome k'āiit'ee, māgi p'ek'au ooji ma wēra ome, ichi t'āridepai ooji mīda.

²⁹ Maperā pi tau juaraarepema ne-inaa unuda k'aurepa pi k'achiade baairu pirā, piara bak'aji ma tau ēt'at'aamerā māik'aapa t'imī bat'at'aamerā, ma k'aurepa k'achiade baai k'āyaara. ³⁰ Ichiaba pi jua juaraarepemapa ne-inaa ooda k'aurepa pi k'achiade baairu pirā, piara bak'aji ma jua t'iap'et'aamerā māik'aapa t'imī bat'at'aamerā, k'achiade baai k'āyaara ma k'aurepa. Piara bi pichi k'ap'iadepema ne-inaa atuamerā, k'ap'ia jōmaweda atuai k'āyaara tok'arradee.

Jesupa jarateeda wēra amaadait'ee k'īsia p'aniirāde

(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lc 16.18)

³¹ —Ichiaba naawedapemaarāpa ūraapachida:

'Wēra amaat'aak'āri, mīa amaada k'art'a irumaa p'ā teeipia bi.' (Dt 24.1-4)

³² Mamīda miata jara bi: Eperāpa ichi wēra amaat'aaru pirā, chi wēra awaraa ome k'āi-ee badata, ma wēramaa p'ek'au oopii, k'āidarīi perā awaraa imik'īra ome. Ma awara eperāpa wēra amaat'aada ataru pirā ichi wēra pamerā, ma eperāpa p'ek'au oomaa bi awaraa wēra ome Tachi Ak'ōre k'īrapite.

Jesupa ne-inaa k'īrapite juraapataarāde jarateeda

³³ —Ichiaba ūridooda parā chonaarāpa ūraapatap'edaa:

'Ichita oodapāde apachida, parāpa juraadap'edaak'a Tachi Ak'ōre k'īrapite.' (Nm 30.2)

³⁴ Mamīda miata jara bi: juraanāati ne-inaa apida k'īrapite awaraarāpa parā pedee ijāadamerā. Juraanāati Tachi Ak'ōre trua k'īrapite, iru mama su-ak'i bapari perā.

³⁵ Ichiaba juraanāati na p'ek'au eujā k'īrapite, Tachi Ak'ōrepa na p'ek'au eujā ooda perā. Ichiaba juraanāati Jerusalén k'īrapite, Jerusalén Tachi Ak'ōre, Tachi Rey Waibia p'uuru perā. ³⁶ Ma awara juraanāati pāchi poro k'īrapite, parāpa puda k'āu apida p'āimaapida-e pai perā maa-e pirā t'orroopida-e pai perā. ³⁷ Māgā ne-inaa k'īrapite juraadak'āri awaraarāpa ma pedee ijāadamerā, ne-inaa k'achia oomaa p'ani. Parāpa ne-inaa oodait'ee pak'āri, jaradaipia bi: "Ooit'eeda" adaipia bi. Jōdee ne-inaa ooda-e pait'ee pak'āri, jaradaipia bi: "Oo-eda" adaipia bi.

Jesupa k'īra jō-ee p'aniirāde jarateeda

(Lc 6.29-30)

³⁸ —Parāpa ūridooda naawedapemaarāpa ūraapatap'edaa:

'Sīdapa eperā tau āriru pirā, chi sīda tau auk'a jīat'aadapāde apachida; ichiaba sīdapa k'ida k'ōradaru pirā, chi sīda k'ida auk'a k'ōrat'aadapāde ajida.' (Ex 21.24)

³⁹ Mamīda miata jara bi: Awaraapa pīmaa ne-inaa k'achia ooru pirā, k'īra jō-ee banáaji māgí ome. Ma k'āyaara pichi k'īra tarramaa sīru pirā, t'āri pia chi apema k'īra tarra ak'ipíji, auk'a sīmerā. ⁴⁰ Ichiaba nepirade bide awaraapa pichi camisa jāri ataru pirā, t'āri pia tééji pichi īripema p'aru jida. ⁴¹ Ichiaba tachi poro waibiapa ne-inaa chik'ia uapiru pirā kilometro aba, t'āri pia atééji kilometro omé. ⁴² Ma awara apidaapa pīmaa ne-inaa iidiruta pirā, tééji māik'aapa wāak'anáaji ne-inaa presta k'inia p'anadak'āri.

Jesupa jarateeda k'īra unuamaa iru p'anapataarāde

(Lc 6.27-28, 32-36)

⁴³ —Ichiaba ūridooda naawedapemaarāpa ūrapatap'edaa:

'Awaraarā k'inia iru baparíji (Lv 19.18)

māik'aapa pi k'īra unuamaa iru p'anapataarā k'īra unuamaa iru baparíji.' (Sal 139.21-22)

⁴⁴ Mamīda miata jara bi: Parā k'īra unuamaa iru p'anapataarā k'inia iru p'anapatáati māik'aapa eperāarāpa parā jiridak'āri ne-inaa k'achia oodait'ee, it'aa t'īpatáati āra pari. ⁴⁵ Māga ooruta pirā, pāchi it'aripema Ak'ōre Waibia warrarā p'anadait'ee. Irua ak'ōrejīru jērapipari jōmaarā īri; pia beerā īri, k'achia beerā īri paara. Ma awara irua k'oi chepipari ichi ūraade jara bik'a oopataarāmaa, ichi ūraade jara bik'a oomaa p'anapataarāmaa paara. ⁴⁶ Parāpa k'inia iru p'ani pirā pāchi k'inia iru p'anapataarā aupai, ¿k'āare-it'ee Tachi Ak'ōrepa parā pia ak'iima? Romadepemaarā rey-it'ee impuesto p'epataarāpa paara k'inia iru p'ani āchi k'inia iru p'aniirā. ⁴⁷ Ma awara parāpa pāchi auk'aarā aupai auteebairuta pirā, ¿ne-inaa pipiara oomaa p'anik'ā? Ijāadak'aa beerāpa paara āchi auk'aarā auteebaipata. ⁴⁸ Māgá eperāarā jīp'aarāk'a p'anadai k'āyaara, t'āri pia p'anapatáati ne-inaa k'achia ooda-ee, pāchi it'aripema Ak'ōre Waibia baparik'a.

Jesupa jarateeda ne-inaa pia oo k'awaadamerā

6 —K'īrak'aupai awaraarā taide ne-inaa pia oodai Tachi Ak'ōre-it'ee, āchia t'o p'anadamerā. Māga ooruta pirā, parā it'aripema Ak'ōre Waibiapa parāmaa tee-e pait'ee ne-inaa pia ichia k'isia iru bi teeit'ee ichideerāmaa.

² Maperā parādepemapa ne-inaa chupiria beerāmaa teek'āri, jōmaarāmaa pia ooda jaranáaji. Seewata Tachi Ak'ōrede ijāapatada apataarāpa māga oopata Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede māik'aapa calle jāde, eperāarāpa āchi t'o p'anadamerā. Mia wāarata jararu. Ma t'o p'aniirā pedee pia aupai iru p'anadait'ee, Tachi Ak'ōrepa āchima tee-e pait'ee perā ne-inaa pia irua k'isia iru bidepema. ³ Āchia oopata k'āyaara pia net'aa teek'āri chupiria beerāmaa, jaranáaji, pichi k'ōp'āyo piara bi-maa paara. ⁴ K'īup'ee óoji pi it'aripema Ak'ōre Waibiapa unu bairā. Ichiata ne-inaa pia teeit'ee pīmaa ichia k'isia iru bidepema.

Jesupa jarateeda it'aa t'ī k'awaadamerā

(Lc 11.2-4)

⁵ —Parāpa it'aa t'īdak'āri, oonáati Tachi Ak'ōrede ijāapatada apataarāpa oopatak'a. Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede jōmaarā taide āchi ak'inī p'aneepata it'aa t'īdait'ee. Ichiaba p'uuru jāde plaza bee k'idaa māga oopata eperāarāpa unudamerā. Mia wāarata jararu. Eperāarā pia pedeeapata aupai iru p'anadait'ee. ⁶ Maperā pi it'aa

t'ík'ári, pichi cuartode t'íuji mǎik'aapa chi puerta pia jíaji. Māpai it'aa t'íji pichi Ak'õre Waibiamaa, iru mama bairā pi ome. Irua pia oomaa bi unuk'ári, ne-inaa pia teeit'ee pīmaa, ichia k'isia iru bidepema ma ne-inaa ichideerāmaa teeit'ee.

⁷ It'aa t'ík'ári, pia-e bi ip'ii ichi ai pedeeta jara nībait'ee. Ijāadak'aa beerāpa māga oopata, k'isiapata perā audú pedee jōnipa Tachi Ak'õrepa audupiara ūriit'ee.

⁸ Māirāk'a p'ananáati, Tachi Ak'õrepa k'awa bapari perā parāpa falta p'ani, iididai naaweda. ⁹ Nāga it'aa t'idaipia bi:

'Tachi Ak'õre it'ari bi,

pi t'ī awaraa t'ī k'āyaara pipiara bi.

¹⁰ Eperāarā bīji pichi jua ek'ari pichideerā p'aneedamerā.

Óoji pichia k'inia bik'a na p'ek'au eujāde, it'ari ooparik'a.

¹¹ Tai-it'ee chik'o téeeji ewari chaa k'odait'ee.

¹² Taipa p'ek'au k'achia oopata chupiria k'awāaji mǎik'aapa perdonāaji

taipa perdonaapatak'a, awaraarāpa taimaa ne-inaa k'achia oodak'ári.

¹³ Tai k'achiade baaipināaji.

Tai k'aripa atāji Netuara Poro Waibia juadeepa.'

¹⁴ 'Parāpa perdonaaruta pirā awaraarāpa ne-inaa k'achia oopata parāmaa, Tachi Ak'õre it'ari bipa ichiaba perdonaait'ee parāpa ne-inaa k'achia oopata. ¹⁵ Mamīda parāpa perdonaada-e p'ani pirā awaraarāpa ne-inaa k'achia oopata parāmaa, māgara Tachi Ak'õrepa ichiaba perdona-e parāpa ne-inaa k'achia oopata.

Jesupa jarateeda nek'oda-ee it'aa t'ī k'awaadamerā

¹⁶ —Parā nek'oda-ee p'anadak'ári jīp'a k'isiat'ee Ak'õre net'aade, k'īra pia-ee p'ananáati Ak'õrede ijāapatada apataarāpa oopatak'a. Māga nipapata awaraarāpa k'awaadamerā nek'oda-ee p'ani, mǎik'aapa āchi t'o p'anadamerā. Mīa wāarata jararu.

Māgapai iru p'anadait'ee. ¹⁷ Pi it'aa t'ī bak'ári nek'o-ee, k'īra sīji mǎik'aapa t'ī-irúji

¹⁸ apidaapa k'awanaadamerā pi nek'o-ee bi. Eperāarāpa pi it'aripema Ak'õre Waibia p'oyaa unuda-e p'ani mīda, irua k'awa bi pia ne-inaa mera oo bi, pi ome bairā. Ma pari iruata ne-inaa pia teeit'ee pīmaa ichia k'isia iru bidepema.

Jesupa it'aripema ne-inaa piade jarateeda

(Lc 12.33-34)

¹⁹ —P'arat'a, net'aa pia p'enáati na p'ek'au eujāde p'ani misa iru p'anadait'ee, polillapa ma net'aa ārit'aai perā, maa-e pirā mogosiadarii perā taarā ia iru bipa, maa-e pirā nechiapataarāpa chia atadaridai perā. ²⁰ Ma k'āyaara jirfti it'aripema ne-inaa iru p'anadait'ee, mǎpema ne-inaa polillapa ārik'aa perā, mogosiak'aa perā mǎik'aapa nechiapataarā mama t'īudak'aa perā. ²¹ Na p'ek'au eujādepema ne-inaa pia audú ata k'inia bak'ári, pi t'āri araa bait'ee ma ne-inaa ome. Jōdee it'aripema ne-inaa pia audú ata k'inia bak'ári, pi t'āri araa bait'ee mǎgí ne-inaa ome.

Jesupa tachi taude jarateeda

(Lc 11.34-36)

²² —Tachi tau lamparak'a īdaa pik'a bi tachi k'ap'ia-it'ee. Pichi tau pia bak'ári, k'ap'ia jōmaweda īdaa pik'a bide bait'ee. ²³ Mamīda pichi tau k'achia bi pirā, k'ap'ia jōmaweda p'āriu pik'a bide bait'ee. Māgá pi k'ap'iade īdaa pik'a bi wāara p'āriu pik'a bi pirā, audupiara p'āriu pik'a bide bait'ee.

K'aita tachi chipari

(Lc 16.13)

²⁴—Eperā chipariirā omé jua ek'ari mimia baik'araa bi. Māga bi pirā, chipari aba k'ira unuamaa iru bai māik'aapa chi apema k'inia iru bai, maa-e pirā abaapa jara bik'a ooi māik'aapa chi apemapa jara bik'a ooamaa bai. Māga pik'a apidaapa ooda-e pai Tachi Ak'ōrepa jara bik'a, p'arat'a, net'aa pia p'e bi misa.

Tachi Ak'ōrepa ichi warrarā pia ak'i bapari

(Lc 12.22-31)

²⁵—Maperā mia jara bi: K'isia jōnanáati k'āata k'odait'ee maa-e pirā todait'ee, mágá chok'ai p'anadait'ee. Ichiaba k'isianáati sāga p'aru atadait'ee. Tachi Ak'ōrepa parā k'ap'ia ooji māik'aapa parā chok'ai p'anapiji. Māga bita, ¿p'aru tee-e paik'ā māik'aapa chik'o, ne-inaa toparii tee-e paik'ā parāmaa? ²⁶ Ak'íti, ipanaarā it'í wāabai p'ani. Āchia net'atau uudak'aa, ewadak'aa māik'aapa ia bidak'aa chi net'atau iap-atamāi. Mamīda parā it'aripema Ak'ōre Waibiapa ne-inaa teepari k'odamerā. ¿Iru-it'ee parā pipiara p'ani ipanaarā k'āyaara! ²⁷ Eperā audú k'isia nībipa hora aba pida waa chok'ai ba-e pai.

²⁸ 'Ma awara ¿k'āare-it'ee parā audú k'isiapata p'aru-it'ee? Ak'íti, sāga nep'ono p'ūajara t'āide nībi waripata. Mimiadak'aa māik'aapa p'aru k'adak'aa mágá pi-ia p'anadait'ee. ²⁹ Mamīda mia jara bi: Rey Salomonpa p'arat'ara, net'aa pia iru bapachi mīda, iru p'aru piara jī bak'āri, eperāarāpa iru pi-ia unuda-e paji nāgí nep'ono k'āyaara. ³⁰ Idi na p'ūajara wari wā. Mamīda nu uratidaik'āri, t'ipitaude paa jō-dariit'ee. Tachi Ak'ōrepa mágá pia ak'i bi pirā nep'ono p'ūajara t'āide nībi, audupiara parā ak'i bapariit'ee, at'āri irude mak'iaara ijāada-e p'ani mīda. ³¹ Tachi Ak'ōrepa mágá ichia ooda pia ak'i bapari perā, k'isia jōnanáati: “¿K'āata k'odait'ee?” maa-e pirā “¿K'āata todait'ee?” maa-e pirā “¿K'āata jīdait'ee?” ³² Mágá k'isiapata ijāadak'aa beerāpa. Mamīda parāpata it'aripema Ak'ōre Waibia iru p'ani. Irua k'awa bi ne-inaa parāpa falta p'ani. ³³ Maperāpi naapiara jiríti iru jua ek'ari p'anapataadait'ee māik'aapa oopataáti irua jara bik'a. Māga ooruta pirā, ma ne-inaa jōma iru p'anadait'ee. ³⁴ Audú k'isianáati nupema ne-inaade, nu ne-inaa paraait'ee perā aide k'isiadamerā. Ewari chaa ne-inaa audupai paraa aide k'isiadamerā.

Jesupa jarateeda awaraarāpa oopata ak'inaadamerā pedee k'achia jaradait'ee

(Lc 6.37-38, 41-42)

7—Awaraarāpa ne-inaa oopata ak'ináati jaradait'ee ne-inaa k'achia oomaa p'ani. Māga ooruta pirā, ma jaradap'edaa k'aurepa Tachi Ak'ōrepa parā mágá ak'it'ee. ² Parāpa awaraarāpa oo p'ani ak'ipatak'a, mágá Tachi Ak'ōrepa ak'ipariit'ee parāpa oo p'ani. Ne-inaa k'achia aupai jiriruta pirā pedee k'achia jaradait'ee āra āpite, Tachi Ak'ōrepa auk'a jiriit'ee parāpa ne-inaa k'achia oopata aupai jarait'ee iru k'irapite p'anadak'āri. ³ ¿K'āare-it'ee ak'i bima nejarra pichi auk'aa tau jāde bi, mamīda unu-e bi pak'uru pichi tau jāde bi? ⁴ Pichi tau jāde pak'uru iru bi pirā, ¿sāga pichi auk'aamaa jaraima: “Mimaa ēepíji jā nejarra pichi tau jāde bi”? ⁵ ¿Seewata pia chíara k'aripa k'inia bi, irua oo bi ak'ik'āri! Pichi tau jāde bi pak'uruta naapiara ēt'at'áaji. Māpaipi unui nejarra pichi auk'aa tau jāde bi, mágá wāara iru k'aripait'ee.

⁶Net'aa awara bidap'edaa Tachi Ak'õre-it'ee teeruta pirā usa k'achia beemaa, or-radaidap'eda k'aak'oodai. Ma awara ne-inaa ipia perlak'a atabëiruta pirā sinaarā p'animāi, yoorode jaut'aadai.

Jesupa jarateeda Tachi Ak'õremaa iididamerā

(Lc 6.31; 11.9-13)

⁷—Iidipatāati Tachi Ak'õremaa. Irua teet'eeipi. Jiripatāati. Irua k'awapiit'eeipi. Eperāpa t'iparik'a puerta t'aide, Ak'õremaa t'ipatāati. Irua parā k'aripait'eeipi. ⁸Chi iidi bimaa Tachi Ak'õrepa teepari; chi jiri bimaa Tachi Ak'õrepa k'awapipari māik'aapa chi t'i bimaa ewapari.

⁹';Parādepemapa māu teek'ā ichi warramaa, irua pan iidik'āri? ¹⁰Maa-e pirā, ġtaama teek'ā irumaa, chik'o iidik'āri? ¹¹¡Māga-epi! Parā ne-inaa k'achia oopataarā mīda, pāchi warrarāmaa net'aa pia tee k'awa p'ani. Parāpa māga ooruta pirā, ġaudupiara pāchi it'aripema Ak'õre Waibiapa ne-inaa pia teet'ee chi iidirutaarāmaa!

¹²'Maperā, óoti apemaarāmaa parāpa k'inia p'anik'a āchia parāmaa oodamerā, māgata jara bairā Moisepa p'ādade māik'aapa Tachi Ak'õre pedee jarapataarāpa p'ādap'edaade.

Tachi Ak'õre truadee wāit'ee puerta p'irup'ee pik'a bi

(Lc 13.24)

¹³—Tachi Ak'õre truadee wāit'ee puerta p'irup'ee bide t'īupaták'ata bi. Mapa t'ūtuti puerta p'irup'ee bide, chi atua beerā puerta jet'ee bapari perā. Ichiaba āchi o k'achia ewaraa k'obi, chok'ara aide wāpata perā. ¹⁴Wāit'ee eperāarā ichita p'anapatamāi Tachi Ak'õre ome puerta p'irup'ee bide t'īupaták'ata bi māik'aapa Ak'õre o p'irup'ee bapari, māġide chok'ara-ee wāpata perā.

Pak'uru k'awaadai chi nejōdeepa

(Lc 6.43-44)

¹⁵—K'īrak'aupai ijāadai jōmaweda Tachi Ak'õre pedee jarapatada apataarāde, māirā ūk'uru seewa-idaa bee perā. Seewata eperā pia beerāk'a parāmaa chepata. Mamīda āchi t'āride k'isia k'achia iru p'anapata. ¹⁶Parāpa māirā k'awaadai āchia oopata pia ak'idak'āri. Pak'uru iiri-idaa bide uva chauk'aa; ichiaba māġeede higojō chauk'aa. ¹⁷Ma awara nejō biiri pia bipa nejō pia chaupari. Mamīda nejō biiri k'achia bipa nejō k'achia chaupari. ¹⁸Nejō k'achia chauk'aa pak'uru pia bide. Ichiaba nejō pia chauk'aa pak'uru k'achia bide. ¹⁹Maperā pak'uru nejō pia chauk'aa bee t'u peep-ata t'ipitaude bat'at'aadait'ee. ²⁰Māġa ma Ak'õre pedee jarapatada apataarāpa ne-inaa oopata k'aurepa parāpa k'awaadai wāara Ak'õrepa pēida wa māga-e.

Jesupa jarateeda jōmaarāta Tachi Ak'õre truadee wāda-e pait'ee

(Lc 13.25-27)

²¹—Eperāarā ūk'uruurāpa mimaa: “Tachi Waibia, Tachi Waibia” a p'ani mīda, jōmaweda wāda-e pait'ee Tachi Ak'õre truadee. Jīp'a chi oopataarāpa mi Ak'õre it'ari bipa oopi bik'a; māġiirāta it'aa wādait'ee. ²²Ak'õre ewari waibia ewate chok'araarāpa mimaa jaradait'ee: “Tachi Waibia, Tachi Waibia, tai pi ome p'anapīji. Taipa pi t'ide jarateejida māik'aapa pi t'ide netuaraarā uchiapik'oojida. Ma awara pi t'ide oojida ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa.” ²³Mamīda

mia p'anaut'ee: “¡Mia parā k'awa-e bi! ¡Āyaa wāti mi ik'aawaapa, ne-inaa k'achia oopataarā!”

Jesupa te oopataarāde jarateeda

(Mr 1.22; Lc 6.47-49)

²⁴—Eperā k'isia k'awaa bipa mi ūraa ūripari māik'aapa oopari mia jara bik'a. Māgí eperā ichi te oo bīk'ata bi māu ĩri. ²⁵K'oi cheji; to chedachi māik'aapa nāu golpe p'uaji ichi temāi. Mamīda t'ee-e paji māu ĩri oo bada perā. ²⁶Jōdee chi mi ūraa ūrip'eda, oo-e bipa mia jara bik'a k'isia k'awa-ee bi. Eperā ichi te ipude oodak'a bi. ²⁷K'oi cheji; to chedachi; nāu golpe p'uaji māik'aapa ichi te tudú t'eedachi. Māgá ichi te jōdachi.

²⁸Jesús pedee aupak'āri, eperāarā jōmaweda ak'itrua para beeji irua jarateeda k'aurepa. ²⁹Māga p'anajida irua jīp'a jarateeda perā Tachi Ak'ōrepa jarateepidak'a. Ak'ōre Ūraa pipiara jarateeki Moisepa p'āda jarateepataarā k'āyaara.

Jesupa leprapa k'ayaa bada jipada

(Mr 1.40-45; Lc 5.12-16)

8 Jesús eedeepa edaa chek'āri, eperāarā chok'ara iru t'ēe chejida. ²Māgá che wāde iru k'ait'a cheji eperā leprapa k'ayaa bi. Māgí iru k'īrapite bedabai nība cheji māik'aapa māgaji:

—Tachi Waibia, pia k'inia bi pirā, mi k'ayaa wēpapipáde aji, Ak'ōre k'īrapite mi pia beemerā.

³Jesupa juapa t'ōbaip'eda, māgaji:

—¡K'inia bida! aji. Jipa beepáde aji.

Aramata jipa beeji. ⁴Māpai Jesupa māgaji:

—¡Ūrjī! Jaranāaji apidaamaa. Jīp'a p'aaremaa ak'ipināji māik'aapa Moisepa p'ādade jara bik'a ipana omé atēeki teeit'ee Tachi Ak'ōremaa. Māgá jōmaarāpa pi jipa beeda k'awadayada aji.

Jesupa Romadepema soldaorā poro mimiapari jipada

(Lc 7.1-10; Jn 4.43-54)

⁵Tēepai Jesús Capernaum p'uurude panak'āri, Romadepema soldaorā poro waibiapa irumaa chupiria iidi cheji:

⁶—Jesús, mi mimiapari k'ayaa bida aji. P'oyaa mimik'a-e bi māik'aapa chupiria nībida aji, p'uapa.

⁷Jesupa p'anauji:

—Wāit'eeda aji, jipade.

⁸Mamīda ma soldaorā poro waibiapa māgaji:

—Tachi Waibia, mi pi k'āyaara ek'ariara bi. Pi mi temaa wā-e pijida, namāik'aapa pedeeru pirā, mi mimiapari jipa beeit'ee. ⁹Mi jida waibiarā jua ek'ari bi. Ma awara mia soldaorā iru bi michi jua ek'ari. Mia abaamaa wāpáde ak'āri, wāpari; awaraamaa chepáde ak'āri, chepari. Ichiaba mi mimiaparimaa ne-inaa oopáde ak'āri, oonaparida aji.

¹⁰Jesupa māga ūrik'āri, p'era pik'a beeji ma soldaorā poropa jara bada k'aurepa. Mapa ichi ome nipapataarāmaa māgaji:

—Mia wāarata jararu. Israel pidaarā t'āide na eperāk'a apida waide unu-e bi, iru wāara ijāapari perā. ¹¹Eperāarā chok'ara chedait'ee ak'ōrejīru uchiapari eereepa māik'aapa ak'ōrejīru baaipari eereepa. Māirāta Tachi Ak'ōre truade su-ak'i p'ana chedait'ee nek'ode Abraham ome, Isaac ome māik'aapa Jacob ome. ¹²Mamīda chi it'ari p'anadaipia biirā Ak'ōrepa jērek'ooit'eeda aji, taawaa p'āriudee, atua beerā ome jēedamerā māik'aapa k'ida kierrkierree para bamerā p'uapa.

¹³Māga jarap'eda, Jesupa ma soldaorā poromaa māgaji:

—Wāpāde aji, pichi temaa pia ijāadak'a uchiada perā.

Aramata chi k'ayaa bada jipadachi.

Jesupa Pedro p'āk'ōre jipada

(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

¹⁴Māpai Jesús wāji Pedro temaa. Mama ununaji Pedro p'āk'ōre k'ayaa bi k'iamia. P'arude baji k'ayaa bada perā. ¹⁵Jesupa iru jua t'ōbaik'āri, ma k'iamia tuudachi. Māpai ma wēra p'irabaidaip'eda, nek'opiji Jesumaa.

Jesupa k'ayaa beerā chok'ara jipada

(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

¹⁶K'eudaik'āri, netuara k'ap'iade merātia beerā chok'ara aneejida Jesumaa. Pedee jarada abaapa netuaraarā jōmaweda uchiapik'ooji. Ichiaba k'ayaa beerā jōmaweda jipak'ooji. ¹⁷Māga ooji p'asamerā Tachi Ak'ōre pedee jarapari Isaiapa chonaarāweda jaradak'a:

'Irua k'ayaa tachimaa baridap'edaa awara āyaa ataji māik'aapa tachi k'ayaa beerā jipaji.' (Is 53.4)

Jesús ome nipa k'inia p'anadap'edaarā

(Lc 9.57-62)

¹⁸Awaraa ewaride Jesupa unuk'āri eperāarā chok'ara ichi wap'ira iru p'ani, chi k'ōp'āyoorāmaa jaraji siadait'ee lago k'īraik'a eeree. ¹⁹Mamīda wā dai naaweda, Moisepa p'āda jarateepari k'ait'a cheji māik'aapa māgaji:

—Tachi Jarateepari, pi ome wā k'inia bida aji, chi wārumaa.

²⁰Jesupa p'anauji:

—Usap'ā yooro te uria iru bee māik'aapa ipanaarā te iru bee. Mamīda mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema arajāgaa ni, k'āipari wēe. Made k'īsīaji jarai naaweda wāara mi ome nipa k'inia bi wa māga-e.

²¹Awaraa Jesús ome nipadapa māgaji:

—Tachi Waibia, mi jida pi ome nipaparii k'inia bi. Mamīda ai naaweda, mi ak'ōre iapipāde aji, iru piuk'āri.

²²Jesupa p'anauji:

—Chepāde aji, mi ome māik'aapa ichiak'au bipāde aji, atuadait'eerāpa āchi piu-dap'edaarā iadamerā.

Jesupa nāu p'usa ome t'umātipida

(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)

²³ Ma t'ēepai Jesús wāji barcode chi k'ōp'āyoorā ome. ²⁴ Māga nide p'usara t'o nībeeji. P'usapa barco pirubaai wā nipaji. Māimisa Jesús k'āi baji. ²⁵ Mapa chi k'ōp'āyoorāpa īrimat'aajida māik'aapa māgajida:

—Tachi Waibia, ¡tai k'aripáji! ¡Tachi pirubaai wādapi!

²⁶ Jesupa p'anauji:

—¿Sāap'eda p'era jōnima? aji. ¡Parā pia ijāada-e p'anida! aji.

Māga jarap'eda, p'irabaidachi māik'aapa pedeeji nāumaa māik'aapa p'usamaa. Aweda jōma ip'ii ūu beeji. ²⁷ Māga unudak'āri, chi k'ōp'āyoorā ak'itrua para beeji māik'aapa āchi pitapai iidi para beeji:

—¿K'aima ajida, nāgf? Nāu, p'usa paara iru pedee ūripatada ajida.

Eperāārā k'ap'iade netuara merātia bada

(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)

²⁸ Jesús chi k'ōp'āyoorā ome panadak'āri lago k'īraik'a eere Gadara eujāde, jāira mǎu te uriade badadeepa uchiajida eperāārā omé netuara āchi k'ap'iade merātia bee. Ma eperāārā Jesús k'ait'a chejida. Āchi audú t'āri k'achia-idaa p'anadap'edaa perā, eperāārā ma ode p'oyaa wāyaadak'aa paji. ²⁹ Jesumaa bia chejida:

—¡Jesús, Ak'ōre Waibia Warra, tai ome t'īunáji! ¿At'āri-e weda tai miapide cheji-ek'ā? ajida.

³⁰ Ma k'ait'a sinaarā chok'ara nek'omaa p'anajida. ³¹ Mapa netuaraarāpa Jesumaa chupīria iidijida ma sinaarā k'ap'iade t'īupimerā.

³² Aramāgá Jesupa jaraji mamaa wādamerā. Māpai ma netuaraarā ma eperāārā k'ap'iadeepa uchiak'oodachida māik'aapa sinaarā k'ap'iade t'īudachida. Aramata sinaarā jōmaweda p'irak'oodachida ee k'ōot'ari jira bidee. Mata lagode baainajida māik'aapa īyapa jīak'oodachida.

³³ Ma sinaarā jīa p'anadap'edaarāpa māga unudak'āri, p'irak'oodachida p'uurudee. Nepīrinajida āchia unudap'edaa ma netuara merātia p'anadap'edaarā ome. ³⁴ Māpai p'uuru pidaarā jōmaweda chejida māik'aapa Jesumaa chupīria iidijida āchi eujādeepa wāmerā.

Jesupa chiwa bada jipada

(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

9 Ma t'ēepai, Jesús barcode bataup'eda, wāji lago k'īraik'a eeree. Māgá ichi p'uurude pacheji. ² Mama bide eperāārāpa jira aneejida eperā chiwa bi p'arude. Jesupa k'awaak'āri āchia wāara ichide ijāa p'ani, ma chiwa bīmaa māgaji:

—Warra, t'āri o-īa bāji pia p'ek'au k'achia oopata jōmaweda wēpada perā.

³ Ūk'uru arii p'anadap'edaa Moisepa p'āda jarateepataarāpa māga ūridak'āri, k'īsiajida: “Jāgipa ik'achia pedeemaa bi Tachi Ak'ōre āpīte. Tachi Ak'ōrepapai p'ek'au k'achia wēpapiyada” ajida. ⁴ Mamīda Jesupa k'awaji āchia k'īsia p'ani. Mapa iidiji:

—¿Sāap'eda parāpa k'īsia k'achia k'īsia p'anima? aji. ⁵ Mia irumaa jarai: “Pia p'ek'au k'achia oopata wēpajipi” maa-e pirā jarai: “P'irabáiji māik'aapa wāji”. Mamīda irua maarepida oo-e pai, Tachi Ak'ōrepa oopi-e pirā. ⁶ Mīa ak'īpiit'ee na

p'ek'au eujāde mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema k'ap'ia pari, Tachi Ak'ōre Waibiapa wēpapipari eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata.

Māpai māgaji ma eperā chiwa bimaa:

—¡P'irabáiji! Pichi p'aru atáji māik'aapa wáji pichi temaa.

⁷ Aramāgá ma chiwa bada p'irabaidachi māik'aapa wáji ichi temaa. ⁸ Māga un-udak'āri, eperāarā p'era pik'a para beeji māik'aapa Tachi Ak'ōremaa o-ia it'aa t'ijida, irua ma eperāmaa māga ooda perā.

Jesupa Mateo jirit'erada ichi ome nipapariimerā

(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

⁹ Mamāik'aapa Jesús wáji. Ma wārude eperā t'ijarapatap'edaa Mateo unuji. Su-ak'i baji Cesar-it'ee impuesto p'aapatamāi. Jesupa māgaji irumaa:

—Mi ome nipapariíji.

Aramāgá bainī beep'eda, Jesús ome wáji.

¹⁰ T'ēepai Jesús chi k'ōp'āyoorā ome teeda nek'omaa bak'āri, impuesto p'epataarā Roma pidaarā rey-it'ee pachejida awaraa eperāarā k'achia-idaa beerā apatap'edaarā ome. Māirā ai mesade su-ak'i p'aneejida Jesús ome. ¹¹ Fariseorāpa māga unudak'āri, Jesús k'ōp'āyoorāmaa iidijida:

—¿Sāap'eda parā jarateepari nek'omaa bima ajida, impuesto p'epataarā ome māik'aapa awaraa p'ek'au k'achia oopataarā ome?

¹² Māirāpa iididap'edaa ūrik'āri, Jesupa māgaji:

—Médico pēidak'aa k'ap'ia pia beerāmaa. Jīp'a pēipata k'ayaa beerāmaa. ¹³ Parā wādak'āri, k'īsiadapáde aji, nāgí Ak'ōre Ūraa jara k'inia bi:

‘Mia k'iniara bi awaraarā chupiria k'awaadamerā, ne-animalaarā peedap'eda, paadai k'āyaara mi-it'ee.’ (Os 6.6)

Māpai Jesupa māgaji:

—Tachi Ak'ōrepa mi pēi-e paji t'āri pia beerā jiride. Ma k'āyaara p'ek'au k'achia oopataarā jirideta pēiji.

Sāapai nek'oda-ee p'anadaipia bi

(Mr 2.18-20; Lc 5.33-35)

¹⁴ Māpai Juan Bautista k'ōp'āyoorā Jesumaa chejida māik'aapa iidijida:

—Edaare tai, fariseorā ome nek'oda-ee p'aneepata jīp'a Tachi Ak'ōre net'aade k'īsiadait'ee. ¿Sāap'eda pi k'ōp'āyoorāpa māga oodak'aama? ajida.

¹⁵ Jesupa p'anauji:

—Miak'āipata fiestade tī pēidap'edaarā k'īra pia-ee p'anadak'aa chi miak'āiit'ee bi āchi ome bi misa. Mamīda ewari cherude iru ata chedak'āripī, t'āri p'uapa nek'oda-ee p'aneedait'eeda aji.

Ūraa chiwidi māik'aapa chonaarāweda p'ādap'edaa

(Mr 2.21-22; Lc 5.36-39)

¹⁶ —Eperā apidaapa p'aru chiwididepema pite aba t'īiik'araa bida aji, p'aru sorede parchaaait'ee. Māga ooru pirā, chi p'aru chiwidi āridariit'ee māik'aapa ma pite auk'a bee-e pait'ee chi p'aru sore ome. ¹⁷ Ichiaba vino ewaa juda t'īdak'aa ne-e sorede, ma vino baak'ak'āri, ma ne-e sore jīadarii perā māik'aapa chi vino atuadarii

perā. Maperā vino ewaa juda t'idaipia bi ne-e chiwidide, ma ne-e chi vino ome atuapiamaapa.

Jairo k'au māik'aapa wērapa Jesús p'aru ide t'ōbaida

(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)

¹⁸ Jesús at'āri pedeemaa bide, judiorā poro waibia t'ijarapatap'edaa Jairo Jesús k'irapite bedabai nība cheji māik'aapa māgaji:

—Et'ewapai mi k'au jai-idaajida aji. Mamīda mia k'awa bi pi cheru pirā mi ome māik'aapa pi jua biru pirā iru iri, waya chok'ai beeyada aji.

¹⁹ Māpai Jesús wāji chi k'ōp'āyoorā ome ma eperā temaa. ²⁰ Ma wādade wēra doce años bi k'ayaa bi waamiapa Jesús āpiteik'aapa k'ait'a wāp'eda, iru iripema p'aru i t'ōbait'aaji. ²¹ Māga ooji k'isia bada perā iru p'aru i t'ōbairupapai jipa beei. ²² Mamīda māgā t'ōbaik'āri, Jesupa āpitee ak'iji māik'aapa māgaji ma wēramaa:

—Wēra, t'āri o-īa bēeji. Pia mide ijāa bairā, jipa beejida aji.

Aramata ma wēra jipa beej.

²³ Maap'eda Jesús ma judiorā poro waibia temaa panak'āri, unuji siru chaapataarā māik'aapa eperāarā jēepi ororoo nībi. ²⁴ Māpai Jesupa māgaji:

—Taawaa uchiatī. Na wēra k'au jai-idaa-e bi. Jīp'a k'āita bida aji.

Māga ūridak'āri, arii p'anadap'edaarā ēik'oodachida, Jesús k'īra k'awa-ee bi jīak'aapa. ²⁵ Mamīda Jesupa eperāarā uchiapik'ooji māik'aapa jai-idaada badamāi t'ūp'eda, iru jua jita atanaji. Māpai ma wēra k'au p'irabaidachi. ²⁶ Maap'eda ma eu-jādepemaarā jōmaarāpa k'awaa wājida Jesupa māga ooda.

Jesupa tau p'āriu beerā omé jipada

²⁷ Mamāik'aapa uchīa wādade, Jesús t'ēe tau p'āriu bee omé bia che wāpachida:

—¡Rey David Warra, tai chupiria k'awaapáde! ajida.

²⁸ Jesús teeda t'īunak'āri, ma tau p'āriu beerā auk'a t'īujida. Māpai Jesupa iidiji:

—¿Parāpa ijāa p'anik'ā aji, mia jipai?

P'anaujida:

—Tachi Waibia, ijāa p'anida ajida.

²⁹ Māpai Jesupa taumāi t'ōbaip'eda, māgaji:

—Parāpa ijāa p'anik'a, māgā p'aneedapáde aji.

³⁰ Aweda tau eratik'oodachida. Māpai Jesupa jīp'a māgaji:

—Mia ooda chīaramaa nepirinaadapáde aji.

³¹ Māga jaraji mīda, mamāik'aapa uchiarutata Jesupa ooda nepiri wāpachida ma eujādepemaarāmaa.

Jesupa pedee atua bada jipada

³² Ma tau p'āriu p'anadap'edaarā uchiarutade, eperāarāpa aneejida eperā pedee atua bi Jesumaa. Māga baji netuara ichi k'ap'īade merātia bada perā. ³³ Jesupa ma netuara uchiapit'aak'āri, ma eperā pedee beej. Māga unudak'āri, arii p'anadap'edaarāpa ak'itrua para beej māik'aapa māgajida:

—¡Israelde waide nāga unudak'aada! ajida.

³⁴ Mamīda fariseorāpa māgajida:

—Netuara Poro Waibia juapata jāgā netuaraarā uchiapiparida ajida.

Jesupa eperāarā chupiria k'awaada

³⁵ Jesús nipapachi p'uuru beede māik'aapa ai ik'aawa p'uuru k'aipee beede. Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata te chaa pedee pia jarateepachi k'awaadamerā taarā-e Tachi Ak'ōrepa eperāarā p'e biit'ee ichi jua ek'ari, ichideerā p'aneedamerā. Ma awara k'ayaa k'īra t'ādo jipapachi. ³⁶ Eperāarā chok'ara see nībi unuk'āri, chupiria k'awaaji, āra chupiria, k'īra pia-ee para bada perā, oveja chak'eerā ak'ipari wēe chitoonik'a. ³⁷ Māpai chi k'ōp'āyoorāmaa māgaji:

—Eperāarā chok'ara mide waide ijāada-e p'ani. Ne-uu audú chau bīk'api p'ani. Mamīda mimiapataarā chok'ara-ee p'ani. ³⁸ Mapa it'aa iididapāde aji, ma ne-uu chiparimaa, irua awaraa mimiapataarā pēimerā chi chau bi p'ede.

Jesupa k'ōp'āyoorā jirit'erada mimiadamerā ichi ome

(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

10 Jesupa chi k'ōp'āyoorā doce t'ī p'ejī māik'aapa āchi ichi jua ek'ari biji netu-araarā uchiapidamerā māik'aapa k'ayaa k'īra t'ādo jipadamerā.

² Nāgī imik'īraarā doce jirit'eraji pēiit'ee ichi ūraa jarateede. Naapiara jirit'eraji Simón, ichiaba t'ījarapatap'edaa Pedro, chi ipema Andrés ome. Ma t'ēepai jirit'eraji Santiago chi ipema Juan ome. Māirā Zebedeo warrarā paji. ³ Ichiaba jirit'eraji Felipe; Bartolomé; Tomás; mi, Mateo, chi impuesto p'epari bada Roma pidaarā-it'ee; Alfeo warra, Santiago; Tadeo; ⁴ Simón Celote apatap'edaa māik'aapa Judas Iscariote, ma t'ēepai Jesús traicionaada.

Jesupa chi k'ōp'āyoorā pēida Ak'ōre Ūraa jarateenadamerā

(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6)

⁵ Jesupa ma k'ōp'āyoorā doce pēiji eperāarā paraamaa. Pēi naaweda jaraji:

—Wānāati judio-eerā p'anapatamaa. Ichiaba wānāati Samaria eujādepema p'uurudee. ⁶ Ma k'āyaara wāti Israel eujādepema ovejaarā atua pik'a beerā-maa. ⁷ Jaratēeti taarā-e Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari biit'ee ichideerā p'aneedamerā. ⁸ K'ayaa beerā jipāti; piudap'edaarā chok'ai p'irabaipíti; leprapa k'ayaa beerā jipāti māik'aapa netuara k'ap'iade merātia bee jipāti. Mīa parā michi jua ek'ari bik'āri māga oodamerā, p'arat'a maarepida iidi-e paji. Mapa p'arat'a iidināati ma parī.

⁹ Ateenāati nēe, p'arat'a, cobre, pāchi k'irride jipata. ¹⁰ Ichiaba ateenāati muchila, awaraa chancla māik'aapa p'aru jidait'ee, pak'uru jida t'idik'adait'ee, parā mimia pari ma ne-inaa teedaipia p'anadairā.

¹¹ P'uurude maa-e pirā te chok'ara-ee beemāi panadak'āri, eperā t'āri piata jiríti arii p'aneedait'ee mamāik'aapa wāruta misa. ¹² Teeda t'īudak'āri, arii p'aniirāmaa pedee pia jarāti. ¹³ Ai tede p'aniirāpa parā auteebairuta pirā, ma pedee pia jaradak'a āramaa uchiat'ee. Mamīda auteebaida-e pirā, ma pedee pia jaradak'a āramaa uchiae pait'ee. ¹⁴ Parā auteebaida-e pirā māik'aapa parāpa jarateepata ūridaamaa p'ani pirā, uchiatī ma tedeepea maa-e pirā ma p'uurudepea māik'aapa biiridepema yooro p'ora nēep'ēti ak'ipidait'ee Tachi Ak'ōrepa āra k'aripa-e pait'ee. ¹⁵ Mīa wāarata jararu. Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate irua ma p'uurudepemaarā audupiara k'achia ooi'teeda aji, Sodoma p'uurudepemaarā, Gomorra p'uurudepemaarā k'achia ooda k'āyaara.

Jesupa jarada ichi k'aurepa ijāapataarā miadait'ee

(Lc 12.11-12; 21.12-17)

¹⁶—¡Ūriti! Mia parā pëiru eperāarāmaa jarateede. Pëiru ovejaarā pëik'ajik'a ne-animalaarā k'achia beerā t'āide. Mapa k'ira k'awaa nipapatāati, taama k'ira k'awaa nipaparik'a. Ichiaba k'āiwee nipapatāati paloma nipaparik'a. ¹⁷ Tauk'a nipapatāati eperāarāpa parā ateedait'ee perā āchi charraarāmaa miapidamerā, maa-e pirā parā p'ua oodait'ee Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede. ¹⁸ Ma awara mide ijāapata k'aurepa ateedait'ee āchi poro waibiarāmaa māk'aapa āchi reyrāmaa. Māgā parāpa mi ūraa jaradai mairā k'irapite māk'aapa awaraa ijāadak'aa beerā k'irapite. ¹⁹ Mamīda mairā k'irapite p'anadak'āri, k'isianāati sāga pedeedait'ee, maa-e pirā k'āata jaradait'ee, pedeedait'ee pak'āri, Tachi Ak'ōrépata pedeepit'ee perā. ²⁰ Parā pedeeda-e pait'ee pāchi k'iradoopa. Tachi Ak'ōre Jaurepata pedeeit'ee parā k'ap'ia.

²¹ Maapai eperāarāpa āchi ipemaarā paara teedait'ee miapidamerā piuruta-maa. Ma awara chi ak'ōreerāpa āchi warrarā paara māgā peepidait'ee; maa-e pirā warrarāpa āchi ak'ōreerā peepidait'ee. ²² Jōmaarāpa parā k'ira unuamaa iru p'anapataadait'ee mide ijāapata k'aurepa. Mamīda t'āridepai chooruta pirā, Tachi Ak'ōrepa parā k'aripait'ee atuanaadamerā na p'ek'au eujā jōrumaa. ²³ P'uuru abaade parā jiri p'aneedak'āri, mirūti awaraa p'uurude. Mia wāarata jararu. Parā Israel p'uuru jōmaade jaratee nipadai naaweda, mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, cheit'ee.

²⁴ K'irāpāti eperā apida ichi jarateepari k'āyaara waibiara bi-e. Ichiaba mimiapari apida chipari k'āyaara waibiara bi-e. ²⁵ Chi ne-inaa k'awaa k'inia bi o-ia baipia bi chi jarateepari jīak'a pait'ee. Ichiaba mimiapari o-ia baipia bi chipari jīak'a pait'ee. Chi te chipari t'ijarapata pirā Beelzebú, Netuara Poro Waibia, audupiara irudeerāmaa māgí t'ī bidait'ee.

Jesupa jarateda k'aíta waaweedaípia bi

(Lc 12.2-7)

²⁶—Māga jara p'ani mīda, eperāarā waaweenáati. Írá Tachi Ak'ōre net'aa mera pik'a bi mīda, t'ēepai parāpa jōmaarāmaa jaradait'ee. ²⁷ Mia ūraa jarada p'āriu pik'a baji. Mamīda jōmaarāmaa māga jip'a jaradaípia bi. Ma awara mia ūraa mera pik'a jarada, golpe jaradaípia bi terraza írīpa biaruk'a. ²⁸ Waaweenáati parā jiri p'aniirā peedait'ee, ārapa parā p'oyaa atuapida-e perā tok'arradee. Ma k'āyaara Tachi Ak'ōre waawéeti. Iruata tachi piupii māk'aapa atuapii.

²⁹ ¿Netopata-ek'ā ipana chak'e omé p'arat'a tau abaa pari? Eperāarāpa māga oopata, ipana chak'e mak'iaara vale-e bi jīak'aapa. Mamīda ipana chak'e apida eujāde baaidak'aa, parā Ak'ōre Waibiapa māga jara-emāi. ³⁰⁻³¹ Parā puda paara irua juasia iru bi. Mapa waaweenáati, Tachi Ak'ōrepa parā k'inia iru bapari perā ipanaarā k'āyaara.

Jesucristode ijāapatada apataarā awaraarā k'irapite

(Lc 12.8-9)

³²—Eperāpa tau taawa jararu pirā ichi Jesucristode ijāapari, mia pida jarai: “Māgí méré” mi Ak'ōre k'irapite it'ari. ³³ Mamīda eperāpa meraru pirā mide ijāapari, mā-gara mia pida merait'ee. “Māgí mēre-eda” ait'ee mi Ak'ōre k'irapite it'ari.

Jesús k'aurepa ëreerā t'āri auk'a p'anada-e

(Lc 12.51-53; 14.26-27)

³⁴—K'ĩsianáati mi cheji na p'ek'au eujādee eperāarā k'āiwee p'anapide. Jīp'a cheji chōopide. ³⁵Mi cheji

'warra t'āri auk'a banaamerā chi ak'ōre ome, wēra k'au t'āri auk'a banaamerā chi nawe ome māik'aapa āigu t'āri auk'a banaamerā chi p'āk'ōre ome. ³⁶Ma k'aurepa eperāarā t'āri auk'a para ba-e pait'ee āchi ëreerā ome.' (Mi 7.6)

³⁷'Eperāpa ichi ak'ōre wa chi nawe k'iniara iru bi pirā mi k'inia iru bai k'āyaara, mēré pa-e pai. Ichiaba eperāpa chi warra wa chi k'au k'iniara iru bi pirā mi k'inia iru bai k'āyaara, māgi mēré pa-e pai. ³⁸Ma awara mide ijāapari k'aurepa eperā piuamaa bi pirā kurasode piu wāk'a, māgi mēré pa-e pait'ee. ³⁹Eperā piuamaa bi pirā mide ijāapari k'aurepa, māgi piuk'āri, atuait'ee. Mamīda eperā piuru pirā mide ijāapari k'aurepa, māgi eperā piuk'āri it'aa wāit'ee.

Jesupa jarada ijāapataarāpa ne-inaa pia atadait'ee

(Mr 9.41)

⁴⁰—Eperāpa parā auteebaik'āri, mi jida auteebai bi māik'aapa mi Ak'ōre, mi pēida, auk'a auteebai bi. ⁴¹Ma awara eperāpa auteebaik'āri Tachi Ak'ōre pedee jarapari, Tachi Ak'ōrepa pēida perā, ne-inaa pia atait'ee Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāpa atapatak'a. Ichiaba auteebaik'āri eperā t'āri pia, māgi t'āri pia bairā, ne-inaa pia atait'ee eperā t'āri pia beerāpa atapatak'a. ⁴²Ma awara eperāpa teek'āri pania vaso aba mi ome nipaparimaa māgi mēré perā, Tachi Ak'ōrepa ne-inaa pia ichiaba teeit'ee ma pania teedamaa.

Juan Bautistapa eperāarā pēida

(Lc 7.18-23)

11 Jesupa chi k'ōp'āyoorā doce ūraap'eda, mamāik'aapa wāji Ak'ōrepa jara pēida jarateede ma eujādepema p'uuru bee chaa.

²Juan carcelde bi misa, ūriji Cristopa oomaa bi. Aramata ichi ome nipap-atap'edaarā ūk'uru pēiji Jesumaa. Iidinajida:

³—¿Pik'ā ajida, tai k'aripapari chonaarāpa cheit'ee bida adap'edaa? Maa-e pirā, ¿taipa awaraa nidaipia bik'ā? ajida.

⁴Jesupa p'anauji:

—Wāti Juanmaa māik'aapa nepirīti parāpa nama unu p'ani māik'aapa ūri p'ani.

⁵Jarāti tau p'āriu beeda ĩrā unu p'ani; biiri nik'anik'aa beeda t'ia nūtee; leprapa k'ayaa beeda jīpa p'ani; k'īiri k'ī beeda ĩrā ūri p'ani; piudap'edaarā waya chok'ai p'ani māik'aapa chupiria chedeerāmaa Tachi Ak'ōrepa pedee pia jara pēida jarateemaa bi.

⁶¡T'āri o-ĭa bida aji, chi mide ijāa bi, k'awa-e bi mīda mia ne-inaa jōma oo bi!

Jesupa Juande pedee pia jarada

(Lc 7.24-35)

⁷Juanpa eperāarā pēida wādap'edaa t'ēepai, eperāarāmaa Jesupa pedee pia jara-maa beeji Juande:

—¿K'āata parāpa ak'inajidama aji, eujā pania wēe bīmaa wādak'āri? ¿K'ĩsijida-ek'ā ak'inadait'ee eperā pariatua k'ĩsia bi, p'ūajara nāupa pariatua nēunēuwaa

p'uaparik'a? ⁸ Maa-e pirā, ʔk'isiajida-ek'ā ak'inadait'ee eperā p'aru pi-ia jī bi? Parāpa pia k'awa p'ani eperā p'aru pi-ia jī beerā rey tede p'anapata. ⁹ Māga-e pirā ʔk'isiajida-ek'ā ak'inadait'ee Ak'ōre pedee jarapari? Wāara, iru Ak'ōre pedee jarapari k'āyaara waibiara bi. ¹⁰ Na Juandeta Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi:

'Mia eperā chok'a pēiit'ee pi naa o pia oonamerā pi, eperāārā poro waibia, chei naaweda.' (*Mal 3.1*)

¹¹ Mia wāarata jararu. Juan Bautista k'āyaara eperā apida waibiara bi-e. Mamīda chi ek'ariara bita iru k'āyaara waibiara pait'ee Tachi Ak'ōrepa ma eperā ichi jua ek'ari bik'ari, ichideerā ome beemerā.

¹² Juan Bautista chedak'ariipa, eperāārā chōo pik'a p'ani t'ūdait'ee Tachi Ak'ōre jua ek'ari, ichideerā p'aneedait'ee māik'aapa k'achia beerā auk'a chōo pik'a p'ani apida māga p'ananaadamerā. ¹³ Juan jaratee chei naaweda, Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāpa jarapachida Tachi Ak'ōrepa māgā eperāārā biit'ee ichi jua ek'ari, ichideerā p'aneedamerā. Moisepa p'ādade ichiaba māga jara bi. ¹⁴ Parāpa k'awaa k'inia p'ani pirā Juanta Elías chi cheit'ee bada jara p'anadap'edaa; ichipi. ¹⁵ Pia k'isiatī parāpa et'ewa ūridap'edaade k'awaadamerā k'āata jara k'inia bi.

¹⁶ 'Mia jarait'ee sāga p'ani parā, mide ijāadak'aa beerā. Warrarā su-ak'i p'aneedap'eda, jemenemaa p'anik'ata p'ani p'uuru jāde. Āchi k'ōp'āyoorāmaa biapata:

¹⁷ "Taipa siru chaajida. Mamīda parā pēirada-e paji. K'ari k'isia paraa k'arijida. Mamīda parā jēeda-e paji."

¹⁸ Māga pik'a baji Juan ome. Iru cheji māik'aapa nek'ok'aa paji, ne-inaa tok'aa paji, eperā jip'arāpa oopatak'a. Maperā eperāārāpa: "Netuara iru k'ap'iade merātia bida" ajida. ¹⁹ T'ēepai mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema cheji māik'aapa nek'oji, ne-inaa toji eperā jip'aak'a. Maperā jara p'ani mi nek'oyaa, ne-inaa toyaa bapari. Ma awara mi k'ōp'āyo meraaparida a p'ani, k'achia-idaa beerā ome māik'aapa Cesar-it'ee impuesto p'epataarā ome. Mamīda Tachi Ak'ōrepa wāarata ak'ipimaa bida aji, mia oo bi k'aurepa parā jōmaarā pari.

Tachi Ak'ōrepa oo bi unuamaa iru p'anapataarā

(*Lc 10.13-15*)

²⁰ Māpai Jesús ijāti pedeemaa beeji awara-awaraa p'uurudepemaarāmaa, āchia p'ek'au k'achia oopata oodaamaa p'anadap'edaa perā. Māga p'anajida unupachida mīda irua ooda ne-inaa eperāārāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Jesupa āchimaa māgaji:

²¹ —¡Aai, Corazín p'uurudepemaarā! ¡Aai, Betsaida p'uurudepemaarā! ¡Tachi Ak'ōrepa parā k'achiadee pēiit'ee! Tiro p'uurude, Sidón p'uurude eperāpa ooda paara ne-inaa eperāārāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa mia parā p'uurude oodak'a, taarā-e weda ijāak'ajida. Ārapa p'ek'au k'achia oopata oo amaa k'inia jōnipa chupiria iidik'ajida Tachi Ak'ōremaa. Ma p'ek'au k'achia oopata k'aurepa t'āri p'uapa p'aru p'āimaa jik'ajida māik'aapa it'abarre p'ora it'aa p'ok'ajida āchi poro īri. ²² Maperā mia jara bi: Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate irua parā k'achiara ooit'ee ma Tiro p'uurudepemaarā k'āyaara māik'aapa Sidón p'uurudepemaarā k'āyaara. ²³ Ichiaba parā Capernaum p'uurudepemaarā, ʔk'isia p'anik'ā parā p'uuruta awaraa p'uuru k'āyaara waibiara pait'ee Ak'ōre k'irapite? ¡Māga-e! ¡Ma k'āyaara irua parā p'uuruta jōt'aait'ee! Sodoma p'uurude eperāpa ooda paara ne-inaa eperāārāpa p'oyaa oodak'aa

āchi juadoopa, mia parā t'āide oodak'a, ma p'uuru at'āri bak'aji. ²⁴ Mamīda mia jara bi: Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate irua parā k'achiara ooit'eeda aji, Sodoma p'uurudepemaarā k'achia ooi k'āyaara.

Jesupa eperāarā iipipari

(Lc 10.21-22)

²⁵ Maapai Jesupa māgaji:

—Ak'ōre Waibia, pi jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Ne-inaa jōmaweda it'ari nībi, na p'ek'au eujāde nībi paara pi jua ek'ari bi. Mi t'āri o-ia bi pia eperāarā jip'aarāmaa k'awapiru perā ne-inaa pia waide k'awapi-e pada k'isia k'awaa beerāmaa māik'aapa poro wēsaa beerāmaa. ²⁶ Pia māga ooji māga oo k'inia bada perā.

²⁷ 'Mi Ak'ōrepa ne-inaa jōma bijī mi jua ek'ari mia ak'iparimerā. Tachi Ak'ōrepapai wāara mi, ichi Warra k'awa bi. Māgā ichiaba mi, chi Warrapapai wāara iru k'awa bi. Mamīda mia iru k'awapii mia k'awapi k'inia bi eperāarāmaa. ²⁸ Maperā mimaa chéti parā jōmaweda sē p'aniirā mimia p'anipa māik'aapa k'isia jōnipa. Mia parā t'āri a-tu beepiit'ee. ²⁹ K'ōp'āyo merāati mi ome. Ūriti mia jaratee bi māik'aapa óoti mia jara bik'a. Mi t'āri pia, chupiria k'awaayaa bapari. Mide ijāadak'āri, k'āiwee p'anapataadait'ee. ³⁰ Mia jara bik'a oodayada aji, mia k'aripak'āri.

Īpata ewate trigo k'imi chak'eerā p'edap'edaa

(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

12 Maapai judiorā īpata ewate Jesús nipaji trigo k'āide. Chi k'ōp'āyoorā jar-rapisia p'anadap'edaa perā, trigo k'imi chak'eerā oro atadap'eda, chi tau jonamaa p'aneejida k'odait'ee. ² Arii p'anadap'edaa fariseorāpa māga unudak'āri, Jesumaa māgajida:

—¡Pichá ak'íji! Pichi k'ōp'āyoorāpa ne-inaa oomaa p'anida ajida, īpata ewate oodaik'araa bita.

³ Jesupa p'anauji:

—¿Parāpa Ak'ōre Ūraa p'ādade leeda-e p'anik'ā aji, Rey Davidpa ooda chonaarāweda jarrapisiadaidak'āri chi k'ōp'āyoorā ome? ⁴ Iru t'ūji Tachi Ak'ōre te ne-edeē oodade māik'aapa ma tedepema pan awara bidap'edaa Tachi Ak'ōre-it'ee atap'eda, k'oji chi k'ōp'āyoorā ome. Māga oojida p'aareerāpapai māgí pan k'odaipia baji mīda. ⁵ Ichiaba Moisepa p'ādade parāpa leedooda p'aareerāpa ne-inaa k'achia ooda-e paji īpata ewate, Tachi Ak'ōre te waibiade iida-ee mimiadak'āri. ⁶ Mia jara bi: Nama ne-inaa pipiara paraa Tachi Ak'ōre te waibia k'āyaara. ⁷ Wāara parāpa k'awada-e na p'ādade jara k'inia bi:

'Mia k'inia bi awaraarā chupiria k'awaadamerā, mi-it'ee ne-animalaarā peedap'eda, paadai k'āyaara.' (Os 6.6)

Parāpa k'awadap'edaa paara ma pedee jara k'inia bi, ne-inaa k'achia ooda-e p'aniirā peepida-e pak'aji. ⁸ Īpata ewate mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema jua ek'ari bida aji.

Eperā jua chiwa bada

(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

⁹ Mamāik'aapa Jesús wāji Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tedee. ¹⁰ Mama baji eperā jua chiwa bi. Jesús imiatee k'inia p'anadap'edaarāpa iidijida irumaa:

—¿Eperā k'ayaa bi pirā, ĩipata ewate jipaipia bik'ā? ajida.

¹¹ Jesupa p'anauji:

—ĩipata ewate pichi oveja toidú padarida paara, ¿taawaa uchía ata-e pak'ajik'ā?

¹² ¿Eperā pipiara bi-ek'ā oveja k'āyaara? Mapa ĩipata ewate ne-inaa pia ooipia bida aji.

¹³ Māpai Jesupa ma jua chiwa bimaa māgaji:

—Pichi jua ĵirupáde aji.

Māpai jua ĵiruji. Aramata jipa beeji chi apema juak'a. ¹⁴ Māpai fariseorā taawaa uchiadak'āri, pedeeteemaa p'aneejida Jesús peepit'aadait'ee.

Jesupa ooda Ak'õre Ūraa p'ādade jara bik'a

¹⁵ Jesupa māirā k'isia k'awaak'āri, mamāik'aapa wāji. Eperāarā chok'ara iru t'ēe wājida. Jesupa madepema k'ayaa beerā jōmaweda jipaji. ¹⁶ Mamīda jarapachi ichia ooda jōmaarāmaa nepirinaadamerā. ¹⁷ Māga jaraji Tachi Ak'õre pedee jarapari, Isafapa p'ādade jara bik'a uchiamerā:

¹⁸ 'Nama bi mi mimiapari, mia jirit'erada. Mia iru k'inia iru bi; mi t'āri o-ĭapipari. Mi Jaure iru ome bapariit'ee. Mi k'ap'ia pari irua eperāarā jōmaarāpa oopata ak'it'ee māik'aapa jarait'ee pia wa k'achia. ¹⁹ Aupedee-e pait'ee; ichiaba bia-e pait'ee. Apidaapa iru biapi ūrida-e pait'ee calle jāde. ²⁰ Irua yiarāa iru ba-e pait'ee chupiria chitooniirā wa k'ira pia-ee jōniirā. Māga bait'ee Tachi Ak'õrepa jōmaarāmaa wāarata jara pēida k'awaapirumaa. ²¹ Māga pak'āri, jōmaarāpa irude ijāadait'ee.' (Is 42.1-4)

Jesús Netuara Poro Waibia jua ek'ari bida apatap'edaa

(Mr 3.20-30; Lc 11.14-23; 12.10)

²² Jesumaa aneejida eperā tau p'āriu bi māik'aapa pedee atua bi, netuara iru k'ap'iade merātia bada perā. Jesupa iru tau pia unupiji māik'aapa pedeepiji. ²³ Māga unudak'āri, arii p'anadap'edaarāpa ak'itrua para beeji māik'aapa āchi pitapai iidi para beeji:

—¿Nāgí chonaarāwedapema Rey David Warra-ek'ā? ajida.

²⁴ Mamīda māga ūridak'āri, fariseorāpa māgajida:

—Beelzebú, Netuara Poro Waibia juapata jāgá netuaraarā uchiapiparida ajida.

²⁵ Jesupa k'awaji āchia k'isia p'ani. Mapa māgaji:

—P'uuru pidaarāpa maa-e pirā ēreerāpa maa-e pirā te pidaarāpa āchi auk'aarā jēreruta pirā, waa araa p'anapataada-e pai māik'aapa āchi p'uuru jōdaridai. ²⁶ Māga pik'a Netuara Poro Waibiapa ichi auk'aarā jēreru pirā, waa araa p'anada-e pai māik'aapa āchi itu jōdaridai. ²⁷ Parāpa jara p'ani mia netuaraarā uchiapipari Beelzebú juapa. Māgara, ¿k'ai juapa uchiapipatama parā eere p'aniirāpa? Āchia ak'ipipata parā pia k'isiada-e p'ani. ²⁸ Mia netuaraarā uchiapipari pirā Tachi Ak'õre Jaurepa, jara k'inia bi ĩrá Tachi Ak'õredeerā poro waibia nama bi.

²⁹ 'K'aita t'iyuyama aji, eperā juataura bi tede iru net'aa chiade? Naapiara ĵi nībi-e pirā, iru net'aa ĵari p'e ata-e pai.

³⁰ 'Eperā mi eere bi-e pirā, mi k'ira unuamaa iru bi. Ichiaba mi k'aripa-e bi pirā awaraarā Tachi Ak'õre jua ek'ari p'anapataadamerā, eperāarā āyaa pēipari mi ik'aawaapa.

³¹ 'Maperā mia jara bi: Tachi Ak'ōrepa wēpapii eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata jōmaata māik'aapa iru āpite ik'achia jarapata paara. Mamīda iru Jaure āpite ik'achia jarapata wēpapi-e pait'ee. ³² Ichiaba wēpapii ik'achia jarapata mī, chi Eperā Ak'ōre Truadepema āpite. Mamīda wēpapi-e pait'ee ik'achia jararuta pirā iru Jaure āpite. Māgee p'ek'au k'achia oopata wēpapi-e pait'ee chi ma pedee jarapataarā na p'ek'au eujāde p'anide maa-e pirā it'ari iru k'īrapite p'anide paara, iru ewari waibia ewate.

Jesupa jarateeda pak'uru k'awapata chi nejōdeepa

(Lc 6.43-45)

³³ —Nejō biiri pia iru bi pirā, chauk'āri, nejō pia iru bait'ee. Jōdee nejō biiri k'achia iru bi pirā, chauk'āri, nejō k'achia iru p'anadait'ee. Nejō biiri k'awapata chi nejōdeepa. ³⁴ ¡Parā k'achia-idaa beerādeepa uchiadap'edaarā! ¡Taamák'api p'ani! ¿Sāga pedee pia jaradai, parā t'āri k'achia p'anita? Pāchi t'āride k'isia p'anita jarapata pāchi it'aideepa. ³⁵ Eperā t'āri pia bipa pedee pia jarapari k'isia pia iru bairā ichi t'āride. Jōdee eperā t'āri k'achia bipa pedee k'achia jarapari k'isia k'achia iru bairā ichi t'āride. ³⁶ Mia jara bi: Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate ichia eperā chaachaa k'awapiit'ee āchia pedee k'achia pariatua jaradap'edaa. ³⁷ Ma ewate Tachi Ak'ōrepa ak'iit'ee eperāarāpa pedee jaradap'edaa māik'aapa ichiata jarait'eeda aji, k'achia-idaa bi, maa-e pirā t'āri pia bi.

Ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa unu k'inia p'anadap'edaarā

(Mr 8.11-12; Lc 11.29-32)

³⁸ Māpai ūk'uru fariseorāpa māik'aapa Moisepa p'āda jarateepataarāpa Jesumaa māgajida:

—Tachi Jarateepari, taipa unu k'inia p'anida ajida, pia oo bi ne-inaa Tachi Ak'ōrepapai oopari.

³⁹ Jesupa p'anauji:

—īrapemaarā t'āri k'achia-idaa p'ani, Tachi Ak'ōrede ijāadak'aa perā. Unu k'inia p'anida a p'ani ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Mamīda mia māga oo-e pait'ee. Jīp'a Tachi Ak'ōrepa ooit'ee ichi pedee jarapari Jonás ome oodak'a. ⁴⁰ Jonás k'āima ōpee baji chik'o choma bi bide. Māga pik'a mī, chi Eperā Ak'ōre Truadepema k'āima ōpee eujā ek'ari bait'ee. ⁴¹ Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate Nínive p'uuru pidaarāpa īrapemaarā imiateedait'ee, Tachi Ak'ōrepa parā k'achiadee pēimerā. Chonaarāweda Tachi Ak'ōrepa Jonás pēik'āri ma Nínive pidaarāmaa, ārapa p'ek'au k'achia oopatap'edaa oo amaajida. Mamīda īrapemaarāpa p'ek'au k'achia oopata oo amaada-e p'ani, aba Jonás k'āyaara waibiara bipa jara cheji mīda māga oodamerā. ⁴² Ichiaba ma ewate Reina Sur Eerepemapa auk'a īrape-maarā imiateeit'ee Tachi Ak'ōrepa parā k'achiadee pēimerā. Chonaarāweda ma reina t'imiipa cheji Rey Salomón k'isia k'awaa bi pedee ūride. Mamīda īrapemaarāpa ūridaamaa p'ani, aba Salomón k'āyaara k'isia k'awaara bi pedee bi mīda parā t'āide.

Jesupa jarateeda netuara waya eperā k'ap'iade merātia badade

(Lc 11.24-26)

⁴³ —Eperā k'ap'iadeepa netuara uchiapidak'āri, māgipa jiri nipapari eujā p'ūasaa sāma iit'ee. Mamīda unu-e pak'āri, k'isiapari: ⁴⁴ “Waya merātianait'ee ma eperā k'ap'iade; mi naaweda badamāi.” Chek'āri, unu chepari ma eperā k'ap'ia pi-ia bi;

te barrep'eda, siip'eda, pi-ia bik'a. ⁴⁵Māga unuk'āri, jirinapari awaraa netuara si-ete k'achiara ichi k'āyaara māik'aapa ma eperā k'ap'iade merātia chepata. Māgá ma eperā audupiara k'achiade beeit'ee naaweda bada k'āyaara. Māga p'asait'eeda aji, irapemaarā t'āri k'achia-idaa beerā ome; audupiara k'achiade p'aneedait'ee.

María Jesús ipemaarā ome pachedap'edaa

(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)

⁴⁶Jesús at'āri pedeemaa bide pachejida chi nawe chi ipemaarā ome. Pedee k'inia p'anajida iru ome. Mamīda taawa p'aneedap'edaa perā, ⁴⁷eperāpa Jesumaa jaranaji: —Pi nawe, pi ipemaarā ome taawa nimaa p'ani. Pedee k'inia p'anida aji, pi ome.

⁴⁸Māpai Jesupa p'anauji:

—¿K'aima mi nawe? ¿K'āirāma, mi ipemaarā?

⁴⁹Māpai juapa iaji chi k'ōp'āyoorāmaa māik'aapa māgaji:

—Nāgiirāta mi nawek'a māik'aapa mi ipemaarāk'a. ⁵⁰Chi mi it'aripema Ak'ōre Waibiapa jara bik'a oo bi, mata mi ipemak'a, mi ipewērak'a māik'aapa mi nawek'a.

Net'atau p'oparide nepirida

(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

13 Ma ewate Jesús uchiaji temāiipa māik'aapa lago ide su-ak'i banaji. ²Eperāarā chedap'edaa irumāi see nībada perā, Jesús barcode bataudachi māik'aapa su-ak'i beeji. Jōdee eperāarā ipude para beeji. ³Māpai Jesupa eperāarāmaa nepirimaa beeji Ak'ōre Ūraa jarateeit'ee:

—Eperā wāji net'atau p'ode. ⁴Ma p'o wāk'āri, ūk'uru baajida o jāde. Māpai ipanaarāpa k'ok'oo chejida. ⁵Ūk'uru baajida māu-idaade, mak'iara yooro wēe badamāi. Māgf isapai t'onojida, mak'iara yooro wēe bada perā. ⁶Mamīda ak'ōrejīru jērak'āri, piidachi chi k'arra īrii bada perā. ⁷Ūk'uru baajida ne-iri-idaade. Mamīda ne-iri k'ap'ip'iara waripari perā, māgf net'atau t'ono wādap'edaa piuk'oodachida. ⁸Jōdee awaraa net'atau baajida eujā piade. Māgf t'onop'eda, chau nībeeji. Ūk'uru net'atau abaadeepa uchijida cien, sesenta maa-e pirā treinta. ⁹Pia k'īsīati parāpa et'ewa ūridap'edaade k'awaadamerā k'āata jara k'inia bi.

Sāap'eda Jesupa nepiripachi jarateeit'ee

(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

¹⁰Maap'eda chi k'ōp'āyoorā k'ait'aara chejida māik'aapa iidijida:

—¿K'āare-it'ee nepiriparima ajida, jarateeit'ee?

¹¹Jesupa p'anauji:

—Tachi Ak'ōrepa parāmaa k'awapimaa bida aji, ne-inaa naaweda k'awapik'aa pada awaraarāmaa; sāga ichideerā p'aneedai. ¹²Parā Ak'ōre ūraa pia k'awa beerā-maa waapiara k'awapiit'ee; awaraarā k'āyaara ne-inaa chok'araara k'awarutamaa. Mamīda chi ne-inaa mak'iara k'awa-ee beerāmaa, āchia k'awa p'ani paara irua wē-papiit'ee, waa k'awa k'iniada-e p'anadairā. ¹³Maperāpi mia nepiripari. Āchia ak'i p'ani mīda, wāara unuda-e. Ūri p'ani mīda, k'awada-e. ¹⁴Ārapa oomaa p'ani Tachi Ak'ōre pedee jarapari Isaiapa jaradak'a:

‘Ūri p'ani mīda, k'awada-e. Ak'i p'ani mīda, unuda-e. ¹⁵Na eperāarā k'iiri k'isua p'anadairā, mia jara bi ūridaamaa p'ani; mia oo bi unudaamaa p'ani māik'aapa

k'awadaamaa p'ani. Māga p'anada-e pada paara, mide ijāak'ajida māik'aapa mia āchia p'ek'au k'achia oopata wēpapik'aji.' (Is 6.9-10)

¹⁶ Parā t'āri o-ia p'ani mia oo bi unu p'anadairā māik'aapa mia jara bi ūri p'anadairā. ¹⁷ Mia wāarata jararu. Chonaarāweda Ak'ōre pedee jarapataarāpa māik'aapa Tachi Ak'ōrede ijāapataarāpa unu k'inia p'anajida parāpa unu p'ani. Mamīda unuda-e paji. Ichiaba ūri k'inia p'anajida parāpa nama ūri p'ani. Mamīda ūrida-e paji.

Jesupa k'awapida net'atau p'oparide

(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

¹⁸ —Ūrīti k'awaadamerā mia nepirida net'atau p'oparide k'āata jara k'inia bi. ¹⁹ Net'atau ode baaida jara k'inia bi chi ūri p'aniirā Tachi Ak'ōrepa eperāarā bi k'inia bi ichi jua ek'ari ichideerā p'aneedamerā. Mamīda māgiirāpa k'awada-e k'āata jara k'inia bi. Ipanaarā chedap'edaak'a ma net'atau k'ok'oodait'ee, māga pik'a Netuara Poro Waibia chepari ne-inaa ooit'ee, t'āripa ma pedee ijāanaadamerā. ²⁰ Jōdee chi net'atau māu-idaade baaidap'edaa jara k'inia bi eperāarāpa ma jara pēida o-ia ūri p'ani. ²¹ Mamīda chi māu-idaade t'onoda taarā-e weda piidaiparik'a, māga pik'a māgiirāpa ma jara pēida taarā-epai ijāapata. Ma ūraade ijāadap'edaa k'aurepa nepirade baairuta pirā maa-e pirā awaraarāpa āchi jiriruta pirā miapidait'ee, ijāa amaapata. ²² Jōdee chi net'atau ne-iiri-idaade baaidap'edaa jara k'inia bi eperāarāpa ma jara pēida pia ūri p'ani. Mamīda audupiara k'īsiapata ne-inaa netodait'ee maa-e pirā p'arat'a waibia atadait'ee, āchia ūridap'edaa k'īra atuadarutamaa. Māgā p'aneepata ne-uu warip'eda, chauk'aa bik'a. ²³ Mamīda chi net'atau eujā piade baaidap'edaa jara k'inia bi eperāarāpa ma jara pēida ūridap'eda, k'awaa wāpata ma ūraa jara k'inia bi māik'aapa t'āride wāara ijāapata. Net'atau aba p'oda eujā piade pia t'onop'eda, chauparik'a net'atau cien, sesenta wa treinta; māga pik'a ma eperāarāpa oo k'awaa wāpata ma ūraade jara bik'a.

Jesupa nepirida p'ūajara t'onoda trigo p'odade

²⁴ Māpai Jesupa awaraa nepiriji jarateet'ee:

—Nāga pik'a pait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā p'aneedamerā. Eperāpa trigo tau pia p'oji ichi eujāde. ²⁵ Mamīda p'ārik'ua, eperāarā k'āi p'ani misa, ichi k'īra unuamaa iru bipa cheji māik'aapa ma trigo p'odade mera p'oji p'ūajara tau chak'eerā, aidee neera k'achia oopata. Māpai jirabodoji. ²⁶ Maap'eda ma eperāpa trigo p'oda t'onop'eda, wari wāji ma p'ūajara ome. ²⁷ Māga unudak'āri, ma eujā chipari mimiapataarāpa irumaa jaranajida: “Señor, pia trigo tau p'oda pia badata, ¿sāmāik'aapa uchijima ajida, jāgee p'ūajara?” ²⁸ Chiparipa p'anauji: “¿Tachi k'īra unuamaa iru bīpata jāga ooji-ek'ā?” aji. Māpai chi mimiapataarāpa iidijida: “¿Pia k'inia bik'ā ajida, taipā jā p'ūajara ēt'anadamerā?” ²⁹ Mamīda chiparipa māgaji: “Nāgaweda ichiak'au bidapáde aji. Īraweda parāpa jā p'ūajara ēt'at'aarutara, auk'a ēt'adariit'ee chi trigo k'arra, ai ik'aawa nībi. ³⁰ Piara bi ichiak'au bidamerā trigo ewarutamaa. Mamāik'aapata mia ewapataarā naapiara pēiit'ee jā p'ūajara ēt'ak'oodamerā māik'aapa p'edamerā k'ōrajīmade paat'aadait'ee. T'ēepai trigo ewadak'āri, iadait'ee mi ne-inaa iaparide.”

Mostaza taude nepirida*(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)*³¹ Jesupa ichiaba awaraa nepiriji jarateeit'ee:

—Nāga pik'a pait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā p'aneedamerā. Eperāpa mostaza tau uuji ichi eujāde. ³² Chi tau ma-āriara bi awaraa net'atau tachia uupata k'āyaara. Mamīda warik'āri, waibiara waripari awaraa ne-uu k'āyaara pak'uruk'a nibeerumaa. Māgā waibiara waripari perā, chi jua t'aide ipanaarā chepata ĩidait'ee.

Levadurade nepirida*(Lc 13.20-21)*³³ Ichiaba Jesupa nāga nepiriji jarateeit'ee:

—Nāga pik'a pait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā p'aneedamerā. Wērapa levadura p'oiraparik'a bi harina waibia ome, pan masa pia warimerā.

Jesupa nepirida chonaarāweda eperāarāpa jaradap'edaak'a*(Mr 4.33-34)*

³⁴ Jesús jarateek'āri, audú nepiripachi. Nepiri-ee jarateek'aa paji. ³⁵ Māga ooji uchiamerā Tachi Ak'ōre chonaarāwedapema pedee jaraparipa irude jaradak'a:

'Jarateek'āri, mia nepiriit'ee māik'aapa jarait'ee ne-inaa Tachi Ak'ōrepa waide k'awapi-e pada na p'ek'au eujā oorū wedapema.' *(Sal 78.2)*

Jesupa k'awapida p'ūajara tau p'oda trigo k'āide

³⁶ Ma jōma nepirip'eda, Jesupa eperāarā bëiji māik'aapa t'ĭuji chi k'öp'āyoorā p'anadap'edaamāi. Māpai āchi iru k'ait'a chedak'āri, iidijida k'āata jara k'inia bi ma nepirida p'ūajara tau p'oda trigo k'āide. ³⁷ Jesupa p'anauji:

—Chi eperā net'atau pia p'oda jara k'inia bi Eperā Ak'ōre Truadepema. ³⁸ Ma net'atau p'oda eujā jara k'inia bi na p'ek'au eujā. Ma trigo tau pia jara k'inia bi Tachi Ak'ōrede ijāapataarā. Jōdee p'ūajara k'achia jara k'inia bi Netuara Poro Waibia jua ek'ari p'aniirā. ³⁹ Ma k'ĭra unuamaa iru bada, chi ma p'ūajara k'achia p'oda jara k'inia bi Netuara Poro Waibia. Ma ne-inaa p'oda ewadap'edaa ewate jara k'inia bi Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate, ichi angeleerāpa eperāarā p'e ateedak'āri iru k'ĭrapite. ⁴⁰ Mīa nepiridade ma p'ūajara k'achia p'edap'edaak'a paat'aadait'ee, māga pik'a oodait'ee na p'ek'au eujā jōt'aak'āri. ⁴¹ Mī, chi Eperā Ak'ōre Truadepemapa angeleerā pēiit'ee mī jua ek'ari p'aniirā t'āide k'achia beerā jōmaweda p'ede; chi awaraarāmaa p'ek'au k'achia oopidap'edaarā, awaraa ne-inaa k'achia ooi awaa p'anapatap'edaarā ome. ⁴² Ma k'achia beerā jōmaweda bat'ak'oodait'ee t'ipitau jērājēraa jira bide. Mama jēe para bait'ee māik'aapa k'ida kierrkierree para bait'ee p'uapa. ⁴³ Jōdee Tachi Ak'ōrepa jara bik'a oopataarā urua pik'a para beeiit'ee ak'ōrejĭruk'a, it'ari p'ani perā āchi ak'ōre waibia ome. Pia k'ĭsĭati parāpa et'ewa ūridap'edaade k'awaadamērā k'āata jara k'inia bi.

Jesupa nēe waibia unu atadade nepirida

⁴⁴—Nāga pik'a pait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā p'aneedamerā. Chok'o unuji jau bi nēe ome. Eperāpa māgí unu atak'āri, waya mera nibip'eda chi badamāi, t'āri o-ia wāji jōmaweda ichi net'aa iru bada netok'ode. Māpai āpītee cheji ma nēe mera bada eujā neto atade.

Jesupa perla unudade nepirida

⁴⁵—Ichiaba nāga pik'a pait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā p'aneedamerā. Net'aa netoparipa perla jiri nipaji. ⁴⁶Perla ipia unu atanak'āri, wāji ichi net'aa jōmaweda netok'ode māik'aapa ma perla pi-ia neto ata cheji.

Jesupa t'iride nepirida

⁴⁷—Ichiaba nāga pik'a pait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā p'aneedamerā. To-īapataarāpa t'iri t'aadak'āri, chik'o k'ira t'ādoos peejida. ⁴⁸Ma t'iride chik'oradai'āri, chipariirāpa jidiu atajida ipudee māik'aapa jirit'eramaa p'aneejida chik'o piara bee awara p'edait'ee k'oraade. Jōdee chik'o k'achia bee bat'ak'oojida toidaa. ⁴⁹Māga pik'a pait'ee na p'ek'au eujā jōk'āri. Angeleerā chedak'āri, jirit'era chedait'ee eperā pia beerā awara p'edait'ee. ⁵⁰Jōdee chi k'achia beerā t'ipitau jērajēra jira bide bat'ak'oodait'ee, mama jēe para bamerā māik'aapa k'ida kierrkierree para bamerā p'uapa.

Ne-inaa chiwidi māik'aapa ne-inaa sorede nepirida

⁵¹Māpai Jesupa chi k'ōp'āyoorāmaa iidiji:

—¿Parāpa ma nepirida jōmaweda k'awajidak'ā? aji.

Māpai p'anaujida:

—K'awajidapi.

⁵²Māpai Jesupa māgaji:

—Moisepa p'āda jarateeparipa k'awaa wāk'āri Tachi Ak'ōrepa eperāarā biit'ee ichi jua ek'ari, ichideerā p'aneedamerā, nāga pik'a bi. Eperā te chiparipa ichi net'aa ia p'e iru bidepema net'aa atak'āri, k'awa bi chisāgí net'aa chiwidi, chisāgí net'aa sore.

Jesús Nazaret p'uurudee wāda

(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

⁵³Jesupa ma nepirida jaratee aupak'āri, mamāik'aapa wāji ⁵⁴ichi warida p'uurudee. Mama jarateemaa beeji māpema Ak'ōre Ūraa jarateepata tede. Irua jaratee bi ūridak'āri, eperāarā ak'itrua para beeji māik'aapa māgapachida:

—¿Sāma k'awaajima ajida, na jōma irua jarateemaa bi? ¿Sāga ooparima ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa? ⁵⁵¿Jāgí eperā ne-inaa pak'urudee oopari warra-ek'ā? ¿Chi nawe Maria-ek'ā? ¿Santiago, José, Simón, Judas chi ipemaarā-ek'ā? ⁵⁶¿Chi ipewēraarā nama p'anapata-ek'ā? ¿Sāga k'awaajima ajida, na jōma ichia oo bi?

⁵⁷Ma eperāarāpa Jesús ichi te pidaarā ome māgá k'awadap'edaa perā, iru pedee ūri k'iniada-e paji.

Māpa Jesupa māgaji:

—Jōmaarā t'āide ūri k'inia p'anapata Tachi Ak'ōre pedee jaraparipa jara bi. Mamīda ichi p'uurudepemaarā ichi tedepemaarā ome iru pedee ūridaamaa p'anapata.

⁵⁸ Māgá mǎpemaarāpa irude ijāada-e p'anadap'edaa perā, mama Jesupa mak'iaara oo-e paji ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa.

Juan Bautista piuda

(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

14 Maapai Galilea eujādepema poro waibia t'ijarapachida Herodes. Ichia ūrik'āri Jesupa oo bi, ² ichi ek'ariirāmaa mǎgaji:

—¿Māgí Juan Bautista-epaa, piup'eda p'irabaida? Maperāpi oopari ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa.

³ Ai naaweda Herodepa Juan jī atapiji mǎik'aapa carcelde t'ipit'aaji. Māga ooji chi ipema Filipo wēra Herodías k'aurepa. ⁴ Ai naaweda Juanpa Herodema mǎgaji: “Pia p'ek'au k'achia oomaa bida aji, pi ipema wēra iru bairā pichi wērak'a.”

⁵ Māga ūrik'āri, Herodepa Juan pee k'inia bapachi. Mamīda māga oo-e paji eperāarā waawee bada perā. Jōmaarāpa ijāajida Juan Tachi Ak'ōre pedee jarapari paji.

⁶ Mamīda ewari aba Herodepa jara pēiji eperāarā chedamerā ichi t'oda fiesta oode. Ma fiesta o-īa oo jōni misa, Herodías k'au pēirade cheji see nībadaarā taide. Māga unuk'āri, Herodes audupiara o-īadachi. ⁷ Maperā jaraji ma awēramaa:

—Tachi Ak'ōre k'irapite mia juraa bi teeit'ee pichia iidiruta.

⁸ Mǎpai chi nawepa jaradak'a jaraji:

—Īraweda Juan Bautista poro mi-it'ee p'arat'ude teepáde aji.

⁹ Māga ūrik'āri, Rey Herodes k'ira pia-eedachi. Mamīda Tachi Ak'ōre k'irapite mǎik'aapa jōmaweda arii p'anadap'edaarā k'irapite juraada perā, ¹⁰ jaraji chi ek'ariirāmaa Juan poro t'iap'e atanadamerā carcelde. ¹¹ Māga oojida. Ma awēra nawepa jaradak'a aneejida p'arat'ude mǎik'aapa teejida ma awēramaa. Mǎpai ichia teenaji chi nawemaa.

¹² Juan k'ōp'āyoorāpa ūri atadak'āri iru peedap'edaa, chejida iru k'ap'ia ianadait'ee. Maap'eda jaranajida Jesumaa.

Jesupa eperāarā cinco mil nek'opida

(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

¹³ Jesupa Juan piuda ūrik'āri, barcode t'imí wāji eperāarā mak'iaara wēemaa. Mamīda eperāarāpa k'awaadak'āri, t'ēe wājida ode. ¹⁴ Jesús barcodeepa batauk'āri, eperāarā chok'ara unuji. Mapa āra chupiria k'awaaji mǎik'aapa ode wādap'edaarāpa k'ayaa beerā ateedap'edaa jipak'ooji. ¹⁵ K'eu wāda perā chi k'ōp'āyoorā ichi k'ait'a chedap'eda, mǎgajida:

—K'eu wāpi; nama te wē-epi. Mapa eperāarā pēipáde ajida, p'uuru beemaa chik'o netonadamerā.

¹⁶ Jesupa p'anauji:

—Āra āyaa wādaik'araa bi. Parāpa chik'o téeti k'odamerā.

¹⁷ Mǎpai mǎgajida:

—Mamīda taipa iru p'anida ajida, pan joisomaa mǎik'aapa chik'o omé; mǎgí aupai.

¹⁸ Jesupa p'anauji:

—Mimaa aneedapáde aji.

¹⁹ Māpai Jesupa jaraji eperāarā su-ak'i p'aneedamerā eujāde p'ūajara ĩri. Maap'eda jita ataji ma pan joisomaa chik'o ome ome māk'aapa it'aa ak'ip'eda, gracias jaraji Tachi Ak'ōremaa. Ma pan k'ōrak'ook'āri, chok'ara eepadachi. Māpai chi k'ōp'āyoorāpa eperāarāmaa jedenajida. ²⁰ Jōmaweda nek'ojida bi jāwaa p'aneerutamaa. Ma pan pite chik'o ome nibeeda p'ejida k'oraa docena aba. ²¹ Chi nek'odap'edaarā imik'īraarā cinco mil paji, wēraarā, warrarā juasiada-ee.

Jesús pania ĩri t'ia nipada

(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

²² Ma t'ēpai Jesupa chi k'ōp'āyoorā barcode bataupiji ichi naa lago siadamerā. Māga ooji āra k'īraik'a eere panadamerā, ichia eperāarā pēiru misa āchi temaa. ²³ Eperāarā erreuk'oodaidak'āri, Jesús ituaba wāji ee nok'odee it'aa t'īde. Mama bide k'eudachi. ²⁴ Māimisa chi barcode wādap'edaarā tok'esá panadak'āri, p'usara nībeeji, āchima nāu p'ua nībada perā. ²⁵ Taujaaweda Jesús chi k'ōp'āyoorāmaa t'ia wā nipaji pania ĩri. ²⁶ Chi k'ōp'āyoorāpa māga unudak'āri, p'eradachida māk'aapa āchobeepa biajida:

—ĭNetuarada! ajida.

²⁷ Māpai Jesupa māgaji:

—ĭP'eranáati! ĭMida! aji.

²⁸ Māpai Pedropa māgaji:

—Tachi Waibia, wāara pi pirā, pīmaa mi wāpipáde aji, pania ĩri.

²⁹ Jesupa:

—Chepáde, aji.

Māpai Pedro toida bataup'eda, t'ia wāji pania ĩri Jesumaa. ³⁰ Mamīda nāu audú p'ua nībi unuk'āri, āchobeedachi māk'aapa pirubaa wāji. Māpai biaji:

—Tachi Waibia, ĭmi k'aripáji!

³¹ Aramata Jesupa juade jita ataji māk'aapa māgaji:

—ĭAt'āri pia ijāa-e bik'ā? aji. ĭSāap'eda pia ijāa-e bīma? aji.

³² Barcode bataudak'āri, nāu p'ua-edachi māk'aapa p'usa t'umātidachi. ³³ Māpai ma barcode nipadap'edaarā Jesús k'īrapite bedabaik'oodachida māk'aapa māgajida:

—ĭWāarada ajida, pi Tachi Ak'ōre Warra!

Jesupa k'ayaa beerā chok'ara jipada Genesaret eujāde

(Mr 6.53-56)

³⁴ Mata panajida lago k'īraik'a eere māk'aapa wiibainajida Genesaret eujāde. ³⁵ Ariipemaarāpa Jesús pacheru k'awaadak'āri, ma eujādepema jōmaarāmaa jara pēijida. Mapa k'ayaa beerā ateepachida irumaa ³⁶ māk'aapa chupiria iidipachida ichi p'aru ide pijida t'ōbaipimerā. Māgá chi t'ōbaidap'edaarā jipa p'aneejida.

Judiorāpa āchi k'īsiadoopa jarateedap'edaa

(Mr 7.1-13)

15 Maapai ũk'uru fariseorā māk'aapa Moisepa p'āda jarateepataarā pachejida Jerusalendeepa. Jesumaa iidijida:

²—¿Sāap'eda pi k'ōp'āyoorāpa ooda-e p'anima ajida, tachi chonaarāpa chonaarāweda oopatap'edaak'a? ¿Sāap'eda nek'odai naaweda, āchi jua siidak'aama ajida, tachi chonaarāpa jarateedap'edaak'a?

³P'anau k'āyaara, Jesupa iidiji:

—¿Sāap'eda parāpa oodak'aama aji, Tachi Ak'ōrepa jara bik'a? Ma k'āyaara chonaarāweda oopatap'edaak'a oo k'inia p'anapata. ⁴Tachi Ak'ōrepa jaraji: 'Pichi ak'ōre māik'aapa pichi nawe k'inia iru baparíji māik'aapa āra pedee ūriparíji.'

(Ex 20.12)

Ma awara jaraji:

'Warrapa ik'achia jararu pirā ichi ak'ōremaa wa ichi nawemaa, peet'aadaipia bi.' (Ex 21.17)

⁵Mamīda parāpa jarateepata eperāpa jarai chi ak'ōremaa wa chi nawemaa: "Pi p'oyaa k'aripa-epi, jōma mia iru bi primisiak'a teeda perā Tachi Ak'ōremaa."

⁶Eperāpa māga jarak'āri, pia bida apata, chi ak'ōreerā k'aripanaamerā. Mamīda parāpa māga jarateedak'āri, jarateemaa p'ani piara bi oodait'ee pāchia jarapatak'a, Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a oodai k'āyaara. ¡Tachi Ak'ōre Ūraa yiaraa iru p'ani! ⁷¡Seewata Tachi Ak'ōrede ijāapataarāda apata! Chonaarāweda Ak'ōre pedee jarapari Isaiapa parā āpite wāara pedee baji jarak'āri:

⁸'Na eperāarāpa mi k'inia iru p'anida apata it'aipa. Mamīda āchi t'āriipa wāara mi k'iniada-e p'ani. ⁹Páripa mi k'īrapite it'aa t'īpata, oo k'inia p'anapata perā eperāarāpa jara p'anik'a, mia jara bik'a oodai k'āyaara.' (Is 29.13)

Ne-inaa tachi k'achia beepipari Ak'ōre k'īrapite

(Mr 7.14-23)

¹⁰Maap'eda, Jesupa eperāarā t'ī p'e ataji māik'aapa māgaji:

—Ūriti k'awaadamerā mia jararu. ¹¹Chik'o k'odak'āri, tachi k'apiade edú banapari. Ma chik'o k'odap'edaa k'aurepa tachi k'achia p'aneedak'aa Tachi Ak'ōre k'īrapite. Ma k'āyaara, ne-inaa eperā t'ārideepa uchiarúpata, k'achia beepiparida aji.

¹²Māpai chi k'ōp'āyoorā Jesús k'ait'a chedap'eda, iidijida:

—¿K'awa-e bik'ā ajida, fariseorāpa ma pedee ūridak'āri, k'īrau p'aneedap'edaa?

¹³Jesupa p'anauji:

—Mi Ak'ōre it'ari bipa pak'uru uu-e pada ēt'ak'oodait'eeda aji, chi k'arra paara.

¹⁴Ichiauk'au bítí ma tau p'āriu pik'a beerāpa awaraa tau p'āriu pik'a beerā jarateedamerā. Tau p'āriu bipa awaraa tau p'āriu bimaa o jarateeru pirā, omeeweda uriade baainadait'eeda aji.

¹⁵Māpai Pedropa Jesumaa māgaji:

—Pia nepirida eperāarāmaa taimaa jarateepáde aji.

¹⁶Jesupa p'anauji:

—¿Parāpa pida k'awada-ek'ā aji, k'āata jara k'inia bi? ¹⁷Ne-inaa jōmaweda t'īuru eperā it'aide bide banapari, maap'eda uchiapari. ¹⁸Mamīda pedee k'achia it'aideepa uchiaru iru t'ārideepa uchiada. Mapata eperā k'achia beepipari Tachi Ak'ōre k'īrapite. ¹⁹Eperā t'ārideepa nāgee k'īsia k'achia uchiaparida aji: chīara peeit'ee; miak'āi bi awaraarā ome k'āiit'ee; p'ek'au ooit'ee awaraarā ome; nechiait'ee; seewa jarait'ee; ik'achia jarait'ee; jāgee k'īsia. ²⁰Māgee k'īsia k'aurepata eperā k'achia beepipari Tachi Ak'ōre k'īrapite. Mamīda nek'oit'ee jua sii-ee chonaarāweda tachi chonaarāpa oopatap'edaak'a apidaamaa k'achia beepik'aa.

Wēra judio-ee bipa Jesude ijāada

(Mr 7.24-30)

²¹ Mamāik'aapa Jesús wāji Tiro p'uuru māik'aapa Sidón p'uuru k'ait'a bīmaa.

²² Canaán eujādepema wēra bapachi ma eujāde. Māgipa Jesús unuk'āri, irumaa chupiria iidi cheji:

—Tachi Waibia, Rey David Warra, ¡mi chupiria k'awāaji! ¡Mi k'au k'ap'iade netu-ara merātia bida! aji.

²³ Mamīda Jesupa p'anau-e paji. Māpai chi k'ōp'āyoorā k'ait'aara chedap'eda, Jesumaa māgajida:

—Jarapāde ajida, jā wēramaa āyaa wāmerā, tachi t'ēe bia cheru perā.

²⁴ Māpai Jesupa māgaji:

—Tachi Ak'ōrepa mi pēijida aji, k'aripamerā Israel pidaarā, ovejaarā atua p'anik'a p'anadairā.

²⁵ Mamīda ma wēra bedabai nībanaji Jesús k'īrapite māik'aapa māgaji:

—Tachi Waibia, ¡mi k'aripáji!

²⁶ Māpai Jesupa p'anauji:

—Pia-e bi warrarā chik'o jāri atait'ee māik'aapa usaarāmaa teebaibit'ee. Naapiara judiorāmaa ita-aria chupiria iidipipāde aji.

²⁷ Ma wērapa māgaji:

—Wāarapi, Tachi Waibia. Mamīda usaarāpa paara k'opata chipari mesadeepa baaida juajāra. Mapa, mi judio-e mīda, pīmaa chupiria iidi bida aji.

²⁸ Māpai Jesupa māgaji:

—Wēra, ¡pia wāara ijāa bida! aji. Oojida aji, pichia k'inia badak'a.

Aramata ma wērapa k'au iru bada jīpa beeji.

Jesupa k'ayaa beerā chok'ara jipada

²⁹ Jesús mamāik'aapa uchiak'āri, wāji Galilea Lago idee. Mama bide ee nok'odee wāji māik'aapa su-ak'i beeji. ³⁰ Eperāarā seedachida irumāi. Aneepachida biiri chiwa beerā; tau p'āriu beerā; jua k'achia beerā; pedee atua beerā; awaraa k'ayaa beerā ome. Ma jōmaweda Jesús biirimāi bi chepachida. Māpai ichia jipak'ooji.

³¹ Eperāarā ak'itrua para beeji unudak'āri pedee atua p'anadap'edaarā pedee jīwaa para bee; jua k'achia beeda jīpa bee; biiri chiwa beeda āchi biiripa nīutee; tau p'āriu p'anadap'edaarā unu bee. Ma jōma unudak'āri, o-ā it'aa t'ī p'aneejida Israel pidaarā Ak'ōre Waibiamaa.

Jesupa eperāarā cuatro mil nek'opida

(Mr 8.1-10)

³² Jesupa chi k'ōp'āyoorā t'ī p'ēji māik'aapa māgaji:

—Mia na eperāarā chupiria k'awaa bida aji, k'āima ōpee p'anadairā nama mi ome nek'oda-ee. Āyaa pēi k'inia-e bida aji, ewaa ode wādade k'ap'ia t'ūmaadaridai jīak'aapa.

³³ Māpai chi k'ōp'āyoorāpa māgajida:

—Mamīda ḡsāma taipa unudayama ajida, chik'o na eperāarā chok'ara-it'ee, nama eperāarā wē-e perā taimaa chik'o neto pēidamerā?

³⁴ Jesupa āchimaa iidiji:

—¿Pan jōmasaa iru p'anima? aji.

P'anaujida:

—Iru p'anida ajida, pan siete, chik'o chok'ara-ee.

³⁵ Māpai Jesupa eperāārāmaa jaraji eujāde su-ak'i p'aneedamerā. ³⁶ Maap'eda ma pan siete chik'o ome juade ataji māik'aapa it'aa t'iji gracias jarait'ee Tachi Ak'ōremaa. Ma pan k'ōrak'ook'āri, chok'ara eepadachi. Māpai chi k'ōp'āyoorāpa eperāārāmaa je-denajida. ³⁷ Jōmaarāpa k'ojida bi jāwaadarutamaa. Ma pan pite chik'o ome nibeeda p'ejida k'oraa siete. ³⁸ Chi nek'odap'edaarā imik'īraarā cuatro mil paji; wēraarā, war-rarā juasiada-ee. ³⁹ Maap'eda Jesupa eperāarā pēiji āchi temaa māik'aapa barcode bataup'eda, wāji Magadán eujādee.

Ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa unu k'inia p'anadap'edaa

(Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)

16 Mama p'anide fariseorā saduceorā ome chejida Jesumaa. Iru imiatee k'inia p'anadap'edaa perā, iidijida ne-inaa oomerā Tachi Ak'ōrepapai oopari ak'ipimerā wāara ichi Tachi Ak'ōrepa pēida.

² Māpai Jesupa p'anauji:

—K'ewaraa parāpa jarapata: “Eu pia wāit'ee, pajā p'oree wā perā.” ³ Ichiaba tap'eweda jarapata: “Idi eu k'achia bait'ee pajā p'oree nībairā māik'aapa jīrarara nībairā.” Parāpa māgā pajā ak'i p'anipa eu k'achia wa eu pia k'awa p'ani pirā, ¿sāap'eda ne-inaa nāgaweda p'asamaa bi k'awada-e p'ani? ⁴ Īrapemaarā t'āri k'achia-idaa p'ani Tachi Ak'ōrede ijāadak'aa perā. Iidi p'ani mia oomerā ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Mamīda mia māga oo-e pait'ee. Jīp'a Tachi Ak'ōrepa ooit'eeda aji, ichia oodak'a Jonás ome.

Māga jarap'eda, āchi atabēiji.

Jesupa jarada fariseorāpa oopatak'a oonaadamerā

(Mr 8.14-21)

⁵ Lago k'īraik'a eere panadak'āri, k'irāpajida pan aneeda-e padap'edaa. ⁶ Ma t'ēepai Jesupa māgaji āchima:

—¡Ūrītī! K'īra k'awaa nipapatāati fariseorā pan, saduceorā pan k'onaadamerā, āchi levadura k'achia bairā.

⁷ Māga ūridak'āri, chi k'ōp'āyoorā āchi pitapai pedee para beeji:

—¡Pan aneeda-e paji! Māga jarajida irua jara k'inia bada k'awada-e p'anadap'edaa perā.

⁸ Jesupa k'awaji ārapa k'īsiadap'edaa. Mapa māgaji:

—¿Sāap'eda pan wēe p'anida a p'anima? ¿At'āri ijāada-e p'anik'ā? aji. ⁹ ¿At'āri k'awada-e p'anik'ā mia jaratee k'inia bi? ¿K'irāpada-e p'anik'ā pan joisomaadeepa imik'īraarā cinco milmaa k'opida māik'aapa parāpa chi beeda k'oraa sietede p'e atadap'edaa? ¹⁰ Maa-e pirā ¿k'irāpada-e p'anik'ā pan sietedeepa jedepida imik'īraarā cuatro milmaa māik'aapa parāpa chi beeda k'oraa sietede p'e atadap'edaa? ¹¹ ¿Sāap'eda mia jarada k'awada-e p'anima? aji. Mia pande pedee-e paji jarak'āri k'onaadamerā fariseorā pan saduceorā pan ome, āchi levadura k'achia bairā.

¹² Māpai k'awaajida Jesupa jara-e bajī levadura jīp'aade, pan jīp'aa k'onaadamerā. Jara bajī ijāanaadamerā fariseorāpa jarateepata saduceorāpa jarateepata ome.

Pedropa jarada Jesús Tachi Ak'öre Warra

(Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

¹³ Cesarea de Filipino p'uuru k'ait'a panak'äri, Jesupa iidiji chi k'öp'äyoorāmaa:

—¿K'aita chi Eperā Ak'öre Truadepema a p'anima aji, eperāarāpa?

¹⁴ P'anaujida:

—Ük'uruurāpa jara p'ani pi Juan Bautista, piup'eda p'irabaida. Awaraarāpa jara p'ani pi Elías maa-e pirā Jeremías maa-e pirā awaraa Ak'öre pedee jarapari.

¹⁵ Māpai Jesupa iidiji:

—Parāpārama, ¿mi k'aima adaima? aji.

¹⁶ Simón Pedropa p'anauji:

—Pi Cristoda aji; Tachi Ak'örepa pëida eperāarā rey pamerā. Pi Tachi Ak'öre Waibia ichita chok'ai bapari Warra.

¹⁷ Māpai Jesupa mājaji:

—¡Simón, Juan warra, pi t'äri o-ia bida aji, eperā apidaapa pīmaa māga k'awapi-e pada perā! Jip'a mi Ak'öre it'ari bipata māga k'awapiji. ¹⁸ Mia jara bi: Pi t'ijaradait'ee Pedro; jara k'inia bi “māu”. Māu iiri te oopatak'a pia beemerā, māga pik'a pia et'ewa jarada eperāarāpa jaradak'äri, michideerā p'aneedait'ee. Māga p'aneedak'äri, ichita chok'ai p'anapataadait'ee, piuruta pijida. ¹⁹ Llave teepatak'a puerta ewadamerā, māga pik'a mia pi k'aripait'ee eperāarā p'anapimerā Tachi Ak'öre jua ek'ari, mājā ichideerā p'aneedamerā māk'aapa ichi truadee wādamerā. Na p'ek'au eujāde bi misa, pia ne-inaa oopi-e bi pirā ichideerāmaa, Tachi Ak'örepa auk'a oopi-e pait'ee. Jōdee ne-inaa oopi bi ichideerāmaa, irua auk'a oopiit'ee.

²⁰ Maap'eda Jesupa jaraji chi k'öp'äyoorāmaa awaraarāmaa nepirinaadamerā ichi Cristo, Tachi Ak'örepa pëida eperāarā rey pamerā.

Jesupa ichi peedait'eeda ada

(Mr 8.31-33; Lc 9.21-22)

²¹ Maadamāiipa Jesupa jaramaa beeji chi k'öp'äyoorāmaa ichi wāit'ee Jerusalendee. Mama judiorā poro waibiarāpa, p'aareerā poroorāpa māk'aapa Moisepa p'āda jarateepataarāpa iru miapidait'ee māk'aapa peepit'aadait'ee. Mamīda ewari ōpeemaa chok'ai p'irabait'ee.

²² Māga ürik'äri, Pedropa Jesús awara āyaa ateeji māk'aapa itriamaa beeji:

—¡Tachi Ak'örepa māga k'inia-e! ¡Pīmaa māga oopi-eda! aji.

²³ Māpai Jesús p'irrabaiji māk'aapa Pedromaa mājaji:

—¡Mi ik'aawaapa āyaa wāji, Satanapa māga jarapida perā! ¿Pia mi wāpia-maata bik'ā? Māgara k'isia-e bi Tachi Ak'örepa k'isia bik'a. Jip'a k'isiamaa bida aji, eperāarāpa k'isiapatak'a.

Sāga nipapataadai Jesús ome

(Mr 8.34–9.1; Lc 9.23-27)

²⁴ Maap'eda, Jesupa mājaji chi k'öp'äyoorāmaa:

—Eperā mi ome nipa k'inia bi pirā, k'isiaik'araa bi ichia ne-inaa oo k'inia bidepai. Ichi kuruso āp'aipia bi eperā peenadait'ee'k'a. Pia jarait'eera, oopia bi mia oopi bik'a, ma k'aurepa miapiruta pijida piurumaa. ²⁵ Eperā piuamaa bi pirā mide ijāapari k'aurepa, mājā piuk'äri, atuait'ee. Mamīda eperā mide ijāapari k'aurepa piuru

pirā, it'aa wāit'ee ichi piuk'āri. ²⁶ ¿K'āare piata baima eperāpa na p'ek'au eujāde nībi jōmaweda ataru pirā, mamīda piup'eda chok'ai p'irabai-e pirā Ak'ōre eujāde? Maa-e pirā, ¿k'āata teeima Tachi Ak'ōremaa it'aa wāpimerā? ²⁷ Mī, chi Eperā Ak'ōre Truade-pemapa mī Ak'ōre k'īra wāree unupiit'ee, it'ariipa chek'āri iru angeleerā ome. Maa-paita ak'iit'ee na p'ek'au eujādepemaarāpa oopata māik'aapa jarait'ee pia wa k'achia. Ne-inaa pia ooi't'ee chi ne-inaa pia oodap'edaarāmaa. Jōdee k'achiadee pēiit'ee chi ne-inaa k'achia oopatap'edaarā. ²⁸ Mīa wāarata jararu. Nama p'aniirā ūk'uru piudai naaweda, unudait'ee mī, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, rey'k'a pacheru.

Jesús k'īra awaradaida

(Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)

17 K'āima seismaa Jesús wāji ee it'ia bi nok'ode. Ichi ome ateeji Pedro, Santiago māik'aapa chi ipema Juan. ² Mama āra taide Jesús k'īra awaradachi. Ichi k'īra urua nībeeji ak'ōrejiruk'a māik'aapa chi p'aru t'o-t'oo uchitterreedachi. ³ Māga nide chi k'ōp'āyoorāpa unujida chonaarāweda p'anapatap'edaarā Moisés jaure māik'aapa Elías jaure pedeemaa p'ani Jesús ome. ⁴ Māpai Pedropa mājaji Jesumaa:

—¡Tachi Waibia, pia bi nama p'anadait'ee pi ome! Pia k'inia bi pirā, mia ooyada aji, te chak'eerā ōpee; aba pi-it'ee, aba Moise-it'ee, chi apema Elia-it'ee.

⁵ Pedro at'āri mājā pedeemaa bide, jīarara t'o-t'oo īdaa bīpa āchi aneu cheji. Madeepa Tachi Ak'ōrepa pedeeji:

—Nāgida aji, mī Warra k'inia; mia jirit'erada. Irua mī t'āri o-īapipari. Ūrti iru pedee.

⁶ Māga ūridak'āri, āchobeepa Jesús k'ōp'āyoorā bedabaik'oodachida tau biiri eujāde t'ōbairutamaa. ⁷ Mamīda Jesús āra k'ait'a chep'eda, t'ōbaik'ooji māik'aapa mājaji:

—P'irabāiti. Āchobeenaadapāde aji.

⁸ Ak'īdak'āri, āchi ik'aawa apida unuda-e paji; Jesús aupaita āchi ome baji.

⁹ Eedeepa cherutade Jesupa mājaji:

—Parāpa unudap'edaa nepirinaadapāde aji, apidaamaa mī, chi Eperā Ak'ōre Truadepema piup'eda, chok'ai p'irabai naaweda.

¹⁰ Māpai chi k'ōp'āyoorāpa Jesumaa iidijida:

—¿Sāap'eda Moisepa p'āda jarateepataarāpa jarapatama ajida, chonaarāwedapema Elías naapiara cheit'ee, Tachi Ak'ōrepa pēiit'ee bi chei k'āyaara?

¹¹ Jesupa p'anauji:

—Wāarata jara p'ani Elías naapiara cheit'eeda adak'āri māik'aapa ne-inaa jōmaweda pia ooi't'eeda adak'āri, eperāarāpa auteebaidamerā iru t'ēe cheru. ¹² Mīa jara bi: Elías jīak'aa cheji. Mamīda āchia iru k'awada-e paji. Mapa āchia oo k'iniata oojida iru ome. Ma awara auk'a oodait'ee mī, chi Eperā Ak'ōre Truadepema ome.

¹³ Māpai chi k'ōp'āyoorāpa k'awaajida Jesús pedee baji Juan Bautistade.

Jesupa netuara merātia bada uchiapit'aada

(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

¹⁴ Jesús, Pedro, Santiago māik'aapa Juan pachedak'āri eperāarā see nībadamāi, eperā bedabai nība cheji Jesús k'īrapite māik'aapa mājaji:

¹⁵ —Tachi Waibia, mi warra chupiria k'awáaji. Audú chupiria nībi. Wawadaipari māik'aapa at'apai t'ipitaude maa-e pirā toida baainapari. ¹⁶ Nama aneejida aji, pi k'öp'āyoorāmaa. Mamīda ārapa p'oyaa jipada-e pajida aji.

¹⁷ Māpai Jesupa p'anauji:

—Aai, eperārā, ¿at'ārita mide ijāada-e p'anik'ā? ¡Ijāadak'aarāk'api p'ani! ¿Jō-masaa taarāit'ee parā ome ijāarutamaa? Anéeti ma warra.

¹⁸ Māpai Jesupa ma netuara itriat'aap'eda, uchiapit'aaji ma warra k'ap'iadeepa. Aweda jipadachi.

¹⁹ Maap'eda awaraarā wē-e pak'āri, chi k'öp'āyoorāpa Jesumaa iidijida:

—¿Sāap'eda taipa ma netuara p'oyaa uchiapida-e pajima? ajida.

²⁰ Jesupa māgaji:

—Parāpa ijāada-e p'anadairā p'oyaa uchiapida-e paji. Mia wāarata jararu. Mostaza tau ma-āri bik'a, māga pik'a parāpa ma-āri pida ijāarutara, jaradai ara bi eemaa: “Jāmāik'aapa uchiap'eda, awara āyaa wāji” māik'aapa parāpa jaradak'a ma ee āyaa wāi. Mia parā k'aripak'āri, parāpa ne-inaa jōma oodai. ²¹ [Nek'o-ee it'aa t'ī bipapai māgee netuara uchiapiparida aji.]

Jesupa waya jarada ichi peedait'ee

(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

²² At'āri āchi jōmaweda Galilea eujāde nidade, Jesupa māgaji chi k'öp'āyoorāmaa:

—Eperāpa mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, k'achia beerā juade baaipiit'ee māik'aapa ²³ āchia mi peepit'aadait'ee. Mamīda ewari ōpeemaa chok'ai p'irabaiit'eeda aji.

Māga ūridak'āri, k'īra pia-ee para beeji.

Tachi Ak'ōre te waibia-it'ee impuesto p'aadap'edaa

²⁴ Jesús chi k'öp'āyoorā ome panadak'āri Capernaum p'uurude, Tachi Ak'ōre te waibia-it'ee impuesto p'epataarāpa Pedromaa iidi chejida:

—¿Pi poro waibiapa impuesto p'aaparik'ā ajida, Tachi Ak'ōre te waibia-it'ee?

²⁵ Pedropa p'anauji:

—P'aaparida aji.

Maap'eda Pedro t'ūk'āri Jesús badamāi, Jesús naapiara pedeeji:

—Simón, ¿k'āata k'isia bima? aji. ¿K'airāmaa impuesto p'aapipatama aji, na p'ek'au eujādepema reyrāpa; āchi jua ek'ari p'aniirāmaa wa k'īra tewaraarāmaa?

²⁶ Pedropa p'anauji:

—K'īra tewaraarāmaa.

Māpai Jesupa maaji:

—Māgara āchi jua ek'ari p'aniirāpa impuesto p'aadaik'araa bi. ²⁷ Mamīda tachi āpite ik'achia jaranaadamerā, wāji lagodee to-iade. Naapiara chik'o peeru it'aide unuit'ee p'arat'a tau aba. Ma p'arat'apa impuesto p'aanapáde aji, mi pari māik'aapa pichi k'ap'ia pari.

Chisāgí eperāta waibiara bi Tachi Ak'ōre k'īrapite

(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

18

Mama p'anide chi k'öp'āyoorā Jesumaa chedap'eda, iidijida:

—¿Chisāgí Ak'ōredeerā waibiara bima ajida, iru jua ek'ari?

²Māpai Jesupa warra chai t'ī ataji māik'aapa āchi esajīak'a ak'inī bijī. ³Maap'eda māgaji:

—Mia wāarata jararu. Parāpa awaraa k'isia atada-e pirā māik'aapa na warra chak'ek'a t'āripa ijāada-e pirā, p'oyaa p'aneeda-e pai Tachi Ak'ōre jua ek'ari ichideerā ome. ⁴Chi ijāapari chok'ek'ee bi na warra chak'ek'a; māgí waibiara bi apema Tachi Ak'ōre jua ek'ari p'aniirā k'āyaara. ⁵Mide ijāa bi k'aurepa nāgí warra chaik'a auteebairu pirā, mi jida auteebait'ee.

Jesupa jarada p'ek'au k'achia oonaadamerā

(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

⁶—Apidaapa p'ek'au k'achia oopiru pirā nāgee warra chaik'a mide t'āripa ijāa bimaa, piara bak'aji k'ūruma iru otaude jī atadap'eda, to t'ai nāpia bimāi toidú bat'at'aadait'ee, iyapa jīa piumerā. ⁷Na p'ek'au eujādepemaarā k'achiade p'anapata p'ek'au k'achia oopipataarā nama p'anapata perā. Ichita māgeerā paraait'ee. Mamīda jaai, chi eperāpa chīaramaa ne-inaa k'achia oopiru, Tachi Ak'ōrepa miapiit'ee perā!

⁸'Mapa pichi juapa maa-e pirā pichi biiripa ne-inaa ooda k'aurepa pi k'achiade baairu pirā, ma k'achia oo amāaji, pichi jua maa-e pirā biiri t'iap'et'aak'ajik'a. Piara bi it'aa wāit'ee jua mosaa maa-e pirā biiri mosaa, k'ap'ia jōmaweda atuai k'āyaara t'ipitau ichita jērajēraa jira bide. ⁹Ichiba pichi taupa ne-inaa unuda k'aurepa pi k'achiade baairu pirā, ma k'achia oo amāaji pichi tau ēt'ak'ajik'a māik'aapa t'imí bat'at'aak'ajik'a. Piara bi it'aa wāit'ee tau apai ome, k'ap'ia pia tau omeepa atuai k'āyaara t'ipitau ichita jērajēraa jira bide tok'arradee.

¹⁰'Nāgee warrarā apida unuamaa iru p'ananāati. Mia jara bi: It'aripema angeleerā Tachi Ak'ōre k'irapite p'aniirāpa āra chaachaa ak'ipata. ¹¹[Mi, chi Eperā Ak'ōre Tru-adepepa cheji atua beerā o k'achiadeepa k'aripa atade.]

Jesupa oveja atua badade nepirida

(Lc 15.3-7)

¹²—K'ísati nāgí nepirirude. Eperāpa cien oveja p'e iru bidepema aba atuadaru pirā, ¿atabēi-e paik'ā chi apemaarā noventa y nueve āchi p'anapatamāi, chi atuadaida jirinait'ee? ¹³Unu ataru pirā, o-īara bait'ee ma oveja k'aurepa, chi apemaarā atuada-e p'ani k'āyaara. ¹⁴Māga bi ichiaba parā it'aripema Ak'ōre Waibia ome. Apida atuapiamaa bi, ma-āriara bi pijida.

Jesupa jarateeda perdonaa k'awaadamerā

(Lc 17.3-4)

¹⁵—Awaraa ijāaparipa pimaa ne-inaa k'achia ooru pirā, iru k'irapite pedéeji k'awaapiit'ee irua k'achia ooda. Irua pi pedee ūriru pirā, t'āri auk'a bidai. ¹⁶Mamīda irua pi pedee ūri k'inia-e bi pirā, t'ī atāji eperā omé maa-e pirā ōpee, mairā wādamerā pi ome māik'aapa auk'a ūridamerā pia imiateeru. ¹⁷At'āri ūri k'inia-e bi pirā, jarāji ijāapataarā jōmaarāmaa; pi ome chip'epataarā it'aa t'ipataadait'ee. Māgiirā pedee paara ūri k'inia-e bi pirā, māgara ichi beeit'ee Ak'ōrede ijāak'aa bik'a, maa-e pirā impuestu p'eparik'a Roma pidaarā pari.

¹⁸'Mia wāarata jararu. Na p'ek'au eujāde p'ani misa, parāpa ne-inaa oopida-e p'ani pirā, Tachi Ak'ōrepa auk'a oopi-e pait'ee. Jōdee ne-inaa oopiruta pirā, irua auk'a oopiit'ee.

¹⁹ 'Waya mia jara bi: Parādepema omé pedeedak'āri, t'āri a-ba ne-inaa it'aa iidiruta pirā, mi Ak'ōre it'ari bipa teei. ²⁰ Eperāārā omé maa-e pirā ōpee chip'edaidak'āri mide ijāapata k'aurepa, mi auk'a bait'ee āchi ome.

²¹ Māpai Pedropa Jesumaa iidiji:

—Tachi Waibia, ijāapari awaraapa mimaa ne-inaa k'achia ook'āri, ma ooda ĵō-masaa perdonaaipia bima? aji. Ĵiete k'achia ooda aupai perdonaaipia bik'ā? aji.

²² Jesupa p'anauji:

—Mia pimaa sietepai jara-e bi. Pimaa setenta ne-inaa k'achia ooda juasiada siete perdonaaipia bida aji.

Jesupa nepirida rey ek'ari bipa tewe perdona k'inia-e badade

²³ —Maperā nāga pik'a pait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāārā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā p'aneedamerā. Reyra ichi ek'ariirāpa p'arat'a p'aa p'anadap'edaa ak'i k'inia baji k'awaait'ee tewe paraa p'ani wa wēe p'ani ichi ome. ²⁴ Māga nide eperā aneejida. Māgf eperāpa millón chok'ara paraa baji ma reymaa. ²⁵ Ma mimiapari p'oyaa p'aa wēe bada perā, reypa jaraji netot'aadamerā esclavok'a; chi wēra, chi warrarā ome, jōma ichi net'aa iru bi paara. Māgā chi tewe paraa bada p'aayada aji, reypa. ²⁶ Mamīda ma mimiapari rey k'irapite bedabaidachi māik'aapa chupiria iidiji: “Mi chupiria k'awaapāde aji. Choopāde aji, mi ome mia jōma p'aait'ee perā.” ²⁷ Māga ūrik'āri, reypa chupiria k'awaaji. Ma eperā tewe paraa bada perdonaaji māik'aapa pēiji ichi temaa.

²⁸ 'Mamīda ma eperā taawaa uchiarude unuji ichi k'ōp'āyo ome. Māgipa ichi-maa mak'iaara p'arat'a paraa-e baji. Mamīda ichia chi k'ōp'āyo otaude jita ataji māik'aapa ĩyapa jīa wāk'āri, māgaji: “ĴP'aapāde aji, mimaa paraa bi!” ²⁹ Māpai chi k'ōp'āyo bedabaidachi ichi k'irapite māik'aapa chupiria iidiji: “Choopāde aji, mi ome. Mia jōma p'aait'eepi.” ³⁰ Mamīda chi apemapa ūri k'inia-e paji. Ma k'āyaara carcelde t'ipit'aaji p'aa jōrumaa chi tewe paraa bada. ³¹ Māga unudak'āri, apema rey ek'ari p'anadap'edaarā k'īra pia-ee p'aneejida māik'aapa reymaa ma jōma jaranajida. ³² Māga ūrik'āri, ma reypa chi tewe paraa bada t'ī pēiji. Pachek'āri, reypa māgaji: “ĴT'āri k'achia-idaa bida! aji. ĴPia chupiria iidi chek'āri mimaa, mia chupiria k'awaaji māik'aapa pia tewe paraa bada perdonaaji! ³³ ĴSāap'eda pia auk'a oo-e pajima aji, pichi k'ōp'āyo ome?” ³⁴ Ma rey audú k'īrau bada perā ma mimiapari ome, carcelde t'ipit'aaji chi tewe p'aa jōrumaa.

³⁵ Māpai Jesupa māgaji:

—Māga pik'a ooit'ee mi Ak'ōre it'ari bipa ichiaba parā ome, parāpa awaraarā chupiria k'awaada-e pirā māik'aapa t'āriipa perdonaada-e pirā ārapa parāmaa ne-inaa k'achia ooda.

Jesupa jarateeda miak'āi p'aniirā mia amaanaadamerā

(Mr 10.1-12; Lc 16.18)

19 Ma pedee jarap'eda, Jesús wāji Galilea eujādeepa. Panaji Judea eujāde, Jordán to k'īraik'a eere. ² Eperāārā chok'ara wājida Jesús t'ēe. Māgā irua āchi k'ayaa ĵipak'ooji.

³ Mama fariseorā ūk'uru irumaa chejida. Moisepa p'āda merapii ĵiak'aapa, iidijida: —Ĵmīk'īrapa ichi wēra ichi k'inia amaaipia bik'ā? ajida.

⁴ Jesupa p'anauji:

—¿Tachi Ak'õre Ûraa p'ã bide parãpa nãga leeda-e p'anik'ã? aji. Na eujã ook'ãri, 'Ooji imik'ïra mãik'aapa wëra'. (Gn 1.27)

⁵ 'Mapa imik'ïrapa atabëiit'ee chi ak'õre chi nawe ome, araa p'anapataadait'ee chi wëra ome. Mãgá eperã omee weda eperã apai pik'a p'aneedait'ee.' (Gn 2.24)

⁶ Eperã omé p'ani mïda, jïp'a eperã apai pik'a p'aneepata. Mapa Tachi Ak'õrepa eperãarã omé araa papik'ãri, apidaapa amaapidaik'araa bida aji.

⁷ Māpai ma fariseorãpa iidijida:

—Māgara, ¿sāap'eda Moisepa jarajima ajida, wëra amaaru pirã, mia amaada k'art'a p'ã teeipia bi jëret'aadai naaweda?

⁸ Jesupa p'anauji:

—Māga jaraji parã k'iiri k'isua p'anadairã. Moisepa pãchi wëra amaapiji. Mamïda Tachi Ak'õrepa na eujã ewaa ook'ãri, mǎga-e paji. ⁹ Mia jara bi: Eperãpa amaataaru pirã chi wëra awaraa imik'ïra ome bi-eeta, maap'eda awaraa wëra ome miak'airu pirã, p'ek'au oomaa bida aji, ma t'ëepema wëra ome.

¹⁰ Māpai chi k'õp'äyoorãpa mǎgajida:

—Māga pirã, imik'ïra miak'ãik'araa bida ajida, wëra ome.

¹¹ Māpai Jesupa mǎgaji:

—Jōmaarãpa k'awada-e mia et'ewa jarada. Jïp'a k'awadait'ee Tachi Ak'õrepa k'awapi k'inia biirãmaa. ¹² Edaare imik'ïraarã wëra ata k'iniadak'aa. Imik'ïraarã ùk'uru āchi t'oruta weda p'oyaa warra oodak'aa. Ûk'uru k'ap'adap'edaa perã p'oyaa warra oodak'aa. Awaraarã miak'ãi k'iniadak'aa jïp'a it'aa t'ïdait'ee Tachi Ak'õremaa mãik'aapa oodait'ee irua oopi bik'a, wërade k'isia-ee. Māga p'oyaa ooruta pirã, oodapáde aji.

Jesupa warrarã bendiciada

(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)

¹³ Maap'eda eperãarãpa āchi warrarã aneejida Jesumaa iru jua bimerã āra ïri mãik'aapa it'aa t'ïmerã āra pari. Mamïda Jesús k'õp'äyoorãpa mǎga unudak'ãri, ma warrarã aneedap'edaarã itriajida. ¹⁴ Māpai Jesupa mǎgaji:

—¡Itrianáati! Ichiak'au mĩmaa warrarã chepti, Tachi Ak'õrepa āra jĩak'aarã biit'ee perã ichi jua ek'ari, ichideerã p'aneedamerã.

¹⁵ Māga jarap'eda, ichi jua āra ïri bi wāpachi mãik'aapa it'aa t'ïji āra pari. Maap'eda ichi ode wāji.

K'ũtrãa p'arat'ara bi pedeeda Jesús ome

(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

¹⁶ Maapai k'ũtrãapa Jesumaa iidi cheji:

—Tachi Jarateepari, ¿k'ãare ne-inaa piata ooipia bima aji, it'aa wāit'ee?

¹⁷ Jesupa p'anauji:

—¿Sāap'eda mĩmaa mǎga iidi bima? aji. Tachi Ak'õre aupaita pia bi. Pi it'aa wā k'inia bi pirã, oopáde aji, Tachi Ak'õrepa Moisemaa p'āpidade jara bik'a.

¹⁸ Ma k'ũtrãapa iidiji:

—¿Chisāgĩ ũraade jara bik'a ooipia bima? aji.

Jesupa p'anauji:

—‘Eperā peenáaji; miak’ái bi pirā, awaraarā ome k’áináaji; nechianáaji; seewa jaranáaji chíara k’achiade baapiit’ee. ¹⁹ Pichi ak’óre mǎik’aapa pichi nawe k’inia iru baparíiji mǎik’aapa ára pedee úriparíiji. (Ex 20.12-16)

Awaraarā k’inia iru baparíiji pichi k’ap’ia k’inia iru baparik’a.’ (Lv 19.18)

²⁰ Māpai ma k’útrāapa mǎgaji:

—Ma jōma ooparida aji. ¿K’āata waa ooyama? aji.

²¹ Jesupa p’anauij:

—Ne-inaa jōma oo k’inia bi pirā Tachi Ak’órepa k’inia bik’a, pichi net’aa ne-tok’oonáji mǎik’aapa chupiria beerāmaa ma p’arat’a téeki. Māga oorū pirā, ne-inaa pipiara iru bait’ee Tachi Ak’óre eujāde. Māga oop’eda, mi ome nipa chéji.

²² Ma k’útrāapa mǎga úrik’ári, k’íra pia-ee wǎji, p’arat’a audú k’inia bada perā.

²³ Maap’eda Jesupa mǎgaji chi k’óp’áyoorāmaa:

—Mia wāarata jararu. Chaaree bait’ee p’arat’ara bi beei’ee Tachi Ak’óre jua ek’ari ichideerā ome. ²⁴ Waya jarait’ee. Chaareera bida aji, p’arat’ara bi beei’ee Tachi Ak’óre jua ek’ari, camello aguja taude wāyaai k’āyaara.

²⁵ Chi k’óp’áyoorāpa mǎga úridak’ári, waapiara p’era pik’a para beeki. Māpai iidijida:

—Māgara, ¿k’aita p’oyaa it’aa wāyama? ajida.

²⁶ Jesupa āchimaa ak’íji mǎik’aapa p’anauij:

—Eperāarāpa p’oyaa ooda-e, audú chaaree bairā. Mamída Tachi Ak’óre-it’ee ne-inaa chaaree wē-eda aji.

²⁷ Māpai Pedropa mǎgaji:

—Tai net’aa jōmaweda atabéijida pi ome nipapataadait’ee. ¿K’āata atadait’eema aji, ma pari?

²⁸ Jesupa p’anauij:

—Mia wāarata jararu. Tachi Ak’órepa k’inia bak’ári, mi, chi Eperā Ak’óre Truade-pema, su-ak’i beepiit’ee ichi rey su-ak’i beeparide it’ari ichi k’íra wāreede. Maapai parā mi ome nipapatap’edaarā auk’a mama su-ak’i p’aneedait’ee rey su-ak’i beepari docede. Mama parāpa Israeldepa éreerā doce uchiadap’edaarā iru p’anadait’ee parā jua ek’ari mǎik’aapa jaradait’ee mǎirāpa oopatap’edaa pia wa k’achia. ²⁹ Eperā mide ijāa bi k’aurepa atabéiru pirā ichi te, ípemaarā, ípewēraarā, ak’óre, nawe, warrarā maa-e pirā eujā, ma k’āyaara māgee ne-inaa pia atada cien atait’ee na p’ek’au eujāde bi misa. Ma awara piuk’ári, it’aa wāit’ee. ³⁰ Mamída írapema waibiara p’aniirā eperāarā k’írapite, ek’ariara p’anadait’ee Tachi Ak’óre k’írapite. Jōdee ek’ariara p’aniirā eperāarā k’írapite waibiara p’anadait’ee Tachi Ak’óre k’írapite.

Jesupa mimiapataarāde nepirida

20 —Nāga pik’a pait’ee Tachi Ak’órepa eperāarā ichi jua ek’ari bik’ári, ichideerā p’aneedamerā. Tap’eda eujā chipari uchijaji mimiapataarā jiride ichi uva k’áide mimianadamerā. ² Mimiapataarāmaa jaraji ewari aba mimiada pari denario aba p’ait’ee ma mimiapataarā chaachaa. Māpai pēiji mimiade. ³ Āstaawa ma eujā chipari waya uchijaji mimiapataarā jiride. P’uuru jāde net’aa netopatamāi unu cheji mimiapataarā mimia wēe para bi. ⁴ Māga unuk’ári, mǎgaji: “Parā ichiaba wādapáde aji, mimiade mi uva k’áide. Mía pia p’aayada aji, parā mimia pari.” Māpai wājida mimiade. ⁵ Imat’ipa ma eujā chipari waya uchijaji mimiapataarā jiride, ai naaweda oodak’a. Ichiaba k’ewara auk’a ooji. ⁶ Mata waya k’ewaraa uchijaji mǎik’aapa waya

unu cheji awaraa mimiapataarā p'uuru jāde p'ani, mimia wēe para bi. Mapa mā-gaji: “¿Sāap'eda parā nama mimiada-ee k'eu wādama?” aji. ⁷ P'anaujida: “Apidaapa taimaa mimia teeda-e perā, mimiada-e p'anida” ajida. Māpai ma eujā chiparipa mā-gaji: “Mimianadapāde aji, mi uva k'āide.”

⁸ P'āriupodopa ma eujā chiparipa māgaji chi mimiapataarā poro waibia-maa: “Tīpāde aji, mimiapataarā jōmaweda. Naapiara p'aapāde aji, chi t'ēe t'ūdap'edaarāmaa māik'aapa jōmaarā k'āyaara t'ēe p'aapāde aji, chi naapiara t'ūdap'edaarāmaa.” ⁹ Māga ooji. K'ewara t'ūdap'edaarāmaa p'aaji denario aba, eperā chaachaa. ¹⁰ Apemaarāmaa p'aa aupak'āri, pachejida chi naa mimi-adap'edaarā. Māgiirāpa k'isiajida p'arat'a audupiara jitadait'ee apemaarā k'āyaara. Mamīda māga-e paji. Āchima ichiaba denario abapai p'aaji āchi mimiadap'edaa pari. ¹¹ Āchi p'arat'a jitadak'āri, ik'achia pedee p'aneejida ma eujā chipari ome: ¹² “Ma t'ēe hora apai mimiadap'edaarāmaa pia denario aba p'aajida ajida. Jōdee tai tap'eda weda ak'ōrejirumaa mimia k'eudap'edaa párita āchi ome auk'a p'aaji. ¡Taimaa audupiara teeipia bida!” ajida. ¹³ Mamīda ma eujā chiparipa āchidepema abaamaa p'anauji: “Mia parā k'ūra-eda aji. ¿Parāpa jarajida-ek'ā aji, ewari aba mimi-ada pari denario abapai iididait'ee? ¹⁴ Pichi p'arat'a jitapāde aji, māik'aapa k'āiwee wāpāde aji. Mia auk'a p'aa k'inia bi pirā chi t'ēe t'ūdap'edaarāmaa, māga ooi'teeda aji. ¹⁵ ¿Mi na eujā chipari-ek'ā? aji. Michi p'arat'a ome ooi michia oo k'inia bik'a, mērē perā. ¿Parā t'āri k'achia jōnik'ā aji, mi t'āri pia bairā?”

¹⁶ Māga nepirip'eda, Jesupa māgaji:

—Māga bi Tachi Ak'ōre ome. Īrapema t'ēe chedap'edaarā Tachi Ak'ōrepa āchi bimerā ichi jua ek'ari, naapiara ichideerā p'aneedait'ee ichi k'īrapite. Mamīda chi naapiara chedap'edaarā Tachi Ak'ōrepa āchi bimerā ichi jua ek'ari, māga p'aneeda-e payada aji, t'ēe p'aneedait'ee perā ichi k'īrapite.

Jesupa jarada ōpee jarada ichi peedait'ee

(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)

¹⁷ Jesús wārude Jerusalén p'uurudee, chi k'ōp'āyoorā doce awara āi t'ī p'e ataji māik'aapa māgaji:

¹⁸ —Tachi wāruta Jerusalendee. Mama mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, jita atadait'ee māik'aapa ateedait'ee p'aareerā poroorāmaa māik'aapa Moisepa p'āda jarateepataarāmaa peepit'aadamerā. ¹⁹ Māirāpa mi teedait'ee k'īra tewaraarāmaa mi oo iru p'anadamerā, widamerā, māik'aapa kurusode peet'aadamerā. Mamīda ewari ōpeemaa waya chok'ai p'irabaii'teeda aji.

Zebedeo wērapa Jesumaa chupiria iidida

(Mr 10.35-45)

²⁰ Zebedeo wēra chi warrarā Santiago, Juan ome Jesús k'ait'a chejida. Ma wēra iru k'īrapite bedabai nība cheji chupiria iidit'ee. ²¹ Māga unuk'āri, Jesupa iidiji:

—¿K'āata k'inia bima? aji.

Ma wērapa p'anauji:

—Jarapāde aji, pi eperāarā rey beek'āri, mi warrarā su-ak'i p'aneedamerā pi ik'awa, aba juaraare, aba juabi eere.

²² Māpai Jesupa māgaji ma warrarāmaa:

—Parāpa wāara k'awada-e p'ani k'āata iidi p'ani. ¿Parāpa ne-inaa k'achia choodaik'a aji, mia chooit'ee bik'a?

P'anaujida:

—¡P'oyaadaipi!

²³ Māpai Jesupa māgaji:

—Parāpa ne-inaa k'achia choodait'eeda aji, mia chooit'ee bik'a. Mamīda mia p'oyaa jara-e k'airāta mi juaraare wa juabi eere su-ak'i p'aneedait'ee. Mi Ak'ōrepapai jarayada aji.

²⁴ Apemaarā diez k'ōp'āyoorāpa ūridak'āri Santiago Juan ome iididap'edaa, k'īraudachida āchi ome. ²⁵ Mapa Jesupa chi k'ōp'āyoorā jōmaweda t'ī p'e atap'eda, māgaji:

—Parāpa k'awa p'ani ijāadak'aa beerā poro waibiarāpa āchia oo k'iniata oopi-pata eperāarāmaa. Waaweepa āchi jua ek'ari p'aniirāpa oopata āchia jara p'anik'a.

²⁶ Mamīda parāpa oodaik'araa bi ma poro waibiarāpa oopatak'a. Ma k'āyaara ijāap-ataarā t'āide chi waibiara pa k'inia bīpa apemaarā chupiria k'awaapia bi māik'aapa k'aripaipia bi. ²⁷ Pia jarait'eera, parādepema aba poro waibia pa k'inia bi pirā, awaraarā k'aripaipia bi esclavopa chipari k'aripaparik'a. ²⁸ Mī, chi Eperā Ak'ōre Truadepema mīda, na p'ek'au eujāde che-e paji eperāarāpa mi jīia iadamerā. Jīp'a cheji eperāarā k'aripa atait'ee o k'achiadeepa. Piut'ee eperāarā chok'ara uchiadamerā p'ek'au k'achia jua ek'ariipa.

Jesupa tau p'āriu bee omé jipada

(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

²⁹ Jesús chi k'ōp'āyoorā ome Jericó p'uurudeepa uchua wādak'āri, eperāarā chok'ara t'ēe nipajida. ³⁰ Mama tau p'āriu bee omé o bi ik'aawa su-ak'i p'anajida. Ūridak'āri Jesuta wāyaa wā, biajida:

—¡Tachi Waibia, Rey David Warra, tai chupiria k'awaapáde! ajida.

³¹ Eperāarā auk'a wā nipadap'edaarāpa itriat'aapachida k'īup'ee p'aneedamerā. Mamīda waapiara biapachida:

—¡Tachi Waibia, Rey David Warra, tai chupiria k'awaapáde! ajida.

³² Māpai Jesús ak'inī beep'eda, t'ī ataji māik'aapa iidiji:

—¿K'āata k'inia p'anima aji, mia oomerā parā ome?

³³ P'anaujida:

—Tachi Waibia, tachi taupa pia unu k'inia p'anida ajida.

³⁴ Māga ūrik'āri, Jesupa chupiria k'awaaji māik'aapa taumāi t'ōbaiji. Aweda tau pia unujida. Māpai wājida Jesús t'ēe.

Jesús Jerusalén p'uurudee wāda

(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

21 Jerusalendee wādak'āri, panajida Betfagé p'uuru k'idaa. Ma p'uuru Olivo Eede baji, Jerusalén k'ait'a. Mama p'anide Jesupa chi k'ōp'āyoorā omé naa pēiji p'uurudee. ² Māgaji:

—Wāti ara bi p'uuru tachi k'īrapite bimaa. Jāma ununadait'ee burro wēra jī bainī bi chi warra ome. Ēra atāti māik'aapa anéeti. ³ Apidaapa ateepe-e pirā, jarāti: “Tachi Waibiapa arak'atia atee k'inia bi. Waya tee chedait'eepi.”

⁴ Māga paji chonaarāweda Ak'ōre pedee jaraparipa jaradak'a:

⁵ ‘Jaráti Sión p'uurudepemaarāmaa: “¡Ak'íti! Pāchi Rey cheru, chupiria beerā chep-atak'a burro ĩri. Cheru ne-animal ne-inaa uapata warra, burro chak'e ĩri.” ’ Zac 9.9

⁶ Jesús k'öp'āyoorā wājida mǎik'aapa oojida irua jaradak'a. ⁷ Aneejida ma burro wēra chi warra chai ome. Maap'eda ma ĩri ata bijida āchi ĩripema p'aru jīpatap'edaa, Jesús bataup'eda aide su-ak'i beemerā. ⁸ Eperāarā ode see nībaji. Ūk'uruurāpa āchi p'aru t'ō jēra bijida o jāde, Jesús aide wāmerā. Awaraarāpa k'iru t'iap'edap'eda, bi-pachida ma o jāde, āchi rey pai jīak'aapa. ⁹ Jesús naa wādap'edaarāpa mǎik'aapa t'ēe che wādap'edaarāpa o-ia biapachida:

—‘*¡Hosana!* ¡Tachi K'aripapari, Rey David Warra cheru! ¡Tachi Ak'ōrepa ichita pia ak'i bapariit'ee ichia rey pēida! ¡K'ĭra wāree Ak'ōre eujāde, Tachi K'aripapari cheru perā! *¡Hosana!*’ (Sal 118.25-26)

¹⁰ Jesús Jerusalén p'uurude panak'āri, p'uuru pidaarā jōma biuk'a nībeeji. Chok'araarāpa iidipachida:

—¿K'aima ajida, jāgí?

¹¹ Māpai awaraarāpa p'anaujida:

—Nāgí Jesús, Tachi Ak'ōre pedee jaraparipi, Nazaret p'uurudepema. Māgí p'uuru Galilea eujāde bi.

Jesupa ne-inaa netopataarā jērek'ooda Ak'ōre te waibiadeepa

(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹² Maap'eda Jesús Tachi Ak'ōre te waibiade t'ĭuji mǎik'aapa net'aa netopataarā taawaa jērek'ooji. P'arat'a tau t'erabaipataarā mesa sīa bat'ak'oo wāji, paloma netopataarā banco paara. ¹³ Māpai māgaji:

—Tachi Ak'ōre Ūraa p'ā jēra bide jara bi:

‘Mi te it'aa t'ĭpata teda apataadait'ee.’ (Is 56.7)

‘Mamīda parāpa nechiapataarā ték'ata oo iru p'ani.’ (Jer 7.11)

¹⁴ Jesús at'āri Ak'ōre te waibiade bide, irumaa chejida tau p'āriu beerā mǎik'aapa chiwa beerā. Māpai Jesupa jōma jipak'ooji. ¹⁵ Mamīda p'aareerā poroorā Moisepa p'āda jarateepataarā ome k'ĭraudachida unudak'āri Jesupa ma ne-inaa pia oo bi mǎik'aapa ūridak'āri warrarā nāga bia para bi Tachi Ak'ōre te waibiade: “*¡Hosana!* ¡Tachi K'aripapari, Rey David Warra!” ¹⁶ Māpai Jesumaa māgajida:

—K'ĭup'ee beepipāde ajida. ¿Ūri-e bik'ā ajida, āchia jara jōni?

Jesupa p'anauji:

—Ūri bida aji. ¿Parāpa nāgí leeda-e p'anik'ā?

‘Ak'ōre, pia warra chak'eerāmaa k'aripapari mǎik'aapa jude beerāmaa t'āri o-ia it'aa t'ĭ k'awapipari.’ (Sal 8.2)

¹⁷ Māpai Jesupa mǎirā atabēiji mǎik'aapa wāji Betania p'uurudee k'āide.

Jesupa higuera biirimaa ĩjīati pedeeda

(Mr 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Tap'eda Jesús waya chek'āri p'uurudee, jarrapisia nībeeji. ¹⁹ Ma che wāde higuera biiri unuji o bi ik'aawa bainī bi, k'iru paraa. Māpai araa ak'ĭnaji, chau bi jīak'aapa. Mamīda chau-ee baji. Chi k'iru aupaita unuji. Māpai ma higuera biirimaa māgaji:

—¡Pi waa chauk'aa pait'eeda! aji.

Aweda ma higuera biiri piidachi. ²⁰ Māga unudak'āri, chi k'ōp'āyoorā ak'itrua para beejī māik'aapa māgajida:

—¿Sāap'eda aweda jā higuera biiri jāgá piidachima? ajida.

²¹ Jesupa p'anauji:

—Mia wāarata jararu. Parāpa Tachi Ak'ōrede wāara ijāaruta pirā, iididaipia bi irua ne-inaa oomerā; pāchi t'āridepai k'īsiada-ee: “¿Tachi Ak'ōrepa ooik'ā?” Māgara mia oodak'a jā higuera biiri ome, parāpa oodai. Ma awara ara bi eemaa jararutara “Jāmāik'aapa āyaa wāji māik'aapa p'usa jāde baaināji”, māga oopidaipi. ²² Parāpa ne-inaa jōma iidiruta it'aa t'ī p'anide t'āripa ijāa p'anadairā, ma ne-inaa iru p'anadait'ee.

Tachi Ak'ōrepa Jesús pēida

(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

²³ Ma t'ēepai Jesús t'īunaji Tachi Ak'ōre te waibiade. Mama jarateemaa bi misa, p'aareerā poroorāpa judiorā poro waibiarā ome Jesumaa iidijida:

—¿Tachi Ak'ōrepa tai biiji-ek'ā ajida, ichi te waibia ak'idamerā? ¿K'aipa pimaa nāga oopi bima? ajida.

²⁴⁻²⁵ Jesupa p'anauji:

—Mia pida parāmaa iidit'ee: ¿K'aipa pēijima aji, Juan Bautista poro choo chemerā; Tachi Ak'ōrepa maa-e pirā eperāarāpa? Parāpa p'anaurutara, mia pida jarayada aji, k'aipa mimaa nāga oopi bi.

Māpai āchi pitapai pedee para beejī:

—Tachi Ak'ōrepa pēidada aruta pirā, irua iidit'ee: “Māgara ¿sāap'eda Juan ūraa ijāada-e pajima?” ²⁶ Jōdee jararuta pirā “eperāarāpa Juan pēijida”, jōmaweda k'īraudaridait'ee tachi ome, āchia ijāapata perā Juan Tachi Ak'ōre pedee jarapari paji.

²⁷ Mapa p'anaujida:

—K'awada-e p'anida ajida, k'aipa Juan pēiji.

Māpai Jesupa māgaji:

—Māgara mia pida jara-eda aji, k'aipa mimaa nāga oopi bi.

Jesupa warrarā omeede nepirida

²⁸ Māpai Jesupa iidiji:

—¿K'āata k'īsia p'anima aji, parāpa? Eperāpa warrarā omé iru baji. Abaamaa jaraji: “Warra, wāpāde aji, mimiade mi uva k'āide.” ²⁹ Chi warrapa p'anauji: “¿Mi wā k'inia-eda!” aji. Mamīda t'ēepai, k'īsia awara ataji māik'aapa wāji mimiade.

³⁰ Maap'eda ma eperāpa chi apema warramaa auk'a jaranaji. Ma warrapa p'anauji: “Ak'ōre, mi wāit'eeda aji, mimiade.” Mamīda mimiana-e paji.

³¹ Māpai Jesupa iidiji:

—¿Chisāgí warrapa oojima aji, chi ak'ōrepa k'inia badak'a?

P'anaujida:

—Chi naa chok'ada warrapa.

Māpai Jesupa māgaji:

—Mia wāarata jararu. Cesar-it'ee impuesto p'epataarā māik'aapa prostitu-taarā Tachi Ak'ōredeerā p'anedait'ee parā naa. ³² ¿Sāap'eda? Juan Bautista chek'āri jarateede eperāarāpa p'ek'au k'achia oo amaadamerā māik'aapa t'āri pia

p'anapataadamerā, parāpa ijāada-e paji. Jōdee ma Cesar-it'ee impuesto p'epataarā māik'aapa ma prostitutaarāpa ijāajida Juan pedee māik'aapa oojida irua jaradak'a. Mamīda parāpa māga unujida mīda, k'isia awara atada-e paji iru pedee ijāadait'ee.

Jesupa mimiapataarā k'achia beerāde nepirida

(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

³³—Ūrīti mia nepiriru jarateeit'ee: Eujā chiparipa uva eujā uuji māik'aapa t'iaik'auk'ooji. Ichiaba bōgo māudee ooji uva aide piart'idait'ee. Māpai te it'ia ooji it'iipa uva eujā jōma ak'i p'anadamerā. Maap'eda ne-uu eujā ak'ipataarā jiriji aide mimiadamerā māik'aapa awara āyaa wāji. ³⁴T'ēepai uva oropata ewari pak'āri, pēiji chi mimiapataarā iidinadamerā ichi eere bee bi chauda tee pēidamerā. ³⁵Mamīda chi eujā ak'ipataarāpa ma mimiapataarā jita atadak'āri, aba sīk'oojida, awaraa jīp'a peejida māik'aapa awaraamaa māupa bat'ajida. ³⁶Maap'eda ma eujā chiparipa awaraa mimiapataarā pēiji. Mamīda ma ne-uu ak'ipataarāpa naaweda oodap'edaak'a oojida mairā ome.

³⁷Maap'eda, chi warra pēiji. K'isiaji: “Mi warra perā iru waaweedait'ee.” ³⁸Mamīda māgī unudak'āri, māgajida: “Jāgipa ichi ak'ōre net'aa jōmaweda atait'ee chi ak'ōre piuk'āri. Peet'aadāma ajida. Māgā na eujā jōmaweda tachide payada” ajida. ³⁹Māga k'isiadap'edaa perā, chi warra atadachida māik'aapa ma uva eujādeepa uchida atadap'eda, peet'ajida.

⁴⁰Māpai Jesupa māgaji arii p'anadap'edaarāmaa:

—Chipari wāk'āri ma eujā ak'ipataarāmaa, ǵk'āata k'isia p'anima aji, irua ooit'ee ma ak'ipataarā ome?

⁴¹P'anaujida:

—Ma eujā ak'ipataarā jōmaweda peek'ooit'ee, chupiria k'awa-ee. Māpai ma uva eujā biyada ajida, awaraarā jua ek'ari, chaujara pak'āri āchia teedamerā ichi eerepema.

⁴²Māpai Jesupa māgaji:

—ǵParāpa waide nāga leeda-e p'anik'ā aji, Tachi Ak'ōre Ūraa p'ā jēra bide? ‘Te opataarāpa māu k'iniada-e padap'edaa pipiara padachi. Tachi Ak'ōrepa māga ooji, tachia unudamerā māik'aapa ak'itrua para beemerā.’ (Sal 118.22-23)

⁴³Maperā mia jara bi: Tachi Ak'ōrepa parā bi-e pait'ee ichi jua ek'ari, ichideerā p'aneedamerā. Ma k'āyaara awaraarāta ichideerā p'aneedait'ee, āchia teepata perā ichi eerepema chauru, parāpa teedai k'āyaara.

⁴⁴‘Eperā ma māu pipiara bi īri t'ūturu pirā, māgī p'u oodaipari, p'arat'u māu īri baaik'āri āridaiparik'a. Jōdee ma māu eperā īri baairu pirā, māgī jōt'aait'ee māu choma p'arat'u īri baaik'āri jōdaiparik'a; chi p'ora aupai beeparik'a.’ (Is 8.14)

⁴⁵P'aareerā poroorāpa fariseorā ome Jesupa nepirida ūri aupadak'āri, k'awaajida irua āchideta jara baji. ⁴⁶Mapa iru jita atapi k'iniadachida. Mamīda waawee p'anajida eperāarāpa ijāa p'anadap'edaa perā Jesús Tachi Ak'ōre pedee jarapari.

Miak'āipata fiestade nepirida

(Lc 14.15-24)

22 Jesupa waya jarateemaa beek'āri, nepiriji:

²—Nāga pik'a pait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā p'aneedamerā. Reypa k'isia iru baji miak'āipata fiesta ooit'ee ichi warra-

it'ee. ³ Chi mimiapataarā pēiji ichia eperāarā t'ī pēida p'e atanadamerā. Mamīda che k'iniada-e paji. ⁴ Waya awaraa mimiapataarā chok'ak'āri, māgaji: “Jaranadapāde aji, mia t'ī pēida eperāarā chedamerā chik'o īpa nībairā. Peepiji p'ak'a, awaraa ne-animal poreera iru bada ome. Māgí jōma īpa ak'inī bairā, chedapāde aji, miak'āipata fiesta oode.” ⁵ Mamīda ma eperāarāpa ūri k'iniada-e paji irua jara pēida. Fiesta oode chedai k'āyaara, aba wāji ichi eujādee. Jōdee awaraa wāji net'aa netode. ⁶ Apemaarāpa eperāarā reypa pēida jita atadak'āri, p'ua oojida peet'aarutamaa. ⁷ Reypa māga k'awaa atak'āri, k'īraudachi. Mapa pēiji ichi soldaorā ma eperāarā peenadamerā māik'aapa āchi p'uuru paat'aadamerā. ⁸ Maap'eda māgaji chi mimiapataarāma: “Miak'āipata fiesta at'āri oodait'ee. Mamīda ooda-e ma t'ī pēida eperāarā ome, chedaamaa p'anadap'edaa perā. ⁹ Mapa wādapāde aji, calle jādee māik'aapa chi unurutaarāma jaradapāde aji, mi ome fiesta oode chedamerā.” ¹⁰ Aramāgá chi mimiapataarā wājida calle jādee. Chok'ara p'e aneejida; eperāarā pia beerā, k'achia beerā paara. Māgá ma rey te p'īu nībeeji eperāarāpa.

¹¹ Mamīda rey t'īuk'āri ma p'e aneadap'edaarā ak'ide, unuji eperā miak'āipata fiestade jīpata p'aru jī-ee bi. ¹² Mapa māgaji: “K'ōp'āyo, ¿sāga t'īujima aji, nama, fiestade p'aru jīpata jī-ee?” Mamīda ma eperā k'īup'ee beeji. ¹³ Maperā reypa jaraji chi mesa ak'ipataarāma: “Jā eperā biiri, jua ome jī nībidapāde aji, māik'aapa taawaa p'āriudee ateedapāde aji, mama jēemerā, k'ida kierrkierree para bamerā p'uapa.” ¹⁴ Tachi Ak'ōrepa chok'ara t'ī pēipari. Mamīda chok'ara-ee jirit'erapari wāpiit'ee ichi truadee.

Impuesto-it'ee reymaa p'arat'a p'aapatap'edaa

(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)

¹⁵ Ma t'ēepai fariseorā chip'edaidap'eda, pedeetejida Jesús k'ūradait'ee. P'anauru pirā, imiateedai māik'aapa peepit'aadai. ¹⁶ Ma-it'ee pēijida āchi eere p'anadap'edaarā, Rey Herodes eere p'anadap'edaarā ome Jesumaa. Māirāpa māgajida:

—Tachi Jarateepari, taipa k'awa p'ani pia wāarata jarapari māik'aapa jarateepari p'anapataadamerā Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a, eperāarāpa āchia k'iniata oopata mīda. K'awa p'ani pia eperāarā īripai ak'ik'aa; ma k'āyaara tachi t'āride iru bi ak'ipari. ¹⁷ Maperā k'awa k'inia p'ani pia k'āata k'īsia bi. ¿Pia bik'a ajida, impuesto p'aadait'ee Cesarmaa, wa māga-e?

¹⁸ Jesupa k'awa bada perā māirāpa k'īsia k'achia iru p'ani, māgaji:

—¿Seewata parāpa Tachi Ak'ōrede ijāapatada apata! ¿Sāap'eda mi k'ūra k'inia p'anima? ¹⁹ Ak'ipidapāde aji, p'arat'a tau impuesto p'aapata.

Aramāgá denario aneejida. ²⁰ Māpai Jesupa iidiji:

—¿K'ai k'īrata nade bi māik'aapa k'ai t'īta p'ā bima? aji.

²¹ P'anaujida:

—César k'īra māik'aapa ichi t'īta p'ā bida ajida.

Māpai Jesupa māgaji:

—Māgara téeti Cesarmaa irua net'aa iidipari, māik'aapa auk'a téeti Tachi Ak'ōremaa irua iidipari.

²² Māga ūridak'āri, ak'ītrua para beeji māik'aapa erreujida.

Chok'ai p'irabaidait'eerāde iididap'edaa

(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

²³ Ma ewate weda saduceorā ūk'uru Jesumaa chejida. Māgiirāpa ijāadak'aa tachi piup'eda chok'ai p'irabai. Maperā māgajida:

²⁴ —Tachi Jarateepari, Moisepa jaraji eperā miak'ai bi warra wēe piuru pirā, chi ipemapa iru wēra ataipia bi māik'aapa ai ome warra ooipia bi chi ipema piuda k'ap'ia pari. ²⁵ Tai t'āide p'anapachida ipemaarā siete. Chi naapema miak'aiji. Mamida warra wēe piuji. Māgā chi wēra beeji chi araarepema ipema ome. ²⁶ Mamida māgī ichiaba warra wēe piuji. Chi araarepema māik'aapa araarepema miak'aijida ma p'ētrāa ome. Mamida auk'a warra wēe piujida. Ma t'ēpai chi apemaarā jida miak'aijida ma p'ētrāa ome. Mamida āchi jōmaweda warra wēe piujida. ²⁷ Maap'eda, ma wēra ichiaba piuji. ²⁸ ¿K'āata k'isia bima? ajida. Eperāarā piudap'eda chok'ai p'irabaidak'āri, ¿chisāgī ipemata ma wēra imik'ira pait'eema ajida, āchi jōmaweda iru ome miak'ai p'anadap'edaa perā?

²⁹ Jesupa p'anauji:

—Parāpa pia k'awada-e p'ani Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda māik'aapa k'awada-e p'ani ne-inaa jōmaweda iru juapa oopari. Mapa parāpa pia k'isiada-e p'ani. ³⁰ Eperāarā piudap'eda chok'ai p'irabaidak'āri, imik'iraarā wēraarā ome waa miak'āida-e pait'ee. Angeleerā ichi truade p'aniirāk'api p'anadait'ee. ³¹ Ma awara parāpa k'achia k'isia p'anapata jaradak'āri piudap'edaarā chok'ai p'irabaidak'aa. ¿Parāpa leeda-e p'anik'ā Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi?

³² 'Mi pi chonaarā Ak'ōre Waibia; Abraham, Isaac, Jacob ijāadap'edaa Ak'ōre Waibia.' (Ex 3.6)

¡Tachi Ak'ōre piudap'edaarā Ak'ōre Waibia-epi. Chok'ai p'aniirā Ak'ōre Waibia!

³³ Māga ūridak'āri, eperāarā ak'itrua para beeji, Jesupa māgā k'isia k'awaa jara-teeda perā.

Tachi Ak'ōre Ūraa waibiara bi

(Mr 12.28-34)

³⁴ Fariseorāpa k'awaa atadak'āri Jesupa ma saduceorā k'ūp'eeplik'ooda, chip'ejida.

³⁵ Maap'eda Jesús k'ūra k'iniapa Moisepa p'āda jarateeparipa iidiji:

³⁶ —Tachi Jarateepari, ¿chisāgī ūraata waibiara bima aji, apema Ak'ōre Ūraa p'ādade pema k'āyaara?

³⁷ Jesupa p'anauji:

—'Tachi Ak'ōre Waibia k'inia iru baparíji pichi t'āripa māik'aapa ne-inaa jōmaa k'āyaara iru k'inia iru baparíji. Ewari chaa k'isíaji irude pichi t'āripa.' (Dt 6.5)

³⁸ Māgita chi ūraa naapiara; awaraa ūraa k'āyaara pipiara bi. ³⁹ Araarepema māgik'a bi:

'Awaraarā k'inia iru baparíji pichi k'ap'ia k'inia iru baparik'a.' (Lv 19.18)

⁴⁰ Ma ūraa omeeweda waibiara p'ani, madeepa uchiadap'edaa perā awaraa ūraa jōmaweda Moisepa p'āda māik'aapa Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāpa p'ādap'edaa.

K'aideepa uchiada Tachi Ak'ōrepa pēida

(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

⁴¹ Fariseorā at'āri see nībide, ⁴² Jesupa iidiji:

—¿K'áata k'ísia p'anima aji, parāpa? ¿K'aideepa uchiayama aji, Tachi Ak'õrepa pëit'ee bi, Mesías apata?

P'anaujida:

—Rey Daviddeepa uchiat'eeda ajida.

⁴³ Māpai Jesupa māgaji:

—Māgara, ¿sāap'eda Rey Davidpa irumaa: “Tachi Waibia” aji, Tachi Ak'õre Jau-repa nāga jarapik'āri?

⁴⁴ “Tachi Ak'õrepa jaraji Tachi Waibiamaa: “Pi mi ome auk'a waibia bairā, su-ak'i beepāde aji, mi juaraare, mia pi k'īra unuamaa iru p'anapataarā p'oyaaru misa.”
' (Sal 110.1)

⁴⁵ Davidpa ichi ēreerādeepa uchiat'ee bimaa t'ijaraji “Tachi Waibia”. ¿Mapa k'awada-ek'ā aji, Mesías waibiara bi chonaarāwedapema Rey David k'āyaara?

⁴⁶ Ma fariseorāpa maarepida p'oyaa p'anauda-e paji. Maadamāiipa waawee p'aneejida waa iididait'ee.

Jesupa jarada fariseorāde māk'aapa Moisepa p'āda jarateepataarāde

(Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

23 Ma t'ēpai Jesupa māgaji eperāarāmaa māk'aapa chi k'ōp'āyoorāmaa:
² —Moisepa p'āda jarateepataarāpa fariseorā ome jarateepata k'āata jara k'inia bi Moisepa p'āda. ³ Maperā ūrīti āchia jarateepata māk'aapa óoti āchia jara p'anik'a. Mamīda p'ananāati āchi p'anapatak'a, ne-inaa jaradap'eda, ne-inaa awaraata oopata perā. ⁴ Eperāarāmaa ne-inaa audú chok'ara oopipata. Mamīda chupiria k'awaadak'aa ārapa p'oyaa ooda-e pak'āri. ⁵ Āchia ne-inaa jōma oopata awaraarāpa āchi t'o p'anadamerā. Porode māk'aapa juade p'ārajipata ne-e jobiadee ooda Tachi Ak'õre Ūraa p'āda ome. Ma awara p'aru teesoo sidibai i jiichoo jī-pata awaraarāpa pia unudamerā. ⁶ Nek'onadak'āri awaraarā ome, su-ak'i p'aneepata jōmaarā taide, poro waibiarā su-ak'i p'aneepatamāi. Ichiaba Tachi Ak'õre Ūraa jarateepata tede p'anadak'āri, su-ak'i beepari pipiara bide su-ak'i p'aneepata. ⁷ Ma awara calle jāde nipadak'āri, k'inia p'anapata jōmaarāpa āchimaa saludaadamerā māk'aapa “Tachi Jarateepari” adamerā.

⁸ “Parāpa jōdee māga oodaik'araa bi, parā auk'a p'anadairā ipemaarāk'a māk'aapa Jarateepari Waibia apai iru p'anadairā. ⁹ Ichiaba na p'ek'au eujādepema apidaamaa “Tachi Ak'õre” adaik'araa bi, parāpa Ak'õre apai iru p'anadairā Ak'õre truade. ¹⁰ Ichiaba jiridaik'araa bi awaraarāpa parā “tachi waibiarā” adamerā mi, Cristo aupaita, parā Poro Waibia perā. ¹¹ Parādepema waibiara bita apemaarā jua ek'ari baipia bi āchi mimiaparik'a. ¹² Chi waibiara pa k'inia bi ek'ariara beeit'ee. Jōdee chi ek'ariara bi mīda t'āri o-īa bapari pirā, waibiara pait'ee.

Jesupa jarada judiorā waibiarāde

(Mr 12.40; Lc 11.39-52)

¹³ —¡Aai, Tachi Ak'õrepa parā Moisepa p'āda jarateepataarā fariseorā ome k'achiadee pëit'ee! ¡Seewata Tachi Ak'õrede ijāapatada apata! Parā k'aurepa eperāarā p'anadak'aa Tachi Ak'õre jua ek'ari. Parā jida ichideerā p'aneeda-e pait'ee, eperāarāmaa ijāapi k'iniada-e p'anadairā irua pëidade.

¹⁴ [¡Aai, Tachi Ak'õrepa parā Moisepa p'āda jarateepataarā fariseorā ome k'achiadee pëit'ee! ¡Seewata Tachi Ak'õrede ijāapatada apata! Parāpa p'ētrārā te

jāri atapata māik'aapa taarā it'aa t'ipata eperāārāpa parā pia ak'idamerā. ¡Maperāpi Tachi Ak'ōrepa parā k'achiara ooit'ee awaraarā k'achia ooi k'āyaara!]

¹⁵¡Aai, Tachi Ak'ōrepa parā Moisepa p'āda jarateepataarā fariseorā ome k'achiadee pēiit'ee! ¡Seewata Tachi Ak'ōrede ijāapatada apata! T'imī wāpata parāpa ijāapata jarateede, māgā eperāārā pāchi eere t'īudamerā. Māpai aba pāchi eere pa atadak'āri, parāpa jaratee jōnipa māgī papipata pāchi k'āyaara audupiara atuamerā.

¹⁶¡Aai, Tachi Ak'ōrepa parā k'achiadee pēiit'ee! ¡Parā tau p'āriu beerāk'api p'ani, pariatua o ak'ipimaa p'anadairā awaraarāmaa! Parāpa jarapata pipiara bi eperāārāpa juraadamerā Tachi Ak'ōre tede nībi nēe k'īrapite, ichi te waibia k'īrapite juraadai k'āyaara. ¹⁷¡K'īra k'awa-ee pik'a p'ani māik'aapa tau p'āriu pik'a p'ani! ¿Tachi Ak'ōre te waibia piara bi-ek'ā nēe iru tede awara bida k'āyaara? ¹⁸Parāpa ichiaba jarapata pipiara bi juraadamerā ne-inaa altar īri bidap'edaa paadait'ee k'īrapite, Tachi Ak'ōre tedepema altar k'īrapite juraadai k'āyaara. ¹⁹¡Tau p'āriu pik'a p'aniirā! ¿Altar awara bida Tachi Ak'ōre-it'ee piara bi-ek'ā ne-inaa ma altar īri bida k'āyaara? ²⁰Eperāpa ne-inaa ooit'eeda ak'āri Tachi Ak'ōre altar k'īrapite, ma altar k'īrapitepai juraa-e bi. Auk'a juraa bi ne-inaa ma altar īri bi k'īrapite. ²¹Ma awara eperāpa ne-inaa ooit'eeda ak'āri Tachi Ak'ōre te waibia k'īrapite, ma te k'īrapitepai juraa-e bi. Auk'a juraa bi Tachi Ak'ōre k'īrapite, iru ma tede bapari perā. ²²Ichiaba eperāpa ne-inaa ooit'eeda aru pirā ne-inaa it'ari nībi k'īrapite, ma pedee auk'a jara bi Tachi Ak'ōre su-ak'i beepari k'īrapite māik'aapa Tachi Ak'ōre k'īrapite, iru ma su-ak'i beeparide su-ak'i bapari perā.

²³¡Aai, Tachi Ak'ōrepa parā Moisepa p'āda jarateepataarā fariseorā ome k'achiadee pēiit'ee! ¡Seewata Tachi Ak'ōrede ijāapatada apata! Tachi Ak'ōre-it'ee awara bipata nāgee aliño: menta, anís, comino; māgī diezdepema chaa, aba. Mamīda oodak'aa nāgī Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādadepeema ūraa waibiara jara bik'a: "Awaraarā k'ūradaik'araa bi; awaraarā chupiria k'awaadaipia bi; oodaipia bi parāpa oodait'eeda apatak'a." Māgī ūraa jara bik'ata oodaipia bi, auk'a ne-aliño ome oopatak'a. ²⁴¡Parā tau p'āriu beerāk'api p'ani; pariatua o ak'ipimaa p'anadairā awaraarāmaa! ¡Pania nēesipata ne-animal chak'eerā t'īunaadamerā pania toparide! Mamīda parāpa k'awada-ee, camello k'ap'ia jōma mit'aak'ajík'api p'ani.

²⁵¡Aai, Tachi Ak'ōrepa parā Moisepa p'āda jarateepataarā fariseorā ome k'achiadee pēiit'ee! ¡Seewata Tachi Ak'ōrede ijāapatada apata! Parāpa vaso māik'aapa p'arat'u taawaik'a eere pi-ia siipata. Mamīda māgī edajāde ipuru bi ne-inaa k'achiapa, parā t'āri k'achia p'anadairā. Chīara net'aa chiapata māik'aapa chīara k'ūradata. ²⁶¡Fariseo, pi tau p'āriu pik'a bi! Naapiara chi vaso edajāde sīji. ¡Māgā chi taawaik'a eere ichiaba sīi beeipi!

²⁷¡Aai, Tachi Ak'ōrepa parā Moisepa p'āda jarateepataarā fariseorā ome k'achiadee pēiit'ee! ¡Seewata Tachi Ak'ōrede ijāapatada apata! Parā nāga pik'a p'ani. Jāiradepema māu te t'o-t'oo p'urupata taawaik'a eere, pi-ia unudamerā. Mamīda ma māu te edajāde paraa piudap'edaarā k'ap'ia mik'ia biiri ome. ²⁸Māga pik'a parāpa ne-inaa k'īra t'ādo oopata taawaik'a eere pi-ia unudamerā. Mamīda parā edajāde k'ūrāyaa, t'āri k'achia-idaa p'ani.

²⁹¡Aai, Tachi Ak'ōrepa parā Moisepa p'āda jarateepataarā fariseorā ome k'achiadee pēiit'ee! ¡Seewata Tachi Ak'ōrede ijāapatada apata! Parāpa te chak'e pi-ia māudee oopipata chonaarāwedapema Ak'ōre pedee jarapataarā iadap'edaa īri. Ma awara chonaarāwedapema t'āri pia p'anadap'edaarā iadap'edaamāi parāpa

pi-ia nep'ono p'irrabai uuk'oopata. Ma jōma oopatada apata ma chonaarā k'irāpadamerā. ³⁰Maap'eda māgapata: “Tai p'anadap'edaa paara tai chonaarāpa Ak'ōre pedee jarapataarā peedak'āri, táipata k'aripada-e pak'ajida” apata. ³¹Māga jaradak'āri, ak'ipipata parāpa k'awa p'ani pāchi chonaarāpa Ak'ōre pedee jarapataarā peedap'edaa. ³²Parā māgá uchiadap'edaa perā Tachi Ak'ōre pedee jarapataarā peedap'edaardeepa, ¿parāpa auk'a oodai-ek'ā irapema Ak'ōre pedee jarapari ome?

³³¡Parā k'achia-idaa beerādeepa uchiadap'edaarā! ¡Taamák'api p'ani! ¿Sāga uchiadai Tachi Ak'ōre juadeepa? ¡Irua parā atuapiit'ee! ³⁴Maperā mia pēit'ee Ak'ōre pedee jarapataarā, k'isia k'awaa beerā, mi ūraa jarateepataarā ome. Mamīda parāpa mairā ūk'uru jip'a peedait'ee kurusode baijira bidak'āri piurutamaa. Ichiaba ūk'uru p'ua oodait'ee Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede māik'aapa ūk'uru p'uuru bee chaa jiri nipapataadait'ee miapi k'inia p'anadairā. ³⁵Parāpa māga oodait'ee perā, Tachi Ak'ōrepa parā k'achia ooit'ee jōmaweda irude wāara ijāpataarā peedap'edaa k'aurepa, Abeldeepa Berequías warra Zacarías parumaa. Pāchi auk'aarāpa iru peejida Tachi Ak'ōre tede, te t'ūpata, altarmāi esajīak'a. ³⁶Mia wāarata jararu. Ma peedap'edaa k'aurepa Tachi Ak'ōrepa irapemaarā k'achia ooit'ee.

Jesús jēeda Jerusalén p'uurudepemaarā pari

(Lc 13.34-35)

³⁷—¡Jerusalén, Jerusalén, pidepemaarāpa Tachi Ak'ōre pedee jarapataarā peepata māik'aapa irua pēida eperāarā māupa bat'a peepata! At'apai mia pidepemaarā araa p'e k'inia bapachi, et'erre wērapa chi chak'eerā p'e ataparik'a ichi isia ek'ari. ¡Mamīda parāpa k'iniada-e paji! ³⁸¡Ūrítí! ¡Pāchi te ituaba beeit'ee, Tachi Ak'ōrepa parā waa ak'i-e pait'ee perā! ³⁹Mia jara bi: Parāpa mi waa unuda-e pait'ee nāga jararutamaa:

‘¡Tachi Ak'ōrepa ichia pēida ichita pia ak'i bapariit'ee!’ (Sal 118.26)

Jesupa jarada Tachi Ak'ōre te waibia t'eet'aa chedait'ee

(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)

24 Jesús uchiak'āri Tachi Ak'ōre te waibiadeepa, chi k'ōp'āyoorāpa jara chejida Ak'ōre te waibia pi-ia oo k'obi. ²Māpai Jesupa māgaji:

—¿Parāpa na te jōma pía unu p'ani-ek'ā? aji. Mia wāarata jararu. Ewari cherude nama māu apida bee-e pait'ee awaraa māu iri. Na jōmaweda t'ee'oo chedait'eeda aji.

Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate pai naaweda

(Mr 13.3-23; Lc 17.22-24; 21.7-24)

³Maap'eda wājida Olivo Eedee. Jesús ituaba su-ak'i beek'āri, chi k'ōp'āyoorāpa iidi chejida:

—Jaráji sāapai Ak'ōre te waibia t'eet'aa chedait'ee. ¿Sāga nībeeyama ajida, pi chei naaweda māik'aapa Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate pai naaweda?

⁴Jesupa p'anauji:

—Tauk'a nipapatáati apidaamaa k'ūrapiamapa. ⁵Mi jīak'a chok'ara chedait'ee. Seewata jaradait'ee: “Mi Cristopi, Tachi Ak'ōrepa pēida.” Māga jara p'anipa eperāarā chok'ara k'ūradait'ee. ⁶Mi chei naaweda parāpa ūridait'ee nama māik'aapa awara

āi jura chōo jōni. Mamīda p'eranāati. Ichita māga p'asait'ee. Mamīda at'āri na p'ek'au eujā jō-e pait'ee. ⁷ Ai naaweda eperāārā awaraarā ome chōodait'ee. Jarra oodait'ee māik'aapa awērachai wāyaapariit'ee, eujā awara-awaraade. ⁸ Mamīda māga p'asak'āri, ewaapi na p'ek'au eujādepemaarā miamaa p'aneedit'ee.

⁹ Maapai parā jita atadak'āri, p'ua oodait'ee māik'aapa peedit'ee. Jōmaarāpa parā k'īra unuamaa iru p'anapataadait'ee mide ijāapata k'aurepa. ¹⁰ Māga oo p'anadak'āri, eperāārā chok'ara mide ijāa amaadait'ee māik'aapa chik'īra unuamaa jōnadait'ee, āchi k'ōp'āyoorā traicionaarutamaa. ¹¹ Seewa-idaa beerā chok'ara uchiadait'ee Ak'ōre pedee jarapataarā jīak'a. Māirāpa eperāārā chok'ara k'ūradaid'ee. ¹² Māgā na p'ek'au eujādepemaarāpa audú ne-inaa k'achia oodait'ee perā, eperāārā chok'araarāpa awaraarā waa k'īnia iru p'anada-e pait'ee. ¹³ Mamīda Tachi Ak'ōrepa k'aripait'ee atuanaadamerā k'īra jīp'a nipapataarā Ak'ōre ode jai-idaarutamaa. ¹⁴ Mia pēiit'ee eperāārāpa māga jaradait'ee na p'ek'au eujā jōmaade, p'uuru pidaarā jōmaarāpa k'awaadamerā. Māpaipi na p'ek'au eujā jōit'ee.

¹⁵ Tachi Ak'ōre pedee jarapari Danielpa p'ādade jara bi abaapa ne-inaa audú k'achia oot'ee Tachi Ak'ōre te waibia edajāde. Chi nāgí leerupa pia k'īsíaji k'awaait'ee k'āata jara k'īnia bi. ¹⁶ Mapa Judea eujāde p'aniirāpa māga unudak'āri, p'ira mirudaipia bi eera jēra bima. ¹⁷ Ichiaba eperā terrazade bi pirā, teedaa t'īuk'araa bi ichi net'aa p'e atade. ¹⁸ Ma awara eperā ichi ne-uu k'āide ni pirā, teedaa cheik'araa bi p'aru p'ede pida. Aramata wāipia bi. ¹⁹ Aai, maapai chupiria jōneedait'ee wēraarā biak'oo bee maa-e pirā warra chak'eerā jude iru bee! ²⁰ Chupiria iidíti Tachi Ak'ōremaa ma ewari p'asapinaamerā k'oijara nībide maa-e pirā iipata ewate. ²¹ Maapai eperāārā audupiara chupiria mia jōnadait'ee, na p'ek'au eujā oorū weda chupiria para bada k'āyaara māik'aapa ma t'ēepai waa māgā chupiriara p'anada-e pait'ee. ²² Tachi Ak'ōrepa ma ewari isapai wāyaapi-e pirā, apida chok'ai p'aneeda-e pai. Mamīda isapai wāyaapiit'ee ichia jirit'eradaarā k'aurepa, āra chupiria k'awaa bapari perā.

²³ Maapai apidaapa parāmaa jararuta pirā: “¡Pichá, ak'íti! ¡Nama bi Cristo, Tachi Ak'ōrepa pēida!” maa-e pirā jararuta pirā: “¡Ara bita Cristo!” ijāanāati. ²⁴ Mi jīak'arā māik'aapa Tachi Ak'ōre pedee jarapataarā jīak'arā chok'ara chedait'ee. Mamīda māirāpa jara p'ani ijāanāati, seewa-idaa bee perā. Ne-inaa k'īra t'ādoo eperāārāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa oo p'anipa eperāārā k'ūradaid'ee, perā Tachi Ak'ōrepa jirit'eradaarā k'ūrarutamaa. ²⁵ Mia parāmaa ūrapari k'awaadamerā māga p'asai naaweda. ²⁶ Mapa parāmaa jararuta pirā: “¡Ak'íti! Achú bi Tachi K'aripapari, eujā pania wēe bide,” maaaa wānāati mi jiride. Maa-e pirā jararuta pirā: “¡Ak'íti! Ichi nama miru bi,” ijāanāati. ²⁷ Atu p'anide pa tau jēra t'īuparik'a ak'ōrejīru uchiapari eereepa baaiparimaa, māga pik'a eperāārā atu p'anide mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema waya cheit'ee. ²⁸ Piuda k'ap'ia bimāi ākoso seedaipatada aji.

Jesupa jarateeda Eperā Ak'ōre Truadepema waya cheit'ee

(Mr 13.24-27; Lc 21.25-28)

²⁹ —Ma chupiria jōnadap'edaa t'ēepai, nāga pait'ee:

‘Tachi Ak'ōrepa pajā wērepiit'ee. Ak'ōrejīru p'āriudariit'ee; atane waa īdaa-e pait'ee māik'aapa lucero baaik'oodaridait'ee pajādeepa.’ (Is 13.10)

³⁰ Māpai pajāde eperāarāpa ne-inaa unudait'ee. Ma k'aurepa k'awaadait'ee mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, cheru. Māpai na p'ek'au eujādepemaarā jēe para beeit'ee āchobeepa. Unudait'ee mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, jōmaarā k'āyaara waibiara bi k'īra wāree cheru jīarade. ³¹ Māpai mia trompeta golpe chaapiit'ee angeleerā-maa, p'e chedamerā eperāarā mia jirit'era iru biirā na p'ek'au eujā jōmaade, t'imī beē pijida.

Jesupa higuera biiride jarada

(Mr 13.28-31; Lc 21.29-33)

³² —K'īsīati higuera biiride. Higuera k'iru t'u-k'ua uchīa nībeek'āri māk'aapa ewaa t'ono nībeek'āri, k'awaapata eujā wāsia wā. ³³ Māga pik'a mia et'ewa jaradak'a unudak'āri, k'awa p'ani taarā-e mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema cheru. ³⁴ Mia wāarata jararu. Īrapemaarā piudai naaweda, ma ne-inaa jōmaweda p'asait'ee. ³⁵ Ewari cherude pajā na p'ek'au eujā ome jōdait'ee. Mamīda ichita p'asait'ee mia pedee jaradak'a.

K'awada-e p'ani sāapai cheit'ee Eperā Ak'ōre Truadepema

(Mr 13.32-37; Lc 17.26-30)

³⁶ —Eperā apidaapa k'awada-e p'ani Eperā Ak'ōre Truadepema cheit'ee ewate; chi hora jida. It'aripema angeleerāpa pida k'awada-e p'ani; mia pida ichiaba. Mi Ak'ōrepapai k'awa bi.

³⁷ 'Noé bada ewaride p'asadak'a māga pik'a p'asait'ee mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema waya chek'āri. ³⁸ Maapai na p'ek'au eujā ūui naaweda, eperāarā nek'opachida, ne-inaa topachida māk'aapa miak'āipachida Noé ichi barcode bataurumaa. ³⁹ Mamīda atu p'anide k'oi chedachi, eujā ūudachi māk'aapa jōmaweda k'iniidachida. Māga pik'a p'asait'ee ichiaba mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema waya chek'āri. Atu p'anide cheit'ee. ⁴⁰ Ma ewate eperāarā omé mimiamaa p'anadait'ee āchi eujāde. Angeleerāpa aba it'aa ateedait'ee; chi apema atabēidait'ee. ⁴¹ Ichiaba wēraarā omé trigo bamaa p'anadait'ee k'ūrumade. Aba it'aa ateedait'ee; chi apema atabēidait'ee.

⁴² 'Maperā tauk'a p'anapatāati k'awada-e p'anadairā sāapaita cheit'ee Pāchi Waibia. ⁴³ Nāgī pedee pia k'awāati. Te chiparipa k'awa bada paara nechiapari cheit'ee hora p'ārik'ua ichi net'aa chia atait'ee, chok'ai bak'aji ma nechiapari ichi tede t'ūpiamaapa. ⁴⁴ Māgā parā jida chok'ai pik'a p'anadaipia bi, atu p'anide mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, cheit'ee perā.

Mimiapari pia mimiapari k'achia ome

(Mr 13.34-37; Lc 12.41-48)

⁴⁵ —ĖSāgā baparima aji, mimiapataarā poro waibia pia? Māgipa k'īsia k'awaa oopari chiparipa oopi bik'a. Pia ak'ipari chipari net'aa atabēida ichi juade māk'aapa chiparimaa nek'opip'eda, mimiapataarāmaa chik'o tawapari. ⁴⁶ O-īa bapari chipari pachek'āri, ichi mimiamaa unu chepari perā. ⁴⁷ Mia wāarata jararu. Chiparipa māga unu chek'āri, jōma ichia net'aa iru bi biit'ee ma mimiapari jua ek'ari ak'i bamerā. ⁴⁸ Mamīda ma mimiapari t'āri k'achia bi pirā, nāga k'īsiai: "Taarāit'ee mi chipari." ⁴⁹ Mapa apemaarā mimiapataarā wimaa beei māk'aapa tomaa beei, nek'omaa beei toyya beerā ome. ⁵⁰ Mamīda ma mimiapari k'achia atu bide chi te chipari pacheit'ee.

⁵¹ Māpai irua ooda k'awaa atak'āri, iru miapiit'ee māik'aapa āyaa pēit'aait'ee mimi-apataarā seewata mimiapatada apataarā ome bade. Mama jēe nībait'ee māik'aapa k'ida kierrkierree nībait'ee p'uapa.

Jesupa awēraarā diezde nepirida

25 —Nāga pik'a pait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā p'aneedamerā. Diez wēraarā imik'īra ome waide k'āida-ee beerā wājida miak'āipata fiestadee. Āchi lāmpara atadap'eda, nijida k'īrachuudait'ee chi imik'īra miak'āiit'ee bi ome, iru k'ōp'āyaadait'ee pada perā fiesta oo p'animāi. ² Ma wēraarā diezdepema joisomaa pia k'īsiada-e paji, ne-inaa oodai naaweda. Jōdee chi apema joisomaa pia k'īsiapachida, ne-inaa oodai naaweda. ³ Chi pia k'īsiada-e p'anadap'edaarāpa āchi lāmpara atadak'āri, k'īsiada-e paji aceite waapiara ateedait'ee āchi ome. Mapa āchi lamparade bada aupai anipajida. ⁴ Jōdee chi pia k'īsia p'anadap'edaarāpa āchi lamparade bi awara ateejida aceite botella aba-abaa. ⁵ Mamīda chi miak'āiit'ee bi taarā nībada perā cheit'ee, ma wēraarā jōmaweda k'āidachida āchia ni p'anadap'edaamāi. ⁶ Esapite pa wāk'āri, ūrijida bia cheruta: “iMiak'āiit'ee bi pacheruda! ajida. iUchiadapāde ajida, iru k'īrachuude!” ⁷ Ma wēraarā k'āi jōnadap'edaa aramata p'irabaik'oodachida māik'aapa āchi lamparade-pema mecha t'īik'oojida pia unudait'ee. ⁸ Māpai chi pia k'īsiada-ee p'anadap'edaarāpa māgajida apemaarāmaa: “Taimaa aceite ma-āri teedapāde ajida, tai lāmpara k'īik'oodaruta perā.” ⁹ Mamīda apemaarāpa p'anaujida: “Taipa teeda-eda ajida, jōmaarā-it'ee araa-e perā. Wādapāde ajida, aceite netopatamaa pāchi-it'ee netode.” ¹⁰ Mamīda ma wēraarāpa aceite netonaruta misa, pacheji chi imik'īra miak'āiit'ee bada. Māgā ma awēraarā pia k'īsiadap'edaarā auk'a t'ūjida iru ome fiesta oodait'eemāi. T'īudak'āri, irua ma te t'īupata jīa nībiji. ¹¹ Taarā-e nide pachejida chi aceite netonadap'edaarā. Te taawaik'a eereepa māgajida: “iTachi Waibia, Tachi Waibia, ewapāde ajida, tai t'īudait'ee!” ¹² Mamīda irua p'anauji: “Mia wāarata jararu. Parā k'awa-e bida” aji.

¹³ Māga nepirip'eda, Jesupa māgaji chi k'ōp'āyoorāmaa:

—Māga pait'ee perā, tauk'a p'anapatāati parāpa k'awada-e p'anadairā sāapai mi cheit'ee.

Jesupa p'arat'a teedade nepirida

(Lc 19.11-27)

¹⁴ —Ichiaba nāga pik'a pait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā p'aneedamerā. Eperā awara āyaa wāi naaweda, ichi mimiapataarā t'ī p'ēji māik'aapa p'arat'a teeji āchi chaachaa ak'i p'anadamerā, ichi cheru misa. ¹⁵ Mimi-apari abaamaa teeji p'arat'a tau cinco mil; awaraamaa teeji p'arat'a tau dos mil; apemamaa p'arat'a tau mil. Māgā p'arat'a tau awara-awaraa teeji, k'awa bada perā āchi auk'a mimiadak'aa. Maap'eda āyaa wāji. ¹⁶ Ma t'ēepai ma mimiapari cinco mil jitadapa ne-inaa netomaa beejī ma p'arat'apa. Māgā ne-inaa neto bipa awaraa cinco mil eepa ataji. ¹⁷ Māgā ichiaba ma p'arat'a tau dos mil jitadapa awaraa dos mil eepa ataji. ¹⁸ Mamīda ma p'arat'a tau mil jitadapa chi poro waibia p'arat'a eujāde jau nībinaji, atuadarii jīak'aapa.

¹⁹ Taarāpai pacheji chi p'arat'a chipari. Juasia k'inia bajī ma p'arat'a atabēida chi mimiapataarā ome. Mapa āchi t'ī pēiji. ²⁰ Naapiara pacheji chi mimiapari p'arat'a tau

cinco mil jitada. Māgipa chi p'arat'a chiparimaa māgaji: “Señor, pia mimaa teejida aji, p'arat'a tau cinco mil. Nama bida aji, waa awaraa cinco mil uchiada ne-inaa neto bipa.” ²¹ Chi p'arat'a chiparipa māgaji: “¡Pi pia bida aji, pia mimiapari perā! Mia atabēida pia ak'iji māik'aapa ai ĩri waapiara uchiapiji. Māga ooda perā ĩrā pi jua ek'ari biit'eeda aji, ne-inaa audupiara ak'imerā. Teedaa t'upáde aji, o-ia bapariimerā mi ome.” ²² Māgí t'ēe pacheji chi mimiapari p'arat'a tau dos mil jitada. Ichia māgaji: “Señor, pia mimaa teejida aji, p'arat'a tau dos mil. Nama bida aji, waa awaraa dos mil, uchiada ne-inaa neto bipa.” ²³ Chi p'arat'a chiparipa māgaji: “¡Pi pia bida aji, pia mimiapari perā! Mia atabēida pia ak'iji māik'aapa ai ĩri waapiara uchiapiji. Māga ooda perā ĩrā pi jua ek'ari biit'eeda aji, ne-inaa audupiara ak'imerā. Teedaa t'upáde aji, o-ia bapariimerā mi ome.”

²⁴ 'Mamida chi mimiapari p'arat'a tau mil jitada pachek'āri, māgaji chiparimaa: “Señor, mia k'awa bida aji, pia eperāarā pia chupiria k'awak'aa. K'awa bi pichia ne-inaa jōma p'e atapari awaraarā mimiadap'edaa pari. ²⁵ Mia waawee baji pichi p'arat'a atuadarii jīak'aapa. Mapa ma p'arat'a jau iru baji eujāde. Nama bida aji, pichi p'arat'a.” ²⁶ Māpai chi p'arat'a chiparipa māgaji: “¡Pi k'achia bida aji, pia mimiak'aa perā māik'aapa k'oo-idaa bapari perā! Wāara k'awa baji pirā mia michi-it'ee ne-inaa jōma p'e atapari awaraarā mimiadap'edaa pari, ²⁷ māgara ¿sāap'eda mi p'arat'a iana-e pajima aji, p'arat'a iapata tede, māpemaarāpa ai ĩri p'aadamerā, mi p'arat'a taarā iru p'anadap'edaa pari?” ²⁸ Māpai ma p'arat'a chiparipa māgaji arii p'anadap'edaarāmaa: “Ma p'arat'a tau mil jārī atadapáde aji, māik'aapa teedapáde aji, chi diez mil iru bimaa. ²⁹ Eperāpa iru bimaa waapiara teet'ee, audupiara iru bamerā. Mamīda chi mak'iara wēe bipa ma-āri iru bi paara jārī atait'eeda aji. ³⁰ Na mimiapari k'achia taawaa ateedapáde aji, p'āriudee jēenamerā māik'aapa k'ida kierkierree nībamerā p'uapa.”

Tachi Ak'ōre ewari waibia ewatede jarateeda

³¹ —Mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, chek'āri mi angeleerā ome, su-ak'i beeit'ee rey su-ak'i beepari k'īra wāreede. ³² Na p'ek'au eujādepemaarā k'īra t'ādo cheep-urudait'ee iru k'īrapite. Māpai irua eperāarā awara-awaraa biit'ee, ne-animalaarā chiparipa ichi oveja, cabra awara-awaraa biparik'a. ³³ Ovejaarāk'a bee pēiit'ee ichi juaraare; jōdee cabrak'a bee chi juabi eere.

³⁴ 'Maap'eda Reyra māgait'ee ichi juaraare p'aniirāmaa: “¡Chéti, mi Ak'ōrepa parā pia ak'ida perā! Wāti Tachi Ak'ōre truadee, na p'ek'au eujā ewaa oodak'āriipa irua parā jirit'erada perā. ³⁵ Mi jarrapisia nībak'āri, parāpa mimaa nek'opijida māik'aapa opisia nībak'āri, ne-inaa topijida. Ma awara mi chíara eujāde nipak'āri, mi auteebaijida pāchi tede. ³⁶ P'aru wēe chidi pak'āri, parāpa p'aru teejida. K'ayaa bak'āri, parā wājida mi ak'ide. Carcelde bak'āri, ichiaba mi ak'inajida.” ³⁷ Māpai ichi juaraare k'achia wēe p'aniirāpa iididait'ee: “Tachi Waibia, ¿sāaweda unujidama ajida, pi jarrapisia nībi māik'aapa nek'opijida? Maa-e pirā ¿sāaweda unujidama opisia nībi māik'aapa ne-inaa topijida? ³⁸ ¿Sāaweda unujidama pi chíara eujāde ni māik'aapa auteebaijida tai tede maa-e pirā p'aru wēe ni māik'aapa p'aru teejida pimaa? ³⁹ ¿Sāaweda pi ak'inajidama ajida, k'ayaa bak'āri maa-e pirā carcelde bak'āri?” ⁴⁰ Māpai Reyra p'anaut'ee: “Mia wāarata jararu. Parāpa māgee ne-inaa oodap'edaa mi ipemaarā, na chupiria beerāmaa, auk'a mimaa oojida.”

⁴¹Maap'eda Reyra ichi juabi eere p'aniirāmaa māgait'ee: “¡Parā, chi k'achia-idaa beerā, āyaa wáti mi ik'aawaapa! Wáti t'ipitau ichita jērajēraa jira bidee, ooda Netuara Poro Waibia-it'ee; ichideerā-it'ee.” ⁴²Mi jarrapisia nībak'āri, parāpa mīmāa nek'opida-e paji māik'aapa opisia nībak'āri, ne-inaa topida-e paji. ⁴³Ma awara chīara eujāde t'imí nipak'āri, mi auteebaida-e paji pāchi tede. P'aru wēe nipak'āri, parāpa p'aru teeda-e paji. Mi k'ayaa bak'āri māik'aapa carcelde bak'āri, mi ak'inada-e paji.” ⁴⁴Māpai mairāpa iididait'ee: “Tachi Waibia, ¿sāaweda pi unujidama ajida, jarrapisia nībi maa-e pirā opisia nībi; chīara eujāde t'imí ni maa-e pirā p'aru wēe ni; k'ayaa bi maa-e pirā carcelde bi, taipa pi k'aripada-eeta?” ⁴⁵Māpai Reyra p'anaut'ee: “Mia wāarata jararu. Parāpa māgee ne-inaa ooda-e p'anadap'edaa eperārā chupiria beerāmaa, auk'a mīmāa ooda-e paji.” ⁴⁶Māpai ma k'achia beerā pēiit'ee t'ipitau ichita jērajēraa jira bidee. Jōdee chi pia beerā Tachi Ak'ōre ome ichita p'anapataadait'ee.

Judiorā poroorāpa pedeeteedap'edaa Jesús jita atapidait'ee

(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

26 Ma jōma jara aupak'āri, Jesupa māgaji chi k'ōp'āyoorāmaa:
²—Parāpa k'awa p'ani k'āima omeemaa Pascua fiesta pait'ee. Maapaita mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, jita atapidait'ee māik'aapa kurusode baijira bipidait'ee piumerā.

³Jesupa māga jaradadeepa p'aareerā poroorā judiorā poro waibiarā ome chip'ejida p'aareerā poro waibiara bi, Caifás palaciode. ⁴Mama p'anide pedeeteejida Jesús mera jita atapidait'ee māik'aapa peepit'aadait'ee. ⁵Mamīda māgajida:

—Fiestade ooda-eda ajida, eperārā k'irau para beepiamaapa tachi ome.

Mariapa k'era weeda Jesús poro īri

(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

⁶Jesús Betania p'uurude bak'āri, Simón, chi leprapa k'ayaa bada apatap'edaa tede baji. ⁷Māga nide wēra Jesús k'ait'a cheji chok'o chak'ek'a māu pi-ia alabastrodee ooda ome. Ma chok'o chak'e ipuru baji k'era īpiapa. Jesús mesade su-ak'i bide māgí wērapa ma k'era weet'aaji iru poro īri. ⁸Chi k'ōp'āyoorāpa māga unudak'āri, k'īraudachida māik'aapa pedee para beeji:

—¿Sāap'eda jā k'era ichi k'inia weemaa bima? ajida. ⁹¿Īpia netot'aak'aji-ek'ā ajida, māik'aapa ma p'arat'a chupiria beerāmaa teek'aji-ek'ā? ajida.

¹⁰Jesupa ma pedee ūrik'āri, māgaji:

—Ita-aria bítí. Irua mīmāa oo bi pia bida aji. ¹¹Chupiria beerā ichita paraait'ee parā t'āide. Mamīda mi parā ome ichita ba-e pait'ee. ¹²Na wērapa mi īri k'era weeji, mak'iara taarā-e mi peedap'eda, iadait'ee perā. ¹³Mia wāarata jararu. Na p'ek'au eujāde jarateepata chaa mia ooda eperārā k'aripait'ee, ichiaba nepiripataadait'ee na wērapa ooda mi-it'ee. Māgá iru ichita k'irāpadait'eeda aji.

Judapa Jesús traicionaada

(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

¹⁴Maap'eda Jesús k'ōp'āyoorā docedepema aba, Judas Iscariote, wāji p'aareerā poroorāmaa. ¹⁵Iidiji:

—Parāpa, ¿jōmasaa mīmāa p'aadayama aji, Jesús jita teeru pari?

—Teedayada ajida, p'arat'a tau treinta.

¹⁶ Maadak'áriipa Judapa jiri bapachi sāga Jesús āchimaā jitapiit'ee.

Jesús chi k'ōp'āyoorā ome nek'oda

(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.1-2, 21-30)

¹⁷ Naapema ewaride fiesta pan levadura wēe k'opatade Jesús k'ōp'āyoorāpa iru-maa iidi chejida:

—¿Sāma k'inia bima ajida, k'odait'ee Pascua fiesta ewatepema chik'o?

¹⁸ Jesupa p'anauji:

—Wāti p'uurudee parāpa k'awa p'ani tede māik'aapa jaranāti chi te chiparimaā: “Tachi Jarateeparipa jara pēiji: ‘Mi ewari k'ait'a bi. Wāit'ee pi temaa Pascua fiesta ewatepema chik'o k'ode michi k'ōp'āyoorā ome.’”

¹⁹ Chi k'ōp'āyoorāpa oojida Jesupa jaradak'a māik'aapa mama ne-inaa jōma oojida Pascua chik'o k'odait'ee.

²⁰ P'āriupodopa Jesús mesade nek'omaa baji chi k'ōp'āyoorā ome. ²¹ Nek'omaa p'anide Jesupa mājaji:

—Mia wāarata jararu. Parādepema abaapa mi traicionaait'eeda aji.

²² Māga ūridak'āri, chi k'ōp'āyoorā k'ira pia-ee para beejī māik'aapa aba-abaa iidijida:

—Tachi Waibia, ¿mik'ā? apachida.

²³ Jesupa p'anauji:

—Mi ome auk'a p'arat'ude pan sā atarupata mi traicionaait'ee. ²⁴ Mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, ichita piut'ee Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a. Mamīda jaai, Tachi Ak'ōrepa k'achiadee pēit'ee chi mi traicionaait'ee bi! Piara bak'ajida aji, māgí t'o-e pada paara.

²⁵ Māpai Judas, chi traicionaait'ee badapa, iidiji:

—Tachi Jarateepari, ¿mik'ā? aji.

Jesupa mājaji:

—Pichia jara bik'ada aji.

Pan k'opata vino ome Jesús piuda k'irāpadait'ee

(Mr 14.22-26; Lc 22.19-20; 1 Co 11.23-26)

²⁶ Nek'omaa p'anide Jesupa pan ataji māik'aapa it'aa t'iji gracias jarait'ee Tachi Ak'ōremaa. Ma pan k'ōrat'aaji māik'aapa chi k'ōp'āyoorāmaa teeji. Māpai mājaji:

—Jitāti māik'aapa k'óti. Nāgí pan mi k'ap'ia.

²⁷ Nek'odap'edaa t'ēepai ichiaba māgá ooji ma vino ome. It'aa t'ip'eda, gracias jaraji Tachi Ak'ōremaa māik'aapa chi k'ōp'āyoorāmaa teeji. Māpai mājaji:

—Nāgí vino mi waa. Todapáde aji, pāchi jōmaarāpa. ²⁸ Tachi Ak'ōrepa nāgí ūraa chiwidi jara bi. Mi piuk'āri, michi waa bat'ait'ee k'aurepa irua wēpapiit'ee eperāarā chok'araarāpa p'ek'au k'achia oopata māik'aapa michideerā papiit'ee. ²⁹ Mamīda mia jara bi: Parā ome vino waa to-e pait'eeda aji, it'aripema vino torumaa mi Ak'ōre truade.

³⁰ Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādadepema k'ari k'aridap'eda, Olivo Eedee wājida.

Jesupa jarada Pedropa iru k'awa-e bida ait'ee

(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

³¹ Mama Jesupa māgaji:

—Idi p'arik'ua parā jōmaweda ijāadaamaa p'anedait'ee māik'aapa mi ituaba atabēidait'ee Tachi Ak'ōre Ūraa p'ā jēra bide jara bik'a:

'Mia oveja ak'ipari peepiit'ee māik'aapa chi ovejaarā jīchoodaridait'ee.' (Zac 13.7)

³² Mamīda mi chok'ai p'irabaik'āri, Galilea eujādee wāit'ee parā naa.

³³ Māpai Pedropa māgaji:

—Apemaarāpa pi atabēiruta pijida, mia pi atabēi-eda aji.

³⁴ Jesupa p'anauji:

—Mia wāarata jararu. Idi p'arik'ua et'erre k'arii naaweda, jarada ōpee pia mi k'awa-e bida ait'ee.

³⁵ Waapiara Pedropa māgaji:

—Pi ome auk'a piuru pijida, mia jara-eda aji.

Apemaarā k'ōp'āyoorāpa ichiaba auk'a jarapachida.

Jesús it'aa t'īda Getsemanide

(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

³⁶ Maap'eda Jesús wāji chi k'ōp'āyoorā ome Getsemaní ne-uu eujā ap-atap'edaamaa. Mama panadak'āri, māgaji:

—Nama su-ak'i p'anéeti mi it'aa t'īnaru misa.

³⁷ Ichi ome ateeji Pedro māik'aapa Zebedeo warrarā omé. Māga nide Jesús k'īsia paraa nībeeji t'āri p'uapa. ³⁸ Mapa māgaji āchima:

—Mi piut'ee pik'a nībi t'āri p'uapa. Nama p'anéeti, k'āida-ee. Chok'ai p'anadapáde aji, mi ome auk'a.

³⁹ Māpai Jesús waawipai wāp'eda, bedabaiji tau biiri eujāde t'ōbairumaa māik'aapa it'aa iidiji:

—Ak'ōre, k'īnia bi pirā, mi k'aripáji na miat'ee bideepa. Mamīda oonaapáde aji, mia k'īnia bik'a. Jīp'a pia k'īnia bīk'ata oopáde aji.

⁴⁰ Maap'eda, ak'i chek'āri, chi k'ōp'āyoorā k'āi jōnita unu cheji. Māpai Pedromaa māgaji:

—¿Hora apida p'oyaa chok'ai p'anada-ek'ā aji, k'āida-ee? ⁴¹ Chok'ai p'anāti māik'aapa it'aa t'īti p'ek'au k'achiade baaipiamaa. Tachi Ak'ōrepa oopi k'īnia bik'a t'āripa oo k'īnia p'ani. Mamīda pāchi k'ap'iapa chooda-e p'ani.

⁴² Waya wāji nāga it'aa iidide:

—Ak'ōre, mi na miat'ee bita uchua ata-e pirā, māgara pia bida aji. Pia oo k'īnia bīk'ata oopáde aji.

⁴³ Waya chek'āri, naa unu chedak'a unu cheji; k'āi jōni tap'ok'eepa. ⁴⁴ Māpai ichiak'au bijī māik'aapa wāda ōpee it'aa t'īnaji. Wāru chaa ichi ai pedeeta jarapachi.

⁴⁵ Maap'eda waya chek'āri chi k'ōp'āyoorā p'anadap'edaamaa, māgaji:

—¿At'āri parā k'āi jōnik'ā? aji. Mi peepidait'ee hora pajipi. Eperā Ak'ōre Truade-pema teedait'ee p'ek'au k'achia oopataarā juade. ⁴⁶ Eperā mi traicionaait'ee bi k'ait'a cheru. ¡P'irabáiti māik'aapa wādama apemaarāmaa!

Jesús jita atapidap'edaa

(Mr 14.43-50; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Jesús at'ári pedeemaa bide, ichi k'öp'āyo Judas pacheji eperāarā chok'ara ome. Espada pak'uru ome anipajida. P'aareerā poroorāpa māik'aapa judiorā poro waibiārāpa ma eperāarā pëijida āchi pari. ⁴⁸ Panadai naaweda, Judapa māirāmaa jaraji:

—Chi mia k'ira ĩruta saludaak'āri, māgita jita atadapāde aji.

⁴⁹ Mapa pachedak'āri Jesumāi, Judas pedee cheji:

—Tachi Jarateepari, ¿k'ap'ia pia bik'ā? aji.

Māga jarap'eda, k'ira ĩt'aaji. ⁵⁰ Jesupa p'anauji:

—K'öp'āyo, oopāde aji, pia ne-inaa oode cheda.

Māpai Judas ome che p'anadap'edaarāpa Jesús jita atadap'eda, mamāik'aapa ateejida.

⁵¹ Māga nide Jesús ik'aawa badapa ichi espada ĩt'a atap'eda, p'aareerā poro waibia mimiapari k'ĩiri orp'et'aaji. ⁵² Māpai Jesupa māgaji:

—¡Pichi espada ata bĳi ichi badamāi! Chi espadapa chōopataarā piupata espadapa.

⁵³ ¿K'awa-e bik'ā aji, mi Ak'ōremaa k'aripa iidiru pirā, irua angeleerā setenta y dos mil ĩraweda pëik'aji? ⁵⁴ Mamĳda māga ooru pirā, uchia-e pai Tachi Ak'ōre Ūraa p'ā jĳera bide nāga p'asait'ee jara bik'a.

⁵⁵ Māpai Jesupa iidiji ichi jita ata chedap'edaarāmaa:

—¿Sāap'eda parā chejidama aji, espada ome māik'aapa pak'uru ome mi jita atade, eperā nechiyaa bi jita atapatak'a? Ewari chaa mi Tachi Ak'ōre te waibiade bapari iru pedee jarateemaa. Mamĳda mi jitada-e paji. ⁵⁶ Na jōma p'asaruda aji, Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāpa jaradap'edaak'a iru Ūraa p'ādade.

Jesupa māga jaramaa bide jōmaweda chi k'öp'āyoorāpa atabaibëijida māik'aapa miruk'oodachida.

Jesús Junta Suprema k'irapite

(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Jesús jita atadap'edaarāpa ateejida Caifás temaa. Caifás p'aareerā poro waibia paji. Mama Junta Supremadepemaarā see nĳbaji. ⁵⁸ Pedro t'imiipapai t'ĳe wāk'āti wāji. Māgā wāpa panaji Caifás temāi. Ma te t'iak'au badamāi edú t'ĳup'eda, Tachi Ak'ōre te waibia jĳapataarā ome su-ak'i banaji ak'it'ee sāga oodai Jesús ome.

⁵⁹ P'aareerā poroorāpa jōmaweda Junta Supremadepemaarā ome testigo jiri p'anapachida. Māgā Jesús peepit'aadait'ee. ⁶⁰ Eperāarā chok'ara seewa jarade chejida mĳda, maarepida unuda-e paji imiateedait'ee. Mamĳda seewa-idaa beerā omĳ pachejida. ⁶¹ Māirāpa māgajida:

—Na eperāpa jaraji: “Mia Tachi Ak'ōre te waibia t'eet'aap'eda, k'āima ōpeemaa waya oo atai.”

⁶² Māga ūrik'āri, p'aareerā poro waibia bainĳ beeji māik'aapa iidiji Jesumaa:

—¿Wāarak'ā aji, pi k'irapite jara p'ani pedee? ¿Maarepida p'anau-ek'ā? aji.

⁶³ Mamĳda Jesupa maarepida p'anau-e paji; k'ĳup'ee beeji. Māpai p'aareerā poro waibiapa māgaji:

—¡Tachi Ak'õre ichita chok'ai bi k'irapite wāarata jaráji! ¿Pik'ã Tachi Ak'õrepa pëida eperāarā rey pamerā? ¿Pik'ã aji, Tachi Ak'õre Waibia Warra?

⁶⁴ Jesupa p'anauji:

—Mida aji, pia jara bik'a. Mia jara bi: Parāpa Eperā Ak'õre Truadepema unudait'ee su-ak'i bi Tachi Ak'õre Waibia juaraare māk'aapa jīararade cheru.

⁶⁵ Māpai Caifapa ichi p'aru jēt'aaji t'āri k'achiapa māk'aapa māgaji:

—¡Na eperāpa pedee k'achia jaramaa bida aji, Tachi Ak'õre āpīte! ¿K'āare-it'ee waa jiridayama aji, eperāarāpa ichia ooda jaradamerā? ¿Parāpa ūrijida-ek'ã ichia ma pedee k'achia jarada? ⁶⁶ ¿K'āata k'isia p'anima? aji.

P'anaujida:

—Piupia bida ajida, ichia jarada k'aurepa.

⁶⁷ Māpai Jesús k'īramaa idujida māk'aapa p'ua oo wājida. Awaraarāpa k'īramaa sījida. ⁶⁸ Māga oo jōnide māgajida:

—¡Pi wāara Tachi Ak'õre Warra pirā, jarapáde ajida, k'aipata pi siji!

Pedropa Jesús k'awa-e bida ada

(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Māimisa Pedro taawa su-ak'i baji te āuk'idaa. Māga nide awēra mama mimiapari cheji māk'aapa māgaji Pedromaa:

—Pi auk'a nipajida aji, jā eperā Jesús Galileadepema ome.

⁷⁰ Mamīda Pedropa meraji jōmaarā taide:

—Mia k'awa-e bida aji, k'āaredeta pia jara bi.

⁷¹ Maap'eda Pedro wāji puerta edú t'ūpatamāi. Mama awaraa awēra mimiapariipa iru unuk'āri, arii p'anadap'edaarāmaa māgaji:

—Pichá, na eperā nipajida aji, Jesús Nazaretdepema ome.

⁷² Waya Pedropa meraji:

—Tachi Ak'õre k'irapite mia juraaru: ¡Jā eperā k'awa-e bida! aji.

⁷³ Taarā-e nide arii see nibadaarā Pedro k'ait'a chejida māk'aapa māgajida:

—Wāara pi āchi k'ōp'āyo. Pedeedeepa p'oyaa mera-eda aji, pi Galilea eujādepema.

⁷⁴ Māpai Pedropa juraaji Tachi Ak'õre k'irapite:

—¡Mia jā eperā k'awa-e bida! aji. ¡Seewa jaramaa bi pirā, Tachi Ak'õrepa mi miapiipia bida! aji.

Aramata et'erre k'ariji. ⁷⁵ Māpai Pedropa k'irāpaji Jesupa jarada: “Et'erre k'ari naaweda, pia jarada ōpee jarait'ee mi k'awa-e bi.” Māpai Pedro taawaa uchiap'eda, jēe nībeeji audú k'isia p'ua bada perā.

Jesús Romadepemaarā poro waibiamaa ateedap'edaa

(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

27 Tap'eda weda p'aareerā poroorā judiorā poro waibiarā ome pedeeteejida Jesús peet'aadait'ee. ² Jīdap'eda, ateejida Romadepemaarā poro waibia Poncio Pilatomaa. Māgf Romadepema paji. Judea eujā ak'ipari paji.

Judas Iscariote piuda

³ Judas, Jesús traicionaadapa unuk'āri Jesús peet'aadait'ee p'ani, t'āri p'uadachi ichia traicionaada perā. Mapa ma p'arat'a tau treinta ichimaa p'aadap'edaa teenaji p'aareerā poroorāmaa māk'aapa judiorā poro waibiarāmaa. ⁴ Māgaji:

—Mia p'ek'au k'achia oojida aji, ma eperāpa k'achia ook'aata peepit'aada perā.

Māpai āchia p'anaujida:

—iTai-it'ee p'ua-e bida ajida, piata ooda perā!

⁵ Māpai Judapa ma p'arat'a tau Ak'ōre te waibiade bat'ak'oop'eda, mamāik'aapa uchiaji. Maap'eda ichi juadoopa otau jī atap'eda, it'f baijira beeji piurumaa.

⁶ Ai naaweda Judas Ak'ōre te waibiadeepa uchiak'āri, p'aareerā poroorāpa ma p'arat'a tau p'e atajida māik'aapa māgajida:

—Na p'arat'a tau bidaik'araa bi p'arat'a ia bipatade Tachi Ak'ōre-it'ee, tachi ūraade jara bairā p'arat'a p'aada eperā peeda pari teenaadamerā Tachi Ak'ōremaa.

⁷ Maperā ma p'arat'apa eujā neto atajida aide iadamerā āchi eujāde k'ira tewaraarā piurutaarā. Ai naaweda ma eujā t'ijarapachida Chok'o K'apataarā Eujā. ⁸ Mamīda māgā netodap'eda eperā peeda pari p'arat'apa, eperāarāpa t'f bijida “Waa Eujā.”

⁹ Māga paji Ak'ōre pedee jarapari, Jeremiapa chonaarāweda jaradak'a:

‘P'arat'a tau treinta jitajida; Israel pidaarāpa bidap'edaak'a. ¹⁰ Ma p'arat'apa neto atajida Chok'o K'apataarā apata eujā Tachi Ak'ōrepa mimaa jaradak'a.’ (*Zac 11.12-13; Jer 18.1-7; 32.6*)

Jesús Pilato k'irapite

(*Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38*)

¹¹ Jesús Pilato k'irapite ateedak'āri, Pilatopa iidiji:

—¿Pik'ā aji, Judiorā Rey?

Jesupa p'anauji:

—Mida aji, pia jara bik'a.

¹² Māpai p'aareerā poroorāpa judiorā poro waibiarā ome Jesús imiatee jōnāpachida. Mamīda irua maarepida p'anauk'aa paji. ¹³ Mapa Pilatopa iidiji:

—¿Ūri-e bik'ā aji, pi k'irapite jara p'ani?

¹⁴ Mamīda Jesupa pedee apida p'anauk'aa paji. Mapa Pilatopa k'awa-e paji k'āata ooit'ee.

Pilatopa Jesús peepida

(*Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38–19.16*)

¹⁵ Ma fiestade Pilatopa preso aba k'ena pēipachi, eperāarāpa iidirutata. ¹⁶ Māpai eperā t'ijarapatap'edaa Jesús Barrabás carcelde baji. Eperāarāpa ma eperā t'o p'anajida, irua ne-inaa k'achia ooda k'aurepa. ¹⁷ Jesús at'āri Pilato k'irapite bide, Pilatopa see nībadaarāmaa iidiji:

—¿K'aita k'inia p'anima aji, mia k'ena pēimerā, Jesús Barrabás maa-e pirā Jesús, Mesías apata?

¹⁸ Pilatopa māga iidiji āchi k'īraupiit'ee, k'awa bada perā Jesús aneedap'edaarāpa iru k'ira unuamaa iru p'anadap'edaa.

¹⁹ Pilato at'āri su-ak'i bide poro waibia su-ak'i beeparimāi, chi wērapa jara pēiji:

—K'īrak'aupai ne-inaa k'achia ooi jā eperā ome, irua k'achia ook'aa perā. P'ārik'ua mi k'āimok'araa k'achia nībajida aji, iru ome.

²⁰ Mamīda p'aareerā poroorāpa judiorā poro waibiarā ome eperāarāmaa jarajida iididamerā Pilatopa Barrabata k'ena pēimerā; jōdee Jesús peepit'aamerā. ²¹ Māpai waya Pilatopa iidiji:

—¿Chisāgita k'inia p'anima aji, mia k'ena pēimerā?

Eperāarāpa p'anaujida:

—¡Barrabata k'ena pëipáde! ajida.

²² Māpai Pilatopa iidiji:

—Māgara mia ¿k'āata ooyama aji, Jesús, Mesías apata ome?

Jōmaarāpa p'anaujida:

—¡Kurusode peepit'aapáde! ajida.

²³ Māpai Pilatopa mājaji:

—¿K'āare k'achiata oojima? aji.

Mamīda waya eperāarāpa biajida:

—¡Kurusode peepit'aapáde! ajida.

²⁴ Pilatopa unuk'āri eperāarā mágá audupiara biuk'a nībeeruta, k'awaji āchi ome p'oyaa-e pai. Maperā pania atapiji māk'aapa jōmaarā taide jua šiiji. Māpai mājaji: —Mia ne-inaa k'achia oo-e na eperā ome. ¡Pāchia oo k'iniata oodapáde! aji.

²⁵ Māpai jōma see nībadaarāpa p'anaujida:

—¡Ichi tai k'aurepa piuru pirā, auk'a tai warrarā k'aurepa adaipia bida! ajida.

²⁶ Māpai Pilatopa Barrabás k'ena pëiji. Maap'eda Jesús soopa wipiji ichi soldaorā-maa māk'aapa pëiji kurusode baijira bidamerā piurumaa.

Romadepema soldaorāpa Jesús oo iru p'anadap'edaa

(Mr 15.16-20; Jn 19.2-3)

²⁷ Pilato soldaorāpa Jesús ateejida ichi palaciode. Mama soldaorā chok'araara seedachida Jesús ik'aawa. ²⁸ Iru p'aru ērat'aadap'eda, p'aru teesoo, p'oree jī bijida. ²⁹ Māpai poro jīra pak'uru jua ne-iiri-idaa bidee ooda jī bijida. Ichiaba pak'uru jī-tapijida reypa jita iru baparik'a. Maap'eda iru oo iru p'aneejida. Iru k'irapite bed-abaidap'eda, mājapachida:

—¡Ak'fti Judiorā Rey!

³⁰ Ichiaba irumaa idupachida māk'aapa juade iru bada pak'urupa wipachida poro-maa. ³¹ Mágá oo iru p'anadap'eda, ma p'aru p'oree ērat'aajida māk'aapa ichi p'aru waya jī bijida. Māpai ateejida kurusode baijira bidait'ee.

Jesús kurusode baijira bidap'edaa

(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

³² P'uurudeepa uchía wādade unujida eperā, t'ijarapatap'edaa Simón. Māgí eperā Cirene p'uurudepema paji. Māgimaa Jesús kuruso ateepijida.

³³ Panajida Gólgota apatap'edaamāi. (Gólgota jara k'inia bi “Tachi Poro Biiri.”)

³⁴ Mama Jesumaa topijida vino hiel ome p'oiradap'edaa. Mamīda Jesupa ma-āri to chaap'eda, to-e paji.

³⁵ Soldaorāpa Jesús jua māk'aapa chi biiri kurusode merap'ejida māk'aapa baijira bijida piumerā. Māgiirāpa suerte jemenejida k'awaadait'ee k'aipata iru p'aru atait'ee.

³⁶ Maap'eda, su-ak'i p'aneejida ak'idait'ee. ³⁷ Soldaopa iru poro it'aik'a eere kurusode letrero merap'ejí jarait'ee k'āare-it'ee kurusode baijira bijida piumerā. P'ā baji: Nāgí Jesús; Judiorā Rey.

³⁸ Ichiaba Jesús ik'aawa nechiapataarā omé kurusode baijira bijida, aba ichi juaraare, chi apema juabi eere. ³⁹ Chi arii wāyaa wā nipadap'edaarāpa irumaa ik'achia jarapachida. Āchi poro p'irap'iraa ⁴⁰ mājapachida:

—¿Pi-ek'ā ajida, Tachi Ak'ōre te waibia t'eet'aap'eda ewari ōpeemaa waya oo atayada ada? ¡Māgara pichi itu jāmāik'aapa uchiadaríji! ¡Pi Tachi Ak'ōre Warra pirā, kurusodeepa irabaidaipáde! ajida.

⁴¹ Ichiaba māgá oo iru p'anapachida p'aareerā poroorāpa Moisepa p'āda jarateep-ataarā ome, judiorā poro waibiarāpa paara. Māgapachida:

⁴² —Awaraarā k'aripajida ajida. Mamīda ichi itu p'oyaa uchía-e nadeepa. Israel pidaarā Rey pirā, ¡irabaidaríji! ¡Māgara taipa ijādaipi! ⁴³ ¡Tachi Ak'ōrede ijāa bida aparí perā, māgara Tachi Ak'ōrepa iru k'aripaipia bi, wāara k'inia iru bi pirā! ¿Jaraji-ek'ā ajida, ichi Tachi Ak'ōre Warra?

⁴⁴ Iru ik'aawa baijira p'anadap'edaarāpa ichiaba irumaa ik'achia jarapachida.

Jesús jai-idaada

(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

⁴⁵ Imat'ipa ak'ōrejiru k'iat'idachi. Na eujā jōma p'āriudachi las tres parumaa. ⁴⁶ Ma hora Jesupa golpe biaji:

—‘Elí, Elí, ¿lemá sabactani?’ (Ma pedee jara k'inia bi: ‘Mi Ak'ōre, Mi Ak'ōre, ¿K'āare-it'ee mi atabaibëijima?') (Sal 22.1)

⁴⁷ Ūk'uru arii p'anadap'edaarāpa ūridak'āri, māgajida:

—Elías, chonaarāwedapema Ak'ōre pedee jarapari, t'īmaa bida ajida.

⁴⁸ Aramata eperā p'ira wāji māik'aapa esponjak'a p'ēesap'ēesaa bi topa ataji vino achuchuade. Sia k'ide jōi bip'eda, sāji māik'aapa Jesús it'aimāi t'i atanaji sōmerā, opisía bi jīak'aapa. ⁴⁹ Mamīda apemaarāpa māgajida:

—Ichiak'au bīji. Unu k'inia p'anida aji, Eliapa iru k'aripa chei wa māga-e.

⁵⁰ Māga nide Jesús waya golpe biaji māik'aapa jai-idaaji. ⁵¹ Māimisa Jerusalende Tachi Ak'ōre te waibiade chi edupiara bi cuarto t'īupatamāi p'aru teesoo eebai jira bada esājīak'a jēdachi it'īipa edaa. Eujā wēre nībeeji māik'aapa māu tapia t'oop'ek'oodachida. ⁵² Māu te piudap'edaarā ia jēra bada ewat'ik'oodachida māik'aapa chonaarāwedapema Ak'ōrede ijāapatap'edaarā chok'ara chok'ai p'irabajida. ⁵³ Achi ia jēra badamāiipa uchíajida māik'aapa Jesús chok'ai p'irabaip'eda, wājida Tachi Ak'ōrepa jirít'erada p'uuru Jerusalendee. Mama eperāarā chok'araarāpa mairā unujida.

⁵⁴ Jesús ik'aawa bada soldaorā poro ichi jua ek'ari p'anadap'edaarā ome unudak'āri eujā wēre nībi māik'aapa awaraa ne-inaa p'asa nībi, audú p'eradachida. Māpai māgajida:

—¡Wāara, na eperā Tachi Ak'ōre Warra paji!

⁵⁵ Mama t'imīipapai ak'í p'anajida wēraarā chok'ara, Galilea eujādeepa che p'anadap'edaa Jesús ome. Āchia Jesús k'aripapachida. ⁵⁶ Āra ome baji María Magdalena. Ichiaba baji Santiago māik'aapa José nawe t'ījarapatap'edaa María. Ichiaba baji Zebedeo wēra.

Jesús iadap'edaa

(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷ P'āriupodopa pacheji eperā p'arat'ara bi, t'ījarapatap'edaa José. Māgí eperā Ari-matea p'uurudepema paji. Ichiaba Jesude ijāapachi. ⁵⁸ José wāji Pilatomaa Jesús k'ap'ia piuda iidide iait'ee. Pilatopa teepiji. ⁵⁹ Māpai Josepa Jesús k'ap'ia lienzo chi-widide piraji ⁶⁰ māik'aapa biji māu te uria k'oropida ichi-it'ee iru badade. Made

piuda apida waide iada-e p'anajida. Maap'eda ma mǎu te uria t'ai jǎa bëiji mǎu choma bipa mǎik'aapa wǎji. ⁶¹ Mamǎda María Magdalena apema María ome su-ak'i p'aneejida ma mǎu te uria t'ai k'irapite.

Jesús iadap'edaamǎi jǎapataarǎ pëidap'edaa

⁶² Ai norema ïipata ewate paji. Ma ewate p'aareerǎ poroorǎ fariseorǎ ome wǎjida Pilatoma. ⁶³ Mǎganajida:

—Señor, taipa k'irǎpa p'ani jǎ seewa-idaa bada chok'ai bak'ǎri, jaraji ichi piup'eda ewari òpee parumaa chok'ai p'irabaiit'eeda ajida. ⁶⁴ Mapa soldaorǎ pëiji jǎgǐ iadap'edaamǎi jǎade k'ǎima òpee paru misa, maa-e pirǎ chi k'òp'ǎyoorǎ p'arik'ua chedap'eda, atadaridai iru k'ap'ia piuda mǎik'aapa eperǎarǎmaa jaradai iru waya chok'ai bi. Mǎga ooruta pirǎ, eperǎarǎpa ma seewa audupiara ijǎadayada ajida, naawedapema k'ǎyara.

⁶⁵ Pilatopa p'anauji:

—Acha p'ani soldaorǎ atéeti mǎik'aapa chi iadap'edaamǎi jǎa paraa binadapáde aji.

⁶⁶ Aramǎgǎ mamaa wǎdap'eda, ma mǎu te uria t'aide mǎu choma bipa t'ap'a bijida. Pi-ia sellaa ata bijida. Maap'eda soldaorǎ jǎa paraa atabëijida mama.

Jesús chok'ai p'irabaida

(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

28 ïipata ewate wǎyaap'eda, tomia ewate ta-p'eda weda María Magdalena awaraa María ome wǎjida Jesús k'ap'ia iadap'edaamaa iru ak'ide. ² Mǎga nide eujǎ wëre nǐbeeji, it'ariipa ángel ma eujǎdee cheda perǎ. Mǎgipa Jesús ia bada mǎu te uria t'aidepema mǎu choma jǎa bada ǎyaa atap'eda, ai ïri su-ak'i beeji. ³ Ma ángel ïdaa ak'i baji, pa tau ëe-ëeparik'a. Chi p'aru audú t'o-t'oo baji nievek'a. ⁴ Soldaorǎpa mǎgǐ unudak'ǎri, k'ap'ia wëree para beeji p'era jónipa mǎik'aapa piudak'a baip'aneejida eujǎde.

⁵ Mǎga nide angelpa mǎgaji ma wëraarǎmaa:

—Waaweenáati. Mia k'awa bi parǎpa jirimaa p'ani Jesús, chi kurusode baijira bidap'edaa. ⁶ Iru nama wë-e. Chok'ai p'irabaiji ichia jaradak'a. Pichá, ak'i chéti iru iadap'edaamǎi. ⁷ Maap'eda, isapai wǎti mǎik'aapa chi k'òp'ǎyoorǎmaa jaranáti: “¡Chok'ai p'irabaijipi! Parǎ naa iru wǎit'ee Galilea eujǎdee. Mama iru unudait'ee.” Mata mia parǎmaa jara chejida aji.

⁸ Aramata Jesús k'ap'ia iadap'edaamǎiipa ma wëraarǎ isapai wǎjida chi k'òp'ǎyoorǎmaa jarade. Mamǎik'aapa áchobee, ma awara t'ǎri o-ǎa p'ira wǎjida. ⁹ Mǎgǎ wǎdade Jesús áchi k'irapite uchiaji mǎik'aapa áchimaa saludaaji. Aramata ma wëraarǎpa Jesumaa orradachida. Maap'eda iru biiri wëre atajida mǎik'aapa iru-maa it'aa t'ijida. ¹⁰ Mǎpai Jesupa mǎgaji:

—Waaweenáati. Wǎti jarade mi k'òp'ǎyoorǎmaa Galileadee wǎdamerǎ. Mama mi unudayada aji.

Soldaorǎpa nepiridap'edaa

¹¹ Ma wëraarǎ wǎruta misa, ma jǎamaa p'anadap'edaarǎ ùk'uru wǎjida p'uurudee áchi ome p'asada nepiride p'aareerǎ poroorǎmaa. ¹² Mǎirǎ wǎjida pedeeteede ju-

diorã poro waibiarã ome. Maap'eda soldaorãmaa p'arat'a waibia p'aajida mãik'aapa
¹³ mägajida:

—Jarátì parã k'ãi jōni misa, Jesús k'ōp'āyoorã chedap'eda, iru k'ap'ia chia atadachida. ¹⁴ Pilatopa ma p'asada k'awaa ataru pirã, taipa pedeedait'ee parã k'ap'ia. Mágá parã k'aripa atadayada ajida.

¹⁵ Soldaorãpa ma p'arat'a jitadap'eda, oojida mãirãpa jaradap'edaak'a. Ma seewa at'ãri jarapata judiorã t'ãide.

Jesupa chi k'ōp'āyoorãmaa jarada

(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁶ T'ēepai Jesús k'ōp'āyoorã once wājida Galileadee. Panajida irua jarada eemāi.

¹⁷ Jesús unudak'ãri, irumaa t'ãri o-ĩa it'aa t'ijida. Mamida ũk'uruurãpa at'ãri pia ijãada-e p'anajida iru wãara chok'ai p'irabaida. ¹⁸ Māga nide Jesús ãra k'ait'a cheji mãik'aapa mägaji:

—Tachi Ak'ōrepa jōmaweda ne-inaa it'ari nĩbi, na p'ek'au eujãde nĩbi biji mi jua ek'ari. ¹⁹ Maperã wãti na p'ek'au eujã eperãarã paraamaa, michi k'ōp'āyoorã papide. Æra poro chóoti Tachi Ak'ōre t'ide, ichi Warra t'ide mãik'aapa ichi Jaure t'ide.

²⁰ Jaratéeti oodamerã mia parãmaa jaradak'a. Mi parã ome bapariit'ee ewari chaa, na p'ek'au eujã jōrumaa.

SAN MARCOS

San Marcopa Pedee Pia P'āda

Marcos, ichiaba t'ijarapatap'edaa Juan Marcos. Māgipa na pedee pia p'āji. Ichiaba judío paji. Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda k'awaa beerāpa jara p'ani Marcopa Jesús bapata k'awaaji Jesupa jirit'erada, Simón Pedro ome.

Na pedee pia p'ādade Marcopa audú jara bi Jesupa ne-inaa ooda na p'ek'au eujāde bi misa. K'awapi k'inia baji Jesús jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Māga ak'ipiji, jarak'ari Jesupa Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda iru bada ichi jua ek'ari; netuaraarā p'oyaada māik'aapa eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata wēpapida. Ichiaba na p'ādade Marcopa Jesús audú t'ijara bi “Eperā Ak'ōre Truadepema” māik'aapa “Tachi Ak'ōre Warra”.

Naapiara Marcopa jara bi Juan Bautistapa jarateeda eujā pania wēe bide (cap. 1.1-8); irua Jesús poro chooda (cap. 1.9-11) māik'aapa Jesús unuda netuara ome eujā pania wēe bide (cap. 1.12-13).

Mateopa oodak'a ma eere ichiaba jara bi Jesús nipapata Galilea eujāde jarateede; chi k'ōp'āyoorā jirit'erada māik'aapa Capernaum p'uurude ne-inaa ooda maap'eda jarateeda, Galilea eujāde bi misa (caps. 1.14–6.29).

Ma eere jara bi Jesús jaratee nipapata awaraa eujāde (caps. 6.30–9.50); irua ooda māik'aapa jarateeda Judea eujāde māik'aapa Perea eujāde (cap. 10.1-52); iru wāda Jerusalendee māik'aapa irua mama ooda (caps. 11.1–12.44); irua jarateeda Tachi Ak'ōre ewari waibia ewatete (cap. 13) māik'aapa k'era weeda iru biiri iri (cap. 14.1-11).

Ma eere jara bi Jesupa ūraa t'ēe jarada, iru peet'aadap'edaa māik'aapa chok'ai p'irabaida (caps. 14.12–16.20).

Juan Bautistapa jarateeda eujā pania wēe bide

(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

1 Mi, Marcopa p'āru Jesucristode; iru Tachi Ak'ōre Warra; Tachi Ak'ōrepa eperāarāmaa pedee pia Jesucristode k'awapida.

² Chonaarāweda Tachi Ak'ōre pedee jarapari Isāfapa p'āji:

“Tachi Ak'ōrepa māgaji ichi Warramaa: “Mia eperā chok'a pēiit'ee pī naa o pia oon-amerā pī, eperāarā poro waibia, chei naaweda.” ’ (Mal 3.1)

³ Eujā pania wēe bide eperā bia bi: “O pi-ia oopatak'a poro waibia chei naaweda, māga pik'a p'ek'au k'achia oo amāati Tachi Waibia chei naaweda.” ’ (Is 40.3)

⁴⁻⁶ Ewari aba Isāfapa p'ādak'a p'asaji. Eperā t'ijarapatap'edaa Juan Bautista cheji eujā pania wēe bimaa. P'aru camello k'aradee k'ada jīpachi. Chi k'irride jīpari ne-ede ooda paji. K'opachi sisi māik'aapa topachi jirri miéle. Judea eujādepemaarā māik'aapa Jerusalendepemaarā chok'ara wāpachida iru ūraa ūride. Irua jarateepachi Tachi Ak'ōrede ijāadamerā māik'aapa poro choopidamerā ak'ipidait'ee āchia p'ek'au k'achia oopata oodaamaa p'ani. Māgā Tachi Ak'ōrepa āchia p'ek'au k'achia oopata wēpapii.

Māga ūridak'ari, eperāarāpa Tachi Ak'ōremaa chupiria iidi chejida āchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Māpai Juanpa poro chooji Jordán to jāde.

⁷ Ichiaba jarateepachi:

—Eperā mi t'ēe cheru. Māgí waibiara bi mi k'āyaara p'ek'au k'achia wēe bairā. Mapa ijaabaip'eda, iru chancla jida ēraik'araa bi. ⁸Mia parā poro choopari paniapa, mamīda irua parā nāgá poro chooit'ee. Ak'ōre Jaure ba chepiit'eeda aji, parā k'ap'iade.

Jesús poro chooda

(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)

⁹Maapai Jesús cheji Nazaret p'uurudeepa. Ma p'uuru Galilea eujāde bi. Cheji Juanpa jaratee badamaa. Māpai Juanpa Jesús poro chooji Jordán tode. ¹⁰Jesús toiduupa uchiak'āri, unuji pajā ewadaru māik'aapa Tachi Ak'ōre Jaure ichi īri palo-mak'a baai cheru. ¹¹Māpai it'ariipa Tachi Ak'ōrepa jaraji:

—Pida aji, mi Warra k'inia, mia jirit'erada. Pia mi t'āri o-īapipari.

Netuara Poro Waibiapa Jesús k'achiade baaipiit'ee pada

(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

¹²Māga bap'eda, Ak'ōre Jaurepa Jesús wāpiji eujā pania wēe bimaa. ¹³Mama ne-animal k'achia paraamāi ituaba baji k'āima cuarenta. Netuara Poro Waibiapa ne-inaa k'achia oopi k'inia baji, mamīda p'oyaa-e paji. Jesupa oo-e pak'āri, angeleerā chejida iru k'aripade.

Jesupa jarateemaa beeda

(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

¹⁴Juan Bautista carcelde t'i nībidap'eda, Jesús wāji Galilea eujādee Tachi Ak'ōre pedee pia jarateede. ¹⁵Jarapachi:

—Idi weda eperāarāpa k'awaadait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāarā bi k'inia bi ichi jua ek'ari ichideerā p'aneedamerā. Mapa k'īsia p'ua bap'eda, p'ek'au k'achia oo amaadapāde aji, māik'aapa ijāadapāde aji, iru pedee pia jara pēidade.

Jesupa to-iapataarā k'īmari jirit'erada ichi ome nipapataadamerā

(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

¹⁶Maap'eda Jesús Galilea Lago ide nide unuji Simón māik'aapa chi īpema Andrés. To-iapataarā paji. Mapa t'iri t'aamaa p'anajida. ¹⁷Jesupa māgaji:

—Mi ome nipapatāati māik'aapa ōoti mia ooparik'a. Idideepa eperāarā jiridait'ee Tachi Ak'ōre-it'ee, to-iapataarāpa chik'o jiripatak'a.

¹⁸Aramata āchi t'iri atabēijida māik'aapa wājida iru ome.

¹⁹Ipu nok'ode unuji Santiago māik'aapa chi īpema Juan. Zebedeo warrarā paji. T'iri pi-ia p'e bimaa p'anajida barcode. ²⁰Jesupa āra unuk'āri, t'iji ichi ome auk'a nipapataadamerā. Aramata atabēijida āchi mimia barcode āchi ak'ōre chi k'aripapataarā ome māik'aapa wājida Jesús ome.

Eperā k'ap'iade netuara merātia bada

(Lc 4.31-37)

²¹Panajida Capernaum p'uurude. Māgí p'uuru Galilea eujāde bi. Judiorā īipata ewate pada perā, Jesús wāji Ak'ōre Ūraa jarateepata tedee. Mama jarateemaa beejī. ²²Jōmaarā taide jīp'a jarateejī Tachi Ak'ōrepa jarateepidak'a. Moisepa p'āda jarateepataarā k'āyaara pipiara jarateejī. Mapa eperāarā ak'itrua para beejī. ²³Mama

t'ŭuji eperā k'achia bi Tachi Ak'ōre k'īrapite, netuara iru k'ap'iade merātia bada perā. Ma netuarapa baji:

²⁴ —Jesús Nazaret p'uurudepema, ¿k'āata oo chejima aji, taimaa? ¡Tai ichiak'au b'iji! ¿Tai k'ēnat'aadeta cheruk'ā? aji. Mia pi k'awa bi. Tachi Ak'ōrepa pi p'ēiji. Mapa pide p'ek'au k'achia wēe bida aji.

²⁵ Māpai Jesupa ma netuara itriat'aaji:

—¡K'ŭp'ee beepáde aji, māik'aapa uchiapáde aji, na eperā k'ap'iadeepa!

²⁶ Māpai ma netuarapa eperā wawat'aaji māik'aapa golpe biap'eda, k'ap'iadeepa uchiadachi. ²⁷ Māga unudak'āri, jōmaweda ak'itrua para beeji māik'aapa pedee para beeji āchi pitapai:

—¿K'aima na eperā? ¡Eperā poro waibiai'a jaratee bi! Irua jarateeda waide ūri-dak'aa nama. ¡Ma awara netuaramaa pedee'āri, irua jararuk'a auk'a oo p'anida! aji.

²⁸ Mapa taarā-e weda Galilea eujādepemaarāpa Jesús k'awaajida.

Jesupa Simón Pedro p'āk'ōre jipada

(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹ Jesús, Santiago Juan ome uchiadak'āri Ak'ōre Ūraa jarateepata tedeepe, wājida Simón māik'aapa Andrés temaa. ³⁰ Simón p'āk'ōre k'iamiaapa p'arude baji. Mapa jaranajida Jesumaa. ³¹ Jesús irumaa wāji māik'aapa juade jita atap'eda, p'irabai ataji. Aramata k'iamia tuudachi. Māpai chi k'ayaa badapa nek'opiji Jesumaa māik'aapa chi k'ōp'āyoorāmaa.

Jesupa k'ayaa beerā chok'ara jipada

(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

³² K'eudaik'āri, eperāarāpa k'ayaa beerā chok'ara aneejida Jesumaa. Ichiaba aneejida netuara k'ap'iade merātia beerā. ³³ P'uuru pidaarā chok'ara see nībeeji te t'ŭpatamāi. ³⁴ Jesupa k'ayaa k'īra t'ādoo iru p'anadap'edaarā jipaji. Ichiaba netuaraarā eperā k'ap'iade merātia beeda uchiapik'ooji. Ma awara ma netuaraarāmaa pedee-pi-e paji, āchia k'awa p'anadap'edaa perā iru Tachi Ak'ōrepa p'ēida eperāarā k'aripamerā.

Jesús Galilea eujāde jaratee nipada

(Lc 4.42-44)

³⁵ Tap'edapodopa Jesús p'irabaiji māik'aapa uchijai p'uurudeepa it'aa t'īnait'ee eperāarā p'anadak'aamaa. ³⁶ Simón p'irabaik'āri, iru unu-e paji. Mapa apemaarā k'ōp'āyoorā ome wāji Jesús jiride. ³⁷ Unu atadak'āri, māgajida:

—Jōmaarāpa pi jiri nidada ajida.

³⁸ Mamīda Jesupa māgaji:

—Tachi Ak'ōrepa mi p'ēiji ichi ūraa jōmaarāmaa jarateemerā. Mapa wādāma aji, awaraa p'uuru k'ait'a beemaa.

³⁹ Jesús māgā jaratee nipapachi jōma Galilea eujāde chi k'ōp'āyoorā ome. Jarateepachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede p'uuru bee chaa māik'aapa eperā k'ap'iade netuara merātia bee uchiapipachi.

Jesupa leprapa k'ayaa bada jipada

(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

⁴⁰ Ewari aba eperā leprapa k'ayaa bi cheji Jesumaa māik'aapa bedabaip'eda, māgaji:

—K'inia bi pirā, mi k'ayaa wēpapipáde aji, Ak'öre k'īrapite mi pia beemerā.

⁴¹ Jesupa iru chupiria k'awaaji. Juapa t'ōbaiji māik'aapa māgaji:

—¡K'inia bida! aji. Jipa beepáde aji.

⁴² Aramata ichi k'ap'iadeepa lepra k'ayaa wēpadachi māik'aapa jipa beeji. ⁴³ Jesupa āyaa pëik'āri, ūraaji:

⁴⁴ —¡Ūrji! Jaranāaji apidaamaa. Jip'a p'aaremaa ak'ipināji. Moisepa p'ādade jara bik'a ipana omé atéeji, teeit'ee Tachi Ak'ōremaa. Māgá jōmaarāpa pi jipa beeda k'awadayada aji.

⁴⁵ Mamīda wāk'āri, ma eperāpa pariatua jara wāpachi. Maperā Jesús p'oyaa wāk'aa paji p'uurudee. Eperāarā p'anadak'aamāi nipapachi. Mamīda at'āri p'uuru pidaarā irumaa wāpachida.

Jesupa chiwa bada jipada

(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

2 Ma t'ēepai Jesús waya wāji ichi bapatamaa Capernaum p'uurudee. Mamīda eperāarāpa k'awaadak'āri iru mama bi, ² taarā-ee eperāarā chok'ara teeda see nība cheji. T'ūpatamāi pida araa-ee nībeeji. Irua Ak'öre Ūraa jaratee bi misa, ³ eperāarā k'imariirāpa irumaa aneejida eperā chiwa bi. ⁴ Mamīda Jesumāi p'oyaa t'ūda-e paji, chok'ara see nībada perā ma tede. Maperā terrazade wājida māik'aapa uria ewa atajida. Māgí uriadeepa chi chiwa bi irabai atajida ichi p'arude. ⁵ Jesupa māga unuk'āri, k'awaji wāara ichide ijāa p'ani. Mapa māgaji ma chiwa bimaa:

—Warra, pia p'ek'au k'achia oopata jōmaweda wēpajipi.

⁶ Moisepa p'āda jarateepataarā ūk'uru mama su-ak'i p'anajida. Māga ūridak'āri, k'īsiajida: ⁷ “Jā eperā ik'achia pedeemaa bi Tachi Ak'öre āpīte. Na eujādepemaarāpa p'ek'au k'achia wēpapidak'aa; Tachi Ak'ōrepapaita māga ooi.”

⁸ Mamīda Jesupa ichi t'āride k'awaji āchia k'achia k'īsia p'ani. Mapa māgaji:

—¿Sāap'eda parāpa k'īsia k'achia k'īsia p'anima? aji. ⁹ Mia irumaa jarai: “Pia p'ek'au k'achia oopata wēpajipi” maa-e pirā jarai: “P'irabáiji māik'aapa wāji”. ¹⁰ Mī chi Eperā Ak'öre Truadepema. Mapa Tachi Ak'öre jua ek'ari mia p'ek'au k'achia wēpapipari na p'ek'au eujāde. Parāpa māgí k'awaadamerā mia jarait'ee: ¹¹ ¡P'irabáiji! Pichi p'aru atáji māik'aapa wāji pichi temaa.

¹² Māpai ma chiwa bada p'irabaidachi māik'aapa ichi p'aru atap'eda, uchiadachi jōmaarā taide. Māpai jōmaarāta ak'itrua para beeji. O-īapa jarapachida Tachi Ak'öre jōmaarā k'āyaara waibiara bi:

—Waide nāga unudak'aada apachida.

Jesupa Leví jirida ichi ome nipapariimerā

(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

¹³ Maap'eda Jesús waya wāji Galilea Lago idee. Eperāarā irumaa chepachida. Māpai Ak'öre Ūraa jarateepachi. ¹⁴ Wāyaa wāde, unuji Leví. Māgí Alfeo warra paji. Su-ak'i baji Cesar-it'ee impuesto p'aapatamāi. Jesupa māgaji irumaa:

—Mi ome nipaparíji.

Aramata p'irabaip'eda wāji Jesús ome.

¹⁵Maap'eda chok'ara impuesto p'epataarā Roma pidaarā rey-it'ee māk'aapa awaraa eperāarā k'achia-idaa beerā apatap'edaa Jesús ome nipapachida. Maapai Jesús nek'onaji Leví tede. Jesús māk'aapa ichi ome nipapataarā su-ak'i p'aneejida mesade. Auk'a mǎgí eperāarā su-ak'i p'aneejida mama Jesús ome. ¹⁶Moisepa p'āda jarateepataarā, fariseorā eere p'anapatap'edaarāpa mǎga unudak'āri, iidijida Jesús k'ōp'āyoorāmaa:

—¿Sāap'eda parā jarateepari nek'omaa bima ajida, impuesto p'epataarā ome māk'aapa awaraa p'ek'au k'achia oopataarā ome? Jāga ooi'k'araa bida ajida.

¹⁷Jesupa āchia jaradap'edaa ūrik'āri, mǎgaji:

—Médico pēidak'aa k'ap'ia pia beerāmaa. Jīp'a pēipata k'ayaa beerāmaa. Mǎga pik'a Tachi Ak'ōrepa mi pēi-e paji t'āri pia beerā jiride; ma k'āyaara p'ek'au k'achia oopataarā jirideta pēiji.

Sāapai nek'oda-ee p'anadaipia bi

(Mt 9.14-15; Lc 5.33-35)

¹⁸Ewari aba Juan Bautista k'ōp'āyoorā māk'aapa fariseorā it'aa t'īmaa p'anajida nek'oda-ee Tachi Ak'ōre waaweepa. Eperāarā ūk'uruurāpa mǎga unudak'āri, Jesumaa iidinajida:

—Juan ome nipapataarā māk'aapa fariseorā ome nipapataarā edaare nek'odak'aa. ¿Sāap'eda pi k'ōp'āyoorāpa auk'a oodak'aama? ajida.

¹⁹Jesupa p'anauji:

—Eperāarā miak'āipata fiesta oodak'āri, o-īa p'anapata. Mapa k'ōp'āyoorā miak'āidait'ee p'aniirā ome p'ani misa, nek'opata o-īa p'anadairā. ²⁰Mamīda ewari aba miak'āiit'ee bada imik'īra ata chedait'ee chi k'ōp'āyoorā ik'aawaapa. Wāara, ma ewate chi k'ōp'āyoorā nek'oda-e pait'ee t'āri p'uapa.

Ūraa chiwidi māk'aapa ūraa chonaarāwedapema

(Mt 9.16-17; Lc 5.36-39)

²¹—Eperā apidaapa p'aru chiwidi depema pite aba t'īik'araa bida aji, p'aru sorede parchaait'ee. Mǎga oorū pirā, chi p'aru chiwidi āridariit'ee māk'aapa ma pite auk'a bee-e pait'ee chi p'aru sore ome. ²²Ichiba vino ewaa juda t'idak'aa ne-e sorede. Mǎga ooruta pirā, baak'adaipari māk'aapa ne-e jīdaipari. Vino jida ichiba atu-adaipari. ¡Maperā vino ewaa juda t'idaipia bi ne-e chiwidi bide!

Trigo k'imi chak'eerā jonadap'edaa īipata ewate

(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³Judiorā īipata ewate Jesús nipaji trigo k'āide māk'aapa chi k'ōp'āyoorā wāyaa wādak'āri, trigo k'imi chak'eerā oro ata wājida chi tau k'odait'ee. ²⁴Arii p'anadap'edaa fariseorāpa mǎga unudak'āri, Jesumaa mǎgajida:

—¡Pichá ak'íji! ¿Sāap'eda pi k'ōp'āyoorāpa jāga oomaa p'anima? ajida. Chonaarāweda Moisepa jaraji mimiadaik'araa bi īipata ewate.

²⁵Jesupa mǎgaji:

—Parāpa Tachi Ak'ōre Ūraa p'ā jēra bide pia k'īsiada-e p'ani. Chonaarāweda Rey David chi k'ōp'āyoorā ome audú jarrapisia p'anadak'āri, ²⁶ichi t'īuji Tachi Ak'ōre te

ne-ede oodade. Abiatar, p'aareerā poro waibiapa, pan k'opiji Davidmaa, ai naaweda Tachi Ak'ōrepa jaraji mīda p'aareerāpa aupai māgee pan k'odamerā. Davidpa ma pan k'op'eda, ichi ome nipapataarāmaa teeji. Tachi Ak'ōrepa āra miapi-e paji māga oodap'edaa k'aurepa. ²⁷ Tachi Ak'ōrepa eperāarā oo-e paji iipata ewari iadamerā. Naapiara Tachi Ak'ōrepa eperā ooji. T'ēepai ooji iipata ewari eperāarā iīdamerā mimiada-ee. ²⁸ iipata ewate paara mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema jua ek'ari bida aji.

Eperā jua chiwa bada

(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

3 Waya Jesús wāji Ak'ōre Ūraa jarateepata tedee. Mama baji eperā jua chiwa bi. ² Ūk'uru arii p'anadap'edaarāpa Jesumaa ak'i para baji, iipata ewate jipai jīak'aapa. Māgā āchi charraarāmaa jaranadait'ee. ³ Māpai Jesupa jua chiwa bimaa maaji:

—P'irabāiji māik'aapa jōmaarā esājīak'a ak'inī béeji.

⁴ Māpai apemaarāmaa iidiiji:

—¿K'āare p'adata iru p'ani Ak'ōre Ūraade iipata ewate oodamerā? ¿Pia ooipia bi wa k'achia? ¿Jipaipia bi piupiamapa wa piupiipia bi, k'aripada-ee?

Mamīda āchi k'īup'ee para beeji k'awa p'anadap'edaa perā piata ooipia bi. ⁵ Jesupa k'īrau ak'iji āchima. Ma eperā chupiria k'awaa k'iniada-e p'anadap'edaa perā, Jesús k'īra pia-ee beeji. Māpai ma eperāmaa māgaji:

—Pichi jua jīrupāde aji.

Māpai jua jīruji. Aramata jipa beeji. ⁶ Mapa fariseorā mamāik'aapa uchi-adap'eda, Rey Herodes eere p'anadap'edaarā ome pedeeteemaa p'aneejida Jesús peepit'aadait'ee.

Jesupa eperāarā chok'araarāmaa jarateeda lago ide

⁷ Galilea eujādepemaarā chok'ara Jesús t'ēe chejida. Mapa iru wāji chi k'ōp'āyoorā ome Galilea Lago idee. ⁸ Jesupa ne-inaa pia oopari k'awaadak'āri, eperāarā chok'araara cheepurujida irumaa: Judea eujādepemaarā, Jerusalén p'uurudepemaarā, Idumea eujādepemaarā. Ichiaba chejida Jordán to k'īraik'a eerepemaarā, Tiro p'uuru k'ait'a p'anapatap'edaarā māik'aapa Sidón p'uuru k'ait'a p'anapatap'edaarā. ⁹⁻¹⁰ Chok'ara jipada perā, k'ayaa beerāpa iru p'īsua ata chejida, t'ōbairupa jipa p'aneedai jīak'aapa. Eperāarā audú chok'ara nībada perā, ichi ome nipapataarā pēiji barco jiride, eperāarā ichima chenaadamerā. Māpai jarateeki barcodepa.

¹¹ Netuara merātia beerāpa Jesús unudak'āri, iru k'īrapite bedabaik'oodachida māik'aapa biapachida:

—iPi Tachi Ak'ōre Warrapi!

¹² Mamīda Jesupa netuaraarā itriapachi ichia ooda nepirinaadamerā eperāarā k'īrapite.

Jesupa k'ōp'āyoorā jirit'erada

(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³ Maap'eda Jesús ee nok'odee wāji chi k'ōp'āyoorā ome māik'aapa jirit'eraji ichi k'īsiade iru bada. ¹⁴ Doce jirit'eraji ichi ome nipapataadamerā māik'aapa Ak'ōre Ūraa

jarateepataadamerā awara āi. [Māgiirā tī biji *apóstoles*.] ¹⁵ Māgiirā ichiaba pēiji netuara merātia bee uchiapidamerā eperāarā k'ap'iadeepa. ¹⁶ Nāgiirā paji chi doce jirit'erada: Simón, (Jesupa tī bida Pedro); ¹⁷ Zebedeo warrarā, Santiago Juan ome; Jesupa ichiaba āra tī bida *Boanerges*; ¹⁸ Andrés; Felipe; Bartolomé; Mateo; Tomás; Santiago (Alfeo warra); Tadeo; Simón Celote apatap'edaa; ¹⁹ māik'aapa Judas Iscariote; māgipa t'ēepai Jesús traicionaada.

Jesús Netuara Poro Waibia ome

(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)

²⁰ Ma t'ēepai Jesús teeda t'iuji chi k'ōp'āyoorā ome māik'aapa waya eperāarā chok'ara irumaa chejida. Mapa p'oyaa nek'odak'aa paji. ²¹ Jesús ēreerāpa māga k'awaadak'āri, iru ata chejida jaradap'edaa perā k'ira k'awa-ee bi.

²² Moisepa p'āda jarateepataarā che p'anajida Jerusalendeepa. Āchia jarapachida: —Beelzebú, Netuara Poro Waibia juapata jāgá netuaraarā uchiapiparida apachida.

²³ Jesupa āchi tī p'e atap'eda, nepir'iji:

—¿Sāga Satanapa uchiapiima ichi auk'arā? ²⁴ P'uuru pidaarā chik'ira unua-maa p'aneeruta pirā, taarāda-e āchi itu jōdaridait'ee. ²⁵ Auk'a te pidaarā awara-awaraadaidak'āri, waa araa p'anapataada-e pait'ee māik'aapa jōdaridait'ee. ²⁶ Māga pik'a Netuara Poro Waibiapa ichi auk'arā jēreru pirā, āchi itu jōdaridai.

²⁷ Ma awara, apida t'iudak'aa eperā juataura bimāi iru net'aa jāri atade. Naapiara jī nībi-e pirā, iru net'aa jāri p'e ata-e pai. Mi waibiara bi Netuara Poro Waibia k'āyaara. Mapa netuaraarā mi jua choodak'aa.

²⁸ Mia wāarata jararu. Tachi Ak'ōrepa p'ek'au k'achia jōmaata wēpapii, pedee k'achia jaradap'edaa paara iru āpite. ²⁹ Mamīda ik'achia jararuta pirā iru Jaure āpite, Tachi Ak'ōrepa perdonaak'aa. Māgee p'ek'au k'achia wēpapi-eda aji.

³⁰ Moisepa p'āda jarateepataarāpa jarapachida Jesupa ne-inaa oopachi netuara juapa māik'aapa merapachida Tachi Ak'ōre Jaure. Mapa māga jaraji Jesupa.

María Jesús ĩpemaarā ome pachedap'edaa

(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹ Māpai pachejida Jesús nawe chi ĩpemaarā ome. Mamīda taawa p'aneejida māik'aapa tī pēijida Jesús āchimaā uchiamerā. ³² Jesús ik'aawa su-ak'i p'anadap'edaarāpa jarajida:

—Pi nawe pi ĩpemaarā ome taawa nimaa p'anida ajida. Ārapa pi jiri nidada ajida.

³³ Irua p'anauji:

—Parāpa k'awa p'ani mi nawe māik'aapa mi ĩpemaarā. Mamīda ¿k'airāta mia k'inia iru bima mi nawek'a māik'aapa mi ĩpemaarāk'a?

³⁴ Ak'ip'eda ichi ik'aawa su-ak'i p'anadap'edaarāmaa, māgaji:

—Acha p'aniirāta mia k'inia iru bi mi nawek'a māik'aapa mi ĩpemaarāk'a. ³⁵ Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a oopataarāta mi ĩpemak'a, mi ĩpewērak'a p'ani māik'aapa mi nawek'a.

Net'atau p'opari nepirida

(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

4 Waya Jesús jarateemaa beek'ári lago ide, eperāarā chok'ara chejida. Audú chok'ara chedap'edaa perā, Jesús batauji barco lago jāde badade māk'aapa su-ak'i beeji. Jōdee eperāarā jōmaweda p'aneejida lago ide. ² Mamāik'aapa Jesupa eperāarāmaa nepirimaa beeji Ak'ōre Ūraa jarateeit'ee:

³—Mia nepiriru pia k'ísíati. Eperā wāji net'atau p'ode. ⁴Ma p'o wāk'ári, ūk'uru baaijida o jāde. Māpai ipanaarāpa k'ok'oo chejida. ⁵Ūk'uru baaijida māu-idaade mak'iara yooro wēe badamāi. Māgí isapai t'onojida, mak'iara yooro wēe bada perā. ⁶Mamīda ak'ōrejiru jērak'ári, chi k'iru piidachi, chi k'arra irii bada perā. ⁷Ūk'uru baaijida ne-iiri-idaade. Mamīda ne-iiri k'ap'ip'iara waripari perā, māgí net'atau t'ono wādap'edaa piuk'oodachida. Maperā chauda-e paji. ⁸Jōdee awaraa net'atau baaijida eujā piade. Māgí t'onojida, warijida māk'aapa pia chaujida. Ūk'uru net'atau abaadeepa uchajida treinta, sesenta maa-e pirā cien.

⁹Māpai Jesupa māgaji:

—¡Pia k'ísíati parāpa et'ewa ūridap'edaade k'awaadamerā k'āata jara k'inia bi!

Sāap'eda Jesupa nepiripachi jarateeit'ee

(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)

¹⁰T'ēepai Jesús ituaba beeji chi k'ōp'āyoorā doce ome, awaraa ichi ome nipap-atap'edaarā paara. Māpai āchia iidijida:

—¿K'āata jara k'inia bima ajida, pia nepiri bada?

¹¹Jesupa p'anauji:

—Tachi Ak'ōrepa parāmaa k'awapimaa bi ne-inaa naaweda k'awapik'aa pada; sāga ichideerā p'aneedai. Mamīda awaraarāmaa mia nepiripari jarateeit'ee, k'awada-ee p'aneedamerā.

¹²'Mia oo bi ak'i p'ani mīda, wāara unuda-e māk'aapa mia jara bi ūri p'ani mīda, k'awada-e. Mia jarateepari pia k'awadap'edaa paara, Tachi Ak'ōrede ijāak'ajida māk'aapa irua āchia p'ek'au k'achia oopata wēpapik'aji. Mamīda wāara māga k'iniadak'aa.' (Is 6.9-10)

Jesupa k'awapida net'atau p'oparide

(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

¹³Māpai Jesupa iidiji chi k'ōp'āyoorāmaa:

—¿Parāpa k'awada-e p'anik'ā mia jaratee k'inia bi ma nepiridade? ¿Sāga k'awaadait'ee awaraa nepirik'ári jarateeit'ee? Nāga jara k'inia bi:

¹⁴'Ma net'atau p'opari Ak'ōre Ūraa jarateeparik'a bi māk'aapa ma net'atau Ak'ōre ūrāak'ata bi. ¹⁵Net'atau baairutamāi eperāarā Ak'ōre Ūraa ūripataarāk'ata bi. Mamīda ūridap'eda, Netuara Poro Waibia chepari ne-inaa ooit'ee, t'āripa ma pedee ijāanaadamerā. ¹⁶Awaraa eperāarā chi net'atau māu-idaade baaidap'edāak'api p'ani. Tachi Ak'ōre Ūraa o-īa ūripata. ¹⁷Mamīda ma net'atau t'onoda taarā-e weda pii-daiparik'a, māga pik'a māgiirāpa ma jara pēida taarā ijāada-e. Maperā ma ūraade ijāadap'edaa k'aurepa awaraarāpa nepira jiri cheruta pirā āchi ome, maa-e pirā awaraarāpa āchi jiriruta pirā miapidait'ee, ijāa amaapata. ¹⁸Awaraa eperāarā chi net'atau ne-iiri-idaade baaidap'edāak'api p'ani. Ak'ōre Ūraa ūri p'ani. ¹⁹Mamīda

āchia na p'ek'au eujādepema net'aa k'isia p'aneepata āchi-it'ee atadait'ee. Tachi Ak'ōre Ūraa ūridai k'āyaara, p'arat'a māik'aapa awaraa ne-inaa waapiara k'inia p'anapata. Maperā Tachi Ak'ōrepa oopi k'inia bik'a oodak'aa. ²⁰ Jōdee awaraa eperāarā chi net'atau eujā piade baaidap'edāak'api p'ani. Net'atau aba eujā piade uuda chauparik'a tau treinta maa-e pirā sesenta maa-e pirā cien, māga pik'a ma eperāarāpa Ak'ōre Ūraa ūridak'āri, t'āride ijāa p'aneepata. Māgá Tachi Ak'ōre Ūraa waapiara k'awaa wāpata māik'aapa oopata irua k'inia bik'a.

K'āata oodaipia bi Jesupa jarateeda ūridak'āri

(Lc 8.16-18)

²¹ Ichiaba jarateeti:

—Tachia lámpara k'oodak'aa cajón ek'ari ata bidait'ee maa-e pirā cama ek'ari. Ma k'āyaara lámpara k'oodak'āri, it'í ata bipata pia idaamerā. ²² Māga pik'a, ĩrá Tachi Ak'ōre net'aa mera pik'a bi mīda, t'ēepai parāpa jōmaarāmaa jaradait'ee. ²³ Pia k'ísíati parāpa et'ewa ūridap'edaade k'awaadamerā k'āata jara k'inia bi!

²⁴ Ichiaba jaraji:

—Pia k'ísíati mia jararude. Eperāpa ne-inaa pia ook'āri mia jarateeda pia k'isia bairā, pia oo bi. Tachi Ak'ōrepa ichi ūraa audú k'awaapii irumaa, māik'aapa ne-inaa pipiara ooyada aji, iru ome. ²⁵ Tachi Ak'ōrepa eperā k'isia k'awaa bimaa k'isia k'awaara bapiit'ee, Ak'ōre Ūraa Pia ijāapari perā. Jōdee mia jarateeda pia k'isia k'inia-e bak'āri, ichia naaweda k'awa bada k'ira atuapiit'ee.

Net'atau t'onoda nepirida

²⁶ Ichiaba Jesupa nepiriji:

—Tachi Ak'ōre jua ek'ari p'aniirā ĩwapata net'atau eujāde p'odak'a. ²⁷ Tachia net'atau p'odap'eda, k'euru chaa k'āiruta pijida māik'aapa ewari chaa p'irabairuta pijida, ma net'atau t'onopari māik'aapa wari wāpari. Tachia k'awada-e sāga māgá waripari. ²⁸ Yoorode net'atau ichi itu t'onopari. Naapiara uchiapari chi t'uk'u; mamāik'aapa chi k'iru. Maap'eda uchiapari chi k'imi chak'e; t'ēepai net'atau chok'ara chaupari. ²⁹ P'oo bak'āri, ewapata. Māga bi Tachi Ak'ōre jua ek'ari p'aniirā ome.

Mostaza tau nepirida

(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

³⁰ Jesupa ichiaba awaraa nepiriji jarateeit'ee:

—¿K'āarek'a bima aji, Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā p'aneedamerā? ¿K'āata nepiriit'eema pia k'awaadamerā? ³¹ Mostaza tau uudák'api bi. Māgí net'atau apemaarā net'atau k'āyaara ma-āriara bi. ³² Mamīda uup'eda, ape-maarā ne-uu k'āyaara waibiara waripari. Māgá waibia warik'āri, ipanaarāpa āchi te oopata chi juade.

Jesupa ooda nepirik'āri

(Mt 13.34-35)

³³ Jesupa māga nepiri wāpachi Tachi Ak'ōrede k'isia p'aneedamerā. Ichia nepirida pia ūridak'āri, waa nepiripachi. ³⁴ Jarateek'āri, ichita māgá nepiripachi. Nepiri-ee jarateek'aa paji. Mamīda chi k'ōp'āyoorā ituaba p'aneedak'āri, ma nepirida jōma jara k'inia bi jarateepachi.

Jesupa nāu p'usa ome t'umātipida

(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

³⁵ Ma ewate k'eu wāk'āri, Jesupa maaji ichi ome nipapataarāmaa:

—Wādāma aji, lago k'īraik'a eeree.

³⁶ Eperāarā atabēijida māik'aapa bataujida Jesús su-ak'i bada barcode. Awaraarā jida auk'a wājida awaraa barcode. ³⁷ Māgá lago sía wādade nāu golpe p'ua nībeeji māik'aapa p'usara t'o nībeeji. Mapa barco pirubaai wā nipaji. ³⁸ Māimisa Jesús k'āi baji barco trumaa. Su-ak'i beepata iri porok'au baji. Aramata īrimat'aajida māik'aapa māgajida:

—¡Tachi Waibia! ¡P'irabáiji! ¡Tachi pirubaai wādapi! ¿Pi-it'ee p'ua-ek'ā ajida, tachi pirubaaidaruta pijida?

³⁹ Māpai Jesús p'irabaip'eda, māgaji nāumaa:

—Waa p'unaapáde aji.

Māpai nāu waa p'ua-e paji. Ichiaba p'usamaa maaji:

—T'umāti beepáde aji.

Aramata jōmaweda ip'ii ūu beeji. ⁴⁰ Māpai Jesupa maaji ichi ome nipapataarāmaa:

—¿Sāap'eda p'era jōnima? ¿At'āri ijāada-eeta p'anik'ā? aji.

⁴¹ Mamīda āchi p'era para beeji, waide māga unudak'aa pada perā. Āchi pitapai iidi para beeji:

—¿K'aima nāgi? Tachi Ak'ōrepapaita pedepari nāumaa, p'usamaa ip'ii beemerā.

Eperā k'ap'iade netuara merātia bada

(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

5 Lago k'īraik'a eere panajida Gerasa eujāde. ² Jesús barcodeepa batauk'āri, irumaa cheji jāiradeepa eperā k'ap'iade netuara merātia bi. ³ Ma eperā āk'adaa bapachi jāira māu te uriade. Ichi ome p'oyaadak'aa paji; cadenapa pida. ⁴ Edaare cadenapa biiride māik'aapa juade jī nībipachida. Mamīda t'īit'aapachi. Mapa p'oyaadak'aa paji. ⁵ Āstaawa, p'ārik'ua pida bia nipapachi ee beede māik'aapa jāira bee chaa. Ichi itu p'u oo nipapachi māupa. ⁶ Mamīda t'īmí weda māgí eperāpa Jesús unuk'āri, p'iradachi irumaa māik'aapa bedabaidachi. ⁷⁻⁸ Māpai Jesupa māgaji:

—¡Netuara, uchiapáde aji, na eperā k'ap'iadeepa!

Biaji:

—Jesús, pi Ak'ōre Waibia Warrapi. ¿K'āata ooi'teema aji, mi ome? Tachi Ak'ōre k'īrapite jaráji mi k'achia oo-e pait'ee. Mi ichiak'au bipáde aji.

⁹ Māpai Jesupa iidiji:

—¿Pi, k'asaa t'ījarapatama? aji.

—Mi t'ījarapatada aji, Legión, chok'ara nipapata perā.

¹⁰ Māpai Jesumaa chupiria iidipachi awara āyaa pēinaamerā. ¹¹ Ma ee k'arraya sinaarā chok'ara nek'omaa p'anajida. ¹² Mapa netuaraarāpa chupiria iidijida:

—Awara āyaa pēii k'āyaara, ara p'ani sina k'ap'iade t'īupipáde ajida.

¹³ Māpai Jesupa netuaraarā mamaa pēiji. Uchiapiji ma eperā k'ap'iadeepa māik'aapa t'īupiji sinaarā k'ap'iade. Māirā p'irak'oodachida ee k'ōot'ari jira bidee māik'aapa lago jāde baainajida. Mama jōmaweda īyapa jīak'oodachida. Sinaarā perā dos mil paji.

¹⁴ Ma sina jīa p'anadap'edaarāpa māga unudak'āri, p'era p'irak'oodachida. Āchia unudap'edaa nepirinajida p'uuru pidaarāmaa māik'aapa p'uuru k'ait'a beerāmaa. Eperāarāpa Jesupa ooda k'awaa k'inia p'anadap'edaa perā, chejida ak'ide. ¹⁵ Jesumāi pachedak'āri, ma eperā netuaraarā merātia p'anadap'edaa unujida, p'aru jīp'eda, su-ak'i bi Jesús ik'aawa māik'aapa k'īra pia ak'i baji. Māga unudak'āri, p'era para beeji. ¹⁶ Chi unudap'edaarāpa nepirijida apemaarāmaa netuaraarā merātia p'anadap'edaa māik'aapa sinaarā k'ap'iade pēik'ooda. ¹⁷ Māpai waaweepe Jesumaa chupiria iidijida āchi eujādeepa wāmerā.

¹⁸ Jesús barcode batauk'āri, ma eperā naaweda netuaraarā merātia badapa chupiria iidiji Jesupa ichi ome auk'a wāpimerā. ¹⁹ Mamīda Jesupa oo-e paji; jīp'a jaraji:

—Wāji pichi temaa. Nepirinapāde aji, jōmaweda Ak'ōrepa ooda māik'aapa pi chupiria k'awaada.

²⁰ Māpai nepirī wāpachi Jesupa ooda ichi ome Decápolis eujāde, p'uuru bee chaa. Māga ūridak'āri, eperāarā jōmaweda o-īa ak'itrua para beeji.

Jairo k'au jipada māik'aapa wēra abaapa Jesús p'aru i t'ōbaida

(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

²¹ Waya Jesús chek'āri k'īraik'a eereepa barcode, eperāarā chok'ara chejida irumaa lago ide. ²² Māga nide Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tedeepa poro pacheji. Ichi t'ījarapachida Jairo. Jesús unu atak'āri, biirimāi bedabaidachi ²³ māik'aapa chupiria iidiji:

—Mi k'au juak'aya nībi. Chupiria k'awāaji. Pi jua binapāde aji iru īri, māgā jīpa beemerā māik'aapa chok'ai beemerā.

²⁴ Māpai Jesús ichi ome wāji. Ichiaba eperāarā chok'ara wājida Jesús ome. Maperā p'īsua wājida. ²⁵ Ma eperāarā see nībide baji wēra bi k'ayaa bi waamiapa. Doce años māgā baji. ²⁶ At'apai mia baji. Jōma chi p'arat'a jōdai baji jipapataarā juade nipa, jīpa-ee. Waapiara k'ayaa k'erapachi. ²⁷ Jesupa ooda ūri bada perā awaraarā it'aideepa, k'ait'a wāji āpiteik'a eereepa iru p'aru t'ōbait'aade. ²⁸ Māga ooji k'īsia bada perā iru p'aru i t'ōbairupapai jīpa bee. ²⁹ T'ōbaik'āri, aramata waamia t'ibaidachi, māik'aapa ichia k'awaaji Jesupa ichi jipada. ³⁰ Aweda Jesupa k'awaaji jiparu ichia jara-eeta. Mapa āpitee ak'ip'eda, iidiji:

—¿K'aipa mi p'aru t'ōbaijima? aji.

³¹ Ichi ome nipapataarāpa māgajida:

—¿Pia unu-e bik'ā ajida, eperāarā p'īsua nībi? Māga bita iidi bi: “¿K'aipa mi t'ōbaijima?”

³² Mamīda Jesupa tau k'it'aa ak'i nībeeji unui jīak'aapa k'aipa paji. ³³ Ma wēra k'ap'ia wēre nībapachi p'era nībipa, k'awa bada perā ichita jīpa bi. Mapa bedabaidachi Jesús k'īrapite māik'aapa jōmaweda jaraji. ³⁴ Māpai Jesupa māgaji irumaa:

—Wēra, pia mide ijāa bairā, jīpa beejida aji. K'āiwee wāpāde aji, pi k'ayaa wēpada perā.

³⁵ Jesús pedeemaa bide Jairo tedeepa eperāarā chejida māik'aapa māgajida Jairomaa:

—Pi k'au jai-idaaji. Mapa ¿k'āare-it'ee Jesús ateedayama ajida, pichi temaa?

³⁶ Mamīda Jesupa māga ūrik'āri, māgaji Jairomaa:

—Waaweenáaji; jīp'a mide ijāapáde aji.

³⁷ Mamāik'aapa k'ōp'āyapi-e paji apemaarāmaa; aba ateeji Pedro, Santiago māik'aapa chi īpema, Juan. ³⁸ Jairo temāi panadak'āri, biuk'a nībaji. Ununajida eperāarā jarajēe para nībi. ³⁹ T'ujida teedaa māik'aapa Jesupa māgaji:

—¿Sāap'eda audupai jēe para bima? aji. Na wēra k'au jai-idaa-e bi. Jīp'a k'āita bida aji.

⁴⁰ Māga ūridak'āri, ēik'oodachida. Māpai Jesupa jōmaweda taawaa uchiapik'ooji. Aba t'īupiji ma wēra k'au jai-idaada k'ap'ia badamaa, chi ak'ōre, chi nawe māik'aapa Jesús ome wādap'edaarā. ⁴¹ Juade jita atap'eda māgaji:

—*Talita, cum;* (jara k'inia bi: “Wēra k'au, p'irabāiji”).)

⁴² Aramata p'irabaidachi māik'aapa p'irria beejī. (Ma wēra k'au doce años iru baji.) Māga unudak'āri, eperāarā ak'itrua para beejī. ⁴³ Mamīda Jesupa ūraaji apidaamaa nepirinaadamerā. Maap'eda jaraji nek'opidamerā ma wēra k'aumaa.

Jesús Nazaret p'uurudee wāda

(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

6 Mamāik'aapa Jesús wāji ichi warida p'uurudee chi k'ōp'āyoorā ome. ² Īpata ewate Ak'ōre Ūraa jarateemaa beejī māpema Ak'ōre Ūraa jarateepata tede. Eperāarāpa Jesupa jarateeda ūridak'āri, p'era pik'a iidi para beejī:

—¿Sāmapi k'awaajima ajida, ichia jarateemaa bi? ¿Sāgapi k'īsia k'awaa beejima? Ma awara, ¿Sāga ooparima ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa? ³ ¿Jāgipa ne-inaa pak'urudee oopari-ek'ā? ¿Ichi María warra-ek'ā? ¿Santiago, José, Judas māik'aapa Simón chi īpemaarā-ek'ā? Ichiaba, ¿ichi īpewēraarā nama p'anapata-ek'ā ajida, tachi t'āide?

Mapa iru pedee ijāa k'iniadak'aa paji. ⁴ Māpai Jesupa maaji:

—Jōmaarā t'āide ūri k'inia p'anapata Tachi Ak'ōre pedee jaraparipa jara bi. Mamīda ichi p'uurudepemaarāmaa jaratee chek'āri, ijāadak'aa. Auk'a ijāadak'aa jarateek'āri ichi ēreerāmaa māik'aapa ichi tedepeemaarāmaa.

⁵ Mama irua ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa oo-e paji, ichide ijāada-e p'anadap'edaa perā. K'ayaa beerā chok'ara-eepai jipaji ichi juapa t'ōbaik'āri. ⁶ P'era pik'a beejī ichi p'uurudepemaarāpa ichide pia ijāada-e pada perā.

Jesupa chi k'ōp'āyoorā pēida Ak'ōre Ūraa jarateenadamerā

(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

Jesús p'uuru bee chaa nipaji jarateede. ⁷ Māgā nidade chi k'ōp'āyoorā doce t'ī p'ēji māik'aapa ome-omee pēiji netuara uchiapidamerā ichi t'īde, ichi jōmaarā k'āyaara waibiara bairā. ⁸ Jaraji ne-inaa ateenadamerā; jīp'a ateedamerā pak'uru t'īdik'adait'ee ode wādak'āri. Wādaipia bi muchila wēe, chik'o wēe māik'aapa p'arat'a wēe. ⁹ Āchi chancla māik'aapa p'aru jīdaipia bi, mamīda awaraa p'aru ateedaik'araa bi jīdait'ee. ¹⁰ Māpai māgaji:

—Parā teedaa wādak'āri, ai tede p'anéeti, mamāik'aapa wāruta misa. ¹¹ Mamīda eperāarāpa parā auteebaida-e pirā, ichiaba parāpa jarateeruta ūri k'iniada-e pirā, mamāik'aapa uchíati. Uchiadak'āri, biiridepema yooro p'ora nēep'edapáde aji, ak'īpidait'ee Ak'ōrepa māga k'inia-e bi. [Āra k'achiara uchiadait'ee Sodoma pidaarā māik'aapa Gomorra pidaarā k'āyaara Tachi Ak'ōre k'īrapite panadak'āri, iru ewari waibia ewate.]

¹² Māpai chi k'ōp'āyoorā wājida jarateede. Eperāarāpa ma jarateeda ūridak'āri, āchia p'ek'au k'achia oopata oo amaaajida māik'aapa Tachi Ak'ōrede ijāajida. ¹³ Ichi-aba netuara chok'ara uchiapipachida eperāarā k'ap'iadeepa māik'aapa aceitepa p'urudak'āri, k'ayaa beerā chok'ara jipapachida.

Juan Bautista piuda

(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

¹⁴ Awaraarā ideepa Rey Herodepa ūriji Jesupa ooda, iru t'o p'anadap'edaa perā. Jarapachida:

—Māgí eperā Juan Bautistada apachida, chi piuda chok'ai p'irabaida. Mapa ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa oopari.

¹⁵ Ūk'uruurāpa jarapachida:

—Jāgí Elías, chonaarāwedapema Ak'ōre pedee jarapari.

Jōdee awaraarāpa jarapachida:

—Ak'ōre pedee jarateeparipi, chonaarāwedapema Ak'ōre pedee jarapataarā jīak'a.

¹⁶ Herodepa eperāarāpa jaradap'edaa ūrik'āri, maaji:

—Māgí Juanpi, mia otau t'iap'epit'aada; māik'aapa ĩrā chok'ai p'irabaida.

¹⁷ Ai naaweda Herodepa Juan cadenapa jī atapiji māik'aapa carcelde t'ipit'aaji chi ĩpema Filipino wēra Herodías k'aurepa. Herodepa ma wēra ataji ichi ome beemerā.

¹⁸ Juanpa māga k'awaa atak'āri, māgapachi Herodemaa: “Pia pichi ĩpema wēra iru baik'araa bi pichi wērak'a.”

¹⁹ Maperā Herodiapa Juan k'īra unuamaa iru beeji māik'aapa peepit'aa k'inia bassi Herodemaa. Mamīda p'oyaa oo-e paji. ²⁰ Herodepa Juan waawee bassi, irua Ak'ōrepa oopi bik'a oopachi perā māik'aapa Tachi Ak'ōrepa iru pia ak'i bapachi perā. Maperā Juan jīa paraa iru bapachi. Ma awara Juanpa jaratee bi ūri k'inia bapachi, k'awak'aa paji mīda irua k'āata jara k'inia bi.

²¹ Mamīda Herodiapa k'isia ataji Herodepa ichi t'oda fiesta ook'āri. Ichi ek'ariirā poroorā, soldaorā poroorā, māik'aapa eperāarā waibiarā Galilea eujādepemaarā pachejida ma nek'opari fiesta oode. ²² Ma fiesta oomaa p'anide Herodías k'au t'īuji nek'odap'edaamāi māik'aapa pēiramaa beeji. Rey Herodepa māik'aapa ichi ome p'anadap'edaarāpa ma pēira bada audú k'inia p'anajida. Mapa reypa māgaji ma awēramaa:

—Mimaa iidíji, pichia iidi k'iniata. Mia teet'ee. ²³ Wāarapi; Tachi Ak'ōre k'īrapite mia juraa bi, mia teet'ee pichia iidiruta. Mia eujā ak'i bi esajīak'a teet'ee, k'inia bi pirā.

²⁴ Ma awēra taawaa uchiap'eda, iidinaji chi nawemaa:

—¿K'āata iidiyama? aji.

Chi nawepa p'anauji:

—Iidipáde aji, Juan Bautista poro.

²⁵ Ma awēra isapai waya t'īuji rey badamāi māik'aapa maaji:

—K'inia bida aji, ĩraweda teemerā Juan Bautista poro p'arat'ude.

²⁶ Rey Herodes k'īra pia-ee beeji, Juan peepi k'inia-e bada perā. Mamīda chi che p'anadap'edaarā k'īrapite juraaada k'aurepa mera k'inia-e paji. ²⁷ Aramata pēiji soldao Juan poro aneemerā. Soldao wāp'eda carcelde, Juan otau t'iap'et'aaji ²⁸ māik'aapa ma awēra nawepa jaradak'a aneeji iru poro p'arat'ude. Ma awēramaa tee cheji. Maap'eda ichia teenaji ichi nawemaa.

²⁹ Juan k'öp'äyoorāpa ūri atadak'āri iru peedap'edaa, chi piuda k'ap'ia iidinajida iadait'ee.

Māga paji Juan Bautista peepidap'edaa.

Jesupa eperāarā cinco mil nek'opida

(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-15)

³⁰ Jesús k'öp'äyoorā waya araa p'anadak'āri iru ome, irumaa nepirijida jōma āchia oodap'edaa māik'aapa jarateedap'edaa. ³¹ Eperāarā chok'ara wāpachida māik'aapa chepachida. Maperā chi k'öp'äyoorā ome p'oyaa nek'odak'aa paji. Mapa Jesupa māgaji āchima:

—K'öp'äyoorā, chéti. T'imí īinadāma eperāarā wādak'aamaa.

³² Māpai barcode bataujida awara āyaa wādait'ee. ³³ Mamīda chok'araarāpa unujida āra wā nidā māik'aapa k'awaajida Jesús aide wā. Maperā eperāarā jōmaweda p'irajida, naapiara nide. ³⁴ Jesús barcodepa batauk'āri, eperāarā chok'ara unuji. Āra chupiria k'awaaji ovejaarāk'a para bada perā, ak'ipari wēe. Māpai Jesupa Ak'ōre Ūraa jarateemaa beeji. ³⁵ K'eupodopa chi k'öp'äyoorā ik'aawa chejida māik'aapa māgajida:

—K'eu wāpi; nama eperāarā p'anadak'aa. ³⁶ Pēipāde ajida, eperāarā wādamerā te chaa māik'aapa p'uuru bee chaa ne-inaa k'oparii netonadamerā.

³⁷ Mamīda Jesupa p'anauji:

—Parāpa chik'o téeti k'odamerā.

Māpai māgajida:

—¿Pia k'inia bik'ā taipa pan netonadamerā k'opidait'ee āramaa? ¿K'āare p'arat'apa netodayama ajida? ¿Atane ocho mimiada valorta pande netonadaik'ā? ajida.

³⁸ Māpai Jesupa iidiji:

—¿Pan jōmasaa iru p'anima? aji. Ak'ināti.

K'awaadak'āri, jara chejida:

—Pan joisomaa māik'aapa chik'o omé iru p'anida ajida.

³⁹ Māpai jaraji eperāarā su-ak'i p'aneepidamerā awara-awaraa chok'ara, eujāde p'ūajara īri. ⁴⁰ Su-ak'i p'aneejida awara-awaraa cien māik'aapa cincuenta. ⁴¹ Māpai Jesupa pan chik'o ome jitaji ichi juade, maap'eda it'aa ak'iji. It'aa t'ip'eda gracias jarait'ee Tachi Ak'ōremaa, ma pan k'ōrak'ooji. Māga oop'eda, pan chok'ara teeji chi k'öp'äyoorāpa eperāarāmaaa jedenadamerā. Ichiaba chik'o jedejida jōmaarāmaaa māgf chik'o omé iru p'anadap'edaadepema. ⁴² Jōmaweda nek'ojida bi jāwaa p'aneerutamaa. ⁴³ Jesús k'öp'äyoorāpa k'oraa docena aba p'ejida pan pite māik'aapa chik'o nībeeda. ⁴⁴ Chi māgf pan k'odap'edaarā imik'īraarā cinco mil paji.

Jesús lago īri t'ia nipada

(Mt 14.22-33; Jn 6.16-21)

⁴⁵ Ma t'ēepai Jesupa chi k'öp'äyoorā barcode bataupiji ichi naa lago sīadamerā Bet-saida p'uurudee ichi eperāarā ome despediiru misa. ⁴⁶ Eperāarā erreuk'oodaidak'āri, iru wāji ee nok'odee it'aa t'īde. ⁴⁷ K'eudaik'āri, chi k'öp'äyoorā barcode lago esa- auk'a ewaa wā nipajida. Māimisa Jesús truwā bee baji. ⁴⁸ Jesupa unu baji chupiria jōni, āchima nāu p'ua nībada perā. Māpai taujaaweda wāji āramaa lago īri. ⁴⁹ Barco k'ait'a wā nipak'āri, unujida māik'aapa k'īsiajida netuara. Mapa biajida. ⁵⁰ Jōmaweda audú p'eradachida. Mamīda irua māgaji:

—¡P'eranáati! ¡Mida! aji.

⁵¹ Māpai batauji āra ome māik'aapa nāu p'ua nībada t'umātidachi. Ak'itrua para beej ⁵² āra waide ijāada-e p'anadap'edaa perā Tachi Ak'ōrepa ne-inaa mágá chaaree bee oopipari Jesumaa. Mágá p'anajida, unujida mīda irua pan k'opida eperāarāmaa, pan wēe p'anadak'āri.

Jesupa k'ayaa beerā chok'ara jipada Genesaret eujāde

(Mt 14.34-36)

⁵³ Panadak'āri lagoon k'irai k'a eere, wiibainajida Genesaret eujāde. Mama barco jī bijida to ide. ⁵⁴ Barcodeepa bataurutade, eperāarā mama p'anapataarāpa Jesús k'awa atajida. ⁵⁵ Isapai jōmaarāmaa jara wājida. Mapa k'ayaa beerā chok'ara aneejida Jesús wāyaait'ee ūridap'edaamāi. ⁵⁶ Iru wārumaa p'uuru beede māik'aapa p'uuru awara āi te beede, ichiaba k'ayaa beerā ateepachida āchi p'arude. Ata bipachida eperāarā ode wāyaapatamāi māik'aapa Jesús wāyaa wāk'āri, chupiria iidipachida ichi p'aru ide pijida t'ōbaipimerā. K'ayaa beerāpa t'ōbaidak'āri, jōmaweda jipa p'aneepachida.

Judiorāpa āchi k'īsiadoopa jarateedap'edaa

(Mt 15.1-9)

7 Moisepa p'āda jarateepataarā Jerusalandeepa chejida Jesús badamaa fariseorā ome. ² Māirāpa unudak'āri Jesús k'ōp'āyoorā ūk'uru jua siida-ee nek'o p'ani, pedee k'achia jarapachida āra āpīte. ³ (Fariseorāpa māik'aapa awaraa judiorā pia bee k'inia p'aniirāpa jua pi-ia siipata. Māga jarateepachida chonaarāweda māik'aapa at'āri māga oopata āchi naawedapemaarāpa oopatap'edaak'a. Āchi k'īsiade judiorā pia beerā nek'odaik'araa bi, mágá āchi jua siida-ee. ⁴ Ne-inaa k'oparii netodap'eda p'uurude, nek'odak'aa pia siidai naaweda. Ichiaba oopata nāgee ne-inaa awaraa āchi naawedapemaarāpa oopatap'edaak'a: nek'odai naaweda ne-inaa mesade siipata; vaso, k'uuru metaldee, chok'o māik'aapa āchi sīu-ak'i p'aneepatamāi.) ⁵ Māga oopata perā iidijida k'ūradait'ee:

—¿Sāap'eda pi ome nipapataarāpa ooda-e p'anima ajida, tachi chonaarāpa chonaarāweda oopatap'edaak'a? Ma k'āyaara jua pia siida-e p'ani nek'odai naaweda.

⁶ Jesupa p'anauiji:

—Chonaarāweda Ak'ōre pedee jarapari Isafapa parā āpīte wāara pedeeji. ¡Seewata Tachi Ak'ōrede ijāapataarāda apata! Isafapa mājaji:

‘Na eperāarāpa mi k'inia iru p'anida apata it'aipa. Mamīda āchi t'āripa wāara mi k'iniadak'aa. ⁷ Pāripī mi k'irapite it'aa t'īpata, oo k'inia p'anapata perā eperāarāpa jara p'anik'a, mia jara bik'a oodai k'āyaara.’ (Is 29.13)

⁸ Māpai Jesupa mājaji:

—Parāpa audupiara ijāapata eperāarāpa āchi k'īsiadeepa jarateepata. Jōdee Ak'ōre Ūraade p'ā jēra bik'a oodait'ee k'īsiadak'aa.

⁹ Ichiaba mājaji:

—Ak'ōre Ūraa yiarāa iru p'ani. Jōdee chonaarāweda oopatap'edaak'a oo k'inia p'anapata. ¿Māga-ek'ā? aji. ¹⁰ Chonaarāweda Tachi Ak'ōrepa jaraji Moisés it'aideepa: ‘Pichi ak'ōre māik'aapa pichi nawe k'inia iru baparīji māik'aapa āra pedee ūriparīji.’

(Ex 20.12)

Ma awara jaraji:

‘Warrapa ik'achia jararu pirā ichi ak'õremaa wa ichi nawemaa, peet'aadaipia bi.’ (Ex 21.17)

¹¹ Mamīda parāpa jarateepata eperāpa jarai chi ak'õremaa wa chi nawemaa: “Pi p'oyaa k'aripa-epi, jōma mia iru bi *Corbán* perā.” ¹² Eperāpa māga jarak'āri, pia bida apata chi ak'õreerā k'aripanaamerā. ¹³ Māgí ūraa uchiapari eperāarā k'isiadeepa. Māgide ijāadak'āri, Tachi Ak'õre Ūraa yiarāa iru p'aneepata. Ichiaba awaraa ūraa jarateepata māik'aapa ma k'aurepa eperāarāpa oodak'aa Tachi Ak'õre Ūraade jara bik'a.

Ne-inaa tachi k'achia beepipari Tachi Ak'õre k'irapite

(Mt 15.10-20)

¹⁴ T'ēepai Jesupa eperāarā t'ī p'e atap'eda, maaji:

—Jōmaarāpa mi pedee ūriti, māik'aapa k'awāati mia jararu. ¹⁵ Chik'o k'odak'āri, tachi k'ap'iade edú banapari. Ma chik'o k'odap'edaa k'aurepa tachi k'achia p'aneedak'aa Tachi Ak'õre k'irapite. Ma k'āyaara, ne-inaa eperā t'ārideepa uchiarūpata k'achia beepipari. ¹⁶ [Pia k'isiadapáde aji, mia jaradade.]

¹⁷ Jesupa eperāarā atabēip'eda, t'īuji teedaa. Mama chi k'ōp'āyoorāpa iidijida:

—ǀK'āata jara k'inia bima ajida, pia eperāarāmaa jarateeda?

¹⁸ Irua jaraji:

—ǀMāgara, parāpa ichiaba k'awada-e p'anik'ā? Chik'o k'odak'āri, tachi k'achia beepik'aa Tachi Ak'õre k'irapite, ¹⁹ t'āride banak'aa perā. Jīp'a bide banapari, maap'eda uchiapari. (Māga jarak'āri, Jesupa jara k'inia baji Tachi Ak'õrede ijāap-ataarāpa chik'o k'ira t'ādoo k'odaipia bi.)

²⁰ Ichiaba jaraji:

—Mamīda ne-inaa k'achia eperā t'ārideepa uchiadapa tachi k'achia beepipari Tachi Ak'õre k'irapite. ²¹ Eperā t'ārideepa nāgee k'isia k'achia uchiaparida aji: p'ek'au ooi'tee awaraarā ome; nechiait'ee; chīara peeit'ee; ²² miak'āi bi awaraarā ome k'āiit'ee; chīara net'aa k'īait'ee; chīaramaa ne-inaa k'achia ooi'tee; chīara k'ūrait'ee; ne-inaa k'achia ooi awaa bapariit'ee; chīara k'ira unuamaa iru bapariit'ee irua ne-inaa iru bi k'aurepa; chīara āpite seewa jara nipait'ee; audua bapariit'ee māik'aapa ne-inaa pariatua oopariit'ee. ²³ Jōmaweda ma ne-inaa k'achia uchiapari eperā t'ārideepa. Ma ne-inaa oodak'āri, k'achia p'aneepata Tachi Ak'õre k'irapite.

Wēra judio-ee bīpa Jesude ijāada

(Mt 15.21-28)

²⁴ Mamāik'aapa Jesús Tiro p'uuru k'ait'a wāji chi k'ōp'āyoorā ome. Wāji teedaa ichi unupi k'inia-e bada perā. Mamīda p'oyaa miru-e paji. ²⁵⁻²⁶ Māga nide wēra k'au netuara merātia bada nawepa ūriji Jesús mama bi. Ma wēra judio-e paji; Sirofenicia eujādepema paji. Teedaa wāp'eda, bedabai nībanaji Jesús k'irapite māik'aapa irumaa chupiria iidiji:

—Mi k'au k'ap'iade netuara merātia bi. Chupiria k'awāaji māik'aapa uchiapit'aapáde aji, iru k'ap'iadeepa.

²⁷ Mamīda Jesupa māgaji:

—Judiorāmaa ita-aria naa mīmaa chupiria iidipīji. Pia-e bida aji, warrarā chik'o jārī atait'ee māik'aapa usaarāmaa tee baibiit'ee.

²⁸ Ma wērapa p'anauji:

—Māgada aji, Tachi Waibia. Mamīda usaarāpa paara k'opata warrarā juadeepa baaida mesa ek'ari. Mapa, mi judio-e mīda, pīmaa chupiria iidi bīda aji.

²⁹ Māpai Jesupa maaji:

—Pia p'anauji. Wāpāde aji, pi k'au k'ap'iadeepa netuara uchiada perā.

³⁰ Ma wēra teedaa panak'āri, chi k'au p'arude k'āiwee ununaji. Netuara uchiadai baji chi k'au k'ap'iadeepa.

Jesupa eperā k'iiri k'i bi māik'aapa pedee atua bi jipada

³¹ Jesús uchijai Tiro p'uuru k'ait'a bi eujādeepa chi k'ōp'āyoorā ome. Wāyaaji Sidón p'uurude panait'ee Decápolis eujāde, Galilea Lago k'ait'a. ³² Mama Jesumaa eperā ateejida. Ma eperā k'iiri k'i baji māik'aapa pedee atua baji. Chupiria iidijida Jesumaa iru jua bimerā ma eperā īri, jipa beemerā. ³³ Jesupa awara āyaa ateeji see nībadamāiipa māik'aapa ichi jua chak'epa t'it'aaji ma eperā k'iiri chaa. Ichiaba idubapa t'ōbait'aaji iru k'īrame. ³⁴ Maap'eda it'aa ak'iji, golpe īyapaaji māik'aapa māgaji ma eperāmaa:

—*¡Efátá!* (Jara k'inia bi: “¡K'iiri ēesáaji!”)

³⁵ Aramata pedee atua bada pia pedeeji māik'aapa k'iiri ēesaadachi. ³⁶ Māpai Jesupa jaraji apidaamaa jaranaadamerā. Māga jarapachi mīda, waapiara jara wāpachida. ³⁷ Chi ūridap'edaarā o-īa ak'itrua para beeji māik'aapa pedee para beeji:

—Jesupa jōma pia oopariپی. ¡K'iiri k'i bi ūripiari māik'aapa pedee atua bi paara pedeeipari!

Jesupa eperāarā cuatro mil nek'opida

(Mt 15.32-39)

8 Ewari aba eperāarā chok'ara waya see nībaji Jesús badamāi. Mamīda nek'odait'ee wēe p'anadap'edaa perā, chi k'ōp'āyoorā t'ī p'ejī māik'aapa māgaji:

² —Mia na eperāarā chupiria k'awaa bi, mi ome k'āima ōpee p'anadairā māik'aapa īrā āchi nek'odait'ee wēe p'ani. ³ Māgā pēiru pīrā āchi te chaa, ode k'ap'ia t'ūmaak'oodaridait'ee jarrapa, ūk'uru t'imiipa che p'anadairā.

⁴ Chi k'ōp'āyoorāpa iidijida:

—Mamīda ¿sāga nek'opidayama ajida, nama eperāarā wē-e perā chik'o netodait'ee taimaa?

⁵ —¿Pan jōmasaa iru p'anima? aji.

Maajida:

—Siete.

⁶ Eperāarā su-ak'i beepiji māik'aapa ma pan atap'eda, it'aa t'iji gracias jarait'ee Tachi Ak'ōremaa. K'ōrak'oop'eda teeji chi k'ōp'āyoorāpa eperāarāmaa jedenadamerā.

⁷ Ichiaba chik'o chak'eerā chok'ara-ee iru p'anajida. Jesupa it'aa iidik'āri, chok'araara eepadachi māik'aapa jedepiji. ⁸ Jōmaarāpa k'ojida bi jāwaadarutamaa. K'oraa siete ipuru p'ejida pan chik'o ome beeda. ⁹ Chi nek'odap'edaarā perā cuatro mil paji. Maap'eda Jesupa āchi temaa pēiji. ¹⁰ Māpai Jesús chi k'ōp'āyoorā ome barcode bataup'eda, wāji Dalmanuta eujādee.

Ne-inaa eperāārāpa p'oyaa oodak'aa unu k'inia p'anadap'edaa

(Mt 16.1-4)

¹¹ Mama bide fariseorā pachejida māik'aapa aupedeemaa p'aneejida Jesús ome. Imiatee k'inia p'anadap'edaa perā, iidijida ne-inaa oomerā Tachi Ak'ōrepapai oopari, māik'aapa ak'ipimerā wāara Tachi Ak'ōrepa iru pēida. ¹² Jesús golpe iyapaaji māik'aapa māgaji:

—¿K'asaa parā pedeeta? ¿Awaraa ne-inaa unu k'inia p'anik'ā Tachi Ak'ōre juapa ooda? Mia wāarata jararu. Mia oo-e pait'ee parāpa iidi p'anik'a.

¹³ Maap'eda mama atabēiji. Barcode bataup'eda, uchiaji lago k'iraik'a eere chi k'ōp'ayoorā ome.

Jesupa ūraada fariseorāpa oopatak'a oonaadamerā

(Mt 16.5-12)

¹⁴ Ma wā nidade chi k'ōp'āyoorāpa k'ira atuadai p'anajida ateedait'ee ne-inaa k'oparii. Pan apai iru p'anajida barcode. ¹⁵ Jesupa āra ūraaji:

—K'ira k'awaa nipapatāati fariseorā pan, Herodes pan k'onaadamerā, āchi levadura k'achia bairā.

¹⁶ Jesús k'ōp'āyoorā pedee para baji āchi pitapai, irua jara k'inia bada k'awada-e p'anadap'edaa perā. Maajida:

—Māga jara bi, tachi pan wēe p'anadairā.

¹⁷ Jesupa k'awaji ārapa k'isiadap'edaa. Mapa māgaji:

—¿Sāap'eda pan wēe p'anida a p'anima? aji. ¿At'āri k'awada-e p'anik'ā mia jaratee k'inia bi? ¿Pandepai k'isia p'ani-ek'ā? aji. Mapa k'awada-e p'ani. ¹⁸ Parā tau iru p'ani mīda, unudak'aa mia oo bi. K'iiri iru p'ani mīda, mia jaratee bi ūridak'aa. ¿Maarep-idata k'irāpada-ek'ā? ¹⁹ Mia pan joisomaa jedek'āri imik'iraarā cinco milmaa, ¿chi pite beedapa k'oraa jōmasaa ipurujidama? aji.

P'anaujida:

—K'oraa docena aba.

²⁰ —Ichiaba pan siete jededek'āri imik'iraarā cuatro milmaa, nek'odap'eda, ¿k'oraa jōmasaa ipurujidama? aji.

Maajida:

—K'oraa siete.

²¹ Māpai maaji:

—¿Parāpa at'āri k'awada-ek'ā? aji. K'ira k'aupai ijāadai fariseorā pedee māik'aapa Herodes pedee.

Jesupa Betsaida p'uurude tau p'āriu bada jipada

²² Betsaida p'uurude panadak'āri, tau p'āriu bi ateejida Jesumaa chupiria iidide irua t'ōbaimerā. ²³ Jesupa ma tau p'āriu bi juade jitap'eda, p'uuru k'idaa ateeji. Māpai ma eperā tau jāde idut'aaji māik'aapa ichi tau wāk'a atap'eda juapa, Jesupa maaji:

—¿Īrā pia unuruk'ā? aji.

²⁴ Ak'ip'eda, maaji:

—Unu bipi eperāarā pak'uruk'a nīutee.

²⁵ Jesupa jua waya tau ĩri bijī māik'aapa āyaa atak'āri, ma eperāpa pia unu beeji. Māgá jipa beeji. ²⁶ Māpai Jesupa ichi temaa pēiji māik'aapa maaji:

—P'uurudee wānaapáde aji, māik'aapa p'uuru pidaarāmaa maarepida jaranaapáde aji.

Pedropa Jesús Tachi K'aripaparida ada

(Mt 16.13-20; Lc 9.18-20)

²⁷ Ma t'ēpai, Jesús chi k'ōp'āyoorā ome wāji p'uuru k'aipee beedee, Cesarea de Filipo p'uuru k'ait'a bi eujāde. Ode wādade, Jesupa iidiji chi k'ōp'āyoorāmaa:

—¿Mi k'aima a p'anima aji, eperāarāpa?

²⁸ P'anaujida:

—Ũk'uruurāpa jara p'ani pi Juan Bautista, piup'eda p'irabaida. Awaraarāpa jara p'ani Elías. Ichiaba ũk'uruurāpa jara p'ani pi awaraa Ak'ōre pedee jarapari.

²⁹ —Parāpārama, ¿mi k'aima adaima? aji.

Pedropa p'anauji:

—Pi Cristo; Tachi Ak'ōrepa pēida tachi k'aripamerā.

³⁰ Mamīda Jesupa jaraji:

—Awaraarāmaa māga nepirinaadapáde aji.

Jesupa jarada ichi peedait'ee

(Mt 16.21-23; Lc 9.21-22)

³¹ Jesupa jarateemaa beeji:

—Mide ijāadak'aa p'anadairā, tachi judiorā poro waibiarāpa, p'aareerā poroorāpa, māik'aapa Moisepa p'āda jarateepataarāpa mi miapidait'ee māik'aapa yiarāa iru p'anadait'ee. Maap'eda mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, peepit'aadait'ee. Mamīda ewari ōpeemaa mi chok'ai p'irabaiit'ee.

³² Māgí pedee jaraji jōmaarā k'īrapite. Māpai Pedropa Jesús awara āyaa ateeji māik'aapa itriamaa beeji, māgá pedee bada perā. ³³ Mamīda Jesús p'irrabaiji māik'aapa chi k'ōp'āyoorā k'īra ak'ip'eda, māgaji Pedromaa:

—¿Mi ik'aawaapa āyaa wāji, Satanapa māga jarapida perā! Pia k'īsia-e Ak'ōrepa k'īsia bik'a. Jip'a k'īsiamaa bida aji, eperāarāpa k'īsiapatak'a.

Sāga nipadai Jesús ome

(Mt 16.24-28; Lc 9.23-27)

³⁴ Māga bap'eda, Jesupa chi k'ōp'āyoorā t'ī p'e ataji awaraarā ome māik'aapa maaji:

—Eperā mi ome nipa k'inia bi pirā, k'īsiaik'araa bi ichia ne-inaa oo k'inia bidepai. Ichi kuruso āp'aipia bi eperā peenadait'eeek'a. Ooipia bi mia ooparik'a, ma k'aurepa miapiruta pijida piurumaa. ³⁵ Eperā piuamaa bi pirā mide ijāapari k'aurepa, māgí piuk'āri atuait'ee. Mamīda eperā piuru pirā mide ijāapari k'aurepa, māgí it'aa wāit'ee ichi piuk'āri. ³⁶ Ma awara ¿k'āare piata baima eperāpa ne-inaa pia na p'ek'au eujāde nībi jōmaweda ataru pirā, mamīda piup'eda chok'ai p'irabai-e pirā Ak'ōre eujāde? ³⁷ Ichiaba, ¿k'āata teeima Tachi Ak'ōremaa, tachi piudap'eda chok'ai p'irabaipimerā? Māga p'oyaa ooda-e. ³⁸ Īrapema eperāarā audú p'ek'au oo k'inia p'anapata mide ijāadak'aa perā. Māirā taide eperā k'īra nejasia bi pirā jarait'ee mide ijāa bi maa-e pirā mi ūraa jarait'ee awaraarāmaa, māgara mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema jida k'īra nejasia bait'ee mēreda ait'ee, mi Ak'ōre Waibia k'īra wāreede chek'āri iru angeleerā ome.

9 Jesupa ichiaba mägaji:

—Mia wāarata jararu. Nama p'aniirā ũk'uru piudai naaweda unudait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāarā biru ichi jua ek'ari ichideerā p'aneedamerā.

Jesús k'īra awaradaida

(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

²K'āima seismaa Jesús wāji ee it'ia bi nok'ode. Ichi ome ateeji Pedro, Santiago māk'aapa Juan. Mama āra taide Jesús k'īra awaradachi. ³Ichi p'aru t'oo idaadachi pi-ia t'ōdak'a. ⁴Māga nide chi k'ōp'āyoorāpa unujida chonaarāweda p'anapatap'edaarā Elías māk'aapa Moisés pedeemaa p'ani Jesús ome. ⁵Māpai Pedropa mägaji Jesumaa:

—Tachi Jarateepari, ipia bi nama p'anadait'ee pi ome! Oodait'ee te chak'eerā ōpee; aba pi-it'ee, aba Moise-it'ee, chi apema Elia-it'ee.

⁶Pedropa k'īsia-ee māga jaraji, p'era ak'i nībada perā apemaarā ome. ⁷Māga nide jīrarapa āra aneu cheji. Madeepa Tachi Ak'ōrepa pedeeji:

—Nāgida aji, mi Warra k'inia. Ūrīti iru pedee. ⁸Aramata ak'idak'āri, āchi ik'aawa apida unuda-e paji; Jesús aupaita āchi ome baji.

⁹Eedeepa cherutade Jesupa jaraji āchia unudap'edaa nepirinaadamerā, ichi jai-idaap'eda waya chok'ai p'irabai naaweda. ¹⁰Maperā nepirida-e paji āchia unudap'edaa. Mamīda āchi pitapai pedee p'anapachida k'asaa jara k'inia bi “jai-idaap'eda waya chok'ai p'irabaiit'ee”. ¹¹Maap'eda Jesumaa iidijida:

—¿Sāap'eda Moisepa p'āda jarateepataarāpa jarapatama ajida, chonaarāwedapema Elías naapiara cheit'ee Tachi K'aripapari k'āyaara?

¹²Irua p'anauji:

—Wāarata jara p'ani. Elías naapiara cheit'ee māk'aapa ne-inaa jōmaweda pia ooi't'ee, eperāarāpa auteebaidamerā iru t'ēe cheru. Mamīda mia jara bi: Ak'ōre Ūraa p'ādade ichiaba jara bi mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, miapidait'ee māk'aapa k'īra unuamaa iru p'anadait'ee. Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade p'ā jēra bik'a ichia oopiit'ee. ¹³Mamīda eperā Elías jiak'aa chejipi. Māgī t'ijarapachida Juan Bautista. Āchia oo k'iniata oojida iru ome Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a.

Jesupa k'ūtrāa k'ap'iadeepa netuara uchiapida

(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

¹⁴Jesús, Pedro, Santiago māk'aapa Juan pachedak'āri apemaarā k'ōp'āyoorā p'anadap'edaamāi, unu chejida eperāarā chok'araarāpa wap'ira iru p'ani māk'aapa Moisepa p'āda jarateepataarā ũk'uru aupedee jōni ma k'ōp'āyoorā ome. ¹⁵Jesús unudak'āri, ak'itrua para beeji māk'aapa p'ira wājida irumaa auteebaide. ¹⁶Māpai Jesupa iidiji āchima:

—¿K'āaredeta aupedee p'anima mi k'ōp'āyoorā ome?

¹⁷Eperāpa p'anauji:

—Tachi Jarateepari, mi warra aneeji pīmaa netuarapa ichiwa iru bairā. ¹⁸Ma netuarapa wawat'i bat'at'aapari eujāde. Maap'eda it'aidee k'ōp'ep'ee che nībeepari, k'ida kierrkierree nībeepari, ichiaba k'ap'ia ibia nībeepari. Mia chupiria iidiji pi k'ōp'āyoorāmaa ma netuara uchiapit'aadamerā. Mamīda p'oyaada-e paji.

¹⁹Māpai Jesupa mägaji arii p'anadap'edaarāmaa:

—Aai, eperāarā, ¿at'ārita mide ijāada-e p'anik'ā? ¡Ijāadak'aarāk'api p'ani! ¿Jō-masaa taarāit'ee parā ome ijāarutamaa? Anéeti ma warra.

²⁰ Māpai aneejida Jesumaa. Mamīda netuarapa Jesús unuk'āri, warra wawat'aaji māik'aapa bat'at'aaji eujāde. It'aideepa k'ōp'ep'ee eujāde pirabai nībeeji. ²¹ Jesupa iidiji ma warra ak'ōremaa:

—¿Sāaweda māgá nībima? aji.

Chi ak'ōrepa p'anauji:

—Ma-āri weda. ²² At'apai netuarapa bat'at'aapari t'ipitau urua nībide maa-e pirā toida peet'aait'ee. Mapa p'oyaa ooita bi pirā, tai chupiria k'awāaji māik'aapa k'aripapāde aji.

²³ Jesupa p'anauji:

—¿K'asaa pi pedee? ¿P'oyaa ooi'ā a bik'ā? ¡Eperāpa mide ijāa bi pirā, mia ne-inaa jōma oopari!

²⁴ Māpai chi warra ak'ōrepa golpe pedeeji:

—Ijāa bida aji. ¡Mi k'aripáji waapiara ijāait'ee!

²⁵ Jesupa unuk'āri eperāarā seedaruta, māgaji netuaramaa:

—Netuara, ichiwapipari māik'aapa k'iiri k'īpipari, uchíaji jā warra k'ap'iadeepa māik'aapa waa iru k'ap'iade t'iunaapāde aji.

²⁶ Māpai netuara biadachi māik'aapa warra golpe wawat'aaji. Maap'eda uchiadachi warra k'ap'iadeepa. Ma warra piudak'a atabaibeeji. Māpai arii see nībadaarāpa māgajida:

—Piudachida, ajida.

²⁷ Mamīda Jesupa juade jita atap'eda, p'irabai ataji. Māpai ma warra k'ap'ia pia beeji.

²⁸ Maap'eda Jesús wāji teedaa chi k'ōp'āyoorā ome. Ituaba bak'āri, chi k'ōp'āyoorāpa iidijida Jesumaa:

—¿Sāap'eda taipa ma netuara p'oyaa uchiapida-e pajima? ajida.

²⁹ Jesupa p'anauji:

—It'aa t'ī bipapai māgee netuara uchiapiparida aji.

Jesupa waya jarada ichi peedait'ee

(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

³⁰ Mamāik'aapa wādak'āri, Galilea eujāde wāyaajida. Mamīda eperāarāmaa k'awapi k'inia-e bada perā, ³¹ Jesupa ne-inaa oo-e paji mama, chi k'ōp'āyoorāmaa jarateemaa bada perā. Māgapachi:

—Eperāpa mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, baaipit'ee k'achia beerā juade māik'aapa āchia mi peepit'aadait'ee. Mamīda ewari ōpeemaa mi waya chok'ai p'irabaiit'ee.

³² Chi k'ōp'āyoorāpa k'awada-e paji sāap'eda irua māga jaraji. Mamīda waawee p'anajida iididait'ee.

Eperā waibiara bi Tachi Ak'ōre k'īrapite

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Pachejida Capernaum p'uurude. Teeda p'anide, Jesupa iidiji:

—¿Parā k'āata pedee che wājidama aji, ode?

³⁴ Mamīda k'ira nejasiapa k'iup'ee para beeji, ode aupedee che wādap'edaa perā, āchidepema k'aita waibiara bi. ³⁵ Jesús su-ak'i beeji māik'aapa chi k'ōp'āyoorā doce t'i p'e atap'eda, maaaji:

—Eperā apemaarā k'āyaara waibiara pa k'inia bi pirā, ek'ariara baipia bi māik'aapa t'āri o-ia apemaarā k'aripaipia bi.

³⁶ Māpai Jesupa warra chai jua jita atap'eda, ak'i nībiji āchi esajiak'a. Jira atap'eda, wēre ataji jarateet'ee māik'aapa jaraji:

³⁷ —Eperāpa mide ijāa bi k'aurepa nāgi warra chaik'a auteebairu pirā, mi jida auk'a auteebaipari. Ma awara mi aupai auteebai-e; ichiaba Tachi Ak'ōre auteebai bi, iruata mi pēida perā.

Ak'ōrede ijāak'āri, ne-inaa pia oopari

(Mt 10.42; Lc 9.49-50)

³⁸ Māpai Juanpa maaaji:

—Tachi Jarateepari, taipa unujida eperāpa pi t'i jarap'eda, netuara uchiapi bi eperāarā k'ap'iadeepa. Māga unudak'āri, taipa waa oonaapāde ajida, tachi ome nipak'aa perā.

³⁹ Jesupa p'anauji:

—Ichiak'au oopīti. Eperāpa ne-inaa pia ooru pirā mi t'ide eperāarāpa p'oyaa oodak'aa, māga oop'eda, pedee k'achia jara-e pai mi āpite. ⁴⁰ Tachi ome nipak'aa pijida, tachi eere bida aji. ⁴¹ Mia wāarata jararu. Eperāpa parāmaa pania vaso aba pida teeru pirā todamerā, parāpa mi, Cristode ijāapata perā, Tachi Ak'ōrepa ma eperāmaa ne-inaa pi-ia teeit'eeda aji.

K'irak'aupai p'ek'au k'achia oodai

(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

⁴² —Mamīda eperāpa mide ewaa ijāa p'aniirāmaa acha bi warra chaik'a, ijāapia-maa bi pirā, piara bak'aji k'ūruma iru otaude jī atadap'eda, p'usa jāde bat'at'aadait'ee. ⁴³⁻⁴⁴ Pichi juapa ne-inaa ooda k'aurepa pi k'achiade baairu pirā, ma k'achia oo amāaji, pichi jua t'iap'et'aak'ajik'a. Piara bi it'aa wāit'ee jua mosaa, k'ap'ia jō-maweda atuai k'āyaara t'ipitau ichita jērajēraa jira bide. ⁴⁵⁻⁴⁶ Ichiaba pichi biiripa ne-inaa ooda k'aurepa k'achiade baairu pirā, ma k'achia oo amāaji, pichi biiri t'iap'et'aak'ajik'a. Piara bi Ak'ōre ode nik'anik'aa nipait'ee biiri abapai bik'a, k'ap'ia pia tok'arradee bat'a atapēi k'āyaara. ⁴⁷ Ichiaba pichi taupa ne-inaa unuda k'aurepa pi k'achiade baairu pirā, ma k'achia oo amāaji pichi tau ēt'ak'ajik'a. Piara bi Tachi Ak'ōre ode nipait'ee tau abapai bik'a, tau omeeweda nipai k'āyaara netuara ode tok'arradee.

⁴⁸ 'Mama ichita miapiit'ee tachi chiara k'opari k'ipa piuk'aa māik'aapa tachi k'ap'ia paapari t'ipitau k'īik'aa bide.' (Is 66.24)

⁴⁹ —T'ā p'urupata chik'ode mik'iapiamapa. Auk'a Tachi Ak'ōrepa ichideerā pia ak'i bapari atuapiamaapa netuara o k'achiade. ⁵⁰ Ma awara chik'o warraara bi t'ā ome. Mamīda t'ā k'iyya-edaik'āri, ma chik'o warraa-ee bi. ¿Sāga ma t'ā waya k'iyaapiima? Ichiaba tachi t'āri pia p'anada-e pak'āri, Tachi Ak'ōre k'irapite servi-e p'ani. Mapa óoti Ak'ōre Ūraade jara bik'a. Māgá k'āiwee p'anadait'ee apemaarā ome.

Jesupa jarateeda miak'ai p'aniirā mia amaanaadamerā

(Mt 19.1-12; Lc 16.18)

10 Jesús uchiap'eda chi k'öp'äyoorā ome Capernaumdeepa, wājida Jordán to k'īraik'a eeree, Judea eujāde panarutamaa. Mama p'anide waya Jesús badamāi eperārā cheepurupachida, eperāarāpa oopatap'edaak'a iru wārumaa. Waya Jesupa jarateemaa beeji naaweda oopatak'a. ² Māga nide fariseorā ūk'uru iru-maa chejida. Moisepa p'āda merapii jīak'aapa, iidijida:

—¿Imik'irapa ichi wēra amaaipia bik'ā? ajida.

³ Irua p'anaui:

—¿K'āata ūraaji Moisepa?

⁴ Jarajida:

—Moisepa ūraajida ajida, wēra amaaaru pirā, mia amaada k'art'a p'ā teeipia bi.

⁵ Māpai Jesupa maaji:

—Moisepa māga jaraji parā judiorā k'iiri k'isua p'anadairā. ⁶ Mamīda Tachi Ak'ōrepa na eujā ook'āri,

'Ooji imik'ira māik'aapa wēra.' (Gn 1.27)

⁷ Mapa imik'irapa atabēiit'ee chi ak'ōre chi nawe ome, araa p'anapataadait'ee chi wēra ome. ⁸ Māgā eperā omee weda eperā apai pik'a p'aneedait'ee.' (Gn 2.24)

Eperā omé p'ani mīda, jīp'a eperā apai pik'a p'aneepata Tachi Ak'ōre k'īrapite. ⁹ Tachi Ak'ōrepa māgā eperārā omé araa papik'āri, apidaapa amaapidaik'araa bida aji.

¹⁰ Ai t'ēepai teeda p'anadak'āri, Jesús ome nipapataarāpa pedee p'aneejida farise-orāpa iididap'edaade. ¹¹ Jesupa jaraji:

—Eperāpa chi wēra amaat'aaru pirā, awaraa wēra ataik'araa bi. Māga ooru pirā, p'ek'au oomaa bi Tachi Ak'ōre k'īrapite māik'aapa chi wēra k'īrapite, Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bairā wēra iru bak'āri, awaraa ome k'āik'araa bi. ¹² Ichiaba wērapa chi imik'ira amaat'aaru pirā, awaraa imik'ira ataik'araa bi. Māga ooru pirā, auk'a p'ek'au oomaa bi Tachi Ak'ōre k'īrapite.

Jesupa warrarā bendiciada

(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

¹³ Warrarā aneejida Jesumaa iru jua bimerā āra īri. Mamīda Jesús k'öp'äyoorāpa ma warrarā aneedap'edaarā itriajida. ¹⁴ Jesupa māga unuk'āri, t'āri āriidachi chi k'öp'äyoorā ome. Māpai māgaji:

—¡Itrianáati! Ichiak'au mimaa warrarā chepíti, Tachi Ak'ōrepa āra jīak'arā biit'ee perā ichi jua ek'ari ichideerā p'aneedamerā. ¹⁵ Mia wāarata jararu. Warra chak'eerāpa waawee-ee ijāapata t'āri o-īa Tachi Ak'ōrede. Auk'a tachi chonaarāpa pida ijāadaipia bi p'aneedait'ee Tachi Ak'ōre jua ek'ari ichideerā ome.

¹⁶ Warra chak'eerā jira atap'eda, ichi jua āra īri bi wāpachi māik'aapa bendicia wāpachi.

Eperā p'arat'ara bi Jesús ome pedeeda

(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

¹⁷ Jesús wāit'ee arude, eperā p'ira chep'eda, iru k'īrapite bedabaidachi māik'aapa māgaji:

—Tachi Jarateepari t'āri pia, ¿k'āata mia ooipia bima aji, it'aa wāit'ee?

¹⁸ Jesupa p'anauji:

—¿Sāap'eda mimaa t'āri pia bida a bima? aji. T'āri pia apaita bi; māgí Tachi Ak'ōre.

¹⁹ Pia k'awa bi Tachi Ak'ōrepa Moisemaa ūraa p'āpida:

‘Eperā peenāaji; miak'āi bi pirā, awaraarā ome k'āināaji; nechianāaji; seewa jaranāaji chīara k'achiade baaipiit'ee; ichiaba chīara k'ūranāaji; pichi ak'ōre māik'aapa pichi nawe k'inia iru baparíji māik'aapa āra pedee ūriparíji.’ (Ex 20.12-16)

²⁰ Māpai ma eperāpa maaji:

—Tachi Jarateepari, mia ma jōma ooparida aji, k'ūtrāa weda.

²¹ Jesupa irumaa k'inia ak'iji māik'aapa māgaji:

—Ne-inaa aba waide oo-e bi. Pichi net'aa jōmaweda netok'oonāji māik'aapa chupiria beerāmaa ma p'arat'a téeji. Māga oorū pirā, ne-inaa pipiara iru bait'ee Tachi Ak'ōre eujāde. Māga oop'eda, mi ome nipa chéji.

²² Ma eperāpa māga ūrik'āri, k'īsia paraadachi māik'aapa k'īra pia-ee wāji, p'arat'a audú k'inia bada perā.

²³ Jesupa ichi ik'aawa p'anadap'edaarāmaa ak'ip'eda, māgaji chi k'ōp'āyoorāmaa:

—¡Chaaree bait'ee p'arat'ara beerā p'aneedait'ee Tachi Ak'ōre jua ek'ari ichideerā ome!

²⁴ Jesús k'ōp'āyoorā ak'itrua para beeji māga ūridak'āri. Māpai waya Jesupa maaji:

—Aai, warrarā, ¡chaaree bi p'arat'ara bi beeit'ee Tachi Ak'ōre jua ek'ari ichideerā ome! ²⁵ Chaareera bida aji, p'arat'ara bi beeit'ee Tachi Ak'ōre jua ek'ari, camello aguja taude wāyaa k'āyaara.

²⁶ Chi k'ōp'āyoorāpa māga ūridak'āri, waapiara p'era pik'a para beeji māik'aapa āchi pitapai iidi para beeji:

—Māgara, ¿k'aita p'oyaa it'aa wāyama? ajida.

²⁷ Jesupa āchimaa ak'iji māik'aapa p'anauji:

—Eperāarāpa p'oyaa ooda-e, audú chaaree bairā. Mamīda Tachi Ak'ōre-it'ee ne-inaa chaaree wē-eda aji.

²⁸ Māpai Pedropa māgaji:

—Tai net'aa jōmaweda atabēijida pi ome nipapataadait'ee.

²⁹ Jesupa maaji:

—Mia wāarata jararu. Parāpa atabēijida pāchi te, ipema, ipewēra, nawe, ak'ōre, warrarā māik'aapa eujā, mi k'aurepa māik'aapa mia pedee pia jaratee bi k'aurepa.

³⁰ Mamīda net'aa atabēidap'edaarāpa ma k'āyaara na p'ek'au eujāde p'ani misa, na ne-inaa atada cien audú atadait'ee: te, ipemaarā, ipewēraarā, naweerā, warrarā māik'aapa eujā, chīarapa āra miapi iru p'ani jida mi k'aurepa. Ma awara piuk'āri, ichita chok'ai bapariit'ee Tachi Ak'ōre ome. ³¹ Mamīda irapema waibiara p'aniirā eperāarā k'irapite, ek'ariara p'anadait'ee Tachi Ak'ōre k'irapite. Jōdee ek'ariara p'aniirā eperāarā k'irapite waibiara p'anadait'ee Tachi Ak'ōre k'irapite.

Jesupa jarada ōpee jarada ichi peedait'ee

(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

³² Ai t'ēepai Jesús apemaarā naa wāji Jerusalendee. Chi k'ōp'āyoorā p'era pik'a iru t'ēe wājida. Awaraarā ichiaba iru t'ēe waaweede wājida. Māpai Jesupa waya chi k'ōp'āyoorā doce awara āi t'ī p'e ataji māik'aapa nepiríji ichi p'asait'ee bi:

³³—Tachi wāruta Jerusalendee. Mama mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, jita atadait'ee māik'aapa ateedait'ee p'aareerā poroorāmaa māik'aapa Moisepa p'āda jarateepataarāmaa. Āchia iididait'ee k'īra tewaraarāmaa mi peet'aadamerā. ³⁴Mi oo iru p'anadait'ee; k'īramaa idudait'ee; soopa widait'ee māik'aapa peet'aadait'ee. Mamīda ewari ōpeemaa mi waya chok'ai p'irabaiit'eeda aji.

Santiago Juan ome chupiria iididap'edaa

(Mt 20.20-28)

³⁵Zebedeo warrarā, Santiago māik'aapa Juan, Jesús k'ait'a chejida māik'aapa māgajida:

—Tachi Jarateepari, taipa ne-inaa audú k'inia p'ani. Mapa chupiria iidi p'ani māga oomerā.

³⁶Irua iidiji:

—¿K'āata k'inia p'anima aji, mia oomerā parā ome?

³⁷Māgajida:

—Pi truade jōmaarā poro waibia pak'āri, tai auk'a poro waibiarā pi ek'ari p'anee k'inia p'ani; aba su-ak'i beei pi juaraare, apema pi juabi eere.

³⁸Māpai Jesupa p'anauji:

—Parāpa wāara k'awada-e p'ani k'āata iidi p'ani. ¿Parāpa ne-inaa k'achia choodaik'ā aji, mia chooit'ee bik'a? Maap'eda ¿parā piu k'iniadaik'ā aji, mi piut'ee bik'a?

³⁹Āchia p'anaujida:

—¡P'oyaadaipi!

Jesupa maaji:

—Parāpa ne-inaa k'achia choodait'eeda aji, mia chooit'ee bik'a. Ma awara piu-dait'ee mi piut'ee bik'a. ⁴⁰Mamīda mia p'oyaa jara-e k'airāta mi juaraare wa juabi eere su-ak'i p'aneedait'ee. Tachi Ak'ōrepapai māga jarai.

⁴¹Apemaarā diez k'ōp'āyoorāpa ūridak'āri Santiago Juan ome iididap'edaa, k'īraudachida āchi ome. ⁴²Mapa Jesupa t'ī p'e ataji māik'aapa maaji:

—Parāpa k'awa p'ani ijāadak'aa beerā poro waibiarāpa āchia oo k'iniata oopi-pata eperāarāmaa. Waaweepa āchi jua ek'ari p'aniirāpa oopata āchia jara p'anik'a.

⁴³Mamīda parāpa oodaik'araa bi ma poro waibiarāpa oopatak'a. Ma k'āyaara ijāap-ataarā t'āide chi waibiara pa k'inia bipa apemaarā chupiria k'awaaipia bi māik'aapa k'aripaipia bi. ⁴⁴Pia jarait'eera, parādepema aba poro waibia pa k'inia bi pirā, awaraarā k'aripaipia bi, esclavopa chipari k'aripaparik'a. ⁴⁵Mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema mīda, na p'ek'au eujāde che-e paji eperāarāpa mi jīia iadamerā. Jīp'a cheji eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atait'ee. Piut'ee eperāarā chok'ara uchiadamerā p'ek'au k'achia jua ek'ariipa.

Jesupa tau p'āriu bada Bartimeo jipada

(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

⁴⁶Jesús wāyaa wāk'āri Jericó p'uurude chi k'ōp'āyoorā ome, eperāarā chok'ara auk'a chejida āra ome. Ma p'uurudeepa uchua wādade, o bi ik'aawa eperā tau p'āriu bi su-ak'i baji p'arat'a iidimaa. Ma eperā t'ījarapachida Bartimeo. Māgí Timeo warra paji. ⁴⁷Ūrik'āri Jesús Nazaretdepema ichi ik'aawa wāyaa wā, ma tau p'āriu bipa golpe biamaa beejī:

—¡Jesús! ¡Rey David Warra, mi chupiria k'awáaji!

⁴⁸ Ma ode p'anadap'edaarāpa itriat'aapachida k'up'ee beemerā. Mamīda waapiara biapachi:

—¡Rey David Warra, mi chupiria k'awáaji!

⁴⁹ Māpai Jesús ak'inī beeji māik'aapa māgaji:

—T'i atanāti.

Māpai t'i atanajida tau p'āriu bi:

—Isapai, p'irabáiji. Pi t'i bipi. ¡Waaweenáaji!

⁵⁰ Māpai chi poroba āyaa bat'at'aap'eda, p'inajiti bainī beeji māik'aapa Jesumaa cheji. ⁵¹ Māpai Jesupa iidiji:

—¿K'āata k'inia bima aji, mia oomerā pi ome?

Tau p'āriu bipa p'anauji:

—Jesús, Tachi Waibia, michi taupa pia unu k'inia bida aji.

⁵² Jesupa māgaji:

—Jipajipi mide ijāada perā. Wāipia bida aji.

Aweda tau p'āriu badapa pia unuji māik'aapa Jesús t'ēe wāji ode.

Jesús Jerusalén p'uurude

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

11 Jesús Jerusalén p'uuru k'ait'a wāk'āri, Olivo Ee k'irapite panaji chi k'ōp'āyoorā ome. Mama p'ani Betfagé māik'aapa Betania p'uuru. Jesupa chi k'ōp'āyoorā omé naa pēik'āri, māgaji:

² —Wāti ara bi p'uuru tachi k'irapite bimaa. Ará panadak'āri, ununadait'ee burro jī bainī bi, waide apida batauda-e p'ani iru iri. Ēra atāti māik'aapa anéeti. ³ Apidaapa iidiruta pirā, k'āare-it'ee ēramaa p'ani, jarāti: “Tachi Waibiapa arak'atia atee k'inia bi. Waya tee chedait'eepi.”

⁴ Chi k'ōp'āyoorā wādak'āri, ununajida burro jī bainī bi o bi ik'aawa te āuk'idaa. Māpai ēra atajida.

⁵ Mamīda arii p'anadap'edaarāpa iidijida:

—¿K'āata oomaa p'anima parāpa? ¿K'āare-it'ee ēra ataruta jā burro?

⁶ Māpai Jesupa jaradak'a p'anaudak'āri, ichiak'au pējida.

⁷ Burro ateadap'eda Jesumaa, āchi ĩripema p'aru jipatap'edaa ata bijida ai ĩri māik'aapa Jesús batauji. ⁸ Jesús māgá wāyaa wāk'āri, chok'araarāpa āchi p'aru t'ō jēra bijida o jāde Jesús k'irapite; ichiaba ūk'uruurāpa t'ō jēra bijida k'iru t'iap'edap'edaa, āchi rey pai jīak'aapa. ⁹ Jesús naa wādap'edaarāpa māik'aapa t'ēe che wādap'edaarāpa o-ia biapachida:

—‘¡Hosana! ¡K'īra wāree! ¡Tachi Ak'ōrepa pia ak'i bapari ichia pēida ichi pari ni-pamerā na eujāde! ¡K'īra wāree Ak'ōre eujāde, Tachi K'aripapari cheru perā!’
(Sal 118.25-26)

¹⁰ ¡Tachi Ak'ōrepa pia ak'i bapariit'ee ichia rey pēida! ¡David tachi rey padak'a waya rey iru p'anadait'ee! Tachi Ak'ōrepa nāgí auk'a pia ak'i bapariit'ee. ¡Hosana! ¡K'īra wāree Ak'ōre eujāde, Tachi K'aripapari cheru perā!

¹¹ Jesús Jerusalande pachek'āri, wāji Ak'ōre te waibiadee. Aide eperāarāpa oo para bi unup'eda, waya wāji Betania p'uurudee chi k'ōp'āyoorā ome, k'ewara bada perā.

Jesupa higuera biirimaai ijāti pedeeda

(Mt 21.18-19)

¹² Ai norema, Betania p'uurudeepa uchiadak'āri, Jesús jarrapisia nībeeji. ¹³ T'imīpa unuji higuera biiri bainī bi k'iru paraa. Māpai araa ak'inaji chau bi jīak'aapa. Mamīda chau-ee baji. Chi k'iru aupaita unuji, chaujara-e pada perā. ¹⁴ Māpai ma higuera biirimaai māgaji:

—iPi waa chauk'aa pait'eeda! aji.

Chi k'ōp'āyoorāpa irua jarada ūrijida.

Jesupa ne-inaa netopataarā jerek'ooda Ak'ōre te waibiadeepa

(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Ai norema waya Jerusalende pachedak'āri, Jesús Ak'ōre te waibiade t'īuji māik'aapa net'aa netopataarā taawaa jerek'ooji. P'arat'a tau t'erabaipataarā mesa sia bat'ak'oo wāji, paloma netopataarā banco paara. ¹⁶ Ak'ōre te waibiadee wāyaapik'aa paji net'aa aterutaarā. ¹⁷ Māpai jarateemaa beeji:

—Tachi Ak'ōre Ūraa p'ā jēra bide jara bi:

‘Mi te it'aa t'īpata teda apataadait'ee, jōma na eujādepemaarā-it'ee.’ (Is 56.7)

‘Mamīda parāpa nechiapataarā tēk'ata oo iru p'ani.’ (Jer 7.11)

¹⁸ Māga ūridak'āri, p'aareerā poroorā Moisepa p'āda jarateepataarā ome k'īsia p'aneejida Jesús peepit'aadait'ee. Iru waawee p'anajida, eperāarāpa ak'itrua para bada perā irua jaratee bi k'aurepa. ¹⁹ K'ewaraa Jesús chi k'ōp'āyoorā ome uchiajida p'uurudeepa.

Higuera biiri p'oodarida

(Mt 21.20-22)

²⁰ Ai norema tap'eda waya Jesús chi k'ōp'āyoorā ome wāyaajida higuera biiri badamāi. Unujida chi k'arra jōmaweda p'oo ak'inī bi. ²¹ Māpai Pedropa k'irāpaji Jesupa jarada māik'aapa jaraji Jesumaa:

—iTachi Jarateepari, ak'fji! Pia higuera biirimaai ijāti pedeeda p'oodachida aji.

²² Jesupa p'anauji:

—Ijāapatāati Tachi Ak'ōrede. ²³ Mia wāarata jararu. Eperā wāara Tachi Ak'ōrede ijāa bi pirā, iidiipia bi ne-inaa oomerā, ichi t'āridepai k'īsia-ee: “¿Ooik'ā wa oo-e pai?” Māgā Tachi Ak'ōrepa irua jaradak'a ooit'ee. Jararu pirā eemaa: “Jāmāik'aapa āyaa wāji māik'aapa p'usa jāde baaināji,” Tachi Ak'ōrepa māga ooit'ee. ²⁴ Māgā it'aa iidikak'āri, naapiara ijāati Tachi Ak'ōrepa oorū parāpa k'iniata, pāchi t'āri auk'a p'ani perā iru ome. Māgā p'anadairā irua ooit'ee parāpa it'aa iidikap'edaa. ²⁵ Parā it'aa t'īdak'āri, k'īsianāati apemapa k'achia ooda parāmaa. It'aa t'īdai naaweda, iru chupiria k'awāati māik'aapa perdonāati irua k'achia ooda. Māga ooruta pirā, Tachi Ak'ōre it'ari bipa perdonaait'ee parāpa p'ek'au k'achia oopata. ²⁶ [Mamīda awaraarāpa k'achia oodap'edaa parāmaa perdonaada-e pirā, māgara Tachi Ak'ōrepa ichiaba perdonaa-e parāpa ne-inaa k'achia oopata.]

Tachi Ak'õrepa Jesús pëida

(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷ Ma t'ëepai waya chejida Jerusalendee. Jesús Tachi Ak'õre te waibiade ni misa, irumaa chejida p'aareerã poroorã, Moisepa p'ãda jarateepataarã mãik'aapa judiorã poro waibiarã. ²⁸ Iidijida:

—¿Tachi Ak'õrepa tai biji-ek'ã ichi te waibia ak'idamerã? ¿K'aipa pimaa nãga oopi bima? ajida.

²⁹⁻³⁰ Jesupa p'anauji:

—Mia pida parãmaa iidit'ee: ¿K'aipa pëijima aji, Juan Bautistapa poro choo chemerã; Tachi Ak'õrepa maa-e pirã eperãarãpa? P'anauruta pirã, mia pida ichiaba jarait'ee k'ai juapa mia nãgi ne-inaa oo bi. P'anaudapáde aji.

³¹ Māpai āchi pitapai pedee para beej:

—Tachi Ak'õrepa pëidada aruta pirã, irua iidit'ee: “Māgara, ¿sāap'eda Juan ūraa ijāada-e pajima?” Mapa māga p'oyaa jarada-e. ³² Ma awara ¿tachia sāga jaradaima eperãarãpa Juan pëidap'edaa? Māga jararuta pirã eperãarã k'iraudaridait'ee tachi ome.

Āchia waawee p'anapachida k'awa p'anadap'edaa perã jōmaarãpa ijāa p'anapachida Juan Tachi Ak'õre pedee jarapari paji. ³³ Mapa p'anaujida:

—K'awada-e p'anida ajida, k'aipa Juan pëiji.

Māpai Jesupa māgaji:

—Māgara mia pida jara-eda aji, k'aipa mimaa nãga oopi bi.

Mimiapataarã k'achia beerãde nepirida

(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

12 Jesupa nepirimaa beej āchima:

—Eperãpa uva euḡa uuji mãik'aapa t'iak'auk'ooji. Ichiaba bōgo māudee ooji uva piart'idait'ee. Ma awara te it'ia ooji ma ĩriipa ak'idait'ee. Māga oop'eda, ne-uu euḡa ak'ipataarã jiriji mimiadamerã ichi-it'ee. Maap'eda awara āyaa wāji. ² T'ëepai uva oropata ewari pak'āri, ma euḡa chiparipa ichi mimiapari pëiji mimiapataarãmaa iidinamerã ichi eere bee bi chauda tee pëidamerã. ³ Mamida āchia iru jita atadak'āri, sīk'oojida maap'eda jua arajāa pëit'aajida chiparimaa. ⁴ Māpai chi euḡa chiparipa waya awaraa mimiapari pëiji. Mamida māgi poro k'ōop'et'aajida mãik'aapa waa-jarak'oojida. ⁵ Pëiji awaraa mimiapari; māgi peet'aajida. Māpai awaraarã chok'ara pëiji. Māgiirādepema ũk'uru wik'oojida, apemaarã peek'oojida.

⁶ Mamida at'āri ichi ome iru baji ichi warra k'inia iru bada. K'ĩsiaji: “Mi mimiapataarã ome k'achia oojida. Mamida acha bi mi warra perã, waaweedait'ee. Mapa mia iru pëiit'ee.” ⁷ T'imí weda iru warra unudak'āri, ma mimiapataarã pedee para beej: “Jāgipa ichi ak'õre net'aa jōmaweda atait'ee chi ak'õre piuk'āri. Peet'aadama ajida, tachi euḡa chiparik'a p'aneedait'ee.” ⁸ Māpai iru pachek'āri, jita atajida mãik'aapa peet'aajida. Maap'eda chi k'ap'ia ma uva euḡadeepa bat'at'aanajida. Māgapai paji.

⁹ Mamida, ma nepiri aupak'āri, iidiji:

—¿K'ĩsati! ¿K'āata ooit'ee chiparipa? Mia jarait'ee. Wāk'āri, ma euḡa ak'ipataarã peek'oonait'ee mãik'aapa awaraa mimiapataarã jirinait'ee chi ne-uu euḡa ak'ipataadamerã.

¹⁰ ¿Parāpa Ak'õre Ūraa p'ãda leeda-e p'anik'ā?

‘Te oopataarāpa māu k’iniada-e padap’edaa pipiara padachi. ¹¹ Tachi Ak’ōrepa māga ooji, tachia unudamerā māik’aapa ak’itrua para beemerā.’ (Sal 118.22-23)

Māgara k’isiadapāde aji, pia k’awaadait’ee mia jarateeda.

¹² Māpai judiorā poroorāpa Jesús jita atapidait’ee paji, k’awadap’edaa perā irua āchideta pedee baji. Mamīda eperāarā chok’ara paraaji Jesús eere. Ma k’aurepa waawee p’anjida jitapidait’ee. Mapa ichiak’au atabēijida; maap’eda wājida.

P’arat’a p’aapatap’edaa reymaa impuesto-it’ee

(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

¹³ T’ēepai waya judiorā poroorāpa pēijida fariseorā māik’aapa Rey Herodes eere p’anadap’edaarā Jesús imiateedamerā māik’aapa peepit’aadamerā. ¹⁴ Wājida māik’aapa iidijida:

—Tachi Jarateepari, taipa k’awa p’ani pia wāarata jarapari. Ma awara pariatua ijāak’aa awaraarā k’isiadeepa jara p’ani. Ichiaba pia auk’a jarateepari eperāarā waibiarāmaa māik’aapa chi chupiria beerāmaa. Pia jarateepari tachi p’anapataadamerā Ak’ōrepa k’inia bik’a. Maperā taipa iidi k’inia p’ani: ¿Pia bik’ā tachia impuesto p’aadait’ee Cesarmaa? ¿P’aadaipia bik’ā irua jara bik’a wa p’aadaik’araa bi?

¹⁵ Mamīda Jesupa k’awaji āchia Tachi Ak’ōrede ijāapatada apata mīda, wāara ijāadak’aa. Maperā māgaji:

—¿Sāap’eda mi k’ūra k’inia p’anima? aji. Denario p’arat’a tau anēeti mia ak’iit’ee.

¹⁶ Jesupa p’arat’a tau ak’ik’āri, iidiji:

—¿K’ai k’irata nade bi, māik’aapa k’ai t’ita p’ā bima? aji.

P’anaujida:

—César k’ira māik’aapa ichi t’ita p’ā bida ajida.

¹⁷ Māpai Jesupa māgaji:

—Māgara téeti Cesarmaa irua net’aa iidipari, māik’aapa téeti Tachi Ak’ōremaa irua iidipari.

Iru pedee ūridak’āri, ak’itrua para beeji.

Iididap’edaa piudap’edaarā chok’ai p’irabaipatade

(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

¹⁸ Māpai saduceorā ūk’uru wājida Jesumaa ne-inaa iidide iru k’ūradait’ee. Māirāpa jarateepata piudap’edaarā chok’ai p’irabaidak’aa. Maperā iidijida:

¹⁹ —Tachi Jarateepari, Moisepa nāga p’ā bēiji tachi-it’ee: Eperā miak’āi bi warra wēe piuru pirā, chi ipemapa iru wēra ataipia bi māik’aapa ai ome warra ooipia bi chi ipema piuda k’ap’ia pari. ²⁰ Mapa ¿pia k’āata k’isia bi nāgide? Ipemaarā siete p’anjida. Chi naapema miak’āiji. Mamīda warra wēe piuji. ²¹ Māpai araarepema ipema miak’āiji ma p’ētrāa ome. Mamīda ichiaba warra wēe piuji. Ichiaba māga p’asaji chi araarepema ipemaarā ome. ²² Jōmaweda miak’āijida mīda ma wēra ome, warra ooda-e paji. Maap’eda ichiaba ma wēra piuji. ²³ Māpai wāara pirā piudap’edaarā chok’ai p’irabaipata, waya chok’ai p’aneeruta ewate, ¿k’ai wēra pait’eema ajida, jōmaweda iru ome miak’āi p’anadap’edaa perā?

²⁴ Jesupa p’anauji:

—Ak’ōre Ūraa pia k’awada-e p’anadairā, parāpa awara k’isia iru p’ani. Ichiaba k’awada-e Tachi Ak’ōrepa ne-inaa jōmaweda oopari. ²⁵ Eperāarā piudap’eda chok’ai

p'irabaidak'āri, imik'īraarā wēraarā ome waa miak'āida-e pait'ee. Angeleerā ichi truade p'aniirāk'api p'anadait'ee. ²⁶ Ma awara parāpa k'achia k'isia p'anapata jaradak'āri piudap'edaarā chok'ai p'irabaidak'aa. ¿Waide parāpa Ak'ōre Ūraade pia k'isiada-e p'anik'ā? Abraham, Isaac māik'aapa Jacob jai-idaajida mīda, Tachi Ak'ōrepa maaji Moisemaa pak'uru jep'eda urua jira bideepa t'ipitauk'a:

‘Mi pi chonaarā Ak'ōre Waibia; Abraham, Isaac, Jacob ijāadap'edaa Ak'ōre Waibia.’

(Ex 3.6)

²⁷ Jara-e paji: “Mi āra Ak'ōre paji.” Mapa Tachi Ak'ōredeerā jai-idaajida mīda, at'āri chok'ai p'ani. ¡Iru piu beerā Ak'ōre-epi! Ma k'āyaara iru chok'ai beerā Ak'ōrepi. Maperā parāpa ne-inaa awaraata k'isia p'ani, Tachi Ak'ōrepa jarada k'āyaara.

Tachi Ak'ōre Ūraa waibiara bi

(Mt 22.34-40)

²⁸ Māgá pedee jōni misa, cheji Moisepa p'āda jarateepari. Āchi pedee ūrii beej. Jesupa apemaarāpa iididap'edaa pia p'anauk'āri, māgí jarateeparipa iidiji:

—Tachi Ak'ōre Ūraa jōmaweda p'ādadepepa, ¿chisāgita waibiara bima aji, ape-maarā k'āyaara?

²⁹ Jesupa p'anauji:

—Tachi Ak'ōre Ūraa waibiara bide jara bi:

‘Ūrítī Israel pidaarā. Tachi Ak'ōre Waibia apaita bi. Tachi Ak'ōre awara wē-e. ³⁰ Tachi Ak'ōre Waibia wāara k'inia iru baparíji pichi t'āripa māik'aapa ne-inaa jō-maa k'āyaara iru k'inia iru baparíji. Ewari chaa k'ísíjaji t'āripa irude. T'āri o-ia ooparíji irua jara bik'a.’ (Dt 6.4-5)

³¹ Araare jara bi:

‘Awaraarā k'inia iru baparíji pichi k'ap'ia k'inia iru baparik'a.’ (Lv 19.18)

Ak'ōre Ūraa waibiara wē-eda aji, māgí omé jara aupada k'āyaara.

³² Māpai Moisepa p'āda jarateeparipa māgaji:

—Pia bi, Jesús. Wāarapi pia jara bi:

‘Tachi Ak'ōre Waibia abapai bi. Awaraa wē-e iruk'a. ³³ Tachi Ak'ōre wāara k'inia iru baipia bi t'āripa. Iru k'inia iru baipia bi ne-inaa jōma iru bi k'āyaara. Ewari chaa k'ísiaipia bi t'āripa irude māik'aapa irua jara bik'a oopia bi t'āri o-ia.’ (Dt 6.4-5)

‘Ichiaba awaraarā k'inia iru baparíji pichi k'ap'ia k'inia iru baparik'a.’ (Lv 19.18)

Māgata oodaipia bi awaraa ne-inaa oodai k'āyaara; net'atau bida altarde wa ne-animal peeda altarde paadai k'āyaara Ak'ōre-it'ee.

³⁴ Māgá Moisepa p'āda jarateeparipa pia p'anauru ūrik'āri, Jesupa maaji:

—Pia Ak'ōre Ūraade ewaa ijāa wāda aji, Ak'ōrepa k'inia bik'a ichi jua ek'ari o-ia nipamerā iru ode.

Maadamāiipa waawee p'aneejida waa iididait'ee.

Tachi K'aripapari waibiara bi Rey David k'āyaara

(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

³⁵ Jesupa jarateemaa bide Ak'ōre te waibia āuk'idaa, iidiji:

—¿K'āata jara k'inia p'ani Moisepa p'āda jarateepataarāpa jaradak'āri Mesías David ēreerādeepa uchiat'ee? ¿David poro waibiara bi-ek'ā, iru ēreerādeepa uchiat'ee bi k'āyaara? ³⁶ ¡Pia k'ísíati! Tachi Ak'ōre Jaurepa p'āpiji Rey David ēreerādeepa uchiat'ee badade:

‘Tachi Ak’õrepa jaraji Tachi Waibiamaa: “Pi mi ome auk’a waibia bairã, su-ak’i beep-
 áde aji, mi juaraare, mia pi k’ira unuamaa iru p’anapataarã p’oyaaru misa.” ’ (Sal
 110.1)

³⁷ Davidpa ichi ëreerãdeepa uchiat’ee bimaa t’ijaraji “Tachi Waibia”. ¿Mapa
 k’awada-ek’ã aji, Mesías waibiara bi chonaarãwedapema Rey David k’ãyaara?

Eperãarã chok’ara mama p’anadap’edaarãpa Jesús pedee ùridak’ãri, o-ïadachida.

Jesupa jarada k’irak’aupai Moisepa p’ãda jarateepataarã ome

(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Jesupa jaratee bi misa, mägaji:

—K’irak’aupai p’anapataadai Moisepa p’ãda jarateepataarãk’a. Ñchi audua
 p’anadairã, p’aru teesoo jïi awaa p’anapata mãik’aapa k’inia p’anapata jõmaarãpa
 ãchimaa saludaadamerã plaza bee chaa, tachi poro waibiarã ome oopatak’a. ³⁹ Ichi-
 aba su-ak’i p’aneepata su-ak’i beepari pipiara bide Tachi Ak’õre Ûraa jarateepata
 tede mãik’aapa nek’odak’ãri, chi su-ak’i beepari pipiara bide su-ak’i p’aneepata. ⁴⁰ Ma
 awara, p’êtrãa chupiria beerã te jãri atapata mãik’aapa seewata taarã it’aa t’ipata
 eperãarã k’irapite. Tachi Ak’õre ewari waibia ewate ichia ãchi audupiara miapiit’ee.

P’êtrãa chupiria k’iripa p’arat’a tau teeda Tachi Ak’õremaa

(Lc 21.1-4)

⁴¹ Ewari aba Jesús su-ak’i baji primisia p’arat’a p’epata k’ait’a, ak’imaa eperãarãpa
 eda ata bidak’ãri. P’arat’ara beerãpa waibia ata bi chepachida. ⁴² Mäga nide p’êtrãa
 chupiria k’iri pacheji. Ata bi cheji p’arat’a tau omé cobrede. Mägi p’arat’a tau
 mak’iara ipia-e paji. ⁴³ Mäga unuk’ãri, Jesupa chi k’õp’ãyoorãmaa maaji:

—Mia wãarata jararu. Tachi Ak’õre k’irapite na p’êtrãapa primisia waibiara
 teejida aji, apemaarã k’ãyaara. ⁴⁴ Jõmaarãpa tee p’ani ãchi p’arat’a waibia iru
 p’anadap’edaadepema beeda. Jõdee na p’êtrãa, chupiria k’iri mïda, ichia iru k’erada
 jõmaweda teeji Tachi Ak’õremaa. Teejida aji, chi p’arat’a iru bada paara chik’o
 netoit’ee.

Jesupa jarada Tachi Ak’õre te waibia t’eedariit’ee

(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

13 Jesús uchiak’ãri Tachi Ak’õre te waibiadeepa chi k’õp’ãyoorã ome, abaapa
 maaji:

—¡Tachi Jarateepari, ak’ijji, acha bi mãu ta-pia p’ani mãik’aapa Tachi Ak’õre te
 waibia pi-ia oo k’obi!

² Jesupa maaji:

—Wãara, acha p’ani te pi-ia p’ani. Mamïda ewari cherude mãu apida bee-e pait’ee
 awaraa mãu ïri. Na jõmaweda t’eeek’oo chedait’ee.

Na p’ek’au eujã jõi naaweda, eperãarã miadait’ee

(Mt 24.3-14; Lc 17.22-24; 21.7-24)

³ T’ëepai wãjida Olivo Eedee; Ak’õre te waibia k’irapite beepari. Jesús ituaba su-
 ak’i beek’ãri, Pedro, Santiago, Juan mãik’aapa Andrés iru k’ait’a wãjida mãik’aapa
 iidijida:

⁴—¿Sāapai p'asait'ee pia jarada Ak'ōre te waibiade? ¿Sāga taipā k'awadayama ajida, ma ewari k'ait'a pak'āri p'asait'ee pia jaradak'a?

⁵Jesupa p'anauji:

—Tauk'a nipapatāati apidaamaa k'ūrapiamāapa. ⁶Mi jāak'a chok'ara chedait'ee. Seewata jaradait'ee: “Mita Ak'ōre Warra, Tachi Ak'ōrepa pēida.” Māga jara p'anipa eperāārā chok'ara k'ūradait'ee.

⁷Parāpa ūridak'āri nama māik'aapa awara āi jura chōo jōni, p'eranaāti. Ichita māga p'asait'ee. Mamīda at'āri na p'ek'au eujā jō-e pait'ee. ⁸Āi naaweda eperāārā awaraarā ome chōodait'ee. Jarra oodait'ee māik'aapa awērachai wāyaapariit'ee eujā awara-awaraade. Mamīda māga p'asak'āri, ewaapi na p'ek'au eujādepemaarā mia-maa p'aneedait'ee.

⁹ἰTauk'a nipapatāati! Mi k'īra unuamaa iru p'anapataarāpa parā atapidait'ee judiorā poroorāmaa, mide ijāapata k'aurepa. P'ua oodait'ee Ak'ōre Ūraa jarateepata tede. Ateedait'ee āchi poro waibiarāmaa māik'aapa āchi reyrāmaa. Māirā k'īrapite parāpa jaradai Tachi Ak'ōrepa ooda parā-it'ee mi k'ap'ia pari. ¹⁰Mamīda na eujā jōi naaweda, Ak'ōrepa ooda eperāārā k'aripait'ee ichita nepiridait'ee eperāārāmaa awara āi t'imí na eujāde. ¹¹Mi k'īra unuamaa iru p'anapataarāpa parā charraarā k'īrapite ateedak'āri, k'īsianāati k'āata jaradai. Maapai jarapatāati Ak'ōrepa jarapi bik'a. Ak'ōre Jaurepata k'awapipariit'ee k'āata jaradai.

¹²Maapai ipemaarāpa peepidait'ee āchi ipemaarā. Ak'ōreerāpa peepidait'ee āchi warrarā. Ichiaba warrarā k'īraudaridait'ee āchi ak'ōreerā ome peepirutamaa. ¹³Jō-maarāpa parā k'īra unuamaa iru p'anapataadait'ee mide ijāapata k'aurepa. Mamīda Tachi Ak'ōrepa k'aripait'ee atuanaadamerā k'īra jīp'a nipapataarā Ak'ōre ode jai-idaarutamaa.

Ak'ōre ewari waibia ewate jarada

(Mt 24.15-28; Lc 21.20-24)

¹⁴—Ewari cherude abaapa ne-inaa audú k'achia ooit'ee Tachi Ak'ōre te waibia edupiara bi cuartode ichi baik'araa bimāi. Māgí Tachi Ak'ōrepa yiarāa iru bapari, k'īra unuamaa iru bairā. Māga unudak'āri, Judea eujāde p'aniirā p'ira mirudaipia bi ee nok'odee. (Acha bi pedee p'āda leerupa pia k'awaipia bi, miapiamaapa.) ¹⁵Maapai eperā ichi terrazade bi pirā, teedaa t'īuk'araa bi ichi ne-inaa p'e atade. ¹⁶Eperā ne-uu k'āide ni pirā, teedaa cheik'araa bi ichi p'aru atade pida. Aramata wāipia bi. ¹⁷ἰAai, maapai chupiria jōneedait'ee wēraarā biak'oo bee maa-e pirā warra chak'eerā jude iru bee! ¹⁸Māga wāyaai naaweda, chupiria iidíti Tachi Ak'ōremaa ma ewari p'asapinaamerā k'oijsara nībide. ¹⁹Māgí ewate jōmaarāta chupiria mia jōnadait'ee. Ak'ōrepa na eujā oodak'āriipa māga ook'aa paji, ma awara t'ēepai waa māga oo-e pait'ee. ²⁰Mamīda Tachi Ak'ōrepa k'īsiat'ee: “Mia eperāārā taarā miapi-e pait'ee.” Māga pada paara, eperā apida bee-e pak'aji. Ak'ōrepa audú chaaree miapi-e pait'ee ichia jirit'eradaarā k'inia p'e iru bapari perā.

²¹Maapai apidaapa parāmaa jararuta pirā: “ἰPichá, ak'íti! ἰNama bi Cristo, Tachi Ak'ōrepa pēida!” maa-e pirā jararuta pirā: “ἰAra bita Cristo!” ijāanāati. ²²Mi jāak'arā māik'aapa Tachi Ak'ōre pedee jarapataarā jāak'arā chok'ara chedait'ee. Mamīda māirāpa jara p'ani ijāanāati, jīp'a seewa-idaa bee perā. Ne-inaa k'īra t'ādoo eperāārāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa oo p'anipa eperāārā k'ūradait'ee, perā Tachi Ak'ōrepa jirit'eradaarā k'ūrarutamaa.

²³ Jesupa ichi ome nipapataarāmaa waya maaji:

—¡Tauk'a p'anapatáati! Mia māga jaraji parāpa k'awaadamerā māga p'asai naaweda.

Eperā Ak'ōre Truadepema waya chek'āri

(Mt 24.29-31; Lc 21.25-28)

²⁴ —Ichiaba maapai mia p'anadap'eda,

‘Ak'ōrejiru p'āriudariit'ee; atane waa īdaa-e pait'ee ²⁵ māik'aapa lucero baaik'oodaridait'ee pajādeepa. Tachi Ak'ōrepa pajā wērepiit'ee.’ (Is 13.10)

²⁶ Māpai eperāarāpa unudait'ee mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema jōmaarā k'āyaara waibiara bi, k'īra wāree cheru jīararade. ²⁷ Pēiit'ee mi angeleerā Ak'ōre truadeepa mia jirit'eradaarā chip'e atadamerā, jōmaweda āchi p'anapatamāiipa. T'imí bee jida na p'ek'au eujāde, p'e atanadait'ee.

Higuerade jarateeda

(Mt 24.32-35; Lc 21.29-33)

²⁸ —K'īsāti higuera biiride. Higuera k'iru t'u-k'ua uchua nibeek'āri māik'aapa ewaa t'ono nibeek'āri, k'awaapata eujā wāsia wā. ²⁹ Māga pik'a mia et'ewa jaradak'a unudak'āri, k'awa p'ani taarā-e mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema cheru. ³⁰ Mia wāarata jararu. ĩrapemaarā piudai naaweda, ma ne-inaa jōmaweda p'asait'ee. ³¹ Ewari cherude pajā na p'ek'au eujā ome jōdait'ee. Mamīda ichita p'asait'ee mia pedee jaradak'a.

K'awada-e sāapai pait'ee Ak'ōre ewari waibia ewate

(Mt 24.36-44; Lc 17.26-30)

³² —Eperā apidaapa k'awada-e p'ani Eperā Ak'ōre Truadepema cheit'ee ewate, chi hora jida. It'aripema angeleerāpa pida k'awada-e p'ani; mia ichiaba k'awa-e, Tachi Ak'ōre Warra mīda. Mi Ak'ōrepapaita k'awa bi.

³³ Maperā tauk'a p'anapatáati, parāpa k'awada-e p'anadairā sāapai mi waya na eujādee cheit'ee.

Mimiapari pia

(Mt 24.45-51; Lc 12.41-48)

³⁴ —Oopatáati te chiparipa oodak'a. Māgí tedeepa awara āyaa wāi naaweda, ichi mimiapataarāmaa jara bēiji te pia ak'idamerā. Āchi chaachaa mimia teeji māik'aapa chi te t'īupata ak'iparimaa ūraaji tauk'a bamerā. ³⁵ Chi mimiapataarāpa k'awada-e sāapaita chi te chipari waya cheit'ee ichi temaa. Māga pik'a bi parā ome. Tauk'a p'anapatáati k'awada-e p'anadairā sāapai pāchi Chipari Waibia waya cheit'ee. Chei p'āriupodopa, esapite, et'erre k'arik'āri, maa-e pirā tap'edapodopa. ¡Parāpa k'awada-epi! ³⁶ Tachi Ak'ōre mimiapataarā, k'īrak'aupai k'awada-e p'anadairā pariatua mimia p'ani pirā, k'īra nejasia p'anadait'ee Tachi Chipari Waibia chek'āri. ³⁷ Mia parāmaa ūraada, auk'a jōmaarāmaa jararu: ¡Tauk'a p'anapatáati!

Jesús jita atadait'ee pedeeteedap'edaa

(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

14 K'áima omé falta baji Pascua fiesta pait'ee. Māgí fiestade pan levadura wée k'opata. P'aareerā poroorāpa Moisepa p'āda jarateepataarā ome jiripachida sāga Jesús k'ūrat'aadait'ee. Māgá jita atadait'ee paji māik'aapa peepit'aadait'ee paji.
² Mamīda ūk'uru arii p'anadap'edaarāpa maapachida:

—Fiestade ooda-eda ajida, eperāarā k'īrau para beepiamaapa tachi ome.

Mariapa Jesús poro ĩri k'era weeda

(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ Jesús Betania p'uurude bak'āri, Simón, chi leprapa k'ayaa bada apatap'edaa tede baji. Jesús su-ak'í beep'eda, nek'omaa baji. Māga nide wēra pacheji. Ateeji chok'o chak'ek'a māu pi-ia alabastrodee ooda. Māgí ipuru baji k'era ĩpia nardodee oodapa. Chok'o t'ap'a ewa ataji māik'aapa weeji Jesús poro ĩri. ⁴ Ūk'uru arii p'anadap'edaarā k'īraudachida māik'aapa pedee para beeji āchi pitapai:

—¿Sāap'eda jā k'era ichi k'inia weejima? ajida. ⁵ Jā wērapa netot'aada paara, trescientos denarios iru bak'aji chupiria beerā k'aripait'ee.

Mapa ma wēra itriapachida. ⁶ Mamīda Jesupa māgaji āchima:

—Ita-aria bítí; ¿K'āare-it'ee ik'achia jara jōnima? Irua ooda pia bipi. ⁷ Chupiria beerā nama p'anapata parā t'āide ewari chaa. Āchi k'aripa k'inia p'ani pirā, chupiria k'awaadai māik'aapa āchima ne-inaa pia oodai. Mamīda mi parā ome ichita ba-e pait'ee. Na ewari parāpa waa mi unuda-e pait'ee. ⁸ Na wērapa ooji ichia p'oyaarutapai mi-it'ee; mi p'urut'aaji k'erapa mi k'ap'ia iadai naaweda. ⁹ Mía wāarata jararu. Mía ooda eperāarā k'aripait'ee, māga jarateepata chaa na p'ek'au eujāde, ichi-aba nepiripataadait'ee na wērapa ooda mi-it'ee. Māgá iru ichita k'irāpadait'eeda aji.

Judapa Jesús traicionaada

(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰ Judas Iscariote, Jesús k'ōp'āyoorā docedepema aba, wāji p'aareerā poroorā-maa. Jaraji ichia āchi k'aripait'ee Jesús jitadamerā. ¹¹ Māga ūridak'āri, o-īadachida māik'aapa pedeejida p'arat'a teedait'ee Judamaa. Māpai Judapa jirimaa beeji sāga Jesús āchima jítapiit'ee.

Pascua fiestadepema chik'o k'odap'edaa

(Mt 26.17-30; Lc 22.7-18; Jn 13.1-2, 21-30)

¹² Perú Pascua fiesta ewari pait'ee baji. Ma fiestade oveja chak'e peepata māik'aapa pan levadura wée k'opata. Fiesta pai naaweda Jesús k'ōp'āyoorāpa iidijida irumaa:

—¿Sāma k'oit'ee Pascua fiesta ewatepema chik'o tai ome? Mama taipa ne-inaa oodait'ee nek'odai naaweda.

¹³ Māpai Jesupa pēiji chi k'ōp'āyoorā omé:

—Wāti p'uurudee. Mama ununadait'ee eperā pania chok'ode ateeru. T'ēe wāti.

¹⁴ Teedaa wāk'āri, chi te chiparimaa jarāti: “Tachi Jarateeparipa iidi pēiji: ‘¿Chisāgí cuartode Pascua chik'o k'oit'ee michi k'ōp'āyoorā ome?’” ¹⁵ Irua ak'ipiiit'ee it'ipema pisode cuarto waibia pia oo bi. Mama ne-inaa jōma óoti tachi nek'odait'ee.

¹⁶ Chi k'öp'äyoorā wājida p'uurudee. Jōmaweda ununajida Jesupa jaradak'a māik'aapa mama ne-inaa jōma oojida Pascua chik'o k'odait'ee.

¹⁷ P'āriupodopa Jesús pacheji chi k'öp'äyoorā doce ome. ¹⁸ Mesade nek'omaa p'anide, Jesupa mājaji:

—Mia wāarata jararu. Mia k'awa bi parādepema abaapa mi traicionaait'ee. Iru mi ome nama nek'omaa bi.

¹⁹ Māpai chi k'öp'äyoorā k'īra pia-ee para beeji māik'aapa aba-abaa iidijida Jesumaa:

—¿Mik'ā? apachida.

²⁰ Māpai Jesupa p'anauji:

—Parā docedepema aba mi ome auk'a p'arat'ude pan sā atarupata mi traicionaait'ee. ²¹ Mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, ichita piut'ee Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a. Mamīda, jaai, Tachi Ak'ōrepa k'achiadee pēit'ee chi mi traicionaait'ee bi! Piara bak'aji māgī t'o-e pada paara.

Pan k'opata vino ome Jesús k'irāpadait'ee

(Mt 26.26-30; Lc 22.19-20; 1 Co 11.23-26)

²² Nek'omaa p'anide Jesupa pan ataji māik'aapa it'aa t'iji gracias jarait'ee Tachi Ak'ōremaa. Ma pan k'ōrat'aaji māik'aapa chi k'öp'äyoorāmaa teeji. Māpai mājaji:

—Jitāti māik'aapa k'óti. Nāgī pan mi k'ap'ia.

²³ Maap'eda māgā ooji ma vino ome. It'aa t'ip'eda, gracias jaraji Tachi Ak'ōremaa māik'aapa chi k'öp'äyoorāmaa teeji. Jōmaarāpa aidepema vino tojida. ²⁴ Māpai mājaji:

—Nāgī vino mi waa, michi waa bat'ait'ee perā mi piuk'āri chok'araarā pari. Tachi Ak'ōrepa nāgī ūraa chiwidi jara bi. Michi waa bat'ada k'aurepa irua wē-papiit'ee eperāarā chok'araarāpa p'ek'au k'achia oopata māik'aapa michideerā papiit'ee. ²⁵ Mia wāarata jararu. Vino waa to-e pait'eeda aji, parā ome it'aripema vino torumaa Tachi Ak'ōre truade.

²⁶ Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādadepera k'ari k'aridap'eda, Olivo Eedee wājida.

Jesupa jarada Pedropa iru k'awa-e bida ait'ee

(Mt 26.31-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

²⁷ Mama Jesupa mājaji:

—Parā jōmaweda ijāadaamaa p'aneedait'ee māik'aapa mi ituaba atabēidait'ee Tachi Ak'ōre Ūraa p'ā jēra bide jara bik'a:

'Mia oveja ak'ipari peepiit'ee māik'aapa chi ovejaarā jīchoodaridait'ee.' (Zac 13.7)

²⁸ Mamīda mi chok'ai p'irabaik'āri, Galilea eujādee wāit'ee parā naa.

²⁹ Māpai Pedropa mājaji:

—Apemaarāpa pi atabēiruta pijida, mia pi atabēi-eda aji.

³⁰ Jesupa p'anauji:

—Mia wāarata jararu. Idi p'ārik'ua et'erre k'arida omé k'arii naaweda, jarada ōpee pia mi k'awa-e bida ait'ee.

³¹ Mamīda Pedropa waapiara māgapachi:

—Pi ome auk'a piuru pijida, mia jara-eda aji.

Apemaarāpa ichiaba māga jarapachida.

Jesús it'aa t'ida Getsemanide

(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

³² Maap'eda wājida Getsemaní ne-uu eujā apatap'edaamaa. Mama panadak'āri, Jesupa māgaji chi k'ōp'āyoorāmaa:

—Nama su-ak'i p'anéeti mi it'aa t'inaru misa.

³³ Ichi ome ateeji Pedro, Santiago māik'aapa Juan. Jesús k'isia paraa nībeeji t'āri p'uapa. ³⁴ Mapa māgaji āchima:

—Mi piut'ee pik'a nībi t'āri p'uapa. Nama p'anéeti, k'āida-ee.

³⁵ Māpai Jesús waawipai wāp'eda, bedabaiji tau biiri eujāde t'ōbairumaa māik'aapa Ak'ōremaa chupiria iidiji k'inia bi pirā, iru māgí miapi p'asapinaamerā.

³⁶ It'aa t'iji:

—*Abbá*, Mi Ak'ōre, pia jōma p'oyaapari. K'aripáji na miat'ee bideepa. Mamīda oonáaji mia k'inia bik'a. Jip'a pia k'inia bīk'ata óoji.

³⁷ Maap'eda, ak'i chek'āri, chi k'ōp'āyoorā k'āi jōnita unu cheji. Māpai māgaji Simón Pedromaa:

—Simón, ¿k'āi nībik'ā? aji. ¿Hora apida p'oyaa chok'ai p'anada-ek'ā k'āida-ee?

³⁸ Chok'ai p'anáti māik'aapa it'aa t'iti p'ek'au k'achiade baaipiamapa. Tachi Ak'ōrepa oopi k'inia bik'a t'āripa oo k'inia p'ani. Mamīda pāchi k'ap'īapa chooda-e p'ani.

³⁹ Waya wāji it'aa t'ide naaweda oodak'a:

—K'aripáji na miat'ee bideepa. Mamīda oonáaji mia k'inia bik'a; jip'a pia oo k'inia bīk'ata oopáde aji.

⁴⁰ Waya chek'āri, naa unu chedak'a unu cheji; k'āi jōni tap'ok'eepa. Īrimadap'eda, k'īup'ee p'anapachida, k'awada-e pada perā k'āata jaradai. ⁴¹ It'aa t'ida ōpeemaa waya chek'āri, Jesupa māgaji:

—¿At'āri k'āi jōnik'ā? Jāgapaipi. Mi peepidait'ee hora pajipi. Eperā Ak'ōre Truade-pema teedait'ee p'ek'au k'achia oopataarā juade. ⁴² Eperā mi traicionaait'ee bi k'ait'a cheru. jP'irabáiti māik'aapa wādāma apemaarāmaa!

Jesús jita atadap'edaa

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴³ Jesús at'āri pedeemaa bide ichi k'ōp'āyo Judas pacheji eperāarā chok'ara ome. Espada pak'uru ome anipajida. P'aareerā poroorāpa, Moisepa p'āda jarateepataarāpa māik'aapa judiorā poro waibiarāpa ma eperāarā pējjida āchi pari. ⁴⁴ K'awaadamerā chisāgita Jesús, panadai naaweda, Judapa jaraji māirāmaa:

—Chi mia k'īra ĩruta saludaak'āri, māgita pia jita atadapáde aji, māik'aapa atadari-dapáde aji.

⁴⁵ Mapa pachedak'āri Jesumāi, Judas pedee cheji:

—jTachi Jarateepari!

Māga jarap'eda, k'īra ĩt'aaji. ⁴⁶ Māpai Jesús jita atajida māik'aapa ateejida.

⁴⁷ Mamīda eperā Jesús k'ait'a badapa ichi espada ēt'a atap'eda, p'aareerā poro waibia mimiapari k'īri orp'et'aaji. ⁴⁸ Māpai Jesupa iidiji ichi jita ata chedap'edaarāmaa:

—¿Sāap'eda parā chejidama aji, espada ome māik'aapa pak'uru ome mi jita atade eperā nechīayaa bi jita atapatak'a? ⁴⁹ Ewari chaa mi Tachi Ak'ōre te waibiade bapari

iru pedee jarateemaa. Maapai mi jitada-e paji. Mamīda nāga p'asaru Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a.

⁵⁰ Jesupa māga jaramaa bide, jōmaweda chi k'ōp'āyoorāpa atabēijida māik'aapa miruk'oodachida. ⁵¹ Mamīda k'ūtrāa aba Jesús t'ēe nipaji. Chi k'ap'ia pira baji sabanapa, āk'adaa nipada perā. Judas ome nipadap'edaarāpa ma k'ūtrāa jita atajida. ⁵² Mamīda, waaweepa sabana k'enat'aaji māik'aapa āk'adaa p'ira uchiadachi.

Jesús Junta Suprema k'īrapite bada

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵³ Māpai āchia Jesús ateejida Caifás temaa. Ichi p'aareerā poro waibia paji. Mama ichiaba see nibaji p'aareerā poroorā, judiorā poro waibiarā māik'aapa Moisepa p'āda jarateepataarā. ⁵⁴ Pedro t'imiipapai t'ēe wāk'āti wāji. Māgá wāpa Caifás te t'iak'au badamāi edú t'ūji. Mama t'ipitau ik'aawa su-ak'i beeji k'ara p'aiit'ee Ak'ōre te jāp-ataarā ome.

⁵⁵ P'aareerā poroorāpa jōmaweda Junta Supremadepemaarā ome testigo jiri p'anapachida. Māgá Jesús peepit'aadait'ee. Mamīda maarepida unuda-e paji imia-teedait'ee, ⁵⁶ ma eperāarā chok'araarāpa wāara jaradak'aa pada perā māik'aapa auk'a pedeedak'aa pada perā. ⁵⁷ Ūk'uru chi poroorā k'īrapite p'irabajida māik'aapa seewa jarajida:

⁵⁸ —Taipa ūrijida irua jararu: “Chonaarāweda eperāarāpa Tachi Ak'ōre te waibia oojida. Mia māgi te t'eet'aap'eda, k'āima ōpeemaa waya oo atai. Mamīda eperāarāpa oopatak'a oo-e pait'eeda” aji.

⁵⁹ Māga jarajida mīda, at'āri auk'a pia pedeeda-e paji tachi judiorā ūraade jara bik'a.

⁶⁰ Māga ūrik'āri, p'aareerā poro waibia Caifás bainī beeji jōmaarā k'īrapite māik'aapa iidiji Jesumaa:

—¿Wāarak'ā aji, pi k'īrapite jara p'ani pedee? ¿Maarepida p'anau-ek'ā? aji.

⁶¹ Mamīda Jesupa maarepida p'anau-e paji; k'īup'ee beeji.

Waya māgaji:

¿Pik'ā Mesías, Tachi Ak'ōrepa pēida eperāarā rey pamerā? ¿Pik'ā aji, Tachi Ak'ōre Waibia Warra?

⁶² Jesupa p'anauji:

—Mida aji. Parāpa mi unudait'ee Ak'ōre Waibia juaraare su-ak'i bi. Ichiaba mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema waya chek'āri, unudait'ee jīrarade cheru.

⁶³ Māpai Caifapa ichi p'aru jēt'aaji t'āri k'achiapa māik'aapa māgaji:

—¿K'āare-it'ee waa jiridaima eperāarāpa jaradamerā ichia ooda? ⁶⁴ ¿Parāpa ūrijida-ek'ā ichia pedee k'achia jarada Tachi Ak'ōre āpite? ¿K'āata k'isia p'anima? aji.

Jōma auk'a bia para beeji:

—Ichia jarada k'aurepa piupia bida ajida.

⁶⁵ Ūk'uru arii p'anadap'edaarāpa Jesumaa idujida māik'aapa tau p'ārajī atadap'eda, sījida. Māga oo jōnide māgajida:

—¿Pi wāara Tachi Ak'ōre Warra pīrā, jarapáde aji, k'aipata pi siji!

Ichiaba Ak'ōre te jīapataarāpa k'īramaa sīpachida.

Pedropa Jesús k'awa-e bida ada

(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Māimisa Pedro tuda baji te āuk'idaa. Māga nide Caifás mimiapari awēra iru-maa cheji. ⁶⁷ Ma wērapa Pedro unuk'āri k'ara p'aimaa bi t'ipitau ik'aawa, pi-ia ak'iji māik'aapa māgaji:

—Pi auk'a nipajida aji, jā eperā Jesús Nazaretdepema ome.

⁶⁸ Mamīda Pedropa meraji:

—¡Seewa! Mia iru k'awa-e bi. Ichiaba k'awa-e bida aji, pia k'āaredeta pedee bi.

Maap'eda mamāik'aapa uchiasi chi cercao edú t'iupatamaa. Māga nide et'erre k'ariji. ⁶⁹ Ma wērapa waya unu atak'āri, māgaji arii p'anadap'edaarāmaa:

—Pichá, jāgí Jesús k'ōp'āyo.

⁷⁰ Mamīda Pedropa waya meraji. Taarā-e nide chi arii p'anadap'edaarāpa waya māgajida:

—Wāara, pi āchi k'ōp'āyo. Ma awara, pi Galilea eujādepemak'a pedee bida ajida.

⁷¹ Māpai Pedropa juraaji:

—¡Seewa! ¡K'awa-e bi parāpa jara p'ani eperā! Mia seewa jaramaa bi pirā, Tachi Ak'ōrepa mi miapiipia bida aji.

⁷² Aramata et'erre waya k'ariji. Māpai Pedropa k'irāpaji Jesupa jarada: “Et'erre k'arida omé k'ari naaweda, pia jarada ōpee jarait'ee mi k'awa-e bi.” Māga k'īsiap'eda, Pedro jēedachi t'āri p'uapa.

Jesús Pilato k'irapite

(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

15 Tap'eda weda p'aareerā poroorā, judiorā poro waibiarā māik'aapa Moisepa p'āda jarateepataarā, māgí Junta Supremadepemaarā chip'edaidap'eda, pedeteetjida k'awaadait'ee k'āata oodait'ee Jesús ome. Jesús jua jī atapidap'eda, teenajida Pilato temaa. Ichi Romadepemaarā poro waibia paji.

² Pilatopa iidiji Jesumaa:

—¿Pik'ā aji, Judiorā Rey?

Jesupa p'anauji:

—Mida aji, pia jara bik'a.

³ P'aareerā poroorāpa audupai imiatee jōnadap'edaa perā, ⁴ Pilatopa waya iidiji:

—¿Maarepida p'anau-ek'ā aji, imiatee jōnita?

⁵ Mamīda Jesupa maarepida p'anauk'aa paji. Mapa Pilatopa k'awa-e paji k'āata ooit'ee.

Pilatopa Jesús peepida

(Mt 27.15-26; Lc 23.13-25; Jn 18.38–19.16)

⁶ Ma fiestade Pilatopa preso aba k'ena pēipachi, eperāarāpa iidirutata. ⁷ Eperā t'ījarapatap'edaa Barrabás carcelde baji awaraa k'ōp'āyoora ome, Roma pidaarā juadeepa uchias k'iniapa chīara pee p'anadap'edaa perā. ⁸ Eperāarāpa iidinadak'āri Pilatoma preso k'ena pēimerā ichia ooparik'a, ⁹ irua p'anauji:

—¿K'inia p'anik'ā aji, mia Judiorā Rey apata k'ena pēimerā?

¹⁰ Māga iidiji k'awa bada perā judiorā p'aareerā poroorāpa Jesús k'ira unuamaa iru p'anadap'edaa. ¹¹ Mamīda p'aareerā poroorāpa eperāarāmaa jarajida iididamerā Pilatopa Barrabata k'ena pēipimerā. ¹² Mapa Pilatopa iidiji:

—¿Sāga oopi k'inia p'anima aji, parāpa Judiorā Reyda a p'ani ome?

¹³ Māpai biajida:

—¡Kurusode peepit'āaji!

¹⁴ Pilatopa māgaji:

—¿K'āare k'achiata oojima? aji.

Mamīda waya eperāarāpa biajida:

—¡Kurusode peepit'āaji!

¹⁵ Pilato pia bee k'inia bada perā eperāarā ome, Barrabata k'ena pēiji. Jesús soopa wipip'eda, pēiji kurusode baijira bidamerā piurumaa.

Soldaorāpa Jesús oo iru p'anadap'edaa

(Mt 27.27-31; Jn 19.2-3)

¹⁶ Soldaorāpa Jesús ateejida Pilato palaciode, t'ijarapatap'edaa *pretorio*. Mama tuda soldaorā chok'araara seedachida. ¹⁷ Oo iru p'anapachida. Rey p'aruk'a p'oree k'ira p'āimap'āimaa jī bidap'eda, poro jīra pak'uru jua ne-iiri-idaa bidee oojida māik'aapa jī bijida. ¹⁸ Maap'eda bia ēipachida:

—¡Ak'iti Judiorā Rey!

¹⁹ Poromaa wipachida pak'urupa. Idupachida māik'aapa bedabaidaipachida iru k'irapite it'aa t'i pik'adait'ee. ²⁰ Māgā oo iru p'anadap'eda, ma p'aru p'oree ērat'aajida māik'aapa ichi p'aru waya jī bijida. Maap'eda ateejida kurusode baijira bidait'ee.

Cirene p'uurudepemamaa Jesús kuruso ateepidap'edaa

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

²¹ Uchia wādak'āri Jerusalendeepa, unujida eperā Cirene p'uurudepema t'ijarapatap'edaa Simón. Ewaa p'uurude panaji. Māgī eperā Alejandro māik'aapa Rufo ak'ōre paji. Simón ik'aawa wāyaa wādak'āri, soldaorāpa kuruso atee pijida Jesús pari.

Jesús kurusode baijira bidap'edaa

²² Jesús ateejida *Gólgota* apatap'edaamaa. (Gólgota jara k'inia bi: “Tachi Poro Biiri”.) ²³ Maap'eda teejida vino mirra ome p'oirada, mamīda Jesupa to-e paji. ²⁴ Māpai soldaorāpa Jesús jua māik'aapa chi biiri merap'ejida māik'aapa kurusode baijira bijida piumerā. Māgīrāpa suerte jemenejida k'awaadait'ee k'aipata iru p'aru atait'ee.

²⁵ Māga oojida tap'eweda, las nueve. ²⁶ Soldaopa iru poro it'aik'a eere kurusode letrero merap'ejī, jarait'ee k'āare-it'ee kurusode baijira bijida piumerā. P'ā baji: Judiorā Rey. ²⁷ Mama ichiaba nechiapataarā omé kurusode baijira bijida, aba Jesús juaraare, chi apema juabi eere. ²⁸ [Māga p'asaji Tachi Ak'ōre Ūraa jaraparipa p'ādak'a chonaarāweda:

‘Iru p'ek'au k'achia oopataarā ome auk'a ata bijida.'] (Is 53.12)

²⁹ Chi arii wāyaa wā nipadap'edaarāpa irumaa ik'achia jarajida. Āchi poro p'irap'iraa māgapachida:

—¡Aai, pia Tachi Ak'õre te waibia jõmaweda t'eet'aait'ee paji mǎik'aapa waya oo atait'ee paji ewari õpeemaa! ³⁰ Pia jarada wāara pirā, jǎmǎik'aapa irabáiji piunaamerā!

³¹ Ichiaba mǎgá oo iru p'anapachida p'aareerā poroorāpa Moisepa p'āda jarateep-ataarā ome:

—¡Awaraarā k'aripajida ajida. Mamīda ichi itu nadeepa p'oyaa uchía-e! ³² ¡Ak'iti! ¿Jǎgí Tachi Ak'õrepa pēida tachi k'aripamerā, Israel pidaarā Rey poro waibia'ā? ¡Jǎmǎik'aapa irabáiji iraweda tai k'irapite! Mǎga oorú pirā, taipá ichiaba pide ijāadait'ee pi.

Kurusode iru ik'aawa baijira p'anadap'edaarāpa ichiaba irumaa ik'achia jarapachida.

Jesús jai-idaada

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³ Imat'ipa ak'õrejiru k'iat'idachi. Na eujǎ jõma p'ǎriudachi las tres parumaa. ³⁴ Ma hora Jesupa golpe biaji:

—‘Eloí, Eloí, ¿lemá sabactani?’ (Ma pedee jara k'inia bi: ‘Mi Ak'õre, Mi Ak'õre, ¿K'ǎare-it'ee mi atabēijima?’) (Sal 22.1)

³⁵ Ūk'uru arii p'anadap'edaarāpa ūridak'ǎri, maajida:

—¡Ūrítí! Elías, chonaarǎwedapema Ak'õre pedee jarapari t'ĩmaa bida ajida.

³⁶ Eperā p'ira wǎji mǎik'aapa esponjak'a p'eesap'eesaa bi topa ataji vino achuchuade. Sia k'ĩde jõi bip'eda, Jesús it'aimǎi t'ĩ atanaji sõmerā, opisía bi jǎak'aapa mǎik'aapa maaji:

—Írǎ, ichiak'au bidait'ee. Unu k'inia p'ani Elías cheru pirā ichi irabai atade.

³⁷ Mamīda Jesús golpe biaji mǎik'aapa jai-idaaji. ³⁸ Mǎimisa Jerusalende Tachi Ak'õre te waibiade chi edupiara bi cuarto t'ĩupatamǎi p'aru teesoo eebai jira bada esǎjǎak'a jēdachi it'ĩipa edaa. ³⁹ Jesús k'irapite ak'ĩ nībada soldaorā poropa iru mǎgá piu wǎ unuk'ǎri, mǎgaji:

—¡Wāara, na eperā Tachi Ak'õre Warra paji!

⁴⁰ T'ĩmǎipapai ūk'uru wēraarā p'anadap'edaarāpa ak'ĩ p'anajida: María Magdalena; María, Santiago (chi t'ēepema) mǎik'aapa José nawe; ichiaba Salomé. ⁴¹ Jesús Galilea eujǎde nipak'ǎri, ma wēraarāpa iru chi k'õp'ǎyoorā ome k'aripa nipapachida. Mama ichiaba wēraarā chok'ara p'anajida iru ome Jerusalendee chedap'edaarā.

Jesús iadap'edaa

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴² Ma ewate p'ǎriupodopa jõmaweda ne-inaa aupa jēra bait'ee paji ĩipata ewate pai naaweda. ⁴³ José Arimatea p'uurudepema waawee-ee wǎji Pilatoma Jǎsús k'ap'ia piuda iidide iait'ee. Mǎgí Junta Supremadepema paji mǎik'aapa apemaarā judiorāpa iru pia ak'ipachida. Ma awara irua unu k'inia baji Tachi K'aripaparipa ichita eperāarā pia ak'ipari. ⁴⁴ Pilatopa Jǎsús piuda k'awaak'ǎri, p'eraji isapai piuda perā. Mapa soldaorā poro t'ĩ ataji mǎik'aapa iidiji:

—¿Wāara piujik'ǎ? aji.

⁴⁵ Mǎpai Jǎsús piu bida ak'ǎri, Pilatopa teeji iru k'ap'ia Josemaa. ⁴⁶ Mǎpai Josepa neto ataji p'aru lienzodee mǎik'aapa Jǎsús k'ap'ia kurasodeepa irabai atap'eda, aide pira bijí. Maap'eda binaji mǎu te uria k'oro iru p'anadap'edaade mǎik'aapa chi

t'ai t'ap'a bëiji mǎu choma bipa. ⁴⁷ María (José nawe), María Magdalena ome ak'i p'anajida sǎma iaruta.

Jesús chok'ai p'irabaida

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

16 ĩipata ewate wǎyaap'eda, p'ǎrik'ua María Magdalena, María (Santiago nawe) mǎik'aapa Salomepa neto atajida k'era Jesús k'ap'iade p'urudait'ee. ² Tomia ewate, tap'eda weda ak'õrejĩru uchiaruta wǎjida iru k'ap'ia iadap'edaamaa. ³ Pedee wǎjida:

—¿K'aipa āyaa ata biyama ajida, mǎu choma chi t'aide jǎa bi?

⁴ Mamida t'imí weda ak'inadak'ǎri, unujida mǎu piradai bi awara āi. ⁵ Mǎu te uride edú t'ĩudak'ǎri, ununajida k'ũtrǎa su-ak'i bi āchi juaraare. Chi p'aru jĩ bada t'oo teesoo baji. Mǎgí ángel Tachi Ak'õre truadepema paji. Ma wěraarāpa mǎga undak'ǎri, p'eradachida. ⁶ Mamida mǎgipa mǎgaji:

—P'eranáati. Parāpa jiri p'ani Jesús Nazaretdepema kurusode baijira bidap'edaa. ĩIru nama wē-e! ĩChok'ai p'irabajipi! Pichá, ak'i chétĩ iru iadap'edaamāi. ⁷ Wátĩ jarade Pedromaa ichiaba chi apemaarā k'õp'āyoorāmaa: “Iru wǎit'ee Galilea eujǎdee parā naa. Mama iru unudait'ee irua jaradak'a.”

⁸ Mǎpai wěraarā k'ĩra k'awa-ee pik'adachida p'era jōnadap'edaa perā. P'ira uchijida Jesús k'ap'ia iadap'edaamāiipa. K'ap'ia wěree jōnajida waaweepa. Mapa maarepida p'oyaa jarada-e paji.

Jesupa María Magdalenamaa chok'ai unupida

(Jn 20.11-18)

⁹ [Tomia ewate Jesús chok'ai p'irabajipi. Naapiara unupiji María Magdalenamaa. Ma wěra naaweda netuara siete merǎtia baji ichi k'ap'iade. Mamida Jesupa jōmaweda āyaa uchiapik'ooji. ¹⁰ Jesús unup'eda, María Magdalenapa jaranaji iru ome nipapatap'edaarāmaa. Āra k'isia paraa jarajēe p'anajida Jesús k'ap'ia-it'ee. ¹¹ Mǎga nide Mariapa jara cheji:

—ĩMia Jesús chok'ai unujida! aji.

Mamida ārapa mǎga ũridak'ǎri, ijǎada-e paji.

Jesupa awaraa k'õp'āyoorā omeemaa chok'ai unupida

(Lc 24.13-35)

¹² T'ēepai, Jesupa k'ĩra awara unupiji chi k'õp'āyoorā omeemaa ode nidade. ¹³ Āchia iru k'awa atadak'ǎri, aramata āpītee nepiride wǎjida apemaarāmaa. Mamida ārapa pida ijǎada-e paji.

Jesupa chi k'õp'āyoorāmaa chok'ai unupida

(Mt 18.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁴ T'ēepai, Jesupa chok'ai unupiji chi k'õp'āyoorā oncemaa, nek'omaa p'anide. Iru chok'ai bi pia ijǎadak'aa paji k'ĩiri k'isua p'anadap'edaa perā. Ma awara apemaarāpa mǎga nepiridap'edaa jida ijǎada-e paji. Mapa irua ik'ĩati pedeeji. ¹⁵ Ichiaba jaraji āramaa:

—Wátĩ na p'ek'au eujǎ eperāarā paraamaa mǎik'aapa jaratéeti Tachi Ak'õre pedee pia mia k'awapida parāmaa. ¹⁶ Apidaapa ma ũraa chiwidide ijǎa bi pirā, poro choopi-

ipia bi k'awapiit'ee mi ome araa bi. Māgá it'aa wāit'ee ichi piuk'āri. Jōdee mide ijāa-e pirā, tok'arradee mianait'ee ichia p'ek'au k'achia ooda k'aurepa. ¹⁷ Mide ijāa p'aniirāpa oodak'āri ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa, awaraarāpa k'awaadait'ee Tachi Ak'ōre āchi ome bi. Mi t'īde netuara uchiapidait'ee; awaraa pedee k'awada-e p'ani mīda, Ak'ōre Jaurepa pedeepiit'ee; ¹⁸ taama k'achia jitadait'ee āchi juapa; māik'aapa neera k'achia todait'ee. Mamīda māgee ne-inaapa āchi maarepida k'achia ooda-e pait'ee. Jōdee āchi juapa k'ayaa beerā t'ōbaidak'āri, k'ayaa jipadait'ee.

Jesús Tachi Ak'ōre eujādee wāda

(Lc 24.50-53)

¹⁹ Tachi Waibia Jesús pedeepe'eda chi k'ōp'āyoorā ome, Tachi Ak'ōrepa iru it'aa ateeji ichi eujādee. Mama su-ak'i beeji Ak'ōre juaraare, ijāapataarā poro waibia perā. ²⁰ Māpai chi k'ōp'āyoorāpa Ak'ōre Ūraa chiwidi o-īa jarateenajida awara āi eperāarā paraamaa. Jesupa ne-inaa pia oopachi āchi k'ap'ia pari. Māgá āchia ne-inaa eperāarāpa oodak'aa oodak'āri, awaraarāpa k'awaajida Jesús ūraa wāara.]

SAN LUCAS

San Lucapa Pedee Pia P'āda

San Lucapa na pedee pia p'āji. Lucas judio-e paji. Macedonia eujādepema médico paji. Jesucristopa jirit'erada Pablo k'ōp'āyo paji. Na pedee pia p'ā pēiji chi k'ōp'āyo Teofilomaa, auk'a Jesucristode ijāamerā. K'awapi k'inia baji Jesupa judio-eerā o k'achiadeepa ichiaba k'aripa atapari. Na pedee p'āi naaweda, Lucapa pi-ia ak'iji ne-inaa jōmaweda p'ā bada Jesude. Pedeeepachi Jesús bapata k'awadap'edaarā ome, Jesús nipapata pia nepiri k'inia bada perā. Na p'ādade audú jara bi chupiria beerāde; it'aa t'īpatade; Tachi Ak'ōre Jaurede; Cristo piuda k'aurepa Ak'ōrepa eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata wēpapiparide māk'aapa wēraarā mimiade Tachi Ak'ōre-it'ee.

Naapiara Lucapa jara bi ichia k'awaada na pedee pia p'āi naaweda (cap. 1.1-4). Mateopa p'āda k'āyaara pedee chok'araara jara bi Jesús t'odade (caps. 1.5–2.52) māk'aapa Juan Bautistapa jarateedade (cap. 3.1-20). Awaraarāk'a Lucapa jara bi Jesús poro choodade māk'aapa iru netuara ome unuda (caps. 3.21–4.13); irua jaratee nipada Galilea eujāde (caps. 4.14–9.9) māk'aapa awaraa eujāde (cap. 9.10-50); iru Judea eujādee wāda (caps. 9.51–13.21) māk'aapa irua jarateeda Perea eujāde (caps. 13.22–19.27). Ma jōmaade Lucapa pedee chok'araara jara bi, awaraa pedee pia p'ādap'edaarā k'āyaara. T'ēepai jara bi Jesús peedap'edaa (caps. 19.28–23.56); iru chok'ai p'irabaida; chi k'ōp'āyoorāmaa unupida māk'aapa āra taide it'aa wāda (cap. 24).

Teofilomaa naapiara p'āda

1 Eperāarā poro waibia Teófilo, mi naa awaraarāpa p'ājida ne-inaa p'asada tachi t'āide. ² P'ājida Jesús āchi taupa unudap'edaa māk'aapa tachimaa irude nepiridap'edaa. Tachi Ak'ōrepa āra jirit'eraji mágá irua ooda jarateepataadamerā. ³ Mia ma p'ādap'edaa pia ak'iji. Ma awara āramaa māk'aapa Jesús unudap'edaarā awaraarāmaa iidi wāji. Mágá Jesús t'odadeepa p'asada pia k'awaaji. Eperāarā poro waibia Teófilo, ⁴ ma jōmaade k'īsiap'eda, mia nāga p'ā bi, pia ma wāara pedee jarateedap'edaa pipiara k'awaamerā.

Tachi Ak'ōrepa jara pēida Juan Bautista t'oit'ee

⁵ Jesús t'oi naaweda Herodes rey paji Judea eujāde. Mama bapachi p'aare t'ījarapatap'edaa Zacarías. Iru p'aare Abías eere p'anadap'edaarādepema paji. Chi wēra, Isabel, ichiaba chonaarāwedapema p'aareerā poro waibia Aarondeepa uchida paji. ⁶ Zacarías chi wēra ome k'achia wēe p'anapachida Tachi Ak'ōre k'īrapite, iru ūraade jara bik'a oopachida perā. Maperā apidaapa āra p'oyaa imiateedak'aa paji. ⁷ Mamīda āra warra wēe p'anajida, Isabel warra t'ok'aa pada perā. Ma awara āchi omee weda audú chonaa p'anajida warra oodait'ee.

⁸ Ewari aba p'aareerā poroorāpa jarajida Abías eerepema p'aareerā mimia p'aneedamerā Tachi Ak'ōre te waibiade. ⁹ P'aareerāpa oopatak'a suerte jemenejida k'awaadait'ee k'aita t'īut'ee Tachi Ak'ōre te waibia edupema cuartode ne-inaa t'ūa bapari paade. Mágá Zacariata uchiaji. ¹⁰ T'īuji ma ne-inaa t'ūa bapari paade. Māga oomaa bi misa, eperāarā jōmaweda taawa it'aa t'ī para baji. ¹¹ Zacarías mama te jāde

bide it'aripema angelpa ichi unupiji. Bainĩ baji ma ne-inaa t'ũa bapari paapata altar juaraare. ¹² Zacariapa mąga unuk'arı, p'eradachi. ¹³ Mamıda ma angelpa mągaji:

—Zacarıas, waaweenapáde aji. Tachi Ak'õrepa pia it'aa iidida ũrijipi. Pi wera Isabelpa warra t'oit'ee. Tĩ biit'eeda aji, Juan. ¹⁴ Pará o-ĩ-ĩa p'anadait'ee iru ome. Ichiaba eperāarā chok'ara o-ĩa p'anadait'ee iru t'oda k'awaadak'arı. ¹⁵ Pi warra waibia pait'ee Tachi Ak'õre k'irapite. Maarepida it'ua, vino jida tok'aa pait'ee. Iru t'oi naaweda, Tachi Ak'õre Jaure bapariit'ee iru ome. ¹⁶ Irua Israel pi-daarā chok'araarāmaa waya ijāapiit'ee Tachi Ak'õrede. ¹⁷ Na Juanpa Ak'õre pedee jaranait'ee, Tachi Waibia chei naaweda. Audú Ak'õrede ijāapariit'ee. Ne-inaa ooit'ee Tachi Ak'õre juapa mąik'aapa sōcharra bait'ee Ak'õre pedee jarapari Elías chonaarāweda bapatak'a. Ak'õreerāmaa k'isiapiit'ee āchi t'arı auk'a bidamerā āchi warrarā ome. T'arı k'achia beerāmaa jarateit'ee oo k'awaa wādamerā Ak'õrepa oopi bik'a. Mąga oo bipa Israel pidaarā k'aripait'ee Tachi Waibia k'awaadamerā mąik'aapa irude ijāapataadamerā.

¹⁸ Mąga ũrik'arı, Zacariapa ma angelmaa iidiji:

—¿Sąga mia pi pedee ijāayama? aji. Mi audú chonaa bida aji, warra ooit'ee; mi wera jida.

¹⁹ Māpai angelpa mągaji:

—Mi Gabrielda aji. Tachi Ak'õrepa jararuk'a mia ooparida aji. Irua mi pēiji pi ome pedeede mąik'aapa pimaa ma pedee pia jarade. ²⁰ Mamıda pia mi pedee ijāa-e pada perā, iraweda pi p'oyaa pedee-ee beeit'eeda aji, mia jaradak'a parumaa.

²¹ Zacarıas mągá edú bi misa, eperāarā taawa it'aa tĩ para badaarāpa k'isia p'aneejida: “¿Sągap'edapi taarāruma?” apachida. ²² Zacarıas uchiak'arı, p'oyaa pedeek'aa paji. Jip'a juapa jarapachi. Mapa ma eperāarāpa k'awaajida irua k'āimok'araa pik'a bide ne-inaa unuda Ak'õre te waibiade.

²³ Zacariapa ichi mimia Ak'õre te waibiade aupak'arı, ichi temaa wāji. ²⁴ T'ēepai chi wera Isabel biak'oo beej. Atane joisomaa wāyaaru misa, uchia-e paji ichi tedeepa. ²⁵ K'isiaji: “Tachi Ak'õrepa mimaa ne-inaa pia ooji. Mi k'ıra nejasia bapachi, biak'ook'aa pada perā. Mamıda irua mi chupiria k'awaada perā, irā mi biak'oo bida” aji.

Tachi Ak'õrepa jara pēida Jesús t'oit'ee

²⁶ Atane seismaa Isabel biak'ooda, Tachi Ak'õrepa ichi ángel Gabriel pēiji Galilea ejādepema p'uuru Nazaretdee. ²⁷ Mama bapachi awēra waide imik'ıra ome k'āi-ee. T'ijarapachida María. Mama ichiaba bapachi imik'ıra t'ijarapatap'edaa José. Ichi chonaarāwedapema Rey Daviddepa uchiada paji. María José ome pedeetee p'anajida miak'aidait'ee. ²⁸ Gabriel cheji Mariamaa mąik'aapa mągaji:

—¡Pia baparĩji! Tachi Ak'õrepa pi piara ak'ipari awaraarā k'āyaara. Iru pi ome bida aji.

²⁹ Mąga ũrik'arı, María p'era pik'a beej mąik'aapa k'isiaji: “¿Sāap'edata mimaa mąga jara cheruma?” aji. ³⁰ Māpai Gabrielpa mągaji:

—María, waaweenapáde aji. Tachi Ak'õrepa pi jirit'eraji k'inia iru bairā. ³¹ Pi biak'oo beeit'ee mąik'aapa imik'ıra warra t'oit'ee. Tĩ biit'ee Jesús. ³² Iru Tachi Waibia pait'ee. Tachi Ak'õre Warrada adait'ee. Tachi Ak'õre Waibiapa iru rey papiit'ee, iru chonaarāwedapema Rey Davidk'a. ³³ Iru ichita Jacobdepa uchiadap'edaarā rey pait'ee, na p'ek'au ejā jōru pijida.

³⁴ Māpai Mariapa iidiji ma angelmaa:

—Mamīda, ṣsāga biak'ooyama aji, mi imik'īra ome k'āi-ee bita?

³⁵ Gabrielpa p'anauiji:

—Pi biak'oo-e pait'ee awaraa wēraarāk'a. Ak'ōre Jaure pi ome bait'ee. Tachi Ak'ōrepa ne-inaa jōmaata oopari. Iru Jaurepa pi aneu pik'a cheit'ee jīararak'a. Māgā imik'īra wēe bi mīda, biak'oo beeit'ee. Ak'ōrepa māga ooit'ee perā, pi warra k'achia wēe bapariit'ee. Iru Tachi Ak'ōre Warrada apataadait'ee. ³⁶ Ma awara pichi ēreerā Isabel, chōtrāa k'iri mīda, atane seis iru bi biak'ooda. Iru warra t'ok'aada apachida mīda, imik'īra warrata t'oit'eeda aji. ³⁷ Tachi Ak'ōrepa māga ooi, wē-e perā ne-inaa irua p'oyaa oo-e pai.

³⁸ Māpai Mariapa māgaji:

—Mi Tachi Ak'ōre jua ek'ari bapari. Irua jara bik'a oopia bida aji, mi ome.

Maap'eda Gabriel wāji.

María Isabelmaa wāda

³⁹ Ma t'ēepai María wāji Isabel bada p'uurudee ee jēra bimāi Judea eujāde.

⁴⁰ Zacarías temāi panak'āri, Mariapa Isabelmaa saludaaji. ⁴¹ Isabelpa María pedee ūrik'āri, chi chai o-īapa jīti jira beeji iru bide. Māpai Tachi Ak'ōre Jaure ba cheji Isabel ome. ⁴² Mapa golpe pedeeji:

—Tachi Ak'ōrepa pita pipiara ak'i bida aji, awaraa wēraarā k'āyaara. Irua pi warra bide bi pia ak'i bapariit'eeda aji. ⁴³ Mi ek'ariara bi mīda Tachi Ak'ōre k'īrapite, mi o-īa bi, pi, Michi Waibia nawepa mi ak'i cheda perā. ⁴⁴ Pi salude ūriruta mi warra o-īapa jīti jira beeji mi bide. ⁴⁵ Pi o-īa bi ijāada perā Tachi Ak'ōrepa ooit'ee ichia jara pēidak'a!

Mariapa pedee pia jarada Tachi Ak'ōrede

⁴⁶ Māpai Mariapa māgaji:

—T'āripa mia jara bi: Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara bi.

⁴⁷ Michi t'āride o-īa nībi, Tachi Ak'ōrepa mi o k'achiadeepa k'aripa atapari perā.

⁴⁸ Mi chupiria k'iri mīda iru esclavak'a, irua mi jirit'eraji māik'aapa t'āri o-īapiji.

Mapa īraweda jōmaarāpa mi t'ījaradait'ee chi Tachi Ak'ōrepa t'āri o-īapida.

⁴⁹ Tachi Ak'ōre Waibia t'ījarapata Chi K'achia Wēe Bapari! Iruata ne-inaa pi-ia ooji mi ome.

⁵⁰ Tachi Ak'ōrepa chupiria k'awaapari ichide ijāapataarā; āchi warrarā; āichak'eerā paara.

⁵¹ Ne-inaa pi-ia oodoo ichi juapa. T'āride audua beerā jērek'ooji.

⁵² Reyra ūchiapiji āchi mimiadeepa māik'aapa āra k'āyaara audua-ee beerā poro waibiarā papiji.

⁵³ Jarrapisia beerā irumaa chedak'āri, ne-inaa pia teeji k'āiwee nipadamerā ichi ode. Jōdee net'aa piara iru p'anadap'edaarā arajāgaa wāpiji āchi ode.

⁵⁴ Tachi Israel pidaarā, ichi eperāarā k'aripapachi ichia oopi bik'a oopatap'edaa perā. Āra ichita chupiria k'awaaji ⁵⁵ māga ooit'eeda ada perā tachi chonaarāmaa; Abrahammaa māik'aapa irudeepa uchiadait'eerāmaa.

⁵⁶ María Isabelmāi atane ōpee beeji. Maap'eda cheji ichi temaa.

Juan Bautista t'oda

⁵⁷ Isabel warra t'ok'āri, imik'ira warrata t'o ataji. ⁵⁸ Āchi te k'ait'a p'anapatap'edaarāpa māik'aapa āchideerāpa k'awaadak'āri Tachi Ak'ōrepa māgá āchi k'aripada, āramaa chejida pedee pia jarade. ⁵⁹ Warra t'op'eda, k'āima ocho pak'āri, iru k'ap'iade tauchaa bipijida. Arii p'anadap'edaarāpa t'ī bidait'ee paji Zacarías, chi ak'ōrek'a. ⁶⁰ Mamīda chi nawepa māgaji:

—Māga-e. Iru t'ī bidait'ee Juan.

⁶¹ Māpai māgajida:

—Parādeerā apidaamaa ma t'ī bida-e paji.

⁶² Māpai juapa jarajida chi ak'ōremaa, chi warra t'ī k'awaadait'ee. ⁶³ Māpai Zacariapa juapa jaraji ichi-it'ee tabla pite aneedamerā māik'aapa aide p'āji: *Iru t'ī biit'ee Juan*. Māga unudak'āri, eperāarā jōmaweda ak'itrua para beeji. ⁶⁴ Aramata Zacarías pedee uchiaji māik'aapa Tachi Ak'ōrede pia pedeeji. ⁶⁵ Jōmaweda iru k'ait'a p'anapatap'edaarā ak'itrua para beeji māik'aapa māgí p'asada pia t'opachida jōmaweda eperāarā eede p'anapataarāmāi Judea eujāde. ⁶⁶ Māga ūridak'āri, jōmaarāpa k'isia p'anapachida āchi t'āridepai: “¿K'āata ooit'eeapaama ajida, ma war-rapa?” ¿Chonaa pak'āri, eperā waibia pait'ee-epaa? ¿Wāara Tachi Ak'ōre iru ome bapariit'ee-epaa?

Zacariapa Tachi Ak'ōremaa jarada

⁶⁷ Māpai Tachi Ak'ōre Jaure ba cheji Zacarías ome. Mapa māgaji:

⁶⁸ —;Tachi Ak'ōre, tachi Israel pidaarā Ak'ōre Waibia t'āri pia bapari, ichi p'uuru pidaarā k'aripa cheda perā!

⁶⁹ Ichi mimiapari Daviddepa uchiada pēiji Tachi K'aripa Atapari bamerā. Māgí jōmaarā k'āyaara waibiara bi.

⁷⁰ Chonaarāweda māgide pedeechi ichi pedee jarapataarā k'ap'ia pari.

⁷¹ Jaraji māgipa tachi k'aripa atait'ee tachi k'ira unuamaa iru p'anapataarā juadeepa.

⁷² Ichiaba jaraji māgipa tachi chonaarā chupiria k'awaait'ee māik'aapa ooit'ee irua jaradak'a āra poro waibiarāmaa.

⁷³ K'irāpaji ichi pedee jarada ichi t'ī waibiade tachi ak'ōchona Abrahammaa:

⁷⁴ K'aripait'ee tachi k'ira unuamaa iru p'anapataarā juadeepa, waawee-ee oopataadamerā irua oopi bik'a iru jua ek'ari p'anide.

⁷⁵ K'aripait'ee chok'ai p'anide k'achia wēe p'anapataadamerā iru k'irapite.

⁷⁶ Mamīda warra, pi t'ijaradait'eeda aji, Ak'ōre Waibia pedee jarapari. Tachi Waibia naa jarateenait'ee, eperāarāpa iru pedee ūri k'inia p'anapataadamerā.

⁷⁷ Jarait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata wēpapipari māik'aapa āra o k'achiadeepa k'aripa atapari atuanaadamerā.

⁷⁸ Tachi Ak'ōrepa tachi chupiria k'awaapari perā, aba ak'ōrejiruk'a urua bi it'ariipa pēiit'ee.

⁷⁹ Māgí īdaa pik'a bait'ee na p'ek'au eujādepema p'āriu pik'a p'aniirā atuadait'eerā t'āide. Tachi Ak'ōre o ak'ipiit'ee, aide tachi nipapataadamerā māik'aapa k'āiwee p'anapataadamerā.

⁸⁰ Zacarías warra wari wāji māik'aapa audú ijāa beeji Tachi Ak'ōrede. K'ūtrāa pak'āri, banaji eujā pania wēe bide Israel pidaarāmaa jarateemaa beerumaa.

Jesús t'oda

(Mt 1.18-25)

2¹⁻² Juan at'ári ma-ári bak'ári, César Augusto Romadepema reyrā poro waibia paji Romadepemaarā eujāde, ichiaba awaraa eujā iru jua ek'ari badade. Cirenio ichi jua ek'ari baji. Māgipa Siria eujā ak'ipachi. Maapai eperāarā ichi truadepema jōmaweda t'ī p'āpiji k'awaait'ee jōmasaa p'ani. Māgí chi naapema t'ī p'āpida paji. ³ Māga eperāarā juasiadak'ári, jōmaweda wāpijida āchi chonaarā p'uurudee t'ī p'āpide.

⁴ Maperā José uchiaji Galilea eujādepema Nazaret p'uurudeepa wāit'ee Judea eujādee. Ichi chonaarāwedapema Rey Daviddeepa uchiada perā, wāji David t'oda p'uuru Belendee. ⁵ Mamaa wāji ichi t'ī p'āpide María ome, ichi wēra pait'ee bada perā. Uchiadak'ári, María warra t'oyama baji. ⁶ Belende panadak'ári, María bi p'ira nībeeji chi warra t'oit'ee. ⁷ Mamīda te unuda-e paji, araada-e pada perā jōmaweda t'ī p'āpi chedap'edaarā-it'ee. Mapa mama Belende chi warra naapema t'oji, ne-animalaarā nek'opata tede. Chi warra p'arude pira atap'eda, bijí ne-animalaarā nek'opatade k'āimerā.

Angelpa oveja ak'ipataarāmaa unupida

⁸ Ma p'arik'ua Belén k'ait'a p'ūajara paraamāi eperāarāpa āchi ovejaarā ak'imaa p'anajida. ⁹ Māga nīde angelpa ichi unupiji māik'aapa Tachi Ak'ōre k'īra wāree ī-daadachi āchi ik'aawa. Mapa p'eradachida. ¹⁰ Mamīda ma angelpa māgaji:

—P'eranaadapāde aji, mia pedee pia jara cheru perā. Mia nepiriru k'aurepa eperāarā jōmaweda audú o-ia p'aneedait'ee. ¹¹ Idi p'arik'ua Rey David t'oda p'uurude t'oji eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atapari. Iru Tachi Waibia, Tachi Ak'ōrepa pēida eperāarā rey pamerā. ¹² Jirinadapāde aji. Ununadak'ári imik'īra warra p'arude pira bi ne-animalaarā nek'opatade, k'awadayada aji, mia wāarata jarada.

¹³ Aramata unujida it'aripema angeleerā cho-k'ara chi apema ik'aawa para bi. Jōmaarāpa o-ia it'aa t'ī para beeji. Māgapachida:

¹⁴ —Tachi Ak'ōre it'ari bita jōmaarā k'āyaara waibiara bi! ¡Irua pia ak'ī bīrā t'āri o-ia p'anapata māik'aapa k'āiwee p'anapata!

¹⁵ Ma angeleerā jōmaweda wādak'āri Ak'ōre eujādee, ma oveja ak'ipataarāpa māga jōnapachida:

—Wādāma apachida Belendee, Ak'ōrepa jara pēida ak'ide.

¹⁶ Māpai isapai wājida. Wāara ununajida María José ome māik'aapa María warra k'āi bi ne-animalaarā nek'opatade. ¹⁷ Māga unudap'eda, nepirinajida ma angelpa jarada ma warrade. ¹⁸ Jōmaweda āra pedee ūridap'edaarā ak'itrua para beeji. ¹⁹ Mamīda ma jōmaade Mariapa ichi t'āridepai k'īsiaji. K'īra atuak'aa paji ārapa jaradap'edaa. ²⁰ Jōdee ma oveja ak'ipataarā o-ia wājida āchi p'anadap'edaamaa. Wāk'āti wādapa māgapachida:

—Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Iru t'āri pia bi. Jōma unujida irua jara pēidak'a.

Jesús ak'ōreerāpa iru ateedap'edaa Tachi Ak'ōre te waibiade

²¹ Ma warra t'op'eda, ewari ochomaa iru k'ap'iade tauchaa bijida māik'aapa t'ī bijida Jesús, María biak'oo beei naaweda, angelpa jaradak'a.

²²⁻²⁴ Ewari cuarenta wāyaak'āri, wājida Jerusalendee oodait'ee Moisepa p'ādade jara bik'a, t'iu pia p'aneedait'ee Ak'ōre te waibiade. María k'ap'ia pari oojida Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a wēraarāpa oodamerā warra t'op'eda: 'Peepidap'eda, paapidaipia bi tortola omé maa-e pirā paloma chak'eerā omé.' (*Lv 12.6-8*)

Ichiaba chi warra awara bijida Tachi Ak'ōre-it'ee Moisepa p'ādade jara bik'a: 'Israel pidaarāpa āchi warrarā naapemaarā awara bidaipia bi Tachi Ak'ōre-it'ee.' (*Ex 13.2, 12*)

²⁵ Māpai Jerusalende bapachi chonaa aba t'ijarapatap'edaa Simeón. Iru Tachi Ak'ōrede ijāapachi māk'aapa oopachi irua oopi bik'a. Ijāapachi Tachi Ak'ōrepa Israel pidaarā k'aripait'ee āchi k'ira unuamaa iru p'anapatap'edaarā juadeepa. Tachi Ak'ōre Jaure bapachi Simeón ome. ²⁶ Iruata k'awapiji Simeón piu-e pait'ee unui naaweda Cristo, Tachi Ak'ōrepa pēida eperāarā rey pamerā. ²⁷ Ma ewate Ak'ōre Jau-repa iru wāpiji Tachi Ak'ōre te waibiadee. Māga nide Jesús ak'ōreerā wājida mamaa. Oomaa p'anajida Moisepa p'ādade jara bik'a oodamerā āchi warra ewaa t'oda ome. ²⁸ Simeónpa āra unuk'āri, ma warra chai jira ataji māk'aapa t'āri o-ia māgaji Tachi Ak'ōremaa:

²⁹ —Ak'ōre, jōmaarā Ak'ōre Waibia, ĩrá mi, pi mimiapari, k'āiwee piut'ee, pia eperā jaradak'a unuru perā.

³⁰ Michi taupa unuru Tachi K'aripapari.

³¹ Pia na imik'ira warra pēiji pi o ak'ipimerā na p'ek'au eujādepemaarāmaa.

³² Iru ĩdaa pik'a bi k'aurepa judio-eerāpa paara pi o k'awaadait'ee māk'aapa iru k'aurepa eperāarāpa Israel pidaarā t'o p'anadait'ee.

³³ Simeón pedee ūridak'āri, Jesús ak'ōreerā p'era pik'a p'aneejida. ³⁴ Māpai Simeónpa iidiji Ak'ōrepa āra pia ak'i bapariimerā māk'aapa Mariamaa māgaji:

—Pi warra k'aurepa Israel eujādepemaarā chok'ara it'aa wādait'ee māk'aapa chok'ara atuadait'ee. Ichiaba chok'araarāpa jaradait'ee Tachi Ak'ōrepa iru pēi-e paji.

³⁵ Māgá Tachi Ak'ōrepa k'awaapiit'ee eperāarāpa k'ĭsiapata āchi t'āridepai; wāara irude ijāa p'ani maa-e pirā ijāada-e p'ani. Mamīda ma jōmaade pi t'āri p'ua nĭbait'ee, espadapa pi t'āride su atarutak'a.

³⁶ P'ētrāa t'ijarapatap'edaa Ana ichiaba mama baji. Tachi Ak'ōre pedee jarapari paji. Chi ak'ōre Aser ēreerādepema paji. T'ijarapachida Penuel. Awēra weda Ana miak'āiji. Mamīda siete añopai baji chi imik'ira ome. ³⁷ Mamāk'aapa p'ētrāa beejī ochenta y cuatro años parumaa. Ak'ōre te waibiade bapachi. Ewari chaa it'aa t'īpachi. Edaare nek'ok'aa paji it'aa t'ī k'iniapa. ³⁸ Simeón pedee auparude Ana uchi-aji. José māk'aapa María unuk'āri ma warra ome, Tachi Ak'ōremaa gracias jaraji iru pari. Māpai arii p'anadap'edaarāmaa jarapachi:

—Na warrata tachi Jerusalén pidaarāpa ni p'ani tachi k'aripait'ee.

Waya chedap'edaa Nazaret p'uurudee

³⁹ José María ome ne-inaa jōma oo aupadak'āri Moisepa p'ādade jara bik'a, waya chejida Galilea eujādee āchi p'uuru Nazaretde. ⁴⁰ Āchi warra juatau chaareera wari wāpachi māk'aapa k'ĭsia k'awaara wāpachi. Ichiaba Tachi Ak'ōre o-ia baji iru ome.

Jesús warra weda Ak'öre te waibiade

⁴¹ Año chaa Jesús ak'öreerā wāpachida Jerusalén p'uurudee Pascua fiesta oode.
⁴² Jesús doce años iru bak'āri, māga oojida māik'aapa iru auk'a wāji āra ome.
⁴³ Ma fiesta jōdaik'āri, eperāarā erreujida āchi te chaa. Mamīda Jesús Jerusalende beejī, chi ak'öreerāpa k'awada-ee. ⁴⁴ Ode wādade chi ak'öreerāpa k'awada-e paji, chok'ara cheepuru wādap'edaa perā. K'isia p'anajida Jesús cheru apemaarā ome. Mapa k'ewara iidipachida āchi ēreerāmaa māik'aapa k'īra k'awaarāmaa. ⁴⁵ Mamīda unuda-e pak'āri, āpītee jirinajida Jerusalende.

⁴⁶ K'āima ōpeemaa āchi warra unu atajida Ak'öre te waibiade. Su-ak'i baji Moisepa p'āda jarateepataarā esajiak'a. Māirāpa jaratee p'ani ūrii bap'eda, iidipachi. ⁴⁷ Arii p'anadap'edaarā jōmaarāpa iru pedee ūridak'āri, ak'itrua para beepachi, poro wēsaa bada perā māik'aapa pia p'anaupata perā. ⁴⁸ Mamīda chi ak'öreerāpa iru mǎgá undak'āri, p'era pik'a p'aneejida. Māpai chi nawepa mǎgaji:

—Warra, ¿sāap'eda nǎga oojima? aji. Taipa pi unuda-e pak'āri, k'isia p'ua jōnajida.

⁴⁹ Māpai Jesupa mǎgaji:

—¿Sāap'eda mi jiri p'anima? aji. ¿K'awada-eta p'anik'ā aji, mi Ak'öre tede ichita bait'ee?

⁵⁰ Mamīda ārapa k'awada-e paji ma pedee k'āata jara k'inia baji.

⁵¹ Māpai iru wāji āra ome Nazaret p'uurudee. Mama āra ome chok'ek'ee bapachi. Mamīda Mariapa irua ooda k'īra atuak'aa paji. Ichi t'āridepai ma ne-inaa jōmaweda audú k'isiapachi. ⁵² Mǎgá Jesús wari wāpachi. Ichiaba k'isia k'awaapiara wāpachi, Tachi Ak'ōrepa iru pia ak'i bada perā, eperāarāpa pida ichiaba.

Juan Bautistapa jarateeda

(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

3 César Tiberio quince años rey bide, ichi ek'ari bada Poncio Pilato Judea eujā ak'ipari paji. Jōdee judiorā Tiberio ek'ari reyrāk'a p'anadap'edaarāpa eujā awara-awaraa ak'ipachida. Herodepa Galilea eujā ak'ipachi. Chi īpema Filipopa Iturea māik'aapa Traconite eujā ak'ipachi. Jōdee Lisaniapa Abilene eujā ak'ipachi. ² Anás māik'aapa Caifás p'aareerā poro waibiarā paji. Maapai Tachi Ak'ōrepa ichi pedee jara cheji Zacarías warra Juanmaa eujā pania wēe bide. ³ Maap'eda Juanpa Tachi Ak'ōre pedee jaratee nipapachi jōma Jordán tode. Jarateepachi eperāarāpa ichimaa poro choopidamerā ak'ipidait'ee āchia p'ek'au k'achia oopata oodaamaa p'ani māik'aapa wāara Tachi Ak'ōrede ijāa p'ani. Mǎgá ijāadak'āri, Tachi Ak'ōrepa āchia p'ek'au k'achia oopata wēpapii. ⁴ Mǎga p'asaji Ak'ōre pedee jarapari Isaíapa chonaarāweda jaradak'a:

'Eujā pania wēe bide eperā bia bi: “O pi-ia oopatak'a poro waibia chei naaweda, mǎga pik'a p'ek'au k'achia oo amáati Tachi Waibia chei naaweda. ⁵ Iru k'aurepa eujā joobai beeda jewedaa beeit'ee māik'aapa ee nok'o jida jewedaak'oodariit'ee. O jōmaweda jip'a beeit'ee māik'aapa eujā māu-idaa bi k'ak'ayaa beeit'ee. ⁶ Maapai jōmaarāpa k'awaadait'ee iru k'aurepa Ak'ōrepa eperāarā k'aripait'ee atua-naadamerā.” ’ (Is 40.3-5)

⁷ Juanpa mǎgá jaratee bide eperāarā chok'ara chejida irua poro choomerā. Mamīda Juanpa āramaa mǎgaji:

—¡Parā k'achia-idaa beerādeepa uchiadap'edaarā! ¡Taamák'api p'ani! ¿Poro choopi chejida-ek'ā, Tachi Ak'ōre juapa mia k'iniada-e p'anadairā? ⁸ Māga pirā, p'ek'au k'achia oo amáati māik'aapa p'anapatáati Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a. K'ísianáati Tachi Ak'ōrepa parāta miapi-e pait'ee Abrahamdeepa uchiadap'edaa perā. Mía jara bi: Na māudeepa Tachi Ak'ōrepa Abrahamdeepa uchiadap'edaarā oo atai. ⁹ Ara chaarapa nejō biiri chauk'aa bi t'u peet'aapatak'a t'ipitaude bat'at'aadait'ee paa jōmerā, māga pik'a taarā-e Tachi Ak'ōrepa jōpiit'ee parā, chi oodaamaa p'anapataarā irua k'inia bik'a.

¹⁰ Māga ūridak'āri, eperāarāpa Juanmaa iidipachida:

—Māgara, ¿k'āata oodaipia bima apachida, ak'ipidait'ee tai Ak'ōre ode nipapata?

¹¹ Juanpa p'anauji:

—Chi p'aru omé iru bipa aba chi wēe bimaa teeipia bida aji. Auk'a chik'o jede k'odaipia bida aji, chi wēe beerā ome.

¹² Cesar-it'ee impuesto p'epataarā ichiaba chejida poro choopide. Māgajida:

—Tachi Jarateepari, ¿k'āata oodaipia bima ajida, ak'ipidait'ee taipa p'ek'au k'achia oopata oo amaa k'inia p'ani?

¹³ Juanpa p'anauji:

—P'aapináati Romadepemaarāpa jarapata impuesto ĩri.

¹⁴ Soldaarāpa ichiaba iidijida:

—¿Māgara taipárama? ajida. ¿K'āata oodaipia bima taipa ak'ipidait'ee p'ek'au k'achia oopata oo amaa k'inia p'ani?

Juanpa p'anauji:

—Ichi k'inia chīara p'arat'a jāri atanáati māik'aapa seewa jaranáati chīara k'achiade baaipidait'ee. K'āiwee p'anapatáati parāmaa p'arat'a p'aapata ome pāchi mimiapata pari.

¹⁵ Eperāarāpa Juanpa jarateeda ūridak'āri, āchi t'āridepai k'ísia p'aneejida: “¿Juan Cristopaa ajida, Tachi Ak'ōrepa pēida tachi rey pamerā?” ¹⁶ Mamīda Juanpa jōmaarāmaa māgaji:

—Mia wāara parā poro chooparida aji, paniapa. Mamīda eperā mi t'ēe cheru mi k'āyaara waibiara bi. Mia iru chancla jida ēraik'araa bi, iru k'āyaara ek'ariara bairā. Irua eperāarā nāgá poro chooit'ee. Tachi Ak'ōre Jaure ba chepiit'ee parā k'ap'iade. Mamīda ichide ijāadak'aa beerā jōpiit'ee t'ipitaupa. ¹⁷ Ooit'ee trigo ewa-paripa ooparik'a. Māgipa pala aneek'āri, trigo ewada it'aa jira bat'apari, chi tau uchi-amerā māik'aapa nāupa chi e āyaa ateemerā. Maap'eda ma trigo tau ia bipari chi iapatamāi. Mamīda chi e beeda t'ipitaude bat'at'aapari. Māgí t'ipitau k'īik'aada aji.

¹⁸ Māgá awaraa ūraa chok'ara ome, Juanpa jarateepachi Ak'ōrepa pedee pia jara pēida. ¹⁹ Mamīda māga jaratee ni misa, itriaji Romadepemaarāpa rey bidap'edaa, Herodes. Māga ooji Herodepa chi ĩpema wēra Herodías iru bada perā ichi wērak'a māik'aapa awaraa ne-inaa k'achia k'īra t'ādoos oopachi perā. ²⁰ Ma t'ēepai Herodepa awaraa ne-inaa k'achia ooji. Juan carcelde t'i nībipiji.

Jesús poro chooda

(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

²¹ Mamīda ai naaweda, Juanpa at'āri eperāarā poro choomaa bide ichiaba Jesús poro chooji. Poro choopip'eda, Jesús it'aa t'īk'āri, pajā ewadachi ²² māik'aapa Tachi Ak'ōre Jaure iru ĩri palomak'a baai cheji. Māga nide it'ariipa Tachi Ak'ōrepa jaraji:

—Pida aji, mi Warra k'inia, mia jirit'erada. Pia mi t'ári o-ïapipari.

Jesucristo ëreerã t'ï p'ãda

(Mt 1.1-17)

²³ Jesupa mágá ne-inaa oo beek'ári eperãarã taide, treinta años iru baji. Eperãarãpa jïp'a k'ïsia p'anapachida iru José warra.

José ak'öre paji Elí.

²⁴ Elí ak'öre paji Matat. Matat ak'öre paji Leví. Leví ak'öre paji Melquí. Melquí ak'öre paji Janai. Janai ak'öre paji José.

²⁵ José ak'öre paji Matatías. Matatías ak'öre paji Amós. Amós ak'öre paji Nahúm. Nahúm ak'öre paji Eslí. Eslí ak'öre paji Nagai.

²⁶ Nagai ak'öre paji Máhat. Máhat ak'öre paji Matatías. Matatías ak'öre paji Semeí. Semeí ak'öre paji Josec. Josec ak'öre paji Joiadá.

²⁷ Joiadá ak'öre paji Johanán. Johanán ak'öre paji Resá. Resá ak'öre paji Zorobabel. Zorobabel ak'öre paji Salatiel. Salatiel ak'öre paji Nerí.

²⁸ Nerí ak'öre paji Melquí. Melquí ak'öre paji Adí. Adí ak'öre paji Cosam. Cosam ak'öre paji Elmadam. Elmadam ak'öre paji Er.

²⁹ Er ak'öre paji Jesús. Jesús ak'öre paji Eliézer. Eliézer ak'öre paji Jorim. Jorim ak'öre paji Matat.

³⁰ Matat ak'öre paji Leví. Leví ak'öre paji Simeón. Simeón ak'öre paji Judá. Judá ak'öre paji José. José ak'öre paji Jonam. Jonam ak'öre paji Eliaquim.

³¹ Eliaquim ak'öre paji Meleá. Meleá ak'öre paji Mená. Mená ak'öre paji Matatá. Matatá ak'öre paji Natán.

³² Natán ak'öre paji David. David ak'öre paji Jesé. Jesé ak'öre paji Obed. Obed ak'öre paji Booz. Booz ak'öre paji Salmón. Salmón ak'öre paji Nahasón.

³³ Nahasón ak'öre paji Aminadab. Aminadab ak'öre paji Admín. Admín ak'öre paji Arní. Arní ak'öre paji Hesrón. Hesrón ak'öre paji Fares. Fares ak'öre paji Judá.

³⁴ Judá ak'öre paji Jacob. Jacob ak'öre paji Isaac. Isaac ak'öre paji Abraham. Abraham ak'öre paji Téräh. Téräh ak'öre paji Nahor.

³⁵ Nahor ak'öre paji Serug. Serug ak'öre paji Ragau. Ragau ak'öre paji Péleg. Péleg ak'öre paji Éber. Éber ak'öre paji Sélah.

³⁶ Sélah ak'öre paji Cainán. Cainán ak'öre paji Arfaxad. Arfaxad ak'öre paji Sem. Sem ak'öre paji Noé. Noé ak'öre paji Lámeç.

³⁷ Lámeç ak'öre paji Matusalén. Matusalén ak'öre paji Enoc. Enoc ak'öre paji Jared. Jared ak'öre paji Mahalaleel. Mahalaleel ak'öre paji Cainán.

³⁸ Cainán ak'öre paji Enós. Enós ak'öre paji Set. Set ak'öre paji Adán mãik'aapa Adán ak'öre paji Tachi Ak'öre.

Netuara Poro Waibiapa Jesús k'achiade baaipiit'ee pada

(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

4 Ak'öre Jaure Jesús ome bapachi mãik'aapa irua Jesús wāpiji Jordán todeepa eujã pania wêe bimaa. ² Mama baji k'ãima cuarenta. Mãga nide Netuara Poro Waibiapa ne-inaa k'achia oopi k'inia baji Jesumaa. Mama bide Jesús nek'o-ee bada perã, jarrapisia nîbeeji. ³ Māpai Netuara Poro Waibiapa mágaji:

—Wãara pi Tachi Ak'öre Warra pirã, na mãu pan papit'aapáde aji.

⁴ Jesupa p'anauji:

—¡Oo-eda! aji. Tachi Ak'õre Ûraa p'ädade jara bi:
 'Eperã chik'o k'o bipapai chok'ai bak'aa. Tachi Ak'õre pedee k'awa bipa ichita chok'ai bapari.' (Dt 8.3)

⁵ Maap'eda Netuara Poro Waibiapa iru ee it'ïara bi nok'ode ateeji. Jõmaweda na p'ek'au eujãdepema p'uuru ak'ipiji mãik'aapa mägaji:

⁶ —Mia pi jã p'uurudepemaarã poro waibia papiyada aji. Ñchi net'aa pia jõmaweda përé papii. Mëré perã chi tee k'inia bima tee. ⁷ Mi k'irapite bedabaip'eda, mimaa it'aa t'irura, jõmaweda përé payada aji.

⁸ Jesupa p'anauji:

—¡Oo-eda! aji. Tachi Ak'õre Ûraa p'ädade jara bi:
 'Tachi Ak'õre Waibiamaa aupai it'aa t'ipatãati mãik'aapa jip'a oopatãati irua jara bik'a.' (Dt 6.13)

⁹ T'ëepai Netuara Poro Waibiapa iru ateeji Jerusalén p'uurudee. Mama Tachi Ak'õre te waibia ek'arra ïri it'ï ateeji mãik'aapa mägaji:

—Wãara pi Tachi Ak'õre Warra pirã, namãik'aapa jõtidaipãde aji, ¹⁰ Tachi Ak'õre Ûraa p'ädade jara bairã:

'Ak'õrepa ichi angeleerã pëit'ee pi k'aripadamerã. ¹¹ Ñchia pi jita atadait'ee mãik'aapa pi t'idik'adait'ee, pichi biiri pida mãumaa p'u oopiamaa.' (Sal 91.11-12)

¹² Jesupa p'anauji:

—¡Jiti-eda! aji. Ichiaba Tachi Ak'õre Ûraa p'ädade jara bi:
 'Ne-inaa pariatua oonãaji k'awaait'ee wãara Tachi Ak'õre Waibiapa tachi ak'ipari wa mägã-e.' (Dt 6.16)

¹³ Netuara Poro Waibiapa p'oyaa-e pak'ãri Jesús ome, atabëiji awaraa ewaride cheit'ee.

Jesupa naapiara jarateeda Galilea eujãde

(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

¹⁴ Jesús wãji Galilea eujãdee. Ne-inaa jõmaweda oopachi Ak'õre Jaurepa oopi bik'a. Maperã iru t'opachida ma eujã jõmaade. ¹⁵ Irua jarateepachi Ak'õre Ûraa jarateepata tede p'uuru bee chaa. Maapai jõmaarãpa iru pia ak'ipachida.

Jesús Nazaret p'uurudee wãda

(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

¹⁶ Maapai Jesús wãji ichi warida p'uuru Nazaretdee. Ichia oopatak'a ïipata ewate pak'ãri, t'ïuji Ak'õre Ûraa jarateepata tede. Ma ewate baini beeji Ak'õre Ûraa p'ãda leeit'ee. ¹⁷ Irumaa teejida Ak'õre pedee jarapari Isaïapa p'ãda. Ewat'i atap'eda unuji na pedee mãik'aapa leej:

¹⁸ —'Tachi Ak'õre Jaure mi ome bapari, Ak'õrepa mi jirit'erada perã pedee pia jarateemerã chupiria beerãmaa. Mi pëiji jaramerã carcelde pik'a beerã uchiapiit'ee mãik'aapa tau p'ãriu beerãmaa unupiit'ee; ma awara chupiria beerã k'aripait'ee mãik'aapa ichi eperãarã pia ak'i bapariit'ee. ¹⁹ Mãga mimaa jarapiji irua eperãarã pia oo k'inia bairã na año irua jirit'eradade.' (Is 61.1-2)

²⁰ Mãga pedee'eda, Jesupa ma p'ãda pirat'i ataji mãik'aapa teeji Ak'õre Ûraa jarateepata te ak'iparimaa. Mãpai su-ak'i beeji jarateeit'ee. Jõma arii p'anadap'edaarãpa irumaa ak'i para beeji. ²¹ Mãpai irua mägaji:

—Idi weda parā t'āide p'asamaa bi ma ūraa p'ādade jara bik'a.

²² Māga ūridak'āri, arii p'anadap'edaarāpa iru t'o p'anajida māik'aapa ak'itrua para beeji, irua pedee pia jarapachi perā. Āchi pitapai iidi para beeji:

—¿Sāga jarayama ajida, ma p'ādade jara bik'a idi p'asaru? ¿Na José warra-ek'ā? ajida.

²³ Māpai Jesupa māgaji:

—¿Parāpa na pedee jarapata jara k'inia p'ani-ek'ā? aji. Eperāpa mi medicoda ak'āri, k'awa p'ani wāara pedee jara bi ichi k'ayaadaip'eda, jipa beeru pirā ichi juadoopa. Mapa pi wāara Tachi Ak'ōrepa pēida pirā pia jara bik'a, māgara nama pichi warida p'uurude ne-inaa pia ōoji pia oodak'a Capernaum p'uurude.

²⁴ Māpai Jesupa māgaji:

—Mia wāarata jararu. Tachi Ak'ōre pedee jarapari p'uurudepemaarāpa iru pedee ūridaamaa p'anapata. Mapa parāpa mi pedee ijāa k'iniada-e p'ani. ²⁵ Ichiaba māga paji chonaarāweda Tachi Ak'ōre pedee jarapari Elías ome. K'oi che-e bide año ōpee ap'eda esa-auk'a, jarra oojida Israel eujā jōmaade. ²⁶ Mamīda parā chonaarāpa Tachi Ak'ōrede ijāada-e p'anadap'edaa perā, irua Elías pēi-e paji Israel eujādepema p'ētrāarā k'aripade. Ma k'āyaara pēiji Sarepta p'uurudee, Sidón p'uuru k'ait'a, māpema p'ētrāa k'aripamerā. ²⁷ Ichiaba Ak'ōre pedee jarapari Eliseo chok'ai bak'āri, Israel eujāde leprapa k'ayaa beerā chok'ara paraaji. Mamīda irua apida jipa-e paji. Aba Siria eujādepema k'ayaa bada t'ijarapatap'edaa Naamán jipa beeji iru juapa.

²⁸ Māga ūridak'āri, ma Ak'ōre Ūraa jarateepata tede p'anadap'edaarā jōmaweda k'īraudachida Jesús ome. ²⁹ Jita atajida māik'aapa jidi babataa atadachida p'uurudeepa. Ateejida ee nok'ode ira bada eere māik'aapa sīa bat'at'aanadait'ee paji piudaimerā. ³⁰ Mamīda Jesús āchi juadeepa uchiadaip'eda, wāyaaji āchi esajiak'a.

Netuara eperā k'ap'iade merātia bada

(Mr 1.21-28)

³¹ Maap'eda Jesús wāji Capernaum p'uurudee. Māgí p'uuru Galilea eujāde bi. Īipata ewate Tachi Ak'ōre Ūraa jarateemaa beeji Ak'ōre Ūraa jarateepata tede.

³² Māpemaarāpa iru pedee ūridak'āri, ak'itrua para beeji irua jip'a jarateeda perā Tachi Ak'ōrepa jarateepidak'a.

³³ Mama baji imik'ira netuara merātia bada iru k'ap'iade. Jesús jarateeda ūrik'āri, netuarapa golpe biapiji:

³⁴ —Aai, Jesús Nazaretdepema, ¿k'āata oo chejima aji, taimaa? ¡Tai ichiak'au bji! ¿Tai k'enat'aadeta cheruk'ā? ajida. Mia pi k'awa bida aji. Pita chi k'achia wēe bapari, Ak'ōre Waibiapa pēida.

³⁵ Māpai Jesupa ma netuara itriat'aaji:

—¡K'īup'ee beepāde aji māik'aapa uchiapāde aji, na eperā k'ap'iadeepa!

Māpai ma netuarapa ma eperā te jāde baaipiji jōmaarā k'īrapite māik'aapa uchiadachi, iru p'ua oo-ee. ³⁶ Māga unudak'āri, jōmaweda ak'itrua para beeji māik'aapa āchi pitapai pedee para beeji:

—¡Aai, irua jarateeda waide nama ūridak'aada! ajida. ¡Eperā poro waibiak'a jaratee bi! Netuaraarāpa pida iru pedee ūri p'ani māik'aapa uchiapata, iru Tachi Ak'ōre k'ap'ia pari pedeeperi perā.

³⁷ Jesupa māga ooda perā, irude nepiripachida p'uuru bee chaa Galilea eujāde.

Jesupa Simón Pedro p'āk'ōre jipada

(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

³⁸ Jesús uchiak'āri Ak'ōre Ūraa jarateepata tedeepe, wāji Simón Pedro temaa. Simón p'āk'ōre k'ayaa baji k'iamiapa. Mapa chupiria iidijida Jesumaa iru jipamerā. ³⁹ Iru ik'aawa ak'inī banaji māik'aapa ma k'iamia itriat'aaji. Aramata tuudachi. Māpai chi k'ayaa bada p'irabaip'eda, nek'opiji Jesumaa māik'aapa chi k'ōp'āyoorāmaa.

Jesupa k'ayaa beerā chok'ara jipada

(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)

⁴⁰ K'eudaik'āri, k'ayaa k'īra t'ādoos iru beerā aneejida Jesumaa. Iru jua bik'āri māirā īri, jipak'oodachida. ⁴¹ Ichiaba eperāārā chok'ara k'ap'iadeepa netuara merātia beeda bia uchiak'oodachida:

—Pita Tachi Ak'ōre Warrada ajida.

Mamīda Jesupa itriak'ooji pedeepiamaapa, āchia k'awa p'anadap'edaa perā iru Tachi Ak'ōrepa pēida eperāārā k'aripamerā.

Jesupa Judea eujāde jaratee nipada

(Mr 1.35-39)

⁴² Taujaaweda Jesús uchiasi ma p'uurudeepa wāit'ee eperāārā p'anadak'aamaa. Mamīda p'uuru pidaarāpa jirinajida māik'aapa chupiria iidijida wānaamerā awara āyaa. ⁴³ Mamīda Jesupa māgaji:

—Awaraa p'uurudee ichita wāit'ee pedee pia jarateede, ichiaba k'awaadamerā Tachi Ak'ōrepa āra bi k'inia bi ichi jua ek'ari ichideerā p'aneedamerā. Ma-it'eepi irua mi pēiji.

⁴⁴ Māgā Jesupa jaratee nipapachi Ak'ōre Ūraa jarateepata te bee chaa judiorā p'anapata eujāde.

Jesupa chik'ora peepida

(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

5 Ewari aba Jesús Genesaret Lago ide bainī bak'āri, eperāārā chok'ara p'isua seedachida irumāi, Tachi Ak'ōre Ūraa ūri k'iniapa. ² Māga nide Jesupa barco omé unuji to ide. Chipariirāpa āchi t'iri siimaa p'anajida ipu ide. ³ Jesús Simón Pedro barcode bataup'eda, iidiji tok'esaapai ateemerā. Māpai ma barcode su-ak'i beeji jarateeit'ee. ⁴ Jaratee aupak'āri, Simonmaa māgaji:

—Nāpiadee wādāma māik'aapa jāma pāchi t'iri t'aadapāde aji.

⁵ Simonpa p'anauji:

—Tachi Jarateepari, t'iri t'aamaa ewarijidada aji, maarepida peeda-ee. Mamīda pia jara bairā, t'iri t'aanait'eeda aji.

⁶ Māgā t'aadap'eda, jira atadak'āri, chik'ora nībaji t'iri jāde. Perā jēdachi. ⁷ Māga unurutata juapa t'ijida apema barco pidaarāmaa k'aripa chedamerā. Chejida māik'aapa ma chik'ora pee aupadak'āri, barco omee weda perā pirubaaidachida.

⁸ Māga unuk'āri, Simón Pedro Jesús k'īrapite bedabaidachi māik'aapa māgaji:

—Tachi Waibia, mi ik'aawaapa āyaa beepāde aji, mi p'ek'au ooyaa bairā. Pia-e bi pi mi k'ait'a bamerā.

⁹ Simón awaraa arii p'anadap'edaarā ome ak'itrua para beeji mágá chik'o cho-k'ara peedap'edaa perā. ¹⁰ Auk'a p'anajida Simón k'öp'äyoorā, Zebedeo warrarā Santiago Juan ome. Māpai Jesupa mājaji Simonmaa:

—Waaweenapáde aji. Idideepa pia eperāarā jiriit'ee Tachi Ak'öre-it'ee, to-
iapataarāpa chik'o jiripatak'a.

¹¹ Māpai barco ipu ide binadap'eda, jōmaweda āchi net'aa atabēijida āchi ak'öreerā ome māk'aapa wājida Jesús ome.

Jesupa leprapa k'ayaa bada jipada

(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

¹² Ewari aba Jesús p'uurude nide eperā leprapa k'ayaa bipa ununaji. Jesumaa chep'eda, bedabaidachi tau biiri eujāde t'ōbairumaa māk'aapa chupiria iidiji:

—Tachi Waibia, pia k'inia bi pirā, mi k'ayaa wēpapipáde aji, Ak'öre k'irapite pia beemerā.

¹³ Jesupa juapa t'ōbajji māk'aapa mājaji:

—K'inia bida aji. Jipa beepáde aji.

Aramata chi lepra k'ayaa wēpaji. ¹⁴ Māpai Jesupa mājaji:

—Jaranáaji apidaamaa. Jip'a p'aaremaa ak'ipināji. Moisepa p'ādade jara bik'a ipana omé atēeji teeit'ee Tachi Ak'ōremaa. Mágá jōmaarāpa pi jipa beeda k'awadayada aji.

¹⁵ Jesupa mąga jarapachi mīda, audupiaa pedeepachida irua oodade. Ma awara eperāarā chok'araara cheepurujida iru pedee ūridait'ee māk'aapa āchi k'ayaa jipapidaitee. ¹⁶ Ma k'aurepa Jesús wāpachi eperāarā p'anadak'aamaa it'aa t'īde.

Jesupa chiwa bada jipada

(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

¹⁷ Ewari aba Jesupa jarateemaa bi misa, iru k'ait'a su-ak'i p'anajida fariseorā māk'aapa Moisepa p'āda jarateepataarā. Che p'anajida jōmaweda Galilea eujādepema p'uurudeepa, ichiaba Judea eujādeepa māk'aapa Jerusalén p'uurudeepa. Tachi Ak'öre baji Jesús ome, k'ayaa beerā jipamerā. ¹⁸ Mąga nide pachejida eperāarā eperā chiwa bi ome. Jira aneejida ichi p'arude. T'īu ata k'inia p'anajida teedaa, Jesús k'irapite bidait'ee. ¹⁹ Mamīda unudak'aa paji sāmāik'aapa t'īudai, eperāarā chok'ara see nībada perā. Maperā it'f ateejida terraza ĩri māk'aapa uria ewa atajida. Māpai ma chiwa bi ichi p'arude irabai atajida jōmaarā taide Jesús k'irapite. ²⁰ Jesupa k'awaak'āri āchia wāara ichide ijāa p'ani, ma chiwa bimaa mājaji:

—K'öp'āyo, pia p'ek'au k'achia oopata jōmaweda wēpajipi.

²¹ Mąga ūridak'āri, Moisepa p'āda jarateepataarāpa māk'aapa fariseorāpa k'īsia p'aneejida: “Jā eperā nąga pedeeik'araa bi. Tachi Ak'ōrepapaita p'ek'au k'achia wēpapipari. Jā eperā Tachi Ak'öre āpite ik'achia pedeemaa bi jarak'āri ichiata mągee ne-inaa oopari.”

²² Mamīda Jesupa k'awaji āchia k'īsia p'ani. Mapa iidiji:

—ĴSāap'eda parāpa k'īsia k'achia k'īsia p'anima? aji. ²³ Mía irumaa jarai: “Pia p'ek'au k'achia oopata wēpajipi” maa-e pirā jarai: “P'irabáiji māk'aapa wáji”. Mamīda irua maarepida oo-e pai Tachi Ak'ōrepa oopi-e pirā. ²⁴ Mía ak'ipiit'ee na p'ek'au eujāde mi, chi Eperā Ak'öre Truadepema k'ap'ia pari, Tachi Ak'öre Waibiapa wēpapipari eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata.

Māpai māgaji ma eperā chiwa bimaa:

—Mia jara bi: ¡P'irabáiji! Pichi p'aru atáji māik'aapa wáji pichi temaa.

²⁵ Aramata chiwa bada p'irabaidachi jōmaarā taide māik'aapa ichi p'aru jēra bada atap'eda, Ak'ōre ome o-ia wáji ichi temaa. ²⁶ Māga unudak'āri, jōmaweda ak'itrua para beeji māik'aapa o-īapa jarapachida Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Māgá p'era pik'a jōnipa māgajida:

—Idi ne-inaa pia unujidada ajida, Tachi Ak'ōre juapa ooda.

Jesupa Leví jirit'erada ichi ome nipapariimerā

(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

²⁷ T'ēepai, Jesús mamāik'aapa uchiap'eda, ununaji eperā t'ijarapatap'edaa Leví. Māgí Cesar-it'ee impuesto p'epari paji. Su-ak'i baji ma impuesto p'epataarā su-ak'i p'anapatamāi. Jesupa irumaa māgaji:

—Mi ome nipaparíji.

²⁸ Māpai Leví p'irabaip'eda, ichi net'aa p'e atabēiji māik'aapa wáji Jesús ome.

²⁹ Ma t'ēepai, Levipa fiesta ooji ichi tede Jesu-it'ee. Impuesto p'epataarā Roma pidaarā rey-it'ee t'ī pēiji awaraa k'ōp'āyoorā ome. Ma fiesta oo p'anide Jesús chi k'ōp'āyoorā ome su-ak'i p'anajida mesade, nek'omaa apemaarā ome. ³⁰ Mamīda fariseorāpa māik'aapa Moisepa p'āda jarateepataarāpa k'īsia p'anadap'edaa perā āchi chonaarāpa oopatap'edaade, aupedeemaa p'aneejida Jesús k'ōp'āyoorā ome. Iidijida:

—¿Sāap'eda nek'omaa p'anima māik'aapa ne-inaa tomaa p'anima jāgee impuesto p'epataarā ome māik'aapa awaraa p'ek'au k'achia oopataarā ome? Parāpa jāga oodaik'araa bida ajida.

³¹ Jesupa p'anauji:

—Médico pēidak'aa k'ap'ia pia beerāmaa. Jip'a pēipata k'ayaa beerāmaa. ³² Tachi Ak'ōrepa mi pēi-e paji t'āri pia beerā jiride. Ma k'āyaara p'ek'au k'achia oopataarā jirideta pēiji, p'ek'au k'achia oo amaadamerā māik'aapa irude ijāapataadamerā.

Sāapai it'aa t'īdaipia bi nek'oda-ee

(Mt 9.14-15; Mr 2.18-22)

³³ Jesumaa māgajida:

—Juan Bautista k'ōp'āyoorā māik'aapa fariseorā audú it'aa t'īpata nek'oda-ee. ¿Sāap'eda pi k'ōp'āyoorā ichita nek'opata māik'aapa ne-inaa topatama? ajida.

³⁴ Jesupa p'anauji:

—Miak'āipata fiestade t'ī pēidap'edaarā pachedak'āri, ma fiesta o-ia oopata chi miak'āiit'ee bi ome. Mama p'anide ¿parāpa nek'opida-e paik'ā aji, āramaa? ³⁵ Ewari cherude chi miak'āiit'ee bi wē-e pak'āri āra ome, fiesta ooda-e pait'ee t'āri p'uapa. Ma ewatepi nek'oda-e pait'ee.

Moisepa p'āda māik'aapa Jesucristopa jarateeda auk'a ak'idaik'araa bi

³⁶ Ichiaba Jesupa nāga nepiriji jarateeit'ee ichi ūraa p'oiradaik'araa bi Moisepa p'āda ome:

—Eperā apidaapa p'aru chiwididepema pite aba t'īiik'araa bida aji, p'aru sorede parchaait'ee. Māga oorū pirā, chi p'aru chiwidi āridariit'ee māik'aapa ma pite auk'a bee-e pait'ee chi p'aru sore ome. ³⁷ Ichiaba vino ewaa juda t'idak'aa ne-e sorede. Māga oodak'aa ma vino baak'ak'āri, ma ne-e sore jīadarii perā māik'aapa chi vino

atuadarii perā. ³⁸ Maperā vino ewaa juda t'idaipia bi ne-e chiwidide. ³⁹ Eperāpa vino chona bi tok'āri, to k'inia-e chi ewaa juda jarapata perā: “Chi chonata warraara bida” apata. Māga pik'a parāpa chonaarāwedapema ūraa k'iniara iru p'anida aji, mia ūraa jaratee bi k'āyaara.

Īpata ewate trigo k'imi chak'eerā p'edap'edaa

(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

6 Judiorā ĩpata ewate Jesús nipaji trigo k'āide. Ma wāyaa wāde chi k'ōp'āyoorāpa trigo k'imi chak'eerā oromaa p'aneejida. Jua jāde sirat'idap'eda, chi trigo tau chak'eerā k'opachida. ² Māga unudak'āri, ūk'uru arii p'anadap'edaa fariseorāpa iidijida:

—¿Sāap'eda parāpa oo p'anima ajida, tachi ūraade jara bi oonaadamerā? ĩpata ewate mimiadaik'araa bida a bi.

³ Jesupa k'awaji chi k'ōp'āyoorāpa ne-inaa k'achia ooda-e paji ma trigo tau k'odak'āri. Mapa p'anauji:

—¿Parāpa Ak'ōre Ūraa p'ādade leeda-e p'anik'ā aji, Rey Davidpa ooda chonaarāweda jarrapisiadaidak'āri chi k'ōp'āyoorā ome? ⁴ T'ūji Tachi Ak'ōre te ne-ede oodade māik'aapa ataji pan awara bidap'edaa Tachi Ak'ōre-it'ee. Māgí pan ūk'uru k'oji māik'aapa teeji chi k'ōp'āyoorāmaa auk'a k'odamerā. Māga oojida, p'aareerāpapai māgí pan k'odaipia baji mīda. Tachi Ak'ōrepa āra miapi-e paji māga oodap'edaa k'aurepa.

⁵ Jesupa ichiaba māgaji:

—Īpata ewate mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema jua ek'ari bida aji.

Eperā jua chiwa bada

(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶ Awaraa ĩpata ewate Jesús t'ūji Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede māik'aapa jarateemaa beeji. Mama baji eperā jua juaraarepema chiwa bi. ⁷ Moisepa p'āda jarateepataarā fariseorā ome Jesús imiatee k'inia p'anajida. Mapa ak'i p'anajida Jesupa ma k'ayaa bi jipai maa-e pirā jipa-e pai ma ewate. ⁸ Mamīda Jesupa k'awaji ārapa k'isiadap'edaa. Mapa ma jua chiwa bimaa jaraji:

—P'irabāiji māik'aapa jōmaarā esajiak'a ak'inī bēeji.

Aramāgá ma eperā it'a ak'inī beeji. ⁹ Māpai Jesupa māgaji apemaarāmaa:

—Mia parāmaa ne-inaa iidit'ee. ¿K'āata oodaipia bima aji, ĩpata ewate; ne-inaa pia maa-e pirā ne-inaa k'achia? ¿Eperā k'aripadaipia bik'ā piunaamerā maa-e pirā piupidaipia bik'ā? aji.

¹⁰ T'ēepai māirāmaa ak'iji. Maap'eda ma eperā jua chiwa bimaa māgaji:

—Pichi jua jīrupāde aji.

Māpai jua jīruji. Aramata jīpa beeji. ¹¹ Mamīda māirāpa māga unudak'āri, audú k'īraudachida māik'aapa pedeeteemaa p'aneejida Jesús peepit'aadait'ee.

Jesupa k'ōp'āyoorā doce jirit'erada ichi ome nipapataadamerā

(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

¹² Maapai Jesús ee nok'odee wāji it'aa t'īde. Mama ewariji it'aa t'īmaa. ¹³ Āstaawa pak'āri, ichi ome nipapataarā t'īji. Māirādepema jirit'eraji doce māik'aapa āra t'ī bijī apóstoles. ¹⁴ Nāgiirā paji: Simón, Jesupa ichiaba t'ī bida Pedro; chi ĩpema Andrés;

Santiago; Juan; Felipe; Bartolomé; ¹⁵ Mateo; Tomás; Alfeo warra Santiago; Simón Celote apatap'edaa; ¹⁶ Santiago warra Judas mǎik'aapa Judas Iscariote; ma t'ēpai Jesús traicionaada.

Jesupa eperāarā chok'araarāmaa jarateeda

(Mt 4.23-25)

¹⁷ Ma k'ōp'āyoorā jirit'erap'eda, Jesús edaa cheji ma ee it'ia bideepa āra ome mǎik'aapa pachejida eujā jewedaade. Mama chip'e p'anajida iru ome nipap-atap'edaarā mǎik'aapa awaraa eperāarā chok'ara: Judea eujādepemaarā, Jerusalén p'uurudepemaarā, p'usa ide p'ani Tiro p'uurudepemaarā Sidón p'uurudepemaarā ome. ¹⁸ Che p'anajida Jesús pedee ūridait'ee mǎik'aapa irua āchi k'ayaa jipamerā. Mama bide Jesupa netuara merātia iru beerā ichiaba jipak'ooji. ¹⁹ Eperāarā jō-maarāpa Jesús k'ap'ia t'ōbai k'inia p'anapachida, iru juapa āchi jōmaweda jipak'ooda perā.

Jesupa jarateeda t'āri o-ia p'anapataadamerā

(Mt 5.1-12)

- ²⁰ Maap'eda Jesupa ichi ome nipapataarāmaa ak'iji mǎik'aapa māgaji:
—T'āri o-ia p'ani, parā chi chupiria chedeerā. Tachi Ak'ōre k'awa k'inia p'anadairā, irudeerā p'anadait'ee.
- ²¹ T'āri o-ia p'ani, parā chi jarrapisia jōniirā, parāmaa Tachi Ak'ōrepa nek'opiit'ee perā. Ichiaba t'āri o-ia p'ani, parā chi ĩraweda jēe jōniirā t'āri p'uapa, t'ēpai Tachi Ak'ōrepa parā ēipiit'ee perā.
- ²² T'āri o-ia p'ani eperāarāpa parā k'īra unuamaa iru p'aneedak'āri; yiarāa iru p'aneedak'āri; parāmaa ik'achia pedeedak'āri, maa-e pirā parā āpite pedee k'achia jaradak'āri mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepemade ijāapata perā.
- ²³ Māga oodak'āri, t'āri o-ia, k'āiwee p'anēeti, Tachi Ak'ōrepa ne-inaa pi-ia teeit'ee perā, parā iru truade panadak'āri. Chonaarāweda ichiaba māgā ne-inaa k'achia oopachida Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāmaa.
- ²⁴ Mamīda jaai, Tachi Ak'ōrepa k'achiadee pēiit'ee pi parā, chi p'arat'ara beerā, na p'ek'au eujādepai o-ia p'anadait'ee perā!
- ²⁵ jaai, Tachi Ak'ōrepa k'achiadee pēiit'ee pi parā, chi ĩraweda bi jāwaa p'aniirā, t'ēpai jarrapisia p'aneedait'ee perā!
- jaai, Tachi Ak'ōrepa k'achiadee pēiit'ee pi parā, chi ĩraweda ēi jōniirā, t'ēpai jēe jōnadait'ee perā t'āri p'uapa!
- ²⁶ jaai, Tachi Ak'ōrepa k'achiadee pēiit'ee pi parā, chi jōmaarāpa t'o p'anapataarā! jaai Māga oopachida Judea eujādepemaarā chonaarāpa, seewata Tachi Ak'ōre pedee jarapatada apatap'edaarā ome!

Jesupa jarateeda k'īra unuamaa iru p'anapataarāde

(Mt 5.38-48; 7.12)

²⁷ —Mamīda parā, mi pedee ūri p'aniirāmaa mia jara bi: Parā k'īra unuamaa iru p'anapataarā k'inia iru p'anapatāati mǎik'aapa āramaa ne-inaa pia ōoti. ²⁸ Pia ōoti ārapa parā k'achia oopata pari. It'aa t'īpatāati pāchimaā ik'achia jarapataarā pari. ²⁹ Eperāpa pi k'īra tarramaa sīru pirā, auk'a oonāaji irumaa. Ma k'āyaara chi apema k'īra tarra ak'ipīji, auk'a sīmerā. Ichiaba eperāpa pichi ĩripema p'aru jī bi jāri ataru

pirā, ichiaba pichi camisa t'āri pia téeji. ³⁰ Apidaapa pīmaa ne-inaa iidiruta pirā, téeji. Ichiaba pi net'aa jāri ataruta pirā, iidināaji waya pīmaa teemerā. ³¹ Óoti ape-maarāmaa parāpa k'inia p'anik'a āchia parāmaa oodamerā.

³² Parāpa k'inia iru p'ani pirā pāchi k'inia iru p'anapataarā aupai, ¿ne-inaa pipiara oomaa p'anik'ā? P'ek'au k'achia ooyaa beerāpa paara māga oopata. ³³ Parāpa ne-inaa pia oo p'ani pirā pāchi pia oopataarāmaa aupai, ¿ne-inaa pipiara oomaa p'anik'ā? P'ek'au k'achia oopataarāpa paara māga oopata. ³⁴ Ichiaba pāchi net'aa presta pēiruta pirā, ma pari awaraa net'aa jitait'ee aupai, ¿ne-inaa pipiara oomaa p'anik'ā? P'ek'au k'achia oopataarāpa pida prestapata āchi pitapai, ma pari ne-inaa jitadait'ee. ³⁵ Parāpa pāchi k'ira unuamaa iru p'anapataarā k'inia iru p'anapataadaipia bi māik'aapa āra pia oopataadaipia bi. Āramaa net'aa prestadaipia bi, nida-ee ne-inaa jitadait'ee ma pari. Māga ooruta pirā, Tachi Ak'ōrepa ne-inaa pia teeit'ee parāmaa māik'aapa parā Ak'ōre Waibia warrarā p'anadait'ee. Iruata ne-inaa pia oopari gracias jaradak'aarāmaa māik'aapa t'āri k'achia-idaa beerāmaa paara. ³⁶ Maperā awaraarā chupiria k'awāati pāchi Ak'ōre Waibiapa ooparik'a.

Awaraarāpa oopata āpite ik'achia jaradaik'araa bi

(Mt 7.1-5)

³⁷ —Awaraarāpa ne-inaa oopata ak'ināati jaradait'ee ne-inaa k'achia oomaa p'ani. Māgā Tachi Ak'ōrepa auk'a oo-e pait'ee parā ome. Ne-inaa k'achia aupai jirināati pedee k'achia jaradait'ee awaraarā āpite, maa-e pirā Tachi Ak'ōrepa auk'a jiriit'ee parāpa ne-inaa k'achia oopata aupai jarait'ee, p'anadak'āri iru k'irapite. Chīarapa parāmaa ne-inaa k'achia ook'āri, perdonāati. Māgā Tachi Ak'ōrepa parāpa ne-inaa k'achia oopata perdonaait'ee. ³⁸ Awaraarāmaa tēeti. Māgā Tachi Ak'ōrepa parāmaa teeit'ee. T'āri pia teedak'āri awaraarāmaa, ma pari irua audupiara teeit'ee parāmaa. Irua parāmaa ooit'ee parāpa oopatak'a awaraarāmaa.

³⁹ Ichiaba Jesupa nāga nepiriji jarateeit'ee, chi k'ōp'āyoorāpa k'awaa wādamerā oodait'ee irua jara bik'a.

—P'ananāati chi wāara k'awada-e p'aniirāk'a. Māgiirā tau p'āriu beerāk'api p'ani awaraa tau p'āriu beerā atee k'inia p'anadak'āri awara āyaa. ¿Āchi ome weda uriade baainada-e paik'ā? ⁴⁰ Mi ūraa k'awaa wādak'āri, pia p'anapataadait'ee. Estudiante apida ichi jarateepari k'āyaara k'awaara bi-e. Mamīda jōmaweda estudia aupak'āri, ichi jarateepari jiāk'a uchiāi.

⁴¹ '¿K'āare-it'ee ak'i bima nejarra pichi auk'aa tau jāde bi, mamīda unu-e bi pak'uru pichi tau jāde bi? ⁴² Pichi tau jāde pak'uru iru bi pirā, ¿sāga pichi auk'aamaa jaraima: “Īpema, mimaa ēepīji jā nejarra pichi tau jāde bi”? ¿Seewata pia chīara k'aripa k'inia bi, irua oo bi ak'ik'āri! Naapiara ēt'aipia bi ma pak'uru pichi tau jāde bi. Māpaipi pia unui ma nejarra pichi auk'aa tau jāde bi māik'aapa māgā iru k'aripai.

Pak'uru k'awaapata chi nejōdeepa

(Mt 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ —Nejō biiri pia bipa nejō k'achia chauk'aa. Jōdee nejō biiri k'achia bipa nejō pia chauk'aa. ⁴⁴ Nejō biiri chaa k'awapata chi nejōdeepa. Eperāarāpa higojō orodak'aa pak'uru iiri-idaa bideepa. Ichiaba uva orodak'aa māgee pak'urudeepa. ⁴⁵ Māga pik'a eperā t'āri pia bipa pedee pia jarapari, k'īsia pia iru bairā ichi t'āride. Jōdee eperā

t'āri k'achia bipa pedee k'achia jarapari, ichi t'āride k'isia k'achia iru bairā. Ma k'isia jōma uchiaru ichi t'āridepa ichi it'aipa jarapari.

Jesupa te oopataarāde nepirida

(Mt 7.24-27)

⁴⁶ —¿K'āare-it'ee parāpa mi t'ijarapatama: “Tachi Waibia, Tachi Waibia”, mamīda ooda-e p'ani mia jara bik'a? ⁴⁷ Mia jarait'ee k'aik'a bi chi mimaa cheru ūriit'ee mi pedee māik'aapa oopariit'ee mia jara bik'a. ⁴⁸ Māgí eperā te oo b'ik'ata bi. Naapiara irua edú k'orop'eda, chi te biiri māu iri bipari. Maap'eda to chek'āri, wee jira beepari ma te biiri sudamāi. Mamīda p'oyaa mimik'api-e, basa māu iri bida perā. Māgí eperāpa ichi te māgá basa māu iri pia oopari perā, jō-e pait'ee. ⁴⁹ Jōdee chi mi ūraa ūrip'eda, oo-e bipa mia jara bik'a nāga pik'a bi. Ichi te ook'āri, te biiri pariatua supari ipu nāusaade, basa wēe. Maap'eda to chek'āri māik'aapa wee jira beek'āri ma te biiri sudamāi, ma te t'eedaipari māik'aapa jōmaweda jōdaipari, chi te chipari paara.

Jesupa Romadepema soldaorā poro waibia esclavo jipada

(Mt 8.5-13; Jn 4.43-54)

7 Jesupa ma eperāarāmaa māga jara aupap'eda, wāji Capernaum p'uurudee. ² Mama bapachi Romadepema soldaorā poro waibia. Ichi esclavo k'inia iru bapachi. Mamīda māgí juak'aya nībaji. ³ Ma soldaorā poro waibiapa ūrik'āri Jesús mama ni, pēiji judiorā poro waibiarā Jesumaa chupiria iidide, ichi esclavo jipa chemerā. ⁴ Āra Jesumaa wājida māik'aapa chupiria iidijida:

—Na capitán t'āri pia baparida ajida, tachi ome. Mapa pia k'aripaipia bida ajida.

⁵ Irua tachi judiorā k'inia iru bapari. Oopijida ajida, namapema Ak'ōre Ūraa jara-teepata te.

⁶ Māpai Jesús wāji āra ome. Mamīda ma soldaorā poro waibia te k'ait'a panadak'āri, irua jara pēiji chi k'ōp'āyoorā ome:

—Tachi Waibia, mi temaa chenaapáde aji, mi pi k'āyaara ek'ariara bairā. ⁷ Maperā michi itu wā-e paji pi jiride. Mamīda k'awa bi ne-inaa jōmaweda pi jua ek'ari nībi. Jip'a jarapáde aji, mi esclavo jipa beemerā. ⁸ Mi jida waibiarā jua ek'ari bi. Ma awara mia soldaorā iru bi michi jua ek'ari. Mia abaamaa wāpáde ak'āri, wāpari; awaraamaa chepáde ak'āri, chepari. Ichiaba mi esclavomaa ne-inaa oopáde ak'āri, oonapari. Mi jua ek'ari p'aniirāpa māga oopata perā, mia k'awa bi pia jararupapai mi esclavo jipait'ee.

⁹ Māga jaranadak'āri, Jesús p'era pik'a beeji. Mapa ichi ome nipapataarāmaa ak'iji māik'aapa māgaji:

—Māgara mi wā-eda aji. Mia wāarata jararu. Tachi Israel pidaarā t'āide mia apida unu-e bida aji, ma eperāk'a; Tachi Ak'ōrede wāara ijāa bi.

¹⁰ Ma pēidap'edaarā capitán temaa pachedak'āri, chi esclavo jipa bita unu chejida.

Jesupa p'ētrāa warra piuda chok'ai p'irabaipida

¹¹ Ma t'ēepai, Jesús wāji Naín p'uurudee. Chi k'ōp'āyoorā māik'aapa awaraa eperāarā chok'ara wājida iru ome. ¹² P'uuru k'ait'a panadak'āri, unujida eperāarāpa jai-idaada atee wāruta iade. Māgí p'ētrāa warra apai iru bada paji. Ai ome chi p'uurudepemaarā chok'ara wā nipajida. ¹³ Jesupa māgí p'ētrāa unuk'āri, chupiria k'awaaji māik'aapa māgaji:

—Jēenaapáde aji.

¹⁴ Aramata araa wāp'eda, Jesupa t'ōbait'aaji ma k'ap'ia atee wādap'edaa p'aru. Chi atee wā nipadap'edaarā ak'inī p'aneedak'āri, Jesupa māgaji ma jai-idaa badamaa:

—K'ūtrāa, p'irabáiji.

¹⁵ Māpai chi jai-idaa bada su-ak'i beeji māik'aapa pedeemaa beeji. Maap'eda, Jesupa chi nawemaa māgaji:

—Acha bida aji, pi warra.

¹⁶ Māga unudak'āri, arii p'anadap'edaarā jōmaweda p'era pik'adachida māik'aapa Tachi Ak'ōrede pia pedee para beeji:

—Ak'ōre pedee jarapari waibia tachi t'āide uchijida ajida.

Ichiaba māgajida:

—Tachi Ak'ōre che bi tachi p'uuru pidaarā k'aripade.

¹⁷ Māgá Jesupa ooda k'awaajida Judea eujādepemaarāpa māik'aapa ma ik'aawapemaarāpa.

Juan Bautistapa chi k'ōp'āyoorā pēida

(Mt 11.2-19)

¹⁸ Juan Bautista ome nipapatap'edaarā wājida iru badamāi carcelde ma jōma nepiride. Māga ūrik'āri, omé t'ī pēiji wādamerā Jesumaa. ¹⁹ Māirā pēiji Jesumaa iididamerā iru chi cheit'ee bada eperāarā k'aripait'ee maa-e pirā awaraa nidaipia bi.

²⁰ Jesús k'ait'a panadap'eda, māgajida:

—Juan Bautistapa tai pēijida ajida, iidide: “¿Pik'ā tai k'aripapari chonaarāpa cheit'ee bida adap'edaa? Maa-e pirā, ¿awaraa nidaipia bik'ā?” ajida.

²¹ Māga iidi p'anadak'āri, Jesupa eperāarā chok'ara jipaji: k'ayaa beerā; k'ap'ia p'ira beerā; netuara k'ap'iade merātia beerā māik'aapa tau p'āriu beerā. ²² Maap'eda ma Juanpa eperāarā pēidamaa p'anauji:

—Wáti Juanmaa māik'aapa nepiríti parāpa nama unu p'ani māik'aapa ūri p'ani. Jaráti tau p'āriu beeda írá unu p'ani; nik'anik'aa beeda t'ia nīutee; leprapa k'ayaa beeda jipa p'ani āchi k'ayaadeepa; k'īiri k'ī beeda írá ūri p'ani; piudap'edaarā waya chok'ai p'ani māik'aapa chupiria chedeerāmaa Ak'ōrepa pedee pia jara pēida jara-teemaa bi. ²³ ¡T'āri o-ia bida aji, chi mide ijāa bi, k'awa-e bi mīda mia ne-inaa jōma oo bi!

²⁴ Juanpa eperāarā pēida wādap'edaa t'ēepai, eperāarāmaa Jesupa pedee pia jaramaa beeji Juande:

—¿K'āata parāpa ak'inajidama aji, eujā pania wēe bima wādak'āri? ¿K'īsiajida-ek'ā ak'inadait'ee eperā pariatua k'īsia bi, p'ūajara nāupa pariatua nēunēuwaa p'uaparik'a? ²⁵ Maa-e pirā, ¿k'īsiajida-ek'ā ak'inadait'ee eperā p'aru pi-ia jī bi? Parāpa pia k'awa p'ani eperā p'aru pi-ia jī beerā rey tede p'anapata. ²⁶ Māga-e pirā ¿k'īsiajida-ek'ā ak'inadait'ee Ak'ōre pedee jarapari? Wāara, iru Ak'ōre pedee jarapari k'āyaara waibiara bi. ²⁷ Na Juandeta Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi:

‘Mia eperā chok'a pēiit'ee pi naa o pia oonamerā pi, eperāarā poro waibia, chei naaweda.’ (Mal 3.1)

²⁸ Mīa jara bi: Eperā apida Juan k'āyaara waibiara bi-e. Mamīda chi ek'ariara bita iru k'āyaara waibiara pait'ee, Tachi Ak'ōrepa ma eperā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā ome beemerā.

²⁹ Jōmaweda Juan pedee ūridap'edaarā, Cesar-it'ee impuesto p'epataarā paara, irumaa poro choopijida. Māga oodak'āri, ak'ipijida Tachi Ak'ōre wāarata jara baji Juan k'ap'ia pari. ³⁰ Mamīda fariseorā Moisepa p'āda jarateepataarā ome Juanmaa poro choopida-e pak'āri, ak'ipijida āchia k'iniada-e p'ani Tachi Ak'ōrepa āchimaā pia oo k'inia bada.

³¹ Mia jarait'ee sāga p'ani parā, mide ijāadak'aa beerā. ³² Warrarā su-ak'i p'aneedap'eda, jemenemaa p'anīk'ata p'ani p'uuru jāde. Āchi k'ōp'āyoorāmaa biapata:

“Taipa siru chaajida. Mamīda parā pēirada-e paji. K'ari k'isia paraa k'arijida. Mamīda parā jēeda-e paji.”

³³ Juan Bautista chek'āri, pan k'o-e paji eperāarā jip'arāk'a māik'aapa vino tok'aa paji. Maperā parāpa jarajida: “Netuara iru k'ap'iade merātia bida” ajida. ³⁴ T'ēepai mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema cheji māik'aapa nek'oji, ne-inaa toji eperā jip'aak'a. Maperā jara p'ani mi nek'oyaa, ne-inaa toyaa bapari. Ma awara mi k'ōp'āyo mer-aaparida a p'ani k'achia-idaa beerā ome māik'aapa Cesar-it'ee impuesto p'epataarā ome. ³⁵ Mamīda Tachi Ak'ōrepa wāarata ak'ipimaa bida aji, mia oo bi k'aurepa parā jōmaarā pari.

Jesús Simón tede

³⁶ Fariseo t'ijarapatap'edaa Simonpa Jesús t'ī pēiji nek'o chemerā ichi ome. Māgá Jesús wāji iru temaa. Su-ak'i beeji mesade. ³⁷ Ma p'uurude wēra p'ek'au k'achia ooyaa bapachi. Māgipa k'awaak'āri Jesús wāda nek'ode ma fariseo tede, ataji chok'o chak'ek'a māu pi-ia alabastrodee ooda ipuru bi k'erapa māik'aapa wāji irumaa. ³⁸ Jēe wāpa su-ak'i banaji Jesús biirimāi māik'aapa iru biiri siimaa beeji ichi taubapa. Maap'eda ichi pudapa p'ooji. Māpai Jesús biiri wēre atap'eda, it'aaji māik'aapa ma k'era weet'aaji ai īri ak'ipiit'ee Jesús k'inia iru bi. ³⁹ Simonpa māga unuk'āri, k'isiaji: “Na eperā wāara Ak'ōre pedee jarapari pada paara, k'awak'ajida aji, k'āare eperāpa ichi t'ōbaimaa bi māik'aapa māga oopi-e pak'aji, ma wēra p'ek'au k'achia ooyaa bairā.”

⁴⁰ Māpai Jesupa Simonmaa māgaji:

—Simón, mia pīmaa ne-inaa jara k'inia bida aji.

Simonpa p'anauji:

—Tachi Jarateepari, jarāji.

⁴¹ Jesupa nepiriji:

—Eperāarā omé p'arat'a paraa p'anajida p'arat'a prestapatamāi. Abaapa paraa baji quinientos denarios; chi apemapa cincuenta denarios. ⁴² P'oyaa p'aada-e pak'āri, chi p'arat'a presta pēidapa āra chupiria k'awaaji māik'aapa omeerāmaa p'aapi-e paji. Īrā mimaa jarāji: ¿chisāgipa ma p'arat'a prestapari audú k'iniara iru bait'eema? aji.

⁴³ Simonpa p'anauji:

—¿Chi p'arat'a waibiara paraa bada-ek'ā? aji.

Jesupa māgaji:

—Wāarada aji.

⁴⁴ Māpai Jesupa ma wēramaa ak'iji māik'aapa Simonmaa māgaji:

—¿Na wēra unu bik'ā? aji. Mi t'īuk'āri pi tede, pia mi pia auteebai-e paji. Pania tee-e paji mi biiri siimerā. Jōdee na wērapa mi biiri siiji ichi taubapa māik'aapa p'ooji ichi pudapa. ⁴⁵ Mi t'īuk'āri, pia mi k'īra ī-e paji. Mamīda mi nama t'īuru weda

na wērapa mi biiri imaa bi. ⁴⁶ Pia mi poro iri aceitepa p'uru-e paji. Mamīda irua k'era weeji mi biiri iri. ⁴⁷ Mapa mia jara bi: Irua p'ek'au k'achia chok'ara oopata wēpapiji, mi audú k'inia iru bairā. Mamīda eperāpa k'isia bi pirā ichia mak'iara p'ek'au k'achia oo-e bi, māgara ma eperāpa mi mak'iara k'inia-e bi.

⁴⁸ T'ēepai Jesupa māgaji ma wēramaa:

—Pia p'ek'au k'achia oopata wēpajida aji.

⁴⁹ Māpai apemaarā arii p'anadap'edaarāpa iidi para beeji:

—¿K'aima ajida, jāgí? ¿Eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata paara wēpapi bik'ā? ajida.

⁵⁰ Māpai Jesupa waya jaraji ma wēramaa:

—Pi wāara Ak'ōrede ijāa bairā, irua pi o k'achiadeepa k'aripa ataji atuanaamerā. K'āiwee wāpāde aji.

Wēraarāpa Jesús k'aripapatap'edaa

8 Ma t'ēepai Jesús nipapachi p'uuru beede māik'aapa ai ik'aawa p'uuru k'aipee beede. Jaratee nipapachi Ak'ōrepa pedee pia jara pēida; irua eperāarā bi k'inia bi ichi jua ek'ari, ichideerā p'aneedamerā. Chi k'ōp'āyoorā doce auk'a nipapachida iru ome. ² Ichiaba wēraarā nipapachida iru ome. Ai naaweda ma wēraarā ūk'uru netuara k'ap'iade merātia p'anajida māik'aapa ūk'uru k'ayaa p'anajida. Mamīda Jesupa ma jōmaweda jipaji. Māirādepema paji María, ichiaba t'ījarapatap'edaa Magdalena. Iru k'ap'iadeepa Jesupa netuara siete uchiapiji. ³ Ichiaba baji Cuza wēra t'ījarapatap'edaa Juana. Ma Cuza Rey Herodes tedepema mimiapataarā poro waibia paji. Ichiaba baji Susana, awaraa wēraarā chok'ara ome. Ma wēraarāpa Jesús chi k'ōp'āyoorā ome k'aripapachida; teepachida net'aa māik'aapa p'arat'a.

Net'atau p'oparide nepirida

(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

⁴ Maapai eperāarā chok'ara uchijida p'uurudeepa Jesús ak'ide. Māgá eperāarā chok'ara chip'edachida. Māga nide Jesupa na pedee nepiriji Ak'ōre Ūraa jarateet'ee:

⁵ —Eperā wāji net'atau p'ode. Ma p'o wāk'ari, ūk'uru baajida o jāde. T'ēepai mama eperāarā biiripa t'iak'oojida māik'aapa ipanaarāpa k'ok'oo chejida. ⁶ Ūk'uru baajida māu-idaade māik'aapa t'onojida mīda, taarā-e weda piik'oodachi, pania wēede baaidap'edaa perā. ⁷ Ūk'uru baajida ne-iiri-idaade māik'aapa auk'a t'onojida. Mamīda ne-iiri k'ap'ip'iara waripari perā, māgí net'atau t'ono wādap'edaa piuk'oodachida. ⁸ Jōdee awaraa net'atau baajida eujā piade. Māgí t'onojida, warijida māik'aapa pia chaujida. Ūk'uru net'atau abaadeepa tau cien uchijida.

Nepirip'eda, Jesupa golpe pedeeji:

—¿Pia k'ísíati parāpa et'ewa ūridap'edaade k'awaadamerā k'āata jara k'inia bi!

Sāap'eda Jesupa nepiripachi jarateet'ee

(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹ Ma t'ēepai Jesús k'ōp'āyoorāpa iidijida:

—¿K'āata jara k'inia bima ajida, pia nepiri bada?

¹⁰ Jesupa p'anauji:

—Tachi Ak'õrepa parāmaa k'awapimaa bida aji, ne-inaa naaweda k'awapik'aa pada awaraarāmaa: sāga ichideerā p'aneedai. Mamīda awaraarāmaa mia nepiripari jarateeit'ee:

‘Ārapa mia oo bi ak'i p'ani mīda, wāara unuda-e māik'aapa mia jara bi ūri p'ani mīda, k'awada-ee p'aneedamerā.’ (Is 6.9)

Jesupa k'awapida net'atau p'oparide

(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹ Māpai Jesupa māgaji:

—Mia nepirida net'atau p'oparide nāga jara k'inia bi. Ma net'atau p'oda jara k'inia bi Tachi Ak'õre Ūraa jara pēida. ¹² Chi o jāde baaidap'edaa jara k'inia bi eperāarāpa ma jara pēida ūripata. Mamīda Netuara Poro Waibia chepari ne-inaa ooit'ee, t'āripa ma pedee ijāanaadamerā māik'aapa wānaadamerā Ak'õre eujādee. ¹³ Jōdee chi net'atau māu-idaade baaidap'edaa jara k'inia bi eperāarāpa ma jara pēida o-īa ūri p'ani. Mamīda chi māu-idaade t'onoda taarā-e weda piidaiparik'a, māga pik'a māgiirāpa ma jara pēida taarā-epai ijāapata. Ma ūraade ijāadap'edaa k'aurepa nepirade baairuta pirā, maa-e pirā awaraarāpa āchi jiriruta pirā miapidait'ee, ijāa amaapata. ¹⁴ Jōdee chi net'atau ne-iiri-idaade baaidap'edaa jara k'inia bi eperāarāpa ma jara pēida pia ūri p'ani. Mamīda t'ēepai k'isia p'aneeruta piara bi p'arat'a atadait'ee maa-e pirā āchia ne-inaa audú oo k'inia p'ani oodait'ee, Ak'õrepa k'inia bik'a oodai k'āyaara. Māgá p'aneepata ne-uu warip'eda chauk'aa bik'a. ¹⁵ Mamīda chi net'atau eujā piade baaidap'edaa jara k'inia bi eperāarāpa ma jara pēida wāara ijāapata āchi t'āride. Māpai p'anapata ma ūraade jara bik'a māik'aapa choopata āchi ijāa p'anide. Māgá p'aneepata ne-uu pia chauparik'a.

Jesupa lamparade nepirida

(Mr 4.21-25)

¹⁶ Maap'eda Jesupa awaraa nepiriji:

—Tachia lámpara k'oodak'aa ata bidait'ee ne-inaa edajāde maa-e pirā cama ek'ari. Ma k'āyaara lámpara k'oodap'eda, it'í ata bipata pia idaamerā te jāde p'aniirā-it'ee. ¹⁷ Māga pik'a Tachi Ak'õrepa oo bi mera pik'a bi eperāarāpa k'awanaadamerā. Mamīda t'ēepai irua jōmaarāmaa k'awaapiit'ee k'āata jara k'inia bi. Ichiaba irā irua oo bi jōmaarāmaa k'awapi-e. Mamīda t'ēepai k'awaapiit'ee.

¹⁸ Maperā pia ūrítí. Chi k'awa bimaa Tachi Ak'õrepa audupiara k'awaapiit'ee. Mamīda chi ne-inaa k'awaara k'isia bipa k'awa bi paara wēpapiit'ee.

María Jesús ĩpemaarā ome

(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

¹⁹ Jesús nawe chi ĩpemaarā ome wājida irumaa. Mamīda iru k'ait'a p'oyaa wāda-e paji eperāarā see nībada perā. ²⁰ Māpai eperāpa jaranaji Jesumaa:

—Pi nawe pi ĩpemaarā ome taawa nimaa p'anida aji, pi ak'idait'ee.

²¹ Māga ūrik'āri, ichia māgaji:

—Ak'õre Ūraa ūripataarā māik'aapa oopataarā Ak'õrepa jara bik'a, māirāta mi nawek'a bi māik'aapa mi ĩpemaarāk'a.

Jesupa nāu p'usa ome t'umātipida

(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

²² Ewari aba Jesupa māgaji chi k'ōp'āyoorāmaa:

—Wādāma aji, lago k'īraik'a eeree.

Māpai barcode bataujida māik'aapa wājida. ²³ Sīa wādade Jesús k'āidachi. Māimisa p'usara t'o nībeeji. Mapa barco pirubaai wā nipaji. ²⁴ Mapa Jesús īrimat'aajida māik'aapa māgajida:

—¡Tachi Jarateepari, pirubaai wādapi!

Jesús p'irabaidachi māik'aapa pedeeji nāumaa māik'aapa p'usamaa. Jōmaweda t'umātidachi māik'aapa ip'ii ūu beeji. ²⁵ Māpai Jesupa chi k'ōp'āyoorāmaa iidiji:

—¿Sāap'eda parāpa ijāada-e p'anima aji, mia parā ak'it'ee?

Mamīda āchi jōmaweda p'era jōnipa ak'itrua para beeji māik'aapa āchi pitapai iidi para beeji:

—¿K'aima ajida, nāgí? Iru pedeepe nāu, p'usa paara t'umātiparida ajida.

Eperā k'ap'iade netuara merātia bada

(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

²⁶ T'ēepai panajida Gerasa eujāde lago k'īraik'a eere, Galilea eujā k'īrapite. ²⁷ Jesús batauk'āri, eperā netuara merātia bi iru k'ait'a cheji. P'uurudepema paji mīda, taarā p'aru jī-e baji; ichiaba teeda bak'aa paji. Bapachi jāira māu te uriade. ²⁸ Māgí eperāpa Jesús unuk'āri, iru k'īrapite sinapotepa bia baainaji:

—Jesús, Ak'ōre Waibia Warra, mi ome t'ūnāaji. ¡Mī chupiria k'awāaji! ¡Ichiak'au bīji!

²⁹ Māga jaraji Jesupa jara bada perā uchiamerā ma eperā k'ap'iadeepa. Taarā baji ma netuara merātia bi iru k'ap'iade. At'apai ma netuarapa irumaa ne-inaa pariatua oopiji. Māimisa eperāarāpa iru jua biiri ome cadenapa jī nībijida āyaa wānaamerā. Mamīda ma netuara juapa irua ma cadena t'it'aapachi māik'aapa jirabodoji t'imf eperāarā p'anadak'aamaa. ³⁰ Māpai Jesupa iidiji:

—¿Pi, k'asaa t'ījarapatama? aji.

Ichia p'anauji:

—Mi t'ījarapatada aji, Legión.

Māga jaraji netuara chok'ara ichi k'ap'iade t'ūdap'edaa perā. ³¹ Māpai ma netuaraarāpa Jesumaa chupiria iidipachida āchi pēinaamerā uria audú nāpia bidee. ³² Ma k'ait'a ee k'arraya sinaarā chok'ara nek'omaa p'anajida. Mapa netuaraarāpa chupiria iidijida ma sinaarā k'ap'iade t'ūpimerā. Māpai Jesupa māga ooji. ³³ Aramāgā netuaraarā uchijida eperā k'ap'iadeepa māik'aapa t'ūjida ma sinaarā k'ap'iade. Aramata sinaarā p'irak'oodachida ee k'ōot'ari jira bidee. Toida baainadap'eda, īyapa jīak'oodachida.

³⁴ Ma sinaarā jīa p'anadap'edaarāpa māga unudak'āri, p'irak'oodachida p'uurudee nepiridait'ee p'uuru pidaarāmaa māik'aapa ma p'uuru k'ait'a beerāmaa. ³⁵ Mapa eperāarā uchijida ak'ide. Jesumāi pachedak'āri, unujida ma eperā netuara k'ap'iade merātia bada su-ak'i bi Jesús biiri k'ait'a. P'aru jīp'eda, k'āiwee su-ak'i baji. Māga unudak'āri, ma eperāarā p'era para beeji. ³⁶ Māpai chi unudap'edaarāpa nepirijida sāgapi Jesupa jipaji ma eperā netuara k'ap'iade merātia bada. ³⁷ Maap'eda ma Gerasa eujādepemaarāpa Jesumaa chupiria iidijida āyaa wāmerā mamāik'aapa, audú ne-

jasia p'anadap'edaa perā. Māpai Jesús barcode bataup'eda, wāji. ³⁸ Wāi naaweda, ma eperā netuara k'ap'iade merātia badapa chupiria iidiji Jesupa ichi ome auk'a wāpimerā. Mamīda Jesupa jaraji beemerā. Māgaji:

³⁹ —Wāpāde aji, pichi temaa māik'aapa nepiripāde aji, Tachi Ak'ōrepa pi ome ooda.

Aramāgá ma eperā wāji ma p'uurudepema jōmaarāmaa nepiride Jesupa ichi ome ooda.

Jairo k'au māik'aapa wērapa Jesús p'aru i t'ōbaida

(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

⁴⁰ Jesús lago k'iraik'a eere pachek'āri, eperāarāpa iru o-ia auteebaijida, jōmaarāpa iru ni p'anadap'edaa perā. ⁴¹ Māga nide pacheji eperā t'ijarapatap'edaa Jairo. Ichi Ak'ōre Ūraa jarateepata tedepema poro paji. Jesús biirimāi bedabaidachi māik'aapa chupiria iidiji wāmerā ichi temaa ⁴² chi k'au jipade, juak'aya nībada perā. K'au apai iru baji; māgí doce años iru baji.

Jesús wārude Jairo temaa, iru ome nipapataarā see nībada k'aurepa p'isua baji. ⁴³ Ma eperāarā ome baji wēra bi k'ayaa bi. Doce años waamiapa k'ayaa baji. Ichi p'arat'a jōdai baji jipapataarā juade nipa. Mamīda apidaapa p'oyaa jipadak'aa paji. ⁴⁴ Ma wēra Jesús āpiteik'aapa k'ait'a wāji māik'aapa iru ĩripema p'aru i t'ōbait'aaji. Aramata ma waamia t'ibaidachi. ⁴⁵ Māpai Jesupa iidiji:

—¿K'aipa mi t'ōbaijima? aji.

Chi k'ōp'āyoorā jōmaarāpa āchia-e pajida apachida.

Māpai Pedropa māgaji:

—Tachi Jarateepari, eperāarāpa pi t'isīa wārutada aji.

⁴⁶ Mamīda Jesupa māgaji:

—Eperā k'ayaa bipa mi t'ōbaijida aji. Mideepa uchijida aji, Ak'ōre juapa ma eperā jipait'ee.

⁴⁷ Māpai ma wērapa unuk'āri p'oyaa miru-e paji, biiri wērewēree wāji māik'aapa bedabaidachi Jesús biirimāi. Jōmaarā taide jaraji k'āare-it'ee t'ōbait'aaji māik'aapa ságá jipa beeji. ⁴⁸ Māpai Jesupa māgaji irumaa:

—Wēra, pia mide ijāa bairā, jipa beejida aji. K'aiwee wāji.

⁴⁹ At'āri Jesús pedeemaa bide Jairo tedeepe pēida pacheji māik'aapa māgaji ma Ak'ōre Ūraa jarateepata tedepema poromaa:

—Pi k'au jai-idaajipi. Tachi Jarateepari ichiak'au bipāde aji.

⁵⁰ Mamīda Jesupa māga ūrik'āri, māgaji Jairomaa:

—Waaweenaapāde aji. Jip'a ijāapāde aji. Pi k'au jipa beeit'ee.

⁵¹ Temāi panadak'āri, Jesupa chi k'ōp'āyoorā jōmaweda t'īupi-e paji. Aba t'īupiji Pedro, Santiago, Juan māik'aapa chi k'ayaa nawe chi ak'ōre ome. ⁵² Eperāarā taawa p'anadap'edaarā jōmaweda jēe para baji t'āri p'uapa. Mamīda Jesupa māgaji:

—Jēenāati. Na wēra k'au jai-idaa-e bi. Jip'a k'āita bida aji.

⁵³ Māga ūridak'āri, jōmaarāta ēidachida iru-it'ee, k'awa p'anadap'edaa perā jai-idaa bi. ⁵⁴ Mamīda Jesupa ma wēra k'au juade jita atap'eda, golpe pedeeji:

—Wēra chai, p'irabáiji!

⁵⁵ Aweda chok'ai beeji māik'aapa aramata p'irabaidachi. Māpai Jesupa jaraji nek'opidamerā. ⁵⁶ Chi ak'ōreerā p'era pik'a jōneejida. Mamīda Jesupa jaraji ma p'asada awaraarāmaa nepirinaadamerā.

Jesupa chi k'öp'äyoorä pëida jarateenadamerä

(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

9 Jesupa chi k'öp'äyoorä doce t'i p'e atap'eda, jaraji Tachi Ak'öre juapa netuara uchiapidamerä mäik'aapa k'ayaa k'ira t'ädoo jipadamerä. ² Mäpai ära pëiji k'ayaa beerä jipadamerä mäik'aapa jarateedamerä Tachi Ak'örepä eperäarä biit'ee ichi jua ek'ari, ichideerä p'aneedamerä. ³ Mägä pëirude Jesupa mägaji:

—Ode wärutade ateenáati pak'uru t'idik'a wädait'ee, muchila, pan, p'arat'a, maa-e pirä awaraa p'aru jidait'ee. ⁴ K'eudaik'äri, paräpa unuruta tede p'anéeti, mamäik'aapa wäruta misa. ⁵ P'uuru abaade parä auteebaida-e pirä mäik'aapa paräpa jarateepata ürídaamaa p'ani pirä, uchíati ma p'uurudeepa mäik'aapa biiridepema yooro p'ora nëep'éti ak'ipidait'ee Tachi Ak'örepä ära k'aripa-e pait'ee.

⁶ Mäpai chi k'öp'äyoorä wäjida p'uuru bee chaa. Tachi Ak'öre pedee pia jara pëida jaratee wäpachida mäik'aapa k'ayaa beerä jipapachida.

Rey Herodepa k'isia bada

(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

⁷ Rey Herodepa ürik'äri Jesupa mägee ne-inaa jömaweda oo bi, k'awa-e paji k'äata k'isiait'ee. Eperäarä ük'uruuräpa jarapachida Juan Bautista, chi piuda chok'ai p'irabaijida apachida. ⁸ Ük'uruuräpa jarapachida iru chonaaräwedapema Ak'öre pedee jarapari Elías. Jödee awaraaräpa jarapachida awaraa chonaaräwedapema Ak'öre pedee jarapari, chok'ai p'irabaida. ⁹ Mamída Herodepa mägaji:

—Taaräru mia jara pëida Juan Bautista otau t'iap'et'aadamerä. ¿K'aipaa mägí eperä? Mía üridoo irua oopari ne-inaa eperäaräpa p'oyaa oodak'aa ächi juadoopa.

Mapa Herodepa Jesús k'ira unu k'inia baji.

Jesupa eperäarä cinco mil nek'opida

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Jesús k'öp'äyoorä pachedak'äri ächia jaratee nipadap'edaamaapa, irumaa nepirijida jöma ächia oodap'edaa. Mäpai irua ära äyaa ateeji Betsaida p'uurudee.

¹¹ Mamída eperäaräpa k'awaadak'äri, t'ëe wäjida. Mäirä pacheruta unuk'äri, Jesupa ära auteebaiji mäik'aapa jarateeki Ak'örepä eperäarä bi k'inia bi ichi jua ek'ari ichideerä p'aneedamerä. Ma awara ära k'ayaa beerä jipaji.

¹² K'eupodopa chi k'öp'äyoorä Jesumaa chejida mäik'aapa mägajida:

—Eperäarä pëipáde ajida, iinadamerä mäik'aapa chik'o jirinadamerä p'uuru beemaa maa-e pirä ai ik'aawa eperäarä beemaa, nama wë-e perä nek'odait'ee.

¹³ Mäpai Jesupa mägaji:

—Paräpa chik'o téeti k'odamerä.

Ächia p'anaujida:

—Taipa iru p'anida ajida, pan joisomaa mäik'aapa chik'o omé. Mägí araa-e pait'ee wäda-e pirä chik'o netode na eperäarä chok'ara para biirä-it'ee.

¹⁴ Imik'iraarä cinco mil paji. Mamída Jesupa mägaji chi k'öp'äyoorāmaa:

—Su-ak'i p'aneepidapáde aji, cincuentacincuenta.

¹⁵ Aramägä jömaaräta su-ak'i p'aneepijida. ¹⁶ Tëepai, Jesupa jitaji ma pan joisomaa chik'o ome ome mäik'aapa it'aa ak'ip'eda, gracias jaraji Tachi Ak'öremaa ma chik'o pari. Mäpai k'örak'oop'eda, teeji chi k'öp'äyooräpa eperäarāmaa je-

denadamerā. ¹⁷Eperāārā nek'ojida bi jāwaa p'aneerutamaa. Maap'eda Jesús k'öp'āyoorāpa p'ejida k'oraa docena aba, ma chik'o pan pite ome nībeeda.

Pedropa jarada Jesús Tachi Ak'ōrepa pēida

(Mt 16.13-19; Mr 8.27-29)

¹⁸Ewari aba Jesús it'aa t'īmaa bak'āri chi k'öp'āyoorā ome, āramaa iidiji:

—¿Mi k'aima a p'anima aji, eperāārāpa?

¹⁹P'anaujida:

—Ũk'uruurāpa jara p'ani pi Juan Bautista, piup'eda p'irabaida. Awaraarāpa jara p'ani pi chonaarāwedapema Elías. Jōdee awaraarāpa jara p'ani pi chonaarāwedapema Ak'ōre pedee jarapari, chok'ai p'irabaida.

²⁰Māpai Jesupa iidiji:

—Parāpārama, ¿mi k'aima adaima? aji.

Māpai Pedropa p'anauji:

—Pi Cristo, Tachi Ak'ōrepa pēida eperāārā rey pamerā.

Jesupa jarada ijāadak'aa beerāpa ichi peedait'ee

(Mt 16.20-28; Mr 8.30–9.1)

²¹Mamīda Jesupa jīp'a jaraji māga nepirinaadamerā awaraarāmaa. ²²Māpai māgaji:

—Mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema ichita chupiria nībait'ee. Judiorā poro waibiarāpa, p'aareerā poroorāpa, māik'aapa Moisepa p'āda jarateepataarāpa mi k'īra unuamaa iru p'anadait'ee māik'aapa mi peepit'aadait'ee. Mamīda ewari ōpeemaa mi chok'ai p'irabaiit'eeda aji.

Sāga eperāārā nipadaipia bi Jesús ome

²³T'ēepai Jesupa māgaji jōmaweda ichi ome nipapataarāmaa:

—Eperā mi ome nipa k'inia bi pirā, k'īsiaik'araa bi ichia ne-inaa oo k'inia bidepai. Ichi kuruso āp'aipia bi eperā peenadait'eeek'a. Pia jarait'eera, ewari chaa oopia bi mia oopi bik'a, ma k'aurepa miapiruta pijida piurumaa. ²⁴Eperā piuamaa bi pirā mide ijāapari k'aurepa, māgi piuk'āri, atuait'ee. Mamīda eperā piuru pirā mide ijāapari k'aurepa, māgi it'aa wāit'ee ichi piuk'āri. ²⁵Ma awara ¿k'āare piata baima eperāpa ne-inaa pia na p'ek'au eujāde nībi jōmaweda ataru pirā, mamīda piup'eda chok'ai p'irabai-e pirā Ak'ōre eujāde? Ichia net'aa iru bi atuait'ee māik'aapa bainait'ee tok'arradee. ²⁶Eperā k'īra nejasia bi pirā jarait'ee mide ijāa bi maa-e pirā mi ūraa jarait'ee awaraarāmaa, māgara mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema jida k'īra nejasia bait'ee mēreda ait'ee, mi Ak'ōre Waibia k'īra wāreede chek'āri iru angeleerā ome. ²⁷Mia wāarata jararu. Nama p'aniirā ũk'uru piudai naaweda, unudait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāārā biru ichi jua ek'ari, ichideerā p'aneedamerā.

Jesús k'īra awaradaida

(Mt 17.1-8; Mr 9.2-8)

²⁸Tomiamaa māga jarada t'ēepai, Jesús wāji ee nok'odee. Ichi ome ateeji Pedro, Santiago māik'aapa Juan. Mama iru it'aa t'īmaa beeji. ²⁹Māgá it'aa t'īmaa bide ichi k'īra awaradachi māik'aapa chi p'aru t'o-t'oo uchiterreedachi. ³⁰Māga nide eperāārā jaure omé chejida māik'aapa pedee p'aneejida iru ome. Chonaarāwedapemaarā

Moisés Elías ome paji. ³¹ Āchi ik'aawa ĩdaa pia urua nĩbaji. Chejida Jesumaa jarade taarā-e nide chupiria nĩbait'ee mǎik'aapa piut'ee Jerusalende. ³² Mama ee nok'ode Pedro chi k'ōp'āyoorā ome tap'ok'ee jōnajida mīda, k'āida-ee p'anajida. Maperā unujida Jesús mǎgá k'īra wāree mǎik'aapa ma eperāarā omé. ³³ Ma eperāarā Jesús ik'aawaapa uchiarutade Pedropa mǎgaji:

—Tachi Jarateepari, ĩpia bi nama p'anadait'ee pi ome! Oodait'eeda aji, te chak'eerā ōpee, aba pi-it'ee, aba Moise-it'ee, chi apema Elia-it'ee.

Mamīda Pedropa k'īsia-ee mǎga jaraji. ³⁴ Iru pedee nĩbide ĵiararapa āchi jōmaweda aneu ata cheji. Mǎgá ĵiarara esajiak'a āchi unudak'āri, nejasiadachida. ³⁵ Māpai ma ĵiararadeepa Tachi Ak'ōrepa pedeeji:

—Nǎgida aji, mi Warra k'inia, mia jirit'erada. ĵŪrti iru pedee!

³⁶ Ma pedee ūridap'eda, Jesús ituaba beeji āra ome. Māpai k'ŭp'ee p'aneejida. Ma t'ēpai āchia unuda ma ewate apidaamaa nepirida-e paji.

Jesupa netuara uchiapida warra k'ap'iadeepa

(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)

³⁷ Ai norema Jesús, Pedro, Santiago mǎik'aapa Juan ee nok'odeepa edaa chedak'āri, eperāarā chok'ara chejida Jesús ome unudait'ee. ³⁸ Mǎirādepema eperā abaapa golpe pedeeji:

—Tachi Jarateepari, mi chupiria k'awaapáde aji. Mi warra apai iru bi ak'īnapáde aji. ³⁹ Netuarapa iru jita atak'āri, biapipari, wawapipari mǎik'aapa iduba k'ōp'ep'ee uchiapipari iru it'aideepa. Iru ichiak'au bik'aa. Maperā piupiit'eeda aji. ⁴⁰ Mia pi k'ōp'āyoorāmaa chupiria iidiji ma netuara uchiapit'aadamerā. Mamīda p'oyaada-e paji.

⁴¹ Jesupa p'anauji:

—Aai, eperāarā, ¿at'ārīta mide ijāada-e p'anik'ā? Ĵijāadak'aarāk'api p'ani! ¿Jōmasaa taarāit'ee parā ome ijāarutamaa? Anéeti ma warra.

⁴² Ma warra Jesús k'ait'a chek'āri, netuarapa eujāde bat'at'aaji mǎik'aapa waya wawat'aaji. Mamīda Jesupa ma netuara itriat'aaji mǎik'aapa uchiapit'aaji. Ma warra mǎgá ĵipap'eda, teeji chi ak'ōremaa. ⁴³ Arii p'anadap'edaarā jōmaweda p'era pik'a para beeji, Ak'ōrepa ne-inaa pia ooda unudap'edaa perā.

Jesupa waya jarada ichi peedait'ee

(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

Eperāarā ak'itrua para beeru misa Jesupa ooda k'aurepa, irua mǎgaji chi k'ōp'āyoorāmaa:

⁴⁴ —Na pedee pia ūrti mǎik'aapa k'īra atuanáati: eperāpa mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema baaipiit'ee k'achia beerā juade.

⁴⁵ Mamīda āchia k'awada-e paji irua jara k'inia bada. Tachi Ak'ōrepa āramaa at'āri mǎga k'awapi k'inia-e baji. Ma awara āchia waawee p'anajida iididait'ee k'āata jara k'inia baji.

Eperā waibiara bi Ak'ōre k'irapite

(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

⁴⁶ Maapai Jesús k'ōp'āyoorā aupedee p'aneejida k'awaadait'ee āchidepema k'aita waibiara bi. ⁴⁷ Jesupa k'awaak'āri ārapa k'isia p'ani, warra chai ataji māik'aapa ak'inī bijī ichi ik'aawa ⁴⁸ māik'aapa māgaji:

—Eperāpa mide ijāa bi k'aurepa nāgī warra chaik'a auteebairu pirā, mi jida auteebaipari. Ma awara chi mi auteebairupa mi pēida auk'a auteebaipari. Mapa chi parādepema ek'ariara pik'a bi audua-ee bairā, māgita waibiara pait'ee Ak'ōre k'irapite.

Jesús ome nipak'aa bipa netuara uchiapida

(Mr 9.38-40)

⁴⁹ Māpai Juanpa māgaji:

—Tachi Jarateepari, taipa unujida eperāpa pi tī jarap'eda, netuara uchiapi bi eperāārā k'ap'iadeepa. Māga unudak'āri, taipa oonaapāde ajida, tachi ome nipak'aa perā.

⁵⁰ Jesupa p'anauji:

—Ichiak'au oopíti. Tachi ome nipak'aa pijida, tachi eere bida aji.

Samaria eujādepemaarāpa Jesús yiarāa iru p'anadap'edaa

⁵¹ Ewari k'ait'a pa wāk'āri Jesús it'aa wāit'ee, sōcharra wāji Jerusalén ode. ⁵² Ichi naa eperāārā chok'a pēiji Samaria eujādepema p'uuru k'aipēe bīmaa, te jiridamerā aide k'aidait'ee. ⁵³ Mamīda ma Samaria eujādepemaarāpa iru auteebai k'iniada-e paji, k'awa p'anadap'edaa perā judiorā p'uuru Jerusalendee wāru. ⁵⁴ Chi k'ōp'āyoorā Santiago Juan ome māga k'awaa atadak'āri, Jesumaa māgajida:

—Tachi Waibia, ¿k'inia bik'ā ajida, taipa pa it'iipa baaipidamerā mairā īri, jōdaidamerā?

⁵⁵ Mamīda Jesupa āra itriak'ooji, māgā k'achia k'isiadap'edaa perā. ⁵⁶ Māpai wājida awarāa p'uuru k'aipēedee.

Jesús ome nipa k'inia p'anadap'edaarā

(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Ode wādade eperāpa Jesumaa māgaji:

—Tachi Waibia, pi ome wā k'inia bida aji, chi wārumaa.

⁵⁸ Jesupa p'anauji:

—Usap'á yooro te uria iru bee māik'aapa ipanaarā te iru bee. Mamīda mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema arajāgaa ni, k'āipari wēe. Made k'ísajai, jarai naaweda wāara mi ome nipa k'inia bi wa māga-e.

⁵⁹ Māpai Jesupa māgaji awarāa eperāmaa:

—Mi ome nipa chéji.

Irua p'anauji:

—Tachi Waibia, mi jida pi ome nipaparii k'inia bi. Mamīda ai naaweda mi ak'ōre iapipāde aji, iru piuk'āri.

⁶⁰ Jesupa p'anauji:

—Ichiak'au bipáde aji, atuadait'eerāpa āchi piudap'edaarā iadamerā. Pi, jōdee, nipa chéji mi ome mǎik'aapa jaratééji Tachi Ak'ōrepa eperāarā biit'ee ichi jua ek'ari ichideerā p'aneedamerā.

⁶¹ Māpai awaraa eperāpa māgaji:

—Tachi Waibia, pi ome nipa k'inia bida aji. Mamīda ai naaweda wāpíji mi tede-pemaarā ak'ide.

⁶² Jesupa p'anauiji:

—Eperāpa eujā p'ēirat'ímaa bi pirā aradopa, jīp'a nok'ooree ak'īpia bi. Āpítee ak'iru pirā, pia ba-e pait'ee Tachi Ak'ōre jua ek'ari ichideerā ome.

Jesupa eperāarā setenta y dos pēida jarateenadamerā

10 Maap'eda Jesupa chi k'ōp'āyoorā awara setenta y dos jirit'eraji ichi ome ni-papataarādepema. Āra ome-omee pēiji ichi naa wādamerā p'uuru bee chaa ichi wāit'ee badamaa. ² Āra pēik'āri, māgaji:

—Eperāarā chok'ara mide waide ijāada-e p'ani. Ne-uu audú chau b́k'api p'ani. Mamīda mimiapataarā chok'ara-ee p'ani. Mapa iidipatáati Tachi Ak'ōre, ma ne-uu chiparimaa awaraa mimiapataarā pēimerā chi chau bi p'ede. ³ Wátí eperāarāmaa jarateede. Mía parā pēiru oveja chak'eerā pēik'ajik'a ne-animalaarā k'achia beerā t'āide. ⁴ Na wārutade ateenáati muchila, p'arat'a maa-e pirā awaraa chancla. Ichiaba taarā ak'inī p'aneenáati pedeedait'ee chi unurutaarā ome. ⁵ Eperā tede t'ūdak'āri, naapiara jarapatáati: “Na te pidaarā pia p'anapatáati.” ⁶ Māgá eperā t'āri pia paraa pirā ma tede, iru k'āiwee beei'tee. Mamīda iru t'āri pia-e bi pirā parā ome, Tachi Ak'ōrepa iru k'āiwee bapi-e pait'ee. ⁷ Ma tede p'anéeti. Ārapa teeruta k'óti mǎik'aapa tóti, parā, mi mimiapataarāpa māga atadaipia bairā pāchi mimia pari. Te awara-awaraa nipanáati; te abaadepai p'anéeti.

⁸ P'uurude panadak'āri, ma p'uurudepemaarāpa parā auteebairuta pirā, k'óti ārapa teeruta. ⁹ Ma p'uurudepema k'ayaa beerā jipak'óoti mǎik'aapa mǎirāmaa jaráti: “Tachi Ak'ōrepa parā bi k'inia bi ichi jua ek'ari ichideerā p'aneedamerā.”

¹⁰ Mamīda awaraa p'uurude panadak'āri, ma p'uurudepemaarāpa parā auteebaidade pirā, calle jāde wāyaarutade nāga jaráti: ¹¹ “¡Pāchi p'uurudepema yooro p'ora tai biiride beeda paara nēep'eruta, parā t'āri k'achia p'anadairā tai ome! K'awáati Tachi Ak'ōrepa parā bi k'inia bi ichi jua ek'ari ichideerā p'aneedamerā. Mamīda parāpa māga k'iniada-e.” ¹² Mía jara bi: Ak'ōre ewari waibia ewate irua ma p'uurudepemaarā audupiara k'achia ooi'tee, chonaarāweda Sodoma pidaarā k'achia ooda k'āyaara.

P'uuru pidaarāpa Ak'ōre Ūraa ūridaamaa p'anadap'edaa

(Mt 11.20-24)

¹³ —¡Aai, Corazín p'uurudepemaarā! ¡Aai, Betsaida p'uurudepemaarā! ¡Tachi Ak'ōrepa parā k'achiadee pēiit'ee! Tiro p'uurude, Sidón p'uurude eperāpa ooda paara ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa, mía parā p'uurude oodak'a, taarā-e weda ijāak'ajida. Ārapa p'ek'au k'achia oopata oo amaa k'inia jōnipa chupiria iidik'ajida Tachi Ak'ōremaa. Ma p'ek'au k'achia oopata k'aurepa t'āri p'uapa p'aru p'āimaa jīk'ajida mǎik'aapa it'abarre p'ora it'aa p'ok'ajida āchi poro īri. ¹⁴ Maperā mía jara bi: Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate irua parā k'achiara ooi'tee ma Tiro p'uurudepemaarā k'āyaara mǎik'aapa Sidón p'uurudepemaarā k'āyaara. ¹⁵ Ichi-

aba parā Capernaum p'uurudepemaarā, ¿k'isia p'anik'ā parā p'uuruta awaraa p'uuru k'āyaara waibiara pait'ee Ak'ōre k'irapite? ¡Ma k'āyaara irua parā p'uuruta jōt'aait'ee!

¹⁶ 'K'ōp'āyoorā, eperāpa parā pedee ūrik'āri, mi pedeeek'a ūriit'ee. Jōdee chi parā yiarāa iru bipā mi jida yiarāa iru bi. Ma awara mi yiarāa iru bi pirā, ichiaba mi Ak'ōre, mi pēida, yiarāa iru bi.

Setenta y dos āpítee chedap'edaa

¹⁷ Ma setenta y dos pēida eperāarā āpítee chedak'āri, t'āri o-ī-ia p'anajida. Māgapachida:

—Tachi Waibia, ¡taipa pi k'ap'ia pari pedeedak'āri, netuaraarāpa paara oopachida taipa jaradap'edaak'a!

¹⁸ Jesupa p'anauji:

—Wāara. Mía Satanás unuji it'ariipa baaik'āri pa baaiparik'a. ¹⁹ Mía parā k'aripaji t'iadamerā taamaarā īri māik'aapa tusōre īri, parāmaa maarepida k'aada-ee. K'aripaji chōopataadamerā Netuara Poro Waibia ome; irua parā p'ua oo-ee. ²⁰ Maperā parā t'āri o-ia p'anadaipia bi. Mamīda ma k'āyaara o-īara p'anadaipia bi Tachi Ak'ōrepa parā t'ī p'ā iru bairā it'ari ichideerā t'ī p'ā jēra bi librode.

Jesús t'āri o-ia bada

(Mt 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Māgá pedee bide Tachi Ak'ōre Jaurepa iru audú t'āri o-īapiji. Māpai irua māgaji:

—Ak'ōre Waibia, pi jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Ne-inaa jōmaweda it'ari nībi, na p'ek'au eujāde nībi paara pi jua ek'ari bi. Mi t'āri o-ia bi pia eperāarā jīp'aarāmaa k'awapiru perā ne-inaa pia waide k'awapi-e pada k'isia k'awaa beerāmaa māik'aapa poro wēsaa beerāmaa. Māga ooji māga oo k'inia bada perā.

²² 'Mi Ak'ōrepa ne-inaa jōma bijī mi jua ek'ari mia ak'ipariimerā. Tachi Ak'ōrepapai wāara mi, ichi Warra k'awa bi. Māgá ichiaba mi, chi Warrapapai wāara iru k'awa bi. Mamīda mia iru k'awapii mia k'awapi k'inia bi eperāarāmaa.

²³ Māpai Jesupa ak'iji chi k'ōp'āyoorāmaa māik'aapa māgaji:

—Parā, chi na ne-inaa unu p'aniirā, wāara t'āri o-ia p'ani. ²⁴ Mía jara bi: Chonaarāweda Ak'ōre pedee jarapataarāpa māik'aapa reyrāpa unu k'inia p'anajida parāpa unu p'ani. Mamīda unuda-e paji. Ichiaba ūri k'inia p'anajida parāpa nama ūri p'ani. Mamīda ūrida-e paji, ewari ma-it'ee waide pa-e bada perā.

Jesupa nepirida Samariadepema t'āri pia badade

²⁵ Ewari aba Moisepa p'āda jarateepari pedeenaji Jesús ome. K'awaait'ee Jesupa wāara Ak'ōre Ūraa k'awa bi wa māga-e, māgipa iidiji:

—Tachi Jarateepari, ¿k'āata ooyama aji, mi it'aa wāit'ee?

²⁶ Jesupa p'anauji:

—¿K'āata jara bi Moisepa p'ādade? ¿K'āata unu bima aji, aide?

²⁷ Ma Moisepa p'āda jarateeparipa p'anauji:

—'Tachi Ak'ōre Waibia k'inia iru baparīiji pichi t'āripa māik'aapa ne-inaa jōmaa k'āyaara iru k'inia iru baparīiji. Ewari chaa k'īsíaji irude pichi t'āripa;' (Dt 6.5) 'ma awara awaraarā k'inia iru baparīiji, pichi k'ap'ia k'inia iru baparik'a.' (Lv 19.18)

²⁸ Māpai Jesupa māgaji:

—Pia p'anaujipi. Māga ooru pirā, ichita bapariit'ee Ak'ōre eujāde.

²⁹ Mamīda ma Moisepa p'āda jarateeparipa waapiara k'awaa k'inia baji. Mapa iidiji:

—Pia awaraarāda ak'āri, ¿k'aita jara k'inia bima? aji.

³⁰ Māpai Jesupa nāga nepiriji jarateet'ee:

—Eperā Jerusalén ode wāji Jericó p'uurudee. Māgá ode wāde nechiapataarā uchi-ajida. Ma eperā p'ua oojida māik'aapa iru p'aru paara chia atajida. Perá peet'aajida. ³¹ Bii-ap'eda, p'aare cheji ma ode. Mamīda ma eperā eujāde bi unuk'āri, jip'a wāyaaji ichi ode. ³² T'ēepai Leví ēreerādepema uchiada ichiaba ma ode che wāji. Mamīda ma eperā māgā unuk'āri, ichiaba jip'a ichi ode wāyaaji. ³³ Ma t'ēepai Samariadepema ichiaba ma ode cheji. Māgipa ma eperā unuk'āri, iru chupiria k'awaaji. ³⁴ Iru k'ait'a wāp'eda, aceite vino ome p'uruji iru k'ap'ia p'ua bimāi māik'aapa p'aru sorede beda ataji. Māpai ma eperā su-ak'i binaji ichi burrode māik'aapa ateeji eperāarā temaa ak'i p'anadamerā. ³⁵ Ai norema ma Samariadepemapa p'arat'a tau omé ēt'a atap'eda, teeji ma te chiparimaa māik'aapa māgaji: “Jā eperā ak'i baparíiji mi cheru misa. Na p'arat'a awara faltaru pirā, mia p'aait'eeda” aji.

³⁶ Māga nepirip'eda, Jesupa iidiji ma Moisepa p'āda jarateeparimaa:

—¿K'āata k'isia bima? aji. ¿Ma ōpeedepema chisāgipa ma eperā ak'ijima ichi k'ap'ia ak'iparik'a?

³⁷ Ma Moisepa p'āda jarateeparipa p'anauji:

—Chi chupiria k'awaadapa pajida aji.

Māpai Jesupa māgaji:

—Pia auk'a oopāde aji, chupiria chedeerāmaa.

Jesús Marta tede p'asianada

³⁸ Maap'eda ma ode Jesús waya wā nipaji Jerusalendee. Panaji p'uuru k'aipeede. Mama wēra t'ijarapatap'edaa Martapa iru auteebaiji ichi tede. ³⁹ Marta ipewēra María mama baji. Ichi Jesús biiri ik'aawa su-ak'i beeji ūriit'ee irua jararu. ⁴⁰ Mamīda Marta ne-inaa audú oomaa beeji nek'opiit'ee Jesumaa māik'aapa chi k'ōp'āyoorāmaa. Mapa Jesús k'ait'a cheji māik'aapa māgaji:

—Tachi Waibia, ¿pi-it'ee p'ua-e bik'ā aji, mi ipewērapa mi k'aripa-e bi? Mia ne-inaa chok'ara iru bi ooit'ee. Mapa jarāji irua k'aripamerā.

⁴¹ Mamīda Jesupa p'anauji:

—Marta, Marta, pi audú k'isia nībida aji, ne-inaa pi-ia oo k'iniapa. ⁴² Mamīda Mariapa ne-inaa piara jiriji ooit'ee, mi nama bi misa. Apidaapa jarada-e pait'ee irua māga onnaamerā.

Jesupa jarateeda it'aa t'ī k'awaadamerā

(Mt 6.9-15; 7.7-11)

11 Ewari aba Jesús it'aa t'ī aupak'āri, k'ōp'āyo abaapa māgaji:

—Tachi Waibia, jaratēeji taipā it'aa t'ī k'awaadamerā, Juan Bautistapa chi k'ōp'āyoorāmaa jarateedak'a.

² Māpai Jesupa māgaji:

—Parā it'aa t'īdak'āri, nāga jarāti:

Tachi Ak'ōre it'ari bi,

pi t'ī awaraa t'ī k'āyaara pipiara bi.

Eperāarā bīji pichi jua ek'ari pichideerā p'aneedamerā.

[Óoji pichia k'inia bik'a na p'ek'au eujāde, it'ari ooparik'a.]

³Tai-it'ee chik'o téeki ewari chaa k'odait'ee.

⁴Taipa p'ek'au k'achia oopata chupiria k'awáaji māik'aapa perdonáaji taipa perdonaapatak'a, awaraarāpa taimaa ne-inaa k'achia oodak'āri.

Tai k'achiade baaipináaji.

Tai k'aripa atáji Netuara Poro Waibia juadeepa.

⁵Ichiaba Jesupa māgaji:

—K'isiadāma nāgide. Parādepemapa k'ōp'āyo iru bai. Esapite pi wāi iru temaa māik'aapa jarai: “K'ōp'āyo, mi-it'ee pan ōpee téeki, ⁶k'ōp'āyo aba et'ewapai t'imiipa pacheda perā mi temāi. Maarepida wēe bi teit'ee k'omerā.” ⁷Māga p'asada paara, irua jara-e pai: “Mi ichiak'au bīji. Puerta jāa iru bi. Mi warrarā mi ome nama k'āi p'anipi. Mapa p'irabai-eda a-e pai, pimaa ne-inaa teede.” ⁸Mia jara bi: Māgi k'ōp'āyo p'irabai-e pirā ne-inaa teit'ee pi ichi k'ōp'āyo perā, māgara p'irabaiit'ee waa iidi nībanaamerā. Teit'ee ne-inaa jōma pia falta bi. ⁹Maperā mia nāga jara bi. Iidi-patāati Tachi Ak'ōremaa. Irua teit'eepi. Jiripatāati. Irua k'awapiit'eepi. Eperāpa puerta t'aide t'iparik'a, Ak'ōremaa t'ipatāati. Irua parā k'aripait'eepi. ¹⁰Chi iidi bimaa Tachi Ak'ōrepa teepari; chi jiri bimaa Tachi Ak'ōrepa k'awapipari māik'aapa chi tī bimaa ewapari.

¹¹‘¿Parādepema ak'ōrepa taama teeik'ā ichi warramaa, irua chik'o iidik'āri?

¹²Maa-e pirā, ¿tusōre teeik'ā irumaa, ne-imi iidik'āri? ¹³¡Māga-epi! Parā, ne-inaa k'achia oopataarā mīda, pāchi warrarāmaa net'aa pia tee k'awa p'ani. Parāpa māga ooruta pirā, ¡audupiarā pāchi it'aripema Ak'ōre Waibia ichi Jaure teit'ee chi iidirutaarāmaa!

Jesús Netuara Poro Waibia jua ek'ari bida adap'edaa

(Mt 12.22-30; Mr 3.20-27)

¹⁴Ewari aba Jesupa netuara uchiapimaa baji eperā pedee atua bi k'ap'iadeepa. Ma netuara uchiak'āri, ma eperā pedee beeji. Māga unudak'āri, arii p'anadap'edaarā ak'itrua para beeji. ¹⁵Mamīda ūk'uruurāpa māgajida:

—Beelzebú, Netuara Poro Waibia juapata jāgā netuaraarā uchiapiparida ajida.

¹⁶Māpai awaraarāpa Jesús imiatee k'inia p'anadap'edaa perā, iidijida ne-inaa oomerā Tachi Ak'ōrepapai oopari. Māga oorū pirā, k'awadayada ajida, Tachi Ak'ōre juapa ooda. ¹⁷Mamīda Jesupa k'awaji āchia k'isia p'ani. Mapa māgaji:

—P'uuru pidaarāpa āchi auk'aarā jēreruta pirā, waa araa p'anapataada-e pai. Āchi itu jōdaridait'ee māik'aapa āchi te āri baibeeit'ee. ¹⁸Māga pik'a Netuara Poro Waibiapa ichi auk'aarā jēreru pirā, āchi itu jōdaridai. Parāpa jara p'anik'a mi Beelzebú eere bada paara, ichideerā jēre-e pak'aji. ¹⁹Ma awara māga pada paara ¿k'ai juapa parā eere p'aniirāpa netuaraarā uchiapipatama? ¡Netuara juapa-epi! Āchiata ak'ipipata parā pia k'isiada-e p'ani. ²⁰Jōdee mia netuaraarā uchiapipari pirā Tachi Ak'ōre Waibia juapa, jara k'inia bi irā Tachi Ak'ōredeerā poro waibia nama bi.

²¹Eperā juataura bipa ichi te jīak'āri espada ome, k'isia bi apida t'ituda-e pai ichi net'aa chiade. ²²Mamīda eperā iru k'āyaara juataura bi cheru pirā māik'aapa iru p'oyaaru pirā, iru espada jāri atai māik'aapa iru net'aa p'e atadari. Mi waibiara bi Netuara Poro Waibia k'āyaara. Mapa netuaraarā mi jua choodak'aa.

²³ Eperā mi eere bi-e pirā, mi k'ira unuamaa iru bi. Ichiaba mi k'aripa-e bi pirā awaraarā Tachi Ak'ōre jua ek'ari p'anapataadamerā, eperāarā āyaa pēipari mi ik'aawaapa.

Netuara eperā k'ap'iade waya merātia bada

(Mt 12.43-45)

²⁴ —Eperā k'ap'iadeepa netuara uchiapidak'ari, māgipa jiri nipapari eujā p'ūasaa sāma īiit'ee. Mamīda unu-e pak'ari, k'isiapari: “Waya merātianait'ee ma eperā k'ap'iade, mi naaweda badamāi.” ²⁵ Chek'ari, unu chepari ma eperā k'ap'ia pi-ia bi; te barrep'eda, siip'eda pi-ia bik'a. ²⁶ Māga unuk'ari, jirinapari awaraa netuara si-ete k'achia ichi k'āyaara māik'aapa ma eperā k'ap'iade merātia chepata. Māgā ma eperā audupia k'achiade beeit'ee naaweda bada k'āyaara.

Wāara t'ari o-ia p'aniirā

²⁷ Jesupa māgā pedeemaa bide arii p'anadap'edaarādepema wērapa māgaji:

—iT'ari o-ia bapari pi nawe, chi pi t'oda māik'aapa warida!

²⁸ Jesupa p'anauji:

—iMa k'āyaara t'ari o-iaara bapari chi Tachi Ak'ōre pedee ūrip'eda, ooparipa ma jara bik'a!

Ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa unu k'inia p'anadap'edaa

(Mt 12.38-42; Mr 8.12)

²⁹ Māgā pedee bide eperāarā cho-k'ara chepachida iru ik'aawa seedarutamaa. Māpai ichia jaramaa beejī āramaa:

—Parā īrapemaarā t'ari k'achia-idaa p'anida aji. Iidipata mia oomerā ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Mamīda Tachi Ak'ōrepa ooit'ee chonaarāweda Jonás ome oodak'a. ³⁰ Tachi Ak'ōrepa Jonás pēidak'a Nínive p'uurudepemaarāmaa ichi pedee jamerā, māga pik'a mi, chi Eperā Ak'ōre Tru-adepera pēiji ichi pedee jamerā parā īrapemaarāmaa. ³¹ Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate irua parā īrapemaarāpa oopatap'edaa ak'ik'ari jarait'ee pia wa k'achia, Reina Sur Eerepemapā parā imiateeit'ee Tachi Ak'ōrepa k'achiadee pēimerā. Chonaarāweda ma reina t'imiipa cheji Rey Salomón k'isia k'awaa bi pedee ūride. Mamīda nama bi aba waibiara bi Salomón k'āyaara. ³² Ma ewate ichiaba Nínive p'uuru pidaarāpa parā īrapemaarā imiateedait'ee, Tachi Ak'ōrepa parā k'achiadee pēimerā. Chonaarāweda Tachi Ak'ōrepa Jonás pēik'ari Nínive pidaarāmaa, ārapa p'ek'au k'achia oopatap'edaa oo amaa wājida. Mamīda parā īrapemaarāpa p'ek'au k'achia oopata oo amaada-e, aba Jonás k'āyaara waibiara bipa jara cheji mīda māga oodamerā.

Jesupa tachi taude jarateeda

(Mt 5.15; 6.22-23)

³³ —Lámpara k'oodak'aa mera bidait'ee ne-inaa ek'ari. Ma k'āyaara k'oodak'ari, ne-inaa īri it'f ata bipata, jōma te jāde p'aniirāpa īdaa unudamerā. ³⁴ Tachi tau lam-parak'a īdaa pik'a bi tachi k'ap'ia-it'ee. Pichi tau pia bak'ari, k'ap'ia jōmaweda īdaa pik'a bide bait'ee. Mamīda pichi tau k'achia bi pirā, k'ap'ia jōmaweda p'āriu pik'a bide bait'ee. ³⁵ K'īrak'aupai pi īdaa pik'a bi p'āriu pik'a padarii. Pia jarait'eera, k'īrak'aupai

k'ĩsiai pia Tachi Ak'õre wāara k'awa bi, mi ūraade ijāa-e bi mīda. ³⁶ Mi ūraade ijāa bi k'aurepa pi k'ap'ia jōmaweda īdaa pik'a bide bi pirā, Tachi Ak'õre wāara k'await'ee, lāmpara uruade ne-inaa pia unupatak'a.

Jesupa jarada fariseorāmaa māk'aapa Moisepa p'āda jarateepataarāmaa

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

³⁷ Jesús pedee aupak'āri, fariseo abaapa jaraji ichi ome wāmerā ichi temaa nek'ode. Ma tede t'īup'eda, Jesús mesade su-ak'i beejī. ³⁸ Ma fariseo p'era pik'a baji Jesupa ichi jua sii-e pada perā nek'oi naaweda, fariseorāpa oopatak'a. ³⁹ Mamīda Jesupa mājaji:

—Parā fariseorāpa vaso māk'aapa p'arat'u taawaik'a eere pi-ia siipatada aji. Mamīda mājī edajāde ipuru bi ne-inaa k'achiapa, parā t'āri k'achia p'anadairā. Chīara net'aa chiapata māk'aapa chīara k'ūrapata. ⁴⁰ ¡Parā k'isia k'awada-ee p'ani! ¿K'awada-e p'anik'ā chi parā k'ap'ia oodapa parā t'āri ichiaba ooda? ⁴¹ Eperāarā chupiria k'awāati māk'aapa t'āripa āchima ne-inaa téeti. Māpaipi Tachi Ak'õrepa parā pia ak'ipariit'ee.

⁴² ¡Aai, Tachi Ak'õrepa parā fariseorā k'achiadee pēiit'ee! Tachi Ak'õre-it'ee nāgee aliño awara bipata: menta, ruda, awaraa ne-inaa k'arra ome; mājī diezdepema chaa, aba. Mamīda parā-it'ee p'ua-e bi ne-inaa oodait'ee Ak'õrepa oopi bik'a, iru k'inia iru p'anadairā. Māgata oodaipia bi parāpa ne-inaa oopata ome.

⁴³ ¡Aai, Tachi Ak'õrepa parā fariseorā k'achiadee pēiit'ee! Tachi Ak'õre Ūraa jarateepata tede p'anadak'āri, su-ak'i beepari pipiara bide su-ak'i p'aneepata, k'inia p'anapata perā eperāarāpa parā ak'idamerā āchi waibiarāk'a. Ma awara calle jāde nipadak'āri, k'inia p'anapata jōmaarāpa parāmaa saludaadamerā, āchi poro waibiarā ome oopatak'a.

⁴⁴ ¡Aai, Tachi Ak'õrepa parā k'achiadee pēiit'ee! Eperāarā pariatua jāira īri t'īapata, k'awada-ee aide eperā piuda bi. Parā ma jāirāk'ata p'ani, pāchi t'āride k'isia k'achia iru p'anadairā.

⁴⁵ Māpai Moisepa p'āda jarateeparipa mājaji:

—Tachi Jarateepari, pia ma pedee jarak'āri, ichiaba taimaa ik'achia jara bida aji.

⁴⁶ Mamīda Jesupa mājaji:

—¡Aai, Tachi Ak'õrepa parā Moisepa p'āda jarateepataarā ichiaba k'achiadee pēiit'ee! Eperāarāmaa audú ne-inaa chok'ara oopipata tachi chonaarāpa chonaarāweda oopatap'edaak'a. Mamīda ārapa ma jōma p'oyaa ooda-e pak'āri parāpa jarapatak'a, maarepida k'aripada-e.

⁴⁷ ¡Aai, Tachi Ak'õrepa parā k'achiadee pēiit'ee! Pi-ia oopata chonaarāwedapema Ak'õre pedee jarapataarā iadap'edaamāi, eperāarāpa āra k'irāpadamerā. ¡Mamīda parā chonaarāpata āra peek'oojida! ⁴⁸ Parāpa māga oodak'āri, ak'ipipata auk'a ook'ajida pāchi chonaarāpa oodap'edaak'a, parā īrapemaarāpa auk'a ūridaamaa p'anapata perā Ak'õre pedee jarapataarāpa jara p'ani. Āchia ma Ak'õre pedee jarapataarā peek'oojida māk'aapa parāpa māgiirā iadap'edaamāi pi-ia oopata.

⁴⁹ Mapa Tachi Ak'õrepa na k'isia k'awaa pedee jaraji: “Mi pedee jarapataarā pēiit'eeda aji, mi ūraa jarateepataarā ome. Mamīda ūk'uru peedait'ee; jōdee awaraarā jīridait'ee miapidait'ee.” ⁵⁰ Parā chonaarāpa māga oopachida. Ak'õre pedee jarapataarā peepachida. Maperā īrā Tachi Ak'õrepa parā k'achia ooit'ee. ⁵¹ Na eujā oodak'āriipa iru pedee jarapataarā peepata; Abeldepa Zacarías parumaa. Ma

Zacarías peejida Tachi Ak'õre tede, te t'ĩupata altarmāi esajĩak'a. Maperāpi mia jara bi: Tachi Ak'õrepa ĩrapemaarā k'achia ooit'ee ma oopatap'edaa pari.

⁵² 'Aai, Tachi Ak'õrepa parā Moisepa p'āda jarateepataarā k'achidee peĩit'ee! Eperāarāpa llave iru p'anapatak'a puerta ewadait'ee, māga pik'a parāpa Tachi Ak'õre Ūraa iru p'anapata. Mamĩda ma ūraade jara bi awaraarāmaa k'awapidaamaa p'ani. K'iniadak'aa awaraarāpa ma pedee ūridamerā māk'aapa oodamerā irua jara bik'a.

⁵³⁻⁵⁴ Jesupa ma jōma jarap'eda, ma Moisepa p'āda jarateepataarā māk'aapa fariseorā k'ĩraudachida. Iidida chok'ara iidi p'aneejida iru k'achiade baaipidai jĩak'aapa irua p'anauda k'aurepa. Mamĩda p'oyaa imiateeda-e paji.

Jesupa ūraada fariseorāk'a p'ananaadamerā

12 Jesús at'āri mama bide eperāarā audupiara see nĩba cheji iru badamāi. Audũ cho-k'ara nĩbada perā, awaraarā biĩri ĩri paara t'ĩak'oo wāpachida. Māpai Jesupa jarateemaa beeji chi k'õp'āyoorāmaa:

—K'ĩrak'aupai fariseorā levadura ome; pia jarait'eera, āchia jarateepata ome. Jara-teepatada apata Tachi Ak'õrepa k'ĩnia bi eperāarāpa oodamerā. Mamĩda āchia māga oodak'aa, t'āri k'achia p'anadairā. ² Tachi Ak'õrepa āchi k'ĩsia t'āridepai k'awaapiit'ee māk'aapa āchia ne-inaa mera oopata unupit'ee. ³ Wāara ne-inaa jōmaweda parāpa mera jarapata irua tau taawa k'awaapiit'ee. Pāchi puerta jĩadap'eda pedee mera jaradap'edaa paara tau taawa k'awaapiit'ee terraza ĩriipa biaruk'a.

K'aita waaweedaipia bi

(Mt 10.26-31)

⁴ —Michi k'õp'āyoorā, mia nāga jara bi. Waaweenāati parā jiri p'aniĩrā peedait'ee, ārapa parā p'oyaa atuapida-e perā tok'arradee. ⁵ Jarait'ee k'aita waaweedaipia bi. Tachi Ak'õre waawéeti iruata tachi piupii perā māk'aapa atuapii perā. Wāara iruta waaweedaipia bi.

⁶ '¿Netopata-ek'ā ipana chak'e joisomaa p'arat'a tau omee pari? Eperāarāpa māga oopata ipana chak'e mak'ĩara vale-e bi jĩak'aapa. Mamĩda Tachi Ak'õrepa ma ipana chak'eerā pia ak'ipari. ⁷ Parā jida mágá ak'ipari. Parā puda paara irua juasia iru bi. Mapa waaweenāati, Tachi Ak'õrepa parā k'iniara iru bapari perā ipanaarā k'āyaara.

Jesucristode ijāapatada apataarā awaraarā k'ĩrapite

(Mt 10.32-33; 10.19-20; 12.32)

⁸ —Mia nāga jara bi. Eperāpa tau taawa jararu pirā ichi Jesucristode ijāapari, mi, chi Eperā Ak'õre Truadepemapa pida jarait'ee: “Māgĩ méré” Tachi Ak'õre angeleerā k'ĩrapite. ⁹ Mamĩda eperāpa meraru pirā mide ijāapari, mágara mia pida merait'ee. “Māgĩ mēre-eda” ait'ee Tachi Ak'õre angeleerā k'ĩrapite.

¹⁰ Tachi Ak'õrepa eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata wēpapi'āri, wēpapii āchia ik'achia jarapata paara Eperā Ak'õre Truadepema āpĩte. Mamĩda ik'achia jararuta pirā iru Jaure āpĩte, māgee p'ek'au k'achia wēpapi-e pait'ee.

¹¹ Parā mide ijāapata k'aurepa eperāarāpa parā ateedak'āri Ak'õre Ūraa jarateepata tede maa-e pirā charraarāmaa māk'aapa poro waibiarāmaa imiateedait'ee, k'ĩsianāati sāga p'anaudait'ee maa-e pirā k'āata jaradait'ee. ¹² Māirā k'ĩrapite panadak'āri māk'aapa pedeedait'ee pak'āri, Tachi Ak'õre Jaurepa jarateeit'ee, p'anau k'awaadamerā.

Jesupa nepirida p'arat'a paraa bi, k'isia k'awa-ee bide

¹³ See nibadadepema abaapa Jesumaa mägaji:

—Tachi Jarateepari, jaráji mi ipemamaa tai ak'õrepa net'aa bëida t'oomerã mi ome.

¹⁴ Jesupa p'anauji:

—K'õp'äyo, ¿k'aipa mi bijima aji, parã charrak'a mäge jamerã?

¹⁵ Ichiaba mägaji:

—K'irak'aupai net'aa k'ĩadai. Eperãarã t'ãri o-ia p'anadak'aa net'aara p'e iru p'anadairã.

¹⁶ Mäpai Jesupa nãga nepiriji jarateet'ee ma et'ewa jaradade:

Eperã p'arat'ara bi bapachi. Ne-uu waibia iru bada perã, net'atau waibia ewapachi. ¹⁷ Mapa k'isia beej: “¿K'ãata ooyama? aji. Te wëe bi michi net'atau jômaweda iait'ee.” ¹⁸ Mäpai ma p'arat'ara bipa k'isia ataji. “K'awa bida aji, k'ãata ooit'ee. Mi net'atau iapata te wãrait'ee mãik'aapa awaraa te waibiara oo atait'ee. Mäga michi net'atau net'aa iru bi ome, jômaweda iayada aji, ma tede. ¹⁹ Maapai mia jarai michi t'ãridepai: ‘Mia net'aara iru bi. Nãgĩ ome año chok'ara pia bapariit'ee. Ĥrá ĩit'ee, nek'oit'ee, ne-inaa toit'ee mãik'aapa o-ia bapariit'eeda’ aji.” ²⁰ Mamĩda ma p'arat'ara bipa mäge k'isia bide Tachi Ak'õrepa irumaa mägaji: “¿Pi k'isia k'awa-ee bi! Idi weda p'arik'ua pi piut'ee. Maap'eda, ¿k'aipa atait'eema aji, pia net'aara ia iru bi?”

²¹ Ma nepiri aupak'ãri, Jesupa mägaji:

—Mäga uchiat'eeda aji, eperãpa net'aara p'e atak'ãri ichi-it'ee, Tachi Ak'õrede ijãa-ee.

Tachi Ak'õrepa chi warrarã pia ak'ipari

(Mt 6.25-34)

²² Maap'eda Jesupa mägaji chi k'õp'äyoorãmaa:

—Mia jara bi: K'isia jõnanãati k'ãata k'odait'ee mäge chok'ai p'anadait'ee. Ichiaba k'isianãati sãga p'aru atadait'ee. ²³ Tachi Ak'õrepa tachi chok'ai p'anapipari. Iru-ata tachimaa chik'o teet'ee. Ma awara irua tachi k'ap'ia ooda perã, tachimaa p'aru teet'ee. ²⁴ Pichã, ak'ĩti jã ipanaarã. Ĥchia net'atau uudak'aa, ewadak'aa mãik'aapa ia bidak'aa chi net'atau iapatamã. Mamĩda Tachi Ak'õrepa ne-inaa teepari k'odamerã. ¿Iru-it'ee parã pipiara p'ani ipanaarã k'ãyaara! ²⁵ Eperã audú k'isia nibipa hora aba pida waa chok'ai ba-e pai. ²⁶ Ma ne-inaa ma-ãri p'oyaa oodak'aa pirã, ¿sãap'eda k'isia jõnima awaraa ne-inaa p'oyaa ooda-e p'anadak'ãri?

²⁷ Ak'ĩti sãga nep'ono waripata. Mimiadak'aa mãik'aapa p'aru k'adak'aa mäge pi-ia p'anadait'ee. Mamĩda mia jara bi: Rey Salomonpa p'arat'ara, net'aa pia iru bapachi mĩda, iru p'aru piara jĩ bak'ãri, eperãarãpa iru pi-iara unuda-e paji nãgĩ nep'ono k'ãyaara. ²⁸ Tachi Ak'õrepa na p'ũajara pia t'onopipari. Idi wari wã. Mamĩda nu uratidaik'ãri, t'ipitaude paa jõdariit'ee. Tachi Ak'õrepa mäge pia ak'i bi pirã nep'ono p'ũajara t'ãide nĩbi, audupiara parã ak'i bapariit'ee, at'ãri irude mak'iaara ijãada-e p'ani mĩda. ²⁹ Tachi Ak'õrepa mäge ichia ooda pia ak'i bapari perã, k'isia jõnanãati jiridait'ee ne-inaa k'odait'ee maa-e pirã ne-inaa todait'ee. ³⁰ Mäge k'isiapata na p'ek'au eujãdepema ijãadak'aa beerãpa. Mamĩda parãpata it'aripema Ak'õre Waibia iru p'ani. Irua k'awa bi ne-inaa parãpa falta p'ani. ³¹ Maperãpi jirĩti p'anapataadait'ee iru jua ek'ari. Mäge ooruta pirã, ma ne-inaa jõma iru p'anadait'ee.

It'aripema ne-inaa pia

(Mt 6.19-21)

³²—K'öp'äyoorā, parā michi ovejaarāk'a p'ani. Mapa waaweenáati. Parā chok'ara-ee p'ani. Mamīda Tachi Ak'ōrepa parā k'inia iru bi. Mapa parā biji ichi jua ek'ari, ichideerā p'aneedamerā. ³³Maperā parāpa net'aa iru p'ani netok'óoti mǎik'aapa chupiria beerāmaa téeti. Na p'ek'au eujādepema muchila atadai k'āyaara, óoti Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a. Māgá atadai it'aripema ne-inaa, sore pak'aa. Ma ne-inaa pi-ia bimāi nechiapataarā p'oyaa t'īudak'aa mǎik'aapa polillapa p'oyaa āridak'aa. ³⁴Na p'ek'au eujādepema ne-inaa pia audú ata k'inia bak'āri, pi t'āri araa bait'ee ma ne-inaa ome. Jōdee it'aripema ne-inaa pia audú ata k'inia bak'āri, pi t'āri araa bait'ee mǎgi ne-inaa ome.

Jesupa jarateeda ijāapataarā poro waibia waya cheit'ee ewatede

³⁵—Mi parā poro waibia perā, mi waya cheit'ee nidaipia bi, mimiapataarāpa p'aru jīdap'eda lámpara k'oopatak'a āchi chipari cheru misa. ³⁶Mimiapataarāpa nipatak'a chipari teedaa cheru misa miak'āipata fiesta oop'eda, puerta ewadait'ee iru t'īk'āri, mǎga pik'a parā nidaipia bi parā poro waibia cheit'ee ewate. ³⁷Ma mimiapataarā chiparipa āra pia ak'ipariit'ee, chok'ai p'ananuta pirā iru pachek'āri. Mia jara bi: Irua āra mǎgá unuk'āri, jarait'ee su-ak'i p'aneedamerā mesade, ichia āchimaā chik'o teeru misa. ³⁸Ichia ma mimiapataarā pia ak'ipariit'ee mǎgá chok'ai p'anadak'āri, ichi esapite maa-e pirā īdatipodopa cheru pijida. ³⁹Mamīda nāga k'awáati parāpa. Te chiparipa k'awa bada paara nechiapari cheit'ee hora ichi net'aa chia atait'ee, chok'ai bak'aji ma nechiapari ichi tede t'īupiamapa. ⁴⁰Māgá parā jida chok'ai pik'a p'anadaipia bi, atu p'anide mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, cheit'ee perā.

Mimiapari pia mimiapari k'achia ome

(Mt 24.45-51; Mr 13.34-37)

⁴¹Pedropa Jesumaa iidiji:

—Tachi Waibia, ¿ma pedee nepirijik'ā aji, tai-it'ee aupai, wa jōmaarā-it'ee?

⁴²Jesupa nāga nepiriji: ¿Sāgá baparima aji, mimiapataarā poro waibia pia? Māgipa k'isia k'awaa oopari chiparipa oopi bik'a. Pia ak'ipari chipari net'aa atabēida ichi juade mǎik'aapa chiparimaa nek'opip'eda, mimiapataarāmaa chik'o tawapari. ⁴³O-īa bapari chipari pachek'āri, ichi mimiamaa unu chepari perā. ⁴⁴Mia wāarata jararu. Chiparipa mǎga unu chek'āri, jōma ichia net'aa iru bi biit'ee ma mimiapari jua ek'ari ak'i bamerā. ⁴⁵Mamīda ma mimiapari t'āri k'achia bi pirā, nāga k'isiai: “Taarāit'ee mi chipari.” Mapa apemaarā mimiapataarā wimaa beei mǎik'aapa tomāa beei, nek'omaa beei toyaa beerā ome. ⁴⁶Mamīda ma mimiapari k'achia atu bide, chi te chipari pachet'ee. Māpai irua ooda k'awaa atak'āri, iru miapiit'ee mǎik'aapa āyaa pēit'aait'ee awaraa ijāadak'aa beerā chupiria chitoonimaa.

⁴⁷'Mimiapariipa k'awaak'āri chiparipa oopi bi, mamīda chipari ni-e mǎik'aapa oo-e irua k'inia bik'a, chiparipa ma mimiapari wima chok'ara wipiit'ee. ⁴⁸Mamīda mimiapariipa māgee ne-inaa k'achia ooru pirā k'awa-eeta, mak'īara wipi-e pait'ee. Tachi Ak'ōrepa eperāmaa k'isia k'awaapik'āri ne-inaa oo k'awaamerā, k'inia bi ma eperāpa mǎga oomerā, ma ne-inaa chaaree bi mīda. Ma awara eperāarā bik'āri ma eperā jua ek'ari, k'inia bi irua āra pia ak'i bapariimerā, chaaree bi mīda.

Jesús k'aurepa tachi ëreerā ome t'āri auk'a p'anada-e pait'ee

(Mt 10.34-36)

⁴⁹—Mi cheji na p'ek'au eujādee t'ipitauk'a k'oode, aide ijāadak'aa beerā miapiit'ee. ¡Māga oo aupada paara, mi o-ia bak'aji! ⁵⁰ Mamīda ai naaweda mīmaa neinaa k'achia p'asait'ee. Chupiria nibait'ee māga parumaa. ⁵¹ ¿Parāpa k'isia p'anik'ā mi cheji eperāarā k'āiwee p'anapide? Māga-e. K'isia awara-awaraa papideta cheji. ⁵² Idideepa te pidaarā joisomaadepema ōpeerāpa mide ijāadait'ee; jōdee omeerāpa ijāada-e pait'ee. Maa-e pirā omeerāpa ijāadait'ee; jōdee ōpeerāpa ijāada-e pait'ee. Mi k'aurepa t'āri auk'a p'anada-e pait'ee. ⁵³ Ak'ōre t'āri auk'a ba-e pait'ee chi warra ome maa-e pirā chi warra t'āri auk'a ba-e pait'ee chi ak'ōre ome. Nawe t'āri auk'a ba-e pait'ee chi k'au ome maa-e pirā chi k'au t'āri auk'a ba-e pait'ee chi nawe ome. P'āk'ōre t'āri auk'a ba-e pait'ee chi āigu ome maa-e pirā chi āigu t'āri auk'a ba-e pait'ee chi p'āk'ōre ome.

Ewari k'awa p'aniirā

(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)

⁵⁴ Jesupa ichiaba māgaji eperāarā arii p'anadap'edaarāmaa:

—Parāpa unudak'āri jiarara uchiaruta ak'ōrejiru baaipari eere, jarapata k'oi cheit'ee. Māga p'asapari parāpa jarapatak'a. ⁵⁵ Ichiaba nāu p'uak'āri sur eereepa, jarapata wāsia nibait'ee. Māga p'asapari. ⁵⁶ ¡K'isia atua p'aniirā! Parāpa māgá pajā māk'aapa eujā ak'i p'anipa eu k'achia wa eu pia k'awa p'ani pirā, ¿sāap'eda ne-inaa mia oomaa bi k'awada-e p'anima? aji.

T'āri auk'a p'anapataadaipia bi

(Mt 5.25-26)

⁵⁷ 'Mia oo bi māk'aapa jaratee bi ak'iti k'awaadait'ee Tachi Ak'ōrepa oopi bi wa māga-e. Māpai parā t'āri auk'a bfti iru ome. ⁵⁸ Eperā nepira iru bi pirā pi ome māk'aapa pi charramaa atee k'inia bi pirā, wāi naaweda t'āri pia pedeeipia bi iru ome t'āri auk'a bidait'ee. Maa-e pirā charra k'irapite panadak'āri, māgipa pi ata bii jiapataarā juade carcelde t'i nibinadamerā. ⁵⁹ Mia wāarata jararu. Mamāik'aapa uchia-e pai p'arat'a jōmaweda p'aa-emma.

P'ek'au k'achia oo amaadaipia bi

13 Maapai eperāarā ūk'uru wājida Jesús ak'ide. Nepirijida Pilatopa Galilea eujādepema imik'iraarā peepida, ārapa p'aareerāmaa ne-animalaarā peepidap'eda, paapidak'āri. Māgá ma eperāarā waa p'oirā beji ma ne-animalaarā waa ome. ² Māga ūrip'eda, Jesupa māgaji:

—¿Parāpa k'isia p'anik'ā aji, Tachi Ak'ōrepa māga p'asapiji ma Galilea eujādepemaarāpa p'ek'au k'achiara oodap'edaa perā ma eujādepemaarā awaraarā k'āyaara? ³ Māga-e. Mamīda pāchia p'ek'au k'achia oopata oo amaada-e pirā, ichiaba piudait'ee. ⁴ Māga-e pirā ¿k'isia p'anik'ā dieciocho piudap'edaarā Siloé torre t'ee'āri, māgá piujida ne-inaa k'achiara oopachida perā awaraa Jerusalendepeemaarā k'āyaara? ⁵ Māga-e. Mamīda pāchia p'ek'au k'achia oopata oo amaada-e pirā, ichiaba piudait'ee.

Jesupa nepirida higuera biiride

⁶ Māpai Jesupa nāga nepiriji jarateeit'ee:

—Eperāpa higuera biiri uu iru baji ichi uva k'āide. Ewari aba ak'inaji, higojō chau bi jīak'aapa. Mamīda chau-ee baji. ⁷ Mapa jaraji eperā chi ne-uu ak'i baparimaa: “Año ōpee iru bida aji, higojō jiri che bi nama. Mamīda unuk'aada aji. T'iap'et'aapāde aji. ¿K'āare-it'ee ichi k'inia jāma bainī bayama aji, eujā jīamaa?” ⁸ Mamīda ma eujā ak'iparipa p'anauji: “Señor, ichiak'au bipāde aji, na año aupai. Yooro p'oirait'ee ujāra ome māik'aapa arii p'e binait'eeda aji. ⁹ Māga ook'āri, ¿chau-e paik'ā? aji. Mata chau-e pirā, t'iap'et'aa'it'eeda” aji.

Jesupa wēra eburuk'uk'ua bada jipada

¹⁰ Ewari aba iipata ewate Jesupa jarateemaa baji Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede. ¹¹ Mama baji wēra dieciocho años k'ayaa bi. Netuarapa ma wēra eburuk'uk'uapiji. Mapa jīp'a p'oyaa bainī beek'aa paji. ¹² Jesupa ma wēra unu atak'āri, t'ī ataji māik'aapa māgaji:

—Wēra, pi jipa bida aji.

¹³ Māpai ichi jua biji ma wēra ek'arra īri. Aramata jīp'a bainī beeji māik'aapa Ak'ōremaa it'aa t'īmaa beeji o-īapa. ¹⁴ Mamīda ma Ak'ōre Ūraa jarateepata tede pema poro waibia k'īraudachi, iipata ewate Jesupa jipat'aada perā. Mapa eperāarāmaa māgaji:

—Ewari seis paraada aji, mimiadait'ee. Chedapāde aji, māgī ewate jipapide. Īipata ewate chenaadapāde aji.

¹⁵ Māpai Tachi Waibiapa p'anauji:

—¡Mamīda parāpa paara oodak'aa pāchia jarateepatak'a! Īīpata ewate ichiaba mimiapata! ¿Īipata ewate pāchi p'ak'a maa-e pirā burro ērapata-ek'ā aji, ateedait'ee pania topide? ¹⁶ Na wēra Abrahamdeepa uchiada Satanapa dieciocho años k'ayaa iru baji. ¿Īipata ewate p'oyaa jipaik'araa baji-ek'ā? aji.

¹⁷ Jesupa māga jarak'āri, ichi k'īra unuamaa iru p'anadap'edaarā k'īra nejasia p'aneejida eperāarā k'īrapite. Mamīda arii p'anadap'edaarā o-īa para baji Jesupa neinaa pia ooda k'aurepa.

Mostaza taude nepirida

(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

¹⁸ Jesupa ichiaba awaraa nepiriji jarateeit'ee:

—¿K'āarek'a bima aji, Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā p'aneedamerā? ¿K'āare ome auk'a bima? aji. ¹⁹ Mostaza tau p'isi k'edéek'ata bida aji, eperāpa uuda ichi te āuk'idaa. Wari wāpachi pak'uruk'a nībeerumaa. Waibia nībeek'āri, chi jua t'aide ipanaarā chepata ĩdait'ee.

Levadurade nepirida

(Mt 13.33)

²⁰ Ichiaba Jesupa nāga nepiriji jarateeit'ee:

—¿K'āarek'a bima aji, Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā p'aneedamerā? ²¹ Wērapa levadura p'oiraparik'a bi harina waibia ome, pan masa pia warimerā.

Tachi Ak'õre truadee wāit'ee puerta p'irup'ee pik'a bi

(Mt 7.13-14, 21-23)

²² Jerusalén ode wādade Jesupa jarateeki p'uuru bee chaa māk'aapa ai ik'aawa eperāārā p'anapatamāi. ²³ Maapai eperāpa iidiji:

—Tachi Waibia, ¿eperāārā chok'ara-ee Ak'õre eujādee wādait'ee'ā? aji.

Jesupa p'anauji:

²⁴ —Tachi Ak'õre truadee wāit'ee puerta p'irup'ee bide t'ūpaták'ata bi. Mia jara bi: Eperāārā chok'ara wā k'inia p'anadait'ee Tachi Ak'õre truadee. Mamīda p'oyaa wāda-e pait'ee. ²⁵ Te chipari p'irabaip'eda, ichi puerta jia nibiparik'a, māga pik'a ewari cherude mi, parā poro waibiapa Ak'õre truadepema puertak'a bi jiait'ee. Māpai parā taawa p'aniirāpa māgadait'ee: “Tachi Waibia, ewapāde adait'ee tai t'ūdait'ee.” Mamīda mia p'anaut'ee: “Mia parā k'awa-e bi. Mapa parā t'ūpi-e pait'ee. Parā michideerā-eda ait'ee.” ²⁶ Māpai parāpa jara p'aneadait'ee: “Tai pi ome nek'opachida māk'aapa ne-inaa topachida. Tai p'uuru jāde pia jaratee nipapachida” adait'ee. ²⁷ Mamīda mia p'anaut'ee: “¿Mia jara-e pajik'ā parā michideerā-e? ¡Āyaa wāti mi ik'aawaapa, ne-inaa k'achia oopataarā!” ²⁸ Parāpa unudak'āri Abraham, Isaac, Jacob, jōmaweda Ak'õre pedee jarapataarā ome Tachi Ak'õre truade, k'awaadait'ee parā taawa p'ani. Māpai jēdait'ee māk'aapa pāchi k'ida kierrkierree para bait'ee p'uapa. ²⁹ Eperāārā chedait'ee norte eereepa, sur eereepa, ak'õrejīru uchiapari eereepa māk'aapa ak'õrejīru baaipari eereepa. Māirāta su-ak'i p'ana chedait'ee nek'ode Tachi Ak'õre ome ichi truade. ³⁰ Maapai chi ĩrapema ek'ariara beerā Tachi Ak'õrepa waibiara papiit'ee. Jōdee ĩrapema waibiara beerā irua ek'ariara papiit'ee.

Jesús jēda Jerusalén p'uuru pidaarā pari

(Mt 23.37-39)

³¹ Māpai fariseorā ūk'uru chejida māk'aapa māgajida Jesumaa:

—Wāji namāk'aapa, Herodepa pi peet'aa k'inia bairā.

³² Irua p'anauji:

—Wāti jarade jā ik'awaa bimaa: “Idi māk'aapa nu uchiapik'ooit'ee netuara merātia bee eperāārā k'ap'iadeepa māk'aapa k'ayaa beerā jipak'ooit'ee. Maap'eda nunorema parumaa aupait'ee.” ³³ Mamīda idi, nu māk'aapa nunorema ichita wāit'ee michi ode, pia-e bairā Ak'õre pedee jarapari Jerusalén p'uurudeepa taawa piumerā.

³⁴ ‘¡Jerusalén, Jerusalén, pidepemaarāpa Tachi Ak'õre pedee jarapataarā peepata māk'aapa irua pēida eperāārā māupa bat'a peepata! At'apai mia pidepemaarā araa p'e k'inia bapachi, et'erre wērapa chi chak'eerā p'e ataparik'a ichi isia ek'ari. Mamīda parāpa k'iniada-e paji. ³⁵ ¡Ūrítí! ¡Pāchi te ituaba beei'ee, Tachi Ak'õrepa parā waa ak'i-e pait'ee perā! Mia jara bi: Parāpa mi waa unuda-e pait'ee ewari cherude nāga jararutamaa:

‘¡Tachi Ak'õrepa ichia pēida ichita pia ak'i bapariit'ee!’ (Sal 118.26)

Jesupa eperā k'ap'ia ooro bada jipada

14 Ewari aba ĩpata ewate Jesús wāji nek'ode fariseorā poro waibia temaa. Mama bide awaraa fariseorāpa iru ak'i p'anajida, imiatee k'inia p'anadap'edaa perā. ² Mama ichiaba baji eperā aba k'ap'ia ooro bi k'ayaapa. Māgí Jesús k'ĩrapite

bainī ba cheji. ³ Māpai Jesupa iidiji Moisepa p'āda jarateepataarāmaa māik'aapa fariseorāmaa:

—Ĵipata ewate k'ayaa bi jipaipia bik'ā aji, maa-e pirā jipaik'araa bi?

⁴ Mamīda āchi k'ūp'ee para beeji. Māpai irua chi k'ayaa bi jita atap'eda, jipataaji māik'aapa jaraji wāmerā. ⁵ Māpai fariseorāmaa māgaji:

—Pichi warra maa-e pirā p'ak'a toidú padarida paara, Ĵisapai jitana-e pak'ajik'ā aji, Ĵipata ewate mīda?

⁶ Mamīda maarepida p'anauda-e paji.

Eperāarā miak'āipata fiesta oode t'ī pēida

⁷ Jesupa unuk'āri ma fariseopa awaraarā t'ī pēida su-ak'i p'aneeruta su-ak'i beepari piara bide, nāga nepiriji jarateeit'ee:

⁸ —Eperāpa pi t'ī pēik'āri miak'āipata fiesta oode, su-ak'i beenāaji su-ak'i beepari piara bide, eperā pi k'āyaara waibiara bi t'ēe chei perā. ⁹ Māgara chi t'īdapa pīmaa māgai: “Tēeji pi su-ak'i beepari na eperāmaa.” Māpai pi k'īra nejasia bai māik'aapa su-ak'i banai su-ak'i beepari t'imipiara bide. ¹⁰ Ma k'āyaara pi t'ī pēidak'āri, su-ak'i banāji su-ak'i beepari t'imīara bide, pi t'īdapa māga chemerā: “K'ōp'āyo, su-ak'i ba chēji su-ak'i beepari piara bide.” Māgara pi o-īa su-ak'i banai apemaarā waawí mesade. ¹¹ Tachi Ak'ōrepa chi waibiara pa k'īnia bi ek'ariara papiit'ee. Jōdee chi audua-ee bi waibiara papiit'ee.

¹² Ichiaba Jesupa māgaji ma fariseorā poro waibiamaa:

—Eperāarā t'ī pēik'āri nek'o chedamerā pichi temaa, t'ī pēināaji pichi k'ōp'āyoorā, Ĵpemaarā, ēreerā, wa pi te k'ait'a p'ani p'arat'ara beerā, ma pari ārapa ichiaba pi t'īdai perā nek'ode āchi temaa. ¹³ Ma k'āyaara fiesta ook'āri, t'ī pēipia bi chupiria chedeerā, p'oyaa t'ia-ee beerā, biiri nik'anik'aa beerā māik'aapa tau p'āriu beerā. ¹⁴ Māgá o-īa bait'ee, ma pari ārapa ne-inaa oodait'ee wēe p'anadairā. Ma awara ma pari Tachi Ak'ōrepa pīmaa ne-inaa pia ooi't'ee, ichia pia ak'i biirā jai-idaadap'eda p'irabairuta ewate.

Nek'opata fiesta waibiade nepirida

(Mt 22.1-10)

¹⁵ Māga ūrik'āri, ma mesade su-ak'i p'anadap'edaadepema abaapa māgaji Jesumaa:

—Ĵo-īa bait'eepi chi nek'oru nek'opata waibiade Ak'ōre truade!

¹⁶ Māpai Jesupa nāga nepiriji jarateeit'ee:

—Eperāpa chik'o waibia joopiji māik'aapa eperāarā chok'ara t'ī pēiji. ¹⁷ Chik'o aupā nībak'āri, pēiji chi chok'apari jarade ma t'ī pēida eperāarāmaa: “Chéti, jōma aupā jēra bairā.” ¹⁸ Mamīda jōmaarāpa: “P'oyaa wāda-eda” ajida. Chi naapemapa māgaji: “Et'ewapai mia eujā neto ataji. Ichita wāit'ee ak'ide. Mi chupiria k'awaapáde aji, p'oyaa wā-e perā.” ¹⁹ Awaraapa māgaji: “Et'ewapai p'ak'a diez neto atajida aji, mimiapinait'ee michi eujāde. Mi chupiria k'awaapáde aji, p'oyaa wā-e perā.” ²⁰ Jōdee awaraapa māgaji: “Ewaa miak'āiji. Mapa p'oyaa wā-eda” aji. ²¹ Chi chok'a pēida āpítee cheji chiparimaa jarade. Māpai ma te chipari k'īraudachi māik'aapa māgaji chi chok'aparimaa: “Wāji p'uuru jādee māik'aapa p'e anēeji chupiria chedeerā, p'oyaa t'iak'aa beerā, tau p'āriu beerā māik'aapa biiri nik'anik'aa beerā.” ²² Bii-ap'eda, māgaji chi chok'a pēidapa: “Señor, mia ooji pia jaradak'a. Mamīda su-ak'i beepari

at'ari pari jëra bida" aji. ²³ Māpai ma te chiparipa māgaji chi chok'aparimaa: "Mā-gara wāji o bee chaa eperāarā jiride, mi te p'iu nība chemerā. ²⁴ Mīa jara bi: Chi eperāarā naa t'ī pēida apidaapa k'oda-e pait'ee mi chik'o."

Cristo ome nipapataarā nāga p'asadait'ee

(Mt 10.37-38)

²⁵ Eperāarā chok'ara nipajida Jesús t'ēe. Mapa irua āpītee ak'iji māik'aapa māgaji:

²⁶ —Mi ome nīparupa mi k'iniara iru ba-e pirā chi ak'ōre, chi nawe, chi wēra, chi warrarā, chi ipemaarā, chi ipewēraarā, ichi paara k'inia bai k'āyaara, māgī p'oyaa mēre pa-e pai. ²⁷ Ichiaba eperā piuamaa bi pirā mide ijāa bi k'aurepa, māgī mēre pa-e pai. ²⁸ Parādepema abaapa te it'ia oo k'inia bi pirā, naapiara juasia-e paik'ā k'awaait'ee jōmasaa p'arat'a falta bi ma te oo aupait'ee. ²⁹ Māga oo-e pirā, ma te basa oop'eda, p'oyaa oo aupa-e pak'āri, chi unurutaarāpa pi oomaa iru p'aneedai. ³⁰ Jara-pataadai: "Na eperāpa te oomaa beeji. Mamīda p'oyaa oo aupa-e paji." ³¹ Maa-e pirā, rey wā k'inia bak'āri jura chōode awaraa rey ome, naapiara chi soldaorā juasiapari k'awaait'ee diez mil soldaorāpa p'oyaadai wa p'oyaada-e pai soldaorā veinte mil āra īri chōo cherutaarā. ³² P'oyaa-e paita bi pirā, χchi apema rey t'imí cheru weda jara pēiit'ee-ek'ā k'ira jīp'a p'aneedait'ee chōoda-ee? ³³ Māga pik'a parādepemapa k'īsiap'eda mide ijāait'ee, ma k'aurepa ichia ne-inaa jōmaweda iru bi atuaamaa beeru pirā, māgara p'oyaa mēre pa-e pai.

Jesupa jarateeda t'ā k'iyaa-ee pik'a p'aniirāde

(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴ —T'ā pia bi. Mamīda k'iyaa-edaru pirā, χsāga waya k'iyaaapiima? aji. ³⁵ Pia-e bi eujā-it'ee pijida. Ichiaba ne-uu k'arra ik'aawa p'eit'ee pida pia-e bi. Jīp'a bat'at'aaipia bida aji. Pia k'īsfati parāpa et'ewa ūridap'edaade k'awaadamerā k'āata jara k'inia bi.

Oveja atua badade nepirida

(Mt 18.10-14)

15 Ma t'ēepai Cesar-it'ee impuesto p'epataarā māik'aapa awaraa k'achia oopataarāda apatap'edaa k'ait'a chejida Jesús pedee ūride. ² Mapa fariseorā Moisepa p'āda jarateepataarā ome iru āpīte ik'achia pedeejida:

—Jāgipa p'ek'au k'achia oopataarā auteebaipari māik'aapa nek'opari āra ome.

³ Māpai Jesupa nāga nepiriji jarateeit'ee:

⁴ —Parādepema abaapa cien oveja iru bi pirā māik'aapa madepema aba atuadaru pirā, χatabēi-e paik'ā aji, chi apemaarā noventa y nueve āchi p'anapatamāi chi at-uadaida jirinait'ee unu atarumaa? ⁵ Unu atak'āri, o-īapa pi ik'ia īri jira atap'eda, ⁶ aneeit'ee māik'aapa pachek'āri teeda, pichi k'ōp'āyoorā t'ī p'e atait'ee. Māpai mā-gait'ee: "O-īa p'anadāma mi oveja atua bada unu atada perā." ⁷ Mīa jara bi: Ak'ōre truade māgā ichiaba audū o-īadaipata p'ek'au k'achia ooparipa ichia p'ek'au k'achia oopata oo amaak'āri māik'aapa Tachi Ak'ōrede ijāa beek'āri. O-īara p'anapata ma k'ap'ia, o-īa p'anadai k'āyaara noventa y nueve t'āri pia beerā k'ap'ia.

P'arat'a tau atua badade nepirida

⁸ —Wērapa p'arat'a tau diez iru bipa madepema aba atuadaru pirā, χlámpara k'oo atap'eda, piak'āa te jā barremaa bee-e paik'ā unu atarumaa? ⁹ Unu atak'āri,

chi k'öp'äyoorā t'ī p'e atait'ee māik'aapa māgait'ee: “O-īa p'anadāma mia unu atada perā p'arat'a tau atuadaida.” ¹⁰ Mia jara bi: Angeleerāpa ichiaba māgā o-īadaipata p'ek'au k'achia ooparipa ichia p'ek'au k'achia oopata oo amaak'āri māik'aapa Tachi Ak'ōrede ijāa beek'āri.

Eperāpa chi warrapa k'achia ooda perdonaada

¹¹ Jesupa ichiaba nāga nepiriji jarateit'ee:

—Eperāpa warrarā omé iru baji. ¹² Ewari aba chi k'ūtrāara badapa māgaji chi ak'ōremaa: “Ak'ōre, teepāde aji, mi eerepema net'aa pi piuk'āri atabēit'ee bidepema.” Māga ooji chi ak'ōrepa. Ma k'ūtrāa eerepema net'aa teeji irumaa. ¹³ Maap'eda ma warra t'ēepemapa ichi eerepema net'aa p'e atap'eda, netok'ooji māik'aapa ma p'arat'apa t'imī wāji awaraa todee. Mama p'arat'a pariatua gasta wāpachi māik'aapa jōt'aaji ichia oo k'iniata oo bipa. ¹⁴ Ma awara p'arat'a jōma jōdaik'āri, at'apai jarra oojida ma eujāde. Maperā jarra choomaa beeji. ¹⁵ Mapa wāji mimia jiride ma eujādepema eperāmaa. Ma eperāpa pēiji sinaarā jīade. ¹⁶ Audú jarrapa bi jāwaa k'inia bapachi sinaarā chik'opa. Mamīda apidaapa nek'opidak'aa paji. ¹⁷ Māpai k'isia beeji: “Mi ak'ōre tede mimiapataarā chok'araarāpa nek'odait'ee iru p'anida aji. jJōdee mi nama jarrapa piu wā! ¹⁸ Mi ak'ōremaa wāit'eeda aji. Panak'āri, nāga jarait'eeda aji: Ak'ōre, mia p'ek'au k'achiata ooji Tachi Ak'ōre k'īrapite māik'aapa pi āpīte. ¹⁹ Waa pichi warrak'a mi iru banāaji. Jīp'a pichi mimiaparik'a iru bāji anait'ee.” ²⁰ Maap'eda cheji chi ak'ōre temaa.

'At'āri t'imī cheru weda, chi ak'ōrepa unu ataji māik'aapa chupiria k'awaaji. P'iraji chi warramaa māik'aapa wēre atap'eda, k'īra it'aaji. ²¹ Māpai chi warrapa māgaji: “Ak'ōre, mia p'ek'au k'achiata oojida aji, Tachi Ak'ōre k'īrapite māik'aapa pi āpīte. Waa pichi warrak'a iru banāaji. Jīp'a pichi mimiaparik'ata iru bāji.” ²² Mamīda chi ak'ōre audú o-īa bada perā, māgaji chi mimiapataarāmaa: “P'aru pipiara bita atanāti māik'aapa jī bīti. Ichiaba ichi juade sortija jī bīti māik'aapa ichi biiride chancla jī bīti. ²³ Anēeti p'ak'a poreera bita māik'aapa peet'āati. jK'odait'ee māik'aapa pēiradait'ee! ²⁴ jMi warra piu pik'a bada waya chok'ai bi! jChi atua pik'a bada unu atajidapi!” Māpai fiesta oojida.

²⁵ Māimisa chi warra naapema ne-uu k'āide baji. Teedaa chek'āri, ūri cheji o-īa pēira para bi. ²⁶ Mapa mimiapari aba t'ī ataji māik'aapa iidiji: “jSāga jōnima?” aji. ²⁷ Māpai ma mimiaparipa māgaji: “Pi ipema pachejida aji. Pi ak'ōrepa p'ak'a poreera bita peepiji, iru k'ap'ia k'ayaa wēe pacheda perā.” ²⁸ Māga ūrik'āri, chi ipema ne-uu k'āideepa cheda k'īraudachi māik'aapa teedaa t'īuamaa beeji. Maperā chi ak'ōre taawaa uchijai enenee pedeede t'īumerā. ²⁹ Mamīda chi warrapa māgaji chi ak'ōremaa: “Pia k'awa bida aji, mi taarā mimiadoo. Ichita k'īra jīp'a oodoo pia jaradak'a. Mamīda mimaa tee-e paji cabra chak'e pida, o-īa nek'omerā michi k'öp'äyoorā ome. ³⁰ Jōdee pi warra pacheda-it'eeta peepiji p'ak'a poreera bi, jōma pichi p'arat'a teeda jōt'aaji mīda prostitutaarā ome.”

³¹ Māpai chi ak'ōrepa p'anauji: “Warra, pi ichita mi ome bapari. Net'aa jōmaweda mia iru bi pērē. ³² Mamīda īrā o-īa p'anadaipia bi pi ipema piu pik'a bada chok'ai bairā; chi atua bada unu atadap'edaa perā.”

Mimiapataarā poro waibiade nepirida

16 Jesupa ichiaba nāga nepiriji chi k'ōp'āyoorāmaa jarateeit'ee: —Eperā p'arat'ara bi bapachi. Ichia iru baji mimiapataarā poro waibia ichi jua ek'ari. Ewari aba māgī imiateejida irua net'aa pariatua atuapi bada perā. ² Mapa chi mimia chiparipa t'ī atap'eda, māgaji: “¿Wāarak'ā aji, pi āpīte jara chedap'edaa? ĩraweda p'ā tēēji jōmaweda mi net'aa iru bi, pi waa mi mimiapataarā poro waibia pa-e pait'ee perā.” ³ Māga ūrik'āri, ma mimiapataarā poro waibiapa k'īsiaji: “Īrā ¿sā-gapi ooit'eema mi mimia chiparipa mi mimia wēe bik'āri? Juatau wēe bi mimia chaaree ooit'ee māik'aapa k'īra nejasia bi ne-iidipariit'ee.” ⁴ K'awa bida aji, sāga ooit'ee eperāarāpa mi auteebaidamerā mimia wēe beek'āri.” ⁵ Māpai t'īpiji aba-abaa chedamerā chi paraa p'anadap'edaarā chi mimia chiparimaa. Chi naa chedamaa iidiji: “Pia ¿jōmasaa paraa bima aji, michi poro waibiamaa?” ⁶ P'anauji: “Aceite olivodee ooda ochocientos galones paraa bida” aji. Māpai ma mimiapataarā poro waibiapa māgaji: “Acha bida aji, pia paraa bada p'āda. Nāgī jēt'āaji māik'aapa awaraata oo atapāde aji, cuatrocientos pari.” ⁷ Maap'eda iidiji awaraamaa: “¿Pia jōmasaa paraa bima?” aji. Ma eperāpa p'anauji: “Trigo bulto cien paraa bida” aji. Māpai mimiapataarā poro waibiapa māgaji: “Acha bida aji, pia paraa bada p'āda. Nāgī jēt'aap'eda, awaraata oo atapāde aji, ochenta bulto pari.” ⁸ Chi mimia chiparipa k'awaji ma mimiapataarā poro waibia k'achia bada ik'awaa bi. Mapa itria-e paji. Ichia aba māga pik'a p'ani na p'ek'au eujādepema ijāadak'aa beerā. Ik'awaara p'anapata Tachi Ak'ōredeerā k'āyaara.

⁹ Maperā mia parāmaa ūraait'ee. Na p'ek'au eujādepema net'aa iru p'ani tēeti k'ōp'āyoorā atadait'ee mi-it'ee. Māga ooruta pirā, ma net'aa jōdaik'āri, Tachi Ak'ōrepa parā auteebaiit'ee ichi truade.

Chisāgita tachi chipari; Tachi Ak'ōre wa p'arat'a

¹⁰ —Chi t'āri jīp'a bipa net'aa chok'ara-ee iru bi pijida, awaraarāmaa teeru pirā, auk'a teepariit'ee net'aa chok'ara iru bak'āri. Jōdee chi k'ūrayaa bipa teeamaa bi pirā net'aa chok'ara-ee iru bidepema, auk'a teeamaa bapariit'ee net'aara iru bak'āri.

¹¹ Mapa parā t'āri jīp'a p'anada-e pirā na p'ek'au eujādepema net'aa, p'arat'a ome, ¿k'aipa it'aripema net'aa parā jua ek'ari biima? ¹² Ichiaba na p'ek'au eujāde p'anide chiara net'aa t'āri jīp'a ak'ida-e pirā, ¿k'aipa parāmaa it'aripema net'aa pia teeima?

¹³ Eperā chipariirā omé jua ek'ari mimia baik'araa bi. Māga bi pirā, chipari aba k'īra unuamaa iru bai māik'aapa chi apema k'inia iru bai, maa-e pirā abaapa jara bik'a ooi māik'aapa chi apemapa jara bik'a ooamaa bai. Māga pik'a apidaapa ooda-e pai Tachi Ak'ōrepa jara bik'a; p'arat'a, net'aa pia p'e bi misa.

Jesupa fariseorāmaa jarada

¹⁴ Fariseorāpa ma ūraa ūridak'āri, Jesús oo iru p'aneejida, p'arat'a k'inia p'anadap'edaa perā. ¹⁵ Mapa Jesupa māgaji:

—Parā t'āri pia beerāk'a p'anapata eperāarā k'īrapite. Mamīda Tachi Ak'ōrepa k'awa bi k'īsia k'achia parā t'āride iru p'ani. Ne-inaa parāpa audupiara k'inia iru p'ani; ma ne-inaa Tachi Ak'ōrepa unuamaa iru bapari.

Jesupa jarada Moisepa p'ādade

¹⁶—Moisepa ūraa p'ādak'āriipa māk'aapa Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāpa ūraa p'ādak'āriipa Juan Bautistapa ūraa jarada parumaa, eperāarāpa jiripachida Tachi Ak'ōredeerā p'aneedait'ee ma ūraade jara bik'a oo p'anipa. Mamīda ma ūraa jōru. Juan badak'āriipa mia pedee pia jarateepari, eperāarāpa k'awaadamerā mi k'aurepa Tachi Ak'ōrepa eperāarā biit'ee ichi jua ek'ari, ichideerā p'aneedamerā.

¹⁷'Pajā māk'aapa na p'ek'au eujā jōdaridai, jōma Tachi Ak'ōrepa ūraa p'āpidade jara bik'a p'asai naaweda.

Jesupa jarateeda miak'āi p'aniirā mia amaanaadamerā

(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)

¹⁸—Eperāpa ichi wēra amaata'aruru pirā māk'aapa miak'āiru pirā awaraa ome, p'ek'au oomaa bi Tachi Ak'ōre k'īrapite. Ichiaba eperā miak'āiru pirā wēra amaata'aada ome, p'ek'au oomaa bi Tachi Ak'ōre k'īrapite.

P'arat'ara bada māk'aapa Lázaro, chupiria chada

¹⁹—Eperā p'arat'ara bi bapachi. Māgí p'aru pi-ia jīpachi māk'aapa ewari chaa fiesta waibia oopachi. ²⁰Ichiaba mama bapachi eperā chupiria chi t'ījarapatap'edaa Lázaro. Māgí k'ap'ia jōma aida-idaa baji. Eujāde su-ak'i beepachi ma p'arat'ara bi te t'īupatamāi. ²¹Māga oopachi ma p'arat'ara bi mesadeepa chik'o baaida k'o k'inia bada perā. Mama bide usaarāpa iru aida senepachida. ²²Ewari aba ma chupiria chi jai-idaaji māk'aapa angeleerāpa iru jaure it'aa ateejida Abraham ome bade. Ichiaba ma p'arat'ara bada piuji māk'aapa iajida.

²³'Ma p'arat'ara bada jaure chupiria nībaji piudap'edaarāmāi. Mamāk'aapa it'aa ak'ik'āri, t'imīpa unuji Abraham Lázaro ome. ²⁴Māpai biaji: “Michi chonaarā ak'ōchona Abraham, jmi chupiria k'awāaji! Lázaro jua k'ī paniade beepjji māk'aapa péiji mi k'īrame k'urātipide, na t'ipitaude chupiria nībairā.” ²⁵Mamīda Abrahampa p'anauji: “Warra, k'irāpāji pi pia bapachi chok'ai bak'āri; jōdee Lázaro chupiria bapachi. Īrā iru ĩmaaa bi nama; jōdee pi chupiria nībi.” ²⁶Ma awara tachi p'ani esajīak'a waibia k'ōot'ari jira bi. Mapa chi nāik'aapa wā k'inia p'aniirā p'oyaa wāda-e jāmaa. Ichiaba chi jāik'aapa che k'inia p'aniirā p'oyaa cheda-e namaa.”

²⁷'Māpai ma p'arat'ara badapa māgaji: “Māgara ak'ōchona Abraham, mi chupiria k'awāaji. Péiji Lázaro michi ak'ōre temaa. ²⁸Mama michi ĩpemaarā joisomaa p'anapata. Jara péiji chenaadamerā namaa, mi mia nībimaa.” ²⁹Mamīda Abrahampa p'anauji: “Ārapa iru p'anida aji, Moisepa p'āda māk'aapa Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāpa p'ādap'edaa. Māgí ūraa ūridaipia bi māk'aapa Ak'ōrede ijāadaipia bi.” ³⁰Mamīda ma p'arat'ara badapa p'anauji: “Wāarada aji, ak'ōchona Abraham. Mamīda piuda chok'ai p'irabaip'eda, wāru pirā āramaa, māgara wāara āchia p'ek'au k'achia oopata oo amaadait'ee māk'aapa Ak'ōrede ijāadait'ee.” ³¹Mamīda Abrahampa māgaji ma p'arat'ara badamaa: “Moisepa p'āda māk'aapa Ak'ōre pedee jarapataarāpa p'ādap'edaa ūri k'iniada-e p'ani pirā, ichiaba ijāada-e pait'ee eperā piuda p'irabaip'eda, wāru pijida āramaa jarade.”

Jesupa jarateeda p'ek'au k'achiade baainadamerā

(Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)

17 Jesupa māgaji chi k'ōp'āyoorāmaa:

—Na p'ek'au eujāde ichita p'ek'au k'achia paraait'ee. ¡Mamīda Tachi Ak'ōrepa k'achiadee pēiit'eepi chi eperāpa p'ek'au k'achia oopi bi awaraarāmaa! ² Pi-ara bak'aji k'ūruma iru otaude jī atadap'eda, p'usa jāde bat'at'aadait'ee, ichia na wararāmaa p'ek'au k'achia oopii k'āyaara. ³ ¡K'īrak'aupai parāpa māga oodai!

'Awaraa ijāaparipa p'ek'au k'achia ooru pirā, itriāti. Mamīda irua p'ek'au k'achia oo amaa bi pirā, chupiria k'awāati māik'aapa ma k'achia ooda perdonāati. ⁴ Ewari abaade pimaa ne-inaa k'achia ooda siete ooru pijida, jarada siete irua jara cheru pirā māga waa oo-e, ichita chupiria k'awāaji māik'aapa ma k'achia ooda perdonāaji.

Ijāapataarāpa wāara ijāadak'āri

⁵ Māpai chi k'ōp'āyoorāpa Jesumaa iidijida:

—Taimaa waapiara ijāapíji Tachi Ak'ōrede.

⁶ Jesupa p'anauji:

—Mostaza tau p'isi k'edee mīda, waibiadaipari pak'uruk'a. Māga pik'a irā parāpa wāara ijāaruta pirā, ma-āri pida, ne-inaa oodai Ak'ōrepa k'inia bik'a. Waapiara ijāadak'āri, ne-inaa waibiara oodai iru-it'ee. Māga p'anadak'āri, na nejō biirimaa jaradai: “Jāmāik'aapa āyaa wāji māik'aapa p'usa jāde baaināji.” Māgā wāara ijāarutara, ma nejō biiripa ooi parāpa jararutak'a.

Ichita oodaipia bi Ak'ōrepa oopi bik'a

⁷ —Parādepemapa chok'apari aba iru bi ne-uu k'āide mimia bap'eda maa-e pirā oveja ak'ideepa cheru pirā, ¿nāga jarak'ajik'ā? “Su-ak'i bēji māik'aapa nek'óji.”

⁸ Māga-e. Ma k'āyaara nāga jarai: “Mi-it'ee nejóoji māik'aapa mia iidiruta anéjeji, mi nek'omaa, ne-inaa tomaa bi misa. T'ēepai pi nek'oi māik'aapa ne-inaa toi.” ⁹ Ma awara pia gracias jara-e pait'ee ma chok'aparipa ooda pari pia jaradak'a. ¹⁰ Māga pik'a parāpa oodap'eda jōmaweda Ak'ōrepa jaradak'a, irumaa nāga jaradaipia bi: “Piata tai chok'apari. Jip'a oojida pia jaradak'a.”

Jesupa leprapa k'ayaa beerā diez jipada

¹¹ Jesús ode wāde Jerusalendee, wāyaaji Samaria eujāde māik'aapa Galilea eu-jāde. ¹² Panaji p'uuru chak'ede. Mama irumaa chejida diez imik'īraarā leprapa k'ayaa p'ani. Mamīda t'imí p'aneejida māgā k'ayaa p'anadap'edaa perā. ¹³ Māga nide biajida:

—Jesús, Tachi Jarateepari, ¡tai chupiria k'awāaji!

¹⁴ Jesupa āchi unuk'āri, māgaji:

—P'aareerāmaa wāti jarade Tachi Ak'ōre juapa pāchi k'ap'ia jipak'ooda.

Māgā wārutade, jipa p'aneejida. ¹⁵ Ma diezdepema abaapa unuk'āri ichi k'ap'ia jipada, āpítee o-īa cheji. Tachi Ak'ōremaa golpe pedee pia jara cheji. ¹⁶ Māpai Jesús k'īrapite bedabaidachi ichi tau biiri eujāde t'ōbairumaa. Māga ooji gracias jarait'ee ichi jipada perā. Ma eperā judio-e paji. Samaria eujādepema paji. ¹⁷ Māpai Jesupa māgaji:

—¿Diez paji-ek'ã aji, jipa p'aneedap'edaarã áchi k'ayaadeepa? ¿Sāma p'anima apemaarã nueve? ¹⁸ ¿Na k'ira tewaraa aupaita chejik'ã aji, gracias jarade Tachi Ak'õremaa?

¹⁹ Māpai Jesupa māgaji ma eperāmaa:

—P'irabáiji māik'aapa wáji. Pia wāara ijāada perã, jipa beejida aji.

Sāga pait'ee Tachi Ak'õrepa eperāarã ichideerã papik'ari

(Mt 24.23-28, 36-41)

²⁰ Fariseorāpa Jesumaa iidijida:

—¿Sāapaita Tachi Ak'õrepa ichia pēida rey papiit'ee na eujāde?

Jesupa p'anauji:

—Tachi Ak'õrepa pēida rey papi-e pait'ee eperāarã taide. ²¹ Eperāarāpa jarada-e pait'ee: “Iru nama bi” maa-e pirã “iru jāma bi”. Māga p'oyaa jarada-e iru parã ome bapari perã, unuda-e p'ani mīda.

²² Māpai Jesupa chi k'õp'āyoorāmaa māgaji:

—Ewari cherude parāpa mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema, audú unu k'inia jōnadait'ee. Mamīda unuda-e pait'ee. ²³ Eperāarã ūk'uruurāpa jaradait'ee: “Iru nama bi” maa-e pirã “iru jāma bi”. Mamīda wānāati áchia jara p'animaa māik'aapa ijāanāati áchi pedee. ²⁴ Atu p'anide pa tau p'orep'orek'ari pajã jōmaweda īdaa at-aparik'a, māga pik'a atu p'anide mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema, waya cheit'ee. ²⁵ Mamīda māga pai naaweda īrapemaarāpa mi chupiria papidait'ee māik'aapa yiaraa iru p'anadait'ee. ²⁶ Noé bada ewaride p'asadak'a, māga pik'a p'asait'ee mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema waya chek'ari. ²⁷ Maapai eperāarã nek'opachida, ne-inaa topachida māik'aapa miak'āipachida Noé ichi barcode bataurumaa. Māpai k'oi che nībeeji, na p'ek'au eujã ūudachi māik'aapa eperāarã jōmaweda k'iniidachida. ²⁸ Māga paji ichiaba Lot bapariik'ari. Eperāarã nek'o para bapachi, to para bapachi, ne-inaa neto para bapachi, ne-uu para bapachi māik'aapa te oo para bapachi. ²⁹ Mamīda Lot Sodoma p'uurudeepa uchiak'ari, ma ewate it'ariipa k'oi tau baaiparik'a, azufre māuk'a baaiji t'ipitau ome ma p'uuru īri. Mapa ma p'uurudepemaarã jōmaweda k'iniidachida. ³⁰ Māga pik'a pait'ee Eperã Ak'õre Truadepema waya chek'ari. Eperāarāpa Tachi Ak'õrede k'isiada-e p'anadait'ee.

³¹ Ma ewate eperã terrazade bi pirã, mamāik'aapa irabaik'ari, teedaa t'ũk'araa bi ichi net'aa p'e atade. Ma awara eperã ichi ne-uu k'āide ni pirã, teedaa cheik'araa bi ichi net'aa atade. ³² K'irāpāti Lot wēra p'asada. ³³ Eperã piuamaa bi pirã mide ijāapari k'aurepa, māgí piuk'ari atuait'ee. Mamīda eperã piuru pirã mide ijāapari k'aurepa, māgí eperã piuk'ari, it'aa wāit'ee.

³⁴ Mīa jara bi: Ma ewate p'arik'ua mi waya cheit'ee. Omé araa p'aru abaade k'āi p'anide angeleerāpa aba it'aa ateedait'ee; chi apema atabēidait'ee. ³⁵ Ichiaba wēraarã omé trigo bamaa p'anadait'ee k'ūrūmade. Aba it'aa ateedait'ee; chi apema atabēidait'ee. ³⁶ [Ichiaba imik'īraarã omé ne-uu k'āide mimiamaa p'anadait'ee. Aba it'aa ateedait'ee; chi apema atabēidait'ee.]

³⁷ Māpai Jesús k'õp'āyoorāpa iidijida:

—Tachi Waibia, ¿sāma māga p'asait'eema? ajida.

P'anauji:

—Piuda k'ap'ia bimāi, ākoso seedaipatada aji.

Jesupa p'êtrāade māik'aapa charrade nepirida

18 Jesupa chi k'ôp'āyoorāmaa nāga nepiriji jarateeit'ee ichita sēda-ee it'aa t'îpataadamerā. ² Māgaji:

—P'uuru abaade charra bapachi. Māgipa Tachi Ak'ôre, eperāarā paara waawee'aa paji. ³ Ma p'uurude ichiaba bapachi p'êtrāa. Māgí nepira iru baji awaraa eperā ome. Mapa wāpachi ma charramaa irua ma nepira ak'imerā. ⁴ Ewari chaa ma charrapa iru pedee ūripachi mīda, k'aripa k'iniak'aa paji. Mamīda t'ēepai k'îsiaji: “Mia Tachi Ak'ôre waawee'aa, eperāarā jida. ⁵ Mamīda na p'êtrāapa mi itu bi-e bairā, mi t'āri k'achiadai naaweda, k'aripait'ee waa chenaamerā.”

⁶ Māpai Jesupa ichiaba māgaji:

—Ma charra k'achia bipa māga ooji pirā ma p'êtrāa ome, ⁷ audupiaara Tachi Ak'ôrepa ichia jirit'eradaarā k'aripait'eeda aji, ārapa it'aa iidipata perā āstaawa, p'ārik'ua pida. ¿Āramaa taarā nipiik'ā? ⁸ Mia jara bi: Taarā-e weda āra k'aripait'ee. Mamīda mi, chi Eperā Ak'ôre Truadepema waya chek'āri, ĩunu cheik'ā aji, na p'ek'au eujāde p'ani ijāapataarā at'āri mide wāara ijāapata?

Jesupa nepirida fariseode māik'aapa impuesto p'eparide

⁹ Jesupa awaraa nepiriji jarateeit'ee chi awaraarā ek'ariara ak'î p'aniirāmaa, āchi t'āri piara p'ani jīak'aapa:

¹⁰ —Imik'îraarā omé wājida Tachi Ak'ôre te waibiadee it'aa t'îde. Aba fariseo paji. Jōdee chi apemapa Cesar-it'ee impuesto p'epachi. ¹¹ Ma fariseo ak'îni beep'eda, nāga it'aa t'îpachi: “Aai, Ak'ôre, pīmaa gracias jarapari, mi apemaarāk'a bak'aa perā. Mi nechiayaa bak'aa; k'achia ooyaa bak'aa; chīara wēra ome k'āik'aa māik'aapa ook'aa jā impuesto Cesar-it'ee p'eparipa ooparik'a. ¹² Tomia chaa k'āima omé nek'ok'aa it'aa t'îit'ee māik'aapa mia jitaru ne-inaa diezdepema chaa aba pīmaa teepari.”

¹³ Mamīda ma Cesar-it'ee impuesto p'epari t'imí bainī baji, audú p'ek'au k'achia ooyaa bi jīak'aapa. Mapa it'aa pida ak'ik'aa paji. Jīp'a t'ūa t'aap'e nībapachi māik'aapa it'aa t'îpachi: “Aai, Ak'ôre, mi chupiria k'awāaji p'ek'au k'achia ooyaa bairā.” ¹⁴ Mia jara bi: Ma impuesto p'epari k'āiwee wāji ichi temaa, Tachi Ak'ôrepa irua p'ek'au k'achia oopata wēpapida perā. Jōdee māga-e paji ma fariseo ome. Tachi Ak'ôrepa irua p'ek'au k'achia oopata wēpapi-e paji. Chi awaraarā k'āyaara waibiara pa k'inia bi ek'ariara bait'ee Tachi Ak'ôre k'îrapite. Jōdee chi audua-ee bi awaraarā k'āyaara waibiara pait'ee Tachi Ak'ôre k'îrapite.

Jesupa warrarā bendiciada

(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

¹⁵ Ichiaba eperāarāpa warra chak'eerā aneejida Jesumaa iru jua bimerā āra ĩri māik'aapa bendiciamerā. Mamīda chi k'ôp'āyoorāpa māga unudak'āri, ma warrarā aneedap'edaarā itriajida. ¹⁶ Māpai Jesupa chi k'ôp'āyoorā t'î p'ejī māik'aapa māgaji:

—Ichiak'au mimaa warrarā chep'iti, Tachi Ak'ôrepa āra jīak'arā biit'ee perā ichi jua ek'ari, ichideerā p'aneedamerā. ¹⁷ Mia wāarata jararu. Warra chaipa t'āripa wāara ijāapari. Eperāpa māgá Tachi Ak'ôrede ijāa-e pirā, p'oyaa ba-e pai iru jua ek'ari ichideerā ome.

Eperā p'arat'ara bada Jesús ome pedeeda

(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

¹⁸ Eperāarā poro waibiapa iidiji Jesumaa:

—Tachi Jarateepari t'āri pia, ¿k'āata mia ooipia bima aji, it'aa wāit'ee?

¹⁹ Jesupa p'anauji:

—¿Sāap'eda mimaa t'āri pia bida a bima? aji. T'āri pia apaita bi: māgí Tachi Ak'ōre.

²⁰ Pia k'awa bi Tachi Ak'ōrepa Moisemaa ūraa p'āpida:

‘Eperā peenāaji; miak'āi bi pirā, awaraarā ome k'āināaji; nechianāaji; seewa jaranāaji chīara k'achiade baaipiit'ee; pichi ak'ōre māik'aapa pichi nawe k'inia iru baparíji māik'aapa āra pedee ūriparíji.’ (Ex 20.12-16)

²¹ Māpai ma eperāpa māgaji:

—Mia ma jōma ooparida aji, k'ūtrāa weda.

²² Māga ūrik'āri, Jesupa p'anauji:

—Ne-inaa aba waide oo-e bi. Pichi net'aa jōmaweda netok'oonāji māik'aapa chupiria beerāmaa ma p'arat'a tēji. Māga ooru pirā, ne-inaa pipiara iru bait'ee Tachi Ak'ōre eujāde. Māga oop'eda, mi ome nipa chéji.

²³ Mamīda māga ūrik'āri, ma eperā k'īra pia-ee wāji, p'arat'a audú k'inia bada perā.

²⁴ Māga unuk'āri, Jesupa māgaji:

—¡Chaaree bi p'arat'ara beerā p'aneedait'ee Tachi Ak'ōre jua ek'ari ichideerā ome!

²⁵ Chaareera bida aji, p'arat'ara bi beeit'ee Tachi Ak'ōre jua ek'ari, camello aguja taude wāyaai k'āyaara.

²⁶ Māpai chi ūri p'anadap'edaarāpa iidijida:

—Māgara, ¿k'aita p'oyaa it'aa wāyama? ajida.

²⁷ Jesupa p'anauji:

—Eperāarā p'oyaa it'aa wāda-eda aji, āchi k'īradoopa, audú chaaree bairā. Mamīda Tachi Ak'ōre-it'ee ne-inaa chaaree wē-eda aji.

²⁸ Māpai Pedropa māgaji:

—Tachi Waibia, tai net'aa jōmaweda atabēijida pi ome nipapataadait'ee.

²⁹ Jesupa p'anauji:

—Mia wāarata jararu. Eperā mide ijāa bi k'aurepa atabēiru pirā ichi te, wēra, ipemaarā, ak'ōreerā maa-e pirā warrarā, ³⁰ māgí eperāpa waapiara atait'ee na p'ek'au eujāde bi misa, māik'aapa piuk'āri, ichita chok'ai bapariit'ee Tachi Ak'ōre ome.

Jesupa jarada ōpee jarada k'achia beerāpa ichi peedait'ee

(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

³¹ T'ēepai Jesupa chi k'ōp'āyoorā doce awara āi t'ī p'e ataji māik'aapa māgaji:

—Írā tachi Jerusalendee wādait'ee. Mama jōmaweda chonaarāwedapema Ak'ōre pedee jarapataarāpa p'ādap'edaak'a p'asait'ee mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema ome. ³² K'achia beerāpa mi k'īra tewaraarāmaa teedait'ee. Māgiirāpa mi oo iru p'anadait'ee, ik'achia jaradait'ee mimaa māik'aapa k'īramaa idudait'ee. ³³ Maap'eda mi widait'ee māik'aapa peet'aadait'ee. Mamīda ewari ōpeemaa mi waya chok'ai p'irabaiit'eeda aji.

³⁴ Jesús k'ōp'āyoorāpa maarepida k'awada-e paji irua jarada. Ichiaba k'awada-e paji k'āaredeta pedee baji. Irua jara k'inia bada p'oyaa k'awadak'aa paji.

Jesupa tau p'āriu bi jipada Jericó p'uurude

(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

³⁵ Jesús Jericó p'uuru k'ait'a pak'āri, unuji tau p'āriu bi o bi ik'aawa su-ak'i bi. Māgí chupiria chipa chi wāyaarutaarāmaa p'arat'a iidimaa baji. ³⁶ Ūrik'āri eperāarā chok'ara wāyaa wāruta ichi ik'aawa, iidiji:

—¿K'aita nama wāyaa wādama? aji.

³⁷ P'anaujida:

—Jesús Nazaret p'uurudepemata wāyaa wāda ajida.

³⁸ Māga ūrik'āri, ma tau p'āriu bipa biaji:

—¡Jesús, Rey David Warra, mi chupiria k'awáaji!

³⁹ Chi naa wādap'edaarāpa itriat'aapachida k'ūp'ee beemerā. Mamīda waapiara biapachi:

—Rey David Warra, mi chupiria k'awáaji.

⁴⁰ Māpai Jesús ak'inī beeji māik'aapa jaraji aneedamerā. K'ait'a pachek'āri, Jesupa iidiji:

⁴¹ —¿K'āata k'inia bima aji, mia pi ome oomerā?

Tau p'āriu bipa p'anauji:

—Tachi Waibia, michi taupa pia unu k'inia bida aji.

⁴² Māpai Jesupa māgaji:

—¡Unúji! Pia ijāada perā, jipa beejida aji.

⁴³ Aramāgá ma tau p'āriu badapa pia unu beeji māik'aapa Jesús t'ēe wāji. O-īapa pia pedeeji Tachi Ak'ōremaa. Ichiaba Jesupa ooda unudap'edaarāpa o-īapa pia pedee p'aneejida Tachi Ak'ōremaa.

Jesús Zaqueo ome

19 Jesús Jericó p'uurude panak'āri, nipaji calle jāde. ² Mama bapachi eperā p'arat'ara bi, t'ijarapatap'edaa Zaqueo. Māgí Cesar-it'ee impuesto p'epataarā poro waibia paji. ³ Ma eperāpa Jesús k'awa k'inia baji. Mamīda p'oyaa unuk'aa paji, eperāarā audú chok'ara nipadap'edaa perā iru ome. Ma awara ichi audú jep'eda baji. ⁴ Mapa Jesús naa p'iraji māik'aapa it'í padachi pak'uru o bi ik'aawa badade Jesús wāyaait'eemāi. ⁵ Māpai Jesús Zaqueo badamāi wāyaa wāk'āri, it'aa ak'iji māik'aapa māgaji:

—Zaqueo, isapai irabáiji jāmāik'aapa, idi mi pi tede beeit'ee perā.

⁶ Aramāgá Zaqueo irabaidachi māik'aapa t'āri o-īa Jesús ateeji ichi temaa. ⁷ Māga unudak'āri, arii p'anadap'edaarā jōmaarāpa ik'achia pedee p'aneejida Jesús āpite, iru wāda perā p'ek'au k'achia ooyaa bida apata tede. ⁸ T'ēepai teeda p'anadak'āri, Zaqueo bainī beeji māik'aapa māgaji:

—Tachi Waibia, mia net'aa p'e iru bidepema esa-auk'a chupiria beerāmaa teeit'eeda aji. Ichiaba chīara p'arat'a chiadoo pirā, ma chiada aba chaachaa pari k'īmari teeit'eeda aji.

⁹ Māpai Jesupa māgaji:

—Idi Tachi Ak'ōrepa na te chipari k'aripa ataji iru o k'achiade wādadeepa, auk'a Tachi Ak'ōrede ijāapari perā, ichi chonaarāwedapema ak'ōchona Abrahampa ijāadak'a. ¹⁰ Ma-it'eepi mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema cheji; atua beerā jiriit'ee māik'aapa o k'achiadeepa k'aripa atait'ee.

Jesupa p'arat'ade nepirida

(Mt 25.14-30)

¹¹ Eperāarāpa ūrimaa p'anajida Jesupa māga jarak'āri. Jerusalén k'ait'a bada perā, āchia k'īsiajida taarā-ee Tachi Ak'ōrepa iru rey papiit'ee. Mapa Jesupa nāga nepiriji jarateeit'ee.

¹² —P'arat'ara beerādepema aba bapachi. Māgí t'imí wāji awaraa eujādee, Cesarpa ichi rey bimerā māik'aapa t'ēepai ichi āpítee chemerā ichi eujā ak'ide.

¹³ Mamīda wāi naaweda, t'ī p'ēji ichi mimiapataarā diez māik'aapa p'arat'a waibia teeji āchi chaachaa. Māpai māgaji: “Na p'arat'apa net'aa neto p'e atāti māik'aapa netōti awaraarāmaa waapiara eepadamerā, mi cheru misa.” ¹⁴ Mamīda ichi eujādepemaarāpa iru k'īra unuamaa iru p'anapachida. Mapa iru t'ēe eperāarā pēijida jaradamerā: “K'iniada-e jā eperā tai rey pamerā.”

¹⁵ 'Māga jara pēijida mīda, Cesarpa iru rey biji. Ma t'ēepai waya cheji ichi eujādee. Pachek'āri, t'ī pēiji ichi mimiapataarā, māgí p'arat'a teedarāmaa, k'awaa k'inia bada perā jōmasaa eepa iru p'ani āchi chaachaa. ¹⁶ Chi naa chedapa māgaji: “Señor, pia p'arat'a teeda mīmaa, ma p'arat'a tau chaa waa diez eepa wājida” aji. ¹⁷ Reyra māgaji: “¡Pi pia bida aji, pia mimiapari perā! Mia atabēida pia ak'iji māik'aapa ai īri waapiara uchiapiji. Māga ooda perā īrá mia pi eperāarā poro waibia papiit'ee p'uuru diez ak'ipariimerā.” ¹⁸ Araarepema mimiapari pa ichiaba jara cheji: “Señor, pia p'arat'a teeda mīmaa, ma p'arat'a tau chaa waa joisomaa eepa wājida” aji. ¹⁹ Ichiaba māgimaa reypa māgaji: “Māgara pia p'uuru joisomaa ak'ipariit'eeda” aji.

²⁰ 'Mamīda awaraa mimiapari chedapa māgaji: “Señor, acha bida aji, pia p'arat'a mīmaa teeda. P'arude pia jī bip'eda, ia iru bajida aji. ²¹ Mia pi waawee bapari, k'awa bairā pia eperāarā pia chupiria k'awak'aa. K'awa bi pichia ne-inaa jōma p'e atapari awaraarā mimiadap'edaa pari.” ²² Māpai ma reypa māgaji: “¡Mimiapari k'achia! Pia jaradak'a ooi'teeda aji, pi ome. K'awa bida a bi, mia pia chupiria k'awak'aa māik'aapa mia ne-inaa jōma p'e atapari awaraarā mimiadap'edaa pari. ²³ Māgara ṣāap'eda pia mi p'arat'a iana-e pajima aji, p'arat'a iapata tede, mi chek'āri, māpe-maarāpa mīmaa waya teedamerā ai īri eepadap'edaa ome?” ²⁴ Māpai ma reypa māgaji arii p'anadap'edarāmaa: “Jāri atāti mia p'arat'a teeda irumaa māik'aapa téeti ma p'arat'a tau chaa waa diez eepadamaa.” ²⁵ Māpai āchia māgajida: “Mamīda tachi poro waibia, jirua ma tau chaa waa diez eepada iru bida!” ajida. ²⁶ Māpai ma reypa māgaji: “Mia jara bi: Chi iru bimaa waapiara teeit'ee. Mamīda chi mak'iaara wēe bipa ma-āri iru bi paara jāri atait'eeda aji. ²⁷ Ma awara jirināti mi k'iniada-ee p'anadap'edarā āchi rey pamerā. Anéeti mi k'īrapite māik'aapa peek'óoti.”

Jesús Jerusalén p'uurudee wāda

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

²⁸ Ma pedee jara aupap'eda, Jesús wāji Jerusalén ode. ²⁹ Olivo Eede, Betfagé māik'aapa Betania p'uuru k'ait'a panadak'āri, chi k'ōp'āyoorā omé naa pēiji. ³⁰ Āra-maa māgaji:

—Wāti ara bi p'uuru tachi k'īrapite bimaa. Panadak'āri, ununadait'ee burro jī bainī bi, waide apida batauda-e p'ani iru īri. Ēra atāti māik'aapa anéeti. ³¹ Apidaapa iidiruta pirā k'āare-it'ee ēramaa p'ani, jarāti: “Tachi Waibiapa arak'atia atee k'inia bi.”

³² Māpai Jesús k'ōp'āyoorā wājida māik'aapa ununajida jōma irua jaradak'a. ³³ Ma burro ēramaa p'ani misa, chipariirāpa iidijida:

—¿K'āare-it'ee ēramaa p'anima? ajida.

³⁴ P'anaujida:

—Tachi Waibiapa arak'atia atee k'inia bida ajida.

³⁵ Māpai ma burro Jesumaa ateedap'eda, āchi īripema p'aru jīpatap'edaa ata bijida ai īri māik'aapa bataupijida. ³⁶ Wāruta misa, eperāārāpa āchi īripema p'aru t'ō jēra bijida o jāde, āchi rey pai jīak'aapa. ³⁷ Māpai Olivo Eedeepa irabaipata o k'ait'a pa wādak'āri, jōmaweda iru ome nipapataarā o-īapa biuk'a para beeji, taarā-ee āchi rey pai jīak'aapa. O-īapa Tachi Ak'ōremaa pedee pia pedeechida, āchia unudap'edaa perā Jesupa oo bi; ne-inaa eperāārāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. ³⁸ Māgapachida:

—'iK'īra wāree Ak'ōre eujāde, Tachi K'aripapari reyk'a cheru perā! jīrā Tachi Ak'ōre k'āiwee bapariit'ee ichi eperāārā ome! jīru jōmaarā k'āyaara waibiara bi!' (Sal 118.26)

³⁹ Māpai ūk'uru fariseorā ma eperāārā t'āide p'anadap'edaarāpa Jesumaa māgajida:

—Tachi Jarateepari, pi ome nipapataarā itriapāde ajida, māga jaranaadamerā.

⁴⁰ Mamīda Jesupa p'anauji:

—Na eperāārā k'īup'ee p'aneeruta pirā, māu paara māga biadait'eeda aji.

Jesús Jerusalen-it'ee jēeda

⁴¹ Jerusalén p'uuru k'ait'a parutade Jesupa araa ak'ik'āri, jēedachi. ⁴² Māpai māgaji:

—iPidepemaarāpa mide ijāadap'edaa paara, idi weda mia parā k'āiwee p'aneepik'aji! Mamīda māga k'awada-e p'anadairā, parā-it'ee mera pik'a bi. Mapa p'oyaa unuda-e Tachi Ak'ōrepa oo bi. ⁴³ Jerusalén, ewari cherude pimaa ne-inaa k'achia p'asait'ee. Pi k'īra unuamaa iru p'anapataarāpa muralla yoorodee oodait'ee pi ik'aawa. Pi wap'īra atadait'ee māik'aapa ma muralladeepa pi k'īdaa chaa wawadait'ee. ⁴⁴ Pi muralla jōma t'et'aadait'ee, edajādepema te jēra bi paara. Aide p'anīrā chok'ara peedait'ee. Māu apida bee-e pait'ee awaraa māu īri, pidepemaarāpa ūridamaa p'anadap'edaa perā mia parā k'aripa chek'āri.

Jesupa ne-inaa netopataarā jerek'ooda Ak'ōre te waibiadeepa

(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

⁴⁵ Jerusalén p'uurude panadak'āri, Jesús Tachi Ak'ōre te waibiade t'īuji māik'aapa jēremaa beeji aide ne-inaa netomaa p'anadap'edaarā. ⁴⁶ Māgaji:

—Tachi Ak'ōre Ūraa p'ā jēra bide jara bi:

'Mi te it'aa t'īpata teda apatadait'ee.' (Is 56.7)

'Mamīda parāpa nechiapataarā ték'ata oo iru p'ani.' (Jer 7.11)

⁴⁷ Ewari chaa Jesupa jarateepachi Tachi Ak'ōre te waibiade. Maapai p'aareerā poroorā, Moisepa p'āda jarateepataarā māik'aapa Jerusalén p'uuru pidaarā poro waibiarāpa jiripachida Jesús peepit'aadait'ee. ⁴⁸ Mamīda p'oyaadak'aa paji, eperāārāpa iru pedee audú ūri k'inia p'anadap'edaa perā.

Tachi Ak'õrepa Jesús pëida*(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)*

20 Ewari aba Tachi Ak'õre te waibiade Jesupa jarateemaa baji pedee pia Ak'õrepa jara pëida. Māga nide pachejida p'aareerā poroorā, Moisepa p'āda jarateepataarā māik'aapa judiorā poro waibiarā. ² Māirāpa Jesumaa iidijida:

—¿Tachi Ak'õrepa tai biji-ek'ā ichi te waibia ak'idamerā? ¿K'aipa pimaa nāga oopi bima? ajida.

³ Jesupa p'anauji:

—Mia pida parāmaa iidit'eeda aji. P'anáuti p'oyaa p'anaudai pirā. ⁴ ¿K'aipa pëijima aji, Juan Bautistapa poro choo chemerā; Tachi Ak'õrepa maa-e pirā eperāarāpa?

⁵ Māpai āchi pitapai pedee para beeji:

—Tachi Ak'õrepa pëidada aruta pirā, irua iidit'ee: “Māgara, ¿sāap'eda Juan ūraa ijāada-e pajima?” ait'ee. ⁶ Ichiaba jaradaik'araa bi: “eperāarāpa Juan pëijida”. Māga jararuta pirā, na eperāarā k'īraudaridait'ee tachi ome māik'aapa tachi māupa bat'a peedai. Jōmaarāpa ijāa p'ani Juan Tachi Ak'õre pedee jarapari paji.

⁷ Mapa āchia p'anaujida:

—K'awada-e p'anida ajida, k'aipa Juan pëiji poro choo chemerā.

⁸ Māpai Jesupa māgaji:

—Māgara mia pida jara-eda aji, k'aipa mimaa nāga oopi bi.

Mimiapataarā k'achia beerāde nepirida*(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)*

⁹ Maap'eda Jesupa nāga nepirimaa beeji jarateit'ee eperāarāmaa:

—Eperāpa uva eujā uuji. Maap'eda ne-uu eujā ak'ipataarā jiriji aide mimi-adamerā. Māpai awara āyaa t'imí wāji. ¹⁰ T'ēepai uva oropata ewari pak'āri, ma eujā chiparipa ichi mimiapari pëiji ma ne-uu ak'ipataarāmaa, ichi eere bee bi chauda tee pëidamerā. Mamīda āchia ma mimiapari s'ik'oojida māik'aapa pëit'aajida waya chiparimaa, maarepida net'aa wēe. ¹¹ Māpai ma ne-uu chiparipa awaraa mimia-pari pëiji. Mamīda māgimaa ichiaba ik'achia jaradap'eda, p'ua oot'aajida māik'aapa jua arajāgaa pëit'aajida. ¹² Ma t'ēepai awaraa mimiapari pëiji. Mamīda ma ne-uu ak'ipataarāpa iru auk'a p'ua oojida māik'aapa taawaa pëijida.

¹³ Māpai ma ne-uu chiparipa māgaji: “Īrá, ¿k'āata ooyama? aji. Pëiit'eeda aji, mi warra k'inia iru bi. Taawa iru waaweedayada” aji. ¹⁴ Mamīda ma ne-uu ak'ipataarāpa iru warra t'imí cheru unu atadak'āri, āchi pitapai māgapachida: “Jāgipa ichi ak'õre net'aa jōmaweda atait'ee chi ak'õre piuk'āri. Peet'aadāma ajida, tachi-it'ee na ne-uu eujā beemerā.” ¹⁵ Mapa ma uva eujādeepa uchua atajida māik'aapa peet'aajida.

Māpai Jesupa māgaji:

—Parāpa, ¿k'āata k'isia p'anima aji, ma uva eujā chiparipa ooit'ee ma eujā ak'ipataarā ome? ¹⁶ Mia jarait'ee. Wāk'āri, ma eujā ak'ipataarā peek'ooit'eeda aji, māik'aapa chi eujā teeit'eeda aji, awaraarāmaa āchia ak'ipataadamerā.

Māga ūridak'āri, eperāarāpa māgajida:

—¡Māga p'asa-e pait'eeda! ajida.

¹⁷ Mamīda Jesupa āramaa ak'iji māik'aapa māgaji:

—Māgara, ¿k'āata jara k'inia bima aji, na pedee Tachi Ak'õre Ūraa p'ādadepema? ‘Te oopataarāpa māu k'iniada-e padap'edaa pipiara padachi.’ (Sal 118.22)

¹⁸ Eperā ma māu pipiara bi ĩri t'ĩutiru pirā, chupiria nĩbeeit'ee. Jōdee ma māu eperā ĩri baairu pirā, iru peet'aait'ee.

¹⁹ P'aareerā poroorāpa Moisepa p'āda jarateepataarā ome ma nepirida ũri aupadak'āri, k'awaajida Jesupa āchideta pedee baji. Mapa aramata jita atapi k'inia p'anajida. Mamīda māga ooda-e paji eperāarā waawee p'anadap'edaa perā.

Judiorāpa Cesar-it'ee impuesto p'aapatap'edaa

(Mt 22.15-22; Mr 12.13-17)

²⁰ Maperā t'ēepai ma judiorā poroorāpa pēijida t'āri jip'a pik'a beerā Jesús ome pedeede. K'inia p'anapachida ma eperāarāpa iidi p'anipa Jesupa pedee k'achia jarapidai Romadepemaarā poro waibiarā āpite. Māgā ma eujā ak'ipari, Romadepemaarā poro waibiapa iru atapii. ²¹ Ma-it'ee ma pēida eperāarāpa Jesumaa iidiijida:

—Tachi Jarateepari, taipa k'awa p'anida ajida, pia pedee wāara jarapari māik'aapa jarateepari eperāarāpa ne-inaa pia oo k'awaadamerā. Eperāarā maarepida k'ūrak'aa. Ichita jara bi eperāarā k'ira jip'a p'anapataadamerā Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a.

²² Māga bita, nāga iidi k'inia p'ani: ¿Pia bik'ā ajida, taipa Cesarmaa impuesto p'aadait'ee wa māga-e?

²³ Jesupa k'awa bada perā mairāpa k'isia k'achia iru p'ani, māgaji:

²⁴ —Ak'ipiti denario p'arat'a tau. ¿K'ai k'irata nade bi māik'aapa k'ai t'ita p'ā bima? aji.

P'anaujida:

—César k'ira māik'aapa ichi t'ita p'ā bida ajida.

²⁵ Māpai Jesupa māgaji:

—Māgara téeti Cesarmaa irua net'aa iidiipari, māik'aapa auk'a téeti Tachi Ak'ōremaa irua iidiipari.

²⁶ Māga ũridak'āri, k'awaajida Jesumaa pedee k'achia p'oyaa jarapida-e pai eperāarā taide. Mapa ak'itrua para beeji māik'aapa k'ĩup'ee'oodachida.

Piudap'edaarā chok'ai p'irabaipatade iidiidap'edaa

(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

²⁷ Maap'eda saduceorā ũk'uru wājida Jesumaa. Saduceorāpa ijāadak'aa eperā piup'eda waya chok'ai p'irabaii. Maperā iidiijida:

²⁸ —Tachi Jarateepari, Moisepa nāga p'ā bēijida ajida. Eperā miak'āi bi warra wēe piuru pirā, chi ĩpemapa iru wēra ataipia bi māik'aapa ai ome warra ooipia bi chi ĩpema piuda k'ap'ia pari. ²⁹ Māga jaradap'eda, ma saduceorāpa nāga nepirijida. P'anajida ĩpemaarā siete. Chi naapema miak'āiji. Mamīda warra wēe piuji. ³⁰ Chi araarepema ³¹ māik'aapa araarepema miak'āijida ma p'ētrāa ome. Mamīda auk'a warra wēe piujida. Ma t'ēepai chi apemaarā jida miak'āijida ma p'ētrāa ome. Mamīda āchi jōmaweda warra wēe piujida. ³² Maap'eda ma wēra ichiaba piuji. ³³ ĩrā taipa nāga k'awa k'inia p'ani. Piudap'edaarā waya chok'ai p'irabaidak'āri, ¿chisāgf ĩpemata ma wēra imik'ira pait'eema ajida, āchi jōmaweda iru ome miak'āi p'anadap'edaa perā?

³⁴ Jesupa p'anauji:

—Na p'ek'au eujāde imik'iraarā māik'aapa wēraarā miak'āipata. ³⁵ Mamīda Ak'ōrepa jirit'eradaarā ichi eujāde p'anadak'āri, imik'iraarā wēraarā paara waa miak'aida-e pait'ee, ³⁶ waa piuda-e pait'ee perā. Angeleerāk'a p'anadait'ee māik'aapa

Tachi Ak'õre warrarā padait'ee, chok'ai p'irabaidap'edaa perā. ³⁷ Moisepa paara tachimaa k'awapipari piudap'edaarā chok'ai p'irabaidait'ee. Chonaarāweda Tachi Ak'õrepa irumaa pedee'āri pak'uru jep'eda urua jira bideepa t'ipitauk'a, jaraji ichi Abraham, Isaac, Jacob ijāadap'edaa Ak'õre Waibia. ³⁸ ¡Tachi Ak'õre piudap'edaarā Ak'õre Waibia-e! ¡Chok'ai p'aniirā Ak'õre Waibia, iru-it'ee eperāarā jaureerā jōma chok'ai p'anadairā!

³⁹ Māpai ūk'uru Moisepa p'āda jarateepataarāpa māgajida:

—Tachi Jarateepari, pia p'anaujida ajida.

⁴⁰ Maadamāiipa waawee p'aneejida waa iididait'ee.

Tachi Ak'õrepa pëida eperāarā rey pamerā

(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

⁴¹ Māpai Jesupa iidiji:

—¿Sāap'eda jara p'anima aji, Mesías chonaarāwedapema Rey Daviddeepa uchi-ait'ee? ⁴² Salmos p'ādade Rey Davidpa paara jara bi:

'Tachi Ak'õrepa jaraji Tachi Waibiamaa: "Pi mi ome auk'a waibia bairā, su-ak'i beep-āde aji, mi juaraare, ⁴³ mia pi k'īra unuamaa iru p'anapataarā p'oyaaru misa." '

(Sal 110.1)

⁴⁴ Davidpa ichi ēreerādeepa uchi-ait'ee bimaa t'ījaraji "Tachi Waibia". ¿Mapa k'awada-ek'ā aji, Mesías waibiara bi chonaarāwedapema Rey David k'āyaara?

Jesupa Moisepa p'āda jarateepataarā imiateeda

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

⁴⁵ Eperāarā jōmaarāpa ūrimaa p'anajida, Jesupa chi k'ōp'āyoorāmaa māgak'āri:

⁴⁶ —K'īrak'aupai p'anapataadai Moisepa p'āda jarateepataarāk'a. Āchi audua p'anadairā p'aru teesoo jīi awaa p'anapata māik'aapa k'inia p'anapata jōmaarāpa āchimaa saludaadamerā plaza bee chaa, tachi poro waibiarā ome oopatak'a. Ichi-aba su-ak'i p'aneepata su-ak'i beepari pipiara bide Tachi Ak'õre Ūraa jarateepata tede māik'aapa nek'odak'āri, chi su-ak'i beepari pipiara bide su-ak'i p'aneepata.

⁴⁷ Ma awara p'ētrāarā k'aripadai k'āyaara, āra te jāri atapata māik'aapa taarā it'aa t'īpata, eperāarāpa āchi t'o p'anadamerā. Māga p'anapata perā, Tachi Ak'õrepa āra audupiara miapiit'ee, k'achia beerā miapik'āri ichi ewari waibia ewate.

P'ētrāa chupiria k'iripa primisia teeda

(Mr 12.41-44)

21 Jesupa ak'īmaa baji, p'arat'ara beerāpa primisia ata bi p'ani misa p'arat'a p'epatade Tachi Ak'õre te waibiade. ² Māpai ichia unuji p'ētrāa chupiria k'iripa ata bi cheru p'arat'a tau omé cobrede. ³ Māga unuk'āri, Jesupa māgaji:

—Mia wāarata jararu. Na p'ētrāa chupiria k'iripa primisia waibiara teejida aji, ape-maarā k'āyaara. ⁴ Jōmaarāpa tee p'ani āchi p'arat'a waibia iru p'anadap'edaadepema beeda. Jōdee na p'ētrāa, chupiria k'iri mīda, ichia iru k'erada jōmaweda teeji Tachi Ak'õremaa. Teejida aji, chi p'arat'a iru bada paara chik'o netoit'ee.

Jesupa jarada Tachi Ak'õre te waibia t'eet'aait'ee

(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

⁵ Eperāarā ũk'uru pedeemaa p'anajida Tachi Ak'õre te waibiade. Jarapachida māu pi-iadee oo k'obi mǎik'aapa k'ĩra wāree bainī bi eperāarāpa net'aa tee p'anadap'edaa k'aurepa. Māga ũrik'āri, Jesupa māgaji:

⁶ —Ewari cherude parāpa na jōma unu p'ani unuda-e pait'ee. Māu apida bee-e pait'ee awaraa māu ĩri, na jōmaweda t'ee'oo chedait'ee perā.

Ne-inaa p'asait'ee na p'ek'au eujā jōi naaweda

(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)

⁷ Māpai Jesumaa iidijida:

—Tachi Jarateepari, ¿sāapaita māga p'asait'eema? ajida. ¿Sāga k'awadayama ajida, ma ewari k'ait'a pak'āri p'asait'ee pia jaradak'a?

⁸ Jesupa p'anaui:

—Tauk'a nipapataati apidaamaa k'ĩrapiamaa. Mi jīak'a chok'ara chedait'ee. See-wata jaradait'ee: “Mita Ak'õre Warra; ĩrapī paji chi cheit'ee bada.” Mamīda āchia jara p'ani ijāanāati. ⁹ Ūridak'āri eperāarāpa jura chōo jōni mǎik'aapa oodaamaa p'ani āchi poro waibiarāpa jara p'anik'a, p'eranaati. Ichita māga p'asait'ee naapiara. Mamīda Tachi Ak'õre ewari waibia ewate at'āri pa-e pait'ee.

¹⁰ Ichiaba Jesupa māgaji:

—Eperāarā awaraarā ome chōodait'ee. ¹¹ Awērachai wēre nībeeit'ee; jarra oodait'ee mǎik'aapa k'ayaara paraait'ee eujā awara-awaraade. Ma awara pajāde ne-inaa waide unudak'aa unupataadait'ee; ne-inaa tachi p'erapipari.

¹² Mamīda māga p'asai naaweda, ijāadak'aa beerāpa parā jiripataadait'ee mi-apidait'ee mǎik'aapa jita atadap'eda, ateedait'ee Tachi Ak'õre Ūraa jarateepata tede. Mama parā ak'idait'ee jaradait'ee eperāarā pia wa k'achia. Ichiaba carcelde t'i nībinadait'ee mǎik'aapa ateedait'ee reyrā k'ĩrapite maa-e pirā eperāarā poro waibiarā k'ĩrapite. Ma jōma parāmaa oopataadait'ee, mide ijāapata k'aurepa.

¹³ Māga oodak'āri, āchi k'ĩrapite parāpa jarapataadai Tachi Ak'õrepa ooda parā-it'ee mi k'ap'ia pari. ¹⁴ Maapai k'ĩsianāati k'āare pedeeta jaradai. ¹⁵ Mia k'ĩsia k'awaa pedee jarapiit'ee, parā k'ĩra unuamaa iru p'anapataarāpa p'anaupiamaa mǎik'aapa jarapiamaa parāpa seewa jara jōni. ¹⁶ Mamīda pāchi ak'õreerāpa, ĩpemaarāpa, ĩreerāpa mǎik'aapa k'õp'āyoorāpa paara parā traicionaadait'ee. Maapai parā ũk'uru peepidait'ee. ¹⁷ Jōmaarāpa parā k'ĩra unuamaa iru p'anapataadait'ee mide ijāapata k'aurepa. ¹⁸ Mamīda parā puda k'āu apida atuada-e, mia parā ak'i bapariit'ee perā.

¹⁹ Mapa t'āripa choopataati! Māgā parā it'aa wādait'ee.

Jerusalén p'uuru jōdariit'ee

²⁰ —Unudak'āri soldaorāpa Jerusalén p'uuru wap'ira iru p'ani, k'awāati taarā-e jōdariit'ee. ²¹ Maapai Judea eujāde p'aniirā mirudaipia bi eera jēra bidee. Jōdee Jerusalén p'uurude p'aniirā mamǎik'aapa uchiadaipia bi. Ichiaba chi taawa p'aniirā chedaik'araa bi p'uurudee. ²² Māga oodaipia bi ma ewate Tachi Ak'õrepa mide ijāadak'aa beerā k'achia ooit'ee perā. Eperāarā chupiria chitoonadait'ee, Tachi Ak'õrepa āra k'achia ooit'ee perā ichi ūraa p'ādade jara bik'a. ²³ ¡Aai, ma ewate chupiria jōneedait'ee wēraarā biak'oo bee maa-e pirā warra chak'eerā jude iru bee,

isapai p'oyaa wāda-e pait'ee perā! Ma eujāde audú chupiria jōnadait'ee māik'aapa Tachi Ak'ōrepa ne-inaa k'achia ooit'ee na p'uurudepemaarāmaa. ²⁴ Ūk'uru piudait'ee espadapa; awaraarā ateedait'ee awaraa eujādee esclavoorāk'a p'aneedamerā. Maapai Tachi Ak'ōrede ijāadak'aa beerāpa Jerusalén p'uuru iru p'anadait'ee āchi jua ek'ari, Tachi Ak'ōrepa ewari awara bida parumaa āra k'achia ooit'ee.

Eperā Ak'ōre Truadepema waya chek'āri

(Mt 24.29-35, 42-44; Mr 13.24-37)

²⁵ —Maapai ne-inaa eperāarāpa waide unudak'aa unudait'ee ak'ōrejirude, atanede māik'aapa lucerode. Na p'ek'au eujādepemaarāpa māga unudak'āri, k'awada-e pait'ee k'āata k'īsiadai māik'aapa p'eradait'ee, audú p'usa t'o jīwaa nībait'ee perā. ²⁶ Eperāarā k'īra k'īdaipataadait'ee p'era jōnipa, k'īsiadak'āri na p'ek'au eujā p'asarude, pajā wēre nībait'ee perā. ²⁷ Māpai eperāarāpa unudait'ee mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema jōmaarā k'āyaara waibiara bi, k'īra wāree cheru jīrarade. ²⁸ Māga p'asak'āri, sōcharra p'anapatāati māik'aapa t'āri o-īa para bāti, taarā-e nide mi cheit'ee perā parā k'aripade atuanaadamerā.

Jesupa higuera biiride jarateeda

²⁹ Ichiaba Jesupa nāga nepiriji jarateeit'ee ichi waya cheit'ee pak'āri:

—K'īsiāti higuera biiride maa-e pirā awaraa nejō biiride. ³⁰ Unudak'āri k'iru t'uk'ua uchua nībeeru, parāpa k'awaapata eujā wāsia wā. ³¹ Māga pik'a unudak'āri māgī ne-inaa p'asaruta, k'awaadait'ee Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate k'ait'a bi.

³² 'Mia wāarata jararu. Īrapemaarā piudai naaweda, ma ne-inaa jōmaweda p'asait'ee. ³³ Ewari cherude pajā na p'ek'au eujā ome jōdait'ee. Mamīda ichita p'asait'ee mia pedee jaradak'a.

³⁴ 'K'īrak'aupai k'īiri k'īsua p'aneedai pāchi k'inia ne-inaa oo k'iniapa; it'ua to k'iniapa maa-e pirā audú k'īsia jōnipa na p'ek'au eujādepema ne-inaade. Maa-e pirā atu bide ³⁵ ne-animal trampade baaiparik'a, māga pik'a parā atu p'anide mi waya cheit'ee. Ma ewate ne-inaa k'achia p'asait'ee jōmaweda na p'ek'au eujādepemaarāmaa. ³⁶ Mapa tauk'a nipapatāati māik'aapa ichita it'aa t'īpatāati. Māgā baaida-e pait'ee ma ne-inaa k'achia p'asait'ee bi juade māik'aapa panadait'ee mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema k'īrapite.

³⁷ Ewari chaa āstaawa Jesupa jarateepachi Tachi Ak'ōre te waibiade. Jōdee p'ārik'ua beepachi Olivo Eede. ³⁸ Maperā tap'eda weda eperāarā wāpachida Tachi Ak'ōre te waibiadee iru pedee ūride.

Jesús jita atapidait'ee pedeeteedap'edaa

(Mt 26.1-5, 14-16; Mr 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-53)

22 K'ait'a baji fiesta pan levadura wēe k'opata t'ījarapatap'edaa Pascua. ² P'aareerā poroorāpa Moisepa p'āda jarateepataarā ome eperāarā waawee p'anadap'edaa perā, āra taide Jesús jita atapida-e paji. Mamīda ichita jiripachida sāga iru peepit'aadait'ee.

Judapa Jesús traicionaada

³ Māpai Satanás Judas k'ap'iade t'īuji. Māgī Judas Jesús k'ōp'āyoorā docedepema paji. Ichiaba t'ījarapachida Iscariote. ⁴ Māgī wāji p'aareerā poroorāmaa māik'aapa

Tachi Ak'õre te waibia jīapataarāmaa. Mama pedeeji āchi ome sāga Jesús atapii. ⁵ Māpai āchi o-īadachida māik'aapa pedeejida p'arat'a teedait'ee Judamaa. ⁶ Ichia ma p'arat'a jitap'eda, jirīmaa beeji sāga Jesús āchīmaa atapii, eperāarā wē-e misa.

Pascua fiestadepema chik'o k'odap'edaa

(Mt 26.17-30; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

⁷ Fiesta pan levadura wēe k'opata ewate pak'āri, oveja chak'e peepata Pascua fiesta-it'ee. ⁸ Mapa Jesupa jaraji Pedro Juan ome Pascua fiestadepema chik'o jiri-damerā māik'aapa awaraa ne-inaa oodamerā, nek'odai naaweda.

⁹ Māpai āchia iidijida:

—¿Sāma māga oodaipia bima? ajida.

¹⁰ Jesupa p'anauji:

—Parā p'uurude panadak'āri, unudait'ee eperāpa pania chok'ode ateeru. Iru t'ēe wāti ichi temāi t'īurumaa. ¹¹ Māpai chi te chiparimaa jarāti: “Tachi Jarateeparipa iidi pēiji: ‘¿Chisāgī cuartode Pascua chik'o k'oit'ee michi k'ōp'āyoorā ome?’” ¹² It'ipema pisode irua ak'ipiit'eeda aji, cuarto waibia ne-inaa jōmaa ome. Mama ne-inaa jōma óoti tachi nek'odait'ee.

¹³ Āchi wādak'āri, jōmaweda ununajida Jesupa jaradak'a māik'aapa mama ne-inaa jōma oojida Pascua chik'o k'odait'ee.

¹⁴ Nek'odait'ee pak'āri, Jesús chi k'ōp'āyoorā ome mesade su-ak'i p'aneejida. ¹⁵ Māpai ichia māgaji:

—¡Wāara mi piu naaweda, parā ome na Pascua fiestadepema chik'o audú k'o k'inia baji! ¹⁶ Mia jara bi: Parā waa nāgá nek'oda-e pait'ee mi ome, Tachi Ak'õre truade p'anadai naaweda.

¹⁷ Māpai copa jitap'eda, gracias jaraji Tachi Ak'õremaa māik'aapa māgaji:

—Jitāti na copa māik'aapa jedéti pāchi pitapai. ¹⁸ Mia jara bi: Mia vino waa to-e pait'eeda aji, Tachi Ak'õre truade pai naaweda.

Pan vino ome k'odap'edaa

¹⁹ Maap'eda Jesupa pan ataji māik'aapa it'aa t'iji gracias jarait'ee Tachi Ak'õremaa. Ma pan k'ōrat'aaji māik'aapa chi k'ōp'āyoorāmaa teeji. Māpai māgaji:

—Nāgī pan mi k'ap'ia, mi peepiit'ee parā k'aripait'ee. Nāgá pan k'odak'āri, k'opatāati k'irāpadait'ee mi piuda parā pari.

²⁰ Nek'odap'edaa t'ēepai, ichiaba māgá ooji ma vino ome. Māgaji:

—Nāgī vino mi waa, michi waa bat'ait'ee perā mi piuk'āri eperāarā pari. Tachi Ak'õrepa nāgī ūraa chiwidi jara bi. Michi waa bat'ada k'aurepa irua wēpapiit'ee parāpa p'ek'au k'achia oopata māik'aapa michideerā papiit'ee. ²¹ Mamīda chi mi traicionaait'ee bi jua na mesa ĩri bi michi jua ome. ²² Mi, chi Eperā Ak'õre Truadepema ichita piut'ee Ak'õrepa oopi bik'a. Mamīda, jaai, Tachi Ak'õrepa k'achiadee pēiit'ee chi mi traicionaait'ee bi!

²³ Māpai āchi pitapai iidi para beeji k'aipata traicionaait'ee.

K'aita Jesús k'ōp'āyo pipiara bi

²⁴ Māpai chi k'ōp'āyoorā aupedee para beeji k'awaadait'ee k'aita pipiara bi ape-maarā k'āyaara. ²⁵ Mapa Jesupa māgaji:

—Ijāadak'aa beerā t'āide reyrāpa āchia oo k'iniata oopipata eperāarāmaa māik'aapa māirā poro waibiarāpa āchi jua ek'ari p'aniirā pia ak'i p'anida apata. ²⁶ Mamīda parā māgā p'anadaik'araa bi. Ma k'āyaara parā t'āidepema waibiara bi warra chok'ek'ee baparik'a baipia bi. Ma awara parā t'āidepema poro waibiara bi mimiapari jīp'aak'a beeipia bi parā k'aripait'ee. ²⁷ ¿Chisāgī eperā waibiara bi; chi mesade su-ak'i bi nek'oit'ee maa-e pirā chi chik'o jedepari? ¿Chi mesade su-ak'i bi-ek'ā? Jōdee mi nama bi parā t'āide chi chik'o jedeparik'a.

²⁸ Parā ichita mi ome p'ani, nepirade wa ne-inaa k'achiade p'anajida mīda. ²⁹ Mapa mia parā reyrā papiit'ee mi Ak'ōrepa mi rey papidak'a. ³⁰ Parā nek'odait'ee Ak'ōre truade māik'aapa ne-inaa todait'ee mi ome mi it'aripema mesade. Ma awara su-ak'i p'aneedait'ee rey su-ak'i beeparide. Israeldeepa ēreerā doce uchiadap'edaarā iru p'anadait'ee parā jua ek'ari māik'aapa jaradait'ee māirāpa oopatap'edaa pia wa k'achia.

Jesupa jarada Simón Pedropa ichi k'awa-e bida ait'ee

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

³¹ Ichiaba Jesupa māgaji:

—Simón, Simón, Satanapa parā iididoo oo k'inia bairā trigo ome oopatak'a nēesidak'āri chi tau āyaa atadait'ee. ³² Mamīda mi it'aa t'īpari pi pari mide ijāa bapariimerā. Waya mi ome nipak'āri, k'aripáji pichi īpemaarā mi k'ap'ia, ichita ijāapataadamerā.

³³ Māpai Simonpa māgaji:

—Tachi Waibia, mi pi ome nipa k'inia bida aji, mi carcelde t'i nībiruta pijida maa-e pirā piuru pijida.

³⁴ Jesupa p'anauji:

—Pedro, mia jara bi: Idi p'arik'ua et'erre k'arii naaweda, jarada ōpee pia mi k'awa-e bida ait'ee.

Jesús chupiria nībait'ee hora k'ait'a pak'āri

³⁵ Maap'eda Jesupa iidiji:

—Mia parā pēik'āri muchila wēe, p'arat'a te wēe, chancla wēe, ¿net'aa apida faltajidak'ā? aji.

P'anaujida:

—Maarepida faltada-e pajida ajida.

³⁶ Māpai irua māgaji:

—Írá, jōdee, chi muchila iru bipa ateeipia bi ichi p'arat'a te ome; chi espada wēe bipa ichi īripema p'aru jī bi netoipia bi māik'aapa espada aba neto ataipia bi. ³⁷ Mia māga jara bi ichita uchit'ee perā mide jara bik'a Ak'ōre Ūraa p'ādade: 'Eperā t'āri k'achia-idaak'a iru p'anajida.' (Is 53.12)

Jōma ma p'ādade jara bi mide ichita p'asait'eeda aji.

³⁸ Māpai āchia māgajida:

—Tachi Waibia, nama espada omé iru p'anida ajida.

Māpai irua p'anauji:

—Jāgapai.

Jesús Getsemaní ne-uu k'áide it'aa t'ida

(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

³⁹ Maap'eda Jesús wāji Olivo Eedee ichi wāpatak'a māik'aapa chi k'ōp'āyoorā t'ēe wājida. ⁴⁰ Mama panadak'āri, ichia āramaa māgaji:

—It'aa t'iti p'ek'au k'achiade baaipiamaa.

⁴¹ Maap'eda Jesús waawipai wāji chi k'ōp'āyoorā p'anadap'edaamāiipa. Mama be-dabaiji it'aa t'iti'ee. ⁴² Māgaji:

—Ak'ore, pichia k'inia bi pirā, k'aripāji na miait'ee bideepa. Mamīda oonaapāde aji, mia k'inia bik'a. Jip'a pia k'inia bīk'ata oopāde aji.

⁴³ [Māga nide it'aripema āngel iru ik'aawa baini ba cheji iru k'aripait'ee. ⁴⁴ Jesús audú t'āri p'ua nībada perā, audupiara it'aa t'ipachi, ichi jia eujāde baairumaa waa t'eut'ewaak'a.]

⁴⁵ It'aa t'ī aupak'āri, chi k'ōp'āyoorā atabēidamaa wāji. Mamīda ununaji k'ai para bi, audú t'āri p'ua jōnipa. ⁴⁶ Māpai irua māgaji āramaa:

—¿Sāap'eda k'ai jōnima? aji. P'irabāiti māik'aapa it'aa t'iti p'ek'au k'achiade baaipiamaa.

Jesús jita atadap'edaa

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Jesús at'āri pedeemaa bide, eperāārā chok'ara pachejida. Ma eperāārā chok'ara chedap'edaa naa che wāji Judas, Jesús k'ōp'āyoorā docedepema. Māgí Jesús k'ait'a chek'āri k'ira it'aait'ee, ⁴⁸ Jesupa māgaji:

—Judas, ¿mi k'ira ĩrupa mi, chi Eperā Ak'ore Truadepema traicionaaruk'ā? aji.

⁴⁹ Jesús ome p'anadap'edaarāpa māga unudak'āri, iidijida:

—Tachi Waibia, ¿espadapa chōodaipia bik'ā? ajida.

⁵⁰ Aramata āradepema abaapa p'aareerā poro waibia mimiapari juaraarepema k'ĩiri orp'et'aaji espadapa. ⁵¹ Māpai Jesupa māgaji:

—Ichiak'au bīti; jāgapai.

Māpai Jesupa ma eperā k'ĩiri orp'et'aadamāi t'ōbait'aruta, anidachi. ⁵² Māpai māgaji ichi ata chedap'edaa p'aareerā poroorāmaa, Tachi Ak'ore te waibia jāpataarā-maa māik'aapa judiorā poro waibiarāmaa:

—¿Sāap'eda parā espada ome māik'aapa pak'uru ome chejidama aji, mi jita atade, nechayaa bi jita atapatak'a? ⁵³ Ewari chaa mi Tachi Ak'ore te waibiade bapari parā ome. Maapai parāpa mi jita atada-e paji. Mamīda hora pajipi parāpa ne-inaa k'achia oodamerā mimaa, Netuara Poro Waibiapa k'inia bik'a.

Pedropa Jesús k'awa-e bida ada

(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Jesús māgá jita atadap'eda, ateejida p'aareerā poro waibia temaa. Māimisa Pedro t'imiipapai t'ēe wāk'āti wāji. ⁵⁵ Mama te taawaik'a eere t'iak'au bimāi t'ipi oro iru p'anajida māik'aapa ai ik'aawa eperāārā su-ak'i p'anajida. Pedro jida ichiaba su-ak'i beejī āra ome. ⁵⁶ Māga nide aripema mimiapari awērapa Pedro unuji, t'ipitau ik'aawa su-ak'i bi. Ma mimiapari pi-ia ak'iji māik'aapa māgaji:

—Nāgí jida auk'a jā eperā ome bajida aji.

⁵⁷ Mamīda Pedropa meraji:

—Mia iru k'awa-e bida aji.

⁵⁸ Taarā-e nide awaraapa Pedro unu atak'āri, ichiaba māgaji:

—Pi auk'a jā eperā k'ōp'āyoorādepemada aji.

Pedropa p'anauji:

—iMi iru k'ōp'āyo-eda! aji.

⁵⁹ Hora abaamaa awaraapa ichiaba māgaji:

—Wāara na eperā ichiaba bajida aji, jāgí ome. Ma awara ichi Galilea eujādepe-mada aji.

⁶⁰ Pedropa p'anauji:

—Mia k'awa-e bida aji, k'āaredeta pedee bi.

Aramata Pedro at'āri pedeemaa bide, et'erre k'ariji. ⁶¹ Māpai Jesupa āpītee ak'iji Pedromaa māik'aapa Pedropa k'irāpaji irua jarada: “Et'erre k'arii naaweda, pia jarada ōpee jarait'ee mi k'awa-e bi.” ⁶² Māpai Pedro taawaa uchiap'eda, jēe nībeeji audú t'āri p'ua nībada perā.

Jesús oo iru p'anadap'edaa

(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

⁶³ Jesús jīa p'anadap'edaarāpa iru oo iru p'aneepachida māik'aapa sīpachida. ⁶⁴ Iru tau p'ārajī atadap'eda, māgapachida:

—iPi wāara Tachi Ak'ōre Warra pirā, jarapáde aji, k'aipata pi sīji!

⁶⁵ Ichiaba awaraa ik'achia pedee jarapachida.

Jesús Junta Suprema k'irapite

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

⁶⁶ Tap'eda weda judiorā poro waibiarā, p'aareerā poroorā māik'aapa Moisepa p'āda jarateepataarā, pia jarait'eera, chi Junta Supremadepemaarā chip'ejida. Māpai Jesús aneejida āra k'irapite. Irumaa iidijida:

⁶⁷ —iPik'ā ajida, Mesías, Tachi Ak'ōrepa pēida eperāarā rey pamerā?

Ichia p'anauji:

—Mia māgada aru pirā, parāpa ijāada-eda aji. ⁶⁸ Jōdee mia parāmaa ne-inaa iidiru pirā, p'anauda-e. ⁶⁹ Mamīda mia jara bi: Īraweda mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema Tachi Ak'ōre Waibia juaraare su-ak'i banait'ee.

⁷⁰ Māpai jōmaarāpa iidijida:

—iMāgara pi Tachi Ak'ōre Warrak'ā? ajida.

Jesupa p'anauji:

—Pāchia jara p'anik'a, māgada aji.

⁷¹ Māpai āchia māgajida:

—iK'āare-it'ee eperāarā waa jiridayama ajida, irua ooda jaradamerā? Tachi k'īripa ūrijidada ajida, ma pedee k'achia ichi it'aideepa jarada Ak'ōre Waibia āpīte.

Jesús Pilato k'irapite

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

23 Ma judiorā poro waibiarā p'irabaik'oodaidap'eda, Jesús ateejida Pilato k'irapite. ² Mama iru k'irapite imiateemaadachida:

—Taipa na eperā unujidada ajida, tai p'uuru pidaarāmaa k'isia awara-awaraa pa-pimaa bi. Jara bi taipa Cesarmaa impuesto p'adaik'araa bi. Ma awara jara bi ichi Mesías, Tachi Ak'õrepa pëida rey pamerā.

³ Māpai Pilatopa iidiji:

—¿Pik'ā aji, Judiorā Rey?

Jesupa p'anauji:

—Mida aji, pia jara bik'a.

⁴ Māpai Pilatopa mājaji ma p'aareerā poroorāmaa māk'aapa arii p'anadap'edaarāmaa:

—Mia unu-e bida aji, na eperāpa ne-inaa k'achia ooda.

⁵ Mamida audupiara golpe pedeejida:

—Ichia jaratee bi k'aurepa tai p'uuru pidaarā jōmaweda chōo pik'a para bi. Naa Galilea eujāde jaratee nipa beeji. Īrá nama Judea eujāde auk'a oomaa bi.

Jesús Herodes k'irapite

⁶ Māga ūrik'āri, Pilatopa iidiji:

—¿Na eperā Galilea eujādepemak'ā? aji.

⁷ Ichida adak'āri, Pilatopa pëiji Herodemaa. Māgí Galilea eujā ak'ipari paji. Auk'a baji Jerusalende. ⁸ Herodepa Jesús unuk'āri, o-īadachi ai naaweda iru k'ira unu k'inia bada perā māk'aapa ūrida perā nepiri p'ani irua oopari ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Mapa unu k'inia baji ichi taide irua māgee ne-inaa oomerā. ⁹ Ma-it'ee iidida chok'ara iidiji Jesumaa. Mamida Jesupa maarepida p'anauk'aa paji. ¹⁰ Mama ichiaba p'aareerā poroorā māk'aapa Moisepa p'āda jara-teepataarā p'anajida. Āchiata audú Jesús imiateepachida. ¹¹ Mapa Herodes ichi soldaorā ome Jesumaa ik'achia pedee jarajida māk'aapa reypa jipari p'aru pi-iara bita jī bijida iru oo iru p'anadait'ee. Maap'eda Herodepa waya āpitee pëit'aaji Pilatomaa. ¹² Ma ewate Pilato k'ōp'āyo meraaji Herodes ome, ai naaweda chik'ira unuamaa p'anapachida mida.

Pilatopa Jesús peepida

(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39-19.16)

¹³ Pilatomāi panadak'āri, irua waya tī p'ëji p'aareerā poroorā, judiorā poro waibiarā māk'aapa p'uuru pidaarā. ¹⁴ Maap'eda mājaji:

—Parāpa mimaa jara chejida na eperāpa p'uuru pidaarā k'isia awara-awaraa pa-pik'oomaa bi. Mamida parā k'irapite irumaa mia iidida chok'ara iidiji māk'aapa unu-e ne-inaa k'achia apida ichia oo bida a p'ani. ¹⁵ ¿Ichiaba Herodepa iru māga unu bi-ek'ā? aji. Maa-e pirā waya namaa pëi-e pak'aji. Parāpa k'awa p'ani irua ne-inaa k'achia oo-e bi ma k'aurepa iru peepimerā. ¹⁶ Mapa wipip'eda, ichiak'au wāpiit'eeda aji.

¹⁷ [Māgí fiestade Pilatopa k'ena pëipachi carceldepema preso; chi iidirutata p'uuru pidaarāpa.] ¹⁸ Mamida arii p'anadap'edaarā jōmaweda biuk'adachida:

—¡Jāgí āyaa atáji! ¡Barrabata k'ena pëiji!

¹⁹ Ma Barrabás carcelde baji oomaa bada perā Romadepemaarāpa oopipatak'a ma p'uurude; ma awara chīara peet'aada perā. ²⁰ Māpai Pilatopa Jesús uchua pëi k'inia bada perā, waya pedeeji. ²¹ Mamida āchi waapiara biuk'a nībeeji:

—¡Kurusode peepit'āaji! ¡Kurusode peepit'āaji!

²² Māpai waya jarada ōpee Pilatopa māgaji:

—¿K'āare k'achiaa oojima aji, irua? Mīa unu-e bi ne-inaa k'achia ooda ma k'aurepa peepiit'ee. Wipip'eda, ichiak'au k'ena pēiit'eeda aji.

²³ Mamīda audupiara biapachida Jesús kususode baijira bipimerā. Māgā bia jōnipa āchia k'inia p'anadap'edaak'a oopijida. ²⁴ Pilatopa ooji āchia iidi p'anadap'edaak'a. ²⁵ K'ena pēiji Barrabás, āchia k'inia p'anadap'edaa, ma oomaa bada Romadepemaarāpa oopidap'edaak'a māik'aapa chīara peeda. Jōdee Jesús ateepeiji kususode baijira binadamerā, āchia k'inia p'anadap'edaak'a.

Jesús kususode baijira bidap'edaa

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶ Jesús ateedak'āri kususode baijira bidait'ee, jita atajida eperā aba p'uurudee che wā nipada, Cirene p'uurudepema t'ijarapatap'edaa Simón. Māgimaa kususode ateepeijida Jesús t'ēe.

²⁷ Ma wādade eperāarā chok'ara ichi t'ēe wā nipapachida. Māirā ome wādap'edaarā wēraarā chok'ara jēe wāpachida māik'aapa biuk'a wāpachida t'āri p'uapa, Jesús māgā atee wādap'edaa perā. ²⁸ Mamīda Jesupa āchimaa ak'iji māik'aapa māgaji:

—Jerusalendepema wēraarā, jēenāati mi pari. Jēeti pāchi pari māik'aapa pāchi warrarā pari, ewari cherude audú chupiria chitoonadait'ee perā. ²⁹ Tachi Ak'ōrepa na eujādepemaarā k'achia ook'āri, māgadait'ee: “O-īa p'ani chi ju tawadak'aa beerā warra t'odak'aa perā.” ³⁰ Ma ewate eperāarāpa eemaa jaradait'ee:

‘¡Tai ĩri irak'oodaríti!’ māik'aapa: ‘¡Tai t'ap'a atáti!’ (Os 10.8)

³¹ Eperāarāpa pak'uru ōdoo bi t'ipitaude bat'at'aapata pirā, ¿audupiara pak'uru p'ūasaa bi bat'at'aada-e paik'ā, taarā-ee paa jōdaipari perā?

Eperāarā Jesús ik'aawa kususode baijira bidap'edaa

³² Ichiaba Jesús ome atee wā nipajida k'achia beerā omé auk'a kususode baijira bidait'ee. ³³ Panadak'āri eujā “Tachi Poro Biiri” apatap'edaamāi, Jesús ma k'achia beerā ome kususode baijira bijida; aba juaraare, chi apema juabi eere. ³⁴ [Māpai Jesupa māgaji:

—Ak'ōre, mi nāgā oo p'aniirā perdonāaji, k'awada-e p'anadairā ne-inaa k'achiaa oomaa p'ani.]

Māpai soldaorāpa suerte jemenejida k'awaadait'ee k'aipata iru p'aru atait'ee. ³⁵ Māimisa arii p'anadap'edaarāpa Jesumaa ak'i para bapachi māik'aapa judiorā poroorāpa iru nāga oo iru p'anapachida:

—Awaraarā k'aripadak'a, pichi k'ap'ia jida k'aripa atáji, wāara Tachi Ak'ōrepa pi pēida pirā, maa-e pirā irua jirit'erada pirā.

³⁶ Soldaorāpa ichiaba Jesús oo iru p'anapachida. Iru k'ait'a wādap'eda, vino achuchua teepachida ³⁷ māik'aapa māgapachida:

—¡Pi wāara Judiorā Rey pirā, jāmāik'aapa uchiadaríji!

³⁸ Ichiaba Jesús poro it'aik'a eere letrero bijida: Nāgí Judiorā Rey.

³⁹ Ma awara iru ik'aawa baijira badapa ik'achia jarapachi:

—¡Pi wāara Tachi Ak'ōrepa pēida pirā, jāmāik'aapa uchiadaipáde apachi, māik'aapa tai jida auk'a k'aripapáde! apachi.

⁴⁰ Mamīda chi apemapa māgí pedee bada itriat'aaji:

—¿Pia Tachi Ak'õre waawee-e bik'ã aji, nama auk'a baijira bita? ⁴¹ Tachi nama chupiria chitooni ne-inaa k'achia oodap'edaa perã. Mamïda na eperãpa ne-inaa k'achia ook'aa pajida aji.

⁴² Maap'eda, mägaji:

—Jesús, pi Ak'õre Waibia truade rey beek'ãri, mi k'irãpaji.

⁴³ Jesupa p'anauji:

—Mia wãarata jararu. Idi pi mi ome bapariit'eeda aji, Ak'õre Waibia eujãde.

Jesús jai-idaada

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

⁴⁴ Imat'ipa ak'õrejiru k'iat'idachi. Na eujã jõma p'ãriudachi las tres parumaa. ⁴⁵ Ak'õrejiru k'iat'idachi mäk'aapa Tachi Ak'õre te waibiadepema cuarto edupiarã t'ũpatamã p'aru eebai jira bada esajiak'a jẽdachi. ⁴⁶ Mãpai Jesús golpe biaji:

—'iAk'õre, michi jaure pi juade biru!' (Sal 31.5)

Mãga jarap'eda, jai-idaaji.

⁴⁷ Romadepema soldaorã poropa ma jõma unuk'ãri, pedee pia jaraji Tachi Ak'õremaa mäk'aapa mägaji:

—Wãara na eperãpa ne-inaa k'achia ook'aa pajida aji.

⁴⁸ Eperãarã jõmaweda mama see nĩbadaarãpa mãga unudak'ãri, ãchi t'ũa t'aap'e erreudachida t'ãri p'uapa. ⁴⁹ Mamïda Jesús ome nipapatap'edaarã, imik'ĩraarã mäk'aapa wẽraarã iru ome chedap'edaa Galilea eujãdeepa, ma ne-inaa p'asada t'imiipa ak'ĩmaa p'anejjida.

Jesús iadap'edaa

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰ Ma eujãde eperã t'ãri pia bapachi. Ne-inaa k'achia ook'aa paji. Mãgĩ t'ĩjarapachida José. Iru Arimatea p'uurudepema paji. Mãgĩ p'uuru Judea eujãde bi. ⁵¹ Nĩ baji Tachi Ak'õrepa pẽida eperãarã rey pamerã. Junta Supremadepema paji. Mamïda ijãa-e paji mãirãpa oodap'edaade Jesús ome. ⁵² Mapa wãji Pilatoma Jesús k'ap'ia piuda iidide iait'ee. ⁵³ T'ẽepai Jesús k'ap'ia kurusodeepa irabai atap'eda, pirat'aaji lienzone mäk'aapa binaji mãu te uria k'oro iru p'anadap'edaade. Made piuda apida waide iada-e p'anajida. ⁵⁴ Ma ewate judiorã ñipata noreweda paji. P'ãriupodopa pada perã, ne-inaa waa ooik'araa baji, ñipata ewate wãyaaru misa.

⁵⁵ Ma wẽraarã Jesús ome Galilea eujãdeepa chedap'edaa ichiaba wãjida ma mãu te uriade iru bidap'edaamaa mäk'aapa ak'ijida sãga Jesús k'ap'ia ata bijida. ⁵⁶ Maap'eda teedaa chedak'ãri, k'era oojida ne-inaa awaraa t'ũa bee ome Jesús k'ap'ia ñi bidait'ee, judiorãpa oopatak'a ãchi auk'aarã piudak'ãri. ñipata ewate ma wẽraarã ñijida Tachi Ak'õre Ũraa p'ãdade jara bik'a.

Jesús chok'ai p'irabaida

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

24 Tomia ewate tap'eweda ma wẽraarã wãjida Jesús k'ap'ia iadap'edaamaa. Ateejjida k'era ne-inaa t'ũa ome ãchia oodap'edaa. ² Panadak'ãri, unujida chi mãu te uria t'ai mãupa t'ap'a bada awara ãi bi. ³ T'ĩudak'ãri, Tachi Waibia Jesús k'ap'ia unuda-e paji. ⁴ K'awadak'aa paji k'ãata oodait'ee. Mãga nide unujida imik'ĩraarã omé p'aru t'o-t'oo uchiterree jĩ bainĩ p'ani ãchi ik'aawa. ⁵ Mã-

pai āchobeepa bedabaidachida tau biiri eujāde t'ōbairutamaa. Mamīda māirāpa māgajida:

—¿Sāap'eda jāiramāi jiri p'anima ajida, iru chok'ai bita? ⁶ Iru nama wē-e. ¿Chok'ai p'irabaiji! K'irāpāti iru at'āri Galilea eujāde bak'āri, ⁷ jaraji ichi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, k'achia beerā juade bidait'ee; ārapa kurusode baijira bidait'ee piumerā māik'aapa ewari ōpeemaa ichi chok'ai p'irabaii'ee.

⁸ Māga ūridak'āri, ma wēaarāpa Jesupa jarada k'irāpajida. ⁹ Māpai iru k'ap'ia iadap'edaamāiipa wādak'āri, ma jōmaweda nepirinajida Jesús k'ōp'āyoorā oncemaa māik'aapa awaraarāmaa. ¹⁰ Chi māga nepirinadap'edaarā paji María Magdalena, Juana, Santiago nawe María māik'aapa awaraa wēaarā. ¹¹ Mamīda ārapa nepiridap'edaa ūridak'āri, Jesús k'ōp'āyoorāpa k'isiajida pariatua pedeemaa p'ani. Mapa ijāa k'iniada-e paji.

¹² Māga jarajida mīda, Pedro p'iradachi Jesús k'ap'ia iadap'edaamaa māik'aapa edajāde ak'ik'āri, chi k'ap'ia lienzone beda bada unu-e paji. Jīp'a chi p'aru aupai unuji. Māpai p'era pik'a teedaa cheji. K'awa-e paji k'āata ooi't'ee.

Jesús unudap'edaa ode wādade Emaús p'uurudee

(Mr 16.12-13)

¹³ Ma ewate weda Jesús ome nipapatap'edaarā omé wā nipajida Emaús p'uurudee. Ma p'uuru Jerusalendeepa perā once kilometros bi. ¹⁴ Ma ode wādade āchi pedee wā nipajida ma jōma Jesús ome p'asadade. ¹⁵ Māgā pedee wādade, Jesús cheji āchi ik'aawa māik'aapa auk'a t'ia wāji. ¹⁶ Unu p'anajida mīda auk'a wāru awaraa eperā āchi ome, k'awada-e paji k'aita māga bi. ¹⁷ Māpai Jesupa iidiji āramaa:

—¿K'āaredeta parā pedee wādama? aji.

Māpai āchi k'ira pia-ee bainī p'aneejida ¹⁸ māik'aapa āchidepema Cleofás apatap'edaapa p'anauji:

—¿Pi Jerusalende badata k'awa-e bik'ā aji, mama p'asada?

¹⁹ Māpai ichia iidiji:

—¿K'āata p'asajima? aji.

Āchia māgajida:

—Jesús Nazaretdepema Ak'ōre pedee jarapari paji. Ne-inaa pi-ia oopachi māik'aapa pedee pia jarateepachi Tachi Ak'ōre k'irapite māik'aapa p'uuru pidaarā k'irapite. ²⁰ P'aareerā poroorāpa māik'aapa tachi poro waibiarāpa iru ateejida Romadepema poro waibia Pilatoma kurusode peepit'aamerā. ²¹ Taipa ijāa p'anajida ma Jesupata tachi Israel pidaarā uchiapiit'ee Romadepemaarā juadeepa. Mamīda ewari ōpee paru māgī ne-inaa jōma p'asada. ²² Ma awara wēaarā tai ome nipapataarāpa tai p'erapijida. Taujaaweda wājida Jesús iadap'edaamaa. ²³ Mamīda iru k'ap'ia unuda-e pak'āri, āpítee chejida teedaa māik'aapa taimaa nepirijida angeleerā unudap'edaa. Māirāpa jarajidada ajida, Jesús chok'ai bi. ²⁴ Māga ūridak'āri, tai k'ōp'āyoorā ūk'uru wājida iru iadap'edaamaa māik'aapa ununajida ma wēaarāpa jaradap'edaak'a. Mamīda iru unuda-e paji.

²⁵ Māpai Jesupa māgaji:

—¿Parā k'isia k'awada-ee p'ani! ¿Ijāada-e p'anik'ā Ak'ōre pedee jarapataarāpa chonaarāweda jaradap'edaa? ²⁶ ¿Tachi Ak'ōrepa pēida māgā chupiria nībait'ee paji-ek'ā aji, Ak'ōrepa iru ateei naaweda ichi truadee?

²⁷ Māpai Jesupa jarateemaa beeji ichi p'asait'ee bada Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade jara bik'a. Jarateeki Moisepa p'ādadeepa, Ak'õre pedee jarapataarāpa p'ādap'edaade jara bi parumaa.

²⁸ Chi p'uuru wādap'edaamaa panadak'āri, Jesús k'īra jiwaa wāyaait'ee paji, p'uurude bee-ee. ²⁹ Mamīda āchia māgajida:

—Tai ome bēeji k'ewara bairā māik'aapa p'āriu wā perā.

Māpai Jesús auk'a teedaa wāji āra ome. ³⁰ T'ēepai mesade su-ak'i p'aneedak'āri nek'odait'ee, Jesupa ichi juade pan ataji. Māpai it'aa t'iji gracias jarait'ee Tachi Ak'õremaa māik'aapa t'oop'eda āramaa teeji. ³¹ Mata Tachi Ak'õrepa aweda āra tau eratik'oopiji māik'aapa āramaa Jesús k'awapiji. Mamīda mamāik'aapa iru wēpadachi. ³² Māpai māgajida:

—¿Wāara-ek'ā? ajida. ¡Iru paji! Tachi t'āripa māga jara nībaji, ode Ak'õre Ūraa p'āda tachimaa jaratee che wā nipak'āri.

³³ Aramata waya āpītee chejida Jerusalendee. Mama unu chejida iru k'ōp'āyoorā once awaraa nipapatap'edaarā ome see nībi. ³⁴ Māgí see nībadaarāpa māgajida:

—Wāarada ajida, Jesús chok'ai bi. Simón Pedromaa ichiaba unupijida ajida.

³⁵ Māpai āchi omeerāpa nepirijida ode p'asada māik'aapa Jesupa pan t'oop'eda, jedek'āri k'awaadap'edaa.

Jesupa chi k'ōp'āyoorāmaa unupida

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23; Hch 1.6-8)

³⁶ At'āri māgā nepirimaa p'anide, Jesús āra esajīak'a bainī ba cheji māik'aapa māgaji:

—K'āiwee p'anapatāati.

³⁷ Jesús unudak'āri, āchi p'eradachida, iru jaureta unu p'ani jīak'aapa. ³⁸ Mamīda Jesupa māgaji:

—¿Sāap'eda p'era jōnima? aji. ¿Sāap'eda pāchi t'āride at'āri ijāada-e p'anima? aji.

³⁹ Ak'fti mi jua, mi biiri ome. Mipi. Mi k'ap'ia t'ōbāiti māik'aapa ak'fti. Eperā jaure chiara wēe bi, biiri jida mia iru bik'a.

⁴⁰ Māga jarap'eda, āramaa ak'ipiji ichi jua māik'aapa ichi biiri. ⁴¹ Mamīda at'āri pia ijāada-e p'anajida, audú o-īa p'anadap'edaa perā māik'aapa p'era pik'a p'anadap'edaa perā. Jesupa ichi k'awapi k'inia bada perā, iidiji:

—¿Nama ne-inaa k'oparii iru p'anik'ā? aji.

⁴² Māpai āchia chik'o paada esajīak'a teejida. ⁴³ Irua jitaji māik'aapa āchi taide k'ot'aaji. ⁴⁴ Maap'eda māgaji:

—Mimaa p'asajida aji, mia jaradak'a, at'āri parā ome bak'āri. Jaraji ne-inaa jōmaweda p'asait'ee paji Moisepa p'ādade jara bik'a māik'aapa Tachi Ak'õre pedee jarapataarāpa p'ādap'edaade jara bik'a, Salmos libro p'ādade jara bik'a paara.

⁴⁵ Māpai jarateeki Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade jara bi Mesiade. ⁴⁶ Māgaji:

—Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade jara bi Mesías ichita piut'ee māik'aapa ewari ōpeemaa chok'ai p'irabaiit'ee. ⁴⁷ Ak'õrepa k'aripap'eda, Jerusalendee na p'ek'au eujā eperāarā paraamaa jarateenāti p'ek'au k'achia oo amaadamerā māik'aapa Tachi Ak'õrede ijāapataadamerā. Māgā irua āchia p'ek'au k'achia oopata wēpapiit'ee. ⁴⁸ Parāpa mi p'asada jōmaweda k'awa p'ani, unudap'edaa perā. ⁴⁹ Mapa parāmaa mia ne-inaa pēiit'ee mi Ak'õrepa jaradak'a. Mamīda māga ooruu misa, nama p'anēeti

Jerusalén p'uurude. T'ēepai it'ariipa Tachi Ak'ōrepa ichi jaure pēiit'ee parā ome bapariimerā.

Jesús Ak'ōre eujādee wāda

(Mr 16.19-20; Hch 1.9-11)

⁵⁰Maap'eda Jesupa āra ateeji ma p'uurudeepa Betania p'uuru k'ait'a. Mama ichi jua it'aa iap'eda, āra bendiciaji. ⁵¹Māpai māgá pedeemaa bide Tachi Ak'ōrepa iru it'aa ateeji āra ik'aawaapa. ⁵²T'ēepai chi k'ōp'āyoorāpa it'aa t'īdap'eda, pedee pia jarajida irude māik'aapa t'āri o-īa āpītee chejida Jerusalendee. ⁵³Maadamāiipa ewari chaa Tachi Ak'ōre te waibiade p'anapachida it'aa t'īmaa māik'aapa pedee pia jaramaa Tachi Ak'ōremaa.

SAN JUAN

San Juanpa Pedee Pia P'āda

Juan, Zebedeo warrapa na pedee pia p'āji. Judío paji. Nipapachi Jesucristo ome. Na p'ādade Juanpa jara bi Jesupa jarada māk'aapa ooda, mak'iaara uchua-e bi awaraarāpa p'ādade. Na p'ādade chi Jesús k'ōp'āyo k'iniara iru bida apachi. Jesús ome nipapachi perā pia k'awaji iru bapata. Na p'ādade k'awapi k'inia baji k'aita paji Jesús; Tachi Ak'ōre na eujādee cheda. Jara bi Jesús pank'a bi; idaa pik'a bi; puertak'a bi; ovejaarā ak'iparik'a bi; uva k'arrak'a bi; eperāarā chok'ai p'anapipari; piudap'edaarā chok'ai p'irabaipipari; Tachi Ak'ōre o ak'ipipari; wāarata jarapari; chi ichita bapari.

Naapiara Juanpa jara bi Jesús Tachi Ak'ōre pedee, na p'ek'au eujādee cheda (cap. 1.1-18). Jara bi Juan Bautistapa jarateeda māk'aapa Jesupa k'ōp'āyoorā ūk'uru jirit'erada (cap. 1.19-51). Mamīda mak'iaara jara-e bi Jesús nipada Galilea eujāde. Ma k'āyaara jara bi irua ooda māk'aapa jarateeda Judea eujāde bak'āri māk'aapa judiorā fiesta awara-awaraade bak'āri (caps. 2.1-10.42). Jara bi Jesupa Lázaro chok'ai p'irabaipida (cap. 11) māk'aapa Mariapa Jesús biiri iri k'erapa weeda (cap. 12.1-11). Ichiaba jara bi Jesús p'asada Jerusalendee wāk'āri (cap. 12.12-50). Jara bi Jesupa jarada nek'ok'āri chi k'ōp'āyoorā ome (caps. 13.1-14.14); irua jarateeda Tachi Ak'ōre Jaurede (caps. 14.15-16.33) māk'aapa irua it'aa t'ida ijāapataarā pari (cap. 17); iru jita atadap'edaa māk'aapa ateadap'edaa poro waibiarā k'irapite (caps. 18.1-19.16). Jara bi Jesús piuda māk'aapa chok'ai p'irabaida (caps. 19.17-21.14). Juanpa t'ēepai Pedrode p'āda uchua-e awaraarāpa pedee pia p'ādade (cap. 21.15-25). Maperā jara p'ani Juanpa pedee pia p'āda awara uchua bi apemaarāpa p'ādap'edaa k'āyaara.

Jesús na p'ek'au eujādee cheda

1 Na p'ek'au eujā bai naaweda Jesucristo, Tachi Ak'ōre Pedee apata, bapachi. Māgí bapachi Tachi Ak'ōre ome. Iru ichita Tachi Ak'ōre bapari. ²Tachi Ak'ōre ome bapachi. ³Iru k'ap'ia pari Tachi Ak'ōrepa ne-inaa jōmaweda ooji. Iru wēe Tachi Ak'ōrepa ne-inaa maarepida oo-e paji. ⁴Irua chok'ai bapipachi ne-inaa jōmaweda chok'ai bi. Īdaa pik'a bapachi eperāarā t'āide, ma k'aurepa eperāarāpa Tachi Ak'ōre k'awapataadamerā. ⁵Ar'āri irua Tachi Ak'ōre k'awapimaa bi eperāarāmaa. Apidaapa p'oyaa jarada-e irua māga oonaamerā.

⁶Bapachi eperā, t'ijarapatap'edaa Juan Bautista. ⁷Tachi Ak'ōrepa māgí eperā jirit'eraji jaramerā ma ĩdaa pik'a bide, jōmaarāpa Ak'ōrede ijāadamerā ma jarateeda k'aurepa. ⁸Juan ĩdaa pik'a ba-e paji. Jīp'a cheji jarateede ⁹ma wāara ĩdaa pik'a bi na p'ek'au eujādee cheji, Tachi Ak'ōre eperāarāmaa k'awapiit'ee.

¹⁰Māgí Pedee, Jesucristo ba cheji na p'ek'au eujāde, ichia eujā oodade. Mamīda na p'ek'au eujādepemaarāpa k'awada-e paji iru Tachi Ak'ōre Warra. ¹¹Cheji mīda ichi auk'aarā t'āide, āchia auteebaida-e paji. ¹²Mamīda eperāarā ūk'uruurāpa iru auteebaijida māk'aapa wāara irude ijāajida. Irua māgiirā Tachi Ak'ōre warrarā papiji. ¹³Tachi Ak'ōre warrarā māgá padait'ee, māgí eperāarā t'oda-e paji warra jīp'aarā t'opatak'a, eperāpa warra oo k'inia ooparik'a. Ma k'āyaara Tachi Ak'ōrépata māgiirā ichi warrarā papiji, irude ijāa p'anedap'edaa perā.

¹⁴ Māgí Pedee, Jesucristo Tachi Ak'õrepa pëida. T'oji eperā k'ap'iade māik'aapa tachi t'āide bapachi. Iru Tachi Ak'õre Warra pada perā, Tachi Ak'õre k'īra wāree un-upiji tachimaa. Eperāarā k'inia iru bapachi māik'aapa Tachi Ak'õre wāarata āchimaa k'awapipachi.

¹⁵ Juan Bautistapa k'awaji māgí Pedee Tachi Ak'õrepa pëida. Mapa jarapachi:

—Nāgide mia jara baji jarak'āri eperā mi t'ēepai cheru mi k'āyaara waibiara bi, mi t'oi naaweda iru bapachi perā.

¹⁶ Ma eperā t'āri pia bapari tachi jōmaarā ome māik'aapa tachi ichita k'aripapari.

¹⁷ Tachi Ak'õrepa ichi ūraa k'awapiji eperāarāmaa Moisés k'ap'ia pari. Mamīda eperāarā k'inia iru baji māik'aapa ichi wāarata k'awapiji āramaa Jesucristo k'ap'ia pari. ¹⁸ Eperā apidaapa Tachi Ak'õre unudak'aa. Mamīda Jesucristo, iru Warra apai iru bi, iru ome auk'a bairā, iru eperāarāmaa k'awapiji.

Juan Bautistapa Jesucristode jarada

(Mt 3.11-12; Mr 1.7-8; Lc 3.15-17)

¹⁹ Judiorā poroorāpa Jerusalendeepe pëijida p'aareerā Leví ēreerādepemaarā ome, mairāpa Juanmaa iididamerā:

—¿Pi k'aima? ajida.

²⁰ Juan Bautistapa wāarata p'anauji:

—Mi Tachi Ak'õrepa pëida-epi, eperāarā rey pamerā.

²¹ Māpai iidijida:

—Māgara, ¿pi Tachi Ak'õre pedee jarapari Eliak'ā? ajida.

—Māga-eda aji.

Mamīda waya iidijida:

—¿Pi Tachi Ak'õre pedee jaraparik'ā ajida, tachia ni p'ani?

—Māga-eda aji.

²² Māpai māgajida:

—Māgara, ¿pi k'aima? Jarapáde ajida. Tai pëidap'edaarāmaa jaranadait'ee. ¿K'āata jara pëiit'eema? ajida.

²³ Juanpa p'anauji Tachi Ak'õre pedee jarapari Isaíapa chonaarāweda p'ādade jara bik'a:

—Mi ni eujā pania wēe bide māik'aapa bia bi:

‘O pi-ia oopatak'a poro waibia chei naaweda, māga pik'a p'ek'au k'achia oo amáati Tachi Waibia chei naaweda.’ (Is 40.3)

²⁴ Ma fariseorāpa pëidap'edaarāpa ²⁵ Juanmaa iidijida:

—Pi Tachi Ak'õrepa pëida-e pirā eperāarā rey pamerā, Elia-e pirā wa Tachi Ak'õre pedee jarapari-e pirā, ¿k'āare-it'ee eperāarā poro chooparima? ajida.

²⁶ Juanpa māgaji:

—Mia parā poro choopari paniapa. Mamīda pāchi t'āide bida aji, awaraa eperā, parāpa k'awada-e p'ani. ²⁷ Māgí mi t'ēepai parāmaa jaratee cheru. Iru mi k'āyaara waibiara bi. Mia iru chancla jida ēraik'araa bida aji, mi iru k'āyaara ek'ariara bairā.

²⁸ Māga p'asaji Betania p'uurude Jordán to k'īraik'a eere, Juanpa poro choomaa badamāi.

Jesús Tachi Ak'õrepa pëida eperāarā pari piumerā

²⁹ Ai norema Juanpa unuk'āri Jesús ichi k'ait'a cheru, māgaji:

—¡Ak'íti! Nāgí eperā oveja chak'ek'a bi, Tachi Ak'õrepa pëida perā piumerā eperāarā pari. Nāgipa wēpapiit'ee eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata. ³⁰ Nāgí eperāde mia pedee bají nāga jarak'āri: “Eperā mi t'ēepai cheru mi k'āyaara waibiara bi, iru mi t'oi naaweda bapachi perā.” ³¹ Ai naaweda mia pida k'awa-e bají iru Tachi Ak'õrepa pëida tachi k'aripamerā. Mamīda ma-it'ee mia eperāarā poro choo cheji; mágā Israel pidaarāpa iru k'awadamerā.

³² Māpai Juanpa jarají ichia unuda:

—Mia Tachi Ak'õre Jaure unuji iru ĩri palomak'a baai chek'āri. ³³ Mia k'awa-e bak'aji iru Tachi Ak'õre Warra. Mamīda ai naaweda mi pëidapa eperāarā paniapa poro choomerā, mīmāa jarají: “Pia unuit'eeda aji, mi Jaure baai cheru eperā ĩri, ichita iru ome bapariit'ee. Māgí eperāpa mi Jaure ba chepiit'eeda aji, eperāarā ome.”

³⁴ Tachi Ak'õrepa jaradak'a mia māga unuji. Maperāpi mia parāmaa jara bi: Nāgí Jesús, Tachi Ak'õre Warra.

Jesús ome nipapatap'edaarā

³⁵ Ai norema Juan Bautista waya mama bají chi k'õp'āyoorā omeerā ome. ³⁶ Jesús wāyaa wā unuk'āri, mājaji:

—¡Ak'íti! Jāgita chi oveja chak'ek'a bi, Tachi Ak'õrepa pëida.

³⁷ Chi k'õp'āyo omeerāpa māga ũridak'āri, Jesús t'ēe wājida. ³⁸ Jesús āpítee p'irrabai k'āri, unuji ichi t'ēe cheruta māik'aapa mājaji:

—¿K'āata k'inia p'anima? aji.

Mājajida:

—*Rabuni* (jara k'inia bi Tachi Jarateepari), ¿pi, sāma baparima? ajida.

³⁹ Jesupa p'anauji:

—Chéti k'awaadamerā.

Māgā wājida iru baparimāa māik'aapa ma ewate p'aneejida iru ome k'ewara las cuatro pada perā.

⁴⁰ K'õp'āyo abaapa Juan pedee ũrida māik'aapa Jesús t'ēe wāda Andrés paji. Iru Simón Pedro ĩpema paji. ⁴¹ Māgí Jesús ome bap'eda, ne-inaa awaraa ooi naaweda, isapai wāji chi ĩpema jiride. Unu atak'āri, mājaji:

—Mesías unujidada aji. (Māgí t'ĩ jara k'inia bi Cristo, Tachi Ak'õrepa pëida eperāarā rey pamerā.)

⁴² Māpai Andrepa chi ĩpema aneeji Jesumāa. Jesupa iru unuk'āri, mājaji:

—Pi Simón, Juan warra. Mamīda pi t'ĩjaradait'eeda aji, Cefas. (Māgí t'ĩ griego pedeede jara k'inia bi Pedro.)

Jesupa Felipe Natanael ome jirit'erada

⁴³ Ai norema Jesús wāji Galilea eujādee. Mama unuji eperā t'ĩjarapatap'edaa Felipe. Māpai mājaji:

—Mi ome nipaparíji.

⁴⁴ Māgí Felipe, Andrés māik'aapa Pedro Betsaida p'uurudepemaarā paji. ⁴⁵ Felipe Natanael jirinaji māik'aapa unu atak'āri, mājaji:

—Unujidada aji, eperā Moisepa jarada Tachi Ak'õre Ũraa p'ādade. Māgí ichiaba Tachi Ak'õre pedee jarapataarāpa chonaarāweda āchi p'ādap'edaade jaradap'edaa. Māgí eperā José warra; t'ĩjarapata Jesús Nazaretdepema.

⁴⁶ Natanaelpa mājaji:

—¡Nazaretdepema! ¿Nazaret p'uurudeepa eperā pia uchiaik'ā? aji.

Felipepa māgaji:

—Wādāma aji, ak'ide.

⁴⁷ Jesupa Natanael ichi k'ait'a cheru unuk'āri, māgaji:

—Na Israel pida wāara t'āri pia bapari. Apida k'ūrak'aa.

⁴⁸ Natanaelpa Jesumaa iidiji:

—¿Sāga pia mi k'awa bima? aji.

Jesupa p'anaui:

—Felipepa pi atanai naaweda, mia pi unuji higuera k'arra ek'ari.

⁴⁹ Māpai Natanaelpa māgaji:

—Tachi Jarateepari, pi Tachi Ak'ōre Warra. Pi Israel pidaarā Rey, chi cheit'ee bada.

⁵⁰ Jesupa māgaji:

—¿Ijāa bi-ek'ā aji, mia jarada perā pi unuji ma pak'uru ek'ari? Pia unuit'ee ne-inaa awara ma k'āyaara pi-ia. ⁵¹ Mia wāarata jararu. Parāpa unudait'ee Tachi Ak'ōre eujā ewaraa k'obi māik'aapa angeleerā it'aa wāruta māik'aapa edaa cheruta mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, k'aripade.

Caná p'uurude miak'āidak'āri, fiesta oodap'edaa

2 Natanael ome pedee'eda, k'āima ōpeemaa miak'āipata fiesta oojida Caná p'uurude. Māgí p'uuru Galilea eujāde bi. Jesús nawe mama baji. ² Jesús chi k'ōp'āyoorā ome ichiaba t'i pēijida chedamerā ma fiestade. ³ Mama p'anide vino jōdachi. Maperā Jesús nawepa māgaji:

—Vino jōdachida aji.

⁴ Māpai Jesupa māgaji:

—Nawe, ¿sāap'eda pia mimaa māga jara bima? aji. Waide ewari pa-eeta mia Ak'ōre jua ak'ipimerā.

⁵ Māpai chi nawepa māgaji vino jedepataarāmaa:

—Ōoti jōma irua jara bik'a.

⁶ Mama bainī p'anajida chok'o seis, māudee ooda. Judiorāpa māgee chok'o iru p'anapachida aide pania t'idait'ee. Māgá siidai āchi jua, biiri maa-e pirā net'aa Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jaradak'a. Chok'o abaade cincuenta wa setenta litros araapachi.

⁷ Jesupa vino jedepataarāmaa māgaji:

—Paniapa na chok'o ipuruk'ōoti.

Pania atanajida māik'aapa ma chok'o ipuruk'oojida. ⁸ Māpai Jesupa māgaji:

—Īrā ma-āri joi atadapāde aji, māik'aapa teepāde aji, na fiesta chiparimaa.

Māga oojida. ⁹ Ma fiesta chiparipa pania vino padai bada tok'āri, k'awa-e paji sāmāik'aapa uchijai ma vino. Ma vino jedepataarāpapai k'awajida, āchia ma vino chok'odeepa joidap'edaa perā. Māgá top'eda, ma fiesta chiparipa chi imik'īra miak'āiit'ee bada t'i ataji ¹⁰ māik'aapa māgaji:

—Fiesta oodak'āri, jōmaarāpa naapiara vino piara bita jedepata. Maap'eda, waibia to p'anadap'eda, jedepata chi vino mak'īara pia-e bi. Mamīda pia ia nībijida aji, chi vino piara bita īraweda todamerā.

¹¹ Māgí ooda Jesupa Galilea eujādepema Caná p'uurude paji irua naapiara ooda eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Māga ook'āri, unupiji ichi wāara

Tachi Ak'õrepa pëida. Ma ooda unudak'ãri, chi k'õp'ãyoorãpa audupiara irude ijãa p'aneejida.

¹² Ma t'ëepai Jesús wãji Capernaum p'uurudee chi nawe ome, chi ìpemaarã ome mãik'aapa chi k'õp'ãyoorã ome. K'ãima chok'ara-ee mama p'anajida.

Jesupa ne-inaa netopataarã jërek'ooda Ak'õre te waibiadeepa

(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)

¹³ Judiorã Pascua fiesta ìri pa wãda perã, Jesús wãji Jerusalendee. ¹⁴ Mama Tachi Ak'õre te waibia ãuk'idaa t'iak'au bide ununaji p'ak'a netopataarã, oveja netopataarã mãik'aapa paloma netopataarã. Ichiaba unuji p'arat'a tau t'erabaipataarã mama su-ak'i p'ani. ¹⁵ Måga unuk'ãri, Jesupa soo oo ataji mãik'aapa ma jômaweda taawaa jërek'ooji åchi p'ak'a, oveja ome. Ma p'arat'a tau t'erabaipataarã mesa eujãde sĩa bat'ak'oop'eda, åchi p'arat'a eujãde p'ok'ooji ¹⁶ mãik'aapa paloma netopataarãmaa mågaji:

—ìPåchi net'aa atëeti namåik'aapa! ìMi Ak'õre te net'aa netopata tek'a papinãati!

¹⁷ Jesupa måga oo bide chi k'õp'ãyoorãpa k'iråpajida Tachi Ak'õre Ûraa p'ådade jara bi:

'Mia pi te k'inia iru bapari perã, mi peet'aadait'ee.' (Sal 61.1a)

¹⁸ Måpai judiorã poroorã, arii p'anadap'edaarãpa mågajida Jesumaa:

—Wåara Tachi Ak'õrepa någa oopiru pirã pimaa, ¿k'ãata ooit'eema ajida, taipaa ijåadamerã wåara Ak'õrepa pi pëida?

¹⁹ Jesupa p'anauji:

—Na te t'et'aruta pirã, ewari õpeemaa mia waya baik'o biit'eeda aji.

²⁰ Måpai judiorãpa mågajida:

—Cuarenta y seis años mimiajidada ajida, na te oodait'ee. ¿T'eep'eda pia ewari õpeede baik'o biit'eeek'å? ajida.

²¹ Mamãda Jesupa “na te” ak'ãri, jara k'inia baji ichi k'ap'ia. ²² Mapa ai t'ëepai, iru piup'eda, chok'ai p'irabaik'ãri, chi k'õp'ãyoorãpa k'iråpajida irua ma ewate jarada. Måpai wåara ijåajida Tachi Ak'õre Ûraa p'ådade jarada mãik'aapa Jesupa jarada.

Jesupa jõmaarã t'ãri k'awapari

²³ Jesús Jerusalende bide Pascua fiesta wåyaaru misa, eperåarã chok'araarãpa irude ijåajida, unudak'ãri irua ne-inaa oomaa bi eperåarãpa p'oyaa oodak'aa åchi juadoopa. ²⁴ Mamãda Jesupa k'awaji wåara ijåada-e p'anajida, åchi t'ãri pia k'awada perã. ²⁵ Faltak'aa paji apidaapa eperåarã k'isia k'awaapidamerã irumaa, irua eperåarã t'ãri k'awa bada perã.

Jesús Nicodemo ome

3 Bapachi fariseo t'ijarapatap'edaa Nicodemo. Judiorã poro waibiarãdepema paji. ² P'årik'ua mågí eperå Jesumaa p'asiade wãji mãik'aapa mågaji:

—Tachi Jarateepari, k'awa p'anida aji, Tachi Ak'õrëpata pi pëida taimaa jarateede. Pia p'oyaa oo-e pak'ajida aji, någee ne-inaa pia pia ooparik'a, Tachi Ak'õre pi ome ba-e pada paara.

³ Jesupa mågaji:

—Mia wåarata jararu. Eperå waya t'o-e pirã, p'oyaa ba-e pai Tachi Ak'õre jua ek'ari ichideerã ome.

⁴ Māpai Nicodemopa iidiji:

—Mamīda ¿sāga waya t'oyama aji, eperā chona bita? ¡P'oyaa t'īuk'aa chi nawe bide waya t'oit'ee!

⁵ Jesupa p'anauji:

—Mia wāarata jararu. Eperā paniapa t'o-e pirā māik'aapa Tachi Ak'ōre Jaurepa t'opi-e pirā, p'oyaa ba-e pai Ak'ōre jua ek'ari ichideerā ome. ⁶ Eperādeepa uchiapari eperā. Mamīda Tachi Ak'ōre Jauredeepa uchiapari Tachi Ak'ōredeerā. ⁷ P'era pik'a banāaji mia jarada perā eperāarā waya t'odaipia bi. ⁸ Nāu p'uapari chi p'ua k'iniamaa. Pia ma nāu ūriru mīda, k'awak'aa sāmāik'aapa cheru wa sāmaa wā. Māga pik'a bi ichiaba eperā Tachi Ak'ōre Jaurepa t'opida.

⁹ Māpai Nicodemopa waya iidiji:

—Mamīda ¿sāga māga payama? aji.

¹⁰ Jesupa p'anauji:

—Pi Israeldeepa uchiadap'edaarā jarateepari. ¿K'awa-e bik'ā aji, mia jara bi?

¹¹ Mia wāarata jararu. Taipa jarapata ne-inaa k'awa p'ani māik'aapa unudap'edaa. Mamīda parāpa ijāadak'aa taipa jarapata. ¹² Parāpa ijāada-e p'ani pirā mia na eu-jādepema ne-inaa jarak'āri, ¿sāga ijāadayama aji, mia it'aripema ne-inaa jarak'āri?

¹³ Apida Ak'ōre eujādee wāda-e p'ani. Jōdee aba, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, Ak'ōre eujādeepa cheji. ¹⁴ Moisés eujā pania wēe bide Israel pidaarā ome nipak'āri, taama broncedee ooda pak'urude jiraji eperāarāpa māgi ak'idamerā. Māgá piuda-e paji. Māga pik'a ichiaba chi Eperā Ak'ōre Truadepema pak'urude ichita jiradait'ee

¹⁵ eperāarāpa iru ak'idamerā. Māgá jōmaarāpa irude ijāapata ichita iru ome it'ari p'anapataadait'ee.

Tachi Ak'ōrepa eperāarā jōmaweda k'inia iru bapari

¹⁶ —Tachi Ak'ōrepa na p'ek'au eujādepemaarā audú k'inia iru bada perā, ichi warra apai iru bada pēiji piumerā eperāarā pari. Eperāpa iru Warrade ijāa bi pirā, atua-e. Jai-idaak'āri, Ak'ōre eujāde banait'ee. ¹⁷ Tachi Ak'ōrepa ichi Warra pēi-e paji na p'ek'au eujādepemaarā atuapiit'ee. Jip'a pēiji eperāarā o k'achiade wādap'edaadeepa k'aripa atade atuanaadamerā.

¹⁸ Mapa Tachi Ak'ōrepa atuapi-e ichi Warrade ijāa bi. Mamīda atuapiit'ee chi ijāa-ee bi, māgipa ijāak'aa perā Tachi Ak'ōre Warra apai iru badade. ¹⁹ Chi īdaa pik'a bi cheji na p'ek'au eujādee. Mamīda eperāarā ūk'uruurāpa ma īdaa pik'a bi k'iniadak'aa paji, p'āriu pik'a bide p'anee k'inia p'anadap'edaa perā ne-inaa k'achia oodait'ee. ²⁰ Chi k'achia ooyaa beerāpa ma īdaa pik'a bi unuamaa iru p'anapata. Iru k'awa k'iniadak'aa. Māga p'ani k'iniadak'aa perā irua unupimerā āchia ne-inaa k'achia oopata. ²¹ Jōdee chi oopataarāpa Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēidak'a, ma īdaa pik'a bi k'awa k'inia p'anapata. Māga p'anapata jōmaarāmaa k'awapi k'inia p'anadairā āchia ne-inaa pia oo p'ani Tachi Ak'ōrepa oopiparik'a.

Juan Bautistapa waya Jesude jarada

²² Ma t'ēepai, Jesús chi k'ōp'āyoorā ome wājida Judea eujādee. Mama taarāji āchi ome, āchia eperāarā poro choodamerā. ²³ Juanpa ichiaba eperāarā poro choomaa baji Enonde, Salim k'ait'a, mama paniara paraada perā. Mama eperāarā chepachida poro choopidait'ee. ²⁴ (Māga paji Herodepa Juan carcelde t'ipit'aai naaweda.)

²⁵ Ewari aba Juan k'öp'äyoorā aupedeemaa p'aneejida awaraa judío ome, eperāārā poro choopata k'ap'ia. ²⁶ Juanmaa chejida māik'aapa māgajida:

—Tachi Jarateepari, ma eperā pi ome bada Jordán to k'iraik'a eere māik'aapa pia jarada taimaa, māgipa eperāārā poro choomaa bida ajida. Ma awara jōmaarāta irumaa wā p'ani poro choopide.

²⁷ Māpai Juanpa p'anauji:

—Apidaapa māgee ne-inaa ooda-e pak'ajida aji, Tachi Ak'ōrepa oopi-e pada paara. ²⁸ Pāchia pia ūrijida mia jarak'āri mi Tachi Ak'ōrepa pēida-e eperāārā rey pamerā. Iru pēi naaweda, Tachi Ak'ōrepa mi pēiji. ²⁹ K'isiadāma nāgide. Miak'āidak'āri, wēra chi imik'ira wēra paru. Mamīda ma imik'ira k'öp'āyo k'ait'a baini beepari māik'aapa o-īadaipari ūrik'āri ma imik'irapa jararu chi wēramaa. Māga pik'a mi ma poro choomaa bi k'öp'āyok'a bi. Maperāpi mi o-ia bi. ³⁰ Iru mi k'āyaara waibiara pait'ee eperāārā k'irapite. Jōdee mi iru ek'ariara pait'ee.

Juan Bautistapa eperā it'ariipa chedade jarada

³¹ —Eperā it'ariipa cheda jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Eperā na p'ek'au eujādepema na eujāde bapari perā, ichita jarapari na eujādepema ne-inaa. Jōdee chi it'ariipa cheda jōmaarā k'āyaara waibiara bi. ³² Irua jarapari ichia unuda māik'aapa ūrida it'ari, apidaapa ijāa k'iniada-e p'ani pījida irua jara bi. ³³ Mamīda eperāpa irua jara bi ijāak'āri, k'awa bi Tachi Ak'ōrepa ichita wāarata jarapari. ³⁴ Tachi Ak'ōrepa pēidapa jarapari Tachi Ak'ōre pedee, Ak'ōrepa ichi Jaure pēipari perā iru ome bapariimerā. ³⁵ Tachi Ak'ōrepa ichi Warra k'inia iru bapari. Ne-inaa jōmaweda iru jua ek'ari biji irua ak'imerā. ³⁶ Eperāpa iru Warrade wāara ijāak'āri, ichita bapariit'ee Tachi Ak'ōre ome. Mamīda eperāpa iru Warrade ijāa k'inia-e bi pirā, Ak'ōre trua unu-e pait'ee. Tachi Ak'ōre ichita k'irau bait'eeda aji, māgī eperā ome.

Jesús Samaria eujādepema wēra ome pedeeda

4 Fariseorāpa ūrijida Jesupa Juan k'āyaara k'öp'āyoorāra p'e wā māik'aapa eperāārā chok'araara poro choopachi. ² (Māga ūrijida Jesupa poro chook'aa paji mīda. Chi k'öp'āyoorāpata poro choopachida.) ³ Jesupa māga k'awaa atak'āri, waya uchijaji Judea eujādeepa Galilea eujādee wāit'ee.

⁴ Ma wādade wāyaaji Samaria eujāde. ⁵ Māgā Jesús pacheji Sicar p'uurude. Māgī p'uuru Samaria eujāde bi. Chonaarāweda ma p'uuru Jacobpa ichi warra Josemaa eujā teeda k'ait'a baji. ⁶ Ma eujāde Jacob pozo baji. Ma che wādade ode cherupa Jesús iyapaa cheda perā, ma pozo ik'aawa su-ak'i beeji. Imat'ipa pa wā nipaji. ⁷⁻⁸ (Chi k'öp'āyoorā p'uurudee wā p'anajida chik'o netode.) Māga nide Samariadepema wēra cheji ma pozodee pania joide. Māpai Jesupa māgaji irumaa:

—Mimaa pania teepāde aji.

⁹ Mamīda judiorā, Samariadepemaarā ome pedeedak'aa pada perā, māgī wērapa māgaji:

—Mi Samaria eujādepemapi. ¿Sāap'eda pi, judío bita mimaa pania iidi cheruma? aji.

¹⁰ Jesupa p'anauji:

—Pia k'awada paara jōma Tachi Ak'ōrepa oo k'inia bi eperāārā k'aripait'ee māik'aapa k'awada paara k'aipata pīmaa pania iidimaa bi, mimaa iidik'aji teemerā pania eperāārā ichita chok'ai p'anapipari.

¹¹ Māpai māgí wērapa māgaji:

—Señor, na pozo nāpia bida aji. Pia ne-inaa wēe bi pania joi atait'ee. ¿Sāma māgee pania atayama? aji. ¹² Na pozo tachi chonaarāwedapema Jacobpa bēida. Irua na pozodepemata pania topachi, ichi warrarā ome māik'aapa chi ne-animalaarā ome. ¿Pi iru k'āyaara waibiara k'īsia bik'ā? aji.

¹³ Jesupa p'anauji:

—Eperāarāpa na pozodepema pania toruta waya opisiadaridait'eeda aji. ¹⁴ Mamīda mia pania teerudepema todak'āri, waa opisiada-e pait'ee. Ma k'āyaara ara pania poatri uchiaparik'a eujādeepa, māga pik'a mia pania teeru uchiat'ee āra t'ārideepa māik'aapa ma k'aurepa k'awaadait'ee ichita p'anapataadait'ee Tachi Ak'ōre ome.

¹⁵ Māpai māgí wērapa māgaji:

—Señor, mi-it'ee teepāde aji, māgí pania, mi waa opisia-e pait'ee, ichiaba waa che-e pait'ee pania joide na pozode.

¹⁶ Jesupa p'anauji:

—Wāpāde aji, pichi imik'īra atade māik'aapa waya namaa chepāde aji.

¹⁷ Māgí wērapa p'anauji:

—Mi imik'īra wēe bida aji.

Jesupa māgaji:

—Wāarata jaraji imik'īra wēe bida ak'āri. ¹⁸ Imik'īraarā joisomaa iru badoo māik'aapa chi irā iru bi pēre-e. Mapa wāarada aji, pia jara bi.

¹⁹ Māga ūrik'āri, ma wērapa māgaji:

—Señor, pia pedee jarada k'aurepa mia k'awaa wāda aji, pi Tachi Ak'ōre pedee jarapari. ²⁰ Tai chonaarā nāgí eede it'aa t'ipachidada aji. Mamīda parā judiorāpa jarapata Jerusalende eperāarāpa it'aa t'ipataadaipia bi.

²¹ Māpai Jesupa māgaji:

—Wēra, mia jararu ijāaji. Ewari paruda aji, parāpa wāara it'aa t'ipataadait'ee Tachi Ak'ōremaa. Mamīda māga ooda-e pait'ee nāgí eede wa Jerusalende. ²² Parāpa it'aa t'ipata Tachi Ak'ōremaa. Mamīda iru pia k'awada-e p'ani. Jōdee tāipata iru pia k'awa p'ani, tai judiorā k'ap'ia pari irua jara pēida perā sāga eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atait'ee. ²³ Mamīda ewari pait'ee māik'aapa iraweda paru wāarata it'aa t'ipataarā Tachi Ak'ōremaa it'aa t'ipataadait'ee iru Jaure k'ap'ia pari, Tachi Ak'ōre wāara k'awapata perā. Tachi Ak'ōrepa māgeerā jiripari māgā ichimaa it'aa t'ipataadamērā. ²⁴ Tachi Ak'ōreta, Jaure. P'aareerā irumaa it'aa t'ipataadaipia bida aji, iru Jaure k'ap'ia pari, iru wāarata k'awapata perā.

²⁵ Māpai māgí wērapa māgaji:

—Mia k'awa bi Mesías (ichiaba t'ijarapata Cristo) cheit'eeda aji. Iru chek'āri, tachi-maa ne-inaa jōmaata jarateit'ee.

²⁶ Jesupa māgaji:

—Māgí mida aji, pi ome pedeemaa bi.

²⁷ Māgā pedeemaa bide chi k'ōp'āyoorā pachejida. Āchi t'āridepai k'īsiajida: “¿Sāap'eda Jesús pedeemaa bi jā wēra ome?” Mamīda apidaapa iidida-e paji ma wērapa k'āata k'inia baji, maa-e pirā k'āare-it'ee iru pedeemaa baji ma wēra ome. ²⁸ Māpai māgí wērapa ichi chok'o atabēip'eda, wāji p'uurudee māik'aapa jaranaji eperāarāmaa:

²⁹ —¡Ak'i chéti! Eperāpa mimaa nepiriji ne-inaa jōma mia oopari. ¿Māgí Mesia-epaama? aji.

³⁰ Māpai eperāarā wājida Jesumaa. ³¹ Māgá cherutade, Jesús k'ōp'āyoorāpa enee jōnajida nek'omerā:

—Tachi Jarateepari, nek'óji, ma-āri pijida.

³² Mamīda irua māgaji:

—Parāpa k'awada-e p'anida aji, chik'o mia iru bi k'oit'ee.

³³ Chi k'ōp'āyoorā āchi pitapai pedeepachida:

—¿Apidaapa chik'o aneejida-epaama? aji.

³⁴ Mamīda Jesupa māgaji:

—Mi-it'ee chik'o nāga pik'a bi: ooit'ee mi pēidapa k'inia bik'a māik'aapa aupait'ee mimia irua k'isia iru bi mi-it'ee. ³⁵ ¿Parāpa jarapata-ek'ā? “Atane k'imari falta bi ne-uuda ewadait'ee.” ¡Ak'fīti parā ik'aawa! Unudait'ee ne-uuda chiwari nībi. Mapa ewadaipia bi. ³⁶ Ne-uuda ewaparipa ma ne-uuda ewak'āri, o-īadaipari p'arat'a jī-tait'ee perā ichi mimia pari. Māga pik'a mi, Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepari, o-īadaipari parāpa eperāarā p'e atadak'āri mide ijāapataadamerā, ma k'aurepa ichita p'anapataadait'ee perā Tachi Ak'ōre ome. Maperā chi ne-uupari chi ne-uu ewapari ome o-ia para beepari. ³⁷ Nāgí pedee eperāarāpa jarapata wāara bi. “Abaapa uupari māik'aapa awaraapa ewapari.” ³⁸ Mia parā pēiji ne-uu ewanadamerā, parāpa uuda-e paji mīda. Awaraarā parā naa mimiajida eperāarāpa mide ijāadamerā. Maap'eda parāpa āra mimia aupajida.

³⁹ Samariadepemaarā chok'ara Jesude ijāajida māgí Samariadepema wērapa jarada perā:

—Jōma mia ne-inaa ooda jarajida aji.

⁴⁰ Maperāpi ma Samariadepemaarā Jesumāi pachedak'āri, chupiria iidijida iru āchi ome beemerā. Mapa iru mama beeji k'āima omé. ⁴¹ Mama bide chok'araarāpa irua jarateeda ūridak'āri, ijāajida. ⁴² Māpai māirāpa māgí Samariadepema wēramaa māgajida:

—Īrapi ijāada-eda ajida, pia taimaa nepirida k'aurepapai. Ichiaba ijāapata irua jarateeda ūridap'edaa perā. Maperāpi k'awa p'ani wāara nāgí eperā cheji na p'ek'au eujādepemaarā o k'achiadeepa k'aripa atade.

Jesupa rey mimiapataarā poro waibia warra jipada

(Mt 8.5-13; Lc 7.1-10)

⁴³ K'āima omé wāyaap'eda, Jesús uchijaji Samaria eujādeepa māik'aapa wāji Galilea eujādee. ⁴⁴ Ichi ome nipapatap'edaarāpa k'isiajida māpemaarāpa āchi auteebaida-e pai, ichia jarada perā Tachi Ak'ōre pedee jarapari p'uurudepemaarāpa iru waaweedak'aa. ⁴⁵ Mamīda Galileade panadak'āri, ma eujādepemaarāpa iru auteebaijida. Māirāpa irua ooda Jerusalende unujida, mama p'anadap'edaa perā Pascua fiesta oodait'ee.

⁴⁶ Jesús waya cheji Caná p'uurudee, ichia pania vino papidamāi. Maapai Capernaum p'uurude bapachi rey mimiapataarā poro waibia. Māgí warra k'ayaa bajī. ⁴⁷ Māgipa k'awaa atak'āri Jesús cheda Judea eujādeepa Galileadee, wāji iru ak'ide māik'aapa chupiria iidiji wāmerā ichi temaa ichi warra jipade, chi warra juak'aya bada perā. ⁴⁸ Māga ūrik'āri, Jesupa māgaji:

—Parāpa unuda-e pirā mia ooru ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa, mide ijāadak'aa pait'eeda aji.

⁴⁹ Mamīda māgí poro waibiapa māgaji:

—Tachi Waibia, chepáde aji, mi warra jai-idaai naaweda.

⁵⁰ Māpai Jesupa māgaji:

—Wāpáde aji, pichi temaa. Pi warra jipa beei'teeda aji.

Ma eperāpa Jesupa jarada ijāaji māik'aapa wāji. ⁵¹ Ichi temaa wārude, ichi mimi-apataarāpa unu chejida māik'aapa māgajida:

—Pi warra jipa beejida ajida.

⁵² Ichia iidik'āri chisāgí horade jipa beejí, p'anaujida:

—Nuweda la una k'iamia tuu beejida ajida.

⁵³ Chi ak'ōrepa k'awaji māgí hora paji Jesupa jarak'āri: “Pi warra jipa beei'tee.” Mapa ichia māik'aapa ichi te pidaarāpa Jesude ijāajida.

⁵⁴ Ma cheda omeede Judea eujādeepa Galilea eujādee, Jesupa ichiaba ooji ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa.

Betzatá pozode Jesupa chiwa bi jipada

5 Ma t'ēpai Jesús cheji Jerusalendee judiorā fiesta oode. ² Jerusalén p'uuru murallade t'ūpata aba Ovejaarā T'ūpata apachida. Māgí k'ait'a baji eperāarā k'uipatamāi, hebreo pedeede t'ijarapata Betzatá. Māgí pozo wap'ira baji joisomaa tarimbak'a bipa. Māgí wāk'a beejí te k'irupa. ³ Mama eujāde k'ayaa beerā chok'ara p'aneepachida: tau p'āriu beerā, nik'anik'aa t'ia beerā māik'aapa chiwa beerā. [Nipachida pania p'ērebai jira beerumaa. ⁴ Māga oopachida edaare angelpa pania p'ērebai jira beepik'āri, chi naa t'ūuru aide jipa beepachi perā.] ⁵ Mama baji eperā treinta y ocho años k'ayaa bada. ⁶ Jesupa iru mama jēra bi unuk'āri māik'aapa k'awaa atak'āri taarā weda ichi māgá che bapachi, irumaa iidiji:

—¿Jipa bee k'inia bik'ā? aji.

⁷ Chi k'ayaa bipa p'anauji:

—Eperā wē-eda aji, mi toida ata bimerā jā pozode pania p'ērebai jira beek'āri. Mi t'ūdarii'tee pak'āri, awaraata mi naa t'ūdaiparida aji.

⁸ Māpai Jesupa māgaji:

—¡P'irabáiji! Pichi p'aru atáji māik'aapa wāji pichi temaa.

⁹ Aramata ma eperā jipa beejí. Baini beep'eda māik'aapa ichi p'aru atap'eda, t'ia wāji. Mamīda iipata ewate pada perā, ¹⁰ arii p'anadap'edaa judiorā poro waibiarāpa chi jipa beedamaa māgajida:

—Idi tachi iipata ewate. Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi iipata ewate mimia oodaik'araa bi. Jā p'aru pia ateeik'araa bida ajida.

¹¹ Māpai māgí eperāpa p'anauji:

—Mi jipadapa jarajida aji: “Pichi p'aru atáji māik'aapa wāji.”

¹² Āchia iidijida:

—¿K'aipata pīmaa māga jarajima? ajida.

¹³ Mamīda ma k'ayaa badapa k'awa-e paji k'aipata ichi jipata'aada, Jesús tau atuat'aada perā t'ūk'āri eperāarā chok'ara see nībide.

¹⁴ Ma t'ēpai, Tachi Ak'ōre te waibiade Jesupa ma eperā unuk'āri, irumaa māgaji:

—¡Ūrji! Írá pi jipa bida aji. P'ek'au k'achia oo amáaji ne-inaa k'achia p'asanaamerā.

¹⁵ Maap'eda māgí eperāpa judiorā poroorāmaa nepirinaji Jesupa ichi jipada. ¹⁶ Īipata ewate Jesupa māgá jipapachi perā, judiorā poro waibiarāpa iru jiripachida peedait'ee. ¹⁷ Mamīda Jesupa p'anaupachi ichi imiatee p'anadap'edaarāmaa:

—Mi Ak'ōre ichita mimiapari māik'aapa ĭraweda mimiamaa bi. Mi jida māgá mimiaparida aji.

¹⁸ Māga ūridak'āri, ma judiorāpa audupiara peet'aa k'inia p'anapachida, ĩipata ewate mimiapachi perā māik'aapa Tachi Ak'ōre ome auk'a bida ada perā. Māga jaraji Tachi Ak'ōre ichi Ak'ōreda ak'āri.

Tachi Ak'ōre Warrapa oopari Tachi Ak'ōrepa ooparik'a

¹⁹ Āchia imiateeda ūrik'āri, Jesupa māgaji:

—Mia wāarata jararu. Tachi Ak'ōre Warrapa ne-inaa p'oyaa oo-eda aji, ichi k'īradoopa. Ma k'āyaara irua unupari chi Ak'ōrepa oo bi māik'aapa auk'a oopari. Jōmaweda chi Ak'ōrepa oo bi ichiaba oopari chi Warrapa. ²⁰ Māga bi chi Ak'ōrepa ichi Warra k'inia iru bapari perā. Mapa jōma ichia oo bi ak'īpipari chi Warramaa. Wāara na ewari ne-inaa pi-iara ak'īpiit'ee chi warramaa. Māga unudak'āri, parā p'era pik'a para beeit'ee. ²¹ Chi Ak'ōrepa piu beerā p'irabaipiparik'a ichita chok'ai p'anapataadamerā, chi Warrapa auk'a ichia k'inia biirā p'irabaipiparida aji, ichita chok'ai p'anapataadamerā. ²² Chi Ak'ōrepa jara-e chisāgí na p'ek'au eujādepemaarā ichita chok'ai p'anapataadait'ee māik'aapa chisāgí atuadait'ee. Ma-it'ee chi Warra pēiji. ²³ K'inia baji jōmaarāpa ichi Warra waaweedamerā iru waawEEPatak'a. Eperā iru Warra waawee-ee bipa ichiaba waawee-e Tachi Ak'ōre, chi Warra pēida.

²⁴ Mia wāarata jararu. Tachi Ak'ōre Waibiapa mi pēiji. Mi pedee ūri bipa māik'aapa irude ijāa bipa it'aa wāit'eeda aji. Māgí eperā atua-e pait'ee. Irua ijāadak'āriipa ichita bapariit'ee Tachi Ak'ōre ome. ²⁵ Mia wāarata jararu. Ewari pait'ee māik'aapa ĭraweda paru piu pik'a beerāpa ūridait'ee Tachi Ak'ōre Warra pedee. Chi ma pedee ijāarutaarā ichita p'anapataadait'ee Tachi Ak'ōre ome. ²⁶ Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichita chok'ai p'anapiparik'a, ichi Warra biji auk'a oomerā. ²⁷ Ma awara ichi Warra biji ichik'a jōmaarā k'āyaara waibiara bamerā. Māgá irua jarai chisāgí eperāarā ichita chok'ai p'anapataadait'ee māik'aapa chisāgí atuadait'ee. Tachi Ak'ōrepa iru māga biji iru Eperā Ak'ōre Truadepema perā. ²⁸ P'era pik'a p'ananāati mia jararu ūridak'āri. Ewari cherude jōmaweda jāirade p'aniirāpa mi pedee ūridait'ee. ²⁹ Chok'ai p'irabaidait'ee māik'aapa jāiradeepa uchiadait'ee. Ne-inaa pia oopatap'edaarā ichita p'anapataadait'ee Tachi Ak'ōre ome. Mamīda chi ne-inaa k'achia oopatap'edaarā atuadait'ee.

Jesús jōmaarā k'āyaara waibiara bi

³⁰ —Mia ne-inaa p'oyaa oo-eda aji, michi k'īradoopa. Mia ūripari mi Ak'ōrepa jara bi māik'aapa irua jara bik'a oopari. Mapa mia eperāarāpa oopata ak'īpari jarait'ee pia wa k'achia. Mia māga jarak'āri, wāarata jarapari, michia oo k'iniata oo k'iniak'aa perā. Jīp'a oo k'inia bi mi pēidapa k'inia bik'a. ³¹ Michi k'īsiadoopapai na pedee jarada paara, māgara eperāarāpa wāarata jara-e bida ak'ajida. ³² Mamīda awaraapa jara bi mi ichi Warra. Mia k'awa bi irua ichita wāarata jarapari. ³³ Parāpa eperāarā pēidak'āri Juan Bautistamaa iidide, irua p'anauda wāarata paji. ³⁴ Mia p'ua-e bida aji, eperāpa jarada. Mamīda māga jaraji parāpa k'irāpadamerā Juanpa jarada māik'aapa mide ijāadamerā. Māgá mia parā o k'achiadeepa k'aripa atai. ³⁵ Juan

urua pik'a bapachi lamparak'a na p'ek'au eujā p'āriu pik'a bide. Maapai parā o-ia p'anapachida iru ome ma urua pik'a bide. ³⁶ Mamīda ne-inaa piara paraa Juanpa jarada k'āyaara. Mia ne-inaa jōma oopari mi Ak'ōrepa k'isia iru bik'a. Māga ook'āri, ak'ipipari wāara irua mi pēiji. ³⁷ Irua pida ak'ipidoo mi pēiji, parāpa jara p'ani mīda waide iru pedee ūridak'aa māik'aapa iru k'ira unudak'aa. ³⁸ Ma awara parāpa ak'ipipata iru pedee jara pēida wāara ijāadak'aa, irua pēidade ijāada-e p'anadairā. ³⁹ Parāpa Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda pi-ia ak'ipata, ijāapata perā ma k'aurepa it'aa wā-dait'ee. Māgī ūraade mideta jara bi. ⁴⁰ Mamīda parāpa mide ijāa k'iniada-e p'ani, mia parā it'aa wāpimerā.

⁴¹ 'Mia māga jara-e paji k'inia bairā eperāarāpa mi ak'idamerā eperā t'āri piak'a. ⁴² Ma awara mia parā k'awa bida aji. Wāara Tachi Ak'ōre k'inia iru p'anada-e. ⁴³ Mi chejida aji, mi Ak'ōre pari. Mamīda parāpa mi auteebaida-e paji. Jōdee awaraa eperā ichi k'inia cheru pirā, mata parāpa auteebaipata. ⁴⁴ ¿Sāga mide ijāadayama? aji. Jiripata eperāarāpa parā ak'idamerā judiorā pia beerāk'a, jiridai k'āyaara Tachi Ak'ōrepa parā ak'imerā ichideerāk'a. ¿Iru aupaita Ak'ōre Waibia! ⁴⁵ K'isianāati mia parā imiateeit'ee mi Ak'ōre k'irapite. Ma k'āyaara Moisepa p'ādapa parā imiateepari, ma ūraade ijāa p'ani mīda. ⁴⁶ Parāpa wāara Moisepa p'āda ijāadap'edaa paara, ichi-aba mide ijāak'ajida, irua mide p'āda perā. ⁴⁷ Mamīda wāara irua p'āda ijāada-e p'anadairā, audupiara mi pedee ijāada-e pai.

Jesupa eperāarā cinco mil nek'opida

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)

6 Ma t'ēepai, Jesús wāji Galilea Lago k'iraik'a eeree. Māgī lago ichiaba t'ijarapata Tiberias. ² Eperāarā chok'ara iru t'ēe nipapachida, irua k'ayaa beerā jipada perā māik'aapa ārapa unudap'edaa perā irua oo bi ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. ³ Māpai Jesús wāji ee nok'odee māik'aapa su-ak'i banaji chi k'ōp'āyoorā ome. ⁴ Judiorā Pascua fiesta īri pa baji. ⁵ Jesupa unuk'āri ma eperāarā chok'ara ichi t'ēe che wāda, Felipemaa māgaji:

—¿Sāma chik'o netodait'eema aji, na eperāarā jōmaweda nek'odamerā?

⁶ Jesupa k'awa baji k'āata ooit'ee. Mapa iidiji k'awaait'ee k'āata p'anau Felipepa. ⁷ Felipepa p'anauji:

—Doscientos denariopa pida araa-e pak'aji, pan netodait'ee ma-āri ma-āria pida k'odamerā.

⁸ Māpai Jesús k'ōp'āyo Andrés, Simón Pedro ipemapa māgaji:

⁹ —Nama bida aji, warra aba. Ichia iru bida aji, pan cebadadee ooda joisomaa māik'aapa chik'o omé. Mamīda, ¿k'āata araayama aji, na eperāarā see nībi-it'ee?

¹⁰ Jesupa p'anauji:

—Jarāti jōmaweda su-ak'i p'aneedamerā.

Mama p'ūajara jep'eda paraaji. Mama su-ak'i p'aneejida. Āchi imik'iraarā cinco mil paji. ¹¹ Jesupa ma pan jita atap'eda, it'aa t'iji gracias jarait'ee māik'aapa jōmaarāmaa jedepiji. Ichiaba māga ooji chik'o ome. ¹² Jōmaweda bi jāwaa p'aneedak'āri, Jesupa chi k'ōp'āyoorāmaa māgaji:

—Chi nībeeda p'e atadapāde aji, maarepida ārinaamerā.

¹³ Ārapa ipurujida k'oraa docena aba ma pan joisomaadeepa. ¹⁴ Eperāarāpa unudak'āri Jesupa oo bi ma ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa, jarapachida:

—Wāara nata Ak'ōre pedee jarapari tachia ni p'anadap'edaa chemerā na p'ek'au eujādee. ¹⁵ Mamīda Jesupa k'awa bada perā ichi rey papi k'inia p'ani, ee nok'odee waya wāji, ituaba ba k'inia bada perā.

Jesús pania īri t'ia nipada

(Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)

¹⁶ P'āriupodopa Jesús k'ōp'āyoorā lago idee chejida ¹⁷ māik'aapa barcode bataudap'eda, Capernaum p'uurudee wājida. P'āriudaik'āri, waide Jesús pache-e baji. ¹⁸ Māgā āchi ituaba wārutade p'usara t'o nībeeji, nāu golpe p'ua nībada perā. ¹⁹ Tok'esaa wā nidade kilometro joisomaa maa-e pirā seis, unujida Jesús barco k'ait'a t'ia cheru pania īri. Māpai āchi p'eradachida. ²⁰ Māpai irua māgaji:

—iP'eranáati! ¡Mida! aji.

²¹ Āchia māga ūridak'āri, o-īa iru bateau atajida. Taarā-ee panajida āchi wā nipadap'edaamaa.

Eperāarāpa Jesús jiridap'edaa

²² Ai norema eperāarā lago k'īraik'a eere p'anadap'edaarāpa k'awaajida Jesús k'ōp'āyoorā wādap'edaa barco mama badade. Ichiaba k'awaajida Jesús āra ome wā-e pada. ²³ Māga nide barco pachejida Tiberias p'uurudeepa, Jesupa Ak'ōremaa gracias jarap'eda, eperāarāpa pan k'odap'edaa k'ait'a. ²⁴ Māgā eperāarāpa Jesús chi k'ōp'āyoorā ome mama unuda-e pak'āri, ma barcode bataudap'eda, Capernaum p'uurudee wājida iru jiride.

Eperā Jesude ijāa bi ichita chok'ai bapariit'ee

²⁵ Ma eperāarā lago k'īraik'a eere panadak'āri, Jesús ununajida māik'aapa iidijida:

—Tachi Jarateepari, ¿sāaweda pachejima? ajida.

²⁶ Jesupa māgaji:

—Mia wāarata jararu. Parāpa mi jiri nidada aji, mia parā bi jāwaa netawada perā, jiridai k'āyaara k'awaadait'ee mia ne-inaa pi-ia oopari eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. ²⁷ Mimianāati chik'o k'odait'ee aupai, māgee chik'o jōpari perā. Ma k'āyaara mimíati k'awaadamerā mi, chi ne-inaa jōk'aa. Mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema k'aurepata parā ichita p'anapataadai Tachi Ak'ōre ome. Irua ak'ipi bi mi pia ak'i bapari, iru juapa mia ook'āri ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa.

²⁸ Māpai arii p'anadap'edaarāpa Jesumaa iidijida:

—¿K'āata oodayama ajida, Tachi Ak'ōrepa tai pia ak'ipariimerā?

²⁹ Jesupa p'anauji:

—Tachi Ak'ōrepa k'inia bida aji, ijāadamerā eperā irua na eujādee pēidade.

³⁰ Māpai iidijida:

—¿K'āata pia ooit'eema ajida, taipia ijāadamerā pi Tachi Ak'ōrepa pēida? ¿K'āata pia taimaa ak'ipiit'eema? ³¹ Eujā pania wēe bide tachi chonaarāpa it'aripema chik'o maná, k'ojidada ajida, Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a:

'Tachi Ak'ōrepa āramaa it'aripema chik'o teeji nek'odamerā.' (Ex 16.4)

³² Jesupa p'anauji:

—Mia wāarata jararu. Moisepa parāmaa māgí chik'o tee-e paji. Mi Ak'ōre it'aripemapata chik'o jōmaweda teepari. Māgí chik'o chi pipiara bi-e paji. ³³ Chi

pipiara bita it'ariipa cheji na p'ek'au eujādepemaarā chok'ai p'anapiit'ee ichita p'anapataadamerā.

³⁴ Āchia māgajida:

—Tai-it'ee māgí chik'ota teeparíji.

³⁵ Māpai Jesupa māgaji:

—Mida aji, chi chik'o eperāarā ichita chok'ai p'anapipari. Eperā ewaa nek'oda jarrapisia-e bik'a māik'aapa chi ewaa ne-inaa toda opisia-e bik'a, māga pik'a eperā mide ijāa bi o-ia bapariit'ee. ³⁶ Mamīda mia parāmaa et'ewa jaradak'a, parāpa mide ijāada-e p'ani, mi unupata mida. ³⁷ Jōmaweda eperāarā mi Ak'ōrepa mi jua ek'ari bida mīmaa chedait'ee. Chi cherutaarāmaa mia k'inia-eda a-e pait'ee. ³⁸ Mi it'ariipa che-e paji ooi't'ee michia oo k'iniata. Ma k'āyaara cheji ooi't'ee mi Ak'ōrepa k'inia bik'a. ³⁹ Ma-it'ee mi pēiji; jōmaweda mi jua ek'ari bidaarā ak'i bamerā apida atua-naamerā. Māgá Ak'ōre ewari waibia ewate āra chok'ai p'irabaidait'ee. ⁴⁰ Mi Ak'ōrepa k'inia bi jōmaweda ichi Warra k'awa p'aniirā māik'aapa irude ijāa p'aniirā it'aa wā-damerā. Ak'ōre ewari waibia ewate miata māgiirā p'irabapiit'ee.

⁴¹ Māpai judiorā poro waibiarāpa Jesús āpite pedee k'achia pedee p'aneejida irua jarada perā: “Mida aji, chi chik'o it'ariipa cheda”. ⁴² Maperā māgajida:

—¿Nāgi-ek'ā Jesús, José warra? Taipa k'awa p'anida ajida, chi ak'ōre māik'aapa chi nawe. ¿Sāgapi it'ariipa chejida a bima? ajida.

⁴³ Māpai Jesupa māgaji:

—¡Pedee k'achia pedee amáati! ⁴⁴ Mi Ak'ōrepa mi pēiji. Eperā apida mīmaa p'oyaa cheda-eda aji, irua anee-emāi. Ak'ōre ewari waibia ewate irua aneeda eperāarā mia p'irabai atait'eeda aji. ⁴⁵ Ak'ōre pedee jarapataarāpa p'ādap'edaade jara bi: ‘Tachi Ak'ōrepa eperāarāmaa ichi ūraa jarateeit'ee.’ (Is 54.13)

Mapa jōmaarāpa iru ūraa ūri p'ani māik'aapa k'awaa wāda mīmaa chedait'ee.

⁴⁶ ‘Mia māga jarak'āri, jara k'inia-e bi eperāarāpa Tachi Ak'ōre unupata. Eperā apidaapa Tachi Ak'ōre unuda-e p'ani. Irua it'ariipa pēidapapaita iru unupari. ⁴⁷ Mia wāarata jararu. Eperāpa mide ijāa bi it'aa wāit'ee. ⁴⁸ Mida aji, chi chik'o eperāarā ichita chok'ai p'anapipari. ⁴⁹ Parā chonaarā eujā pania wēe bide wāyaadak'āri, *maná* k'ojidada aji. Mamīda ma chik'opa āra ichita chok'ai p'anapi-e paji, ai t'ēepai āchi piudap'edaa perā. ⁵⁰ Mia “chik'o” ak'āri, jara k'inia bi chik'o it'ariipa cheda. Eperāpa māgí chik'o k'oru pirā, atua-e. ⁵¹ Mida aji, ma chik'o it'ariipa cheda eperāarā chok'ai p'anapiit'ee. Chi nāgí chik'o k'o bipa ichita chok'ai bapariit'ee. Nāgí chik'o mi k'ap'ia, mia teeit'eeda aji, piumerā jōmaarā pari, ichita chok'ai p'anapataadamerā.

⁵² Māga ūridak'āri, judiorā aupedee para beeji:

—¿Sāga na eperāpa tachimaa ichi k'ap'ia k'opiit'eema? ajida.

⁵³ Māpai Jesupa māgaji:

—Mia wāarata jararu. Parāpa Eperā Ak'ōre Truadepema k'ap'ia k'oda-e pirā māik'aapa iru waa toda-e pirā, it'aa wāda-e pai. ⁵⁴ Chi mi k'ap'ia k'o bipa māik'aapa mi waa to bipa Ak'ōre eujāde banait'ee. Ak'ōre ewari waibia ewate miata iru chok'ai p'irabai atait'ee. ⁵⁵ Mapa mi k'ap'iaata chi chik'o pipiara bida aji. Ichiaba mi waata chi ba pipiara bida aji. ⁵⁶ Chi mi k'ap'ia k'o bipa, ichiaba mi waa to bipa mi ome araa bapariit'eeda aji. ⁵⁷ Mi Ak'ōre ichita chok'ai bapari; mi jida auk'a. Irua mi pēiji mi k'ap'ia k'opataarā ichita chok'ai p'anapimerā. ⁵⁸ Mia jara bida aji, chik'o it'ariipa chedade. Nāgí chik'o parā chonaarāpa *maná* k'odap'edaak'a bi-e. Ārapa *maná* k'ojida.

Mamīda ma chik'opa āra ichita chok'ai p'anapi-e paji, ai t'ēepai piudap'edaa perā. Jōdee chi nāgí chik'o k'o bīpa ichita chok'ai bapariit'ee.

⁵⁹ Jesupa ma jōma jara aupada jarateepi Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede Capernaum p'uurude.

Jesupa jarada sāga eperāarā it'aa wā dai

⁶⁰ Jesupa jarateemaa bi ūridak'āri, iru ome nipapataarāpa māgajida:

—Pia jara bi p'oyaa k'awada-eda ajida. ¿K'aipa ijāayama? ajida.

⁶¹ Jesupa k'awa bada perā ichi āpite māgá pedeemaa p'ani, iidiji:

—¿Na pedee parāpa k'achia ūri p'anik'ā? aji. ⁶² Māgara audupīara ijāada-e pai, parāpa Eperā Ak'ōre Truadepema unuruta pirā it'aa wāru ichi badamaa. ⁶³ Tachi Ak'ōre Jaurepa eperāarā ichita chok'ai p'anapipari. Tachi k'īradoopa apida ichita chok'ai p'anada-e pai. Mia jaradak'a parāpa mi k'ap'ia k'oruta pirā, pia jarait'eera, mide wāara ijāaruta pirā, Tachi Ak'ōre Jaure cheit'ee parā ichita chok'ai p'anapide.

⁶⁴ Mamīda waide parā ūk'uru ijāada-e p'ani.

Jesupa māga jaraji ai naaweda k'awa bada perā k'airāpa ijāada-e p'ani māik'aapa k'aipa ichi traicionaait'ee. ⁶⁵ Ichiaba māgaji:

—Mapa mia parāmaa jaraji eperā apida mimaa p'oyaa cheda-eda aji, mi Ak'ōrepa anee-e pirā.

⁶⁶ Maadamāiipa chok'ara Jesús ome nipadap'edaarāpa iru atabaibēijida. ⁶⁷ Māpai Jesupa iidiji chi k'ōp'āyoorā docemaa:

—¿Parā jida ichiaba wā k'inia p'anik'ā? aji.

⁶⁸ Simón Pedropa p'anauji:

—Tachi Waibia, pik'a awaraa wē-e. Pi ūraa k'aurepa k'awa p'ani it'aa wādait'ee.

⁶⁹ Taipa pide ijāa p'anida ajida, māik'aapa k'awa p'ani pi chi k'achia wēe bapari, Tachi Ak'ōrepa pēida.

⁷⁰ Jesupa p'anauji:

—Mia parā doce weda jirit'erajida aji. Mamīda parādepema aba netuara eere bida aji.

⁷¹ Jesupa māga jarak'āri, jara k'inia baji Simón Iscariote warra Judapa ichi traicionaait'ee, chi k'ōp'āyoorā docedepema paji mīda.

Jesús ipemaarāpa irude ijāada-e padap'edaa

7 Ma t'ēepai Jesús nipaji Galilea eujāde. Judea eujāde ba k'inia-e paji, judiorā poro waibiarāpa iru jiri p'anadap'edaa perā peepit'aadait'ee.

² Mamīda judiorā fiesta Rancho Oopata ūri p'anadap'edaa perā, ³ Jesús ipemaarāpa māgajida:

—Nama beenaapāde ajida. Wāpāde ajida, Judea eujādee, arapemaarā pide ijāa-pataarāpa ichiaba pia ne-inaa oo bi ak'idamerā. ⁴ Eperāpa ichia oo bi merak'aa ma oo bi k'awapi k'inia bi pirā. Mapa pia ne-inaa oo bi nama jōmaarāmaa ak'ipinapāde aji.

⁵ Māga jarajida chi ipemaarāpa pida ijāada-e p'anadap'edaa perā iru Tachi Ak'ōrepa pēida. ⁶ Māpai Jesupa māgaji:

—Ewari Tachi Ak'ōrepa awara bida ma-it'ee waide pa-e bida aji. Mamīda parā wā k'inia p'anadak'āri, wādaipia bi. ⁷ Na p'ek'au eujādepemaarāpa parā k'īra unuamaa

iru p'anadak'aada aji. Mamīda mi k'īra unuamaa iru p'anapata, mia jarapari perā āchia k'achia oopata. ⁸ Wāti fiestadee. Mi wā-eda aji, waide mi ewari pa-e perā.

⁹ Māga jarap'eda, beeji Galilea eujāde.

Jesús fiesta Rancho Oopatade bada

¹⁰ Mamīda chi īpemaarā wādap'edaa t'ēepai, Jesús ichiaba wāji ma fiestadee. Mamīda awaraarā ome wā-e paji. Ituaba miru wāji, chi k'ōp'āyoorā ome. ¹¹ Māimisa judiorā fiestade p'anadap'edaarāpa Jesús jiripachida māik'aapa māgapachida:

—¿Sāma bima apachida, jā eperā?

¹² Eperāarā chok'ara āchi pitapai osasawaa pedeepachida iru āpite. Ūk'uruurāpa māgapachida:

—Jā eperā t'āri pia bapari.

Mamīda awaraarāpa māgapachida:

—Jā eperāpa eperāarā k'ūramaa nipapari.

¹³ Mamīda judiorā poroorā waidoopa, jōmaarā taide apidaapa māga jarada-e paji.

¹⁴ Ma fiesta tomia esa-auk'a wāyaa wāde Jesús t'īuji Ak'ōre te waibiade māik'aapa jarateemaa beeji. ¹⁵ Arii p'anadap'edaa judiorā ak'itrua para beeji māik'aapa iidijida:

—¿Sāgapi na eperāpa Tachi Ak'ōre Ūraa audú k'awa bima ajida, estudia-e padata awaraarāk'a?

¹⁶ Jesupa p'anauji:

—Michi k'īsiadoopa jaratee-e bida aji. Mia jaratee bi mi pēidapa jarateepi bik'a.

¹⁷ Eperāpa oo k'inia bi pirā Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a, ma eperāpa k'awaait'ee mia wāara jarateemaa bi Ak'ōre Ūraa, maa-e pirā wāara jarateemaa bi michi k'īsiadoopa. ¹⁸ Eperāpa ichi k'īsiadoopa jarateek'āri, māga oopari awaraarāpa ichi t'o p'anadamerā. Mamīda eperāpa jarateek'āri awaraarāpa Tachi Ak'ōre Ūraa pia ak'i p'anapataadamerā, māgipa wāarata jarateepari. Seewa jarak'aa māik'aapa eperāarā k'ūrak'aa.

¹⁹ Moisepa parā chonaarāmaa Ak'ōre Ūraa p'ā teeji. ¿Wāara-ek'ā? Mamīda apidaapa ichita oodak'aa ma ūraade jara bik'a. ¿Sāap'eda parāpa mi peet'aa k'inia p'anima? aji.

²⁰ Arii p'anadap'edaarāpa māgajida:

—¿Netuara pi k'ap'iade merātia bi-ek'ā? ajida. ¿K'aipa pi jiri bima ajida, peet'aait'ee?

²¹ Jesupa māgaji:

—Parāpa ijāa p'ani īipata ewate mimiadaik'araa bida aji, Moisepa p'ādade māga jara bairā. Mapa parā jōmaweda p'era pik'a para baji, īipata ewate mia ook'āri ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. ²² Mamīda īipata ewate parāpa paara ne-inaa oopata. Pāchi imik'īra warrarā k'ap'iade tauchaa bipata. Māga oopata Moisepa jarada perā māga oodamerā. (Wāara Moisepa naapiara māga oopi-e paji. Iru t'oi naaweda, parā chonaarāpa māga oopachida.) ²³ īipata ewate parāpa māga oopata, oo k'inia p'anadairā Moisepa p'ādade jara bik'a. Māga bita, ¿sāap'eda k'īrau p'anima aji, īipata ewate mia eperā jipada perā? ²⁴ Mia oo bi īripai ak'ināati jaradait'ee pia wa k'achia. Ak'īti Tachi Ak'ōrepa mi ak'iparik'a, iruapai jarapii perā chisāgí pia māik'aapa chisāgí k'achia.

Jesús it'ariipa pëida

²⁵ Maapai Jerusalén p'uurudepemaarāpa iidi para beeji:

—¿Nāgí eperā-ek'ā ajida, tachi poroorāpa jirimaa p'ani peet'aadait'ee? ²⁶ Jāma jōmaarā taide pedeemaa bi. Mamīda apidaapa jarada-e p'ani iru pedeenaamerā. ¿Tachi poroorāpa ijāa p'anik'ā na eperā Mesías, Tachi Ak'ōrepa pëida tachi k'aripamerā? ²⁷ Taipa k'awa p'ani sāmepema na eperā. Mamīda Mesías chek'āri, apidaapa k'awada-e pait'ee iru sāmepema.

²⁸ Māimisa Tachi Ak'ōre te waibiade Jesupa jarateemaa baji. Māirā pedee ūrik'āri, Jesupa golpe mājaji:

—Wāara parāpa mi k'awa p'ani māik'aapa k'awa p'ani mi sāmepema. Mamīda michi k'iradoopa che-e bida aji. Abaapa mi pëiji. Māgí wāara bapari. Mamīda parāpa iru k'awada-e p'ani. ²⁹ Jōdee mia iru k'awa bi, iru baparimāiipa cheda perā. Iruata mi pëijida aji.

³⁰ Māga ūridak'āri, Jesús jita atadait'ee paji. Mamīda p'oyaada-e paji, at'āri iru ewarimaa pa-e bada perā. ³¹ Māga baji mīda judiorā poroorā ome, eperāarā chok'ara Jesude ijāajida māik'aapa māgapachida:

—Mesías chek'āri, ¿ne-inaa piara ooik'ā ajida, na eperāpa oo bi k'āyaara?

Fariseorāpa Jesús jita ata k'inia p'anadap'edaa

³² Fariseorāpa ūrijida eperāarā māgā pedee p'ani. Mapa ma fariseorāpa p'aareerā poroorā ome pëijida Tachi Ak'ōre te waibia jīapataarā Jesús jita atadamerā.

³³ Mamīda Jesupa mājaji:

—Mi parā ome mak'ara taarā-eda aji. Ma t'ēepai mi waya wāit'ee mi pëida baparimaa. ³⁴ Parāpa mi jiridayada aji. Mamīda mi unuda-e pait'ee, p'oyaa wādak'aa perā mi wāit'ee bimaa.

³⁵ Māpai judiorā poroorā pedee para beeji:

—¿Sāmapi wāit'eema ajida na eperā, tachia p'oyaa unuda-e pait'ee? ¿Tok'esaa wāit'ee-epaa jarateede judiorāmaa, k'īra tewaraarā p'uurudepemaarāmaa, maa-e pirā judio-eerāmaa? ³⁶ ¿K'āata jara k'inia bima ajida, irua jarak'āri: “Parāpa mi jiridait'ee. Mamīda mi unuda-e pait'ee, p'oyaa wādak'aa perā mi wāit'ee bimaa”?

Ak'ōre Jaurepa eperāarā chok'ai p'anapipari

³⁷ Fiesta Rancho Oopata jō wāda ewate, ma ewari waibiara paji. Ma ewate Jesús baini beeji māik'aapa golpe pedeeji:

—Apida opisia bi pirā, mimaa chepāde aji, tode. ³⁸ Chi mide ijāa bi bait'ee Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a:

‘Eperā t'ārideepa to chak'ek'a jīchooyada aji, paniapa eperāarā chok'ai p'anapiparik'a.’ (Is 55.1)

³⁹ Ma pedee “paniapa eperāarā chok'ai p'anapiparida” ak'āri, Jesupa jara k'inia baji Tachi Ak'ōre Jaure, māgí pëiit'ee bada perā irude ijāapataarāmaa. Mamīda Jesupa māga jarak'āri, waide Ak'ōre Jaure pëi-e paji, ichi waide it'aa wā-e bada perā.

Eperāarā k'īsia awara-awaraadaidap'edaa

⁴⁰ Ma pedee ūridak'āri, eperāarā ūk'uruurāpa māgapachida:

—Wāara, na eperā Ak'ōre pedee jarapari.

⁴¹ Awaraarāpa māgapachida:

—Na Mesías, Tachi Ak'ōrepa pēida eperāarā rey pamerā.

Mamīda awaraarāpa māgapachida:

—Māga-epi. ¿Sāga Mesías adaima? Iru Galilea eujādepema. Galilea eujādeepa Mesías uchia-e pait'ee. ⁴² ¿Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi-ek'ā ajida, Mesías uchi-ait'ee Rey David ēreerādeepa māik'aapa t'oit'ee Belén p'uurude Rey David t'odamāi?

⁴³ Mapa eperāarā k'isia awara-awaraadachida. Ūk'uruurāpa ijāajida Jesús Tachi Ak'ōrepa pēida; ūk'uru ijāadak'aa paji. ⁴⁴ Māirāpa Jesús jita ata k'inia p'anajida. Mamīda apidaapa p'oyaa ooda-e paji.

Judiorā poroorāpa Jesude ijāada-e p'anadap'edaa

⁴⁵ Māpai Tachi Ak'ōre te waibia jīapataarā āchi pēidap'edaarāmaa chejida. Pachedak'āri, fariseorāpa māik'aapa p'aareerā poroorāpa iidijida:

—¿Sāap'eda Jesús aneeda-e pajima? ajida.

⁴⁶ Ma Ak'ōre te waibia jīapataarāpa p'anaujida:

—¿Eperā apida pedeeda-eda ajida, māgí eperāk'a!

⁴⁷ Māpai fariseorāpa māgajida:

—¿Parāpa pida irumaa k'ūrapijidak'ā? ajida. ⁴⁸ ¿Sāma tachi poroorāpa maa-e pirā tai fariseorāpa irude ijāa p'anima? ajida. ¡Māga oodak'aa! ⁴⁹ Jā eperāarāpa k'awadak'aa Tachi Ak'ōrepa Moisemaa ūraa p'āpida, irude ijāadak'aa perā. Mapa Ak'ōrepa āra k'achia ooit'ee.

⁵⁰ Māpai fariseo Jesumaa naaweda wā bada, Nicodemopa māgaji:

⁵¹ —¿Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade nāga jara bi-ek'ā? aji. Ūridaipia bi eperāpa jara bi māik'aapa k'awaadaipia bi irua oo bi, jaradai naaweda ma eperā pia wa k'achia.

⁵² Āchia p'anaujida:

—¿Pi jida ichiaba Galilea eujādepemak'ā? ajida. Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda pia léeji. Māga ooru pirā, k'awaait'ee Tachi Ak'ōre pedee jarapataarā Galilea eujādeepa uchiadak'aa.

⁵³ [Māpai jōmaweda wājida āchi te chaa.

8 Mamīda Jesús wāji Olivo Eedee. ² Ai norema tap'eda, waya cheji Tachi Ak'ōre te waibiadee. Mama pachek'āri, eperāarā chok'ara chejida irumaa. Mapa iru su-ak'i beejī māik'aapa jarateemaa beejī.

Wēra chi k'ima-ee ome k'āida

³ Moisepa p'āda jarateepataarāpa fariseorā ome aneejida wēra unu atadap'edaa p'ek'au oomaa bi. Eperāarā taide ata bijida ⁴ māik'aapa Jesumaa māgajida:

—Tachi Jarateepari, taipa na wēra miak'āi bita unujidada ajida, awaraa ome nībi.

⁵ Ak'ōre Ūraa p'ādade Moisepa jaraji nāgee wēraarā māupa bat'a peet'aadamerā. Mamīda taipa k'awaa k'inia p'anī ¿pia k'āata jara bi?

⁶ Āchia māga iidijida Jesupa Moisepa p'āda merai jīak'aapa. Māgá imiateek'ajida. Mamīda Jesupa made t'īupi-e paji. Edaa jīaabaip'eda, p'āmaa beejī yooro p'orade ichi jua k'īpa. ⁷ Māpai āchia iidi jōnide Jesús jīp'a su-ak'i beejī māik'aapa māgaji:

—Naapiara ichimaa māupa bat'apāde aji, parādepema chi p'ek'au k'achia wēe bipa.

⁸ Maap'eda waya edaa jīaabaip'eda, yooro p'orade waya p'āmaa beejī ichi jua k'īpa.

⁹ Māgí pedee ūridak'āri, jōmaweda aba-abaa uchīa wādapa erreudachida. Naapiara

wājida chonaarā, maap'eda apemaarā. Jesús ituaba beeji māgí wēra ome. ¹⁰ Mapa Jesús jīp'a su-ak'i beep'eda, irumaa iidiji:

—¿Sāma p'anima? aji. ¿Apidaapa pi pee k'iniada-e pajik'ā? aji.

¹¹ Ma wērapa māgaji:

—Apidaapa, Tachi Waibia.

Jesupa māgaji:

—Mia pida pi pee k'inia-eda aji. Īrá wāpáde aji, māik'aapa ĩraweda p'ek'au k'achia oo amáaji.]

Jesús ĩdaa pik'a bi na p'ek'au eujādepemaarā-it'ee

¹² Māpai Jesupa waya jarateemaa beeji eperāarāmaa:

—Mida aji, ĩdaa pik'a bi na p'ek'au eujādepemaarā-it'ee, mia āramaa Tachi Ak'ōre o ak'ipipari perā. Mide ijāa bi p'āriu pik'a bide nipa-e pait'ee, Tachi Ak'ōre k'awae. Ma k'āyaara ichita chok'ai bapariit'ee, ĩdaa pik'a bide Tachi Ak'ōre ode nipapari perā.

¹³ Māpai fariseorāpa irumaa māgajida:

—Pichi k'isiadoopa māgí pedee jaramaa bida ajida. Awaraa wē-e perā auk'a jarait'ee, pari pi pedeemaa bida ajida.

¹⁴ Jesupa p'anauji:

—Mi pedeek'āri, wāarata jarapari. Mia k'awa bida aji, sāmāik'aapa cheda māik'aapa sāmaa wāit'ee. Jōdee parāpa māga k'awada-e p'ani. ¹⁵ Awaraarāpa oo p'ani ĩripai ak'ipata jaradait'ee pia wa k'achia. Jōdee mia māgá ak'i-epi. ¹⁶ Mamīda eperāpa oo bi ak'ik'āri, mia jararu pirā pia wa k'achia, wāarata jarait'ee, mi pēidapa mi k'aripapari perā. Michi ituabaapa eperāarāpa oopata māgá ak'ik'aa. ¹⁷ Pāchi ūraa p'ādade jara bi eperā omeerāpa ne-inaa unudap'edaa auk'a jaradak'āri, ma jarada wāara. Auk'a bi mi ome. ¹⁸ Michia oo bi jarapari māik'aapa mi Ak'ōre, mi pēidapa, auk'a jarapari.

¹⁹ Māpai āchia iidijida:

—¿Sāma bima ajida, pi Ak'ōre?

Jesupa p'anauji:

—Parāpa mi wāara k'awada-eda aji. Mi Ak'ōre jida wāara k'awada-e. Mi wāara k'awa p'anadap'edaa paara, mi Ak'ōre jida wāara k'awa p'anak'ajidada aji.

²⁰ Jesupa māga jaraji, Tachi Ak'ōre te waibiade primisia iapatamāi jaratee bi misa. Eperāarā chok'ara mama wāyaa wājida mīda, apidaapa iru jitada-e paji irua jara-teeda k'aurepa, ewari Tachi Ak'ōrepa awara bida ma-it'ee waide pa-e bada perā.

Jesupa ichi wāit'ee bimaa p'oyaa wāda-eda ada

²¹ Māpai waya Jesupa māgaji:

—Mi āyaa wāit'eeda aji. Parāpa mi jiridait'ee. Mamīda mi unuda-e pait'ee. Atudait'ee pāchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Mapa mi wāit'ee bimaa parā p'oyaa wāda-eda aji.

²² Māga ūridak'āri, judiorā poroorā pedee para beeji:

—Tachi p'oyaa wāda-eda a bi, iru wāit'ee bimaa. ¿Ichi juadoopa piut'ee-epaama? aji.

²³ Māpai Jesupa āchimaa māgaji:

—Parā ek'aripemaarāda aji. Mamīda mi it'aripema. Parā na p'ek'au eujādepema. Mamīda mi na p'ek'au eujādepema-e. ²⁴ Mapa mia jaraji parā atuadait'ee pāchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Wāara mǎgá atuadait'eeda aji, ijāada-e p'ani pirā Mita jōmaarā Ak'ōre Waibia. Mia aupaita eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata wēpapii.

²⁵ Māpai irumaa iidijida:

—Pi, ¿k'aima? ajida.

Jesupa p'anauji:

—Mi chedak'āriipa, parāmaa mǎga jaraparida aji. ²⁶ Mia unupari pāchia ne-inaa k'achia oopata māik'aapa pedee chok'araapa parā imiateek'aji. Mamīda mǎga oo-e pait'ee. Jip'a jarait'ee mi pēidapa jarapi bik'a na p'ek'au eujādepemaarāmaa. Irua ichita wāarata jaraparida aji.

²⁷ Mamīda āchia k'awada-e paji, Jesupa jarak'āri ichi Tachi Ak'ōrepa pēida.

²⁸ Mapa Jesupa mǎgaji:

—Parāpa Eperā Ak'ōre Truadepema kurusode jiradak'āri peedait'ee, k'awaadait'ee Mita Tachi Ak'ōrepa pēida. Ma awara k'awaadait'ee mia ne-inaa jōma oopari irua oopi bik'a māik'aapa jōma jarapari irua jarapi bik'a. ²⁹ Mi pēida na p'ek'au eujādee mi ome baparida aji. Mi ituaba atabēi-epi, irua k'inia bik'a oopari perā.

³⁰ Jesupa mǎga jarak'āri, eperāarā chok'ara irude ijāajida.

Abrahamdeepa uchiadap'edaada apatap'edaarā

³¹ Māpai Jesupa judiorā irude ijāadap'edaarāmaa mǎgaji:

—Parāpa oo p'ani pirā mia ūraa bik'a, wāara mi k'ōp'āyoorā. ³² Mǎga ooruta pirā, k'awaadait'ee Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida māik'aapa ma k'aurepa waa esclavoorā p'anada-e pait'eeda aji.

³³ Āchia p'anaujida:

—Tai Abrahamdeepa uchiadap'edaarā. Mapa tai esclavoorā-epi. Apidaa jua ek'ari p'anadak'aa. Tachi Ak'ōre juadepai p'anapata. ¿Sāap'eda taimaa jara cheruma ajida, waa esclavoorā p'anada-e pait'ee?

³⁴ Jesupa p'anauji:

—Mia wāarata jararu. Jōmaweda p'ek'au k'achia oopataarā esclavoorāk'a p'anida aji, p'ek'au k'achia jua ek'ari p'anapata perā. ³⁵ K'īsiadāma nǎgide. Esclavo ichita ba-e chipari tede. Jōdee ma te chipari warra ichita bapari ma tede, ichi ak'ōrede perā.

³⁶ Mapa Tachi Ak'ōre Warrapa parā p'ek'au k'achia jua ek'ariipa uchua ataru pirā, wāara uchiadait'ee. ³⁷ Mia k'awa bi parā Abrahamdeepa uchiadap'edaarā. Mamīda mi peet'aa k'inia p'ani, mi ūraa wāara ijāa k'iniada-e p'anadairā. ³⁸ Mia jaraparida aji, mi Ak'ōrepa mimaa ak'ipida. Jōdee parāpa oopata pāchi ak'ōrepa jarateedak'a.

³⁹ Māpai āchia mǎgajida:

—iTai ak'ōre Abrahamda! ajida.

Mamīda Jesupa p'anauji:

—Parā wāara Abraham warrarā pada paara, irua oodak'a ook'ajidada aji. ⁴⁰ Mamīda mǎga ooda-e p'ani. Mia parāmaa Tachi Ak'ōre wāarata jaraji, irua mimaa mǎga jarada perā. Mamīda irā parāpa mi peet'aa k'inia p'ani. Abrahampa mǎga oo-e paji Ak'ōre pedee jarapataarā ome. ⁴¹ Parāpa ne-inaa k'achia oomaa p'anida aji, pāchi ak'ōrepa ooparik'a.

Āchia mǎgajida:

—¡Tai awaraa ak'õredeepa uchiada-e pajida! ajida. ¡Ak'õre abapaita iru p'anida! ajida. ¡Māgí Tachi Ak'õre!

⁴² Jesupa p'anauji:

—Tachi Ak'õre wāara parā ak'õre pada paara, mi k'inia iru p'anak'ajidada aji, mi Tachi Ak'õremāiipa cheda perā. Mapa mi nama bi. Michi k'iradoopa nama che-e paji. Tachi Ak'õrépata mi pēiji. ⁴³ ¿Parāpa mia jaratee bi at'āri k'awada-e p'anik'ā? Parāpa mi ūraa ūri k'iniada-e p'ani. Maperāpi mia jara bi k'awada-e p'ani. ⁴⁴ Parā ak'õre Netuara Poro Waibia. Ichideerā perā ichia oopi k'iniata oo k'inia p'ani. Na eujā beedak'āriipa ichia eperāarā peeyaa bapari. Ma awara ne-inaa wāara unua-maa iru bapari, wāarata k'awak'aa perā. Seewa jarapari wāarak'a; māga bapari. Ichi seewa-idaa beerā ak'õre, seewa-idaa bapari perā. ⁴⁵ Mamīda mia Tachi Ak'õre wāarata jarak'āri, parāpa mi pedee ijāadak'aa. ⁴⁶ ¿K'aipa ak'ipii mia p'ek'au k'achia aba pida ooda? ¡Māga p'oyaa ooda-e! Māga bita, mia wāarata jarak'āri, ¿parāpa sāap'eda mi pedee ijāada-ema? ⁴⁷ Tachi Ak'õredeerāpa iru Ūraa ūri k'inia p'anapata. Mamīda parā Ak'õredeerā-e p'anadairā, iru ūraa ūri k'iniadak'aada aji.

Abraham t'oi naaweda, Jesús bapachi

⁴⁸ Māpai judiorā poroorāpa Jesumaa māgajida:

—¿Pi Samariadepema-ek'ā? ajida. Ma awara pichi k'ap'iade netuara merātia bida ajida.

⁴⁹ Jesupa p'anauji:

—Mi k'ap'iade netuara wēe bida aji. Ma k'āyaara mia mi Ak'õre waawee bapari. Mamīda parāpa mi waaweedak'aa. ⁵⁰ Mia jiri-e bi eperāarāpa mi t'o p'anadamerā, mi Ak'õrepa māga k'inia bi mīda. Iruata ak'i bi parāpa oopata māik'aapa jarait'ee pia wa k'achia. ⁵¹ Mia wāarata jararu. Eperāpa mi ūraa ūrip'eda, ooru pirā ma ūraade jara bik'a, piu-e pait'eeda aji.

⁵² Māpai ma judiorāpa māgajida:

—¡Īrapī k'awa p'ani wāara pi k'ap'iade netuara merātia bi! Abraham māik'aapa Tachi Ak'õre pedee jarapataarā jōmaweda piujida. Mamīda pia jara bi pi ūraa jara bik'a oopari piu-e pait'ee. ⁵³ Māgara, ¿pi waibiara bik'ā tai chonaarāwedapema pida Abraham k'āyaara? ¿Waibiara bik'ā Tachi Ak'õre pedee jarapataarā piudap'edaa k'āyaara? ¿K'āata k'inia bima ajida, taipa k'isiadamerā pide?

⁵⁴ Jesupa p'anauji:

—Mia jarada paara mi waibiara bi awaraarā k'āyaara, pari māga jarak'aji. Mamīda mi Ak'õrépata māga jarapari. Māgí Ak'õre parāpa “Tachi Ak'õre” apata. ⁵⁵ Mamīda parāpa Tachi Ak'õre k'awada-e p'ani. Jōdee mia iru wāara k'awa bi. Mia iru k'awa-e bida ada paara, seewa-idaa bak'aji parā jīak'a. Mamīda māga-e. Mia wāara iru k'awa bi māik'aapa oopari irua jara bik'a. ⁵⁶ Pāchi chonaarāwedapema Abraham o-īadachi mi na eujādee cheda unuit'ee bada perā. Wāara māga unuji māik'aapa o-īa beejida aji.

⁵⁷ Māpai āchia māgajida Jesumaa:

—Pi waide cincuenta años wēe bi. Māga bita, ¿Abraham unujida a bik'ā? ajida.

⁵⁸ Jesupa p'anauji:

—Mia wāarata jararu. Abraham t'oi naaweda, Mita bapachida aji.

⁵⁹ Māga ūridak'āri, āchia māu p'e atajida bat'adait'ee Jesumaa, ichi Tachi Ak'õreda ada perā. Mamīda Jesús mirudachi māik'aapa Ak'õre te waibiadeepa uchiadachi.

Jesupa tau p'āriu bada jipada

9 Maap'eda Jesús awara āi wā nide unuji eperā tau p'āriu bi ichi t'oru weda. ² Ma eperā unudak'āri, Jesús ome nipapataarāpa iidijida:

—Tachi Jarateepari, ¿k'āare k'aurepata na eperā tau p'āriu t'ojima? ajida. ¿Ichia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa pajik'ā ajida, maa-e pirā chi ak'ōreerāpa p'ek'au k'achia oopata k'aurepa?

³ Jesupa p'anauji:

—Ichi k'aurepa-epi; ichiaba ichi ak'ōreerā k'aurepa-epi. Tachi Ak'ōrepa māga t'opiji eperāarāpa ak'idamerā iruata ne-inaa pia ooi ma eperā k'ap'iade. ⁴ Āstaawa tachia oodaipia bi mi pēidapa oopi bik'a, p'ārik'ua pak'āri, apidaapa māga p'oyaa oodak'aa perā. ⁵ Mi na p'ek'au eujāde bi misa, īdaa pik'a bi na eujādepemaarā-it'ee.

⁶ Māga jarap'eda, Jesupa eujāde idut'aaji māik'aapa yooro p'ora ome p'oirat'aap'eda, tau p'āriu bi taude p'urut'aaji. ⁷ Māpai māgaji:

—Wāpāde aji, pichi tau siide pania t'ipata *Siloé* apatamaa. (Siloé jara k'inia bi “Pēida”).

Māpai tau p'āriu bi wāji ichi tau siide. Āpitee chek'āri, pia unu beeji. ⁸ T'ēepai ma eperā k'ait'a p'anadap'edaarāpa māik'aapa iru ne-iidimaa unudap'edaarāpa māgapachida:

—¿Nāgí chi ne-inaa iidimaa su-ak'i bapariida-ek'ā? apachida.

⁹ Ūk'uruurāpa māgapachida:

—Jā ichipi.

Awaraarāpa māgapachida:

—Jā iru-epi, iru k'īra papaa bi mīda.

Mamīda ichia p'anauji:

—Mipi.

¹⁰ Māpai iidijida:

—¿Sāga ĩrá pia unu bima? ajida.

¹¹ Ichia p'anauji:

—Eperā t'ījarapata Jesupa iduba yooro p'ora ome p'oirap'eda, mi taude p'urut'aajida aji, māik'aapa māgaji: “Wāji pichi tau siide pania t'ipata *Siloé* apatamaa.” Aramāgá mi wājida aji, māik'aapa michi tau siit'aak'āri, unuji.

¹² Māpai āchia iidijida irumaa:

—¿Sāma bima ajida, ma eperā?

Ichia p'anauji:

—K'awa-e bida aji.

Fariseorāpa tau p'āriu badamaa iididap'edaa

¹³⁻¹⁴ Jesupa ma yooro ook'āri p'uruit'ee tau p'āriu bada taude, ĩpata ewate paji. Maperā judiorā poro waibiarāpa ma tau p'āriu bada ateejida fariseorāmaa. ¹⁵ Māpai āchia iidijida:

—¿Sāga ĩrá unu bima? ajida.

Ichia p'anauji:

—Yooro mi taude p'urujida aji. Maap'eda mia siit'aaji. Mapa ĩrá pia unu bida aji.

¹⁶ Fariseorā ūk'uruurāpa māgajida:

—Jāgí eperā Tachi Ak'ōrepa pēida-eda ajida, īipata ewate māga ooda perā. ¿Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi-ek'ā ajida, īipata ewate mimiadaik'araa bi?

Mamīda awaraarāpa māgapachida:

—¿Sāgá eperā p'ek'au k'achia ooparipa nāgee ne-inaa pia ooyama? ajida.

Māgá āchi k'īsia awara-awaraadachida māik'aapa āchi k'ōp'āyoorā ome aupedee jōnapachida. ¹⁷ Maap'eda waya iidijida naaweda tau p'āriu badamaa:

—Pia ¿k'āata k'īsia bima ajida, jā eperāpa pi tau jipadade?

Ichia p'anauji:

—Mi-it'ee iru Ak'ōre pedee jaraparida aji.

¹⁸ Mamīda ma judiorāpa ijāada-e paji ma eperā wāara naaweda tau p'āriu baji māik'aapa irā pia unu bi. Mapa chi ak'ōre chi nawe ome t'ī pēijida. ¹⁹ Māpai iidijida:

—¿Na parā warrak'ā? ajida. ¿Parāpa jaradaik'ā ichi tau p'āriu t'oda? ¿Sāga irā pia unu bima? ajida.

²⁰ Chi ak'ōreerāpa p'anaujida:

—Taipa k'awa p'anida ajida, nāgí tai warra māik'aapa k'awa p'ani ichi tau p'āriu t'oda. ²¹ Mamīda k'awada-e irā sāga ichi taupa unu bi. Ichiaba k'awada-e k'aipa ichi taupa unupiji. Iidíti irumaa. Iru chona bairā, ichi itu jarayada ajida.

²² Chi ak'ōreerāpa māga jarajida judiorā waidooa. Ai naaweda judiorā poro waibiarāpa pedeetejida chi eperā Jesús Mesías aru pirā, waa t'īupida-e pait'ee Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede. ²³ Mapa chi ak'ōreerāpa jarajida: “Ichimaa iidíti. Iru chona bida” ajida.

²⁴ Maperā judiorā poro waibiarāpa waya t'ī pēijida ma naaweda tau p'āriu bada māik'aapa māgajida:

—Wāara jarapáde ajida, Tachi Ak'ōre k'īrapite. Taipa k'awa p'anida ajida, jā eperā p'ek'au k'achia ooyaa bapari.

²⁵ Ichia p'anauji:

—Mia k'awa-e bida aji, ma eperāpa p'ek'au k'achia oopari wa māga-e. Nāgapai k'awa bi. Mi tau p'āriu baji. Mamīda irā pia unu bida aji.

²⁶ Waya iidijida:

—¿K'āata oojima? ajida. ¿Sāga pi tau pia unupijima? ajida.

²⁷ Ichia p'anauji:

—Mia parāmaa jarajida aji. Mamīda mi pedee ijāada-e p'ani. ¿Waya jarapi k'inia p'anik'ā? ¿Parāpa ichiaba irude ijāa k'inia p'anik'ā? aji.

²⁸ Māga ūridak'āri, ik'achia pedee p'aneejida ma tau p'āriu badamaa:

—¡Piata jā eperāpa jaratee bide ijāa bida! ajida. ¡Jōdee taipa Moisepa p'ādade ijāapata! ²⁹ Taipa k'awa p'anida ajida, Tachi Ak'ōrepa Moisemaa pedeeda. Mamīda k'awada-eda ajida, sāmāik'aapa cheji jā eperā.

³⁰ Ichia p'anauji:

—¿Sāga? ¡Parāpa k'awada-eda a p'ani sāmāik'aapa cheji! ¡Mamīda irua mi tau unupiji! ³¹ Jōmaarāpa k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa p'ek'au k'achia ooyaa beerā pedee ūrik'aa. Mamīda ūripari ichimaa it'aa t'īpataarā pedee, māirāpa irua k'inia bik'a oopata perā. ³² Na p'ek'au eujā beedak'āriipa waide ūridak'aa eperāpa tau p'āriu bee pia unupida. ³³ Ma eperā Tachi Ak'ōrepa pēi-e pada paara, nāgee ne-inaa oo-e pak'ajida aji.

³⁴ Māpai ma fariseorā k'īraudachida māik'aapa māgajida:

—Pichi t'oru weda p'ek'au k'achia ooyaa bapari. Māga bita, ¿taimaa jaratee k'inia bik'ā? ajida.

Maap'eda taawaa jëret'aajida.

Tau p'āriu pik'a p'aniirāpa Tachi Ak'ōre k'awada-e

³⁵ Jesupa k'awaaji māgí tau p'āriu bada taawaa jëret'aadap'edaa. T'ēepai iru ome unuk'āri, iidiji:

—¿Pia Eperā Ak'ōre Truadepemade ijāa bik'ā? aji.

³⁶ Ichia p'anauji:

—Mimaa jarapáde aji, k'aita pia jara bi. Mia irude ijāait'ee.

³⁷ Jesupa māgaji:

—Pia māgí unuda; mida aji, pi ome pedeemaa bi.

³⁸ Māpai Jesús k'irapite bedabaiji māik'aapa māgaji:

—Tachi Waibia, mia ijāa bida aji.

³⁹ Ma t'ēepai Jesupa māgaji:

—Mi na p'ek'au eujādee chejida aji, eperāarā ak'ide, k'awaait'ee wāara ijāa p'ani wa ijāada-e p'ani. Chejida aji, Tachi Ak'ōre k'awapiit'ee tau p'āriu pik'a beerāmaa, āchia iru k'awaadamerā. Ichiaba cheji ak'ipiit'ee tau īdaa pik'a beerāmaa, āchia Tachi Ak'ōre wāara k'awada-e p'ani.

⁴⁰ Fariseorā ūk'uruurāpa māga ūridak'āri, iidijida:

—¿K'āata jara k'inia bima? ajida. ¿Tai jida Tachi Ak'ōre k'awada-e p'anik'ā? ajida.

⁴¹ Jesupa p'anauji:

—Parā māga p'anadap'edaa paara, apidaapa parā imiateeda-e pak'aji. Mamīda parāpa jarapata Tachi Ak'ōre wāara k'awa p'ani. Māga jaradak'āri, p'ek'au k'achia oomaa p'ani, seewa jara p'ani perā.

Ovejaarā ak'ipari nepirida

10 Māpai Jesupa māgaji:

—Mia wāarata jararu. Eperāarā oveja k'āipatamāi t'ūdak'āri, puerta eere t'ūpata. Maperā eperā ma puerta eere t'ū-e pirā, māgí nechiayaa bi. ² Mamīda chi eperā puerta eere t'ūpari; māgí chi ovejaarā ak'ipari. ³ Puerta jāparipa ewapari māgí oveja ak'ipari t'ūmerā. Māpai irua ichi ovejaarā aba-abaa t'ipari. Ma ovejaarāpa iru pedee k'awapata perā, āchi k'āipatamāiipa uchiadak'āri, iru t'ēe k'ūp'ee wāpata. ⁴ Ichi ovejaarā jōmaweda uchua atak'āri, āra naa wāpari māik'aapa chi ovejaarā iru t'ēe wāpata, chipari pedee k'awapata perā. ⁵ Mamīda awaraa eperāpa ma ovejaarā atee k'inia bi pirā, wādak'aa māgí ome. Āyaa wāpata, māgí pedee k'awadak'aa perā.

⁶ Jesupa māga nepiriji jarateit'ee ma fariseorāmaa. Mamīda āchia k'awada-e paji irua k'āata jara k'inia bada.

Jesupa ichideerā pia ak'ipari

⁷ Mapa Jesupa āchimaā waya māgaji:

—Mia wāarata jararu. Mida aji, ma puertak'a, ovejaarā t'ūpatamāi. ⁸ Jōmaarāpa mi naa jara chedap'edaa āchita Tachi Ak'ōrepa pēida, nechiayaa beerāk'a p'anajidada aji. Mapa michi ovejaarā, pia jarait'eera, michideerāpa mairā pedee ijāada-e paji.

⁹ Mida aji, puertak'a bi. Mia eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atapari t'ūdamerā michi

jua ek'ari michideerā ome. Oveja ak'ipari pia bipa ichi ovejaarā ak'iparik'a, māga pik'a mia michideerā ak'ipari māik'aapa k'aripapari pia p'anapataadamerā.

¹⁰ Chi nechipari chepari nechiait'ee aupai māik'aapa peeit'ee aupai; ichiaba ne-inaa jōma p'e atadariit'ee aupai. Jōdee mi nama cheji eperāarā pia p'anapiit'ee māik'aapa ichita p'anapiit'ee Tachi Ak'ōre ome.

¹¹ Mi chi ovejaarā ak'ipari t'āri piara bik'a māik'aapa eperāarā mi ovejaarāk'a. Ovejaarā ak'ipari t'āri pia bak'āri, chi ovejaarā pia ak'ipari, māga oo bi k'aurepa piuru pijida. ¹² Mamīda māga-e mimiapari jip'aa ome. Chīara ovejaarā ak'i bide, māgipa ne-animal k'achia cheru unuk'āri, mirudaipari ma ovejaarā k'iniak'aa perā. Maperāpi ne-animal k'achia bipa ma ovejaarā ūk'uru ata chepari māik'aapa apemaarā awara āyaa jichoopari. ¹³ Ma eperā mirudaipari ma ovejaarā ak'ipari-e perā māik'aapa ma ovejaarā ichide-e perā.

¹⁴⁻¹⁵ Ovejaarā ak'ipari t'āri piara bipa ichi ovejaarā pia ak'iparik'a, māga pik'a mia michideerā pia ak'ipari. Mi Ak'ōrepa mi t'āri k'awa bi; ichiaba mia pida mi Ak'ōre t'āri k'awa bi. Māgā ichiaba mia michi ovejaarā t'āri k'awa bi māik'aapa ārapa pida mi t'āri k'awa p'ani. Michi k'ap'ia peepiit'ee āra k'aripait'ee. ¹⁶ Mia ichiaba awaraa ovejaarā iru bi. Māgī ovejaarā nāpemaarā-e, judiorā-e perā. Mamīda mia ichiaba āra k'aripa k'inia bi. Ārapa ichiaba mi pedee ūripataadayada aji. Mapa mia āra p'e biit'ee apemaarā michideerā, judiorā mide ijāapataarā ome, jōmaweda ak'ipari apai jua ek'ari p'anapataadamerā.

¹⁷ Mi Ak'ōrepa mi k'inia iru bapari michi k'ap'ia peepiit'ee perā eperāarā pari. Mamīda waya chok'ai p'irabaiit'ee. ¹⁸ Awaraarāpa mi k'ap'ia peepida-e pai. Ma k'āyara miata āchima michi k'ap'ia peepiit'ee. Mia māga ooiit'ee māik'aapa waya chok'ai p'irabaiit'ee, mi Ak'ōrepa māga jara bairā. Iru jōmaarā k'āyara waibiara bi.

¹⁹ Ma pedee ūridak'āri, judiorā waya k'isia awara-awaraa p'aneejida. ²⁰ Ūk'uruurāpa māgapachida:

—¿Sāap'eda parāpa jā eperā pedee ūri p'anima? ajida. Iru k'ap'iade netuara merātia bi māik'aapa k'ira k'awa-ee bi.

²¹ Mamīda awaraarāpa māgapachida:

—Eperā k'ap'iade netuara merātia bak'āri, māga pedeek'aada ajida. ¿Netuarapa tau p'āriu beerā pia unupiik'ā? ajida.

Judiorāpa Jesús yiarāa iru p'anadap'edaa

²² Ma t'ēpai k'ojara pak'āri, judiorāpa fiesta oojida Jerusalén p'uurude. Ma fiesta oopachida k'irāpadait'ee chonaarāwedapema ewari Tachi Ak'ōre te waibia awara bidap'edaa iru-it'ee. ²³ Jesús mama nipaji Ak'ōre te āuk'idāa, Salomón Pórtico ap-atap'edaamāi. ²⁴ Maperā judiorā poro waibiarāpa iru wap'ira ata chejida māik'aapa iidijida:

—¿At'āri tai audú k'isiapimaa iru bait'eeek'ā? ajida. Pi Tachi Ak'ōrepa pēida, Mesías pirā, aweda jarāji.

²⁵ Jesupa p'anauji:

—Naaweda mia parāmaa māga jarajida aji. Mamīda ijāada-e paji. Mia oopari mi Ak'ōrepa oopi bik'a. Oopari ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Ma k'aurepata ijāadaipia bi mi Tachi Ak'ōrepa pēida. ²⁶ Mamīda parāpa ijāada-e p'ani, michideerā-e perā. ²⁷ Michideerāpa mi pedee k'awapata māik'aapa mia āchi k'awapari. Mapa āchi mi t'ēe nipapata. ²⁸ Mia āchi o k'achiadeepa k'aripa atapari

atuaanaadamerā; jīp'a ichita chok'ai p'anapataadamerā Tachi Ak'ōre ome. Apidaapa āchi p'oyaa jāri atada-e pai mi juadeepa. ²⁹ Mi Ak'ōrepa āchima mīde ijāapiji. Iru jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Maperāpi apidaapa āchi p'oyaa jāri atada-e pai iru juadeepa. ³⁰ Mi, mi Ak'ōre ome abapai.

³¹ Māga ūridak'āri, ma judiorāpa māu p'e atajida iru bat'a peedait'ee. ³² Mamīda Jesupa māgaji:

—Mi Ak'ōrepa mimaa oopiparida aji, ne-inaa pia chok'ara eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. ¿Chisāgí k'aurepata mi bat'a pee k'inia p'anima aji, māupa?

³³ Ma judiorāpa p'anaujida:

—Pia ne-inaa pia oo bi k'aurepa pi bat'a pee k'iniada-eda ajida. Māga oodait'ee pia Tachi Ak'ōre āpite ik'achia pedeeda perā. Jaraji pi Tachi Ak'ōre ome auk'a, pi eperā bi mīda taik'a.

³⁴ Māpai Jesupa māgaji:

—¿Parā ūraa p'ādade Tachi Ak'ōrepa jara bi-ek'ā:

‘Mia jaraji parā mik'a; ak'ōre waibiarā’? (Sal 82.6)

³⁵ Tachi Ak'ōre Ūraa jōk'aa. Maperā p'oyaa merada-e. Ma ūraa p'ādade Ak'ōrepa t'ijaraji ‘ak'ōre waibiarā mik'a’ iru pedee ūridap'edaarāmaa, parā chonaarāpa māirā awara bidap'edaa perā iru-it'ee. ³⁶ Tachi Ak'ōrepa mi auk'a awara biji māik'aapa pēiji na p'ek'au eujādee. Māga bita, ¿sāga parāpa jaradai mia ik'achia pedee baji Tachi Ak'ōre āpite, jarak'āri mi Tachi Ak'ōre Warra? ³⁷ Oo-e pirā mi Ak'ōrepa oopi bik'a, māgara ijāanāati. ³⁸ Mamīda oo bi pirā mi Ak'ōrepa oopi bik'a, mia jara bi ijāada-e p'ani mīda, ijāati mia ooda k'aurepa. Māga parāpa wāara k'awaadai mi Tachi Ak'ōre ome abapai.

³⁹ Māga ūridak'āri, waya iru jita atadait'ee paji. Mamīda Jesús mirudachi.

⁴⁰ Maap'eda Jesús wāji Jordán to k'īraik'a eeree. Mama Juanpa naaweda poro choopatamāi beeji. ⁴¹ Mama bide eperāarā chok'ara irumaa wājida māik'aapa āchi pitapai māgapachida:

—Juanpa oo-e paji ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa, na eperāpa ooparik'a. Mamīda irua wāarata jarapachi na eperāde.

⁴² Maperāpi mama eperāarā chok'ara Jesude ijāajida.

Lázaro jai-idaada

11 Eperā, t'ijarapatap'edaa Lázaro k'ayaa baji. Ma eperā chi ipewēraarā María, Marta ome Betania p'uurudepema paji. ² (T'ēepai māgí Mariapa k'era weeji Jesús biiri īri māik'aapa Jesús biiri p'ooji ichi pudapa.) ³ Lázaro k'ayaa bada perā, chi ipewēraarāpa jara pēijida Jesumaa:

—Tachi Waibia, pi k'ōp'āyo k'inia Lázaro k'ayaa bi.

⁴ Jesupa māga ūrik'āri, māgaji chi k'ōp'āyoorāmaa:

—Ma k'ayaapa jai-idaaru pījida, chok'ai p'irabaiit'ee. Iru k'ayaa bi eperāarāpa k'awaadamerā Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara bi māik'aapa k'awaadamerā Tachi Ak'ōre Warrapa ne-inaa jōma ooi ichi Ak'ōrepa oopi bik'a. Māga ook'āri, jara-pataadait'ee Tachi Ak'ōre t'āri pia bapari eperāarā ome; chi Warra jida auk'a.

⁵ Jesupa k'inia p'e iru bapachi Marta, María māik'aapa Lázaro. ⁶ Jesumaa jara pēijida mīda, ichi badamāi k'āima omé beeji. ⁷ Maap'eda māgaji chi k'ōp'āyoorāmaa:

—Waya wādāma aji, Judea eujādee.

⁸ P'anaujida:

—Mamīda Tachi Jarateepari, mak'iaara taarā-e bida ajida, judiorā poro waibiarāpa pi māupa peedait'ee p'anadap'edaa. ¿Waya jāmaa wā k'inia bik'ā? ajida.

⁹ Jesupa p'anauji:

—¿Ewari doce hora īdaa nībapari-ek'ā? aji. Eperā āstaawa nipak'āri, t'ītutik'aa, īdaa nībairā. ¹⁰ Mamīda eperā p'ārik'ua ni pirā, t'ītutipari īdaa-e bairā.

¹¹ Māga jarap'eda, Jesupa māgaji:

—Tachi k'ōp'āyo Lázaro k'āi bi. Mamīda mia īrimat'aanait'ee.

¹² Chi k'ōp'āyoorāpa p'anaujida:

—Tachi Waibia, iru k'āi bi pirā, jipait'eeda ajida.

¹³ Jesupa jara k'inia baji Lázaro jai-idaa bi. Mamīda ārapa k'awada-e p'anajida. K'īsiajida jīp'a k'āi bi. ¹⁴ Māpai Jesupa jīp'a māgaji:

—Lázaro jai-idaajida aji. ¹⁵ Pia bi mi naaweda wā-e paji, ma k'aurepa īrā parāpa waapiara ijāadait'ee perā Tachi Ak'ōrede. Īrā wādāma aji, Lazaromaa.

¹⁶ Māpai Tomapa (ichiaba t'ījarapatap'edaa Me-iso) apemaarāmaa māgaji:

—Wādāma aji, iru ome, tachi peek'ooruta pijida.

Jesude ijāapataarā chok'ai p'irabaidait'ee jai-idaaruta pijida

¹⁷ Jesús pachek'āri Lázaro batatamāi, k'āima k'īmari baji iadap'edaa. ¹⁸ Jerusal-endeepa Betania p'uuru perā kilometro ōpee baji. ¹⁹ Mamāik'aapa judiorā chok'ara cheepuru p'anajida Marta māik'aapa María k'ōp'āyaadait'ee, āra īpema jai-idaa bada perā. ²⁰ Martapa k'awaak'āri Jesús cheru, wāji iru k'īrachuude. Mamīda María teeda beeji. ²¹ Jesús unuk'āri, Martapa māgaji:

—Tachi Waibia, pi cheda paara, mi īpema jai-idaa-e pak'ajida aji. ²² Mamīda mia k'awa bi at'āri pia iidiruta Tachi Ak'ōrepa ooit'ee.

²³ Jesupa māgaji:

—Pi īpema p'irabaiit'eeda aji.

²⁴ Martapa p'anauji:

—Mia k'awa bi na p'ek'au eujā jōdaik'āri, iru chok'ai p'irabaiit'ee māik'aapa it'aa wāit'ee.

²⁵ Māpai Jesupa māgaji:

—Mia piu beerā waya chok'ai p'anapiparida aji. Chi jai-idaada Ak'ōre eujāde ichita chok'ai bapariit'eeda aji, mide ijāa bapachi perā. ²⁶ Ma awara chi chok'ai bi jida atua-e. Ichita it'ari banait'eeda aji, ijāa bapari perā. ¿Pia māga ijāa bik'ā? aji.

²⁷ Martapa māgaji:

—Ijāa bipi. Pita Mesías, chi na p'ek'au eujādee cheit'ee bada eperāarā k'aripade. Pita Tachi Ak'ōre Warra.

Jesús Lázaro iadap'edaamāi jēeda

²⁸ Māga jarap'eda, Marta wāji ichi īpewēra Mariamaa māik'aapa k'īiri ik'aawa māganaji:

—Tachi Waibia nama bi. Pi t'ī bida aji.

²⁹ Mariapa māga ūrik'āri, isapai Jesumaa wāji. ³⁰ Jesús waide pana-e baji p'uurude; at'āri Marta ome unudamāi baji. ³¹ Judiorā María ome p'anadap'edaarāpa ichi isapai uchiaru unudak'āri, iru t'ēe wājida, wāit'ee jīak'aapa jēede Lázaro iadap'edaamāi.

³² Mamīda Mariapa Jesús unuk'āri, bedabaidachi māik'aapa māgaji:

—Tachi Waibia, pi nama bada paara, mi ñpema jai-idaa-e pak'ajida aji.

³³ Jesupa unuk'āri María chi che p'anadap'edaarā ome jēe para nībi, t'āri p'ua nībeeji. ³⁴ Māpai iidiji:

—¿Sāma iajidama? aji.

P'anaujida:

—Chepáde ajida, ak'ide.

³⁵ Jesús jēedachi. ³⁶ Māga unudak'āri, judiorāpa māgajida:

—¡Ak'iti! ¡Māgara Lázaro k'inia iru baji!

³⁷ Mamīda mairā ũk'uruurāpa māgajida:

—Na Jesupa tau p'āriu beerā pia unupipari. Maperā ¿Lázaro jipak'aji-ek'ā ajida, jai-idaanaamerā?

Lázaro chok'ai p'irabaida

³⁸ Lázaro piuda k'aurepa Jesús at'āri t'āri p'ua nībide, panaji Lázaro iadap'edaamāi. Māu te uria baji māik'aapa chi t'ai jīa nībaji māu choma bipa. ³⁹ Mapa Jesupa māgaji:

—Jā māu āyaa ata binadapáde aji.

Māpai Marta, chi piuda ñpewērapa māgaji:

—Mamīda Tachi Waibia, irā iru k'ap'ia mik'ia jo nībida aji, k'āima k'imari bairā iadap'edaa.

⁴⁰ Māpai Jesupa māgaji:

—¿Mia pīmaa jaraji-ek'ā? aji. Ijāa bi pirā, Ak'ōrepa ne-inaa pia ooit'ee eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa.

⁴¹ Māpai chi māu āyaa ata bijida. Maap'eda Jesús it'aa ak'iji māik'aapa māgaji:

—Ak'ōre, gracias mia chupiría iidida ũrida perā. ⁴² K'awa bi mia iidipari chaa pia ũripari. Mamīda na pedee jararu na eperāarāpa ũridamerā māik'aapa ijāadamerā pia mi pēiji.

⁴³ Māga jarap'eda, Jesupa golpe biaji:

—¡Lázaro, uchíaji jāmāik'aapa!

⁴⁴ Māpai chi jai-idaa bada uchiaji. Ichi k'ap'ia jōma at'āri pira baji p'arupa; chi jua, jīru paara. Ichiaba ichi poro pira baji p'arupa. Mapa Jesupa māgaji:

—Iru ia bada p'aru ērat'aadapáde aji.

Jesús jita atadait'ee pedeeteedap'edaa

(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

⁴⁵ Jesupa ooda unudak'āri, judiorā chok'ara María ome wā p'anadap'edaarāpa irude ijāajida. ⁴⁶ Mamīda mairādepema ũk'uru fariseorāmaa wājida Jesupa ooda nepiride. ⁴⁷ Mapa ma fariseorā p'aareerā poroorā ome t'ī pēijida Junta Supremadepemaarā māik'aapa māgajida:

—¿K'āata oodait'eema? ajida. Jā eperāpa oomaa bi ne-inaa chok'ara eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. ⁴⁸ Ita-aria birutara, jōmaarāpa irude ijāadai. Māgara Romadepemaarā chedayada ajida, Tachi Ak'ōre te waibia t'eet'aade māik'aapa tachi auk'aarā jōt'aade.

⁴⁹ Judío t'ījarapatap'edaa Caifás p'aareerā poro waibia paji ma añode. Ichia māgaji:

—Parāpa maarepida k'awada-e p'anida aji. ⁵⁰ Piara bi eperā aba piumerā tachi p'uuru pidaarā pari, tachi p'uuru pidaarā jōmaweda piudai k'āyaa.

⁵¹ Mamīda Caifapa māga jara-e paji ichi k'isiadoopa. Ma añode p'aareerā poro waibia pada perā, Tachi Ak'ōrepa ne-inaa p'asait'ee bada ichimaa jarapiji. Maperāpi ichia jaraji Jesús piut'ee āchi p'uuru pidaarā pari. ⁵² Mamīda wāara ma eujādepemaarā-it'ee aupai piu-e pait'ee paji. Ichiaba piut'ee paji eperāarā jō-maarā pari, chi Tachi Ak'ōrede ijāapataadait'eerā awara-awaraa eujāde p'anapataarā pari. ⁵³ Caifapa māga jarada ewatedeepa judiorā poroorāpa pedeeteepachida Jesús peedait'ee.

⁵⁴ Maperā Jesús judiorā t'āide tau taawa nipak'aa paji naawedapemak'a. Mamāik'aapa wāji eujā pania wēe bi k'ait'a, eperāarā mak'iara p'anadak'aa p'uurude. Māgí p'uuru t'ijarapachida Efraín. Mama beeji chi k'ōp'āyoorā ome.

⁵⁵ Ma t'ēepai judiorā Pascua fiesta īri pak'āri, eperāarā chok'ara awara āiipa chejida Jerusalendee Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a oodait'ee māik'aapa pia p'anadait'ee iru k'irapite. ⁵⁶ Mama p'anide ma eperāarā Jesús jiri nipapachida māik'aapa Tachi Ak'ōre te waibiade pedee para baji āchi k'ōp'āyoorā ome:

—¿K'āata k'isia p'anima? ajida. ¿Iru cheipaa na fiestade wa māga-e?

⁵⁷ Mamīda fariseorāpa māik'aapa p'aareerā poroorāpa Jesús jita atapi k'inia p'anapachida. Mapa jarajida apidaapa Jesús unuruta pirā, āchimaa jara chedamerā.

Mariapa k'era weeda Jesús biiri īri

(Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

12 Ewari seis falta bak'āri Pascua fiesta oodait'ee, Jesús wāji Betania p'uurudee, Lázaro bapatamāi. Ma Lázaro paji Jesupa chok'ai p'irabaipida. ² Mama bide k'ewara Jesumaa nek'opijida. Martapa jedepachi. Jōdee Lázaro Jesús ome nek'omaa baji. ³ Māimisa Mariapa aneeji k'era ipia nardodee ooda. Litro k'audaa baji. Ma k'era Jesús biiri īri weet'aaji māik'aapa ichi pudapa p'oot'aaji. Te jā t'ūa jo nībeeji k'erapa. ⁴ Māpai Jesús k'ōp'āyo, Judas Iscariote, Jesús traicionaait'ee badapa māgaji:

⁵ —Jā k'era ichi k'inia weemaa bida aji. Netot'aak'aji trescientos denarios pari māik'aapa chupiria beerā k'aripak'aji.

⁶ Mamīda Judapa māga jara-e paji chupiria beerā k'aripa k'inia bada perā. Ma k'āyaara māga jaraji nechiayaa bada perā. Ichia āra p'arat'a anipapachi māik'aapa aidepema chia atapachi. ⁷ Māpai Jesupa māgaji:

—Ita-aria bīji. Irua nāgí k'era ia iru bajida aji, mi iaruta ewatepema-it'ee.

⁸ Chupiria beerā ichita paraait'ee parā t'āide. Mamīda mi parā ome ichita ba-e pait'eeda aji.

Judiorā poroorāpa Lázaro jiridap'edaa peet'aadait'ee

⁹ Ūridak'āri Jesús Betania p'uurude bi, judiorā chok'ara wājida iru ak'ide. Ichiaba wājida Lázaro ak'ide, Jesupa iru chok'ai p'irabaipida perā. ¹⁰ Maperā p'aareerā poroorāpa pedeeteejida Lázaro ichiaba peet'aadait'ee. ¹¹ K'isiyajida Jesupa iru p'irabaipida k'aurepa judiorā chok'ara āchi ūraade ijāadaamaa p'aneeruta Jesude ijāadait'ee.

Jesús Jerusalén p'uurudee wāda

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)

¹² Ai norema eperāarā chok'ara, chi wā p'anadap'edaarāpa k'awaajida Jesús Jerusalendee Pascua fiesta oode cheru. ¹³ Mapa t'ap'uru k'iru t'iap'edap'eda, wājida iru auteebaidait'ee māk'aapa biapachida:

—‘*Hosana!* ¡Tachi K'aripapari cheru Tachi Ak'öre k'ap'ia pari! ¡Tachi Ak'örepa iru pia ak'iji māk'aapa pēiji Israel pidaarā Rey pamerā!’ (Sal 118.25-26)

¹⁴ Jesupa burro chak'e atapiji māk'aapa bataudachi ai ĩri, Ak'öre Ũraa p'ādade jara bik'a:

¹⁵ ‘Sión p'uurudepemaarā, waweenáati. ¡Ak'íti! Pāchi Rey cheru burro chak'e ĩri.’ Zac 9.9

¹⁶ Chi k'öp'āyoorāpa k'awada-e paji ma pedee p'āda k'āata jara k'inia bi. Mamīda Jesús it'aa wāda t'ēepai k'irāpajida ma pedee māk'aapa Jesús p'asada. Māpai k'awaajida ma pedee p'āda irude jara baji.

¹⁷ Jesupa Lázaro p'irabaipida unudap'edaarāpa irua ooda jōmaarāmaa nepiripachida. ¹⁸ Mapa eperāarā chok'ara wājida Jesús ome unudait'ee. Māgá wā k'inia p'anajida ũridap'edaa perā irua ne-inaa ooda eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. ¹⁹ Fariseorā ũk'uruurāpa māga unudak'āri, āchi k'öp'āyoorāmaa māgajida:

—¿Parāpa unu p'anik'ā? ajida. ¡Iru maarepida p'oyaada-e pai! ¡Jōmaarāta irude ijāa wādada! ajida.

Judio-eerāpa Jesús unu k'inia p'anadap'edaa

²⁰ Pascua fiesta pai naaweda, eperāarā wāpachida Jerusalendee it'aa t'ide Tachi Ak'ōremaa. Ma wādap'edaarā t'āide p'anajida judio-eerā, judiorā ũraade ijāadap'edaarā. ²¹ Māirā Felipemaa wājida. Māgí Felipe Betsaida p'uurudepema paji. Māgí p'uuru Galilea eujāde bi. Ma judio-eerāpa māgajida irumaa:

—Señor, taipa Jesús unu k'inia p'anida ajida.

²² Māpai Felipepa nepirinaji Andreemaa. Maap'eda āchi omé wājida Jesumaa nepiride.

²³ Ũrik'āri judio-eerāpa iru jirimaa p'ani, Jesupa māgaji:

—Ewari paruda aji, Eperā Ak'öre Truadepema it'aa wāit'ee. ²⁴ Mia wāarata jararu. Eperāpa trigo tau apai iru bita, māgí tau uu-e pirā, tau apai iru bait'ee. Jōdee māgí tau uuru pirā, baaip'eda yoorode piu pik'a bi mīda, madeepa trigo k'arra chiwidi t'onopari māk'aapa warip'eda, chaupari. Māgá tau apaideepa chok'ara uchidait'ee. ²⁵ Na p'ek'au eujāde bi misa, eperāpa jiriru pirā ooit'ee ichia oo k'iniata, ichi piuk'āri atuait'ee. Mamīda na p'ek'au eujāde bi misa, eperāpa jiriru pirā ooit'ee Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a, ma k'aurepa ichita chok'ai bapariit'ee Tachi Ak'öre ome. ²⁶ Apidaapa oo k'inia bi pirā mia oopi bik'a, māgí nipaipia bi mi ome mi wārumaa. Māga ooru pirā, mi Ak'ōrepa iru pia ak'iit'ee.

Jesupa ichi piut'eeda ada

²⁷ —Īrá mi t'āri p'ua nībida aji. ¿K'āata jaraima? ¿Nāga jaraik'ā: “Ak'öre, mi k'aripáji nāgá banaamerā”? Ma-it'ee mi cheji, chupiria chait'ee. Mapa mia jara bi mi Ak'ōremaa: ²⁸ “Ak'öre, ak'ipíji wāara pi jōmaarā k'āyaara waibiara bi. ¡Ooji pichia oo k'iniata!”

Māpai arii p'anadap'edaarāpa ūrijida it'ariipa jara bi:

—Mia māga ak'ipidoo pi k'ap'ia pari māik'aapa waya māga ak'ipii'tee.

²⁹ Eperāarāpa māgí pedee ūridak'āri, k'īsiajida pata k'īrau nībi. Mamīda māirā ūk'uruurāpa māgajida:

—It'aripema ángel paji. Māgípata pedeejida ajida.

³⁰ Māpai Jesupa māgaji:

—Jā pedee ūridap'edaa, mi-it'ee-e pajida aji. Parā-it'eeta paji. ³¹ Īrapi Tachi Ak'ōrepa k'awapiit'ee na p'ek'au eujādepemaarāpa k'achia oopata. Īrapi Tachi Ak'ōrepa p'oyaa't'ee na p'ek'au eujādepemaarā poro waibia Satanás. ³² Mamīda michi k'ap'ia kususode jira atadak'āri eujādeepa, eperāarāpa mide ijāa p'aneedait'eeda aji.

³³ Māga jarak'āri, Jesupa jara k'inia baji ichi sāgá piut'ee. ³⁴ Māpai eperāarāpa p'anaujida:

—Tai ūraade jara bi Mesías ichita bapariit'ee. ¿Sāga pia jaraima Eperā Ak'ōre Truadepema kususode jiradait'ee? ¿K'aima ma Eperā Ak'ōre Truadepema?

³⁵ Jesupa māgaji:

—Mi, chi īdaa pik'a bi mak'iara taarā-e parā ome. Nipapatáati mi īdaa pik'a bide p'āriu pik'a bide t'īunaadamerā. Chi p'āriu pik'a bide nipaparipa k'awa-e bi sāmaa wāru. ³⁶ Mi, chi īdaa pik'a bi parā ome bi misa, mide ijāapatáati. Mia Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida jarateepari, parāpa ma pedee ijāadap'eda, iru warrarā p'aneedamerā.

Māga jarap'eda, Jesús āyaa wāji ichi ununaadamerā.

Judiorāpa Jesude ijāada-e p'anadap'edaa

³⁷ Jesupa ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi taide oopachi mīda, judiorā chok'araarāpa irude ijāadak'aa paji. ³⁸ Māga paji wāara uchiamerā nāgí pedee Ak'ōre pedee jarapari Isaiāpa p'ādade jara bik'a:

‘Tachi Ak'ōre, ¿k'aipa ijāajima aji, taipa jarateedap'edaa? ¿K'aimaa pia ooda ak'ipijima?’ (Is 53.1)

³⁹ Isaiāpa p'ādade ichiaba jara bi āchia p'oyaa ijāadak'aa paji nāga perā:

⁴⁰ ‘Tachi Ak'ōrepa āchi tau p'āriu pik'apiji irua ooda ak'i p'ani mīda, ununaadamerā. Ma awara k'iiri k'isua pik'apiji irua jarada ūri p'ani mīda, k'awanaadamerā māik'aapa irumaa chenaadamerā, irua āchia p'ek'au k'achia oopata wēpa-pimerā.’ (Is 6.10)

⁴¹ Isaiāpa māga jaraji, k'āimok'araa pik'a bide Jesús unuda perā Tachi Ak'ōre k'īra wāree eujāde. Maperāpi Jesude pedee baji.

⁴² Isaiāpa jaradak'a wāara uchiaji mīda chok'araarā ome, judiorā ūk'uruurāpa Jesude ijāajida; ichiaba āchi poroorā ūk'uruurāpa pida ijāajida. Mamīda fariseorā waidoopa māirāpa ijāadap'edaa eperāarā taide jaradak'aa paji. Waawee p'anajida fariseorāpa āchi t'īupida-e pai jīak'aapa Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede.

⁴³ Audupiara k'inia p'anapachida āchi auk'aarāpa āchi ak'idamerā judiorā pia beerāk'a, k'inia p'anadai k'āyaara Tachi Ak'ōrepa āchi ak'imerā ichideerāk'a.

Tachi Ak'ōrépata eperāarāpa oopata ak'ii'tee

⁴⁴ Maap'eda Jesupa golpe pedeeji judiorā arii p'anadap'edaarāmaa:

—Chi mide ijāa bi midepai ijāa-e bida aji. Ichiaba mi Ak'ōrede ijāa bi, iruata mi na p'ek'au eujādee pēida perā. ⁴⁵ Chi mi unu bipa ichiaba mi pēida unu bi. ⁴⁶ Mita chi īdaa pik'a bi. Mi cheji na p'ek'au eujādee mide ijāapataarā p'ananaadamerā p'ek'au oopataarā p'anapatak'a p'āriu pik'a bide. ⁴⁷ Eperāpa mi ūraa ūrip'eda, made jara bik'a oo-e pirā, mia jara-e ma eperā atuait'ee. Mi che-e paji na p'ek'au eujādepemaarā at-uapiit'ee. Ma k'āyaara mi cheji eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atade. ⁴⁸ Eperāpa mi yiarāa iru bi pirā mi ūraa ūri k'inia-e bairā, Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate ichia māgī eperā miapiit'ee. Mia jarada k'aurepa irua eperāarāpa oopata ak'iit'ee k'awaait'ee ijāapachida wa ijāadak'aa paji. ⁴⁹ Michi k'īsiadoopa pedee-e bajida aji. Mi Ak'ōre, mi na eujādee pēidapa ma pedee jōma mimaa jarapiji. Irua jaraji mia pedeeit'ee māik'aapa jarateeit'ee. ⁵⁰ Mia k'awa bi jōmaweda mi Ak'ōrepa mimaa jarapiru, māga jara bi eperāarāpa ijāadamerā māik'aapa it'aa wādamerā.

Jesupa chi k'ōp'āyoorā biiri siida

13 Pascua fiesta ewate pai naaweda, Jesupa k'awa baji ewari awara bida ichi na p'ek'au eujādeepa uchiat'ee māik'aapa ichi Ak'ōremaa wāit'ee; māgī ewari paru. Ichia chi k'ōp'āyoorā na p'ek'au eujāde p'ani k'inia iru bapachi. Māgā āchi k'inia iru bapachi ichi piurumaa.

² Ai k'ewara Pascuadepema chik'o jedei naaweda, Netuara Poro Waibiapa k'īsia k'achia k'īsiapiji Judas, Simón Iscariote warramaa, ichia Jesús traicionaamerā.

³ Mamīda Jesupa k'awa baji ichi Tachi Ak'ōredeepa cheda māik'aapa Ak'ōremaa wāit'ee. Ichiaba k'awa baji Tachi Ak'ōrepa ne-inaa jōmaweda bijī ichi jua ek'ari.

⁴ Mapa nek'omaa p'anide Jesús bainī beeji māik'aapa ichi īripema p'aru jī bada ērat'aap'eda, āyaa bijī. Maap'eda toalla jī nībijī ichi k'irride, mimiapataarāpa oopatak'a chīara biiri siidait'ee pak'āri. ⁵ Māpai jarrade pania wee atap'eda, chi k'ōp'āyoorā biiri siimaa beeji. Maap'eda ma toallapa p'ook'ooji.

⁶ Mamīda Simón Pedro biiri siinait'ee pak'āri, irua māgaji:

—Tachi Waibia, ¿mi biiri paara siit'ee'ā? aji.

⁷ Jesupa p'anauji:

—Īrā pia k'awa-e bida aji, mia oomaa bi. Mamīda t'ēepai k'awayada aji.

⁸ Māpai Pedropa māgaji:

—¡Mi biiri siipi-eda! aji.

Jesupa p'anauji:

—Pi biiri siipi k'inia-e bi pirā, māgara waa nipanaapāde aji, mi ome.

⁹ Māpai Simón Pedropa māgaji:

—¡Tachi Waibia, māgara mi biiri aupai siinaapāde aji. Ichiaba mi jua māik'aapa poro paara siipāde! aji.

¹⁰ Mamīda Jesupa p'anauji:

—Eperā ewaa k'ui'p'eda māik'aapa taawaa uchiap'eda, waya k'ui-eda aji. Chi biiri aupaita siipari, k'ap'ia jōma t'āu-ee bairā. Māga pik'a parā t'āu-ee pik'a p'ani p'ek'au k'achiapa. Mamīda parā jōmaweda māga p'ani-eda aji.

¹¹ Jesupa māga jaraji k'awa bada perā k'aipa ichi traicionaait'ee bi.

¹² Chi k'ōp'āyoorā biiri siip'eda, waya ichi īripema p'aru jī beeji. Maap'eda mesade su-ak'i beeji māik'aapa māgaji:

—¿Parāpa k'awa p'anik'ā aji, k'āata jara k'inia bi mia et'ewa ooda? ¹³ Parāpa mimaa “Jarateepari” māik'aapa “Tachi Waibia” apata. Māga jaradak'āri, wāarata

jara p'ani. ¹⁴Mi parā Waibia māik'aapa parā Jarateepari bi mīda, parā biiri siiji. Mapa parāpa pida pāchi k'ōp'āyoorā biiri siidaipia bi. ¹⁵Mia māga ooji parāpa auk'a oodamerā. ¹⁶Mia wāarata jararu. Mimiapari ichi poro waibia k'āyaara waibiara bi-e. Ichiaba chok'a pēida iru pēida k'āyaara waibiara bi-eda aji. ¹⁷Parāpa mia et'ewa jarada ūrijida. Ma jaradak'a ooruta pirā, t'āri o-īa p'anadait'ee.

¹⁸'Mamīda māga-e pait'ee parā jōmaarā ome. Mia k'awa bi mi k'ōp'āyoorā jirit'erada. Mapa ichiaba k'awa bi wāara p'asait'ee Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a:

'Mi ome nek'orupa mi peepit'aait'ee.' (Sal 41.9)

¹⁹Īrā mia māga jara bi māga p'asak'āri, parāpa wāara ijāadamerā Mita, Tachi Ak'ōrepa pēida eperāarā k'aripamerā. ²⁰Mia wāarata jararu. Chi mia pēida auteebairupa mi jida auteebai bi. Māga pik'a chi mi auteebairupa mi Ak'ōre, mi pēida, auk'a auteebai bi.

Jesupa jarada k'aipa ichi traicionaait'ee

(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)

²¹Māga jarap'eda, Jesús t'āri p'ua nībeeji. Māpai māgaji:

—Mia wāarata jararu. Parādepema abaapa mi traicionaait'eeda aji.

²²Jesupa māga jarak'āri, chi k'ōp'āyoorā ak'i trua para beeji, k'awada-e p'anadap'edaa perā k'aita jara bi. ²³Māirādepema aba, Jesupa audú k'inia iru bada, iru ik'aawa sīu-ak'i baji. ²⁴Mapa Simón Pedropa taupa jarapachi māgimaa iidimerā k'aipata Jesús traicionaait'ee.

²⁵Māpai māgí k'ōp'āyopa k'īiri ik'aawa iidiji Jesumaa:

—Tachi Waibia, ¿k'aima? aji.

²⁶Jesupa p'anauji:

—Nāgí pan pite sā atak'āri, mia teeit'eeda aji, māgimaa.

Aramata Jesupa ma pan pite sā ataji māik'aapa teeji Judamaa. Māgí Judas Simón Iscariote warra paji. ²⁷Judapa māgí pan jitak'āri, Satanás iru t'āride t'ūdachi. Māpai Jesupa māgaji:

—Pichia ooit'ee bi isapai oopāde aji.

²⁸Mamīda Jesús ome nek'omaa p'anadap'edaarāpa k'awada-e paji sāap'eda māga jaraji. ²⁹Judapa āchi p'arat'a anipapachi perā, ūk'uruurāpa k'isajida Jesupa jara baji ne-inaa netonamerā fiesta-it'ee, maa-e pirā chupiría beerāmaa ne-inaa teenamerā.

³⁰Judapa ma pan jitap'eda, uchiadachi taawaa. P'ārik'ua paji.

Ūraa chiwidi eperāarā-it'ee

³¹Judas taawaa uchiada t'ēpai, Jesupa māgaji:

—Īrā Tachi Ak'ōrepa ichi k'īra wāree unupit'ee, mi chi Eperā Ak'ōre Truadepema k'ap'ia pari. Mi k'aurepa jōmaarāpa wāara k'awaadait'ee Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara bi. ³²Mia māga ak'ipik'āri, taarā-e nide Tachi Ak'ōrepa ichiaba ak'ipiit'ee mi wāara irua pēida.

³³'Warrarā, naapai mi taarā-e parā ome. Parāpa mi jiridayada aji. Mamīda unuda-e pait'ee. Mia judiorā poro waibiarāmaa jaradak'a parāmaa auk'a jarait'ee; p'oyaa wāda-e mi wārumaa. ³⁴Parāmaa ūraa chiwidi jararu. Chik'inia p'anapatáati. Mia parā k'inia iru baparik'a, māgá parā jida chik'inia p'anapatáati. ³⁵Māgá chik'inia p'anaruta pirā, jōmaarāpa k'awadayada aji, parā mi k'ōp'āyoorā.

Jesupa jarada Pedropa ichi k'awa-e bida ait'ee

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)

³⁶ Māpai Simón Pedropa Jesumaa iidiji:

—Tachi Waibia, ¿sāmaa wāit'eema? aji.

Jesupa p'anauji:

—Mi wārumaa waide pi p'oyaa wā-eda aji. Mamīda t'ēepai wāit'eeda aji.

³⁷ Pedropa mājaji:

—Tachi Waibia, ¿sāap'eda mi pi t'ēe wā-e payama? aji. ¡Pi ome wā k'inia bi, pi k'aurepa piuru pijida!

³⁸ Māpai Jesupa p'anauji:

—¿Wāara pichi k'ap'ia peepit'aaik'ā aji, mi k'aurepa? Mia wāarata jararu. Et'erre k'arii naaweda, jarada ōpee pia mi k'awa-e bida ait'ee.

Jesupa jarada ichi Tachi Ak'ōre ok'a bi

14 —K'isia paraa p'ananáati. Ma k'āyaara ijāapatáati Tachi Ak'ōrede māik'aapa mide. ² Mi Ak'ōre eujāde te chok'ara paraada aji, ichideerā-it'ee. Māga-e pada paara, mia jarak'aji. Parā naa wāit'ee te pi-ia oode parā-it'ee. ³ Ma t'ēepai mi waya cheit'ee parā atade, mi ome p'ananadamerā mi baparimaa. Māgá parā ichita p'anapataadait'ee mi ome. ⁴ Mi wārumaa parāpa k'awa p'anida aji, chi o k'awa p'anadairā.

⁵ Māpai Tomapa mājaji Jesumaa:

—Tachi Waibia, k'awada-e p'anida aji, pi sāmaa wāru. ¿Sāga chi o k'awadayama? aji.

⁶ Jesupa p'anauji:

—Mita Tachi Ak'ōre truadee wāpari ok'a bi. Miata Tachi Ak'ōre wāarata jarapari. Miata eperāarā chok'ai p'anapipari ichita p'anapataadamerā Tachi Ak'ōre ome. Mi awara apidaapa eperāarā wāpida-e pai Tachi Ak'ōremaa. Mapa midepai ijāadak'āri, mi Ak'ōremaa wādait'ee. ⁷ Parāpa wāara mi k'awada paara, ichiaba mi Ak'ōre k'awak'ajida. Wāara, iraweda iru k'awadait'ee, iru unupata perā.

⁸ Māpai Felipepa mājaji:

—Tachi Waibia, Ak'ōre Waibia k'ira taimaa ak'ipipáde aji. Māgapaita k'inia p'anida aji.

⁹ Jesupa p'anauji:

—Felipe, mi taarā nipapari parā ome. Māga bita, ¿waide mi k'awa-e bik'ā? aji. Chi mi unuparipa ichiaba Ak'ōre Waibia unupari. ¿Sāga pia “Ak'ōre Waibia k'ira ak'ipipáde” ayama? aji. ¹⁰ ¿Ijāa-e bik'ā aji mi, Ak'ōre Waibia ome araa bapari? Mi araa bapari iru Jaure ome; jōdee iru araa bapari mi k'ap'ia ome. Mia jaramaa bi michi k'īsiadoopa jara-e bida aji. Mi Ak'ōrépata māga jarapi bi. Ma awara mia ne-inaa oo bi ook'aa michi juadoopa. Mi Ak'ōrépata māga oopi bi, mi ome bapari perā. ¹¹ Ijāati mia jarak'āri mi, Ak'ōre Waibia ome araa bapari. Maa-e pirā ijāati mia ne-inaa ooda k'aurepapai, oopari perā ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. ¹² Mia wāarata jararu. Chi mide wāara ijāa bipa auk'a ooyada aji, mia ne-inaa oo bik'a. Ma awara ne-inaa pi-iara ooyada aji, mi wāit'ee perā mi Ak'ōre bimaa. ¹³ Mia oopariit'ee jōmaweda parāpa it'aa iidiruta mi t'īde michideerā perā. Māgá iru Warra k'aurepa

jōmaarāpa unudai Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara bi. ¹⁴ Parā michideerā perā, mi t'īde it'aa iididak'āri, mia nejōmaata oopariit'eeda aji, parāpa iidi p'anik'a.

Jesupa jarada ichia Tachi Ak'ōre Jaure pēiit'ee ichideerāmaa

¹⁵ —Parāpa mi k'inia iru p'ani pirā, oopataadait'eeda aji, mi ūraade jara bik'a. ¹⁶ Māpai mia chupiria iidiit'ee mi Ak'ōremaa, irua awaraa K'aripapari pēimerā mi pari, māgí ichita parā ome bapariimerā. ¹⁷ Māgí Tachi Ak'ōre Jaure. Ichia wāara aupaita jarateepari. Ijāadak'aa beerā ome iru ba che-e, iru unuda-e p'anadairā māik'aapa k'awada-e p'anadairā. Mamīda parāpata iru k'awa p'ani, parā ome bapari perā māik'aapa parā t'āride bapariit'ee perā.

¹⁸ 'Mia parā chupiria atabēi-eda aji. Waya cheit'ee. ¹⁹ Taarā-e na p'ek'au eujādepe-maarāpa mi waa unuda-e pait'ee. Mamīda parāpata mi unudait'ee. Mi ichita chok'ai bapari perā, parā jida auk'a ichita chok'ai p'anapataadait'ee. ²⁰ Maapai parāpa wāara k'awaadait'ee mi, Tachi Ak'ōre Waibia ome araa bapari māik'aapa parā mi ome ichi-aba araa p'anapataadait'ee, t'āri a-ba. ²¹ Chi mi ūraa ūri bipa māik'aapa oo bipa ma ūraade jara bik'a wāara mi k'inia iru bi. Mi Ak'ōrepa māgí eperā ichiaba k'inia iru bapariit'ee. Ma awara mia pida iru k'inia iru bapariit'ee māik'aapa irumaa unupiiit'ee.

²² Māpai Judas, chi Simón Iscariote warra-ee badapa iidiiji:

—Tachi Waibia, ¿sāap'eda pia taimaa unupiiit'eema aji, mamīda ijāadak'aa beerā-maa unupi-e pait'ee?

²³ Jesupa p'anauiji:

—Eperāpa mi k'inia iru bi pirā, mi ūraade jara bik'a oopariit'eeda aji. Mi Ak'ōrepa māgí eperā k'inia iru bapariit'ee māik'aapa mi Ak'ōre mi ome chedait'ee iru ome p'anapataade. ²⁴ Jōdee chi mi k'inia-e bipa oo k'inia-e bi mi ūraade jara bik'a. Na pedee parāpa ūri p'ani mēre-eda aji; mi Ak'ōrede. Iruata mi pēiji.

²⁵ 'Mia na ūraa jara bida aji, parā ome bi misa. ²⁶ Mamīda mi uchiada t'ēepai, Ak'ōre Waibiapa pēiit'ee awaraa K'aripapari mi pari; māgí iru Jaure. Māgipa ne-inaa jōmaata jarateet'ee parāpa oodamerā mia oopi bik'a. Ma awara irua k'aripait'ee mia jarada jōmaweda k'irāpadamerā.

²⁷ 'Mi wāi naaweda, parā t'āri k'āiweepi k'inia bi. T'āri k'āiwee p'anapataāti. Mia arak'atiapai k'āiwee p'anapi-e, na p'ek'au eujādepemaarāpa oopatak'a. Mapa t'āri p'ua p'ananāati māik'aapa p'eranāati. ²⁸ Parāpa ūrijida mia jarak'āri: "Mi wāit'ee, maap'eda waya cheit'ee." Parāpa wāara mi k'inia iru p'anadap'edaa paara, t'āri o-ia p'anak'ajida mia nāga jarak'āri. O-ia p'anadaipia bi mi wāru perā Ak'ōre Waibiamaa; mi k'āyaara waibiara bimaa. ²⁹ Ma jōma p'asai naaweda, mia māga jaraji, p'asak'āri, parāpa mi pedee ijāadamerā.

³⁰ 'Waa mak'iara pedee-e pait'ee parā ome, Satanás, na p'ek'au eujādepemaarā poro waibia, cheru perā. Ichia mi p'oyaa chok'ak'aa. ³¹ Mamīda na p'ek'au eujādepe-maarāpa k'awaadamerā mia Ak'ōre Waibia k'inia iru bapari, ooiit'ee irua jara bik'a.

'P'irabaidapáde aji. Āyaa wādāma namāik'aapa.

Jesús uva k'arrak'a bi

15 Uchiadai naaweda, Jesupa māgaji:
—Mi uva k'arrak'a pipiara bida aji. Jōdee mi Ak'ōre chi uva uuda ak'iparik'a bi. ² Mi k'arradepema jik'ara chau-e bi pirā, irua māgí jik'ara t'iap'et'aapari. Jōdee chi jik'ara chauparidepema jua chak'eerā jarit'aapari māgí jik'ara waapiara chaumerā.

³ Parā māgí jík'ara jaridák'ata p'ani mia ūraa jarada ijāadap'edaa perā. ⁴ Mi ome araa p'anapatáati mi parā ome araa baparik'a. Uva jík'ara ichi itu chauk'aa chi k'arra ome araa ba-e pirā. Māga pik'a pāchi k'iradoopa mia oopi bik'a p'oyaa ooda-e, mi ome araa p'anapataada-e pirā.

⁵ Mida aji, uva k'arrak'a bi. Jōdee parā chi jík'arák'ata p'ani. Uva jík'ara pia chau-parik'a araa bak'āri chi k'arra ome, māga pik'a parā mi ome araa p'anapataadak'āri, ne-inaa chok'ara mia oopi bik'a oopataadait'ee. Mamīda mi wēe parāpa maarepida ooda-e pai mia oopi bik'a. ⁶ Uva jík'ara chauk'aa bak'āri, t'iap'ek'oodap'eda, p'e nibipata ak'ōrejirumaa p'ook'oodaimerā. Maap'eda t'ipitaude bat'ak'oopata paak'oodaimerā. Māga pik'a pait'ee chi mi wēe beerā ome.

⁷ Mamīda parā araa p'anaruta pirā mi ome māik'aapa mi ūraade jara bik'a ooruta pirā, it'aa iidipatāati pāchia iidi k'iniata. Mi Ak'ōrepa ooit'ee parāpa iidi p'anik'a. ⁸ Parāpa ne-inaa chok'ara mia oopi bik'a oodak'āri, ak'ipipata wāara mi k'ōp'āyoorā. Māga unudak'āri, awaraarāpa “Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara bida” adait'ee. ⁹ Mi Ak'ōrepa mi k'inia iru baparik'a, mia auk'a parā k'inia iru bapari. Mi ome chik'inia p'anapatáati. ¹⁰ Mi, mi Ak'ōre ome chik'inia bapari, mia oopari perā irua jara bik'a. Māgá parā mi ome chik'inia p'anapataadait'ee, mia jara bik'a ooruta pirā.

¹¹ Mia māga jaraji mik'a parā t'āri o-īa p'anapataadamerā. K'inia bi parā t'āri o-īa p'anapataadamerā. ¹² Mia nāga jara bi: Chik'inia p'anapatáati, mia parā k'inia iru baparik'a. ¹³ Eperāpa chi k'ōp'āyo audú k'inia iru bak'āri, iru k'aripapari ma k'aurepa piuru pijida. Ma k'āyaara apidaapa awaraa eperā audupiara k'inia iru p'anada-e pai. ¹⁴ Parā wāara mi k'ōp'āyoorā, mi ūraa jara bik'a oo wāruta pirā. ¹⁵ Waa mia parā t'ījara-e “mimiapataarā”, mimiaparipa k'awa-e bairā ne-inaa jōmaweda chi poropa oo bi. Ma k'āyaara t'ījara bi “michi k'ōp'āyoorā” mia k'awapida perā jōmaweda mi Ak'ōrepa mimaa jarada. ¹⁶ Parāpa mi jirit'erada-e paji. Miata parā jirit'eraji māik'aapa awara biji mi ūraa jarateenadamerā. Māgá parā k'aurepa eperāarāpa ma ūraa ūridap'eda, mide ijāadai māik'aapa ichita p'anapataadai mi ome. Ma awara ma jarateenadap'edaa k'aurepa parāpa mi t'ide ne-inaa iididak'āri mi Ak'ōremaa michideerā perā, irua ooit'ee parāpa iidi p'anik'a. ¹⁷ Waya mia jara bi: chik'inia p'anapatáati.

Ijāadak'aa beerāpa Jesús ichideerā ome k'īra unuamaa iru p'anapata

¹⁸ —Mide ijāadak'aa beerāpa parā k'īra unuamaa iru p'ani pirā, k'irāpāti mita naapiara k'īra unuamaa iru p'anapachida. ¹⁹ Parā p'anadap'edaa paara āchi p'anapatak'a, āchia parā k'inia iru p'anak'ajida āchideerāk'a. Mamīda parā āchideerā-e. Miata parā jirit'eraji āchi k'āyaara awara p'anapataadamerā. Maperāpi āchia parā k'īra unuamaa iru p'anapata. ²⁰ K'irāpāti mia jarada: “Mimiapari ichi poro waibia k'āyaara waibiara bi-e.” Mi jiri nipapatap'edaak'a ichiaba parā jiri nipapataadait'ee. Jōdee mia jarateeda ijāajida pirā, parāpa jaratee p'ani ichiaba ijāadait'ee. ²¹ Mamīda ma k'āyaara audupiara parā jiri nipapataadait'ee, michideerā perā. Māga oodait'ee k'awada-e p'anadairā k'aipata mi pēiji.

²² Mia Ak'ōre net'aa jara che-e pada paara, ārapa k'īsiada-e p'anak'ajida āchia p'ek'au k'achia oopata. Mamīda mi Ak'ōrepa jara pēida jara cheji. Mapa īrā “taipa k'awada-e p'anida” adaik'araa bi. ²³ Mi k'īra unuamaa iru p'aniirāpa mi Ak'ōre jida k'īra unuamaa iru p'ani. ²⁴ Unuda-e pada paara mia ne-inaa ooda awaraarāpa p'oyaa

oodak'aa, āchia p'ek'au k'achia ooda-e pak'aji Tachi Ak'ōre k'īrapite. Mamīda āchia māga unujida mīda, at'āri mi, mi Ak'ōre ome k'īra unuamaa iru p'ani. ²⁵ P'asaji āchi ūraa p'ādade jara bik'a:

‘Āchi k'inia mi k'īra unuamaa iru p'anapachida.’ (Sal 35.19)

²⁶ ‘Mamīda mia awaraa K'aripapari pēiit'eeda aji. Māgipa wāara aupaita jara-pariit'ee. Māgī uchiapari Tachi Ak'ōredeepa, iru Jaure perā. Māgī chek'āri, irua mi k'awapiit'ee eperāarāmaa. ²⁷ Parāpa pida mi k'awapidait'ee awaraarāmaa, mide ijāadak'āriipa mi ome p'anapatap'edaa perā.

16 ¹ ‘Mia ma jōma jaraji parāpa mide ijāapataadamerā. ² Tachi Ak'ōre ūraa jarateepata tedeepa parā jēret'aapataadait'eeda aji. Ma awara parā peet'aadait'eeda aji. Māga oodak'āri, āchia k'īsiadait'ee māgata pia oomaa p'ani Tachi Ak'ōre-it'ee. ³ Māga oodait'ee mi, mi Ak'ōre ome wāara k'awada-e p'anadairā. ⁴ Mapa ma jōma jaraji parāmaa, māga p'asak'āri, k'irāpadamerā. Naaweda māga jara-e paji, parā ome bada perā.

Tachi Ak'ōre Jaurepa oo bi

⁵ —Īrā mi wāit'ee mi pēida baparimaa. Mamīda parādepema apidaapa iidida-e p'ani mi sāmaa wāit'ee. ⁶ Ma k'āyaara parā k'īra pia-ee p'ani, mia māga jarada perā.

⁷ Mia wāarata jararu. Parā-it'ee piara bi mi wāmerā. Mi wā-e pirā, Ak'ōre Jaure, Tachi K'aripapari, che-e pait'ee parā ome bapariit'ee. Mamīda mi wāru pirā, mia iru pēiit'ee parāmaa. ⁸ Iru chek'āri, na p'ek'au eujādepemaarāmaa k'awapiit'ee āchia p'ek'au k'achia oopata. Ichiaba āchima k'awapiit'ee Tachi Ak'ōredeerāpa ne-inaa pia oopata irua k'inia bik'a. Ma awara k'awapiit'ee Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate ichia ak'īit'ee eperāarāpa oopata jarait'ee pia wa k'achia. ⁹ K'awapiit'ee eperāarāpa mide ijāada-e p'anadak'āri, k'achia oomaa p'ani. ¹⁰ K'awapiit'ee mia oopachi Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a, mi irumaa wāru perā. Māga ook'āri, parāpa mi waa unuda-e pait'ee. ¹¹ K'awapiit'ee Tachi Ak'ōrepa pia ak'i-e na p'ek'au eujādepemaarā poro waibiapa oo bi. Mapa iru, iru eere p'aniirā ome miapiit'ee.

¹² ‘Mia k'īsia chok'ara iru bida aji, parāmaa jarait'ee. Mamīda ĩrā waa jara-e, parāpa ma jōma k'irāpada-e pai perā. ¹³ Mamīda Ak'ōre Jaure chek'āri, ne-inaa wāarata jōma k'awapiit'ee parāmaa, ichia wāara aupaita jarapari perā. Ichi k'īsiadoopa pedee-e pait'ee. Tachi Ak'ōrepa jara bi ūrip'eda, māga jarapariit'ee māik'aapa jarapariit'ee ne-inaa waide p'asa-e bi. ¹⁴ Ak'īpiit'ee mi apemaarā k'āyaara waibiara bi, mia ne-inaa k'awa bi parāmaa k'awapik'āri. ¹⁵ Jōma mi Ak'ōrepa k'awa bi mia pida k'awa bi. Maperāpi mia jaraji Ak'ōre Jaurepa k'awapiit'ee jōma mia ne-inaa k'awapi k'inia bi parāmaa.

¹⁶ ‘Na ewari mi waa unuda-e pait'ee. Mamīda ai t'ēepai taarāpai waya unudait'eeda aji.

K'īra pia-ee p'anadap'eda, t'āri o-īa p'anedait'ee

¹⁷ Māga ūridak'āri, chi k'ōp'āyoorā ūk'uru āchi pitapai pedee para beeji:

—¿K'āata jara k'inia bima, ajida, na pedee: “Na ewari mi unuda-e pait'ee, mamīda ai t'ēepai waya unudait'ee”? ¿Ichiaba k'āata jara k'inia bima nāgī pedee: “mi Ak'ōremaa wāru perā”? ¹⁸ ¿K'āata jara k'inia bima na pedee: “taarāpai”? K'awada-e p'anida ajida, irua k'āata jara k'inia bi.

¹⁹ Jesupa k'awaji chi k'ōp'āyoorāpa k'āata iidi k'inia p'ani. Mapa māgaji:

—Mia jarajida aji, na ewari parumaa mi waa unuda-e pait'ee, mamīda ai t'ēepai waya unudait'ee. ¿Mata parāpa iidi para bi-ek'ā? aji. ²⁰ Mia wāarata jararu. Parā jarajēdait'ee māik'aapa t'āri p'ua p'aneedait'ee. Jōdee na p'ek'au eujādepema ijāadak'aarā o-ia p'aneedait'ee. Mamīda parā k'īra pia-ee p'anadap'eda, o-ia p'aneedayada aji. ²¹ K'īsiadāma nāgide. Wēra warra t'oit'ee pak'āri, p'ua nībeepari, t'oit'ee perā. Mamīda chi warra t'o atak'āri, k'īra atuadaipari p'ua nībada māik'aapa o-ia nībeepari warra chai t'o atada perā. ²² Māga pik'a bi parā ome. Īrā parā k'īra pia-ee p'ani mi wāru perā. Mamīda mia parā waya unuit'ee. Maapai parā t'āri o-ia p'aneedak'āri, apidaapa ma o-ia wēpapida-e pait'ee.

²³ Maapai parāpa mimaa maarepida iidida-e pait'ee. Mia wāarata jararu. Mi t'īde mi Ak'ōremaa ne-inaa iidiruta pirā, irua parāpa iidi p'ani teepariit'ee, michideerā perā. ²⁴ Waide mi t'īde parāpa maarepida it'aa iidida-e p'ani. Iidīti mi Ak'ōrepa teemerā parāpa iidi p'ani. Māgā parā wāara t'āri o-ia p'anapataadait'ee.

²⁵ Ma et'ewa jarada mia imeraa pik'a jarateeji. Mapa parāpa pia k'awada-e paji. Mamīda na ewari māgā jaratee-e pait'eeda aji. Jīp'a pedeeit'ee Ak'ōre net'aa pia k'awaadamerā. ²⁶ Maapai parāpa mi t'īde it'aa iididait'ee, michideerā perā. Mapa mia jara-e chupiria iidiit'ee parā pari Tachi Ak'ōremaa. ²⁷ Ak'ōrēpata parā k'inia iru bapari parāpa mi k'inia iru p'anapata perā māik'aapa ijāapata perā mi wāara cheji iru bapariimāiipa. ²⁸ Cheji na p'ek'au eujādee eperā jīp'aak'a bapariit'ee. Īrā jōdee na p'ek'au eujā atabēiit'eeda aji, māik'aapa waya irumaa wāit'ee.

²⁹ Māpai chi k'ōp'āyoorāpa māgajida:

—Īrapi jīp'a pedee bida ajida. Imeraa pik'a jaratee-e bida ajida. ³⁰ Īrapi k'awa p'ani pia ne-inaa jōmaata k'awa bi. Apidaapa pīmaa iidida-e pait'ee, taipa iididai naaweda, pia k'awa bairā taipa iidi k'inia p'ani. Mapa ijāa p'anida ajida, pi wāara cheji Tachi Ak'ōre bapariimāiipa.

³¹ Jesupa p'anauji:

—¿Māgara Īrā wāara ijāa p'anik'ā? aji. ³² Ewari k'ait'a pa wā, parā jīchoodait'ee pāchi te chaa māik'aapa mi ituaba atabēidait'ee. Mamīda wāara mi ituaba bi-eda aji, mi Ak'ōre mi ome bairā. ³³ Ma jōma jaraji parā t'āridepai choodamerā mide ijāa p'anide māik'aapa parā k'āiwee p'anapataadamerā. Na p'ek'au eujāde p'ani misa, nepirade baaidait'ee parā jiridait'ee perā. Mamīda sōcharra p'anapatāati. Miata na p'ek'au eujādepema ijāadak'aa beerā āchi poro waibia ome p'oyaajida aji.

Jesús ichi pari it'aa t'īda

17 Ma pedee jarap'eda, Jesupa it'aa ak'iji māik'aapa māgaji:

—Ak'ōre, mi ewari pajida aji. Ak'ip'iji mi wāara pichi Warra, māgā mia ak'ipimerā pi wāara jōmaarā k'āyaara waibiara bi. ² Pia eperāarā jōmaweda bijī mi jua ek'ari, chi mide ijāa p'aniirā jōmaweda ichita p'anapataadamerā pi ome. ³ Māgā ichita p'anapataadait'ee pi ome, k'awaadak'āri pi aupaita wāara Tachi Ak'ōre māik'aapa k'awaadak'āri mi, Jesucristo, pichia pēida eperāarā k'aripamerā.

⁴ Na p'ek'au eujāde bi misa, mia ak'ipiji pi aupaita Tachi Ak'ōre, ook'āri pia mimaa oopidak'a. ⁵ Īrā Ak'ōre, ak'ip'iji mi wāara pichi Warra. Mi atējeji pīmaa bapariit'ee pichi k'īra wāreede, na p'ek'au eujā bai naaweda badak'a.

Jesús it'aa t'ida chi k'öp'äyoorā pari

⁶—Mia pi k'ira unupipachi mi ome nipapatap'edaarāmaa, ma-it'ee pia āra jirit'era atada perā na p'ek'au eujādepemaarā t'āideepa. Péré paji māk'aapa pia michideerā papiji. Pi ūraade ijāa p'anipi. ⁷Īrá ārapa k'awa p'ani ne-inaa jōmaweda mia k'awa bi piata mimaa k'awapida. ⁸Mia jōma jarateeki pia jarapidak'a. Ārapa ma pedee ijāajida, ijāa p'anadap'edaa perā wāara piata mi pēida.

⁹Mia chupiria iidimaa bi āra pari. Na p'ek'au eujādepemaarā jip'arā pari chupiria iidi-e bi. Pia jirit'eradaarā mide ijāadamerā, mairā pārita chupiria iidi-maa bi, āra pichideerā perā. ¹⁰Michideerā pichideerā auk'a. Ichiaba pichideerā michideerā auk'a. Ārapa ne-inaa oodak'ari mia oopi bik'a, ak'ipipata mi waibiara bi apemaarā k'āyaara.

¹¹Mi na p'ek'au eujāde waa ba-e pait'ee. Mamīda āra p'aneedait'ee, mi pi ome banaru misa. Mapa Ak'ōre, pi jōmaarā k'āyaara t'ari piara bairā, āra ak'i baparīji pichi juapa pia mimaa teeda juapa, āra t'ari a-ba, chik'inia p'anapataadamerā, pi mi ome baparik'a. ¹²Mi na p'ek'au eujāde āra ome bak'ari, āra ak'i bapachi pi k'ap'ia pari, apida atuanaadamerā. Aba chi atuait'ee bita atuait'ee, p'asamerā pi ūraa chonaarāweda p'ādade jaradak'a.

¹³Īrá mi wāit'ee pimaa. Na p'ek'au eujāde bide mia nāgī pedee jara bi, ārapa o-ia ūridamerā māk'aapa t'ari o-iaidamerā, mi t'ari o-ia bik'a. ¹⁴Mia āramaa pi ūraa jarateeki. Mide ijāadak'ari, na p'ek'au eujādepema ijāadak'aa beerāpa āra k'ira unuamaa iru p'aneejida, mik'a mairā eere p'ani-e perā. ¹⁵Mia iidi-e bi pia āra na p'ek'au eujādeepa uchua atamerā. Ma k'āyaara iidi bi āra chi k'achia ooyaa bi juadeepa k'aripa atamerā. ¹⁶Mi māgī jua ek'ari bak'aak'a, āra jida māgī jua ek'ari p'anada-e, iru eere p'ani-e perā. ¹⁷Mapa āra awara bīji pi wāarata bide t'ari pia p'anapataadamerā pi baparik'a. Māga p'anapataadai pi ūraa k'awaadak'ari, wāara bairā. ¹⁸Pia mi na p'ek'au eujādee pēidak'a, māgā ichiaba mia āra na p'ek'au eujādepemaarāmaa pēiji. ¹⁹Āra k'aurepa mia ne-inaa jōma oopari pia oopi bik'a, michi k'ap'ia piuru pijida māga oo k'iniapa. Mia māga oopari ārapa pida auk'a wāara ne-inaa jōma pia oopi bik'a oopataadamerā.

Jesús it'aa t'ida ichideerā jōmaarā pari

²⁰—Āra-it'ee aupai mia iidi-e bida aji. Ichiaba iidimaa bi jōmaarā eperāarā pari, chi t'ēepai mide ijāadait'eerā ārapa jarateepata k'aurepa. ²¹Ak'ōre, mia iidi bi māgī ijāapataarā ichiaba t'ari a-ba, chik'inia p'anapataadamerā, pi mi ome t'ari a-ba, chik'inia baparik'a. Māgā p'anapataadak'ari, jōmaarāpa ijāadait'ee wāara pia mi pēiji na p'ek'au eujādee. ²²Pia mimaa pia oodak'a mia ichiaba āramaa pia ooji, t'ari a-ba p'anapataadamerā, pi mi ome t'ari a-ba baparik'a. ²³Mi t'ari a-ba bapari āra ome, pi mi ome baparik'a, āra māgā t'ari a-ba p'anapataadamerā āchi k'öp'äyoorā ome. Māgapi na p'ek'au eujādepemaarāpa k'awaadait'ee wāara pia mi pēiji māk'aapa pia āra auk'a k'inia iru bapari, mi k'inia iru baparik'a.

²⁴Ak'ōre, pia āra jirit'eraji mide ijāapataadamerā. Mia k'inia bi āra p'ananadamerā mi ome, mi wārumaa. Māgā jōma mi k'ira wāree unudait'ee, pia mimaa teeda mi k'inia iru bapachi perā na p'ek'au eujā bai naaweda. ²⁵Ak'ōre, pi jōmaarā k'āyaara t'ari piara bi. Na p'ek'au eujādepemaarāpa pi k'awada-e p'ani mīda, mia pi k'awa bi māk'aapa nāgīrāpa pida k'awa p'ani pia mi pēida. ²⁶Mia

pi āramaa k'awapiji māik'aapa at'āri k'awapiit'ee, mi āra t'āride bapariit'ee perā. Māgá pia mi k'inia iru baparik'a, āra jida ichiaba k'inia iru bapariit'eeda aji, ārapa jōdee awaraarā k'inia iru p'anapataadamerā.

Jesús jita atapidap'edaa

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lc 22.47-53)

18 Māgá it'aa t'ip'eda, Jesús chi k'öp'āyoorā ome Cedrón to chak'e sīajida. Mama t'ūjida olivo k'āide.

² Judas, Jesús traicionaait'ee badapa k'awa baji āra t'ūdap'edaamāi, Jesús chi k'öp'āyoorā ome mama chip'epatap'edaa perā. ³ Mapa Judapa mamaa ateeji Romadepema soldaorā chok'ara māik'aapa Tachi Ak'ōre te waibia jīapataarā, judiorā p'aareerā poroorāpa pēidap'edaa; ichiaba fariseorāpa pēidap'edaa. Espada pak'uru ome, lámpara, ĩpirā paara anipajida. ⁴ Jesupa k'awa baji ichi p'asait'ee bada. Mapa mairā cheruta unu atak'āri, uchiaji ma ne-uu k'āideepa māik'aapa iidiji:

—¿K'aita jiri p'anima? aji.

⁵ Āchia p'anaujida:

—Jesús Nazaretdepema.

Jesupa mājaji:

—Mida aji.

Judas, chi traicionaait'ee bada mama bainī baji ma chedap'edaarā ome. ⁶ Jesupa “mida” ak'āri, āchi jōma āpītee jītijida māik'aapa eujāde baainajida.

⁷ Māpai Jesupa waya iidiji:

—¿K'aita jiri p'anima? aji.

Waya p'anaujida:

—Jesús Nazaretdepema.

⁸ Māpai Jesupa mājaji:

—Mia jaraji mi Jesús Nazaretdepema. Mita jiri p'ani pirā, mi ome p'aniirā ichiak'au wāpīti.

⁹ Jesupa māga jaraji p'asamerā ichia naaweda jaradak'a. “Pia mi juade bidaarā apida atuada-e pait'ee.” ¹⁰ Māpai Simón Pedropa espada iru bada ēe atap'eda, t'uji mairādepema aba, t'ijarapatap'edaa Malco. Māgí k'īiri juaraarepema orp'et'ajaji. Māgí p'aareerā poro waibia esclavo paji. ¹¹ Māpai Jesupa mājaji Pedromaa:

—¡Pichi espada ata bīji ichi badamāi! ¿Mia choo-e paik'ā aji, mi Ak'ōrepa miapiru?

Jesús p'aareerā poro waibia Anás k'īrapite bada

(Mt 26.57-58; Mr 14.53-54; Lc 22.54)

¹² Māpai ma soldaorā see nībada āchi poro ome māik'aapa judiorā, chi Tachi Ak'ōre te waibia jīapataarā paara, Jesús jita atadachida. Māpai jī nībijida.

¹³ Naapiara ateejida Anás temaa, ichi Caifás chāure pada perā. Ai naaweda Anás p'aareerā poro waibia paji. Mamīda ma año Caifás āchi poro waibia paji. ¹⁴ Caifás paji chi jarada: “Piara bi eperā aba piumerā tachi judiorā p'uuru pidaarā pari.”

Pedropa naapiara Jesús k'awa-e bida ada

(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)

¹⁵ Jesús jita atadak'āri, Simón Pedro awaraa k'öp'āyo ome āra t'ēe wājida. P'aareerā poro waibiapa māgí k'öp'āyo k'awa bada perā, t'ūpiji ma te t'iak'au badamāi Jesús

ome. ¹⁶ Mamīda Pedro taawa bainī beeji puerta t'aide. Mapa chi apema k'ōp'āyo Caifás k'awa badapa pedeenaji awēra puerta jīapari ome Pedro ichiaba t'īupimerā. Māgá Pedro ichiaba t'īuji. ¹⁷ Ma puerta jīaparipa Pedromaa iidiji:

—¿Pi jā eperā k'ōp'āyo-ek'ā? aji.

Māpai Pedropa p'anauji:

—Mi-eda aji.

¹⁸ Jisua nībada perā, p'aareerā poro waibia mimiapataarāpa māik'aapa te jīa-pataarāpa t'ipi orojida māik'aapa k'ara p'aimaa p'aneejida. Bainī p'anide t'ipitau ik'aawa, Pedro ichiaba āchi ome k'ara p'aimaa beeji.

P'aareerā poro waibiapa Jesumaa iidida

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-65; Lc 22.66-71)

¹⁹ Māimisa p'aareerā poro waibiapa Jesumaa iidiji:

—¿K'áirāma aji, pi k'ōp'āyoorā? Pia, ¿k'āata jarateeparima? aji.

²⁰ Jesupa p'anauji:

—Mi jīp'a pedeparida aji, jōmaarā taide Ak'ōre te waibiade māik'aapa Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata te beede. Judiorā chepatamāi mia jarateepari. Maarepida chīara āpite pedee-e bi. ²¹ ¿Sāap'eda mimaa māga iidi bima? aji. Mi pedee ūri-dap'edaarāmaa iidināji. Ārapa jaradaipi, k'awa p'anadairā mia jarapari.

²² Jesupa māga jarak'āri, te jīaparipa iru k'īramaa sīji māik'aapa māgaji:

—¿Jāgata p'anauparik'ā aji, p'aareerā poro waibiamaa?

²³ Jesupa māgaji:

—Mia pedee k'achia jaraji pirā, jarapáde aji, k'āare pedeeta k'achia baji. Mamīda mia jarada wāara pirā, ¿sāap'eda mi sījima? aji.

²⁴ Māpai Anapa Jesús jua jīp'eda, Caifamaa pēiji. Maapai Caifás p'aareerā poro waibia paji.

Pedropa waya Jesús k'awa-e bida ada

(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)

²⁵ Māimisa taawa Simón Pedro bainī baji t'ipitau ik'aawa k'ara p'aimaa. Arii p'anadap'edaarāpa iidijida:

—¿Pi jā eperā k'ōp'āyo-ek'ā? ajida.

Pedropa meraji:

—¡Mi iru k'ōp'āyo-eda! aji.

²⁶ Mamīda awaraa eperāpa Pedro k'īra k'awa ataji. Māgí p'aareerā poro waibia mimiapari paji. Ēreerā paji Pedropa k'īri orp'et'aada ome. Māgipa māgaji:

—¿Pi-ek'ā mia ne-uu k'āide Jesús ome unuda?

²⁷ Māpai Pedropa waya meraji. Aramata et'erre k'ariji.

Jesús Pilato k'īrapite

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)

²⁸ Tap'eda weda judiorā poro waibiarāpa Jesús ateejida Caifás tedeeapa Pilato palacodee. Pascua fiesta īri pada perā, ai tede t'īuda-e paji. K'awa p'anajida judio-eerā tede t'īudap'edaa paara, Pascua chik'o p'oyaa k'oda-e pak'aji. Māga k'awajida āchi ūraade jara bairā. ²⁹ Maperā Pilato uchijai pedeede āchi ome:

—¿K'āare k'aurepata na eperā nāgá iru p'anima? aji.

³⁰ P'anaujida:

—Na eperā t'āri k'achia-idaa-e bada paara, pima aneed-e pak'ajida ajida.

³¹ Māpai Pilatopa mājaji:

—Māgara pāchia atadarīti māik'aapa iru ak'īti pāchi ūraade jara bik'a. Maap'eda ōoti pāchia oo k'iniata.

Mamīda ma judiorāpa p'anaujida:

—Pāchi Romadepemaarā ūraade jara bi tai judiorāpa chīara peedaik'araa bi irua ne-inaa k'achia ooda k'aurepa.

³² Māga jarajida uchiamerā Jesupa ai naaweda jaradak'a, irua jarak'āri sāga ichi piut'ee. ³³ Pilato waya ichi palaciode t'ūp'eda, Jesús t'ī ataji māik'aapa iidiji:

—¿Pik'ā aji, Judiorā Rey?

³⁴ Jesupa mājaji:

—¿Pichi k'īradoopapai māga iidī bik'ā, maa-e pirā awaraarāpa pima māga jaradap'edaa perā?

³⁵ Pilatopa p'anauji:

—¡Mi judio-epi! Pichi auk'aarāpata māik'aapa p'aareerā poroorāpata pi mimaa aneejida. ¿Pia k'āata oojima? aji.

³⁶ Jesupa p'anauji:

—Mi rey-eda aji, na p'ek'au eujādepema reyrāk'a. Āchik'a pada paara, mi ome nipapataarā chōok'ajida, judiorā poro waibiarāpa mi jitanaadamerā. Mamīda mi rey-e na p'ek'au eujādepema reyrāk'a.

³⁷ Māpai Pilatopa iidiji:

—¿Wāara pi reyk'ā? aji.

Jesupa p'anauji:

—Pichia jarajipi. Mi reypi. Ma-it'ee mi t'oji māik'aapa cheji na p'ek'au eujādee; Tachi Ak'ōre wāarata jarait'ee. Wāarata k'awa k'inia p'aniirā jōmaarāpa mi pedee ūripatada aji.

³⁸ Māpai Pilatopa mājaji:

—¿K'aipa wāarata k'awayama? aji.

Jesús pēida pedamerā

(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Māga jarap'eda, Pilato taawaa uchiji waya pedeede ma judiorā poro waibiarā ome:

—Mia maarepida k'achia unu-eda aji, na eperāde. ³⁹ Mamīda k'irāpāti año chaa Pascua fiestade mia preso aba k'ena pēipari. Mapa ¿k'inia p'anik'ā aji, mia Judiorā Rey apata k'ena pēimerā?

⁴⁰ Māpai arii p'anadap'edaarā jōmaweda waya bijida:

—¡Jāgí k'ena pēināaji! ¡Barrabata k'ena pēiji!

Barrabás nechiyaa bapachi māik'aapa chōoyaa bapachi Romadepemaarā ome, āchi jua ek'ariipa uchia k'inia bada perā.

19 Māpai Pilatopa Jesús wipiji soldaorāmaa. ² Soldaorāpa poro jīra pak'uru jua ne-iiri-idaa bidee oodap'eda, Jesús porode jī bijida māik'aapa p'aru p'oree teesoo, k'īra p'āimap'āimaa bi, jī bijida. ³ Maap'eda irumaa chejida māik'aapa mājajida:

—¡Ak'īti Judiorā Rey!

māik'aapa k'īramaa sīpachida.

⁴ Pilato waya tedeepa uchiak'āri, māgaji:

—Ak'iti. Mia iru nama aneeru parā taide. K'awapi k'inia bi parāmaa mia maarepida ne-inaa k'achia unu-e na eperāde.

⁵ Jesús uchiak'āri, ma poro jīra jī bajī māik'aapa p'aru teesoo. Māpai Pilatopa māgaji:

—¡Nama bi chi eperā!

⁶ Jesús unu atadak'āri, p'aareerā poroorāpa māik'aapa Tachi Ak'ōre te waibia jīa-pataarāpa biapachida:

—¡Kurusode peepit'āaji! ¡Kurusode peepit'āaji!

Mamīda Pilatopa māgaji:

—Māgara pāchia atadaidapāde aji, māik'aapa peet'aanadapāde aji. Mia maarepida unu-e bi ne-inaa k'achia ooda ma k'aurepa peepiit'ee.

⁷ Mamīda ma judiorā poro waibiarāpa p'anaujida:

—Tai ūraade jara bi eperāpa ichi Tachi Ak'ōre Warrada aru pirā, piupia bi. Māga ooji jāgí eperāpa.

⁸ Māga ūrik'āri, Pilato waapiara p'eradachi. ⁹ Waya ichi palaciode t'īuji māik'aapa Jesumaa iidiji:

—¿Pi, sāpemama? aji.

Mamīda Jesupa maarepida p'anauk'aa paji. ¹⁰ Māpai Pilatopa māgaji:

—¿Mi pedee p'anau-ek'ā? aji. ¿K'awa-e bik'ā aji, mia pi kurusode peepi k'inia bait'eera peepit'aa, maa-e pirā peepi k'inia-e bait'eera k'ena pēi?

¹¹ Māpai Jesupa p'anauji:

—Pia mimaa maarepida oo-e pak'aji, it'ari baparipa pi eperāarā poro waibia papi-e pada paara. Maperā chi eperā mi nama pēidapa ne-inaa k'achiaara oo bida aji, pi k'āyaara.

¹² Maadak'āriipa Pilatopa k'īsiapachi sāga Jesús k'ena pēii. Mamīda judiorāpa biapachida:

—¡Jāgí eperā peepi-e pirā, pi César k'ōp'āyo-eda! apachida. ¡Eperāpa ichi reyda a bi pirā, māgipa César k'īra unuamaa iru bida! ajida.

¹³ Pilatopa māga ūrik'āri, Jesús taawaa ateepeji māik'aapa ichi su-ak'i beebi charra su-ak'i beeparimāi, hebreo pedeede Gabatā apatap'edaa, griego pedeede “Māu Choma P'ep'edee Bimāi”. ¹⁴ Māgí ewate Pascua fiesta norema paji. Imat'ipa Pilatopa māgaji ma judiorā poro waibiarāmaa:

—¡Ak'iti! ¡Nama bida aji, pāchi rey!

¹⁵ Mamīda āchia biapachida:

—¡Āyaa ateepeji! ¡Āyaa ateepeji! ¡Kurusode peepit'āaji!

Pilatopa iidiji:

—¿K'inia p'anik'ā aji, mia pāchi rey peepimerā?

P'aareerā poroorāpa p'anaujida:

—¡Taipa rey awaraa wēe p'anida ajida, César k'āyaara!

¹⁶ Māpai Pilatopa Jesús teeji ichi soldaorāmaa kurusode peet'aanadamerā.

Jesús peet'aadap'edaa

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)

¹⁷ Jesumaa kuruso ateepidap'eda, uchijida p'uurudeepa taawaa wādait'ee “Tachi Poro Biiri” apatap'edaamaa. (Hebreo pedeede Gólgota apachida.) ¹⁸ Mama merap'edap'eda, ma kurusode baijira bijida piumerā. Iru ik'aawa bijida awaraarā omé, aba juaraare, aba juabi eere.

¹⁹ Pilatopa letrero p'āji Jesús kurusode bidamerā. Nāga p'āji: Jesús Nazaretdepema, Judiorā Rey. ²⁰ Judiorā chok'araarāpa leejida ma p'āda, Jesús peedap'edaamāi p'uuru k'ait'a bada perā. Ma p'āda p'ā baij hebreo pedeede, latín pedeede māik'aapa griego pedeede. ²¹ Ma p'āda leedak'āri, p'aareerā poroorāpa māgajida Pilatoma:

—P'ānāaji *Judiorā Rey*. Ma k'āyaara nāga p'āpāde ajida. *Na eperāpa jaraji ichita Judiorā Rey*.

²² Mamīda Pilatopa p'anauji:

—Mia p'āda perā jāgā p'ā beeit'eeda aji.

²³ Soldaorāpa Jesús kurusode baijira bidap'eda māik'aapa iru p'aru atadap'eda, āchi k'imariirāmaa jedet'ajida. Mamīda chi edupema p'aru teesoo baij, k'aat'i-ee; jīp'a k'a baij. ²⁴ Mapa māgajida:

—Jēnaadāma. Ma k'āyaara suerte jemenedāma k'awaadait'ee k'aipata atait'ee.

Māga oojida uchiamerā Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a:

‘Michi p'aru jedejida māik'aapa suerte jemenedap'eda, michi p'aru jitajida’. (Sal 22.18)

²⁵ Soldaorāpa māga oo p'ani misa, kuruso k'ait'a bainī p'anajida Jesús nawe chi nawe ipewēra ome, awaraa María, māgī Cleofás wēra pada, māik'aapa María Magdalena. ²⁶ Jesupa unuk'āri chi nawe k'ait'a bainī bi mi, chi k'ōp'āyo k'inia iru bada ome, chi nawemaa māgaji:

—Nawe, jā pichi warrapi.

²⁷ Maap'eda mimaa māgaji:

—Jā pichi nawepi.

Maadak'āriipa mia María iru bapachi mi tede michi nawek'a.

Jesús jai-idaada

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

²⁸ Ma t'ēepai Jesupa k'awaak'āri jōmaweda ichia ooit'ee bada auparu, māgaji: —‘Opisia nībida aji.’ (Sal 69.21)

Māga jaraji uchiamerā Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a. ²⁹ Mama iru p'anajida vino achuchua chok'ode. Aide esponjak'a p'ēesap'ēesaa bi topa atadap'eda, jōi bijida hisopo k'ide māik'aapa it'aimāi t'i atajida. ³⁰ Sōp'eda, Jesupa māgaji:

—Īrá jōma aupajida aji,

māik'aapa ichi poro ĩjaabaip'eda, jai-idaaji.

Miasupa Jesús orro sudap'edaa

³¹ Ma ewate Pascua fiesta ĩpata ewate norema paji. Judiorāpa māgī ewate ia-pata perā, k'iniada-e p'anajida piuda k'ap'ia kurusode p'aneedamerā. Maperā iidi-jida Pilatoma kurusode p'anadap'edaarā jīru k'ōrapik'oomerā, māgā isapai pi-udamerā. Māgā chi piuda k'ap'ia kurusodeepa ĩrabai atapidai. ³² Pilatopa ooji āchia iididap'edaak'a. Romadepema soldaorā wādap'eda, Jesús ik'aawa baijira

p'anadap'edaarā jīru k'ōrak'oonajida, waide piuda-e p'anadap'edaa perā. ³³ Mamīda Jesús k'ait'a panadak'āri, piu bi unujida. Maperā iru jīru k'ōrada-e paji.

³⁴ Ma k'āyaara soldaopa Jesús orrode miasupa sut'aaji. Aramata uchiaji waa pania ome. ³⁵ Mi, chi māga unudapa nepirimaa bi mia unuda. Mia k'awa bi wāarata jara bi, mia māga unuda perā. Mia nāga jara bi parāpa pida ichiaba ijāadamerā. ³⁶ Māga p'asaji uchiamerā Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a:

'Iru biiri apida biada-e paji'. (Sal 34.20)

³⁷ Ichiaba māga p'asaji uchiamerā pedee awaraa Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a: 'Ak'idait'ee eperā āchia sut'aadap'edaa'. (Zac 12.10)

Jesús iadap'edaa

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)

³⁸ Ma t'ēepai Josepa Pilatoma Jesús k'ap'ia iidinaji, ichimaa iapimerā. Ichi Ari-matea p'uurudepema paji māik'aapa Jesude ijāa bapachi. Mamīda judiorā poro waibiarā waidoopa, awaraarāmaa k'awapi-e paji. Pilatopa Josemaa jaraji Jesús k'ap'ia atanamerā. ³⁹ José ome cheji Nicodemo, chi naaweda Jesús ome p'ārik'ua pedeenada. Māgipa aneeji treinta kilos mirra k'era áloe k'era ome p'oirada Jesús pi-uda k'ap'ia īri p'odait'ee. ⁴⁰ Judiorāpa oopatak'a piuda iadak'āri, āchia Jesús k'ap'ia ma k'era ome pi-ia pirat'aajida lienzone. ⁴¹ Jesús peedap'edaamāi ne-uu eujā k'ait'a baji. Mama baji māu te uria ewaa k'orodap'edaa piuda iadait'ee. Mamīda waide ap-ida iada-e p'anajida. ⁴² Jesús k'ap'ia mama binajida, ma māu te uria k'ait'a bada perā māik'aapa judiorā īipata ewate īri bada perā.

Jesús chok'ai p'irabaida

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)

20 Tomia ewate tap'eweda, María Magdalena wāji Jesús k'ap'ia iadap'edaamaa. Panak'āri, unuji chi māu te uria t'ai māupa t'ap'a bada awara āi bi. ² Mapa p'ira cheji Simón Pedromaa māik'aapa mi, chi apema k'ōp'āyo Jesupa k'inia iru badamaa. Māpai māgaji:

—¡Tachi Waibia k'ap'ia ateejidada! aji. ¡K'awada-e p'ani sāma ata binajida!

³ Māga ūridak'āri, Pedro mi ome araa wājida ak'ide. ⁴ Omee weda auk'a p'ira wājida. Mamīda mi Pedro k'āyaara isapaira p'iradachi. Mapa naapiara panaji Jesús iadap'edaamāi māu te uriade. ⁵ Ījaabaik'āri ak'it'ee edaa, chi p'aru aupai unuji. Mamīda t'īu-e paji. ⁶ Māga nide Simón Pedro pacheji māik'aapa t'īuji edú. Ma lienzo ichiaba unuji. ⁷ Ma awara unuji Jesús poro pira bada p'aru, bedap'eda awara āi bi. ⁸ Māpai mi auk'a t'īuji. Ak'ik'āri, ijāaji Jesús chok'ai p'irabaida, ai naaweda taipa ijāada-e paji mīda. ⁹ Waide k'awada-e paji Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara k'inia bi Jesús piup'eda, chok'ai p'irabaiit'eeda ak'āri. ¹⁰ Maap'eda tai omee weda temaa wājida.

María Magdalenapa Jesús unuda

(Mr 16.9-11)

¹¹ Mamīda María beeji māu te uria k'ait'a jēmaa. Māgá jēe nībide ījaabaiji edaa ak'it'ee. ¹² Unuji angeleerā omé p'aru t'o-t'oo jī p'ani. Su-ak'ī p'anajida Jesús k'ap'ia badamāi, aba chi poro bada eere, aba chi jīru bada eere. ¹³ Āchia iidijida Mariamaa:

—Wēra, ¿sāap'eda jēmaa bima? ajida.

Māpai Mariapa māgaji:

—Michi Waibia k'ap'ia ateejidada aji. K'awa-eda aji, sāmaapi binajida.

¹⁴ Mata āpītee ak'ik'āri, unuji Jesús mama bainī bi. Mamīda iru k'ira k'awa-e paji.

¹⁵ Māpai Jesupa iidiji:

—Wēra, ¿sāap'eda jēe nībima? aji. ¿K'aita jiri bima? aji.

Mariapa k'isiaji ma eperā chi jāiradepema ne-uu ak'ipari. Mapa māgaji:

—Mi chupiria k'awāaji. Pia Jesús k'ap'ia ateeji pirā, jarāji sāma iru bi. Mia atanait'eeda aji.

¹⁶ Māpai Jesupa māgaji:

—¡María!

Ichi t'ijarak'āri, waya āpītee ak'iji māik'aapa hebreo pedeede māgaji:

—¡Rabuni! (Jara k'inia bi “Tachi Jarateepari”).)

¹⁷ Jesupa māgaji:

—Mi k'ena péiji waide mi Ak'ōremaa wā-e bairā. Jaranapáde aji, mi k'ōp'āyoorāmaa: “Mi wāit'ee mi Ak'ōremaa; iru ichiaba parā Ak'ōre. Mi wāit'ee mi Ak'ōre Waibiamaa; iru ichiaba parā Ak'ōre Waibia.”

¹⁸ Māpai María Magdalena wāji Jesús k'ōp'āyoorāmaa nepiride ichia unuda māik'aapa Jesupa jarada.

Jesús chi k'ōp'āyoorāmaa cheda

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)

¹⁹ Māgí ewate tomia ewate paji. K'eupodopa Jesús k'ōp'āyoorā teeda p'anajida. Puerta jāa iru p'anajida judiorā poro waibiarā waidopa. Māga nide Jesús āa esajīak'a bainī ba cheji māik'aapa māgaji:

—P'eranáati. K'āiwee p'anapatáati.

²⁰ Māga jarap'eda, āramaa ak'ipiji ichi jua māik'aapa ichi orro. Jesús k'awaadak'āri, t'āri o-īadachida. ²¹ Waya Jesupa māgaji:

—¡K'āiwee p'anapatáati! Mi Ak'ōrepa mi pēidak'a, mia parā jida auk'a pēiru.

²² Māga jarap'eda, jārap'uaji āchi iri māik'aapa māgaji:

—Ak'ōre Jaure auteebāiti, parā ome ba chemerā. ²³ Eperāarāpa āchia p'ek'au k'achia oopata oo amaaruta pirā mide ijāadait'ee, parāpa āramaa jaradai: “Tachi Ak'ōrepa pāchia p'ek'au k'achia oopata wēpapiit'ee,” māik'aapa Ak'ōrepa ooit'ee parāpa jaradap'edaak'a. Jōdee eperāarāpa mide ijāadaamaaruta pirā, parāpa āramaa jaradai: “Tachi Ak'ōrepa pāchia p'ek'au k'achia oopata wēpapi-e pait'ee,” māik'aapa Ak'ōrepa ooit'ee parāpa jaradap'edaak'a.

Tomapa Jesús unuda

²⁴ Tomás, ichiaba t'ijarapatap'edaa Me-iso, Jesús k'ōp'āyoorā docedepema paji. Mamīda māgí wē-e paji Jesús chek'āri apemaarāmāi. ²⁵ Mapa chi k'ōp'āyoorāpa iru-maa māgajida:

—Taipa Tachi Waibia unujidada ajida.

Māga ūrik'āri, Tomapa māgaji:

—Mia unuk'āri clavopa merap'edap'edaamāi iru juade māik'aapa aide mi jua k'ī t'ik'āri, maap'eda iru orrode sudamāi mi jua t'ik'āri, ijāayada aji, Jesús chok'ai bi. Māga-e pirā, ijāa-eda aji.

²⁶ Tomia abaamaa waya Jesús k'öp'äyoorā ma tede p'anadak'āri, Tomás jida baji. Puerta jīa baji mīda, Jesús āchi t'āide bainī ba cheji māik'aapa māgaji:

—¡K'āiwee p'anapatāati!

²⁷ Māpai Tomamaa māgaji:

—Ak'i chéji mi jua, māik'aapa pichi jua k'ī t'it'āaji. Ichiaba pichi jua mi orrode t'it'āaji. ¡Ijāa-eda ai k'āyaara, ijāa bida aparíji!

²⁸ Māpai Tomapa māgaji:

—¡Michi Waibia, írá mia ijāa bipi. Pi Tachi Ak'ōre Waibia!

²⁹ Māpai Jesupa māgaji:

—Pia ijāa bi mi unuda perā. ¡T'āri o-īa p'ani chi mide ijāa p'anihā, mi unuda-e p'ani mīda!

Sāap'eda nāgí p'āda

³⁰ Wāara chi k'öp'äyoorā taide Jesupa awaraa ne-inaa chok'ara ooji, ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Mia na p'ādade ma jōma p'ā-e paji.

³¹ Mamīda nāgí p'āji parāpa ijāapataadamerā Jesús Tachi Ak'ōre Warra; irua pēida eperāarā k'aripamerā. Jesude ijāa p'ani pirā, it'aa wādait'ee jai-idaadak'āri.

Jesupa chi k'öp'äyoorā ūk'uruurāmaa unupida

21 Ma t'ēepai Jesupa ichi waya unupiji chi k'öp'äyoorāmaa, Tiberias Lago ik'aawa. Nāga paji. ² Ma lago ik'aawa p'anajida Simón Pedro; Tomás ichiaba t'ījarapatap'edaa Me-iso; Natanael, Caná p'uurudepema Galilea eujāde bi; Zebedeo warrarā omé māik'aapa Jesús k'öp'äyoorā awaraarā omé. ³ Mama p'anide Simón Pedropa māgaji:

—Mi to-ianait'eeda aji.

Apemaarāpa p'anaujida:

—Tai jida wādait'eeda ajida, pi ome.

Māgā wājida māik'aapa barcode batauk'oodachida. Mamīda ma ewate p'ārik'ua maarepida peeda-e paji. ⁴ Taujaaweda unujida Jesús bainī bi lago ide. Mamīda iru k'awada-e paji. ⁵ Māpai Jesupa iidiji:

—Warrarā, ¿Peeda-ek'ā? aji.

Āchia p'anaujida:

—Maarepida peeda-eda ajida.

⁶ Māpai Jesupa māgaji:

—Barco juaraare t'iri t'aadapāde aji. Māgara peedayada aji.

Irua jaradak'a oodak'āri, ma t'iri p'oyaa jirada-e paji chik'o chik'iapa. ⁷ Māpai mi, chi k'öp'āyo Jesupa audú k'inia iru badapa Pedromaa māgaji:

—¡Jāgí Tachi Waibia!

Simón Pedropa “Tachi Waibia” ūriruta, ichi ĩripema p'aru jī beeji, ma p'aru ērapachi perā ma mimia ook'āri. Māpai toidú jītidachi. ⁸ Jōdee chi apemaarā k'öp'äyoorā barcode chejida. T'iri jidiu aneejida chik'o ome, mak'īara t'īmīa-e bada perā lago ideepa; cien metropai baji. ⁹ Ipude bataudak'āri, unujida ok'ok'īra urua nībi chik'o ome māik'aapa pan. ¹⁰ Māpai Jesupa māgaji:

—Chik'o ūk'uru anéeti parāpa et'ewa peedap'edaadepema.

¹¹ Simón Pedro barcode bataudaip'eda, t'iri ipu idee jidiu aneeji. Aide ciento cincuenta y tres chik'o waibia bee p'aneejida. Mamida ma t'iri jê-e paji. ¹² Jesupa mājaji:

—Nek'o chéti.

Chi k'öp'äyoorā apidaapa iididak'aa paji k'aita iru, Jesuta k'awa p'anadap'edaa perā. ¹³ Māpai Jesús āra k'ait'aara cheji. Ma pan chik'o paada ome atap'eda, āramaa jedet'aaji.

¹⁴ Ma Jesupa unupida ōpee paji chi k'öp'äyoorāmaa, iru chok'ai p'irabaida t'ēepai.

Jesupa Simón Pedromaa iidida

¹⁵ Nek'odap'edaa t'ēepai, Jesupa Simón Pedromaa iidiji:

—Simón, Juan warra, ¿pia mi k'inia iru baparik'ā aji, apemaarāpa mi k'inia iru p'anapata k'āyaara?

Pedropa p'anauji:

—Tachi Waibia, piata k'awa bi. Mia pi k'inia iru bi.

Māpai Jesupa mājaji:

—Ewaa ijāa p'aniirā ak'ipariipáde aji, oveja ak'iparipa oveja chak'eerā ak'iparik'a.

¹⁶ Jesupa waya iidiji:

—Simón, Juan warra, ¿pia mi k'inia iru baparik'ā? aji.

Pedropa p'anauji:

—Tachi Waibia, piata k'awa bi. Mia pi k'inia iru bi.

Jesupa mājaji:

—Mide ijāapataarā ak'ipariipáde aji, oveja ak'iparipa ovejaarā ak'iparik'a.

¹⁷ Waya iidida ōpee iidiji:

—Simón, Juan warra, ¿pia mi k'inia iru bik'ā? aji.

Pedro k'ira pia-ee baji Jesupa iidida ōpee mágá iidida perā. P'anauji:

—Tachi Waibia, pia jōma k'awa bi. K'awa bida aji, mia pi k'inia iru bi.

Jesupa mājaji:

—Mide ijāapataarā ak'ipariipáde aji, oveja ak'iparipa ichi ovejaarā ak'iparik'a.

¹⁸ Mia wāarata jararu. Pi k'ūtrāa bak'āri māik'aapa āyaa wāit'ee pak'āri, pichi p'aru pichi juadoopa jī beepachi. Mamida pi chonaa pak'āri, pichi jua eratiit'ee māik'aapa awaraapa pi p'aru jī biit'ee, maap'eda pi ateeit'ee pi wā k'inia-e bimaa.

¹⁹ Jesupa māga jarak'āri, jara k'inia baji ságá Pedro piut'ee paji, māga p'asak'āri, eperāarāpa jaradamerā Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Māga jarap'eda, Jesupa Pedromaa mājaji:

—Māga p'asait'ee mīda, mide ijāaparīji.

Jesús k'öp'āyo k'inia iru bada

²⁰ Āpítee ak'ik'āri, Pedropa unuji mi, chi k'öp'āyo Jesupa audú k'inia iru bada. (Pascua chik'o k'odak'āri, mi Jesús ik'aawa baji iru k'öp'āyoorā ome. Mi paji chi iidida: “Tachi Waibia, ¿k'áipapi pi traicionaait'eema?” ada.) ²¹ Pedropa mi unuk'āri, Jesumaa iidiji:

—Tachi Waibia, ¿k'āata p'asait'eema aji, iru ome?

²² Jesupa p'anauji:

—Mia k'inia bi pirā iru chok'ai bamerā mi waya cherumaa, pi-it'ee p'ua-e bida aji. Mide ijāaparīji.

²³ Jesupa māga jarada perā irude ijāapataarāpa k'īsiapachida māgí k'ōp'āyo piu-e pait'ee. Mamīda Jesupa māga jara-e paji. Jīp'a jaraji: “Mia k'inia bi pirā iru bamerā mi waya cherumaa, pi-it'ee p'ua-e bida” aji.

²⁴ Māgí “k'ōp'āyo” et'ewa jarada mi, Juanpa nāgí pedee nepirimaa bi parāmaa. Na jōma mia p'āji. Mapa k'awa p'ani jōma nepirida na p'ādade wāara.

²⁵ Jesús na p'ek'au eujāde bak'āri, awaraa ne-inaa chok'ara oopachi. Ma ne-inaa jōma aba-abaa p'ādap'edaa paara, mia k'īsia bi ma p'āda jōmaweda araa-e pak'aji na eujāde.

HECHOS

Jesucristopa Jirit'eradaarāpa Oodap'edaa

San Lucapa na historia p'āji. Irua pedee pia p'āda ome oodak'a p'ā pēiji ichi k'ōp'āyo Teofilomaa, nepiri aupait'ee Jesús bapata māk'aapa ichideerā p'anapatap'edaa iru it'aa wāda t'ēepai. Na p'ādade Lucapa jara bi Ak'ōre Jaure chep'eda, sāga Jesude ijāapataarāpa iru ūraa jaratee wāpachida judiorāmaa māk'aapa judio-eerāmaa paara. Audú jara bi Jesús ome nipapatap'edaarā p'anapata māk'aapa Pablo bapata.

Naapiara jara bi Jesús it'aa wāda chi k'ōp'āyoorā taide māk'aapa angeleerāpa iru waya cheit'eeda adap'edaa (cap. 1.1-11). Jara bi Matías jirit'eradap'edaa Judas Iscariote pari (cap. 1.12-26); Tachi Ak'ōre Jaure ba cheda Jesude ijāapataarā ome māk'aapa ārapa jarateedap'edaa judiorā t'āide (cap. 2); Pedro Juan ome jaratee nipapata (caps. 3.1-4.31); Cristode ijāapataarā p'anapatap'edaa (caps. 4.32-5.11) māk'aapa irua jirit'eradaarā carcelde t'i nībidap'edaa (cap. 5.12-42); siete k'aripapataarā bidap'edaa (cap. 6.1-7); Esteban jita atadap'edaa māk'aapa peedap'edaa (caps. 6.8-7.60); ijāapataarā erreudap'edaa Israel eujā jōmaade māk'aapa Felipepa jaratee nipapata (cap. 8.1-40); Saulo Jesude ijāa beeda (cap. 9.1-31); Pedropa jaratee nipapata (caps. 9.32-11.18); judio-eerā chip'epatap'edaa Antioquía p'uurude (cap. 11.19-30); Herodepa ooda māk'aapa piuda (cap. 12); Pablo naapiara wāda Jesús ūraa jarateede judio-eerāmaa (caps. 13.1-14.28); ijāapataarā poro waibiarā chip'edaidap'edaa Jerusalende (cap. 15.1-35); Pablo waya wāda judio-eerāmaa jarateede (caps. 15.36-18.22); Pablo t'ēepai wāda judio-eerāmaa (caps. 18.23-21.16) māk'aapa ijāadak'aa beerāpa Pablo carcelde t'i nībidap'edaa Jesude ijāa bada k'aurepa (caps. 21.17-28.31).

Tachi Ak'ōrepa jarada ichi Jaure pēiit'ee

1 Teófilo, naapiara k'art'a p'ādade pīmaa mia p'āji Jesupa ne-inaa ooda māk'aapa jarateeda it'aa wārumaa. ² Wāi naaweda, Ak'ōre Jaure k'ap'ia pari jaraji ichia jirit'eradaarāmaa k'āata oopataadait'ee. ³ Piuda t'ēepai chi k'ōp'āyoorāmaa cheji māk'aapa unupiji wāraa ichi chok'ai bi. K'āima cuarenta wāyaaru misa, ichi k'ap'ia unupipachi māk'aapa jarateepachi Tachi Ak'ōrepa oopi k'inia bi ichide ijāapataarāmaa.

⁴ Ewari aba chi k'ōp'āyoorā ome bak'āri, māgaji:

—Wānaadapāde aji, Jerusalendeepa awara āyaa. Nīdapāde aji, mi Ak'ōrepa jarada oorumaa, mia parāmaa jaradak'a ooit'ee perā. ⁵ Juan Bautistapa poro choopachi paniapa. Mamīda taarā-e Tachi Ak'ōrepa ichi Jaure ba chepiit'ee parā k'ap'iade.

Jesús it'aa wāda

⁶ Ma t'ēepai Olivo Eede p'anadak'āri, Jesús k'ōp'āyoorāpa iidijida:

—Tachi Waibia, ġīraweda Israel pidaarā p'uuru waibia papiit'eeek'ā ajida, ai naawedapemak'a, chīara jua ek'ari p'anada-ee?

⁷ Irua p'anauiji:

—Parāpa k'awadaik'araa bida aji, sāapai Tachi Ak'ōrepa ne-inaa ooit'ee, parāit'ee-e perā. Irua aupaita māgee net'aa k'awa bi. ⁸ Mamīda Tachi Ak'ōre Jaure

parā ome ba chek'āri, ichia k'aripait'ee nejōmaata oodamerā Ak'ōrepa oopi k'inia bik'a. K'awapiit'eeda aji, jōmaweda mia ooda eperāārā k'aripait'ee, parāpa jara-teenadamerā Jerusalén p'uurude, Judea eujāde, Samaria eujāde, awaraa eujā t'imí beede paara.

⁹ Māga jarap'eda, Tachi Ak'ōrepa iru it'aa ateeji. Āchia ak'i jōnide jīararade t'ūdachi māik'aapa waa unuda-e paji.

¹⁰ Māgá it'aa ak'i jōni misa, angeleerā omé āchi ik'aawa baini p'ana chejida. P'aru t'o-t'oo jī p'anajida. ¹¹ Māirāpa māgajida:

—Galilea pidaarā, ¿sāap'eda it'aa ak'i jōnima? ajida. Jāgí Jesús parā ome bada māik'aapa it'aa wāda waya cheit'eeda ajida, parāpa iru it'aa wāru unudap'edaak'a.

Matías jirit'eradap'edaa Judas Iscariote pari

¹² Maap'eda Olivo Eedeepa Jesús ome nipapatap'edaarā waya chejida Jerusalende. Ĥipata ewate paji māik'aapa āchi ūraade jara bi ma ewate t'imí wādaik'araa bi. Mamīda t'imia-e bada perā, chejida. ¹³ P'uurude panadak'āri, wājida āchi p'anapatap'edaamaa it'ipema pisode. Ma chedap'edaarā paji Pedro, Juan, Santiago, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Alfeo warra Santiago, Simón Celote apatap'edaa māik'aapa Santiago warra Judas. ¹⁴ Mama āchi it'aa t'ipachida Jesús ĥipemaarā ome māik'aapa Jesús nawe María ome, ichiaba awaraa wēraarā ome.

¹⁵ Ewari aba Jesucristode ijāapataarā ciento veinte see nībide Pedro baini beejī māik'aapa māgaji:

¹⁶ —Ĥipemaarā Cristo k'aurepa, chonaarāweda Ak'ōre Jaurepa jarajida aji, Rey David it'aideepa eperā abaapa Jesús peepiit'ee. Māga jara bi Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade. Ĥrá Davidpa jaradak'a uchijai Judas ome. ¹⁷ Judas tachi k'ōp'āyo paji māik'aapa tachi ome auk'a mimiapachi. ¹⁸ Mamīda k'achia ooda pari p'arat'a p'aadap'edaapa irua eujā neto ataji. Mama iru baaidachi māik'aapa chi jīsi chedachi. ¹⁹ Jerusalende p'anapatap'edaarāpa iru piuda k'awaadak'āri, ma eujā t'ī bijida *Hacēl-dama*, āchi pedeede jara k'inia bi “Waa Eujā”. ²⁰ Māga p'asada perā Judas ome, awaraa jiridaipia bi iru mimia oomerā. Māga oodaipia bi Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādadepema Salmode jara bairā:

‘Pi tede apida p'anada-e. Mapa ichita te tuma bait'ee.’ (Sal 69.25)

māik'aapa awara āi ichiaba jara bairā:

‘Awaraapa pi mimia atait'ee.’ (Sal 109.8)

²¹ ‘Nama p'anida aji, eperāārā tachi ome nipapatap'edaarā, Jesús tachi ome nīparu weda. ²² Juan Bautistapa iru poro choodak'āriipa it'aa wārumaa māgá nīpachida. Judas pari āchidepema jiridaipia bi aba tachi ome auk'a Jesús unuda chok'ai p'irabaip'eda.

²³ Māpai madepema omé jirijida aba jirit'eradait'ee. Aba paji José. Māgí ichiaba t'ījarapachida Barsabás, maa-e pirā Justo. Chi apema t'ījarapachida Matías. ²⁴ Ma omé jiridap'eda, it'aa t'ījida:

—Tachi Waibia, pia jōmaarā t'āri k'awa bida ajida. Maperā k'awap'iji na omeede-pema k'aita pia k'inia bi. ²⁵ Māgipa pi ūraa jarateenait'eeda aji, Judas pari, irua k'achia ooda k'aurepa ichi wāit'ee padamaa wāda perā.

²⁶ Māga it'aa t'īdap'eda, suerte jemenejida jirit'eradait'ee. Māpai Matiata uchijai. Ma ewate weda apemaarā once Cristopa jirit'eradaarā ome mimiamaa beejī.

Tachi Ak'õre Jaure cheda

2 Jerusalén p'uurude Pentecostés fiesta ewate pak'ari, jômaweda Cristode ijâa-pataarâ abamaa see nîbaji. ² Mâga nide nâumia pururua jîwaaparik'a ûrijida it'ariipa cheru âchima. ³ Mâpai unujida t'ipitauk'a jêrajêraa cheru âchi îri. Maap'eda âchi chaachaa îri urua jêrajêraa nîbeeji. ⁴ Jômaweda Ak'õre Jaure ome p'aneejida mâik'aapa Ak'õre Jaurepa pedeeji ichia k'inia badak'a. Pedeechida âchia ai naaweda k'awada-e p'anadap'edaa pedeede.

⁵ Maapai Jerusalede p'anajida judiorâ Tachi Ak'õrede ijâapataarâ fiesta-it'ee chedap'edaarâ awara âiipa. ⁶ Âchia mâgî nâu pururua jîwaaparik'a ûridak'âri, jômaweda seedachida ma ciento veinte ijâapataarâ p'anadap'edaamâi. K'awadak'aa paji k'âata k'îsiadai, ûripachida perâ âchi t'odap'edaa pedeede. ⁷ Mapa âchi ak'itrua para beeji mâik'aapa mâgapachida:

—¿Jômaweda na eperâarâ pedee para bi Galileadepemaarâ-ek'â? ⁸ ¿Sâgapi k'îra t'âdoo pedee para bima ajida, eperâarâ nama para bi pedee chaa? ⁹ Nama eperâarâ p'ani Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto mâik'aapa Ásia eujâdepemaarâ. ¹⁰ Ma awara chejida Frigiadepemaarâ, Panfiliadepemaarâ, Egip-todepemaarâ, ichiaba Libiadepemaarâ Cirene p'uuru k'ait'a p'anapataarâ. Ichiaba Roma p'uurudepemaarâ ûk'uru chejida. ¹¹ Judiorâ ûk'uru mâga t'odap'edaa perâ mâik'aapa ûk'uru judiorâ pak'oodaidarâ, judiorâ ûraade ijâadap'edaa perâ. Ichiaba chejida Creta isladepemaarâ mâik'aapa Arabia eujâdepemaarâ. Nâgiirâ Galilea eujâdepemaarâ mîda, tachi chaachaa t'odap'edaa pedeede tachia ûri p'anida ajida. Âchia pedee para bida ajida, jaradait'ee Tachi Ak'õrepa ne-inaa pia ooda.

¹² Mâgâ âchi t'odap'edaa pedeede ûridap'edaa perâ, jômaarâta ak'itrua para beeji mâik'aapa k'awadak'aa paji k'âata k'îsiadai. Âchi pitapai mâgapachida:

—Na ¿k'âata jara k'inia bima? apachida.

¹³ Mamîda ûk'uru, chîara oo k'iniapa, mâgapachida:

—¡Vinopata piu para bi! ¡Mapa pariatua pedee p'anida! apachida.

Pedropa jarada Jerusalede p'anadap'edaarâmaa

¹⁴ Mâpai Pedro, it'a ak'inî beep'eda chi k'õp'âyoora once ome, golpe pedeeji:

—Tachi auk'aarâ mâik'aapa jômaweda nama Jerusalede p'aniirâ, mia jararu pia ûrîti. ¹⁵ At'âri tap'eda nîbairâ tai vinopa piuda-e p'anida aji, parâpa k'îsia p'anik'a. Parâpa pia k'awa p'ani tai judiorâ tap'eda weda todak'aa. ¹⁶ Parâpa nama unu p'ani chonaarâwedapema Ak'õre pedee jarapari Joelpa nâga jaradak'a:

¹⁷ 'Tachi Ak'õrepa jara bi: Na ewari na eujâ jôi naaweda, eperâarâ chok'araarâmaa mi Jaure peiit'eeda aji. Parâ warrarâ mâik'aapa parâ k'aurâpa jaradait'ee mia jarapiruk'a. K'ûtrâarâpa k'âimok'araa pik'a bide mia ooru unudait'ee mâik'aapa chonaarâ k'âimok'araadait'ee mi ome. ¹⁸ Wâara, maapai mia oopi bik'a oopataarâmaa mi Jaure peiit'ee; imik'îraarâmaa, wêraarâmaa auk'a. Mia ooru ârapa jarapataadait'ee. ¹⁹ Pajâde mâik'aapa eujâde ne-inaa eperâarâpa waide unudak'aa unupiiit'ee: waa, t'ipitau mâik'aapa nari jîrak'awaa nîbi. ²⁰ Ak'õrejîru k'îidariit'ee mâik'aapa atane k'îra p'oree waak'a padariit'ee. Mâgâ pait'ee Ak'õre ewari waibia ewate, na eujâ jôi naaweda. ²¹ Mamîda ai naaweda Tachi Ak'õrepa ichimaa chupîria iidirutaarâ k'aripa atait'eeda aji, atuanaadamerâ.' (Jl 2.28-32)

²² Mâpai Pedropa mâgaji:

—K'awa p'anida aji, Joelpa jaradak'a wāara uchiaru idi, Tachi Ak'õrepa ichi Jaure taimaa pëida perā. Israel pidaarā, ūrítí mia jararu. Tachi Ak'õrepa Jesús Nazaret-depema pëiji tachi t'áide. Māga k'awa p'ani Tachi Ak'õrepa irumaa oopipachi perā ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa. ²³ Mamīda Tachi Ak'õrepa k'isia iru badak'a, parāpa iru jita atadachida, maap'eda ijāadak'aa beerāmaa peepijida. Māirāpa kuru-sode baijira bijida mama piumerā. ²⁴ Mamīda Tachi Ak'õrepa chok'ai p'irabai ataji. Māgá chok'ai p'irabai atada perā, waa piu-e; ichita chok'ai bait'ee. ²⁵ Chonaarāweda Tachi Ak'õrepa Jesús ome ooit'ee bada jaraji Rey David it'aideepa:

'Ichita mi Ak'õre Waibia unupachida aji, mi k'irapite. Ichi mi ome bairā, maarepida mi waawee-e. ²⁶ Mapa mi t'āri o-ia nībi, māk'aapa k'ari k'inia bi, k'awa bairā Tachi Ak'õrepa mi k'aripapari. ²⁷ Ak'õre, pia mi k'ap'ia beraupi-e pait'ee mi iarutamāi, mia oopari perā pia oopi bik'a. ²⁸ Ak'õre eujādee wāpari o mimaa ak'ipiji. Mapa mi o-ia bait'eeda aji, pi k'irapite.' (Sal 16.8-11)

²⁹ Maap'eda Pedropa māgaji:

—Tachi auk'aarā nama see nībi, ūrítí. Tachi chonaarāwedapema Rey David jai-idaaji māk'aapa iajida. Iru k'ap'ia at'āri jāirade bi tachi t'áide. ³⁰ K'awa p'ani David chok'ai bak'āri, Ak'õre pedee jarapari paji. Mapa irua k'awa baji Tachi Ak'õrepa jarada irumaa, irudeepa rey uchiapiit'ee. ³¹ Māgá, wāara Davidpa unu pik'aji māk'aapa jaraji sāga Cristo p'irabaiit'ee iru iadap'edaamāiipa māk'aapa iru k'ap'ia berau-e pait'ee. ³² K'awa p'ani na pedee Jesudeta jara bi, Tachi Ak'õrepa iru p'irabai atada perā māk'aapa taipa unudap'edaa perā. ³³ Tachi Ak'õrepa iru it'aa ateeji ichi juaraare ak'i banamerā. Maap'eda ichia jaradak'a ichi Jaure teeji Jesumaa, irua pëimerā irude ijāapataarāmaa. Māgita parāpa et'ewa unujida māk'aapa ūrijida. ³⁴ Tachi Ak'õrepa Rey David k'ap'ia piuda chok'ai p'irabaipi-e paji it'aa ateeit'ee. Mamīda Davidpa jaraji:

'Tachi Ak'õrepa jaraji Tachi Waibiamaa: "Pi mi ome auk'a waibia bairā, su-ak'i beep-áde aji, mi juaraare, ³⁵ mia pi k'ira unuamaa iru p'anapataarā p'oyaaru misa." ' (Sal 110.1)

³⁶ Israel pidaarā, pia k'awáati māgí Jesús parāpa kuru-sode peepidap'edaa Tachi Ak'õrepa Tachi Waibia papiji. Iruta Tachi Ak'õrepa pëijida aji, tachi rey pamerā.

³⁷ Māga ūridak'āri, arii p'anadap'edaarā k'isia p'uadachida. Mapa iidijida Pedro-maa māk'aapa chi k'õp'āyoorāmaa:

—¿K'āata oodayama ajida, taipa?

³⁸ Pedropa p'anauji:

—P'ek'au k'achia oo amáati, Tachi Ak'õrepa parā p'ek'au k'achia wēpapik'oomerā māk'aapa Jesucristo t'ide poro choopítí. Māga ooruta pirā, Ak'õrepa ichi Jaure pëiit'ee parā ome bapariimerā. ³⁹ Māgí jarada parā-it'ee aupai-eda aji; ichiaba pāchi warrarā-it'ee māk'aapa t'imí p'anihā-it'ee; pia jarait'eera, Tachi Ak'õre Waibiapa ichi odee atee k'inia biirā-it'ee.

⁴⁰ Māgí pedee jōma jarap'eda, Pedropa ūraaji:

—P'ananaati Jesús peedap'edaarāk'a; jīp'a ijāati māk'aapa óoti Tachi Ak'õrepa oopi bik'a.

⁴¹ Ma ewate weda Pedro pedee ijāadap'edaarāpa poro choopijida māk'aapa ape-maarā Cristode ijāapataarā ome t'ūjida. Ma ijāadap'edaarā Pedro k'aurepa eperāarā tres mil paji. ⁴² Mamāk'aapa āchia ūri k'inia p'anapachida Cristopa jirit'eradaarāpa jarateepata māk'aapa jedepachida āchia ne-inaa iru bee. Ichiaba jōmaweda cheepu-

rupachida it'aa t'ĩdait'ee mǎik'aapa ne-inaa jedek'odait'ee, mǎgá k'irāpadait'ee Cristo piuda āchi pari.

Chi naa ijāadap'edaarā

⁴³ Maapai eperāarā p'era pik'a para bapachi, Tachi Ak'ōrepa oopipachi perā Cristopa jirit'eradaarāmaa ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa. ⁴⁴ Ma awara Cristode ijāapataarā chik'inia para bapachi mǎik'aapa chi wēe beerāmaa āchi ne-inaa jedepachida. ⁴⁵ Pia jarait'eera, netopachida āchi net'aa iru p'ani mǎik'aapa ma p'arat'a t'oopachida teedait'ee chi wēe beerāmaa. ⁴⁶ Ewari chaa cheepurupachida Ak'ōre te waibiade it'aa t'ĩdait'ee mǎik'aapa t'āri o-īapa ne-inaa jedek'opachida āchi tede. ⁴⁷ Ak'ōremaa it'aa t'ĩpachida jaradait'ee iru t'āri pia bi. Jerusalén pidaarāpa pia pedepachida āra āpite. Maperā ewari chaa chok'araara o k'achiadeepa uchipachida āchi k'aurepa.

Pedropa eperā chiwa bi jipada

3 Ewari aba Pedro Juan ome wājida Tachi Ak'ōre te waibiadee a las tres, ma hora judiorā it'aa t'ĩpatap'edaa hora pada perā. ² Mama Ak'ōre te waibiade baji eperā chiwa bi, ichi t'oru weda. Ewari chaa eperāarāpa mǎgí ateepachida mǎik'aapa bi-napachida Ak'ōre tede chi T'ĩupata Pi-ia apatamāi, p'arat'a iidipariimerā chi mama t'ĩurutaarāmaa. ³ Mǎgí eperāpa unuk'āri Pedro mǎik'aapa Juan Ak'ōre tede t'ĩu wāda, p'arat'a iidiji. ⁴ Māpai āchia ak'ijida irumaa mǎik'aapa Pedropa mǎgaji:

—Taimaa ak'ipāde aji.

⁵ Mǎgí eperāpa ak'iji, p'arat'a teedai jīak'aapa. ⁶ Mamīda Pedropa mǎgaji:

—Mia wēe bida aji, p'arat'a, nēe jida. Mamīda mia pi k'aripait'ee. Jesucristo Nazaretdepemapa mimaa nāga oopi bairā, iru t'ĩde mia jararu: p'irabāiji mǎik'aapa wāji.

⁷ Māga jararuta, Pedropa juaraarepema juade jitap'eda, p'irabai ataji. Aramata ma chiwa bada biiri pia beeji ⁸ mǎik'aapa p'inajīti bainī beeji. Maap'eda p'irria beeji. Ma t'ēepai ichi biiripa t'ĩuji Ak'ōre tede āchi ome. Jītijītia wāji mǎik'aapa o-īapa it'aa t'ĩ wāji Ak'ōremaa. ⁹ Māga unudak'āri, jōmaweda arii p'anadap'edaarā ¹⁰ p'era pik'a para beeji. Mǎgá p'anajida ai naaweda āchia unupatap'edaa perā ma eperā su-ak'i bi p'arat'a iidimaa Ak'ōre tede, chi T'ĩupata Pi-ia apatamāi.

Pedropa jarada Tachi Ak'ōre tede p'anadap'edaarāmaa

¹¹ Mǎgí chiwa bada jipa beeda perā, Pedro mǎik'aapa Juan ik'aawaapa āyaa wāk'aa paji. Āchi p'anajida Ak'ōre te waibia āuk'idaa, Salomón Pórtico ap-atap'edaamāi. Āchima eperāarā jōmaweda p'era pik'a p'ira erreujida. ¹² Pedropa māga unuk'āri, mǎgaji:

—Israel pidaarā, ¿sāap'eda parā p'era para bima? aji. ¿Sāap'eda tai k'ira ak'i jōnima? ¿Parāpa k'īsia p'anik'ā taipa tachi juadoopa na eperā jipajida? ¹³ Tachi chonaarā Abraham, Isaac mǎik'aapa Jacob ijāadap'edaa Ak'ōre Waibiapa ichi Warra Jesús waibiara papiji jōmaarā k'āyaara, ichia oopi badak'a oopachi perā. Mamīda parāpa mǎgí Jesús jita atadap'eda, charraarāmaa teenajida. Maap'eda Pilatopa uchia pēiit'ee pak'āri, parāpa k'iniada-e paji. ¹⁴ Eperā t'āri pia bi p'ek'au k'achia wēe k'ena pēidai k'āyaara, chīara peeparita parāpa uchiapit'aajida. ¹⁵ Mǎgá peepit'aajida Tachi Ak'ōre o ak'ipipari. Mamīda parāpa peepidap'eda, Tachi Ak'ōrepa chok'ai p'irabai

ataji. Taipa māga unujida tachi taupa. ¹⁶ Nāgí eperā jipa beeji ichia ijāada perā Jesupa jipai. Maperāpi jipa beeji, parāpa unu p'anik'a. Jesús jōmaarā k'āyaara waibiara bairā, k'ayaa beerā jipai.

¹⁷ Michi auk'aarā, mia k'awa bi pāchi poroorāpa māik'aapa parāpa Jesús peep-idak'āri, k'awada-e paji iru Tachi Ak'ōrepa pēida tachi k'aripamerā. ¹⁸ Mamīda parāpa māga oo p'anipa Tachi Ak'ōrepa uchiapiji ichia jaradak'a, ichi pedee jarapataarā it'aideepa: ichia pēida piut'ee. ¹⁹ Māpai Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru badade pia k'īsidadap'eda, k'achia oo amāati māik'aapa irude ijāati, irua pāchi p'ek'au k'achia wēpapi'oomerā. ²⁰ Māga ooruta pirā, Ak'ōrepa parā k'āiwee p'anapiit'ee māik'aapa pēit'ee Jesucristo, ichia jirit'erada parā k'aripapariimerā. ²¹ Mamīda Jesús at'āri Ak'ōre eujāde bait'ee, Ak'ōrepa ne-inaa jōmaweda chiwidi pik'a oorū misa, chonaarāweda ichi pedee jarapataarā it'aideepa jaradap'edaak'a. ²² Maapai Moisepa tachi chonaarāmaa māgaji:

'Ak'ōrepa ichi pedee jarapari uchiapiit'ee parā t'āide mi jīak'a. Oopatāati irua jara bik'a. ²³ Māgí Ak'ōre pedee jarapariipa jara bi pedee ūri k'iniada-e p'aniirā Ak'ōre eperāarā p'anīmāiipa āyaa jērek'ooit'ee māik'aapa peek'ooit'ee.' (Dt 18.15-19)

²⁴ 'Ichiaba Samuel beedak'āriipa jōma apemaarā Ak'ōre pedee jarapataarāpa jara-pachida tachia irā unu p'ani. ²⁵ Mapa parāpa k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa jarada chonaarāweda ichi pedee jarapataarā it'aideepa parā irapemaarā-it'ee. Ichiaba ichia jarada Abrahammaa parā irapemaarā-it'ee. Māgaji Abrahammaa:

'Mia na p'ek'au eujādepemaarā jōmaweda k'aripait'eeda aji, pideepa uchiadait'eerā k'ap'ia pari.' (Gn 22.18)

²⁶ Ichia jaradak'a Abrahammaa Tachi Ak'ōrepa parā pia ooji, ichi Warra piup'eda chok'ai p'irabai atak'āri parā t'āide. Māga ooji k'inia bada perā parāpa naapiara ijāadamerā māik'aapa pāchia k'achia oopata oo amaadamerā.

Pedro Juan ome judiorā poroorā k'īrapite

4 At'āri Pedro Juan ome pedeemaa p'ani misa, judiorā p'aareerā pachejida Ak'ōre te waibia jīapataarā poro ome. Ichiaba āchi ome chejida saduceorā. ² K'īrau p'anajida Pedropa māik'aapa Juanpa jaratee p'anadap'edaa perā eperāarā piudap'eda chok'ai p'irabaidai, Jesús p'irabaidak'a. ³ Mapa jita atadachida. K'ewara bada perā, carcelde t'it'aanajida, ai norema ma nepira ak'idait'ee. ⁴ Māga oojida mīda, eperāarā chok'araarāpa Cristode ijāajida, ārapa jarateedap'edaa k'aurepa. Ijāapataarā jōmaweda imik'īraarā aupai cinco mil paji.

⁵ Ai norema Jerusalende abaamaa see nībaji judiorā poro waibiarā, āchi chonaarā māik'aapa Moisepa p'āda jarateepataarā. ⁶ Mama baji ichiaba Anás, judiorā p'aareerā poro waibia pada. Ichiaba baji p'aareerā poro waibia Caifás, Juan, Alejandro māik'aapa Anás ēreerā awaraarā. ⁷ Pedro Juan ome atapijida māik'aapa āchi k'īrapite bainī beepidap'eda, iidijida:

—¿K'ai juapa parāpa jāgee net'aa oo p'anima? maa-e pirā ¿k'aipa jāgá oopi bima? ajida.

⁸ Ak'ōre Jaure Pedro ome bada perā, pia p'anauji:

—Judiorā poro waibiarā māik'aapa chonaarā, ⁹ parāpa taimaa iidiruta, sāga nāgí k'ayaa bada k'aripajida māik'aapa sāga jipa beeji. ¿Māga-ek'ā? aji. ¹⁰ Pia bi. Taipa parā k'īrapite jaradait'ee, jōmaweda Israel pidaarāpa k'awaadamerā. Nāgí eperā parā jōmaarā k'īrapite bainī bi, jipa beeji Jesucristo Nazaretdepema juapa, parāpa kuru-

sode peepidap'edaa m̄aik'aapa Tachi Ak'õrepa chok'ai p'irabai atada. ¹¹ Tachi Ak'õre Ûraa p'ādade jara bi:

‘Te oopataarāpa m̄au k'iniada-e padap'edaa pipiara padachi.’ (Sal 118.22)

¹² Mapa Jesucristodepai ijāa p'ani pirā, it'aa wādait'ee, maarepida awaraa eperā wē-e perā iruk'a na p'ek'au eujāde, tachi o k'achiadeepa k'aripa atait'ee.

¹³ Judiorā poroorā arii p'anadap'edaarāpa unudak'āri Pedro m̄aik'aapa Juan jīp'a pedeemaa p'ani waaweeda-ee, m̄aik'aapa k'awaadak'āri āchi eperā jīp'arā, mak'iaa k'art'a tau k'awada-ee, ak'itrua para beeji. K'awaajida Jesús ome nipapatap'edaa perā, māga pedeejida. ¹⁴ Ma awara chiwa bada āchia jipadap'edaa arii baji. Mapa judiorā poroorāpa p'oyaa p'anaudak'aa paji. ¹⁵ Māpai āchia Juan, Pedro, ma chiwa bada ome taawaa uchiapijida. Maap'eda pedee para beeji āchi pitapai:

¹⁶ —¿K'āata oodait'eema ajida, jā eperāarā ome? Jōmaweda Jerusalendepe-maarāpa k'awa p'ani ārapa ne-inaa pia oodap'edaa, eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Tachia p'oyaa merada-e. ¹⁷ Mamīda írá jaradāma ajida, ma eperāarāmaa jarateenaadamerā Jesupa ne-inaa oopata, māga-e pirā miapidai.

¹⁸ Māpai waya t'ī p'e atajida m̄aik'aapa jarajida waa jarateenaadamerā Jesupa ne-inaa oopata. ¹⁹ Mamīda Pedropa Juan ome p'anaujida:

—Pia k'ísati parāpa. ¿K'āare piata bayama ajida, Ak'õrepa jara bi ooda-e pait'ee, parā pedee ūri k'iniapa? ²⁰ Taipa unudap'edaa m̄aik'aapa ūridap'edaa p'oyaa nepiri amaada-eda ajida.

²¹ Judiorā poroorā arii p'anadap'edaarāpa āchi juade iru p'anajida mīda miapidait'ee, arajāgaa pēijida eperāarā waidoopa. Jōmaweda eperāarā o-īa it'aa t'īmaa p'anapachida Tachi Ak'õremaa, ²² Jesús Jaurepa ma eperā jipat'aada perā, cuarenta años audú iru bita.

Ijāapataarāpa Tachi Ak'õremaa k'aripa iididap'edaa

²³ K'ena pēidap'eda, Pedro Juan ome chejida āchi k'õp'āyoorā p'anadap'edaamaa. Nepirijida judiorā p'aareerā poroorāpa m̄aik'aapa awaraa judiorā poro waibiarāpa āchima jaradap'edaa. ²⁴ Māgi pedee ūridap'eda, jōmaweda auk'a it'aa t'ījida:

—Tachi Waibia, pia pajā, na eujā, p'usa m̄aik'aapa ne-inaa jōmaweda aide nībi ooji. ²⁵ Pi Jaurepa tachi chonaa Davidmaa nāga pedeeji irua pide ijāa bada perā: ‘¿K'āare-it'ee awaraa eujādepemaarā k'īrau p'anapatama? Michi eperāarā paara pariatua k'īsiapata. ²⁶ Na p'ek'au eujādepema reyrā m̄aik'aapa poro waibiarā audua p'anadairā, pedeeteepata k'achia oodait'ee. Pedee k'achia jarapata Tachi Ak'õre āpite m̄aik'aapa ichia rey pēida āpite.’ (Sal 2.1-2)

²⁷ Tachi Waibia, pia jaradak'a David it'aideepa, māga uchiaji. Rey Herodes, Poncio Pilato m̄aik'aapa awaraarā judio-eerā na p'uurude pedeeteeljida Israel pidaarā ome k'achia oodait'ee Jesús, pia pēida oo chemerā pia oopi k'inia bi. ²⁸ Māga oojida pia naaweda k'ísia iru badak'a. ²⁹ Írá Tachi Waibia, ak'íji pi āpite k'achia pedee p'aniirā m̄aik'aapa taimaa waapiara pi ūraa waawee-ee jarateepíji, taipa oo k'inia p'anadairā pia oopi bik'a. ³⁰ Ichiaba tai k'aripáji k'ayaa beerā jipapataadamerā m̄aik'aapa ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa oopataadamerā Jesús t'īde. Iruata pichia oopi bik'a ichita oopari.

³¹ It'aa t'ī aupadak'āri, āchi p'anadap'edaamāi wirriwirria nībeeji. Māpai jōmaweda Ak'õre Jaurepa oopi bik'a oo k'inia p'aneejida m̄aik'aapa Tachi Ak'õrepa ooda Jesús piuda k'aurepa waawee-ee jarateepachida.

Ijāapataarāpa āchi net'aa jedepatap'edaa

³²Maapai ijāapataarā jōmaweda auk'a k'īsiapachida māik'aapa chik'aripa p'anapachida. Apidaapa āchi net'aa iru p'ani āchi-it'ee aupaida adak'aa paji. Jīp'a jōmaarā-it'ee paji. ³³Mapa Ak'ōrepa āchi pia oopachi. K'aripaji Cristopa jirit'eradaarāpa jarateedamerā Jesús chok'ai p'irabaida māik'aapa oodamerā ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. ³⁴Āchi chupiria p'anadak'aa paji. Chi eujā iru beerāpa māik'aapa ne-inaa awaraa iru beerāpa netot'aapachida. ³⁵Māpai ma p'arat'a Cristopa jirit'eradaarāmaa teepachida, jedenadamerā wēe beerāmaa. ³⁶Māga ooji Leví ēreerādepema Josepa. Māgí eperā Chipre isladepema paji. Māgimaa Cristopa jirit'eradaarāpa pedida t'ī bijida Bernabé (jara k'inia bi "T'āri O-īapipari"). ³⁷Māgí eperāpa eujā iru bada netot'aaji māik'aapa ma p'arat'a Cristopa jirit'eradaarāmaa teoji.

Ananías chi wēra Safira ome ne-inaa k'achia ooda

5 Mamīda Bernabepa oodak'a ooda-e paji Ananías chi wēra Safira ome. Māgīrāpa āchi eujā netot'aajida. ²Mamīda māgí eperā chi wēra ome pedeetejida p'arat'a jōma teeda-e pait'ee Cristopa jirit'eradaarāmaa. Ananiapa māgí p'arat'a ūk'urupai teenak'āri, ³Pedropa māgaji:

—Ananías, ¿pi seewa cheruk'ā aji, Ak'ōre Jauremaa, p'arat'a jōma tee chee? ¿Sāap'eda oojima Satanapa oopi bik'a? ⁴¿Jā eujā pichide paji-ek'ā netot'aai naaweda? ¿Ma p'arat'a pichide paji-ek'ā netot'aap'eda? ¿Sāap'eda nāga oo k'iniadachima? Pia eperāarāmaa seewa-e paji. Ak'ōremaata seewajida aji.

⁵Māga ūriruta, Ananías eujāde piu baainaji. Arii p'anadap'edaarāpa unudak'āri, p'erak'oodachida. ⁶Māpai k'ūtrāarā ūk'uruurāpa chi piuda beda atajida māik'aapa ateejida iade.

⁷Hora ōpeemaa Ananías wēra t'ūuji, chi imik'īra piuda k'awa-ee. ⁸Māpai Pedropa irumaa iidiji:

—¿Wāara nāgí p'arat'a pari eujā netot'aajidak'ā? aji.

Ichia p'anauji:

—Netot'aajidapi.

⁹Pedropa māgaji:

—¿Sāap'eda parā pedeetejida Ak'ōre Jauremaa seewadait'ee? Ara cherutada aji, pi imik'īra iadeepa. Naade pi jida auk'a ateedait'eeda aji.

¹⁰Aramata Safira piu baainaji Pedro biiri ik'aawa. K'ūtrāarā t'ūdak'āri, unujida piu bi. Maap'eda ianajida chi imik'īra ik'aawa. ¹¹Jōmaweda ijāapataarā māik'aapa awaraarā māga k'awadap'edaarā p'era para beeji.

Ak'ōre Jaurepa k'aripap'eda, Cristopa jirit'eradaarāpa oopatap'edaa

¹²At'āri Jerusalende p'anide Cristopa jirit'eradaarāpa oopachida ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Maapai jōmaweda Cristode ijāapataarā cheepurupachida Salomón Pórtico apatap'edaamāi, Tachi Ak'ōre te waibia āuk'īdaa. ¹³Apemaarā judiorā Tachi Ak'ōre te waibiade t'ūpataarā waaweeapa araa p'anada-e paji āchi ome. Mamīda pia pedeepachida āchi āpīte, apemaarā Jerusalendepemaarā ome. ¹⁴Māirā māgá t'ūda-e paji mīda āchi ome, Cristode ijāapataarā īwajida, wēraarā māik'aapa imik'īraarā. ¹⁵Cristopa jirit'eradaarāpa

ne-inaa pia oo p'anadap'edaa perā, eperāārāpa āchi k'ayaa beerā calle jā ik'aawa uchia atapachida joip'aruk'a bi ĩri, Pedro wāyaa wāk'āri, chi jaurepa pida āra t'ōbaimerā māik'aapa jipamerā. ¹⁶ Ichiaba p'uuru k'ait'a beerāpa Jerusalendee k'ayaa beerā chok'ara aneepachida māik'aapa ichiaba eperā netuara merātia bee aneepachida. Tachi Ak'ōrepa jōmaweda jipak'oopachi Cristopa jirit'eradaarā juapa.

Cristopa jirit'eradaarā jiridap'edaa miapidait'ee

¹⁷ Unudak'āri jōmaweda Cristopa jirit'eradaarāpa oopata, judiorā p'aareerā poro waibia māik'aapa ūk'uru saduceorā iru ome nipapatap'edaarāpa Cristopa jirit'eradaarā k'īra unuamaa iru p'aneejida. ¹⁸ Mapa Tachi Ak'ōre te waibia jīapataarāmaa atapijida carcelde t'ik'oonadamerā. ¹⁹ Mamīda p'ārik'ua angelpa carcelde t'ūpata ewat'aa cheji. Maap'eda āchi taawaa uchiapik'ooji. Māpai mājaji:

²⁰ —Wāti Tachi Ak'ōre te waibiadee māik'aapa arii p'aniirāmaa jaratēeti Cristopa ooda eperāārā k'aripait'ee it'aa wādamerā.

²¹ Māgā ai norema tap'eweda t'ūjida Ak'ōre tede māik'aapa jarateemaa p'aneejida.

Māimisa ma p'aareerā poro waibiapa māik'aapa ichi ome p'anadap'edaarāpa t'ī pēijida Junta Supremadepemaarā jōmaweda. Ichiaba carceldeepa Cristopa jirit'eradaarā atapijida. ²² Mamīda Ak'ōre te jīapataarāpa carcelde jirinadak'āri, unuda-e paji. Maperā nepiri chejida:

²³ —Ununajidada ajida, carcel te pia jīa nībi, māik'aapa chi jīapataarā ai t'aide jīa p'ani. Mamīda ewa atadak'āri, apida unuda-e paji.

²⁴ Māga ūridak'āri, ma p'aareerā poro waibia apemaarā p'aareerā poroorā ome māik'aapa Ak'ōre te jīapataarā poropa k'awada-e paji k'āata oodai. ²⁵ Māga nide eperā pacheji māik'aapa mājaji:

—Parāpa carcelde t'ik'oodap'edaarā Ak'ōre te waibiade eperāārāmaa jarateemaa p'anida aji.

²⁶ Aramata Ak'ōre te waibia jīapataarā poro apemaarā jīapataarā ome wājida jita p'e atade. Mamīda k'īra jīp'a p'e aneejida, eperāārāpa āchimaā māupa bat'adai jīak'aapa. ²⁷ Pachedak'āri, ak'inī p'aneepijida Junta Suprema k'īrapite. Māpai ma p'aareerā poro waibiapa mājaji:

²⁸ —Taipa parāmaa jarajida waa jarateenaadamerā jā eperāpa oopata. Mamīda māga ooda-e p'ani. Waapiara jōmaweda Jerusalén pidaarāmaa jarateemaa p'ani. Ma awara tāipata jā eperā peet'aajidada a jōni.

²⁹ Apemaarā pari Pedropa p'anauji:

—Taipa ichita Ak'ōrepa oopi bik'a oodait'eeda aji, eperāpa jara bik'a oodai k'āyaara. ³⁰ Tachi chonaarāwedapema Ak'ōrépata Jesús, parāpa kurusode peepidap'edaa, chok'ai p'irabaijiji. ³¹ Tachi Ak'ōrepa iru p'irabai atap'eda, su-ak'ī bijī ichi juaraare, jōmaarā k'āyaara waibiara bairā. Mama bijī eperāārā ak'ipariimerā māik'aapa o k'achiadeepa k'aripa atamerā. K'inia baji Jesús piuda k'aurepa Israel pidaarāpa p'ek'au k'achia oopata oo amaadamerā. Māgā irua wēpapik'ooi ārapa p'ek'au k'achia oopata. ³² Tachi Ak'ōre Jaurepa ma jōma k'awa bida aji. Taipa pida ichiaba māga k'awa p'anida aji, Cristode jīadadak'āri, Ak'ōrepa ichi Jaure taimaa pēida perā.

³³ Judiorā poroorāpa māga ūridak'āri, Cristopa jirit'eradaarā peek'oo k'iniadachida. ³⁴ Mamīda āra t'āide baji fariseo t'ījarapatap'edaa Gamaliel. Māgí Gamalielpa Moisepa p'āda pia k'awaa baji. Mapa eperāārāpa iru t'o p'anapachida.

Māgí bainī beep'eda, Cristopa jirit'eradaarā arak'atia taawaa uchua atapiji.
³⁵ T'ēepai māgaji apemaarā judiorā poroorāmaa:

—Israel pidaarā, pia k'īsiati ne-inaa oodai naaweda jā eperāarāmaa. ³⁶ K'irāpāti mak'iaara taarā-e bi eperā Teudas apatap'edaapa k'īsiaji ichita jōmaarā k'āyaara waibiara pai. Māgí eere cuatrocientos imik'īraarā p'anajida. Mamīda māgí peet'aadak'āri, iru ome nipapatap'edaarā jīchoodachida. Māgā āchia k'īsia iru p'anadap'edaa jōdachi. ³⁷ Ai t'ēepai, Romadepemaarāpa eperāarā t'ī p'āpimaa p'anadak'āri, ichiaba Judas Galileadepemapa māga k'īsiaji. Eperāarā ūk'uruurāpa iru pedee ijāajida. Mamīda ichiaba peet'aadak'āri, iru ome nipapatap'edaarā āyaa er-reudachida. ³⁸ Mapa mia parāmaa ūraait'ee jā eperāarā k'achia oonaadamerā. Āchia jaratee p'ani pirā āchi k'īsiadeepa māik'aapa ne-inaa oo p'ani pirā āchi juadoopa, āchia oopata jōdariyada aji. ³⁹ Mamīda Tachi Ak'ōrēpata āchimaa māga oopi bi pirā, parāpa p'oyaada-eda aji. K'īrak'aupai, Tachi Ak'ōre ome chōomaa p'aneedai.

Āchia Gamaliel ūraa ijāajida. ⁴⁰ Maap'eda Cristopa jirit'eradaarā t'ī p'e atajida māik'aapa wik'oojida. Jarajida waa jarateenaadamerā Jesupa ooda. Maap'eda k'ena pēijida. ⁴¹ Mamīda Cristopa jirit'eradaarā judiorā poroorā k'īrapiteepa o-ia uchua-jida, Ak'ōrepa āchi ita-aria miapida perā Jesús k'aurepa. ⁴² Maap'eda ewari chaa jarateepachida Jesucristota Tachi Ak'ōrepa pēida eperāarā k'aripamerā. Māga jaratee wāpachida Tachi Ak'ōre te waibiade māik'aapa te bee chaa.

Ijāapataarā siete jirit'eradap'edaa Cristopa jirit'eradaarā k'aripadamerā

6 Maapai ijāapataarā chok'arapiara iŵajida. Judiorā griego pedee pedee ataarāpa imiateejida judiorā hebreo pedee pedee ataarāmaa, āchia griego pedee pedee ataarā p'ētrāarā pia ak'idak'aa pada perā ewari chaa ne-inaa jededak'āri k'aripadait'ee. ² Maperā chi doce jirit'eradaarāpa t'ī pēijida jōmaweda Cristode ijāapataarā cheepurudamerā. See nībeek'āri, māgajida:

—K'ōp'āyoorā, tai jua araada-e ijāapataarā jōmaweda ak'idait'ee. Pia-e bida ajida, taipā waa jarateeda-e pait'ee Ak'ōrepa jara pēida Jesucristo k'ap'ia pari, chi ne-inaa wēe beerā ak'i k'iniapa. ³ Mapa eperāarā siete jirit'erāti ma mimia oodamerā. Jiridaipia bi nāgee eperāarā: k'īsia k'awaa beerā; t'āri pia beerā māik'aapa Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a oo k'inia beerā. ⁴ Tai jōdee it'aa t'īmaa p'anadait'ee māik'aapa Ak'ōrepa jara pēida jarateedait'eeda ajida.

⁵ Māpai āchia p'anaujida:

—Pia bida ajida.

Maap'eda jirit'erajida Esteban. Ma eperā Cristode pia ijāaji māik'aapa Ak'ōre Jau-repa oopi bik'a oopachi. Ichiaba jirit'erajida Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Pár-menas māik'aapa Nicolás Antioquiadepema. Naaweda māgí Nicolás Tachi Ak'ōrede ijāak'aa bap'eda, judiorāpa ijāapatade ijāa baji. ⁶ Ma t'ēepai ateejida Cristopa jirit'eradaarā p'anadap'edaamaa. Māgiirā it'aa t'ijida āchi pari māik'aapa jua bijida āchi īri. Māga oojida ak'ipidait'ee ma mimia āchimaa teeruta.

⁷ Ma t'ēepai, Ak'ōrepa ooda Cristo piuda k'aurepa waapiara jarateepachida māik'aapa ijāapataarā waapiara iŵapachida Jerusalende. Judiorā ūk'uru, p'aareerā jida ichiaba Cristode ijāajida.

Judiorã poroorãpa Esteban jita atadap'edaa

⁸ Maapai Jerusalendepemaarã t'ãide Estebanpa oopachi ne-inaa eperãarãpa p'oyaa oodak'aa áchi juadoopa. Mãga oopachi Tachi Ak'õrepa iru k'aripa bada perã. ⁹ Mamĩda ewari aba pachejida judiorã Tachi Ak'õre Ūraa jarateepata tedepema. Ma te t'ijarapachida Esclavoorã P'anadap'eda Uchiadap'edaa. Mãirãpa nepira jiri chejida Estebanmaa. Áchi ome chejida auk'a Cirene p'uurudepemaarã, Alejandría p'uurudepemaarã, Cilicia eujãdepemaarã mãik'aapa Ásia eujãdepemaarã. ¹⁰ Mamĩda aupedeedak'ãri, Esteban p'oyaa k'ĩup'eepidak'aa paji, Ak'õre Jaurepa iru k'ĩsia k'awaapida perã áchia iidida p'anaut'ee. ¹¹ Mapa awaraarãmaa p'aajida seewa jaradamerã ichia pedee k'achia pedeemaa bi Moisés ãpite mãik'aapa Tachi Ak'õre ãpite. ¹² Mágá p'uuru pidaarã, judiorã poro waibiarã mãik'aapa Moisepa p'ãda jarateepataarã k'ĩraupik'oojida Esteban ome. Mãirãpa Esteban jita atadap'eda, atadachida Junta Suprema k'ĩrapite Tachi Ak'õre te waibiade. ¹³ Mãpai ma p'aadap'edaarã aneejida seewa jaradamerã. Mãirãpa mágajida:

—Nãgĩ eperãpa ik'achia pedeeperida ajida, Tachi Ak'õre te ãpite mãik'aapa Moisepa p'ãda ãpite. ¹⁴ Jara bi Jesús Nazaretdepemapa nãgĩ te t'et'ait'ee mãik'aapa tachimaa waa oopi-e pait'ee Moisepa p'ãdade jaradak'a, tachia oodamerã.

¹⁵ Judiorã poroorãpa mãik'aapa arii p'anadap'edaarãpa Esteban ak'idak'ãri, chi k'ĩra ángel k'ĩrak'a unujida.

Estebanpa p'aare poro waibia k'ĩrapite p'anauda

7 Mãpai p'aareerã poro waibiapa iidiji Estebanmaa:

—¿Wãarak'ã aji, na eperãarãpa jara p'ani?

² Irua p'anauji:

—Michi auk'aarã mãik'aapa chonaarã, ũrĩti. Tachi Ak'õre k'ĩra wãree bipa ichi unupijida aji, tachi ak'õchona Abrahammaa Mesopotamia eujãde bak'ãri, Harande banai naaweda. ³ Ak'õrepa jaraji:

'Atabẽipáde aji, pi eujã pi ãreerã ome mãik'aapa wãpáde aji, mia ak'ipiiit'ee eujãmaa.'

(Gn 12.1)

⁴ Mãpai Abraham uchiaji Caldea eujãdeepa mãik'aapa banaji Harande. T'ẽepai chi ak'õre piuk'ãri, Tachi Ak'õrepa Abraham aneeji na eujãdee tachi írá p'animã.

⁵ Mamĩda na eujã maarepida waide tee-e paji irumaa; biiri aba t'iait'ee pida. Jip'a jaraji teeit'ee irudeepa uchiadait'eerãmaa iru piuda t'ẽepai, Abraham waide warra wẽe baji mĩda. ⁶ Ma awara Ak'õrepa jaraji:

'Pideepa uchiadait'eerã p'anapataadait'eeda aji, awaraa eujãde mimiamaa chĩara-it'ee. Mama esclavoorã p'anadait'ee mãik'aapa jãpemaarãpa ãra miapi iru p'anadait'ee cuatrocientos años.' (Gn 15.13)

⁷ Mamĩda Ak'õrepa ichiaba jaraji:

'Mia k'achia ooit'eeda aji, ãra esclavoorã papirutaarã. T'ẽepai ãra mamãik'aapa uchiadait'ee mãik'aapa mimaa it'aa t'ĩdait'eeda aji, na eujãde.' (Gn 5.14)

⁸ Mágá pedee nĩbide Abraham ome, Ak'õrepa jaraji Abrahampa tauchaa bimerã ichi warra k'ap'iade. Tachi Ak'õrepa k'inia baji mágá oodamerã ichi eperãarãpa ak'ipidait'ee ichide ijãa p'ani. Mapa Abraham warra Isaac t'ok'ãri, k'ãima ocho parumaa iru k'ap'iade tauchaa biji. Isaacpa mágá ooji ichi warra Jacob ome. Ichiaba

Jacobpa māga ooji chi warrarā doce ome. Māirādeepa Israel pidaarā ēreerā doce uchiajida.

⁹ Māgí Jacob warrarā pada, tachi chonaarāpa, āchi ipema José k'ira unuamaa iru p'anapachida. Maperā netot'aajida esclavok'a Egiptodee wāyaa wādap'edaarāmaa. Mamīda Tachi Ak'ōre José ome baji. ¹⁰ Maperā k'aripa ataji jōmaweda ne-inaa k'achiadeepa. Ma awara k'isia k'awaapiji māik'aapa k'inia iru bapiji rey Egiptodepema Faraonmaa. Māgipa José Egiptodepemaarā poro waibia papiji ichi palaciode.

¹¹ Ma t'ēepai jarra oojida Egipto eujāde māik'aapa Canaán eujāde. Maperā mak'iara nek'odait'ee wē-e paji. ¹² Mamīda Jacobpa k'awaak'ari Egiptode ne-inaa k'oit'ee paraa, jāmaa pēiji ichi warrarā, ne-inaa netode. Māgí paji tachi chonaarā naapiara wādap'edaa. ¹³ Ai t'ēepai wādak'ari, Josepa ichi ipemaarāmaa k'awaapiji. Madeepa Faraónpa José ēreerā k'awaji. ¹⁴ T'ēepai, Josepa jara pēiji chi ak'ōre Jacob māik'aapa chi ēreerā jōmaweda chedamerā Egiptodee. Āchi setenta y cinco paji. ¹⁵ Māgapi Jacob banaji Egiptode. Mama jai-idaaji. Ichiaba mama tachi chonaarā jai-idaajida. ¹⁶ Jacob biiri māik'aapa chi warrarā biiri ateejida Siquem p'uurudee māik'aapa mama iajida Abrahampa Hamor ēreerā juak'aawa netoda jāirade.

¹⁷ Ewari k'ait'a pak'ari Tachi Ak'ōrepa uchiapiit'ee Abrahamdeepa uchiadap'edaarā Egiptodeepa ichia jaradak'a, āchi chok'ara p'anajida, iwa p'anadap'edaa perā. ¹⁸ Maapai Egiptodepema reypa José k'awa-e pada Faraón paji. ¹⁹ Māgí reypa tachi chonaarā k'uraji waa iwanaadamerā. Āchi chupiria ooji. Jaraji āchi warrarā ewaa t'o k'edeerā ita-aria piupidamerā. ²⁰ Maapai t'oji Moisés. Tachi Ak'ōrepa māgí warra chai pia ak'iji. Mapa chi ak'ōreerāpa atane ōpee warimaa iru p'anajida āchi tede. ²¹ Mamīda p'oyaa waa merada-e paji. Mapa ituaba atabēidak'ari, Faraón k'aupa unu ataji māik'aapa wari ataji ichi warrak'a. ²² Māgapi Moisés wariji Egipto pidaarā t'āide māik'aapa k'awaa wāji ne-inaa k'ira t'ādo Egiptodepemaarāpa k'awa p'anadap'edaak'a. Māpai jōmaarāpa iru k'awajida, irua pedeeda k'aurepa māik'aapa ooda k'aurepa.

²³ "Cuarenta años iru bak'ari, k'isiaji wāit'ee Israel pidaarā ak'ide, ichi auk'arā pada perā. ²⁴ Mamīda unuk'ari Egiptodepemapa ichi auk'aa sīmaa bi, Moisepa k'aripanaji māik'aapa ma Egipto pida pee atapēiji." (Ex 2.11-12)

²⁵ Moisepa k'isiaji ichi auk'arāpa ijāadai Tachi Ak'ōrepa ichi pēida āchi k'aripamerā. Mamīda āchia māga ooda-e paji.

²⁶ 'Ai norema unuji Israel pidaarā omé chōomaa p'ani. Māgá chōonaadamerā māgaji: "¿Pāchi auk'arā-ek'ā aji, jāgá chōo jōnadait'ee?" ²⁷ Māpai chi k'ōp'āyo sīmaa badapa Moisés sīat'aaji māik'aapa māgaji: "¿K'aipa pi tai porok'a bijima aji, taipa oopata ak'imerā?" ²⁸ ¿Mi peet'aa k'inia bik'ā aji, nuweda Egipto pida peet'aadak'a?" ' (Ex 2.13-14)

²⁹ Māga ūrik'ari, Moisés mirudachi. Maap'eda t'imí wāji Madián eujādee. Mama banaji k'ira tewaraak'a. Ariipema wēra atap'eda, warrarā omé paraaji.

³⁰ 'Cuarenta años wāyaap'eda, ewari aba Moisés baji eujā pania wēe bimāi Sinaf ee k'ait'a. Mama bide unuji pak'uru jep'eda t'ipitauk'a urua nībi, angelpa aide ichi unupi bada perā. ³¹ Māgá urua unuk'ari, Moisés k'ait'aara wāji pi-iara ak'it'ee k'āata māga bi. Māga nide ūriji Tachi Ak'ōrepa māgaru:

³² 'Mi pi chonaarā Ak'ōre Waibia; Abraham, Isaac, Jacob ijāadap'edaa Ak'ōre Waibia.' (Ex 3.6)

Māga ūrik'āri, Moisés biiri wēre nībeeji p'era nībipa māik'aapa p'oyaa ak'ik'aa paji ma pak'urumaa. ³³ Māpai Tachi Ak'ōrepa māgaji:

'Pichi chancla ērat'aapāde aji, nama pi mi k'īrapite bainī bairā. ³⁴ Mīa k'awa bi mi eperāarā chupiria chitooni Egiptode. Ūri bi āchi bia chitooni. Mapa cheji k'aripait'ee. Pia auk'a k'aripanāji. Mīa pi Egiptodee pēiit'eeda aji.' (Ex 3.5-10)

³⁵ 'Ai naaweda āchia Moisés pedee ūri k'iniada-e paji nāga p'anauda perā:

'¿K'aipa pi tai porok'a bijima ajida, taipa oopata ak'imerā?' (Ex 2.14)

Māgā yiarāa pik'a iru p'anajida mīda, Tachi Ak'ōrepa ichi āngel pak'uru iiri-idaade unupida k'ap'ia pari Moisés pēiji āchi porok'a. Tachi Ak'ōrepa k'inia baji Moisepa āchi uchua atamerā Egipto pidaarā juadeepa. ³⁶ Māgā Moisepa tachi chonaarā uchua p'e ataji Egiptodeepa. Ichia ne-inaa ooji eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa māgī eujāde, Mar Rojode māik'aapa cuarenta años wāyaaruta misa eujā pania wēe bide. ³⁷ Māgī Moisepa jaraji Israel pidaarāmaa:

'Parādeepa Ak'ōrepa uchiapiit'ee ichi pedee jarapari mi jiak'a.' (Dt 18.15)

³⁸ P'anadak'āri eujā pania wēe bide, Israel pidaarā pari Moisepa pedeeji āngel ome Sinaí eede. Ichiaata Ak'ōrepa jarada naapiara p'āji, tachi chonaarāpa māik'aapa tachia māgī ūraa ijāadap'eda, ichita p'anapataadamerā.

³⁹ 'Mamīda tachi chonaarāpa iru pedee ijāa k'iniada-e paji. Ma k'āyaara waya Egiptodee wā k'iniadachida. ⁴⁰ Mapa Moisés wē-e pak'āri, ichi ipema Aaronmaa māgajida:

'Tachi-it'ee ak'ōre waibiarā oopāde ajida, tachi naa o jaratee wādamerā, k'awada-e p'anadairā sāgataji jā Moisés ome, Egiptodeepa tai āyaa aneeda.' (Ex 32.1)

⁴¹ Māpai oojida p'ak'a chak'ek'a ai k'īrapite it'aa t'īdait'ee. Ne-animalaarā peejiida ai k'īrapite paadait'ee māik'aapa fiesta oojida o-īapa, ma p'ak'a chak'ek'a ooda-it'ee.

⁴² Maperāpi Tachi Ak'ōre āchi ik'aawaapa āyaa wāji. Mapa pajāde nībi ne-inaamaa it'aa t'īpachida, Tachi Ak'ōremaa it'aa t'īdai k'āyaara. Oojida Ak'ōre pedee jarapataarāpa p'ādap'edaade jara bik'a:

'Israel pidaarā, parā cuarenta años eujā pania wēe bide p'anadak'āri, ¿mi-it'ee ne-animalaarā peedap'eda, paapachidak'ā, mide ijāa p'anadap'edaa perā? ⁴³ Ma k'āyaara parāpa it'aa t'īpachida Canaandepemaarā ak'ōre waibia Molocmaa māik'aapa Egiptodepemaarā ak'ōre waibia Refanmaa. Mīa māga k'awa bi ne-inaa pāchi juapa oodap'edaa atee p'anadap'edaa perā pāchi wārutamaa. Mapa mīa parā āyaa jerek'ooit'eeda aji, Babilónia p'uuru k'āyaara t'imiara.' (Am 5.25-27)

⁴⁴ 'Tachi chonaarā eujā pania wēe bide p'anadak'āri, atee pachida Tachi Ak'ōre te ne-ede ooda, k'īrapadait'ee Tachi Ak'ōre arii bi āchi ome. Māgī te oojida Tachi Ak'ōrepa Moisemaa ak'ipidak'a. Oojida aide it'aa t'īpataadait'ee Tachi Ak'ōremaa. ⁴⁵ Ma t'ēepai tachi chonaarā māgī tede it'aa t'īpachida āchi chonaarāpa oodap'edaak'a. Mapa Tachi Ak'ōrepa awaraa p'uuru ome jura chōo p'oyaapik'āri, Josué ome chedap'edaarāpa āchi ome aneejiida māgī te ne-ede ooda. Māgā iru p'anapachida David rey parumaa. ⁴⁶ Tachi Ak'ōrepa Rey David k'inia iru bapachi. Mapa Davidpa iidiji Tachi Ak'ōremaa te waibia oo teeit'ee, te pia oo k'inia bada perā Jacobpa ijāadap'edaa Ak'ōre-it'ee. ⁴⁷ Mamīda David warra Salomonpa Tachi Ak'ōre te waibia ooji. ⁴⁸ Salomonpa māgī te ooji mīda, k'awa p'ani Tachi Ak'ōre Waibia bak'aa te eperāarā juapa oodade. Māga k'awa p'ani Ak'ōre pedee jaraparipa jarada perā:

⁴⁹ 'Mi, Jōmaarā Rey, it'arita baparida aji, māik'aapa eujā mi jua ek'ari bi. ¿Te k'āaredeeta mimaa oo teedait'eema? ¿Sāmata mi īinait'eema? ⁵⁰ ¿Michi juadoopa jōmaweda ooji-ek'ā? aji.' (Is 66.1-2)

⁵¹ Māpai Estebanpa māgaji:

—Parāpa Tachi Ak'ōrede ijāa p'anida apata mīda, t'āri k'achia-idaa p'anapatada aji, ijāadak'aa beerāk'a. Ma awara k'iiri k'isua p'anapata, oo k'iniadak'aa perā Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a. Pāchi chonaarāk'api p'ani. ⁵² Parā chonaarāpa ichita Tachi Ak'ōre pedee jarapataarā jirijida peedait'ee. Peejida chi p'ek'au k'achia wēe bi cheit'ee bida apatap'edaarā. Maap'eda chi p'ek'au k'achia wēe bi chek'āri Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a ooit'ee, iru ichiaba jita atapidap'eda, peepijida parāpa. ⁵³ Parāpata Ak'ōre Ūraa iru p'anapata angeleerā k'aurepa. Mamīda at'āri ooda-e p'anida aji, māgi ūraa jara bik'a.

Esteban peedap'edaa

⁵⁴ Māga ūridak'āri, t'āri k'achiapa Esteban peet'aa k'inia p'aneejida. ⁵⁵ Mamīda Ak'ōre Jaure ichi ome bada perā, it'aa ak'iji māik'aapa unuji Ak'ōre k'īra wāree māik'aapa Ak'ōre juaraare Jesús bainī bi. ⁵⁶ Māpai māgaji:

—Ak'idapāde aji. Mia unu bi pajā ewa nībi māik'aapa unu bi Eperā Ak'ōre Truadepepa Ak'ōre Waibia juaraare.

⁵⁷ Mamīda āchi k'iiri t'ap'ak'oodachida māik'aapa golpe biadap'eda, jōmaweda iru īri wājida. ⁵⁸ Jerusalén p'uurudeepa uchua atadap'eda, māupa bat'amaa p'aneejida iru peet'aadait'ee. Auk'a k'aripajida Esteban imiateedap'edaarāpa. Āchi īripema p'aru jīpatap'edaa ata bijida eperā Saulo apatap'edaa biiri ik'aawa irua ak'imerā, āchia māu bat'aruta misa.

⁵⁹ Māupa bat'amaa p'anide Esteban it'aa t'iji:

—Tachi Waibia Jesús, mi jaure pichimaa atéeji.

⁶⁰ T'ēepai bedabajji māik'aapa golpe it'aa t'iji:

—Tachi Waibia, āchi chupiria k'awāaji, mi nāgā k'achia oo p'ani mīda.

Māga jarap'eda, piuji.

Saulopa ijāapataarā miapiit'ee jirida

8 ¹⁻² Esteban peedak'āri, Saulo mama baji ak'iit'ee, ichi judiorā poroorā eere bada perā. Esteban piup'eda, ūk'uru Tachi Ak'ōrede ijāapataarāpa iajida; ichiaba audú jēejida iru-it'ee.

Ma ewatedeepa Jerusalende Cristode ijāadak'aa beerāpa irude ijāapataarā jirijida peedait'ee. Mapa jōmaweda miruk'oodachida Judea eujādee māik'aapa Samaria eujādee. Cristopa jirit'eradaarā aupai miruda-e paji. ³ Māgā jiri p'ani misa, Saulopa Cristode ijāapataarā auk'a jiripachi. Te chaa t'iu wāpachi wēraarā imik'īraarā ome jita p'eit'ee. Maap'eda carcelde t'ipik'oopachi.

Samariade jarateedap'edaa Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee

⁴ Saulopa māga oo baji mīda, chi Jerusalendeepa mirudap'edaarāpa jaratee wāpachida Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee āchi wārutamaa. ⁵ Felipe wāji Samaria eujādee māik'aapa Cristopa ooda jarateepachi. ⁶ Arii p'anadap'edaarāpa māga ūridak'āri māik'aapa unudak'āri irua ooda eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa, waapiara k'awa k'inia p'anajida. ⁷ Mama Felipepa uchiapik'oopachi netuaraarā merātia bee eperāarā chok'ara k'ap'iadeepa. Māgi netuaraarā āra k'ap'iadeepa bia

uchia wāpachida. Ma awara Felipepa jipak'oopachi eperāārā chok'ara chiwa beerā māik'aapa p'oyaa āchi biiripa pia nipadak'arā. ⁸ Maperā ma p'uurudepemaarā o-ia p'anapachida.

⁹ Mamida mama bapachi eperā t'ijarapatap'edaa Simón. Māgipa petau tau k'awaa baji māik'aapa ma eujādepemaarā k'ūra p'e iru bapachi ichia oo bi k'aurepa. Mapa āchi t'āide eperā waibia k'a bapachi. ¹⁰ Waibiara beerā, ek'ariara beerāpa paara iru pedee ūri k'inia p'anapachida māik'aapa māgapachida:

—Tachi Ak'ōrepata irumaa nāga oopi bi.

¹¹ Irua jararu ijāapachida, ichi petau taupa k'ūrap'e iru bada perā. Taarāji ma k'apite bi. ¹² Mama bide Felipepa jarateji: Jesucristo Tachi Ak'ōrepa pēida māik'aapa iru k'aurepa Tachi Ak'ōrepa eperāārā p'ek'au k'achia wēpapi'oopari. Māga ijāadak'āri, māpema imik'īraarā māik'aapa wēraarā poro choopijida. ¹³ Simonpa pida ijāaji. Maap'eda poro choopiji māik'aapa nipaji Felipe ome. Unuk'āri Felipepa ne-inaa oo bi eperāārāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa, ichia k'awa-e bapachi sāga k'īsiai.

¹⁴ Cristopa jirit'eradaarā Jerusalende p'anadap'edaarāpa ūridak'āri Samaria pidaarāpa ijāaruta Ak'ōrepa ooda Cristo piuda k'aurepa, maaaa pēijida Pedro Juan ome. ¹⁵ Arii panadak'āri, it'aa t'ijida Samaria pidaarā Cristode ijāapataarā pari, Tachi Ak'ōre Jaure āra ome ba chemerā, ¹⁶ waide Ak'ōre Jaure āra k'ap'ide ba che-e bada perā. Jip'a poro choopijida Tachi Waibia Jesús t'ide, ak'ipidait'ee irude ijāadap'edaa. ¹⁷ Māpai Pedropa māik'aapa Juanpa jua bidak'āri āra īri, māgā Ak'ōre Jaure ba cheji āra ome.

¹⁸ Simonpa unuk'āri Ak'ōre Jaure che bi Cristopa jirit'eradaarāpa jua birutade eperāārā īri, p'arat'a teet'ee paji, ichia auk'a māga ooit'ee. ¹⁹ Māgaji:

—Mimaa k'awaapidapāde aji, ichiaba mia jua bik'āri eperā īri, Ak'ōre Jaure iru ome ba chemerā.

²⁰ Māpai Pedropa p'anauji:

—iPichi p'arat'a ome atua baileepāde aji, k'īsia bairā neto atai Tachi Ak'ōrepa oopipari ichi jirit'eradaarāmaa! ²¹ Pia na mimia p'oyaa oo-e, Ak'ōre k'irapite k'ira jip'a k'īsia-e bairā. ²² Māgā k'īsia amāaji māik'aapa Tachi Ak'ōremaa chupiria iidji. Māga oorura, Tachi Ak'ōrepa perdonaapi pia k'achia oo k'inia bi. ²³ Mia māga jara bi k'awa bairā pi t'āride tai ome k'irau bi, waibiara paruta perā pi k'āyaara nāpemaarā k'irapite. Wāara pi at'āri p'ek'au k'achia jua ek'ari bi.

²⁴ Māpai Simonpa p'anauji:

—Parāpa Ak'ōremaa chupiria iididapāde aji mi pari, mi baainaamerā parāpa mimaa jaradap'edaade.

²⁵ Maap'eda Pedropa Juan ome ma p'uurudepemaarāmaa jarajida āchia unudap'edaa Jesús ome nipadak'āri. Ichiaba Tachi Ak'ōrepa jara pēida jarateejida. Ma t'ēpai chejida Jerusalende. Mamida ode Samariade p'uuru bee chaa jaratee che wāpachida Tachi Ak'ōrepa pedee pia jara pēida Cristode.

Felipe Etiopía eujādepema poro ome unuda

²⁶ Ma t'ēpai, Tachi Ak'ōrepa ichi ángel pēiji Felipemaa jaramerā:

—Wāji barree, Jerusalendeepa chonaarāwedapema Gaza p'uurudee wāpari ode. Māgí o wāyaapari eujā pania wēe bide.

²⁷ Māpai Felipe wāji māik'aapa ode unuji eperā Etiopía eujādepema. Māgí Etiopiadepemaarā poro waibiara paji. Āchi reina p'arat'a jāpari paji. Ichi wā baji Jerusalendee Tachi Ak'ōremaa it'aa t'ide. ²⁸ Mata waya che wāji ichi eujādee. Su-ak'i baji ichi caballopa jidiupata carrode māik'aapa lee wāji chonaarāwedapema Ak'ōre pedee jarapari Isaíapa p'āda.

²⁹ Māgá wāde, Ak'ōre Jaurepa māgaji Felipemaa:

—Wāji jā carro k'ait'a.

³⁰ Felipe ma carro ik'aawa pak'āri, ūriji Etiopiadepemapa Isaíapa p'āda leemaa bi. Māpai iidiji:

—¿K'awa bik'ā aji, k'āata jara k'inia bi pia leemaa bi?

³¹ Etiopiadepemapa p'anauji:

—¿Sāga mia k'awaayama aji, apidaapa mimaa jarateeda-eeta?

Māpai Felipemaa chupiria iidiji bataumerā māik'aapa ichi ik'aawa su-ak'i beemerā. ³² Isaíapa p'ādadepera ichia leemaa badade nāga p'ā baji:

'Iru ateejida oveja ateepatak'a chi peepatamaa. Ara oveja k'ūp'ee baparik'a chi k'ara t'iimaa p'anadak'āri, māga pik'a iru k'ūp'ee baji. ³³ Iru k'īra nejasiapijida māik'aapa maarepida chupiria k'awada-e paji. Āchi audū t'āri k'achia-idaa p'anadap'edaa perā, pee atapēijida. Maperā irudeepa warra apida uchiada-e paji. Māgá iru peedak'āri, uchiapijida na p'ek'au eujādeepa.' (Is 53.7-8)

³⁴ Māpai Etiopiadepemapa Felipemaa iidiji:

—Mi chupiria k'awāaji. ¿K'aideta pedeemaa bima aji, na Ak'ōre pedee jaraparipa; ichide wa awaraa eperāde?

³⁵ Māpai Felipepa ma Etiopiadepemamaa māgaji:

—Pia leemaa bi Tachi Ak'ōre Warrade; Jesús p'asada.

Māpai Felipepa jarateemaa beeji jōma Jesupa ooda eperāarā k'aripait'ee.

³⁶ Maap'eda waawipai ode wāyaadak'āri pania paraamāi, māgí eperāpa māgaji:

—Nama pania paraa. ¿Sāap'eda mi poro choo-ema? aji.

³⁷ [Felipepa p'anauji:

—Pia wāara Jesucristode ijāa bi pirā, pia bida aji.

Ma eperāpa māgaji:

—Mia ijāa bida aji, Jesucristo Tachi Ak'ōre Warra.]

³⁸ Ma carro t'ibaipip'eda, āchi omeē weda irabajjida māik'aapa wājida pania paraama. Mama Felipepa poro chooji. ³⁹ Paniadeepa uchiadak'āri, Felipe wēpadachi Tachi Ak'ōre Jaurepa ateeda perā. Ma Etiopiadepemapa waa unu-e paji. Mamīda ichi o-īa wāji ichi eujādee. ⁴⁰ Māimisa Ak'ōre Jaurepa Felipe uchiapiji Azoto p'uurude. Mamāik'aapa p'uuru bee chaa Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee jaratee wāpachi Cesarea p'uurude panarumaa.

Saulopa Cristode ijāada

(Hch 22.6-16; 26.12-18)

9 Felipepa māga oo bi misa, Saulopa Cristode ijāapataarā peek'ooit'eeda apachi. Mapa wāji judiorā p'aareerā poro waibiamaa ² māik'aapa iidiji k'art'a p'ā teedamerā. K'īsia iru baji wāit'ee Damasco p'uurudee Tachi Ak'ōre Ode P'anīrāda apata jiride, imik'īraarā wēraarā ome, māgīrā jita p'e ateeit'ee Jerusalendee. Ma k'art'a p'ādap'edaade jaraji Saulopa oo k'inia bi, judiorā poroorāpa Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata te bee chaa k'awaadamerā māik'aapa k'aripadamerā. ³ Ma k'art'a p'ādap'edaa

atap'eda, Saulo wāji. Damasco k'ait'a pa wāk'āri, it'ariipa ichi īri īdaa jēra t'ūdachi.

⁴ Māga unuk'āri, Saulo eujāde baainaji. Maap'eda pedee ūriji:

—Saulo, Saulo ¿sāap'eda michideerā jiri nima? aji.

⁵ Saulopa iidiji:

—¿Pi, k'aima? aji.

Chi pedee badapa p'anauji:

—Mi Jesupī, pia jiri ni eperāarā poro waibia. ⁶ P'irabáiji māik'aapa wāji p'uurudee. Mama jaradai pia k'āata ooit'ee.

⁷ Saulo ome wā nipadap'edaarā pedee wēe ak'inī p'aneejida p'era jōnipa, ārapa pedee ūridap'edaa perā. Mamida unuda-e paji k'aipata pedee bi. ⁸ Ma t'ēepai Saulo p'irabaidachi. Mamida tau ēek'āri, maarepida unuk'aa paji. Māgá juade jitadap'eda, ateejida Damascodee. ⁹ K'āima ōpee mama baji tau p'āriu; maarepida ne-inaa to-ee māik'aapa nek'o-ee.

¹⁰ Ma p'uurude bapachi eperā Cristode ijāapari, t'ijarapatap'edaa Ananías. Saulo māga bi misa, Ak'ōrepa k'āimok'araa pik'a bide Ananías t'ijaraji. Ichia p'anauji:

—Tachi Waibia, mi nama bida aji.

¹¹ Ak'ōrepa māgaji:

—Wāji calle t'ijarapata Derechamaa māik'aapa Judas tede iidiji Tarso pida, t'ijarapata Saulo. Māgipa mimaa it'aa t'īmaa bida aji. ¹² Māgimaa k'āimok'araa pik'a bide mia unupijida aji, eperā t'ijarapata Ananías wāru irumaa māik'aapa jua biru iru īri, waya pia unumerā.

¹³ Māga ūrik'āri, Ananiapa māgaji:

—Tachi Waibia, mia ūridooda aji, jā eperāpa pide ijāapataarā miapida Jerusalende. ¹⁴ Irá nama che bi p'aareerā poroorāpa k'aripa k'inia p'anadairā. Maperā pēijidada aji, pide ijāapataarā jita p'e atade.

¹⁵ Mamīda Ak'ōrepa p'anauji:

—Wāpāde aji, mia iru jirit'erada perā mi ūraa jarateenamerā awaraa eujāde-pemaarāmaa māik'aapa āchi reyrāmaa, ichiaba Israel pidaarāmaa. ¹⁶ Mia irumaa k'awapiit'eeda aji, sāgapī iru mia iru p'anapataadait'ee, mia ooda jaratee k'inia bi k'aurepa.

¹⁷ Maap'eda Ananías wāji Saulo badamaa. Teeda panap'eda, jua biji iru īri māik'aapa māgaji:

—K'ōp'āyo Saulo, pia unuda ode che wāk'āri, Tachi Waibia Jesupata mi pēijida aji, pia waya unumerā māik'aapa Tachi Ak'ōre Jaure ome beemerā.

¹⁸ Aramata Saulo taudeepa chik'o escamak'a baaijida māik'aapa waya pia unu beejī. Maap'eda poro choopiji Ananiamaa. ¹⁹ T'ēepai nek'oji waya juatau paraait'ee. Ewari chok'ara-ee beejī Damascodepemaarā Cristode ijāapataarā ome.

Saulopa Damasco p'uurude jarateeda

²⁰ Saulopa jarateenapachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede. Jarapachi Jesuta Tachi Ak'ōre Warra. ²¹ Māga ūridak'āri, jōmaarāpa ak'itrua para beepachi māik'aapa māgapachida:

—¿Nāgī paji-ek'ā ajida, Jerusalende jiri nipapata peeit'ee jōmaweda Jesude ijāapataarā? ¿Ichiaba nama cheji-ek'ā ajida, ijāapataarā jita p'e ateede p'aareerā poroorāmaa?

²² Māga jarapachida mīda, Saulopa ewari chaa waapiara jarateepachi Jesuta Tachi Ak'ōrepa pēida eperāārā k'aripamerā. Mapa judiorā Damascode p'anapatap'edaarāpa k'awadak'aa paji k'āata k'īsiadai.

Saulo judiorā juadeepa uchiada

²³ Ma t'ēepai taarā pak'āri, judiorāpa pedeeteējida Saulo peet'aadait'ee. ²⁴ Mamīda ichia k'awaa ataji. Āstaawa māik'aapa p'ārik'ua p'uuru t'īupata chaa ot'ewa p'anapachida uchiak'āri jita atadait'ee. ²⁵ Mamīda ijāapataarāpa k'oraa choma bide t'i atajida māik'aapa chi p'uuru ik'aawa t'iak'au jēra bi īriipa irabai pēijida. Māgā mirudachi.

Saulo Jerusalende

²⁶ Mamāik'aapa Saulo Jerusalendee wāji. Mama ijāapataarā ome k'ōp'āyo meraa k'inia baji. Mamīda jōmaarāpa iru waawee p'anapachida. Ijāadak'aa paji wāraa irua Cristode ijāa bi. ²⁷ Awaraa ijāapataarā māga p'anajida mīda, Bernabepa ateeji Cristopa jirit'eradaarāmaa. Nepiriji Saulopa Tachi Waibia unuda Damasco ode māik'aapa Jesupa irumaa pedeeda. Maap'eda nepiriji Saulo Damascode bak'āri, waawee-ee jarateemaa bada Jesupa ooda. ²⁸ Māgā Saulo beeji Jerusalende māik'aapa nipapachi Cristode ijāapataarā ome. Mama bide Cristopa ooda waawee-ee jarateepachi judiorāmaa. ²⁹ Ichiaba aupedeepachi judiorā griego pedee pedeepataarā ome. Mapa ārapa iru peet'aa k'inia p'anapachida. ³⁰ Cristode ijāapataarāpa māga k'awaadak'āri, ateejida Cesarea p'uurudee. Mamāik'aapa pēijida Tarso p'uurudee.

³¹ Maapai ijāapataarā Judeadepemaarā, Galileadepemaarā māik'aapa Samariadepemaarā k'āiwee p'anapachida. Ak'ōre Jaurepa āchi k'aripapachi perā, waapiara oo k'awaa wāpachida Tachi Ak'ōrepa oopi k'inia bi māik'aapa chok'araara iwa wāpachida.

Pedropa eperā t'ījarapatap'edaa Eneas jipada

³² Maapai Pedropa Cristode ijāapataarāmaa p'asia nipak'āri, panaji Lida p'uurude.

³³ Mama ununaji eperā t'ījarapatap'edaa Eneas. Māgī ocho años iru baji chiwa bi.

³⁴ Ma eperā unuk'āri, Pedropa irumaa māgaji:

—Eneas, Jesucristopa pi jiparupi. P'irabaipáde aji, māik'aapa pichi p'aru bedáji.

Aramata Eneas p'irabaidachi. ³⁵ Chok'ara Lida p'uurude p'anapatap'edaarāpa māik'aapa Sarón eujāde p'anapatap'edaarāpa Eneas jipa bi unudak'āri, Jesucristode ijāajida.

Dorcas piup'eda, chok'ai p'irabaida

³⁶ Maapai Jope p'uurude baji wēra Cristode ijāapari, t'ījarapachida Tabita; griego pedeede Dorcas apata. Māgī wērapa awaraarā k'aripapachi māik'aapa chupiria beerāmaa ne-inaa teepachi. ³⁷ Ma wēra k'ayaadachi māik'aapa jai-idaaji. Judiorāpa oopatap'edaak'a iru k'ap'ia k'uit'aadap'eda, te it'ipema pisode binajida. ³⁸ Maapai Pedro Lida p'uurude baji. Lida Jope p'uuru k'ait'a bada perā, ijāapataarāpa eperāārā omé pēijida irumaa. Māganajida:

—Isapai chepáde ajida, Jopedee.

³⁹ Pedro wāji āchi ome māik'aapa panadak'āri, ateejida piuda bīmaa. Jōmaweda p'ētrāarā jēe para baji iru ik'aawa māik'aapa Pedromaa ak'ipijida Dorcapa p'aru k'aat'ida chok'ai bak'āri. ⁴⁰ Pedropa jōmaweda taawaa uchiapik'ooji. Māpai bed-abaipe'da, it'aa t'iji. T'ēepai jai-idaa badamaa ak'iji māik'aapa māgaji:

—¡Tabita, p'irabáiji!

Iru tau ēeji māik'aapa Pedro unuk'āri, su-ak'i beejī. ⁴¹ Pedropa juadeepa p'irabai ataji māik'aapa t'ī p'ejī chi p'ētrāarā māik'aapa awaraa ijāapataarā, āchīmaa ak'ipiit'ee chok'ai bi. ⁴² Jopedepemaarāpa māga k'awaadak'āri, chok'ara Cristode ijāajida. ⁴³ Maperā Pedro k'āima chok'ara beejī ma p'uurude, ne-e p'oopari t'ijarapatap'edaa Simón tede.

Corneliopa Pedro t'ī pēida

10 Pedro Joep p'uurude bi misa, Cesarea p'uurude baji eperā t'ijarapatap'edaa Cornelio. Māgī Romadepema soldaorā batallondepema poro paji. Ma batallón t'ijarapachida Italiadepema. ² Māgī eperā t'āri pia bapachi. Ichi tedepemaarā ome Tachi Ak'ōrede ijāapachida. Ichiaba p'arat'a teepachi judiorā k'aripait'ee māik'aapa Tachi Ak'ōremaa it'aa t'ipachi.

³ Ewari aba a las tres, k'āimok'araa pik'a bide taawapemak'a unuji it'aripema ángel ichimāi t'ūuru māik'aapa jararu:

—¡Cornelio!

⁴ Corneliopa waaweede māgī ángel k'īra ak'i nībeep'eda, iidiji:

—¿K'āata k'inia bīma? aji.

P'anauji:

—Tachi Ak'ōrepa ūrijida aji, pia it'aa iidida māik'aapa unu bi pia p'arat'a teepari chupiria beerāmaa. Pia pia oo bi iru k'īrapite. ⁵ Eperā pēiji Joep p'uurudee aneemerā Simón Pedro apata. ⁶ Irua pīmaa Ak'ōre net'aa jarateet'ee. Awaraa Simón, ne-e p'oopari tede bi. Māgī p'usa ide baparida aji.

⁷ Ma ángel ichi ome pedeemaa bada wāk'āri, Corneliopa t'ī pēiji ichi mimiapataarā omé māik'aapa Romadepema soldao aba Ak'ōrede ijāa bada. ⁸ Ichia k'āimok'araa pik'a bide unuda nepirip'eda, āchi pēiji Jopedee.

⁹ Ai norema imat'ipa āchi Joep p'uuru k'ait'a wārutade, Pedro wāji terrazade it'aa t'īde. ¹⁰ Mama bide jarrapisia nībeejī. Nejoomaa p'ani misa, ichia k'āimok'araa pik'a bide ¹¹ unuji pajā ewadaru. Madeepa it'ariipa che wāji lienzo'k'a bi. Ma k'ī chaa jī beejī. ¹² Māgī p'arude ne-animalaarā k'īra t'ādoos p'anajida: biiripa nīuteepata, bipa nīuteepata māik'aapa wāabaipata. ¹³ Pedropa māga ak'i bide pedee ūriji:

—Pedro, p'irabáiji. Péeji māik'aapa k'opáde aji.

¹⁴ Pedropa p'anauji:

—Tachi Waibia, k'o-eda aji, michi t'oru weda waide k'ok'aa perā jāgee ne-animalaarā, pia k'oik'araa bida ada.

¹⁵ Waya pedee ūriji:

—Ak'ōrepa k'oipia papida k'oik'araa bida anaapáde aji.

¹⁶ Jarada ōpee māga jarap'eda, māgī lienzo'k'a bi waya it'aa wāji. ¹⁷ Pedropa k'īsia beejī k'āata jara k'inia baji ichia unuda māgī k'āimok'araa pik'a badade. Māga nīde Simón te iidi wādapa Cornelio mimiapataarā pachejida te t'ūpata t'aide. ¹⁸ Arii panadak'āri, iidijida:

—¿Nama bik'ā ajida, eperā t'ijarapata Simón Pedro?

¹⁹ At'āri Pedro k'isiamaa bide ichi k'āimok'araa pik'a badade, Ak'ōre Jaurepa mā-gaji irumaa:

—Eperā ōpeerāpa pi jiri nidada aji. ²⁰ P'irabáiji māik'aapa irabáiji. Wáji āra ome k'isia-ee, miata āra pēida perā.

²¹ Pedro irabaip'eda, māgaji ma eperāarāmaa:

—Mida aji, parāpa jiri p'ani. ¿K'āata oo che p'anima? aji.

²² P'anaujida:

—Tai chejida Cornelio, Romadepema soldaorā poropa pēida perā. Iru Tachi Ak'ōrede ijāapari māik'aapa t'āri pia bapari. Mapa jōmaweda Cesareadepema judiorāpa iru k'inia iru p'anapata. It'aripema angelpa jaraji irumaa tai pēimerā pi atade, pi iru temaa wāmerā jarateede.

²³ Māpai Pedropa teeda t'ūpip'eda, nek'opiji māik'aapa p'aru teeji k'āidamerā. Ai norema, Pedro wāji āchi ome. Jopedepema ijāapataarā ūk'uruurāpa iru k'ōp'āyanajida.

²⁴ Ai norema panajida Cesareade, Corneliopa nimaa badamāi, ichi te pidaarā ome māik'aapa ichia t'ī pēida k'ōp'āyoorā k'iniarā ome. ²⁵ Pedro ai temaa panak'āri, Cornelio taawaa cheji māik'aapa Pedro k'īrapite bedabaidachi, irumaa it'aa t'īt'ee.

²⁶ Mamīda Pedropa p'irabaipiji, māik'aapa māgaji:

—Mi jida pik'a, eperā jīp'aada aji.

²⁷ Maap'eda pedee wādapa teeda t'ūjida eperāarā see nībadamāi. ²⁸ Māpai Pedropa māgaji:

—Parāpa k'awa p'anida aji, tai judiorā t'ūdai'araa bi judio-eerā tede māik'aapa k'ōp'āyo meraadaik'araa bi parā ome. Mamīda Tachi Ak'ōrepa mīmaa k'awapijida aji, jōmaarā ome k'ōp'āyo meraaipia bi. ²⁹ Maperā jararutata mi cheji, k'isia-ee. Īrā k'awa k'inia bida aji, ¿k'āare-it'eeta mi t'ī pēiji?

³⁰ Corneliopa p'anauji:

—K'āima k'īmari paruda aji, na horak'a k'ewara, mi it'aa t'īmaa bi misa, eperā p'aru uchiterree jī bi mi k'īrapite bainī ba cheji. ³¹ Jaraji ma eperāpa: “Cornelio, Ak'ōrepa ūrijida aji, pia it'aa iidida māik'aapa unu bida aji, pia p'arat'a teepari chupiria beerā-maa. Pia pia oo bi iru k'īrapite. ³² Eperā pēipāde aji, Jope p'uurudee eperā t'ījarapata Simón Pedro atade. Iru baparida aji, awaraa Simón ne-e p'oopari tede p'usa ide.”

³³ Maperā mia isapai pēiji pi jiride māik'aapa pi t'āri pia bairā, cheji. Īrā nama jōmaweda p'ani misa Ak'ōre k'īrapite, taipa ūri k'inia p'anida aji, jōma Tachi Ak'ōrepa pīmaa jarapiru.

Pedropa Cornelio tede jarada

³⁴ Māpai Pedro pedeemaa beeji:

—Īrā wāara mia k'awaaruda aji, Tachi Ak'ōrepa mi auk'arā apemaarā k'āyaara pipiara ak'i-e bi. ³⁵ Awaraa eujādepemaarā jida k'inia iru bapari ichide ijāadak'āri māik'aapa ne-inaa pia oodak'āri. ³⁶ Tachi Ak'ōrepa k'awapiji Israeldeepa uchi-adap'edaarāmaa ichia āchi k'āiwee p'anapiit'ee Jesucristo k'aurepa, iru jōmaarā Waibia perā. ³⁷ Parāpa pia k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa ooda Galilea eujāde māik'aapa Judea eujāde, Juanpa poro choopia bida a nipada t'ēepai. ³⁸ Ichiaba k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa Jesús Nazaretdepema pēida ichia oopi bik'a oomerā, ichi Jaurepa k'aripap'eda. Māgí Jesupa ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa oo nipaji māik'aapa jipapachi eperāarā netuara merātia beerā. Māga oopachi Tachi

Ak'õre iru ome bada perã. ³⁹Tai iru ome nipapatap'edaarãpa unujida jômaweda irua ooda Judea eujãde mãik'aapa Jerusalén p'uurude. Ichiaba p'anajida iru kuru-sode peedak'ãri. ⁴⁰Mamĩda Tachi Ak'õrepa iru chok'ai p'irabai ataji k'ãima õpeemaa, maap'eda taimaa unupiji. ⁴¹Judiorã jõmaarãmaa unupi-e paji. Jip'a taimaapaita unupiji, Tachi Ak'õrepa ai naaweda tai jirit'erada perã iru unudamerã. Chok'ai p'irabaida t'ẽepai iru tai ome nek'oji ak'ipit'ee wãara chok'ai bi. ⁴²Ai t'ẽepai irua tai pẽiji judiorãmaa jaranadamerã taipa unudap'edaa mãik'aapa jarateenadamerã iruta Tachi Ak'õrepa bida jõmaarã Waibia. Ak'õre ewari waibia ewate chok'ai p'aniĩrãpa oopata mãik'aapa piudap'edaarãpa oopatap'edaa ak'iit'ee. ⁴³Jômaweda Ak'õre pedee jarapataarãpa irua ooi't'ee bada k'awa p'anajida mãik'aapa jarapachida Tachi Ak'õrepa iru k'aurepa wẽpapipariit'ee irude ijãarutaarãpa p'ek'au k'achia oopata.

Tachi Ak'õre Jaure judio-eerãmaa cheda

⁴⁴At'ãri Pedro pedeemaa bide, Ak'õre Jaure cheji chi ũrimaa p'anadap'edaarãmaa. ⁴⁵Judiorã ijãapataarã Pedro ome chedap'edaarã ak'itrua para beeji, Tachi Ak'õrepa ichi Jaure ba chepida perã judio-eerã k'ap'iade. ⁴⁶Ūripachida pedee para bi ãchia k'awada-e p'ani pedeede mãik'aapa Ak'õremaa it'aa iidi para bi. ⁴⁷Mãpai Pedropa mágaji:

—Tachi Ak'õrepa na eperãarãmaa ichi Jaure pẽiru taimaa pẽidak'a. Mãga bita, ¿k'aipa poro choonaapáde adayama? aji.

⁴⁸Mãpai Pedropa jaraji Jesucristo t'ide poro choopidamerã. Maap'eda Corneliopa chupiria iidiji Pedromaa ãchi ome taarã beemerã.

Pedropa nepirida ijãapataarã Jerusalende p'anadap'edaarãmaa

11 Cristopa jirit'eradaarã mãik'aapa apemaarã ijãapataarã Judea eujãde p'aniĩrãpa ũrijida judio-eerãpa Tachi Ak'õrepa jara pẽida ũridap'eda, ichiaba Cristode ijãadap'edaa. ²Mapa Pedro waya chek'ãri Jerusalendee, ũk'uru judiorã Cristode ijãa p'anadap'edaarã k'irau p'anajida irua ooda k'aurepa judio-eerã t'ãide. ³Iidijida:

—¿Sãap'eda judio-eerã ak'inajima? ajida. ¿Sãap'eda ãra ome nek'ojima? ajida.

⁴Mãpai Pedropa nepirimaa beeji jômaweda Tachi Ak'õrepa ichimaa k'awapida:

⁵—Mi bajida aji, Joep p'uurude. It'aa t'ĩmaa bide k'aimok'araa pik'a bide unuji lienzo k'a bi it'ariipa mimaa che wã. Ma k'ĩ chaa jĩ beeji. ⁶Pi-ia ak'iji k'awaaitee k'ãata edajãde paraaji. Unuji ne-animalaarã k'ĩra t'ãdoo, biĩriipa nĩuteepata, k'achia beepata, bipa nĩuteepata mãik'aapa wãabaipata. ⁷Maap'eda pedee ũriji: “Pedro, p'irabãiji. Peep'eda, k'óji.” ⁸Mãpai mia p'anauji: “Waide jãgee ne-animalaarã pia k'oik'araa bida adadepema k'ok'aada” aji.

⁹Mãpai it'ariipa waya pedeeji: “Ak'õrepa k'oipia papida k'oik'araa bida anãaji.”

¹⁰Jarada õpee mãga jaraji. Maap'eda ma lienzo k'a bi waya it'aa jidiu ataji. ¹¹Ara-mata eperãarã õpee pẽidap'edaa Cesareadeepa mi jiri chejida mi te badamãi.

¹²Tachi Ak'õre Jaurepa mimaa jaraji wãmerã ãra ome, k'ĩsia-ee. Na k'õp'ãyoorã seis wãjida ichiaba mi ome. Jômaweda t'ĩujida ma eperã ichi mimiapataarã pẽi bada temã. ¹³Ma eperãpa taimaa nepiriji ichia ángel unuda mãik'aapa ma angelpa jarada: “Eperã pẽipáde aji, Joep p'uurudee eperã t'ĩjarapata Simón Pedro atanadamerã.

¹⁴ Irua jarayada aji, sāga Ak'ōrepa pi o k'achiadeepa k'aripa atai pichi te pidaarā ome.”

¹⁵ “Mi pachep'eda, pedeemaa beek'āri, Ak'ōre Jaure āramaa cheji, naaweda tachi judiorāmaa chedak'a. ¹⁶ Māga pak'āri, mia k'irāpaji Tachi Waibiapa jarada: “Wāara Juan Bautistapa poro choopachi paniapa. Mamīda Tachi Ak'ōrepa ichi Jaure ba chepiit'ee parā k'ap'iade.” ¹⁷ Māgá mia k'awaaji Tachi Ak'ōrepa ichi Jaure ba chepi k'inia bi āra ome tachi ome ba chepidak'a, auk'a ijāapata perā Tachi Waibia Jesucristode. Māga bita ṣsāga mia Tachi Ak'ōrepa ooda k'achia bida ayama? aji.

¹⁸ Jerusalendepema ijāapataarāpa māga ūridak'āri, k'ūp'ee para beeji. Maap'eda it'aa t'ijida Tachi Ak'ōremaa. Māgajida:

—¡Māgara Tachi Ak'ōrepa ichi Jaure judio-eerā k'ap'iade ichiaba ba chepiit'ee, k'achia oodaamaa p'aneedak'āri māk'aapa Jesucristode ijāadak'āri! ¡Māgá ichita iru ome chok'ai p'anapataadait'ee!

Ijāapataarā Antioquía p'uurude chip'epatap'edaa

¹⁹ Esteban piuda t'ēepai, Jesucristode ijāapataarā jirimaa p'anadak'āri peedait'ee, ūk'uru miruk'oodachida Fenicia eujādee, Chipre isladee māk'aapa Antioquía p'uurudee. Āchi wādap'edaa chaa Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee jarateepachida judiorāmaa aupai. ²⁰ Mamīda Cristode ijāapataarāpa Chipreddepemaarā māk'aapa Cirene p'uurudepemaarā chedap'eda Antioquía p'uurude, Jesupa ooda eperāarā k'aripait'ee jarateepachida judio-eerāmaa. ²¹ Tachi Ak'ōrepa āra k'aripaji. Mapa judio-eerā chok'ara Jesucristode ijāa p'aneejida.

²² Ijāapataarā Jerusalendepemaarāpa māga ūridak'āri, Bernabé pēijida Antioquiadee. ²³ Panak'āri, Bernabepa unuji Tachi Ak'ōrepa āra k'aripada. Mapa o-īadachi. Ūraaji t'āripa Cristode ijāadamerā māk'aapa irua oopi bik'a oodamerā. ²⁴ Bernabé eperā t'āri pia bapachi. Cristode pia ijāapachi māk'aapa oopachi Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a. Maperā eperāarā chok'ara Cristode ijāajida iru k'aurepa.

²⁵ Ma t'ēepai Bernabé wāji Tarso p'uurudee Saulo jiride. ²⁶ Unu atak'āri, ateeji Antioquiadee. Mama p'aneejida año aba ijāapataarā ome jarateemaa Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. Eperāarā chok'araarāpa āchia jarateeda ūripachida. Antioquía p'uurude naapiara Cristode ijāapataarā t'ī bijida Cristodeerā.

²⁷ Maapai Ak'ōre pedee jarapataarā ūk'uru wājida Jerusalendepa Antioquiadee. ²⁸ Mama p'anide mairādepema aba t'ijarapatap'edaa Agabo, ijāapataarā k'irapite bainī beep'eda, Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapiji jarra oodait'ee jōmaweda Roma jua ek'ari p'aniirā eujāde. Wāara, ai t'ēepai māgipa jaradak'a p'asaji César Claudio Romadepema reyrā poro waibia bak'āri. ²⁹ Antioquiadepema Cristode ijāapataarāpa māga ūridak'āri, pedeeteejida Judeadepema ijāapataarā k'aripadait'ee, āchia p'arat'a teedai pitapai. ³⁰ Māgí p'arat'a p'edap'eda, Judeadepema ijāapataarā ak'ipataarāmaa tee pēijida Bernabé ome māk'aapa Saulo ome.

Santiago peedap'edaa māk'aapa Pedro carcelde t'i nībidap'edaa

12 Bernabé Saulo ome Antioquía p'uurude at'āri p'ani misa, Rey Herodepa Cristode ijāapataarā ūk'uru jirimaa beeji miapiit'ee. ² Jaraji Juan īpema, Santiago espadapa peet'aadamerā. ³ Herodepa k'awaak'āri judiorā o-īa p'ani ichia oo bi unudap'eda, ichiaba Pedro jita atapiji. Māga ooji judiorāpa fiesta pan levadura wēe k'opata oo p'anide. ⁴ Pedro jita atadap'eda, Herodepa carcelde t'i nībipiji. Mama Ro-

madepema soldaorā dieciséis p'epachida k'imarik'imarii carcel jīadamerā. Herodepa k'isia iru baji Pedro imiateeit'ee eperāarā taide Pascua fiesta t'ēepai. ⁵ Māgá Pedro baji carcelde jīapari paraa. Mamīda awaraa Cristode ijāapataarāpa ewari chaa it'aa t'ipachida iru pari.

Tachi Ak'ōrepa Pedro uchiapida carceldeepa

⁶ Herodepa Pedro imiateeit'ee pada ewate ai noreweda p'arik'ua, Pedro jua cade-napa soldao jua k'iraichaa jip'eda, k'ai baji āchi esaiāk'a. Māimisa apemaarā soldaorā taawa jīamaa p'anapachida chi t'ūpatamāi. ⁷ Māga nide Pedromāi īdaadachi māik'aapa it'aripema āngel bainī ba cheji. Māgipa Pedro orromāi t'ōbajji māik'aapa māgaji:

—Isapai p'irabāiji!

Māga jararuta, cadena baai'oodachida Pedro juadeepa. ⁸ Māpai ma angelpa māgaji:

—P'aru jī beep'eda, pichi chancla jī bējei.

Māga ooji Pedropa. Maap'eda māgaji angelpa:

—Pichi īripema p'aru jī beep'eda, mi ome chéji.

⁹ Pedro uchijai iru t'ēe, k'awa-ee wāara wa seewa angelpa oo bi. Ichi k'isia-it'ee k'āimok'araa pik'a baji. ¹⁰ Mamīda wāyaajida chi jīapari naapema, maap'eda araarepema ichiaba. Carcel puerta hierrodee ooda badamāi pachedak'āri calle jādee uchiadait'ee, ma puerta ichi itu ewadachi. Uchiadap'eda, calle jāde wājida māik'aapa ma angelpa ituaba atabēiji.

¹¹ Māpai Pedropa k'awaaji k'āimok'araa-e bi. Mapa māgaji:

—Írá mia k'awa bida aji, wāara Tachi Ak'ōrepa ichi āngel pēiji mi k'aripait'ee Herodes juadeepa māik'aapa judiorā poroorā k'achia oodait'ee padadeepa.

¹² Māga k'awaak'āri, Pedro wāji María temaa. Māgí Juan nawe paji. Ma Juan ichi-aba t'ijarapachida Marcos. Arii ijāapataarā chok'ara it'aa t'īmaa p'anajida Pedro pari.

¹³ Ma te t'ūpata taawaik'a eereepa Pedropa t'ijji. Māpai te ak'ipari awēra Rode ap-atap'edaapa ak'i cheji k'awaait'ee k'aita māga ni. ¹⁴ Pedro otaw k'awaak'āri, o-īadachi. O-īapa puerta ewa-ee, edaa p'iradachi jarade Pedro taawa bi. ¹⁵ Māga ūridak'āri, māgajida:

—¿K'ira k'awa-ee nībik'ā? ajida.

Mamīda ichia wāarada ak'āri, āchia māgapachida:

—Iru-epi, Tachi Ak'ōre angelpi; iru ome nipaparida ajida.

¹⁶ Māimisa Pedropa taawaik'a eereepa t'īmaa bapachi. Māpai puerta ewadap'eda, unudak'āri, p'eradachida. ¹⁷ Mamīda ichi juapa jaraji k'ūp'ee p'aneedamerā māik'aapa nepiriji sāga Tachi Ak'ōrepa ichi carceldeepa uchia atada. Maap'eda māgaji:

—Nepiride w'āti Santiagomaa māik'aapa apemaarā Cristode ijāapataarāmaa.

T'ēepai Pedro wāji awara āyaa.

¹⁸ Ewarik'āri, carcelde k'īrapupik'a para beeji, k'awada-e pada perā sāmaa wāji Pedro. ¹⁹ Herodepa k'awaa atak'āri, jaraji jirinadamerā. Mamīda p'oyaa unuda-e pada perā, chi soldaorā jīa p'anadap'edaarāmaa iidip'eda, jita p'e atapiji māik'aapa peepik'ooji. Ma t'ēepai Herodes uchijai Judeadeepa māik'aapa Cesarea p'uurude banaji.

Herodes piuda

²⁰Maapai Herodes k'irau baji Tiro p'uurudepemaarā ome māk'aapa Sidón p'uurudepemaarā ome. Mapa āchi wājida iru ome pedeede. Mamida panadak'āri, p'ajida Herodes mimiapataarā poro aba, Blastomaa, irua naapiara chupiria iidi-namerā āchi pari, chōoda-e pait'ee. Māga oojida āchia ne-inaa k'odait'ee netonapachida perā Herodes jua ek'ari p'anadap'edaarā eujāde. ²¹Ma eperāpa iidinak'āri, Herodepa jaraji ichia jararu ewate chedamerā. Ma ewate pak'āri, ichi p'aru pia jī beep'eda, rey su-ak'i beeparide su-ak'i banaji māk'aapa pedeemaa beejī. ²²Ichi pedeemaa ūridak'āri, eperāarā biuk'a nībeejī māk'aapa māgapachida:

—Nāgī eperā nama pedeemaa bi eperā-eda ajida. Ak'ōre waibiak'ata bida apachida.

²³Aramata, angelpa Herodes k'ayaapit'aaji, irua itria-e pada perā māga jaradak'āri. Mapa mok'it'a k'ida p'uapa piuji.

²⁴Maapai ijāapataarā chok'araara iwa wāpachida. T'imipiara jaratee wāpachida Tachi Ak'ōrepa ooda Cristo piuda k'aurepa.

²⁵Bernabé Saulo ome Jerusalendepema ijāapataarāmaa tee chejida ma p'arat'a ijāapataarāpa teedap'edaa Antioquiade. Maap'eda waya wājida Antioquiadee. Āchi ome ateejida Juan. Māgī ichiaba t'ijarapachida Marcos.

Tachi Ak'ōre Jaurepa Bernabé Saulo ome awara bida

13 Antioquiadepema Cristode ijāapataarā t'āide paraaji Ak'ōre pedee jara-pataarā māk'aapa jarateepataarā. Māgiirā paji Bernabé, Simón (ichiaba t'ijarapata Nerro), Lucio Cirene p'uurudepema, Menahem (auk'a warida Galilea pidaarā poro Herodes ome) māk'aapa Saulo. ²Ewari aba mairā it'aa t'īmaa p'anide nek'oda-ee, Ak'ōre Jaurepa māgaji:

—Awara bidapāde aji, Bernabé māk'aapa Saulo, mia āra jirit'erada perā oodamerā mimia mia k'isia iru bi āchi-it'ee.

³It'aa t'īdap'eda nek'oda-ee, māgiirā iri jua bijida, maap'eda pēijida.

Saulo Bernabé ome Chipre islade

⁴Tachi Ak'ōre Jaurepa māgā pēida perā, Bernabé Saulo ome wājida Seleucia p'uurudee. Mama barcode bataudap'eda, Chipre isladee wājida. ⁵Salamina p'uurude panadak'āri, Tachi Ak'ōrepa ooda Cristo piuda k'aurepa judiorāmaa jarateemaa p'aneejida, Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede. Ichiaba Juan Marcos mama nipaji āchi ome k'aripait'ee.

⁶Chipre isla jōmaweda biiripa wāyaa wādapa, jaratee wājida Pafos p'uurude panarutamaa. Mama ununajida judío t'ijarapatap'edaa Barjesús. Māgipa petau tau k'awaa baji. Seewa-idaa bapachi, ichia Tachi Ak'ōre pedee jaraparida apachi perā. ⁷Māgī Romadepema poro Sergio Paulo k'ōp'āyo paji. Sergio Paulo k'isia k'awaa baji. Mapa t'ī pēiji Bernabé māk'aapa Saulo, ūri k'inia bada perā āchia jarateepata Tachi Ak'ōrepa ooda Cristo piuda k'aurepa. ⁸Mamida āchia jarateemaa p'ani misa, māgī petau tau k'awaa bipa, (griego pedeede Elimas apatap'edaa) jarapachi Romadepema poromaa irua ijāanaamerā āchia jaratee p'ani. ⁹Māpai Saulo, ichiaba Pablo apatap'edaapa, Ak'ōre Jaure iru ome bapachi perā, māgī petau tau k'awaa bi k'ira pia ak'iji māk'aapa māgaji:

¹⁰—¡Seewa-idaa, netuara warra! ¡K'achia ooyaa bi! ¿Chíara k'úra k'inia bi-ek'á seewa jara bipa? ¿Sāap'eda Ak'ōrepa jarateepida pia seewada aparima? ¹¹Īraweda Ak'ōrepa pi k'achia ooit'ee. Pi tau p'āriu baibeeit'ee. Taarā māgá nipait'eeda aji, ak'ōrejīru unu-ee.

Aramata Elimas tau p'āriudachi māik'aapa pariatua jiri nipapachi ichi juadeepa jidibai ateedamerā. ¹²Romadepema poropa māga unuk'āri māik'aapa āchia jaratee p'ani ūrik'āri, k'awaaji wāarata pedee p'ani. Mapa Cristode ijāaji.

Pablo Bernabé ome Antioquía p'uurude

¹³Pablo māik'aapa ichi ome nipapatap'edaarā Pafos p'uurudeepa barcode wājida Perge p'uurudee. Māgí p'uuru Panfilia eujāde bi. Mama p'anide Juan Marcopa āchi atabēji māik'aapa āpītee wāji Jerusalendee. ¹⁴Mamīda āchi Pergedee wājida Antioquía p'uurudee. Māgí p'uuru Pisidia eujāde bi. Mama p'anide īipata ewate t'ūjida judiorā Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede māik'aapa su-ak'i p'aneējida. ¹⁵Māgí tedepema judiorā poroorāpa Moisepa p'āda māik'aapa Ak'ōre pedee jarapataarāpa p'ādap'edaa pedeedap'eda, jara pējjida Pablomaa māik'aapa Bernabemaa:

—Tachi auk'arā, parāpa eperāarāmaa pedee pia jara k'inia p'ani pirā, ĩraweda jaradapāde aji.

¹⁶Māpai Pablo it'a ak'inī beep'eda māik'aapa juapa jarap'eda k'īup'ee p'aneedamerā, māgaji:

—Ūrīti Israel pidaarā māik'aapa parā awaraa eujādepemaarā, Tachi Ak'ōrede ijāa p'anīrā. ¹⁷Tai Israel pidaarāpa ijāa p'anida aji, chonaarāweda Tachi Ak'ōrepa tai chonaarā jirit'eraji ichi-it'ee. Āchi īwapiji Egiptode, at'āri awaraa eujādepemaarāk'a p'anajida mīda. Ichi juapa āchi mamāik'aapa uchiapiji, ichi jōmaarā k'āyaara waibiara bairā. ¹⁸Ma awara āchi ak'ipachi cuarenta años eujā pania wēe bide wāyaadak'āri. ¹⁹Canaán eujāde panadak'āri, ichia Canaandepema awara-awaraa to pidaarā siete k'iniipiji, āra eujā tai judiorā chonaarāpa atadamerā. ²⁰Ak'ōrepa tai judiorā jirit'eradak'āriipa māgí eujā Canaánde atarutamaa cuatrocientos cincuenta años paji.

'Ma t'ēpai Tachi Ak'ōrepa eperāarā charraarāk'a biji aba-abaa, āchi ak'ipataadamerā, ichi pedee jarapari Samuel āchi poro waibia parumaa. ²¹Māpai āchia iidijida Samuelmaa rey bimerā āchi ak'ipari. Mapa Tachi Ak'ōrepa Saúl āchi rey papiji cuarenta años. Māgí Quis warra paji, Benjamín ēreerādepema. ²²Ai t'ēpai Saúl uchiapi'eda, Tachi Ak'ōrepa Rey David biji iru pari. Māgaji:

'Mia Jesé warra David unujida aji, mia k'inia bik'a. Ichiaba mia k'awa bida aji, irua ooit'ee mia oopi k'inia bik'a.' (1 S 13.14)

²³'Rey David ēreerādeepa uchiaji Tachi K'aripapari. Māgí Jesús, Tachi Ak'ōrepa pēida Israel pidaarā k'aripamerā, ichia naaweda jaradak'a ichi pedee jarapataarā it'aideepa. ²⁴Māgí Jesús chei naaweda, Juan Bautistapa jarateepachi jōmaweda Israel pidaarāmaa āchi p'ek'au k'achia oo amaadamerā māik'aapa poro choopidamerā.

²⁵Māpai Juanpa, ichi mimia aupa wāk'āri, māgaji:

'Mi parā poro waibia-e, parāpa k'isia p'anik'a. Mamīda mi t'ēpai cheit'eeda aji, eperāarā poro waibiara bi. Mia iru chancla jida ēraik'araa bida aji, iru mi k'āyaara waibiara bairā.' (Mr 1.7)

²⁶'Michi auk'arā, Abrahamdeepa uchiadap'edaarā, ichiaba parā judio-eerā, ĵūrti! Tachi Ak'ōrepa tachi jōmaarāmaa jara pēi bi sāga ichia tachi o k'achiadeepa

k'aripa ata k'inia bi. ²⁷ Eperāārā Jerusalende p'anapatap'edaarāpa māik'aapa āchi poroorāpa k'awada-e p'anajida Jesús Tachi Ak'ōrepa pēida eperāārā k'aripamerā. Ichiaba k'awadak'aa paji Tachi Ak'ōrepa jara k'inia bada chonaarāwedapema Ak'ōre pedee jarapataarāpa p'ādap'edaade, īipata ewari chaa judiorāpa māgī leepata mīda Ak'ōre Ūraa jarateepata tede. Maperā āchiata oojida ma ūraade jaradap'edaak'a Jesús peepidak'āri. ²⁸ Irua maarepida k'achia oo-e paji. Mamīda āchia iru pee k'inia p'anajida. Mapa Pilatomaā iidinajida peepit'aamerā. ²⁹ Maap'eda jōma oodap'eda iru ome Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara badak'a, awaraarāpa kurusodeepa irabai atadap'eda, ianajida. ³⁰ Mamīda Tachi Ak'ōrépata chok'ai p'irabaipiji. ³¹ Ai t'ēepai iru ome chedap'edaarāpa Galileadeepa Jerusalende unuda chok'ara unupachida, māik'aapa īrā tai auk'aarāmaa āchia unudap'edaa jara p'ani.

³² Mapa taipa parāmaa nāgī pedee pia jara k'inia p'ani. Tai judiorā chonaarāmaa Tachi Ak'ōrepa jaraji ³³ aba pēit'ee eperāārā k'aripade. Mamīda ichia māgī pēi-e paji tai chonaarā chok'ai p'ani weda. Jīp'a pēiji āchideepa uchiadap'edaarā, tachi īrape-maarā chok'ai p'anide. Māgī pēida paji ichi Warra Jesús, ichia chok'ai p'irabaipida. K'awa p'ani ichi Warra pēiji ichi ūraa p'ādadepema Salmode jara bairā:

'Mia idi jōmaarāmaa jara bi pi mi Warra.' (Sal 2.7)

³⁴ Tachi Ak'ōrepa jaraji ichi Warra chok'ai p'irabaipit'ee, waa piu-e pait'ee ichi ūraa p'ādade jara bik'a:

'Rey Davidmaa jaradak'a mia ooit'ee, mia wāarata jarapari perā.' (Is 55.3)

³⁵ Ichiaba jara bi awaraa Salmo p'ādade:

'Pia mi k'ap'ia beraupi-e pait'ee, mia oopari perā pia mimaa oopi bik'a.' (Sal 16.10)

³⁶ Wāara na eujāde bak'āri, Rey Davidpa ooji Tachi Ak'ōrepa k'isia iru badak'a. Maap'eda jai-idaaji. Iajida chi ak'ōreerā ik'aawa māik'aapa ichi k'ap'ia beraudachi. ³⁷ Mamīda Tachi Ak'ōrepa Jesús chok'ai p'irabaipida k'ap'ia berau-e paji. ³⁸ Maperāpi, tachi auk'aarā, k'awaadaipia bi Tachi Ak'ōrepa tachia p'ek'au k'achia oopata wēpapipari Jesús piuda k'aurepa. ³⁹ Ma k'aurepa ichide ijāapataarā p'ek'au k'achia wēe p'ani Tachi Ak'ōre k'īrapite. Moisepa p'ādak'a oodap'edaa k'aurepa p'ek'au k'achia wēpak'aa paji mīda, Tachi Ak'ōrepa Jesude ijāapataarā p'ek'au k'achia wēpapipari, Jesupa ooda k'aurepa. ⁴⁰ K'īrak'aupai p'anadai Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāpa p'ādap'edaade jara bik'a:

⁴¹ 'Ūrīti parā chi oo iru p'anapataarāpa Tachi Ak'ōrepa jara bi. Ak'īti māik'aapa ak'ītrua para bāti. Parā at'āri chok'ai p'anide mia ooit'ee ne-inaa parāpa ijāada-e pai, ai naaweda abaapa parāmaa māga jararu pijida.' (Hab 1.5)

⁴² Pablo Bernabé ome judiorā Ak'ōre Ūraa jarateepata tedee uchiadak'āri, chi waa k'awa k'inia p'anadap'edaarāpa chupiria iidijida īipata ewate pak'āri waya jaratee chedamerā. ⁴³ Judiorā māik'aapa judio-eerā Tachi Ak'ōrede ijāapataarā uchiadap'eda, chok'ara wājida Pablo māik'aapa Bernabé t'ēe. Maperā āchia ma Ak'ōrede ijāapatap'edaarāmaa ūraajida k'irāpadamerā Tachi Ak'ōrepa āchi k'aripada Cristo piuda k'aurepa.

⁴⁴ Apema tomiade īipata ewate, perā jōmaweda p'uuru pidaarā cheepurujida Ak'ōrepa jarapida ūride. ⁴⁵ Mamīda judiorāpa unudak'āri eperāārā chok'ara see nībi, k'īraudachida māik'aapa Pablomaā ik'achia jaramaa p'aneejida, Cristo āpīte paara. ⁴⁶ Māpai Pablopa Bernabé ome waawee-ee p'anaujida:

—Tachi Ak'ōrepa tai naapiara pēijida ajida, parā judiorāmaa ichia jara pēida Cristode jarateedamerā. Mamīda parāpa ūri k'iniada-e p'anadairā, pāchi k'iradoopa

atuadait'ee. Māga p'anadairā, tai wādait'ee judio-eerāmaa jarateede. ⁴⁷ Māga oodait'ee Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bairā:

'K'ōp'āyoorā ome lāmpara pēipatak'a idaamerā ode p'arik'ua nipadak'āri, māga pik'a mia pi pēiru mi o ak'ipimerā na p'ek'au eujādepemaarāmaa. Mia māgā pēiru k'inia bairā pia chi t'imiaara beerā paara o k'achiadeepa k'aripa atamerā.' (Is 49.6)

⁴⁸ Judio-eerāpa māga ūridak'āri, o-ia para beeji māik'aapa Tachi Ak'ōrepa jara pēida pia bida apachida. Māpai Cristode ijāajida chi Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bada ichita chok'ai p'anapataadamerā. ⁴⁹ Māgiirāpa Tachi Ak'ōrepa ooda jaratee wāpachida āchi wārutamaa. Cristo piuda k'aurepa irua tachi o k'achiadeepa k'aripa ataji. ⁵⁰ Mamīda judiorāpa pedeejida wēraarā āchik'a Tachi Ak'ōre waaweeepataarā ome. Pablo Bernabé ome āpite ik'achia pedeejida. Maperā ma p'arat'ara beerāpa māik'aapa imik'iraarā chi p'uuru pidaarā poroorāpa Pablo Bernabé ome ma eujādeepa jēret'aajida. ⁵¹ Māirāpa māga oodak'āri, Pablo Bernabé ome āchi biiri p'ora nēep'ejida ak'ipidait'ee waa jarateeda-e pait'ee ma judiorāmaa, Cristode ijāadak'aa p'anadap'edaa perā. Maap'eda wājida Iconio p'uurudee. ⁵² Pablo Bernabé ome māgā jērek'oojida mīda, chi Cristode ijāapataarā ma eujāde o-ia p'anajida, Tachi Ak'ōre Jaure āchi ome bada perā.

Pablo Bernabé ome Iconio p'uurude

14 Iconiode panadak'āri, oojida Antioquiade oodap'edaak'a. T'ijida judiorā Ak'ōre Ūraa jarateepata tede māik'aapa jarajida Tachi Ak'ōre Jaurepa japidak'a. Mapa judiorā chok'ara Cristode ijāajida, judio-eerā jida ichiaba. ² Mamīda judiorā Cristode ijāa k'iniada-ee p'anadap'edaarāpa pedee k'achia jaramaa p'aneejida Pablo māik'aapa Bernabé āpite. Mapa judio-eerā k'iraudachida āra ome. ³ Māga p'anajida mīda, āchi omé arii taarājida māik'aapa waawee-ee jarateepachida Tachi Ak'ōrepa jarapidak'a, Cristopa āchi k'aripa bapachi perā. Jarateepachida Tachi Ak'ōrepa eperāarā pia ooda Cristo piuda k'aurepa. Maperā Ak'ōrepa āchima oopiji ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. ⁴ Mamīda, māga oo p'anajida mīda, ma p'uuru pidaarā k'isia awara-awaraa p'anajida. Ūk'uru judiorā eere p'anajida, jōdee chi apemaarā Cristopa jirit'eradaarā eere. ⁵ Maapai ūk'uru judiorā māik'aapa judio-eerā pedeetejida āchi poroorā ome miapidait'ee; māupa bat'a peedait'ee. ⁶ Mamīda Pablopa Bernabé ome k'awaadak'āri, mirudachida Licaonia eujādee, Listra p'uurude māik'aapa Derbe p'uurude, ichiaba ma p'uuru ik'aawa. ⁷ Mama ichiaba Jesupa ooda eperāarā k'aripait'ee jarateepachida.

Listrade Pablomaa māupa bat'adap'edaa

⁸ Listra p'uurude p'anide unujida eperā p'oyaa t'iak'aa bi, ichi t'oru weda chiwa bada perā. Ma eperā su-ak'i baji ⁹ ūrimaa Pablopa jarateemaa bi. Pablopa irumaa ak'ik'āri māik'aapa unuk'āri wāara ijāa bi, k'awaji jipaipia bi. ¹⁰ Mapa ma eperāmaa golpe pedeeji:

—P'irabāiji māik'aapa jīp'a bainī bēeji.

Aramata ma eperā p'inajiti bainī beeji māik'aapa p'irria beeji. ¹¹ Pablopa ooda unudak'āri, arii p'anadap'edaarā biuk'a nībeeji Licaonia pidaarā pedeede. Mamīda Pablopa Bernabé ome ārapa jara p'ani k'awada-e paji. Ārapa māgajida:

—iNāgiirā ak'ōre waibiarā, it'ariipa edaa che p'ani tachi t'āide eperāarāk'a!

¹² Māpai Bernabé t'ī bijida Greciadepeemaarā ak'ōre waibia Zeus. Jōdee Pablo t'ī bijida Hermes, ichiata pedee bapachi perā. ¹³ Ma p'uuru t'īupata k'ait'a Zeumaa it'aa t'īpata te iru p'anajida. Maperā atapijida Zeus p'aaremaa aneemerā p'ak'a imik'ira, paadait'ee Pablo māik'aapa Bernabé k'īrapite; ma awara nep'ono aneemerā teedait'ee Pablomaa māik'aapa Bernabemaa, āchi ak'ōre waibiarā jīak'aapa. ¹⁴ Mamīda Bernabé Pablo ome k'awaadak'āri mágá oo p'ani it'aa t'īdait'ee āchi k'īrapite, āchi p'aru jēt'aajida t'āri p'uapa. Maap'eda nāga bia t'īudachida eperāarā t'āide:

¹⁵ —Eperāarā, ¿sāap'eda nāga oorutama? ajida. Tai ichiaba eperāarāpi parāk'a. Ma-it'eepei tai che p'ani jaradait'ee nāgee net'aa vale-ee baibide ijāa amaadamerā; ma k'āyaara Tachi Ak'ōrede ijāadamerā, iru ichita bapari perā. Tachi Ak'ōrepa ooji pajā, na eujā, p'usa māik'aapa ne-inaa jōmaweda aide nībi. ¹⁶ Naaweda Tachi Ak'ōrepa na p'ek'au eujādepemaarāmaa ita-aria āchia oo k'iniata oopiji. ¹⁷ Mamīda ichia āra ak'ī baji. Māga oo bipa ak'īpiji ichi Tachi Ak'ōre. Ichiata parāit'ee k'oi chepipari ne-uu pia chaumerā. Mágá iru p'ani nek'odait'ee māik'aapa o-ia p'anadait'ee.

¹⁸ Pablopā Bernabé ome ma jōma jarajida mīda, perā p'oyaada-e paji eperāarā p'ak'a imik'ira peenaadamerā māik'aapa it'aa t'īnaadamerā āchi k'īrapite.

¹⁹ Ai t'ēpai pachejida judiorā Antioquía p'uurudeepa māik'aapa Iconio p'uurudeepa. Eperāarā āchi eere pa atadap'eda, Pablomaa māupa bat'ajida peet'aadait'ee. Piu bi jīak'aapa, p'uuru k'idaa jidiu baibinajida. ²⁰ Mamīda Cristode ijāapataarā Pablomāi seedayak'āri, waya p'irabaiji. Maap'eda waya wāji p'uurudee māik'aapa ai norema wāji Bernabé ome Derbe p'uurudee.

²¹ Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee jarateedak'āri Derbede, eperāarā chok'ara ijāajida. Mama bap'eda, āpītee chejida Listradee, Iconiodee māik'aapa Antioquiadee.

²² Ma nipadap'edaa chaa ūraajida Cristode ijāapataarā waapiara ijāa p'aneedamerā māik'aapa mājajida:

—It'aa wādai naaweda, tachi ichita miadait'eeda ajida, Cristode ijāapata perā.

²³ Ichiaba ijāapataarā para bee chaa ūk'uru jirit'eraajida ijāapataarā ak'ī p'anapataadamerā. Māpai it'aa t'īdap'eda nek'oda-ee, ijāapataarā jōmaweda Ak'ōre juade bijida.

Pablo Bernabé ome Antioquía p'uurudee wādap'edaa

²⁴ Maap'eda Pisidia eujāde wāyaajida Panfilia eujāde panarutamaa. ²⁵ Mama bide Ak'ōrepa jarapidak'a jarateejida Perge p'uurudee. Mamāik'aapa wājida Atalía p'uurudee. ²⁶ Mama barcode bataudap'eda, wājida Antioquía p'uurudee, chi ijāapataarāpa Ak'ōre juade bidap'edaamāi, irua āchi pia ak'ī bapariimerā. Mágá irua k'aripapachi perā, āchia oojida jōma irua k'inia badak'a oodamerā ma wādade. ²⁷ Pachedak'āri Antioquiade, Cristode ijāapataarā t'ī p'ejida māik'aapa nepirijida Tachi Ak'ōrepa āchi pari ooda. Ichiaba nepirijida Ak'ōrepa judio-eerāmaa ijāapida. ²⁸ Maap'eda Pablo Bernabé ome mama taarā p'aneejida Cristode ijāapataarā ome.

Ijāapataarā Jerusalende chip'edaidap'edaa

15 Maapai eperāarā Judeadeepa chejida Antioquiadee. Māgiirāpa Jesude ijāapataarāmaa jarateemaa p'aneejida. Mājajida:

—Pāchi imik'īraarā k'ap'iade tauchaa bida-e pirā Moisepa p'ādade jara bik'a, it'aa wāda-e pait'eeda ajida.

² Māpai Pablo Bernabé ome ijāti pedeejida āchi ome. Maap'eda Jesude ijāpataarāpa Pablo, Bernabé māik'aapa awaraarā pēijida Jerusalendee māgī jarateeda iidinadamerā Cristopa jirit'eradaarāmaa māik'aapa Jerusalendepema ijāpataarā ak'ipataarāmaa.

³ Antioquiadepema ijāpataarāpa āchi pēidap'eda, Fenicia eujāde māik'aapa Samaria eujāde wāyaajida. Nepirijida judio-eerāpa Cristode ijāa p'anadap'edaa. Māga ūridak'āri, māpema Cristode ijāpataarā o-īadachida.

⁴ Pablo Bernabé ome Jerusalende pachedak'āri, awaraa ijāpataarāpa āra auteebaijida Cristopa jirit'eradaarā ijāpataarā ak'ipataarā ome. Chip'edaidap'eda āra ome, Pablo māik'aapa Bernabé nepirijida jōma Tachi Ak'ōrepa ooda āchi pari.

⁵ Mamida ūk'uru fariseorā Cristode ijāpataarā, p'irabaijida māik'aapa māgajida:

—Judio-eerā ijāa p'aniirāmaa tauchaa bipidaipia bi āchi imik'iraarā k'ap'iade māik'aapa oopidaipia bida ajida, Moisepa p'ādade jara bik'a.

⁶ Māpai seedachida Cristopa jirit'eradaarā māik'aapa ijāpataarā ak'ipataarā k'īsiadait'ee ma pedee jaradade. ⁷ Taarā aupedee jōnide, Pedro p'irabaiji māik'aapa māgaji:

—Īpemaarā Cristo k'aurepa, parāpa k'awa p'anida aji, taarāru Tachi Ak'ōrepa mi jirit'eraji Jesucristopa ooda eperāarā k'aripait'ee jaranamerā judio-eerāmaa, āchia auk'a Jesude ijāadamerā. ⁸ Tachi Ak'ōrepa āchi t'āride iru p'anadap'edaa k'awa bada perā, ak'ipiji ichia āchi jida k'inia iru bi, tachi k'inia iru bik'a. Māga ak'ipiji āchimaa pēik'āri ichi Jaure, tachimaa pēidak'a. ⁹ Tachi Ak'ōrepa āchi auk'a ak'ipari tachik'a. Māga k'awa p'ani āchia p'ek'au k'achia oopata auk'a wēpapik'ooda perā Cristode ijāadak'āri, tachi ome oodak'a. ¹⁰ Īrā, ¿tachia sāga oodaima? ¿Oodaipia bik'ā Tachi Ak'ōrepa jara-e padata? ¿Jōma ijāpataarāmaa oopidaik'ā māgee ne-inaa chaaree Moisepa p'ādade jara bik'a? Tachia māik'aapa tachi chonaarāpa māgee ne-inaa jōmaweda p'oyaa ooda-e paji. ¹¹ Maperā māga oodaik'araa bi. Tachia ijāa p'ani Tachi Waibia Jesucristo tachi ome t'āri pia bairā, tachi o k'achiadeepa k'aripa atait'ee it'aa wādamerā. Āchia auk'a māga ijāa p'anida aji.

¹² Maap'eda jōma k'īup'ee para beeji Bernabé Pablo ome nepirimaa p'aneedak'āri Tachi Ak'ōrepa oopida āchimaa judio-eerā t'āide, eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. ¹³ Pedee aupadak'āri, Santiagopa māgaji:

—Īpemaarā, mi pedee ūrīti. ¹⁴ Simón Pedropa et'ewa nepirijida aji, Tachi Ak'ōrepa judio-eerā k'aripada. Tachi Ak'ōrepa āchi jida jiripari ichideerā p'aneedamerā.

¹⁵ Māga bi iru pedee jarapataarāpa p'ādap'edaade jara bik'a:

¹⁶ 'Nāga bap'eda, mia Rey David trua waya papiit'ee irudeepa uchiada jua ek'ari. Mia ooit'ee Israel pidaarā t'āidepema te k'arawapataarāpa oopatak'a. Te t'eedaik'āri, ārapa t'eedeechoo jēra bada araa p'epata te chiwidik'a bainī bidait'ee. ¹⁷ Māga pik'a Rey Daviddeepa uchiadap'edaarā mide ijāa p'ani mia araa p'eit'ee apemaarā mide ijāa p'aniirā ome. Maap'eda ma jōmaweda michideerā papiit'ee mi Warra k'aurepa. Māga ooit'ee chi mide ijāa p'aniirā, Daviddeepa uchiada-e paji mīda. ¹⁸ Chonaarāweda mia k'awapidak'a eperāarāmaa, māga ooit'ee. Mi, Tachi Ak'ōre Waibiapa māga jara bi.' (Am 9.11-12)

¹⁹ Māpai Santiagopa māgaji:

—Tachi Ak'ōrepa māga jara bairā, mia nāga k'īsia bida aji. Tachia Moisepa p'ādade jara bik'a oopidaik'araa bi judio-eerāmaa, māgiirā Tachi Ak'ōrede ijāadak'āri. ²⁰ Ma k'āyaara k'art'a p'ā pēidāma jaradait'ee k'onaadamerā nechiera ata bidap'edaa ne-

inaa juapa ooda k'irapite, ai k'irapite it'aa t'ipata; wēra apai ome p'anadamerā; ne-animal iyapa jīa piuda chiara k'onaadamerā, aide waa paraa perā māik'aapa ne-animal waa k'onaadamerā. ²¹ Māgí ūraa aupai pēidaipia bi. Awaraa ūraa k'awa k'inia p'ani pirā, iipata ewari chaa ūridai Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede. Chonaarāweda Moisepa p'āda jarateepachidada aji, māgee tede māik'aapa īrā at'āri māga oopata.

Judio-eerāmaa k'art'a p'ādap'edaa

²² Māpai Cristopa jirit'eradaarā, ijāapataarā ak'ipataarā māik'aapa jōmaweda Jerusaledepema ijāapataarāpa pedeetejida ūk'uru jirit'eradait'ee māik'aapa pēidait'ee Antioquiadee Pablo ome māik'aapa Bernabé ome. Nāgí eperāarā jirit'erajida: Judas, ichiaba t'ipatap'edaa Barsabás māik'aapa Silas. Apemaarā ijāapataarāpa māgí omé pia ak'i p'anapachida āchi poroorāk'a. ²³ K'art'a p'ādap'edaade nāga jara pēijida:

Tai, Cristopa jirit'eradaarāpa, ijāapataarā ak'ipataarā ome na k'art'ade salude pēiruta parā judio-eerāmaa Cristode ijāa p'anihā Antioquía p'uurudepema, Siria eujādepema māik'aapa Cilicia eujādepemaarā-it'ee.

²⁴ Taipa ūrijida nāpemaarā ūk'uru parāmaa wādap'edaa, mamīda taipa pēida-eeta. Māgiirāpa pariatua āchi k'iradoopa jaratee nipajida. Maperā parāpa k'awada-e paji ijāadait'ee Moisepa p'ādade wa Pablopa jarateedade. ²⁵ Mapa taipa pedeetejida taidepemaarā ūk'uru jirit'eradait'ee māik'aapa pēidait'ee parāmaa tai k'ōp'āyoorā k'inīarā Bernabé Pablo ome. ²⁶ Taipa k'awa p'ani Pablo Bernabé ome waaweedak'aa piudait'ee Tachi Waibia Jesucristode ijāa p'ani k'aurepa. ²⁷ Mapa āchi ome parāmaa pēiruta Judas Silas ome. Āchia parāmaa jōma taipa k'isiadap'edaa na p'ādade jara bik'a nepiridait'ee. ²⁸ Tachi Ak'ōre Jau-repa tai k'aripaji parāmaa ne-inaa audú chaaree oopinaadamerā. Nāgapai jara k'inia p'ani parāpa oodamerā. ²⁹ K'onāati nechīara ata bidap'edaa ne-inaa juapa ooda k'irapite, ai k'irapite it'aa t'ipata. Ne-animal iyapa jīa piuda chiara k'onāati māik'aapa ne-animal waa k'onāati. Ma awara p'ek'au oonāati. Taipa jara p'anik'a ooruta pirā, pia oodait'ee.

Māgapai paji.

³⁰ Māpai ma k'art'a p'ādap'eda, pēijida Antioquiadee wādap'edaarā ome. Mama panadap'eda, ijāapataarā jōmaweda t'ī p'ejida māik'aapa ma k'art'a āchīmaa teejida. ³¹ Ijāapataarāpa ma k'art'a leedak'āri, o-īadachida, āchi-it'ee ūraa pia bada perā. ³² Judas Silas ome Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapiru jarapataarā pada perā, ichi-aba ma ijāapataarāmaa ūraajida t'āri o-īa p'aneedamerā. ³³ Mama p'anadap'eda, ijāapataarāpa āchi despediijida k'āiwee wādamerā. ³⁴ [Mamīda Silas arii beeji.] ³⁵ Pablo Bernabé ome ichiaba p'aneejida awaraa ijāapataarā ome Antioquiade, Tachi Ak'ōrepa pedee pia jara pēida Cristode jarateedait'ee.

Pablo waya wāda ichi naaweda wāda ode

³⁶ Māga p'anadap'eda, ewari aba Pablopa māgaji Bernabemaa:

—Waya wādāma aji, ijāapataarā ak'ide, Tachi Ak'ōrepa jara pēida Cristode jaratee nipadap'edaa p'uuru chaa. Ak'idait'eeda aji, at'āri ijāa p'ani wa māga-e.

³⁷ Bernabepa ichiaba atee k'inia baji Juan; māgí Juan ichiaba t'ijarapatap'edaa Marcos. ³⁸ Mamīda Pablopa atee k'inia-e paji, āchi ik'aawaapa uchiada perā Panfilia

eujāde, āchi mimia at'āri aupada-eeta. ³⁹ Ijāti pedeedap'eda, āchi o chaachaa jita'oodachida. Bernabé wāji Chipre isladee Marcos ome. ⁴⁰ Jōdee Pablopa jirit'eraji Silas ichi k'ōp'āyo pamerā. Ijāapataarāpa āchi omé Ak'ōre juade bijida irua āchi pia ak'i bapariimerā. Māpai Pablo ichi k'ōp'āyo ome wāji. ⁴¹ Wāyaaajida Siria eujāde māik'aapa Cilicia eujāde. Ijāapataarā ūraa wājida āchi para bee chaa.

Timoteopa Pablo Silas ome k'ōp'āyaada

16 Mamāik'aapa Pablo Silas ome panajida Derbe p'uurude māik'aapa Listra p'uurude. Mama unujida ijāapari t'ijarapatap'edaa Timoteo. Chi nawe judfo wēra Cristode ijāapari paji. Jōdee chi ak'ōre Greciadepepa paji. ² Ijāapataarā Listradepepaarā māik'aapa Iconiodepepaarāpa Timoteo pia t'o p'anadap'edaa perā, ³ Pablopa ichi ome ateeji mamāik'aapa. Mamāda uchiadai naaweda, iru k'ap'iade tauchaa bijii māpepaarā judiorā k'aurepa. Ma eujādepema jōmaarāpa k'awajida Timoteo ak'ōre Greciadepepa paji māik'aapa ārapa tauchaa bidak'aa paji āchi wararā k'ap'iade. ⁴ P'uuru bee chaa wāyaa wādak'āri, jara bēi wāpachida Cristopa jirit'eradaarāpa māik'aapa ijāapataarā ak'ipataarāpa jara pēidap'edaa Jerusalendeepa. ⁵ Māgā ijāapataarāpa pipiara k'awaajida Cristopa oopi k'inia bi āchimaa māik'aapa waapiara ijāajida irude. Ma awara ewari chaa ijāapataarā chok'araara iwa wājida.

Pablo k'āimok'araa pik'a bada Troas p'uurude

⁶ Ma wārutade wāyaaajida Frigia eujāde māik'aapa Galacia eujāde, Tachi Ak'ōre Jaurepa jarateepi-e pada perā Ásia eujāde. ⁷ Misia eujāde panadak'āri, wādait'ee paji Bitinia eujādee. Mamāda Jesús Jaurepa wāpi-e paji. ⁸ Mapa Misia eujāde wāyaaajida Troas p'uurude parutamaa. ⁹ Panadap'edaa ewate p'ārik'ua, Pablo k'āimok'araa pik'a bide unuji Macedonia eujādepema imik'ira bainī bi. Māgipa chupiria iidiji Pablo wāmerā ichi eujādee. Māgaji:

—Chéji Macedoniadee tai k'aripade.

¹⁰ Pablo māgā k'āimok'araa pik'a bap'eda, aramata net'aa p'e atajida wādait'ee Macedoniadee, k'isia p'anadap'edaa perā Tachi Ak'ōrepa jarateepi k'inia bi Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee ma eujāde. Ma wādap'edaade mi jida auk'a wāji.

Pablo Silas ome Filipos p'uurude

¹¹ Troas p'uurudeepa tai barcode bataujida. Mata Samotracia islade panajida. Mamāik'aapa ai norema Neápolis p'uurude panajida. ¹² Neapolideepa wājida Filipodee. Māgī p'uuru waibia Macedonia eujāde bi. Ma p'uurude Romadepepaarā chok'ara p'anapachida. Mama k'āima chok'ara-ee p'anajida. ¹³ Īpata ewate tai wājida p'uurudeepa to idee, ma p'uurudepepa judiorā it'aa t'īpatamāi unudai jīak'aapa. Unu atadak'āri, su-ak'i p'aneejida māik'aapa jarateemaa p'aneejida wēraarā cheepurudap'edaarāmaa. ¹⁴ Ma wēraarā t'āide baji aba t'ijarapatap'edaa Lidia. Ma wēra Tiatira p'uurudepepa paji. Māgipa netopachi p'aru pia t'ida p'up'uchia. Māgī wērapa Tachi Ak'ōremaa it'aa t'īpachi. Maperā Ak'ōrepa irumaa ūripiji Pablopa jaratee bi. Pia ūrik'āri, Cristode ijāa beeji. ¹⁵ Iru poro choopip'eda ichi te pidaarā ome, taimaa māgaji:

—Parāpa unu p'ani pirā mi wāara ijāa bi Jesucristode, mi tede p'ana chéti.

Māga jara bipa wājida ichi temaa.

Filipos p'uurude carcelde p'anadap'edaa

¹⁶ Ewari aba tai waya it'aa t'ide wādak'āri it'aa t'īpatap'edaamaa, unujida awēra. Māgí awēra esclava paji. Māgipa ne-inaa p'asait'ee bi jarapachi, ichi k'ap'iade netu-ara merātia bada perā. Mapa ma awēra chiparipa p'arat'ara jitapachi ichi k'aurepa.

¹⁷ Māgí awēra tai t'ēe bia wāpachi:

—Nāgí eperāarā Tachi Ak'ōre Waibiapa pēida jarateedamerā sāga eperāarā it'aa wādai.

¹⁸ Ewari chok'ara māga oopachi tai wārutamaa. Mata ewari aba Pablopa ūria-maadaik'āri, āpítee ak'iji māik'aapa māgaji ma netuara k'ap'iade merātia badamaa:

—Jesucristo jōmaarā poro waibia perā, ichi t'ide mia pīmaa jara bi uchiadaimerā jā wēra k'ap'iadeepa.

Aramata ma netuara uchiadachi.

¹⁹ Ma awēra chipariirāpa māga unudak'āri, k'awaajida āchi p'arat'a waa p'oyaa jitada-e iru k'ap'ia. Mapa Pablo Silas ome jita atadap'eda, ateejida āchi p'uurudepema poroorāmaa, māgīrā chip'edaipatap'edaamāi. ²⁰ Ma Romadepema poroorāmaa ateedap'eda, māgajida:

—Na judiorāpa tachi p'uuru pidaarā k'īraupirutada ajida, ²¹ māik'aapa ne-inaa jarateemaa p'ani tachi Romadepemaarāpa oopata awara. Taipa māga ūri k'iniada-e p'anida ajida.

²² Māpai p'uuru pidaarā chok'ara seedachida. Āchi poroorāpa Pablo Silas ome p'aru ērapijida māik'aapa wipijida pak'urupa. ²³ Pia wipit'aadap'eda, carcelde t'it'aajida māik'aapa carceldepema jīaparimaa jarajida pia jīamerā, carceldeepa uchiapiamaapa. ²⁴ Chi jīaparipa māga ūrik'āri, calabozo edupiara badade t'i nībiji māik'aapa āchi biiri t'ik'ooji cepode.

²⁵ Māgá iru p'anajida mīda, Pablo Silas ome it'aa t'īmaa māik'aapa k'arimaa p'anajida Tachi Ak'ōremaa. Jōdee chi apemaarā carcel pidaarāpa ūrii p'anajida.

²⁶ Esapite pak'āri, awērachai golpe wēre nībeeji. Ma carcel perā t'eedachi. Aramata chi puerta jōmaweda ewak'oodachida. Presoorā juade nībada cadena māik'aapa cepo ichiaba jōma ēt'ak'oodachida. ²⁷ Ma carceldepema jīaparipa unuk'āri chi puerta jōma ewa jēra bi, ichi espada ēt'a ataji ichi juadoopa piudariit'ee, carcel pidaarā jōma uchiadai p'ani jīak'aapa. ²⁸ Mamīda Pablopa biaji ichi badamāiipa māgí jīaparimaa:

—¡Jāgá oonāaji! ¡Tai jōma nama p'anipi!

²⁹ Māpai carceldepema jīaparipa lámpara aneepip'eda, t'ūdachi Pablo māik'aapa Silas p'anadap'edaamāi. Āchi k'īrapite wirriwirria bedabai nībanaji p'era nībipa.

³⁰ Uchia p'e atap'eda calabozo edupiara bideepa, māgaji:

—Jarateepataarā, ¿k'āata ooipia bima aji, mi it'aa wāit'ee?

³¹ Māpai p'anaujida:

—Jesucristode ijāaji. Māgara pi, pichi tedepemaarā ome it'aa wādayada ajida.

³² Māpai Tachi Ak'ōrepa jara pēida Cristode jarateejida ma jīaparimaa māik'aapa ichi tede p'anadap'edaarāmaa. ³³ Aramata ma carceldepema jīaparipa Pablo Silas ome ateeji siik'ooit'ee āchi k'ap'iade t'udak'a jēra bada. Maap'eda iru ichi tedepemaarā ome poro choopijida. ³⁴ Māpai teedaa p'e ateepp'eda, nek'opiji. Ma carcel jīa-pari ichi tedepemaarā ome o-ā p'anajida Tachi Ak'ōrede ijāadap'edaa perā.

³⁵ Ai norema tap'eda Romadepema poroorāpa āchi jīapataarā pēijida ma carcelde-pema jīaparimaa, Pablo Silas ome uchua pēimerā. ³⁶ Maperā carceldepema jīaparipa māgaji Pablomaa:

—Mi poroorāpa jara pēi p'anida aji, parā uchua pēimerā. Mapa k'āiwee wāti namāik'aapa.

³⁷ Mamīda Pablopā māgaji Romadepema poroorāpa pēidap'edaarāmaa:

—Tai auk'a Romadepemaarā p'anita, wijidada aji, jōmaarā k'īrapite, charramaa ateeda-ee. Maap'eda carcelde t'ipijida. Írá jōdee, ¿merā uchiapi k'inia p'ani-ek'ā? ¡Māga-epi! Namāik'aapa wāda-eda aji, āchia uchua pēi cheda-emāi āchi k'īradoopa.

³⁸ Pablopā jarada āchi poroorāmaa jaranadak'āri māik'aapa jā eperāarā auk'a Romadepemaarāda adak'āri, mairā poroorā p'eradachida, āchia wipidap'edaa perā māik'aapa carcelde t'i nībidap'edaa perā. ³⁹ Mapa chedap'eda, chupiria iidi-jida Pablomaa Silas ome perdonaadamerā āchia oodap'edaa. Māpai uchiapijida carceldeepa māik'aapa p'uurudeepa. ⁴⁰ Pablo Silas ome ma carceldeepa uchi-adap'eda, wājida Lidia temaa. Mama ijāapataarā jōmaarāmaa ūraajida t'āri o-īa p'aneedamerā. Maap'eda wājida ma p'uurudeepa.

Tesalónica p'uuru pidaarā k'īrauk'oodaidap'edaa Pablo Silas ome

17 Mamāik'aapa āchi wādade Pablo Silas ome wāyaajida Anfípolis p'uurude māik'aapa Apolonia p'uurude. Maap'eda Tesalónica p'uurude panajida. Māgí p'uurude baji Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata te. ² Maperā Pablo ichia oopatak'a p'uurude panak'āri, jāmaa wāji. Mama beeji tomia ōpee māik'aapa īipata ewari chaa aupedeeji arii p'anadap'edaarā ome. ³ Ak'ōre Ūraa p'ādade ak'īpipachi sāga Cristo chupiria nībait'ee māik'aapa piup'eda, p'irabaii'ee. Jarapachi:

—Nāgí Jesús parāmaa mia jaratee bi Cristota, Tachi Ak'ōrepa pēida eperāarā k'aripamerā.

⁴ Māga ūridak'āri, judiorā ūk'uru Cristode ijāajida māik'aapa araa nipapachida Pablo māik'aapa Silas ome. Ichiaba ijāajida judio-eerā; Tachi Ak'ōrede ijāa p'anadap'edaarā chok'ara māik'aapa wēraarā p'arat'ara beerā. ⁵ Judiorā Cristode ijāada-ee p'anadap'edaarāpā māga unudak'āri, k'īraudachida. Mapa jirijida eperāarā mimiadak'aa p'anadap'edaarā, p'uuru pidaarā k'īraupit'aadamerā Pablo māik'aapa Silas ome, pedee jōnipa āra āpīte. Māgá p'uuru pidaarā jōma k'īraupit'aadap'eda, Jasón tede t'īudachida, Pablo Silas ome uchua atadap'eda, p'uuru pidaarāmaa teedait'ee. ⁶ Mamīda māgí tede āra unuda-e pak'āri, uchua atajida Jasonta māik'aapa awaraa ijāapataarā. Maap'eda āchi p'uurudepema poroorāmaa ateejida. Mama panadak'āri, biapachida:

—Írá eperāarā Roma jua ek'ari p'aniirā k'īsia awarapipataarā nama che p'anida! ajida. ⁷ Ma awara māgiirā Jasonpa ichi tede auteebaiji. Mairāpā oodak'aa Cesarpa oopi bik'a. Jīp'a jara p'ani ichi k'āyaara rey aba waibiara bida ajida, t'ījarapata Jesús.

⁸ Māga ūridak'āri, ma p'uuru pidaarā māik'aapa āchi poroorā k'īraupik'a para beeji. ⁹ Mamīda Jasonpa apemaarā ijāapataarā ome p'aajida āchi uchua pēidamerā. Māpai k'ena pēijida.

Pablo Silas ome Berea p'uurude

¹⁰ Ma p'ārik'ua weda ijāapataarāpā Pablo Silas ome Berea p'uurudee pēijida. Mama panadak'āri, t'īujida judiorā Ak'ōre Ūraa jarateepata temāi. ¹¹ Māpema ju-

diorā Tesalonicadepema k'āyaara k'isia k'awaara p'anajida. Mapa Pablopa jaratee bi ūri k'inia p'anajida. Māga ūridap'eda, ewari chaa Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda ak'ipachida k'awaadait'ee wāara jara bi Pablopa jara bik'a maa-e pirā awara jara bi. ¹² K'awaadak'āri wāarata jara bi, māgidepemaarā judiorā chok'ara ijāajida. Ichiaba judio-eerā wēraarā p'arat'ara beerā chok'ara ijāajida, imik'īraarā jida ichiaba. ¹³ Mamīda Tesalonicadepema judiorāpa ūridak'āri Pablopa Tachi Ak'ōrepa jara pēida jarateemaa bi Bereade, wājida ma p'uuru pidaarā k'īraupit'aade. ¹⁴ Aramata māpema ijāapataarāpa Pablo pēijida k'ōp'āyoorā ūk'uru ome p'usa idee. Jōdee Silas Timoteo ome Bereade p'aneejida. ¹⁵ Chi Pablo ome wādap'edaarāpa iru ateejida Atenas p'uurudee. Waya āpitee uchiadait'ee pak'āri, Pablopa jara pēiji Silamaa Timoteo ome taarā-ee chedamerā ichimaa.

Pablo Atenas p'uurude

¹⁶ Atenas p'uurude Pablopa Silas māik'aapa Timoteo nimaa beeji. Mama bide unuk'āri chok'ara ne-inaa iru p'ani eperā juapa ooda ai k'īrapite it'aa t'īpata, t'āri āriidachi. ¹⁷ Mapa aupedeepachi judiorā ome māik'aapa judio-eerā Tachi Ak'ōre waaweeepataarā ome Ak'ōre Ūraa jarateepata temāi. Ichiaba māga oopachi ewari chaa chi unuru ome ma p'uurude net'aa netopatamāi. ¹⁸ Mama ūk'uru poro wēsaa beerā t'ījarapatap'edaa Epicúreo eerepemaarā māik'aapa Estoico eerepemaarā aupedee p'aneejida Pablo ome. Māirā ūk'uruurāpa māgapachida:

—¿K'āata jara k'inia bima apachida, na pedee-idaa bipa?

Awaraarāpa māgapachida:

—Awaraa eujādepemaarā ak'ōre waibiapa ooda jaratee bida apachida.

Māga jarapachida Pablopa jarateemaa bada perā Tachi Ak'ōrepa ooda Jesús piuda k'aurepa māik'aapa jarateepachi perā tachi piuda t'ēepai waya chok'ai p'irabaidait'ee. ¹⁹ Māpai āchia Pablo ateejida Areopagomaa, āchi poro wēsaa beerā cheepurupatamaa ūraa ūride. Mama iidijida:

—¿Taipa pia jaratee bi k'awaadaik'ā? ajida. ²⁰ Taipa waide ūrida-e p'anida ajida, pedee pia jaratee bik'a. Mapa k'awa k'inia p'anida ajida.

²¹ Ma Atenas pidaarā māik'aapa awaraarā arii p'anadap'edaarā mimiada-e p'anadak'āri, p'anapachida ne-inaa chiwidi pedeemaa māik'aapa ūrimaa.

²² Māpai Pablo bainī beeji āchi k'īrapite Areopagode māik'aapa māgaji:

—Atenas p'uuru pidaarā, mia unu bi parāpa ak'ōre waibia k'īra t'ādoos waaweeepata. ²³ Mi wāyaak'āri parā it'aa t'īpatamāi, unuji net'aa chok'ara iru p'ani ai k'īrapite it'aa t'īpata. Mama bide unuji parā altar bide p'ā bi: *Tachi Ak'ōre Waibia k'awada-e p'ani-it'ee*. Parāpa k'awada-eda a p'ani Ak'ōrepa ooda mia jaratee bi.

²⁴ Nāgī Ak'ōrépata ooji na eujā māik'aapa jōma aide nibi. Nāgita, Tachi Ak'ōre, jōmaarā Waibia na p'ek'au eujāde māik'aapa pajāde. Nāgī Ak'ōre eperāarāpa te oodade bak'aa, ²⁵ ichi-it'ee p'ua-e bairā ne-inaa eperāarāpa oopata ichi-it'ee. Ichiata eperāarā chok'ai p'anapipari, īyapaapipari māik'aapa tachimaa ne-inaa jōmaata teepari pia p'anapataadamerā.

²⁶ Eperā abaadeepa eperāarā k'īra t'ādoos uchiapiji, na p'ek'au eujā jōmaade p'anapataadamerā. Ai naaweda k'isia iru baji sāapai uchiapiit'ee māik'aapa sāmaata p'anapiit'ee. ²⁷ Tachi Ak'ōrepa māga ooji eperāarāpa iru jiridamerā. Tachi taupa nāgī Ak'ōre unuda-e p'ani mīda, iru k'awadai, wāara tachimāiipa t'imia-ee bairā. ²⁸ Iru k'aurepa tachi chok'ai p'ani; p'irriapata māik'aapa na eujāde p'anapata.

Pāchi k'arik'a p'āpataarāpa jaradap'edaak'a māga bi: “Tachi, Tachi Ak'ōre Waibiapa ooda”. ²⁹ Maperā k'isiadaik'araa bi Tachi Ak'ōre santok'a bi, eperāarāpa k'isiadap'eda oopatak'a nēedee, p'arat'adee maa-e pirā māudee. ³⁰ Naaweda Tachi Ak'ōrepa miapi-e paji māgee k'irapite it'aa t'ipatap'edaarā, iru waide k'awada-e p'anadap'edaa perā. Mamīda īrā jōmaarāmaa jara bi p'ek'au k'achia oo amaadamerā māik'aapa ichide ijāadamerā. ³¹ Ichia māga jara bi na ewari na p'ek'au eujādepemaarāpa oopata jō-maweda ak'it'ee perā, k'awaait'ee pia wa k'achia. Māga ooi'tee ichia pēida Jesu-cristopa. Cristopa eperāarāpa oopata māgá ak'ii, ichia k'achia ook'aa pada perā na eujāde nipak'āri. Tachia k'awa p'anida aji, Ak'ōrepa iru jirit'eraji, iru piup'eda, chok'ai p'irabaipida perā.

³² Arii p'anadap'edaarāpa ūridak'āri eperā piup'eda chok'ai p'irabaida, ūk'uru ēi para beeji māik'aapa ūk'uruurāpa māgajida:

—Na ewari waya ūridayada ajida, pi pedee.

³³ Māpai Pablo uchijai mamāik'aapa. ³⁴ Mamīda ūk'uruurāpa ijāajida Pablopa jarada māik'aapa Cristode ijāa p'aneejida. Ma ijāadap'edaarā t'āide baji imik'ira t'ijarapatap'edaa Dionisio. Māgí Areópago poro wēsaa beerā cheepurupatadepema paji. Ichiaba baji wēra t'ijarapatap'edaa Dámaris māik'aapa awaraarā.

Pablo Corinto p'uurude

18 Ma t'ēepai Pablo wāji Atenas p'uurudeepa Corinto p'uurudee. ² Mama ununaji judío t'ijarapatap'edaa Áquila. Māgí Ponto eujādepema paji. Ewaa pache baji chi wēra Priscila ome Italia eujādeepa, César Claudiopa judiorā jōmaweda jerek'ooda perā Roma p'uurudeepa. ³ Pablo p'asiade wāk'āri ma judío badamaa, k'awaa ataji ichi jīak'a Aquilapa carpa oopari. Mapa Pablo āra ome beeji ma mimia oomaa. ⁴ Mama bide īipata ewari chaa wāpachi Ak'ōre Ūraa jarateepata temaa jarateede judiorāmaa māik'aapa judio-eerāmaa Cristode ijāadamerā.

⁵ Silas Timoteo ome pachedak'āri Macedoniadeepa, Pablopa ewari chaa Tachi Ak'ōrepa jara pēida Cristode jarateemaa bapachi, judiorāpa ijāadamerā Jesuta Cristo, Tachi Ak'ōrepa pēida. ⁶ Mamīda judiorā, ichi pedee ijāa k'iniada-ee p'anadap'edaarāpa ik'achia jaramaa p'aneejida. Mapa Pablopa ichi p'aru jī bada jīap'ēji ak'ipiit'ee āchima waa jaratee-e. Maap'eda māgaji:

—Pāchi k'iradoopa atuadait'eeda aji, piudak'āri. Idideepa mi wāit'eeda aji, judio-eerāmaa Tachi Ak'ōrepa jarapi bi jarateede.

⁷ Māga jarap'eda, Pablo wāji Ticio Justo apatap'edaa temaa jarateede. Māgí eperāpa Tachi Ak'ōremaa it'aa t'ipachi. Ichi te baji Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata te ik'aawa. ⁸ Pablopa mama jarateemaa bide, Cristode ijāaji ma Ak'ōre Ūraa jarateepata tedepema poro, t'ijarapatap'edaa Crispo. Chi te pidaarā jida auk'a ijāajida māik'aapa apemaarā Corinto pidaarā chok'ara Pablopa jarateeda ūridap'edaarā ichi-aba ijāajida. Mapa māirā jōma poro choopijida. ⁹ At'āri Corinto p'uurude p'anide ewari aba p'ārik'ua k'āimok'araa pik'a bide Tachi Ak'ōrepa māgaji Pablomaa:

—Waawee-ee jaratēēji na p'uurude ¹⁰ michideerā nama chok'ara nībairā. Mi pi ome bairā, apidaapa pi k'achia ooda-e.

¹¹ Tachi Ak'ōrepa māga jarada perā, Pablo mama beeji año aba ap'eda esa-auk'a, Tachi Ak'ōrepa jara pēida Cristode jarateemaa.

¹² Mamīda, mama bide, Romadepema Galión apatap'edaa Acaya eujādepema poro waibia bak'āri, judiorā chok'ara pedeeteejida māik'aapa Pablo jita ateejida iru k'irapite. ¹³ Mama māgajida:

—Na eperāpa jaratee bi Tachi Ak'ōrede ijāadamerā māik'aapa irumaa it'aa t'ipataadamerā. Mamīda jaratee-eda ajida, Moisepa p'ādade jara bik'a oodamerā.

¹⁴ Māpai Pablo pedeeit'ee arude, Galionpa māgaji ma judiorāmaa:

—Na eperāpa ne-inaa k'achia oo bada paara maa-e pirā chīara pee bada paara, mia ak'ik'ajida aji. ¹⁵ Mamīda jara p'anadairā chīara t'ī māik'aapa parāpa ūraa p'ādade, pāchi pitapai ma nepira ak'idapāde aji. Mīa parā nepira ak'i k'inia-eda aji.

¹⁶ Aramata jerek'ooji ichimāiipa. ¹⁷ Māpai arii ak'i p'anadap'edaarāpa Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tedepema poro Sóstenes jita atadap'eda, wijida Galión k'irapite. Mamīda iru-it'ee maarepida p'ua-e paji.

Pablo waya Antioquía p'uurudee wāda

¹⁸ Ai t'ēpai Pablo taarā beeji Corinto p'uurude. Māpai ijāapataarāmaa despediip'eda, Siria eujādee wāji Priscila māik'aapa Áquila ome. Cencrea p'uurude barcode batau naaweda, Pablopa ichi poro bi-si wēt'aaji. Māga ooji ak'ipit'ee ichia Tachi Ak'ōremaa ooit'eeda ada ooda. ¹⁹ Ma wārutade Éfeso p'uurude panadak'āri, Pablo t'iunaji Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede judiorā ome pedeeit'ee. ²⁰ Ichia jarateeda ūridak'āri, chupiria iidijida āchi ome taarā beemerā. Mamīda Pablopa k'inia-e paji. ²¹ Māgaji:

—Írá wāit'eeda aji. Mamīda waya cheit'eeda aji, Tachi Ak'ōrepa k'inia bi pirā.

Māpai Pablo batauji māik'aapa wāji. Jōdee Priscila Áquila ome mama p'aneejida.

²² Pablo Cesarea p'uurude panak'āri, mamāik'aapa wāji Jerusalendee ijāapataarā ak'ide. Maap'eda wāji Antioquía p'uurudee. Māgí p'uuru Siria eujāde bi.

²³ Antioquiade bap'eda, wāji ijāapataarā para bee chaa āchi ak'ide māik'aapa ūraade. Māga oo wāji Galacia eujāde māik'aapa Frigia eujāde.

Apolopa Éfeso p'uurude jarateeda

²⁴ Maapai judío t'ijarapatap'edaa Apolo pacheji. Māgí Alejandría p'uurudepema paji. Māgí p'uuru Egipto eujāde bi. Māgí judiopa Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda pia k'awa baji. Ma awara pia jarateepachi. ²⁵ Māgipa o-ī-ia jarateepachi Juan Bautistapa jarateedak'a, eperāarāpa āchia p'ek'au k'achia oopata oo amaadamerā māik'aapa poro choopidamerā ak'ipidait'ee Tachi Ak'ōrede ijāa p'ani. Ichiaba jarateepachi Jesucristo Tachi Ak'ōrepa pēida. ²⁶ Apolo Éfeso p'uurude pachek'āri, waawee-ee jarateemaa beeji judiorā Ak'ōre Ūraa jarateepata temāi. Māga ūridak'āri, Priscila Áquila ome āchi temaa ateejida. Māpai Apolomaa jarateejida jōma āchia k'awadap'edaa, Tachi Ak'ōrepa ooda Jesucristo k'aurepa. ²⁷ Maap'eda, Apolo Acaya eujādee wā k'inia bak'āri, Efesodepema ijāapataarāpa k'art'a p'ājida jāpemaarāmaa iru auteebaidamerā. Māgá mama panak'āri, irua k'aripai Cristode ijāapataarā waapiara ijāadamerā. Tachi Ak'ōre t'āri pia bapari perā, āchimaā Cristode ijāapiji, Apolo mamaa wāi naaweda. ²⁸ Apolo mama bide jōmaarā taide Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda ak'ipachi māik'aapa jarateepachi Jesucristo Tachi Ak'ōrepa pēida eperāarā k'aripamerā. Mapa judiorāpa maarepida p'oyaa p'anauda-e paji.

Pablo Éfeso p'uurude

19 Apolo Corinto p'uurude bi misa, Pablo wāyaaŋi Galacia māik'aapa Frigia eu-jāde Éfeso p'uurude parumaa. Mama Cristode ijāapataarā ununaji. ² Māpai Pablopa iidiji:

—Parāpa Cristode ijāadak'āri, ¿Tachi Ak'ōre Jaure parā k'ap'iade ba chejik'ā? aji. P'anaujida:

—Taipa k'awada-eda ajida, Tachi Ak'ōre Jaure ba chepari ijāapataarā k'ap'iade.

³ Māpai Pablopa iidiji:

—Parāpa poro choopidak'āri, ¿k'āare-it'ee poro choopijidama? aji.

P'anaujida:

—Juanpa jaradak'a poro choopijida ak'ipidait'ee p'ek'au k'achia oo amaa k'inia p'ani.

⁴ Māpai Pablopa māgaji:

—Juanpa wāara poro choojida aji, waa p'ek'au k'achia oo k'iniada-e p'anadap'edaarā. Mamīda Juanpa ichiaba jarapachi ijāadamerā ichi t'ēe cheru eperāde. Māgí eperā Jesucristo.

⁵ Ma eperāarāpa māga ūridak'āri, aramata āchi poro choopijida Tachi Waibia Jesús t'īde ak'ipidait'ee irude ijāa p'ani. ⁶ Maap'eda Pablopa jua biji ma poro choodap'edaarā ĩri. Māgá bik'āri, Tachi Ak'ōrepa ichi Jaure āra k'ap'iade ba chepiji. Māgipa āramaa pedeeŋipachi k'awada-e p'ani pedeede. Māgá jarajida Tachi Ak'ōrepa jarapidak'a. ⁷ Chi māgá poro choodap'edaa eperāarā doce paji.

⁸ Maap'eda Pablo wāji Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tedee. Mama ĩpata ewari chaa atane ōpee Tachi Ak'ōre Ūraa waawee-ee jarateeki. Jaraji Tachi Ak'ōrepa pia ooda Jesucristo pēik'āri, judiorāpa irude ijāadamerā. ⁹ Mamīda ūk'uruurāpa ijāa k'iniada-e paji Pablopa jaratee bada māik'aapa waapiara pedee k'achia jarajida Tachi Ak'ōre Ode P'aniirā āpite. Maperā Pablo mamāik'aapa āyaa wāji ijāapataarā ome. Jaratee banaji eperā t'ījarapatap'edaa Tirano escuelade. Mama ewari chaa jarateepachi. ¹⁰ Irua Tachi Ak'ōre Ūraa jarateeki año omé. Māgá judiorā māik'aapa judio-eerā Ásia euŋade p'anapatap'edaarāpa ūrijida Tachi Ak'ōrepa jara pēida Jesude. ¹¹ Ichiaba Tachi Ak'ōrepa Pablomaa oopipachi ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. ¹² Pablo k'ap'iade p'aru t'ōbaidapapai, k'ayaa beerā jipapachida. Ichiaba netuara eperāarā k'ap'iade merātia bee uchiapachida.

Netuarapa Esceva warrarāmaa ooda

¹³⁻¹⁴ Māpema judiorā ūk'uru Cristode ijāada-e p'anadap'edaarāpa netuara merātia bee eperāarā k'ap'iadeepa uchiapik'oopachida. Māga oo nipajida judiorā p'aareerā poro Esceva warrarā. Āra siete paji. Māirāpa k'awaadak'āri netuaraarā uchua p'ani Pablo k'aurepa ichia Tachi Waibia Jesús t'ī jarak'āri, auk'a oo k'inia p'aneejida. Mapa jarajida netuara merātia bimaa:

—¡Pablopa jara bi Jesús t'īde uchíati!

¹⁵ Mamīda māga oodak'āri, ma netuara eperā k'ap'iade merātia badapa māgaji:

—Mia k'awa bida aji, Jesús. Ichiaba k'awa bi k'aita Pablo. Mamīda parā ¿k'airāma? aji.

¹⁶ Māpai ma netuara k'ap'iade merātia bada eperāpa āchi ĩri cheji māik'aapa āchi jōmaweda sīk'ooji. Māgá p'u oop'eda, chi netuara uchiapi chedap'edaarā

mamāik'aapa āk'adaa p'ira uchiak'oodachida. ¹⁷Éfeso p'uurude p'anapataarā, judiorā māik'aapa judio-eerāpa māga ūridak'āri, jōmaarāta p'erajida māik'aapa Tachi Waibia Jesús t'ī pia t'o p'anajida.

¹⁸Māpemaarā ūk'uru Cristode ijāa p'aneejida. Maap'eda Pablomaa jara chepachida āchia k'achia oopatap'edaa, ai naaweda ijāa p'anadap'edaa perā petau tau k'awaa beerāpa oo p'anadap'edaade. ¹⁹Ichiba ūk'uru petau tau k'awaa beerāpa aneepachida āchi libro jōmaarā taide paak'oodait'ee. Māgí libro valor p'arat'ade juasiadak'āri, uchijai p'arat'a tau cincuenta mil. ²⁰Ma jōma oo p'anadap'edaa k'aurepa ma eujādepemaarāpa waapiara ijāapachida Tachi Ak'ōrepa jarapidade.

²¹Ma t'ēepai, Tachi Ak'ōre Jaurepa Pablomaa k'īsiapiji wāit'ee Jerusalendee, wāyaap'eda Macedonia eujāde māik'aapa Acaya eujāde. Ichiba Jerusalendee Pablo wā k'inia baji Romadee. ²²Māga k'īsiap'eda, Pablopā chi k'ōp'āyoorā Timoteo Erasto ome naa pēiji Macedonia eujādee. Jōdee ichi Ásia eujāde jarateemaa beeji. Maap'eda wāji āra t'ēe.

Éfeso p'uurudepemaarā k'īraudaidap'edaa

²³Maapai Tachi Ak'ōre Ode P'aniirā k'aurepa, Éfeso p'uurudepemaarā jōma k'īraupik'a para baji ²⁴ne-inaa p'arat'adee oopari Demetrio apatap'edaapa āra āpīte pedee k'achia jarada perā. Māgí eperāpa ne-inaa ma-āri santok'a p'arat'adee oopachi, āchi it'aa t'īpata nawe Artemisa te waibia k'īrāpataadamerā. Māga oo bipā ichia māik'aapa apemaarā ne-inaa oo k'awaa beerāpa p'arat'a waibia jitapachida. ²⁵Maperāpi Demetriopa māgiirā māik'aapa awaraa ne-inaa oo k'awaa beerā t'ī p'e atap'eda, māgaji:

—K'ōp'āyoorā, parāpa k'awa p'anida aji, nāgí mimia oo p'anipa tachi p'arat'a jita-pata. ²⁶Ma awara parāpa unu p'ani māik'aapa ūri p'ani Pablopā jaratee bi, ne-inaa ooda eperāarāpa ai k'īrapite it'aa t'īpata ak'ōre waibiarā-e. Māga jara bipā eperāarā chok'ara ichi eere ūraa p'e iru bi. Māga jara-e bi nama Éfeso p'uurudepai. Ichiba māga jara bi jōma Ásia eujāde. ²⁷Iru pedee ijāaruta pirā, tachia ooda neto amaadai māik'aapa tachia p'arat'a waa jitada-e pai. Ma awara tachi nawe Artemisade ijāada-e pai māik'aapa ichiba waa iru igreste ak'ida-e pai. Māgí tede na Ásia eujādepemaarā māik'aapa jōmaweda Roma jua ek'ari p'aniirā irumaa it'aa t'īpata. ¿Wāara-ek'ā aji, mīa jara bi?

²⁸Arii p'anadap'edaarāpa māga ūridak'āri, k'īraudachida māik'aapa biuk'a nībeeji:

—¡Artemisa Waibia; tachi Éfeso pidaarā nawe!

²⁹Māpai eperāarā waapiara cheepuru nībeeji māik'aapa p'uuru pidaarā jōma k'īraupik'a para beeji. Māpai Gayo, Aristarco ome jita atajida māik'aapa atadachida āchi chip'edaipatamaa. Ma eperāarā omé Macedonia eujādepemaarā paji. Ichiba Pablo ome nipapachida. ³⁰Pablo wāit'ee paji ma p'uuru pidaarā k'īrapite pedeede. Mamīda ijāapataarāpa wāpida-e paji. ³¹Ichiba Asiadepema poroorā ūk'uru Pablo ome k'ōp'āyo meraadap'edaa perā, jara pēijida wānaamerā ma eperāarā k'īraupik'a para bimaa. ³²Māimisa, chi cheepurudap'edaarā waapiara k'īraupik'a para beeji. Ūk'uruurāpa ne-inaa jarapachida; awaraarāpa biapachida. Mapa biuk'a nībaji. Ūk'uruurāpa k'awada-e p'anajida sāap'eda cheepurudap'edaa. ³³Judiorā arii p'anadap'edaarāpa Alejandromaa nepiridap'eda, jōmaarā taide ateejida. Māpai Alejandropa juapa jaraji k'īup'ee p'aneedamerā, āchi k'ap'ia pedeeit'ee perā.

³⁴ Mamīda eperāārā k'īraupik'a para badaarāpa ichi judío k'awaadak'āri, perá hora omé waapiara biuk'a nībeeji. Māgapachida:

—¡Artemisa Waibia; tachi Éfeso pidaarā nawe!

³⁵ Māpai ai p'uurudepema secretariopa eperāārā k'īup'ee p'anapiji māik'aapa māgaji:

—Éfeso pidaarā, jōmaarāpa k'awa p'anida aji, na p'uuru pidaarāpata tachi nawe Artemisa jīak'a it'ariipa baaida ichi ĩgrestede jīapata. ³⁶ Apidaapa nāgí p'oyaa merada-e perā, k'īra jīp'a p'anéeti, ne-inaa k'achia pariatua ooda-ee. ³⁷ Na eperāārā parāpa anee p'ani tachi ĩgrestedepema net'aa maarepida chiada-e p'ani māik'aapa tachi nawe āpite pedee k'achia jarada-e p'ani. ³⁸ Demetrio wa chi k'ōp'āyoorā nepira iru p'ani pirā awaraa ome, Romadepema charraarāmaa wáti. Ārapa ak'idaipi, ma-it'ee p'anadairā. ³⁹ Mamīda jōmaarāpa awaraa nepira iru p'ani pirā, k'īra jīp'a cheep-urudak'āri, ma nepira jō pēidai. ⁴⁰ Idipema oodap'edaa k'aurepa Romadepemaarāpa k'īsiadait'ee tachi chōoyaa p'ani. Nāga bide āchia iidi p'ani pirā sāap'eda idi nāga oojida, ¿sāga p'anaudayama? aji.

⁴¹ Māga jarap'eda, eperāārā jōmaweda āchi te chaa pēik'ooji.

Pablo Macedonia eujādee māik'aapa Grecia eujādee wāda

20 Eperāārā āchi te chaa wādap'edaa t'ēpai, Pablopa ijāapataarā t'ī p'ejī ūraait'ee. Maap'eda wāji Macedonia eujādee. ² Mama ijāapataarā ūraa nipap'eda, panaji Grecia eujāde. ³ Atane ōpee mama beeji. Mamāik'aapa bar-code wāit'ee bide Siria eujādee, k'awaaji judiorāpa ichi peedait'ee ot'ewa p'ani. Mapa waya āpitee p'irrabaidachi. Mata wāyaaji Macedonia eujāde. ⁴ Ma wādade iru k'ōp'āyaajida nāgí ijāapataarāpa: Pirro warra Sópattro, Berea p'uurudepema; Aristarco māik'aapa Segundo, Tesalónica p'uurudepema; Gayo, Derbe p'uurudepema; Timoteo, Tíquico māik'aapa Trófimo, Ásia eujādepema. ⁵ Māirā tai naa wājida māik'aapa ninajida Troas p'uurude. ⁶ Ma t'ēpai tai wājida Filipos p'uurudepa, fiesta pan levadura wēe k'opata wāyaap'eda. Barcode wā nipadap'edaa perā, k'āima joisomaamaa panajida Troas p'uurude. K'īrachuunadap'eda apemaarā ome, mama k'āima siete p'anejida.

Pablopa ooda Troas p'uurude

⁷ Tomia ewate tai chip'ejida apemaarā ijāapataarā ome nek'odait'ee māik'aapa Cristo piuda k'īrāpadait'ee. Pablopa ijāapataarāmaa jarateemaa baji esapite paru-maa, ichi ai norema wāit'ee pada perā. ⁸ Te piso it'ipema cuartode chip'e p'anajida māik'aapa lamparara ĩdaa nībaji. ⁹ Pablo jarateemaa bi misa, k'ūtrāa Eutico ap-atap'edaa su-ak'i baji ventanade ūrimaa. Mamīda Pablopa taarā jarateeda perā, ma k'ūtrāa k'āidaip'eda, tudú padachi piso ōpeedeepa. Aramata piu jira atanajida. ¹⁰ Māpai Pablo irabaip'eda, ma k'ūtrāa k'ap'ia wēre ataji māik'aapa māgaji chi k'ōp'āyoorā arii p'anadap'edaarāmaa:

—¡P'eranáati! ¡Iru chok'ai bipi!

¹¹ Māpai Pablo waya teedaa wāk'āri, nek'ojida māik'aapa Cristo piuda k'īrāpajida. Mata waya ichi jarateemaa beeji ewarirumaa. Ewarik'āri, wāji ichi ode. ¹² Ma k'ūtrāa piu bada chok'ai ateedap'edaa perā ichi temaa, ijāapataarā o-īa p'anejida.

Troas p'uurudeepa Mileto p'uurudee wāda

¹³ Pablo ode wā k'inia baji. Mapa tai naa wājida barcode Aso p'uurudee. Mama nijida iru batau atadait'ee. ¹⁴ Aso p'uurude unudak'āri, batauji tai ome māk'aapa wājida Mitilene p'uurudee. ¹⁵ Mamāik'aapa uchiadap'eda, ai norema Quío isla k'irapite wāyaajida. Ma norema Samos p'uurude panajida. Mamāik'aapa panajida Mileto p'uurude. ¹⁶ Māgá oojida Pablo waa wā k'inia-e bada perā Ásia eujādee. Ma awara Éfeso p'uurude wiibai k'inia-e paji, Jerusalende isapai pana k'inia bada perā, Pentecostés fiesta ewate pai naaweda.

Pablopa jarada Éfeso p'uurudepema ijāapataarā ak'ipataarāmaa

¹⁷ Māgá Éfeso p'uurude wiibai k'inia-e paji taarāi jīak'aapa. Mamāda Mileto p'uurude pachedak'āri, Pablopa t'ī pēiji Efesodepema ijāapataarā ak'ipataarā. ¹⁸ Āchi pachedak'āri, ichia mājaji:

—Parāpa k'awa p'anida aji, sāgata mi nipapari parā t'āide, na Ásia eujāde ewaa pachedak'āriipa. ¹⁹ Taarāru parā ome Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a oomaa bi, chupiria nībide māk'aapa nepirade nībide judiorā juapa. ²⁰ Mamāda jōmaarā taide waawee-ee jarateeki, parā te chaa paara. Māga ooji parā ūraait'ee māk'aapa k'aripait'ee. ²¹ Auk'a jarateeki judiorāmaa māk'aapa judio-eerāmaa, āchia p'ek'au k'achia oopata oodaamaa p'aneedamerā māk'aapa Tachi Waibia Jesucristode ijāadamerā. ²² Īrā wāru Jerusalende, Tachi Ak'ōre Jaurepa māga k'inia bairā. Wāit'ee k'awa-e bi mīda k'āata mi ome oodait'ee mama. ²³ Nāgapai k'awa bi. P'uuru bee chaa wāyaarude Tachi Ak'ōre Jaurepa mīmaa k'awapiru mi miait'ee māk'aapa carcelde chupiria nībanait'ee. ²⁴ Mamāda mia p'ua-e bi, piuru pijida Jesupa oopi bik'a oo k'inia bairā. Jīp'a jaratee k'inia bi na pedee pia: Tachi Ak'ōrepa eperāarā k'inia iru bairā, tachi k'aripaji Jesucristo piuda k'aurepa.

²⁵ Māga jarateeki parā t'āide. Ma awara Tachi Ak'ōrepa parāmaa jarateeki ichia oopi k'inia bi Cristode ijāapataarāmaa. Mia k'awa bi parāpa mi k'īra waa unuda-e pait'ee. ²⁶ Mapa idi weda Tachi Ak'ōre k'irapite mia jara bi: parādepema aba piuk'āri atuaru pirā, mi k'aurepada ada-e pait'ee. ²⁷ Māga jara bi mia jarateeda perā jōmaweda Tachi Ak'ōrepa jarapidak'a. ²⁸ Mapa ĩpemaarā, chik'aripa p'anapatāati māk'aapa ijāapataarā pia ak'i p'anapatāati, ma-it'ee Tachi Ak'ōre Jaurepa parā jirit'erada perā. Tachi Waibiapa k'inia bi parāpa ak'idamerā ichide ijāapataarā, ichia āra o k'achiadeepa k'aripa atada perā, ichi waa bat'ada k'aurepa. ²⁹ Mia k'awa bi ne-animal k'achia beerā atu chepatak'a eperāarā peede, māga pik'a mi nāik'aapa wāda t'ēepai awaraarā chedait'ee Cristode ijāapataarā ijāa amaapide. ³⁰ Ichiaba pāchi t'āideepa pida uchiadait'ee seewa jarapataarā. Māgiirāpa ijāapataarā āchi eere atee k'inia p'anadait'ee. ³¹ Mapa k'īra ĩbia p'anāti māk'aapa k'irāpāti sāga mi chupiria nībaji año ōpee, parā ūraa bi misa p'ārik'ua māk'aapa āstaawa.

³² Īrā ĩpemaarā, mia parā biru Tachi Ak'ōre juade, ichia parā pia ak'i bapariimerā ichi ūraa p'ādade jara bik'a. Ichi aupaita parāmaa oopii ichia oopi k'inia bik'a, māgá iru-it'ee p'anapataadamerā chi apemaarā awara bidaarāk'a. ³³ Mia chīara p'arat'a, nēe māk'aapa p'aru k'īa-e bi. ³⁴ Parāpa pia k'awa p'ani mīchi juadoopa mimia-pari māk'aapa ne-inaa atapari michi-it'ee māk'aapa mi ome p'aniirā-it'ee. ³⁵ Mia parāmaa at'apai jarateedoo, auk'a mimiadamerā māk'aapa chik'aripa para bamerā. K'irāpāti Tachi Waibia Jesupa jarada: “Pipiara bi teeit'ee, jitai k'āyaara.”

³⁶ Māga jarap'eda, Pablo bedabaidachi māik'aapa it'aa t'iji Tachi Ak'ōremaa jō-maarā ome. ³⁷ Māpai jōmaweda jēejida t'ari p'uapa māik'aapa Pablo wēre atapachida. ³⁸ K'ira pia-ee para baji, Pablopā ichi k'ira waa unuda-eda ada perā. Maap'eda, barco badamaa k'ōp'āyanajida.

Pablo Jerusalendee wāda

21 Māgā despediidap'eda, barcode tai bataujida māik'aapa wājida Cos isladee. Ai norema wājida Rodas isladee. Mamāik'aapa panajida Pátara p'uurude. ² Mama barco Fenicia ejādee wā nipadade bataujida māik'aapa wājida. ³ Ma wādade Chipre isla unujida tai juabi eere. Mata wājida Siria ejāde Tiro p'uurude panarutamaa, mama net'aa barcode atee wādap'edaa atabēidait'ee pada perā. ⁴ Mama ijāapataarā jiridak'ari, unu atajida māik'aapa ewari siete p'aneejida āra ome. Mama bide Tachi Ak'ōre Jaurepa ma ijāapataarāmaa k'awapiji Pablo Jerusalende p'asait'ee. Mapa irumaa jarajida wānaamerā. ⁵ Māga jarajida mīda, tomiamaa tai mamāik'aapa uchijida. Māpai ijāapataarā āchi wēra māik'aapa chi warrarā ome p'uurudeepa taawaa tai k'ōp'āya tee chejida p'usa ide. Ma ipude bedabajida māik'aapa jōmaweda Tachi Ak'ōremaa it'aa t'ijida. ⁶ Maap'eda, despediidap'eda, tai wājida barcode. Jōdee, ma ijāapataarā āchi te chaa erreujida.

⁷ Tiro p'uurudeepa tai wājida. Mata panajida Tolemaida p'uurude. Mama ijāapataarā ome ewari aba p'aneejida. ⁸ Ai norema uchiadak'ari, panajida Cesarea p'uurude. Mama panadak'ari, wājida Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepari Felipe temaa. Māgī Felipe Cristopa jirit'eradaarā k'aripapataarā sietedepema paji. Mama p'aneejida. ⁹ Felipepa k'au k'imari iru baji, at'ari imik'ira wēe. Māirāpa jarapachida Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapidak'a. ¹⁰ Mama taarā p'anide Judea ejādeepa cheji Tachi Ak'ōre pedee jarapari, t'ijarapatap'edaa Agabo. ¹¹ Taimaa pachek'ari, Pablo k'irride jipari ēra ataji. Māpai Agabopa ichi jua biiri ome p'ārajī ak'i beeji māik'aapa mājaji: —Tachi Ak'ōre Jaurepa jara bi: “Jerusalende judiorāpa nāgā oodait'ee nāgī k'irride jipari chipari ome, iru judio-eerā poroorā jua ek'ari bidak'ari.”

¹² Taipa māik'aapa Cesareadepema ijāapataarāpa māga ūridak'ari, Pablomaa enee jōneejida Jerusalendee wānaamerā. ¹³ Mamīda irua mājaji:

—¿K'āare-it'ee jāk'iara jēe p'anima? aji. Mi t'ari p'uapit'aruta. Ichita mi wāit'ee Jerusalendee jī nibiruta pijida, ma awara peet'aruta pijida, mia Cristopa ooda jaratee bi k'aurepa.

¹⁴ Tai pedee ūri-e pada perā, ichiak'au bijida. Jip'a Tachi Ak'ōre juade bijida, Tachi Ak'ōrepa ichiak'au oomerā ichia oo k'iniata.

¹⁵ Maap'eda, net'aa p'e atadap'eda, wājida Jerusalendee. ¹⁶ Cesareadepema ijāapataarā ūk'uru wājida tai ome, ateedait'ee Chipre isladeepema Mnasón apatap'edaa temaa, Jerusalende bi. Māgī eperā taarā weda Cristode ijāa bapachi.

Pablo Santiagomaa p'asiade wāda

¹⁷ Jerusalende panadak'ari, ijāapataarāpa o-ia tai auteebajida. ¹⁸ Ai norema Pablo tai ome Santiagomaa wāji. Mama ichiaba ijāapataarā ak'ipataarā p'anajida. ¹⁹ Pablopā saludaap'eda, nepiriji jōma Tachi Ak'ōrepa ooda ichi k'ap'ia pari judio-eerā t'āide. ²⁰ Māga ūridak'ari, o-ia para beeji māik'aapa it'aa t'ijida Tachi Ak'ōremaa jaradait'ee iruta jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Māpai Pablomaa mājajida:

—Īpema Pablo, pia k'awa bida ajida, nāpema judiorā cho-k'ara Cristode ijāa p'ani. Mamīda at'āri k'īsia p'ani Moisepa p'ādade jara bik'a oodaipia bi. ²¹ Māgīrāpa ūri p'ani pia judiorā awaraa eujāde p'aniirāmaa jaratee ni Moisepa p'ādade jara bik'a oonaadamerā, māik'aapa warra k'ap'iade tauchaa binaadamerā, ma awara ne-inaa chonaarāweda oopatap'edaa oonaadamerā. ²² Maperā, ¿taipa sāga oodaima? Ārapa pi nama che bi k'awaa atadait'ee. ²³ Mapa nāga oopāde aji: nama ijāap-ataarā k'īmariirāpa Tachi Ak'ōremaa jaradap'edaak'a ewaa oodait'ee, waya iru tede t'īu pia p'aneedamerā. ²⁴ Pichi ome p'e ateeppāde aji, māik'aapa p'aapāde aji, āchi-maa p'aapipataarāpa iidi p'ani. Oodapāde aji, Tachi Ak'ōre Ūraade jara bik'a; puda t'īipidamerā māik'aapa Tachi Ak'ōre tede t'īu pia p'aneedamerā. Māgá ooru pirā, jō-maarāpa k'awaadai pi āpite seewa nepiri p'ani. Ma awara pia māgá āramaa ak'īpii Moisepa p'ādade jara bik'a ichiaba oopari. ²⁵ Jōdee māga oopi k'iniada-e judio-eerāmaa, ichiaba Cristode ijāadak'āri. Jīp'a taipa āramaa p'ā pēi p'ani: k'onaadamerā nechiaara ata bidap'edaa ne-inaa eperāpa ooda k'īrapite, ai k'īrapite it'aa t'īpata; k'onaadamerā ne-inaa waa maa-e pirā ne-animal īyapa jīa piuda chiara māik'aapa pariatua p'ek'au oonaadamerā.

Pablo Tachi Ak'ōre te waibiade jita atadap'edaa

²⁶ Ai norema Pablopā ma eperāarā k'īmari ateeji Tachi Ak'ōre temaa. Oo-jida Moisepa p'ādade jara bik'a t'īu pia p'anadamerā Tachi Ak'ōre te waibiade. Maap'eda Pablo t'īuji Tachi Ak'ōre tede jarait'ee sāapaita Tachi Ak'ōremaa āchia jaradap'edaa jōdait'ee māik'aapa sāapaita āchia ne-animalaarā ateedait'ee p'aareerāmaa peedap'eda, paadamerā Tachi Ak'ōre-it'ee.

²⁷ Ewari siete jōit'ee nībīde ma eperā k'īmari jōdait'ee paji āchia oodait'ee bada t'īu pia p'aneedamerā Tachi Ak'ōre te waibiade. Mama p'anide Ásia eujādepema judiorāpa Pablo unu atajida Tachi Ak'ōre te waibiade. Mapa āchia arii p'anadap'edaarā k'īrapuk'oojida. Pablo jita atadap'eda, biajida:

²⁸ —Israel pidaarā, tai k'aripāti. Nāgí eperāpa p'uuru bee chaa ne-inaa k'achia jaratee ni tachi judiorā āpite. Jaratee bi Moisepa p'ādade jara bik'a oonaadamerā māik'aapa pedee k'achia jara bi na te āpite. Ma awara judio-eerā t'īupijji nama, māgeerā Tachi Ak'ōrepa t'īupiik'araa bida a bi mīda. Māgá Tachi Ak'ōre te waibia k'achia oomaa bi.

²⁹ Māga biapachida ai naaweda Pablo unudap'edaa perā p'uuru jāde ni Trófimo ome. Māgí Éfeso p'uurudepema paji. Ma omé unudap'edaa perā māgá, judiorāpa k'īsiajida Pablopā ma eperā auk'a t'īupijji Tachi Ak'ōre tede.

³⁰ Ma k'aurepata p'uuru pidaarā jōmaweda k'īrau para beeji. Māpai eperāarā p'īsua cheepuru nībeeji. Pablo jita atajida māik'aapa jidi babataa atadachida Tachi Ak'ōre temāiipa. Aramata Tachi Ak'ōre te jīapataarāpa chi t'īupata jōmaweda jīajida.

³¹ Māga nīde taawa Pablo peet'aadait'ee pak'āri, Romadepema soldaorā poro waibia-maa jaranajida p'uuru pidaarā jōma k'īrau para nībi. ³² Aramata ichi soldaorā p'e atap'eda, awaraa poroorā ome p'ira chejida see nībadamaa. Ma soldaorā poro waibia chi soldaorā ome cheruta unudak'āri, eperāarāpa Pablo ichiak'au bijida. ³³ Māpai ma soldaorā poro waibia chep'eda, Pablo jita ataji māik'aapa cadena omeepa jī nībipijji. Maap'eda eperāarāmaa iidijji k'asaa t'ījarapata jā eperā māik'aapa k'āare k'achiata ooji. ³⁴ Biuk'a nībeeji; abaapa ne-inaa jarapachi, awaraapa ne-inaa awara. Mapa chi soldaorā poro waibiapa p'oyaa k'awa-e paji k'asaa jara para bi. Maperā jaraji sol-

daorāmaa āchi temaa ateedamerā. ³⁵ Soldaorā temāi tomede panadak'āri, Pablo it'í jira ateejida eperāarā waidoopa, ³⁶ eperāarā t'ēe bia wādap'edaa perā:

—¡Peet'áati!

Pablopa judiorāmaa jarada

³⁷ Mamīda teeda panadai naaweda, griego pedeede Pablopa māgaji ma soldaorā poro waibiamaa:

—Mi pì ome arak'atia pedee k'inia bida aji.

Māpai māgí poro waibiapa p'anauji:

—¿Pia griego pedee k'awa bi-ek'ā? aji. ³⁸ ¿Māgara pi-ek'ā aji, jā Egipto pidapa mēepemaarā cuatro mil teeda eujā pania wēe bimaa?

³⁹ Pablopa p'anauji:

—Māga-eda aji. Mi judiopi Tarso p'uurudepema. Māgí p'uuru Cilicia eujāde bi. Mi ma p'uuru pipiara bidepemapi. Mi chupiria pedeepipáde aji, eperāarāmaa.

⁴⁰ Māpai māgí soldaorā poro waibiapa pedeepiji. Pablo tomede bainī beep'eda, juapa eperāarāmaa jaraji k'ūp'ee p'aneedamerā. Eperāarā k'ūp'ee para beek'āri, Pablo hebreo pedeede pedeeji.

22

Māgaji:

—Michi auk'arā māik'aapa chonaarā, ūrítí mia jararu.

² Hebreo pedeede pedeeru ūridak'āri, eperāarā k'ūp'ee para beeji. Māpai Pablopa māgaji:

³ —Mi judiopi, Tarso p'uurude t'oda. Māgí p'uuru Cilicia eujāde bi. Mamīda mi nama Jerusalende estudiaji Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepari Gamaliel ome. Iru k'aurepa mia k'awaaji Moisepa p'āda, tachi chonaarāpa bēidap'edaa. Ma awara mia oo k'inia bapachi Tachi Ak'ōrepa oopi k'inia bik'a, parāpa idi oo p'anik'a.

⁴ Mapa naaweda mia Tachi Ak'ōre Ode P'aniirā apata miapipachi. Āchi jita atap'eda, carcelde t'í nībipachi. Wēraarā māik'aapa imik'īraarā auk'a māgā oopachi.

⁵ P'aareerā poro waibiapa māik'aapa jōma nāpema poro waibiarāpa k'awa p'ani na jara bi wāara. Ārapa k'art'a p'ājida māik'aapa mi ome pēijida judiorāmaa Damascode, mia ijāapataarā mama p'ani p'e aneemerā nama miapiit'ee. Mamīda mi k'isia awara k'isiaji.

Pablopa jarada sāga ichi Cristode ijāada

(Hch 9.1-19; 26.12-18)

⁶ —Mi Damasco k'ait'a pa wāde, imat'ipa it'ariipa īdaa jēra t'īudachi mi īri. ⁷ Māpai mi eujāde baainaji māik'aapa ūriji pedeeru: “Saulo, Saulo, ¿sāap'eda michideerā jiri nima?” aji. ⁸ Māpai mia iidiji: “¿K'aima pi?” P'anauji: “Mí Jesús Nazaretdepema, pia jiri ni eperāarā poro waibia.” ⁹ Mi ome wādap'edaarāpa ma īdaa jēra t'īuda unujida. Mamīda ūrida-e paji mi ome pedeemaa bada. ¹⁰ Māpai mia māgaji: “Tachi Waibia, ¿mia k'āata ooipia bima?” aji. Māpai ichia p'anauji: “P'irabáiji māik'aapa wáji Damasco p'uurudee. Jāma jaradai pia k'āata ooit'ee.” ¹¹ Ma īdaa jēra t'īudapa mi tau p'āriudachi. Mapa mi k'ōp'āyoorāpa juadeepa jidiu ateejida Damascodee.

¹² 'Mama baji eperā t'ījarapatap'edaa Ananías. Māgipa oopachi Moisepa p'ādade jara bik'a. Mapa Damascodepema judiorāpa iru pia unupachida. ¹³ Irua mi ak'í chek'āri, māgaji: “Īpema Saulo, waya unupáde” aji. Aramāgá tau eratidachi māik'aapa mia iru unuji. ¹⁴ Māpai irua māgaji: “Tachi chonaarā Ak'ōre Waibiapa pi

jirit'eraji k'awaamerā ichia pimaa oopi k'inia bi. Ma awara pi jirit'eraji unumerā Jesucristo, chi p'ek'au k'achia wēe bi māik'aapa ūrimerā pedee ichi it'aideepa. ¹⁵ Māga ooji pīta jōmaarā taide irua jararu jarateepari pait'ee perā, jarak'āri na unuda māik'aapa ūrida. ¹⁶ Mapa īraweda poro choopipāde aji, māik'aapa Jesumaa it'aa t'īpāde aji, irua pichi p'ek'au k'achia wēpapimerā.”

Tachi Ak'ōrepa Pablo jirit'erada judio-eerāmaa jarateenamerā

¹⁷ —Waya Jerusalendee chek'āri, wāji Tachi Ak'ōre te waibiadee it'aa t'īde. Mama k'āimok'araa pik'a bide unuji Jesús. ¹⁸ Ichia mimaa māgaji: “Isapai uchiapāde aji, Jerusalendeepa, nama pia jarateek'āri mia ooda, ūri k'iniada-e pait'ee perā.” ¹⁹ Māpai mia p'anauji: “Mamīda jōmaarāpa k'awa p'ani Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata te chaa wāk'āri, mia ijāapataarā p'e aneepachi carcelde t'ik'oodo māik'aapa p'u oopide. ²⁰ Ma awara pi mimiapari Esteban peedak'āri, mi arii baji māik'aapa iru peedap'edaarā p'aru ak'i baji. Īrā pide ijāa bita, ζūridaik'ā mia āramaa nepirik'āri mi pi ome unuda?” ²¹ Mamīda ichia mimaa māgaji: “Namāik'aapa uchiapāde aji, mia pi pēiit'ee perā awaraa eujādee judio-eerāmaa jarateenamerā.”

²² Māgapai eperāarāpa Pablo pedee ūrijida. Māpai ma ūri para badaarāpa biamaa p'aneejida:

—¡Jā eperā chok'ai baik'araa bida! ajida. ¡Peet'aadapāde! ajida.

²³ Eperāarā waapiara biuk'a nībeeji. Āchi p'aru jīap'ejida māik'aapa eujā p'ora it'aa bat'apachida, k'īrau para bada perā.

Pablo soldaorā poro waibia juade

²⁴ Māpai chi soldaorā poro waibiapa jaraji Pablo ateedamerā soldaorā temaa māik'aapa widamerā. Māga ooji ichia ūri-e pada perā Pablopa jarada judiorā pedeede. K'īsiaji Pablo widak'āri, jarapidai sāap'eda eperāarā jāga k'īrau para bi iru ome. ²⁵ Mamīda jīmaa p'anide widait'ee, Pablopa iidiji chi widait'ee p'anadap'edaarā poromaa:

—Mi Romadepema. ζPia wipiipia bik'ā aji, eperā Romadepema, atedai naaweda charraarāpa ak'idamerā?

²⁶ Māgí capitanpa māga ūrik'āri, isapai wāji āchi poro waibiamaa māik'aapa māgaji:

—ζPia, k'āata ooit'eema aji, jā eperā Romadepema ome?

²⁷ Māpai āchi poro waibia chek'āri, Pablomaa iidiji:

—ζWāara pi Romadepemak'ā? aji.

Pablopa p'anauji:

—Wāarada aji.

²⁸ Māpai soldaorā poro waibiapa māgaji:

—Mia p'arat'a waibia p'aajida aji, eperā Romadepema pait'ee.

Māpai Pablopa p'anauji:

—Mi Romadepema, mi ak'ōre māga bada perā.

²⁹ Māpai chi widait'ee p'anadap'edaarāpa ichiak'au bijida. Āchi soldaorā poro waibia jida p'eraji Pablo jīpi bada perā wipiit'ee, Romadepema bita.

Pablo Junta Suprema k'irapite

³⁰ Ai norema soldaorā poro waibiapa Pablo cadenapa jī bada ērapiji māik'aapa uchia ataji carceldeepa, k'awa k'inia bada perā sāap'edata judiorāpa Pablo perā pee-jida. Mapa p'aareerā poroorā māik'aapa Junta Supremadepemaarā jōmaweda t'ī p'e atap'eda, Pablo uchiapiji āchi k'irapite.

23 Pablopa Junta Supremadepemaarā see nībadamaa ak'iji māik'aapa mājaji: —Michi auk'aarā, mi at'āri k'isia p'ua-ee ni Tachi Ak'ōre k'irapite, mia oo k'inia bairā irua oopi bik'a.

² Māga ūrik'āri, p'aareerā poro waibia Ananiapa Pablo it'aimaa wipiji iru k'ait'a p'anadap'edaarāmaa. ³ Mamīda Pablopa mājaji:

—¡Tachi Ak'ōrépata pī k'achia ooyada aji, t'āri k'achia-idaa bairā! Pī jāma su-ak'i bi mia ooda ak'iit'ee Moisepa p'ādade jara bik'a. Mamīda irua p'ādak'a oo-e bi. Moisepa p'ādade jara bi chupiria k'awaamerā. Mamīda pia mi chupiria k'awa-e bi. ¡Ma k'āyaara mi it'ai wipiru!

⁴ Māpai arii p'anadap'edaarāpa mājajida:

—¿Jāgata ik'achia jararuk'ā ajida, Tachi Ak'ōre p'aareerā poro waibiamaa?

⁵ Māpai Pablopa p'anauiji:

—Michi auk'aarā, mia k'awa-e pajida aji, iru p'aareerā poro waibia. Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi:

'Pedee k'achia jaranáati pāchi p'uuru pidaarā poroorā āpite.' (Ex 22.28)

⁶ Maap'eda Pablopa unuk'āri ma see nībide para bi saduceo eerepemaarā māik'aapa fariseo eerepemaarā, ichi t'āridepai k'isiaji. Maap'eda golpe pedeeji:

—Michi auk'aarā, mi fariseopi; fariseorādeepa uchiada. Mia ijāa bi tachi piup'eda, chok'ai p'irabaidait'ee. Maperāta nāgā parā k'irapite mi anee p'ani, mia ijāapari ak'idait'ee.

⁷ Pablopa māga jarak'āri, fariseo eere p'anadap'edaarā māik'aapa saduceo eere p'anadap'edaarā āchi pitapai aupedee para beeji. ⁸ Māga oojida saduceorāpa jara-pata perā piudap'edaarā chok'ai p'irabaida-e, angeleerā wē-e māik'aapa tachi jaure wē-e. Jōdee fariseorāpa ijāapachida mājī jōma paraa. ⁹ Maperāpi biuk'a nībeeji. Ūk'uru Moisepa p'āda jarateepataarā fariseo eere p'anadap'edaarāpa mājajida:

—Na eperāpa ne-inaa k'achia oo-e bida ajida. ¿Eperā jaurepa maa-e pirā angelpa irumaa pedeeji-ek'ā? ajida.

¹⁰ Audupai biuk'a nībeek'āri, soldaorā poro waibiapa, ewaa Pablo peet'aadai jīak'aapa, t'iji chi soldaorā iru uchia atadamerā ma biuk'a nībadadeepa māik'aapa ateedamerā āchi temaa.

¹¹ Ai norema p'ārik'ua Tachi Waibia Jesús Pablo ik'aawa bainī ba cheji māik'aapa mājaji:

—¡Waaweenáaji! Mia ooda eperāarā k'aripait'ee pia jarateedak'a Jerusalende, jāgā ichiaba jarait'ee Roma p'uurude.

Judiorāpa pedeeteedap'edaa Pablo peet'aadait'ee

¹² Ai norema judiorā ūk'uruurāpa pedeeteejida Pablo peet'aadait'ee. Māgiirāpa Tachi Ak'ōre k'irapite nek'oda-eda ajida, Pablo peet'aarutamaa. ¹³ Mājī pedee-teedap'edaarā cuarenta imik'iraarā audú paji. ¹⁴ Āchi wājida p'aareerā poroorāmaa māik'aapa judiorā poro waibiarāmaa māik'aapa mājajida:

—Taipa Tachi Ak'õre k'irapite juraajida nek'oda-e pait'ee Pablo peeda-emäi. ¹⁵ Ìrá parāpa māk'aapa awaraa Junta Supremadepemaarāpa jara pēiti soldaorā poro waibiamaa nu Pablo aneedamerā, seewata parāpa pipiara k'awa k'inia p'anadairā k'āare k'achiata oo bi irua. Ma aneerutade taipa ode peet'aadayada ajida.

¹⁶ Mamīda Pablo ipewēra warrapa k'awaak'āri māga pedeeteeruta, wāji soldaorā temaa jarat'aade Pablomaa. ¹⁷ Maap'eda Pablopa soldaorā poro t'iji māk'aapa māgaji:

—Atēēji nāgí warra pichi poro waibiamaa, ne-inaa jara k'inia bairā.

¹⁸ Mapa ma soldaorā poropa ateeji ichi poro waibiamaa māk'aapa māgaji:

—Pablo preso bipa mi t'iji na warra pīmaa aneemerā ne-inaa jara k'inia bairā.

¹⁹ Chi soldaorā poro waibiapa warra juade jita atap'eda, āyaa ateeji māk'aapa iidiji:

—¿K'āata mimaa jara k'inia bima? aji.

²⁰ Māpai ma warrapa māgaji:

—Judiorāpa pedeeteējida pīmaa iididait'ee Pablo nu ateemerā Junta Suprema k'irapite, pipiara k'awaadait'ee iru nepira. ²¹ Mamīda ijāanaapāde aji, imik'īraarā cuarenta audú ot'ewa p'anadait'ee perā. Ma awara āchia Tachi Ak'õre k'irapite juraajida nek'oda-e pait'ee Pablo peet'aarutamaa. Mapa taarā-e māga iidi chedait'ee, pia Pablo āchimaa ateejimerā.

²² Māpai soldaorā poro waibiapa māgaji:

—K'irak'aupai chīaramaa jarai pia mimaa nepiri cheda.

Maap'eda ma warra pēiji ichi temaa.

Pablo Romadepema poro Félix k'irapite pēida

²³ Aramata soldaorā poro waibiapa t'ī p'ēji soldaorā poro omé. Māirāmaa māgaji:

—P'e atadapāde aji, doscientos soldaorā biiripa wādamerā, ma awara setenta caballo ìri wādamerā, ma awara doscientos miasu ome, uchiadamerā p'ārik'ua a las nueve. Wādait'ee Cesarea p'uurudee. ²⁴ Ichiaba Pablo-it'ee caballo anéeti ai ìri wāmerā. K'īra jīp'a ateedapāde aji, Roma jua ek'ari eujā ak'ipari Felixmaa.

²⁵ Ma soldaorā poro waibiapa ichiaba k'art'a p'ā tee pēiji. Made jara pēiji:

²⁶ “Claudio Lisiapa nāga p'āru Felixmaa.

Mia salude pēiru pīmaa. Pi Roma jua ek'ari eujā ak'ipari pipiara bi. Mapa na nepira mia jara k'inia bi pīmaa.

²⁷ Na eperā mia pēiru pīmaa judiorāpa jita atajida māk'aapa perā peet'aajida. Mamīda mia k'awaak'āri iru Romadepema, michi soldaorā ome wādap'eda, āra juadeepa k'aripa ataji. ²⁸ Mia k'awa k'inia baji k'āare-it'eeta ārapa iru imiatee p'anajida. Mapa iru ateeji judiorā nepira ak'ipataarā k'irapite. ²⁹ Mamīda mama bide k'awaaji na eperā ne-inaa k'achia oo-e bi. Jīp'a āra chonaarāwedapema ūraa p'ādade jara p'anajida. Pedee k'achia jarajida iru āpīte. Mamīda irua ne-inaa k'achia oo-e bada perā, mia k'awaji iru peepiik'araa bi, ma awara carcelde pida baik'araa bi. ³⁰ Ai t'ēepai mia k'awaaji judiorāpa pedeeteedap'edaa iru peet'aadait'ee. Mapa pīmaa pēiru. Jara pēiji iru imiatee p'anadap'edaarāmaa pi k'irapite wādamerā āchi nepira jarade.

Māgapai paji.”

³¹ Māpai ma soldaorāpa Pablo p'ārik'ua ateejida Antípatris p'uurudee āchi poro waibiapa jaradak'a. ³² Ai norema soldaorā biiripa wādap'edaarā chejida āchi

temaa. Jōdee chi caballo īri wādap'edaarā wājida Pablo ome. ³³ Cesarea p'uurude panadak'āri, ma Roma jua ek'ari eujā ak'ipari Felixmaa ma k'art'a teejida, ichiaba Pablo teenajida. ³⁴ Felixpa k'art'a leep'eda, iidiji Pablomaa sāmapema māik'aapa k'awaak'āri Cilicia eujādepema, ³⁵ māgaji:

—Pi pedee ūriyada aji, pi imiateepataarā chedak'āri.

Maap'eda preso jāpataarāmaa jaraji jā paraa bidamerā Rey Herodepa oopida palaciode.

Pabloma Felixmaa ichia ooda nepirida

24 K'āima joisomaa t'ēepai, p'aareerā poro waibia Ananías pacheji Cesarea p'uurude judiorā poro waibiarā ome. Āchi ome cheji Romadepemaarā abogado t'jjarapatap'edaa Tértulo. Ma jōmaweda Roma jua ek'ari eujā ak'iparimaa chejida Pablo imiateedait'ee. ² Māpai Pablo ma see nībadamāi aneedak'āri, Tertulopa jōmaarā k'īrapite Felixmaa māgaji:

—Aai, tachi waibia, pi k'aurepa tai k'āiwee p'anapata na eujāde māik'aapa īrā ne-inaa pipiara jēra bi na eujāde, pi k'isia k'awaa bairā. ³ Tai o-ia p'ani pi ome, ne-inaa jōma pipiara oo bairā. ⁴ Mak'iaa taarā pedee k'inia-e bairā, pi ewari atuapiamaapa, chupiria k'awāaji mi pedee ūrimerā. ⁵ Jāgī eperā nepira jīriyaa bapari ichi wārumaa na eujāde, judiorā chōopi nipapari perā āchi auk'arā ome. Ma awara ichi nazareno eere p'aniirā poro. ⁶ Ichiaba Tachi Ak'ōre te waibiade ne-inaa k'achia ooi'tee paji. [Mapata taipa iru jita atapijida ateedait'ee tai nepira ak'ipataarāmaa. ⁷ Mamīda soldaorā poro waibia Lisias pachek'āri, tai juadeepa jāri ataji, māik'aapa jaraji pi k'īrapite chedamerā.] ⁸ Īrā pia jā eperāmaa iidiipia bi k'awaait'ee taipa seewa jarada-e p'ani.

⁹ Judiorā arii see nībadaarāpa wāarada ajida. ¹⁰ Maap'eda ma Roma jua ek'ari eujā ak'iparipa Pablomaa juapa jaraji pedeemerā. Māpai Pabloma māgaji:

—Mi o-ia bida aji, pi k'īrapite pedeeit'ee perā michi k'ap'ia pari. Mia k'awa bi pi taarāru na eujādepemaarā charra. ¹¹ Pichia k'awa k'inia bi pirā, iidiji sāaweda mi pache bi. Mi k'āima docepai iru bi Jerusalende pacheda Tachi Ak'ōremaa it'aa t'ide. ¹² Judiorāpa mi unuda-e paji chīara ome aupedee pedeemaa wa eperāarā chōopimaa Tachi Ak'ōre te waibiade. Ichiaba māga unuda-e paji Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede pida, wa awara āi. ¹³ Na eperāarāpa pimaa p'oyaa ak'ipida-e āchia wāarata jara p'ani. ¹⁴ Wāara mia ijāa bi Tachi Ak'ōre Ode P'aniirā apata ijāa p'anik'a. Mi it'aa t'īpari tachi chonaarāwedapema Ak'ōremaa māik'aapa ijāa bi Moisepa p'ādade jara bi, ichiaba Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāpa p'ādap'edaade jara bi. Nata mia k'achia ooda a p'ani nama p'aniirāpa. ¹⁵ Mia ijāa bi āchik'a; Tachi Ak'ōrepa piudap'edaarā chok'ai p'irabaipiit'ee, eperā t'āri pia beerā māik'aapa eperā t'āri k'achia-idaa beerā. ¹⁶ Mapa mia jōma oopari k'isia p'ua-ee bait'ee Tachi Ak'ōre k'īrapite māik'aapa eperāarā k'īrapite.

¹⁷ Mamīda taarā nipap'eda to bee chaa, cheji michi auk'arāmaa Jerusalende, teeit'ee p'arat'a p'edap'edaa chupiria beerā k'aripait'ee. Ma awara cheji ne-animalaarā teeit'ee p'aareerāpa peedap'eda, paadamerā Tachi Ak'ōre-it'ee. ¹⁸ Māpai jōma oop'eda Tachi Ak'ōre tede t'īu pia beeit'ee, mama t'īuji. Maap'eda Tachi Ak'ōre-it'ee ne-inaa teemaa bide, Asiadepema judiorāpa mi unujida. Mamīda chīara ome pida chōo-e paji. ¹⁹ Maperā āchita pi k'īrapite chek'ajida mi imiateede, wāara k'achia oo bajī pirā. ²⁰ Maa-e pirā nama see nībīrāmaa iidiji k'āare k'achiata un-

ujida mi wāk'āri Junta Suprema k'īrapite Jerusalende. ²¹ ¿K'achia ooji-epaama aji, āchi k'īrapite mia golpe pedee'āri: “Idipema ewari parā k'īrapite mi aneeruta ijāa bairā tachi piup'eda chok'ai p'irabaidait'ee?”

²² Felixpa māga ūrik'āri, jaraji ma nepira ichiak'au bidait'ee soldaorā poro waibia Lisias cheru misa. Māga jaraji pia k'awa bada perā sāga p'anapata Tachi Ak'ōre Ode P'anihā.

²³ Māpai Felixpa soldaorā poromaa jaraji Pablo jīa paraa bidamerā, mamīda ichiak'au ak'i chepipataadamerā chi k'ōp'āyoorāmaa.

²⁴ Maap'eda taarāpai Félix waya pacheji chi wēra Drusila ome. Māgī judío wēra paji. Pachedak'āri, Felixpa Pablo t'ī pēiji k'awaait'ee irua ijāada Jesucristode.

²⁵ Mamīda Pablopa jaramaa bide t'āri pia nipapariimerā Tachi Ak'ōre k'īrapite māik'aapa k'īra jīp'a bapariimerā, ichiaba tachi piuda t'ēepai Tachi Ak'ōrepa ak'iit'ee tachia pia oodap'edaa māik'aapa k'achia oodap'edaa, Félix p'eradachi. Māpai māgaji:

—Jāgapai pia bida aji. Na ewari jua pari bak'āri, waya pi t'ī pēiit'eeda aji.

²⁶ Ma t'ēepai, Felixpa Pablo ip'ii t'ī pēipachi, k'isia bada perā Pablopa p'arat'a p'aai, ichi juadeepa uchua pēimerā. ²⁷ Año omé māgā wāyaaaji. Ma t'ēepai Félix pari t'īuji awaraa eujā ak'ipari, t'ījarapatap'edaa Porcio Festo. Mamīda Félix judiorā ome pia bee k'inia bada perā, Pablo preso bēiji.

Pablo Festo k'īrapite

25 Festo pache'āri Cesarea p'uurude ma eujā ak'ipari bade, k'āima ōpee mama baji, Jerusalendee wāi naaweda ma p'uuru k'awade. ² Mama bide p'aareerā poroorāpa māik'aapa judiorā poro waibiarāpa Pablo āpīte pedeejida. ³ Chupiria iidi-jida Festomaa Pablo Jerusalendee pēimerā. Māga oojida pedeetee p'anadap'edaa perā ode peet'aadait'ee. ⁴ Mamīda Festopa māgaji:

—Pablo preso bida aji, Cesarea p'uurude. Taarā-ee mi araa wāit'ee. ⁵ Mapa parā poro waibiarā mi ome pēiti. Māgā ma eperāpa ne-inaa k'achia ooji pirā, iru k'īrapite āchi nepira jaradayada aji.

⁶ Festo Jerusalende baji tomia aba maa-e pirā k'āima diez. Maap'eda cheji Cesarea p'uurudee. Ma pacheda norema charra mimiapari tede su-ak'i beeji māik'aapa Pablo atapiji. ⁷ Pablo pak'āri, judiorā Jerusalendee cheepurudap'edaarāpa imiateejida Festomaa. Mamīda āchia jara p'anadap'edaa p'oyaa ak'ipida-e paji. ⁸ Jōdee Pablopa p'anauji:

—Mia pedee k'achia jara-e bida aji, judiorā ūraa Moisepa p'āda āpīte maa-e pirā Tachi Ak'ōre te waibia āpīte. Ma awara César āpīte pedee k'achia jara-e bida aji.

⁹ Mamīda Festo, judiorāpa ichi t'o p'anadamerā, Pablomaa māgaji:

—¿Wā k'inia bik'ā aji, Jerusalendee, mia jāma pi nepira ak'imerā?

¹⁰ Pablopa p'anauji:

—Nama mi nepira ak'idaipia bida aji, nama mi César charra k'īrapite bairā. Pia k'awa bi mia judiorāmaa ne-inaa k'achia oo-e bi. ¹¹ K'achia oo bi pirā, mi peedaipia bi. Waawee-ee piut'ee. Mamīda k'achia oo-e bi pirā, apidaapa mi āchi-maa teedaik'araa bi. Mapa mia k'inia bida aji, Cesarpa mi nepira ak'imerā.

¹² Māpai Festo pedeeji ichi ūrapataarā ome māik'aapa māgaji Pablomaa:

—Cesarmaa wā k'inia bairā, pi irumaa wāit'ee.

Festopa Pablo nepira jarada Rey Agripamaa

¹³ Maap'eda, taarāpai Rey Agripa chi ipewēra Berenice ome Festomaa p'asiade wājida Cesarea p'uurudee. ¹⁴ Taarā p'anadap'edaa perā, Festopa Pablo nepira nepiriji reymaa:

—Nama bida aji, Felixpa preso bēida. ¹⁵ Jerusalende nipak'āri, p'aareerā poroorāpa māik'aapa judiorā poro waibiarāpa mimaa jarajida Pablo ome nepira iru p'ani. Maap'eda jarajida peepit'aamerā. ¹⁶ Mamīda mia p'anauji Romadepema charaarāpa chiara peepidak'aa, ma presopa ichi k'ap'ia pedee-ema ichi imiateepataarā k'irapite. ¹⁷ T'ēepai āra nama pachedak'āri, ai norema mi charra tede wāji maap'eda aneepiji ma preso. ¹⁸ Mamīda iru imiateepataarāpa p'oyaa wāarada ada-e paji ma preso k'irapite. Mia k'isia baji Pablopa k'achia oo bi. Mamīda māga-e paji. ¹⁹ Jīp'a jara p'anapachida āchia ijāa p'ani Ak'ōre Waibiapa ooda māik'aapa Jesuda a p'ani piuda; māgita Pablopa chok'ai bida a bi. ²⁰ Mia k'awa-e pada perā sāga ooi, Pablo-maa iidiji wā k'inia bi pirā Jerusalendee, jāma mia na nepira waya pia ak'imerā. ²¹ Mamīda ichia chupiria iidiji Tachi Rey Waibia Cesarpa na nepira ak'imerā. Mapa mia jaraji at'āri preso bamerā, Romadee pēiru misa.

²² Māga ūrik'āri, Rey Agripapa māgaji Festomaa:

—Mia ma eperā pedee ūri k'inia bida aji.

Māpai Festopa p'anauji:

—Nu iru pedee pia ūriyada aji.

²³ Ai norema Agripa Berenice ome, reyrā chi-oo jōmaweda jīdap'eda, t'ūjida eperāarā chip'edaipata tede. Ichiaba t'ūjida soldaorā poroorā māik'aapa ma p'uurudepema poro waibiarā. Māpai Festopa Pablo aneepiji āchi k'irapite. ²⁴ Festopa māgaji:

—Rey Agripa māik'aapa k'ōp'āyoorā nama see nībi, pāchi k'irapite na eperā unu p'ani. Judiorā jōmaarāpa ichi imiatee chepata Jerusalendee māik'aapa Cesarea p'uurudeepa. Jōmaarāta biuk'adaipata mia ichi peepit'aamerā. ²⁵ Mamīda mi-it'ee irua k'achia oo-e bi piumerā. Ma awara ichia chupiria iidida perā Cesarpa ichi nepira ak'imerā, mapa mia maaaa pēiit'ee. ²⁶ Ichi nepirade mia ne-inaa k'achia unu-e pada perā, p'ā pēiit'ee wēe bi michi poro waibia Cesarmaa. Mapata mia aneeru na eperā parā k'irapite māik'aapa ma k'āyaara pi k'irapite, Rey Agripa. Taipa k'awaadak'āri k'āare k'achiata oo bi, mia p'ā pēiit'ee reyrā poro waibiamaa. ²⁷ Mi-it'ee pia-e pik'a bi pēiit'ee preso, jara-ee k'āare k'achiata ooji.

Pablopa Rey Agripamaa jarada

26 Māpai Agripapa Pablomaa māgaji:

—Pedēeji pichi k'ap'ia pari.

Pablopa ichi jua it'aa iaji māik'aapa māgaji:

²—Tachi Rey Waibia Agripa, mi o-īa bida aji, idi pi k'irapite pedeeru perā. Wāarata jarait'ee michi k'ap'ia pari, judiorāpa mi āpīte seewa jara jōnapata perā.

³O-īa bi pedeeit'ee pi k'irapite, pia k'awa bairā tai judiorā p'anapata māik'aapa k'isiapata. Mapa pīmaa chupiria iidit'ee ūrimerā mi pedeeru misa.

Pablo bapata Cristode ijāai naaweda

⁴—Judiorā jōmaarāpa k'awa p'ani mi bapata āra ome michi tode māik'aapa Jerusalende. ⁵Ichiaba k'awa p'ani mi k'ūtrāa weda fariseorā eerepema paji, māirāpa jōmaarā k'āyaara pipiara oopata perā Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a. Ārapa māga jara k'inia p'ani pirā, wāarada adai. ⁶Maperāta mi parā k'īrapite anee p'ani, ijāa bairā Tachi Ak'ōrepa jaradade tai chonaarāmaa. ⁷Tai Israeldeepa uchiadap'edaa ēreerā docedepemaarāpa ni p'ani Tachi Ak'ōrepa oomerā ichia jaradak'a. Maperāta ewari chaa tai Tachi Ak'ōremaa it'aa t'īpata māik'aapa oopata iru ūraa p'ādade jara bik'a. Mia auk'a ijāa bi mīda, mi imiatee p'ani judiorāpa, ¡michi auk'aarāpa pida! ⁸¿K'āata k'īsia p'anima? ¿Eperā piup'eda, Tachi Ak'ōrepa p'oyaa p'irabaipi-e paik'ā?

Pablopa nepirida ichia Cristode ijāapataarā peepida

⁹—Naaweda mia pida k'īsia baji judiorāpa k'īsia p'anik'a. Mapa Jesús Nazaret-depema t'īde ijāapataarā miapipachi. ¹⁰Māga oopachi Jerusalende. Ijāapataarā chok'ara carcelde t'ī nībipachi, p'aareerā poroorāpa māga oopidap'edaa perā. Ma awara ārapa ijāapataarā peepidak'āri, mi o-īa beepachi. ¹¹Ichiaba at'apai mia ijāapataarā miapipachi Cristode ijāa amaadamerā. Māga oopachi Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata te chaa, āra unuamaa p'e iru bada perā. P'uuru t'imī beemaa, judio-eerā t'āide paara, āra jiri nipapachi.

Pablopa waya jarada ichia sāga Cristode ijāada

¹²—Māga ooi'tee paji mi wāk'āri Damasco p'uurudee, p'aareerā poroorāpa mi k'aripadap'eda. ¹³Mamīda ode wāde imat'īpa unuji it'ariipa īdaa jēra t'īudaru ak'ōrejīru k'āyaara īdaara, mi īri māik'aapa mi ome wādap'edaarā īri. ¹⁴Tai jōmaweda eujāde baainajida. Māpai mia ūriji tai hebreo pedeede pedeeru: “Saulo, Saulo ¿sāap'eda michideerā jiri nima? aji. Pichi k'īradoopa k'achia oomaa bi, p'ak'apa ooparik'a āpitee t'īak'āri chipari nek'ida misuamaa.”

¹⁵Māpai mia iidiji: “¿Pī, k'aima?” aji. P'anaui: “Mī Jesupī, pia eperāarā jiri ni poro waibia. ¹⁶P'irabaipāde aji, mi mimiapari pait'ee perā. Eperāarā k'īrapite pia jarait'ee mi idi unuda māik'aapa ichiaba jarait'ee mia ne-inaa na ewari ak'īpiit'ee pīmaa. ¹⁷Ma-it'ee pī pēiit'eeda aji, judiorāmaa māik'aapa judio-eerāmaa. Mamīda pī k'aripa atait'ee āchi juadeepa. ¹⁸Āchīmaa pēiit'eeda aji, k'awaadamerā sāga uchiadai o k'achia p'āriu pik'a bideepa māik'aapa Satanás juadeepa. Māgā nipadai īdaa pik'a bide Tachi Ak'ōre juade. Mide ijāa p'ani pirā, Tachi Ak'ōrepa āchi p'ek'au k'achia wēpapiit'eeda aji, māik'aapa āchia it'ari iru p'anadait'ee jōma Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bi ichia awara bidaarā-it'ee.”

Pablopa ooda Tachi Ak'ōrepa oopi k'inia bik'a

¹⁹—Mapa Rey Agripa, mia ooji mi ome pedee badapa jaradak'a. ²⁰Naapiara jaranaji Damasco p'uurude, maap'eda Jerusalende māik'aapa Judea eujāde. Ichiaba judio-eerāmaa jarateejī. Ma jōmaarāmaa jaraji k'achia oo amaadamerā māik'aapa oodamerā Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a, māgā awaraarāmaa ak'īpidait'ee wāara Tachi Ak'ōrede ijāa p'ani. ²¹Maperāpi judiorāpa mi jita atajida māik'aapa perā peejida Tachi Ak'ōre te waibiade. ²²Tachi Ak'ōrepa mi k'aripapari perā, at'āri nama ak'inī bi jarateeit'ee k'īra jīp'aarāmaa māik'aapa waibiarāmaa. Mia jarateepari Tachi Ak'ōre

pedee jarapataarāpa jaradap'edaa māik'aapa Moisepa jarada, māgí aupai. ²³ Ārapa jarajida Cristo piut'ee māik'aapa naapiara chok'ai p'irabait'ee. Māgá p'irabaik'āri, ak'ipiji judiorāmaa māik'aapa judio-eerāmaa āchi ichiaba it'aa wāдай, māgá āchi uchiadamerā p'āriu pik'a bideepa īdaa bidee.

Pablopa Rey Agripamaa jarada Cristode ijāamerā

²⁴ Pablopa at'āri māga jaramaa bide, Festopa golpe pedeeji:

—Pablo, pi k'īra k'awa-ee baibida aji, audú estudia bipa.

²⁵ Māpai Pablopa p'anauji:

—¡Māga-epi, tachi poro waibia Festo! Mi k'īra pia bida aji. K'īra jip'a nepirimaa bi māik'aapa wāarata jara bi. ²⁶ Rey Agripapa pia k'awa bi mia jara bi. Mapa waawee-ee mia nepirimaa bi ichi k'īrapite, k'awa bairā nāgí net'aa mera ooda-e paji. ²⁷ Tachi Rey Waibia Agripa, pia ijāa bida aji, Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāpa jaradap'edaa. ¿Māga-ek'ā?

²⁸ Māpai Agripapa māgaji:

—¿Taarā-e weda mi Cristode ijāapi k'inia bik'ā? aji.

²⁹ Pablopa p'anauji:

—Taarā pedeerupa maa-e pirā mak'iara pedee-eepa, Tachi Ak'ōremaa mia chupiria iidi bi pi pari māik'aapa nama jōma see nībi pari, parā mik'a papimerā, mamīda na cadena wēe.

³⁰ Māpai Rey Agripa māik'aapa eujā ak'ipari Festo p'irabaidap'eda, uchiājida Berenice māik'aapa awaraa mama su-ak'i p'anadap'edaarā ome. ³¹ Maap'eda āchi pitapai māgapachida:

—Na eperāpa k'achia oo-e bi piumerā maa-e pirā carcelde bamerā.

³² Māpai Rey Agripapa māgaji Festomaa:

—Iru carceldeepa uchia pēik'ajida aji, César k'īrapite wā k'inia-e bida ada paara.

Pablo Romadee pēida

27 Pedeeeedap'eda, tai pēijida Italiadee. Pablo awaraa presoorā ome bijida soldaorā poro juade, Julio apatap'edaa. Māgí baji soldaorā batallonde t'ījarapatap'edaa Reyrā Poro Waibiadeerā. ² Bataujida Adramitio p'uurudepema barcode, māgí wāit'ee pada perā Ásia eujādee, p'usa ide p'uuru bee chaa. Tai ome ichiaba nipaji Aristarco, Tesalónica p'uurudepema. Māgí p'uuru Macedonia eujāde bi. ³ Tai uchiadap'edaa norema Sidón p'uurude wiibainajida. Mama soldaorā poro Juliopa Pablo chupiria k'awaap'eda, ichiak'au chi k'ōp'āyoorāmaa p'asiapiji, ārapa iru ak'idamerā māik'aapa k'aripadamerā. ⁴ Waya bataudak'āri, uchiājida Sidón p'uurudeepa. Mata Chipre isla āpite wāyaajida, taimaa nāu p'ua nībada perā. ⁵ P'usa jāde wāyaajida Cilicia māik'aapa Panfilia eujā k'īrapite. Mata panajida Mira p'uurude. Māgí p'uuru Licia eujāde bi.

⁶ Mama soldaorā poropa unuji barco Alejandría p'uurudepema wāru Italiadee. Mapa tai jōma ma barcode bataupiji. Māgá wājida tai wādap'edaa ode. ⁷ Mamīda nāu golpe p'ua nībada perā, taarājida piak'āa wādapa. Mata panajida Cnido p'uuru k'īrapite. At'āri nāu taimaa p'ua nībada perā, Creta isla āpite wādade wāyaajida punto Salmona k'īrapite. ⁸ Māgá isla k'ait'a piak'āa wādapa, t'īujida Buenos Puertos bahiade. Māgí Lasea p'uuru k'ait'a baji.

⁹Maapai judiorā fiesta nek'odak'aa ewari wāyaa baji. Ewari chok'ara atuadai baji nāu k'aurepa. Maperā k'achia baji p'usa jāde wāyaadait'ee, p'usa t'ojara pait'ee nībada perā. Mapa Pablopa ūraaji:

¹⁰—K'ōp'āyoorā, iraweda uchiaruta pirā namāik'aapa, k'achia wādait'eeda aji. Net'aa, barco māik'aapa eperāarā paara atuadariita unu bida aji.

¹¹Mamīda ma soldaorā poropa Pablo pedee ūri k'inia-e paji. Ma k'āyaara barco chipari pedee māik'aapa barco p'erapari pedeeta ūriji. ¹²Āchi panadap'edaamāi pia-e bada perā p'usa t'ojara wāyaait'ee, perā jōmaarāpa k'īsiajida wāyaanadait'ee Fenice p'uurude. Māgī puerto baji Creta islade. Māgideepa unupachi noroeste māik'aapa suroeste.

Nāumiapa p'usa jāde atuapit'aada

¹³Ewari aba baarek'aapa nāu p'ua nībeeji. Mapa ancla jira atajida māik'aapa uchiajida, āchia k'īsia p'anadap'edaak'a. Isla k'ait'a wājida tok'esaa wādaamaapa.

¹⁴Mamīda taarā-e nide nāumia golpe p'uaji barcomaa, nok'ooreepa māik'aapa ak'ōrejīru uchiapari eereepa. ¹⁵Mapa barco t'imf atadachi. Chi p'erapataarāpa p'oyaa k'īrapa nāumaa bida-e paji. Maperā ichiak'au nāumaa ateepejida. ¹⁶Māgā wādapa Cauda isla āpite wāyaajida. Māpai waa nāu golpe p'ua-e pak'āri, barco ātauwaare japa jī ateedap'edaa, it'f barcode jidiu atajida āripiamaapa. ¹⁷Māgī japa it'f jira atadap'eda, barcode mimiapataarāpa barco ek'ari p'irrabai jī nībajida jīk'arapa, barco t'oop'epiamaapa. Ma awara waawee p'anajida, p'ooni p'ananadai jīak'aapa p'usa jāde ipu t'ījarapatap'edaa Sirte īri. Maperā chi vela pirat'aajida. Maap'eda, ichiak'au nāumaa ateepejida. ¹⁸Ai norema at'āri p'usa waapiara t'o nībada perā nāumiapa, barcode mimiapataarāpa net'aa nībada bat'amaa p'aneejida. ¹⁹Ai norema k'āima ōpeemaa ma nāumia p'ua nībide, vela, jīk'ara, pak'uru paara toidaa āchi juadoopa bat'amaadachida. ²⁰K'āima chok'ara ak'ōrejīru māik'aapa lucero unuda-e paji, eu k'achia nībada perā. Mapa k'īsia p'anajida tai k'iniidait'ee.

²¹Barco pidaarā jua araadak'aa paji nek'odait'ee pida, audú mimia p'anadap'edaa perā. Mapa Pablo baini beep'eda āchi esajīak'a, jōmaarāmaa māgaji:

—K'ōp'āyoorā, mia jarajida aji, uchiada-e pait'ee Creta isladeepa. Mi pedee ūridap'edaa paara, nāga p'asada-e pak'aji. Net'aa chok'ara āridai wā māik'aapa atuadai wā. ²²Mamīda k'īsia p'uanāati. Tachi nama p'aniirādepema apida piuda-e. Mamīda tachi barco atuadait'ee. ²³Mia māga k'awa bi Tachi Ak'ōrepa mimaa jarada perā ichi ángel it'aideepa. Māga ooji mi ichide ijāapari perā māik'aapa ichia oopi k'inia bik'a oopari perā. P'ārik'ua mimaa ichi ángel pēiji. ²⁴Māgipa mimaa māgaji: “Pablo, p'eranaapāde aji, ichita pi César k'īrapite wāit'ee perā. Tachi Ak'ōre t'āri pia bairā, ūriji pia chupīria iidida na barcode p'aniirā pari. Mapa maarepida piuda-eda” aji. ²⁵Maperā k'ōp'āyoorā, k'īsia p'uanāati mia ijāa bairā Tachi Ak'ōrepa jaradak'a uchi-ait'ee. ²⁶P'usapa isla bimaa tachi jira bat'ak'ooit'eeda aji.

²⁷Māgā wādapa k'āima catorcemaai tai p'anajida Adriático p'usa jāde. Ma ewate p'ārik'ua esapite barco p'erapataarāpa k'īsiajida eujā k'ait'a pa p'ani. ²⁸Mapa chaajida chi nāpia. Chaadak'āri, juachama veinte baji chi nāpia. Ma waapai waya chaadak'āri, juachama quince baji. ²⁹Barcode mimiapataarāpa māu īri p'ooni p'ananadai jīak'aapa, barco ātauwaare ancla k'īmari t'aak'oojida. Maap'eda it'aa t'ījida Tachi Ak'ōrepa isapai ewaripimerā. ³⁰Mamīda k'īsia atajida barcodeepa jirabododait'ee. Mapa japa jira atajida māik'aapa toidaa bat'at'aajida, seewata

k'imaapema ancla toidú bat'arutak'a. ³¹ Mamīda Pablopa māga k'awaak'āri, māgaji soldaorā poromaa māik'aapa chi soldaorāmaa:

—Jā eperāarā barcode p'aneeda-e pirā, parā nāik'aapa chok'ai uchiada-eda aji.

³² Mapa soldaorā japa jik'ara t'it'aajida māik'aapa toidú bat'at'aajida, eperā wēe.

³³ Tap'eda pa wāk'āri, Pablopa jaraji nek'odamerā.

—Tomia omé paruta pia nek'oda-ee, k'isia jōnipa. ³⁴ Mapa nek'óti ma-āri pida, juatau paraadamerā. Mamīda k'isia p'uanáati, apida piuda-e pait'ee perā.

³⁵ Māga jarap'eda, Pablopa pan ichi juade atap'eda, jōmaarā taide Tachi Ak'oremaa it'aa t'iji māik'aapa ma pan t'ook'oop'eda, k'oji. ³⁶ Māpai ma jōma barcode nipadap'edaarāpa māga unudak'āri, auk'a k'ojida. ³⁷ Tai ma barcode wādap'edaarā doscientos setenta y seis paji. ³⁸ Jōmaweda nek'odap'eda, bi jāwaadaidak'āri, barcode atee wādap'edaa trigo toidú bat'ak'oojida barco wēsaatimerā.

Barco t'oop'edarida

³⁹ Ewarik'āri, barco pidaarāpa ma eujā k'awada-e paji mīda, unujida ipu i joobai nībi. Mapa k'isiajida barco ipude p'oo atadait'ee. ⁴⁰ Māpai ancla jī bada jōmaweda t'ik'oodap'eda, toida atabaibeejida. Ichiaba chi timón jī nībada ērat'aajida māik'aapa chi vela k'imaapema bainī bijida. Māpai barco to idee sirria nībeeji. ⁴¹ Mamīda barco p'oo nībanaji ipu at'āri p'oo-ee badamāi. Barco k'ī pia p'oo nībeeji ipude, p'oyaa āyaa mimik'a-ee. Māpai chi tru t'odoochook'oodachi p'usapa.

⁴² Aramata soldaorāpa k'isiajida presoorā jōma peek'oodait'ee, ipudee mirudaridai jīak'aapa k'ui wādapa. ⁴³ Mamīda āchi poropa māga oopi-e paji, Pablo peepiamaa bada perā. Ma k'āyaara jaraji chi k'ui k'awaa beerā toidú jīchoodamerā, māgá to idee naapiara panadamerā. ⁴⁴ Jōdee jaraji chi k'ui atua beerā tabla īri maa-e pirā barco pak'uru pite īri wādamerā. Māgá tai jōma pia to ide panajida.

Pablo Malta islade

28 Tai jōma ipude panadak'āri, k'awaajida ma isla t'ijarapata Malta. ² Ariipema eperāarāpa tai pia ak'ijida. K'oi che nībada perā māik'aapa jīsua nībada perā, t'ipitau oro jira bijida. Maap'eda taimaa jarajida t'ipitau ik'aawa k'ara p'ai chedamerā. ³ Pablopa t'ipi jua p'ūasaa p'e atap'eda, t'ipitaude oromaa baji. Māga nide t'ipi wāsiapa taama uchiadaip'eda, Pablo juade k'aa jira ba cheji. ⁴ Māga unudak'āri, ma isladepema eperāarāpa āchi pitapai māgajida:

—¿Na eperā chīara peepari-ek'ā? ajida. P'usa jādeepa uchijai mīda, tachi eperāarāpa oopata ak'iparipa chok'ai bapi-e pajida ajida.

Māga jarajida Pablo piudariit'ee jīak'aapa. ⁵ Mamīda Pablopa taama t'ipitaude jīap'et'aaji māik'aapa k'āiwee beeji. ⁶ Jōmaarāpa ni jōnapachida sāapaita Pablo jua oorodarii maa-e pirā piudarii. Mamīda maarepida māga p'asa-e pak'āri, k'isia awara k'isiadachida. Jarajida Pablo ak'ōre waibiak'a.

⁷ Tai p'anadap'edaa k'ait'a baji ma isladepemaarā poro waibia eujā. Māgí poro waibia t'ijarapachida Publio. Māgipa tai pia ak'iji ichi tede k'āima ōpee. ⁸ Tai mama p'anide Publio ak'ōre k'ayaa baji k'iamiapa māik'aapa amipa. Mapa Pablopa ak'īnak'āri, it'aa t'iji māik'aapa ichi jua bijī ma k'ayaa bada īri. Māgá jipa beeji. ⁹ Māga k'awaadak'āri, ma isladepemaarāpa āchi k'ayaa beerā p'e ateejida māik'aapa Pablopa jōma jipak'ooji. ¹⁰ Māgá jipa p'aneedap'edaa perā, māpema eperāarāpa tai

pia ak'ijida määk'aapa ne-inaa tee chejida tai-it'ee. Ichiaba mamääk'aapa barcode uchiadak'äri, net'aa jömaata taimaa teejida ateedamerä.

Pablo Romade panada

¹¹ Atane öpee ma islade p'anadap'eda, bataujida barco p'usa t'ojara wäyaapimaa badade. Mägi barco Alejandría p'uurudepema paji. Ma barco k'äma baji santok'a, Romadepemaarä ak'öre waibiarä Cástor määk'aapa Pólux apatap'edaa. ¹² Ma barcode wäjida Siracusa p'uurudee. Mama k'äima öpee p'aneejida. ¹³ Ma p'uurudeepa wäjida to i k'ait'a. Mata wiibainajida Regio p'uurude. Ai norema tai äpiteik'a eereepa näu p'ua nibeji. Mapa ma norema wiibainajida Pozzuoli p'uurude. ¹⁴ Mama unujida ijäapataarä. Mäiräpa tai ächi temaa ateejida p'anade tomia aba. Maap'eda, wäjida Romadee. ¹⁵ Romadepema ijäapataaräpa k'awa p'anajida tai wä nidä. Mapa tai k'irachuu chejida Romadeepa, ük'uru Foro de Apio apatap'edaamäi, jödee ük'uru Tres Tabernas apatap'edaamäi. Pablota ächi unuk'äri, Tachi Ak'öremaa it'aa t'ip'eda, o-ïadachi. ¹⁶ Roma p'uurude panadak'äri, Pablo te jip'aade bijida jïapari abaa ome.

Pablo judiorä ome Romade unuda

¹⁷ Mama panadap'eda, k'äima öpeemaa Pablota Roma p'uurudepema judiorä poroorä t'i p'aji. Jöma pachedak'äri, mägaji:

—Michi auk'arä, maarepida mia ne-inaa k'achia oo-e bida aji, judiorä k'iraupiit'ee maa-e pirä tachi chonaaräpa oodap'edaak'a oo amaadamerä. Mamäda Jerusalande mi jita atadap'eda, Romadepemaarä juade bijida. ¹⁸ Romadepemaaräpa mämää iididak'äri k'äare k'achiata oo bi, k'ena pëidait'ee paji, maarepida k'achia oo-e pada perä mi peedait'ee. ¹⁹ Mamäda judioräpa k'iniada-e paji mi uchä pëidamerä. Mapa mia chupiria iidiji Cesarpa mi nepira ak'imerä. Mäga ooji michi auk'arä äpite jarai wëe bi mïda. ²⁰ İrä parä t'i pëiji jara k'inia bairä mi nägä cadenapa jï nïbi, tachi Israel pidaaräpa ijäa p'ani k'aurepa.

²¹ Mäpai ma judioräpa p'anaujida:

—Taipa k'art'a p'äda apida waide jitada-e p'anida ajida, Judea pidaaräpa tee pëidap'edaa. Ichiaba araapa pache p'anadap'edaaräpa pi äpite maarepida k'achia jarada-e p'ani. ²² Mamäda taipa k'awa k'inia p'anida ajida, pia k'isia bi, k'awa p'anadairä jömaaräpa pedee k'achia jara p'ani pichi eere p'aniirä äpite.

²³ Mäpai ewari aba bijida Pablo pedee üridait'ee. Ma ewate pak'äri, eperäarä cheepurujida Pablo badamäi. Tap'eda weda k'ewara parumaa Pablota jarateeki Tachi Ak'örepa jarapidak'a, k'awaadamerä säga Tachi Ak'öredeerä p'aneedai. Jarateeki k'aita Jesús, Moisepa p'ädadeepa määk'aapa Tachi Ak'öre pedee jarapataaräpa p'ädap'edaadeepa. ²⁴ Mäga üridak'äri, ük'uruuräpa ijäajida Pablota jarateeda Jesude. Mamäda ük'uru ijäada-e paji. ²⁵ Ächi pitapai k'isia auk'a p'anada-e paji. Mäpai erreudait'ee pak'äri, Pablota mägaji:

—Wäärata jarajida aji, Tachi Ak'öre Jaurepa ichi pedee jarapari Isäfas it'aideepa parä chonaarämaa jarak'äri:

²⁶ 'Jä eperäarämaa jaranapáde aji: Paräpa üridait'ee mi pedee. Mamäda k'awada-e pait'ee k'äata jara k'inia bi. Mia oo bi unudai mïda, k'awada-e pait'ee. ²⁷ Na eperäarä k'ïiri k'isua p'anadairä, pia üridak'aa. Ma awara tau p'äräjï pik'a jëra bi ununaadamerä; k'ïiri jida t'ap'a pik'a jëra bi ürinaadamerä. Maperäpi mämää

chedak'aa, mia āchi t'āri pia p'anapimerā māik'aapa āchi o k'achiadeepa k'aripa atamerā.' (Is 6.9-10)

²⁸ Māpai Pablopa māgaji:

—Idi wāara uchijida aji, ma et'ewa jarada, parāpa ijāa k'iniada-e p'anadairā Ak'ōrepa mimaa jarapida. K'awáati Tachi Ak'ōrepa it'aa wāpiit'ee judio-eerā, ārapa parā k'āyaara ūridait'ee perā Tachi Ak'ōrepa jara pēi bi.

²⁹ [Pablopa māga jarap'eda, judiorā uchijida. Aupedee erreu wājida āchi pitapai.]

³⁰ Pablo año omé beeji Romade, te alquilaa ata badade. Mama bide irumaa p'asianarutaarā jōmaweda auteebaipachi. ³¹ Jarateepachi Tachi Ak'ōrepa jara pēida ijāadamerā Tachi Waibia Jesucristode, mǎgá it'aa wādait'ee. Maapai apidaapa irumaa jarateenaapáde ada-e paji.

ROMANOS

San Pablopa K'art'a P'āda Romade P'ani Ijāapataarāmaa

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'āji. Pablo judío paji. Tachi Ak'ōrepa Moisemaa ūraa p'āpida pia k'awa baji, fariseo pada perā. Irua na k'art'a p'ā pēiji Romade p'ani ijāapataarāmaa; judiorā, judio-eerāmaa paara. Na k'art'a p'ādade Pablopa jara bi ichia k'īsia iru bi wāit'ee Romadee māk'aapa Española. Jesucristopa jirit'eradaarā waide mamaa wāda-e pada perā jarateede, na k'art'ade Pablopa jara bi sāga eperāarā ijāapataadaipia bi Jesucristode, irua āra o k'achiadeepa k'aripa atamerā. Ichiaba jaratee bi judiorāpa ijāapata judio-eerāpa ijāapata ome; sāga p'anapataadaipia bi Cristode ijāadak'āri.

Naapiara Pablopa jara bi ichi Jesupa jirit'erada; ichia it'aa t'ipari Romadepema ijāapataarā pari māk'aapa sāap'eda na k'art'a p'āji āramaa (caps. 1.1-17). Jara bi eperāarā jōmaweda p'ek'au k'achia oopata jua ek'ari p'anapata perā, atuadait'ee. Maperāpi chupiria iididaipia bi Jesupa āra ma o k'achiadeepa k'aripa atamerā (caps. 1.18-3.20). Jara bi sāga Jesude ijāadak'āri, Tachi Ak'ōrepa eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata wēpapiari māk'aapa ichi t'āri auk'a bipari āchi t'āri ome (caps. 3.21-5.11); Adán k'aurepa p'ek'au k'achia oopata; jōdee Cristo k'aurepa p'ek'au k'achia oo amadai (caps. 5.12-6.23); ijāapataarā araa p'anadak'āri Cristo ome, Tachi Ak'ōre Jaure jua ek'ari p'anapata (caps. 7-8); judiorāpa Jesucristode ijāa k'iniada-e pada perā, Tachi Ak'ōrepa ichi ūraa chiwidi k'awapiji tachi judio-eerāmaa, mamīda judiorā jida auk'a Ak'ōre truadee wādaī Cristode ijāaruta pirā (caps. 9-11). Jara bi sāga Cristode ijāapataarā p'anapataadaipia bi: chik'inia p'anapataadaipia bi māk'aapa oodaipia bi Ak'ōrepa k'inia bik'a; āchi poro waibiarā waawee p'ani; k'īra jīp'a nipa p'ani awaraarā ome (caps. 12.1-15.13). T'ēepai na k'art'a p'ā aupa wāk'āri, Pablopa salude pēiru ichi k'īra k'awa p'aniirāmaa (caps. 15.14-16.27).

Salude pēida

1 Mi, Pablopa oopari Jesucristopa oopi bik'a. Mapa nāgī k'art'a p'āru. Tachi Ak'ōrepa mi jirit'eraji māk'aapa awara biji jarateemerā irua pedee pia jara pēida Jesucristode.

² Chonaarāweda Tachi Ak'ōrepa jaraji ma pedee pia jara pēida ichi pedee jarapataarā k'ap'ia pari, ārapa māgī p'ādamerā māk'aapa jīadamerā awaraa ūraa p'āda ome. ³ Ma jara pēidade Ak'ōrepa jaraji ichi Warra uchiat'ee chonaarāwedapema Rey Daviddeepa, eperā jīp'aa uchiaparik'a. ⁴ Mamīda ichi warra eperā jīp'aa-e paji. Tachi Ak'ōre Warra paji. Ak'ipiit'ee Jesucristo wāara ichi Warra, Tachi Ak'ōrepa iru jōmaarā k'āyaara waibiara papiji, iru piup'eda, chok'ai p'irabaipik'āri. Māga ooji jōmaarāpa k'awaadamerā wāara Jesucristota Tachi Waibia.

⁵ Cristopa mi pia ooji mi pēik'āri māga jarateenamerā. Mapa mia jarateepari judio-eerā jōmaarāmaa, irude ijāadamerā māk'aapa oodamerā irua oopi bik'a. ⁶ Parāpa ichiaba ma jarateeda ijāajida. Tachi Ak'ōrepa parā jida jiriji Cristodeerā papiit'ee.

⁷ Maperā mia na k'art'a p'āru parā Roma p'uurudepemaarāmaa k'irāpapiit'ee Tachi Ak'ōrepa parā k'inia iru bi māk'aapa parā awara bi k'inia bi ichideerā p'aneedamerā.

Mia it'aa iidi bi irua m̄aik'aapa Tachi Waibia Jesucristopa parā pia ak'i p'anadamerā. Māgá k'āiwee p'anapataadait'ee.

Pablo Romadee wā k'inia bada

⁸ Naapiara mia jara k'inia bi Jesucristo k'aurepa mia gracias jarapari mi Ak'ōre Waibiamaa parā jōmaarā pari. Mia māgá gracias jarapari, ijāapataarā para bee chaa nepiripata perā parāpa wāara Jesucristode ijāa p'ani. ⁹ Tachi Ak'ōrépata k'awa bi mi ichita it'aa t'īpari parā pari, t'āripa oo k'inia bairā irua oopi bik'a. Mapa jarateepari iru Warrapa ooda eperāarā k'aripait'ee. ¹⁰ Enenee nībi Tachi Ak'ōremaa mi k'aripamerā wāit'ee parā ak'ide, irua māga k'inia bi pirā. Taarāru mi wā k'inia bi. ¹¹ Parā k'īra ak'i k'inia bi, parāmaa waapiara k'awaapiit'ee Ak'ōre Jaurepa oopi bi. Māgá parāpa pipiara oodai Ak'ōrepa k'inia bik'a. ¹² Ma awara māgá tachi jōmaweda chik'aripa p'anadai pipiara Cristode ijāadait'ee.

¹³ Īpemaarā Cristo k'aurepa, mia parāmaa k'awapi k'inia bi mi wā k'inia bada parā ak'ide. Mamīda p'oyaa-e paji. Parā auk'a k'aripa k'inia bi apemaarā judio-eerā k'aripaparik'a. K'inia bi parā t'āidepemaarā ichiaba Cristode ijāadamerā m̄aik'aapa oodamerā irua oopi bik'a. ¹⁴ Wāara Tachi Ak'ōrepa mi jirit'eraji ichia jara pēida jarateenamerā jōmaarāmaa: Grecia eujādepema pedee pedeepataarāmaa; ai pedee pedeetak'aarāmaa ichiaba; k'īsia k'awaa p'aniirāmaa m̄aik'aapa k'īsia k'awa-ee p'aniirāmaa paara. ¹⁵ Maperā parā Roma p'uurudepemaarāmaa ichiaba mia jaratee k'inia bi Jesucristopa ooda eperāarā k'aripait'ee.

¹⁶ Mi k'īra nejasia-ee jarateit'ee Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee, Tachi Ak'ōre, ichi juapa aide ijāapataarā k'aripait'ee perā atuanaadamerā. Naapiara māga jara pēiji judiorāmaa m̄aik'aapa ĩrā māga ichiaba jara pēiru judio-eerāmaa. ¹⁷ Māgí jara pēida k'aurepa k'awa p'ani eperāarāpa k'awaadak'āri Cristopa ooda āchi-it'ee m̄aik'aapa irude ijāadak'āri, Tachi Ak'ōrepa āchi p'ek'au k'achia wēe ak'ipariit'ee. Tachia māga k'awa p'ani Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bairā:

‘Eperā Tachi Ak'ōrede wāara ijāapari ichita bapariit'ee iru ome, p'ek'au k'achia wēe bairā iru k'īrapite.’ (Hab 2.4)

P'ek'au k'achia oopata k'aurepa atuadait'ee

¹⁸ It'ariipa Tachi Ak'ōrepa ijāapataarā māgá p'ek'au k'achia wēe ak'i bi mīda, ichia jōmaarāmaa k'awapi k'inia bi māgá ak'i-e ichide ijāadak'aa beerā. K'īrau bi āchi ome p'ek'au k'achia ooi awaa p'anapata perā m̄aik'aapa ne-inaa k'achia oopata perā apemaarāpa ijāanaadamerā irua wāarata jara pēidade. ¹⁹ Āchia māga oopata, āchi t'āride pia k'awa p'ani mīda Tachi Ak'ōre bapari. Māga k'awa p'ani ichi jua at'apai āchimaa ak'ipidoo perā. ²⁰ Tachi Ak'ōrepa na eujā, pajā m̄aik'aapa ne-inaa jōma aide nībi oodak'āriipa, eperāarāpa ma ooda ak'i p'anapachida. Māgá k'awaa wāpachida iru ichita bapari m̄aik'aapa jōmaweda irua ooda, eperāarāpa p'oyaa oodak'aa perā māgee net'aa āchi juadoopa. Māga k'awa p'anajida mīda, āchi k'inia p'ek'au k'achia oo wāpachida. ²¹ Māgá Tachi Ak'ōre k'awa p'anide at'āri irude ijāa k'iniadak'aa paji m̄aik'aapa it'aa t'ī k'iniadak'aa paji gracias jaradait'ee, irua āchi pia ak'i bapachi mīda. Ak'ōre net'aade k'īsiadak'aa paji. Maperāpi eperāarā k'īra k'awa-ee pik'a p'anapachida, pia m̄aik'aapa k'achia k'awada-ee. ²² “Tachia ne-inaa jōma k'awa p'anida” apachida. Mamīda wāara k'īsia k'awadak'aa paji, Ak'ōrede ijāadak'aa paji perā. ²³ Unupachida Tachi Ak'ōrepa ne-inaa k'īra wāree ooda. Mamīda it'aa

t'īdai k'āyaara Ak'ōre k'īra wāreemaa, irua oodadepema ne-inaa māgee jīak'a juapa oopachida ai k'īrapite it'aa t'īpataadait'ee. Māgá it'aa t'ī p'aneepachida eperā jīak'a ooda k'īrapite; ipana, ne-animal maa-e pirā eujāde bipa nīuteepata, māgee jīak'aa ooda k'īrapite. Māga oopachida māgee net'aa chook'aa mīda, eperāpa ooda perā. Jōdaipari eperāk'a. Mamīda Tachi Ak'ōre ichita bapari.

²⁴ Māga oo k'inia p'anapachida perā, Tachi Ak'ōrepa ichiak'au bēiji k'achia oodamerā chīara ome. Māgá āchia k'achia oo k'iniata oo wāpachida, k'īra nejasia-ee.

²⁵ Tachi Ak'ōrepa wāara ne-inaa jōmaweda ooji mīda, ma wāarata ijāadai k'āyaara, seewa ijāapachida. Mapa it'aa t'īpachida irua oodamaa, irumaa it'aa t'īdai k'āyaara. ¡Mamīda tachi ooda ichita Ak'ōre Waibia pait'ee! ¡Māgita Tachi Ak'ōre Waibia! Amén.

²⁶ Āchia māgá Tachi Ak'ōrepa oodamaa it'aa t'ī p'anadap'edaa perā irua ichiak'au bēiji āchia oo k'iniata oodamerā. Māgá ne-inaa k'achia k'īra t'ādoō oo wāpachida. Wēraarā awaraa wēraarā ome k'āi k'inia p'anapachida, wēra chi imik'īra ome k'āiparik'a. ²⁷ Ichiaba imik'īraarāpa awaraa imik'īraarā audú jiripachida āchi ome auk'a araa k'āidait'ee, wēraarā ome k'āidai k'āyaara. Māga oo p'anipa k'īra nejasia wēe, āchi k'ap'ia miapipachida, Ak'ōrepa oopi k'inia bik'a eperāarāmaa oodaamaa p'anadap'edaa perā.

²⁸ Ma awara Tachi Ak'ōre k'awadaamaa p'anadap'edaa perā, irua āchi ichiak'au atabēiji ne-inaa k'achia k'īra t'ādoō k'īsiadamerā māik'aapa oodamerā. ²⁹ Māgá p'ek'au k'achia k'īra t'ādoō oo p'aneepachida. Māgee eperāarā nāgá p'anapata: pariatua awaraarā jiripata ai ome k'āidait'ee; ik'awaa ne-inaa k'achia oodait'ee; chīara net'aa k'īyaa; chīara k'achia ooyaa; chīara k'īra unuamaa iru bee ne-inaa k'aurepa; chīara jiriyaa peedait'ee; chōo jiriyaa; chīara k'ūrayaa; t'āri k'achia-idaa; chīara āpite k'achia pedeeyaa; ³⁰ ik'achia jarayaa; Tachi Ak'ōre k'īra unuamaa; aud-uayaa; āchia oopata nepiriyaa awaraarāpa āchi t'o p'anadamerā; ne-inaa k'achia oodait'ee k'īsiayaa; āchi ak'ōreerā pedee ūridaamaa; ³¹ k'īsia k'awadak'aa; oodak'aa āchia oodait'eeda apatak'a; āchideerā paara k'īra unuamaa; k'īra jōdak'aa; chupiria k'awaadak'aa. ³² Māgeerāpa āchi t'āridepai k'awapata p'ek'au k'achia oo p'ani Tachi Ak'ōre k'īrapite. Ma awara k'awapata Tachi Ak'ōrepa atuapiit'ee māgee p'ek'au k'achia ooi awaa beerā. Mamīda ichi k'inia māgee ne-inaa k'achia oo wāpata māik'aapa pia ak'ipata awaraarā āchi ome auk'a oo wāpataarā.

Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate

2 Māgee k'achia oopataarā ak'ik'āri, parādepema abaapa k'īsiai: “Mia māga oo e pak'aji”. Mamīda pia pida ne-inaa k'achia oopari Tachi Ak'ōre k'īrapite. Maperā k'īrak'aupai jarai Tachi Ak'ōrepa māgee k'achia oopataarā miapiipia bi. Auk'a Ak'ōrepa pi miapii, pia k'achia oopata k'aurepa. ² Wāara, tachia k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa ne-inaa k'achia chook'aa ichi bimāi. Maperāpi ichia ne-inaa pia oopari, jarak'āri māgeerā miapiit'ee āchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. ³ Māga bīta ¿k'īsia bik'ā irua pi miapi-e pait'ee, auk'a ne-inaa k'achia oopari mīda? ⁴ Maa-e pirā ¿nāga k'īsia bik'ā? “Tachi Ak'ōre audú t'āri pia bairā, chooit'ee mia ne-inaa k'achia ook'āri.” ¿K'awa-e bik'ā Tachi Ak'ōre t'āri pia bapari pi ome, k'inia bairā pia p'ek'au k'achia oo amaamerā? ⁵ Mamīda pia oo-e bi Ak'ōrepa k'inia bik'a, k'īiri k'isua bapari perā. Maperā Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate irua pi audupiara miapiit'ee awaraa k'achia oopataarā k'āyaara. Māga ook'āri, ne-inaa pia ooiit'ee, Tachi

Ak'õrepa ichita ne-inaa pia oopari perã. ⁶ Ma ewate Tachi Ak'õrepa ak'iit'ee eperãarã jõmaarãpa oopatap'edaa jarait'ee pia wa k'achia. ⁷ Ichi truadee wãpiit'ee nãgee eperãarã: ne-inaa pia oopataarã, k'inia p'anadairã Tachi Ak'õrepa áchi pia ak'imerã, mãik'aapa ichita p'ana k'inia p'anapataarã iru ome iru trua k'ira wãreede. ⁸ Jõdee nãgee eperãarã atuapiit'ee: audua p'anapataarã mãik'aapa ooda-e p'aniirã Tachi Ak'õrepa wãarata jara pëidak'a, ma k'ãyaara ne-inaa k'achia oo k'inia p'anadairã. Mãirãpa Tachi Ak'õre k'iraupipata. Mapa ma ewate irua áchi k'achia ooi't'ee. ⁹ Ma ewate jõmaweda p'ek'au k'achia oopataarã miadait'ee mãik'aapa chupiria chitoon-adait'ee, naapiara judiorã, maap'eda judio-eerã. ¹⁰ Jõdee pia oopataarã k'áiwee p'anadait'ee, Tachi Ak'õrepa áchi pia ak'iit'ee perã mãik'aapa ichi trua k'ira wãreede wãpiit'ee perã. Mãga p'anadait'ee naapiara judiorã, maap'eda judio-eerã. ¹¹ Tachi Ak'õrepa judiorãpa oopatap'edaa, judio-eerãpa oopatap'edaa auk'a ak'iit'ee.

¹² Mía mãga jara bi Ak'õrepa judio-eerã atuapiit'ee perã áchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa, Moisepa p'ãda k'awada-e p'ani mĩda. Jõdee judiorã auk'a atuapiit'ee áchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa, Moisepa p'ãda k'awa p'ani mĩda, ooda-e p'anadairã jõmaweda ma p'ãdade jara bik'a. ¹³ Tachi Ak'õrepa Moisemaa ũraa p'ãpida ũrirutapapai, eperã p'ek'au k'achia wëe bee-e pai Tachi Ak'õre k'irapite. Mamĩda eperã p'ek'au k'achia wëe beei Tachi Ak'õre k'irapite, ooruu pirã jõmaweda ma p'ãdade jara bik'a. ¹⁴ K'awa p'ani judio-eerãpa ichiaba oodai Moisepa p'ãdade jara bik'a, ma p'ãda k'awada-e p'ani mĩda. Mãga oodai oodak'ãri Tachi Ak'õrepa k'ĩsia pia bëidak'a eperãarã t'ãride, ewaa weda eperãarã ook'ãri. ¹⁵ Mágá pia oodak'ãri, jõmaarãmaa ak'ipipata áchi t'ãride bëida auk'a bee Ak'õrepa p'ãpida ome. Ma k'ĩsia pia bëida k'aurepa ne-inaa pia k'awapata. Mapa ne-inaa pia oodak'ãri, k'áiwee p'anapata. Jõdee ne-inaa k'achia oodak'ãri, k'ĩsia p'ua p'anapata. ¹⁶ Tachi Ak'õrepa mi jirit'eraji jarateemerã ichi Warra Jesucristopa ooda eperãarã k'aripait'ee. Irua ak'iit'ee eperãarãpa oopatap'edaa Ak'õre ewari waibia ewate. Iruata k'awapari jõmaarãpa áchi t'ãride oo k'inia p'ani, pia wa k'achia. Mapa k'await'ee chisãgiirã wãpii Ak'õre truadee mãik'aapa chisãgiirã atuapii.

Judiorãpa Moisepa p'ãda iru p'ani

¹⁷ Parãpa jarapata: "Tai judiorã." Mamĩda parã audua p'ani Tachi Ak'õrepa oopi k'inia bi eperãarãmaa k'awa p'anida apata perã. Mãga jarapata pãchi auk'arãpa Moisepa p'ãda iru p'anadairã. ¹⁸ Wãara Moisepa p'ãda k'aurepa k'awa p'ani sãga oodaipia bi mãik'aapa sãga oodaik'araa bi, Tachi Ak'õrepa parã pia ak'i bamerã. Ma awara ijãa p'ani Ak'õre ũraa p'ãdade jara bik'a wãara oodaipia bi jõmaarãpa, ma p'ãdade jara bi ũraa pia bairã. ¹⁹ K'ĩsia p'ani parãpata Tachi Ak'õrepa oopi k'inia bi eperãarãmaa jarateedai Moisepa p'ãda k'awa-ee beerãmaa, áchia Ak'õre ũraa k'awada-e p'anadairã. ²⁰ Parã-it'ee áchi k'ĩsia k'awa-ee beerãk'a p'ani maa-e pirã warra chak'eerãk'a p'ani. Parã judiorãpa áchimaa jarateeda-e p'ani pirã, ¿sãga k'awaadaima Ak'õrepa oopi k'inia bi áchimaa? ¿Parãpa wãarata k'awa p'ani-ek'ã, Ak'õre ũraa k'awa p'anapata perã? ²¹ Parãpa awaraarãmaa jarateepata Ak'õre ũraa p'ãdade jara bik'a oodaipia bi. ¿Mãga-ek'ã? Mamĩda parãpa pida ooda-e p'ani ma p'ãdade jara bik'a. ũraapata awaraarãmaa nechianaadamerã. Mamĩda edaare parãpa mãga oopata. ²² Jarapata tachi wëra omepai k'ãipia bi. Mamĩda parãdepema ũk'uruurãpa chĩara wëra jiripata, ai ome k'ãidait'ee. K'ira unuamaa iru p'anapatada apata ne-inaa k'ira t'ãdoó juapa ooda, ai k'irapite it'aa t'ipata. Mamĩda parãdepe-

maarā ūk'uru t'īupata māgee ne-inaa iru p'ani tede nechiadait'ee. ²³ Jara p'ani: “Tái-pata Tachi Ak'õre Ūraa k'awa p'anida” apata. Mamīda wāara ooda-e p'ani Ak'õrepa jara bik'a ma ūraade. Mapa parā k'aurepa awaraarāpa pedee k'achia jarapata Tachi Ak'õre āpite, ²⁴ Ak'õre Ūraa p'ādade nāga jara bik'a:

‘Parā k'aurepa Tachi Ak'õrede ijāadak'aa beerāpa k'achia pedeepata iru āpite.’ (Is 52.5)

²⁵ Tachi Ak'õrepa oopidak'a chonaarāweda, tauchaa bijida parādepema imik'īraarā k'ap'iade, ak'īpidait'ee parā Tachi Ak'õre eperāarā. Mamīda parāpa Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade jara bik'a wāara ooda-e p'ani pirā, auk'a p'aneepata tauchaa wēe beerā ome. ²⁶ Jōdee, ma tauchaa wēe beerāpa wāara oo p'ani pirā Ak'õre Ūraade jara bik'a, Tachi Ak'õrepa ichideerā papiit'ee, tauchaa wēe p'ani mīda. ²⁷ Māgá Tachi Ak'õre k'īrapite mairā pipiara uchiadait'ee parā judiorā k'āyaara. Ak'õrepa oopi bik'a oo p'anipa ārapa ak'īpipata Ak'õrepa parā miapiipia bi, irua oopi bik'a oo k'iniada-e p'anadairā. Māga p'anapata, parā judiorāpa iru ūraa p'āda k'awa p'ani mīda māk'aapa pāchi k'ap'iade tauchaa iru p'ani mīda. ²⁸ Ma jōma jara aupadade k'īsiadak'āri, k'awa p'ani Tachi Ak'õrepa ichideerā papi-e judiorāda apataarā, ne-inaa oopata perā irua ūraa p'ādade jara bik'a maa-e pirā āchi k'ap'iade tauchaa bipata perā. ²⁹ Ma k'āyaara ichideerā papipari chi t'āripa irude wāara ijāapataarā. Jaradai āchia tauchaa pik'a iru p'ani āchi t'āride, k'ap'iade iru p'anadai k'āyaara. Māgá t'āripa wāara ijāadak'āri, Ak'õre Jaure āchi ome ba chepari. Māgí pipiara bi Ak'õre Ūraa p'ādade iru p'anadai k'āyaara, iruata k'awapari perā jōma Tachi Ak'õrepa oopi k'inia bi. Tachi Ak'õrepa māgee wāara ijāapataarā pia ak'īpari, awaraarāpa āra māgá ak'īda-e p'ani mīda.

Tachi Ak'õrepa ichita oopari ichia jara bik'a

3 Māgara, ¿k'āare-it'ee eperā k'ap'iade tauchaa bii judío pamerā? ¿Pipiara bi-ek'ā judio-ee bait'ee, judío pai k'āyaara? ² Māga-epi! Tachi Ak'õrepa judiorāta naapiara jirit'eraji ichia jarada jīadamerā māk'aapa awaraarāmaa jarateedamerā. ³ Made Ak'õrepa ichi ūraa jaraji judiorāmaa. Mamīda āchidepema ūk'uruurāpa ma ūraa ijāada-e p'anapachida. Maperā ooda-e paji irua oopi k'inia bik'a. Ārapa māgá ijāada-e p'anadap'edaa perā, ¿Ak'õrepa oo amaa beejik'ā ichia jaradak'a ma ūraa p'ādade? ⁴ Māga-e! Ak'õrepa seewa jarak'aa eperāarāk'a. Jīp'a oopari ichia jara bik'a. Ichi ūraa p'ādade chonaarāwedapema Rey David it'aideepa jaraji:

‘Ak'õre, mia ne-inaa k'achia oopata ak'īp'eda, pia wāarata jarapari “k'achia bida” ak'āri. Pi imiateepataarā ichita p'oyaapariit'ee, pia aupaita ak'īit'ee perā eperāarāpa oopata jarait'ee pia wa k'achia.’ (Sal 51.4)

⁵ Mamīda tai judiorāpa ne-inaa k'achia oo p'anadak'āri, ak'īpipata Tachi Ak'õre pipiara bi eperāarā k'āyaara, irua maarepida k'achia ook'aa perā. Māgara ¿k'āata jaradaima? “¿Tachi Ak'õre, tachi ooda t'āri k'achia bik'ā, k'achia oopataarā atuapiit'ee perā?” (Mia māga iidik'āri parāmaa, pedeemaa bi eperā k'īsia k'awa-ee bik'a.) ⁶ Tachi Ak'õre t'āri k'achia-epi! Māga bada paara tachi ome, ¿sāga ak'īk'ajima na p'ek'au eujādepemaarāpa oopata jarait'ee pia wa k'achia?

⁷ Mia māga k'īsia bada paara, eperā k'īsia k'awa-ee bipa jarak'ajik'a ichiaba mia māga jarai: “Mia seewa jarak'āri, ak'īpimaa bi Tachi Ak'õre pipiara bi mi k'āyaara, irua seewa jarak'aa perā.” Māgara mia k'īsiak'aji seewa jara bipa jōmaarāpa Tachi Ak'õre pipiara ak'īdait'ee, irua wāarata jarapari perā. Māga pada paara ¿sāap'eda

Ak'õrepa mi atuapiima ma seewa jarada k'aurepa? ⁸ Wāara judiorā ūk'uruurāpa mi āpīte jara p'anida a p'ani, mia jarateepari ne-inaa k'achia oodaipia bi, jōmaarāpa Tachi Ak'õre pipiara ak'idamerā. ¡Mia māga jarateek'aapi! Ak'õrepa k'awa bi k'airāpa māga jarateepata māik'aapa ichia māgiirā miapiit'ee ma k'aurepa.

Jōmaarāpa p'ek'au k'achia oopata

⁹ Ma jōma jara aupadade k'ĩsiadak'āri, k'awa p'ani tai judiorā pipiara p'ani-e judio-eerā k'āyaara, Ak'õrepa ichi ūraa p'āda tai ome bēida perā. Et'ewa mia ak'ipiji parā-maa tachi jōmaarāpa p'ek'au k'achia oopata, p'ek'au k'achia jua ek'ari p'anapata perā; judiorā, judio-eerā auk'a. ¹⁰ Ichiaba Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade jara bi:

'Eperā apida p'ek'au k'achia wēe bi-e Tachi Ak'õre k'irapite. ¹¹ Eperā apidaapa wāara k'awa-e bi ne-inaa pia ooit'ee. Eperā apidaapa jiri-e bi Tachi Ak'õre wāara k'awaait'ee. ¹² Jōmaarāta o k'achiade p'ani āchia oo k'iniata oo p'anapata perā. Apidaapa oodak'aa Tachi Ak'õrepa oopi k'inia bik'a, ne-inaa pia wāara p'oyaa oodak'aa perā.' (Sal 14.1-3; 53.1-3)

¹³ 'Nāga pik'a p'ani. Ara piuda k'ap'ia pia iada-e pak'āri, mik'ia uchiaparik'a ma iadap'edaamāiipa, māga pik'a pedee k'achia uchiapari āchi it'aideepa, t'āri k'achia-idaa p'anapata perā. Āchi it'aideepa seewa aupai uchiapari.' (Sal 5.9)

'Ara taamapa neera mera iru baparik'a chi k'idade eperā k'aaait'ee, māga pik'a āchi imeraa pedee eperāarā k'irapata ne-inaa k'achia oopidait'ee.' (Sal 140.3)

¹⁴ 'Ik'achia pedee pata t'āri k'achia p'anapata perā.' (Sal 10.7)

¹⁵ 'Chīara audú pee k'inia p'anapata. ¹⁶ Māirā wārutamaa ne-inaa k'achia oo wāpata awaraarāmaa māik'aapa awaraarā t'āri p'uapipata. ¹⁷ K'āiwee p'anadak'aa māik'aapa k'awadak'aa awaraarā māgá p'anapidait'ee.' (Is 59.7-8)

¹⁸ 'Tachi Ak'õre waaweedak'aa, irude ijāadak'aa perā.' (Sal 36.1)

¹⁹ Tachia k'awa p'ani Tachi Ak'õrepa p'āpiji ma et'ewa pedeeda judiorā-it'ee, ichia bēida perā ichi ūraa p'āda tai chonaarā ome. Ma ūraa p'āpiji apidaapa jaranaadamerā "miata ne-inaa k'achia oo-e" māik'aapa jōmaweda na p'ek'au eu-jādepemaarāpa k'awaadamerā āchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa Tachi Ak'õrepa āchi atuapiit'ee. ²⁰ Maperā k'awa p'ani eperā apida p'ek'au k'achia wēe bait'ee Tachi Ak'õre k'irapite Moisepa p'āda k'awapari perā maa-e pirā ma p'ādade jara bik'a oopari perā. Jip'a ma ūraa p'āda k'aurepa k'awapata tachia k'achia oopata.

Eperāarā o k'achiadeepa uchiapata Cristode ijāadak'āri

²¹ Mamīda irā eperāarāmaa Tachi Ak'õrepa ak'ipimaa bi p'ek'au k'achia wēe p'aneedai iru k'irapite, ooda-e p'ani mīda jōmaweda irua jara bik'a ichi ūraa p'ādade. Māga k'awa p'ani irua māga ak'ipida perā tai chonaarāmaa, Moisepa p'ādade māik'aapa Ak'õre pedee jarapataarāpa p'ādap'edaade. ²² Tachimaa ak'ipimaa bi ichia naaweda k'ĩsia iru bada: jōmaarāta wāara Jesucristode ijāa p'aniirā p'ek'au k'achia wēe p'anapata Tachi Ak'õre k'irapite, judiorā māik'aapa judio-eerā paara. ²³ Jōmaarāpa p'ek'au k'achia oopata. Eperā apida wē-e wāara ne-inaa jōmaweda oopari Ak'õrepa oopi bik'a. ²⁴ Mamīda Tachi Ak'õre audú t'āri pia bapari perā māik'aapa eperāarā k'inia iru bapari perā, pēiji ichi warra Jesucristo p'ek'au k'achia oopataarā o k'achiadeepa k'aripa atamerā, p'ek'au k'achia wēe ichita p'anapataadamerā iru k'irapite. ²⁵ Jesucristopa eperāarā māgá k'aripai Tachi Ak'õrepa iru piupida perā eperāarā pari. Chonaarāweda eperāarāpa p'ek'au k'achia oodak'āri, Tachi

Ak'õrepa choopachi mãik'aapa irua ma k'achia āyaa bipachi. Mamīda ma k'achia wēpapi-e paji. Jōdee eperāarā taide ichi warra kurusode piuk'āri, iru waa bat'ada k'aurepa Tachi Ak'õrepa eperāarā p'ek'au k'achia jōmaweda wēpapiji, chonaarāpa chonaarāweda oopatap'edaa paara. ²⁶ Māga ooji ak'ipiiit'ee ichi wāara t'āri pia bapari. Maperāpi eperā Cristode wāara ijāa bi p'ek'au k'achia wēe bapari Tachi Ak'õre k'irapite.

²⁷ Mamīda eperāpa jarai: “Tachi Ak'õrepa mita pia ak'i bapariit'ee mia ne-inaa pia oopari perā”. Mamīda māga-e. Tachi Ak'õrepa pia ak'i bapariit'ee chi wāara Jesu-cristode ijāa bi aupai. ²⁸ Ma jōma jara aupadade k'ĩsiadak'āri, k'awa p'ani eperāarā p'ek'au k'achia wēe p'oyaa p'anadak'aa oo p'anadairā Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade jara bik'a. Jip'a p'ek'au k'achia wēe p'anadait'ee Tachi Ak'õre k'irapite, Jesucristode ijāa p'anadairā.

²⁹ Tachi Ak'õre jōmaarā Ak'õre Waibia; judiorā Ak'õre Waibia, ichiaba judio-eerā Ak'õre Waibia. ³⁰ Tachi Ak'õre apai. Maperā k'awa p'ani judiorā p'ek'au k'achia, judio-eerā p'ek'au k'achia auk'a wēpapiari, Cristode wāara ijāadak'āri. ³¹ Māga jaradak'āri, ¿jara k'inia p'anik'ā Ak'õre Ūraa p'āda vale-ee pik'a bi? ¡Māga-e! Tachia Cristode wāara ijāadak'āri, oopata ma ūraa p'ādade jara bik'a.

Abrahampa ijāada

4 K'ĩsiadāma tai judiorā chonaarāwedapema Abrahampa oodade. ¿K'āata oojima Tachi Ak'õrepa iru pia ak'imerā? ² Tachi Ak'õrepa jaradak'a jōmaweda ooda paara Abrahampa, ichia jarak'aji awaraarāmaa: “Tachi Ak'õrepa mi pia ak'ipari ne-inaa oopari perā iru-it'ee.” Mamīda Tachi Ak'õre-it'ee māga jara-e pak'aji, ne-inaa jōmaweda oo-e pada perā Ak'õrepa k'inia badak'a. Māga bita, ¿sāap'eda Tachi Ak'õrepa Abraham pia ak'ijima? ³ Ak'õre Ūraa p'ādade jara bi:

‘Abrahampa Tachi Ak'õrepa jarada ijāaji. Maperā Tachi Ak'õrepa iru pia ak'ipachi.’
(Gn 15.6)

⁴ K'ĩsiadāma nāgide. Eperā mimiak'āri awaraa pari, ma mimia aupap'eda, ichi p'arat'a iidinapari mimia chiparimaa. Māgá tachia oopata p'arat'a jitadait'ee.

⁵ Mamīda māga-e Tachi Ak'õre ome. Irua eperā pia ak'i-e, ma eperāpa māga iidi bairā ichia ne-inaa pia oopari k'aurepa. Jip'a p'ek'au k'achia oopataarā pia ak'ipari, mãirāpa wāara ijāadak'āri irua āchia p'ek'au k'achia oopata wēpapiit'ee.

⁶ Chonaarāweda Rey Davidpa ichiaba k'awaji Ak'õrepa eperā p'ek'au k'achia wēe ak'ipari, ne-inaa pia oo-e bi mīda iru-it'ee. Jaraji māgee eperā t'āri o-ia bapari, Ak'õrepa iru māgá k'aripapari perā. Māgaji:

⁷ P'ek'au k'achia oopataarā o-ia p'anapata Tachi Ak'õrepa āchi p'ek'au k'achia āyaa bik'āri mãik'aapa wēpapiik'āri. ⁸ Māgee eperā o-ia bapari Tachi Ak'õrepa iru p'ek'au k'achia wēe ak'ik'āri.’ (Sal 32.1-2)

⁹ Davidpa māga jarada perā, ¿k'āata jaradaima? ¿Tachi Ak'õrepa wēpapiik'ā tauchaa iru beerāpa p'ek'au k'achia oopatap'edaa aupai? Tauchaa wēe beerāpa p'ek'au k'achia oopatap'edaa auk'a wēpapiit'ee, o-ia p'anapataadamerā Davidpa jaradak'a. Waya pedeedāma Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade jara bi:

‘Abrahampa Tachi Ak'õrepa jarada ijāaji. Maperā Tachi Ak'õrepa iru pia ak'ipachi.’
(Gn 15.6)

¹⁰ Tachi Ak'õrepa māga jarak'āri, Abrahampa at'āri ichi k'ap'iade tauchaa bi-e baji.

¹¹ Ma t'ēepaita Abrahampa māga ooji. Māga ook'āri, ak'ipiji ichia wāara ijāa bi

Tachi Ak'õrepa iru k'achia wêe ak'ida, ma ijâa bi k'aurepa. Tachi Ak'õrepa Abraham mǎgá ak'ida perǎ ma tauchaa bii naaweda, k'awa p'ani tauchaa wêe beerǎ auk'a p'ek'au k'achia wêe p'aneedai Tachi Ak'õre k'irapite, ijâadak'ari Abrahampa ijâadak'a. Mǎgá ijâadak'ari, Abraham warrarâk'a padaipata, âchi k'ap'iade tauchaa wêe p'ani mîda. ¹² Jõdee tauchaa iru beerǎ ichiaba Abraham warrarâ. Mǎga p'ani-e tauchaa iru p'anadairâ âchi k'ap'iadepai. Jip'a mǎga p'ani ijâapata perǎ tai judiorâ chonaarâwedapema Abrahampa ijâadak'a, ichi waide tauchaa wêe bide.

Tachi Ak'õrepa jaradak'a oopari ijâapataarǎ ome

¹³ Ak'õrepa ichi ũraa p'âpii naaweda, Abrahammaa jaraji irudeepa uchi-adap'edaarâpa Tachi Ak'õrepa ooda jômaweda iru p'aneedait'ee âchi jua ek'ari, mǎik'aapa âchi k'aurepa Tachi Ak'õrepa na p'ek'au eujâdepemaarǎ pia ak'iit'ee. Ak'õrepa mǎga jara-e paji Abrahampa ne-inaa oo bada perǎ iru ũraade jaradak'a. Mǎga jaraji Abrahampa irude ijâa bada perǎ. Maperâpi Abraham p'ek'au k'achia wêe baji iru k'irapite. ¹⁴ Tachi Ak'õrepa mǎga jarada paara ichi ũraa p'âdade jara bik'a oopataarâmaa aupai, ¿k'âare-it'ee irude ijâadaima? Mǎga bada paara, oo-e pak'aji ichia jaradak'a Abrahammaa. Mamîda mǎga-e. Tachi Ak'õrepa k'awa bi eperǎ api-daapa p'oyaa ooda-e jômaweda iru ũraa p'âdade jara bik'a. ¹⁵ Ma awara eperâarâpa ooda-e pak'ari ma ũraa p'âdade jara bik'a, ne-inaa k'achia oopata. Mǎgá Tachi Ak'õre k'irapipata mǎik'aapa ma k'aurepa atuapata. Ma ũraa wê-e pada paara, k'awada-e pak'aji âchia ne-inaa k'achia oo p'ani.

¹⁶ Ma jôma jara aupadade k'isiadak'ari, k'awa p'ani Tachi Ak'õrepa jaradak'a, ichia Abrahamdeepa uchiadap'edaarǎ pia ak'ipariit'ee, ârapa ijâapata perǎ Abrahampa ijâadak'a; ma k'aurepapai. Maperǎ k'awa p'ani Abraham jômaarǎ ak'õchona, judiorâ ak'õchona mǎik'aapa judio-eerǎ ak'õchona, ijâadak'ari irua ijâadak'a. ¹⁷ Tachi Ak'õrepa Abrahammaa jara bi ichi ũraa p'âdade:

'Mia pi eujâ awara-awaraadepemaarǎ ak'õchona papiit'ee.' (Gn 17.5)

Mǎgá k'awa p'ani Tachi Ak'õre k'irapite Abraham tachi ijâapataarǎ ak'õchona, irudeepa uchiada-e paji mîda. Abrahampa ijâapachi Tachi Ak'õrepa piudap'edaarǎ chok'ai p'irabaipipari. Ichiaba ijâapachi Ak'õrépata jarak'ari ichia ooit'ee bi, mǎga ooit'ee, waide oo-e bi mîda.

¹⁸⁻¹⁹ Abraham perǎ cien años iru baji Tachi Ak'õrepa jarak'ari:

'Pideepa uchiadait'eerǎ cho-k'ara pait'ee.' (Gn 15.5)

Mǎgá taarǎ-ee piut'ee baji mǎik'aapa chi wêra Sara, chõtrâa bita, warra t'ok'aa paji mîda, Abrahampa ijâaji Tachi Ak'õrepa jarada; chi wêrapa warra t'oit'ee. Mǎga ijâaji k'awa bada perǎ Tachi Ak'õrepa ichita oopari ichia jara bik'a. Mǎgá ijâada perǎ, Ak'õrepa Abraham awara-awaraa eujâdepemaarǎ ak'õchona papiji. ²⁰ Abrahampa Tachi Ak'õrepa jarada ijâa amaa-e paji mǎik'aapa awaraa ne-inaa k'isia-e paji. Jip'a ijâaji Tachi Ak'õrepa ooit'ee ichia jaradak'a. Maperǎ Abraham it'aa t'iji Tachi Ak'õremaa ²¹ jarait'ee iruta jômaarǎ k'âyaara waibiara bi. K'awaji ne-inaa wêe Tachi Ak'õrepa p'oyaa ook'aa. ²² Maperâpi Tachi Ak'õre ũraa p'âdade jara bi:

'Abrahampa Tachi Ak'õrepa jarada ijâaji. Maperǎ Tachi Ak'õrepa iru pia ak'ipachi.'

(Gn 15.6)

²³ Tachi Ak'õrepa mǎga jara-e paji Abraham-it'ee aupai. ²⁴ Ichiaba mǎga jaraji tachi-it'ee, irude ijâapata perǎ. Iruata Tachi Waibia Jesucristo chok'ai p'irabaipiji.

²⁵ Tachi Ak'õrepa Jesucristo pëiji piumerã tachia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Maap'eda iru chok'ai p'irabaiji tachi p'ek'au k'achia wëe p'anadamerã iru k'irapite.

Cristode ijãapataarã k'ãiwee p'anapata Tachi Ak'õre ome

5 Tachi Cristode ijãapataarã mägã p'ek'au k'achia wëe p'anapata perã Tachi Ak'õre k'irapite, k'ãiwee p'anapata, k'awaa p'anadairã Tachi Ak'õrepa tachi atuapi-e pait'ee. Ma k'ãyaara tachi pia ak'ipari Tachi Waibia Jesucristo k'aurepa. ² Irude ijãapata k'aurepata Tachi Ak'õrepa tachi k'aripapari. Maperã t'ãri o-ia p'anapata. K'awa p'ani irua ichi k'ira wãree unupiit'ee tachimaa. ³ Ma awara ñrãweda t'ãri o-ia p'anapata, mia p'ani pijida. Mäga p'anadai k'awa p'anadairã mägã miadak'ari, k'awaa wãpata choodait'ee. ⁴ Mägã choodak'ari, k'awaapata Tachi Ak'õrepa tachi pia ak'ipari mäik'aapa waapiara ijãapata ewari cherude iru k'ira wãree unudait'ee. ⁵ K'awa p'ani ma ewate irua tachi k'ura-e pait'ee, ichi Jaure pëida perã tachi ome ba chemerã. Mägipa tachi t'ãride k'awapipari Tachi Ak'õrepa tachi k'inia iru bi.

⁶ Naaweda tachia p'ek'au k'achia p'oyaa oo amaada-e paji tachi k'iradoopa. Maperã Ak'õrepa ewari aba jirit'eraji Cristo piumerã k'achia beerã pari. ⁷ Eperã jip'aapa mägã oo-e pak'aji awaraa pari. ¿K'aita chĩara t'ãri k'achia-idaa bi pari piuk'ajima? Piu-e pak'aji pia oopataarã pari pijida. Piuk'ajisk'a eperã t'ãri pia bi pari. ⁸ Mamĩda Tachi Ak'õrepa ak'ipiji ichiata tachi audú k'inia iru bi, Cristo pëik'ari piumerã p'ek'au k'achia oopataarã pari.

⁹ Ichia mägã ooda perã tachi-it'ee, ijãapata Cristo waa bat'ada k'aurepa Tachi Ak'õrepa ijãapataarã p'ek'au k'achia wëe papipari ichi k'irapite. Ma awara k'awapata Cristo k'aurepa Tachi Ak'õrepa tachi miapi-e pait'ee ichi ewari waibia ewate. ¹⁰ Naaweda tachi jida Tachi Ak'õre k'ira unuamaa iru p'anapataarãk'a p'anajida, o k'achiade p'anapachida perã. Mamĩda Cristo piuda k'aurepa tachi pari, Tachi Ak'õrepa ichi t'ãri auk'a biji tachi t'ãri ome. Ma awara Cristo piup'eda chok'ai p'irabaida perã, ñrã audupiara tachi k'aripapari ichi ode wãrutade, mäik'aapa mägã k'aripapariit'ee tachi wãrutamaa ichi truadee. ¹¹ Tachi Waibia Jesucristopa tachi mägã k'aripapari perã, ñrã tachi t'ãri auk'a p'anapata Tachi Ak'õre ome. Maperãpi tachi t'ãri o-ia p'anapata.

Adán badak'ãriipa Cristo parumaa

¹² Adanpa oodade k'ĩsiadãma. Chi naapema eperãpa naapiara p'ek'au k'achia ooji, oo-e pada perã Tachi Ak'õrepa jaradak'a. Piuji ma k'achia ooda k'aurepa. Ma k'achia oodak'ãriipa jõmaweda ichideepa uchiadap'edaarãpa p'ek'au k'achia oo p'aneejida. Mägã Adanpa naapiara k'achia ooda k'aurepa, maadamãiipa eperãarã piupata. ¹³ Mägã paji Ak'õrepa ichi ñraa p'ãpii naaweda Moisemaa. Ma ñraa p'ãpida k'awada-e p'anapachida mĩda, eperãarãpa pariatua p'ek'au k'achia oopachida Tachi Ak'õre k'irapite. Mamĩda Tachi Ak'õrepa ãchi miapi-e paji ãchia ne-inaa k'achia oopatap'edaa k'aurepa. ¹⁴ Jip'a piujida Adanpa ne-inaa k'achia ooda k'aurepa, auk'a ooda-e paji mĩda irua oodak'a. ñrã k'ĩsiadãma Adanpa oodade mäik'aapa Cristo, chi cheit'ee bada apatapa oodade.

¹⁵ Tachi Ak'õrepa eperãarã chupiria k'awaada mäik'aapa pia ooda Cristo k'aurepa, Adanpa oodak'a bi-e. Adanpa ooda k'aurepa na p'ek'au eujãdepemaarã jõmaweda piupata mäik'aapa pia-ee p'anapata Tachi Ak'õre k'irapite. Mägã p'anapata mĩda Ak'õre k'irapite mäik'aapa p'ek'au k'achia oopata mĩda, Cristode ijãadak'ari, Tachi Ak'õrepa

eperāārā chupiria k'awaapari māik'aapa ārapa p'ek'au k'achia oopata wēpapipari. Māgá Cristopa ooda k'aurepa Ak'ōrepa ma eperāārā p'ek'au k'achia wēe ak'ipari. ¹⁶Ma awara Adanpa k'achia ooda k'aurepa Tachi Ak'ōrepa na p'ek'au eujādepe-maārā pia ak'i-e paji māik'aapa ma k'aurepa āra atuapiit'ee paji. Jōdee Cristopa pia ooda k'aurepa Tachi Ak'ōrepa na eujādepemaārā pia ak'ipari irude ijāadak'āri. ¹⁷Ma et'ewa jara aupadade k'īsiadak'āri, k'awa p'ani Adanpa ooda k'aurepa na p'ek'au eujādepemaārā piupata. Mamīda ma k'āyaara Jesucristopa ooda pipiara bi. Ma k'aurepa Tachi Ak'ōrepa eperāārā k'aripapari, p'ek'au k'achia wēe ichita p'anapataadamerā iru truade, ārapa irude ijāapata perā.

¹⁸Ichiaba Adanpa k'achia ooda k'aurepa, jōmaweda atuadait'ee paji. Jōdee Jesucristopa pia ooda k'aurepa jōmaweda p'ek'au k'achia wēe p'anadai Tachi Ak'ōre k'īrapite māik'aapa iru truadee wā dai. ¹⁹Māpa jaradai eperā abaapa oo-e pada perā Ak'ōrepa jaradak'a, eperāārā chok'araarāpa p'ek'au k'achia oo p'aneejida. Jōdee chi apemapa ooda perā Ak'ōrepa jaradak'a, eperāārā chok'ara p'ek'au k'achia wēe p'ani Tachi Ak'ōre k'īrapite.

²⁰Tachi Ak'ōrepa ichi ūraa Moisemaa p'āpiji ak'īpiit'ee eperāārāmaa āchia ne-inaa k'achia oopata. Ma ūraa k'awaadak'āri, audupiara k'achia oopachida. Mamīda Tachi Ak'ōrepa māgee eperāārā audú k'inia iru bada perā, āchi ma o k'achiadeepa k'aripa ataji. ²¹Waide Tachi Ak'ōrepa māgá k'aripa-e bak'āri, tachi eperāārā piudap'eda, atuapachida tachia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Mamīda Tachi Ak'ōrepa tachi p'ek'au k'achia oopataarā k'aripak'āri Jesucristo k'aurepa, p'ek'au k'achia wēe p'aneejida iru k'īrapite māik'aapa iru ode p'aneejida. Ma ode p'anadak'āri, tachi k'ap'ia piuruta pijida, Ak'ōre truade p'ananadait'ee.

Cristodeerāpa p'ek'au k'achia oodaamaa p'anapata

6 Parādepemapa iidii: “Tachi Ak'ōrepa Cristode ijāapataarā p'ek'au k'achia wēe ak'i bi pirā, ¿p'ek'au k'achia waapiara oodaipia bi-ek'ā, māgá Ak'ōrepa waapiara tachi pia ak'imerā?” ²¡Māga-e! Cristode ijāadak'āri, tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia piu pik'aji. Māga bita, ¿sāga waapiara p'ek'au k'achia oodaima? ³¿K'awada-e p'anik'ā? Jesucristode ijāadak'āri, poro choopijida ak'īpidait'ee iru ome araa p'ani. Māgá araa p'anadairā iru ome, iru piuk'āri tachi p'ek'au k'achia wēpapiit'ee, tachi jida auk'a piu pik'ajida. ⁴Ma awara tachi ijāapataarāpa poro choopidak'āri māgá ak'īpidait'ee tachi piu pik'adap'edaa Cristo ome, jaradai tachi auk'a ia pik'ajida iru ome. Ichiaba jaradai Tachi Ak'ōre Waibiapa tachi auk'a p'irabai pik'apiji iru p'irabaipidak'a, māgá awara p'anapataadamerā irua k'inia bik'a.

⁵Cristo ome araa p'ani k'aurepa, tachi auk'a piu pik'ajida pirā iru ome, māgara auk'a p'irabaidait'ee māik'aapa iru ome p'ek'au k'achia wēe p'anapataadait'ee, irua k'inia bik'a. ⁶K'awa p'ani Cristode ijāadai naaweda p'ek'au k'achia ooyaa p'anapachida. Mamīda ijāadak'āri māik'aapa araa p'aneedak'āri iru ome, ma p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia kususode piu pik'aji iru k'ap'ia ome. Māgá uchijida ma p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia jua ek'ariipa, waa tachimaa k'achia oopinaamerā. ⁷Tachi eperā k'ap'ia piuk'āri, ne-inaa waa tachimaa oopi-e pai, pia wa k'achia. Māga pik'a tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia piu pik'ak'āri Cristo k'ap'ia ome, ne-inaa k'achia waa tachimaa oopi-e pai. ⁸Tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia māgá piu pik'ada perā Cristo k'ap'ia ome, ijāa p'ani Cristopa tachi k'aripait'ee p'anapataadamerā irua k'inia bik'a, auk'a p'irabai pik'adap'edaa perā iru ome. ⁹Tachi

ijāapataarāpa k'awa p'ani Cristo piup'eda chok'ai p'irabaida perā, waa piu-e pait'ee.
¹⁰ Piuda apai piuji p'ek'au k'achia jōmaweda wēpapiit'ee. Ma piudak'āriipa ichita chok'ai bapari ooit'ee Ak'ōrepa oopi bik'a. ¹¹ Parā ichiaba māgā p'anapataadaipia bi, parā p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia piu pik'ada perā Jesucristo k'ap'ia ome. Mapa ichita iididaipia bi Jesucristomaa, irua parā k'aripamerā oodait'ee Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a. Māgā ne-inaa k'achia oo amaadaipi.

¹² Oonāati ma p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia oopi k'inia bik'a parāmaa. Māgī k'aurepa ne-inaa k'achia k'ira t'ādoo oopata. Mamīda ma k'ap'ia jōit'ee. ¹³ Ne-inaa k'achia oopināati pāchi juamaa, biirimaa, it'aimaa, taumaa. Jip'a pāchi k'ap'ia bīti Tachi Ak'ōre jua ek'ari, irua ne-inaa pia oopimerā ma k'ap'iamaa. P'anapataāti k'ap'ia chiwidi iru p'anik'a, parā auk'a p'irabai pik'adap'edaa perā Cristo ome, iru k'ap'ia chiwidi p'irabai k'ari. ¹⁴ Māga ooruta pirā, waa p'ana k'iniada-e pait'ee pāchia p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia jua ek'ari. Cristopa parā uchiapidak'a Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda jua ek'ariipa, auk'a uchiapii ma k'achia ooyaa bi k'ap'ia jua ek'ariipa. Māgā Tachi Ak'ōrepa parā k'aripa k'inia bi, parā k'inia iru bapari perā.

Pi, k'ai esclavo

¹⁵ Parādepemapa jarai: “Māgara, Cristopa ooda k'aurepa it'aa wādait'ee pirā, oonādāma Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a. Oodāma tachia oo k'iniata.” ĩMāga-e!
¹⁶ ĩK'awada-e p'anik'ā esclavopa oopari chiparipa oopi bik'a? Ne-inaa k'achia oopiru pirā, k'achia oopari māik'aapa k'achiade baaipari. Māga pik'a bi parā p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia jua ek'ari p'anadak'āri. Jōdee ma esclavo chiparipa chi esclavomaa ne-inaa pia oopiru pirā, pia oopari māik'aapa chiparipa k'achia wēe ak'ipari. Māga pik'a bi Tachi Ak'ōre jua ek'ari p'anadak'āri. Pi ĩk'ai esclavoma; p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia esclavo wa Tachi Ak'ōre esclavo? ¹⁷ Mia gracias jarapari Tachi Ak'ōremaa, ĩrā irua oopiparik'a oo k'inia p'anadairā pāchi t'āriipa. Māga oo k'inia p'ani Tachi Ak'ōrepa pedee pia jara pēida Cristode ūridap'edaa perā iru mimiapataarā it'aideepa māik'aapa irude ijāadap'edaa perā. ¹⁸ Māgā uchiājida ma p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia jua ek'ariipa māik'aapa Tachi Ak'ōre jua ek'ari p'aneējida. ¹⁹ (Nāgī jarateerude mia “esclavo” jara bi parāpa pipiara k'awaadamerā k'āata mia jara k'inia bi.) Naaweda pāchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia jua ek'ari esclavoorāk'a p'anapachida. Mamīda ĩrā pāchi k'ap'iamaa oopidaipia bi ne-inaa pia k'ira t'ādoo, Tachi Ak'ōrepa k'iniata, ma-it'ee Ak'ōrepa parā awara bida perā.

²⁰ Parā at'āri pāchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia jua ek'ari esclavoorāk'a p'anadak'āri, ūridaamaa p'anapachida Ak'ōrepa oopi k'inia bada parāmaa. Jip'a oo k'inia p'anapachida k'achia beerāpa oopatak'a. ²¹ ĩK'āare piata atajidama māga p'anadap'edaa pari? Māga p'anadap'edaa paara pāchi piurutamaa, atuak'ajida k'achia beerā atuapatak'a. Ma awara ĩrā ijāapata perā, k'ira nejasia p'ani k'īsidadak'āri ma k'achia oopatap'edaade. ²² Mamīda Tachi Ak'ōrepa parā ichideerā papiji māik'aapa parā uchia ataji ma p'ek'au k'achia jua ek'ariipa, waa esclavoorāk'a p'ananaadamerā. Ichia parā māgā awara bida perā, ichia k'inia bik'a p'anapataadai māik'aapa it'aa wādai pāchi jai-idaadak'āri. ²³ Wāara p'ek'au k'achia oopataarā piudak'āri, atuadait'ee. Mamīda Cristode ijāapataarā it'aa wādait'ee māik'aapa ichita p'anapataadait'ee Tachi Waibia Jesucristo ome, Tachi Ak'ōrepa māga k'inia bairā.

Chonaarāwedapema ūraa māik'aapa Cristode ijāapataarā

7 Īpemaarā Cristo k'aurepa, parāpa k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa Moisemaa ūraa p'āpida. K'awa p'ani tachi ma ūraa jua ek'ari p'anapata chok'ai p'ani misa. ²K'īsiadāma nāgide. Tachi Ak'ōre Ūraade jara bi wērapa awaraa imik'īra jiriik'araa bi, ichi imik'īra chok'ai bi misa. Mamīda chi imik'īra jai-idaak'āri, chi wēra uchi ai māgī ūraa jara bi jua ek'ariipa. Awaraa imik'īra atai. ³Pia jarait'eera, chi imik'īra chok'ai bide, araa beeru pirā awaraa imik'īra ome, p'ek'au oo bi Tachi Ak'ōre k'īrapite. Mamīda chi k'ima jai-idaap'eda, awaraa ome araa paru pirā, p'ek'au oo e bi Tachi Ak'ōre k'īrapite.

⁴Māga pik'a bi parā ome, michi ĩpemaarā Cristo k'aurepa. Parā p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia kurusode piu pik'ak'āri Cristo k'ap'ia ome, Moisepa p'āda ūraa jara bideepa uchi ajida. Parāpa Cristode ijāadak'āri, araa p'aneejida iru ome, ichideerā p'aneedamerā māik'aapa oodamerā irua oopi bik'a. ⁵Araa p'anadai naaweda Cristo ome, ma p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia ne-inaa k'achia k'īra t'ādoo oopi-pachi tachimaa, oo k'inia bada perā Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi eperāarāpa oon-aadamerā. Māga oopida perā, Tachi Ak'ōrepa tachi atuapiit'ee paji. ⁶Mamīda Cristode ijāadak'āri māik'aapa ma p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia piu pik'ak'āri Cristo ome, tachi uchi ajida ma ūraa jara bi jua ek'ariipa oodait'ee Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a. Naaweda ma ūraa tachi chipari pik'a baji. Mamīda Cristo ome araa p'aneedak'āri, Tachi Ak'ōre Jaure tachi chipari beeji p'anapataadamerā Ak'ōrepa k'inia bik'a.

Chonaarāwedapema ūraa māik'aapa tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia

⁷Māgā Tachi Ak'ōre Jaure tachi chipari beeji pirā, ĳjaradaik'ā, Tachi Ak'ōrepa ūraa p'āpida k'achia bi? ĳMāga-e! Ma ūraa wē-e pada paara, mia k'awa-e pak'aji k'āare net'aata k'achia bi Ak'ōre k'īrapite. Ma ūraade jara-e pada paara:

'Chīara net'aa k'īanāaji', (Ex 20.17)

mia k'īsia-e pak'aji chīara net'aa k'īait'ee. ⁸Mamīda tachia Ak'ōre Ūraa p'āda iru p'ani. Maperā mi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia waapiara mīmaa chīara net'aa k'īapipari, māgipa oopi k'inia bairā ma ūraade jara bi eperāarāpa oonaadamerā. Ma ūraa wē-e pada paara, ĳsāga oopik'ajima ma ūraade jara bi oonaadamerā? ĳMaarep-ida oopi-e pak'aji! ⁹Mia ma ūraade jara bi waide k'awa-e bak'āri, k'īsia p'ua wēe bapachi Ak'ōre k'īrapite. Mamīda ma ūraa k'awaadak'āriipa k'īsia p'ua beeji, k'awada perā chīara net'aa k'īa bi k'aurepa mi atuait'ee. ¹⁰Ak'ōrepa ma ūraa p'āpiji ak'īpiit'ee sāga iru ode t'ūdai. Mamīda mia ma ūraa ooi'araa bida adade ook'āri, iru ode t'īu k'āyaara, o k'achiade t'īuji. ¹¹Mi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia mi k'ūrat'aaji. Oopii k'āyaara Ak'ōrepa Ūraa p'āpidade jara bik'a, oopiji ma ūraade jara bi oon-aadamerā, māgā mi atuapiit'ee.

¹²Tachi Ak'ōrepa Moisemaa ūraa p'āpida pia bi, ichia ūraa jarada chaa. Mia māga jara bi ma ūraa uchiada perā Tachi Ak'ōre t'āri pia bideepa. Iru k'achia wēe bapari. Mapa ma ūraa k'aurepa Ak'ōrepa ak'ī eperāarāpa oopata k'awaait'ee pia wa k'achia.

¹³Māga pirā, ĳjaraik'ā Tachi Ak'ōre Ūraa k'aurepa mi atua baji? ĳMāga-e! Mi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia mi atuapiji oopik'āri Ak'ōre Ūraa pia jara bi eperāarāpa oonaadamerā. Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru baji ichi ūraa k'aurepa mia k'awaamerā wāara mi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia audú k'achia bi.

¹⁴ Tachia k'awa p'ani Ak'õre Ûraa jômaweda uchiaji ichi Jauredeepa. Mamîda mia p'oyaa oo-e ma ùraade jara bik'a, mi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia mi chiparik'a bairâ. Mâgipa mimaa ichita k'achia oopipari. ¹⁵ K'awa-e sâgap'eda oopari mâgipa oopi bik'a. Mia oo-e wâara michi t'âripa oo k'inia bik'a. Ma k'âyaara oopari ne-inaa mia oomaa bi. ¹⁶ Mâga ook'âri, ak'ipi bi Tachi Ak'õre Ûraade wâarata jara bi. ¹⁷ Oo k'inia bi Cristopa oopi bik'a. Mamîda mi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iapa ne-inaa k'achia mimaa oopipari. ¹⁸ K'awa bi na p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iade pia wê-e, michi k'îradoopa pia p'oyaa oo-e bairâ, mâga oo k'inia bi mîda. ¹⁹ Oo-e ne-inaa pia, mia oo k'inia bi. Jîp'a oopari ne-inaa k'achia, mia oo k'inia-e bi. ²⁰ Mâga oopari perâ, k'awa bi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iapa mimaa mâga oopipari.

²¹ Ne-inaa pia oo k'inia bak'âri Ak'õrepa oopi k'inia bik'a, ma p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iapa mâga oopi k'inia-e. ²² Mi t'âri o-îa bi Tachi Ak'õre Ûraa k'awa bairâ. T'âripa oo k'inia bapari made jara bik'a. ²³ Mamîda mi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia presok'a bi. Mâgí chõo pik'a bi michi t'âri ome, at'âri mi chipari ba k'inia bairâ.

²⁴ ¿Sâgapi ooima? ¡Mi chupiria chi! ¿K'aipa mi k'aripa ataima na p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia jua ek'ariipa? Mâgipa mi waya o k'achiade t'îupi k'inia bi. ²⁵ ¡Mamîda mia gracias jarapari Tachi Ak'õremaa, Tachi Waibia, Jesucristopata, mi k'aripa atada perâ mi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia jua ek'ariipa! Michi t'âripa oo k'inia bi Ak'õre ùraade jara bik'a. Mamîda mi k'achia ooyaa bi k'ap'iapa at'âri k'achia oopi k'inia bi.

Sâga p'anapata Tachi Ak'õre Jaure ome

8 Ma jôma jara aupadade k'îsiadak'âri, tachia k'awa p'ani Tachi Ak'õrepa Jesu-cristo ome araa p'aniîrâ atuapi-e pait'ee. ² Cristode wâara ijâadak'âri, Tachi Ak'õre Jaure ba chepari tachi ome. Iruata tachi uchiapipari tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia jua ek'ariipa, ma k'aurepa atuanaadamerâ. ³ Tachi Ak'õre Ûraa Moisémaa p'âpidapa eperâarâ p'oyaa k'aripa ata-e paji, eperâarâpa p'oyaa ooda-e p'anadairâ ma ùraade jara bik'a, âchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia jua ek'ari p'ani misa. Mapa Tachi Ak'õrepa ichi Warra pêiji eperâ jîp'aak'a bapariimerâ mâik'aapa piumerâ tachi pari, tachia p'ek'au k'achia oopata jômaweda wêpapiit'ee. Mâgapi Cristopa tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia p'oyaa. ⁴ Mâga ooji tachi ijâapataarâ p'anapataadamerâ Ak'õre Ûraa p'âdade jara bik'a. Mâgá p'anadai oodak'âri Ak'õre Jaurepa oopi bik'a, tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iapa oopii k'âyaara.

⁵ Chi oo k'inia p'anapataarâpa âchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iapa oopi bik'a, mâga oopata jiripata perâ âchia oo k'inia p'ani aupai. Mamîda chi oo k'inia p'anapataarâpa Tachi Ak'õre Jaurepa oopi bik'a, mâga oopata jiripata perâ Tachi Ak'õrepa k'inia bi. ⁶ Ma awara chi oo k'inia p'anapataarâpa âchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iapa oopi bik'a o k'achia jiripata. Mâgá atuadait'ee. Mamîda chi oo k'inia p'anapataarâpa Ak'õre Jaurepa oopi bik'a, k'âiwee p'anapata Ak'õre k'îrapite, iru ode p'anadairâ mâik'aapa it'aa wâdait'ee perâ. ⁷ Mâgee oo k'inia p'anapataarâpa âchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iapa oopi bik'a Tachi Ak'õre k'îra unuamaa iru p'anapata. Mapa oo k'iniadak'aa iru ùraa p'âdade jara bik'a. Wâara mâgá p'oyaa oodak'aa, Ak'õre Jaure wêe p'anadairâ. ⁸ Ma awara ne-inaa wê-e mâgee eperâarâpa oodai Tachi Ak'õrepa âchi pia ak'îmerâ.

⁹ Jôdee Ak'õre Jaure pâchi t'âride baparida a p'ani. Mâga pirâ, parâpa oo k'inia p'anapataaipia bi iru Jaurepa oopi bik'a. Tachia k'awa p'ani Cristo Jaure wêe beerâ Cristodeerâ-e. ¹⁰ Mamîda Cristo pâchi t'âride bapari pirâ, parâ jaure ichita chok'ai

bapariit'ee. Maperā parā k'ap'ia piudaruta pijida p'ek'au k'achia oopata k'aurepa, Cristo k'aurepa Tachi Ak'ōrepa parā p'ek'au k'achia wēe ak'ipari. ¹¹ Ma awara Tachi Ak'ōre Jaure pāchi t'āride bapari pirā, parā jai-idaadak'āri, irua parā k'ap'ia chok'ai p'irabaipiiit'ee ichita p'anapataadamerā. Māga k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa māga ooda perā Cristo ome, iru piup'eda p'irabaipik'āri.

¹² Māpai ipemaarā, Tachi Ak'ōrepa tachi Cristode ijāapataarā māgá k'aripapari perā ichi Jaure k'ap'ia, p'anapataadaipia bi iru Jaurepa p'anapi bik'a. Írá tachi ijāapataarā Cristo jua ek'ari p'anapata. Māga bita ¿sāga oodaima tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia oopi bik'a? ¹³ Parā p'anaruta pirā māgí p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia p'anapi k'inia bik'a, atuadait'ee. Mamīda māgipa oopi bik'a oo amaaruta pirā māik'aapa Ak'ōre Jauremaa oopiruta pirā irua oopi bik'a, parā p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia p'oyaadait'ee māik'aapa Ak'ōre truade p'ananadait'ee.

¹⁴ Jōmaweda Tachi Ak'ōre Jaurepa p'anapi bik'a p'anapataarā Tachi Ak'ōre warrarā. ¹⁵ Cristode ijāadak'āri, Tachi Ak'ōrepa ichi Jaure pēi-e paji parā p'era p'anapataadamerā esclavoorāk'a, irua parā miapii jāk'aapa. Jip'a pēiji ichi warrarā padamerā. Maperāpi Tachi Ak'ōremaa it'aa t'idak'āri, jarapata: “¡Abbá! ¡Mi Ak'ōre!” ¹⁶ Māga jaradai Ak'ōre Jaurepa tachi t'ārimaa k'awapipari perā wāara Tachi Ak'ōre warrarā. ¹⁷ Māgá Tachi Ak'ōre warrarā p'anadairā, iru p'anadait'ee jōmaweda irua k'ísia iru bi ichideerā-it'ee it'ari p'ananadak'āri. Ne-inaa iru p'anadait'ee iru Warra Cristopa iru bik'a. Iru na eujāde bi misa, ijāadak'aa beerāpa iru jiripachida miapidait'ee. Māgá tachi auk'a jiripata. Mapa it'ari panadak'āri, Tachi Ak'ōrepa tachi Cristok'a papiit'ee, auk'a iru k'ira wāreede p'anapataadamerā.

Tachi Ak'ōre k'ira wāree unudait'ee

¹⁸ Michi t'āride mia nāga k'awa bi. Na p'ek'au eujāde p'ani misa, tachi mak'iaara miada-e p'ani k'ísidak'āri jōma Tachi Ak'ōrepa tachimaa unupiiit'ee ichi k'ira wāree eujāde. ¹⁹ Na p'ek'au eujāde māgá mia jōni jida, o-ia ni p'ani iru ewari waibia ewate. Jōma ne-inaa Tachi Ak'ōrepa ooda jida nimaa bi irua ak'ipimerā ichi warrarā Cristo cheru ewaride. ²⁰ Chi naapema eperāpa oo-e pak'āri Tachi Ak'ōrepa jaradak'a, k'achiade baaiji. Maperā Ak'ōrepa ichia ooda jōmaweda auk'a k'achiade baaipiji, ma ne-inaa Ak'ōrepa ooda māga k'inia-e baji mīda. ²¹ Mamīda írá ma ooda jōmaweda nimaa bi ma ewari cherude ma k'achia baaidadeepa auk'a uchiat'ee perā Tachi Ak'ōre warrarā ome. Iru warrarā waa piuda-e pait'ee māik'aapa Tachi Ak'ōre k'ira wāree eujāde p'ananadait'ee. ²² K'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa ooda jōmaweda at'āri mia nībi, wēra mia nībaparik'a ichi warra ewaa t'oit'ee pak'āri. ²³ Tachi ijāapataarā jida mia chitooni na p'ek'au eujāde p'ani misa, ne-inaa pipiara bi iru p'ani mīda, Tachi Ak'ōrepa k'ísia iru bidepema teet'ee Cristode ijāapataarāmaa. Māgí iru Jaure. Māgá iru Jaure tachi ome iru p'ani mīda, tachi t'āride k'ísia paraa p'anapata na p'ek'au eujāde p'ani misa. Auk'a o-ia nipata Tachi Ak'ōrepa tachi k'ap'ia chiwidi p'irabaipimerā māik'aapa it'ari tachi ichi warrarāk'a p'anapimerā. ²⁴ Ichia tachi o k'achiadeepa k'aripa atadak'āriipa, k'awajida ewari cherude wāara māgá k'ap'ia chiwidide p'anapataadait'ee iru k'ira wāree truade. Ma k'ap'ia chiwidi iru p'anadap'edaa paara, nīda-e pak'ajida k'ap'ia chiwidi iru p'anadait'ee. ²⁵ Mamīda wāara ijāa p'ani pirā ma k'ap'ia chiwidi iru p'anadait'ee, waide unuda-e p'ani mīda, choodait'ee tachia ni p'anide.

²⁶ Māgá choodai Tachi Ak'ōre Jaurepa tachi k'aripapari perā, audú k'isia paraa p'anadak'āri maa-e pirā tachi t'āride juatau wēe pik'a p'anadak'āri. Māga p'anide tachi k'iradoopa p'oyaa it'aa t'ida-e pak'āri Ak'ōremaa, iru Jaurepa enenee nībi tachi pari iyapaa bidepai, pedee wēe. ²⁷ Māpai Tachi Ak'ōrepa tachi ijāapataarā t'āride iru bi k'awapari perā, ūripari ichi Jaurepa jara k'inia bi tachi k'ap'ia pari. Ichi Jaurepa ichita iidipari irua k'inia bik'a.

²⁸ Mapa k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa pia uchiapiit'ee jōmaweda ne-inaa p'asaru ichi k'inia iru p'anīrāmaa. Māga ooit'ee ichiata mairā jirida perā Cristode ijāadamerā. ²⁹ Eperāarā ooi naaweda, Tachi Ak'ōrepa k'awaji mairāpa iru k'inia iru p'anadait'ee. Mapa k'isia iru baji mairā ichi warra jīak'a papiit'ee. Cristo chi Warra naapema paji. Maap'eda irude ijāapataarā iru ipemaarāk'a p'anejida. ³⁰ Pia jarait'eera, naaweda Tachi Ak'ōrepa k'awaji eperāarā ūk'uruurāpa iru k'inia iru p'anadait'ee. Mapa mairā jiripari Cristode ijāadamerā. Māpai, ijāadadak'āri, irua āchi p'ek'au k'achia wēe ak'ipari ichi warra Cristo ak'iparik'a. Maperāpi āra p'anapiit'ee ichi tua k'ira wāree bide.

Cristode ijāapata k'aurepa Tachi Ak'ōrepa tachi k'inia iru bapari

³¹ K'isiadak'āri jōmaweda Tachi Ak'ōrepa ooparide tachi ijāapataarā k'aripait'ee, ¿k'āata waa jaradaima? Tachi Ak'ōrepa tachi māgá k'aripapari pirā, ¿k'aipa tachi k'achia ooima? ³² Tachi Ak'ōrepa wāak'a-e paji pirā ichi Warra piupik'āri tachi pari, audupiara wāak'a-e pait'ee ne-inaa awaraa ichia jara bi teeit'ee tachi Cristode ijāapataarāmaa. ³³ ¿K'aipa Tachi Ak'ōrepa jirit'eradaarā imiateeima, irua āra pia-ee ak'imerā? Tachi Ak'ōrepata tachi p'ek'au k'achia wēe ak'ipari Cristopa ooda k'aurepa. ³⁴ Māga-e pirā, ¿k'aipa Cristode ijāapataarā atuapiima? Jesucristo piuji māk'aapa chok'ai p'irabaiji tachi o k'achiadeepa k'aripa atait'ee. Maap'eda it'ari Tachi Ak'ōre juaraare banaji chupiria iidit'ee Ak'ōremaa tachi pari. ³⁵ Māga-e pirā, ¿k'aipa tachi āyaa ataima Cristo juadeepa, irua tachi k'inia-ee iru bamerā? Māgá āyaa wāda-e pai nepirade baairuta pijida maa-e pirā audú k'isia jōni pijida maa-e pirā awaraarāpa tachi k'achia ooruta pijida Cristode ijāapata perā maa-e pirā jar-rapisia jōni pijida maa-e pirā p'aru wēe p'ani k'aurepa chupiria chitooni pijida maa-e pirā awaraarāpa tachi jiriruta pijida miapidait'ee wa peedait'ee. ¡Ne-inaa apidaapa tachi āyaa wāpida-e Cristo juadeepa! ³⁶ Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi: 'Ak'ōre, taipa pi k'inia iru p'anapata perā, k'achia beerāpa tai ip'ii jiripata peedait'ee.

Oveja peepataarāpa oveja iru p'anapatak'a ateedak'āri peedait'ee, māga pik'a māgee k'achia beerāpa tai iru p'ani.' (*Sal 44.22*)

³⁷ K'achia beerāpa tachi ijāapataarā at'āri māgá iru p'ani mīda, tachia ne-inaa jōmaade āchi p'oyaapata, tachi k'inia iru baparipa k'aripapari perā. ³⁸ Cristopa tachi māgá k'inia iru bapari perā, michi t'āripa mia nāga ijāa bi. Āyaa wāda-e iru juadeepa piuruta pijida maa-e pirā mia jōni pijida na eujāde p'ani misa. Cristo juadeepa tachi āyaa wāpida-e pai angeleerāpa, netuaraarāpa, na p'ek'au eujādepemaarā waibiarāpa pida. Apidaapa māgá wāpida-e pai ne-inaa īrapema wa t'ēepema ewari cherude. ³⁹ It'ipiara wāruta pijida pajāde maa-e pirā edupiara wāruta pijida eujā ek'ari maa-e pirā t'imipiara wāruta pijida na p'ek'au eujāde, āyaa wāda-e pai iru juadeepa. Mia māga jara bi wē-e perā ne-inaa tachi āyaa wāpiit'ee Tachi Ak'ōre juadeepa Tachi Waibia, Jesucristopa, tachi k'inia iru bapari perā.

Tachi Ak'õrepa Israel pidaarã jirit'erada

9 Mi Cristode ijãadak'ãriipa, araa bi iru ome. Tachi Ak'õre Jaurepa k'awapipari mia wãarata jararu. Ma awara michi t'ãriipa ichiaba k'awa bi seewa jara-e nãga jarak'ãri. ² Mi audú t'ãri p'ua nĩbi michi auk'aarã, judiorãpa Cristode ijãadak'aa perã. ³ Piarã bak'aji Cristopa mi yiarã iru bada paara, michi auk'aarã atuadai k'ãyaara. ⁴ Åra Israeldeepa uchiãjida. Chonaarãweda Tachi Ak'õrepa åra jirit'eraji ichideerã p'aneedamerã. Mãgã ichi warrarãk'a p'aneejida. Iru bapachi åra chonaarã t'ãide. Mãga nide iru k'ĩra wãree unujida. Åra chonaarãmaa jaraji ichia ooi't'ee Abrahamdeepa uchiadap'edaarã k'ap'ia pari. Ichi ũraa p'ãpiji åra chonaarãmaa mãik'aapa mãirãdepema ũk'uru awara bijĩ mimiadamerã ichi-it'ee. Jaraji åra chonaarãmaa sãga it'aa iidipataadaipia bi. Åra chonaarãmaa jarada chok'ara jaraji åra pia ak'i bapariit'ee mãik'aapa eperã pëiit'ee åra k'aripade. ⁵ Åra uchiãjida tai chonaarã Abrahamdeepa, Isaacdeepa, Jacobdeepa. Maap'eda Tachi Ak'õre Waibia Jesucristo, chi ne-inaa jõmaweda ak'ipari t'ok'ãri eperã k'ap'iade, åchi auk'aa paji, ichiaba ma chonaarãdeepa uchiada perã. ¡Maperã ichita gracias jaradãma irumaa! ¡Amén!

⁶ Mãgara ¿k'ãata jaraima? ¿Tachi Ak'õrepa oo-e pajik'ã ichia ooi't'eeda adak'aa Israel pidaarã ome? ¡Mãga ooji! Mamĩda ichi-it'ee jõmaweda Israeldeepa uchiadap'edaarã wãara Israel pidaarã-e. ⁷ Ichiaba ichi-it'ee jõmaweda Abrahamdeepa uchiadap'edaarã wãara Abraham warrarã-e. Tachi Ak'õre Ũraa p'ãdade jara bi: 'Mia Isaacdeepa uchiadait'eerã pia ak'iit'ee, pi mide ijãapari perã.' (Gn 21.12)

⁸ Ak'õrepa mãga jarada perã, k'awa p'ani iru-it'ee Isaacdeepa uchiadap'edaarã aupai Abraham warrarã, Abrahampa awaraa warrarã ooji mĩda. Tachi Ak'õrepa Isaacdeepa uchiadap'edaarã mãga ak'ipachi, åra uchiadap'edaa perã irua Abrahammaa jarada k'aurepa. ⁹ Tachi Ak'õrepa mãgaji Abrahammaa:

'Añomaa mi waya cheit'ee mãik'aapa Sarapa warra t'oit'ee.' (Gn 18.10)

¹⁰ Ma awara ai t'ëepai tai judiorã chonaa Isaacpa me-iso ooji chi wëra Rebeca ome.

¹¹ Mamĩda ma me-iso t'odai naaweda, Tachi Ak'õrepa k'ĩsia iru baji aba jirit'erait'ee mãik'aapa waibia papiit'ee chi apema k'ãyaara. Ak'õrepa mãga ooji ma warrarãpa waide ne-inaa pia wa k'achia ooda-e p'anajida mĩda. Mãga ook'ãri, k'awapiji ichi-ata eperã jirit'erapari oomerã ichia oopi bik'a. ¹² Jirit'era-e ma eperãpa ne-inaa pia oopari perã. Jip'a jirit'erapari ichia k'inia bik'a. Mãga k'awa p'ani Ak'õrepa Rebecamaa nãga jarada perã:

'Chi naapema chi t'ëepema jua ek'ari bait'ee.' (Gn 25.23)

¹³ Tachi Ak'õre pedee jarapataarãpa p'ãdap'edaade ichiaba jara bi:

'Jacob jirit'eraji. Jõdee Esaú unuamaa iru baji.' (Mal 1.2-3)

¹⁴ Mãgara ¿k'ãata jaradaima? ¿Tachi Ak'õrepa pia oo-e bik'ã, aba pipiara ak'ipari perã chi apema k'ãyaara? ¡Mãga-e! ¹⁵ Mia mãga jara bi Tachi Ak'õrepa Moisemaa nãga jarada perã:

'Mia chupiria k'awaait'ee mia chupiria k'awaa k'inia biirã. Pia ak'iit'ee mia pia ak'i k'inia biirã.' (Ex 33.19)

¹⁶ Mãga jarada perã, k'awa p'ani Tachi Ak'õrepa eperãarã jirit'erapari k'aripait'ee, ichia åchi chupiria k'awaa k'inia bairã. Jirit'era-e åchia mãga k'inia p'anadairã maa-e pirã ne-inaa pia wa k'achia oo p'anadairã. ¹⁷ Ichiaba Ak'õrepa ichi ũraa p'ãdade jaraji Egiptodepemaarã poro waibia Faraonmaa:

‘Mia pi rey papiji mǎik’aapa pi k’irapite ooji ne-inaa eperāarāpa p’oyaa oodak’aa āchi juadoopa. Māga ooji mia pi nepirade baaipida k’aurepa, na p’ek’au eujādepemaarāpa k’awaadamerā Mita, jōmaarā Ak’ōre Waibia.’ (Ex 9.16)

¹⁸ Māga jarada perā, k’awa p’ani Tachi Ak’ōrepa chupiria k’awaapari ichia chupiria k’awaa k’inia biirā mǎik’aapa k’iiri k’isuapipari ichia māgá oopi k’inia biirāmaa.

¹⁹ Mamīda parādepemapa mīmāa iidii: “Māga pirā, ¿sāgap’eda Tachi Ak’ōrepa k’iiri k’isua p’aniirā miapiit’eema? ¿Iru k’aurepa māgá p’anapata-ek’ā?” ²⁰ Mia ma iidida nāga p’anaut’ee. Pi na p’ek’au eujādepema. Māga bita, ¿Tachi Ak’ōrepa ne-inaa oopari iidiiipa bik’ā?

‘Ma awara pi, Ak’ōrepa ooda, iidiiipa bik’ā: “¿Sāap’eda mi nāgá oojima?”’ (Is 29.16; 45.9)

²¹ K’isíaji nāgide. Chok’o k’aparipa ichi yooro p’e iru bidee chok’o k’ira t’ādoos k’apari, ichia k’inia bik’a. Ma yoorodee k’ai chok’o pi-ia fiestadee ateeit’ee mǎik’aapa ai yoorodee k’ai chok’o jīp’aa teeda iru bait’ee.

²² Tachi Ak’ōrepa māga pik’a oopari na p’ek’au eujādepemaarā ome. Ichia k’isia iru bi mīda p’ek’au k’achia ooyaa p’aniirā jōpiit’ee, choopari āra ome ichi ewari waibia ewate paru misa. Māgá choo k’inia bi pirā, ¿k’āata jaradaima? ²³ Māgá chooru pirā k’isia iru bada perā eperāarāmaa ichi k’ira wāree unupiit’ee, ¿k’āata jaradaima? Irua māga ooji tachi chupiria k’awaak’āri mǎik’aapa tachi k’ap’ia ichi k’ira wāree unupik’āri awaraarāmaa. ²⁴ Tachi Ak’ōrepa tachita jiriji judiorā t’āideepa mǎik’aapa judio-eerā t’āideepa, tachi jōmaweda auk’a Cristode ijāadamerā. ²⁵ K’awa p’ani Ak’ōrepa māga k’isia iru baji, iru pedee jarapari Oseamaa jarapida perā: ‘Michi eperāarā-ee p’anadap’edaarā t’ijaradait’ee “michi eperāarā” mǎik’aapa eperāarā mia k’inia-e badaarā t’ijaradait’ee “eperāarā mia k’inia iru biirā”.’ (Os 2.23)

²⁶ Awara āi Ak’ōre Ūraa p’ādade Oseapa ichiaba jaraji:

‘Mia eperāarāmaa jara badamāi: “parā michi p’uuru pidaarā-e”, māgiirāmāi āchideepa uchiadap’edaarāmaa “Ak’ōre ichita chok’ai bapari warrarāda” adait’ee.’ (Os 1.10)

²⁷ Ma awara Tachi Ak’ōre pedee jarapari Isafapa jaraji:

‘Israel pidaarā ipu tau nāusaak’a p’usa ide chok’ara p’ani mīda, Tachi Ak’ōrepa āra chok’ara-ee uchiapiit’ee k’achia beerā juadeepa. ²⁸ Taarā-e nide Tachi Ak’ōrepa eperāarā chok’ara jōpiit’ee.’ (Is 10.22-23)

²⁹ Mamīda ai naaweda Isafapa ichiaba jara baji:

‘Jōmaarā Ak’ōre Waibiapa tachi warrarā chok’ara-ee p’aniirā k’aripa-e pada paara, k’iniik’ajida Sodoma pidaarāk’a mǎik’aapa Gomorra pidaarāk’a.’ (Is 1.9)

Judiorā Cristode ijāadaamaa p’anadap’edaa

³⁰ Tachia ¿k’āata k’awaadaima k’isiadak’āri Ak’ōrepa māga oodade Israel pidaarā ome? K’awa p’ani judio-eerāpa Tachi Ak’ōre jirida-e p’anajida. Mamīda irā p’ek’au k’achia wēe p’anapata Tachi Ak’ōre k’irapite, Cristode ijāapata perā. ³¹ Jōdee Israel pidaarāpa Tachi Ak’ōre jiri p’anajida mǎik’aapa oo k’inia p’anajida iru ūraa p’ādade jara bik’a, irua āchi pia ak’imerā. Mamīda p’oyaa ooda-e paji jōmaweda ma ūraade jara bik’a. ³² ¿Sāgap’eda māga p’anajida? Cristode ijāa p’aneedai k’āyaara Tachi Ak’ōrepa āchi pia ak’imerā, Ak’ōre Ūraa Moiseamaa p’āpidak’a oo k’inia p’anapachida.

Mamīda Ak'õrepa Cristo pëiji ichi o ak'ipimerā. Mapa irude ijāa k'iniada-e pak'āri, ma o atuajida. ³³ Oojida Ak'õrepa jaradak'a chonaarāweda ichi ūraa p'ādade:

‘Judiorā t'āide Sión p'uurude mia eperā māu pipiara bik'a papiit'ee. Ara eperā t'ūtuparik'a māumaa, māga pik'a eperāarā chok'ara t'ūti pik'adait'ee ma māu pipiara bi k'aurepa. Mamīda chi irude ijāa bi t'āri o-ia bapariit'ee Ak'õre k'irapite.’ (Is 8.14; 28.16)

10 Īpemaarā Cristo k'aurepa, t'āripa mia k'inia bi judiorāpa Cristode ijāadamerā. It'aa t'ipari Tachi Ak'õremaa āra chupiria k'awaamerā, māgā o k'achiadeepa uchiadamerā. ² Michi taupa unu bi ārapa Ak'õre net'aa k'awa k'inia p'ani. Mamīda wāara iru k'awadak'aa. ³ K'awa k'iniadak'aa Ak'õrepa Cristode ijāapataarā p'ek'au k'achia wēe beepipari. K'isiapata ne-inaa pia oo p'anipa Tachi Ak'õrepa āchi pia ak'iit'ee. Maperā Cristode ijāa k'iniada-e. ⁴ Mamīda Cristopata ichideerā uchiapi-pari Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade jara bi jua ek'ariipa, oopataadamerā irua jara bik'a. Maperā Tachi Ak'õrepa Cristode ijāapataarā p'ek'au k'achia wēe ak'ipari.

⁵ Moisepa p'ādade jara bi:

‘Eperāpa ook'āri jōmaweda Ak'õre Ūraade jara bik'a, ichita bapariit'ee ma ūraade jara bik'a.’ (Lv 18.5)

⁶ Mamīda p'ek'au k'achia wēe beerā Cristode ijāa p'ani k'aurepa, māgiirāpa auk'a jaradai Moisepa jaradak'a Tachi Ak'õre k'awa k'inia p'anadap'edaarāmaa:

‘K'isianāati pāchi t'āridepai: “¿K'aita wāima Ak'õre eujādee irua k'inia bi k'awaade?”’ (Dt 30.12)

(pia jarait'eera, Cristo chemerā Ak'õre eujādeepa.) ⁷ Maa-e pirā:

‘“¿K'aita piudap'edaarāmaa wāima Ak'õrepa k'inia bi k'awaade?”’ (Dt 30.13)

(pia jarait'eera, Cristo chemerā iru iadap'edaamāiipa.) ⁸ Māga k'isiadai k'āyaara, jaradaipia bi Ak'õre Ūraade jara bik'a:

‘Nāgaweda Tachi Ak'õrepa jara pēida k'awa p'ani, māgī pāchi it'aideepa jarapata perā māik'aapa pāchi t'āride k'awapata perā.’ (Dt 30.14)

Māgī pedee Moisepa p'ādadepemak'a ichiaba taipa jarateepata jōmaarāmaa: t'āripa Cristode ijāapataadamerā. ⁹ Eperāpa jara bi pirā: “Jesucristo Michi Waibia” māik'aapa t'āripa wāara ijāa bi pirā Tachi Ak'õrepa Cristo chok'ai p'irabaiipiji, Tachi Ak'õrepa ma eperā wāpiit'ee ichi truadee. ¹⁰ T'āripa Cristode wāara ijāadak'āri, p'ek'au k'achia wēe p'aneepata Ak'õre k'irapite. Ma awara tachi it'aideepa jaradak'āri, “Jesucristo Michi Waibia”, ak'ipipata irua tachi o k'achiadeepa k'aripa ataji.

¹¹ K'irāpāti Ak'õre Ūraa p'ādade ichiaba jara bi:

‘Eperā Cristode ijāa bi k'ira pia-ee ba-e pait'ee Ak'õre k'irapite.’ (Is 28.16)

¹² Māga jara bairā k'awa p'ani judiorā, judio-eerā ome auk'a p'ani Tachi Ak'õre k'irapite, Cristode ijāadak'āri. Iruta Jōmaarā Waibia. Auk'a k'aripapari chi chupiria iidirutaarā ichimaa, āchi auk'a k'inia iru bapari perā. ¹³ Maperā k'awa p'ani na Ak'õre Ūraa wāarata jara bi:

‘Tachi Ak'õrepa ichimaa chupiria iidirutaarā k'aripa atait'eeda aji, atuanaadamerā.’ (Jl 2.32)

¹⁴ Mamīda ¿sāga chupiria iididaima, irude ijāada-e p'ani pirā? Ichiaba ¿sāga irude ijāadaima, irua ooda āchi-it'ee ūrida-e p'ani pirā? Ma awara ¿sāga ūridaima irua ooda āchi-it'ee, eperāpa māga jara-e pirā āchimaa? ¹⁵ Māgī eperā, ¿sāga wāima jara-teede, awaraarāpa iru pēida-e p'ani pirā? Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade jara bi:

‘Eperāarā o-īdaipata awaraarāpa pedee pia āchimaa jara chedak'āri.’ (Is 52.7)

¹⁶ Mamīda jōmaarāpa ūri k'iniada-e p'ani, Ak'ōre pedee pia jara chedak'āri. Māga k'awa p'ani Tachi Ak'ōre pedee jarapari Isaíapa p'ādade jara bairā:

‘Tachi Ak'ōre, ¿k'aipa ijāajima aji, taipa jarateedap'edaa?’ (Is 53.1)

¹⁷ Ma jōma jara aupadade k'isiadak'āri, k'awa p'ani eperāarāpa ūridak'āri Cristopa ooda āchi-it'ee, māgapi irude ijāapata.

¹⁸ Māga pirā, ¿sāgap'eda judiorāpa ijāada-e paji? ¿Ūrida-e pajik'ā Cristopa ooda āchi-it'ee? ¡Ūrijidapi! Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi:

‘Tachi Ak'ōrepa ooda jarateepachida jōmaarāmaa; na p'ek'au eujādepema t'imí beerāmaa paara k'awapijida irua ooda.’ (Sal 19.4)

¹⁹ Māga pirā, waya iidiit'ee: ¿sāgap'eda ijāada-e pajima? ¿K'awada-e pajik'ā āchia ūridap'edaa? ¡K'awajidapi! Naapiara mia k'irāpapi k'inia bi Moisepa p'ādade jara bi:

‘Tachi Ak'ōrepa nāga jara bi ichi eperāarāmaa: Mia parā k'īra unuamaa iru p'anapiit'ee michi eperāarā-eerāmaa, āra mide ijāa k'inia p'anadairā. Ma awara parā k'īraupiit'ee māgiirā ome, chi parāpa k'isiapata k'isia k'awa-ee beerā.’ (Dt 32.21)

²⁰ Ichiaba Isaíapa p'ādade jīp'a jara bi:

‘Mi jirida-e p'anadap'edaarāpa mi unujida. Mia unupiji mi k'awa k'iniada-eerāmaa.’ (Is 65.1)

²¹ Jōdee Israel pidaarā āpite jara bi:

‘Ichita mia Israel pidaarā k'aripa k'inia baji. Mamīda āchia oodaamaa p'anapachida mia jara bik'a, mide ijāa k'iniada-e p'anadap'edaa perā.’ (Is 65.2)

Tachi Ak'ōrepa Israel pidaarā jirit'erada

11 Israel pidaarā mágá p'anadap'edaa perā, ¿Tachi Ak'ōrepa ichi eperāarā yiaraa iru bik'ā? ¡Māga-e! ¡Mita Israel pida, Abrahamdeepa uchiada, Benjamín ēreerādepema! Tachi Ak'ōrepa mi yiaraa-e bi. ² Irua Israel pidaarā naaweda jirit'eraji ichi eperāarā papiit'ee. ¿Īrā sāga āchi yiaraa iru baima? ¿K'irāpa p'ani-ek'ā Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi iru pedee jarapari Elías it'aideepa? Israel pidaarā āpite māgipa Tachi Ak'ōremaa jaraji:

³ ‘Ak'ōre, tai poro waibiarāpa pi pedee jarapataarā peepachida. Ichiaba pia altar oopida ārik'oojida. Mi aupai pide ijāapari māik'aapa irá mi jida jiri p'ani peedait'ee.’ (1 R 19.10, 14)

⁴ Mamīda Tachi Ak'ōrepa Eliamaa p'anauji:

‘Mi jua ek'ari eperāarā siete mil iru bi, at'ari mimaa aupai it'aa t'īpata. Pik'a, āra jida bedabaidak'aa jā ne-inaa juapa ooda Baal k'īrapite.’ (1 R 19.18)

⁵ Tachi Ak'ōrepa ichi eperāarā ūk'uru ichi jua ek'ari iru badak'a Elías na p'ek'au eujāde bak'āri, auk'a īrapema Cristode ijāa p'aniirā jirit'eraji ichi jua ek'ari iru bapariit'ee. Māga oopari āchi k'inia iru bapari perā. ⁶ Maperāpi ma ijāapataarā jirit'eraji. Eperāarā jirit'erada paara āchia ne-inaa oopata k'aurepa, āchia Tachi Ak'ōremaa jirit'erapik'ajida ma ne-inaa oo p'ani pari. Mamīda māga-e. Irua āchi jirit'erapari āchi k'inia iru bapari perā.

⁷ Māgara ¿k'āata k'isiadaima Israelde? Jōmaweda Israel pidaarāpa unuda-e paji āchia jiridap'edaa. Jiripachida Tachi Ak'ōrepa āchi pia ak'imerā, p'ek'au k'achia wēe. Mamīda ūk'urupai, chi Tachi Ak'ōrepa jirit'eradaarā Cristode ijāadamerā, wāara māga p'aneejida iru k'īrapite. Jōdee chi apemaarā k'īri k'isua p'aneepachida. ⁸ Mapa Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi:

'Tachi Ak'ōrepata āchi t'āri chaareepiji. Tau iru p'anajida mīda, unuda-e paji Tachi Ak'ōrepa āchimaā unupida. Ichiaba k'iiri iru p'anajida mīda, ūrida-e paji Tachi Ak'ōrepa āchimaā jarapida. At'āri māga p'anapata.' (Dt 29.4)

⁹ Ichiaba Ak'ōre Ūraa p'ādade Rey David it'aideepa jara bi:

'Ak'ōre Waibia, pi eperāārāpa k'īsiapata Ak'ōre ewari ia p'anipapai pia āchi pia ak'ipariit'ee. Māga k'īsia p'anadairā, taawa pia āchi k'achiade baaipii māik'aapa miapii. ¹⁰ Ichita ne-inaa oopata pi-it'ee āchia k'īsia p'anik'a, pia wāara oopi k'inia bi k'āyaara. Maperā taawa pia āchi tau p'āriu pik'apii ununaadamerā pia oo bi māik'aapa āchi eburuk'uk'ua pik'adaidamerā āchia ne-inaa k'achia oopata k'aurepa.' (Sal 69.22-23)

Tachi Ak'ōrepa judio-eerā k'aripada

¹¹ Waya iidiit'ee: ¿Tachi Ak'ōrepa ichi eperāārā yiarāa iru bik'ā? ¡Māga-e! Wāara ijāada-e pada perā Tachi Ak'ōrepa k'inia badak'a, k'achiade baaijida. Mamīda āchia māgā ijāada-e pada k'aurepa judio-eerā Cristode ijāa p'aneējida māik'aapa Ak'ōre ode t'īujida. Ak'ōrepa māgā judio-eerā o k'achiadeepa k'aripa ataji. Māga ooji judiorāpa mairā ijāa p'ani unudak'āri, auk'a Cristode ijāadamerā māik'aapa ichi ode t'īudamerā. ¹² Judiorā Cristode ijāadaamaa p'anadap'edaa perā, na p'ek'au eujādepe-maārāpa k'awaadai Cristopa ooda eperāārā k'aripait'ee māik'aapa judio-eerāpa iru p'anadai jōma Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bi Cristode ijāapataarā-it'ee. Judiorāpa auk'a Cristode ijāadak'āri, ijāapataarā jōmaweda audupiara o-ia p'anadait'ee.

¹³ Irā parā judio-eerāmaa ne-inaa jarait'ee. Tachi Ak'ōrepa mi jirit'eraji parā judio-eerāmaa jarateemerā irua pedee pia jara pēida Cristode. Mi o-ia bi ma-it'ee Ak'ōrepa mi jirit'erada perā. ¹⁴ Na mimia oo bipa Tachi Ak'ōre-it'ee, k'inia bi michi auk'aarāpa parā ijāapata unudak'āri, auk'a Cristode ijāadamerā māik'aapa Ak'ōre ode t'īudamerā. ¹⁵ Mamīda Cristode ijāada-e p'anadap'edaa perā, na p'ek'au eujādepemaarā awaraarāpa irude ijāadai māik'aapa t'āri auk'a p'anapataadai Tachi Ak'ōre ome. Tachi Ak'ōrepa ma judiorā at'āri p'oyaa pia ak'i-e, māga ijāada-e p'anadairā. Mamīda ijāadak'āripi, Ak'ōrepa āchi pia ak'ipariit'ee. Ak'ōrepa chok'ai p'irabaipidaarāk'a p'anadait'ee.

¹⁶ K'īsiadāma nāgide. Judiorāpa trigo naapiara ewadak'āri, māgī awara bipata aidee masa oodap'eda, pan oodait'ee Tachi Ak'ōre-it'ee. Mamīda Ak'ōrepa trigo jōmaweda waripipari perā, wāara ma masa jōmaweda ichi-it'ee. Māga pik'a Tachi Ak'ōrepa judiorā chonaarāwedapema Abraham awara biji ichi-it'ee, Abrahampa ijāa bada perā irua jarada. Mamīda wāara Abrahamdeepa uchiadap'edaarā jōmaweda ichi-it'ee, māga ijāadak'āri.

¹⁷ Abraham pak'uru k'arrak'a bi judiorā-it'ee. Mamīda olivo biiri uupataarāpa chi jua t'iap'epatak'a ma pak'uru pipiara chaumerā, māga pik'a Tachi Ak'ōrepa Israel pidaarā ūk'uru t'iap'e pik'aji, Cristode ijāadaamaa p'anadap'edaa perā. Māpai pak'uru ak'ipataarāpa ma pak'uru jua t'iap'edap'edaamāi awaraa pak'uru jua t'i bipatak'a māgee jida chaumerā, māga pik'a Tachi Ak'ōrepa parā judio-eerā t'i pik'a biji judiorā k'āyaara, Cristode ijāapata perā. ¹⁸ Tachi Ak'ōrepa parā judio-eerā ome māgā ooji mīda, k'īsiadaik'araa bi parā pipiara p'ani judiorā k'āyaara. Āra parā naaweda ma pak'uru k'arradepema juak'a p'anajida. Ma pak'uru k'arrak'a bi chok'ai-e bi parā, chi jua t'i pik'a bida k'aurepa. Parā chok'ai p'ani ma pak'uru k'arrak'a bi k'aurepa. Judiorā k'aurepata parāpa Tachi Ak'ōre k'awa p'ani.

¹⁹ Parādepemapa jarai: “Mamīda Tachi Ak'ōrepa mi t'i pik'a biji ma k'arrak'a bide judiorā k'āyaara.” ²⁰ Pia bi. Mamīda k'irāpāji Ak'ōrepa ma judiorā t'iap'e pik'aji Cristode ijāadaamaa p'anadap'edaa perā. Pi Cristode ijāapari perāta, t'i pik'a biji. Audua bai k'āyaara, jīp'a Tachi Ak'ōre waaweeipia bi. ²¹ Tachi Ak'ōrepa ichi eperāarā t'iap'e pik'aji pirā Cristode ijāadaamaa p'anadap'edaa perā, audupiara parā t'iap'e pik'ait'ee ijāa amaadaruta pirā. ²² Tachi Ak'ōre t'āri pia bapari Cristode ijāapataarā ome. Mamīda Cristode ijāadaamaa p'aniirā pia ak'i-e. Maperā pi ijāa beeru pirā, t'āri pia bapariit'ee pi ome. Mamīda ijāa amaaru pirā, waa pia ak'i-e. Pi t'iap'e pik'ait'ee ijāadak'aa beerā ome ooparik'a. ²³ Jōdee, naaweda Cristode ijāadaamaa p'anadap'edaarāpa ijāaruta pirā, Tachi Ak'ōrepa āchi pia ak'it'ee Cristodeerā ak'iparik'a. Āra waya t'i pik'a biit'ee āra naaweda p'anadap'edaak'a. Māga ooi Tachi Ak'ōre-it'ee ne-inaa audú chaaree wē-e perā. ²⁴ Irua pi, judio-ee bita, o k'achiadeepa k'aripa ataru pirā Cristode ijāapari perā, audupiara judiorā mágá k'aripait'ee, Cristode ijāadak'āri. Māga ooi't'ee āchi uchiadap'edaa perā irua eperā jirit'erada Abrahamdeepa.

Tachi Ak'ōrepa Israel pidaarā k'aripait'ee

²⁵ Īpemaarā Cristo k'aurepa, ĭrá mia parā judio-eerāmaa ne-inaa awaraarāpa waide k'awadak'aa k'awapi k'inia bi, k'ĭsianaadamerā judiorā k'āyaara pipiara p'ani. Tachi Ak'ōrepa Israel pidaarā ūk'uru k'ĭiri k'isuapiji judio-eerāpa irua jara pēida pia ūridap'eda, Cristode ijāadamerā māik'aapa Tachi Ak'ōre ode t'ĭudamerā. Mamīda ichita māga-e pait'ee. Jīp'a māga p'asait'ee ijāarutamaa jōma judio-eerā irua k'ĭsia iru bi ijāadamerā. ²⁶ Ma t'ēepai, Israel pidaarā chok'ara auk'a Cristode ijāadait'ee māik'aapa Ak'ōrepa āra o k'achiadeepa k'aripa atait'ee, iru ūraa p'ādade jara bik'a: ‘Tachi K'aripapari uchiait'ee Israel pidaarā t'āideepa, Sión p'uurudeepa. Jacobdeepa uchiadap'edaarā o k'achiadeepa k'aripa atait'ee. ²⁷ Maapai mia jaradak'a Jacob-maa, ichideerā pia ooi't'ee āchi p'ek'au k'achia wēpapik'āri.’ (Is 59.20-21)

²⁸ Parā judio-eerā k'aurepa ĭrá Tachi Ak'ōrepa Israel pidaarā yiarāa iru bi, āchi ijāada-e p'anadairā irua pedee pia jara pēida Cristo k'ap'ia pari. Mamīda Ak'ōrepa naaweda Israel pidaarā jirit'eraji. Mapa at'āri āchi k'inia iru bapari māik'aapa pia ak'i bapari. Māga oopari māga ooi't'eeda ada perā āchi chonaarāmaa. ²⁹ Tachi Ak'ōrēpata ichita oopari ichia jara bik'a. Mapa ichi eperāarā atabēi-e pait'ee. Ichita āchi pia ak'i bapariit'ee ichia jaradak'a āchi chonaarāmaa. ³⁰ Naaweda parā judio-eerāpa oodaamaa p'anapachida Tachi Ak'ōrepa jara bik'a. Mamīda judiorā Ak'ōre Waibiapa ichi Warra pēidade ijāadaamaa p'anadap'edaa perā, Tachi Ak'ōrepa parā judio-eerā chupiria k'awaaji. ³¹ Īrapema judiorā at'āri oodaamaa p'anapata Ak'ōrepa jara bik'a. Mamīda Tachi Ak'ōrepa parā judio-eerā chupiria k'awaadak'a Cristode ijāadak'āri, auk'a chupiria k'awaait'ee judiorā, mágá ijāadak'āri. ³² Tachi Ak'ōrepa na p'ek'au eu-jādepemaarā judiorā māik'aapa judio-eerā ichiak'au biji āchia oo k'iniata oodamerā. Māga ooji ak'ĭpiit'ee ichia chupiria k'awaapari p'ek'au k'achia oopataarā, judiorā, judio-eerā paara.

Pedee pia jarada Tachi Ak'ōrede

³³ ĪWāara Tachi Ak'ōre k'ĭsia k'awaa bapari! Jōmaweda pia oopari ichia ne-inaa jōma k'awapari perā. Tachi eperāarāpa k'awada-e irua k'ĭsia iru bi. Ichiaba k'awada-e sāgap'eda irua eperāarāmaa ne-inaa oopipari.

³⁴ ¿Ak'õre Ūraa p'ādade nāga jara bi-ek'ā? '¿K'aipa k'awaaima Tachi Ak'õre k'isia māik'aapa k'aipa iru ūraaima? Iruata ne-inaa jōma k'awapari.' (Is 40.13)

³⁵ '¿K'aipa ne-inaa teeima Tachi Ak'õremaa, irua jōdee ma pari ne-inaa awara teemerā?' (Job 41.11)

³⁶ Eperāpa mǎgá p'oyaa tee-e, Tachi Ak'õre juadeepa ne-inaa jōmaweda uchiapari perā. Ichiata ne-inaa jōmaweda ak'i bapari. Ne-inaa jōmaweda nībi ichi-it'ee. Mapa ichita jaradaipia bi: "Ak'õre, ¡pi jōmaarā k'āyaara waibiara bi! ¡Amén!"

Cristodeerā sāga p'anapataadaipia bi

12 Īpemaarā, mia nāga ūraait'ee: Tachi Ak'õrepa eperāarā chupiria k'awaapari perā, at'āri chok'ai p'ani misa, oop'iti Tachi Ak'õremaa irua k'inia bik'a pi ome. Mǎgá pāchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia p'oyaadai, p'anapataadait'ee Ak'õrepa k'inia bik'a. Ichiaba mǎgá ak'ipidai parāpa wāara Tachi Ak'õre k'inia iru p'ani. ²Oonáati na p'ek'au eujādepema ijāadak'aa beerāpa oopatak'a. Māirāpa k'isiapata āchia oo k'inia p'anidepai. Parā jōdee, k'isiadaipia bi Ak'õrepa k'inia bik'a. Mǎgá k'awaadait'ee Ak'õrepa k'inia bi ne-inaa pia, k'achia wēe; ne-inaa irua pia ak'ipari.

³Tachi Ak'õrepa mi pia ooji mi jirit'erak'āri parāmaa jarateemerā. Maperā mia ūraait'ee parādepema apidaapa k'isianaadamerā: "Mi pipiara bi awaraarā k'āyaara". Ma k'āyaara k'īra jīp'a jiriipia bi Ak'õrepa oopi k'inia bi māik'aapa t'āripa mǎga ooiipia bi, it'aa iidi bi misa irua k'aripamerā. ⁴Tachi k'ap'iade nāgee ne-inaa chok'ara iru bi; biiri t'iait'ee; jua ne-inaa jitait'ee; mǎgee ne-inaa. Ma chaachaa ne-inaa awara-awaraa oopari. Auk'a oodak'aa. ⁵Mǎga pik'a bi tachi Cristode ijāapataarā. Tachi jōma araa p'ani iru ome. Mapa auk'a araa p'ani apemaarā ijāapataarā ome k'ap'ia apai bik'a.

⁶Mamīda Tachi Ak'õrepa k'aripak'āri, ne-inaa awara-awaraa oopata, irua oopi k'inia bik'a tachi chaachaa.

Ichi ūraa jarapiru pirā tachidepema abaamaa, mǎgipa mǎga ooiipia bi t'āripa, Ak'õremaa k'aripa iidi bi misa. ⁷Awaraamaa ijāapataarā k'aripapiru pirā, mǎga ooiipia bi. Awaraamaa jarateepiru pirā, ichiaba mǎga ooiipia bi. ⁸Awaraa k'ariparu pirā chīara t'āri o-īapiit'ee, mǎga ooiipia bi. Awaraamaa p'arat'arapiru pirā, t'āri pia p'arat'a waibia teeipia bi chupiria beerā k'aripait'ee. Awaraamaa eperā waibia papiru pirā, pia ak'iipia bi ijāapataarā ichi jua ek'ari p'aniirā. Awaraa k'ariparu pirā chīara chupiria k'awaamerā, t'āri o-īa mǎga ooiipia bi.

Cristode ijāapataarā chik'inia p'anapataadaipia bi

⁹Awaraarā t'āri jīp'a k'inia iru p'anadaipia bi. Ne-inaa k'achia k'īra t'ādoo oodaik'araa bi. Mǎgee ne-inaa unuamaa iru p'anapatāati. Pia aupaita jiridaipia bi oodait'ee. ¹⁰Chik'inia p'anapataadaipia bi, tachi ēreerā ome p'anapatak'a. Audua p'anadaik'araa bi. Ma k'āyaara awaraa ijāapataarā pipiara ak'idaipia bi tachi k'āyaara.

¹¹K'oo-idaa p'anadaik'araa bi. T'āripa oodaipia bi Ak'õre Jaurepa oopi bik'a. Mǎgá oodait'ee Tachi Waibia Jesucristopa oopi k'inia bik'a.

¹²O-īa p'anadaipia bi nī p'ani misa Tachi Ak'õre eujādee wādait'ee. Choodaipia bi nepirade baaidak'āri. Ichita it'aa t'īpataadaipia bi Tachi Ak'õremaa.

¹³ Awaraa ijāapataarā chupiria k'awaadaipia bi māik'aapa ne-inaa wēe p'ani pirā, āramaa teedaipia bi. Awaraarā pāchi t'āide p'asia chedak'āri, t'āri pia auteebaidaipia bi. K'āidait'ee wēe p'ani pirā, pāchi tede k'āipiti.

Awaraarā ome k'āiwee p'anapataadaipia bi

¹⁴ Awaraarāpa parā jiridak'āri ne-inaa k'achia oodait'ee, it'aa iiditi Ak'ōrepa āra chupiria k'awaamerā māik'aapa bendiciamerā. Iidināati Ak'ōrepa āra maldiciamerā.

¹⁵ Awaraarā o-ia p'anadak'āri, auk'a o-ia p'anadaipia bi. Jōdee t'āri p'ua p'anadak'āri, auk'a jēedaipia bi.

¹⁶ T'āri auk'a p'anadaipia bi awaraa ijāapataarā ome. Jip'a jiridaipia bi Ak'ōrepa parāmaa oopi k'inia bi. K'īsiadaik'araa bi parā awaraarā k'āyaara pipiara p'ani. Auk'a k'ōp'āyo meraadaipia bi chupiria beerā ome māik'aapa p'arat'ara beerā ome. Audua p'anadaik'araa bi.

¹⁷ Awaraarāpa parā k'achia oodak'āri, auk'a oonāati. Ichita ne-inaa pia óoti awaraarāpa unudamerā Cristo k'aurepa parāpa ne-inaa pia oopata. ¹⁸ Awaraarā nepira jiriyaa p'ani mīda, parā jōdee k'āiwee p'anapataāti chīara ome. ¹⁹ Īpemaarā k'inia, k'īra jō-ee p'ananāati. Ma k'āyaara ichiak'au bīti, Tachi Ak'ōrepa ārapa oodap'edaa ak'imerā māik'aapa miapimerā ichia k'inia bik'a. Mīa māga jara bi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bairā:

'Mīa aupaita eperāarāpa oopata ak'ipari jarait'ee pia wa k'achia. Miata p'ek'au k'achia oopataarā miapiit'ee.' (Dt 32.35)

²⁰ Awara āi ichiaba jara bi:

'Eperāpa pi k'īra unuamaa iru bi pirā, nāgā oopia bi. Māgī jarrapisia bak'āri, nek'opīji māik'aapa opisia bak'āri, ne-inaa topīji. Māgā ooru pirā, iru k'īra ne-jasiapiit'ee māik'aapa irua pīmaa k'achia oo k'inia bi oo-e pai.' (Pr 25.21-22)

²¹ K'īrak'aupai ne-inaa k'achia oodai. Ma k'āyaara k'achia p'oyāati ne-inaa pia oo p'anipa.

Tachi poro waibiarāpa jara p'anik'a oodaipia bi

13 Īrá mīa ūraait'ee parā jōmaarāpa pāchi poro waibiarā waaweedamerā. Oopataāti charraarāpa jara p'anik'a. Māga oodaipia bi Tachi Ak'ōrepa pāchi waibiarā papida perā parā ak'idamerā. Tachi Ak'ōrépata eperāarā poro waibiarā jōmaweda māga papipari. ² Maperā ooda-e pirā ārapa jara p'anik'a, ichiaba ooda-e pai Tachi Ak'ōrepa oopi k'inia bi parāmaa. Ma awara ma charraarāpa parā miapidait'ee, māga ooda-e pirā. ³ Tachi charraarāpa ne-inaa pia oopataarā p'erapida-e. Ne-inaa k'achia oopataarāta p'erapipata. Maperā k'āiwee p'ana k'inia p'ani pirā charraarā ome, pia óoti. Māgā ārapa parā pia ak'ipataadait'ee. ⁴ Tachi Ak'ōrepa ma charraarā biji parā k'aripadamerā k'achia beerā juadeepa. Mamīda pia ne-inaa k'achia ooru pirā, wāara waaweedaipia bi, ma charraarāpa pi ome oodait'ee perā k'achia beerā ome oopatak'a. Āchi jua ek'ari p'aniirā pēidait'ee pi atade. Ma-it'ee espada anipapata. Māpai pi atadak'āri, miapide ateedait'ee, māga oopi k'inia bairā Tachi Ak'ōrepa k'achia oopataarāmaa. ⁵ Maperā óoti pāchi poro waibiarāpa jara p'anik'a. Māga oodaipia bi k'īsia p'ua wēe p'anadait'ee āra k'īrapite māik'aapa Tachi Ak'ōre k'īrapite. Ichiaba māga oodaipia bi ārapa parā miapinaadamerā. ⁶ Parāpa impuesto p'aapataadaipia bi māgī poro waibiarāmaa, āra mimia oopata pari, Ak'ōrepa mairā māgā bida perā parā k'aripadamerā. ⁷ Pāchi poro waibiarā jōmaweda waaweedaipia

bi. Parāmaa impuesto p'aapiruta pirā, p'áati. Parāmaa ne-inaa aneedap'edaa pari awaraa eujādeepa p'aapiruta pirā, ichiaba p'áati, aupedeeda-ee.

Cristode ijāapataarā chik'inia p'anapataadaipia bi

⁸Tewe paraa p'ananáati. Ma k'āyaara, chik'inia p'anapataadaipia bi. Māga p'antaruta pirā, oodait'ee Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a:

⁹'Miak'āi p'aniirā k'āināati awaraarā ome; eperā peenāati; chīara net'aa chianāati; chīara te, wēra, mimiapataarā, ne-animal wa net'aa k'īanāati.' (Ex 20.13-17)

Ūraa awaraa ichiaba paraa ak'ipiit'ee sāga p'anapataadaipia bi chīara ome. Mamīda ma jōmaweda uchiapata ūraa abaade:

'Awaraarā k'inia iru p'anapatāati, pāchi k'ap'ia k'inia iru p'anapatak'a.' (Lv 19.18)

Māga ooruta pirā, oodait'ee jōma Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a. ¹⁰Māgá awaraarā k'inia iru p'anadak'āri, maarepida āramaa k'achia ooda-e. Maperāpi māga oodak'āri, oopata jōma Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a.

Īdaa pik'a bide p'anapataarā

¹¹Ma jōma oo p'ani misa, k'irāpāti jōmasaa taarāru tachi Cristode ijāadap'edaadeepa. Īrā naawedapema k'āyaara k'ait'aara p'ani it'aa wādait'ee. Maperā k'āi pik'a p'ananaadāma. Ma k'āyaara oodāma Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a.

¹²Na p'ek'au eujāde p'ani misa, tachi p'āriu pik'a bide p'ani. Mamīda taarā-ee Cristo waya chek'āri, ewari chiwidi pik'a unudait'ee. Mapa oo amaadāma ne-inaa k'achia k'īra t'ādoo, na p'ek'au eujādepemaarāpa oopata māik'aapa soldaopa armadura jīparik'a chōode wāi naaweda, māga pik'a oodāma Cristopa oopi bik'a.

¹³P'anadāma Ak'ōre ĩdaa pik'a bide p'anapataarā p'anapatak'a, ne-inaa k'achia ooda-ee. Oonaadāma p'āriu pik'a bide p'anapataarāpa oopatak'a. Āchi piudaipata it'uapa māik'aapa pariatua pedee nipapata. Ichiaba pariatua wēraarā jiripata ai ome k'āidait'ee. Ma awara chōo jiripata chīara ome māik'aapa net'aa k'aurepa chīara k'īra unuamaa iru p'anapata. ¹⁴Parā, jōdee, Tachi Waibia Jesucristode ijāapata perā, p'anapatāati iru na p'ek'au eujāde badak'a. K'īsianāati parā p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaa oo k'inia bide.

Awaraa ijāapataarā āpīte pedee k'achia jaradaik'araa bi

14 Cristode ijāapari auk'a parāk'a ijāa-e bi pirā, pia ak'īti, awaraa ijāapataarā ak'ipatak'a. Ĵrua mǎgá ijāa-e bipaa at'āri Ak'ōre Ūraa pia k'awa-e bairā? Mapa iru ome aupedeedaik'araa bi. ²Abaapa ijāai chik'o k'īra t'ādoo k'oipia bi. Jōdee chi pia k'awa-e bipa k'īsiai nechiaa k'ok'araa bi, ma k'aurepa Tachi Ak'ōrepa iru pia ak'i-e pai jīak'aapa. ³Maperā ma chik'o k'īra t'ādoo k'oparipa pia-ee ak'īik'araa bi ma nechiaa k'ok'aa bi. Jōdee ma nechiaa k'ok'aa bipa k'achia pedeeik'araa bi chi apema āpīte. Māga oodaik'araa bi Tachi Ak'ōrepa āchi auk'a pia ak'ipari perā Cristode ijāa p'ani k'aurepa. ⁴ĴK'aipa pi bijima chīara mimiapari ak'imerā jarait'ee irua oopata pia wa k'achia? Mīmia chiparipapai ichi jua ek'ari mimiapataarā mǎgá ak'īipia bi. Māga pik'a bi Cristo ichideerā ome. Tachi Waibia Cristopata ichideerāpa oopata ak'ipari jarait'ee pia wa k'achia. Ichiata ichideerāmaa ne-inaa pia oopipari.

⁵Ne-inaa awaraa jarait'ee parāpa aide k'īsiadamerā. Ijāapari abaapa ijāai ewari aba iaipia bi apema k'āyaara. Jōdee awaraapa ijāai ewari chaa auk'a bi. Tachi ijāapataarā chaachaa jiridaipia bi tachi t'āride ijāa p'ani, k'awaadait'ee wāara mǎga ijāa

p'ani wa māga-e. ⁶ Ma ewari aba iaparipa apema k'āyaara, māga oopari Tachi Ak'ōre-it'ee. Ichiaba ma chik'o k'īra t'ādo k'oparipa māga oopari Tachi Ak'ōre-it'ee, gracias jarapari perā Ak'ōremaa ma chik'o k'ok'āri. Jōdee ma nechiera k'ok'aa bipa auk'a māga oopari Tachi Ak'ōre-it'ee, ichiaba gracias jarapari perā Ak'ōremaa nek'ok'āri.

⁷ Tachi ijāapataarā apida ituaba p'anadak'aa tachia oo k'iniata oodait'ee. Ichiaba apida ituaba piudak'aa, ak'ipari wēe. ⁸ Chok'ai p'ani misa, p'anapata oodait'ee Cristopa oopi bik'a, irua tachi ak'ipari perā. Mamīda jai-idaaruta pijida, at'āri Cristopa tachi ak'ipari. Mapa jaradai tachi chok'ai p'ani misa, Cristo Tachi Waibia. Ichiaba jai-idaa p'ani misa, Cristo Tachi Waibia. ⁹ Ma-it'ee Cristo piuji māk'aapa chok'ai p'irabaiji, jōmaweda ijāapataarā Ak'ōre Waibia pait'ee; chi chok'ai p'aniirā, jai-idaadap'edaarā paara.

¹⁰ Māga bita ṣsāap'eda pia, Ak'ōre Ũraa pia k'awa-e bita, pedee k'achia pedee bima awaraa ijāapataarā āpīte? Maa-e pirā, ṣsāap'eda pia, Ak'ōre Ũraa k'awa bita, pia-ee ak'iparima ma ijāapari pia k'awa-e bi? Tachi jōmaweda p'anadait'ee Tachi Ak'ōre k'īrapite Ak'ōre ewari waibia ewate. ¹¹ Māga k'awa p'ani Tachi Ak'ōre Ũraa p'ādade jara bairā:

'Mi ichita chok'ai baparida a bi Tachi Ak'ōrepa. Eperā chaa bedabaidait'ee mi k'īrapite māk'aapa jaradait'ee: "Pita Jōmaarā Ak'ōre Waibia." ' (Is 45.23)

¹² Mapa k'awa p'ani tachi chaachaa panadait'ee Tachi Ak'ōre k'īrapite māk'aapa jaradait'ee tachia k'īsiadap'edaa, jaradap'edaa māk'aapa oodap'edaa na p'ek'au eu-jāde p'ani misa.

Ne-inaa k'achia oopināati awaraa ijāapataarāmaa

¹³ Maperā ak'inaadāma awaraa ijāapataarāpa oopata pedee k'achia pedeedait'ee āra āpīte. Ma k'āyaara jōma óoti awaraa ijāapataarā pipiara ijāadamerā, māk'aapa oodamerā Cristopa oopi k'inia bik'a. ¹⁴ Mi jida araa bi Cristo ome. Ijāa bi chik'o k'īra t'ādo k'oipia bi, Ak'ōrepa ma chik'o k'oit'ee ooda perā. Mamīda awaraapa ijāa bi pirā chik'o k'īra aba k'oik'araa bi, ichi-it'ee k'oik'araa bi. ¹⁵ Maperā k'īrak'aupai pi ipema Cristo k'aurepa t'āri p'uapii. Iru k'īrapite pia k'oru pirā ne-inaa irua k'ok'aa, iru t'āri ārii beei pi ome maa-e pirā Tachi Ak'ōre ome, Cristode ijāa amaadarumaa. Cristo ichiaba piuji ma eperā k'aripait'ee. Mapa chik'inia p'anapatāati. ¹⁶ K'īrak'aupai awaraarāpa pedee k'achia jaradai pia ne-inaa pia oopata āpīte, pia ijāa bairā chik'o k'īra t'ādo k'oipia bi. ¹⁷ Tachi Cristode ijāada-e p'ani irua chik'o k'īra t'ādo k'opipari perā wa chik'o k'īra apai k'opipari perā. Ijāada-e ne-inaa topipari perā wa topik'aa perā. Jīp'a tachi Cristode ijāapata māk'aapa iru jua ek'ari p'anapata, iru Jau-repa k'aripak'āri, oopataadai perā Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a māk'aapa k'āiwee p'anapataadai perā. ¹⁸ Tachi Ak'ōrepa pia ak'ipari māgā ijāa p'aniirā, oo k'inia p'anadairā Cristopa oopi k'inia bik'a. Māga oodak'āri, k'achia ooda-e p'ani. Mapa āra ik'awa p'aniirāpa ichiaba āra pia ak'ipata.

¹⁹ Maperā ne-inaa pia oodāma k'āiwee p'anapataadait'ee awaraa ijāapataarā ome. Chik'aripa p'anadāma, tachi jōmaweda pipiara Cristode ijāadait'ee. ²⁰ K'īrak'aupai awaraarā t'āri āriipii Tachi Ak'ōre ome, parāpa ne-inaa k'opata k'aurepa. K'īrāpāti Tachi Ak'ōrepa chik'o jōmaweda ooji k'odamerā. Mamīda pia chik'o k'īra t'ādo k'o bipa awaraa ijāapari k'achiade baaipiru pirā, Tachi Ak'ōre k'īrapite ne-inaa k'achia oomaa bi. ²¹ Piara bi chik'o k'īra t'ādo k'o-e pait'ee maa-e pirā ne-inaa k'īra t'ādo

to-e pait'ee maa-e pirā ne-inaa awaraa oo-e pait'ee, ma k'aurepa k'achiade baaipii k'āyaara pi ipema Cristo k'aurepa.

²² Maperā pia ijāa bi pirā chik'o k'ira t'ādo o k'oipia bi, māga ijāa bēēji pichi t'āridepai. Māpai awaraa ijāapari māga ijāa-e bi ome nipak'āri, jaraik'araa bi pichi t'āride iru bi. Tachi Ak'ōrepa k'awa bi ne-inaa jōma pia ijāa bi pichi t'āride. Chi māga oo p'aniirā o-ia p'ani Ak'ōre k'irapite, k'isia p'ua-ee. ²³ Mamīda pia ijāa bi pirā chik'o k'ira aba k'oik'araa bi, k'isia p'uadarii ma chik'o k'ok'āri. Māgā k'isia p'uadaik'āri, ne-inaa k'achia oomaa bi Ak'ōre k'irapite ma chik'o k'oru pirā. Mapa mia ūraapari ijāaparipa k'awa-e bi pirā ne-inaa ooi wa oo-e pai, ooi k'araa bi, ichi t'āripa ijāarumaa oopia bi.

Tachia k'aripadaipia bi Tachi Ak'ōre Ūraa pia k'awada-e beerā

15 Tachi Ak'ōre Ūraa pia k'awaa beerāpa choodaipia bi Ak'ōre Ūraa pia k'awada-e beerā ome ne-inaa awara ijāadak'āri. Tachia oo k'iniata oodai k'āyaara, oodaipia bi ārapa k'inia p'anik'a. ² Māga ooruta pirā, āchi t'āri āriipida-e pait'ee. Jip'a āchi k'aripadait'ee waapiara k'awaadamerā Cristopa āchima oopi k'inia bi. ³ Oodaipia bi Cristopa oodak'a. Ne-inaa oo-e paji irua māga oo k'inia bada perā. Jip'a oopachi Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a, nepirade baaipachi mīda māga ooda k'aurepa. Choopachi Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a: 'Ak'ōre, k'achia beerāpa ik'achia jaradap'edaak'a pi āpīte, auk'a mimaa jarajida, mia ooda perā pia oopidak'a.' (Sal 61.1b)

⁴ Chonaarāweda Tachi Ak'ōrepa ichi ūraa p'āpiji, ma k'aurepa tachi īrapemaarāpa irua jara pēida k'awaadamerā. Māga k'awaa wādak'āri, t'āri o-ī-īadaipata tachia ijāa p'anide, choo k'awaa wāpata nepirade p'anide māik'aapa nipata Ak'ōrepa tachi k'aripamerā ichi ūraade jara bik'a.

⁵ Mia it'aa iidi bi Ak'ōrepa parā māgā k'aripamerā māik'aapa choopimerā nepirade jōnide. Ichiaba iidi bi irua parā k'aripamerā t'āri a-ba p'anapataadamerā apemaarā ijāapataarā ome, Jesucristopa māga oopi k'inia bairā. ⁶ Māgā t'āri a-ba p'anadak'āri, otau aba pik'a parā jōmaweda o-ia it'aa t'ipataadait'ee māik'aapa k'aripataadait'ee. Māgā ak'ipidait'ee wāara ijāa p'ani Tachi Waibia Jesucristo Ak'ōrede.

⁷ Maperā awaraa ijāapataarā pia ak'īti, Cristopa parā pia ak'iparik'a. Cristopa māga ooda perā na eujāde bi misa, awaraarāpa pia jarapachida Tachi Ak'ōre āpīte. Auk'a pia jaradai iru āpīte, parāpa māga oo p'ani pirā. ⁸ Tachi Ak'ōrepa Cristo pēiji tai judiorā k'aripade, ichia jaradak'a tai chonaarāmaa. Māga ooji ak'ipit'ee wāara ichia oopari ichia jara bik'a. ⁹ Ichiaba Ak'ōrepa Cristo pēiji ak'ipit'ee ichia judio-eerā auk'a k'aripa k'inia bi. Ichia āchi māgā chupiria k'awaa bapari perā, judio-eerā auk'a irumaa it'aa t'ī k'inia p'ani, iru ūraa p'ādade jara bik'a:

'Maperā awaraa eujādepemaarā t'āide mi it'aa t'īit'ee māik'aapa pimaa k'ariit'ee.' (2 S 22.50; Sal 18.49)

¹⁰ Awara āi Ak'ōre Ūraa p'ādade ichiaba jara bi:

'Awaraa eujādepemaarā, o-ia it'aa t'īti Tachi Ak'ōre eperāarā ome.' (Dt 32.43)

¹¹ Awara āi ichiaba jara bi:

'Parā jōmaarā eujādepemaarā, it'aa t'īti māik'aapa k'arīti Tachi Waibiamaa.' (Sal 117.1)

¹² Tachi Ak'ōre pedee jarapari Isaiapa p'ādade ichiaba jara bi:

‘Eperā uchiat’ee Jesedeepa. Māgí jōmaarā ak’ipari pait’ee. Israel pidaarā-eerāpa pida ijāadait’ee irua āchi k’aripait’ee atuanaadamerā.’ (Is 11.10)

¹³ Mía it’aa iidi bi parā pari auk’a ijāadamerā. Māgá ijāadak’āri, Tachi Ak’ōrepa parā o-ia p’anapiit’ee māk’aapa k’āiwee p’anapiit’ee. Iidi bi Tachi Ak’ōre Jau-repa parāmaa k’awaapimerā Ak’ōrepa k’isia iru bi Cristodeerā-it’ee, t’āri o-ia ni p’anadamerā irumaa wārutamaa.

Pablo judio-eerā ome mimiada

¹⁴ Īpemaarā, mia k’awa bi parā Cristode wāara ijāa p’ani. Ne-inaa pia oopata awaraarā k’aripadait’ee. Ak’ōre net’aa pia k’awapata māk’aapa ūraa para bapari, chik’aripa p’ani misa. ¹⁵ Māga p’anapata mīda, na p’ādade mia ne-inaa ūk’uru jīp’a jaraji Tachi Ak’ōrepa jarapidak’a. Māgá jaraji parāpa k’irāpadamerā Ak’ōrepa ichideerāmaa oopi k’inia bi. Ma-it’eepi Ak’ōrepa mi jirit’eraji, mi chupiria k’awaap’eda. ¹⁶ Mi jirit’eraji judio-eerāmaa jarateenamerā Cristopa ooda eperāarā k’aripait’ee. Ma-it’ee mi Jesucristo mimiapari papiji. P’aareerā awara bidak’a iru mimia oopataadamerā, māga pik’a mi awara biji iru pedee pia jara pēida Cristode jarateepariimerā judio-eerāmaa. Mía māga jarateepari ārapa ijāadak’āri, primisiak’a p’aneedamerā Tachi Ak’ōre-it’ee māk’aapa irua āra pia ak’ipariimerā Cristode ijāapata k’aurepa. Māgapi ichi Jaurepa āra ichideerā papiit’ee.

¹⁷ Mi māgá mimiapari perā Tachi Ak’ōre-it’ee, o-ia jara bi Cristopa oomaa bi michi k’ap’ia pari. ¹⁸ Ne-inaa ooda michi k’iradoopa jara-e. Jesucristopa mimaa oopi bi Tachi Ak’ōre Jaure k’ap’ia pari jarait’ee; mimaa ne-inaa jarapiru māk’aapa ne-inaa oopiru judio-eerā ijāadamerā. ¹⁹ Ārapa māgá ijāajida, unudak’āri Tachi Ak’ōre Jau-repa mimaa oopi bi ne-inaa eperāarāpa p’oyaa oodak’aa āchi juadoopa. Māpai iru Jaurepa mi t’imí wāpiji judio-eerāmaa jarateenamerā. Jerusalén p’uurudeepa Iliria eujāde parumaa, p’uuru bee chaa mia Cristopa ooda eperāarā k’aripait’ee jaratee nipapachi, Ak’ōrepa mimaa oopidak’a. ²⁰ Māgá mia jaratee k’inia bi. Wā k’inia bi Cristo at’āri k’awada-e p’aniirāmaa, jarateede irua ooda eperāarā k’aripait’ee. Eperāpa te chiwidi ook’āri, oo-e awaraapa te biiri suda īri. Māga pik’a mia jaratee k’inia-e Cristopa ooda chi ūridap’edaarāmaa awaraa jarateepari it’aideepa. ²¹ Jīp’a mia jaratee k’inia bi k’awada-e p’aniirāmaa, āra p’anadamerā Ak’ōre Ūraa p’ādade jara bik’a: ‘Waide irua ooda ūrida-e p’aniirāpa iru unudait’ee māk’aapa waide irude ūrida-e p’aniirāpa iru k’awaadait’ee.’ (Is 52.15)

Pablo wā k’inia bada Romadepema ijāapataarā ak’ide

(1 Co 16.5-9)

²² Mi māgá t’imí wāpari perā awaraarāmaa jarateede, waide p’oyaa wā-e paji parā ak’ide, ichita wā k’inia baji mīda. ²³ Mamīda írá, waa wē-e perā na tode at’āri Cristopa ooda ūrida-ee māk’aapa año chok’ara paru mi wāit’ee bada parā ak’ide, írá wāit’ee. ²⁴ Españadee wāk’āri, parāmāi wiibaiit’ee. Parāpa mi k’ariparuta pirā, jāma panait’ee, p’asia nipap’eda parā t’āide. O-ia bi parā unuit’ee perā, mak’iara p’oyaa taarā ba-e mīda parā ome. ²⁵ Mamīda wāi naaweda parā ak’ide, mi wāit’ee Jerusalén p’uurudee. P’arat’a ateeit’ee ijāapataarā mama p’aniirāmaa. ²⁶ Māga ooit’ee Macedonia eujādepema māk’aapa Acaya eujādepema ijāapataarāpa k’aripa k’inia p’anadairā Jerusaledepema ijāapataarā chupiria chitooniirā. Ma-it’ee p’arat’a p’ejida tee pēidait’ee mi ome. ²⁷ Judio-eerā paji mīda, āchi k’iradoopa

māga oojida t'āri pia p'anadap'edaa perā. Mamīda māga ooda-e pada paara āchi k'iradoopa, k'aripadaipia p'anak'ajida, judiorā k'aurepa āchia Ak'ōre net'aa k'awa p'anadairā. Maperāpi āchi net'aa teedaipia bi chi wēe p'anīrāmaa judiorā t'āide.²⁸ Māpai mia āchi p'arat'a p'edap'edaa Jerusalendee atee'eda māik'aapa teep'eda ma chupiria beerāmaa, mi wāit'ee Españadee māik'aapa ma wārude wiibaiit'ee parā ak'iit'ee.²⁹ Māgá unudak'āri, mia k'awa bi parā o-ia p'anadait'ee, mia jarait'ee perā ne-inaa pia Cristopa oo k'inia bi ichideerāmaa.

³⁰ Mamīda, ipemaarā, māga paru misa, mia k'inia bi parāpa it'aa t'ipataadamerā mi pari. K'ira jip'a it'aa iidipatāati Ak'ōrepa mi k'aripamerā, mi unuk'āri Cristopa ooda ūridaamaa p'anīrā ome. Tachi Waibia Jesucristopa k'inia bi tachi māgá chik'aripa p'anadamerā. Mapa Ak'ōre Jaurepa Cristodeerā jōmaweda chik'inia p'anapipari.³¹ Maperā it'aa t'ipatāati Tachi Ak'ōrepa mi baaipinaamerā Judeadepema Cristode ijāadak'aa beerā juade, mairāpa mi k'ira unuamaa iru p'anapata perā, mia jaratee bi k'aurepa. Ichiaba it'aa t'ipatāati Jerusalendepema judiorā Cristode ijāapataarāpa t'āri o-ia jitadamerā ma p'arat'a mia ateeru teet'ee āramaa.³² Māgá it'aa t'ipatāati mi parā t'āide o-ia panamerā, Ak'ōrepa māga k'inia bi pirā. Jāma panak'āri, iit'ee māik'aapa pedee sia pedeeit'ee parā ome.³³ Māga paru misa, mia it'aa iidiit'ee Ak'ōrepa parā jōma k'āiwee p'anapimerā. Amén.

Pabloa salude pēida

16 Mia k'inia bi parāpa auteebaidamerā tachi ipewēra Cristo k'aurepa, t'ijarapata Febe. Irua Cencrea p'uurudepema ijāapataarā ak'ipataarā k'aripapari.² Iru parā t'āide panak'āri, pia óoti Cristopa oopi bik'a jōmaweda ichideerāmaa. Febe k'aripatī parāmaa ne-inaa iidiru pirā, irua ijāapataarā chok'ara k'aripadoo perā, mi paara.

³ Mia salude pēiru Priscilamaa māik'aapa Aquilamaa. Mi ome āra auk'a mimiapata Jesucristo-it'ee.⁴ Perā piujida mi k'aripadait'ee. Maperā mia gracias jara k'inia bi āramaa māik'aapa ijāapataarā jōmaweda judio-eerā t'āidepemaarāpa pida.

⁵ Ichiaba salude pēiru jōmaweda ijāapataarāmaa, āra tede it'aa t'ī chepata. Salude pēiru mi k'ōp'āyo k'inia, Epenetomaa. Iru awaraarā k'āyaara naapiara Cristode ijāaji Āsia eujāde.

⁶ Salude pēiru Mariamaa. Pia oopari Cristopa oopi bik'a parā t'āide.

⁷ Salude pēiru michi auk'arā Andronicomaa māik'aapa Juniamaa. Āra carcelde p'anajida mi ome. Ārapa mi k'āyaara naapiara ijāajida. Jōmaweda Cristopa jirit'eraaarāpa āra pia t'o p'ani, pia mimiapata perā Cristo-it'ee.

⁸ Salude pēiru mi k'ōp'āyo k'inia Ampliatomaa. Tachi ome auk'a ijāa bi Cristode.

⁹ Salude pēiru Urbanomaa. Irua tachi jōma k'aripapari mimia p'ani misa Cristo-it'ee. Ichiaba salude pēiru mi k'ōp'āyo k'inia, Estaquimaa.

¹⁰ Salude pēiru Apelemaa. Nepirade baaiji mīda Cristode ijāapari perā, choopari ijāa bide. Ichiaba salude pēiru Aristóbulo te pidaarāmaa, āra ichiaba Cristode ijāapata perā.

¹¹ Salude pēiru michi auk'aa Herodionmaa māik'aapa Narciso tedepema ijāapataarāmaa.

¹² Salude pēiru Trifenamaa māik'aapa Trifosamaa. Ma wēaarāpa pia oopata Cristopa oopi bik'a. Ichiaba salude pēiru mi ipewēra Cristo k'aurepa Persidemaa. Mia iru k'inia iru bi. Irua ichiaba pia oopari Cristopa oopi bik'a.

¹³ Salude pëiru Rufomaa. Ak'õrepa iru jirit'eraji parā t'āide waibia papiit'ee. Auk'a salude pëiru iru nawemaa. Māgí wërapa mi ak'ipari michi nawek'a.

¹⁴ Salude pëiru Asincritomaa, Flegonte, Hermes, Patrobas, Hermas, māgiirāmaa māik'aapa apemaarā ipemaarāmaa, āra ome it'aa t'ĩ chepata.

¹⁵ Ichiaba salude pëiru Filologomaa Julia ome, Nereamaa iru ipewëra ome, Olimpamaa māik'aapa apemaarā ijāapataarāmaa, āra ome it'aa t'ĩ chepata.

¹⁶ Salude tee para bāti pāchi pitapai ak'ipidait'ee chik'inia p'anapata Cristopa k'inia bik'a. Nāpema ijāapataarāpa parāmaa auk'a salude pëiruta.

¹⁷ Ipemaarā, mia enenee nibi parā k'iirichaa p'anadamerā, ũk'uru seewa jarateepata paraa perā. Māirāpa awara jarateepata Tachi Ak'õre Ũraa wāara jarateepataarāpa parāmaa jarateedap'edaa k'āyaara māik'aapa ijāapataarā k'isia awara-awaraa papipata. Maperā Cristode ijāapataarā ũk'uru ijāa amaadaipata āchi k'aurepa. Āyaa p'anéeti mairā ik'aawaapa. ¹⁸ Māgeerāpa oodak'aa Cristopa oopi bik'a. Jīp'a āchi-it'ee aupai mimiapata. Pedee sia, iwarraa pedee jaratee p'anipa k'ūrāpata ijāapataarā, chi pia k'isia k'awada-e p'aniirā. ¹⁹ Jōmaarāpa jara p'ani parā Cristode pia ijāapata māik'aapa p'anapata irua pëida eperāarāpa jarateep-atak'a. Māga ũrik'āri, mi o-īadaipari. Māgá ne-inaa pia k'awaa wāk'āti wātī. Mamīda k'īrak'aupai ne-inaa k'achia oodai. ²⁰ Parāpa ma seewa jarateepataarāpa jara p'ani ũrida-e pirā, Tachi Ak'õrepa isapai p'oyaai Satanás, chi āchima ma māga oopi bi. Māgá parā k'āiwee p'anadai, k'isia awara-awaraa p'anadai k'āyaara. Mia it'aa iidi bi Tachi Waibia Jesupa made parā k'aripamerā.

²¹ Timoteopa parāmaa ichiaba salude pëiru. Ichia mi k'aripapari na mimia ome. Ichiaba salude pëiruta michi auk'arā Luciopa, Jasonpa māik'aapa Sosipatropa.

²² Mī, Terciopa na k'art'a p'āmaa bi Pablo k'ap'ia pari. Mia pida Tachi Waibiade ijāa bi. Mapa parāmaa ichiaba salude pëi k'inia bi.

²³ Gayopa parāmaa ichiaba salude pëiru. Irua tai auteebaiji ichi tede māik'aapa tai pia ak'īmaa bi. Māga oopari jōma Cristode ijāapataarā ome nama chedak'āri. Erasto, na p'uurudepema p'arat'a jīaparipa ichiaba salude pëiru. Ma awara tachi ipema Cristo k'aurepa, Cuartopa salude pëiru.

²⁴ [Mī, Pabloa iidi bi Tachi Waibia Jesucristopa parā pia ak'i bapariimerā.]

²⁵ Īrā it'aa t'īdāma Tachi Ak'õremaa jaradait'ee iruta jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Irua parā k'aripapariit'ee Cristopa oopi k'inia bik'a oodamerā. Mia māga jōmaarāmaa jara bi jarateek'āri Tachi Ak'õre Ũraa Pia jara pëida. Ma ũraade jara bi jōmaweda Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. Ma pedee Ak'õrepa chonaarāweda k'awapi-e paji. ²⁶ Mamīda Tachi Ak'õre ichita baparipa, ma k'isia iru bada ĩrā k'awapimaa bi michi it'aideepa māik'aapa awaraa jarateepataarā it'aideepa. Taimaa k'awaapiji ichia wāarata jara k'inia bada ichi ũraa p'ādade chonaarāweda, ma pedeeta jara bairā Cristopa ooit'ee bada jōmaarā k'aripait'ee. Māga k'awaapida perā taimaa, jōmaweda taipa jarateepata ũri p'aniirāpa Cristode ijāadai māik'aapa oodai irua oopi bik'a.

²⁷ Tachi Ak'õre aupaita wāara k'isia k'awaa bapari. Ichia Jesucristo pëiji tachi o k'achiadeepa k'aripa atamerā. ¡Mapa ichita it'aa t'īdāma irumaa! Amén.

Māgapai paji.

1 CORINTIOS

San Pablopa K'art'a Naapiara P'āda Corinto P'uurudepema Ijāapataarāmaa

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'āji, Éfeso p'uurude bak'āri. P'ā pēiji Corinto p'uurudepema ijāapataarāmaa. Pablo Jesucristo ūraa jaratee nipak'āri judio-eerā t'āide Corinto p'uurude, māirā ūk'uru Cristode ijāa p'aneejida. Corinto p'uuru waibia baji Grecia eujāde. Mama eujā k'īra t'ādoodeepa net'aa aneedap'edaa netopachida. Ichiaba mama p'anapachida awaraa ak'ōre waibia apatade ijāapataarā k'īra t'ādoo. Maperā Cristode ijāapataarā nepira k'īra t'ādoo baaipachida. Pablopa na k'art'a p'āji āra ūraait'ee, jip'a Jesucristode ijāapataadamerā; āchi p'ek'au k'achia oo amaadamerā māik'aapa chik'inia p'anapataadamerā Cristopa k'inia bik'a.

Naapiara Pablopa gracias jara bi Tachi Ak'ōremaa ma Corintodepemaarā pari, Jesucristode wāara ijāapata perā (cap. 1.1-9). Mamīda t'ēepai āra itria bi k'isia awara-awaraa p'anapata perā, chik'inia p'anada-ee (caps. 1.10-4.21). Ichiaba āra itria bi āchi t'āide p'ek'au oopataarā ichiak'au bipata perā māik'aapa charraarā-maa nepira ateepata perā, t'āri auk'a bidai k'āyaara Cristopa k'inia bik'a (caps. 5-6). Jara bi sāga miak'āi p'anihā p'anapataadaipia bi (cap. 7) māik'aapa sāga p'anapataadaipia bi ijāadak'aa beerā āchi ik'aawa p'anapataarā ome (caps. 8.1-11.1). P'anau bi Corintodepemaarāpa iidi pēidap'edaa, k'awa k'inia p'anadak'āri sāga oodaipia bi chip'edaidak'āri it'aa t'ipataadait'ee (cap. 11.2-16). Ichiaba jara bi ijāapataarā nek'opatade Cristo piuda k'irāpadak'āri (cap. 11.17-34); sāga p'anapata wāara chik'inia iru p'anapataarā (cap. 13) māik'aapa Tachi Ak'ōre Jaurepa ijāapataarāmaa ne-inaa oopiparide (caps. 12 y 14). Jara bi k'āata jara k'inia bi Jesús piup'eda chok'ai p'irabaida irude ijāapataarā-it'ee (cap. 15). T'ēepai jara bi sāga p'arat'a p'edaipia bi awaraa ijāapataarā k'aripadait'ee māik'aapa ichia k'isia iru bi ooit'ee (cap. 16).

Salude pēida

1 Mi, Pablo, tachi ipema Cristo k'aurepa Sóstenes ome na k'art'a p'āruta. Tachi Ak'ōrepa k'inia bada perā, mi jirit'eraji Jesucristopa pēimerā ichi ūraa jarateede. ² Mia na k'art'a p'āru parā ijāapataarāmaa Corinto p'uurude p'ani. Parāpa Jesucristode ijāa p'aneedak'āri, Tachi Ak'ōrepa parā awara biji ichideerā p'aneedamerā. Māga oopari jōmaweda na p'ek'au eujādepemaarā ome, Jesucristomaa it'aa t'īdak'āri. Māgā Tachi Poro Waibia Jesucristo āra Poro Waibia pai ichiaba. ³ Mia k'inia bi Tachi Ak'ōrepa māik'aapa Tachi Waibia Jesucristopa parā pia ak'i p'anadamerā. Māgā k'āiwee p'anapataadait'ee.

Tachi Ak'ōrepa Cristode ijāapataarā pia ak'i bapari

⁴ Ichita Tachi Ak'ōremaa it'aa t'ī bak'āri parā pari, mia jarapari: “Ak'ōre, pi t'āri pia bi Jesucristode ijāapataarā pia ak'ipari perā.”

⁵ Cristode ijāa p'ani k'aurepa Tachi Ak'ōrepa ne-inaa jōmaade parā Corinto pidaarā k'aripaji. Pia pedeeppi iru ūraa jarateedamerā. Ichiaba poro wēsaapiji k'awaadamerā irua oopi k'inia bi ichide ijāapataarāmaa. ⁶ Tachi Ak'ōrepa māga ooda perā, parāpa waapiara Cristode ijāajida, taipa naaweda jarateedap'edaa k'āyaara. ⁷ Ma awara Tachi Ak'ōrepa ma jōma ooda perā parā-it'ee, parāpa oodai ne-inaa jōmaweda iru

Jaurepa oopi bik'a ichideerāmaa, Tachi Waibia Jesucristo cheit'ee ewari ni p'ani misa. ⁸Tachi Ak'õrepa parā pia ak'i bapariit'ee Cristo cherumaa, ma ewate iru k'aurepa parā k'achia wēe p'anadamerā. ⁹Māga ooi't'ee ichia jaradak'a oopari perā. Parā jiriji ichi Warra Jesucristo ome araa p'anapataadamerā.

Ijāapataarā k'isia awara-awaraa p'anadap'edaa

¹⁰⁻¹¹Ma jara aupada jōmaweda wāara mīda, Cloe tedepemaarāpa mimaa k'awapijida parā nepirade para bi, auk'a k'isiada-e p'anadairā. Īpemaarā, Tachi Waibia Jesucristopa mi pēida perā, jūrīti mi ūraa! T'ari auk'a p'anapataati, aupedeeda-ee, Cristode ijāapata perā. Ōoti irua oopi bik'a ichideerāmaa. ¹²Nāga mīmaa nepirijida. Ijāapataarā ūk'uruurāpa māgapata: "Mi Pablo eere bi"; awaraarāpa: "Mi Apolo eere bi"; awaraarāpa: "Mi Pedro eere bi"; jōdee apemaarāpa: "Mi Cristo eere bida" apata. ¹³Cristopa ichide ijāapataarāmaa māgā awara-awaraa k'isiapik'aa. Mi, Pablo kurusode piu-e paji parā pari, p'ek'au k'achia wēpapiit'ee. Parā poro choopidak'ari, mi t'ide poro chooda-e paji. ¹⁴Mi o-ia bi Tachi Ak'õre k'irapite parādepema Crispo māik'aapa Gayo aupai poro chooda perā. ¹⁵Māgā mia chok'ara-ee poro chooda perā, parādepema apidaapa p'oyaa jarada-e mi t'ide poro choopiji. ¹⁶Ichiba Estēfanās te pidaarā poro chooji. Māgiirā awara mia waa k'irāpa-e. ¹⁷Cristopa mi pēi-e paji poro choode. Jip'a ichia ooda māik'aapa ūraada jarateedeta pēiji. Māgī ūraa mia k'isia k'awaa pik'a jaratee-e, ijāadamerā mi pedee wēsaa jaratee bipa. Ma k'āyaara t'ari pia jarateepari k'awaadamerā Jesucristo kurusode piuji eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atait'ee.

Tachi Ak'õre jōmaarā k'āyaara k'isia k'awaara bi

¹⁸Māgī jarateeda maarepida ūri k'iniada-e p'ani Cristode ijāadak'aa beerāpa, āchiit'ee māgī jarateepataarā pariatua pedee p'anadairā. Mamīda tachi ijāapataarāpa māgī jarateeda ūridak'ari, p'ek'au k'achia oo k'iniada-e p'anapata, k'awa p'anadairā Cristopata tachi ma o k'achiadeepa k'aripa atapari. ¹⁹Māga k'awa p'ani Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade jara bairā:

'Mia ak'ipiit'ee na p'ek'au eujādepema k'isia k'awaa beerāda apata wāara māga p'ani-e, āchia k'isia iru p'anik'a mia oopi-e pak'ari.' (Is 29.14)

²⁰Tachi Ak'õrepa māgī p'ādade nāga jara k'inia bi. Eperāarā ĩrapemaarāk'a, poro wēsaa p'ani jida māik'aapa pedee wēsaa pedee p'ani jida, k'isia k'awada-ee pik'a p'ani Tachi Ak'õre k'irapite, iru jōmaarā k'āyaara k'isia k'awaara bapari perā. ²¹Tachi Ak'õre māga bapari perā, na p'ek'au eujādepemaarāpa iru p'oyaa k'awada-e āchi k'isiadoopa. Maperāpi Tachi Ak'õrepa Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee taimaa jarateepiji, ūk'uruurāpa k'isia p'ani mīda tai k'isia k'awada-ee p'ani. Mamīda chi ijāarutaarā taipa jarateepatade o k'achiadeepa uchiadait'ee.

²²Judiorāpa taipa jarateepata ūri k'iniada-e p'ani, ak'i k'inia p'anadairā ne-inaa Tachi Ak'õrepa oorū eperāarāpa p'oyaa oodak'aa. Jōdee judio-eerāpa ūri k'iniada-e p'ani, k'isia k'awaa bipa jarateedata jiri p'anadairā. ²³Mamīda tāipata jarateepata Cristo kurusode piuda p'ek'au k'achia wēpapiit'ee, judiorāpa ijāadaamaa p'ani pijida māik'aapa judio-eerāpa ichiaba ijāa k'iniada-e p'ani pijida, tachi k'isiadeepa pariatua jarateedai jīak'aapa. ²⁴Taipa māga jarateepata k'awa p'anadairā Tachi Ak'õrepa jiri-maa bi judiorā māik'aapa judio-eerā paara Cristode ijāadamerā. Irude ijāadak'ari, k'awa p'aneepata iruata k'awapipari Tachi Ak'õrepa k'isia iru bi māik'aapa oopi-

pari Ak'õrepa oopi k'inia bik'a eperāarāmaa. ²⁵ Tachi Ak'õrepa māga k'isia iru baji na p'ek'au eujādepemaarāpa k'isia p'ani mīda irua ne-inaa pariatua ooji Cristo pi-upik'āri. Tachi Ak'õrepa Cristo peedap'edaarā ome p'oyaa-e pajida apata. Mamīda irua māga oopik'āri, ak'ipiji ichi wāara jōmaarā k'āyaara k'isia k'awaara bapari māk'aapa ak'ipiji ne-inaa jōma p'oyaa, mágá tachi o k'achiadeepa k'aripa atada perā.

Tachi Ak'õrepa eperāarā jirit'erada

²⁶ Īpemaarā Cristo k'aurepa, k'isiatī parā p'anapatap'edaade, Tachi Ak'õrepa parā jirii naaweda. Parā t'āide Tachi Ak'õrepa eperāarā jirik'āri ichide ijāadamerā, chok'ara jiri-e paji nāgee: k'isia k'awaa beerā na p'ek'au eujādepemaarāpa jiripatak'a; p'arat'ara beerā maa-e pirā eperāarā poro waibiarā. ²⁷ Māgeerā jirit'erai k'āyaara, Tachi Ak'õrepa jirit'eraji eperāarā mak'iaara k'isia k'awada-ee beerā, na p'ek'au eujādepema k'isia k'awaa beerā k'ira nejasia p'aneedamerā ūridak'āri irua jarapida mairāmaa. Ichiaba jirit'eraji eperā jip'arā, na p'ek'au eujādepema poro waibiarā k'ira nejasia p'aneedamerā ūridak'āri irua oopi bi mairāmaa. ²⁸ Jirit'eraji na p'ek'au eujādepema eperāarā chupiria beerāda apata. Māga ooji ak'ipiit'ee pipiara bi Cristode ijāaru, k'isia k'awaa bai k'āyaara, p'arat'ara bai k'āyaara māk'aapa eperā waibia bai k'āyaara. ²⁹ Māga ooji Tachi Ak'õrepa, apida audua p'ananaadamerā ichi k'irapite. ³⁰ Tachi Ak'õre jōmaarā k'āyaara k'isia k'awaara bapari perā, tachimaa k'awaapiji Cristopa ooda tachi k'aripait'ee atuanaadamerā. Cristopa tachi neto pik'a ataji uchiadamerā p'ek'au k'achia jua ek'ariipa. Māpai irude ijāadak'āri, Tachi Ak'õrepa tachi awara biji araa p'anapataadamerā iru ome. Mágá p'ek'au k'achia wēe p'aneejida Tachi Ak'õre k'irapite. Ma awara mágá Cristopa tachimaa k'awapiji Tachi Ak'õrepa oopi k'inia bi. ³¹ Maperāpi Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade jara bi: 'Eperāpa jara k'inia bi pirā ichiata ne-inaa k'awaara bi awaraarā k'āyaara, māga jaraipia bi ichia k'awaa bairā Tachi Ak'õrepa iru pia ak'i bapari.' (Jer 9.23-24)

K'isia k'awaa bipa ichi k'iradoopa apida Cristode ijāapi-e pai

2 Īpemaarā, mi parāmaa wāk'āri, jarateeki Tachi Ak'õrepa jara pēida; irua naaweda k'isia iru bada ooit'ee Cristo piuda k'ap'ia. Māga jaratee-e paji poro wēsaa bipa jarateeparik'a maa-e pirā k'isia k'awaa bipa jarateeparik'a. ² Ma k'āyaara jarateeki Jesucristo kususode piuda tachi p'ek'au k'achia wēpapiit'ee. ³ Māga jaratee bide mi p'era baji, parāpa mia jararu ūri k'iniada-e pai jīak'aapa. ⁴ Jaratee-e paji k'isia k'awaa bipa jarateeparik'a, ichi pedee ijāadamerā. Māga-e. Tachi Ak'õre Jaurepata mia jarateeda parāmaa ijāapiji, ichia jōmaweda p'oyaapari perā. ⁵ Ak'õre Jaurepa māga ooji parāpa k'isianaadamerā eperāpa jarateeda k'aurepa ijāa p'ani. Jip'a ijāa p'ani Tachi Ak'õre Jaurepata ijāapida perā.

Tachi Ak'õre Jaurepata k'awapipari ichia k'isia iru bi

⁶ Taipa parāmaa jarateeda-e paji k'isia k'awaa beerāpa jarateepatak'a. Mamīda mágá jarateepata Tachi Ak'õre pipiara k'awa k'inia p'aniirāmaa. Jarateedak'aa ijāadak'aa beerā k'isia k'awaa beerāk'a maa-e pirā ijāadak'aa beerā waibiarāk'a. Āchi piudak'āri, āchia jarateedap'edaa mak'iaara k'irāpadak'aa. ⁷ Āchia jarateepatak'a jarateedai k'āyaara, taipa jarateepachida Tachi Ak'õrepa k'awapida taimaa; ai naaweda ne-inaa eperāarāmaa k'awapi-e pada. K'awapiji ichia k'isia iru bada ooit'ee Jesucristo

k'ap'ia pari na eujā ooi naaweda. Ichiaba k'awapiji jōma ichia k'isia iru bi tachi-it'ee, it'ari panadak'ari. ⁸ Tachi Ak'ōrepa ichia k'isia iru bada k'awapi-e paji eperā waibia beerāmaa, māgiirāpa ijāada-e pada perā. Āchia māga k'awadap'edaa paara, Tachi Waibia kurusode peeda-e pak'aji. K'awak'ajida iru cheji Tachi Ak'ōre k'ira wāree unupide na p'ek'au eujādepemaarāmaa. ⁹ Ma awara tachia k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa māgiirāmaa k'awapi-e paji ichia k'isia iru bi ichide ijāapataarā-it'ee, iru ūraa p'ādade jara bairā:

‘Tachi Ak'ōrepa nāgi ne-inaa k'isia iru bi teeit'ee ichi k'inia iru p'aniirāmaa: ne-inaa eperāārāpa waide unudak'aa; waide ūridak'aa; māik'aapa waide k'isiadak'aa.’ (Is 64.4)

¹⁰ Chonaarāweda Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādak'ari, k'awada-e p'anapachida irua k'isia iru bada. Mamīda Tachi Ak'ōre Jaurepa ne-inaa jōma k'awapari perā, māgi k'isia paara tachimaa k'awapii.

¹¹ Eperāpa ichi k'isia k'awapari ichi t'āridepai. Māga pik'a Tachi Ak'ōre Jaurepa k'awapari Tachi Ak'ōre k'isia. ¹² Mapa tachi ijāapataarāpa Ak'ōrede ijāadak'arāpa k'isiapatak'a k'isiadak'aa. Tachi Ak'ōrepa ichi Jaure pēiji tachimaa k'awapimerā ne-inaa jōma irua ooit'ee bi tachi-it'ee Jesucristo k'ap'ia pari. Ak'ōrepa māga oo-e paji tachia ne-inaa pia oopata perā. Jīp'a ooji tachi k'inia iru bapari perā. ¹³ Maperā taipā jarateedak'aa tachi k'isiadoopa. Jīp'a Tachi Ak'ōre Jaurepa jarateepi bik'a jarateepata. Māga ūridak'ari, ijāapataarāpa k'awaa wāpata Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bi āchi-it'ee, ichi Jaure āchi ome bapari perā.

¹⁴ Mamīda ijāadak'aa beerāpa māga ūri k'iniadak'aa, āchi-it'ee tachi k'isiadoopa pariatua pedee p'anadairā. Ma awara āchia Tachi Ak'ōre k'isia p'oyaa k'awadak'aa, Tachi Ak'ōre Jaure wēe p'anapata perā. ¹⁵ Tachi Ak'ōre Jaure iru p'aniirāpa ne-inaa jōma ak'idai k'awaadait'ee pia wa k'achia Tachi Ak'ōre k'irapite. Māga oodai Ak'ōre Jaurepa āra k'aripapari perā. Jōdee Tachi Ak'ōre Jaure wēe beerāpa māgā p'oyaa ooda-e. Ma awara āchia p'oyaa k'awada-e p'ani Tachi Ak'ōre Jaure tachi ijāapataarā ome bapari wa māga-e, iru Jaure wēe p'anadairā. ¹⁶ Tachia k'awa p'ani ijāadak'aa beerāpa Tachi Ak'ōre net'aa p'oyaa k'awadak'aa, iru Ūraa p'ādade jara bairā: ‘¿K'aipa k'awaaima Tachi Ak'ōre k'isia māik'aapa k'aipa iru ūraaima? Iruata ne-inaa jōma k'awapari.’ (Is 40.13)

Mamīda māga-e tachi ijāapataarā ome. Tachiata k'awaadai Tachi Ak'ōre k'isia, iru Jaurepa tachi k'isiapipari perā Cristopa k'isia bik'a.

Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepataarā auk'a mimiapata iru-it'ee

3 Īpemaarā, k'irāpāti mia jaratee nipada parā ome bak'ari. Ara nawepa ichi warra chai ewaa t'odamaa chik'o k'opi-e bik'a, chik'o waide p'oyaa k'o-e bairā, māga pik'a mia jaratee-e paji Tachi Ak'ōre Jaure taarā iru beerāmaa jarateeparik'a. Māga oo-e paji parā at'ari pia ijāada-e p'anadap'edaa perā. ² Maperāpi nawepa ichi warra chai jutopiparik'a chik'o waide p'oyaa k'o-e bairā, māga pik'a mia jīp'a jarateepachi Cristo piuda eperāārāpa p'ek'au k'achia oopata wēpapiit'ee. Jaratee-e paji jōma irua k'isia iru bi tachi-it'ee, k'awa bada perā parāpa waide māga p'oyaa k'awada-e pai. ³ Māga p'ani pāchia oo k'iniata oo p'anadairā, Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi k'inia bi ooda-ee. Iru Jaurepa jarateepi bik'a oodai k'āyaara, aupedeepata, Tachi Ak'ōrepa jarateepataarā pēida audú k'ia p'anadairā. ⁴ ¿Jara p'ani-ek'ā: “Mi Pablo eere bi” maa-e pirā “Mi Apolo eere bi”? ¿Parā ijāadak'arāk'api k'isia p'ani!

⁵ Mi, Pablo Apolo ome eperāarā poro waibiarā-epi; jīp'a Tachi Ak'ōre mimia oopataarā, parāmaa jarateedap'edaa Cristode ijāadamerā. Taipa Cristopa oopidak'a jarateejida. ⁶ Eperāpa ichi eujāde ne-uuparik'a, mia naapiara parāmaa jaranaji Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. Māpai ne-uu ak'iparipa ooparik'a, Apolopa waapiara jarateepachi k'awaadamerā Tachi Ak'ōrepa parāmaa oopi k'inia bi. Mamīda Tachi Ak'ōrepa ne-uu jōmaata waripiparik'a, iruata taipa jarateedap'edaa parāmaa ijāapiji. ⁷ Ne-uuparipa māik'aapa ne-uu ak'iparipa ma ne-uuda p'oyaa waripidak'aa. Maperā ma ne-uuda waripipari āra k'āyaara waibiara bi. Māga pik'a Tachi Ak'ōre waibiara bi tai jarateepataarā k'āyaara, irua aupaita eperāarā-maa ijāapipari perā. ⁸ Ma ne-uupari ma ne-uu ak'ipari ome auk'a mimiapachida chaumerā. Māga pik'a tai mimiapataarāpa auk'a jarateepata eperāarāpa Tachi Ak'ōrede ijāadamerā. Mamīda Tachi Ak'ōrepa tai chaachaa p'aait'ee ichia k'inia bik'a, taipa oodap'edaa pari. ⁹ Tai ma mimiapataarāk'ata p'ani. Jōdee parā ma ne-uudāk'ata p'ani. Mamīda Tachi Ak'ōreta ma eujā chipari. Parā ijāapataarā ichiaba te choma pik'a bi; te Tachi Ak'ōrepa oopimaa bi ichi mimiapataarāmaa. ¹⁰ Tachi Ak'ōrepa k'inia bada perā, mi pēiji ma te choma ewaa oomerā. Maap'eda awaraarā mi t'ēe chejida ne-inaa awaraa parāmaa jarateede. Mamīda pia jarateedaipia bi. ¹¹ Mīa māga jara bi Tachi Ak'ōrēpata ichi Warra Jesucristo bida perā ma te choma te basak'a bamerā. Irua aupaita tachi o k'achiadeepa k'aripa atai. Mapa apidaapa awaraa basa jiridaik'araa bi. ¹² Ma basade te oodai nāgi net'aa pi-ia bidee: nēdeee, p'arat'adee, wa māu pi-iadee. Maa-e pirā ma te oodai pak'urudee, p'ūajara p'oo bidee wa siadee. ¹³ Mamīda Ak'ōre ewari waibia ewate irua ma te oopataarāpa oodap'edaa ak'iit'ee māik'aapa jarait'ee pia wa k'achia. Pia jarait'eera, irua taipa oodap'edaa chaa māik'aapa jarateedap'edaa chaa ak'iit'ee. Ma ewate ma ne-inaa jōmaweda t'ipitaude wāyaait'ee. ¹⁴ Cristopa taimaa oopida māik'aapa jarateepida paa-e pait'ee. Chooit'ee. Tachi Ak'ōrepa māgi pia ak'iit'ee māik'aapa māgi pari teit'ee ichia k'isia iru bi teit'ee Cristopa oopidak'a oodap'edaarāmaa. ¹⁵ Mamīda eperāarāpa āchi k'isiadoopa oodap'edaa maa-e pirā jarateedap'edaa jōma paait'ee wēparumaa. Mamīda net'aa ēt'a atadak'a t'ipitaudeepa, ma jarateepari atua-e pait'ee. Jīp'a beeit'ee Tachi Ak'ōre ome. Mamīda Ak'ōrepa ne-inaa teit'ee pada ichimaa wēe bait'ee.

Tachi Ak'ōrede ijāapataarā iru ték'api p'ani

¹⁶ Tachi Ak'ōre ichi te waibiade baparik'a, ichi Jaure bapari parā ome. Maperā parā iru ték'api p'ani. ¹⁷ Maperā apidaapa parāmaa ijāa amaapiruta pirā Cristode maa-e pirā oo amaapiruta pirā Cristopa parāmaa oopi k'inia bi, Tachi Ak'ōrepa māgi k'achia ooit'ee. Māga ooit'ee, parā jirit'era atada perā ichi-it'ee, ichi te waibiak'a p'anadamerā.

Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a p'anapataadaipia bi

¹⁸ Pāchi itu k'ūrapināati. Parādepema apidaapa k'isiadaik'araa bi āchi k'isia k'awaa p'ani na p'ek'au eujādepema k'isia k'awaa beerāk'a. Ma k'āyaara k'isia k'awa-ee pik'a p'anadaipia bi na eujādepemaarā k'īrapite, Tachi Ak'ōrepa ichi k'isia parā-maa k'awapimerā. ¹⁹ Na p'ek'au eujādepema k'isia k'awaa beerāpa jaradak'āri āchia ne-inaa k'awa p'ani, Tachi Ak'ōre-it'ee āchi k'isiadoopa pariatua pedeeepata. Tachia māga k'awa p'ani iru Ūraa p'ādade jara bairā:

'Tachi Ak'õrepa k'awa bi na p'ek'au eujãdepema k'isia k'awaa beerãpa k'isia iru p'ani chĩara k'ũradait'ee.' (Job 5.13)

²⁰ Ichiaba iru Ūraa p'ãdade jara bi:

'Na p'ek'au eujãdepema k'isia k'awaa beerãpa jõmaweda k'awa p'ani choo-e pait'ee.' (Sal 94.11)

²¹ Tachi Ak'õrepa mãga jara bairã, apida audua p'anadaik'araa bi k'isia p'anadairã áchi eerepema jarateeparita pipiara bi apemaarã jarateepataarã k'ãyaara. Jõmaarãpa parã auk'a k'aripapata, ma-it'ee Ak'õrepa ãra pëida perã parãmaa. ²² Irua mi, Pablo, Apolo mãik'aapa Pedro pëiji taipa Cristopa ooda jarateedamerã. Mãga ooji parã awaraa Cristode ijãapataarã ome pipiara p'anapataadamerã Cristopa k'inia bik'a. Tachi Ak'õrepa na p'ek'au eujã ooji tachi aide p'anapataadamerã. Tachi o k'achiadeepa k'aripa ataji it'aa wãdamerã jai-idaadak'ãri mãik'aapa pipiara p'anapataadamerã na eujãde p'ani misa. ²³ Ma jõma ooji tachi-it'ee, tachi Cristodeerã perã mãik'aapa Cristo iru Warra perã.

Tachi Ak'õre Ūraa jarateepataarã ichiaba Cristo-it'ee mimiapata

4 Parãpa tai Cristo-it'ee mimiapataarãk'a iru p'anadaipia bi, iruata tai jarateede pëida perã Tachi Ak'õrepa k'isia iru bada; ne-inaa eperãarãmaa naaweda jara-e pada. ² Irua tai mágã pëida perã, chok'ek'ee p'anadaipia bi. ³ Parã maa-e pirã awaraarãpa mia ooda mãik'aapa jarateeda ak'i k'inia p'ani pirã k'awaadait'ee pia wa k'achia, ak'idaipia bi. Mia p'ua-e bi. Mamĩda michia pida mia ooda mágã ak'i-e bi. ⁴ Cristopa jarateepidak'a parã t'ãide jarateepachi perã, k'isia p'ua-e bi Tachi Ak'õre k'ĩrapite. Mãga jarak'ãri, jara k'inia-e mia maarepida ne-inaa k'achia ook'aa. Tachi Waibiapata mia oopata ak'iit'ee mãik'aapa jarait'ee pia wa k'achia. ⁵ Mágã mia ooda Cristopata ak'iit'ee perã, ¿sãap'eda taipa oopata ak'i k'inia p'anima parãpa, Cristo cheit'ee ewate pai naaweda? Ma ewate ichiata k'awapiit'ee ne-inaa jõma eperãarãpa waide k'awada-e p'ani; ne-inaa eperãarãpa áchi t'ãridepai k'isia p'anadap'edaa paara, na p'ek'au eujãde nipadak'ãri. Maap'eda ne-inaa pia oodap'edaa pari teeit'ee ichia k'isia iru bi.

⁶ Īpemaarã Cristo k'aurepa, ma jara aupadade k'isiadak'ãri, k'awa p'ani mi Apolo ome ak'idaipia bi Tachi Ak'õre Ūraa p'ãdade jara bik'a, pãchi k'ĩradoopa ak'idai k'ãyaara. Mia mágã jara bi parãpa pedee audua pedeenadamerã pãchi jarateepari ãpite, pedee k'achia pedee p'ani misa awaraarã jarateepari ãpite. ⁷ ¿K'aipa parã bijima chĩara ak'ipataarã? Tachi Ak'õrépata parã k'isia k'awaapipari mãik'aapa ne-inaa oo k'awaapipari. Pãchi k'ĩradoopa mágã oodak'aa. Mãga bita, ¿sãap'eda audua pedeeapatama?

⁸ Parã audua p'anadaik'araa bi. Mamĩda mágã p'ani. Mi-it'ee parã p'arat'ara beerãk'ata p'ani, ne-inaa jõma iru p'anadairã; maarepida faltada-ee. Ma awara nãgaweda reyrãk'ata p'ani Cristo ome. Mapa iru jarateepataarãpa jarateeruta waa ũri k'iniadak'aa. ¿Taawa reyrãk'a p'anak'ajida, tai jida mágã p'anadait'ee auk'a! ⁹ Mamĩda mágã-e. Mi-it'ee Tachi Ak'õrepa tai, ichia jirit'eradaarã, ek'ariara papiji. Eperãarãpa awaraarã peedait'ee p'anik'a jõmaarã taide, mágã pik'a p'ani tai. Jõmaarãpa ak'i k'inia p'anapata jãgĩ eperãarã miapiruta. Mãga pik'a na p'ek'au eujãdepema jõmaarãpa tai chupiria jõni ak'ipata, angeleerãpa paara. ¹⁰ Tai k'ĩra k'awa-ee pik'a p'ani, Cristo-it'ee mimiapata perã. Jõdee parã k'isia k'awaara pik'a p'ani Cristode ijãa p'anida apata perã. Taipa mak'iaara k'awada-e p'ani Tachi Ak'õrepa k'isia iru bi,

tai k'ĩsiadoopa k'ĩsia p'anadairã. Mamĩda parãpa jômaweda k'awa p'anida apata. Jõ-maarãpa parã k'inia iru p'ani, t'ãri pia p'anadairã. Jõdee tai k'ĩra unuamaa iru p'ani, jõmaarã ek'ariara p'anadairã. ¹¹ Taipa Tachi Ak'õre Ūraa jaratee p'aneedak'ãriipa, mata at'ãri jarra oopata mãik'aapa opisia choopata; p'aru sore jĩpata. Ma awara ijãadak'aa beerãpa tai p'ua oopata. Te jida wẽe p'ani, awara ãi jarateede nipapata perã. ¹² Tachi juadoopa mimiapata, iida-ee. Awaraarãpa taimaa ik'achia jaradak'ãri, chõo jiridak'aa. Jĩp'a Tachi Ak'õremaa it'aa t'ĩpata ãchi pari. Tai jiridak'ãri miap-idait'ee, taipa choopata. ¹³ Tai ãpĩte pedee k'achia jaradak'ãri, ãchimaã t'ãri pia pedeeapata. Mamĩda tai k'ĩra unuamaa iru p'anapata. Æchi-it'ee tai ne-inaa mik'iaak'a p'ani. Mãgã tai iru p'anajida. Mata at'ãri mãgã iru p'ani.

¹⁴ Ma et'ewa jarada p'ã-e paji parã k'ĩra nejasiapiit'ee. Ūraait'eeta p'ãji ak'õrepa ichi warra k'inia iru bi ũraaparik'a. ¹⁵ Mia mãga jara bi mi-it'ee parã mi warrarãk'a p'anadairã. Jarateepataarã chok'araarãpa jarateedai Cristopa parãmaa oopi k'inia bi. Mamĩda mia naapiara jarateenaji Cristo parã pari piuda. Mãgã irude ijãajida. Maperãpi mi parã ak'õrek'a bi. ¹⁶ Maperã oodaipia bi mia oo bik'a.

¹⁷ Mapa Timoteo pẽiru parã k'aripanamerã. Iru mi warra k'iniak'a ichiaba, mia naapiara jarateeda perã Cristo iru pari piuda. Irua oopari Cristopa oopi bik'a. Mapa iru parãmaa pẽiru, k'irãpapimerã mi sãga bapari Cristo jua ek'ari. Mia oopari Cristopa oopi bik'a mãik'aapa ijãapataarã para bee chaa jarateepari jõmaarãpa mãga oodamerã.

¹⁸ Parãdepema ũk'uru audua p'ani k'ĩsia p'anadairã mi waa parãmaa wã-e. Mamĩda mãga-e. ¹⁹ Ak'õrepa k'inia bi pirã, mak'iara taarã-e jãmaa wãit'ee. Pak'ãri, mia k'awaait'ee mãgĩ audua beerãpa jara jõni. Mamĩda ma k'ãyaara waapiara mia nãga k'awa k'inia bi. ¿Æchia oo p'anik'ã wa ooda-e p'ani Cristopa oopi bik'a? ²⁰ Parãpa k'awadaipia bi Cristode ijãa p'anida apataarãpa oodaipia bi irua oopi bik'a. Mãga oodak'ãri, ak'ipipata pedeeapai ijãa k'iniada-e. Jĩp'a p'ana k'inia p'anapata Cristo jua ek'ari. ²¹ Mi parãmaa wãk'ãri, k'ãata k'inia p'anima; itriamerã wa pedee sia pedeemerã?

K'ãata oodaipia bi pariatua p'ek'au oopataarã ome

5 Īrã mia jarait'ee mimaa nepiridap'edaa. Parã t'ãide abaapa ichi nawek'aa chi wẽrak'a iru bi. ĩljãadak'aa beerãpa pida mãgee k'achia oodak'aa! ² Mamĩda parã at'ãri audua p'ani, k'ĩsia p'anadairã Tachi Ak'õre Jaurepa oopi bik'a oo p'ani. Audua p'anadai k'ãyaara, k'ĩsia p'ua p'anadaipia bi mãgĩ k'achia oomaa bairã parã ijãa-pataarã t'ãide. Ma eperã pãchi ik'aawaapa ãyaa pẽidaipia bi. ³ Mi parã ome ba-e pait'ee mĩda, mi k'ĩsia parã ome bait'ee. Tachi Waibia Jesupa mimaa k'awapiji k'ãata oodaipia bi ma eperã ome. ⁴ Mapa mi k'ĩsia aupai bait'ee mĩda parã ome, irua auk'a mãga k'awapiit'ee parãmaa chip'edaidak'ãri irumaa it'aa t'ĩdait'ee. ⁵ Jõma ijãapataarã see nĩbak'ãri, ma eperã pãchimãĩipa ãyaa wãpĩti, Satanapa iru k'ap'ia k'achia ooyaa bi miapimerã maa-e pirã piupimerã. Mãgã Tachi Ak'õrepa iru jaure it'aa ateei Tachi Waibia Jesús cheit'ee ewate.

⁶ Audua p'anadaik'araa bi ma k'achia oomaa bi misa parã t'ãide. Jõmaarãpa nãgĩ pedee k'awa p'ani: "Levadura ma-ãriipa pan masa jômaweda waridaipari."

⁷ Tai judiorãpa Pascua fiesta oodai naaweda, levadura jômaweda iru p'ani tai tede bat'ak'oopata, ma fiestade pan levadura wẽe k'odait'ee. Mãga pik'a parãpa p'ek'au k'achia jômaweda unu p'ani parã t'ãide oo amaadaipia bi, k'achia wẽe p'anadait'ee

Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a. Wāara parā p'ek'au k'achia wēe p'ani Tachi Ak'õre k'irapite, Cristo piuda perā pāchia p'ek'au k'achia oopata wēpapiit'ee. Pascua fies-tadepema oveja chak'ek'a bi piuji Tachi Ak'õrepa tachi miapinaamerā tachia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. ⁸ Cristo māgá piuda perā, p'anadāma irua oopi bik'a. Api-daapa k'achia oodaik'araa bi Cristode ijāadai naaweda oopatap'edaak'a. Ma k'āyaara k'ira jīp'a p'anapataadaipia bi māik'aapa wāarata jarapataadaipia bi.

⁹ Mia naaweda k'art'a p'ādade jaraji k'õp'āyo meraanaadamerā wēraarā maa-e pirā imik'iraarā pariatua p'ek'au ooyaa beerā ome. ¹⁰ Māga jarak'āri, jara k'inia-e baji āyaa p'aneedamerā nāgee ijāadak'aa beerā ik'aawaapa: pariatua p'ek'au oopataarā; p'arat'a waapiara iru p'ana k'inia p'aniirā; nechiapataarā maa-e pirā awaraa ak'õre waibia apatade ijāapataarā. Māgeerā ik'aawaapa āyaa p'aneedap'edaa paara, ichita uchiadait'ee paji na p'ek'au eujādeepa. ¹¹ Nāgí p'ārupa mia jarait'ee k'āata jara k'inia baji apema k'art'ade. K'õp'āyo meraanāati ijāapataarāda apata mīda, nāga oopataarā ome: pariatua p'ek'au ooyaa beerā; p'arat'a waapiara iru p'ana k'inia p'aniirā; awaraa ak'õre waibia apatamaa it'aa t'ipataarā; awaraarā āpite ik'achia jarapataarā; it'ua toyaa beerā maa-e pirā nechiapataarā ome. Māgeerāmaa p'asianāati māik'aapa pāchima chepināati. Nek'ode paara t'iudaik'araa bi māgeerā ome. ¹²⁻¹³ Māga jara bi Tachi Ak'õrepa tachi bi-e pada perā ijāadak'aa beerāpa oo p'ani ak'idamerā. Ichiata mairāpa oopatap'edaa ak'iit'ee māik'aapa āchi miapiit'ee. Mamīda tachia ak'idaipia bi awaraarāpa oo p'ani tachi ijāapataarā t'āide, ijāadak'aa beerāk'a p'anaruta pirā. Maperāpi parāpa chi k'achia ooyaa beerā āyaa wāpidaipia bi pāchi ik'aawaapa, Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade jara bik'a:

'Jēret'āati chi k'achia ooyaa beerā pāchi ik'aawaapa.' (Dt 17.7)

Ijāapataarā nepirade p'anadak'āri

6 Īrá mia jarait'ee k'āata oodaipia bi parā nepirade p'anadak'āri. Parādepema nepira iru bak'āri awaraa ijāapari ome, ijāadak'aa beerā charraarāmaa wāik'araa bi. Ma k'āyaara ijāapataarāmaa wāipia bi. ² ¿Parāpa k'awada-e p'anik'ā tachi Cristo ome araa p'aniirāpa iru pari ak'idait'ee ijāadak'aa beerāpa ne-inaa oopatap'edaa jaradait'ee pia wa k'achia? Māga bita, ¿sāap'eda p'oyaa ak'ida-ema ijāapataarā nepira mak'iara waibia-e bita parā t'āide? ³ ¿K'awada-e p'anik'ā tachia ichiaba angeleerā ak'idait'ee? Māga pirā, ĵirapema nepira pāchi pitapai ak'idai! ⁴ Māgá parā awaraa ijāapataarā ome nepirade baaidak'āri, charraarā ijāadak'aa beerāmaa wāдай k'āyaara, wādaipia bi charraarā ijāapataarāmaa. ⁵⁻⁶ Nāgí jararupa parā k'ira nejasi-api k'inia bi. ¿Pia bik'ā chōopik'a para bait'ee pāchi pitapai, ma awara māgee charraarā k'irapite wādait'ee? ¿Apida parādepemapa ijāapataarā nepira p'oyaa ak'ida-ek'ā?

⁷ ¿Parā māgá chōo pik'a para bairā, k'achia oomaa p'ani! Ma k'āyaara piara bak'aji awaraarāpa parā nepirade baaididamerā. Maa-e pirā piara bak'aji awaraarāpa parā k'ūraderā. ⁸ Mamīda māga-e. ¿Parāpata nepira ĵiripata awaraarā ome māik'aapa awaraarā k'ūrapata, parā ĵipemaarā mīda Cristo k'aurepa!

⁹ ¿Parāpa k'awada-e p'anik'ā k'achia oopataarā wāda-e pait'ee Ak'õre eujādee ichideerā ome? K'irak'aupai ijāadak'aa beerāk'a p'anadai, nāgeerā wādak'aa perā Tachi Ak'õre eujādee: prostitutaarā; it'aa t'ipataarā awaraa ak'õre waibia apatamaa; miak'āi p'aniirā awaraarā ome k'āipataarā; imik'iraarā awaraa imik'iraarā ome k'āipataarā, imik'ira wēra ome k'āi bik'a; ¹⁰ nechiapataarā; p'arat'a waapiara iru

p'ana k'inia p'aniirā; it'ua toyaa beerā; ik'achia jarapataarā awaraarā āpite maa-e pirā k'ūrayaa beerā awaraarā net'aa atadait'ee. ¹¹ Ijāadai naaweda, parā ūk'uru māgá p'anapachida. Mamīda Tachi Waibia Jesucristode ijāadak'āri, iru piuda k'aurepa Tachi Ak'ōrepa wēpapiji parāpa p'ek'au k'achia oopatap'edaa. Ichiaba parā awara bijī ichi-it'ee, ichi Jaure pēik'āri parā ome bapariimerā māik'aapa oopimerā Cristopa oopi k'inia bik'a. Māga ooji parā ichi k'īrapite p'ek'au k'achia wēe p'anadamerā.

Tachi Ak'ōrepa ijāapataarā k'ap'ia awara bida ichi-it'ee

¹² Eperāarāpa jarapata: “Ne-inaa jōma ooi michia oo k'inia bik'a.” Mamīda ma ne-inaa k'achia bi pirā, maarepida mi k'aripa-e pait'ee. Ne-inaa jōma ooi. Mamīda māga oo k'inia bi k'aurepa mia oo-e pirā Cristopa oopi bik'a, ma ne-inaa jua ek'ari bapariit'ee, Cristo jua ek'ari bai k'āyaara. ¹³ Ichiaba jarapata: “Chik'o iru p'ani k'odait'ee māik'aapa bi iru p'ani ma chik'o aide banamerā.” Mamīda na ewari Tachi Ak'ōrepa ma omee weda jōpiit'ee. Wāara Tachi Ak'ōrepa bi ooji chik'o aide banamerā. Mamīda tachi k'ap'ia oo-e paji pariatua p'ek'au oodamerā. Jīp'a ooji ichi Jaure ma k'ap'iade bapariimerā māik'aapa tachia oodamerā Cristopa oopi bik'a. ¹⁴ Maperāpi Tachi Ak'ōrepa tachi k'ap'ia jōpi-e pait'ee. Ma k'āyaara ichi ewari waibia ewate tachi k'ap'ia chok'ai p'irabaipiit'ee Jesucristo k'ap'ia p'irabaipidak'a. Māgá ooi jōmaarā k'āyaara waibiara bapari perā.

¹⁵ ¿Parāpa k'awada-e p'anik'ā tachi ijāapataarā araa p'aneepata Cristo ome irude ijāadak'āri? Tachi Ak'ōrepa tachi k'ap'ia ooji ichi Jaure aide bapariimerā. Mapa tachi k'ap'ia araa p'anapidaik'araa bi prostitutaa ome. ¹⁶ ¿K'awada-e p'anik'ā eperā araa paru pirā prostituta ome, māgí wēra ome eperā apai pik'a paru? Māga k'awa p'ani Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bairā:

‘Māgá eperā omee weda eperā apai pik'a p'aneedait'ee.’ (Gn 2.24)

¹⁷ Jōdee eperā Cristode ijāak'āri, araa beepari iru ome māik'aapa ma eperā jaure apai pik'a beepari Tachi Ak'ōre Jaure ome. T'āri a-ba p'anapata.

¹⁸ Maperāpi p'ek'au oonāati awaraarā ome. Eperāpa awaraa p'ek'au k'achia ook'āri, ichi k'ap'ia araa bapik'aa awaraa eperā k'ap'ia ome. Mamīda awaraa ome p'ek'au ook'āri, ichi k'ap'ia k'achiade baaipipari, ichi k'ap'ia araa bi Cristo ome bipari perā awaraa eperā jua ek'ari, Cristo jua ek'ari bii k'āyaara. ¹⁹ ¿K'awada-e p'anik'ā Cristode ijāadak'āriipa Ak'ōre Jaure tachi k'ap'iade bapari, Tachi Ak'ōre ichi te waibiade baparik'a? Mapa Tachi Ak'ōreta tachi k'ap'ia chipari. ²⁰ Iruata tachi neto pik'a ataji ichi Warra apai iru bada pēik'āri piumerā tachi pari. Mapa parā ichideerā perā, k'achia oo amāati. Māgá ooruta pirā, ak'ipidai wāara oo k'inia p'ani irua oopi bik'a.

Ūraa miak'āidait'ee k'isia p'aniirā-it'ee

7 Īrá mia p'anaut'ee parāpa k'art'a p'ādap'edaade iidi pēidap'edaa. Naapiara iidi jida chisāgita pipiara bi ijāapari-it'ee, miak'āiit'ee maa-e pirā tuu bait'ee. Mi-it'ee piara bi tuu bait'ee. ² Mamīda imik'īra tuu bak'āri, wēraarā ome pariatua p'ek'au oo nipai. Maperā imik'īrapa ichi wēra iru baipia bi; wērapa pida ichi imik'īra iru baipia bi. ³ Imik'īrapa ichi k'ap'ia wāak'aik'araa bi chi wēramaa; wērapa pida ichi-aba ichi k'ap'ia wāak'aik'araa bi chi imik'īramaa. ⁴ Māgá p'anapataadaipia bi wēra k'ap'ia chi imik'īra-it'ee perā māik'aapa imik'īra k'ap'ia chi wēra-it'ee perā. ⁵ Jīp'a Tachi Ak'ōremaa it'aa t'ī k'iniapa pedeeteeruta pirā, ma ewate araa k'āida-e pait'ee.

Māga p'anadak'āri, āra k'ap'ia wāak'adai. Mamīda ai t'ēepai waya k'āidaipia bi, Satanapa k'achia oopiamapa awaraa ome, p'oyaa chooda-e p'anadairā.

⁶ Mia māga k'isia bi. Pāchia jiridaipia bi Tachi Ak'ōrepa oopi k'inia bi parāmaa. ⁷ Mi-it'ee pipiara bak'aji jōmaweda mik'a p'anadamerā. Mamīda k'awa bi Tachi Ak'ōrepa k'aripai ijāpari chaa k'awaamerā miak'āipia bi wa māga-e.

⁸ Mia ūraait'ee imik'ira tuu beerāmaa, wēra tuu beerāmaa māik'aapa p'ētrāa tuu beerāmaa mik'a p'anadamerā. ⁹ Mamīda miak'āi k'inia p'ani pirā, miak'āiti, p'ek'au oo k'inia p'anadai k'āyaara.

¹⁰⁻¹¹ Ichiaba Tachi Waibiapa jarapi bik'a mia jara bi: wērapa ichi imik'ira amaaik'araa bi. Auk'a imik'irapa ichi wēra amaaik'araa bi. Mamīda māga ooruta pirā, miak'āidaik'araa bi awaraarā ome. Ma k'āyaara waya araa padaipia bi āchi naaweda p'anadap'edaak'a.

¹² Irā mia ūraait'ee ijāpataarā miak'āi p'anadap'edaa ijāadak'aa beerā ome, Cristode ijāadai naaweda. Cristopa jaratee-e paji k'āata oodaipia bi. Mamīda mia nāga ūraait'ee. Eperā Cristode ijāaparipa wēra ijāak'aa bi iru bi pirā, amaaik'araa bi, chi wēra iru ome ba k'inia bi pirā. ¹³ Ichiaba wērapa imik'ira ijāak'aa bi iru bi pirā, amaaik'araa bi, chi imik'irapa iru ome ba k'inia bi pirā. ¹⁴ Ijāpari araa bak'āri ijāak'aa bi ome, eperā apai pik'a p'ani. Māga bita, Tachi Ak'ōrepa chi ijāak'aa bi pia ak'ipari ma ijāpari k'aurepa. Māgā ichiaba Ak'ōrepa āchi warrarā pia ak'ipari ma ijāpari k'aurepa. ¹⁵ Mamīda ma ijāak'aa bipa chi Cristode ijāpari amaa k'inia bi pirā, māga oonaapāde adaik'araa bi, iru k'ira unuamaa iru bapiamaapa. Tachi Ak'ōrepa k'inia bi ichideerā k'āiwee p'anapataadamerā. ¹⁶ Jōdee ma ijāaparipa chi ijāak'aa bi pēi k'inia-e bi pirā, chooipia bi. Māga oorū pirā, ai t'ēepai iru k'aurepa māgipa Cristode ijāai. Parā ijāapataarāpa k'awada-e p'ani chisāgī ijāadak'aa beerāpa ijāadai parāpa k'aripapata perā. Tachi Ak'ōrepapai k'awa bi.

Sāga p'anapataadaipia bi ijāada t'ēepai

¹⁷ Irā mia nāga ūraait'ee. Parāpa jiridak'āri Cristopa oopi k'inia bi parāmaa, p'anadaipia bi parā p'anadap'edaak'a Tachi Ak'ōrepa ijāapik'āri. Mia māga jara-teepari ijāapataarā jōmaarāmaa. ¹⁸ Tachi Ak'ōrepa Cristode ijāapiru pirā imik'ira tauchaa iru bi ichi k'ap'iade, ma eperāpa meraik'araa bi ma tauchaa iru bi. Jōdee ichi k'ap'iade tauchaa wēe bi pirā ijāak'āri, tauchaa bipiik'araa bi. ¹⁹ Mia māga jara bi Tachi Ak'ōre-it'ee p'ua-e bairā eperāpa tauchaa iru bi wa wēe bi. Jīp'a Ak'ōrepa k'inia bi tachia oodamerā ichia jara bik'a. ²⁰ Maperā awara baik'araa bi pichi naaweda bada k'āyaara, Tachi Ak'ōrepa ijāapik'āri. ²¹ Esclavo paji pirā ijāa beek'āri, k'īsanāaji pi eperā jua ek'ari bi perā. Jōdee chiparipa pi pēi k'inia bi pirā, k'āiwee uchifaji. ²² Esclavopa Cristode ijāak'āri, at'āri chipari iru bi mīda, esclavo-ee pik'a beepari, Cristopa iru uchia atada perā p'ek'au k'achia jua ek'ariipa. Jōdee esclavo-ee bipa Cristode ijāak'āri, Cristo esclavok'a beepari, irua oopi bik'a oopari perā. ²³ Cristopa parā neto pik'a ataji ichi waa kurusode bat'ak'āri. Māgā ichi piuji parāpa p'ek'au k'achia oopata wēpapiit'ee māik'aapa parā o k'achiadeepa k'aripa atait'ee atua-naadamerā. Maperāpi parā ichideerā. Maperā ōoti irua oopi bik'a, oodai k'āyaara eperāarāpa oopi k'inia p'anik'a. ²⁴ Mapa ipemaarā, mia et'ewa jaradak'a p'anadaipia bi pāchi ijāadai naaweda p'anadap'edaak'a.

Tuu beerāpa iidi pēidap'edaa p'anauda

²⁵ Īrā mia p'anaut'ee tuu beerāpa iidi pēidap'edaa. Mīa p'oyaa jara-e Cristopa jara-pida, irua nāgī jaratee-e pada perā. Mamīda Tachi Ak'ōrepa mi chupiria k'awaap'eda, Cristode ijāapiji māik'aapa iru ūraa mīmaa jarateepiji. Maperā parāpa na ūraa ūridaipia bi. ²⁶ Īrapema ijāapataarā miapi iru p'anadairā, mī-it'ee pipiara bi tuu bait'ee. ²⁷ Wēra iru bi pirā, yiarāa iru baik'araa bi. Jōdee wēe bi pirā, jiriik'araa bi. ²⁸ Mamīda miak'airu pirā, p'ek'au k'achia oo-e bi Tachi Ak'ōre k'īrapite. Ichiaba wēra tuu bīpa imik'īra ataru pirā, p'ek'au k'achia oo-e bi. Mamīda chi miak'airutaarā audú miadait'ee na p'ek'au eujāde p'ani misa. Mapa mīa jara bi pipiara bi tuu bait'ee.

²⁹ Īpemaarā, mīa māga jara bi k'īsia bairā taarā-e Cristo cheit'ee. Māga nī p'anide miak'āi p'aniirā p'anadaipia bi tuu beerāk'a; chi Cristopa oopi bik'a oo p'aniirāk'a. ³⁰ Ma awara t'āri p'ua p'aniirā maa-e pirā o-īa p'aniirāpa k'īsiadaipia bi Cristopa āchima oopi k'inia bi, āchi k'īsiade iru p'ani k'āyaara. Ichiaba ne-inaa neto atapataarāpa k'īrāpadaipia bi āchia net'aa atada ateeda-e pait'ee Tachi Ak'ōre eujādee. ³¹ Ma awara ne-inaa netopataarāpa k'īrāpadaipia bi āchia p'arat'a jitadap'edaa ne-inaa neto pēidap'edaa pari it'aa ateeda-e pait'ee. Ma p'arat'a māik'aapa net'aa jiridai k'āyaara, Cristopa oopi k'inia bi jiridaipia bi, na p'ek'au eujā māik'aapa jōma aide nībi Tachi Ak'ōrepa jōpiit'ee perā.

³² Mīa nāga ūraait'ee k'īsia jōnanaadamerā. Imik'īra tuu bīpa jiripari ooit'ee Cristopa oopi k'inia bik'a. ³³ Mamīda miak'āi bi k'īsia nībapari na p'ek'au eujādepema net'aade māik'aapa chi wēra o-īa bapiit'ee. ³⁴ Māgī imik'īrapa auk'a oo k'inia bairā Cristopa oopi k'inia bi māik'aapa chi wērapa oopi k'inia bi, audú k'īsia nībi chi tuu bi k'āyaara. Ichiaba wēra imik'īra wēe bīpa k'awa k'inia bi Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bi ooit'ee ichi ome. Mamīda chi miak'āi bīpa k'awa k'inia bi chi imik'īrapa oopi k'inia bi, māga ooit'ee chi k'īma o-īa bamerā.

³⁵ Māga jaraji parā k'aripait'ee pia p'anapataadamerā māik'aapa pāchi t'āripa Cristopa oopi bik'a oodamerā.

³⁶ Imik'īra tuu bīpa pedeeru pirā miak'āiit'ee māik'aapa k'ap'īapa choo-e bi pirā wēra wēe bait'ee maa-e pirā ma wēra pedeeteeda t'āri p'uapi k'inia-e bi pirā, miak'āipia bi. Māga ooru pirā, p'ek'au k'achia oo-e bi. ³⁷ Mamīda ichi t'āride miak'āi k'inia-e bi pirā māgī wēra ome māik'aapa k'ap'īapa choo bi pirā, miak'āik'araa bi. ³⁸ Māpai ma miak'āi k'inia bīpa pia k'īsia bi. Mamīda ma miak'āi k'inia-e bīpa pipiara k'īsia bi.

³⁹ Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi wēra miak'āi bīpa awaraa jiriik'araa bi, ichi imik'īra chok'ai bi misa. Jōdee ichi k'īma piuk'āri, pia bi waya jirimerā, mamīda Cristode ijāapari jiriipia bi. ⁴⁰ Mamīda mīa k'īsia bi ma p'ētrāa t'āri o-īara bai miak'āi-ee beeru pirā. Māga k'īsia bi mīa. Mīmaa Tachi Ak'ōre Jaurepa ichiaba k'īsiapipari.

Nechiara ata bidap'edaa ne-inaa juapa ooda k'īrapite

8 Īrā mia p'anaut'ee parāpa iidi pēidap'edaa k'awaadait'ee k'odaipia bi wa k'odaik'araa bi nechiarā ata bidap'edaa primisiak'a awaraa ak'ōre waibia apata k'īrapite. Mamīda māgī p'anau naaweda, k'inia bi parāpa k'īrāpadamerā audua p'anadaik'araa bi k'awa p'anadairā ne-inaa ooda ai k'īrapite it'aa t'īpata Tachi Ak'ōre-e. Audua p'anadai k'āyaara, tachia k'inia iru p'anadaipia bi māgee net'aade at'āri ijāa p'aniirā, Tachi Ak'ōre pia k'awada-e p'anadairā. Māgā oo p'ani pirā, āchi k'aripadai

Tachi Ak'öre pipiara k'awaadamerā. ²Eperāpa k'isia bi pirā ichiata ne-inaa k'awa bi, wāara mak'iaara k'awa-e bi Tachi Ak'örepā ichimaa k'awapi k'inia bi. ³Mamīda eperāpa Tachi Ak'öre k'inia iru bi pirā, Tachi Ak'örepā k'awa bi ma eperā wāara irude ijāapari.

⁴Māgara ¿k'odaipia bik'ā wa k'odaik'araa bi nechiara ata bidap'edaa ne-inaa ak'öre waibia apata k'irapite? Tachi ijāapataarāpa pia k'awa p'ani māgee ne-inaa juapa ooda Tachi Ak'öre-e, ai k'irapite eperāarā it'aa t'ī p'ani mīda, āchi ak'öre waibia jīak'aapa. K'awa p'ani māgee ne-inaa Tachi Ak'öre-e, iru apai perā. ⁵Ijāadak'aa beerāpa ijāapata atanede maa-e pirā ak'örejirude maa-e pirā awaraa ne-inaade, na p'ek'au eujādepema wa pajādepema, āchi ak'öre waibiarā jīak'aapa. (Māga pada paara, “ak'öre waibiarā” chok'ara paraak'aji.) ⁶Mamīda tachi ijāapataarā-it'ee Tachi Ak'öreta Ak'öre Waibia. Ijāapata irua ne-inaa jōmaweda ooji, eperāarā paara. Ma jōmaweda oopiji ichi Warra Jesucristomaa, tachia irude ijāadamerā māik'aapa irua oopi bik'a oodamerā.

K'irak'aupai ne-inaa k'achia oopidai ewaa ijāa p'aniirāmaa

⁷Tachia k'awa p'ani ne-inaa ai k'irapite it'aa t'ipata Tachi Ak'öre-e. Mamīda awaraarāpa waide pia k'awada-e p'ani. Ewaa ijāa p'aniirāpa māgee ne-inaa at'āri iru p'ani āchi naawedapema iru p'anapatap'edaa ak'öre waibia k'a. Maperā āchidepemapa k'oru pirā nechiara awaraarāpa bidap'edaa māgee ne-inaa k'irapite, māg' k'isia p'uadarii, ma nechiara k'orupa māg' ak'öre waibia apata at'āri waawee bai jīak'aapa. Ma awara k'isia p'ua bai waide k'awa-e bairā Cristode ijāa bide pia wa k'achia k'oit'ee māgee nechiara. ⁸Parā, chi k'awa beerāpa māgee ne-inaa Tachi Ak'öre-e, k'awa p'ani Tachi Ak'örepā ma nechiara k'o beerā pipiara beerāk'a ak'i-e pait'ee. Ichiaba ma nechiara k'oamaa beerā ek'ariara beerāk'a ak'i-e pait'ee. Tachi Ak'örepā tachi ijāapataarā jōmaweda auk'a ichideerāk'a ak'ipari. ⁹Mamīda, māga k'awa p'anide, k'irak'aupai k'isia p'uapidai maa-e pirā ne-inaa k'achia oopidai chi māga waide pia k'awada-e p'aniirāmaa. ¹⁰K'isfati nāgide. Chi māga pia k'awa-e bipa parā unuru pirā māgee ne-inaa bimāi nek'omaa p'ani, auk'a k'o k'iniadarii. Māpai k'oru pirā, k'achiade baaii, k'isia bairā ne-inaa k'achia oomaa bi. ¹¹Māgā parāpa ak'ipi k'inia p'anadairā k'awa p'ani māgee ne-inaa Tachi Ak'öre-e, chi waide māga pia k'awa-e bi k'achiade baaipidai. K'irak'aupai pāchi ipemamaa ne-inaa k'achia oopidai, Cristo ichiaba piuda perā iru k'aripait'ee. ¹²Māgā pāchi ipemaarāmaa ne-inaa k'achia oopidak'āri, k'achia oomaa p'ani Cristo k'irapite. ¹³Maperā mi ipema k'achiade baairu pirā ne-inaa k'oparii k'aurepa, māgara mia waa nechiara k'o-e pait'ee. Ne-inaa k'achia oopi k'inia-e bi michi ipemaarāmaa mia nechiara k'o bi k'aurepa.

Pablo pedee ūripataarāpa iru k'aripadaipia bi

9 Ne-inaa jōmaweda ooi michia oo k'inia bik'a. Mamīda jīp'a oo k'inia bi Cristopa oopi bik'a, irua mi ichi ūraa jarateede pēida perā. Awaraa Cristopa jirit'eradaarāk'a, mia ichiaba Tachi Waibia Jesús unuji michi taupa. Parāpa pida Cristode ijāapata, mia parāmaa jarateenada perā irua ooda parā k'aripait'ee. ²Ūk'uruurāpa ijāada-e p'ani mi Cristopa pēida. Māirāpa ak'i k'inia p'ani mia oopata māik'aapa jarateepata mi imiateedait'ee. Mamīda parā t'āidepema mia jara-teeda ijāadap'edaarāpa k'awa p'ani Cristopa mi pēiji, mi k'aurepa Cristo ome araa

p'anapata perā. ³ Chi ijāada-e p'aniirāpa k'awa k'inia p'ani pirā Cristopa mi pēida wa māga-e, parā p'anapata ak'idaipia bi.

⁴ Cristopa mi wāara pēida perā, irude ijāapataarāpa chik'o māik'aapa pania mimaa teedaipia bi. ¿Wāara-ek'ā? ⁵ Awaraa Cristopa pēida eperāarā, Pedropa māik'aapa Cristo ipemaarāpa āchi wēraarā Cristode ijāa p'ani atepata awara āyaa wādak'āri. Māga wādak'āri, ijāapataarāpa āra k'aripapata. ¿Parāpa auk'a mi ome mágā ook'ajida-ek'ā, wēra iru bada paara? ⁶ ¿Pia bik'ā mi Bernabé ome mimi-adamerā chik'o iru p'anadait'ee? ¿Pia-e bak'ajik'ā taipa jarateepata ūirutaarāpa k'aripadamerā?

⁷ ¡K'ísíati! Eperā soldao pak'āri, chik'o māik'aapa awaraa net'aa irumaa pari teepata. Ichiaba eperāpa ne-uuda chauk'āri, ichia madepema pari k'opari. Ichiaba ne-animalaarā wariparipa k'opari ichia wari bidepema. Māgapi p'ani tai jida ichiaba. ⁸ Michi k'ísiaadoopa māga jara-e bi. Tachi Ak'ōre Ūraa Moisemaa p'āpidade ichiaba māga jara bi:

⁹ 'Pak'a it'ai jīnāati trigo t'iamaa bak'āri. Ita-aria k'opíti.' (Dt 25.4)

Tachi Ak'ōrepa māga jarak'āri, pak'a aupai ichi k'ísiaade iru ba-e paji. ¹⁰ Jīp'a tai, ichi mimia oopataarāta, ichi k'ísiaade iru baji, k'inia bairā awaraa ijāapataarāpa tai k'aripadamerā ne-inaa wēe p'anadak'āri. Ne-uupataarāpa ne-uu chauda p'epataarā ome auk'a jita k'inia p'ani āchi mimia pari. ¹¹ Māga pik'a taipa jarateedak'āri Cristopa ooda parā k'aripait'ee, auk'a jita k'inia p'ani chik'o māik'aapa pania parā juadepema. ¹² Awaraarāmaa tee p'ani pirā, ¿ichiaba taimaa teedaipia bi-ek'ā?

Mamīda tachi juadoopa mimiapata, parāmaa ne-inaa iidida-e pait'ee. Māga oopata parāpa k'ísianaadamerā taipa jarateepata ne-inaa falta p'ani atadait'ee. ¹³ Parāpa k'awa p'ani Tachi Ak'ōre te waibiadepema altarmāi mimiapataarāpa māik'aapa ne-animalaarā paapataarāpa k'opata eperāarāpa aneepatadepema paapidait'ee Tachi Ak'ōre-it'ee. ¹⁴ Māga pik'a Cristopa jaraji ichi ūraa jarateepataarāpa ne-inaa jitadaipia bi awaraa ijāapataarā juadeepa.

¹⁵ Mamīda mia parāmaa maarepida iidi-e paji māik'aapa at'āri iidi-e bi. Ma k'āyaara piu baibeei jarrapa parāmaa k'ísiapii k'āyaara mia Cristo mimia oo bi ne-inaa atait'ee.

¹⁶ Mamīda mi pipiara bi-e apemaarā pēida eperāarā k'āyaara, ne-iidi-e bairā. Cristopata mi pēiji ichi ūraa jarateede. Maperāpi mia jarateepari. Waawee bak'aji, jaratee-e pada paara irua oopi bik'a, irua mi miapii jīak'aapa. ¹⁷ Ma awara michi k'inia jarateeda paara, ne-inaa ata k'inia bak'aji na mimia pari. Mamīda māga-e. Mia na mimia oopari Cristopa oopi bik'a. Mapa maarepida mimaa teeda-e p'ani mīda, jīp'a jarateeit'ee, ma-it'eeta Cristopa mi jirit'erada perā. ¹⁸ Mia maarepida parāmaa teepe-e pait'ee. Nāgapai mia k'inia bi. Michi t'āriipa na mimia oo k'inia bi Cristopa oopi bik'a.

¹⁹ Mia jōmaweda ooi Cristopa oopi bik'a, eperāarā esclavo-e perā. Mamīda mi eperāarā esclavok'a padaipari nāga perā. Ba k'inia bi mia jaratee bi ūri p'aniirā p'anapatak'a, ma jaratee bi ūridak'āri, Cristode ijāadamerā. ²⁰ Judiorā t'āide jaratee nipak'āri, ārapa oopatak'a oopari. Ichiaba Moisepa p'ādade jara bik'a oopari. Cristode ijāadak'āriipa mi mágā ūraa p'āda jua ek'ari bi-e mīda, māga oopari ārapa irude ijāadamerā. ²¹ Jōdee judio-eerā t'āide jaratee nipak'āri, oopari ārapa oopatak'a. Mamīda Cristopa oopi k'inia bik'a oopari, ārapa ichiaba Cristode ijāadamerā. ²² Ma awara Cristode pia ijāada-e p'aniirā jarateek'āri, jarateek'aa k'ísia k'awaa bipa jara-

teeparik'a. Ārapa k'isia p'anik'a mia k'isiapari māik'aapa jīp'a jarateepari, ārapa Tachi Ak'ōre pipiara k'awaadamerā māik'aapa waapiara Cristode ijāadamerā. Michi wārumaa māga oo bi, k'inia bairā mia jaratee bi ūirutaarāpa Cristode ijāadamerā. ²³ Ma k'aurepa ijāa p'ani pirā, mi ome auk'a k'awaadai jōmaweda Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bi ichideerā-it'ee.

²⁴ Parāpa k'awa p'ani p'irapataarā p'iradak'āri, jōmaweda isapai p'irapata, ata k'inia p'anadairā ne-inaa teepata chi naapiara panarumaa. Māga pik'a parā p'anadaipia bi, ne-inaa oomaa p'anide Cristopa oopi bik'a. Māgā atadai Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bi teeit'ee Cristode ijāapataarāmaa. ²⁵ Eperā p'irait'ee pak'āri, ichi k'ap'ia pia ak'ipari. Ewari chaa p'irapari iyapaa-e pait'ee apemaarā ome p'irak'āri. P'irapataarā jōmaarāpa māgā oopata, naapiara pana k'inia p'anadairā atadait'ee poro jīra k'irudee ooda; taarā chook'aa bita. Māga pik'a tachia oo k'inia p'ani oo amaa-pata māik'aapa Cristopa oopi bik'a oopata atadait'ee it'aripema poro jīra; Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bi teeit'ee ichideerāmaa; māgī ne-inaa jōk'aa bi. ²⁶ Mapa mia ook'aa p'irapari pariatua p'iraparik'a maa-e pirā boxeo chōoparik'a nāu aupai sīk'āri. Jīp'a t'āripa mia oopari Cristopa oopi bik'a. ²⁷ Michi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia ne-inaa oo k'inia bak'āri, māga oopik'aa nāga perā. Michi k'iniapai oorū pirā, k'ira ne-jasia bait'ee it'ari panak'āri Tachi Ak'ōre k'irapite. Ma awara māga oorū pirā, Cristopa ne-inaa k'isia iru bi teeit'ee ichideerāmaa mimaa tee-e pait'ee, mia awaraarāmaa jaratee baji mīda na p'ek'au eujāde bi misa.

Ūraa it'aa t'inaadamerā awaraa ak'ōre waibia apatamaa

10 Īrā ĩpemaarā, k'irāpapiit'ee sāga chonaarāweda Tachi Ak'ōrepa tachi judiorā chonaarā ak'ipachi. Jīraradeepa āra jōmaweda ak'i bapachi Egiptodeepa uchiadak'āri. Ma awara āra jōmaweda sīapiji Mar Rojo esājīak'a p'oodade. ² Ma jīraradeepa Tachi Ak'ōrepa o jara wāji āramaa Moisés k'ap'ia pari māik'aapa iru k'ap'ia pari āra k'aripaji Mar Rojo siadamerā. Māgā Tachi Ak'ōrepa āra jōmaweda Moisés jua ek'ari bijī, tachi ijāapataarā Cristo jua ek'ari biparik'a ijāadap'eda, poro choop-idak'āri. ³ Ma awara Tachi Ak'ōrepa *maná* pēida it'ariipa jōmaarāmaa k'opipachi ⁴ māik'aapa topiji pania māudeepa uchiapida. Cristo māgī māuk'ata baji, ichideepa uchiapachi perā Tachi Ak'ōre Jaure k'aripade āra wārutamaa. ⁵ Tachi Ak'ōrepa ma jōma oopachi mīda āra k'aripait'ee, ooda-e p'anapachida irua oopi k'inia badak'a. Mapa Tachi Ak'ōrepa perā jōmaweda piupiji, eujā pania wēe bide wāyaarutade.

⁶ Tachia māgī chonaarāpa oodap'edaade k'isiadak'āri, k'awaadaipia bi ārapa oodap'edaak'a k'achia baji Tachi Ak'ōre k'irapite. Mapa k'irak'aupai māgā oodai ārapa oodap'edaak'a. ĩOonaadāma tachia ne-inaa k'achia k'ira t'ādoo oo k'inia p'anik'a! ⁷ It'aa t'īnāati ne-inaa juapa ooda k'irapite, chonaarā ūk'uruurāpa oopatap'edaak'a. Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi:

'Eperāarāpa fiesta oojida ne-inaa juapa ooda k'irapite, ai k'irapite it'aa t'īpata. Ma-it'ee nek'ojida, ne-inaa tojida, maap'eda pēirajida.' (Ex 32.6)

⁸ Ichiaba pariatua p'ek'au oonāati, ma k'aurepa ewari abaade Tachi Ak'ōrepa ārade-pemaarā veintitrés mil k'iniipida perā. ⁹ Ichiaba Tachi Ak'ōre k'īraupināati ārade-pemaarāpa oodap'edaak'a, jaradak'āri Tachi Ak'ōrepa āra p'oyaa pia ak'i-e paji. Maperā Tachi Ak'ōrepa taamaarā pēiji k'aak'oodamerā. Mapa chok'ara piujida.

¹⁰ Ichiaba Tachi Ak'ōre āpite ik'achia pēdeenāati āradepemaarāpa oodap'edaak'a.

Māga oodap'edaa perā Tachi Ak'ōrepa it'ariipa ichi ángel pëiji; māgipa chok'ara peemerā.

¹¹ Tachi chonaarā māgá p'anadap'edaa perā, pia ak'idaipia bi ārapa oodap'edaa, Tachi Ak'ōrepa māgí oodap'edaa p'āpida perā ichi ūraa p'ādade, tachia k'awaadamerā māik'aapa auk'a oonaadamerā, ni p'ani misa na p'ek'au eujā jōru.

¹² Māpai parā t'āidepemapa k'isia bi pirā ichiata oopari Cristopa oopi bik'a, k'irak'aupai ne-inaa k'achia ooi. ¹³ Edaare tachi t'āridepai k'isia p'aneepata ne-inaa k'achia oodait'ee. Ma awara netuarapa k'isiapiari ne-inaa k'achia oodamerā. Māga p'asapari jōmaarā ome. Mamīda māga p'asak'āri parā ome, ijāadaipia bi Tachi Ak'ōrepa k'aripait'ee choodamerā, k'achia ooda-ee.

¹⁴ Maperā, ipemaarā k'iniarā, parāpa k'isiaruta pirā wādait'ee awaraa ak'ōre waibia apata k'irapite it'aa t'ide, jmāgá oonáati! ¹⁵ Parā k'isia k'awaa p'ani. Mapa k'isiadaipia bi mia jara bide k'awaadait'ee seewa maa-e pirā wāara. ¹⁶ ¡K'isíati! ¿K'āata jara k'inia bima tachia oopata, vino todak'āri māik'aapa pan k'odak'āri k'irāpadait'ee Jesucristo piuda tachi pari? Todai naaweda māik'aapa k'odai naaweda, it'aa t'ipata Tachi Ak'ōremaa jaradait'ee iru t'āri pia bi Cristo tachi pari piupida perā. Ma vino todak'āri, k'irāpa p'ani Cristo waa bat'ada k'aurepa, tachi araa p'anapata iru ome. Ichiaba ma pan k'odak'āri, k'irāpa p'ani Cristo k'ap'ia piuda k'aurepa tachi araa p'anapata apemaarā Cristode ijāapataarā ome. ¹⁷ Tachi chok'ara p'ani mīda, māgí pan k'odak'āri, eperā apai pik'a p'anapata Cristo piuda k'aurepa, iru ome tachi chaachaa araa p'anapata perā.

¹⁸ ¡K'isíati! Israel pidaarāpa ne-animalaarā atedak'āri paapidait'ee Tachi Ak'ōre altarmāi, ak'ipipata irude ijāa p'ani. Ma awara māgí ne-animalaarādepema k'odak'āri, ak'ipipata āchi Tachi Ak'ōredeerā. ¹⁹ Ma jaradapa mia jara k'inia-e bi ne-inaa ai k'irapite it'aa t'ipata Tachi Ak'ōrek'a bi. Ichiaba jara k'inia-e bi nechiara ata bidap'edaa ma k'irapite pipiara bi awaraa nechiara k'āyaara. ²⁰ Ma k'āyaara jara k'inia bi Tachi Ak'ōrede ijāadak'aa beerāpa nechiara k'odai naaweda, biruta pirā ne-inaa juapa ooda k'irapite, ak'ipipata māgide ijāa p'ani, tachia Cristode ijāapatak'a. Mamīda māga oodak'āri, wāara ooda-e āchi ak'ōre waibia apata-it'ee. Jip'a oopata netuaraarā-it'ee, māgee ne-inaa juapa ooda k'irapite it'aa t'ipata netuarade perā. Maperā parā wānāati māgí ne-inaa ai k'irapite it'aa t'ipatamaa k'odait'ee nechiara ata bidap'edaa ma ne-inaa k'irapite. Māga ooruta pirā, ak'ipi p'ani araa p'ana k'inia p'ani netuaraarā ome. ¡Mia māga k'inia-e bi! ²¹ ¿Parā araa p'anadaipia bik'ā netu-ara ome? ¡Māgá oodaik'araa bi, Cristo waa bat'ada k'aurepa iru ome araa p'anapata perā! ¿Netuara eere p'aniirā ome k'odaipia bik'ā nechiara netuaramaa teeda? Māga oodaik'araa bi, Cristode ijāapataarā ome araa p'anapata perā iru piuda k'aurepa.

²² ¡Tachi Ak'ōre k'iraupināati omee weda oo k'inia p'anipa! ¿K'isia p'anik'ā Tachi Ak'ōre p'oyaadai, irua parā miapinaamerā?

Apemaarā ijāapataarā ijāa amaapidaik'araa bi

²³ “Michia oo k'iniata ooit'eeda” apata. Mamīda ma ne-inaa k'achia bi pirā, tachia apida k'aripada-e pait'ee. Tachia ne-inaa oodaipia bi jōmaarāpa Tachi Ak'ōre Ūraa pipiara k'awaadamerā māik'aapa oodamerā Cristopa oopi bik'a. ²⁴ Apidaapa ne-inaa oodaik'araa bi ichi-it'ee aupai. Ichiaba ooiopia bi awaraarā k'aripait'ee.

²⁵ Nechiara netodak'āri chi netopatamāi, iidināati māgí nechiara ata bijida ne-inaa k'irapite wa māga-e. K'awaa ataruta pirā ma nechiara ata bidap'edaa ne-inaa

k'irapite, k'isia p'uadarii'tee. ²⁶ Māga iididaik'araa bi Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bairā:

'Na p'ek'au eujā māik'aapa jōmaweda aide nībi Tachi Ak'ōre-it'ee, ichiata ooda perā.'
(Sal 24.1)

²⁷ Tachi Ak'ōre Ūraade māga jara bairā, Cristode ijāak'aa bipa parādepema aba atee k'inia bi pirā ichi temaa nek'ode, māik'aapa pi wā k'inia bi pirā, wāji māik'aapa k'ōji ārapa teeruta. K'isianāaji māik'aapa iidināaji ma nechiara ata bijida ne-inaa k'irapite wa māga-e. ²⁸ Mamīda mama bide awaraapa pimaajai: "Nāgí nechiara ata bijida ne-inaa juapa ooda k'irapite, ai k'irapite it'aa t'ipata". Māga jararu pirā, pia ma nechiara k'oik'araa bi, māgí eperā k'isia p'uapiamaapa. ²⁹ Mia māga jara-e bi pi k'isia p'ua bai jīak'aapa; jīp' achi apemamaa k'isiapiamaapa parāpa k'achia oodai māgí nechiara k'oruta pirā.

Mamīda pia iidii: "¿K'āare-it'ee mia oopia bima awaraarāpa oopi k'inia p'anik'a, āchi k'isia p'ua p'anadairā? ³⁰ ¿Pia-e bik'ā, Tachi Ak'ōremaa gracias jarap'eda k'oit'ee ne-inaa k'ira t'ādoo? Pia bi pirā, ¿mia, sāap'eda ooima awaraapa oopi k'inia bik'a?" Mia jarait'ee sāap'eda māga oodaipia bi. ³¹ Tachia ne-inaa k'odak'āri maa-e pirā todak'āri maa-e pirā ne-inaa awaraa oodak'āri, jōmaweda oodaipia bi Tachi Ak'ōre-it'ee, jōmaarāpa iru waaweedamerā. ³² Mapa parāpa piata oodaipia bi judiorā k'irapite māik'aapa judio-eerā k'irapite māik'aapa awaraa ijāapataarā k'irapite, ne-inaa k'achia oo k'inia p'ananaadamerā parā k'aurepa. ³³ Mia jiripari māga ooit'ee. Ne-inaa oo-e michi-it'ee aupai. Jōma oopari awaraarā k'aripait'ee, ārapa Cristode ijāadamerā. Māgá irua āra o k'achiadeepa k'aripa atai.

11 Óoti mia ooparik'a, mia oopari perā Cristopa jarateedak'a na p'ek'au eujāde nipak'āri.

Sāga oodaipia bi ijāapataarā it'aa t'īdait'ee pak'āri

² Irā mia jara k'inia bi parāpa pia oo p'ani, k'irāpa p'anadairā mi sāga bapari parā ome bak'āri. Mi o-ia bi parā ome, at'āri oopata perā mia jarateedak'a. ³ Mamīda k'inia bi parāpa pipiara k'awaadamerā Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Cristo iru jua ek'ari bi māik'aapa imik'iraarā Cristo jua ek'ari p'ani māik'aapa wēraarā āchi imik'iraarā jua ek'ari p'ani. ⁴ Maperā parā ijāapataarā chip'edaidak'āri, imik'irapa ichi poro wāk'aik'araa bi it'aa t'īmaa bak'āri maa-e pirā Tachi Ak'ōrepa jarapiru jaramaa bak'āri. Ichi poro wāk'aru pirā, ak'ipiit'ee ichia waawee-e ichi poro waibia Cristo. ⁵ Jōdee wērapa ne-inaa ichi porode jīpia bi, it'aa t'ik'āri maa-e pirā Tachi Ak'ōrepa jarapiru jarak'āri. Ichia wāk'apari jī-e bi pirā, ak'ipii ichi imik'ira waawee-e bi. Ma awara awaraarāpa māgí wēra ak'idak'aa pait'ee wēra piak'a, wēra poro wēpida pia ak'idak'aa perā. ⁶ Māgí ijāapari wērapa ichi porode ne-inaa wāk'apari jī k'inia-e bi pirā, ¿pipiara bak'aji-ek'ā ichi puda jida t'īpit'aamerā maa-e pirā wēpit'aamerā, wēra k'achia beerā ome oopatak'a? Mamīda k'ira nejasia bi pirā māgá bait'ee jōmaarā k'irapite, māgara puda t'īpiik'araa bi. Ma k'āyaara ne-inaa wāk'apari ichi porode jīpia bi.

⁷ Pia jarait'eera, imik'irapa ichi poro wāk'aik'araa bi ichi Tachi Ak'ōre k'irak'a bairā māik'aapa ichi Tachi Ak'ōrepa bida perā na p'ek'au eujāde nībi poro waibia bamerā. Jōdee wērapa ichi poro wāk'aipia bi ak'ipiit'ee imik'ira ichi poro waibia. ⁸ Mia māga jara bi Tachi Ak'ōrepa eperā ook'āri, imik'ira naapiara ooda perā, maap'eda wēra ooji māgí imik'ira orrodeepa. ⁹ Tachi Ak'ōrepa māgí imik'ira oo-e paji wēra k'aripamerā;

jīp'a wērata ooji imik'īra k'aripamerā. ¹⁰ Maperā wēra Cristode ijāapari pirā, ichi poro wāk'aipia bi. Māga ook'āri, ak'ipari Tachi Ak'ōre k'īrapite māik'aapa iru angeleerā k'īrapite, ichi bapari imik'īra jua ek'ari māik'aapa Cristo jua ek'ari.

¹¹ Mamīda Cristode ijāadak'āri, wēra imik'īra ome auk'a p'ani Tachi Ak'ōre k'īrapite. Mapa chik'aripa p'anapataadaipia bi. ¹² Tachia k'awa p'ani mǎgá auk'a p'ani omee weda uchiadap'edaa perā Tachi Ak'ōre juadeepa. Chi naapema wēra uchi-aji chi naapema imik'īradeepa. Mamāik'aapata imik'īraarā uchiapata wēraarādeepa t'odak'āri.

¹³ Māpai, parāpata ak'idaipia bi k'awaadait'ee pia bi wa pia-e bi ijāapari wēra ne-inaa wāk'apari wēe porode it'aa t'īmerā Tachi Ak'ōremaa. ¹⁴ Ma awara pāchia oopatade k'īsiadak'āri, k'awa p'ani pia-e bi imik'īra puda waree bamerā. ¹⁵ Jōdee wēra puda waree bak'āri, k'īra wāree unupata. Mamīda Tachi Ak'ōrepa mǎgá waripi-e paji k'īra wāree aupai ak'idamerā; jīp'a ak'ipiit'ee wēra ichi imik'īra jua ek'ari bi. ¹⁶ Apidaapa mia jara aupada ijāa k'iniada-e p'ani pirā, ijāanāati. Mamīda k'awaadaipia bi taipa jōmaarāmaa mǎga jarateepata. Ma awara ijāapataarā ape-maarāpa oopata ma jarateepatak'a.

Sāga oodaipia bi Jesucristo piuda k'irāpadait'ee

¹⁷ Īrā ūraait'ee sāga oodaipia bi parā ijāapataarā cheepurudak'āri Cristo piuda k'irāpadait'ee. Ai naawedapemak'a p'oyaa jara-e pāchia pia oomaa p'ani, mǎgá ooda-e p'anadairā. Cristopa oopi k'inia bik'a oodai k'āyaara, ne-inaa k'achia oomaa p'ani. ¹⁸ Māga jara bi mimaa nepiridap'edaa perā parādepema ūk'uru cheepurudak'āri, ne-inaa jedek'odak'aa auk'a k'īsiada-e p'anadairā. Mapa awara-awaraa nek'opata. K'īsia bi wāara ūk'uru mimaa nepiridap'edaa. ¹⁹ Mamīda mǎgá parādepema ūk'uruurāpa pāchia oo k'iniata ooda-e pada paara, k'awa-e pak'aji chisāgiirāpa wāara oopata Cristopa oopi bik'a, iru k'inia iru p'anapata perā. ²⁰ Mǎgá pariatua k'o p'anik'a k'odaik'araa bi. ¡Mǎgá Cristo piuda k'irāpadak'aa! ²¹ Mimaa nepirijida parādepe-maarā ūk'uru cheepurudak'āri ne-inaa jedek'odait'ee, apemaarā ijāapataarā nida-ee. Maperāpi ijāapataarā ūk'uru jarra oopata. Jōdee awaraarāpa k'opata bi jāwaadarutamaa māik'aapa vino topata piu p'aneerutamaa. ²² Chi mǎga oopataarāmaa iidi k'inia bi: ¿Pāchi te wēe p'anik'ā nek'odait'ee māik'aapa todait'ee? ¿Waaweeda-e p'anik'ā pāchi igreste, chi araa che p'aniirā jida ichiaba? ¿Chupiria chedeerā k'īra nejasiapi k'inia p'anik'ā? ¿K'āata parāmaa jaraima? ¿Pia oo p'anik'ā? ¡Māga-epi!

Jesupa ooda k'irāpapiit'ee ichide ijāapataarāmaa

(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)

²³ Jesucristopa mimaa jarateeda, mia jōdee parāmaa jarateejī. Ai ewate p'ārik'ua Jesús traicionaada naaweda, nek'omaa p'anide ichia pan ataji ²⁴ māik'aapa it'aa t'iji gracias jarait'ee Tachi Ak'ōremaa. Ma pan k'ōrat'ajī jedeit'ee māik'aapa mǎgaji:

—Nǎgí pan mi k'ap'ia, mi peepiit'ee perā parā k'aripait'ee. Nǎgá pan k'odak'āri, k'opatāati k'irāpadait'ee mi piuda parā pari.

²⁵ Mǎgá ichiaba, nek'o aupadap'eda, Jesupa vino copa jitaji māik'aapa mǎgaji:

—Nǎgí vino mi waa, michi waa bat'ait'ee perā mi piuk'āri eperāarā pari. Tachi Ak'ōrepa nǎgí ūraa chiwidi jara bi. Michi waa bat'ada k'aurepa irua wēpapiit'ee parāpa p'ek'au k'achia oopata māik'aapa michideerā papiit'ee. Nǎgá vino todak'āri, topatāati k'irāpadait'ee mia ooiit'ee bi eperāarā pari.

²⁶ Māga jarada perā Jesucristopa, tachia ma pan k'odak'āri māik'aapa ma vino todak'āri, k'irāpapata Cristo piuda tachi pari. Māgā oo p'anadait'ee, iru waya cheru misa.

K'irak'aupai pan vino ome pariatua k'odai

²⁷ Māga jōmaarāmaa ak'ipipata perā, eperāpa ma pan pariatua k'oru pirā maa-e pirā ma vino pariatua toru pirā, k'achia oomaa bi, ichi-it'ee p'ua-e bairā Cristo piuda jōmaarā pari. ²⁸ Maperāpi Cristode ijāapari chaa ma pan k'oi naaweda māik'aapa ma vino toi naaweda, ichi t'āridepai k'īsiaipia bi k'awaait'ee wāara k'oru māik'aapa toru k'irāpait'ee Cristo piuda ichi pari wa māga-e. ²⁹ Māgā oopipia bi Tachi Ak'ōrepa miapiit'ee perā ma pan pariatua k'opataarā māik'aapa ma vino pariatua topataarā, chik'o jip'aa k'opatak'a. ³⁰ Parādepema chok'ara māgā pariatua k'opata perā, k'ayaa p'ani māik'aapa ūk'uru jai-idaa p'ani. ³¹ Mamīda māgī k'odai naaweda māik'aapa todai naaweda, k'īsiaruta pirā oo amaadait'ee tachia p'ek'au k'achia oopata, Tachi Ak'ōrepa tachi miapi-e pait'ee. ³² Māga oodak'āri, pariatua k'oda-e pait'ee. Tachi Ak'ōrepa miapipari ma pan pariatua k'opataarā māik'aapa ma vino pariatua topataarā, āchia k'awaadamerā irua oopi k'inia bi. Māga k'awaadak'āri māik'aapa oodak'āri, irua āchi k'aripait'ee atuanaadamerā ijāadak'aa beerāk'a, eperāarā jōmaweda panadak'āri iru k'irapite.

³³ Mapa ipemaarā, cheepurudak'āri pan k'odait'ee māik'aapa vino todait'ee Cristo piuda k'irāpadait'ee, nipatāati jōmaweda cherutamaa, chik'inia ne-inaa jedek'odait'ee. ³⁴ Apida jarrapisia bi pirā, chei naaweda, ichi temāi nek'oipia bi. Parāpa māga ooruta pirā, Tachi Ak'ōrepa miapi-e pait'ee pariatua k'o p'ani k'aurepa.

Mi parāmaa wāk'āri, waapiara jarateit'ee.

Tachi Ak'ōre Jaurepa ne-inaa oopipari Cristode ijāapataarāmaa

12 Īrā ipemaarā, p'anaut'ee parāpa iidi pēidap'edaa. Iidijida k'āata oopi-pari Tachi Ak'ōre Jaurepa Cristode ijāapataarāmaa. Nāgī jarateit'ee pia k'awaadamerā.

² K'irāpa p'ani parā p'anapatap'edaa Cristode ijāadai naaweda. Tachi Ak'ōre k'irapite k'achia oopachida it'aa t'ipatap'edaa perā ne-inaamaa, Tachi Ak'ōre awara. Māga oopachida māgee ne-inaa pedeedak'aa beemaa, chok'ai-e p'ani mīda. ³ Māga oopachida pia k'awadak'aa pada perā sāga Cristode ijāadait'ee māik'aapa sāga oodait'ee irua parāmaa oopi k'inia bik'a. K'awapatāati Tachi Ak'ōre Jaurepa eperāarāmaa nāga jarapik'aa: “Jesús Tachi Ak'ōre Warra-e”. Jip'a jarapipari: “Jesús Tachi Poro Waibia.”

⁴ Parāpa k'awaadaipia bi Tachi Ak'ōre Jaurepa Cristode ijāapataarāmaa ne-inaa k'īra t'ādoo oopipari chik'aripa p'anapataadamerā. Māga oopari ne-inaa pia oo k'inia bairā ijāapataarā-it'ee. ⁵ Ichia ma ne-inaa jōma oopipari Cristo, Tachi Poro Waibiapa oopi k'inia bik'a. ⁶ Ijāapari chaa ma ne-inaa awara ooi ichi k'ōp'āyo k'āyaara. Mamīda Tachi Ak'ōrēpata ma ne-inaa ichita āramaa oopipari. ⁷ Māgā Tachi Ak'ōre Jaurepa ma ne-inaa awara-awaraa oopipari Cristode ijāapataarāmaa, āchi chik'aripa p'anapataadamerā. ⁸ Abaamaa k'īsia k'awaapipari jarateemerā ne-inaa Tachi Ak'ōrepa k'awapi k'inia bi. Awaraarāmaa pipiara k'awapipari Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida, māga jarateemerā. ⁹ Ichiaba Tachi Ak'ōre Jaurepa waapiara ijāapipari Cristode ijāa bimaa, k'awaamerā wāara uchiat'ee Tachi Ak'ōrepa jara

bik'a, waide unu-e bi mīda. Ichiaba awaraarāmaa k'ayaa beerā jipapipari. ¹⁰ Ma awara awaraarāmaa ne-inaa oopipari eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Awaraarāmaa jarapipari Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a. Awaraarāmaa k'awapipari eperāpa wāara jaratee bi Cristopa oopi bik'a wa netuarapa oopi bik'a. Awaraarāmaa pedeepipari irua k'awa-e bi pedeede, jarateemerā Tachi Ak'ōre Ūraa māgá pedee bipa. Awaraarāmaa k'awapipari k'āata jara bi ma eperāpa, pedee irua k'awa-e bita pedeek'āri, jōmaarāpa k'awaadamerā irua jara k'inia bi. ¹¹ Māgá oopari Tachi Ak'ōre Jaurepa. Irua aupaita k'awapipari Cristopa oopi k'inia bi ichide ijāapataarāmaa.

Cristode ijāadak'āri, tachi k'ap'ia apai pik'a p'ani

¹² Īrá jarait'ee sāap'eda Tachi Ak'ōre Jaurepa māgá ne-inaa awara-awaraa oopi-pari Cristode ijāapataarāmaa. Tachi k'ap'ia apai bi mīda, aide nāgee paraa: biiri, poro, jua, t'āri; jāga bee chok'ara. Māga pik'a Cristo apai bi mīda, irude ijāapataarā araa p'anapata iru ome. K'ap'ia apai pik'a p'ani, chok'ara p'ani mīda. ¹³ Tachi ijāapataarā māga p'ani ijāapari chaa Cristode ijāa beek'āri, Tachi Ak'ōre Jaurepa iru araa bapipari perā apemaarā ijāapataarā ome. Auk'a oopari judiorā ome, judio-eerā ome, esclavoorā ome, esclavo-eerā ome. Māga oopari, chok'ara p'ani mīda, apai pik'a p'anadamerā Cristo ome. Mapa tachia poro choopipata ak'ipidait'ee araa p'ani Cristo ome Tachi Ak'ōre Jaure k'aurepa.

¹⁴ Tachi eperā k'ap'iade bi poro, jua, biiri māik'aapa t'āri. Jāgee jōmaarāpa k'aripapata tachia ne-inaa oodamerā. Māga pik'a tachi ijāapataarā chok'ara p'ani mīda, chik'aripa p'anapata Cristo-it'ee ne-inaa oodait'ee. ¹⁵ K'īsiadāma nāgide. Tachi biiri pedeeda paara, jarak'aji: “Juapa mi k'āyaara ne-inaa chok'araara oopari perā, mi mak'iara servi-e bi na k'ap'iade.” Māga jarak'aji mīda, at'āri tachi k'ap'iade bi. ¹⁶ Maa-e pirā tachi k'iiri pedeeda paara, jarak'aji: “Tau mi k'āyaara pipiara bairā, mi mak'iara servi-e bi na k'ap'iade.” Māga jarak'aji mīda, at'āri tachi k'ap'iade bi. ¹⁷ Tachi k'ap'ia jōma tau pada paara, k'iiri wē-e pak'aji ūridait'ee māik'aapa jōma k'iiri pada paara, k'ī wē-e pak'aji idait'ee. ¹⁸ Mamīda māga-e. Tachi Ak'ōrepa tachi k'ap'iade nībi jōmaweda biji māgí bimāi, ichia k'isia iru badak'a. ¹⁹ Tachi k'ap'ia jōmaweda biiri maa-e pirā jua maa-e pirā tau pada paara, k'ap'ia wēe p'anak'ajida. ²⁰ Mamīda māga-e. Ne-inaa k'īra t'ādoō paraa mīda, ichita k'ap'ia apai bi.

²¹ Tachi k'ap'ia māga bi perā, tachi tau pedee k'awaa bada paara, p'oyaa jara-e pak'aji juamaa: “Mia pi k'inia-e”. Poropa pida p'oyaa jara-e pak'aji biirimaa: “Mia pi k'inia-e.” ²² Ma k'āyaara ne-inaa jōma tachi k'ap'iade, mak'iara p'oyaa ooda-e pik'a k'edee paara, auk'a k'aripapata tachi k'ap'ia chok'ai bamerā māik'aapa k'ap'ia pia bamerā. ²³ Ma awara tachi k'ap'iade nībi ūk'uru pia chi-oopata tachi piara unudamerā. Mamīda ūk'uru awaraarāmaa unupi k'iniadak'aa. Mapa wāk'apata p'arupa. ²⁴ Jōdee chi unupi k'inia bita taawa iru p'anapata. Māga oopata Tachi Ak'ōrēpata tachi k'ap'ia māga ooda perā, pipiara iadamerā aide nībi mak'iara p'oyaa oo-e pik'a k'edee māik'aapa pia-e pik'a k'edee. ²⁵ Māga ooji tachi k'ap'iade nībi jōma chik'aripa p'anadamerā. ²⁶ Tachi k'ap'iade bi apida p'ua nībeeru pirā, k'ap'ia jōmaweda miapari ma k'aurepa. Jōdee tachi k'ap'iade nībi apida pi-ia unuruta pirā, k'ap'ia jōmaweda o-īadaipari.

²⁷ Ma jōma jara aupadade k'īsiadak'āri, k'awa p'ani tachi ijāapataarā Cristo k'ap'iak'a p'ani, iru ome araa p'anapata perā. ²⁸ Tachi Ak'ōrepa tachi k'ap'iade nībi chaa mimia awara-awaraa biji tachi k'aripamerā māik'aapa k'ap'ia pia p'anadamerā.

Māga pik'a ichi Jaurepa Cristode ijāapataarāmaa mimia awara-awaraa bipari, ma mimia oo p'anide chik'aripa p'anapataadamerā. Naapiara bipari Jesucristopa jirit'eraaarā pēiit'ee ichi ūraa jarateede; ai eere bipari Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a jarapataarā; māgí t'ēe bipari Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepataarā; maap'eda ne-inaa oopataarā eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa; k'yaa beerā jipapataarā; ijāapataarā k'aripapataarā; ijāapataarā ak'ipataarā; pedeeepataarā āchia k'awada-e p'ani pedeede. ²⁹ Tachi Ak'ōrepa ijāapataarā jōmaweda jirit'era-e Cristopa pēimerā ichi ūraa jarateede. Ichiaba jōmaarāmaa ichia jarapi bik'a jarapi-e; jōmaarāpa iru ūraa jarateeda-e; jōmaarāpa ne-inaa ooda-e eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa; ³⁰ jōmaarāpa k'yaa beerā jipada-e; jōmaarāpa pedeeda-e āchia k'awada-e p'ani pedeede; jōmaarāpa k'awada-e chi pedeerupa jara k'inia bi ma k'awada-e p'ani pedeede. ³¹ Maperā parāpa iididaipia bi Tachi Ak'ōre Jaurepa parāmaa madepema pipiara bita bimerā. Māgá pipiara p'anapataadait'ee.

Māgá oo p'ani mīda, mia ak'ipiit'ee sāga wāara pipiara p'anapataadai.

Chik'inia p'anapataadaipia bi

13 Pipiara p'ana k'inia p'ani pirā, chik'inia p'anapataadaipia bi. Tachia eperāarā pedee k'ira t'ādoop pedee p'ani mīda māik'aapa angeleerā pedee paara pedeeruta pijida, pari māga oopata t'āripa awaraarā k'inia iru p'anada-e p'ani pirā. Māga p'anaruta pirā, tachi ma pedeede pedeedak'āri, awaraarāpa ūridai campana pariatua chaaparik'a. ² Ichiaba Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a jara p'ani mīda māik'aapa k'awa p'ani mīda ne-inaa k'ira t'ādoop, Tachi Ak'ōrepa waide jara-e bi paara eperāarāmaa, páripí p'anapata awaraarā k'inia iru p'anada-e p'ani pirā. Ma awara audú ijāaruta pijida ee āyaa birutamaa tachia jararutapa; awaraarā t'āripa k'inia iru p'anada-e p'ani pirā, ichi k'inia māga oo p'ani. ³ Ma awara tachia net'aa iru p'ani jōmaweda tee p'ani mīda chupiria chedeerāmaa māik'aapa tachi k'ap'ia paara paapeepiruta pijida Cristode ijāa p'ani k'aurepa, t'āripa awaraarā k'inia iru p'anada-e p'ani pirā, tachi-it'ee wē-e pait'ee Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bidepema, it'ari panadak'āri.

⁴ Tachia wāara awaraarā k'inia iru p'anadak'āri, nāga p'anapata. T'āridepai choopata. Awaraarāmaa ne-inaa pia oopata. Awaraarā unuamaa iru p'anadak'aa, ārapa ne-inaa iru p'ani k'aurepa. Ichiaba tachia ooda jōmaarāmaa jaradak'aa, ārapa k'isiadamerā tachia ne-inaa oo k'awaa p'anapata. Audua p'anadak'aa. ⁵ Chīara k'īraupidak'aa māik'aapa k'ira nejasiapidak'aa. Tachi-it'ee ne-inaa pipiara jiridak'aa. Isapai k'īraudak'aa. K'ira p'u-ua p'anadak'aa tachimaa chīarapa ne-inaa k'achia ook'āri. ⁶ O-īa p'anadak'aa unudak'āri awaraapa ne-inaa k'achia oomaa bi. Jīp'a o-īadaipata irua ook'āri Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēidak'a. ⁷ Ma awara chīarapa tachi miapidak'āri, choopata ijāapata perā Ak'ōrepa tachi k'aripait'ee. Ijāapata k'achia p'oyaadai. T'āride ichita choopata awaraarā k'inia iru p'anadairā.

⁸ Māgá awaraarā k'inia iru p'anadak'āri Cristopa oopi bik'a, ichita chik'inia para bait'ee. K'awāati na ewari Tachi Ak'ōrepa jarapi bi waa wē-e pait'ee. Ma awara chi pedee bipa k'awada-e p'ani pedee waa ūrida-e pait'ee. Ichiaba k'isia k'awaa p'anihāpa jarateepata auk'a waa wē-e pait'ee. ⁹ Māgí jōma na ewari wē-e pait'ee, jōdait'ee perā. Tachia waide k'awada-e p'ani jōmaweda Tachi Ak'ōrepa jarapi bi māik'aapa k'isia k'awaa beerāpa jaratee p'ani. ¹⁰ Mamīda Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bi

jōmaweda oo aupak'āri, waa k'awa k'iniada-e p'anadait'ee irua jarapi bi māik'aapa k'isia k'awaa beerāpa jaratee p'ani, jōmaweda Cristok'a k'awadait'ee perā.

¹¹ Warra weda mi pedeeji māik'aapa k'isia iru baji ne-inaa ooit'ee warrarāpa oopatak'a. Mamīda chona pak'āri, oo amaaji māgee warra weda ne-inaa oopata.

¹² Na p'ek'au eujāde p'ani misa, jip'a espejo k'ira t'awaa bide ak'i p'anik'a bi, jōmaweda Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bi k'awada-e p'anadairā. Mamīda Cristo ome p'ananadak'āri, jōmaweda k'awadait'ee Cristopa k'awa bik'a, k'awadait'ee perā Tachi Ak'ōrepa tachi k'awa bik'a.

¹³ Maperā ichita ijādaipia bi Tachi Ak'ōrepa oopari ichia jara bik'a. Ichita ijādaipia bi Tachi Ak'ōrepa tachimaa teet'ee ne-inaa jōmaweda ichia k'isia iru bi tachi-it'ee, it'ari panadak'āri. Ichita awaraarā k'inia iru p'anadaipia bi Tachi Ak'ōrepa k'inia iru baparik'a. Tachi Ak'ōre-it'ee ma jarada ōpeedepema chi t'ēe jara aupadata pipiara bi jōma apema jara aupada k'āyaara.

Chik'aripa p'anadaipia bi Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a oodait'ee

14 Māga pipiara bairā Tachi Ak'ōre-it'ee, parāpa awaraarā k'inia iru p'anadaipia bi. Māga oo p'ani misa, iididaipia bi Tachi Ak'ōre Jaurepa parāmaa jaramerā Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a. ² Ma k'āyaara, iidiruta pirā Tachi Ak'ōre Jaurepa parā pedeepimerā k'awada-e p'ani pedeede, māgā jarateedak'āri, chi ūirutaarāpa k'awada-e p'anadai māgī jarateeruta. Tachi Ak'ōrepapai k'await'ee. ³ Jōdee Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapiru pirā irua jarapi bik'a, chi ūirutaarāpa pia k'awaadait'ee, āchi pedeede ūridait'ee perā. Mapa oo k'inia p'anadait'ee māgī jarateeruta jara p'anik'a māik'aapa t'āri o-ia p'anadait'ee oodak'āri Cristopa oopi bik'a. ⁴ Chi pedee bipa ichia k'awa-e bi pedeede pia oo bi ichi-it'ee. Mamīda Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a jaraparipa apemaarā ijāapataarā k'aripapari.

⁵ Parā jōmaweda pedeeda paara k'awada-e p'ani pedeede, pia bak'aji. Mamīda pipiara bi Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a jaradamerā, wē-e pirā apidaapa māgī pedee ūridamerā māik'aapa k'awapidamerā apema ijāapataarāmaa.

⁶ Mapa ipemaarā, mi parāmaa wāru pirā jarateede k'awa-e bi pedeede, parā k'aripa-e pait'ee. Jōdee wāru pirā Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a jarade maa-e pirā Cristo ūraa jarateeru pirā, māgā k'awaadai Cristopa oopi k'inia bi.

⁷ Parāpa k'awa p'ani siru chaa k'awaa beerāpa māik'aapa arpa chaa k'awaa beerāpa pia chaapata chi ūri p'aniirāpa k'awaadamerā chisāgī sirupa chaada māik'aapa chisāgī arpapa chaada. Mamīda pia chaa k'awa-e bipa chaak'āri, k'achia ūridai māik'aapa pia k'awada-e pai chisāgī siru wa chisāgī arpa. ⁸ Ichiaba soldaorāpa trompeta ateepata jura chōonadak'āri. Chi chaa k'awaa bipa chaapari soldaorā chōode uchiadamerā. Mamīda māgipa pia chaa-e pirā, soldaorā chōode uchiada-e pai, k'awada-e p'anadairā āchia ūri p'ani k'āata jara k'inia bi. ⁹ Māga pik'a bi parā ome. K'awada-e p'ani pedeede pedee p'anadak'āri, chi ūirutaarāpa k'awada-e pai parāpa jaratee k'inia p'ani. Pipiara bak'aji pāchi ituaba pedeedap'edaa paara.

¹⁰ Wāara na p'ek'au eujāde eperāarā pedee chok'ara awara-awaraa pedee p'ani. Ma pedee pedeepataarāpa pia k'awapata āchi pedee ūridak'āri. ¹¹ Mamīda mia māgī pedee ūri-e bi pirā, k'ira tewaraak'a bai māgī pedeepari ome, p'oyaa ūri-e bairā māgī pedee. ¹² Māga bi parā ome ichiaba. Maperāpi iidi k'inia p'ani pirā Tachi Ak'ōre Jaurepa parāmaa ne-inaa oopimerā, iididaipia bi ne-inaa k'aripadait'ee apemaarā ijāapataarā.

¹³ Mamīda iidi k'inia p'ani pirā Ak'ōrepa pedeeperā k'awada-e p'ani pedee, māgara ichiaba iididaipia bi k'awapimerā k'āata jara k'inia bi māgí pedee. Māgá awaraarāmaa jarateedai. ¹⁴ Mia it'aa t'iru pirā k'awa-e bi pedee, mi jaurepapai k'awa bi k'āata jara k'inia bi, araa bapari perā Tachi Ak'ōre Jaure ome. Mamīda michi k'isiade k'awa-e bi. ¹⁵ Māgara mia ¿sāga ooma? Jaurepapai it'aa t'it'ee māk'aapa k'ariit'ee mia k'awa-e bi pedee. Mamīda ma k'āyaara pipiara it'aa t'ipariit'ee māk'aapa k'aripariit'ee mia k'awa bi pedee. ¹⁶ Pia pida māga ooru pirā, eperā pi ik'aawa su-ak'i bipa auk'a k'awaait'ee pia gracias jara bi māk'aapa k'ari bi. Māgá pi ome auk'a iru it'aa t'ii gracias jarait'ee Tachi Ak'ōremaa. ¹⁷ Jōdee pia it'aa t'iru pirā k'awa-e bi pedee, pia bi mīda Tachi Ak'ōre k'irapite, pi ik'aawa p'aniirā maarepida k'aripa-e bi.

¹⁸ Tachi Ak'ōre k'irapite mi o-ia bi, mia parā k'āyaara pedee chok'araara pedeeperi perā, mia k'awa-e bi pedee. Māga ooi Tachi Ak'ōre Jaurepa māga oopipari perā. ¹⁹ Mamīda apemaarā ijāpataarā ome bak'āri it'aa t'it'ee Tachi Ak'ōremaa, mi-it'ee pipiara bi pedeeit'ee pedee joisomaapai arii p'aniirā pedee, pedee diez mil pedeei k'āyaara ārapa k'awada-e p'ani pedee.

²⁰ Maperā ipemaarā, warra chak'eerāk'a k'isianāati. Ārak'a p'ana k'inia p'ani pirā, p'anadaipia bi warra ewaa t'odak'a; audua-ee. Pia k'isiati chonaarāpa k'isiapatak'a.

²¹ K'irāpāti Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi:

‘Tachi Ak'ōrepa jara bi: “Mia Israel pidaarāmaa pedeeit'ee k'awada-e p'ani pedee k'ira tewaraarā it'aideepa. Mamīda ma Israel pidaarāpa k'awa p'anadait'ee mīda mia māga oopi bi, at'āri mi pedee ūri k'iniada-e p'anadait'ee.” ’ (Is 28.11-12)

²² Tachi Ak'ōrepa māga jarada perā, nāga k'awaadai. Ijāadak'aa beerāpa unuruta pijida Tachi Ak'ōre Jaurepa parāmaa pedeepimaa bi pāchia k'awada-e p'ani pedee, ma Israel pidaarāk'a ārapa ūri k'iniada-e pait'ee. Jōdee ijāapataarāpa māga un-udak'āri, ūridait'ee, k'awada-e p'ani mīda k'āata jara k'inia bi. Mamīda ma k'āyaara parāpa jararuta pirā Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a āchi pedee, audupia ūri k'inia p'anadait'ee, ūridait'ee perā āramaa Cristopa oopi k'inia bi. Māga bi ijāadak'aa beerā ome ichiaba. ²³ K'isiati nāgide. Parā cheepurudak'āri it'aa t'īdait'ee, parādepema ūk'uru pedee p'aneeruta pirā k'awada-e p'ani pedee māk'aapa māga p'anide t'ūru pirā eperā ijāak'aa bi maa-e pirā Tachi Ak'ōre Ūraa waide k'awa-e bi, ichia k'isiai parā jōmaweda k'ira k'awa-ee para bi. ²⁴ Jōdee eperā ijāak'aa bi maa-e pirā Ak'ōre Ūraa waide k'awa-e bi t'ūru pirā Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a jara p'anide, ūri ichia p'ek'au k'achia oopari Tachi Ak'ōre k'irapite. ²⁵ Maap'eda māgide k'isiak'āri, t'āri p'uadarii māk'aapa ijāai, wa ijāa-e pai. Maap'eda bedabaidarii Tachi Ak'ōremaa it'aa t'it'ee māk'aapa jarait'ee: “Wāara Tachi Ak'ōre nama parā ome bapari.”

Chip'edaidak'āri, ne-inaa jōma k'ira jīp'a oodaipia bi

²⁶ Māpai ipemaarā, nāga oodaipia bi chip'edaidak'āri it'aa t'īdait'ee. Ūk'uruurāpa Ak'ōre k'ari k'aridaipia bi. Awaraarāpa Cristo ūraa jarateedaipia bi maa-e pirā Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a jaradaipia bi. Awaraarāpa k'awada-e p'ani pedee pedeeidaipia bi Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a. Awaraarāpa māgí pedee jara k'inia bi jōmaarā-maa k'awapidaipia bi Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a. Ma jōmaweda oodaipia bi ijāapataarā chik'aripa p'anadamerā. ²⁷ Ma k'awada-e p'ani pedee pedeeidaipia bi aba-abaa, omé maa-e pirā ōpee pedee auparutamaa. Maap'eda māgí pedee k'awapataarāpa jōmaarāmaa k'awapidaipia bi ārapa jaradap'edaa. ²⁸ Apida

wē-e pirā māgí pedee k'awaapiit'ee k'āata jara k'inia bi, māgara chi māgá pedee bi waa pedeeik'araa bi. Ma k'āyaara ichi t'āridepai pedeeipia bi ichi-it'ee māik'aapa Tachi Ak'ōre-it'ee. ²⁹ Māgá ichiaba Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a jarapataarāpa pedee k'inia p'ani pirā, pedeedaipia bi aba-abaa, omé maa-e pirā ōpee pedee auparutamaa. Apemaarāpa ūridaipia bi ārapa jararuta, k'awaadait'ee wāara Tachi Ak'ōrepa jarapida wa māga-e. ³⁰ Abaapa Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a jara bi misa, awaraapa pedee k'inia bi pirā jarapida awara, māgara ma naa pedee badapa chi t'ēepemamaa pedeeipiia bi. ³¹ Māga oo p'ani pirā, jōmaarā pedee k'inia p'aniirā pedeedait'ee, ape-maarā ijāapataarāpa k'awaadamerā jōmaweda Tachi Ak'ōrepa āramaa jara k'inia bi. ³² Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a jara bipa pariatua pedeeik'araa bi. Jip'a pedeeipia bi Tachi Ak'ōre Jaurepa māga oopi bak'āri. ³³ Māga oodaipia bi Tachi Ak'ōrepa ne-inaa pariatua oopik'aa perā. Oodaipia bi awaraa p'uurudepema ijāapataarāpa oopatak'a.

³⁴ Mapa ichiaba chip'edaidak'āri it'aa t'īdait'ee, wēraarā k'iup'ee p'anadaipia bi, jarateepataarā māik'aapa Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a jarapataarā pedee p'ani misa, Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bairā āchi imik'īraarā jua ek'ari p'anapataadaipia bi. ³⁵ Mapa ārapa ne-inaa iidi k'inia p'ani pirā, iididaipia bi āchi imik'īramaa teeda panadak'āri. Pia-e bi pariatua pedeedamerā, awaraarā pedee p'ani misa.

³⁶ Auk'a k'īsiada-e p'ani pirā, k'irāpāti parāmaa ijāapii naaweda Tachi Ak'ōrepa awaraarāmaa ijāapiji māik'aapa k'awapiji ichia oopi k'inia bi chip'edaidak'āri. Maperā k'īrak'aupai pāchia oo k'iniata oodai, Tachi Ak'ōrepa k'awapida oodai k'āyaara. ³⁷ Apida k'īsia bi pirā ichiata Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a jarapari, maa-e pirā ne-inaa awara oopari Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a, k'awaaipia bi Tachi Ak'ōrepa mimaa jarapiji jōma na p'ādade jara bi. Mapa oopia bi na ūraade jara bik'a. ³⁸ Mamīda māgí eperāpa jara bi pirā mia na p'ā bide jarateemaa bi michi k'īsiadoopa, irua jara bi ūridaik'araa bi.

³⁹ Māpai ipemaarā, audupiara iididaipia bi Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapimerā Ak'ōrepa jara k'inia bi ijāapataarāmaa. Māga nide abaapa pedee k'inia bi pirā ichia k'awa-e bi pedeede, pedeenapāde adaik'araa bi. ⁴⁰ Mamīda ne-inaa jōma oodaipia bi Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a, pariatua oodai k'āyaara.

Jesucristo piup'eda, chok'ai p'irabaida

15 Īrā ipemaarā, k'irāpapiit'ee mia naaweda jarateeda; jōma Jesucristopa ooda tachi k'aripait'ee atuanaadamerā. Parāpa māgí jarateeda ijāajida; māgita at'āri ijāa p'ani. ² Ma jarateeda k'aurepa Tachi Ak'ōrepa parā o k'achiadeepa k'aripa ata wā. Mapa aide ijāapataadaipia bi. Māga-e pirā, pāchi k'inia ijāajida.

³ Ma jarateeda k'awaap'eda, mia parāmaa jarateejī, jarateeda pipiara bairā. Nāga bi: Cristo piuji tachia p'ek'au k'achia oopata wēpapiit'ee, Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a. ⁴ Ma piuda t'ēepai, māu te uriade iajida māik'aapa ewari ōpeemaa chok'ai p'irabaiji, Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a. ⁵ Ma t'ēepai ichia unupiji Pedromaa, maap'eda chi apemaarā k'ōp'āyoorāmaa, ichi ome nipapatap'edaa na p'ek'au eujāde bi misa. ⁶ Ai t'ēepai unupiji quinientos audú see nībada ijāapataarāmaa. Māgidepema ūk'urupai jai-idaa p'ani, mamīda chi apemaarā at'āri chok'ai p'ani. ⁷ Ai t'ēepai unupiji Santiagomaa. Maap'eda unupiji ichia ūraa jarateede pēida eperāarāmaa.

⁸ Maap'eda, jōmaarā t'ēe, mimaa ichiaba unupiji, ai naaweda mi k'achia bajī mīda. ⁹ Māga ooji mi jōmaweda apemaarā pēida k'āyaara ek'ariara bi mīda. Mi-it'ee piara bak'aji Tachi Ak'ōrepa mi jirit'era-e pada paara, mia Cristode ijāapataarā miapipachi

perā. ¹⁰ Mamīda Tachi Ak'ōre t'āri pia bapari perā, mi k'aripaji. Maperā mi apemaarā pēida k'āyaara mimiara bapari. Mimiak'aa michi k'iradoopa. Jip'a Tachi Ak'ōrepata mīmaa nāgf mimia oopipari Cristo-it'ee. ¹¹ Mi āra k'āyaara audú mimiapari mīda, taipa auk'a jarateepata, ma-it'ee Cristopa tai pēida perā. Māgf jarateedata parāpa ijāajida.

Tachi Ak'ōrepa piudap'edaarā chok'ai p'irabaipipari

¹² Parāpa k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa Cristo chok'ai p'irabaipiji, taipa māga jarateedap'edaa perā. Māga bita, ¿sāap'eda ūk'uru parā t'āide p'aniirāpa jara p'anima eperāarā piudap'eda chok'ai p'irabaidak'aa? ¹³ ¡K'isati! Tachi Ak'ōrepa eperāarā p'oyaa p'irabaipi-e pirā, māgara Cristo jida p'irabaipi-e pak'aji. ¹⁴ Māgara páripi taipa jarateepata Jesucristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. Parāpa pida pāchia k'inia irude ijāa p'ani. ¹⁵ Ma awara māirāpa jara p'ani wāara pirā, tai seewa-idaa p'ani, parāmaa jarateedap'edaa perā Tachi Ak'ōrepa Cristo p'irabaipiji. ¹⁶ Māirāpa k'isia p'anik'a Tachi Ak'ōrepa eperāarā p'oyaa p'irabaipi-e pirā, māgara Cristo jida p'oyaa p'irabaipi-e pak'aji. Māgara Cristo at'āri piu bak'aji. ¹⁷ Ma awara Tachi Ak'ōrepa Cristo p'irabaipi-e paji pirā, māgara parāpa páripi ijāa p'ani Cristo piuda k'aurepa Tachi Ak'ōrepa pāchia p'ek'au k'achia oopata wēpapii. ¹⁸ Māgara awaraa Cristode ijāapataarā jai-idaadap'edaarā auk'a atuak'ajida. ¹⁹ Ma jōma wāara pirā māik'aapa na p'ek'au eujādepai Cristode ijāa p'ani pirā, ¡tachi jōmaarā k'āyaara chupiriara p'ani!

²⁰ Mamīda māga-e. ¡Tachi Ak'ōrepa wāara Cristo chok'ai p'irabaipiji! Cristo naapiara ichita chok'ai bapariit'ee, piup'eda māik'aapa p'irabaip'eda. Ma awara Tachi Ak'ōrepa māga ooda perā Cristo ome, k'awa p'ani tachi jida ichiaba chok'ai p'irabaipiit'ee, Cristode ijāapata perā. ²¹ K'isiadāma nāgide. Eperāpa k'achia ooda k'aurepa, na p'ek'au eujādepemaarā jōmaweda piupata. Jōdee Tachi Ak'ōrepa awaraa eperā chok'ai p'irabaipida k'aurepa, jōmaweda irude ijāapataarā auk'a chok'ai p'irabaipiit'ee. ²² Pia jarait'eera, Adán k'aurepa jōmaarāta piupata. Jōdee Cristo k'aurepa jōmaweda irude ijāapataarā jai-idaadap'eda, chok'ai p'irabaidait'ee. ²³ Mamīda p'irabaidait'ee Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bik'a. Cristo naapiara p'irabaipiji. Maap'eda Cristo cheru ewate irude ijāapataarā auk'a p'irabaipiit'ee. ²⁴ Ma t'ēepai na p'ek'au eujā jōit'ee. Cristopa netuaraarā māik'aapa Tachi Ak'ōre k'ira unuamaa iru p'aniirā, chi na p'ek'au eujādepema poro waibiarā jōmaweda p'oyaak'āri, māgiirā ichi Ak'ōre jua ek'ari biit'ee. ²⁵ Māga pait'ee Cristo na eujā poro waibia pait'ee perā, Tachi Ak'ōre k'ira unuamaa iru p'aniirā jōma birumaa ichi Ak'ōre jua ek'ari. ²⁶ Māgá ook'āripi, eperāarā waa piuda-e pait'ee. ²⁷ K'awa p'ani Cristota na p'ek'au eujā poro waibia, Tachi Ak'ōrepa ichi ūraa p'ādade jara bairā:

'Ne-inaa jōmaweda pi jua ek'ari bijii: eperāarā, angeleerā māik'aapa netuaraarā paara.' (Sal 8.6)

Tachi Ak'ōre aupaita Cristo jua ek'ari ba-e. ²⁸ Māgá Tachi Ak'ōre k'ira unuamaa iru p'aniirā p'oyaap'eda, Tachi Ak'ōre Warrapa ooit'ee ichi Ak'ōrepa oodak'a ichi ome, nejōmaata iru jua ek'ari bik'āri. Irua nejōmaata biit'ee ichi Ak'ōre jua ek'ari, ichi k'ap'ia paara, Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara beemerā.

²⁹ Ichiaba nāga k'awa p'ani Cristode ijāapataarā jai-idaadap'eda, chok'ai p'irabaidait'ee. P'irabaida-e pirā, ¿sāap'eda eperāarā ūk'uruurāpa poro choopi-patama ijāapataarā jai-idaadap'edaarā pari, chi araada-e padap'edaarā poro choop-

idait'ee jai-idaadai naaweda? ;Māgí jai-idaadap'edaarā p'irabaida-e pirā, páripi āra pari poro choopipata! ³⁰ Ma awara ijāapataarā p'irabaida-e pirā, ¿sāap'eda tai jara-teede wāpatama, chi wārutamaa tai k'īra unuamaa iru p'ani mīda? ³¹ Wāara ewari chaa mi peedait'ee iru p'ani, jarateepari perā Cristopa ooda jōmaarā k'aripait'ee. Mamīda wāara mi o-ia bi k'awa bairā parāpa Jesucristode ijāa p'ani. ³² Ma awara Cristode ijāapataarā p'irabaida-e pirā, páripi mi perā piuji Ēfeso p'uurudepemaarā juapa. Māgiirā ne-animalaarā k'achiarāk'api p'ani. Wāara chok'ai p'irabaida-e pirā, māgara p'anadāma nāgí jarapatak'a:

'Nek'odāma, ne-inaa todāma māk'aapa tachia oo k'iniata oodāma, taarā-e perā jō-dait'ee.' (Is 22.13)

³³ ;Māga-e! Apidaamaa k'ūrapináati. Wāara jara p'ani nāga jaradak'āri: "K'ōp'āyo meraa bi pirā k'achia oopataarā ome, auk'a oodai." ³⁴ ;Pia k'īsīati māk'aapa ak'īti k'īsia k'awaa pik'a p'aniirā parā t'āide! P'ek'au k'achia oonāati āchia oo p'anik'a jaradak'āri Cristode ijāapataarā p'irabaida-e pait'ee. ;Māga jaratee p'aniirāpa waide Cristode ijāada-e p'ani! Mia māga jara bi parā k'īra nejasiapiit'ee.

Sāga Tachi Ak'ōrepa piudap'edaarā p'irabaipiit'ee

(2 Co 5.1-5)

³⁵ ;Nāga iidi k'inia p'ani-ek'ā? "¿Sāga Tachi Ak'ōrepa piudap'edaarā p'irabaipiit'eeema? ¿Sāga baima chi k'ap'ia p'irabaida?" ³⁶ Wāara māga iidi k'inia p'ani k'īsia k'awada-e p'anadairā. ¿Parāpa nāgí k'awada-e p'anik'ā? Trigo tau maa-e pirā awaraa net'atau uudak'āri, eujāde beraudaipari, t'ono wāru misa. ³⁷ Chi k'arra uudak'aa. Jip'a chi tauta uupata, trigodee wa awaraa net'ataudee. ³⁸ Māgí uup'eda, Tachi Ak'ōrepa t'onopipari trigo k'arra wa ne-inaa awaraa, ichia k'īsia iru badak'a net'atau k'īra t'ādoos ewaa ook'āri. ³⁹ Māga ooji awaraa ne-inaa chok'ai bee ome ichiaba. Ichia k'īsia iru badak'a k'ap'ia k'īra t'ādoos ooji eperāarāde, ne-animalaarāde, ipanaarāde māk'aapa chik'ode, māgā āchi k'ap'ia awara-awaraa iru p'anadamerā. ⁴⁰ Ichiaba biji ne-inaa pajāde ichia k'īsia iru badak'a, na p'ek'au eujādepema ne-inaa awara. Māgí chaachaa ichi k'īra wāree biji. Mamīda auk'a bi-e paji. ⁴¹ Ma k'īra wāree awara-awaraa biji nāgā: ak'ōrejīru urua awara bi atane īdaa ome māk'aapa atane īdaa lucero īdaa ome awara bi. Ichiaba lucero chaa urua awara bee.

⁴² Māgā Tachi Ak'ōrepa ne-inaa awara-awaraa oodak'a na eujādepema māk'aapa pajādepema, māga pik'a ichiaba awara ooi'tee eperā piuda k'ap'ia chok'ai p'irabaipik'āri. Piuda k'ap'ia iadak'āri, mik'iadaipari. Jōdee chok'ai p'irabaida k'ap'ia waa piuk'aa. ⁴³ Ma awara māgí piuda k'ap'ia k'achia bapari mik'iadaipari perā. Jōdee chi chok'ai p'irabaida k'ap'ia k'īra wāree bait'ee. Piuda k'ap'ia p'oyaa mimik'ak'aa. Jōdee chok'ai p'irabaida k'ap'ia ne-inaa k'īra t'ādoos ooi'tee, Cristopa chok'ai p'irabaida t'ēe oodak'a. ⁴⁴ Eperāpa k'ap'ia iru bairā na p'ek'au eujāde bi misa, mā-gara ichiaba k'ap'ia iru bait'ee Ak'ōre truade. Na eujādepema k'ap'ia piuk'āri, iap-ata mik'iadaimerā. Mamīda t'ēepai Tachi Ak'ōrepa p'irabaipik'āri, it'aripema k'ap'ia papiit'ee.

⁴⁵ Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi:

'Tachi Ak'ōrepa eperā ook'āri, iru k'īde jārap'ujai chok'ai beemerā.' (Gn 2.7)

Ma eperā Adán paji. Mamīda Cristo jida t'ījarapata Adán chi t'ēepema, Tachi Ak'ōrepa ichiaba iru chok'ai p'irabaipida perā ichi truade ichita bapariimerā. Ma

awara Tachi Ak'õrepa Cristo biji irude ijāapataarā chok'ai p'anapipariimerā. ⁴⁶ Tachi k'ap'ia naapema Adán k'ap'iak'a bi, na p'ek'au eujādepema perā. Jōdee tachi t'ēepema k'ap'ia bait'ee chi t'ēepema Adán apata k'ap'iak'a, Ak'õre truadepema perā. ⁴⁷ Chi naapema Adán yoorodee ooda paji. Mapa na p'ek'au eujādepema paji. Jōdee chi t'ēepema Adán it'aripema paji. Mata cheji na p'ek'au eujādee. ⁴⁸ Na p'ek'au eujādepe-maarāpa k'ap'ia iru p'ani naapema Adanpa iru badak'a, irudeepa uchiadap'edaa perā. Jōdee it'aa wārutaarāpa k'ap'ia iru p'anadait'ee Cristopa iru bik'a, ichideerā perā. ⁴⁹ Māgá na eujādepema k'ap'iade p'ani misa, Adán bapatak'a p'anapata. Mamīda it'aripema k'ap'iade p'anadak'āri, Cristo baparik'a p'anapataadait'ee.

⁵⁰ Ma jōma jara aupadade k'īsiadak'āri, parāpa k'awaadaipia bi na p'ek'au eujādepema k'ap'ia p'oyaa t'īuk'aa Tachi Ak'õre eujāde, ne-inaa mik'iadaipari mama t'īuk'aa perā.

⁵¹ Mamīda ūrīti, mia jarait'ee perā ne-inaa Tachi Ak'õrepa eperāarāmaa waide jara-e bi. Ijāapataarā jōmaweda piuda-e pait'ee. Mamīda wāara jōmaweda k'ap'ia awara padait'ee. ⁵² Māgá padait'ee isapai, tachi tau p'inaru jīak'aata. Māga nide it'aripema trompeta jīwaak'āri, Cristode ijāa jai-idaadap'edaarā jōmaweda p'irabaidait'ee māk'aapa tachi chok'ai p'aniirā k'ap'ia jida awara pak'oodaridait'ee. ⁵³ Māga pait'ee na p'ek'au eujādepema k'ap'ia p'oyaa wā-e perā Tachi Ak'õre eujādee. Mapa māgá it'aripema k'ap'iata padait'ee, aide uchiadamerā iru eujāde. ⁵⁴ Māgá tachi k'ap'ia jōmaweda it'aripema k'ap'ia padaik'āri, unudait'ee Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade jara bik'a:

'Tachi Ak'õrepa jōmaweda p'oyaa. Maperāpi ichia chok'ai p'irabaipidaarā waa piuda-e pait'ee.' (Is 25.8)

⁵⁵ Mapa ijāapataarāpa jōmaweda jaradaipia bi Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade jara bik'a: 'Tachi Ak'õre jōmaarā k'āyaara waibiara bi, tachi chok'ai p'anapipari perā, waa piuda-e pait'ee. Ma awara waa k'īsia p'ua k'īsiadak'aa, waaweeda-e p'anadairā miadait'ee tachia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa.' (Os 13.14)

⁵⁶ Māga jaradaipia bi eperāarā piupata perā āchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. K'awa p'ani jōmaweda p'ek'au k'achia eperāarāpa oopata, ma jōma jara bairā Tachi Ak'õre Ūraa Moisemaa p'āpidade. ⁵⁷ Mamīda Jesucristo piuda perā tachia p'ek'au k'achia oopata wēpapiit'ee, māk'aapa chok'ai p'irabaida perā, tachi o k'achiadeepa k'aripa ataji. Maperā it'aa t'īpata Tachi Ak'õremaa gracias jaradait'ee. ¡Iruta jōmaarā k'āyaara waibiara bi, irua k'īsia iru bada perā Tachi Waibia Jesucristo pēit'ee tachi k'aripade!

⁵⁸ Maperā ipemaarā k'iniarā, mia jarateeda ijāa p'anapatāati. Ma awara ichita óoti Cristopa oopi bik'a, k'awa p'anadairā māga oodak'āri, pari ne-inaa ooda-e pait'ee.

Ijāapataarā-it'ee p'arat'a p'edap'edaa

16 Īrá jarait'ee sāga p'arat'a p'edaipia bi pēidait'ee apemaarā ijāapataarā-it'ee. Óoti mia jaradak'a Galacia eujādepema ijāapataarāmaa, āchi it'aa t'īpata chaa. ² Tomia ewate parā chaachaa p'arat'a awara bidaipia bi, parāmaa p'aa p'anidepema. P'arat'a waibia p'aa p'ani pirā, waibia awara bīti. Mamīda mak'iara p'aada-e p'ani pirā, ma jīak'a awara bidai. Māga oodaipia bi ewaa p'arat'a p'enaadamerā mi panak'āri. ³ Ma awara jirit'eradaipia bi parā t'āidepemaarā, ma p'arat'a p'edap'edaa ateedamerā Jerusalendee. Māpai mi parāmāi panak'āri, k'art'a

p'ã pëit'ee āra ome Jerusalendee, ijāapataarāpa k'awaadamerā wāara mairā parāpa jirit'erada. ⁴ Māga-e pirā, mi jida auk'a āra ome wāi.

Pablopa k'isia iru bada Corinto p'uurudee wāit'ee

⁵ Mi wāit'ee Macedonia eujādee ijāapataarā ak'ide. Ma t'ēepai wā k'inia bi Corinto p'uurudee parā ak'ide. ⁶ K'isia bi taarāit'ee parā ome p'usa t'ojara wāyaarumaa. Māga ooru pirā, k'inia bi mi k'aripadamerā jāmāik'aapa wāk'āri. ⁷ Arak'atia wiibai k'inia-e parāmāi. Jīp'a taarā bee k'inia bi, Tachi Ak'ōrepa māga k'inia bi pirā. ⁸ Nāgaweda k'isia bi beei'ee nama Éfeso p'uurude Pentecostés fiesta parumaa. ⁹ Nama at'āri bee k'inia bi nāpema chok'araarāpa mia jaratee bi ūri k'inia p'anadairā. Mapa jaratee nibait'ee, chok'ara Tachi Ak'ōre k'ira unuamaa iru p'aniirāpa mǎgǎ jarateepi k'iniada-e p'ani mīda.

¹⁰ Timoteo panak'āri parāmaa, auteebai pedéeti iru ome, iru mi ome auk'a Cristo mimia oopari perā. ¹¹ Iru oo iru p'anadaik'araa bi. Ma k'āyaara pia ak'i p'anāti māik'aapa k'aripāti, o-ia chemerā apemaarā ijāapataarā ome mia nīmaa bimāi.

¹² Parāpa iidi pëijida sāapai tachi ipema Cristo k'aurepa Apolo parāmaa wāit'ee. Mia jaraji wāmerā apemaarā ome parā ak'ide. Mamīda na wādade wā k'inia-e paji. Jua pari bak'ārita wāit'ee.

Pablopa jarada na k'art'a p'ã auparude

¹³ K'irak'aupai apidaapa parā k'achiade baaipidai. Cristode ijāapatáati mia jara-teedak'a māik'aapa oopatáati Cristopa oopi bik'a. Pia choopatáati Cristode ijāa p'anide. ¹⁴ Ma awara parāpa oo p'ani jōmaweda chik'inia oopatáati.

¹⁵ K'awa p'ani Estéfnas ichi te pidaarā ome naapiara Cristode ijāajida Acaya eujāde. Ārapa apemaarā ijāapataarā k'aripapata. ¹⁶ Maperā mia k'inia bi āra pāchi poroorāk'a iru p'anadamerā māik'aapa mǎgǎ ichiaba iru p'anadamerā apemaarā ijāapataarā ārak'a k'aripapata.

¹⁷ Mi o-ia bi chedap'edaa perā Estéfnas, Fortunato māik'aapa Acaico mi k'aripade parā pari. ¹⁸ Ārapa mi o-īapi chejida parā o-īapidap'edaak'a. Mapa āra pari Tachi Ak'ōremaa gracias teedāma.

¹⁹ Ásia eujādepema ijāapataarāpa salude pëiruta. Ichiaba salude pëiruta Aquilapa Priscila ome māik'aapa āchi tede cheepurupata ijāapataarāpa. ²⁰ Nāpema ijāapataarāpa auk'a salude pëiruta. Parā saludaadak'āri, chik'inia saludaapatáati.

²¹ Mi, Pablopa nǎgf salude p'āru michi juadoopa.

²² Eperā apidaapa Jesucristo k'iniada-e p'ani pirā, Tachi Ak'ōrepa mǎgf k'achia ooit'ee. Tachi Waibia Cristo, jisapai chéji!

²³ Mia k'inia bi Tachi Waibia Jesucristopa parā pia ak'i bapariimerā. ²⁴ Parā jōmaweda k'inia iru bi Jesucristodeerā perā.

Māgapai paji.

2 CORINTIOS

San Pablopa K'art'a T'ëepema P'ãda Corinto P'uurudepema Ijãapataarãmaa

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'ãji. Na k'art'a p'ãk'ãri Corintodepema ijãapataarãmaa, Macedonia eujãde baji. Na k'art'a p'ãji k'awaak'ãri Corintodepema ijãapataarã t'ãide pedee k'achia jaradap'edaa iru ãpite. K'irãpapi bi ichi Cristopa jirit'erada mãik'aapa k'ira jip'a nipada ãra t'ãide jaratee nipak'ãri. Awaraa k'art'a p'ãda k'ãyaara, na k'art'ade Pablopa jip'a jara bi ichi t'ãridepai k'isia iru bada.

Naapiara jara bi ichi chupiria nĩbada, Cristopa ooda eperãarã k'aripait'ee jarateepari k'aurepa (cap. 1.1-11). Jara bi sãap'eda audũ itria pedee p'ãji ãra-maa (caps. 1.12-2.4); ãrã sãga o-ia bi ãradepemapa ne-inaa k'achia oopata oo amaada perã mãik'aapa iru ũraadak'a oodap'edaa perã (cap. 2.5-17). Jara bi Ak'õrepa ũraa chiwidi jara pẽida Cristo k'ap'ia pari (caps. 3.1-4.6); sãap'eda ijãapataarãpa waaweedaik'araa bi piudait'ee (caps. 4.7-5.10); sãga Ak'õrepa ichi t'ãri auk'a bipari ijãapataarã t'ãri ome (caps. 5.11-6.13) mãik'aapa Corinto p'uurudepemaarãpa ijãadap'edaa (caps. 6.14-7.16). Ma Corintodepema ijãapataarã nepirade p'anadak'ãri, k'isiada-e paji awaraa ijãapataarã k'aripadait'ee. Maperã Pablopa jara bi p'arat'a p'e atadamerã tee pẽidait'ee Judeadepema chupiria beerã-maa (caps. 8-9). Ma eere Pablopa p'anau bi ichi imiateedap'edaarã. Jara bi sãga Cristopa ichi jirit'eraji mãik'aapa sãap'eda Corintodepema ijãapataarãpa iru ũraa ũridaipia bi, ãchi t'ãidepema seewa jarateepataarã ũridai k'ãyaara (caps. 10.1-13.10). T'ëepai jara bi ichia k'inia bi ãra k'ãiwee, chik'inia p'anapataadamerã (cap. 13.11-14).

Salude pẽida

1 Mi, Pablopa na k'art'a p'ã pẽiru Jesucristode ijãapataarãmaa, Corinto p'uurude p'ani mãik'aapa jõma Acaya eujãde p'ani. Tachi ipema Cristo k'aurepa, Timoteopa ichiaba salude pẽiru parãmaa. Tachi Ak'õrepa k'inia bada perã, mi jirit'eraji Jesucristopa mi pẽimerã jarateede ichia oopi k'inia bi eperãarãmaa. ²Mapa mia k'inia bi Tachi Ak'õrepa Tachi Waibia Jesucristo ome parã pia ak'i p'anadamerã. Mágã parã k'ãiwee p'anapataadait'ee.

Tachi Ak'õrepa Cristode ijãapataarã k'aripapari

³ĩWãara, Tachi Ak'õre, Tachi Waibia Jesucristo Ak'õre, jõmaarã k'ãyaara waibiaara bi! Ichia tachi chupiria k'awaapari mãik'aapa ichiata tachi t'ãri o-ãipapari. ⁴Mágã oopari tai jarateepataarãmaa, chupiria jõnide. Ichia tai mágã k'aripapari, taipã, jõdee, awaraarã auk'a k'aripadamerã ãra chupiria jõnadak'ãri. ⁵Eperãarã ũk'uruurãpa Cristo k'ira unuamaa iru p'anajida irua jarada k'aurepa. Mágã ãrã awaraarãpa tai auk'a k'ira unuamaa iru p'ani taipã jarateepata k'aurepa. Mamĩda Cristopa tai k'aripapari choodamerã. Waapiara ãchia tai mágã iru p'ani pirã, waapiara Cristopa tai t'ãri o-ãipiit'ee. ⁶Wãara, chupiria jõneeruta pijida Cristopa jarada jarateepata k'aurepa parãmaa, tai o-ia p'ani. Tai mágã p'anadai ma jarateepata k'aurepa parã o k'achiadeepa uchiadap'edaa perã. Ma awara Tachi Ak'õrepa tai t'ãri o-ãipi bik'a chupiria jõnide, auk'a parã t'ãri o-ãipiit'ee parã auk'a chupiria

jõneedak'ári. Irua māga ooit'ee parāpa choodak'ári taipa choopatak'a. ⁷ Maperā taipa k'awa p'ani Tachi Ak'õrepa tai k'aripaparik'a chupiria jõnide, parā auk'a k'aripait'ee māgá jónadak'ári.

⁸ Ipemaarā, parāmaa mia k'irāpapi k'inia bi mi chupiria nībada Ásia eujāde. Māga nībak'ári, perā choo-e paji. T'ári ma-ári nībaji. ⁹ Wāara, k'isiaji madeepa chok'ai uchiae pai. Mamīda irā k'awa bi māga paji mia ijāanaamerā michi k'iradoopa chupiria nībideepa uchiai. Jīp'a Tachi Ak'õrépata uchiapii. Ichia māgá k'aripai ichi jōmaarā k'āyaara waibiara bairā. ¡Irua aupaita piudap'edaarā chok'ai p'irabaipipari! ¹⁰ Wāara, mi piudak'a baji. Mamīda Ak'õrepa mi k'aripa ataji madeepa. Mapa mia k'awa bi waya māgadaru pirā, waya mi k'aripait'ee, mi k'õp'āyoorā jida auk'a. ¹¹ Parāpa ichiaba tai k'aripadai, it'aa t'iruta pirā tai pari. Māga ooruta pirā, chok'araarāpa o-ia gracias jaradait'ee Tachi Ak'õremaa, unudak'ári irua ne-inaa pia ooruu tai k'aripait'ee parāpa it'aa t'ipata k'aurepa.

Pablo p'oyaa wā-e pada Corinto pidaarā ak'ide

¹² Parādepema ūk'uruurāpa jara p'ani taipa eperāarā k'ūra nipapata. Mamīda māga-e. Tai o-ia p'ani jōmaarā t'āide jaratee nipadak'ári, k'ira jīp'a nipapata perā. Māgá nipajida parā t'āide. Audua nipadak'aa paji parāpa k'isiadamerā tai k'isia k'awaara p'ani awaraarā k'āyaara. Māga-e. Parā t'āide t'ári pia p'anapachida, Tachi Ak'õrepa tai k'aripa bada perā. Māga ooji ichia tai k'inia iru bapari perā. ¹³ Taipa parāmaa k'art'a p'ā pēidak'ári, jīp'a p'āpata taipa jara k'inia p'ani aupai. Māgá p'āpata parāpa tai k'art'a leedamerā māk'aapa pia k'awaadamerā jōmaweda aide jara bi. ¹⁴ Wāara parādepema ūk'uruurāpa māga k'awapata. Mamīda mia k'inia bi parā jōmaarāpa k'awa k'inia p'anadamerā taipa oopata māk'aapa jarateepata. Māgá Tachi Waibia Jesús waya chek'ári, tachi jōma o-ia p'anadait'ee iru k'irapite. Tai o-ia p'anadait'ee parāpa taipa jarateeda ijāadap'edaa perā. Jōdee parā o-ia p'anadait'ee tai it'aideepa ūridap'edaa perā Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee.

¹⁵ Mia k'isiaji parāpa pedeejida taipa k'art'a p'ā pēidap'edaa māk'aapa ijāajida wāara Cristopa tai pēiji jarateedamerā irua oopi k'inia bi eperāarāmaa. Mapa wāit'ee paji parā ak'ide. Wāda omé wāit'ee paji parā o-ia p'anadamerā mi unudak'ári.

¹⁶ Naapiara Macedonia eujādee wāk'ári, mi parāmāi wiibaiit'ee paji māk'aapa waya āpītee chek'ári, auk'a parāmaa p'asianait'ee paji. Ma t'ēe wādade parāpa mi k'aripak'ajida Judea eujādee wāit'ee. ¹⁷ Mamīda parāpa k'awa p'ani mi parāmaa wā-e paji. ¿Mapa parā t'āidepema ūk'uruurāpa jara p'ani-ek'ā mi t'ári auk'a bi-e parā ome? ¿K'isia p'ani-ek'ā michia oo k'iniata oopari awaraarāpa oopatak'a? ¡Mia māga ook'aapi! ¹⁸ Tachi Ak'õrépata k'awa bi tai jarateepataarā māgá p'anadak'aa. Ichiaba māgá jarateedak'aa, jarateedak'ári iru Warra, Jesucristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. Jīp'a taimaa jarateepata irua jarapi bik'a. Tachi Ak'õrepa ichita oopari ichia jara bik'a. Māga oopata tai jida ichiaba, ichideerā perā. ¹⁹ Parā t'āide Silvano, Timoteo mi ome jarateedak'ári Jesucristo Tachi Ak'õre Warra, tai k'isiadoopapai jarateedak'aa paji. Jīp'a jarateepachida Tachi Ak'õrepa taimaa jarapidak'a. Jesucristo māgá bapachi. Ichita ooji ichi ak'õrepa jaradak'a. ²⁰ Chonaarāweda Tachi Ak'õrepa jaraji Jesucristopa ooit'ee bada. Māga jaraji Cristo t'oi naaweda. Māpai iru t'op'eda, wāara ooji jōmaweda Ak'õrepa jaradak'a. Maperā k'awa p'ani Cristo wāara Tachi Waibia. Māgá Cristode ijāapata perā, tachia “Amén” apata Tachi Ak'õre Ūraa ūridak'ári. ²¹ Tachi Ak'õrépata tai Cristode ijāapipari, parā jida auk'a. Ichia

tachi jirit'eraji ichideerā papiit'ee. ²² Tachia k'awaadamerā wāara ichideerā p'ani, ichia tauchaa pik'a biji tachi t'āride. Ichi Jaure pēiji tachi ijāapataarā ome bapariimerā. Māga ook'āri, tachimaa ak'ipiji ichia wāara tachi pia ak'iit'ee māk'aapa t'ēepai teet'ee jōmaweda ichia k'isia iru bi tachi-it'ee.

Pablopa jarada sāap'eda wā-e paji Corintodepema ijāapataarā ak'ide

²³ Ak'ōre k'irapite mia jara k'inia bi sāap'edata wā-e paji parā ak'ide. Tachi Ak'ōrepa k'awa bi michi t'āride iru bi māk'aapa mi miapii seewa jararu pirā. Mi waa wā-e paji Corinto p'uurudee parā itriade, parā t'āri p'uapiamaapa. ²⁴ Tai, chi jarateepataarāpa, parāmaa ijāapi k'iniada-e taipa k'inia p'anik'a. Parāpa auk'a Cristode ijāapata. Iruata parāmaa ichia k'inia bik'a oopii. Taipa jōdee parā k'aripa k'inia p'ani waapiara ijāapataadamerā māk'aapa t'āri o-ia p'anapataadamerā.

2 Naaweda mi parā ak'ide wāk'āri, parā t'āri p'uapiji. Maperā waya wāit'ee pak'āri, nāga k'isiaji: “Mi naapai waya wā-e āra t'āri p'uapide.” ² Mia parā t'āri p'uapiru pirā, parādepema apida wē-e pai mi t'āri o-īapiit'ee. ³ Mapa wāi k'āyaara, k'art'a p'ā pēiji parāpa aide jara bi ūridamerā māk'aapa oodamerā mia ūraadak'a. Mi parāmaa wāru pirā parāpa māga oodai naaweda, audupiara parā t'āri p'uapii. Waya unudak'āri, mia k'inia bi parāpa mi t'āri p'uapii k'āyaara, t'āri o-īapidamerā. Mia nāga k'awa bi: mi t'āri o-īa bak'āri, parā jida māga p'ani. ⁴ Ma k'art'a p'āk'āri, michi t'āride k'isia nībaji, parā māgā itria k'inia-e pada perā. Jēedachi parā t'āri p'uapi k'inia-e bada perā. Ma k'art'a p'āk'āri, mia jip'a ak'ipi k'inia baji parā audú k'inia iru bi.

Pablopa ūraada perdonaa k'awaadamerā

⁵ Wāara parā t'āidepemapa, k'achia oo k'iniapa, mi t'āri p'uapiji māk'aapa parā ūk'uru audupiara māgapiji. Ichia tachimaa māgā ooji mīda, mia iru waa imiatee k'inia-e. ⁶ Parā chok'araarāpa iru t'āri p'uapimaa p'ani, iru yiarāa iru p'anadairā. Jāgapai. Waa māgā yiarāa iru p'anadaik'araa bi. ⁷ Ma k'āyaara, irua ooda perdonaadaipia bi māk'aapa t'āri o-īapidaipia bi waya t'ūmerā awaraa ijāapataarā ome. Parāpa māga ooda-e pirā māk'aapa iru at'āri yiarāa iru p'anaruta pirā, iru audupiara t'āri p'ua bai, Ak'ōrede ijāa-edarumaa. ⁸ Maperā irā mia parāmaa enee nībī ak'ipidamerā wāara iru k'inia iru p'ani. ⁹ Ma-it'ee ma k'art'a p'āji. K'inia baji irua ma k'achia oo amaamerā. Mamīda ma k'āyaara waapiara mia k'awa k'inia baji parāpa oodai wa ooda-e pai mia jaradak'a. ¹⁰ Parāpa ma eperāpa k'achia ooda perdonaa p'anik'a, mia pida perdonaa bi. Wāara, Cristopa k'awa bi abaapa mi ome nepira jiri baji pirā, mia ma nepira perdonaaji. Mia māga ooji parā waya t'āri o-īa p'anadamerā. ¹¹ Tachi jōmaarāpa chīarapa k'achia ooda māgā perdonaaruta pirā, Netuara Poro Waibia juade baaida-e pait'ee ne-inaa k'achia oo k'iniapa ma eperāmaa. Ma awara ma ne-inaa k'achia ooda k'aurepa netuara juade baai-e pait'ee, audú k'isia p'ua nībairā. Tachia pia k'awa p'ani netuarapa oopari ichi juade baaidamerā.

Pablo Troas p'uurude nipada

¹² Mia jaradak'a mi wā-e paji parā ak'ide. Ma k'āyaara Troas p'uurudee wāji jarateede. Mama nipak'āri, Tachi Waibiapa k'aripaji māpemaarāpa ūri k'inia p'anadamerā Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. ¹³ Mamīda, mama bide mi k'isia nībēji unu-e pada perā Tito, tachi ipema Cristo k'aurepa, mia pēida parā ak'ide. Iru parāmāiipa chep'eda, mama tai unudait'ee paji. Māgā unuda-e pada perā, mia

Troadepemaarā atabēiji māik'aapa cheji Macedonia eujādee, nama Tito ome unui jīak'aapa.

Pablopa jarada Titopa nepirida ūrip'eda

¹⁴ Taipa gracias jarapata Tachi Ak'ōremaa, iruata Netuara Poro Waibia p'oyaapari perā Cristo juapa. Maperāpi netuara apidaapa tai Cristodeerā p'oyaada-e pai. Māgā ichideerā perā irua tai k'aripapari jarateedamerā jōmaarā t'āide. ¹⁵ Ara k'era t'ūa aubaiparik'a ewat'aak'āri, māga pik'a tai ijāapataarā t'imī wāpata jarateede Cristopa oopi k'inia bi eperāarāmaa. Tachi Ak'ōrepa unuk'āri taipa māga jarateemaa p'ani, o-ia beepari. Cristopa tai jarateepataarā pēipari jarateedamerā chi ūri k'inia p'aniirāmaa māik'aapa chi ūridaamaa p'aniirāmaa paara. ¹⁶ Taipa jarateepata mik'ia pik'a bi chi ūridaamaa p'aniirā-it'ee, ma k'aurepa āra atuadait'ee perā. Mamīda chi ūri k'inia p'aniirā-it'ee ne-inaa t'ūa baparik'a bi, ma jarateeda k'aurepa āra wā-dait'ee perā Ak'ōre truadee. Māga bita, ŷk'aipa jarateeiama chi ūri p'aniirāpa wāara k'awaadamerā Cristopa oopi k'inia bi eperāarāmaa? ¹⁷ Tāipata māga jarateedai. Ma-it'ee Tachi Ak'ōrepa tai jirit'eraji. Tai k'īsiadoopa jarateedak'aa. Tachi Ak'ōrepa ichi ūraa taimaa jarapipari. Tai nipadak'aa awaraarāk'a. Āchi k'īsiadoopa Ak'ōre net'aa jaratee nipapata, eperāarāpa āchi pia ak'idamerā māik'aapa āchimaa p'arat'a teedamerā. Taipa jōdee māga oodak'aa. Tachi Ak'ōrepa tai ichita ak'ipari perā, k'īra jīp'a jarateepata irua oopi bik'a. Māgā jarateedai Cristo tai ome bapari perā.

Tachi Ak'ōrepa ūraa chiwidi Pablomaa k'awapida

3 Mia jarak'āri tai k'īra jīp'a jarateepata, jara k'inia-e bi taita pipiara ak'idaipia bi awaraa jarateepataarā k'āyaara. Taipa k'art'a p'āda iididak'aa ijāapataarāpa parāmaa jara pēidamerā tāipata pia jarateepata, jarateepataarā ūk'uruurāpa oopatak'a. Ichiaba iidida-e parāpa māgee k'art'a awaraa ijāapataarāmaa pēidamerā. ² Awaraarāpa k'awa k'inia p'ani pirā tai wāara Jesucristopa pēida jarateede wa māga-e, āchia parā ijāapataarā ak'idaipia bi. Parā taipa k'art'a p'ādák'ata p'ani, Cristode ijāapata perā taipa jarateedap'edaa k'aurepa. Michi t'āride k'awa bi mia wāarata jara bi. ³ Jōmaarāpa k'awaadai Cristopa tai pēiji parā ak'idak'āri, sāga p'anapata Cristode ijāadak'āriipa. Awaraarāpa oo k'inia p'anapata Tachi Ak'ōre Ūraa māude p'ādade jara bik'a. Tachi Ak'ōrepa k'inia-e baji mīda eperāarāpa ichita ijāadamerā ma ūraa Moisemaa p'āpidade, ūk'uru aide at'āri ijāa p'ani. Mamīda parā māga p'anadak'aa. Ma k'āyaara pipiara parāpa oo k'inia p'ani Cristopa oopi bik'a, Tachi Ak'ōre Jaure parā t'āride bapari perā. Ma awara Ak'ōrepa māga ichita oopiit'ee, ichita bapari perā.

⁴ Taipa ak'idak'āri parāpa oomaa p'ani Cristopa oopi bik'a, k'awa p'ani wāara Tachi Ak'ōrepa taimaa jarapi baji. ⁵ Tai k'īsiadoopa eperāarā p'oyaa Cristode ijāapidak'aa. Tachi Ak'ōrepapai māga ooi. Ichia aupaita tai k'aripapari iru ūraa pia jarateedamerā. ⁶ Ichia taimaa nāgī ūraa chiwidi k'awapiji. Cristopa p'ek'au k'achia oopataarā o k'achiadeepa k'aripa atai. Māga k'awapiji taipa jōmaarāmaa jarateenadamerā. Na ūraa chiwidi awara bi chi naawedapema ūraa k'āyaara. Eperāarāpa ma naawedapema ūraa p'ādade ijāaruta pirā, atuadait'ee. Jōdee na ūraa chiwidide ijāaruta pirā, Ak'ōre Jaurepa āchi Ak'ōre ode t'ūpiit'ee.

Ūraa chiwidi piara bi naawedapema ūraa k'āyaara

⁷ K'īsiadáma nāgide. Chonaarāweda Tachi Ak'ōrepa ichi ūraa māude p'āpiji Moise-maa. Na eujāde bi misa, Moisés Tachi Ak'ōre ome unuk'āri, Tachi Ak'ōre k'īra wāree iru ome beeji. Mapa Moisés waya chek'āri Israel pidaarāmaa, ārapa iru k'īra p'oyaa ak'idak'aa paji, audú īdaa bada perā. Māga baji mīda, taarā-e nīde ma īdaa wēpa wāji. Ak'ōrepa ichi k'īra wāree māgā āchimaā unupiji mīda, ma ūraa p'āda k'aurepa eperāarāpa k'awaa p'āneejida āchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa atuadait'ee. ⁸ Īrā jōdee, ma k'āyaara pipiara Tachi Ak'ōrepa ūraa chiwidi jara pēida k'aurepa tachi ijāapataarāpa k'awapata Cristode ijāadak'āri, wādai Tachi Ak'ōre truadee. Māga k'awapata Ak'ōre Jaure k'aurepa, iru tachi ome bapari perā. ⁹ Māpai nāga jaradai. Pia baji Tachi Ak'ōrepa eperāarāmaa k'awapik'āri ichi ūraa p'āda, māgide jaraji mīda āchi atuadait'ee p'ek'au k'achia oopata perā. Mamīda ma k'āyaara pipiara bi ichia ūraa chiwidi jara pēida. Māgī ūraade ichi Jaurepa tachi ijāapataarāmaa k'awapipari Cristo k'aurepa tachi p'ek'au k'achia wēe p'ani Ak'ōre k'īrapite. ¹⁰ Maperāpi k'awa p'ani pipiara bi ijāadait'ee Tachi Ak'ōrepa ūraa chiwidi jara pēidade, ijāadai k'āyaara māgī chonaarāwedapema ūraa p'ādade jara bide. ¹¹ Wāara Ak'ōre Ūraa p'āda pia baji, Ak'ōrepa māgī jarada perā. Mamīda ichia k'īnia-e paji eperāarāpa ichita aide ijāadamerā. Mapa ūraa chiwidi jara pēiji. Nāgī ūraa pipiara bi chi naawedapema k'āyaara, jōk'aa perā.

¹² K'awa p'anadairā Ak'ōrepa ūraa chiwidi jara pēida māgā pipiara bi chi naawedapema jarada k'āyaara, taipa māgī ūraa jīp'a jarateepata, waaweeda-ee. ¹³ Mamīda māga-e paji Moisés ome. Moisepa ichi k'īra wāk'aji Israel pidaarāpa ununaadamerā Tachi Ak'ōre k'īra wāree wēpa wāk'āri. Māgā ma īdaa Moisés k'īrade wēpa wādak'a, ma chonaarāwedapema ūraa wēpa pik'a wāji. ¹⁴ Mamīda ma Israel pidaarāpa māga ijāa k'īniada-e paji, k'īiri k'īsua p'anadap'edaa perā. At'āri māga p'ani Moisepa p'āda leepataarā ūridak'āri. Moisepa ichi k'īra wāk'a iru badak'a, āchi t'āri wāk'a pik'a iru p'ani ūraa chiwidide ijāa k'īniada-e p'anadairā. At'āri āchia ijāapata Ak'ōre ode t'īudai ma chonaarāwedapema ūraa p'ādade jara bik'a oo p'anipa. Māga ijāapata Tachi Ak'ōrepa āchimaā ichi ūraa chiwidi k'awapi bi mīda. Nāgā k'īsia awara k'īsiadai: Cristode ijāadak'āri māik'aapa ichideerā padaidak'āri. ¹⁵ Māgā Ak'ōre Ūraa Moisepa p'ādade ijāapata perā, idi ewate at'āri ma ūraa ūridak'āri, āchi t'āri wāk'a pik'a iru p'ani. ¹⁶ Mamīda āchidepemapa ma ūraa chiwidi ūrik'āri māik'aapa Cristode ijāak'āri, ma t'āri wāk'a pik'a bada wēpait'ee. ¹⁷ Māga p'āneedait'ee Cristode ijāadak'āri, eperāarā uchiapata perā Ak'ōrepa naawedapema ūraa p'āda jua ek'ariipa. Māga oodai Cristo āra ome bapari perā ichi Jaure k'ap'ia pari. Cristo ichi Jaure ome apai, auk'a Tachi Waibia perā. ¹⁸ Māgā ma naawedapema ūraa jua ek'ariipa tachi uchiadap'edaa perā, tachi t'āri waa wāk'a pik'a p'ani-e. Ara espejode tachi k'īra unuparik'a, māga pik'a Tachi Ak'ōre k'īra wāree unupata iru ūraa chiwidi jara pēidade Cristo k'ap'ia pari. Ma awara Cristo Jaurepa oopi bik'a oodak'āri, t'āri pia padaipata iruk'a. Waapiara iru Jaurepa oopi bik'a oodai, waapiara t'āri pia padaridai iruk'a.

Pablopa pedee pia jarateeda

4 Tachi Ak'ōrepa tai chupiria k'awaa bairā, ichi ūraa chiwidi taimaa jarateepi bi. Maperāpi waaweeda-ee p'anapata, awaraarāpa tai ome nepira jiri p'ani

mīda. ²Taipa oodaamaa p'anapata ne-inaa k'achia awaraarāpa mera oopata; ne-inaa eperāarā jīp'aarā k'īra nejasia p'anapata oodait'ee. Madepema ūk'uruurāpa imeraa jarateepata chīara k'ūradaid'ee. Maa-e pirā āchi k'īsia p'oirapata Ak'ōrepa jarapi bi ome, irua jara k'inia bi awara uchiamerā. Mamīda taipa māga ooda-e. Ak'ōrepa wāarata jara pēida k'īra jīp'a jarateepata. Māga oo p'anipa k'inia p'ani jōmaarāpa k'awaadamerā Tachi Ak'ōre k'īrapite taipa wāarata jarateepata. ³Wāara, Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee jarateedak'āri, ūk'uru eperāarā-it'ee ma jarateepata wāk'a pik'a bi, mairāpa ma wāarata k'awadaamaa p'anapata perā. Mapa o k'achiadee wāruta. ⁴Āchi māga p'ani na p'ek'au eujādepema ijāadak'aa beerā ak'ōre, Netuara Poro Waibiapa, āchi tau p'āriu pik'a iru bairā ichi jua ek'ari. Ichia k'inia-e āchia k'awaadamerā t'ūdai idaa pik'a bide k'awaadadak'āri Cristopa ooda āchi o k'achiadeepa k'aripa atait'ee. Ichia k'awa bi māga ijāaruta pirā, unudai Cristo k'īra wāree, iru Tachi Ak'ōre k'īrak'a bairā. ⁵Mapa taipa jarateedak'āri, jarateeda-e tachi k'īsiaadeepa tai ak'idamerā pāchi poroorāk'a. Jīp'a jarateepata Jesucristo, Tachi Waibiapa oopi k'inia bi eperāarāmaa. Taipa irua oopi bik'a oo k'inia p'anapata perā, tai mimiapata parā-it'ee. ⁶K'awa p'ani Jesucristo tachi jōmaarā waibia nāga perā. Ewaa weda jōma p'āriu nībak'āri, Tachi Ak'ōrepa jarapi idamerā. Māpai īdaa beeji. Māga pik'a ijāadai naaweda, tai p'āriu pik'a bide p'anapachida, k'awada-e p'anadap'edaa perā Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. Mamīda Tachi Ak'ōrepa taimaa māga k'awapik'āri, tai t'āride idaa pik'apiji. Mapa Cristode ijāa p'aneejida māik'aapa k'awaa p'aneejida Tachi Ak'ōre k'īra wāree.

Tachi Ak'ōrepa wāarata jarateepataarā k'aripapari

⁷Tachi k'ap'ia chok'o sorek'api bi. Mamīda Tachi Ak'ōrepa aide nēe bidák'api bi ichi k'īra wāree taimaa unupik'āri māik'aapa tai jirit'erak'āri Cristopa ooda jarateedamerā eperāarā k'aripait'ee. Māgā eperāarāpa ijāadak'āri taipa jarateepata k'aurepa, jōmaarāpa k'awaadai Tachi Ak'ōrépata taimaa jarapi bi. ¡Iruta tai k'āyaara waibiara bi! ⁸Māga jaratee p'ani misa iru-it'ee, tai wārutamaa ijāadak'aa beerāpa nepira jiripata tai ome. Mamīda āramaa p'oyaapidak'aa. Māga p'anadai Tachi Ak'ōrépata tai k'aripapari perā choodamerā. Edaare k'awada-e sāgapi oodai. Mamīda ijāa p'ani Ak'ōrepa taimaa ichia k'inia bi k'awapiit'ee. ⁹Edaare awaraarāpa tai k'īra unuamaa iru p'anapata. Mamīda Tachi Ak'ōrepa tai atabaibēik'aa. Ichiaba edaare tai p'ua oopata. Mamīda Tachi Ak'ōrepa tai k'aripapari chok'ai uchiadamerā āchi juadeepa. ¹⁰Tai wārutamaa jiripata peedait'ee Jesús peedap'edaak'a. Mamīda Tachi Ak'ōrepa tai k'aripapari āchi juadeepa, eperāarāpa k'awaadamerā irua aupaita tai k'aripapari. Māga oopari Jesucristo Jaure tai ome bapari perā. ¹¹Wāara, na p'ek'au eujāde p'ani misa, tai māgā pee k'inia p'anadait'ee taipa jarateepata perā Jesucristopa oopi k'inia bi eperāarāmaa. Mamīda māga p'oyaa ooda-e, irua ak'ipi k'inia bairā ichi wāara chok'ai p'irabaiji māik'aapa at'āri tai t'āride chok'ai bi. ¹²Māpai tai māgā jiri p'ani mīda, taipa jarateepata Ak'ōrepa jarapi bik'a, parā awaraarā ome Cristode ijāadap'eda, Tachi Ak'ōre truade ichita p'anapataadamerā.

¹³Taipa auk'a jaradai Tachi Ak'ōre chonaarāwedapema ūraa p'ādade jara bik'a: 'Ijāaji Tachi Ak'ōrepa mi k'aripai. Maperā irumaa jarapi michi t'āride k'īsia bada.' (Sal 116.10)

Taipa ichiaba māga ijāapata. Maperāpi jarateepata Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a.

¹⁴K'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa Jesucristo chok'ai p'irabaipidak'a, tai jida auk'a

p'irabaipiit'ee parā ome māk'aapa tachi ateeit'ee Jesucristo bīmaa ichi truade. Māga ooi't'ee tachi Cristodeerā perā. ¹⁵ Māga k'awa p'anadairā, choopata parā māk'aapa awaraarā k'aripadait'ee Cristode ijāadamerā. Māgá chok'araarāpa k'awaadait'ee Ak'ōrepa āchi k'inia iru bi māk'aapa o k'achiadeepa uchiapi k'inia bi. Māpai mairāpa Cristode ijāadak'āri, gracias jaradait'ee Tachi Ak'ōremaa māk'aapa āchi it'aa t'i p'anide ak'ipidait'ee wāara irude ijāapata.

¹⁶ Maperāpi tai chupiria jōneedak'āri, k'isia p'ua jōnadak'aa. Tai k'ap'ia jōdaruta pijida, ewari chaa t'āride audupiara Tachi Ak'ōrede ijāapata. ¹⁷ Ma awara na eujāde p'ani misa, taarādak'aa chupiria jōnide. Tai-it'ee mak'iaara p'ua-e. Jōdee taipa ne-inaa unudait'ee Tachi Ak'ōre truade p'oyaa jarada-e, audú pi-ia bairā. ¡Ichita p'anapataadait'ee iru ome! ¹⁸ Maperā tai audú k'isia jōnada-e na p'ek'au eujāde unu p'ani k'aurepa. Jip'a k'isiapata ne-inaa waide unuda-e p'anide; it'aripema net'aade. Na eujādepema net'aa taarā-ee jōpari. Mamīda it'aripema net'aa ichita bapariit'ee.

Ijāapataarā it'aripema k'ap'ia chiwidide p'anapataadait'ee

(1 Co 15.35-58)

5 Taipa k'awa p'ani tachi eperā k'ap'ia piuru pijida Cristo chei naaweda, Tachi Ak'ōrepa tai p'anapiit'ee ichia ooi't'ee bi it'aripema k'ap'ia chiwidide. Na p'ek'au eujādepema k'ap'ia jōpari. Mamīda chi it'aripema k'ap'ia jōk'aa, Tachi Ak'ōrepa mágá oopari perā. ² Na p'ek'au eujādepema k'ap'iaide p'ani misa, chupiria jōnapata māk'aapa audú k'isia jōnapata, ma it'aripema k'ap'iaide p'ana k'inia p'anadairā. ³ Eperā p'aru jī k'inia bik'a, māga pik'a tai p'ana k'inia p'ani ma it'aripema k'ap'iaide. Eperā āk'adaa ba k'inia-e bik'a, tai k'ap'ia wēe p'ana k'iniadak'aa. ⁴ Maperāpi piu k'iniada-e Cristo chei naaweda. Iru mágá cheru misa, na p'ek'au eujādepema k'ap'iaide p'anide, k'isia jōnapata ne-inaa k'achia p'asai jīak'aapa. Mágá na p'ek'au eujādepema k'ap'ia chupiria nībairā, atabēi k'inia p'ani Tachi Ak'ōre ome p'ananadait'ee. ⁵ Ma-it'ee Tachi Ak'ōrepa it'aripema k'ap'ia ooi't'ee ichideerā-it'ee, aide p'anapataadamerā iru truade. Māga k'awa p'ani irua ichi Jaure pēida perā tachi chaachaa bapariimerā. Ichi Jaurepata k'awapipari ichia k'isia iru bi ichideerā-it'ee.

⁶ Tachi Ak'ōrepa mágá ne-inaa k'isia iru bapari perā ichideerā-it'ee, na p'ek'au eujāde p'ani misa, tachi k'āiwee p'anapataadai. Wāara k'awa p'ani na p'ek'au eujādepema k'ap'iaide p'ani misa, Tachi Waibia ik'aawaapa t'imí pik'a p'ani. ⁷ Tachi taupa iru unuda-e p'ani mīda, irude ijāapata. ⁸ Maperāpi k'āiwee p'anapata. Piara bak'aji aweda uchiadait'ee na p'ek'au eujādepema k'ap'iaideepa māk'aapa iru truade p'ananadait'ee tachi it'aripema k'ap'iaide. ⁹ Mamīda at'āri wāda-e. Mapa nāga k'isiapata. Na p'ek'au eujādepema k'ap'iaide p'ani misa, oo k'inia p'ani Cristopa oopi bik'a māk'aapa na eujādeepa uchiadak'āri, auk'a oo k'inia p'anadait'ee irua oopi bik'a nāga perā. ¹⁰ Ewari cherude tachi ijāapataarā jōmaweda iru k'irapite panadait'ee irua ak'imerā tachia oopatap'edaa na p'ek'au eujāde p'ani misa. Eperā Cristopa oopi k'inia bik'a oodapa atait'ee Tachi Ak'ōrepa ne-inaa k'isia iru bi ichideerā-it'ee. Ma awara Cristopa mágimaa pedee pia jarait'ee. Mamīda chi māga oo-e badapa maarepida ata-e pait'ee māk'aapa Cristopa irumaa pedee pia jara-e pait'ee.

Cristo k'aurepa Tachi Ak'öre k'awadai

(Ro 5.9-11; Col 1.19-22)

¹¹ Cristopa tachia oopata mägá ak'iit'ee perä, iru waawee p'anapata. Mapa taipa eperäärāmaa jarateepata Cristode ijāadamerā māk'aapa tai p'anapata k'awaadamerā. Taipa ne-inaa oodak'āri wa ne-inaa jaradak'āri, mägá oopata eperäärā k'aripadait'ee. Tachi Ak'örepa k'awa bi tai t'āride iru p'ani. Mia k'inia bi parāpa tai ichiaba mägá k'awaadamerā. ¹² Mia mägá jarak'āri, jara k'inia-e bi tai pipiara ak'idamerā awaraarā k'āyaara. Jip'a k'inia bi parā o-ia p'anadamerā taipa ne-inaa pia oopata k'aurepa. Mägá o-ia p'andaruta pirā, parāpa p'anaudai chi audua beerāpa tai āpite jara jōni. Ma jarateepataarāpa k'isiapata āchia aupaita pia jarateepata. ¹³ ¿Māirāpa jara p'ani-ek'ā tai parā t'āide nipadak'āri, oojida k'ira k'awa-ee p'aniirāpa oopatak'a? Mamīda mägá-e paji. Taipa mägá oojida awaraarāpa unudak'āri, k'awaadamerā Tachi Ak'öre jōmaarā waibia. Ma awara tai k'ira jip'a nipadak'āri, mägá oopata parā k'aripadait'ee, auk'a Tachi Ak'öre pipiara k'awaadamerā. ¹⁴ Jesucristopa tai k'inia iru bapari. Maperāpi tai jaratee nipapata irua oopi k'inia bik'a. Wāara na p'ek'au eujādepemaarā jōmaweda k'inia iru bapari perā, kurusode piuji tachia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Mägá piuji jōmaarā k'ap'ia pari. Ara Cristo piudak'a jōmaarā pari, iru k'ap'ia pari eperā chaachaa piu pik'aji. ¹⁵ Cristo piuji eperäärā pari māk'aapa chok'ai p'irabaiji, k'inia bada perā ichide ijāa p'aniirā p'anapataadamerā irua k'inia bik'a. Tachi mägá p'anadak'āri, oodait'ee irua oopi k'inia bik'a, tachia oo k'iniata oodai k'āyaara.

¹⁶ Mägá k'awaadak'āriipa, taipa eperäärā unudak'aa, Cristode ijāadai naaweda unupatap'edaak'a. Maapai Cristo jida eperā jip'aak'a unupachida. ¡Mamīda irā iru mägá unuda-e p'ani! Ichideerā ichiaba mägá unuda-e nāga perā. ¹⁷ Eperā araa bak'āri Cristo ome ijāapari perā irude, mägí eperā t'āri awaradaipari. ¡Pia k'isíati! Cristode ijāai naaweda, ma eperā k'achiade nipapachi. Mamīda irude ijāadak'āriipa waa mägá nipa k'inia-e. Jip'a nipa k'inia bi Cristopa oopi bik'a.

¹⁸ Mägá nipai Tachi Ak'örepa mägá oopipari perā. Tachi auk'a p'anapachida ma eperāk'a. Cristode ijāadai naaweda, taipa Tachi Ak'öre pia k'awa k'iniada-e p'anapachida. Ichiaba maapai Tachi Ak'örepa tachi pia-ee ak'ipachi. Mamīda ijāadak'āri, Cristo piuda k'aurepa Tachi Ak'örepa ichi t'āri auk'a biji tachi t'āri ome. Maperāpi tai jirit'eraji jōmaarāmaa jarateenadamerā. Mägá taipa jarateepata ūriru-taarāpa Cristode ijāadak'āri, Tachi Ak'örepa ichi t'āri auk'a bipari āchi t'āri ome ichiaba. ¹⁹ Pia jarait'eera, Cristo piuda k'aurepa eperäärā pari, Tachi Ak'örepa ichi t'āri auk'a bi k'inia bi āchi t'āri ome. Ma awara āchia p'ek'au k'achia oopata wē-papi k'inia bi. Ma pedeeta Tachi Ak'örepa taimaa jarapi bi. ²⁰ Ma-it'ee Cristopa tai pēiji, ichi k'ap'ia pari taipa jaradamerā irua jara k'inia bi. Mapa taipa parā jōmaarā-maa enenee jōni: Ijāati Jesucristode, Tachi Ak'örepa ichi t'āri auk'a bimerā parā t'āri ome. ²¹ Cristopa p'ek'au k'achia maarepida ook'aa paji. Mamīda kurusode bak'āri tachi p'ek'au k'achia oopataarā pari, Tachi Ak'örepa iru pia-ee unuji. P'ek'au k'achia oopataarā unuparik'a unuji. Írá jōdee, ma piuda k'aurepa Tachi Ak'örepa tachi pia unupari.

6 Māpa tai Tachi Ak'öre ome mimia p'anide, parā ūraa k'inia p'ani k'isiadamerā Tachi Ak'örepa parāmaa pia ooda. Parā ijāadak'āri, Cristo piuda k'aurepa Tachi Ak'örepa ichi t'āri auk'a biji parā t'āri ome. Maperā k'irak'aupai Tachi Ak'öre yiaraa

iru p'anadai awaraarāpa jarateepata ūri k'iniapa. ²Ma k'āyaara óoti Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a:

'Mia pide k'isia bak'āri, ūriji pia mīmaa it'aa iidida. Pia chupiria iidida ewate, mia pi o k'achiadeepa k'aripa ataji.' (Is 49.8)

Corinto pidaarā, jūrítí! Nāgaweda Tachi Ak'ōrepa ūriit'ee parāpa chupiria iidiruta. Nāgaweda parā k'aripait'ee ichide wāara ijāadamērā.

Pablo pa ne-inaa k'achia chooda

³Tai parā t'āide jaratee nipadak'āri, maarepida ne-inaa oo k'iniada-e paji parāpa ma jarateepata oo iru p'anadamerā, wa Cristode ijāadaamaa p'anadamerā taipa oopata k'aurepa. ⁴Māga-e. Jīp'a oo k'inia p'anapachida jōmaweda Tachi Ak'ōrepa oopidak'a, parāpa tai pia ak'idamerā, Ak'ōrepa tai pia ak'iparik'a. Tai jōmaarā t'āide mágá nipapata. Māimisa, t'āridepai choopata audú k'isia jōnide; ne-inaa wēe chitoonide; nepirade jōnide; ⁵awaraarāpa tai wimaa p'anide; carcelde chitoonide; tai pee k'iniapa awara āyaa jēret'aa jōnide; mimia chaaree oo jōnide; k'āi-ee ewari jōnide; jarra oo jōnide. ⁶Ichiaba ak'ipipata tai Tachi Ak'ōrepa pēida nāga oo p'anipa. K'ira jīp'a nipapata, ne-inaa k'achia ooda-ee. Taipa k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa ichi ūraa wāarata jara k'inia bi tai it'aideepa. K'irau-ee choopata awaraarāpa taimaa ik'achia jaradak'āri maa-e pirā tai oo iru p'anadak'āri. T'āri pia p'anapata awaraarā ome, Tachi Ak'ōre Jaure tai ome bapari perā. Mapa t'āripa awaraarā k'inia iru p'ani Tachi Ak'ōrepa ichideerā k'inia iru baparik'a. ⁷Jarateedak'āri, chi ūri p'aniirā maarepida k'uradak'aa. Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a oopata. Mapa irua tai pia ak'ipari. Iruata tai k'aripapari waaweeda-ee jarateedamerā māk'aapa taimaa k'isia k'awaapipari pia p'anaudamerā awaraarāpa tai imiateedak'āri. ⁸Eperāarā ūk'uruurāpa tai pia ak'ipata. Jōdee awaraarāpa tai k'ira unuamaa iru p'anapata. Ichiaba eperāarā ūk'uruurāpa tai āpite ik'achia pedeepata. Jōdee awaraarāpa tai āpite pia pedeepata. Eperāarā ūk'uruurāpa jara p'ani taipa seewa jarateepata. Mamīda māga-e. Taipa wāarata jarateepata. ⁹Eperāarā ūk'uruurāpa jara p'ani: "Jā Pablo eperā jīp'aa. ¿K'āare-it'ee iru pedee ūridaima?" Mamīda Tachi Ak'ōrepa mi k'ira Cristodeerāmaa pia k'awapipari. Taipa k'awa p'ani atu p'anide piudai k'achia beerā juapa. Mamīda at'āri chok'ai p'ani. Awaraarāpa tai p'ua oopata māk'aapa miapipata. Mamīda tai peeda-e. ¹⁰Wāara, edaare tai k'ira pia-ee p'ani. Mamīda Tachi Ak'ōrepa ichita waya tai t'āri o-īapipari. Ma awara tai net'aa mak'iaara wēe p'ani. Mamīda ne-inaa pia teepata awaraarāmaa jarateedak'āri Cristopa ooda āchi k'aripait'ee. Na p'ek'au eujādepema net'aa wēe chitooni mīda, iru p'ani jōma Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bi ichideerā-it'ee.

¹¹Ipemaarā Corinto p'uurude p'aniirā, taipa parāmaa jīp'a jaramaa p'ani jōma tai t'āride iru p'ani. ¹²At'āri taipa parā k'inia iru p'ani. Jōdee parāpa tai k'inia iru p'anada-e naawedapemak'a. ¹³Mia parā ūraait'ee ak'ōrepa ichi warra ūraaparik'a. T'āripa tai k'inia iru p'anapatāati taipa parā k'inia iru p'anapatak'a.

Ijāadak'aa beerā ome k'ōp'āyo meraadaik'araa bi

¹⁴K'ōp'āyo meraanāati Cristode ijāadak'aa beerā ome. Eperāpa Cristode ijāak'āri, ne-inaa pia oo k'inia bapari. Mamīda Cristode ijāa-e bak'āri, ne-inaa k'achia oo k'inia bapari. Auk'a p'anadak'aa. Chi pia oo k'inia bīpa māga oopari k'awa bairā Cristopa māga oopipari. Mamīda chi k'achia oo k'inia bīpa māga oopari Tachi Ak'ōre k'awa-

e bairā. Īdaa pik'a bide p'aniirā auk'a nipadak'aa p'āriu pik'a bide p'aniirā ome. ¹⁵ Cristo k'ōp'āyo-e Netuara Poro Waibia Belial apata ome. P'oyaa auk'a nipadak'aa. Ichiaba Cristode ijāapari p'oyaa auk'a nipak'aa ijāadak'aa beerā ome. ¹⁶ Tachi Ak'ōre ichita chok'ai bapari. Iru Cristode ijāapataarā ome bapari. Mapa tachi iru ték'api p'ani. Iru ba k'iniak'aa ne-inaa ai k'irapite it'aa t'ipata tede, ma te ijāadak'aa beerāde perā. Ba k'iniak'aa ijāadak'aa beerā ome. Maperāpi āra ome k'ōp'āyo meraadaik'araa bi. Tachia k'awaadai Ak'ōrepa māga k'inia bi ichi chonaarāwedapema ūraa p'ādade jara bairā:

‘Mi āra t'āide āra t'āri chaa bapariit'ee. Mi āra Ak'ōre pait'ee. Jōdee āra michideerā padait'ee.’ (Lv 26.12)

¹⁷ Tachi Ak'ōre wāara māgā bapari perā ichideerā ome, ichiaba jara bi awara āi ma ūraa p'ādade:

‘Āyaa wāti ijāadak'aa beerā ik'aawaapa. Oonāati āchia ne-inaa k'achia oopatak'a. Māpaipi mia parā pia ak'ipariit'ee.’ (Is 52.11)

¹⁸ ‘Mi parā Ak'ōre pait'ee. Jōdee parā mi warrarā padait'ee.’ (2 S 7.14)

Māga jara bi Tachi Ak'ōre Waibiapa.

7 Īpemaarā k'inia, Tachi Ak'ōrepa māga jarada perā, oo amaadāma ne-inaa k'achia k'ira t'ādo; tachi k'ap'iaapa oopata māik'aapa t'āridepai k'isiapata oodait'ee. Ma k'achia oodai k'āyaara, ne-inaa jōmaweda oodāma Ak'ōrepa oopi bik'a. Māga oodak'āri, Tachi Ak'ōremaa ak'ipidai iru wāara waawee p'ani.

Corinto pidaarāpa Pablo pedee ūridap'edaa

² Taimaa k'awap'iti wāara tai k'inia iru p'ani. Parā t'āide nipadak'āri, taipa apidaa-maa ne-inaa k'achia ooda-e paji. Ichiaba apidaamaa jarateedak'aa paji Ak'ōrepa jara-pida awara, māgide ijāadamerā. Ma awara eperā apida k'ūradak'aa paji. ³ Mia māga jarak'āri, jara-e bi parā k'isia p'uapiit'ee. Mia et'ewapai jaradak'a na k'art'a p'ā bide, t'āripa taipa parā k'inia iru p'ani. Tai chok'ai p'ani misa māik'aapa piuruta pijida, parā māgā k'inia iru p'anadait'ee, parā tai ome auk'a Cristodeerā perā. ⁴ T'āripa mia nāga jara k'inia bi. Mi t'āri o-ia bi parā ome, k'awa bairā parāpa oo k'inia p'ani mia ūraa bik'a. Tachi Ak'ōrepa mi māgā o-ia bi, tai at'āri chupiria chitooni mīda.

⁵ Nama Macedonia eujāde pachedak'āri, p'oyaa k'āiwee p'anadak'aa paji. Tai wāru-tamaa awaraarāpa tai ome nepira jiripachida. Ma awara t'āridepai tai k'isia jōna-pachida. ⁶ Mamīda Tachi Ak'ōrepa chi k'isia jōnirā t'āri o-ia pipari pipiara bi. Māgā tai t'āri o-ia pipi Tito nama pachek'āri. ⁷ Ichiaba tai t'āri o-ia pipi Titopa nepirida ūridak'āri. Irua taimaa jaraji parāpa iru t'āri o-ia pipidap'edaa parā t'āide bak'āri. Jaraji parāpa mi unu k'inia jōni. Ichiaba jaraji parā k'isia p'ua jōni, parādepema ūk'uruurāpa mi āpite pedee k'achia jaradap'edaa perā. Maap'eda Titopa jarak'āri parāpa mia ūraadak'a wāara oo k'inia p'ani, mi audupiara o-ia beei.

⁸ Mia k'awa bi chi awaraa k'art'a parāmaa p'ā pēidade parā k'isia p'uapiji. Māga ooji mīda, mi k'isia p'ua-e. Wāara ma k'art'a pēik'āri, mi k'isia p'ua bak'aji, k'awada perā ma k'aurepa parā k'isia p'ua p'anadai, taarā-e māgā p'anajida mīda. ⁹ Mamīda ĩrā k'isia p'ua bai k'āyaara, mi o-ia bi. O-ia-e bi parā māgā k'isia p'ua p'anadap'edaa perā. Mi o-ia bi parāpa ma k'isia k'achia mi āpite iru p'anadap'edaa ĩrā k'ira atuadap'edaa perā. Wāara mia parā k'isia p'uapi-e paji. Ak'ōrépata mimaa māga p'āpiji parāpa oodamerā irua oopi k'inia bik'a. ¹⁰ Wāara Tachi Ak'ōrepa eperāarā k'isia p'uapik'āri, māga oopari āchia ne-inaa k'achia oo amaadamerā māik'aapa Cristode ijāadamerā.

Māgá irude ijāadāk'āri, k'isia p'ua p'anada-e. Jōdee awaraarā, āchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa k'isia p'ua jōni mīda, ma p'ek'au k'achia oo amaada-e. Maperāpi at-uadait'ee. ¹¹ Taipa k'awa p'ani wāara Tachi Ak'ōrepata parā k'isia p'uapi baji, parāpa tai ome isapai t'āri auk'a bi k'inia p'anadap'edaa perā. Ichiaba jōma k'awapijida taimaa, parā pia ak'idamerā. Ichiaba parā k'irau p'anajida chi nepira jiri p'aniirā ome. Ma awara waawee p'anajida, māgiirā k'aurepa Tachi Ak'ōrepa parāmaa ne-inaa k'achia ooi jīak'aapa. Ichiaba iidijida mia waya parā ak'inamerā. Parāpa ne-inaa pia oo k'inia p'ani Ak'ōrepa oopi bik'a, yiarāa iru ba k'inia p'anadairā chi nepira jiri-dap'edaarā. Ma jōma oo p'anipa taimaa k'awapi p'ani parā wāara ma nepirade t'iu k'iniada-e paji. ¹² Ma k'art'a parāmaa p'āk'āri, k'isia-e paji chi k'achia oo badade. Ichiaba k'isia-e paji chi apema ma k'achia oodapa t'āri p'uapidade. Ma k'art'a p'āk'āri, mia k'inia baji Tachi Ak'ōre k'irapite k'awaadamerā parāpa tai wāara pia ak'ipata Ak'ōrepa pēidak'a. ¹³ K'awaadāk'āri parāpa tai wāara māgá ak'ipata, tai t'āri o-ia p'aneejida.

Mamīda audupiara o-ia p'ani Tito auteebaidap'edaa perā iru parāmaa wāk'āri. Māga oodak'āri, iru ichiaba t'āri o-ia pijida. ¹⁴ Tito nāik'aapa parāmaa wāi naaweda, mia irumaa jaraji parāpa māga oodai. Wāara oojida mia jaradak'a. Mi k'ira nejasiapida-e paji. Mia wāarata parāmaa jaraji ma p'ādade māk'aapa parāpa wāara oojida mia Titomaa jaradak'a. ¹⁵ Māga oodap'edaa perā, Titopa parā audupiara k'inia iru bi naawedapema k'āyaara. K'irāpa bi parāpa oojida jōmaweda irua oopidak'a. Māga oojida waawee p'anadap'edaa perā, pāchia oo k'iniata oodait'ee. Jip'a oo k'inia p'anajida Ak'ōrepa jarapidak'a Tito it'aideepa. ¹⁶ Maperāpi mi o-ia bi. Mia k'awa bi ne-inaa jōmaade parāpa mia jara bik'a oo k'inia p'ani.

Cristode ijāapataarāpa p'arat'a teedaipia bi awaraarā k'aripadait'ee

8 Īpemaarā, parāmaa mia nepiri k'inia bi Tachi Ak'ōrepa ne-inaa pia ooda Macedoniadepema ijāapataarā t'āide. ² Nepirade p'anajida mīda, Tachi Ak'ōrepa āra o-ia pipachi. Māgá o-ia p'anapachida mak'iaara p'arat'a wēe chitoonajida mīda. Māgá chitoonide āchi p'arat'a iru p'anidepema waibia teejida awaraarā k'aripadait'ee. ³ Teejida āchia p'oyaarutapai māk'aapa ai ĩri waa teejida. Mia māga jara bi michi taupa māga unuda perā āra t'āide nipak'āri. Eperā apidaapa āramaa jarada-e paji māgá teedamerā. Teejida t'āripa tee k'inia p'anadap'edaa perā. ⁴ Māgá k'aripa k'inia p'anadap'edaa perā, taimaa enene jōnajida āchia p'e anedap'edaa jitadamerā māk'aapa ateedamerā ijāapataarā Judea eujāde chupiria beerāmaa. ⁵ Mamīda ma teedap'edaa k'āyaara ne-inaa piara oojida. Taipa k'isiada-e paji māga oodai. It'aa t'ijida Tachi Waibiamaa jaradait'ee āchia oo k'inia p'ani irua oopi bik'a. Māpai jara-jida taimaa āchia oo k'inia p'ani taipa oopirutak'a. Māga oojida ijāa p'anadap'edaa perā āramaa Ak'ōrepa māga oopi baji.

⁶ Macedoniadepemaarāpa oo p'ani unudap'eda, taipa Titomaa chupiria iidijida iru waya parā k'aripade wāmerā, t'āri piapa parāpa p'arat'a ichiaba p'eruta misa tee pēidait'ee. Irua naaweda k'aripadak'a ewaa ma p'arat'a p'e wādak'āri, ĩrá auk'a k'aripait'ee jōma p'e aupadamerā. ⁷ Parāpa Cristode pia ijāapata. Ichiaba awaraarā-maa pia jarateepata Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. Pia k'awapata Cristopa oopi k'inia bi parāmaa māk'aapa pia k'isiapata awaraarā k'aripadait'ee. Ma awara taimaa pia ak'ipipata tai k'inia iru p'ani. Ma jōma ne-inaa pia oopatak'a taipa k'inia p'ani auk'a chupiria beerā pia k'aripadamerā pāchi p'arat'a tee p'anipa.

⁸ Māga jarak'āri, mia jara k'inia-e: “Waibia téeti.” Jīp'a nepiriji Macedoniadepema ijāapataarāpa oodap'edaa parāpa auk'a teedamerā, t'āripa māga oo k'inia p'anadairā. Māgā teeruta pirā, jōmaarāmaa ak'ipidait'ee awaraa ijāapataarā auk'a k'inia iru p'ani, āra k'īra k'awada-e p'ani mīda. ⁹ Parāpa k'awa p'ani Tachi Waibia Jesucristopa ooda ak'ipiit'ee parā k'inia iru bi. It'ari Tachi Ak'ōre k'īra wāreede bapachi mīda, eperāarā chupiria k'awaa bapachi. Maperā ichia Ak'ōre eujāde iru bada jōmaweda atabēiji chupiria nība cheit'ee na p'ek'au eujāde. Māga ooji parā o k'achiadeepa k'aripa ata k'inia bada perā, irude ijāadap'eda, Ak'ōre truade iru ome p'ananadamerā.

¹⁰ Īrā mia parā ūraait'ee apema año p'arat'a p'e wādap'edaa p'e aupadamerā. Parāpa apemaarā ijāapataarā k'āyaara naapiara k'īsia iru p'anajida p'arat'a p'e teedait'ee chupiria beerāmaa. O-ia p'anajida māgā k'aripa k'inia p'anadap'edaa perā. ¹¹ Māgā t'āripa tee k'inia p'anadap'edaak'a, Īrā auk'a t'āri o-ia tee k'inia p'anadaipia bi, p'arat'a mak'iaara wēe p'ani jida pēidait'ee. ¹² Tachi Ak'ōrepa ak'ipari tachi t'āride iru bi. Ichia k'inia bi t'āripa tee k'inia p'anadamerā. Ma-āri iru p'ani pirā, ma-āri teedai t'āri piapa. Jōdee waibia iru p'ani pirā, waibia teedai t'āri piapa. Teedait'ee wēe p'ani pirā, ¿sāga teedai?

¹³ Mia k'inia-e parā chupiria p'aneedamerā awaraarā k'aripa k'iniapa. ¹⁴ Nāgapai mia k'inia bi: auk'a iru p'anadamerā te, chik'o māik'aapa p'aru. Īrā parāpa awaraarā k'āyaara waapiara iru p'ani pirā, teedai āra k'aripadait'ee. Jōdee parā chupiria jōnadak'āri, ārapa parāmaa teedai. ¹⁵ K'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa ichia jirit'erada eperāarāmaa teepari māgā jededamerā, iru chonaarāwedapema ūraa p'ādade jara bairā:

‘Chi maná waibiara p'edap'edaarāpa waibiara jitada-e paji. Jōdee ma-āriara p'edap'edaarāpa ma-āriara jitada-e paji. Jededak'āri, auk'a jita wājida.’ (Ex 16.18)

Pablopa Tito Corinto p'uurudee pēiit'ee bada

(1 Co 16.1-4)

¹⁶ Mia gracias jara bi Tachi Ak'ōremaa irua parā k'aripamaa bairā Titopa oo bi k'aurepa. Mia ooparik'a Titopa auk'a parā k'aripa k'inia bi. ¹⁷ Mia māga k'awa bi iru o-ia bada perā chupiria iididak'āri irumaa parā ak'ide wāmerā. Audú wā k'inia nībaji. Wāara taipa māga iididai naaweda, k'īsia iru baji wāit'ee. Mapa wāit'ee māga k'inia bairā.

¹⁸ Tito ome awaraa ĩpema auk'a pēidait'ee. Ijāapataarā bee chaa nama Macedonia eujāde jōmaarāpa māgī k'awa p'ani, Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee pia jara-teepari perā. ¹⁹ Ma ijāapataarāpa māgī jirit'erajida auk'a tai ome nipamerā, p'arat'a p'e atee wārutade Judeadepema chupiria beerāmaa. Ma p'arat'a tee pēi p'anipa tachia jōmaarāmaa ak'ipidai oo k'inia p'ani Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a. Irua ne-inaa tachimaa teepari, tachia jōdee teedamerā chupiria beerā k'aripadait'ee, ma awara ak'ipidait'ee ma ijāapataarā chupiria beerāmaa tachia wāara āra k'aripa k'inia p'ani. ²⁰ Ma ĩpema māgā Tito ome pēidait'ee irua k'aripamerā ma p'arat'a waibia p'e ateeru misa. Māgā tai imiateepataarāpa pedee p'anada-e pai tai āpīte, p'arat'a ūk'uru chiadai jīak'aapa. ²¹ Ichita ne-inaa k'īra jīp'a oo k'inia p'ani Ak'ōre k'īrapite māik'aapa eperāarā k'īrapite.

²² ĩpema awaraa ichiaba pēidait'ee āra ome. Irua tai ichita k'aripa k'inia bi māik'aapa ne-inaa pia oopari taipa oopipatak'a. Irua k'awaak'āri Tito parāmaa wāru māik'aapa parā t'āri piapa auk'a p'arat'a tee pēidait'ee, o-ia auk'a wā k'inia

baji. ²³Parā t'āidepemapā Tito k'awa-e bi pirā, jarāti iru mi k'ōp'āyo pia na mimiade. Mi ome mimiapari parā k'aripait'ee. Iidiruta pirā apema omé nidaarā pari, jarāti nāpema ijāapataarāpa āchi pari pēidap'edaa, ichiaba auk'a k'aripadamerā. Māirā wārutamaa k'awapipata jōmaarāmaa Cristota Tachi Waibia. ²⁴Māirā araa panadak'āri, ak'ipíti āra k'inia iru p'ani tai k'inia iru p'anik'a. Māgá waya wādak'āri āchi p'anapatamaa, nepiridai parāpa āra pia ak'i p'anadap'edaa. Māgá āra pēidap'edaarāpa k'awaadai wāara taipa jaradak'a parāpa wāara nejōmaata pia oo k'inia p'ani.

Ijāapataarāpa awaraarāmaa p'arat'a teedaipia bi

9 Wāara na p'ādade mia parāmaa waa jara-e pijida, k'awa bi parāpa ma p'arat'a p'e tee pēidait'ee ijāapataarā chupiria beerāmaa. ²Māga k'awa bi parāpa wāara chupiria beerā k'aripa k'inia p'anadairā. Año aba paru parā Acaya eujādepema ijāapataarāpa ma p'arat'a p'ema p'aneedap'edaa. Māga oo p'aneedak'āri, taipa o-ia nepirijida na Macedoniadepema ijāapataarāmaa. Māga ūridak'āri, ārapa auk'a k'aripa k'inia p'aneejida. ³Maperāpi taipa Macedoniadepema ipemaarā omé auk'a pēiruta Tito ome, parāpa āramaa ak'ipidamerā wāara oojida taipa jaradak'a. Mia k'inia bi ma p'arat'a p'e iru p'anadamerā, aramāgá tee pēidait'ee. ⁴Mi jāma panak'āri, awaraa Macedoniadepema ipemaarā auk'a cheruta pirā mi ome māik'aapa parāpa waide ooda-e pirā taipa jaradak'a āchima, tai k'īra nejasia p'aneedai; parā jida ichiaba. ⁵Mapa mia chupiria iidiji Titomaa iru chi apema ipemaarā ome mi naa wādamerā. Māgá ārapa parā k'aripadai parāpa k'īsia iru p'anadap'edaak'a; p'arat'a jōmaweda p'e iru p'anadamerā mi panaru misa. Māgá ichiaba apidaapa jarada-e pai mia parāmaa teepida. Mia k'inia bi parāpa t'āri pia teedamerā pāchia tee k'iniata.

⁶¡K'irāpāti! Eperāpa eujā ma-āriide ne-uuk'āri, mak'iaara ewa-e. Jōdee chi eujā waibiade ne-uu bipa waibia ewapari. ⁷Eperā chaachaa teeipia bi ichi t'āride k'īsia bik'a. Teeik'araa bi teeamaa bide wa awaraapa irumaa teepi bairā. Tachi Ak'ōrepa chi t'āri pia teepari k'inia iru bi. ⁸Parāpa māgá t'āri piapa teeruta pirā, Tachi Ak'ōrépata parā k'aripai iru p'anadamerā te, chik'o māik'aapa p'aru. Ma awara irua k'aripai audupiara iru p'anadamerā k'aripadait'ee awaraarā parā k'āyaara chupiriara chedee. ⁹Tachi Ak'ōre chonaarāwedapema ūraa p'ādade jara bi:

'Eperā t'āri pia bipa ne-inaa pia oopari chupiria beerāmaa t'āri pia bairā. Maperāpi

Tachi Ak'ōrepa māgí ichita pia ak'ipariit'ee.' (Sal 112.9)

¹⁰Tachi Ak'ōre, chi net'atau oodapa ne-uu chaupipari, jōmaarāpa iru p'anadamerā k'odait'ee. ¿Audupiara teei-ek'ā chi t'āri pia p'aniirāmaa āchia awaraarā k'aripadamerā? ¹¹Tachi Ak'ōrepa māga oopari perā, parāmaa auk'a teeit'ee, parā auk'a t'āri pia p'anadairā. Māgá parāpa waibia iru p'anadait'ee tai ome tee pēidait'ee Judeadepema chupiria beerāmaa. Māpai o-īapa āchia gracias jaradait'ee Tachi Ak'ōremaa ma p'arat'a tai juadepema jitadak'āri. ¹²Māgá parāpa k'aripadait'ee ārapa iru p'anadamerā k'odait'ee māik'aapa jīdait'ee. Mamīda ichiaba k'aripadait'ee ārapa Tachi Ak'ōremaa gracias jaradamerā. ¹³Ma awara nāgá pia tee p'anipa awaraarāmaa māik'aapa āramaa, k'awaadait'ee parāpa Jesucristode wāara ijāapata māik'aapa oo k'inia p'ani irua oopi bik'a. ¹⁴Ichiaba ārapa parā k'awa k'inia p'anadait'ee māik'aapa it'aa t'ī k'inia p'anadait'ee parā pari, Tachi Ak'ōrepa parā māgá k'aripapari perā. ¹⁵Gracias jaradāma Tachi Ak'ōremaa irua jōmaarā k'āyaara

ne-inaa pipiara bi teeda perā, ichi warra pëik'āri tachi k'aripade. Pedee wēe pik'a p'ani ma pari irumaa gracias jaradait'ee.

Pablopa jarada ichi wāara Cristopa pëida

10 Īrā mi, Pablopa parā ūraait'ee Cristopa ūraadak'a na eujāde nipak'āri. Irua t'āri pia, k'irau-ee ūraaji. Mia k'awa bi parā t'āidepema ūk'uruurāpa jara p'ani mi waawee pik'a bi parā k'irapite bak'āri, jōdee k'art'a p'āk'āri, audū itria pedee jarapari. ² ĤMāirāpa jara p'ani-ek'ā michi k'isadoopapai jaratee nipapari, jarateep-ataarā jip'aarāpa oopatak'a? Mapa parāmaa mia enenee nibi mairā ik'aawaapa uchi-adamerā mi jāma pai naaweda. Māga jara bi mia wāara āchi itriait'ee perā, Ak'ōrepa mimaa māgā pedeepiru pirā. ³ Wāara, tai na eujāde p'anapata eperāarā jip'aarāk'a. Mamīda mairāk'a tai aupedeedak'aa. ⁴ Mairā pedee wēsaa, imeraa pedeeapata. Mamīda tai jip'a pedeeapata Ak'ōrepa pedeepi bik'a. Māgā jōpipata jōma āchia k'isia iru p'ani Cristode ijāapataarā ijāa amaapidait'ee. ⁵ Taipa jōpipata āchia seewa jarapata, Ak'ōrepa tai it'aideepa wāarata jarak'āri. Ma awara Ak'ōrepa tai k'aripapari p'anaudamerā jōma āchia Cristo āpite seewa jarapata. Māgā āchia wāara k'awaadai Ak'ōrepa k'isia iru bada ooit'ee Cristo k'ap'ia pari. Ichiaba taipa Cristopa ooda āchi-it'ee jarapata, āchia auk'a wāara irude ijāadamerā. ⁶ Mamīda māgā ijāa k'iniada-e p'ani pirā, āchi t'āri p'uapidai Ak'ōrepa oopi bik'a. Taipa māga oodait'ee parāpa ak'ipidak'āri wāara oo k'inia p'ani taipa jara p'anik'a.

⁷ Parā Corintodepemaarāpa eperāarā ĩripai ak'ipata. Āchi k'ira ak'ipata mairāaapa āchia audua pedee jara jōni ūripata, āchi t'āride iru p'ani k'awa k'inia p'anadai k'āyaara. ĤMāga-ek'ā? Parā t'āidepema k'isia bi pirā ichita wāara Cristopa pëida jarateemerā, auk'a k'awaaipia bi tai jida Cristopa pëida. ⁸ K'ira nejasia-ee mia nāga jarait'ee. Tachi Waibiapa wāara jarapari tai it'aideepa mairāaapa parā biji tai jua ek'ari, taipa parā k'aripadamerā iru pari. Mapa taipa maarepida parāmaa ijāa amaapidak'aa. Jip'a k'aripapata pipiara Cristode ijāadamerā. ⁹ Mia parā p'erapi k'inia-e bi k'art'a p'ādade pedee bipa. ¹⁰ ĤMi āpite pedeeapataarāpa jara p'ani-ek'ā: “Pablopa k'art'a parāmaa p'āk'āri, audū itria pedee jarapari. Mamīda ichi parā k'irapite bak'āri, waawee pik'a nibeeparida” a jōni-ek'ā? ¹¹ Mairāpa k'awaadaipia bi āchia jaradak'a, mia wāara itria pedee jarait'ee, mamīda āchi k'irapite panak'āri.

¹² Taipa ooda-e āchia oopatak'a. Āchia māgapata: “Taipa jara p'anik'a, Cristopa pëida eperāarā māgā p'anadaipia bida” apata. Māpai āchi pitapai māgapata: “Tāipata jōmaarā k'āyaara Ak'ōre net'aa pipiara k'awa p'anida” apata. Mairāpa awaraarā ak'ida-e Tachi Ak'ōrepa ak'iparik'a. Irua k'awapari eperā t'āride iru bi. Jōdee āchia ĩripai ak'ipata. Chi māgā oo p'aniirā k'isia k'awada-e p'ani. ¹³ Tachi Ak'ōrepa k'awa bi tai t'āride iru p'ani. Taipa pida ichiaba k'awa p'ani. Iruata tai pëiji judio-eerā t'āidee Cristopa ooda jarateede chi waide ūrida-ee p'aniirāmaa. Maperāpi parā t'āide jaratee nipajida. Oojida Ak'ōrepa oopidak'a. ¹⁴ Ak'ōrepa tai parāmaa pëi-e pada paara, maarepida jarateeda-e pak'aji. Mamīda māga-e paji. Irua tai naapiara pëiji parā t'āidee, jarateedamerā Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. ¹⁵ Mamīda Ĥmi āpite pedeeapataarāpa jara jōni-ek'ā āchiata Ak'ōre net'aa pia jarateepata? Māga jarapata parāpa āchi mi k'āyaara pipiara ak'idamerā. Taipa māgā oodak'aa. Jip'a taipa k'inia p'ani parāpa pipiara k'awaa k'inia p'anadamerā Cristopa parāmaa oopi k'inia bi. Māga k'awaadak'āri mairāaapa wāara oodak'āri irua oopiparik'a, parāpa tai audupiara k'aripadai na mimia ome. ¹⁶ Tai māgā k'ariparuta pirā, parā t'āideepa

t'imipiara wāдай jarateede. T'īu k'iniada-e awaraa jarateepataarā mimia p'animāi, tai nipada-e perā awaraa jarateepataarā nipapatak'a. Āchia ne-inaa ooda-eeta jara nipapata ne-inaa oodak'a.

¹⁷ Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi:

'Eperāpa jara k'inia bi pirā ichiata ne-inaa k'awaara bi awaraarā k'āyaara, māga jaraipia bi ichia k'awaa bairā Tachi Ak'ōrepa iru pia ak'ipari.' (Jer 9.23-24)

¹⁸ Parāpa chi pedee audua pedeeperi pia ak'idaik'araa bi. Jip'a pia ak'idaipia bi eperā Tachi Ak'ōrepa pia ak'ipari.

Pablopa jarada ichi āpite pedeeataarā Cristopa pēida-e

11 Īrá mia k'inia bi parāpa choodamerā mi k'isia k'awa-ee pik'a pedee bi misa. Mi chupiria k'awáati. Mamīda mágá pedeei naaweda, mia nāga jara k'inia bi. ² Tachi Ak'ōrepa parā k'inia iru bik'a, mia pida parā k'inia iru bi. Ara eperāpa ichi k'au jiwaaparik'a iru araa pai naaweda chi imik'īra ome, māga pik'a mia parā ji-waa pik'apari. K'inia bi Cristodepai ijāadamerā mia parāmaa jarateedak'a. ³ Mamīda mia waawee bi Netuara Poro Waibiapa chi naapiara wēra Eva k'ūradak'a, parā jida auk'a k'ūrai jīak'aapa. Irua imeraa pedeeji Evamaa taama it'aideepa, Evapa Tachi Ak'ōrepa jarada ijāa amaamerā. Īrá auk'a parāmaa imeraa pedee bi mi āpite pedee-ataarā it'aideepa, parā Cristode ijāa amaa wādamerā. ⁴ Jarateepari tai awara parā t'āide panak'āri, ¿parā k'īiri ēesaa p'ani-ek'ā ūridait'ee māgipa jara bi? Parā māga p'ani, māgipa jaratee ni mīda Jesús awara bi taipa jarateedap'edaa k'āyaara. Ichi-aba mágá ūri k'inia p'ani, māgipa jaratee bi mīda Tachi Ak'ōre Jaure awara bi taipa jarateedap'edaa k'āyaara. ¿Taipa parāmaa jarateeda-e pajik'ā Cristopa tachi o k'achiadeepa k'aripa atapari iru piuda k'aurepa? Māga bita, ¿sāap'eda parāpa ūri k'inia p'anima māgipa jaratee bi? ⁵ Parāpa mágí 'Cristopa pēida pipiara bi' chi k'ōp'āyoorā ome pipiara ak'i p'ani mīda Ak'ōrepa pēida k'āyaara, mia āchi māga ak'i-e. Mi āchi k'āyaara ek'ariara bi-e, Ak'ōrepa mi na mimia oode pēida perā. ⁶ Wāara, mia pedee wēsaa pedee'aa āchia oopatak'a. Mamīda pia k'awa bi mia jaratee bi. Parāpa pia k'awa p'ani taipa ichita ne-inaa jōmaweda k'īra jip'a jarateepata.

Pablopa Corinto pidaarā juadepema p'arat'a jita k'inia-e pada

⁷ ¿Parāpa k'isia p'anik'ā mia ne-inaa k'achia ooji parā juadepema p'arat'a jita-e pak'āri? Parā t'āide bak'āri, michi juadoopa mimia bapachi p'arat'a jitait'ee chik'o-it'ee. Jōdee mia Tachi Ak'ōre pedee pia jarateepi parāpa pipiara k'awaadamerā Cristopa parāmaa oopi k'inia bi. Jaratee-e paji parā p'arat'a jita k'iniapa. ⁸ Ma k'āyaara p'arat'a jitaji awaraa ijāapataarā juadepema. Ara p'arat'a jāri pik'a ataji parā k'aripait'ee. ⁹ Ma awara parā t'āide bak'āri, p'arat'a wa ne-inaa wē-e pak'āri, mia parāmaa maarepida iidi-e paji. Macedoniadepema ipemaarā mimaa chedak'āri, mi k'aripajida. Mamīda mia parāmaa iidi-e paji māik'aapa iidi-e pait'ee waya parā ak'ide wāk'āri. ¹⁰ Mia wāarata jara bi Cristopa wāarata jaradak'a. Acaya eujādepema apidaapa mia jarada awara mimaa oopida-e pait'ee. ¹¹ K'īsanāati mia parā p'arat'a jita k'inia-e paji, parā k'inia-e bada perā. Tachi Ak'ōrēpata k'awa bi mia parā k'inia iru bi. ¹² Mia parā p'arat'a jita k'inia-e nāga perā. ¿Mi āpite pedeeataarāpa jara p'ani-ek'ā āchi wāara Cristopa parāmaa pēida, parāpa p'arat'a p'aapata perā āchi mimia pari? P'arat'a iidi wāpata āchi wārutamaa. Mamīda taipa māga oodak'aa. ¿Jara p'ani-ek'ā āchi auk'a p'ani tai ome? Mamīda taipa p'arat'a iidadak'aa tai jarateepata pari.

¹³ Māgee eperāārā Cristopa pēida-e. Āchita Cristopa pēidada a p'ani mīda, māga p'ani-e. Jīp'a k'ūrayaa p'ani. Seewata jaratee nipapata Cristopa pēida eperāārāk'a. ¹⁴ Parā p'era pik'a p'anadaik'araa bi k'awaadait'ee āchia māgá k'ūra nipapata. Ne-tuara Poro Waibia seewata it'aripema ángel k'īra wāree pik'a padaipari eperāārā k'ūrait'ee. ¹⁵ Māgá ichi mimiapataarā auk'a seewata Cristopa pēidak'a padaipata. Māga oopata eperāārāmaa ijāapidait'ee āchia jara p'anik'a oodaipia bi Ak'ōre eu-jādee wādait'ee. Mamīda ma jara p'ani k'aurepa Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate irua māgiirā miapiit'ee, iru k'īrapite panadak'āri.

¹⁶ Waya chupiria iidiit'ee parāpa mi pedee ūridamerā. Parādepema ūk'uruurāpa mi k'īsia k'awa-ee pik'a ak'i p'ani mīda, mi ita-aria pedeeipíti. ¹⁷ Tachi Waibiapa mi-maa jarapi-e mia írā jarait'ee. K'īsia k'awa-ee pik'a mia nāgí pedee audua pedeeit'ee ma seewa jarateepataarāpa oopatak'a. ¹⁸ Māgiirāpa jarai awaa p'anadairā āchia oo p'ani, mia auk'a jarait'ee mia ooda. ¹⁹ Māgiirāpa parā k'īsia k'awaa p'anida a jōnapata. ¿Māga-ek'ā? Mamīda parā pia choopata ūridak'āri ma k'īsia k'awa-ee beerāpa jara jōni. ²⁰ Wāara pia choopata āchia parā chok'a p'ani mīda āchi esclavoorāk'a. Ichiaba choopata āchia parā k'ūra p'ani mīda imeraa pedee p'anipa, p'arat'a teedamerā maa-e pirā ijāadamerā āchia jaratee p'ani. Ichiaba māgá choopata āchi audua nida mīda pāchi t'āide, k'īsia p'anadairā parā k'āyaara ne-inaa jōma pipiara k'awa p'ani. Ma awara parā māgá choopata āchia parāmaa ik'achia jara p'ani mīda. ²¹ Mi k'īra nejasia pik'a bi taipa māga ooda-e p'anadap'edaa perā parāmaa wā-dak'āri. Mamīda tai waawee pik'a p'anadairā, māga ooda-e paji. ¿Wāara-ek'ā?

Írata mi k'īsia k'awa-ee pik'a pedeeit'ee. Mi āpíte pedeeepataarāk'a mia ooda jarait'ee.

Pablo chupiria nībada Jesucristopa pēida perā

²² Ma seewa jarateepataarāpa māgapata: “Táipata hebreo pedee pedeeepata.” Mi jida auk'a. Ichiaba māgapata: “Taita Ak'ōre eperāārā; Israel pidaarā.” Mi jida auk'a. Māgapata: “Taita Abrahamdepa uchiadap'edaarā.” Mi jida auk'a. ²³ ¿Jarapata-ek'ā? “Taita Cristo-it'ee mimiapata.” Mi āchi k'āyaara Cristo-it'ee pipiara mimiapari. Írata mi eperā k'īra k'awa-ee bik'a pedeemaa bi. Āchi k'āyaara mi audupiara ne-inaa k'achia p'asapari: Cristode ijāadak'aa beerāpa mi carcelde t'i nībijida; mi wi iru p'anajida; mi perā piuji. ²⁴ Mi wāda joisomaa wāru chaa judiorā waibiarāpa mi wipipachida. Wida treinta y nueve wijida soopa. ²⁵ Wāda ōpee wāru chaa Roma pidaarā waibiarāpa mi pak'urupa wipijida. Wāda abaade mi perā piuji judiorāpa māupa mimaa bat'adak'āri. P'usade wāda ōpeede barco pirubaaidachi māk'aapa ma wāda abaade barco pirubaaip'eda, tok'esá mi pak'uru íri bataudachi k'āima aba. ²⁶ Mi ode wā nide perā nāgá piuji: to choma nībide sīa wāde; nechiapataarāpa mi net'aa chia ata cherutade; michi auk'aarā judiorāpa mi wawamaa p'anide; judio-eerāpa mi p'ua oomaa p'anide. Ma awara p'uurude bide māk'aapa eperāārā p'anadak'aamāi ode wāde, mi jirijida peedait'ee. P'usade wādade nāumiapa barco atadachi. Edaare Cristode ijāapatada apataarāpa paara pedee k'achia jarajida mi āpíte, mia jarateepari perā ūraa chiwidi Moisepa p'āda k'āyaara. ²⁷ K'āima chok'ara mi ĩik'aa paji māk'aapa p'oyaa k'āi-e paji mimia nībipa maa-e pirā jaratee nībipa. Edaare jarrapisia nībaji maa-e pirā opisía. Ewari chok'ara mi nek'o-e paji. Ma awara jīsua nībaji, p'aru pia wēe bada perā. ²⁸ Ma ne-inaa k'achiade māk'aapa awaraa ne-inaa k'achia mia nama jara-e bide, mi ichita k'īsia nībaji ijāapataarā bee chaa, ārapa ijāa amaadai jīak'aapa.

²⁹ Ijāapari aba juatau wēedaru pirā, mi jida māgadaipari. Jōdee awaraapa ma ijāapari p'ek'au k'achiade baaipiru pirā, mi k'īraudaipari māgí ome.

³⁰ Mi pedee audua wāara jara k'inia bi pirā, māgara jarai mi juatau wēe bada, ijāadak'aa beerāpa mi miapidait'ee pak'āri. ³¹ Tachi Ak'ōre, Tachi Waibia Jesucristo Ak'ōrepa k'awa bi mi seewa-e bi na jōma jarak'āri. ĵJōmaarāpa irumaa ichita o-īa it'aa t'īdaipia bi, irua ne-inaa jōmaweda oopari perā ichi juapa! ³² Wāara mi Cristode ewaa ijāa bak'āri, Tachi Ak'ōrepa mi uchiapiji mi miapidait'ee p'anadap'edaarā juadeepa. Māga paji mi Damasco p'uurude bak'āri. Rey Aretapa jaraji ma p'uuru pidaarā ak'iparimaa p'uuru ĵia paraa bidamerā mi jita atadait'ee. ³³ Mamīda mi k'ōp'āyoorāpa mi k'aripajida. K'oraa choma bide t'ī atajida māk'āapa chi p'uuru ik'aawa t'iak'au jēra bi uria badadeepa mi irabai pēijida. Māgā mi mairā juadeepa uchiaji.

Tachi Ak'ōrepa Pablomaa unupida

12 Michi k'inia ne-inaa awaraa nepiriit'ee, parāpa k'awaadamerā michi ituaba na mimia p'oyaa ook'aa. Jarait'ee Tachi Waibiapa unupida mimaa k'āimok'araa pik'a bide. Ne-inaa eperāarāpa waide k'awada-e p'anadap'edaa mimaa k'awaapiji. ²⁻³ Mia Cristode ijāapari k'awa bi. Catorce años paru Tachi Ak'ōrepa iru ateeji ichi eujādee. K'awa-e bi sāgā wāji, k'ap'iade wa jauredepai. Tachi Ak'ōrépata k'awa bi. Iru māgā ateeji ichide wāara ijāa bada perā. ⁴ Mama it'ari bide irua ūriji ne-inaa Tachi Ak'ōrepa apidaamaa jarapik'aa. ⁵ Pedee audua wāara jara k'inia bada paara, mia waapiara ma it'aa wādade jarak'aji. Mamīda ĵīp'a jara k'inia bi michi ituabaapa p'oyaa oo-e pada. ⁶ Ak'ōrepa mimaa unupida audua jarak'aji, k'īra k'awa-ee pik'a, wāara mia māga unuda perā. Mamīda mia māga oo-e pait'ee. K'inia-e bi awaraarāpa mi pia ak'idamerā, Ak'ōrepa ichi eujā mimaa unupida perā. Ma k'āyaara k'inia bi mi pia ak'idamerā mia jaratee bi k'aurepa māk'āapa mi t'āri pia bi k'aurepa jōmaarā ome.

⁷ Ma awara audua banaamerā ma ne-inaa pi-ia unuda k'aurepa, Tachi Ak'ōrepa mi miapiji Netuara Poro Waibia eere bi juapa. Ne-iiri tachi k'ap'iade awa nībik'a, māga pik'a ma netuarapa mi miapipari. Māgā mia nībide, maarepida mi pedee audua pedee-e bi, michi ituaba aideepa p'oyaa uchiae bairā. ⁸ Chupiria iidida ōpee enee nībaji Tachi Waibiamaa mi waa māgā miapinaamerā. ⁹ Mamīda irua p'anauiji: “Māga-eda aji. Mia pi k'aripait'eeda aji, choomerā. Pi chupiria nībak'āri māk'āapa choo-e pak'āri, mia pi k'aripait'eeda aji, choomerā.” Tachi Ak'ōrepa māga jarada perā mi k'īra nejasia-e bi jarait'ee mi chupiria nībada. Māgā jarai Cristopa mi k'aripapari perā choomerā. ¹⁰ Wāara t'āri o-īa bi Cristo k'aurepa mi nāgā chupiria nībak'āri: mimaa awaraarāpa ik'achia jaradak'āri; net'aa wēe bak'āri; mi imiatee iru p'anadak'āri; mi k'īsia nībak'āri; māgā nībak'āri. Māgā t'āri o-īa bai k'awa bairā michi ituaba p'oyaa choo-e pak'āri, Cristopa mi k'aripait'ee.

Pablopa Corintodepema ijāapataarā k'inia iru bada

¹¹ Parā k'aurepa mi eperā k'īra k'awa-ee pik'a pedee audua pedeemaa bi. Parāpata mi t'o p'anadaipia bi, michi itu t'o bai k'āyaara. Mi maarepida ek'ariara bi-e ma Cristopa pēida apataarā k'āyaara, āchia mi k'awada-e p'anida a p'ani mīda. ¹² ĵParāpa k'irāpada-e p'anik'ā Tachi Ak'ōrepa ooda mi k'ap'ia pari parā t'āide nīpak'āri? Ma ooda k'aurepapai parāpa ijāadaipia bi mita wāara Cristopa pēida.

Mamīda māga ooda-e paji. Mi k'ap'ia pari Tachi Ak'ōrepa oo bi misa ne-inaa eperāārāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa, mi choopachi parādepema ūk'uruurāpa mīmaa imiateedap'edaa. ¹³ Jōma mia ooda apemaarā ijāapataarā t'āide auk'a ooji parā t'āide. ¿K'isia p'anik'ā parā apemaarā ijāapataarā ek'ariara p'ani, mia parā juadepema p'arat'a jita-e pada perā? Māga k'isia p'ani pirā, jmi perdonāati!

Pablo waya Corinto pidaarā ak'ide wāit'ee bada

¹⁴ ¡Ūrítí! Na wārupa parāmaa wāda ōpee pait'ee. Et'ewa jaradak'a mia maarepida iidi-e pait'ee parā juadepema. Parā p'arat'a k'inia-e. Jīp'a k'inia bi parāpa wāara Cristode ijāadamerā. Warrarāpa āchi ak'ōreerā ak'idak'aa. Ak'ōreerāpata āchi war-rarā ak'ipata. ¹⁵ Mi parā ak'ōrek'a bairā, mia iru bi jōmaweda teei, michi k'ap'ia paara, t'āriipa parāpa Cristode ijāadamerā. Mia parā māgá audú k'inia iru bi. Jōdee parāpa mi mak'iaara k'iniada-e iru p'ani. ¿Wāara-ek'ā?

¹⁶ Wāara mia maarepida p'arat'a iidi-e paji parā t'āide bak'āri. Mamīda ¿mi āpite pedeepataarāpa jara jōni-ek'ā mia parā k'ūraji? ¹⁷ ¿Parāpa k'isia p'ani-ek'ā mia parā k'ūraji mi k'ōp'āyoorā pēida k'aurepa? ¡Mamīda māga-e! ¹⁸ Wāara mia chupiria iidiji Titomaa parā ak'ide wāmerā māik'aapa iru ome awaraa ipema pēiji. Mamīda parāpa pia k'awa p'ani Titopa parā k'ūra-e paji, iru auk'a mik'a t'āri pia bapari perā parā ome. Auk'a parā k'aripa k'inia p'anapata.

¹⁹ ¿Parāpa k'isia p'anik'ā mia ma jōma jara aupada jaraji p'anaut'ee mi āpite pedeepataarāmaa, māgá parāpa mi pia ak'idamerā? Māga-e. Tachi Ak'ōrepa k'awa bi mi t'āride iru bi, Cristo mi ome bapari perā. Iruata mīmaa māga jarapiji. Īpe-maarā k'iniarā, mia ma jōma jaraji parā k'aripait'ee pipiara Cristode ijāadamerā. ²⁰ Mamīda waawee bi mi jāmaa wāk'āri, parā māga unu-e pai jīak'aapa. Wāara parā waide pia ijāada-e p'ani pirā, parāpa ichiaba mi unu k'iniada-e p'anadai. Mi jāma panak'āri, unu k'inia-e parāpa nāga oomaa p'ani: nepira jirimaa chīara ome; chīara k'īra unuamaa net'aa k'aurepa; k'īrau jōni chīara ome; jōma k'īa jōni pāchi-it'ee; ik'achia jaramaa chīaramaa maa-e pirā chīara āpite pedeemaa; audua jōni; pariatua ne-inaa oomaa p'ani. ²¹ Ma awara mia waawee bi mi jāmaa wāk'āri, Tachi Ak'ōrepa mi waya k'īra nejasiapiit'ee, parāpa waide k'achia oo amaada-e p'anadairā. Wāara mi jēedariit'ee unuru pirā parādepemaarā ūk'uru at'āri k'isia k'achia nipapata, k'īra ne-jasia wēe. ¿Parā at'āri wēaraarā ome pariatua k'āi jōni-ek'ā, waide oo amaa k'iniada-e p'anadairā parāpa naawedapema k'achia k'īra t'ādoo oopatap'edaa?

Pablopa jarada ichia ooit'ee bi Corinto p'uurude

13 Mia et'ewa jaradak'a nāgí wārupa parā ak'ide wāda ōpee pait'ee. Jāma panak'āri, parā at'āri k'achiade p'ani pirā, mia ooit'ee Tachi Ak'ōre Ūraa chonaarāweda p'ādade jara bik'a:

'Eperāpa chīara imiateek'āri, iru miapii naaweda, irua k'achia ooda unudap'edaarā omé wa ōpee jiridaipia bi, auk'a jaradamerā ārapa unudap'edaa.' (Dt 19.15)

² Mi parāmaa wāda omeede jaraji chi k'achia oo p'anadap'edaarāmaa mia āchi chupiria k'awa-e pait'ee, ma k'achia oo amaada-e p'ani pirā, mi pai naaweda. Īrā jōmaarāmaa mia jara pēiru wāara āchi chupiria k'awa-e pait'ee mi jāma panak'āri.

³ Parāpa k'inia p'anida a p'ani mia ak'ipimerā Cristopa pedeepari mi k'ap'ia pari. K'awaadait'ee mi jāma panak'āri. Cristo eperā juatau wēe bik'a bi-e. Jōma oopari ichia k'inia bik'a, jōmaarā k'āyaara waibiara bairā. Māgá auk'a ooit'ee parā t'āide,

k'achia oo amaada-e p'ani pirā. ⁴ Wāara iru juatau wēe pik'a baji kurusode piuk'āri. Mamīda irā ichita chok'ai bi Tachi Ak'ōrepa iru chok'ai p'irabaipida perā. Tai jida juatau wēe pik'a p'ani. Mamīda iru ome araa p'anapata perā, ichiaba ichita chok'ai p'anapataadait'ee iru ome. Maperā taipa parā nepira ak'idai irua k'aripak'āri.

⁵ Pia k'īsīati parā t'āri chaachaa. ¿Wāara Jesucristode ijāapatak'ā? Māgā ijāa p'ani pirā, k'awa p'ani Cristo bapari parā ome. Mamīda p'oyaa ooda-e p'ani pirā irua oopi bik'a, wāara iru ba-e parā ome. ¿Wāara-ek'ā? ⁶ Parāpa taipa oopata pia ak'idak'āri, k'awaadai wāara Cristopa tai pēiji, taipa oopata perā irua oopi bik'a. ⁷ Mamīda parāpa tai at'āri ak'ida-e p'ani mīda Cristopa pēidak'a, taipa it'aa iidi-maa p'ani Tachi Ak'ōrepa parā k'aripamerā ne-inaa k'achia oonaadamerā. Iidida-e irua parā t'āri p'uapimerā tai juapa. Jip'a iidi p'ani parāpa ne-inaa pia oodamerā irua ichideerāmaa oopi k'inia bik'a. Māga ooruta pirā, taipa apida t'āri p'uapida-e Tachi Ak'ōrepa taimaa oopiparik'a. ⁸ Wāara Tachi Ak'ōrepa tai pēipari itriadamerā chi p'ek'au k'achia oopataarā ijāapataarā t'āide p'ani. Mamīda māgiirāpa Ak'ōremaa chupiria iididak'āri, ma k'achia oo amaa p'ani pirā, māgā itriada-e pait'ee, Ak'ōrepa chi chupiria iidirutaarā p'ek'au k'achia wēpapipari perā. ⁹ Tai o-īa p'ani Tachi Ak'ōrepa tai pēi-e pak'āri ijāapataarā itriade. Mapa irumaa iidi p'ani parāpa pipiara ijāadamerā māik'aapa oodamerā Cristopa oopi bik'a. ¹⁰ Ma-it'ee mia na k'art'a parā-maa p'āji mi wāi naaweda. Mia parā itria k'inia-e bi māik'aapa apida t'āri p'uapi k'inia-e bi, Ak'ōrepa mimaa māga oopi bi mīda. T'āri p'uapii k'āyaara, mia parā k'aripa k'inia bi pipiara ijāadamerā. Ma-it'eepi Tachi Ak'ōrepa mi parāmaa pēiji.

Pablopa jarada na k'art'a p'ā aupa wāde

¹¹ Irā ipemaarā, na k'art'a aupa k'inia bi. K'inia bi parā o-īa p'anapataadamerā māik'aapa ne-inaa jōmaweda oo k'inia p'anapataadamerā Cristopa oopi bik'a. T'āri auk'a, k'āiwee, chik'inia p'anapataāti mia ūraadak'a. Māgā Tachi Ak'ōrepa parā pia ak'iit'ee, irua eperāarā k'āiwee p'anapipari perā māik'aapa chik'inia p'anapipari perā.

¹² Ipemaarā ome chik'inia saludaapatāti parāpa ichita oopatak'a. Nāpema Cristode ijāapataarāpa parāmaa salude pēiruta.

¹³ Taipa k'inia p'ani Tachi Waibia Jesucristopa parā k'aripamerā. Ichiaba k'inia p'ani Tachi Ak'ōrepa parā chik'inia p'anapimerā māik'aapa Tachi Ak'ōre Jaurepa parā jōmaarāmaa k'awapimerā wāara Cristodeerā.

Māgapai paji.

GÁLATAS

San Pablopa K'art'a P'áda Galacia Eujádepema Ijáapataarāmaa

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'áji. Na k'art'ade Pablopa k'irāpapi bi Galacia eujádepema ijāapataarāmaa, ichiata āchi t'āide naapiara jaratee nipa-pachi Jesucristopa ooda āchi o k'achiadeepa k'aripa atait'ee. P'anau bi judiorā, chi mama jarateepataarāpa Cristode ijāapataarā tauchaa bipidaipia bi āchi imik'iraarā k'ap'iade maa-e pirā atuadait'ee. Pablopa jīp'a jara bi eperāarā it'aa wādait'ee wāara Cristode ijāapata perāpai.

Salude jarap'eda, naapiara Pablopa ma Galacia eujádepema ijāapataarā itria bi Cristodepai ijāadai k'āyaara, awara ijāa k'inia p'anadairā (cap. 1.1-10). Jara bi wāara ichi Jesucristopa jirit'erada māik'aapa pēida ichi ūraa jarateede; awaraa Cristopa jirit'eradaarā Jerusalende p'aniirāpa irua jarateepata pia ak'ipata (caps. 1.11-2.21); sāap'eda Cristodepai ijāapataadaipia bi māik'aapa sāap'eda jiridaik'araa bi oodait'ee Moisepa p'ādade jara bik'a, Ak'ōrepa āra pia ak'imerā (caps. 3.1-4.31). Ūraa bi jīp'a oopataadamerā Cristopa oopi bik'a māik'aapa chik'inia p'anapataadamerā (caps. 5.1-6.10). T'ēepai jara bi Tachi Ak'ōrepa eperāarā pia ak'i-e, āchi k'ap'iade tauchaa iru p'anadairā maa-e pirā wēe p'anadairā. Jīp'a pia ak'ipari t'āri chiwidi pik'a p'anadak'āri Jesucristode ijāapata k'aurepa (cap. 6.11-18).

Salude pēida

1 Mi, Pablopa na k'art'a p'āru parā Galacia eujádepema Cristode ijāapataarāmaa. Eperāarāpa mi jirit'erada-e paji. Ichiaba mi pēida-e paji. Tachi Ak'ōre, Cristo chok'ai p'irabaipidapata mi jirit'eraji māik'aapa Cristopa mi pēiji. ² Jōma tachi īpe-maarā Cristo k'aurepa nama mi ome auk'a p'aniirāpa salude pēiruta parā Cristode ijāapataarā it'aa t'ipata chaa. ³ Taipa it'aa iidipata Tachi Ak'ōre Tachi Waibia Jesucristo ome parā pia ak'i p'anadamerā. Māgá k'āiwee p'anapataadait'ee. ⁴ Tachi Ak'ōrepa k'isia iru badak'a Cristo piuji tachia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Ichi ita-aria peepiji tachi k'aripa atait'ee na p'ek'au eujádepemaarāpa k'achia oopatadeepa. ⁵ Maperā ichita it'aa t'idāma Tachi Ak'ōremaa jaradait'ee iru jōmaarā k'āyaara t'āri piara bapari. Amén.

K'irak'aupai ijāadai awaraarāpa jaratee p'ani

⁶ Mamīda mi p'era pik'a bi taarā-e weda parāpa ijāa amaadaruta perā Tachi Ak'ōrepa k'isia iru badade ooit'ee Cristo k'ap'ia pari. Iru k'ap'ia pari Tachi Ak'ōrepa parā chupiria k'awaaji māik'aapa jiriji irude ijāadamerā māik'aapa it'aa wādamerā. Mamīda parāpa māga ijāa k'iniada-e p'ani. Ma k'āyaara ijāa k'inia p'ani awaraa ne-inaa k'aurepa it'aa wādai. ⁷ ¡Mamīda māga-e! Eperāarā ūk'uruurāpa parāmaa k'isia awara-awaraapiruta. Māirāpa ne-inaa awara jaratee k'inia p'ani, Tachi Ak'ōre pedee pia jarateedai k'āyaara. ⁸ Mapa taipa wa it'aripema angeleerāpa paara jarateeruta pijida taipa naaweda jarateeda awara, Tachi Ak'ōrepa māirā atuapiipia bi. ⁹ Parāpa ijāajida taipa naaweda jarateedap'edaa. Mapa mia waya jarai ma et'ewa jarada. Aaapa jarateeru pirā taipa Cristode jarateeda k'āyaara awara, māgí atuapiia bi.

¹⁰ Mía jara k'inia-e bi eperāarāpa mi pia ak'idamerā mia jaratee bi k'aurepa. Māga ooda paara, p'oyaa oo-e pak'aji Cristopa oopi bik'a. Cristode ijāai naaweda, māga ooji mīda, írā jīp'a na mimia oo k'inia bi Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a, iruata mi pia ak'imerā.

Tachi Ak'ōrepa Pablo jirit'erada Jesupa ooda jarateemerā

¹¹ Īpemaarā Cristo k'aurepa, mia nāga k'awapi k'inia bi parāmaa. Mía Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee parā t'āide jaratee nipak'āri, jaratee-e paji michi k'isiadoopa ¹² maa-e pirā awaraapa mimaa jarateeda. Jara-e paji eperāpa jara pēida. Jīp'a jaraji Jesucristopa mimaa k'awapida.

¹³ Parāpa k'awa p'ani mia ooda at'āri judiorāpa ijāapatade ijāa bak'āri. Tachi Ak'ōredeerā audú jiri nipapachi peeit'ee, māirā jōpi k'inia bada perā. ¹⁴ Maapai judiorāpa ijāapata audupiara k'awaa wāji, mi ome año auk'a iru p'anadap'edaarā k'āyaara. Jōmaarā k'āyaara pipiara oo k'inia baji judiorāpa oopata, chonaarāweda ūrapatap'edaak'a.

¹⁵ Māga baji mīda, írā mia k'awa bi Tachi Ak'ōrepa k'isia iru baji mi jirit'erait'ee oomerā ichia oopi bik'a. Māga ooji mi t'oi naaweda, ichi wāara t'āri pia bapari perā.

¹⁶ Maperā ichi Warra k'awapiji mimaa, judio-eerā t'āide mia jarateenamerā ichi War-rapa ooda eperāarā k'aripait'ee. Mamīda māga k'awapik'āri, mi apidaamaa wā-e paji ūraa iidide. ¹⁷ Ichiaba wā-e paji Jerusalendee Cristo ome nipapatap'edaarāmaa ne-inaa iidide, Cristopa āra mi naa pēiji mīda jarateede. Ma k'āyaara, ma t'ēepai wāji Arabia eujādee it'aa t'īde michi ituaba. Maap'eda waya cheji Damasco p'uurudee.

¹⁸ Wāara, Cristode ijāadak'āriipa año ōpee parumaa, mi Jerusalendee wāji Pedro ak'ide māk'aapa tomia omé mama beeji. ¹⁹ Mamīda mama bide Cristopa jirit'eradaarā awara unu-e paji. Tachi Waibia Jesucristo ĩpema, Santiago aupaita unuji. ²⁰ Tachi Ak'ōrepa k'awa bi mia na p'ā bide seewa jara-e bi. Wāarata jara bi.

²¹ Ma t'ēepai Jerusalendee wāji Siria eujādee māk'aapa Cilicia eujādee. ²² Maapai Cristode ijāapataarā Judea eujādepemaarāpa mi waide k'awada-e p'anajida. ²³ Aba na pedee ūrijida awaraarā ijāapataarā it'aideepa: “Tachi jiri nipadapa írā jarateemaa bi Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee, naaweda irude ijāa amaapi k'inia baji mīda.” ²⁴ Māga ūridak'āri, ma ijāapataarā o-ia it'aa t'ijida gracias jaradait'ee Tachi Ak'ōremaa mi pari.

Ak'ōrepa jirit'eradaarā awaraarāpa Pablo pia ak'ipatap'edaa

2 Ma naa wāda t'ēepai Jerusalendee, catorce años parumaa waya wāji tachi ĩpema Cristo k'aurepa Bernabé ome. Mía tachi ĩpema Tito auk'a ateeji. ² Wāji Tachi Ak'ōrepa mimaa k'awapida perā wāipia bi. Mama bide ijāapataarā ak'ipataarā taide mia jaraji pedee pia jōma mia Cristode jarateepari judio-eerā t'āide nipak'āri. Māga ooji k'awa k'inia bada perā ārapa pia ak'idai wa pia ak'ida-e pai mia jarateepari judio-eerāmaa. Māga k'awa k'inia baji pariatua na mimia oo k'inia-e bada perā. ³ K'isia nībaji mīda ārapa jaradait'ee, māga uchiae paji. Mi k'ōp'āyo, Tito, judio-ee paji mīda, maarepida jarada-e paji ichi k'ap'iade tauchaa bipimerā. ⁴ Ma-it'eeta wājida āramaa iidide. Ūk'uru wāara Cristode ijāada-e p'anadap'edaarā mera t'īujida judio-eerā ijāapataarā t'āide, tachi ijāapata Cristode pia k'awaade. Jarajida tauchaa bipidaipia bi judio-eerā ijāapataarā imik'īraarā k'ap'iade. Māgeerāpa k'iniada-e tachi ijāadamerā Jesucristodepai, Tachi Ak'ōrepa tachi pia ak'imerā. Tachi auk'a es-

clavoorāk'a p'anapi k'inia p'ani Moisepa p'āda jua ek'ari, judiorā chonaarāweda p'anapatap'edaak'a. ⁵Taipa maarepida k'īsiada-e paji oodait'ee māgeerāpa oopi k'inia p'anadap'edaak'a. Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee, ma pedee wāara jīa k'inia p'anajida parā-it'ee.

⁶Ma awara tachi waibiarāda apataarāpa ne-inaa awara jarada-e paji mia jara-teemerā. Mia jara bi “tachi ijāapataarā waibiarāda apata” ūk'uruurāpa at'āri jara-pata perā Cristo ome nipapatap'edaarā awaraa ijāapataarā k'āyaara waibiara p'ani. Mamīda mia p'ua-e bi chisāgī ijāapari waibiara bi māik'aapa chisāgī ijāapari ek'ariara bi. Tachi Ak'ōrepa ichideerā jōmaweda auk'a pia ak'ipari. ⁷⁻⁸Māgī ijāapataarā waibiarāpa ne-inaa awara jarateepidai k'āyaara mimaa, mi bijida Tachi Ak'ōre juade waapiara judio-eerā t'āide jarateenamerā Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. K'awajida Tachi Ak'ōrepa mi ma-it'ee jirit'eraji, Pedro jirit'eradak'a judiorāmaa jarateenamerā.

⁹K'awaadak'āri Tachi Ak'ōrepa wāara mi k'aripa bi judio-eerāmaa jarateenamerā, Santiago, Pedro Juan ome, chi ijāapataarā ak'ipataarā waibiarāda apata, āchi jua teejida mimaa māik'aapa Bernabemaa. Māga oojida ak'ipidait'ee auk'a k'ōp'āyoorāk'a taipa Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee judio-eerā t'āide jara-teedaipia bi. Jōdee āchia judiorā t'āide jarateedai. ¹⁰Jīp'a āchia taimaa iidijida k'īra atuanaadamerā k'aripadait'ee chupiria chedeerā āchi t'āide. Mia pida auk'a māga oo k'inia bi.

Antioquía p'uurude Pablota Pedro itriada

¹¹Māgā āra t'āideepa t'āri o-īa uchijida mīda, Pedro Antioquía p'uurudee chek'āri, ijāapataarā taide mia iru itriaji judio-eerāmaa ne-inaa k'achia oo bada perā. ¹²Nāga ooji. Naa pachek'āri, iru auk'a nek'opachi judio-eerā ijāapataarā ome. Mamīda ai t'ēepai ūk'uru judiorā Santiago ome p'anadap'edaarā Jerusalendeepa pachejida. Māirāpa ijāapata judiorā nek'odaik'araa bi judio-eerā ome. Ma awara ijāapata tauchaa bipidaipia bi judio-eerā k'ap'iade. Maperā awara nek'ojida. Pedropa māga unuk'āri, auk'a awara nek'omaa beeji, māirāpa k'achia pedeenadamerā iru āpīte. ¹³Māpai Pedropa māga ooru unudak'āri, awaraa judiorā ijāapataarā Antioquiadepe-maarā auk'a k'īra jīp'a-eedachida. Judio-eerā p'anadap'edaamāiipa awara nek'ojida, Bernabé paara. ¹⁴Mia āchi māga unuk'āri, k'awaaji āchia ooda-e paji Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēidak'a. Mapa jōmaarā ijāapataarā taide Pedromaa jaraji:

—Pichi t'oru weda pi judío mīda, nama bide judiorāk'a ba-e pajida aji. Māga bita, ¿sāap'eda pia judiorāpa oopata oopi k'inia bima aji, judio-eerāmaa?

Cristode ijāa p'anipapai it'aa wāda

¹⁵Wāara, tachi t'oru weda tai judiorāpa iru p'anapachida Tachi Ak'ōrepa Moise-maa ūraa p'āpida. Tai Tachi Ak'ōrede ijāadak'aa beerā-e, judio-eerāk'a. ¹⁶Mamīda Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda māgā iru p'ani mīda, taipa pida k'awa p'ani eperā apida p'ek'au k'achia wēe bait'ee Tachi Ak'ōre k'īrapite māgipa oopari perā ma ūraa p'ādade jara bik'a. Moisepa p'ādade jara bik'a oo p'anipapai eperāarā p'oyaa wādak'aa Tachi Ak'ōre truadee. Jīp'a eperā iru truadee wāit'ee Jesucristode ijāapari perā. Maperāpi tai auk'a Cristode ijāajida, iru k'aurepa Tachi Ak'ōrepa tai p'ek'au k'achia wēe ak'imerā.

¹⁷ Mágá Cristode ijāajida, p'ek'au k'achia wée p'ana k'inia p'anadap'edaa perā Tachi Ak'ōre k'irapite. Uchiajida ma ūraa p'ādade jara bi jua ek'ariipa māik'aapa judio-eerāk'a pajida. Māga oodak'āri, ¿ne-inaa k'achia oojidak'ā? Mágá ne-inaa k'achia ooda paara, māgara Cristopa taimaa ne-inaa k'achia oopik'aji. ¡Mamida māga-e! ¹⁸ Michi k'inia wāara ne-inaa k'achia ook'aji eperāarāmaa waya oopida paara Moisepa p'ādade jara bik'a, oopii k'āyaara Tachi Ak'ōrepa jara pēidak'a Cristo k'ap'ia pari. ¹⁹ Mia māga jara bi mia p'oyaa oo-e pada perā jōma ma p'ādade jara bik'a. Ma k'aurepa mi piudak'a baji, ne-inaa oo-ee Tachi Ak'ōre-it'ee. Mamida Cristode ijāak'āri, irua mi uchiapiji ma p'ādade jara bi jua ek'ariipa, wāara oomerā Tachi Ak'ōrepa oopi k'inia bik'a. ²⁰ Cristopa māga ooji, kususode piuk'āri. Maperā mia jarai mi jida auk'a kususode piu pik'aji Cristo ome, mágá uchiait'ee ma ūraa p'āda jua ek'ariipa māik'aapa araa bapariit'ee iru ome. Īrá iruta bapari mi ome māik'aapa iru mi poro waibia. Mapa mi chok'ai bi misa, ijāa bi Tachi Ak'ōre Warrade māik'aapa oo k'inia bi irua oopi bik'a. Māga oo k'inia bi irua mi audú k'inia iru bap'eda, piuda perā mi pari. ²¹ Mia eperāarāmaa ijāapi k'inia-e bi ne-inaa awara, Tachi Ak'ōrepa pedee pia Cristode jara pēida k'āyaara. Cristo piuji tachi o k'achiadeepa k'aripa atait'ee, mágá Tachi Ak'ōrepa tachi pia ak'imerā. Tachi Ak'ōrepa eperāarā pia ak'ida paara oo p'anadap'edaa perā Moisepa p'ādade jara bik'a, Cristo pari piu'k'aji.

Chisāgide ijāadaipia bi; Moisepa p'ādade wa Cristode

3 ¡Aai, Galacia pidaarā! ¡Parā k'isia k'awada-ee beerāk'api p'ani! ¿Apidaapa parā poro p'ērebaipit'ajida-ek'ā? ¿K'irāpada-e p'anik'ā taipa jarateedap'edaa parā t'āide nipadak'āri? Jesucristo kususode piuda pia jarateejida parā jōmaarā-maa. ² Jip'a mia nāga k'awa k'inia bi. ¿Tachi Ak'ōre Jaure ba chejik'ā parā ome, oo p'anadap'edaa perā Moisepa p'ādade jara bik'a maa-e pirā ijāadap'edaa perā Tachi Ak'ōrepa jara pēida Cristo k'ap'ia pari? ³ ¿Parā wāara k'isia k'awada-ee p'anik'ā? Naaweda Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee ūridak'āri, Cristodepai ijāajida māik'aapa p'aneejida iru Jaure ome. ¿Īrá k'isiapatak'ā Tachi Ak'ōrepa parā pipiara ak'it'ee oo p'ani pirā judiorā ūraa p'ādade jara bik'a maa-e pirā ne-inaa oo p'ani pirā pāchi juadoopa? ⁴ ¿Jōma Tachi Ak'ōre Jaurepa pia ooda parā-it'ee pari oojik'ā? ¡Wāara māga pari ook'aji, parā ijāa k'inia p'ani pirā ma ūraa p'ādade, Cristodepai ijāadai k'āyaara! ⁵ Mia waya iidiit'ee. Tachi Ak'ōrepa ichi Jaure pēik'āri parā ome bapariimerā māik'aapa parā t'āide ne-inaa oopimerā eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa, ¿sāap'eda mágá pēiparima? Pēi-e parāpa oopata perā irua Moisemaa ūraa p'āpida jara bik'a. Ma k'āyaara pēipari Cristodepai ijāapata perā.

Tachi Ak'ōrepa Abraham pia ak'ida

(Ro 4.1-3)

⁶ K'isiadāma judiorā chonaarāwedapema Abrahamde. Tachi Ak'ōrepa ūraa p'āpidade chonaarāmaa jara bi: 'Abrahampa Tachi Ak'ōrepa jarada ijāaji. Maperā Tachi Ak'ōrepa iru pia ak'ipachi.' (Gn 15.6)

⁷ Mapa k'awaadaipia bi eperāarāpa Tachi Ak'ōrede ijāadak'āri, āchi wāara Abrahamdeepa uchiadak'a p'ani. Iruk'a Tachi Ak'ōrepa jarada ijāapata māik'aapa iru k'irapite pia p'anapata. ⁸ Tachi Ak'ōrepa naaweda k'isia iru baji judio-eerā o

k'achiadeepa k'aripa atait'ee, wāara ijāadak'āri. Māga k'awapiji Abrahammaa. Tachia māga k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa Moisemaa nāga p'āpida perā:

'Tachi Ak'ōrepa na pedee pia Abrahammaa māgaji: "Mia na p'ek'au eujādepemaarā jōmaweda k'aripait'eeda aji, pi k'ap'ia pari." ' (Gn 12.3)

⁹ Ak'ōrepa māga jarada perā, tachia k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa Abraham bendici-adak'a irua ijāada perā, awaraarā auk'a bendiciait'ee irude ijāadak'āri.

¹⁰ Jōdee eperāarā k'achia ooit'ee, ichi ūraa p'ādade jara bik'a ooruta pirā irua āchi pia ak'imerā. Āchi atuapiit'ee p'oyaa ooda-e perā jōma ma ūraade jara bik'a:

'Eperāpa oo-e bi pirā jōma Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a, atuait'ee.' (Dt 27.26)

¹¹ Ma jōma jara aupadade k'īsiadak'āri, pia k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa pia ak'i-e chi oo k'inia bipapai iru ūraa p'ādade jara bik'a. Jīp'a pia ak'ipari eperā irude ijāa bita. Ĵiru ūraa p'ādade nāga jara bi-ek'ā?

'Eperā Tachi Ak'ōrede wāara ijāapari ichita bapariit'ee iru ome, p'ek'au k'achia wēe bairā iru k'īrapite.' (Hab 2.4)

¹² Eperā ijāa-e bipa ooda paara jōma Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a, it'aa wāk'aji ichi k'īradoopa. Māga k'awa p'ani Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bairā:

'Eperāpa ook'āri jōmaweda Ak'ōre Ūraade jara bik'a, ichita bapariit'ee ma ūraade jara bik'a.' (Lv 18.5)

¹³ Mamīda tai judiorāpa oodak'aa jōmaweda Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a. Mapa o k'achiade p'anajida māik'aapa atuadait'ee paji. Mamīda Cristopa tai uchi-apiji ma ūraa p'ādade jara bi jua ek'ariipa, ma k'aurepa atuanaadamerā. Māga ooji kurusode piuk'āri. Tachi Ak'ōrepa iru k'achia ooji, tai k'achia ooi k'āyaara. Māgá tai k'aripaji. K'awa p'ani Cristo k'achiade baji Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bairā:

'Eperā pak'urude baijira bi k'achiade banait'ee.' (Dt 21.23)

¹⁴ Jesucristopa māgá tai k'aripaji parā judio-eerā paara ijāadamerā Abrahampa ijāadak'a. Ma awara māgá tai k'aripaji tachi jōmaweda ichiaba ijāadak'āri, iru Jaure tachi ome iru p'anadamerā. Māgá Tachi Ak'ōrepa ooji ichia jaradak'a Abrahammaa, jarak'āri Abraham k'ap'ia pari ne-inaa pia ooit'ee na p'ek'au eujādepemaarā jōmaarāmaa.

Moisepa p'āda Tachi Ak'ōrepa jarada ome

¹⁵ Ĵpemaarā, k'īsiadāma eperāarāpa oopatade. Eperāpa p'āk'āri k'airāpa ichi net'aa atadait'ee ichi piuk'āri, chi firma p'āp'eda, eperā awaraapa ne-inaa awaraa p'ā-e pai ai p'ādade, chi p'āda chiparipa jara-ee. Maa-e pirā chipari piuk'āri, awaraa eperāpa ne-inaa awaraa p'ā-e pai ai p'ādade. Ichiaba ichi k'inia ma p'āda jōpi-e pai. ¹⁶ Tachi Ak'ōrepa jara bēiji Abraham ome irudeepa uchiadait'eerā k'aurepa na p'ek'au eujādepema jōmaarāmaa ne-inaa pia ooit'ee. Māga jarak'āri, jara k'inia-e baji jōmaweda Abrahamdeepa uchiadait'eerā k'ap'ia pari ma ne-inaa pia ooit'ee. Jīp'a jara k'inia baji irudeepa uchiat'ee abaa k'ap'ia pari māga ooit'ee. Māgí Jesucristo. ¹⁷ Ma jara aupadade mia nāga jara k'inia bi: eperāpa p'āda bēiparik'a k'awaadamerā k'aipa ichi net'aa atait'ee, māga pik'a Tachi Ak'ōrepa ichia jarada bēiji Abraham ome, iru t'ēe uchiadap'edaarāpa auk'a māga k'awaadamerā. Jōdee, cuatrocientos treinta años wāyaada t'ēepai, ichi ūraa Moisemaa p'āpiji. Mamīda ma ūraa p'āpik'āri, ichia jara bēida Abraham ome at'āri beeji. Ma ūraa p'ādapa jōpi-e paji ichia naapiara jarada Abrahammaa. ¹⁸ Tachi Ak'ōrepa na p'ek'au eujādepemaarā k'aripa k'inia bada paara Moisepa ūraa p'ādade jara bik'a oopata k'aurepa, māgara ichia jarada jara bēi-e

pak'aji Abraham ome. Mamīda māga-e paji. Ichia jarada bëiji Abraham ome, k'inia bada perā Abrahampa ma jarada ijāamerā. Ma ijāada k'aurepa na p'ek'au eujādepe-maarā auk'a ijāadak'āri, pia p'anapataadai Ak'ōre k'irapite.

K'āare-it'ee Moisemaa ma ūraa p'āpida

¹⁹ ¿K'āare-it'ee ichi ūraa Moisemaa p'āpijima? Māga p'āpiji eperāarāpa k'awaadamerā āchi p'ek'au k'achia ooyaa p'anapata iru k'irapite. Ma ūraa pëiji ichi angeleerā ome eperāmaa, māgipa p'āmerā eperāarā-it'ee. Tachi Ak'ōrepa k'isia iru baji eperāarāpa ma ūraa p'āda iru p'anadamerā, ma Abrahamdeepa uchiada na eujādee cheru misa na eujādepemaarā k'aripait'ee, Ak'ōrepa naaweda jaradak'a. ²⁰ Māgā tee pëiji mīda ichi ūraa Moisés k'ap'ia pari, māga oo-e paji jarak'āri Abrahammaa. Ichi it'aideepa jaraji ichia ooit'ee bada Abrahamdeepa uchiada k'ap'ia pari.

²¹ Maperā eperāpa k'isiai Tachi Ak'ōrepa k'isia awara-awaraa iru baji eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atait'ee. ¡Mamīda māga-e! Ichi ūraa tee pëidapa eperāarā o k'achiadeepa uchiapida paara, wāara p'ek'au k'achia wēe p'anak'ajida iru k'irapite māk'aapa it'aa wāk'ajida ma ūraa k'aurepa. ²² Mamīda iru ūraa p'ādade jara bi eperāarā jōmaweda p'ek'au k'achia jua ek'ari p'anapata. Ara presoora p'oyaa uchiada-e p'anik'a carceldeepa āchi juadoopa, māga pik'a eperāarā p'oyaa uchiada-e p'ek'au k'achia jua ek'ariipa āchi juadoopa. Aba uchiadai Jesucristode ijāadak'āri, iru k'ap'ia pari Tachi Ak'ōrepa eperāarā k'aripapari perā, ichia jaradak'a Abrahammaa.

²³ Cristo chei naaweda, tai judiorā ichiaba presoora k'a p'anapachida Moisepa p'ādade jara bi jua ek'ari. Ma ūraa carcel jīaparik'a baji. Tai ak'i baji Tachi Ak'ōrepa unupiru misa ichia Abrahammaa jaradak'a. ²⁴ Mimiaparipa warra ak'iparik'a, ma ūraa p'ādapa tai ak'i pik'apachi Cristo cheru misa, tai jida irude ijāadamerā māk'aapa p'ek'au k'achia wēe p'anadamerā Ak'ōre k'irapite. ²⁵ Irā, Cristo cheda perā, māgā irude ijāadak'āri, tai waa p'anadak'aa Moisepa p'āda jua ek'ari.

²⁶ Ma k'āyara pipiara, parā jōmaweda Tachi Ak'ōre warrarā, Jesucristode ijāapata perā. Māgā araa p'anapata Cristo ome. ²⁷ Jōmaweda araa p'anapataarā Cristo ome Tachi Ak'ōre warrarā iruk'a. Ma-it'ee tachia poro choopipata; ak'ipidait'ee araa p'anapata Cristo ome. ²⁸ Māgā Cristo ome p'anapata perā, Tachi Ak'ōrepa tachi ichi warrarāk'a auk'a unupari. Māga unupari judiorā mīda, judio-eerā mīda, esclavoorā mīda, esclavo-eerā mīda, imik'īraarā mīda, wēraarā mīda. Jōmaweda auk'a p'ani iru k'irapite Jesucristo ome araa p'anadak'āri. ²⁹ Ma awara tachi Cristo ome araa p'anapataarā wāara Abrahamdeepa uchiadap'edaarā, Tachi Ak'ōrepa jara pëida ijāapata perā Abrahampa ijāadak'a. Maperā iru p'anadait'ee jōma Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bi ichideerā-it'ee.

Tachi Ak'ōre warrarā

4 Piara k'awaadait'ee mia jara k'inia bi, k'isfati nāgide. Eperā piuk'āri warra k'aipeepai iru bi, ma-āri weda ma warrapa atak'aa chi ak'ōrepa net'aa atabëida. Awaraarā jua ek'ari chi ak'ōre esclavok'a bapari, net'aa mak'iaara wēe, chonaa paru misa. ² Māimisa chi ak'ipataarāpa nipata chi ak'ōrepa año jara bëida parumaa, ma net'aa teedai naaweda māk'aapa chi te chipari papii naaweda. ³ Māga pik'a tachi jida esclavoorāk'a p'anapachida, Cristo na eujādee chei naaweda Tachi Ak'ōrepa jara bëidak'a. Maapai chonaarāwedapema ūraa jua ek'ari p'anapachida māk'aapa k'isia

p'anapachida warrarāk'a. K'isia p'anapachida tachia ne-inaa k'awa p'anipa maa-e pirā ma ūraa jara bik'a oo p'anipa it'aa wādaí. ⁴ Mamída Tachi Ak'õrepa k'iniak'ari, ichi Warra pëiji na p'ek'au ejādee judío wërapa t'omerā. Māgá chi Warra bapachi Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade jara bi jua ek'ari māk'aapa jōma oopachi ma ūraade jara bik'a. ⁵ Māga ooda perā ichia aupai tai judiorā uchiapii ma ūraa p'ādade jara bi jua ek'ariipa. Ma-it'eeta Tachi Ak'õrepa ichi Warra pëiji; tai judiorā uchiapimerā ma ūraa jara bi jua ek'ariipa māk'aapa Tachi Ak'õre warrarā papimerā iruk'a. ⁶ Tachi Cristode ijāapataarāpa k'awaadamerā tachi wāara iru warrarā, Tachi Ak'õrepa pëiji ichi Warra Jaure tachi t'āride bapariimerā. Māgí Jaurepa ichita Tachi Ak'õremaa jarapari: “Abbá, Mi Ak'õre.” ⁷ Mapa parāpa k'awaadaí irá esclavoorā-e. Ma k'āyaara Tachi Ak'õre warrarā. Māgá iru warrarā perā, iru p'anadait'ee jōma irua k'isia iru bi ichideerā-it'ee.

Pablo ijāapataarā-it'ee k'isia nībada

⁸ Naaweda parāpa Tachi Ak'õre waide k'awada-e p'ani weda, Tachi Ak'õre-ee beemaa it'aa t'ipachida māk'aapa ma jua ek'ari p'anapachida esclavoorāk'a. ⁹ Mamída irá parāpa Tachi Ak'õre k'awa p'ani; pia jarait'eera, Tachi Ak'õrepa parā k'awa bi. Māga bita, ¿sāap'eda waya t'iu k'inia p'anima ma naawedapema ne-inaa vale-ee baibi jua ek'ari, waya esclavoorāk'a p'aneedait'ee? ¹⁰ Parāpa iapata ewari, atane māk'aapa año, ñipata ewate pak'ari maa-e pirā fiesta ewate pak'ari. ¿K'isia p'anik'ā māga oo p'anipa Tachi Ak'õrepa parā pipiara ak'it'ee apemaarā ijāapataarā k'āyaara? ¹¹ Mi waawee bi, pari parā t'āide jaratee nipaji jīak'aapa.

¹² ñipemaarā, mia parāmaa enenee nībi mik'a uchiadamerā Tachi Ak'õrepa ūraa Moisemaa p'āpida jua ek'ariipa. Naaweda parā ma jua ek'ari p'anada-e paji. Mapa parā t'āide nipak'ari, mia ma ūraa jaratee-e paji. Mama pak'ari, parāpa mi auttebaijida māk'aapa pia ak'ijida. ¹³ Parāpa k'awa p'ani mi k'ayaa bada perā, ma naa wāyaa wādade parā t'āide, mama beeji jarateet'ee Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. ¹⁴ Ma k'ayaa k'aurepa parāpa mi yiaraa iru p'anak'ajida, maa-e pirā mi āpite pedee k'achia jarak'ajida. Mamída māga ooda-e paji. Ma k'āyaara mi pia auttebaijida, Jesucristo wa it'aripema ángel auteebaik'ajidak'a. ¹⁵ Maapai parā o-ia p'anajida. Mia k'awa bi parāpa mi k'aripa k'iniapa pāchi tau paara ēek'ook'ajida mi k'aripadait'ee. Mamída irá māga p'ani-e. ¿Parā, sāgajidama? ¹⁶ Írá ¿mi k'ira unuamaa iru p'aneeruta-ek'ā, mia wāarata jara bairā parāmaa?

¹⁷ Awaraa Ak'õre Ūraa jarateepataarāda apataarāpa ne-inaa awara ijāapi k'inia p'ani, mia jaratee bi k'āyaara. Mapa parā t'āide t'ari pia māk'aapa iwarraa pedee nipapata. K'inia p'ani parāpa āchi ak'idamerā Cristode wāara ijāapataarāk'a. Mamída māga p'ani-e. Mia jaratee bideepa parā āyaa atee k'inia p'ani āchi eere t'itudamerā. ¹⁸ Mia māga jarak'ari, jara k'inia-e k'achia bi awaraarā t'ari pia nipadamerā parā t'āide mi wē-e pak'ari. Pia bi ne-inaa pia oo k'iniadak'ari parā ome. ¹⁹ Michi warrarā, ara wēra bi p'irapa mia nībik'a ichi warra t'orumaa, māga pik'a mi k'isia nībipa waya mia nībi parāpa wāara oorutamaa Cristopa oopi k'inia bik'a. ²⁰ Naapai mi parā ome bada paara, k'awa bak'aji k'āata jarait'ee parāmaa. Wāara mia k'awa-e sāgapi ooit'ee.

Pablopa jarateeda Agarde māk'aapa Sarade

²¹ ¿Parā ūk'uruurāpa Moisepa p'ādade jara bi jua ek'ari p'ana k'inia p'ani-ek'ā? ¿K'isia p'ani-ek'ā ma ūraa jua ek'ari p'anaruta pirā, Tachi Ak'õrepa parā piara

ak'iit'ee? ¿Parāpa wāara k'awa p'anik'ā ma ūraade jara bi? ²² Nāga jara bi. Abrahampa warra omé iru baji; aba chi wēra esclava Agarpa t'oda, aba chi wēra Sarapa t'oda. ²³ Chi wēra esclava Agar ome ma warra ooji eperā jīp'aapa warra ooparik'a. Mamīda māga-e paji chi wēra Sarapa warra t'oda ome. Naaweda Tachi Ak'ōrepa jaraji Abrahampa warra ooi't'ee chi wēra ome. Māgí warra t'oji Ak'ōrepa jaradak'a, Abraham chi wēra ome audú chonaa p'anajida mīda warra oodait'ee. Tachi Ak'ōrepa k'aripaji māgí warra oodamerā. ²⁴ ¡K'ísíati nāgide! Ma wēra chaa jara k'inia bi Tachi Ak'ōrepa jara bēida aba. Irua jara bēida aba Sinaí eedepeema paji, mama iru ūraa jarada perā Moisemaa, ichia ma ūraa p'āmerā eperāārā-it'ee. Māga jarap'eda, eperāārā esclavoorāk'a p'aneejida ma ūraa jarada jua ek'ari. Māgí jara bēida jara k'inia bi Agar. ²⁵ Maperā Abraham wēra esclava Agar jara k'inia bi Sinaí ee, Arabia eujāde bi. Agardeepa uchiadap'edaarā ichik'a esclavoorā p'anapachida. Māga pik'a írá Jerusalén p'uurude p'aniirā esclavoorāk'a p'ani, Tachi Ak'ōre Ūraa jarada Sinaí eede, ma jua ek'ari at'āri p'anapata perā. ²⁶ Jōdee Abraham wēra jara k'inia bi it'aripema Jerusalén. Tachi Cristode ijāapataarā it'aripema Jerusalendepemaarā. Maperā p'anadak'aa ma Sinaí eede jarada jua ek'ari. ²⁷ Tachi Ak'ōre pedee jarapari Isaíapa ichiaba jaraji ma Jerusalén omeede, chonaarāweda nāgí pedee p'āk'āri:

‘Pi, chi warra t'ok'aa bita, o-īa báji. O-īapa bíaji warra t'oru p'ua senti-e bi mīda māk'aapa pi k'imapa pi yiarāa iru bi pijida. Na ewari pideepa uchiadait'eerā chok'araara pait'ee chi warra naa t'odadeepa uchiadait'eerā k'āyaara.’ (Is 54.1)

²⁸ Īpemaarā, tachi Abraham warra Isaack'a. Tachi chi naa warra t'ok'aa badadeepa uchiadak'a p'ani, wāara ijāapata perā Tachi Ak'ōrepa jara bide, Abrahampa ijāadak'a. ²⁹ K'irāpāti chi warra naapema Agarde t'oda eperā jīp'aak'a t'oji. Jōdee chi warra t'ēe t'oda Sarapa t'oji Tachi Ak'ōre Jaurepa t'opidak'a. Māga baji mīda, chi naapiara t'oda, Ismaelpa, nepira jiriji Isaac, chi t'ēe t'oda ome. Írá māga pik'a Moisepa p'ādade oo k'inia p'aniirāpa nepira jiripata tachi Cristode ijāapataarā ome. ³⁰ Mamīda māga baji mīda Agar warra ome, Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi:

‘Áyaa pēipáde aji, ma esclava ichi warra ome. Ma warrapa chi ak'ōrepa bēida ata-e pait'ee chi wēra warrapa ataparik'a.’ (Gn 21.10)

³¹ Māpai ĩpemaarā, Tachi Ak'ōrepa tachi jēre-e pait'ee. Tachi Cristode ijāapataarā chi esclavadeepa uchiadap'edaarāk'a-e. Jīp'a chi esclava-e badadeepa uchiadap'edaarāk'api p'ani. Mapa tachiata Tachi Ak'ōre truadee wādait'ee.

Cristodeerā Moisepa p'āda jua ek'ari p'anadak'aa

5 Cristopa māgá tachi uchía atada perā Tachi Ak'ōre Ūraa Moisemaa p'āpida jua ek'ariipa, chōoti irude ijāa p'anide. T'īunáati ma ūraa p'ādade jara bi jua ek'ari, waya esclavoorāk'a p'anadait'ee.

² ĪŪrítí mī, Pablopa jara bi! Parāpa pāchi k'ap'iade tauchaa bipiruta pirā, k'ísia p'anadairā māga oo p'anipa it'aa wādai, Cristopa parā waa k'aripa-e pait'ee it'aa wādamerā. ³ Ichiaba waya jarait'ee. Parāpa pāchi k'ap'iade tauchaa bipiruta pirā, t'īudait'ee jōmaweda Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi jua ek'ari. Māga ooruta pirā, oodaipia bi jōma ma ūraade jara bik'a, Tachi Ak'ōrepa parā pia ak'imerā. ⁴ Parā, ma ūraade jara bik'a oo p'aniirā Tachi Ak'ōrepa parā pia ak'imerā, Cristode ijāa amaadaruta māk'aapa waa ichideerā p'anada-e pait'ee. ⁵ Mamīda tachi Cristode ijāapataarāpa ijāa p'ani Cristopa tachia p'ek'au k'achia oopata wēpapipari, Tachi Ak'ōre Jaurepa tachimaa māga k'awapipari perā. Maperāpi ni p'ani p'ek'au k'achia

wēe p'anadait'ee Tachi Ak'ōre k'irapite iru ewari waibia ewate. ⁶ Māgá ni p'ani k'awa p'anadairā Tachi Ak'ōrepa tauchaa iru beerā apemaarā k'āyaara pipiara ak'i-e. Ma awara pipiara ak'i-e tauchaa bipida-eerā. Jīp'a pipiara ak'ipari eperā awaraarā k'inia iru bipa, Jesucristode ijāapari perā.

⁷ Naaweda parāpa māga ijāa p'anajida. ¿K'aipa ma wāara ijāa amaapijima, Cristopa oopi bi awara oo p'aneedamerā? ⁸ ¡Tachi Ak'ōrepa-e paji! Iruata parā jiriji ichideerā p'aneedamerā. ⁹ Levadura ma-āriipa pan masa jōmaweda waridaiparida apata. ¹⁰ Mamīda mia ijāa bi parāpa mi ūraa ūridait'ee māk'aapa ooda-e pait'ee seewa jarateepari apidaapa oopi k'inia bik'a. Māga ijāa bi Tachi Waibia Cristo māgeerā k'āyaara māk'aapa jōmaarā k'āyaara waibiara bapari perā. Ichi k'aurepata tachi ijāapataarā araa p'anapata. Jōdee māgeerāpa jarateepata k'aurepa Tachi Ak'ōrepa āchi k'achia ooit'ee.

¹¹ Ipemaarā, ¿māgee jarateepataarāpa jarada-e p'anik'ā mia auk'a jarateepari eperāarāpa āchi k'ap'iade tauchaa bipidaipia bi, Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a? Wāara Cristode ijāai naaweda, mia māga jarateepachi. Mamīda at'āri māga jarateeda paara, āchia mi ichiak'au bik'ajida, aupedeeda-ee. Mamīda māga ooda-e p'ani. Ūridaamaa p'ani mia jarateek'āri Cristo kurusode piuda, ma k'aurepapai tachi it'aa wāдай. ¹² ¿Ārapa k'isia p'ani-ek'ā Tachi Ak'ōrepa piara ak'ipari chi k'ap'ia t'iipidap'edaarā? ¡Māgara, āchi k'āratau paara t'iap'epidaipia bi!

Cristode ijāapataarā chik'inia p'anapataadaipia bi

¹³ Ipemaarā, k'irāpāti Tachi Ak'ōrepa parā jiriji p'anapataadamerā Cristo jua ek'ari, ma chonaarāweda ūraa p'ādade jara bi jua ek'ari p'anapataadai k'āyaara. Mamīda k'isiadaik'araa bi oodait'ee pāchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iapa oopi k'inia bik'a. Jīp'a k'isiadaipia bi awaraarā k'inia iru p'anadait'ee māk'aapa k'aripadait'ee. ¹⁴ Nāgí ūraa jara bik'a ooruta pirā, Tachi Ak'ōre Ūraa chonaarāweda p'ādade jara bi jōmaweda oodait'ee:

'Awaraarā k'inia iru baparíji pichi k'ap'ia k'inia iru baparik'a.' (Lv 19.18)

¹⁵ Ma k'āyaara, awaraarā k'ira unuamaa iru p'anaruta pirā māk'aapa nepira jiriruta pirā āra ome chōodarutamaa, jōpidait'ee Cristopa oomaa bi parā t'āide māk'aapa waa t'āri auk'a p'anada-e pait'ee.

Oodaipia bi Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a

¹⁶ Maperā oo wāk'āti wāti Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a. Māga ooruta pirā, ooda-e pait'ee parā p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iapa oopi bik'a. ¹⁷ Oodak'āri tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iapa oopi bik'a, p'oyaa ooda-e Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi k'inia bik'a. Jōdee oodak'āri Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a, ooda-e pait'ee ne-inaa tachia oo k'iniata. Ome weda auk'a p'oyaa oodak'aa. Mapa parāpa oodaipia bi Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a, pāchia oo k'iniata oopiamaapa. ¹⁸ Māga ooruta pirā, p'anada-e pait'ee Tachi Ak'ōrepa Moisemaa ūraa p'āpida jua ek'ari. Ma k'āyaara Ak'ōre Jaurepata oopiit'ee Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a.

¹⁹ Jōmaarāpa k'awa p'ani eperāarāpa oodak'āri āchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iapa oopi bik'a, nāga p'anapata: miak'āi p'aniirā awaraarā ome k'āipata; k'isiapata chīara ome k'achia oodait'ee; awaraarā jiripata āchi ome k'achia oodait'ee; ²⁰ ne-inaa juapa ooda k'irapite it'aa t'ipata; petau tau k'awaa beerā-maa wa jaipanaarāmaa wāpata chīara k'achia oodamerā; awaraarā k'ira unua-

maa iru p'anapata; nepira jiripata chíara ome; awaraarā net'aa ata k'inia p'anapata āchi-it'ee; k'īrauyaa p'anapata; jōma k'inia p'ani āchi-it'ee aupai; t'āri auk'a bi-dak'aa awaraarā ome; k'īsia awarapipata eperāarāmaa āyaa ateedait'ee awaraarā ik'aawaapa; ²¹ awaraarā net'aa k'inia p'anapata maa-e pirā āchik'a pa k'inia p'anapata, āchimaa ne-inaa k'achia oo k'iniadarutamaa; chíara peepata; it'ua toyaa p'anapata; pariatua nek'oyaa, toyaa, k'achia oodait'ee jiriyya p'anapata fiestade; māga bee. Mia naaweda jaradak'a waya jarait'ee. K'īrak'aupai māgá p'anadai. Māgee ne-inaa oopataarā p'oyaa wāda-e Tachi Ak'ōre truadee.

²² Jōdee chi oopataarāpa Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a nāga p'anapata: awaraarā k'inia iru p'anapata; t'āri o-ia p'anapata; k'āiwee p'anapata awaraarā ome; k'īrau-ee choopata awaraarā ome, nepirade p'ani mida; awaraarā chupiria k'awaapata; t'āri pia p'anapata awaraarā ome māik'aapa awaraarā k'ūradak'aa; jīp'a oopata āchia jara p'anik'a; ²³ audua nipadak'aa; ne-inaa pariatua oo k'iniadak'āri, māga oodak'aa. Ūraa wē-e jarait'ee māgee ne-inaa oonaadamerā, pia p'anadairā. ²⁴ Ma et'ewa jara aupadade k'īsidadak'āri, k'awa p'ani Jesucristode ijāapataarāpa oo amaapata āchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iapa ne-inaa k'achia k'īra t'ādo oopata. ²⁵ Tachi Ak'ōre Jaurepa tachi Cristode ijāapataarā k'aripapari perā, ichita oodāma irua oopi k'inia bik'a. Māgá wāara pia p'anapataadait'ee Tachi Ak'ōre k'īrapite.

²⁶ Tachi k'inia nāga p'ananaadāma: audua; pedee-idaa; nepira jiriyya; chíara k'īra unuamaa ne-inaa iru bi k'aurepa.

Chik'aripa p'anapatáati

6 Īpemaarā, mia ichiaba nāga ūraait'ee. Parādepema k'achiade baairu pirā, parā chi oopataarāpa Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a, t'āri pia māgí k'aripadaipia bi ma k'achia oo amaamerā. Mamīda k'īrak'aupai parāpa ne-inaa k'achia oodai, iru k'aripa p'ani misa. ² Chik'aripa p'anapatáati. Māgá jōmaweda choodait'ee nepirade baaidak'āri. Māgá chik'aripa p'anadak'āri, oopata Cristopa oopi bik'a.

³ Ijāaparipa k'īsia bi pirā ichi pipiara bi awaraarā k'āyaara, ichi itu k'ūraru, jōmaweda auk'a p'anadairā Tachi Ak'ōre k'īrapite. ⁴ Ijāapari chaa k'īsiaipia bi ichia ooparide. Pia oo bi pirā, t'āride o-ia baipia bi. Mamīda awaraarāpa oopata ak'īik'araa bi k'awaait'ee auk'a pia wa mak'īara pia-e bi ichia oo bi jīak'a. Tachia oo p'anidepai k'īsidaipia bi. ⁵ Mia māga jara bi tachi chaachaa panadait'ee perā Tachi Ak'ōre k'īrapite, irua tachia ne-inaa oodap'edaa ak'īmerā.

⁶ Ijāapataarā jarateepari it'aideepa parāpa ūridak'āri Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee, ma jarateepari pia ak'ī p'anadaipia bi māik'aapa ne-inaa pia teedaipia bi irumaa, iru mimia pari.

⁷ K'ūranāati pāchi itu. Tachi Ak'ōre oo iru p'anadaik'araa bi. Ne-uuparipa ne-uuk'āri, ma ne-uuda jīak'a ewait'ee. ⁸ Māga pik'a k'achia k'īra t'ādo ooparipa ichia k'iniata oop'eda, ma k'achia jīak'a atait'ee, atuait'ee perā. Jōdee Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a ooparipa ne-inaa pia oop'eda, ma jīak'a atait'ee, it'aa wāit'ee perā. ⁹ Maperā sēnaadāma ne-inaa pia oo p'ani misa. Māgá choo p'ani pirā, na ewari atadait'ee jōmaweda Tachi Ak'ōrepa iru bi ichideerā-it'ee. ¹⁰ Maperā tachi na p'ek'au eujāde p'ani misa, eperāarā jōmaweda k'aripadāma. Mamīda naapiara tachi ĩpe-maarā Cristo k'aurepa k'aripadaipia bi.

Pablopa ũraada mǎik'aapa salude tee pǐida

¹¹ Ak'ítí mia nǎgí letra waibiapa p'ǎru michi juadoopa. ¹² Ma tauchaa bipi k'inia p'aniĩrǎpa parǎ k'ap'iade mǎga oopi k'inia p'ani judiorǎpa áchi pia ak'idamerǎ. Jara p'ani judio-eerǎpa mǎga ooruta pirǎ Tachi Ak'õre Ũraa chonaarǎweda p'ǎdade jara bik'a, pia p'anadai judiorǎ k'ĩrapite. Mamĩda wǎara mǎga oopi p'ani judiorǎ waidoopa. K'iniada-e judiorǎpa áchi jiridamerǎ miapidait'ee, Cristodepai ijǎapata perǎ. ¹³ Árapa paara ne-inaa jõma ooda-e Tachi Ak'õre Ũraa chonaarǎweda p'ǎdade jara bik'a, áchi k'ap'iade tauchaa iru p'ani mĩda. Mǎga bita, ¿at'ári parǎmaa tauchaa bipi k'inia p'ani-ek'ǎ? Mǎgá awaraarǎmaa audua jaradai áchiata parǎ k'ap'iade tauchaa bipidap'edaa. ¹⁴ Taawa mia maarepida mǎga oo-e pai. Jĩp'a mia nǎgí audua pedee jarai: Tachi Waibia Jesucristo kurusode piuda k'aurepapai mi it'aa wǎit'ee. Ma k'aurepata ĩrá maarepida mia p'ua-e bi na p'ek'au eujǎdepema ne-inaa tachia oo k'iniata k'ĩra t'ǎdoo. Mǎgee ne-inaa piu pik'a bi mi-it'ee. Jõdee na p'ek'au eujǎdepema ne-inaa oo k'inia p'aniĩrǎ-it'ee mi piu pik'a bi, mǎgee ne-inaa waa oo k'inia-e bairǎ. ¹⁵ Ma awara Tachi Ak'õre-it'ee p'ua-e bi tachia tauchaa iru p'ani tachi k'ap'iade wa wǎe p'ani. Jĩp'a irua k'inia bi Cristode ijǎadamerǎ, mǎgá eperǎ chiwidi pik'a padaidamerǎ, araa p'anapata perǎ Cristo ome. ¹⁶ Mapa mia parǎmaa ũraapari ijǎapataadamerǎ Cristodepai. Mi it'aa t'ĩpari Tachi Ak'õremaa irua parǎ chupiria k'awaamerǎ mǎik'aapa k'ǎiwee p'anapimerǎ jõmaweda nǎgí ũraa jara bik'a oopataarǎ, wǎara ichideerǎ perǎ.

¹⁷ Mǎpai na pedeepapai na k'art'a p'ǎ aupait'ee. Waa apidaapa mi ome nepira jiridaik'araa bi. Mi k'ap'iade jidik'ada-idaa unurutapa k'awaadai mia oopari Jesucristopa oopi bik'a.

¹⁸ Ĩpemaarǎ, mia it'aa iidi bi Tachi Waibia Jesucristomaa irua parǎ pia ak'i bapari-imerǎ, parǎ t'ǎride bi misa. ¡Amén!

EFESIOS

San Pablopa K'art'a P'āda Éfeso P'uurudepema Ijāapataarāmaa

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'āji. K'īsiapata na k'art'a p'āji Romade, carcelde bak'āri. Na k'art'ade Pablopa jara bi Ak'ōrepa k'īsia iru bi ichideerā-it'ee, na eujāde p'ani misa māik'aapa it'ari panadak'āri. Pablopa k'inia baji na k'art'a pedeepidamerā jōmaweda ijāapataarāmaa chip'epata chaa.

Salude jarap'eda, naapiara jara bi Tachi Ak'ōrepa eperāārā audú k'inia iru bapari (caps. 1.1–2.10). Maperā judiorā, judio-eerā paara jiripari Cristode ijāapataadamerā māik'aapa araa p'anapataadamerā iru ome (cap. 2.11-22). Jara bi ichi mimiapari Cristo-it'ee, Cristopa jōmaweda k'inia iru bapari perā (cap. 3). Jara bi Cristode ijāapataarā k'ap'ia apai pik'a p'ani māik'aapa iru ma k'ap'ia porok'a bi (cap. 4.1-16). Maperā p'ek'au k'achia oo amaadaipia bi (cap. 4.17-32). Jara bi ijāapataarā īdaa pik'a bide p'anapataadaipia bi (caps. 5.1–6.9) māik'aapa sāga chōodaipia bi netuara ome (cap. 6.10-20). T'ēepai jara bi ichia na k'art'a tee pēiit'ee Tíquico ome (cap. 6.21-24).

Salude pēida

1 Mi, Pablopa na k'art'a p'āru Jesucristode wāara ijāapataarāmaa, Éfeso p'uurude p'ani. Tachi Ak'ōrepa k'inia bada perā, mi jirit'eraji Jesucristopa pēimerā ichi ūraa jarateede. ² Mia k'inia bi Tachi Ak'ōrepa Tachi Waibia Jesucristo ome parā pia ak'i p'anadamerā. Māgá k'āiwee p'anapataadait'ee.

Cristo k'ap'ia pari Tachi Ak'ōrepa tachi k'aripapari

³ ¡T'āri o-īa gracias jaradāma Tachi Ak'ōremaa! ¡Iru Tachi Waibia Jesucristo Ak'ōre! Iruata tachi bendiciaji tachi araa p'anapik'āri Cristo ome, irude ijāapata perā. Cristo k'ap'ia pari irua it'aripema ne-inaa pia k'īra t'ādoo ooji tachi k'aripait'ee, it'aa wādamerā piudak'āri. Nāgee ne-inaa pia ooji tachi-it'ee. ⁴ Na eujā ooi naaweda, Tachi Ak'ōrepa tachi jirit'eraji Cristode ijāadamerā. Māga ooji tachi awara bi k'inia bada perā, ichi k'īrapite p'ek'au k'achia wēe p'anadamerā. ⁵ Ma awara iru t'āri pia bapari perā māik'aapa tachi k'inia iru bapari perā, k'īsia iru baji tachi ichi warrarā papiit'ee ichi Warra Jesucristode ijāapata k'aurepa. ⁶ Māgá t'āri piara bapari perā jōmaarā k'āyaara, t'āri o-īa gracias jaradāma irumaa. Maperā tachia ne-inaa oo-eeta, ichideerā papiji ichi Warra k'inia iru bi k'ap'ia pari. Māga ooji ichi Warra pēik'āri piumerā tachi pari. ⁷ Ichi warra waa bat'ada k'aurepa tachi o k'achiadeepa k'aripa ataji atuanaadamerā māik'aapa tachia p'ek'au k'achia oopata wēpapiji. ⁸ ¡Māga ook'āri, wāara tachi pia ooji! Mamīda māgapai-e. ⁹ Māga ook'āri, ichiaba tachi k'īsia k'awaapiji ne-inaa pia oo k'awaadamerā irua oopi bik'a. Ichiaba k'awapiji ne-inaa awaraarāmaa waide k'awapi-e pada. K'awapiji ichia at'āri k'īsia iru bi ooit'ee Cristo k'ap'ia pari. ¹⁰ Nāga k'īsia iru bi. Irua k'inia bak'āri, ewari cherude ne-inaa jōmaweda na p'ek'au eujādepema māik'aapa it'aripema biit'ee Cristo jua ek'ari.

¹¹ Tachi Ak'ōrepa ne-inaa jōmaweda oopari ichia k'inia bik'a. Mapa ichia k'īsia iru badak'a, tai judiorā naapiara jirit'eraji ichideerā papiit'ee. Māga ooji Cristode ijāadak'āri. Tai māgá ichideerā p'anadairā, iru p'anadait'ee jōmaweda irua k'īsia

iru bi ichideerā-it'ee. ¹²Tai judiorā mágá naapiara jirit'eraji, ni p'anadap'edaa perā Cristo waya cheit'ee na eujādee. Tachi Ak'ōrepa k'inia baji taipa jōmaarāmaa jaranadamerā iru jōmaarā k'āyaara waibiara bi. ¹³Māpai taipa māga oodak'āri, parāpa ūrijida Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida Cristode. Mágá k'awaadak'āri Cristopa eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atai, parāpa ichiaba irude ijāajida. Mapa Tachi Ak'ōrepa parā auk'a ichideerā papiji māk'aapa parā k'ap'iade ichi Jaure ba chepiji, irua ooit'eeda adak'a. Eperāpa tauchaa biparik'a ichi net'aade jōmaarāpa k'awaadamerā ichi ma net'aa chipari, māga pik'a Tachi Ak'ōrepa ichi Jaure ba chepiji ichideerā k'ap'iade, jōmaarāpa k'awaadamerā ichita āchi chipari. ¹⁴Ma Jaure k'aurepata tachia k'awa p'ani wāara iru p'anadait'ee jōmaweda irua k'isia iru bi ichideerā-it'ee. Ma awara k'awa p'ani ichideerā perā ewari cherude tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iadeepa aweda uchiadait'ee, wādak'āri iru truadee. Māga pak'āripi, wāara t'āri o-ia gracias jaradait'ee irumaa, iru k'ira wāree pia k'awadait'ee perā.

Pablopa it'aa iidida Cristode ijāapataarā pari

¹⁵Tachi Ak'ōrepa ma jōma ooda perā tachi-it'ee, mia k'awaadak'āriipa parā wāara ijāa p'ani Tachi Waibia Jesude māk'aapa parāpa jōma Tachi Ak'ōredeerā k'inia iru p'ani, mia nāga oopari. ¹⁶It'aa t'ik'āri Tachi Ak'ōremaa, ichita gracias jarapari parā pari. ¹⁷Iidipari Tachi Waibia Jesucristo Ak'ōre k'ira wāree bimaa, irua parā k'isia k'awaapimerā ichi Jaure k'ap'ia pari. Mágá iru wāara pipiara k'awadait'ee. ¹⁸Parāpa mágá iru pipiara k'awa wādak'āri, t'āride k'awadait'ee Tachi Ak'ōrepa parā jiriji ichideerā papiit'ee. Māga ooji, jai-idaadak'āri iru trua k'ira wāreedee wādamerā māk'aapa iru p'anadamerā jōmaweda irua k'isia iru bi ichideerā-it'ee. ¹⁹Ichiaba parāpa k'awaadait'ee Tachi Ak'ōrepa ne-inaa jōmaweda oopari. Iru jōmaarā k'āyaara waibiara bapari perā, tachi ijāapataarā k'aripai Cristo k'aripadak'a. ²⁰Cristo piup'eda, chok'ai p'irabaipiji māk'aapa su-ak'i beepiji it'ari ichi juaraare. ²¹Mama biji ak'ipi k'inia bada perā Cristo jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Jōmaweda iru jua ek'ari ichita p'anapataadait'ee, na p'ek'au eujā jōru pijida. Na p'ek'au eujādepema poro waibiarā jōmaweda iru jua ek'ari p'anadait'ee, jōmaweda charraarā māk'aapa reyrā paara. Ichiaba na p'ek'au eujādepema-eerā iru jua ek'ari p'anadait'ee, angeleerā māk'aapa netuara eere p'aniirā paara. ²²Tachi Ak'ōrepa ma jōmaweda Cristo jua ek'ari mágá bida perā, iru ne-inaa jōma poro waibia; tachi ijāapataarā poro waibia ichiaba. ²³Iru tachi porok'a bi; jōdee tachi ijāapataarā iru k'ap'ia apai pik'a p'ani, chok'ara p'ani mīda. Tachi ijāapataarā wēe, Cristopa oo-e pai Tachi Ak'ōrepa oopi k'inia bik'a na p'ek'au eujāde. Jōdee tachia pida p'oyaa ooda-e pai Tachi Ak'ōrepa oopi k'inia bik'a, Tachi Poro Waibia Cristo wēe. Cristo k'aurepata ne-inaa jōmaweda nībi.

Tachi Ak'ōrepa tachi k'inia iru bapari perā, atuada-e pait'ee

2 Cristode ijāadai naaweda, Tachi Ak'ōre-it'ee parā piu pik'a p'anajida, irua oopi bik'a oodaamaa p'anapatap'edaa perā māk'aapa p'ek'au k'achia ooi awaa p'anapatap'edaa perā. ²Parāpa na p'ek'au eujādepemaarāpa ne-inaa k'achia oopata k'ira t'ādo o wāpachida. Oo k'inia p'anapachida jaure k'achia beerā poro waibiapa oopidak'a. Māgí Netuara Poro Waibiapa k'isiapipari Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a oodaamaa p'aniirāmaa, audupiara māga p'anadamerā. ³Wāara Cristode ijāadai naaweda,

tachi jōmaweda māgee k'achia oopataarāk'a p'anapachida. Oopachida tachia oo k'iniata, tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaa oopidak'a māik'aapa tachia pariatua k'isiadap'edaak'a. Māgá p'anadap'edaa perā, Tachi Ak'ōre k'iraupi p'anapachida māik'aapa atuadait'ee paji apemaarā p'ek'au k'achia oopataarā ome. ⁴ Māgá piu pik'a p'anajida mīda tachia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa, Tachi Ak'ōrepa tachi audú chupiria k'awaaji. Tachi k'inia iru bada perā, ⁵ araa p'anapiji Cristo ome, maadamāi-ipa ichita chok'ai p'anapataadamerā iru k'irapite. Irua māgá parā pia oo k'inia bada perā, parā o k'achiadeepa k'aripa ataji atuanaadamerā. Írá tachi ichita chok'ai p'ani Tachi Ak'ōre k'irapite. ⁶ Tachi Ak'ōrepa tachi Jesucristo ome araa p'anapida perā, jaradai irua Cristo chok'ai p'irabaipik'ári, tachi auk'a māgá chok'ai p'irabai pik'apiji. Ma awara Tachi Ak'ōrepa Cristo su-ak'i beepik'ári ichi juaraare it'ari, tachi auk'a mama su-ak'i p'anee pik'apiji, Cristo ome araa p'anapata perā. ⁷ Māga ooji jōma t'ēe cherutaarāmaa ak'ipiit'ee ichia tachi Jesucristode ijāapataarā pia oopari, ichi t'ári pia bapari perā. ⁸ Maperāpi parā Cristode ijāadak'ári, Tachi Ak'ōrepa parā o k'achiadeepa k'aripa ataji atuanaadamerā. Pāchi k'iradoopa ma o k'achiadeepa p'oyaa uchiada-e paji. Tachi Ak'ōrepapai eperāarā madeepa uchiapii. ⁹ Eperāarā āchi k'iradoopa madeepa uchiada paara, māgak'ajida: “Tachia pia oopata k'aurepa Tachi Ak'ōrepa k'aripaji.” Mamīda māga-e. Tachi Ak'ōrepapai tachi ijāapataarā māgá o k'achiadeepa k'aripa atapari, apida pedee audua pedeenaadamerā. ¹⁰ Iruata tachi ooji Cristode ijāadamerā māik'aapa iruata tachi araa p'anapiji Cristo ome. Māga ooji Jesucristo k'ap'ia pari ne-inaa pia oodamerā, irua naaweda k'isia iru badak'a.

Cristo ome araa p'anapataarā k'áiwee p'anapata

¹¹ K'isíati parā ijāadai naaweda p'anapatap'edaade. Naaweda parā Tachi Ak'ōrede ijāadak'aa paji. Judio-eerā perā, k'awada-e paji Ak'ōrepa jarada judiorāmaa, imik'iraarā k'ap'iade tauchaa bidamerā. Mapa judiorā, “chi tauchaa iru beerāda” apataarāpa at'ári parā judio-eerā k'ira unuamaa iru p'anapata māik'aapa parā āpíte “chi tauchaa wēe beerā” apata. ¹² Ichiaba Cristode ijāadai naaweda, parāpa k'awada-e paji Tachi Ak'ōrepa Israel pidaarā jirit'erada ichi p'uuru pidaarā papiit'ee. Mapa maarepida k'awada-e paji Tachi Ak'ōrepa jarada āra chonaarāmaa: aba pēiit'eeda aji, eperāarā k'aripade. Māgá Tachi Ak'ōre k'awada-e p'anadap'edaa perā, ichiaba k'awada-e paji sāga o k'achiadeepa uchiadai. Māgá p'anapachida na p'ek'au eu-jāde. ¹³ Mamīda írá māgá p'anada-e. Ijāapata perā Jesucristo piuji parā pari, araa p'anapata iru ome māik'aapa Tachi Ak'ōredeerā p'ani iruk'a. Naaweda t'imí pik'a p'anapachida Tachi Ak'ōre ik'aawaapa. Mamīda írá Jesucristo waa bat'ada k'aurepa parā Tachi Ak'ōre k'ait'a pik'a p'ani, ichideerā perā.

¹⁴ Maperā parā k'áiwee p'anadai judiorā ome, āra auk'a Cristode ijāadak'ári parāk'a. Ichi k'aurepa waa k'irau p'anada-e. Jíp'a araa p'anapata p'uuru apai pik'a. ¹⁵ Naaweda Tachi Ak'ōrepa ichi ūraa Moisemaa p'āpiji, judiorāpa ma ūraade jara bik'a oodamerā. Ma ūraa k'aurepa judiorā awara p'anapachida parā judio-eerā k'āyaara. Mamīda Tachi Ak'ōrepa ūraa chiwidi jara pēiji Cristo k'ap'ia pari. Mapa Cristo piuk'ári, Ak'ōrepa chi judiorā irude ijāa p'anadap'edaarā uchiapiji ma naawedapema ūraa jarada jua ek'ariipa. Māga ooji Cristo k'aurepa judiorā judio-eerā ome p'uuru apai pik'a p'anadamerā māik'aapa oodamerā irua oopi bik'a. Tachia māga oodak'ári, wāara k'áiwee p'anapata. ¹⁶ Ma awara Cristo kususode piuk'ári, tachi t'ári auk'a bipiji Tachi Ak'ōre ome. Naaweda tachia p'ek'au k'achia oopata

k'aurepa Tachi Ak'õrepa tachi pia ak'i-e paji. Mamīda Cristode ijāadak'āri, araa p'aneejida iru ome, k'ap'ia apai pik'a. Mapa ĩrá Tachi Ak'õrepa tachi pia ak'ipari. Ichiaba tachi k'ĩrau-ee para bapari.

¹⁷ Cristo cheji na pedee pia jarait'ee: ichiata eperāarā k'āiwee p'anapipari. Māga oopari parā Tachi Ak'õre ik'aawaapa t'imí pik'a p'anadap'edaarāmaa mǎik'aapa tai k'ait'a pik'a p'anadap'edaarāmaa paara. ¹⁸ ĩrá irude ijāapata perā, tachi jōmaweda Tachi Ak'õre k'ait'a p'anapataadai iru Jaure k'ap'ia pari.

¹⁹ Maperāpi parā waa p'anadak'aa k'ĩra tewaraarāk'a. Ma k'āyaara auk'a p'anapata awaraarā Cristode ijāapataarāk'a, auk'a Tachi Ak'õredeerā perā. ²⁰ Parā te mǎudee oodák'api p'ani. Tai chi jirit'eradaarā Cristopa ooda jarateenadamerā basade-pema mǎuk'api p'ani Tachi Ak'õre pedee jarapataarā ome. Jōdee Jesucristo chi te k'idaadepema mǎu pi-iaa pik'a bi, ichi k'aurepa jōma ijāapataarā araa p'anapata perā. ²¹ Tachi Ak'õrepa parā ijāapataarā araa p'anapipari Cristo ome mǎik'aapa awaraa ijāapataarā ome. Māgá tachi ichi tek'a oo wāpari mǎik'aapa tachi awara bi wāpari ichi-it'ee, irumaa it'aa t'ĩpataadamerā. ²² Tachi māgá araa p'anapata perā Cristo ome, tachita Tachi Ak'õre te waibiak'a p'ani, iru Jaure tachi ome bapari perā.

Tachi Ak'õrepa Pablo jirida judio-eerāmaa jarateenamerā

3 Maperā mi, Pablopa jarateepari Jesucristopa ooda, parā judio-eerā ichiaba araa p'anapataadamerā iru ome. Ma k'aurepata ĩrá mi carcelde bi. ² ¿Parāpa nāga k'awa p'ani-ek'ā? Tachi Ak'õre t'āri pia bapari perā, parā pia oo k'inia bi. Mapa mi jirit'eraji na mimia oomerā parā-it'ee. ³ Naaweda Tachi Ak'õrepa k'isia iru baji māgá parā pia ooit'ee. Mamīda māga k'awapi-e paji naawedapemaarāmaa. Jīp'a mimaa k'awapiji, mia pedee chok'ara-eepa et'ewa jaradak'a na p'ādade. ⁴ Ma pedee waya leedak'āri, k'awaadai Tachi Ak'õrepa wāara mimaa k'awaapiji ichia k'isia iru bada ooit'ee Cristo k'ap'ia pari. ⁵ Naaweda eperā apidaapa ma k'isia iru bada k'awada-e paji. Mamīda ĩrá k'awaapiji ichia awara bidaarāmaa; māgiirā ichia jirit'eradaarā mǎik'aapa ichi pedee jarapataarā. Māgá k'awaapiji ichi Jaure k'ap'ia pari. ⁶ Nāga k'isia iru baji. Judio-eerāpa ijāadak'āri Cristo piuji āchi k'aripait'ee, auk'a p'ani judiorā ijāapataarā ome. Tachi Ak'õrepa āchi auk'a araa p'anapipari Jesucristo ome, p'uuru apai pik'a p'anadamerā judiorā ome. Irua ooda k'aurepa āchi auk'a it'aa wādait'ee mǎik'aapa auk'a iru p'anadait'ee jōma Tachi Ak'õrepa jarada teet'ee ichideerāmaa.

⁷ Tachi Ak'õrepa k'inia bada perā, mi pia ooji jirit'erak'āri jarateenamerā Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. Iruata mimaa māgí jarateepipari. ⁸ Cristode ijāai naaweda, mi apemaarā k'āyaara k'achiara bapachi. Mapa mi-it'ee, mi apemaarā ijāapataarā ek'ariara bi. Mamīda Tachi Ak'õrepa mi jiriji. Irua mi pia oo k'inia bada perā, mi jirit'eraji judio-eerāmaa jarateenamerā Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee mǎik'aapa irua ne-inaa pia oo k'inia bi irude ijāa p'aniirā-it'ee. ⁹ Maperāpi mia jōmaarāmaa jarai Tachi Ak'õrepa na eujā ooi naaweda, k'isia iru bada parā judio-eerā k'aripait'ee. Awaraarāmaa māga k'awapi-e paji mīda, Tachi Ak'õre, chi ne-inaa jōmaweda nībi oodapa, mimaa māga k'awapiji. ¹⁰ Naawedapemaarāmaa k'awapi-e paji ichia k'isia iru bada judio-eerā-it'ee. K'inia baji ĩrapemaarāpa māga k'awaadamerā. Ichiaba k'inia baji it'aripemaarā, ichi angeleerāpa mǎik'aapa netu-araarāpa paara k'awaa wādamerā iru jōmaarā k'āyaara k'isia k'awaara bi eperāarā k'aripait'ee. Māgiirāpa māga k'awaadait'ee unudak'āri judiorā judio-eerā ome p'uuru

apai pik'a bi, Cristode ijāapata perā. ¹¹ Wāara Tachi Ak'ōrepa ooji ichia ichita k'isia iru badak'a ooi'tee Tachi Waibia Jesucristo k'ap'ia pari. ¹² Maperāpi tachi Cristode ijāajida. Iru ome araa p'anapata perā, waaweeda-e Tachi Ak'ōre k'ait'a wādait'ee it'aa t'idak'āri. ¹³ Tachi Ak'ōrepa ma jōma jara aupada ooda perā tachi ijāapataarā k'aripait'ee, o-ia para bāti. Mi nama carcelde chupiria nībi mīda parā judio-eerāmaa jaratee k'iniapa, parā pia-ee, k'isia paraa p'anadaik'araa bi. Ma k'āyaara o-ia p'anadaipia bi Tachi Ak'ōrepa parā judio-eerā ichiaba pia oo k'inia bairā Cristo k'ap'ia pari.

Cristo k'aurepa Tachi Ak'ōrepa tachi k'inia iru bapari

¹⁴ Mia made k'isiak'āri, Tachi Ak'ōre k'irapite bedabaipari māik'aapa it'aa t'ipari irumaa. ¹⁵ Iruta na p'ek'au eujādepema ēreerā māik'aapa it'aripema ēreerā ak'ōre, ichia āra ooda perā. ¹⁶ Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara bapari perā, ne-inaa jōmaweda k'awapari. Mapa mia it'aa iidi bi irua parā choopimerā pāchi t'āride iru Jaure k'ap'ia pari, māgā oodamerā irua oopi bik'a. ¹⁷ Iidi bi Cristo bamerā pāchi t'āride, irude ijāa p'ani misa. Māgā parāpa Tachi Ak'ōre māik'aapa awaraarā k'inia iru p'anadait'ee. ¹⁸ Ma awara māgā parā māik'aapa awaraa ijāapataarāpa k'awaadait'ee Cristopa tachi audú k'inia iru bapari. Ara to t'ai audú jet'ee bik'a, audú teesoo bik'a, audú nāpia bik'a, māga pik'a Cristopa tachi audú k'inia iru bapari. ¹⁹ P'oyaa k'awada-e p'ani mīda Cristopa tachi māgā audupai k'inia iru bi, mia iidi bi Tachi Ak'ōrepa parāmaa māga pipiara k'awapimerā. Parāpa wāara māga k'awadak'āri, ne-inaa jōmaade Tachi Ak'ōrek'a p'anadait'ee.

²⁰ ¡Wāara Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara bi! Ichi tachi ome bak'āri, tachimaa ne-inaa piara bi oopipari, irumaa iidipata k'āyaara māik'aapa tachia k'isiapata k'āyaara. ²¹ Mapa tachi Jesucristode ijāapataarā, irapemaarā māik'aapa t'ēe cherutaarā, o-ia it'aa t'idāma Tachi Ak'ōremaa jaradait'ee iru ichita jōmaarā k'āyaara waibiara bi. ¡Amén!

Cristode ijāapataarā k'ap'ia apai pik'a p'ani

4 Naaweda jaradak'a, mi carcelde bi parā judio-eerāmaa Tachi Waibia Cristopa ooda jarateepari perā. Maperāpi mia parā enenee nībi p'anapataadamerā Tachi Ak'ōrepa k'inia badak'a parā naa jirik'āri Cristode ijāadamerā. ² Nāga p'anapataadaipia bi: maarepida auduada-ee; t'āri pia jōmaarā ome; choopari nepirade bi mīda māik'aapa k'irau-ee choopari, awaraarāpa parā ome nepira jiri p'ani pijida. Māga p'anapataadaipia bi chik'inia p'ana k'inia p'anadairā. ³ Māgā chik'inia p'anapataadak'āri, Tachi Ak'ōre Jaurepa parā k'aiwee p'anapiit'ee, wāara araa p'anapataadamerā awaraa ijāapataarā ome. Mapa ne-inaa jōma pia oodaipia bi māga p'anapataadamerā. ⁴ Jōma Cristode ijāapataarā k'ap'ia apai pik'a p'anapata māik'aapa Tachi Ak'ōre Jaure apai iru p'anapata. Tachi Ak'ōrepa parā jirik'āri Cristode ijāadamerā, auk'a ijāa p'aneejida Cristo k'aurepa parā wādait'ee Ak'ōre trudee. Ma-it'ee aupai Tachi Ak'ōrepa parā jiriji. ⁵ Cristo apai iru p'ani. Iruta Tachi Waibia. Mapa irudepai ijāapata māik'aapa poro choopipata ak'ipidait'ee iru ome araa p'ani. ⁶ Tachi Ak'ōre apai iru p'ani. Iru tachi jōmaarā Ak'ōre. Iru Tachi Waibia. Irua ne-inaa pia oopipari tachimaa, tachi ome bapari perā.

⁷ Mamīda tachi ijāapari chaa Cristopa ne-inaa pia awara-awaraa oo k'awaapipari, māgá awaraarā k'aripadamerā. Tachi chaachaa auk'a oo k'awaapi-e. Oo k'awaapipari ichia k'inia bik'a. ⁸ Māga ook'āri, oopari Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a: 'It'aa wāk'āri, p'oyaaaji ichi k'ira unuamaa iru p'anadap'edaarā māk'aapa eperāarā-maa ne-inaa pia tee pēiji.' (Sal 68.18)

⁹ Ma ūraa p'ādade "it'aa wāk'āri" ak'āri, jara k'inia bi ai naaweda edaa cheji na p'ek'au eujādee chupiria nībade eperā jip'aak'a. ¹⁰ Māgí eperā edaa cheda chi it'aa wāda. Ichi it'aa wāji Tachi Ak'ōre bima, jōmaarā k'āyaara waibiara bade. Maperāpi iru k'aurepa ne-inaa jōmaweda nībi.

¹¹ Ichita tee pēiji ichi Jaure, māgipa ichideerāmaa oo k'awaapimerā ne-inaa pia awara-awaraa. Ūk'uru jirit'eraji jarateenadamerā irua ooda māk'aapa jarada. Ūk'uru bijji jarapataadamerā irua jarapi bik'a. Ūk'uru pēiji jōmaarāmaa jarateepataadamerā irua ooda eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atait'ee atuanaadamerā. Awaraarā bijji ichideerā ak'ipataadamerā māk'aapa jarateepataadamerā irua eperāarāmaa oopi k'inia bi. ¹² Ma jōma oo k'awaapiji ichideerāmaa, iru mimia oo wāk'āti wādamerā. Māgá ijāapataarā jōmaweda irude pipiara ijāadait'ee māk'aapa irua k'inia bik'a p'anapataadait'ee. ¹³ Tachi jōmaarāpa māga oo k'awaadak'āri, wāara araa p'anapataadait'ee, auk'a Tachi Ak'ōre Warrade ijāadait'ee perā māk'aapa iru auk'a k'awadait'ee perā. Māga p'anapataadak'āri, ne-inaa jōma oo k'awaadait'ee Cristopa oopi bik'a. Chonaarāpa ne-inaa pariatua ooda-e p'anik'a warra chak'eerāk'a, māga pik'a tachi ijāapataarā ne-inaa pariatua waa ooda-e pait'ee. ¹⁴ Māgá p'anapataadak'āri, waa p'anada-e pait'ee warra chak'eerāk'a. Ma k'āyaara ik'awaa beerāpa Tachi Ak'ōre Ūraa awara jaratee chedak'āri, tachia ijāadak'aa pait'ee āchia jaratee p'ani. Pia k'awaa p'anadait'ee āchia jaratee nipapata wāara-e. Mapa k'ūrapida-e pait'ee ma k'īsia k'achia iru beerāmaa. ¹⁵ Ma k'āyaara tachia ne-inaa wāara ijāapataadait'ee. Maperā p'anapataadaipia bi Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēidak'a. Ichita wāarata jarapataadaipia bi chik'inia p'ana k'inia p'anadairā. Māga p'anapataadak'āri, wāara jōma oodait'ee tachi poro Cristopa k'inia bik'a māk'aapa tachi jōmaweda iru k'ap'ia apai pik'a p'anadait'ee. ¹⁶ Tachi ijāapataarā jōma araa p'ani, Cristo k'ap'ia ome apai pik'a p'anadairā. Chik'aripa p'anadak'āri māk'aapa chik'inia p'anapataadak'āri, oo k'awaa wāpata tachi poro Cristopa oopi k'inia bik'a.

Cristo ome sāga p'anapataadaipia bi

¹⁷ Tachi Waibiapa mimaa nāga jarapiru. Waa p'ananāati ijāadak'aa beerāk'a. Āchi pariatua k'īsiapata. ¹⁸ Āchi p'āriu pik'a bide p'anadairā, k'awa k'iniada-e Tachi Ak'ōre net'aa. Mapa ijāadak'aa Tachi Ak'ōrepa eperāarā k'aripai atuanaadamerā. Āchi k'īsia k'awada-ee, k'īiri k'isua p'anadairā. ¹⁹ K'ira nejasia wēe pak'oodaida perā, āchia k'achia oo k'iniata ooi awaa p'anapata. Nāgee ne-inaa k'achia oopata: awaraarā wēra k'īapata mairā ome p'ek'au oodait'ee māk'aapa pariatua p'ek'au oo wāpata awaraarā ome.

²⁰ Mamīda taipa parāmaa māga jarateedak'aa paji, jarateedak'āri Cristopa oopi k'inia bi eperāarāmaa. ²¹ Parāpa māgí jarateeda ūrijida. ¿Wāara-ek'ā? Ma awara irude ijāajida māk'aapa k'awaajida Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida irude. ²² Ma k'aurepata k'awaajida parāpa naaweda oopatap'edaa k'achia baji Ak'ōre k'īrapite. Mapa waa māga p'anapataadaik'araa bi. Oo amāati parā p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ipapa oo k'inia bik'a. Ma k'aurepa k'achiade p'anapachida māk'aapa pāchi itu

k'urapipachida k'achia oo k'iniapa. ²³Ma k'äyaara pāchi t'āri chiwidi pik'a papīti Tachi Ak'ōremaa māik'aapa k'īsīati irua k'īsīapi k'inia bik'a. ²⁴P'anapatāati k'ap'ia chiwidi iru p'anik'a, Tachi Ak'ōrepa ichideerā māga p'anapi k'inia bairā. Tachi ooi naaweda, Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru baji tachi ichik'a p'anadamerā, p'ek'au k'achia wēe. Māga p'anadai, jōma oodak'āri irua wāarata jara pēida jara bik'a.

²⁵Māga p'anadait'ee waa seewa jaranāati. Ichita wāarata jarapatāati awaraarā-maa, tachi jōmaweda k'ap'ia apai pik'a araa p'anadairā tachi poro Cristo jua ek'ari.

²⁶'K'īraudaruta pirā, ne-inaa k'achia oonāati.' (Sal 4.4)

K'īrau p'ananaati ak'ōrejiru baairumaa, ²⁷Netuara Poro Waibiapa eperā taarā k'īrau bi k'achiade baaipipari perā.

²⁸Ichiaba mia jara bi chi nechiayaa bimaa waa nechianaamerā. Ma k'äyaara mimia piata oopia bi, ne-inaa iru bamerā pichi juadoopa. Māgā pia chupiria chedeerāmaa teei.

²⁹Ik'achia pedee p'ananaati. Ma k'äyaara pedee pia aupai jarapatāati, chi ūriru-taarāpa pia k'īsīadamerā māik'aapa pia oodamerā. Māgā parāpa āchi k'aripadait'ee.

³⁰Tachi Ak'ōre Jaure t'āri p'uapināati, parāpa māgee ne-inaa k'achia oo p'anipa. K'īrāpāti iru k'aurepata k'awa p'ani tachi Tachi Ak'ōredeerā. Iruta tachi ome bapariit'ee na eujādepema k'ap'iadeepa uchiarutamaa Cristo cheru ewate.

³¹Mapa parādepema apida nāgā baik'araa bi: t'āri ārii; k'īrauyaa; t'āri k'achia; chōoyaa; ik'achia pedeeyaa maa-e pirā awaraarā āpite pedee k'achia jarayaa; awaraarā k'īra unuamaa iru p'anapata. ³²Ma k'äyaara, t'āri pia para bāti māik'aapa chupiria k'awaa para bāti. Apemaarāpa ne-inaa k'achia oodak'āri, perdonaapatāati, Tachi Ak'ōrepa tachia k'achia oopata perdonaaparik'a Cristo piuda k'aurepa tachi pari.

Sāga Tachi Ak'ōre warrarā p'anapata

5 Tachi Ak'ōrepa parā k'inia iru bapari ichi warrarā perā. Mapa k'awaa wāk'āti wāti awaraarā k'inia iru p'anadait'ee irua tachi k'inia iru baparik'a. ²Chik'inia p'anapatāati Cristopa tachi k'inia iru baparik'a. Tachi māgā k'inia iru bada perā, piuji tachi k'aripait'ee. Ichi k'ap'ia paara peepiji ak'ipiit'ee Tachi Ak'ōre k'inia iru bi māik'aapa eperāarā ichiaba k'inia iru bi. Maperāpi Tachi Ak'ōrepa irua ooda pia ak'iji.

³Tachi Ak'ōrepa parā awara bida perā Cristok'a p'anapataadamerā, nāgee p'ek'au k'achia eperāarāpa oopata jida jaradaik'araa bi: miak'āi p'aniirā awaraarā ome k'āipata; k'īra nejasia wēe awaraarā jiripata p'ek'au oodait'ee āchi ome; awaraarā wēra wa net'aa k'īapata. ⁴Ichiaba parāpa nāgee k'achia oopata apida oodaik'araa bi: bisi pedeepata; pariatua pedeepata maa-e pirā bisi pedee pedeepata ēidamerā. Cristopa apidaamaa māgā pedeepik'aa. Māgā pedeedai k'äyaara, gracias jarapatāati Tachi Ak'ōremaa. ⁵Parāpa k'awaadaipia bi chi nāgee k'achia oopataarā Cristodeerā-e: pariatua p'ek'au oo wāpata awaraarā ome; k'īra nejasia wēe awaraarā jiripata k'achia oodait'ee āchi ome; awaraarā wēra wa net'aa k'īapata. Māgeerā ne-inaa juapa ooda k'īrapite it'aa t'īpataarāk'api p'ani. Ne-inaa awaraa k'iniara iru p'ani Tachi Ak'ōre k'äyaara. Mapa wāda-e pait'ee iru truadee. ⁶Māgee p'ek'au k'achia oopataarā atuadait'ee, Tachi Ak'ōre k'īraupipata perā āchia k'achia oo jōnipa māik'aapa oodaamaa p'anapata perā irua oopi bik'a. K'ūrapināati māgee pariatua pedeepataarā api-daamaa, seewa jarateepata perā. ⁷K'ōp'āyo meraanāati māgee eperāarā ome.

⁸ Wāara naaweda ichiaba parā māgeerāk'a p'āriu pik'a bide p'anapachida, k'achiade p'anapataadap'edaa perā. Mamīda ĩrā parā araa p'anadairā Tachi Waibia ome, ĩdaa pik'a bide p'anapata. Mapa p'anapatāati Cristodeerāk'a. ⁹ Eperā ĩdaa pik'a bide bak'āri, nāga bapari: t'āri pia jōmaarā ome; oopari Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a; ichita wāarata jarapari. ¹⁰ Mapa k'awaa wāk'āti wāti māgá p'anapataadait'ee. Māgá Tachi Waibia o-ĭa bait'ee parā ome. ¹¹ Ijāadak'aa beerāpa ne-inaa k'achia oodak'āri, t'ĭunāati āchi ome, āchi p'āriu pik'a bide p'anapata perā. Ma k'āyaara āchi ũraapataāti k'awaadamerā atuadait'ee āchia k'achia oopata k'aurepa. ¹² Tachi k'ĭra ne-jasiadarii nepiriit'ee āchia ne-inaa k'achia mera oopata. ¹³ Mamīda Tachi Ak'ōrepa māgee p'ek'au k'achia oopata paara wēpapii, ma eperāarāpa ũriruta pirā chi ĩdaa pik'a bide p'aniirāpa Tachi Ak'ōre Ūraa jaradak'āri. Māga ũridap'eda, k'awaadai āchia ne-inaa k'achia oopata. ¹⁴ Māpai Cristode ijāaruta pirā, āchi ichiaba ĩdaa pik'a bide t'ĭudai. Mapa k'aride jara bi:

“ĭrimāti parā k'āi pik'a p'aniirā, k'achia oomaa p'anadairā. P'irabāiti parā piu pik'a p'aniirā, ijāadak'aa perā. Cristopa parā k'aripai ĩdaa pik'a bide t'ĭudamerā.”

¹⁵ Maperā k'ĭrak'aupai p'anadai k'ĭsia k'awa-ee beerāk'a. Ma k'āyaara k'ĭra jĭp'a, k'ĭsia k'awaa p'anapatāati. ¹⁶ Ichita jiripataāti ne-inaa pia oodait'ee, ĭrapemaarā k'achia ooyaa p'anapata perā. ¹⁷ K'ĭra k'awa-ee p'aniirāk'a p'ananāati. Ma k'āyaara jiripataāti k'awaadait'ee Tachi Ak'ōrepa parāmaa oopi k'ĭnia bi. ¹⁸ It'uapa piu ni-panāati, jāgipa eperāarā k'achiade baaipari perā. Ma k'āyaara Tachi Ak'ōre Jaure ome o-ĭa nipapatāati oodait'ee irua parāmaa oopi k'ĭnia bik'a. ¹⁹ Awaraa ijāapataarā ome p'anadak'āri, k'ari para bāti salmos Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādadepema māk'aapa Ak'ōre k'ari. K'aripataāti Tachi Ak'ōre Jaurepa k'aripi bik'a. T'āripa k'aripataāti Tachi Waibia, parāpa iru k'ĭnia iru p'anapata perā. ²⁰ Tachi Waibia Jesucristode ijāapata perā, ichita gracias jarapatāati Tachi Ak'ōremaa, jōma irua oo bi pari tachi-it'ee.

Sāga p'anapataadaipia bi awaraa ijāapataarā ome

²¹ Ak'ĭpidait'ee Cristo wāara pāchi poro waibia, ũripataāti awaraa ijāapataarāpa ũraa p'ani māk'aapa oopataāti ārapa jara p'anik'a.

²² Wēraarāpa oopataadaipia bi āchi imik'ĭraarāpa jara p'anik'a, Tachi Waibiapa māga k'ĭnia bairā. ²³ Imik'ĭra chi wēra poro waibia, Cristo tachi ijāapataarā poro waibia k'a. Tachi ijāapataarā Cristo k'ap'ia apai pik'a p'ani. Iruata tachi o k'achiadeepa k'aripa ataji atuanaadamerā. ²⁴ Mapa ijāapataarā Cristo jua ek'ari p'anapata. Māgá ichiaba wēraarā nejōmaade āchi imik'ĭraarā jua ek'ari p'anapataadaipia bi.

²⁵ Imik'ĭraarāpa jōdee āchi wēraarā k'ĭnia iru p'anapataadaipia bi, Cristopa ijāapataarā k'ĭnia iru baparik'a. Irua tachi ijāapataarā audupai k'ĭnia iru bada perā, piuji tachi pari. ²⁶ Māgá tachi ijāapataarāpa p'ek'au k'achia oopata wēpapiji. Tachi sĭi pik'aji paniapa irude ijāa p'anida adak'āri, iru ũraa ũridap'eda. Māgá tachi ijāapataarā awara biji ichi-it'ee. ²⁷ Ara imik'ĭrapa wēra awēra k'ĭra wāree, t'āri pia, k'ĭnia bik'a ai ome miak'āiit'ee, māga pik'a Cristopa k'ĭnia bi tachi ijāapataarā Tachi Ak'ōre k'ĭra wāreek'a, t'āri pia, maarepida k'achia wēe p'anapataadamerā ichi-it'ee. Ma-it'eeta tachi awara biji. ²⁸ Cristopa tachi ijāapataarā, ichi k'ap'ia apai pik'a p'aniirā, māgá k'ĭnia iru bapari perā, imik'ĭraarāpa āchi wēraarā ichiaba k'ĭnia iru p'anapataadaipia bi āchi k'ap'iak'a. Imik'ĭrapa ichi wēra wāara k'ĭnia iru bak'āri, pia ak'ĭ bapariit'ee, ichi k'ap'ia ak'ĭ baparik'a. ²⁹ Eperā apidaapa ichi k'ap'ia unuamaa iru

bak'aa. Ma k'āyaara nek'opari māik'aapa ichi k'ap'ia pia ak'i bapari, Cristopa tachi ijāapataarā ak'i baparik'a. ³⁰ K'awa p'ani Cristopa tachi ijāapataarā māgá ak'i bapari, tachi iru k'ap'ia apai pik'a p'anadairā. ³¹ Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi:

'Mapa imik'irapa atabēiit'ee chi ak'ōre chi nawe ome, araa p'anapataadait'ee chi wēra ome. Māgá eperā omee weda eperā apai pik'a p'aneedait'ee.' (Gn 2.24)

³² Māgí jarada k'aurepa tachia ne-inaa wāarata k'awaadai, waide k'awada-e p'anadap'edaa. Mi-it'ee nāga bi. Cristo tachi ijāapataarā ome, imik'ira chi wēra ome bik'a bi. ³³ Mapa waya jara k'inia bi parāmaa: Imik'ira chaa ichi wēra k'inia iru baipia bi ichi k'ap'ia k'inia iru baparik'a. Jōdee wēra chaa ichi imik'ira waaweeipia bi ichi poro waibiak'a.

Ūraa warrarā māik'aapa ak'ōreerā-it'ee

6 Īrá mia ūraait'ee warrarāmaa: Warrarā, parāpa Tachi Waibia k'inia iru p'anadairā, oopatāati pāchi ak'ōreerāpa jara p'anik'a. Māga k'inia bi Tachi Ak'ōrepa parāpa oodamerā. ² Iru ūraa p'ādade jara bi:

'Pichi ak'ōre māik'aapa pichi nawe k'inia iru baparíji māik'aapa āra pedee ūriparíji.'

(Ex 20.12)

Tachi Ak'ōrepa jarak'āri warrarāpa māga oodamerā, ichiaba jaraji sāga k'aripait'ee chi ma jaradak'a oopataarā. ³ Māgaji:

'Pāchi ak'ōreerā pedee ūriruta pirā, pia p'anapataadait'ee māik'aapa taarā nipapataadait'ee na p'ek'au eujāde.' (Ex 20.12)

⁴ Ak'ōreerā, pāchi warrarā k'īraupināati. Ma k'āyaara pia ak'i p'anapatāati. Māga oo p'ani misa, ūrapatāati ne-inaa k'achia oonaadamerā. Ma awara jarateepatāati Tachi Waibiade ijāapataadamerā māik'aapa oopataadamerā irua oopi bik'a.

Ūraa esclavoorā-it'ee māik'aapa āchi chipariirā-it'ee

(Col 3.22-25; Tit 2.9-10; 1 P 2.18-20)

⁵ Esclavoorā, oopatāati parā na p'ek'au eujādepema chipariirāpa jara p'anik'a. Āra waaweeapatāati māik'aapa k'ira jīp'a mimiapatāati, Cristo-it'ee mimiak'ajidak'a.

⁶ Edaare esclavo k'ira jīp'a mimiapari chiparipa ak'i bi misa aupai, ichi mimiayaa bida amerā. Mamīda parāpa māga odaik'araa bi. Ma k'āyaara auk'a k'ira jīp'a mimiapatadaipia bi, chipariirāpa ak'ida-e p'ani pijida. Māgá t'āripa ichiaba oopatāati Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a, Cristo parā chipari jōmaarā k'āyaara waibiara bairā.

⁷ Maperāpi parā mimiadai k'āyaara chi mimia chipariirāpa parā pia ak'idamerā, t'āripa mimiadaipia bi Tachi Waibia-it'ee. ⁸ Māga odaipia bi k'awa p'anadairā chi mimia pia oo bipa iru bait'ee jōma Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bi teet'ee ichideerāmaa. Esclavoorā, esclavo-eerā auk'a māga iru p'anadait'ee āchi mimia pia oopata pari.

⁹ Parā, chi esclavoorā chipariirā ichiaba pia p'anapatāati pāchi esclavoorā ome. Ijīati pedeenāati p'eradamerā. K'irāpapatāati parā it'ari chipari ichiaba iru p'ani. Māgí Tachi Waibia Jesucristo. Iruata esclavo chipari pipiara ak'ik'aa chi esclavo k'āyaara, ichideerā jōmaweda iru k'irapite auk'a p'anadairā.

Armadura Tachi Ak'ōrepa teepari Cristode ijāapataarāmaa

¹⁰ Īpemaarā Cristo k'aurepa, Īrá mia parā ūraait'ee t'āridepai choopataadamerā, araa p'anadairā Tachi Waibia ome. Iru jōmaarā k'āyaara waibiara bairā, parā k'aripait'ee oodamerā irua k'inia bik'a. ¹¹ Nāgá tachi k'aripait'ee. Īrapema sol-

daorāpa armadura jīpatak'a, Tachi Ak'ōrepa armadura teeda jīpatāati, Netuara Poro Waibiapa parā k'ūranaamerā. ¹² Tachi chōoda-e p'ani eperāarā jīp'arā ome. Jīp'a chōo p'ani na p'ek'au ejādepema-eerā ome; chi Netuara Poro Waibia eere p'aniirā ome. Māgiirā jua ek'ari na p'ek'au ejādepema ijāadak'aa beerā jōmaweda p'āriu pik'a bide p'anapata. ¹³ Maperā Tachi Ak'ōrepa teeda armadura jōmaweda jīpatāati. Māgā Netuara Poro Waibia eere p'aniirā chedak'āri parā k'achiade baaipidait'ee, parāpa māga oopida-e pait'ee. Mapa Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a oo wāk'āti wāti, māgiirā p'oyaadait'ee āchi cheruta chaa.

¹⁴ Māga p'anadait'ee nāga oopatāati: soldaorāpa ne-inaa k'irride jīpatak'a, māga pik'a Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida k'awāati māik'aapa ichita wāarata jara-patāati. Soldaorāpa camisa hierrodee ooda jīpatak'a, māga pik'a Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a ichita oopatāati, netuara eere p'aniirāpa maarepida parāmaa k'achia oonaadamerā. ¹⁵ Soldaorāpa chancla jīpatak'a awara āyaa wādait'ee pak'āri, māga pik'a k'awāati jarateedait'ee Cristopa tachi o k'achiadeepa k'aripa atak'āri, k'āiwee p'anapata, netuara eere p'aniirāpa nepirade baaipi cheruta pijida. ¹⁶ Soldaorāpa escudo ateeptatak'a, māga pik'a waapiara Cristode ijāapatāati. Māgā jaut'i pik'a p'anadai Netuara Poro Waibiapa k'achia oopi k'inia bi parāmaa. ¹⁷ Soldaorāpa casco jīpatak'a, māga pik'a wāara ijāapatāati Tachi Ak'ōrepa parā o k'achiadeepa k'aripa ataji. Ma awara soldaorāpa espada ateeptatak'a, Tachi Ak'ōre Ūraa jara pēida ichi Jaure k'ap'ia pari t'āride atēeti.

¹⁸ Oodait'ee ma jōma et'ewa jarada, ichita it'aa t'īpatāati Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a. It'aa iidipatāati Tachi Ak'ōrepa parā k'aripamerā ne-inaa jōmaade. K'īrak'aupai it'aa t'īda-ee p'anapataadai. Ma k'āyaara jōmaarā ijāapataarā pari it'aa t'īpatāati. ¹⁹ Ichiaba it'aa t'īpatāati mi pari, Tachi Ak'ōrepa ichia jara k'iniata mimaa jara-pimerā. Iidipatāati mia jōmaarāmaa waawee-ee k'awapimerā Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bada eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atait'ee, ichi Warra pēik'āri piumerā eperāarā pari. ²⁰ Cristopa mi pēiji māga jarateemerā. Ma jaratee bi k'aurepata mi nama carcelde bi. Mamīda it'aa t'īpatāati, mia at'āri waawee-ee māga jarateemerā Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a.

Pablopa salude tee pēida na k'art'a p'ā aupa wāk'āri

²¹ Mia na k'art'a pēiru tachi ipema Cristo k'aurepa Tīquico ome. Mia iru k'inia iru bi, k'ōp'āyo pia perā. Irua mi ichita k'aripapari, Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a oo k'inia bairā. Irua parāmaa nepirinaid'ee mia k'īsia bi māik'aapa mia oomaa bi, parāpa ma jōma k'awaadamerā. ²² Ma-it'ee mia iru pēiru, parāpa pia k'awaadamerā tai p'anapata māik'aapa t'āri o-īa p'aneedamerā irua jararu ūridak'āri.

²³ Irā mia it'aa iidi bi Tachi Ak'ōrepa māik'aapa Tachi Waibia Jesucristopa parā k'āiwee p'anapimerā jōmaarā ijāapataarā ome māik'aapa chik'inia p'anapimerā, Cristode ijāapata perā. ²⁴ Ichiaba iidi bi ārapa pia ak'i p'anadamerā jōmaarā t'āripa Tachi Waibia Jesucristo k'inia iru p'anapataarā.

Māgapai paji.

FILIPENSES

San Pablop K'art'a P'ãda Filipos P'uurudepema Ijãapataarãmaa

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'ãji. K'ĩsiapata na k'art'a jida p'ãji Romade, carcelde bak'ãri. Pablo naapiara jaratee nipapachi Filipos p'uurude. Ma p'uuru Macedonia eujãde bi. Mapa mãpema ijãapataarã k'inia iru bapachi. Na k'art'a p'ãji gracias jarait'ee ãramaa, ichi k'aripadap'edaa perã primisia tee pëidak'ãri. Ichiaba k'irãpapiji ichia Ak'õrepa wãarata jarateeda ãra t'ãide, k'urapinaadamerã seewa jaratee nipapataarãmaa.

Naapiara jara bi ichia it'aa t'ĩpari ãra pari mãik'aapa ichi bapata (cap. 1.1-11). Jara bi ichi bapari ooit'ee Cristopa oopi bik'a mãik'aapa waawee-e piut'ee, Cristo ome araa bapari perã (cap. 1.12-26). Ūraa bi ãrapa waaweenadamerã miadait'ee Cristode ijãa p'ani k'aurepa; oopariidamerã iru ūraade jara bik'a mãik'aapa nipapataadamerã iruk'a: audua-ee, chupiria k'awaa (caps. 1.27-2.18). Jara bi ichia k'ĩsia iru bi oopiit'ee ichi k'aripapataarã Timoteomaa mãik'aapa Epafroditomaa (cap. 2.19-30). Nepiri bi ichi bapata Cristode ijãai naaweda. K'ĩsia baji mĩda Tachi Ak'õrepa iru pia ak'ii Moisepa p'ãdade jara bik'a oopachi perã, ãrã k'awa bi Cristode ijãapata k'aurepapai Ak'õrepa eperãarã pia ak'ipari. Ichiaba jara bi Cristode ijãapataarã deporte jemenepataarãk'api p'ani maa-e pirã carrera p'irapataarãk'a (cap. 3). T'ẽepai ūraa bi ijãapataarã t'ãri o-ĩa p'anapataadamerã mãik'aapa gracias jara bi ãrapa tee pëidap'edaa pari (cap. 4).

Salude pëida

1 Mi, Pablo Timoteo ome oopata Jesucristopa oopi bik'a. Mapa na k'art'a pëiruta parã Jesucristode ijãapataarãmaa, Filipos p'uurude p'ani. Ichiaba salude pëiruta parã ak'ipataarãmaa ãra k'aripapataarã ome. ² K'inia p'ani Tachi Ak'õrepa mãik'aapa Tachi Waibia Jesucristopa parã pia ak'i p'anadamerã. Mãgã k'ãiwee p'anapataadait'ee.

Pablop it'aa t'ĩda Filipodepema ijãapataarã pari

³ Mia parã k'irãpak'ãri, ichita gracias jarapari Tachi Ak'õremaa, iru mi Ak'õre Waibia perã. ⁴ It'aa t'ĩru chaa parã jõmaarã pari, mia t'ãri o-ĩa gracias jarapari Tachi Ak'õremaa ⁵ parãpa mi k'aripapachida perã mia jaratee bi misa Cristopa ooda eperãarã k'aripait'ee. Mãgã oopata Cristode ijãadak'ãriipa. ⁶ Mãgã ijãadak'ãri, Tachi Ak'õrepa parã t'ãri pia p'anapiji ichia k'ĩsia iru badak'a. Mia t'ãride k'awa bi Tachi Ak'õrepa mãgã oo wãk'ãti wãit'ee, iruk'a t'ãri pia parutamaa Cristo waya chek'ãri. ⁷ Pia bi mia mãga k'ĩsiaiit'ee, t'ãriipa mia parã k'inia iru bapari perã. Tachi Ak'õrepa parã k'aripamaa bi mi k'aripaparik'a. Maperãpi parãpa mi k'aripapata nama carcelde bi misa mãik'aapa tachi ijãapataarã imiatee p'aniirãmaa p'anaumaa bi misa. Ichiaba mi k'aripapata jĩp'a jarateemaa bi misa Tachi Ak'õre pedee pia jara pëida Cristode. ⁸ Tachi Ak'õrepa k'awa bi mia t'ãriipa parã k'inia iru bi, Jesucristopa audú k'inia iru baparik'a. Mapa parã audú unu k'inia bi.

⁹ It'aa t'ĩpari parã pari, parãpa audupiara Tachi Ak'õre k'inia iru p'anadamerã mãik'aapa chik'inia p'anapataadamerã. Ichiaba it'aa t'ĩpari parãpa Tachi Ak'õre

pipiara k'awa wādamerā māik'aapa ne-inaa jōmaade oo k'awaa wādamerā irua oopi bik'a. ¹⁰ Māga k'awaadak'āri, ichita jiridait'ee ne-inaa pipiara oodait'ee irua oopi bik'a. Māpai māga ooruta pirā, Cristo cheru ewate p'ek'au k'achia wēe p'anadait'ee eperāarā k'īrapite māik'aapa Tachi Ak'ōre k'īrapite. ¹¹ Ma ewate ni p'ani misa, mia it'aa iidipari, Jesucristo k'ap'ia pari parāpa oodamerā ne-inaa pia k'īra t'ādo, Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a. Māga ooruta pirā, awaraarāpa jaradait'ee wāara iru jōmaarā k'āyaara waibiara bi, irua parā māgá k'aripapari perā.

Pablo bapari ooit'ee Cristopa oopi bik'a

¹² Īpemaarā Cristo k'aurepa, mia nāga k'awapi k'inia bi parāmaa. Mi nepirade nībi mīda, ma k'aurepata chok'araarāpa k'awaa wāpata Cristopa ooda āchi k'aripait'ee atuanaadamerā. ¹³ Mi nama carcelde nībairā, jōma César palacio jīapataarāpa awaraarā ome k'awa p'ani mi nama bi Cristode ijāapari perā māik'aapa irua oopi bik'a oopari perā. ¹⁴ Ma awara mi māgá choo bairā nama, na p'uurudepema Cristode ijāapataarā chok'araarāpa waapiara waawee-ee jarateemaa p'ani Tachi Ak'ōrepa Cristode jara pēida.

¹⁵ Wāara, ūk'uruurāpa Cristopa ooda jarateepata eperāarā k'aripait'ee, eperāarāpa mi k'āyaara āchi t'o p'anadamerā. Mamīda awaraarāpa māga jarateepata t'āri pia p'anadairā. ¹⁶ Māgiirāpa mi k'inia iru p'anapata perā, Cristopa ooda jarateepata. K'awa p'ani Tachi Ak'ōrēpata mi jirit'eraji jōmaarāmaa jarateenamerā irua Cristode jara pēida māik'aapa p'anaumerā tachi imiateepataarāmaa. ¹⁷ Mamīda chi ape-maarāpa k'īra jīp'a jarateedak'aa. Imeraa jarateepata eperāarāpa ijāadamerā āchia jarateeruta aupai. Māga oopata mi k'isia p'uapiit'ee nama carcelde nībide. ¹⁸ Mamīda mia p'ua-e bi. Wāara mi o-īa bi eperāarā ūk'uruurāpa Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee k'īra jīp'a jarateedak'āri. Mamīda awaraarāpa k'īra jīp'a-ee jarateeruta pijida, mi o-īa bi Cristopa oodata jaratee p'anadairā.

Ma awara mi audupiara o-īa bait'ee nāga perā. ¹⁹ K'awa bi mi nama p'asa nībi pia uchiat'ee, parāpa it'aa t'ī p'anadairā mi pari māik'aapa Jesucristo Jaurepa mi k'aripamaa bairā. ²⁰ Mia ne-inaa oo k'inia-epi, ma k'aurepa k'īra nejasia bait'ee. Ma awara ne-inaa jōmaade ichita waawee-ee oo k'inia bi Cristopa oopi bik'a, naapai chupiria nībik'a māik'aapa chupiria wēe nībak'āri. Māga oo k'inia bi awaraarāpa k'awaadamerā Cristo mi ome bapari. Ma awara māga oo k'inia bi, chok'ai uchiaru jida na chupiria nībideepa maa-e pirā piuru pijida. ²¹ Mia nāga ijāapari. Mi bapari ooit'ee Cristopa oopi bik'a. Mamīda mia k'awa bi jai-idaak'āri pipiara bapariit'ee, it'ari Cristo ome ichita bapariit'ee perā. ²² Maperāpi k'awa-e chisāgita pipiara bak'aji. Chok'ai uchiaru pirā na carceldeepa, mia waapiara ooi awaraarāpa Cristo k'awaadamerā. Jōdee jai-idaaru pirā, Cristo ome it'ari banai. ²³ K'isia nībi ome weda oo k'inia bairā. Audú uchua k'inia bi na p'ek'au eujādeepa banait'ee Cristo ome. Ma pipiara bak'aji mi-it'ee. ²⁴ Mamīda na k'ap'ide beeru pirā, ma pipiara bak'aji parā-it'ee. ²⁵ Maperā k'awa bi Tachi Ak'ōrepa mi uchiapiit'ee na carceldeepa, at'āri beemerā parā ome. Māgá parā k'aripai pipiara ijāadamerā māik'aapa o-īa p'anadamerā, māgá ijāapata perā. ²⁶ Ichiaba mia k'isia bi Ak'ōrepa mi uchiapiit'ee nadeepa mi waya unudak'āri, parā audupiara o-īa p'anadamerā māik'aapa t'āri o-īa it'aa t'īdamerā Jesucristomaa gracias jaradait'ee mi pari.

²⁷ Mia nāgapai k'inia bi: parāpa oodamerā Tachi Ak'ōrepa jara pēidak'a Jesucristo k'ap'ia pari māik'aapa p'anapataadamerā Cristodeerāk'a. Mi na chupiria nībideepa

uchiaru pirā, parā māgá unui jāmaa wāk'āri. Mamīda uchīa-e pijida, mia ūri k'inia bi parā t'āri a-ba choo p'ani Cristode ijāa p'anide Tachi Ak'ōre Jaure k'ap'ia pari. Ichiaba ūri k'inia bi parā auk'a jirimaa p'ani awaraarāpa auk'a ijāadamerā Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida Cristode. ²⁸ Māga oo p'ani misa, mia ichiaba ūri k'inia bi parā maarepida waawee-ee p'ani, Cristo k'aurepa parā k'ira unuamaa iru p'anapataarāpa parā jiridak'āri miapidait'ee. Māgá waawee-ee choodak'āri, parā k'ap'ia pari Tachi Ak'ōrepa māirāmaa k'awapiit'ee āchi atuadait'ee. Jōdee parāmaa k'awapiit'ee parā it'aa wādait'ee, wāara ichideerā perā. ²⁹ Mia māga jara bi Tachi Ak'ōre t'āri pia bapari perā parā ome. Parāta jiriji Cristode ijāapataadamerā māik'aapa oopataadamerā irua oopi k'inia bik'a. Parā jiri-e paji jip'a ijāadamerā. Ichiaba jiriji miadamerā Cristo k'aurepa. ³⁰ Ma-it'ee Tachi Ak'ōre k'ira unuamaa iru p'aniirāpa tachi auk'a jirimaa p'ani miapidait'ee. Tachi choōmaa pik'a p'ani māgiirā ome. Parāpa unujida māirāpa mimaa oodap'edaa mi parā t'āide nipak'āri māik'aapa irā waapiara k'awaa wāda mi nama ichiaba miapi iru p'ani.

Tachi Ak'ōrepa Cristo jōmaarā k'āyaara waibiara papida

2 Wāara parā māgá choo p'ani pirā Cristodeerā perā, māik'aapa t'āri o-ia p'ani pirā irua parā k'inia iru bapari perā, māik'aapa parā t'āri auk'a bapari pirā Tachi Ak'ōre Jaure ome, māik'aapa parā k'ōp'āyoorā chupiria k'awaa p'ani pirā t'āripa k'inia iru p'anadairā; ² māgara mi audupiarā o-īapīti nāga oo p'anipa. T'āri auk'a p'anapatāati oodait'ee Cristopa oopi bik'a. Chik'inia p'anapatāati māik'aapa t'āri a-ba p'anapatāati. Māgá p'anadai Tachi Ak'ōre Jaurepa parā k'aripapari perā. ³ K'īsianāati pāchia oo k'iniata oodait'ee, audua p'anadairā. Ma k'āyaara, audua-ee awaraarā pipiara ak'īti. ⁴ Jirināati ne-inaa oodait'ee awaraarāpa parā piara ak'idamerā. Ma k'āyaara jirīti awaraarā k'aripadait'ee, āchita jōmaarāpa pipiara ak'idamerā.

⁵ K'īsia p'anapatāati Jesucristopa k'īsia badak'a na eujāde nipak'āri. Irua oo k'inia baji chi Ak'ōrepa oopidak'a. ⁶ Bapachi Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a: Iru Tachi Ak'ōrek'a bapachi mīda, Tachi Ak'ōrek'a ba k'inia-e paji.

⁷ Māga ooji jōma ichia iru bada it'ari atabēik'āri, t'o cheit'ee na p'ek'au eujāde. Jirit'eraji t'oit'ee na eujādepema k'ap'iade, eperā jip'aak'a. Mimiaparipa eperā k'aripaparik'a, irua eperāarā k'aripapachi Tachi Ak'ōrepa oopidak'a.

⁸ Māpai eperāarā t'āide ma k'ap'iade chupiria nībap'eda, audupiarā chupiria nībaji kurasode piu k'achia piuk'āri, eperā k'achia piuparik'a. Māgá piuji oo k'inia bada perā Tachi Ak'ōrepa oopidak'a.

⁹ Ichi itu māgá chupiria papida perā, Tachi Ak'ōrepa iru jōmaarā k'āyaara waibiara papiji māik'aapa irumaa t'ī pipiara bijī, jōmaarā t'ī k'āyaara.

¹⁰ Tachi Ak'ōrepa ma jōma ooji Jesús t'ī ūridak'āri, eperāarā jōmaweda bed-abaidaidamerā iru k'irapite ak'ipidait'ee iru waawee p'ani. Māga oodait'ee it'aripemaarā, na p'ek'au eujādepemaarā māik'aapa piudap'edaarā eujā ek'ari p'ani paara.

¹¹ Ma jōmaarāpa jaradait'ee: 'Jesucristota jōmaarā poro waibia.' Māga jaradak'āri, ak'ipidait'ee wāara Tachi Ak'ōre waawee p'ani.

Cristode ijāapataarā īdaa pik'a p'ani na p'ek'au eujāde

¹² Īpemaarā k'inīarā, mia parā t'āide jaratee nipak'āri, parāpa ichita oopachida mia ūraadak'a, ijāadap'edaa perā Tachi Ak'ōrepa mi pēida. Māga oodap'edaak'a irā

audupiara mágá oodaipia bi, mi t'imí bi mīda. Cristo piuda k'aurepa Tachi Ak'õrepa parā chaachaa k'aripaji atuanaadamerā. Maperā jiríti oodait'ee Cristopa oopi bik'a, iru cheru misa. K'íra jíp'a mágá óoti, Tachi Ak'õre waawee p'anadairā. ¹³ Mágá oodai, Tachi Ak'õre parā ome bapari perā. Iruata parā k'aripait'ee oo k'inia p'anadamerā mǎik'aapa oodamerā Cristopa oopi bik'a. Mágá k'aripait'ee, t'áripa tachi ijāapataarā k'aripa k'inia bapari perā.

¹⁴ Mamīda mágá oo p'ani misa, nejōmaata óoti aupedeeda-ee mǎik'aapa pedee k'achia pedeeda-ee Tachi Ak'õre āpite maa-e pirā awaraarā āpite. ¹⁵ Mágá ooruta pirā, t'ári pia mǎik'aapa k'achia wēe p'anadait'ee, Tachi Ak'õre warrarā p'anadaipia bik'a. Mágá p'anapataadai irapema k'achia beerā t'áide p'ani mīda. Māgiirā chiara k'ūrayaa; t'ári k'achia-idaa p'anapata. Jōdee parā pia p'anapata Ak'õrepa k'inia bik'a. Lucero idaa pik'a p'ani na p'ek'au eujā p'áriu pik'a nībide. ¹⁶ Mágá p'ani parāpa awaraarāmaa jarapata perā Tachi Ak'õrepa eperāarā k'aripait'ee it'aa wādamerā āchia Cristode ijāadak'ári. Mágá p'anapata perā Cristo cheru ewate parā k'aurepa mia o-ia jarai wāara na mimia ichi k'inia oo-e paji.

¹⁷ Nāgaweda mi o-ia bi parā ome, Cristode ijāapata perā. Maperāpi parāpa ne-inaa pia oomaa p'ani Tachi Ak'õre-it'ee. Mapa ijāadak'aa beerāpa mi peeruta pījida mia jarateeda k'aurepa parāmaa mǎik'aapa awaraarāmaa, mágá ichita o-ia bait'ee.

¹⁸ Parā jida o-ia p'anadaipia bi mi ome.

Timoteo Epafrodito ome

¹⁹ Mamīda mia ijāa bi Tachi Waibia Jesupa mi k'aripait'ee taarā-ee Timoteo pēimerā parā ak'ide. Mágá irua mi o-īapii ichiaba, nepiri chek'ári parāpa oopata mǎik'aapa p'anapata. ²⁰ Nama awaraa eperā iruk'a wē-e pēiit'ee. Iru mi ome t'ári auk'a bapari. Auk'a parā k'inia iru bapari mǎik'aapa ne-inaa jōmaade parā k'aripa k'inia bapari. ²¹ Apemaarāpa jirimaa p'ani oodait'ee ne-inaa āchia oo k'inia p'ani, oodai k'āyaara Jesucristopa oopi k'inia bik'a. ²² Mamīda mágá-e Timoteo ome. Parāpa pia k'awa p'ani irua oo k'inia bapari Cristopa oopi bik'a, mágá unupata perā. Warra chok'ek'ee baparik'a chi ak'õre ome, mágá bi Timoteo mi ome. Taipa auk'a jiripata jarateedait'ee Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. ²³ Māpai mia k'awaa atak'ári mi jīapataarāpa k'isia iru p'ani oodait'ee mi ome, aramata Timoteo pēiit'ee parāmaa. ²⁴ Mamīda mia at'ári ijāa bi Tachi Waibiapa mi k'aripait'ee ichiaba taarā-ee wāmerā.

²⁵ Mágá nimaa bi misa, mia k'isia iru bi tachi ipema Epafrodito pēiit'ee parāmaa. K'isia bi iru wāipia bi parā ak'ide. Iru mi ome auk'a mimiapari Cristo-it'ee mǎik'aapa soldao chooparik'a chōo nībide, mágá pik'a iru mi ome choopari, ijāadak'aa beerāpa tai imiatee jōnide Cristo k'aurepa. Wāara parāpa iru namaa pēijida mi k'aripamerā. ²⁶ Mamīda iru parāmaa audú wā k'inia nībeeji mǎik'aapa k'isia p'ua nībeeji, ūrik'ári parāpa iru k'ayaa bada k'awaadap'edaa. ²⁷ Wāara iru perā jai-idaaji mǎgí k'ayaapa. Mamīda Tachi Ak'õrepa iru chupiria k'awaap'eda, jīpa beeji. Ak'õrepa mágá ook'ári, mi jida ichiaba chupiria k'awaaji, mi waapiara chupiria nībeepiamaapa. ²⁸ Írā Epafrodito mágá jīpa beeji perā, mia parāmaa isapai pēiit'ee, parā waya o-ia p'aneedamerā iru unudak'ári. Mágá mi jida mak'íara waa k'isia nība-e pait'ee ma k'aurepa. ²⁹ Iru o-ia auteebáiti Cristodeerāpa āchi ipemaarā auteebaidaipia bik'a. Iru mǎik'aapa iru jīak'aarā pia ak'í p'anáti. ³⁰ Iru perā piuji Cristo mimia oo k'iniapa nama mi ome. K'ayaadachi oomaa bada perā parāpa p'oyaa ooda-

e p'anadap'edaa mi k'aripadait'ee. Parā pari iru māgá chupiriadaida perā, parāpa iru pia ak'i p'anadaipia bi.

Ak'õre ewari waibia ewate p'ek'au k'achia wēe p'anadait'ee

3 Māpai ipemaarā, t'āri o-ia p'anapatāati, Tachi Waibia parā ome bapari perā. Írá mia parāmaa waya ūraait'ee naaweda ūraadak'a. Sē-ee māga ooi, parāpa waya ūridaipia p'anadairā. Nāgá ūraa bipa mia parā k'aripa k'inia bi apidaa-maa k'urapinaadamerā. ² Tauk'a p'anapatāati parā t'āide t'iu k'inia p'anihā ome. Tauchaa bipipataarā imik'iraarā k'ap'iade jōmaarā t'āide nipapata, ijāapataarā k'ap'ia t'iiipi k'inia p'anadairā. Māgí jarateepataarā k'achia p'ani, mimia k'achia oomaa p'anadairā. ³ Tachia, jōdee, ne-inaa piara iru p'ani tauchaa iru p'anadai k'āyaara tachi k'ap'iade, Tachi Ak'õre Jaure bapari perā tachi t'āride. Iru k'ap'ia pari it'aa t'ipata Tachi Ak'õremaa māk'aapa t'āri o-ia p'anapata Jesucristodeerā perā. K'awa p'ani Tachi Ak'õrepa tachi piara ak'i-e pait'ee tauchaa bipiruta pirā tachi k'ap'iade. Mapa jiripata oodait'ee irua oopi bik'a, jiridai k'āyaara ne-inaa eperāarāpa jiripata pia p'anadait'ee iru k'irapite.

⁴ Māirāk'a mi audua bai, mi k'ap'iade tauchaa iru bairā māk'aapa oopari perā Moisepa p'ādade jara bik'a. Apidaapa k'isia bi pirā ichiata ma ne-inaa unu iru bi, mia audupiara māga k'isiai. ⁵ Mi t'op'eda, k'āima ocho parumaa judiorāpa michi k'ap'iade tauchaa bijida. Mi Israel pidaarā p'uurudepema; Benjamín èreerādeepa uchiada. Mi ak'õreerāk'a māk'aapa āchi èreerā naa p'anadap'edaarāk'a mi hebreo pedee pedepari. Tachi Ak'õrepa Moisemaa Ūraa p'āpida pia k'awa bi māk'aapa judiorāpa ijāapata pia k'awa bi, mi fariseo pada perā. ⁶ Maapai ne-inaa jōma auk'a ooji ma ūraa p'ādade jara bik'a. Māga ooji p'ek'au k'achia wēe ba k'inia bada perā Tachi Ak'õre k'irapite. Māgá audú ijāa bada perā tai judiorāpa ijāapatade, mia Cristode ijāapataarā jiriji miapiit'ee. ⁷ Mamīda ma jōma jiri bada Tachi Ak'õrepa mi piara ak'imerā, írá mia maarepida p'ua-e bi, Cristo ome bapari perā. ⁸ Ma ne-inaa aupai mia p'ua-e bi. Írá jōmaweda mia ooda t'āri pia beeit'ee Tachi Ak'õre k'irapite nejarrak'a bi mi-it'ee, ne-inaa piara apida wē-e perā Michi Waibia Jesucristo k'awai k'āyaara ⁹ māk'aapa araa bai k'āyaara iru ome. Mapa waa jiri-e bi p'ek'au k'achia wēe pait'ee Moisepa p'ādade jara bik'a oo bipa. Ma k'āyaara k'awa bi Cristode ijāa bipapai mi p'ek'au k'achia wēe bapari Tachi Ak'õre k'irapite. Pia jarait'eera, Tachi Ak'õrépata mi p'ek'au k'achia wēe bapipari, mia Cristode ijāapari perā. ¹⁰ Tachi Ak'õrepa mi māgá bapii, Cristopa p'ek'au k'achia jōmaweda p'oyaada perā, Ak'õre juapa chok'ai p'irabaik'āri. Maperā Cristo pipiara k'awa k'inia bi. Mia ne-inaa jōmaweda oo k'inia bi irua oopi bik'a, ma k'aurepa mi jiriruta pijida miapidait'ee, maa-e pirā mi piuru pijida iruk'a. ¹¹ Ma jōma oo k'inia bi iruk'a chok'ai bapariit'ee p'irabaip'eda.

Cristode ijāapataarāpa jiridaipia bi iruk'a p'anadait'ee

¹² Wāara, waide mia ne-inaa jōmaweda oo-e Cristopa oopi bik'a. Mamīda mia jiri bi māga ooi't'ee, ma-it'ee Jesucristopa mi jirit'erada perā. ¹³ Ipemaarā, mia michi bapata k'irāpak'āri, k'awa bi mi waide māga ba-e. Mamīda nāga oomaa bi. Eperā āpitee ak'i-e bik'a p'ira wāk'āri ne-inaa jitait'ee, māga pik'a mia waa k'isia-e mia naaweda oopatade. ¹⁴ Jip'a jiri bi iru k'await'ee iruk'a parumaa, chok'ai p'irabaidak'āri. Ma-it'ee Tachi Ak'õrepa mi jiriji, it'aa wāmerā Jesucristo k'aurepa.

¹⁵Tachi jōma Cristo pia k'awa p'aniirāpa auk'a k'īsiadaipia bi et'ewa jara aupadak'a. Parāpa māgí k'isia awara k'isia p'ani pirā, Tachi Ak'ōrepa k'awapiit'ee parāmaa. ¹⁶Mamīda, mia jarada waide pia k'awada-e p'ani mīda, p'anapatāati Tachi Ak'ōrepa naaweda k'awapidak'a parāmaa.

¹⁷Īpemaarā, ne-inaa jōma oopatāati mia ooparik'a. Pia ak'iti ijāapataarā tai jīak'a p'anapata māik'aapa auk'a p'anapatāati. ¹⁸Mia māga jara bi parā t'āide nipapataarā chok'ara māgá p'anadak'aa perā. At'apai mia jaradoo mairāpa ne-inaa k'achia oopata. Īrā taubade waya auk'a jarait'ee mairā p'anadak'aa Cristopa k'inia bik'a. Oo amaa k'iniadak'aa āchia p'ek'au k'achia oopata, Cristo kurusode piuji mīda āchi p'ek'au wēpapiit'ee. Māga p'anapata perā, Cristo k'ira unuamaa iru p'aniirāk'ata p'ani. ¹⁹Mairā atuadait'ee. Āchi k'ap'ia āchi ak'ōre waibiara iru p'ani. Māga jara bi oopata perā āchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia oopi bik'a. Māga oopata k'ira nejasia wēe. Jīp'a k'isia p'anapata na p'ek'au eujādepema net'aade. ²⁰Jōdee tachi it'aripema p'uuru pidaarā, it'aripema net'aade k'isia p'anapata perā. Nimaa p'ani Tachi O K'achiadeepa K'aripa Atapari it'ariipa chemerā. Māgí Tachi Waibia Jesucristo. ²¹Ichi chek'āripi, tachi chupiria nībi k'ap'ia ichi it'aripema k'ap'ia jīak'a papiit'ee; k'ap'ia k'ira wāree. Ichi jōmaarā k'āyaara waibiara bairā, māga ooi. Ma awara ne-inaa jōmaweda ichi jua ek'ari papii.

O-ia p'anapataadaipia bi

4 Īpemaarā, mia parā k'inia iru bi. Mapa parā audú unu k'inia bi. Jōmaarāmaa mia o-ia jara k'inia bi parāpa wāara Cristode ijāapata. Īpemaarā k'iniarā, mia oomaa bik'a chóoti parāpa Tachi Waibiade ijāa p'anide.

²Īrā mia enenee nībi nāgí wēraarā, Evodia Síntique ome, t'āri auk'a p'anapataadamerā Cristodeerā p'anapataadaipia bik'a. ³Ichiaba pīmaa, michi k'ōp'āyo k'iniara, chupiria iidi bi māgí wēraarā k'aripamerā. Pī mī ome auk'a wāara mimiapari Cristo-it'ee. Mapa mia k'awa bi pia āra k'aripait'ee. Mik'a āchia jirijida jarateedait'ee Tachi Ak'ōrepa jara pēida Jesucristode. Ichiaba māgá oojida Clemente māik'aapa awaraa mimiapataarā Cristo-it'ee. Tachi Ak'ōrepa māgiirā t'ī p'ā iru bi it'ari, Cristopa chok'ai p'anapidaarā t'ī p'ā jēra bi librode.

⁴O-ia p'anapatāati parā Tachi Waibiadeerā perā. Waya auk'a jarait'ee; o-ia p'anapatāati. ⁵T'āri pia p'anapatāati jōmaarā ome. Māga p'anapataadaipia bi, iru taarā-e perā cheit'ee.

⁶Mak'iaara k'isianāati. Ma k'āyaara ne-inaa jōma p'asarutade it'aa t'īpatāati Tachi Ak'ōremaa. Māgá it'aa t'ī bide gracias jarāti irumaa māik'aapa iiditi irua parā k'aripamerā. ⁷Māga ooruta pirā, Tachi Ak'ōrepa parā k'āiwee p'anapiit'ee. Tachi k'iradoopa pia k'awada-e pai mīda, irua māgá ooi Tachi Ak'ōre perā. Iruata parā k'isia māik'aapa t'āri jīapari Jesucristo k'ap'ia pari. Māgá audú k'isia jōnada-e pait'ee.

Ne-inaa pia aupai k'īsiadaipia bi

⁸Īpemaarā, at'āri falta bi na ūraa jarait'ee. K'īsiapatāati nāgí ne-inaade: wāara pedeede; awaraarāde pedee pia jararutade; ne-inaa Tachi Ak'ōrepa tachimaa oopi k'inia bide; ne-inaa p'ek'au k'achia wēe bide; ne-inaa tachia k'inia iru p'anide; ne-inaa pia jōmaade; māgee ne-inaade. Pia jarait'eera, k'īsiadaipia bi ne-inaa piadepai; ne-inaa jōmaarāpa pia ak'ipata.

⁹Parāpa ma ūraa ijāajida māik'aapa awaraa jarateeda chok'ara ūrijida michi it'aideepa. Mi parā t'āide nipai naaweda, awaraarāpa mi bapata parāmaa nepiripachida. Ma awara pāchi taupa unujida mia oopata jāma nipak'āri. Mapa oo wāk'āti wātī mia ooparik'a māik'aapa p'anapatāati mi baparik'a. Māga ooruta pirā, Tachi Ak'ōre parā ome bait'ee māik'aapa parā k'āiwee p'anapiit'ee.

Filipos p'uurudepema ijāapataarāpa primisia tee pēidap'edaa Pablomaa

¹⁰Tachi Ak'ōrepa mi t'āri o-īapi bi parāpa waya mi k'aripa p'aneedap'edaa perā. Gracias jara bi irumaa parāpa k'isia p'aneedap'edaa perā mi waya k'aripadait'ee. Mia jara k'inia-e parāpa mi k'ira atua iru p'anajida. K'awa bi mi p'oyaa k'aripada-e p'anajida. ¹¹Ichiaba jara k'inia-e parāpa mimaa ne-inaa teedaipia bi, mia ne-inaa falta bairā. Ne-inaa faltak'āri, mia k'isia-e, k'awaa wāru perā t'āri o-īa bait'ee michia ne-inaa iru bi omepai. Ma awara māgā bai ne-inaa jōma mimaa p'asarude. ¹²K'awaa wāji māgā t'āri o-īa bait'ee chupiria nībide māik'aapa net'aara iru bide. Jōma mimaa p'asada k'aurepa mia nāga k'awaa wāji. Mi auk'a t'āri o-īa bapari bi jāwaa bak'āri chik'o paraa perā māik'aapa jarra ook'āri chik'o wē-e perā. Māgā ichiaba mi auk'a t'āri o-īa bapari, net'aara bak'āri māik'aapa net'aa wēe bak'āri. ¹³Mia ne-inaa jōma ooi Cristo k'ap'ia pari, irua mi k'aripapari perā. ¹⁴Māgā choo bi mīda, parāpa piata oojida mi chupiria k'awaadak'āri mi chupiria nībide.

¹⁵Parā Filipodepema ijāapataarāpa nāga pia k'awa p'ani. Mia parā k'aripaji parā t'āide jaratee nipak'āri Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. Māgā k'aripap'eda, parā eujā, Macedoniadeepa uchiak'āri, parāpata jōdee mi k'aripajida. Parāpapai māga oojida, ewaa ijāa p'aneedap'edaarā paji mīda. Awaraa p'uurudepema ijāapataarāpa Tachi Ak'ōre Ūraa auk'a k'awaajida mia jarateeda k'aurepa. Mamīda mimaa primisia tee pēida-e paji, parāpa oodap'edaak'a. ¹⁶Mi Tesalónica p'uurude bak'āri pida, at'apai parāpa mimaa tee pēijida ne-inaa falta bada. ¹⁷Māga jara-e bi k'inia bairā parāpa mimaa primisia tee pēipataadamerā. Jīp'a k'inia bi Tachi Ak'ōrepa parāmaa waapiara teemerā ne-inaa ichia k'isiade iru bi teeit'ee Cristodeerāmaa; chi awaraarā k'aripadap'edaarāmaa. ¹⁸Wāara, parāpa primisia tee pēidap'edaa k'aurepa Epafrodito ome, irā mia audú iru bi mia falta bada k'āyaara. Ma primisia tee pēidak'āri mimaa, Tachi Ak'ōremaa tee pik'a p'anajida. Ne-inaa t'ūa baparík'ata bi, eperāarāpa paapatap'edaa iru-it'ee. Māgī ik'āri, o-īa baji āra ome. Māga pik'a parāpa primisia teedak'āri mimaa, iru auk'a o-īa bapari parā ome. ¹⁹Parāpa māga oopata perā, mi Ak'ōre Waibiapa parāmaa ne-inaa falta p'ani jōmaweda teeit'eeepi, ichia ne-inaa k'ira wāree iru bidepema. Māgī ne-inaa teeit'ee Jesucristo k'ap'ia pari. ²⁰¡Tachi Ak'ōre ichita jōmaarā k'āyaara waibiara bait'ee! ¡Amén!

Pablopa salude tee pēida

²¹Mia salude tee pēiru jōma Jesucristo k'ap'ia Tachi Ak'ōrede ijāapataarāmaa. Tachi ipemaarā nama mi ome p'aniirāpa parāmaa auk'a salude tee pēiruta. ²²Na p'uurudepema César palaciode mimiapataarāpa apemaarā ijāapataarā ome ichiaba parāmaa salude pēiruta.

²³Mia it'aa iidi bi Tachi Waibia Jesucristomaa irua parā pia ak'i bapariimerā. Māgapai paji.

COLOSENSES

San Pablopa K'art'a P'āda Colosas P'uurudepema Ijāapataarāmaa

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'āji. K'īsiapata na k'art'a ichi-aba p'āji Romade, carcelde bak'āri. Ai naaweda Pablopa jaratee nipak'āri Éfeso p'uurude, Colosas p'uurudepema Epafras Cristode ijāa beeji. Māgipa Cristo ūraa jarateenaji ichi p'uuru pidaarāmaa. Māgá ijāapataarā paraaji Colosas p'uurude. Pablopa Colosas p'uurudepema ijāapataarā ūraa k'inia baji, ichi jua ek'ari ijāapataarā Éfeso p'uurudepemaarāpa ma ijāapataarā k'aripapatap'edaa perā.

Naapiara jara bi ichi Timoteo ome o-ia p'ani ma Colosas p'uurudepema ijāapataarā Cristode pia ijāapata perā (cap. 1.1-14). Ūraa bi ūrinaadamerā seewa jarateepataarāpa nāga jarateepata: Moisepa p'ādade jara bik'a oopataadamerā māik'aapa angeleerāmaa it'aa t'īpataadamerā. Cristodepai ijāadaipia bida a bi, iruta jōmaarā k'āyaara waibiara bairā (caps. 1.15–2.19). Jara bi Cristode ijāapataarā awara p'anapataadaipia bi, chiwidi pik'a p'anadairā Cristo k'aurepa (caps. 2.20–4.6). T'ēepai jara bi chi k'ōp'āyoorā mimiapatade māik'aapa salude tee pēi bi ipemaarā Cristo k'aurepa, Colosas p'uurude māik'aapa Laodicea p'uurude p'anihāmaa (cap. 4.7-18).

Salude pēida

1 ¹⁻² Mi, Pablopa na k'art'a p'ā pēiru Tachi Ak'ōredeerāmaa, Colosas p'uurude p'ani. Tachi Ak'ōrepa k'inia bada perā, mi jirit'eraji Jesucristopa pēimerā ichi ūraa jarateede. Na k'art'ade tachi ipema Cristo k'aurepa Timoteopa ichiaba salude pēiru parāmaa.

Ipemaarā Cristo k'aurepa, taipa k'awa p'ani parāpa wāara ijāapata Cristode. Mapa it'aa iidipata Tachi Ak'ōrepa parā pia ak'i bapariimerā. Māgá k'āiwee p'anapataadait'ee.

Pablopa it'aa t'īda ijāapataarā pari

³ Tachi Ak'ōre Tachi Waibia Jesucristo Ak'ōre. Irumaa it'aa t'īdak'āri parā pari, taipa ichita gracias jarapata, ⁴ ūripata perā parāpa wāara Jesucristode ijāapata māik'aapa jōma Ak'ōredeerā k'inia iru p'anapata. ⁵ Parā māga p'anapata ijāapata perā it'aa wādait'ee māik'aapa iru p'anadait'ee ne-inaa jōma Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bi teet'ee ichideerāmaa. Cristopa jirit'eradaarāpa irua wāarata jara pēida naa jarateedak'āriipa parāmaa, māga ijāapata. ⁶ Ma jarateedak'a parāmaa at'āri jarateemaa p'ani to bee chaa. Mapa eperāarā chok'araara ichiaba ijāa p'ani parā ijāa p'anadap'edaak'a naa ijāadak'āri. Maapai parāpa k'awaajida wāara Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara t'āri piara bapari. ⁷ Tachi ipema k'inia Epafrapa māga jarateeki parāmaa. Tai pari irua oopachi Cristopa oopi bik'a parā t'āide. ⁸ Taimaa nepiriji sāga parāpa mi māik'aapa awaraa ijāapataarā k'inia iru p'ani, Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a.

⁹ Maperā taipa māga ūridap'edaadeepa it'aa t'īpata parā pari. Māga oomaa p'anide iidipata Tachi Ak'ōrepa parāmaa k'awaapimerā jōma ichia oo k'inia bi parā k'ap'ia pari. Ichiaba iidi p'ani Ak'ōrepa ichi Jaure k'ap'ia pari nejōmaade k'īsia k'awaa

papimerā. ¹⁰ Taipa māga iidipata k'inia p'anadairā parā p'anapataadamerā Tachi Waibiadeerāk'a, ne-inaa jōma oomaa p'ani irua k'inia bik'a. Māga p'anadak'āri, ne-inaa pia k'ira t'ādoo oodait'ee māk'aapa Tachi Ak'ōre pipiara k'awaadait'ee. ¹¹ Mamīda māga ooda-e pai irua k'aripa-e bi pirā. Iru jōmaarā k'āyaara waibiara bapari. Mapa ichiaba iidipata irua parā k'aripamerā. Māgā t'āri o-ia choodai, nepirade baairuta pijida. ¹² Maperā gracias jaradaipia bi irumaa. Iruata parā jirit'eraji jōma iru p'anadamerā irua k'isia iru bi teeit'ee ichideerāmaa, it'ari iru idaade t'udak'āri. ¹³ Ma awara, iruata tachi uchiapiji na p'ek'au eujādepema p'āriu pik'a bideepa māk'aapa biji it'aripema īdaa pik'a bide, ichi Warra k'inia iru bi jua ek'ari. ¹⁴ Ichi Warra piuda k'aurepata tachi o k'achiadeepa k'aripa ataji atuanaadamerā māk'aapa tachia p'ek'au k'achia oopata wēpapiji.

Cristo piuda k'aurepa tachi t'āri auk'a p'anadai Tachi Ak'ōre ome

¹⁵ Eperāārāpa Tachi Ak'ōre p'oyaa unudak'aa. Mamīda irua unupiji ichi Warra k'ap'iade. Cristo Tachi Ak'ōre k'irak'a bi. Jōmaarā k'āyaara waibiara bi, ne-inaa jōma ooda perā. ¹⁶ Iru k'ap'ia pari Tachi Ak'ōrepa ooji ne-inaa jōmaweda it'ari nībi, māgī unudak'aa mīda. Ooji jōmaweda angeleerā poro waibiarā, netuaraarā poro waibiarā paara, ma jōmaweda tachi k'āyaara waibiara bee. Ichiaba ooji ne-inaa jōmaweda na p'ek'au eujāde nībi tachia unupata. Tachi Ak'ōrepa ma jōma ooji Cristo k'ap'ia pari, iru-it'ee nībamerā. ¹⁷ Cristo ichita bapari. Bapachi ne-inaa jōma ooi naaweda. Iru k'aurepata ne-inaa jōma nībi. ¹⁸ Iru jōmaarā ijāapataarā poro waibia. Ma ijāapataarā iru k'ap'ia apai bik'a p'ani. Jōdee iru ma k'ap'ia porok'a. Iru k'aurepata ijāapataarā paraa. Jōmaarā ijāapataarā naa iru piup'eda chok'ai p'irabaiji, jōmaarā k'āyaara waibiara bait'ee. ¹⁹ Cristo māga bi Tachi Ak'ōre ba k'inia bada perā ichi k'ap'iade. ²⁰ Ichi Warra k'ap'ia pari Tachi Ak'ōrepa ne-inaa jōma k'āiwee bapi k'inia baji ichi jua ek'ari. Eperāārāpa p'ek'au k'achia oopata k'aurepa Tachi Ak'ōrepa waa p'oyaa pia ak'i-e paji ichia ooda; na p'ek'au eujādepema ne-inaa, it'aripema ne-inaa paara. Mamīda kurusode ichi Warra waa bat'ak'āri, ma piuda k'aurepa irā ma ne-inaa jōma waya pia ak'ipari. Ma awara ichi t'āri auk'a bipari eperāārā ome Cristode ijāadak'āri.

²¹ ;K'isati nāgide! Parā ijāadai naaweda, t'imī pik'a p'anapachida Tachi Ak'ōre ik'aawaapa. Tachi Ak'ōre k'ira unuamaa iru p'anapachida. T'āri k'achia p'anapachida parāpa p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. ²² Mamīda irā Cristo chupiria piuda k'aurepa parā pari, t'āri auk'a p'anapata Tachi Ak'ōre ome. Irua parā māgā t'āri auk'a biji Ak'ōre ome p'ek'au k'achia wēe, maarepida imiateeda wēe p'anadamerā Ak'ōre k'irapite, iru waya chek'āri. ²³ Wāara māga p'anadait'ee, ijāa wāruta pirā Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida eperāārāmaa. Ma jara pēida naa ijāadak'āri, k'awaajida parā piudak'āri, wāara it'aa wādait'ee. Māga ijāapatāati. Chok'araarāpa ūrimaa p'ani ma ūraa Tachi Ak'ōrepa jara pēida. Ma ūraata mi, Pablopa jarateepari, Cristopa mi pēidak'āriipa jarateemerā.

Pablo mimiada Cristode ijāapataarā k'aripait'ee

²⁴ Irā mi chupiria nībi mīda, o-ia bi k'awa bairā mi nāga bi parā k'aripa k'iniapa. K'awa bi mi, awaraa ijāapataarā ome waapiara chupiria jōnadait'ee Cristo k'aurepa, iru k'ap'ia, chi irude ijāapataarā, k'aripa p'ani misa. ²⁵ Tachi Ak'ōrepa mi na mimiade biji, parā Cristode ijāapataarā k'aripamerā. Mapa jarateepari jōma Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida Cristode. ²⁶ Tachi Ak'ōrepa ma jara pēida k'awapi-e paji

naawedapemaarāmaa. Mamīda irua k'inia bairā, ĩrapema ijāapataarāmaa k'awapiji. ²⁷K'awapi k'inia baji ichia ne-inaa pi-ia k'ĩsia iru bada parā judio-eerā-it'ee. K'ĩsia iru baji Cristo parā t'āride bapiit'ee. Iru wāara jāma bapari perā, parāpa k'awa p'ani na ewari iru k'ĩra wāree wāara unudait'ee.

²⁸Maperā irua oodata māik'aapa jaradata jarateepata jōmaarāmaa. Ũraapata eperāarā k'ĩra t'ādoo, āchia p'ek'au k'achia oopata oo amaadamerā. Ma awara iidi-dap'eda Tachi Ak'ōrepa taimaa k'ĩsia k'awaapimerā, jarateepata Cristode ijāadamerā māik'aapa oodamerā irua oopi bik'a. Taipa māga oopata āchi ijāadak'āri, araa p'anadamerā Cristo ome māik'aapa p'ek'au k'achia wēe p'anadamerā. Māgá Tachi Ak'ōre k'ĩrapite panadait'ee tai ome iru ewari waibia ewate. ²⁹Ma-it'eeta mi mak'iaara sē-ee mimiapari. Jiripari jōmaarāpa ijāadamerā Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida Cristode. Māga ooi Cristo, chi jōmaarā k'āyaara waibiara bipa, mi k'aripapari perā.

2 Ma awara mia nāga k'awapi k'inia bi parāmaa. Mia ichiaba jiripari parā pipiara ijāadamerā Cristode. Mia māgá parā k'aripa k'inia bi. Ichiaba māgá k'aripa k'inia bi Laodicea p'uurudepema ijāapataarā māik'aapa jōma ijāapataarā, mi k'ĩra waide k'awada-e p'anihā paara. ²K'inia bi parā jōmaweda t'āri o-ia Cristode ijāadamerā māik'aapa t'āri a-ba, chik'inia p'anapataadamerā. Māga p'anadak'āri, wāara k'awaa wādait'ee jōmaweda Tachi Ak'ōrepa eperāarāmaa k'awapi k'inia bi Cristode. Naawedapemaarāmaa māga k'awapi-e paji. Mamīda ĩrapemaarāmaa Cristo k'awapiji. ³Iru k'āyaara ne-inaa pipiara wē-e k'awadait'ee, iruta jōmaarā k'āyaara k'ĩsia k'awaara bapari perā. Mapa irua aupaita k'ĩsia k'awaapii parāmaa. ⁴Mia māga jara bi parāpa k'ūrapinaadamerā apidaamaa, ne-inaa awara iwarraa jaratee p'ani mīda. ⁵Mi parā ome bi-e mīda, mi k'ĩsia parā ome bi. O-ia bi k'awa bairā parā k'ĩra jīp'a p'anapata māik'aapa wāara Cristode ijāapata.

Cristodeerā k'a p'anapatāati

⁶Ijāadak'āriipa parāpa wāara ijāapata perā Jesucristo Tachi Waibia, t'āri a-ba p'anapatāati iru ome. ⁷Parāmaa jarateedap'edaak'a naa ijāadak'āri, waapiara ijāapatāati Cristode māik'aapa k'awaa wāk'āti wāti oodait'ee irua k'inia bik'a. Ma jarateedap'edaa k'ĩra atuanāati. Ma k'āyaara ichita gracias jarapatāati Tachi Ak'ōremaa, irua māgá Cristo k'awapida perā parāmaa.

⁸K'ĩrak'aupai ijāadai seewa jarateepataarāpa jara p'ani. Āchia jarateeda-e Cristopa ooda māik'aapa jarada. Ma k'āyaara āchi k'ĩsiadeepa seewa jarateepata, chonaarāweda k'ĩsia k'awaa beerāda apatap'edaarāpa jarateedap'edaak'a. Māirāpa jarateepachida eperāarā ne-inaa oo p'anipa Tachi Ak'ōre k'awadai.

⁹Mamīda māga-e. Cristo k'ap'iadeta Tachi Ak'ōre bapari. ¹⁰Mapa nāgaweda parāpa Tachi Ak'ōre k'awa p'ani, araa p'anapata perā Cristo ome. ĩruta jōmaarā k'āyaara waibiara bi! Na p'ek'au eujādepema poro waibiarā, it'aripema poro waibiarā, netuaraarā poro waibiarā paara iru jua ek'ari p'ani. ¹¹Parā māgá araa p'anapata perā Cristo ome, jaradai irua tauchaa pik'a bijī parā t'āride. Mia jara k'inia-e tauchaa bijī parā k'ap'iae eperāarāpa oopatak'a. Ma k'āyaara pipiara ooji parā ome. Uchiapiji parā p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia jua ek'ariipa, t'āriipa oodamerā irua k'inia bik'a. ¹²Ma awara parā araa p'anapata perā Cristo ome, jaradai Cristo k'ap'ia piuda iadak'āri, parā auk'a ia pik'ajida. Ichiaba iru chok'ai p'irabaik'āri, parā auk'a p'irabai pik'ajida, ijāapata perā Tachi Ak'ōre, chi jōmaarā k'āyaara waibiara bipa, Cristo p'irabaipiji. Ak'ipijida Cristo ome araa p'anapata

poro choopidak'ári. ¹³Ma awara parā araa p'anapata perā Cristo ome, jaradai Tachi Ak'õrepa Cristo chok'ai bapik'ári, parā auk'a chok'ai p'anapiji. Cristode ijāadai naaweda, Tachi Ak'õre-it'ee parā piu pik'a p'anajida parāpa p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Ichiaba piu pik'a p'anajida, Tachi Ak'õre Ūraa k'awada-e p'anadap'edaa perā. ¡Mamīda írá māga p'ani-e! Tachi Ak'õrepa tachi ijāapataarā chok'ai p'anapik'ári Cristo ome, tachia p'ek'au k'achia oopata jōmaweda wēpapiji. ¹⁴Ma p'ek'au k'achia oopata k'aurepa tachi tewe paraa pik'a p'anapachida Tachi Ak'õre ome. Ooda-e p'anapachida irua jaradak'a iru ūraa p'ādade. Mapa atuadait'ee paji. Mamīda Tachi Ak'õrepa tachi chok'ai p'anapik'ári Cristo ome, ma tewe paraa pik'a bada jōpiji. Māga ooji Cristo kurusode piuk'ári tachi pari. ¹⁵Ma awara ma tewek'a bi kurusode jōpik'ári Cristo ome, Tachi Ak'õrepa ichiaba netuaraarā poro waibiarā jōmaweda p'oyaaaji māk'aapa jōmaarā taide āchi Cristo jua ek'ari bijī.

K'irak'aupai ūridai seewa jarateepataarāpa jara p'ani

¹⁶Tachi Ak'õrepa ma jōma ooda perā tachi k'aripait'ee, k'isianáati awaraarāpa parā āpite pedee k'achia jararuta pirā ne-inaa k'opata k'aurepa maa-e pirā topata k'aurepa. Ichiaba k'isianáati māga ooruta pirā, parāpa iada-e p'anadairā ewari, atane māk'aapa año, ārapa ma īpata ewate māk'aapa fiesta ewate iapatak'a. ¹⁷Māgee fiesta ewate, īpata ewate, awaraa chonaarāwedapema ūraa ome Cristopa ooi't'ee bada tauchaa pik'a baji. Mamīda írá Cristo bapari tachi ome. ¹⁸Mapa k'isianáati awaraarāpa jara p'ani mīda parā atuadait'ee it'aa t'īdak'aa perā angeleerāmaa āchia oopatak'a. ¿Āchia jara p'ani-ek'ā tachia jīp'a it'aa t'īdaik'araa bi Tachi Ak'õremaa, māga ooruta pirā audua p'anida a p'anadairā? Angeleerāmaata it'aa t'īdaipia bida a p'ani, mairāpa pedeedamerā Tachi Ak'õremaa tachi pari. Ichiaba nepiri p'ani āchia unupatada a p'ani; ne-inaa k'āimok'araa pik'a bide. Mamīda ijāanáati āchi audua pedee, āchi k'isiadeepapai māga jara p'anadairā. ¹⁹Māgee ne-inaade audú k'isiapata perā, k'isiadak'aa Cristopa āchima oopi k'inia bide. Iruta tachi ijāapataarā poro waibia. Jōdee tachi iru k'ap'ia apai pik'a. Maperā oo k'awaa wāpataadaipia bi Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a.

²⁰Parā Cristo ome araa p'anapata perā, iru piuk'ári, parā jida piu pik'ajida. Māgá uchijida eperāarāpa ne-inaa k'ira t'ādoo oopipata jua ek'ariipa. Māga bita, parāpa ¿sāap'eda at'ári ma ne-inaa oo k'inia p'anima? ²¹Eperāarāpa jarapata “Jāgí t'ōbaináati; jāgí k'onáati; jāgí jitanáati.” ²²Jōma “jāgí” jarada taarā-ee iru bap'eda jōdait'ee, na p'ek'au eujādepema perā. Ichiaba jōma ma jarada tachia oonaadamerā jōit'ee, jīp'a eperāarāpa jarateepata perā. ²³Ūk'uruurāpa jaratee p'ani jīp'a it'aa t'īdaik'araa bi Tachi Ak'õremaa, tachi audú k'achia p'anadairā. Ichiaba jaratee p'ani tachi k'ap'ia pia ak'idaik'araa bi, mak'iaa pia-e bairā. Wāara eperāarā ūk'uruurāpa māgee ne-inaa jaratee p'ani pia ak'ipata, pia pik'a ūripata perā. Mamīda tachia jōma ooruta pijida mairāpa jaratee p'anik'a, at'ári uchiada-e pai tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia jua ek'ariipa. Cristopapai tachi māgideepa uchiapii.

Cristode ijāapataarāpa it'aripema ne-inaade k'isiadaipia bi

3 Mia naaweda jaradak'a parā p'irabai pik'ajida Cristo ome, iru chok'ai p'irabai'ári. Māgá eperā chiwidi pik'a p'aneejida; p'ek'au k'achia oo amaa p'anapataarāk'a. Mapa jiripatāati it'aripema ne-inaa, Cristo mama bapari perā. Tachi Ak'õrepa Cristo ichi juaraare bijī, tachi jōmaweda ak'i bamerā. ²Maperā it'aripema

ne-inaade k'isia p'anapatáati, na p'ek'au eujádepema net'aadepai k'isiadai k'áyaara. ³ Cristo piuk'ári, parā jida piu pik'ajida. Ma awara Tachi Ak'órepa Cristo waya chok'ai bapik'ári, parā auk'a chok'ai p'anapiji, ichita p'anapataadamerā iru ome. ⁴ Maperā Cristo, chi ichita chok'ai p'anapipari waya chek'ári, parā auk'a chedait'ee iru ome iru k'íra wáree unupide jōmaarámaa.

Ne-inaa k'achia oopatap'edaa Cristode ijāadai naaweda oo amaadaipia bi

⁵ Parā mágá ichita chok'ai p'anadairā Cristo chok'ai bik'a, oo amáati ne-inaa k'achia k'íra t'ádoo parāpa oopatap'edaa irude ijāadai naaweda. P'ek'au oonáati awaraarā ome. Awaraarā jirináati āra ome k'achia oodait'ee. K'ísianáati ne-inaa pāchia k'achia oo k'iniata oodait'ee. Pāchia net'aa iru p'ani omepai k'áiwee p'anapatáati, waapiara ata k'inia p'anada-ee. Chi net'aa k'iniayaa bipa net'aa k'iniara iru bi Tachi Ak'óre k'inia iru bai k'áyaara. ⁶ Eperāarāpa mágée ne-inaa k'achia oodak'ári, Tachi Ak'óre k'íraupipata. Mapa ewari cherude irua mágée ne-inaa k'achia oopataarā miapiit'ee. ⁷ Naaweda parāpa pida mágée ne-inaa k'achia oopachida, oo k'iniadak'aa pada perā Tachi Ak'órepa oopi bik'a. ⁸ Mamída írá mágá p'anadaik'araa bi. Mapa nágée jōmaweda oo amáati. K'írau mǎik'aapa t'ári k'achia p'ananáati. K'ísianáati chíara k'achia oodait'ee. Pedee k'achia pedeenáati awaraarā āpite mǎik'aapa ik'achia pedeenáati. ⁹ Seewa jaranáati awaraa ijāapataarāmaa, parāpa mágée ne-inaa k'achia oodaamaa p'anadap'edaa perā Cristode ijāadak'ári. Irude ijāadak'ári, oo amaajida ne-inaa jōmaweda pāchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa oopi bik'a. ¹⁰ Ma k'áyaara p'ana k'inia p'aneejida eperāarā chiwidi p'anik'a, Tachi Ak'óre, tachi oodapa parā ichi k'írak'a papimerā. Mágá p'anadai iru wāara k'awa wādak'ári. ¹¹ Tachi Ak'órepa mágá oopari jōmaarā Cristode ijāapataarā-it'ee: judiorā-it'ee, judio-eerā-it'ee auk'a; chi k'ap'iaade tauchaa iru beerā-it'ee, chi tauchaa wée beerā-it'ee; k'íra tewaraarā-it'ee mǎik'aapa sīpanaarā-it'ee, esclavoorā-it'ee, esclavo-eerā-it'ee paara. Ak'órepa mágá oopari ma jōmaarā-it'ee, Cristo bapari perā jōmaweda irude ijāapataarā ome. Iruata ma jōmaweda k'aripapari, jōmaarā k'áyaara waibiara bapari perā.

¹² Tachi Ak'órepa parā mágá jirit'eraji ichideerā papiit'ee. Parā k'inia iru bapari perā, parā awara biji nāga p'anapataadamerā awaraarā ome: chupiria k'awaa; t'ári pia; audua-ee; k'írau-ee; t'áripa choo, nepirade baairuta pijida. ¹³ Mapa choopatáati awaraarāpa nepira jiri p'ani pijida parā ome. Parādepemapa awaraa imiateeru pirā, ma imiateeda perdonáati, Tachi Waibiapa perdonaaparik'a parāpa k'achia oopata. ¹⁴ Ma awara chik'inia p'anapatáati. Mágá p'anapataadak'ári, wāara oodai ma jōma et'ewa jarada Tachi Ak'óredeerāpa oopataadamerā. ¹⁵ Oopíti Cristomaa irua oopi k'inia bik'a pāchi t'áride. Irua parā t'ári o-íapi k'inia bi, k'áiwee para bamerā. Ma-it'eeta Tachi Ak'órepa parā jiriji, k'ap'ia apai pik'a, k'áiwee p'anapataadamerā. Mapa gracias jarapatáati Tachi Ak'óremaa.

¹⁶ T'áripa jiripatáati Cristopa jarateeda waapiara k'awaadait'ee mǎik'aapa p'anapatáati ma jarateedade jara bik'a. Iidíti Tachi Ak'órepa parā k'isia k'awaapimerā mǎik'aapa jaratéeti ma jarateeda awaraarā pāchi t'áidepemaarāmaa. Ichiaba ūráati oodamerā Cristopa oopi k'inia bik'a. Ma jōma oodai cheepurudak'ári k'aride salmos Tachi Ak'óre Ūraa p'ádadepema, Ak'óre k'ari mǎik'aapa Tachi Ak'óre Jaurepa k'aripiru. Mágí k'aridak'ári, t'áripa k'aridaipia bi Tachi Ak'óremaa, iru jōmaarā k'áyaara t'ári piara bapari perā. ¹⁷ Wāara jōmaweda parāpa oopata oodaipia bi Tachi

Waibia Jesupa oopi bik'a. Ichiaba jōmaweda parāpa jarapata jaradaipia bi irua jarapi bik'a. Māga oodak'āri, iru k'ap'ia pari gracias jaradait'ee Tachi Ak'ōremaa.

Sāga p'anapataadaipia bi awaraa ijāapataarā ome

(Ef 5.22-33; 1 P 3.1-7)

¹⁸ Wēraarā, imik'ira paraa beerā, chok'ek'ee p'anapatāati pāchi k'ima ome, Tachi Waibiapa k'inia bairā wēraarā irude ijāa p'ani māga p'anapataadamerā. ¹⁹ Jōdee imik'iraarā wēra paraa beerā, pāchi wēra k'inia iru p'anapatāati. K'īrau p'ananāati āra ome. Ma k'āyaara t'āri pia p'anapatāati.

²⁰ Warrarā, ichita oopatāati pāchi ak'ōreerāpa jara p'anik'a, Tachi Ak'ōrepa k'inia bairā māga oodamerā. ²¹ Ak'ōreerā, pāchi warrarā k'īraupināati, k'īra pia-ee p'ananaadamerā.

²² Esclavoorā, ichita oopatāati pāchi chipariirāpa jara p'anik'a. Oonāati esclavoorā ūk'uruurāpa oopatak'a. Māirā k'ira jīp'a mimiapata āchi chipariirāpa ak'i p'ani misa aupai, āchi mimiayaa beeda adamerā. Mamīda parāpa māga oodaik'araa bi. Ma k'āyaara auk'a k'ira jīp'a mimiapataadaipia bi, pāchi chipariirāpa ak'ida-e p'ani pijida. Māgā ak'ipidai Tachi Waibia wāara waawEEPata. ²³ Mimiapataadai k'āyaara eperāarā-it'ee aupai, t'āripa ne-inaa jōma oopatāati Tachi Waibia Cristo-it'ee, iru parā chipari waibiara bairā. ²⁴ K'awa p'ani parāpa mimiapata pari iruata parāmaa atapiit'ee jōma Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bi teeit'ee ichideerāmaa. ²⁵ Mamīda māga oo-e pait'ee chi ne-inaa k'achia oopari ome. Ma ne-inaa k'achia oopata pari Tachi Ak'ōrepa ichiaba māgimaa ne-inaa k'achia ooit'ee. Ichia māga k'isia iru bi ooit'ee jōma k'achia oopataarā ome; esclavoorā ome, esclavo-eerā ome auk'a, eperāarā jōmaweda auk'a p'anadairā iru k'īrapite.

4 Esclavoorā chipariirā, pāchi esclavoorā pia ak'i p'anapatāati, Cristopa k'inia bik'a. K'irāpāti it'ariipa pāchi chiparipa parā ak'ima bi.

² Irā parā jōmaarāmaa mia ūraait'ee: Ichita it'aa t'īpatāati. K'īrak'aupai k'īra atuadai it'aa t'īdait'ee. Parā it'aa t'ī p'anide ichita gracias jarapatāati Tachi Ak'ōremaa. ³ Māgā it'aa t'īdak'āri, ichiaba it'aa t'īti tai pari. Iidipatāati Tachi Ak'ōrepa taimaa waapiara jarateepimerā irua eperāarāmaa naaweda k'awapi-e pada: Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee, irude ijāadak'āri atuanaadamerā. Māgī jaratee bi k'aurepata mi nama carcelde bi. ⁴ It'aa iidipatāati mia māgī pi-ia jarateemerā Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a, māgā jarateepia bairā.

⁵ K'isia k'awaa p'anapatāati ijāadak'aa beerā ome. Unuruta chaa ne-inaa jōma ōoti āchimaa Cristode ijāapidait'ee. ⁶ Ichita t'āri pia pedeeptāati, āchia o-ia ūri k'inia p'anadamerā parāpa jara p'ani. Māga ooruta pirā, parāpa k'awaa wādaī pia p'anaudait'ee āchia ne-inaa iidiruta chaa.

Salude tee pēida na k'art'a p'ā aupa wāk'āri

⁷ Mia na k'art'a pēiru tachi īpema Cristo k'aurepa Tíquico ome. Mia iru k'inia iru bi, k'ōp'āyo pia perā. Irua mi ichita k'aripapari, Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a oo k'inia bairā. Parāmaa nepirinait'ee mia k'isia bi māik'aapa oomaa bi, ma jōma k'awaadamerā. ⁸ Ma-it'ee mia iru pēiru; pia k'awaadamerā tai p'anapata māik'aapa t'āri o-ia p'aneedamerā irua jararu ūridak'āri. ⁹ Tíquico ome parā p'uurudepema Onésimo auk'a wāru. Taipa iru auk'a k'inia iru p'ani īpema pia perā māik'aapa

oo k'inia bairā Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a. Mapa āra wāruta parā ak'ide māik'aapa nāpema ijāapataarāpa oopata nepiride.

¹⁰ Tachi k'ōp'āyo Aristarco ichiaba nama carcelde bi mi ome Jesucristo k'aurepa. Irua salude pēiru ichiaba. Bernabé primo Marcopa ichiaba salude pēiru. Mia naaweda jara pēidak'a, Marcos wāru pirā parāmaa, pia auteebáiti. ¹¹ Ichiaba salude pēiru Jesupa; mǎgí ichiaba t'ijarapata Justo. Ma judiorā ōpeerāpapai mi k'aripamaa p'ani na mimia ome. Ārapa ichiaba k'inia p'ani eperāarāpa Tachi Waibia Cristode ijāadamerā, Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a. Ārapa mi mǎgá k'aripa p'anadairā, mi t'āri o-ia bapari.

¹² Parā p'uurudepema Epafrapa ichiaba salude pēiru. Irua pia oopari Jesucristopa oopi bik'a. T'āripa it'aa t'ipari parā pari, Tachi Ak'ōrepa k'aripamerā. K'inia bi parāpa wāara ijāadamerā jōma Tachi Ak'ōrepa jara pēida parāmaa māik'aapa t'āripa oo k'inia p'anadamerā irua oopi bik'a, ma awara choodamerā mǎgá ijāa p'anide, pariatua awaraa ne-inaa ijāada-ee. ¹³ Michi taupa unudoo sāga Epafrapa jiripari k'aripait'ee parā jōmaweda; chi ijāapataarā Colosas p'uurudepemaarā, Laodicea p'uurudepemaarā māik'aapa Hierápolis p'uurudepemaarā. ¹⁴ Ichiaba Doctor Lucapa salude pēiru. Taipa iru k'inia iru p'ani, ichiaba k'ōp'āyo pia perā. Tachi k'ōp'āyo Demapa ichiaba salude pēiru.

¹⁵ Mia parāmaa chupiria iidi bi, mi pari saludaadamerā tachi ipemaarā Cristo k'aurepa, Laodicea p'uurude p'ani. Ichiaba salude pēiru Ninfamaa māik'aapa jōma Cristode ijāapataarāmaa iru tede it'aa t'ī chepata. ¹⁶ Parāpa na k'art'a leedap'eda, Laodiceadepema ijāapataarāmaa péiti auk'a leedamerā. Jōdee parāpa atadak'āri chi apema k'art'a āramaa p'ā pēida, mǎgí leedaipia bi. ¹⁷ Arquipomaa nāga jaráti: “K'īra jīp'a aupáji mimia Tachi Ak'ōrepa awara bida pi-it'ee, Cristo ome araa bapari perā.”

¹⁸ Mi, Pablopa nǎgí p'āru michi juadoopa. It'aa t'īdak'āri, k'irāpáti iididait'ee mi pari nama carcelde nībairā. Mia pida it'aa t'īpariit'ee parā pari, Tachi Ak'ōrepa parā pia ak'i bapariimerā.

Māgapai paji.

1 TESALONICENSES

San Pablopa K'art'a Naapiara P'āda Tesalónica P'uurudepema Ijāapataarāmaa

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'āji. K'īsiapata iru Corinto p'uurude baji na k'art'a p'āk'āri. Tesalónica p'uurudepema ijāapataarāmaa p'āji. Tesalónica p'uuru waibiara baji Macedonia eujāde. Pablopa naapiara Jesucristo ūraa jarateepi ma p'uurude. Mamīda mama taarā ba-e paji, iru k'īra unuamaa iru p'anapataarāpa peet'aadait'ee jiridap'edaa perā. Ma t'ēepai Timoteopa ma Tesalonicadepema ijāapataarāde pedee pia jara chek'āri, Pablo o-ia beejī.

Naapiara jara bi ichi o-ia bi k'awa bairā āra pia nipapata Ak'ōre ode. Jara bi ichia it'aa t'ipata āra pari māk'aapa ne-inaa ichia k'irāpa bi āra t'āide nipak'āri (caps. 1.1–2.16). Jara bi ichi wā k'inia bi āra ak'ide māk'aapa Timoteopa ichimaa nepiri cheda, āra t'āideepa chek'āri (caps. 2.17–3.13). Ūraa bi audupiara ijāapataadamerā māk'aapa oopataadamerā Cristopa oopi bik'a. Ichiaba jara bi sāga pait'ee Cristo waya chek'āri māk'aapa ijāa jai-idaadap'edaarā chok'ai p'irabaidak'āri (caps. 4.1–5.11). T'ēepai jara bi ūraa awara-awaraa māk'aapa iidi bi it'aa t'ipataadamerā iru pari (cap. 5.12–28).

Salude pēida

1 Mi, Pablo Silvano ome māk'aapa Timoteopa paara na k'art'a p'ā pēiruta parā Cristode ijāapataarāmaa, Tesalónica p'uurude p'ani. Taipa k'awa p'ani parā Tachi Ak'ōredeerā māk'aapa Tachi Waibia Jesucristodeerā, wāara ijāapata perā. Mapa it'aa iidi p'ani ārapa parā pia ak'i p'anadamerā. Māgā k'āiwee p'anapataadait'ee.

Tesalónica p'uurudepema ijāapataarāpa ne-inaa pia oopata

²Tai it'aa t'īdak'āri Tachi Ak'ōremaa, ichita gracias jarapata parā jōmaarā pari. ³Māgā irumaa gracias jara p'anide, k'irāpa p'ani parāpa ne-inaa pia oopata Ak'ōrepa oopi bik'a, Cristode wāara ijāapata perā. Parā audú mimiapata awaraarā k'aripadait'ee, Cristo k'aurepa āra k'inia iru p'anapata perā. Māga oo p'anide choopata, ijāapata perā Tachi Waibia Jesucristo unudait'ee, ichideerā ata chek'āri. ⁴Ipemaarā Cristo k'aurepa, taipa k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa parā k'inia iru bapari. Mapa ichia parā jirit'eraji ichideerā papiit'ee. ⁵Taipa parāmaa jaratee nipadak'āri Tachi Ak'ōrepa pedee pia jara pēida Cristode, pedeeppai wa tai k'iradoopapai jarateeda-e paji. Ma k'āyaara Tachi Ak'ōre Jaurepata taimaa māgā jarateepiji. Ichia tachi t'āride k'awapiji taipa wāarata jarateepata. Parāpa k'awa p'ani tai nipapataap'edaa parā t'āide, Cristode ijāadamerā.

⁶Taipa jarateedap'edaa ijāadak'āriipa parā p'ana k'inia p'aneejida tai p'anapatak'a māk'aapa Tachi Waibia Jesús baparik'a. Ma k'aurepa awaraarāpa parā miapijida mīda, Tachi Ak'ōre Jaurepa parā t'āri o-īapiji. ⁷Ma awara, parā māgā p'anapata perā, ijāapataarā Macedonia eujādepema māk'aapa Acaya eujādepema auk'a p'ana k'inia p'ani parāk'a. ⁸Āchia awaraarāmaa ichiaba jara p'ani parā p'anapata, Tachi Ak'ōrede ijāadak'āriipa. Māgā taipa maarepida jarada-eeta, awaraa eujādepemaarāpa k'awa p'ani Cristopa oomaa bi parā t'āide. ⁹Māirāpa nepiripata parāpa tai pia auteebaidap'edaa, jaratee nipadak'āri parā t'āide. Ichiaba nepiripata parā ne-inaa juapa

oodade ijāa amaadap'edaa, ijāa p'aneedait'ee Tachi Ak'ōre chok'ai bide, taipa jara-teeda ūridap'eda. Māgá Ak'ōre wāarade ijāadak'āriipa, oo k'inia p'aneepachida irua oopi bik'a. ¹⁰Ma awara parā māgá ijāadak'āriipa, ni p'ani unudait'ee Tachi Ak'ōre Warra, ichi chek'āri it'ariipa ichideerā atade. Tachi Ak'ōrepa ichi Warra Jesús chok'ai p'irabaiji eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atamerā. Mapa Ak'ōre ewari waibia ewate pak'āri, Tachi Ak'ōre waa k'īrau-e pait'ee tachi ome, tachia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa.

Pablo Tesalónica p'uurude mimiada

2 Īpemaarā, parāpata k'awa p'ani tai wādak'āri parā ak'ide, pia uchiaji taipa oo k'inia p'anadap'edaa parā t'āide. ²Ichiaba k'awa p'ani ma wādade parā ak'ide, Filipos p'uurude jaratee nipadak'āri, jā p'uurudepemaarāpa taimaa ik'achia jara wājida māik'aapa miapijida. Filipode māga paji mīda, Tachi Ak'ōrepa tai k'aripaji ichia jara pēida waawee-ee jaranadamerā parāmaa. Taipa māga oojida eperāarā ūk'uruurāpa jarateepiamaa jōnajida mīda. ³Mama p'anide parā t'āide, wāarata jarateejida. Parā ūraadak'āri, iwarraa pedee jarada-e paji parā k'achiade baaipidait'ee. Ma awara seewa jarada-e paji parā k'uradait'ee. ⁴Ma k'āyaara jīp'a jarateejida Tachi Ak'ōrepa taimaa jarateepidak'a. Tachi Ak'ōrépata tai jirit'eraji jarateenadamerā Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. Maperāpi māga jaratee nipapata. Jarateeda-e eperāarāpa tai t'o p'anadamerā. Jīp'a jarateepata Tachi Ak'ōrepa tai pia ak'ipariimerā. Iruata k'awa bi tai t'āride k'isia iru p'ani. ⁵Parāpa k'awa p'ani taipa imeraa pedee jaradak'aa paji, parāpa tai k'inia iru p'anadamerā awaraarā k'āyaara. Ichiaba imeraa pedee jara-teedak'aa paji, parā k'uradait'ee, taimaa p'arat'a teedamerā. ¡Tachi Ak'ōrepa k'awa bi mia wāarata jara bi! ⁶Ichiaba audú k'awaa beerāk'a jarateedak'aa paji parāpa wa awaraarāpa k'isiadamerā taipa pipiara jaratee p'ani awaraarā k'āyaara. ⁷Jesu-cristopa tai wāara pēida perā jarateede, parāmaa māga k'isiapik'ajida māik'aapa tai k'aripapik'ajida. Mamīda māga ooda-e paji. T'āri pia p'anapachida parā t'āide. Ara nawepa ichi warrarā pia ak'iparik'a, māga pik'a taipa parā ak'ipachida. ⁸Taipa parā k'inia iru p'anapata perā, Ak'ōrepa jara pēida parāmaa jarateenajida, ma k'aurepa piuk'ajida mīda. ⁹Parāpa k'irāpa p'ani tai mimiapatap'edaa mama p'anadak'āri. Ewari chaa parāmaa Tachi Ak'ōrepa jara pēida jarateepachida. Sē jōnide pida, p'arik'ua pida tai mimia oopachida nek'odait'ee. Māga p'anapachida parā p'arat'a jita k'iniada-e p'anadap'edaa perā tai chik'o k'odait'ee.

¹⁰Parāpa k'awa p'ani māik'aapa Tachi Ak'ōrepa pida k'awa bi parā ijāapataarā t'āide nipadak'āri, ne-inaa k'achia ooda-ee nipapachida. Ne-inaa oopachida Tachi Ak'ōrepa oopidak'a. Maperā apidaapa jarada-e pai taipa ne-inaa k'achia oojida. ¹¹Ara ak'ōrepa ichi warra pia ūraaparik'a, māga pik'a taipa parā ūraapachida. ¹²Māgá ūraa p'anide parā k'aripapachida ne-inaa jōma oo k'inia p'anadamerā Ak'ōrepa k'inia bik'a. Tachi Ak'ōrépata parā jiriji ichideerā papiit'ee māik'aapa ichi trua k'īra wāreedee wāpiit'ee ewari cherude.

¹³Maperā taipa ichita gracias jarapata Tachi Ak'ōremaa. Taipa parāmaa jara-teedak'āri Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee, ma pedee ūri k'inia p'anajida māik'aapa Cristode ijāajida. Ijāada-e paji tai pia pedee p'anadap'edaa perā. Jīp'a ijāajida ma pedee Tachi Ak'ōrepa jara pēida perā. Maperāpi Tachi Ak'ōrepa parā ijāapataarā k'aripamaa bi oodamerā ichia oopi bik'a. ¹⁴Māga oopata perā, parā auk'arāpa parā jiripachida miapidait'ee, judiorāpa Judea eujādepema Jesu-

crístode ijāapataarā auk'a jiri p'anadap'edaak'a. ¹⁵ Māgee judiorāpa Tachi Waibia Jesús peepijida, āchi auk'aarāpa chonaarāweda Tachi Ak'ōre pedee jarapataarā peepidap'edaak'a. Jesús peepidap'eda, t'āri k'achiapa tai jida jiripachida miapidait'ee māik'aapa t'imí jērek'oodait'ee āchi eujādeepa. Tachi Ak'ōrepa māgee eperāarā pia ak'i-e. Māgeerāpa eperāarā jōmaweda k'īra unuamaa iru p'ani. ¹⁶ Mia māga jara bi āchia taimaa jarateepidaamaa p'anadairā Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee; judio-eerā t'āide paara. K'iniada-e apida o k'achiadeepa uchiadamerā Cristo k'aurepa. Māga oo p'ani k'aurepa, Tachi Ak'ōre audupiara k'īraupiruta, iru naaweda k'īraupidap'edaa k'āyaara, āchia ne-inaa k'achia oopatap'edaa k'aurepa. Maperāpi irua āchi k'achia ooit'ee.

Pablo waya wā k'inia bada Tesalonicadepema ijāapataarāmaa

¹⁷ Īpemaarā, taarā-e bi mīda tai unudap'edaa, parā ichita iru p'anapata tai k'īsiade māik'aapa waya wā k'inia p'anajida parā ak'ide. ¹⁸ Mamīda p'oyaa wāda-e paji. Michi ituaba wāda chok'ara wāit'ee paji. Mamīda Satanapa taidepema apida wāpi-e paji. ¹⁹ Parāpa pia ijāadak'āri, jōmaarāmaa ak'ipipata wāara Jesucristo Tachi Waibia. Mapa tai o-īa p'ani parā ome māik'aapa taipa awaraarāmaa jara k'inia p'ani parāpa ne-inaa pia oopata. Ichiaba parāpa māga oopata perā, tachi jōmaweda o-īa p'anadait'ee Jesucristo k'īrapite, iru na eujādee waya chek'āri. ²⁰ ¡Wāarapi! Parā mágá ijāapata k'aurepa tai o-īa p'ani. Ma awara parā k'aurepata awaraarāpa tai āpite pia pedeepata.

3 Māpai tai waa chooda-e pak'āri parā ak'ida-ee, k'īsiajida: “¿sāga oodait'ee?” Tai jōma p'oyaa wāda-e pada perā parā ak'ide, mi ituaba beejī Atenas p'uurude. ² Jōdee tachi ĩpema Timoteo pēijida tai pari. Iru pia mimiapari Tachi Ak'ōre-it'ee, Cristopa ooda jarateepari perā. Iru pēijida Ak'ōre Ūraa pipiara jarateemerā parāmaa māik'aapa parā ūraamerā. Mágá parā waapiara ijāadai, irua jara bi k'aurepa. ³ Mágá ijāadak'āri, chupiria jōneeruta pijida, apidaapa parā k'ūrada-e pai ijāa amaadamerā. Parāpa pia k'awa p'ani Crístode ijāa p'ani k'aurepa, awaraarāpa tachi ichita jiridait'ee miapidait'ee. ⁴ Taipa māga jarajida naaweda parā ome p'anadak'āri. Parāpa k'awa p'ani wāara uchijai taipa jaradak'a. ⁵ Maperāpi mia Timoteo pēiji irua k'awaamerā parā Tachi Ak'ōre ome nipapata. Mia waa choo-e paji parā unu k'iniapa māik'aapa k'īsia nibipa. Mágá k'īsia nibaji Netuara Poro Waibiapa parā Crístode ijāa amaapii jīak'aapa. Māga pada paara, tai mimia parā t'āide atuak'aji.

⁶ Mamīda māga-e paji. Parā ak'īnap'eda, Timoteo waya chek'āri, pedee pia nepiri cheji. Jaraji parā Tachi Ak'ōre ome pia nidá māik'aapa chik'inia p'anapata. Ichiaba jaraji parāpa tai k'īrāpapata māik'aapa tai unu k'inia jōnapata, taipa parā unu k'inia jōnik'a. ⁷ Mapa ĩpemaarā, ĩrá tai jiri jōni mīda miapidait'ee, k'āiwee p'ani Timoteo it'aideepa ūridap'edaa perā parā at'āri Crístode pia ijāa p'ani. ⁸ Parā mágá choo p'anadak'āri Crístode ijāa p'anide, audupiara taipa jōmaarāmaa jaratee k'inia p'ani, awaraarāpa Crístode ijāadamerā parāk'a. ⁹ ¿Sāga gracias jaradaima Tachi Ak'ōremaa parā pari? Parā k'aurepa tai t'āri o-īa p'ani Tachi Ak'ōre k'īrapite. ¹⁰ Ewari chaa, p'ārik'ua pida, it'aa iidi p'ani Tachi Ak'ōremaa, irua tai waya wāpimerā parā ak'ide. Jaratee k'inia p'ani Ak'ōre net'aa parāpa waide k'awada-e p'ani. Mágá parāpa pipiara oodai Ak'ōrepa k'inia bik'a.

¹¹ Mágá it'aa iidi p'ani misa, iidipata Tachi Ak'ōre Tachi Waibia Jesucristo ome tai waya pēidamerā parā ak'ide. ¹² Ichiaba iidipata Tachi Waibia Jesucristopa parā

waapiara chik'inia p'anapimerā. Ma awara iidipata irua parāmaa awaraarā k'inia iru p'anapimerā, taipa parā k'inia iru p'anik'a. ¹³Iidipata irua parā choopimerā pāchi t'āride. Māgá chooruta pirā, k'achia wēe p'anadait'ee Tachi Ak'ōre k'irapite, Tachi Waibia Jesús chek'āri jōma ichideerā it'ari p'aniirā ome.

Sāga p'anapataadaipia bi Tachi Ak'ōrepa tachi pia ak'imerā

4 Māpai ipemaarā, Cristopa tai jirit'erada perā ichi ūraa jarateedamerā, nāga ūraa p'ani parāmaa. Taipa māik'aapa Tachi Waibia Jesupa k'inia p'ani parā p'anapataadamerā taipa jarateedap'edaak'a. Māgá p'anadak'āri, Tachi Ak'ōrepa parāpa oopata pia ak'iit'ee. Īrā wāara māgá p'anapata. Mamīda taipa k'inia p'ani waapiara oodamerā Cristopa oopi bik'a parāmaa.

² Parāpa k'awa p'ani taipa jarateedap'edaa, parā t'āide nipadak'āri. Jarajida Tachi Waibia Jesucristopa jarapidak'a. ³ Tachi Ak'ōrepa k'inia bi awara p'anapataadamerā ijāadak'aa beerā k'āyaara. K'inia bi parāpa ne-inaa jōmaweda oodamerā irua oopi bik'a. Mapa taipa nāga ūraa p'ani. P'ek'au oonáati awaraarā ome. ⁴ Ma k'āyaara k'awaadaipia bi nāga oodait'ee. Wēra k'inia bi pirā, ma wēra ome bēiji māik'aapa t'āri pia baparíiji iru ome. Ai ome k'āiparíiji, awaraa jiri-ee. Parāpa māgá ooruta pirā, pia oodait'ee Tachi Ak'ōre k'irapite māik'aapa awaraarā k'irapite. ⁵ P'ananáati ijāadak'aa beerā p'anapatak'a. Āchi pariatua p'ek'au oo wāpata chīara wēra ome, Tachi Ak'ōre k'awada-e p'anadairā. ⁶ K'irak'aupai pāchi ipemaarā Cristo k'aurepa k'ūrada, māga oo p'anipa āchi wēraarā ome. Māgá k'achia ooruta pirā, Tachi Ak'ōrepa parā miapiit'ee, taipa naaweda jaradap'edaak'a. ⁷ Tachi Ak'ōrepa tachi jiri-e paji k'achiade p'anapataadamerā. Jiriji p'anapataadamerā ichia k'inia bik'a. ⁸ Maperā na ūraa jara aupada ijāa k'iniada-e pirā, mia jara bi pedee ijāadaamaa p'ani-e. Jīp'a Tachi Ak'ōrepa pedee jarada ijāadaamaa p'ani. Ak'ōrépata ichi Jaure ba chepipari parā ijāapataarā ome, ijāadamerā ichia jara bi.

⁹ Taipa parā ūraada-e pait'ee chik'inia p'anapataadamerā awaraa ijāapataarā ome, parāpa māgá oo p'anadairā, Tachi Ak'ōre Jaurepa k'aripap'eda. ¹⁰ Māgá chik'inia p'anapata Macedonia eujādepema jōmaarā ijāapataarā ome. Mapa ipemaarā, mia ūraa k'inia bi audupīara māga p'anapataadamerā. ¹¹ Tachi Ak'ōrepa parāmaa oopi k'inia bide k'īsiadap'eda, jiripatāati k'āiwee p'anapataadait'ee. Pedee-idaa bipa chīaramaa ooparik'a ichita jaranáati āchia ne-inaa oodaipia bi māik'aapa k'oo-idaa p'ananáati. Ma k'āyaara pāchi mimia óoti pāchi juadoopa, taipa jaradap'edaak'a parā t'āide nipadak'āri. ¹² Māga p'anaruta pirā, nida-e pait'ee awaraarāpa teedamerā pāchi nek'odait'ee. Ma awara ijāadak'aa beerāpa parā pia unudait'ee.

Jesús waya chek'āri

¹³ Īrā, ipemaarā, taipa nāgí wāarata k'awapi k'inia p'ani parāmaa. Tachi Jesu-cristode ijāapataarā jai-idaadak'āri, k'āi pik'a p'ani. Maperā parā ipemaarā Cristo k'aurepa jai-idaadak'āri, mak'īara jēdaik'araa bi ijāadak'aa beerāk'a. Māirā Cristode ijāada-e p'anadairā, ijāada-e āchi k'ōp'āyoorā piudap'eda chok'ai p'irabaidait'ee māik'aapa p'ananadait'ee Ak'ōre eujāde. Mapa audú t'āri p'ua p'ani āchi k'ōp'āyoorā piudak'āri. ¹⁴ Mamīda māga-e tachi ijāapataarā ome, tachia ijāapata perā Jesús piup'eda chok'ai p'irabaiji. Mapa ijāa p'ani Jesús k'aurepa Tachi Ak'ōrepa irude ijāapataarā auk'a chok'ai p'irabaijiit'ee. Māga ooi'tee Jesús waya chek'āri āchi jaureerā ome.

¹⁵Tachi Waibiapa parāmaa nāga jara pëiru: ichi na p'ek'au eujādee waya chek'āri ichideerā atade, tachi ijāapataarā at'āri chok'ai p'ani wāda-e pait'ee jai-idaadap'edaarā naa. ¹⁶Ma ewate Tachi Waibia chek'āri, naapiara chok'a pëiru pedeeta ūridait'ee māik'aapa angeleerā poro waibia pedee ūridait'ee māik'aapa Tachi Ak'ōre trompeta jīwaa nībi ūridait'ee. Māga nide Cristo it'ariipa cheru unudait'ee. Mamata Cristode ijāa jai-idaadap'edaarā k'ap'ia naapiara chok'ai p'irabaidait'ee jāiradeepa. ¹⁷Māpai Tachi Waibiapa āchi it'aa ateeit'ee tachi chok'ai p'aniirā ome jārarade, iru ome unudait'ee pajāde. Māgā tachi jōma ichita p'anapataadait'ee iru ome. ¹⁸O-ia para bāti ma jara pëida ūridap'eda.

Cristo cheit'ee ewate nidaipia bi

5 Īpemaarā, taipa jarada-e jōmasaa taarāit'ee Jesús cheit'ee. Naaweda jaradap'edaak'a, apidaapa k'awada-e sāapaita iru cheit'ee. ²Parāpa pia k'awa p'ani ma ewate pait'ee eperāarā atu p'anide. Nechiapari p'arik'ua cheparik'a eperā temāi chi te chipari atu bide, māgā pait'ee. ³Cristode ijāadak'aa beerāpa jara p'ani misa: “Tachi k'āiwee p'ani, nepira wēe,” atu p'anide ma ewate cheit'ee māik'aapa Tachi Ak'ōrepa āchi īri ne-inaa k'achia pëiit'ee, ichia k'isia iru bi ooit'ee āchima. Ara wēra biak'oo bi atu baparik'a bi p'iradaik'āri warra t'oit'ee, māga pik'a ijāadak'aa beerā atu p'anadait'ee. Ma ewate apida uchiada-e pait'ee Tachi Ak'ōre juadeepa.

⁴Mamīda Īpemaarā, parā p'āriu pik'a bide p'anadak'aa ma ijāadak'aa beerā p'anapatak'a, Tachi Waibia atu p'anide cheit'ee perā. ⁵Ma k'āyaara ma ewate ni-maa p'ani Tachi Ak'ōre īdaa pik'a bide p'anapata perā, Jesucristode ijāadap'eda. Irude ijāadak'āriipa tachi waa p'āriu pik'a bide p'anadak'aa. ⁶Ma et'ewa jarada wāara perā, k'āi pik'a p'anadaik'araa bi awaraarāk'a. Ma k'āyaara k'ira jīp'a p'anadāma, Cristo cheit'ee ewate ni p'ani misa. ⁷P'arik'ua eperāarā k'āipata māik'aapa it'ua topata, Tachi Ak'ōre net'aa k'isiada-ee. ⁸Mamīda tachi ijāapataarā māgā pariatua p'anadak'aa, Ak'ōre īdaa pik'a bide p'anadairā. Mapa k'ira jīp'a p'anapataadaipia bi. Waapiara Tachi Waibiade ijāadaipia bi māik'aapa audupiara chik'inia p'anapataadaipia bi, k'awa p'anadairā Cristopa tachi ata chek'āri, ichi ome p'ananadait'ee Tachi Ak'ōre truade. ⁹Tachi Ak'ōrepa tachi jirit'era-e paji tachi k'achia ooit'ee ma ewate. Jīp'a jirit'eraji ichi truade ichita p'ananadamerā Tachi Waibia Jesucristo k'aurepa. ¹⁰Ma-it'ee Jesucristo piuji tachi ijāapataarā pari, ichi ome araa p'anapataadamerā, chok'ai p'ani mīda wa piu p'ani pijida. ¹¹Maperā o-ia para bāti māik'aapa chik'aripa p'anapatāati oodait'ee irua oopi bik'a, parāpa nāga weda oomaa p'anik'a.

Pablopa jarada na k'art'a p'ā aupa wāk'āri

¹²Īpemaarā, taipa enenee jōni waaweedamerā pāchi ijāapataarā poro waibiarā, āchi audú mimiapata perā parā-it'ee. Āchia parā ūraapata māik'aapa ak'ipata Tachi Waibiapa k'inia bik'a. ¹³Mapa parāpa āchi pia ak'idaipia bi māik'aapa k'inia iru p'anadaipia bi. K'āiwee p'anapatāati āchi ome māik'aapa jōmaarā ijāapataarā ome.

¹⁴Ichiaba Īpemaarā, taipa parā ūraadait'ee jaradamerā chi mimia k'iniada-ee p'aniirāmaa mimiadamerā. K'aripāti chi pia chooda-ee p'aniirā nepira k'aurepa. Ichiaba k'aripāti chi Cristode ijāadai naaweda ne-inaa k'achia oodap'edaarā, māirāpa īrā oodamerā Cristopa oopi bik'a. Māimisa t'āri pia p'anapatāati jōmaarā ome.

¹⁵ Pia p'anapatáati parādepema apidaapa ne-inaa k'achia oonaadamerā. Māga p'anadaipia bi awaraarāpa parāmaa ne-inaa k'achia ooruta pijida. Ichita jiripatáati ne-inaa pia oodait'ee pāchi t'āidepema ijāapataarāmaa māk'aapa jōmaarāmaa.

¹⁶ Ichita t'āri o-īa p'anapatáati. ¹⁷ Ichita it'aa t'īpatáati. ¹⁸ Ichita Tachi Ak'ōremaa gracias jarapatáati, Ak'ōrepa māgata k'inia bairā Jesucristode ijāapataarāpa oodamerā.

¹⁹ Tachi Ak'ōre Jaurepa ijāaparimaa ne-inaa jarapiru pirā maa-e pirā ne-inaa oopiru pirā, ita-aria oopíti. ²⁰ Pia ūríti apidaapa jaradak'āri: "Tachi Ak'ōre Jaurepa mīmaa na pedee jarapimaa bi." ²¹ Māgí pedee ūridap'eda, pia k'ísíati k'awaadait'ee ūraa pia wa k'achia. Ūraa pia bi pirā, óoti ma ūraade jara bik'a. Mamída pia-e bi pirā, Tachi Ak'ōre Jauredepema-e. Mapa ne-inaa jōma māgá ak'idaipia bi k'awaadait'ee wāara Ak'ōrepa oopi bik'a wa māga-e. ²² Ne-inaa k'achia apida oonáati.

²³ Írá it'aa iidi k'inia p'ani Tachi Ak'ōremaa parā pari. Iruata tachi k'āiwee p'anapipari. Mapa iidi p'ani irua parā awara bimerā pāchi t'āride, oo k'inia p'anadamerā irua oopi bik'a; pāchi k'ap'iade, p'ek'au k'achia oo amaadamerā; pāchi jaurede, parāpa iru Jauremaa oopidamerā irua oopi k'inia bik'a parāmaa. Māgá irua parā pia ak'it'ee Tachi Waibia Jesucristo waya chek'āri. ²⁴ Tachi Ak'ōre, parā jiri-dapa māga ooit'ee parā ome, oopari perā ichia jara bik'a.

Salude pēida

²⁵ Ípemaarā, ichiaba tai pari it'aa t'īpatáati.

²⁶ Tai pari saludaa para bāti ak'ipidait'ee chik'inia p'ani.

²⁷ Tachi Waibia Jesucristopa mīmaa jarapiru na k'art'a leedamerā tachi ípemaarā jōmaarā taide.

²⁸ Mía it'aa iidi bi Tachi Waibia Jesucristopa parā pia ak'i bapariimerā.

Māgapai paji.

2 TESALONICENSES

San Pablopa K'art'a T'ēepema P'āda Tesalónica P'uurudepema Ijāapataarāmaa

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'ā pēiji Tesalónica p'uurudepema ijāapataarāmaa. Ūriji irua naapiara k'art'a pedeedak'āri, māpemaarā ūk'uru p'era pik'a p'aneejida. K'īsiajida Cristo taarā-e cheit'ee ichideerā atade. Mapa mimia amaa-jida ma cheru nidait'ee. Na k'art'ade Pablopa p'anau bi ma ijāapataarāpa jara p'ani.

Naapiara jara bi ichi o-īapa gracias jarapari Ak'ōremaa āra pari, Cristode pia ijāapata perā māik'aapa audupiara chik'inia p'anapata perā (cap. 1.1-12). Jara bi wāara Cristo waya cheit'ee na p'ek'au eujādee māik'aapa Tachi Ak'ōrepa wāara ak'iit'ee na p'ek'au eujādepemaarāpa oopata jarait'ee pia wa k'achia. Mamīda ai naaweda p'ek'au k'achia ooi awaa bapari uchiat'ee na p'ek'au eujāde. Māgipa eperāarā k'ūrāit'ee ijāadaamaa p'aneedamerā Tachi Ak'ōrede māik'aapa Jesucristode (cap. 2). T'ēepai iidi bi ārapa it'aa t'ipataadamerā ichi pari māik'aapa k'īra jip'a mimiapataadamerā Cristopa k'inia bik'a (cap. 3).

Salude pēida

1 Mi, Pablo Silvano ome māik'aapa Timoteo paara na k'art'a p'ā pēiruta parā ijāapataarāmaa, Tesalónica p'uurude p'ani. Taipa k'awa p'ani parā Tachi Ak'ōredeerā māik'aapa Tachi Waibia Jesucristodeerā, wāara ijāapata perā. ²Taipa k'inia p'ani Tachi Ak'ōrepa māik'aapa Tachi Waibia Jesucristopa parā pia ak'i p'anadamerā. Māgá k'āiwee p'anapataadait'ee.

Sāga Tachi Ak'ōrepa ijāadak'aa beerā ak'iit'ee Cristo waya chek'āri

³Ipemaarā Cristo k'aurepa, ichita gracias jarapata Tachi Ak'ōremaa parā jōmaarā pari. Taipa wāara māga oodaipia bi, irā parā waapiara Cristode ijāapata perā, naaweda ijāa p'anadap'edaa k'āyaara. Ichiaba irā audupiara chik'inia p'anapata awaraa ijāapataarā ome. ⁴Māgá p'anapata perā, taipa māga o-īa nepiripata awaraa Ak'ōrede ijāapataarāmaa, āra t'āide nipadak'āri. Nepiripata sāga parā choopata Cristode ijāa p'anide. Māgá choopata ijāadak'aa beerāpa parā jiri p'ani mīda miapidait'ee, ma ijāa p'ani k'aurepa. Ichiaba māgá choopata chupiria chitooni mīda. ⁵Māgá choopata perā āchia parā miapi iru p'ani misa, ak'ipipata wāara Tachi Ak'ōrepa parā k'aripapari māik'aapa parā pia ak'ipari. Ma awara irua parā māgá pia ak'ipari perā, parāpa k'awa p'ani ewari cherude wāara iru truadee wādait'ee.

⁶K'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa eperāarāpa oopata ak'ipari jarait'ee pia wa k'achia. Maperā ichiaba k'awa p'ani irua parā miapi p'aniirā auk'a miapiit'ee. ⁷Jōdee parā waa nepira unuda-e pait'ee, tai jida ichiaba, irua tachi auk'a k'āiwee p'anapik'āri ichi truade. Māga ooit'ee Tachi Waibia Jesús it'ariipa chek'āri ichi angeleerā ome. Ma ewate jōmaarāpa āra unudait'ee t'ipitau urua pik'a nībide. ⁸Ma ewate Jesupa miapiit'ee Tachi Ak'ōre k'awa k'iniada-e p'aniirā māik'aapa ijāadaamaa p'aniirā Tachi Ak'ōrepa jara pēida Tachi Waibia Jesude. ⁹Māirā atuadait'ee. Ichita k'achiade p'anadait'ee māik'aapa t'imí p'anadait'ee Tachi Waibia bimāiipa. Ak'ōre Waibia truadee wāda-e pait'ee. Unuda-e pait'ee iru k'īra wāree māik'aapa irua ne-inaa pi-ia oo bi. ¹⁰Ma ewate Jesús chek'āri, ichi k'īra wāree unupiit'ee ichideerā k'ap'ia pari.

Jōma irude ijāa p'aniirā o-ia it'aa t'īdait'ee irumaa, wāara k'awaadait'ee perā iru k'ira wāree. Ma ewate parā jida auk'a p'anadait'ee, taipā jarateepata ijāadap'edaa perā.

¹¹ Maperā tai ichita it'aa t'īpata Tachi Ak'ōremaa, irua parā pia ak'imerā. Iruata parā jiriji Cristode ijāapataadamerā māik'aapa irua k'inia bik'a p'anapataadamerā. Iidi p'ani irua oopimerā jōmaweda parāpa ne-inaa pia oo k'inia p'ani iru Jaure k'ap'ia pari. ¹² Māga iidi p'ani parāpa māgá ne-inaa pia oodak'āri, awaraarāpa Tachi Waibia Jesús t'ī pia t'o p'anadamerā parā k'aurepa. Ma awara ārapa parā jida pia ak'idait'ee, Tachi Ak'ōre Tachi Waibia Jesucristo ome parā māgá k'aripapata perā.

Tachi Waibia Jesucristo waya chei naaweda

2 Īrā ĩpemaarā, taipā waapiara jaratee k'inia p'ani sāga pait'ee Tachi Waibia Jesucristo chek'āri ichideerā atade. ² Parā enenee jōni isapai k'isia awara k'isianaadamerā maa-e pirā p'eranaadamerā, ūriruta pirā Tachi Waibia ewaa pacheji. Ijāanāati jara p'ani pijida Ak'ōre Jaurepa apidaamaa māga k'awapiji, maa-e pirā mi it'aideepa māga jaraji maa-e pirā taipā k'art'ade māga p'ājida. ³ K'ūrapināati apidaamaa. Cristo che-e pait'ee nāga p'asai naaweda. Naapiara eperāarā chok'araarāpa Tachi Ak'ōre k'ira unuamaa iru p'aneedait'ee. Ma awara eperāarā t'āide eperā aba waibia uchiat'ee. Māgipa p'ek'au k'achia ooi awaa bait'ee perā, Tachi Ak'ōrepa iru t'imí pēiit'ee k'achiade mianamerā. ⁴ Mamīda iru na eujāde bi misa, Tachi Ak'ōre k'ira unuamaa iru bait'ee. Ma awara k'ira unuamaa iru bait'ee ne-inaa k'ira t'ādo, jōmaweda ai k'īrapite na p'ek'au eujādepemaarā it'aa t'īpata. K'isiat'ee ichi jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Māga k'isiat'ee perā, su-ak'i beei't'ee Tachi Ak'ōre te edupiara bi cuartode māik'aapa jarait'ee ichita Tachi Ak'ōre.

⁵ ¿Parāpa k'īrāpada-e p'anik'ā mia jarateeda parā ome bak'āri? ⁶ Parāpa k'awa p'ani sāgap'eda māgí eperā waide che-e. Abaapa ichi t'idik'a iru bi chepiamaapa, Tachi Ak'ōrepa ewari awara bida ma-it'ee paru misa. ⁷ Māgí eperā waide che-e bi mīda, ichi waibiapa nāgaweda eperāarāmaa mera k'achia oomaa bi, Tachi Ak'ōrede ijāadaamaa p'aneedamerā. Mamīda tachia k'awa p'ani ma ewari awara bida chi k'achia ooi awaa bee-it'ee che-e pait'ee chi t'idik'a iru bipa na p'ek'au eujāde bi misa. ⁸ Māpai chi t'idik'a iru bi na p'ek'au eujādeepa uchiak'āri, māgí k'achia ooi awaa bi pait'ee k'achia oode. Mamīda Tachi Waibia Jesupa ichi pedeepapai māgí peeit'ee, ichi k'ira wāreede chek'āri māgí jōit'ee. ⁹ Satanapa māgí eperā chok'a pēiit'ee eperāarā k'ūramerā. Māga ooi't'ee ne-inaa eperāarāpa waide unudak'aa ak'ipi bipa māik'aapa ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa oo bipa. Satanapa ma seewa oopiit'ee māgí eperāmaa, eperāarāpa ijāadamerā māgita Tachi Ak'ōre. ¹⁰ Māgá k'achia oo bipa wāara māgipa Tachi Waibiade ijāadaamaa p'aniirā k'ūrait'ee. Māgí ome āchi auk'a k'achiadee wādait'ee, Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida ijāa k'iniada-e p'anadairā. Wāarata ijāaruta pirā, Cristopa āchi ma o k'achiadeepa k'aripa atai. Mamīda māga k'iniada-e pait'ee. ¹¹ Maperāpi Tachi Ak'ōrepa māgí eperā chepiit'ee āchi k'ūramerā ne-inaa oo bipa Satanás k'ap'ia pari. Māgá Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida ijāadai k'āyaara, seewa ijāa p'aneedait'ee. ¹² Māgá wāarata ijāadaamaa p'anadait'ee perā māik'aapa k'achia ooi awaa p'anadait'ee perā, Tachi Ak'ōrepa āchi t'imí k'achiadee pēiit'ee, eperāarāpa oopatap'edaa ak'ik'āri ichi ewari waibia ewate.

Cristopa ichideerā o k'achiadeepa k'aripa atapari

¹³ Īpemaarā, ijāadak'aa beerā ome māga p'asait'ee mīda, parā āchik'a p'ana k'iniada-e, Cristode ijāapata perā. Mapa taipa ichita gracias jara k'inia p'ani Tachi Ak'ōremaa parā pari. Tachi Waibiapa parā k'inia iru bi. Maperā na eujā ooi naaweda, Tachi Ak'ōrepa parā jirit'eraji ūridamerā Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee māik'aapa ijāadamerā iruata parā o k'achiadeepa k'aripa atai. Ak'ōrepa ichi Jaure pēi k'inia baji parā awara bimerā ichi-it'ee, ma wāarata ijāadak'āri. ¹⁴ Ma-it'eeta ichia tai pēiji parāmaa jarateede. Ichia parā jiri baji ijāadamerā taipa jarateepata Cristode. Ichiaba parā jiriji tai ome auk'a iru p'anadamerā jōma ichia k'isia iru bi ichideerā-it'ee, Tachi Waibia Jesucristok'a it'ari k'ira wāree p'aneedak'āri.

¹⁵ Īpemaarā, maperā chóoti Cristode ijāa p'anide māik'aapa k'ira atuanāati taipa parāmaa jarateepatap'edaa, pedee jaradapa wa k'art'ade p'ādapa.

¹⁶ Taipa it'aa iidi p'ani Tachi Waibia Jesucristopa māik'aapa Tachi Ak'ōrepa parā k'aripadamerā na eujāde p'ani misa. K'irāpāti Tachi Ak'ōrepa tachi Cristode ijāapataarā audú k'inia iru bapari perā, tachi ichita k'aripapari na eujāde p'ani misa. Ichiaba tachi t'āri o-īapipari k'isiapik'āri tachia ne-inaa unudait'ee na p'ek'au eujādeepa uchiadap'eda, wādak'āri iru truadee. ¹⁷ Irua parā t'āridepai choopipari ijāa p'anide, māgá ichita pedee pia jaradamerā māik'aapa ne-inaa jōmaweda pia oodamerā.

Pablopa iidida ichi pari it'aa t'ipataadamerā

3 Īrá ĩpemaarā, parāmaa chupiria iidi k'inia p'ani tai pari it'aa t'ipataadamerā. Iidíti Tachi Ak'ōrepa tai k'aripamerā, jōmaarāmaa irua jara pēida isapai jaratee k'inia p'anadairā. Iidíti ma jaratee p'ani ūrirutaarā t'āripa Cristode ijāadamerā, parā ijāadap'edaak'a. ² Ichiaba iidíti Tachi Ak'ōrepa tai k'aripa atamerā k'achia beerā juadeepa, chok'araarāpa tai jiripata perā miapidait'ee. Jāgiirāpa Tachi Waibia Jesucristode ijāa k'iniadak'aa. ³ Mamīda k'awa p'ani Tachi Waibiapa oopari ichia jara bik'a. Iruata parā k'aripait'ee choodamerā parā ijāa p'anide māik'aapa k'achiadeepa k'aripait'ee k'achia beerā poro, Satanapa parā k'achiade baaipi k'inia bak'āri. ⁴ Tachi Waibiapa ichideerā māgá k'aripapari perā, taipa ijāa p'ani parāpa wāara oomaa p'ani taipa jarapatak'a māik'aapa māga oopataadait'ee. ⁵ Maperāpi iidi p'ani Tachi Waibiapa parāmaa k'awapimerā sāga Tachi Ak'ōre k'inia iru p'anadai, irua parā audú k'inia iru baparik'a. Māga k'awaadak'āri, chupiria jōneeruta pijida, pāchi t'āridepai choodait'ee, Cristopa māga oopipari perā.

Cristode ijāapataarā mimiadaipia bi

⁶ Īpemaarā, Tachi Waibia Jesucristopa jara pēiru ichide ijāapataarā mimiadaipia bi, taipa naaweda jarateedap'edaak'a. Ijāaparipa ma ūraa ūriamaa bi pirā, iru ik'aawaapa āyaa p'anēeti. ⁷ Pāchia k'awa p'ani p'anadaipia bi tai p'anadap'edaak'a parā t'āide nipadak'āri. K'oo-idaa p'anadak'aa paji. ⁸ Apidaamaa iidida-e paji taimaa chik'o pari teedamerā. Ma k'āyaara āstaawa, p'ārik'ua pida mimiapachida tai chik'o neto k'odait'ee. Māga oopachida parāpa chik'o tai-it'ee netonaadamerā. ⁹ Tai mimiapata perā Cristo-it'ee, māga iidik'ajida. Mamīda māga ooda-e paji. Ak'ipi k'inia p'anapachida Cristode ijāapataarā sāga p'anapataadaipia bi. ¹⁰ Parā ome p'anadak'āri, na ūraa jarajida: “Nek'opidaik'araa bida ajida, mimia k'inia-e bīmaa.” ¹¹ Mamīda ĩrá taipa ūri p'ani parā t'āidepemaarā ūk'uru mimiadak'aa. Jīp'a ni-

papata k'awaadait'ee awaraarāpa oomaa p'ani mǎik'aapa jara p'ani. ¹² Maperāpi Tachi Waibia Jesucristopa taimaa jarapiru: māgee eperāarā k'āiwee mimiadaipia bi mǎik'aapa chik'o atadaipia bi āchi juadoopa.

¹³ Ichiaba apemaarā ĩpemaarāmaa ūraa p'ani ichita ne-inaa pia oopataadamerā, sēda-ee. ¹⁴ Mamīda parā t'āidepemapā na k'art'ade ūraa jara bik'a oo k'inia-e pirā, awaraa ijāapataarāmaa nepirīti mǎik'aapa māgī ik'aawaapa āyaa p'anéeti, k'īra ne-jasia beemerā. ¹⁵ Mamīda k'īrak'aupai māgī ĩpema Cristo k'aurepa k'īra unuamaa iru p'anadai. Jīp'a ūrāati pāchi ĩpema ūraapatak'a, irua oomerā Cristopa k'inia bik'a.

¹⁶ Taipa k'inia p'ani Tachi Waibiapa parā ichita k'āiwee p'anapimerā. Ichiata ichideerā māgā bapipari, nepira wēe p'anide mǎik'aapa nepirade p'ani pijida. Taipa it'aa iidi p'ani Tachi Waibia parā jōmaarā ome ichita bapariimerā.

¹⁷ Mi, Pablopa nāgī salude p'āru michi juadoopa k'awaadamerā mia na k'art'a pēiru. Nāgā p'āpari michi juapa mia k'art'a jōma pēi bide. ¹⁸ Mia it'aa iidi bi Tachi Waibia Jesucristopa parā jōmaweda pia ak'i bapariimerā.

Māgapai paji.

1 TIMOTEO

San Pablopa K'art'a Naapiara P'āda Timoteomaa

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'āji Timoteomaa pēiit'ee. Ai naaweda Timoteo jaratee nipapachi Pablo ome judio-eerā t'āide. Mamāda Pablopa iru atabēiji Ēfeso p'uurude, ijāapataarā k'aripamerā ichi pari. Na k'art'ade Pablopa Timoteo ūraa bi ma mimia pipiara oo k'awaamerā. Timoteo Listra p'uurudepema paji. Chi ak'ōre judio-e paji; Grecia eujādepema paji. Jōdee chi nawe Judea eujādepema paji. Pablo Listrade jaratee nipak'āri, Timoteo k'ūtrāa weda Cristode ijāa beejī. Mamāik'aapa Timoteo nipapachi Pablo ome. K'aripapari pia paji.

Salude jarap'eda, naapiara Pablopa ūraa bi Timoteo t'ūnaamerā seewa jarateepataarā ome, aupedeedak'āri judiorāpa ijāapata k'ap'ia (cap. 1.1-11). Jara bi Tachi Ak'ōrepa iru chupiria k'awaada Cristode ijāai naaweda (cap. 1.12-17). Ūraa bi Timoteo jīp'a Cristode ijāapariimerā (cap. 1.18-20). Jara bi k'āata oodaipia bi ijāapataarā chip'edaidak'āri it'aa t'īdait'ee (cap. 2); sāga ijāapataarā ak'ipataarā p'anapataadaipia bi (cap. 3) māik'aapa k'āata oodaipia bi seewa jarateepataarā ome. Māirāpa jarateejida Cristode ijāapataarāpa chik'o k'īra t'ādo k'odaik'araa bi māik'aapa miak'āidaik'araa bi. Ichiaba jarajida na p'ek'au eujādepema net'aa, tachi eperā k'ap'ia paara, k'achia baji. Mapa eperāarāpa Tachi Ak'ōre k'awada-e pai. Jīp'a oodak'āripi ārapa jaradap'edaak'a, Tachi Ak'ōrepa eperāarā pia ak'iyada ajida (cap. 4). Ichiaba Pablopa jara bi sāga Timoteopa k'aripai ijāapataarā k'ūtrāarā, chonaarā, wēraarā, esclavoorā paara (cap. 5.1-20). T'ēepai ūraa bi Timoteo pia choomerā iru ijāa bide māik'aapa ijāapataarā k'aripamaa bide, k'ūtrāa bi mīda (caps. 5.21-6.21).

Salude pēida

1 Mi, Pablopa na k'art'a p'ā pēiru Timoteomaa. Tachi Ak'ōrepa k'inia bada perā, mi jirit'eraji Jesucristopa pēimerā ichi ūraa jarateede. K'awa p'ani eperāarāpa Jesucristode ijāadak'āri, Tachi Ak'ōrepa āra k'aripait'ee atuanaadamerā. Mapa tachia ijāapata māik'aapa nipata irua jaradak'a oomerā. ²Timoteo, pi michi warrak'a, Cristode ijāapari perā mi k'aurepa. Mia it'aa iidi bi Tachi Ak'ōrepa māik'aapa Tachi Waibia Jesucristopa pi pia ak'ī p'anadamerā māik'aapa chupiria k'awaadamerā. Māgá pi k'āiwee bapariit'ee.

K'īrak'aupai seewa jarateepataarāpa jarateepata ijāadai

³Naaweda mia enenee nībaji pi beemerā Ēfeso p'uurude, mi mamāik'aapa uchiak'āri wāit'ee Macedonia eujādee. At'āri k'inia bi jāma beemerā, jāpemaarā ūk'uruurāpa ne-inaa awara jarateemaa p'anadairā mia jaratee ni k'āyaara. Jarāji ma seewa waa jarateenaadamerā. ⁴Ichiaba ūrāaji jarateenaadamerā judiorā chonaarāpa chonaarāweda nepiridap'edaa. Jiridaik'araa bi āchi chonaarādeepa uchiadap'edaarā t'ī p'ā p'e iru p'ani ak'ipidait'ee jōmaarāmaa. Māga oodak'āri, aupedeepipata ijāapataarāmaa māik'aapa maarepida k'aripada-e waapiara ijāadamerā māik'aapa oodamerā Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a.

⁵Mia jaraji māirā māgá ūraamerā k'inia bairā ijāapataarā chik'inia p'anapataadamerā. Māga p'anapataadai wāara ijāadak'āri māik'aapa t'āripa

oo k'inia p'anadak'ari Tachi Ak'orepa oopi bik'a, k'isia p'ua wēe. ⁶ Mamīda irá jápemaarā ūk'uruurāpa māga ooda-e p'ani. Ma k'āyaara awaraa k'isia atajida. Mapa pariatua pedee wāpata. ⁷ Tachi Ak'ore Ūraa jaratee k'inia p'anida a p'ani. Mamīda wāara k'awada-e p'ani irua jara k'inia bada ma ūraa Moisemaa p'āpik'ari. K'isia k'awaa beerāk'a jaratee p'ani mīda, māga p'ani-e.

⁸ Tachia k'awa p'ani Tachi Ak'orepa Moisemaa ūraa p'āpida pia bi, ma ūraade ijāa p'ani pirā Ak'orepa k'inia bik'a. ⁹ Ichiaba k'awa p'ani Tachi Ak'orepa ichi ūraa p'āpi-e paji t'ari pia beerā-it'ee. Ma k'āyaara p'āpiji nāgeerā-it'ee: oodaamaa p'aniirā iru ūraade jara bik'a; t'ari k'achia-idaa beerā; p'ek'au k'achia ooyaa beerā; irude ijāadak'aa beerā; ak'oreerā peepataarā māk'aapa eperā peepataarā; ¹⁰ miak'āi p'aniirā awaraarā ome k'āipataarā; imik'iraarā awaraa imik'ira ome k'āipataarā wēraarā ome k'airutak'a; chiara atapataarā esclavo papidait'ee; seewa-idaa beerā; seewa wāarak'a jarapataarā awaraarā k'irapite ijāadamerā; māgeerā-it'ee māk'aapa jōma irua jara pēidak'a oodaamaa p'aniirā-it'ee. ¹¹ Irua pedee pia jara pēiji ichi Warra Jesucristo k'ap'ia pari. Mapa Cristopata Tachi Ak'ore k'ira wāree unupiji na p'ek'au eujāde nipak'ari. Tachi Ak'ore, chi audú t'ari pia baparipa, mi jirit'eraji Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee jarateenamerā.

Tachi Ak'orepa Pablo chupiria k'awaada

¹² Mia gracias jara bi Tachi Waibia Jesucristomaa. Ichiata mi k'aripapari k'awa bairā mia ooit'ee ichia oopi bik'a. Mapa mi jirit'eraji na mimia oomerā. ¹³ Mi chupiria k'awaaji, naaweda mia ne-inaa k'achia k'ira t'ādoo ooji mīda. Iru āpite māk'aapa irudeerā āpite ik'achia jarapachi. Ma awara irudeerā jiriji miapiit'ee. Māga ooji waide k'awa-e bada perā iru cheji eperāarā k'aripait'ee māk'aapa waide irude ijāa-e bada perā. ¹⁴ Mamīda iru audú t'ari pia bapari perā, māga k'awapiji mimaa. Māgá mia irude ijāa beeji māk'aapa iru k'aurepa k'awaaji awaraarā k'inia iru bait'ee.

¹⁵ Jōmaarāpa nāgí pedee ijāadaipia bi wāara perā. Jesucristo na p'ek'au eujādee cheji p'ek'au k'achia oopataarā k'aripait'ee atuanaadamerā. Mia ma pedee pia k'awa bi, mi chi p'ek'au k'achia oopari k'achiara bairā. ¹⁶ Maperāpi Jesucristopa mi chupiria k'awaaji ak'ipiit'ee ichia mi ome chooda. Māgá chooit'ee jōma p'ek'au k'achia oopataarā ome, irude ijāaruta pirā. K'inia bi jōmaarāpa ijāadamerā māk'aapa ichita ichi ome p'anapataadamerā. ¹⁷ Maperā o-ia it'aa t'īdāma Tachi It'aripema Reymaa. Iru jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Iru trua ichita bapari. Iru aupaita Tachi Ak'ore. Ichita bapari. Eperāarāpa iru unudak'aa. ¡Amén!

¹⁸ Timoteo, pi michi warrak'a bairā, mia na ūraa jararu. K'irāpāji Tachi Ak'orepa jarapida pimaai ichi pedee jarapataarā it'aideepa. Ma jaradap'edaak'a ook'ari, k'isia p'ua-ee chooit'ee wāarata ijāa bide, soldaopa chooparik'a āpitee wā-ee chōo jōnide. ¹⁹ Ūk'uruurāpa māga ooda-e p'ani. Māirāpa k'awa p'ani Cristopa oopi bik'a oodaipia bi. Mamīda irude ijāa amaa p'anejida. Barco k'uadák'api p'ani, jōdait'ee perā. ²⁰ Himeneo māk'aapa Alejandro māga p'ani. Mapa mia āchi biji Satanás juade ichia oo k'iniata oomerā āchi ome. Māgá k'awaadaai ik'achia jaradaik'araa bi Tachi Ak'ore āpite.

Sāga it'aa t'īdaipia bi chip'edaidak'ari

2 Naapiara ūraait'ee parā Cristode ijāapataarā chip'edaidak'ari, jōmaarā pari it'aa t'īdamerā, Tachi Ak'orepa āra k'aripamerā. Chupiria iiditi pāchi pari māk'aapa

awaraarā pari māik'aapa gracias jarāti Tachi Ak'ōremaa irua ne-inaa jōma ooda pari. ²Ichiaba it'aa t'idaipia bi na p'ek'au eujādepemaarā poro waibiarā pari māik'aapa jōmaweda eperāarā ak'ipataarā pari. Māgá tachi k'āiwee p'anapataadait'ee. Ma awara māgá oodait'ee Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a māik'aapa jōmaarā taide k'ira jip'a nipadait'ee. ³Māgá it'aa t'idak'āri, pia oopata māik'aapa Tachi Ak'ōre, Tachi K'aripapari, o-iaipipata. ⁴Ichia eperāarā jōmaweda o k'achiadeepa k'aripa ata k'inia bi. K'inia bi jōmaarāpa ichi wāarata k'awaadamerā. ⁵Tachi Ak'ōre apai māik'aapa eperā apaipa eperāarā t'āri auk'a bipii iru ome. Māgí eperā Jesucristo. ⁶Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bada ewate Cristo ita-aria peepiji jōmaarā pari, eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Māga ooji eperāarā uchiapiit'ee ma p'ek'au k'achia jua ek'ariipa it'aa wādamerā. Tachi Ak'ōrepa k'inia bi jōmaarāpa māga k'awaadamerā. ⁷Ma-it'eepi ichia mi bijii māga jarateemerā. Mi jirit'eraji Cristopa pēimerā ichi ūraa jarateede. Audú k'inia bi mia ma wāara pedee jarateenamerā judio-eerāmaa, āchia ichiaba ijāadamerā. Wāara jara bi; seewa-e.

⁸Mia k'inia bi ijāapataarā chip'edaidak'āri, imik'īraarā t'āri pia beerāpa āchi jua it'aa iadap'eda, it'aa t'idamerā jōmaarā pari. Mamīda āchidepema k'īrau bi pirā maa-e pirā nepirade bi pirā awaraa eperā ome, it'aa t'īik'araa bi.

⁹Ichiaba k'inia bi ijāapataarā wēraarāpa p'aru jīdamerā wēra p'aru jip'a jī-pataarāpa jīpatak'a. K'ira wāree p'anadait'ee mak'īara chi-oodaik'araa bi jīdait'ee net'aa nēedee ooda, perladee ooda, p'aru īpiadee ooda maa-e pirā puda pi-ia bida p'anipa. ¹⁰Ma k'āyaara p'anadaipia bi Tachi Ak'ōrede wāara ijāapata wēraarāk'a; ne-inaa pia oomaa awaraarā k'aripadait'ee.

¹¹Ijāapataarā chip'edaidak'āri Tachi Ak'ōre Ūraa ūridait'ee, wēraarāpa k'īup'ee ūridaipia bi, āchi k'isia jarada-ee. Āchi jarateepataarā ichita waawee p'anadaipia bi. ¹²Mia wēraarāmaa imik'īraarā jarateepik'aa maa-e pirā chok'a pēipik'aa. K'īup'ee p'anadaipia bi ijāapataarā see jōni misa. ¹³Mia māga jaraji Tachi Ak'ōrepa eperāarā ook'āri, naapiara Adán oop'eda, Eva ooda perā. ¹⁴Ma awara Netuara Poro Waibiapa Adán k'ūra-e paji. Evata k'ūrat'aaji. Māgá Evata naapiara k'achiade baaiji. ¹⁵Ma k'aurepa eperāarā jōmaweda o k'achiade p'aneejida. Mamīda wēraarā paara ma o k'achiadeepa uchiadai Cristode ijāaruta pirā māik'aapa k'ira jip'a ooruta pirā Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a; āchideerā pia ak'ipataadamerā māik'aapa awaraarā k'inia iru p'anapataadamerā.

Sāga ijāapataarā ak'ipataarā p'anapataadaipia bi

3 Eperāarāpa wāarata jarapata jaradak'āri: “Eperā ijāapataarā ak'ipari pa k'inia bi pirā, pia bida” apata. ²Maperā ijāapataarā ak'ipari jōmaarā k'īrapite t'āri pia baipia bi; wēra apai iru baipia bi; k'ira jip'a; ne-inaa pariatua oo-ee; awaraarā auteebai k'awaa ichi temāi; pia jaratee k'awaa; ³toyaa bak'aa; k'īrauyaa māik'aapa nepira jiriyaa bak'aa; ma k'āyaara ne-inaa pia oopari; p'arat'a ata k'iniyaa bak'aa. ⁴Ichi te pidaarā pia ak'i baipia bi, chi warrarāpa ichi waaweedamerā māik'aapa chok'ek'ee p'anadamerā. ⁵Imik'īrapa ichi te pidaarā p'oyaa pia ak'i-e bi pirā, ¿sāga Tachi Ak'ōrede ijāapataarā ak'īima? ⁶Eperā ewaa Cristode ijāa bi pirā, ijāapataarā ak'ipari paik'araa bi, auduadarii perā māik'aapa Tachi Ak'ōrepa atuapii perā Netuara Poro Waibia atuapidak'a. ⁷Ijāapataarā ak'ipari t'ī pia t'o p'anadaipia bi, Cristode ijāadak'aa beerāpa paara. Māga-e pirā, Netuara Poro Waibiapa iru āpite ne-inaa k'achia nepiripii eperāarāmaa, jōmaarāpa ma k'aurepa iru pia-e ak'idamerā.

Sāga ijāapataarā k'aripapataarā p'anapataadaipia bi

⁸ Ijāapataarā k'aripapataarā diácono apata auk'a t'āri pia p'anadaipia bi; k'īra jīp'a; jīp'a pedeepta; seewa jaradak'aa māik'aapa chīara āpite pedee k'achia pedeedak'aa; toyaa p'anadak'aa; p'arat'a ata k'iniyaa p'anadak'aa. ⁹ Tachi Ak'ōrepa wāarata k'awapida Cristo k'ap'ia pari t'āriipa ijāadaipia bi, k'īsia p'ua-ee. ¹⁰ Āchi mimiade t'ūdai naaweda, awaraa ijāapataarāpa āchi p'anapata pia ak'idaipia bi k'awaadait'ee wāara p'anapata Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a wa māga-e. Imiateeda wēe uchiaruta pirā, ijāapataarā k'aripapataarā p'aneedai. ¹¹ Wēraarā ijāapataarāpa awaraa ijāapataarā ichiaba k'aripapataadai. Āchi t'āri pia p'anadaipia bi; k'īra jīp'a; chīara āpite pedee k'achia pedeeda-ee; ne-inaa pia oopata māik'aapa ichita oopata āchia jara p'anik'a. ¹² Ijāapataarā k'aripaparipa wēraapai iru baipia bi. Pia ak'iipia bi ichi warrarā māik'aapa awaraarā ichi tede p'anapata. ¹³ Māgí k'aripapataarāpa āchi mimia pia ooruta pirā, ijāapataarāpa āra t'ī t'o p'anadait'ee. Māpai ārapa waawee-ee jaradait'ee āchia Jesucristode ijāa p'ani.

Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida

¹⁴ Taarā-ee mi wā k'inia bi pi ak'ide. ¹⁵ Mamīda taarāru pirā, na p'ādapa pia k'awaait'ee sāga p'anapataadaipia bi apemaarā ijāapataarā ome. K'irāpapīji tachi ijāapataarā jōmaweda Tachi Ak'ōredeerā. Iru ichita bapari tachi ome māik'aapa iru wāarata jara pēiji tachimaa jīadamerā māik'aapa jōmaarāmaa jarateedamerā. ¹⁶ Wāara, awaraarāpa ma wāarata jara pēida k'awada-e p'ani mīda, tachia k'awa p'ani ma k'āyaara ne-inaa pipiara wē-e. Mapa Tachi Waibiamaa nāga k'aripata: Na p'ek'au eujādepemaarāmaa pia unupipachi eperā jīp'aak'a. K'achia oo-ee bapachi Ak'ōre Jaure k'aurepa. Angeleerāpa pi unupachida. Na p'ek'au eujādepemaarāpa ūripachida pia ooda eperāarā k'aripait'ee māik'aapa chok'araarāpa pide ijāapachida. Tachi Ak'ōrepa pi ateeji it'aa, ichi trua k'īra wāree nībide ichita bapariimerā.

Ūraa p'āda ijāa amaadap'edaarāde

4 Mamīda Tachi Ak'ōre Jaurepa jīp'a jara bi: Ak'ōre ewari waibia ewate pai naaweda, eperāarā ūk'uru ma wāarade ijāa amaadait'ee. Cristode ijāadai k'āyaara, k'ūrapidait'ee netuaraarāmaa māik'aapa ijāadait'ee ma netuaraarāpa jarateepirutade. ² Ma netuaraarā jua ek'ari jarateepataarāpa jarapata: “Tachi Ak'ōre Ūraa jarateemaa p'anida” apata. Mamīda seewamaa p'ani. Āchi-it'ee p'ua-e bi ijāapataarā k'ūradaid'ee. Tachi Ak'ōre Jaurepa jarateepi bik'a p'oyaa jarateeda-e, netuaradeerā perā. ³ Jāgiirāpa ūraapata miak'āidaik'araa bi māik'aapa chik'o ūk'uru k'odaik'araa bi. Mamīda tachia Ak'ōre Ūraa wāarade ijāapata perā, k'awa p'ani irua ne-inaa jōma ooji, gracias jaradap'eda k'odamerā. ⁴ Jōmaweda Tachi Ak'ōrepa ooda pia bi. Maperā tachia it'aa t'īruta pirā gracias jaradait'ee Tachi Ak'ōremaa nek'opata pari, chik'o jōmaata k'odaipia bi. ⁵ Tachi Ak'ōre k'īrapite tachi nek'opata pia bi, irua māga jarada perā māik'aapa tachia gracias jarapata perā irumaa ma chik'o pari.

Sāga ooit'ee Cristopa oopi k'inia bik'a

⁶ Arii p'ani ipemaarāmaa mi ūraa jaratéeji. Māga ooru pirā, pia ooit'ee Jesucristopa oopi k'inia bik'a. Iru mimiapari pia bait'ee ijāa bi misa Tachi Ak'ōrepa jara pēida iru k'ap'ia pari māik'aapa k'awaa wāru misa irua jarapida ichia jirit'eradaarāmaa.

⁷ Mamīda t'īunāaji ma chonaarāweda nepiridap'edaa jarateepataarā ome. Jāgiirāpa jarateeda-e Tachi Ak'ōrepa jarapidak'a. Jarateepata chōtrāarāpa ūri k'inia p'anapata cuentok'a. Āchi ome aupedeei k'āyaara, jirīji pipiara k'awaait'ee Tachi Ak'ōrepa jara pēida māik'aapa ōoji irua oopi bik'a. ⁸⁻⁹ Jōmaarāpa nāgi pedee ijāadaipia bi, wāara perā. Tachi p'iradak'āri juataura p'aneedait'ee, tachi k'ap'ia k'aripapata. Mamīda Tachi Ak'ōrepa jara pēida k'awaa wādak'āri, tachi jaure paara k'aripapata. Māgā na p'ek'au eujāde p'ani misa, k'aiwee p'anapata māik'aapa k'awaapata tachi piudak'āri, it'aa wādait'ee. ¹⁰ Ma-it'eeta tachi choopata na mimiade, eperāarāpa ma ūraa jara pēidade ijāadamerā. Eperāarā ūk'uruurāpa tachia jarateepata ūridaamaa p'ani mīda, ijāa p'ani Tachi Ak'ōre ichita bapari māik'aapa irua aupaita na p'ek'au eujādepemaarā jōmaweda ak'ipari. Wāara, tachi Cristode ijāapataarā pipiara ak'ipari, tachi o k'achiadeepa k'aripa atapari perā.

¹¹ Mia jōma jara aupada jaratéeji jāpemaarā ijāapataarāmaa māik'aapa jarāji māga oodamerā. ¹² K'īsiapināaji apidaamaa pi pedee ūridaik'araa bi, pi mak'iara chonaa-e bairā. Ma k'āyaara ak'ip'iji pia wāara oo k'inia bi Cristopa oopi bik'a, ārapa auk'a oodamerā. Nāga bapariiji: ne-inaa pia jarapari; k'īra jip'a nipapari jōmaarā ome; awaraarā k'inia iru bapari; nepirade bi mīda, Cristode ijāapari; ne-inaa k'achia oo-ee bapari; jōma oopari Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a. ¹³ Mi jāmaa wāru misa, ijāapataarā chip'edaidak'āri, lēji Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādap'edaa. Jaratéeji k'asaa jara k'inia bi māik'aapa ūrāaji ijāapataarā p'anapataadamerā ma jara bik'a. ¹⁴ K'irāpāji Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāpa jaradap'edaa pīmaa, ijāapataarā ak'ipataarāpa āchi jua bidak'āri pi īri. Māga oodak'āri, Tachi Ak'ōre Jaurepa ne-inaa oopiji pīmaa k'awaamerā k'āare mimia ooit'ee Tachi Ak'ōre-it'ee. Māga ōoji Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a.

¹⁵ K'īsfāji mia ūraadade na k'art'a p'ādade māik'aapa t'āripa ōoji aide jara bik'a. Māga ooru pirā, awaraarāpa ak'idait'ee pia naawedapema k'āyaara pipiara oomaa bi. ¹⁶ K'īra jip'a ōoji Cristopa k'inia bik'a māik'aapa jaratéeji irua jarapi bik'a. Chōoji māga oo bide k'awa bairā māga oo bipa, pi Ak'ōre truadee wāit'ee māik'aapa pia jaratee bi ūirutaarā auk'a wādait'ee, pi k'aurepa Cristode ijāadak'āri.

Sāga Timoteo baipia bi ijāapataarā ome

5 Ijāapataarā t'āidepema chonaapa ne-inaa k'achia ooru pirā, itrianāaji. Ma k'āyaara pedeeji iru ome, pichi ak'ōre ome pedeeparik'a. Jōdee, k'ūtrāarā ūrāaji pichi ipemaarā ūraak'ajik'a. ² Chōtrāarā ak'iipia bi pichi nawe ak'iparik'a. Māgā ichiaba awēraarā ak'iipia bi pichi ipewēraarā ak'ik'ajik'a, āra ome k'achia oo-ee.

³ Pia k'aripāji p'ētrāarā ēreerā wēe chitooni. ⁴ Mamīda p'ētrāapa warrarā wa āichak'eerā iru bi pirā, āchiata naapiara āchideerā ak'idaipia bi Tachi Ak'ōre Ūraade jara bik'a. Māgā āchi nawe wa awela k'aripadai irua āchi k'aripadak'a āchi wari wāk'āri. Ma awara māga oodak'āri, Tachi Ak'ōrepa āchi pia ak'ipari. ⁵ Jōdee p'ētrāa ēreerā wēe k'iripa nipari Tachi Ak'ōrepa k'aripamerā. Āstaawa, p'ārik'ua pida it'aa t'ipari Tachi Ak'ōremaa k'aripamerā. Māgee p'ētrāa k'aripaipia bi. ⁶ Mamīda

māgee p'ētrāarā ūk'uruurāpa Tachi Ak'ōre net'aade k'īsiadai k'āyaara, āchia k'iniata oo wāpata. Māgeerā chok'ai p'ani mīda, piudap'edaarāk'api p'ani. Mapa māgeerā k'aripaik'araa bi. ⁷ Jarāji ijāapataarā pi ek'ari p'aniirāmaa oodamerā mia et'ewa jaradak'a. Māga ooruta pirā, awaraarāpa p'oyaa k'achia pedeeda-e pai tachi ijāapataarā āpite. ⁸ Ijāaparipa ichi ēreerā wa audupīara ichideerā ak'i-e pirā, baamaa bi Cristopa k'inia bik'a māik'aapa ijāadak'aa beerā k'āyaara k'achiara bi.

⁹ P'ētrāa t'ī p'ādai naaweda awaraa p'ētrāarā t'ī ome, iru bapata ak'idaipia bi. Māgī p'ētrāa imik'ira apai ome miak'āi bap'eda, sesenta añodeepa waa iru baipia bi.

¹⁰ Awaraarāpa iru t'ī pia t'o p'anadaipia bi, irua ne-inaa pia oopata k'aurepa nāgee jīak'a: ichi warrarā pia warida perā; eperāarā pia auteebaida perā; ijāapataarā p'asia chedak'ari, āra biiri siida perā; chupiria chedeerā k'aripada perā; jāgee ne-inaa pia k'ira t'adoo ooda perā ichi t'aripa.

¹¹ P'ētrāarā sesenta años waide wēe beerā t'ī p'adaik'araa bi awaraa p'ētrāarā t'ī ome, imik'ira waya k'iniadarii perā māik'aapa miak'aidarii perā, Cristo-it'ee mimiadai k'āyaara. ¹² Māgee p'ētrāarāpa jaradap'eda Cristopa oopi k'inia bik'a oodait'ee, imik'ira ataruta pirā, Tachi Ak'ōrepa k'isia p'uapii maa-e pirā awaraarāpa pedee k'achia jaradai āra āpite. ¹³ Ma awara, māgee p'ētrāarā k'oo-idaadaipata, ne-inaa pia mak'iaara ooda-ee. Māgā te chaa chīara āpite jara nipapata māik'aapa pedee-idaa p'anadairā, ūraa wāpata āchi k'īsiadeepa. Māgā pedee k'achia jaradaik'araa bita jara wāpata. ¹⁴ Maperā mia k'inia bi māgee p'ētrāarā mak'iaara chōtrāa-ee p'aniirā, waya miak'aidamerā māik'aapa warra t'odamerā. Māgā mimiadait'ee āchi temāi, āchideerā ak'imaa p'ani misa. Māga oo p'ani pirā, tachi ijāapataarā k'ira unuamaa iru p'anapataarāpa p'oyaa k'achia pedeeda-e pai tachi āpite ma p'ētrāarā k'aurepa. ¹⁵ Māgee p'ētrāarā ūk'uruurāpa oo amaajida Cristopa oopi k'inia bi oodait'ee Satanapa oopi k'inia bik'a.

¹⁶ Waya mia jara bi: Cristode ijāapari ēreerādepema p'ētrāa paraa pirā, ma ijāaparipa chi p'ētrāa k'aripaipia bi. Pēik'araa bi ijāapataarāmaa k'aripa iidide, ārapa ne-inaa iru p'ani araa-e pai perā audú chok'araarā-it'ee. Ijāapataarāpa ak'idaipia bi p'ētrāarā ēreerā wēe chitooni aupai.

Sāga ijāapataarā chonaarā ak'idaipia bi

¹⁷ Ijāapataarā chonaarā waaweedaipia bi māik'aapa p'aadaipia bi āchi jua ek'ari p'aniirā pia ak'idak'ari māik'aapa k'aripadak'ari. Waapiara p'aadaipia bi awaraa ijāapataarā ak'ipataarā k'āyaara, Tachi Ak'ōrepa jara pēida jarateedak'ari māik'aapa ijāapataarā ūraadak'ari. ¹⁸ Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi:

'Pak'a it'ai jīnāati trigo t'iamaa bak'ari. Ita-aria k'opití.' (Dt 25.4)

Ichiaba awara āi jara bi:

'Mimiaparipa p'arat'a ataipia bi chi poro waibia juadepema.' (Lc 10.7)

¹⁹ Eperāpa ijāapataarā ak'ipari imiateeru pirā, ijāanāati māgipa jara bi. Jīp'a ma pedee ak'idaipia bi eperāarā omé wa ōpee auk'a jararuta pirā.

²⁰ Mamīda ijāapataarā ak'ipataarā k'achiade baai jōnaruta pirā, jōmaarā taide itriak'ooji. Māgā awaraarāpa ne-inaa k'achia ooda-e pait'ee waaweepea.

²¹ Tachi Ak'ōre k'irapite māik'aapa Jesucristo k'irapite, angeleerā jirit'erada k'irapite paara, mia jara bi: ōoji mia et'ewa jaradak'a. Mamīda pichi k'inia aba pipiara ak'ināaji awaraa k'āyaara. ²² K'irak'aupai ijāapari audú isapai awara bii ijāapataarā ak'ipari mimia-it'ee. Ma-it'ee pi jua bii naaweda māgī īri, iru bapata pia

ak'iipia bi. Iru ne-inaa k'achiade ni pirā, awaraarāpa iru āpite k'achia pedeedai māik'aapa pi āpite auk'a māgadai, irua oopata pia pia ak'ii jīak'aapa. Mapa maarepida ne-inaa k'achia oonāaji. Ichita ōoji Cristopa oopi bik'a.

²³ Pania aupai toik'araa bi. Pi ip'ii k'ayaa bapari perā, ichiaba vino ma-āri toipia bi bi p'irapiamaapa.

²⁴ Jōmaarāpa k'awa p'ani eperāarā ūk'uruurāpa ne-inaa k'achia oopata, tau taawa oopata perā. Taarā-e nide pia k'awaai māgeerāpa oopata māik'aapa āchi jirit'era-e pait'ee ijāapataarā ak'ipari mimia-it'ee. Jōdee, awaraa eperāarā p'anapata ewaa ak'ik'āri, t'āri pia pik'a p'ani. Mamīda taarā pak'āri, pia k'awaa atai āchia ne-inaa k'achia mera oopata māik'aapa āchi jida jirit'era-e pait'ee ma mimia-it'ee. ²⁵ Māgā ichiaba taarā-ee eperāarā ūk'uruurāpa ne-inaa pia oopata k'awaai, tau taawa oopata perā. Mamīda ne-inaa pia mera ooruta pijida, taarā-ee pia māga k'awaa atai, Tachi Ak'ōre Jaurepa k'awaapiit'ee perā. Māgeerāta jirit'eraipia bi ma mimia-it'ee.

Esclavoorā sāga p'anadaipia bi

6 Esclavo Cristode ijāa bipa chipari waaweeipia bi, ichi k'aurepa ijāadak'aa beerāpa ik'achia pedeenadamerā Tachi Ak'ōre āpite māik'aapa taipa jarateedap'edaade. ² Chipari ichiaba Cristode ijāa bi pirā, ma esclavopa k'īsiaik'araa bi oo-e pait'ee jōma chiparipa oopi bik'a, ichi ipema perā Cristo k'aurepa. Ma k'āyaara audupīara t'āripa oopīa bi chiparipa oopi bik'a iru k'aripait'ee māik'aapa ak'ipīit'ee iru k'inia iru bi Cristo k'ap'ia pari. Ma jōma jara aupada jāpema ijāapataarāmaa jaratēji māik'aapa ūrāaji māga oodamerā.

Seewa jarateepataarā māik'aapa p'arat'a audú ata k'inia p'aniirā

³ Timoteo, abaapa jarateeru pirā Tachi Waibia Jesucristopa pedee wāara jarateeda awara maa-e pirā iru jirit'eradaarāpa jaratee p'ani awara, māgipa ooamaa bi Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a. ⁴ Jāgee eperā audua bi māik'aapa wāara maarepida k'awa-e bi. Aupedeei awaa bapari Ak'ōre Ūraade pedee jara k'inia bi k'aurepa māik'aapa ichi t'āridepai k'achia k'īsiapari. Ichi jaratee bi k'aurepa ijāapataarā k'īra unuamaa para beepari; k'īraupik'a para beepari; ik'achia pedee para beepari māik'aapa chiara pedee ijāada-e para beepari. ⁵ Ichi māik'aapa ichi jīak'arā k'īsia k'awada-ee p'ani. Jip'a aupedee k'inia p'ani, Tachi Ak'ōre wāarata waa k'awa k'iniada-e p'anadairā. Jara wāpata "taita ijāa p'anida" apata, p'arat'a ata k'inia p'anadairā āchia jaratee p'ani pari.

⁶ Jōdee Cristode wāara ijāapataarā nāga p'anapata: t'āri o-īa; k'āiwee; awaraarā k'inia iru p'anapata. P'arat'a iru p'ani jida wa wēe p'ani pijida, auk'a t'āri o-īa p'anapata. ⁷ Tachi t'odak'āri, maarepida net'aa wēe t'ojida māik'aapa waya māga p'anadait'ee piudak'āri. ⁸ Maperā ne-inaa k'opari māik'aapa p'aru jīpari iru p'ani pirā, tachi ijāapataarā t'āri o-īa p'anadait'ee. ⁹ Mamīda eperāarā ūk'uru, audú p'arat'a ata k'iniapa, k'īsia k'awa-edaipata māik'aapa k'achiade baaipata. Maap'eda bigi p'oyaa lazodeepa uchīa-e bik'a, māga pik'a āra ma k'achiadeepa p'oyaa uchiada-e p'aneepata. Māgapi eperāarā atua wāpata. ¹⁰ Mapa chi audú p'arat'a ata k'inia bipa k'achia k'īra t'ādoode baaiit'ee. Wāara, p'arat'a ata k'iniapa ūk'uru ijāapataarāpa paara Cristode waa ijāa k'iniada-e. Māirā k'īsia p'ua p'anapata māik'aapa āchi t'āride mia chitooni, k'achiade baaidap'edaa perā.

Pablopa t'ëe ũraada Timoteomaa

¹¹ Timoteo, oonáaji mairāpa oopatak'a, Tachi Ak'õrepa pi jirit'erada perā ichi-it'ee. Jip'a óoji Cristopa oopi bik'a, irude wāara ijāa bairā. Chóoji Tachi Ak'õrepa jara pēida k'awa bide mǎik'aapa t'āri pia ma wāarata jaratēeji āramaa. Āra k'inia iru báji Tachi Ak'õrepa āra k'inia iru bik'a. ¹² Ara chōoparipa jiriparik'a p'oyaaitee, māga pik'a jiríji pipiara ijāapariit'ee Cristode mǎik'aapa opariit'ee irua oopi bik'a, ijāapari perā māga oop'eda ichita bapariit'ee Tachi Ak'õre truade. Ma-it'eeta Tachi Ak'õrepa pi jiríji, eperāarā chok'ara nibi taide waawee-ee jarak'āri pi Cristode ijāa bi. ¹³ Īrá mia na ũraa jarait'ee Tachi Ak'õre k'irapite. Irua ne-inaa jōmaweda chok'ai bapipari. Ichiaba nāga jarait'ee Jesucristo k'irapite. Irua Poncio Pilatoomaa waawee-ee pedeeji. ¹⁴ Nejōmaata óoji mia pīmaa jaradak'a. Māga oo bi misa, parā ijāapataarā t'āide t'ūpináaji k'isia awara wa jarateeru awara apida. Chóoji māga oo nibide Tachi Waibia Jesucristo waya cheru misa na eujādee. Māgá apidaapa pi itriada-e pai. ¹⁵ Tachi Ak'õre Waibiapa iru pēi k'inia bak'āri, cheit'ee. Tachi Ak'õre aupai t'āri piara bi mǎik'aapa jōmaarā k'āyaara waibiara bi; jōmaweda reyrā k'āyaara mǎik'aapa jōmaweda na p'ek'au eujādepemaarā poro waibiarā k'āyaara. ¹⁶ Iru aupai ichita bapari. Apida iru k'ait'a wāda-e pai, iru k'īra wāree īdaa chooda-e pai perā. Mapa apidaapa iru unuda-e pai. ¡Tachi Ak'õre k'īra wāree! Jōmaweda iru jua ek'ari ichita p'anadait'ee. ¡Amén!

Ūraa ijāapataarā p'arat'ara beerā-it'ee

¹⁷ Jaráji p'arat'ara beerāmaa na p'ek'au eujāde mǎgá p'arat'ara p'ani misa, k'isianaadamerā āchi pipiara p'ani awaraarā k'āyaara. Ichiaba jaráji ijāadai k'āyaara āchi ne-inaa k'īra t'ādoo jōparide, ijāadamerā Tachi Ak'õrede, iru jōk'aa perā. ¡Iru t'āri pia bapari perā tachi ome, teepari jōma tachia iru p'ani o-īa p'anadamerā! ¹⁸ Maperā jaráji āramaa t'āri pia teedamerā awaraarāmaa mǎik'aapa t'āri ne-inaa pia oodamerā awaraarā k'aripait'ee. ¹⁹ Māga ooruta pirā, t'ēepai ne-inaa pipiara iru p'anadait'ee p'arat'a k'āyaara. ¡Ichita p'anapataadait'ee Tachi Ak'õre ome mǎik'aapa iru p'anadait'ee jōmaweda irua k'isia iru bi ichideerā-it'ee!

²⁰ Timoteo, jīaji Tachi Ak'õrepa wāarata pīmaa jara pēida. Ūrináaji jā pariatua pedee wāpataarā, āchi k'isiadeepa seewa jarateepata perā. “K'isia k'awaa p'anida” a p'ani. Mamīda māga p'ani-e. ²¹ K'isia k'awaa p'anadai k'āyaara, Tachi Ak'õrepa wāarata jara pēidade ijāa amaa p'ani, awaraa k'isiade ijāa k'inia p'anadairā.

Mia k'inia bi Tachi Ak'õrepa pi pia ak'i bapariimerā mǎik'aapa nejōmaade k'aripamerā.

Māgapai paji.

2 TIMOTEO

San Pablopa K'art'a T'ēepema P'āda Timoteomaa

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'āji Romade, carcelde bak'āri. Mama bide k'īsiaji madeepa chok'ai uchiae-pait'ee. Mapa waya p'ā k'inia baji ichi k'ōp'āyo pia bimaa.

Salude jarap'eda, naapiara gracias jara bi Tachi Ak'ōremaa Timoteo pari, waapiara Cristode ijāapari perā māik'aapa oopari perā irua k'inia bik'a. K'irāpapi bi Tachi Ak'ōrepa iru jirit'erada māik'aapa jara bi ichi chupiria, ituaba pik'a carcelde bi (cap. 1). Ūraa bi Timoteopa choomerā soldaopa chōomaa bide chooparik'a maa-e pirā deporte jemeneparipa chooparik'a, jemenemaa bide jemene k'awaa beerāpa oopatak'a. Ūraa bi Timoteopa ichi mimia pia oomerā Cristo-it'ee (cap. 2). Jara bi sāga na p'ek'au eujādepemaarā p'anapataadait'ee Cristo ewaa chei naaweda māik'aapa ūraa bi Timoteopa choomerā ichi ijāa bide, ma k'aurepa miapiruta pijida (cap. 3). T'ēepai ūraa bi Timoteopa ichita jarateemerā Cristopa k'inia bik'a māik'aapa jara bi ichi k'īsia t'āridepai: taarā-e piut'ee. Maap'eda chupiria iidi bi māga p'asai naaweda, Timoteo mama carcelde ichi ak'ide wāmerā (cap. 4).

Salude pēida

1 Mi, Pablopa na k'art'a p'ā pēiru Timoteomaa. Tachi Ak'ōrepa k'inia bada perā, mi jirit'eraji Jesucristopa pēimerā ichi ūraa jarateede. Ma pedee jaratee bi k'aurepa eperāarā Cristode ijāapata māik'aapa it'aa wāpata. ²Timoteo, mia pi k'inia iru bi michi warrak'a. It'aa iidi bi Tachi Ak'ōrepa māik'aapa Tachi Waibia Jesucristopa pi pia ak'i p'anadamerā māik'aapa chupiria k'awaadamerā. Māgá pi k'āiwee bapariit'ee.

Pablopa Timoteo ūraada

³Michi chonaarā judiorāpa oopatap'edaak'a, k'īra jīp'a mia oo bi Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a. Mapa ichita pi k'irāpapi it'aa t'īk'āri; āstaawa, p'ārik'ua pida māik'aapa ichita gracias jarapari Tachi Ak'ōremaa pi pari. ⁴K'irāpa bi pi jēe nībada mi uchiak'āri pi ik'aawaapa. Mapa pi waya unu k'inia bi. Unuruta pirā, mi wāara o-īa bait'ee. ⁵Ichiaba mia k'irāpa bi pi Jesucristode ijāak'āri, t'āripa ijāaji pi awela Loida māik'aapa pi nawe Eunice ijāapatap'edaak'a. K'awa bi īrā pi auk'a wāara ijāa bi ārak'a.

⁶Mapa k'irāpapi k'inia bi Tachi Ak'ōre Jaurepa pīmaa oopida, mi jua pi īri bik'āri. Irua ichita māga oopi k'inia bi pīmaa. Mapa t'āripa óoji irua oopi bik'a. Māgá ijāapataarā pi jua ek'ari p'anī pipiara k'aripait'ee. ⁷Tachi Ak'ōrepa ichi Jaureba chepi-e paji tachi ijāapataarāmaa waawee-idaa p'anadamerā. Ma k'āyaara ichi Jaurepēiji māgí juapa tachia choodamerā irude ijāa p'anide; awaraarā k'inia iru p'anadamerā māik'aapa k'awaadamerā ne-inaa k'achia k'īra t'ādoo oo amaadait'ee. ⁸Maperā k'īra nejasianāaji jarateeit'ee Tachi Waibiapa ooda eperāarā k'aripait'ee. Ichiaba k'īra nejasianāaji mi pi k'ōp'āyo perā, mi carcelde nībī mīda Cristo k'aurepa. Ma k'āyaara, chóoji Cristode ijāa bide, awaraarāpa pi ichiaba miapiruta pijida ma ijāa bi k'aurepa. ¡Tachi Ak'ōrepa pi k'aripait'eepi! ⁹Ichiata tachi o k'achiadeepa k'aripa ataji māik'aapa tachi jiriji ichideerā papiit'ee. Tachi māgá k'aripa-e paji ne-

inaa pia oopata perā. Jip'a māga ooji na eujā ooi naaweda, ichia k'isia iru bada perā tachi pia ooit'ee Jesucristo k'aurepa. ¹⁰ Māgí k'isia iru bada k'awapiji, Tachi K'aripapari Jesucristo pëik'ari na p'ek'au eujādee. Iru chok'ai p'irabaik'ari, ak'ipiji tachi jida māga oodai, irude ijāaruta pirā. Ma awara irua jarateeda k'aurepa k'awa p'ani na p'ek'au eujāde p'ani misa, irua k'inia bik'a p'anadai māik'aapa ai t'ēepai, it'ari ichita p'anadait'ee iru ome.

¹¹ Ma jara pëidata jarateemerā Tachi Ak'orepa mi jirit'eraji māik'aapa Jesucristopa mi pëiji. ¹² Ma k'aurepata mi mia nībi nama carcelde. Mamīda mi k'ira nejasia-e, k'awa bairā k'aideta ijāa bi. Māgí Jesucristo. Irua ne-inaa jōmaweda oopari. Mapa mia k'awa bi irua jarateepida mīmaa jīait'ee, Tachi Ak'ore ewari waibia ewate paru misa.

¹³ Ma jarateepidata pīmaa jaraji. K'irāpāji wāara perā. Ichiaba awaraarāmaa ma jīak'a jaratēji. Māga ooru misa, chōoji Jesucristode ijāa bide māik'aapa awaraarā k'inia iru bāji iru k'ap'ia pari. ¹⁴ Jīaji Tachi Ak'orepa wāarata pīmaa jara pëida. Tachi Ak'ore Jaure, tachi ome baparipa pi k'aripait'ee.

¹⁵ Pia k'awa bi perā jōma Asiadepema ijāapataarāpa mi yiarāa iru p'ani; Figelo, Hermógenes paara. ¹⁶ Onesiforopa aupaita māga oo-e paji. At'apai mi k'aripa cheji. Mi carcelde nībi mīda, k'ira nejasia-ee baji mi k'aripa cheit'ee. Mapa mia it'aa iidi bi Tachi Ak'orepa Onesiforodeerā chupiria k'awaamerā. ¹⁷ K'ira nejasia bai k'āyaara, Onesiforo Romade pachek'ari, īi-ee mi jiri cheji unu atarumaa. ¹⁸ Irua mi chupiria k'awaadak'a, mia iidi bi Tachi Ak'orepa iru auk'a chupiria k'awaamerā iru ewari waibia ewate pak'ari. Pia pia k'awa bi jōmaweda Onesiforopa ooda ichiaba mi k'aripait'ee, Éfeso p'uurude bak'ari.

Pablopa Timoteo ūraada waawee-ee oomerā Cristopa oopi bik'a

2 Timoteo, pi michi warrak'a bi. Jesucristopa ichideerā k'aripapari perā, waapiara óoji irua oopi bik'a. ² Mīa iru ūraa jaratee bak'ari ijāapataarā chok'ara nībi taide, pia pida ūri baji. Auk'a jaratēji k'ira jīp'aarāmaa; chi jaratee k'awaa p'aniirā awaraarāmaa.

³ Mī awaraa ijāapataarā ome mia jōni Jesucristopa oopi bik'a oopata perā. Waaweenāaji auk'a mia nībait'ee. ⁴ Ooipia bi soldaopa ooparik'a. Soldao t'ū-e eperāarā jīp'aarāpa ne-inaa oopatade. Jip'a oopari ichi poro waibiapa jara bik'a. ⁵ Ichiaba deporte jemeneparipa ooparik'a ooipia bi. Māgipa oopari ma jemene pia k'awaa beerāpa jarapatak'a, ata k'inia bairā ne-inaa teepata chi p'oyaarutaarāmaa. ⁶ Ichiaba ooipia bi ne-uuparipa ooparik'a. Māgí ichi ne-uude sē-ee mimiapari naapiara ata k'inia bairā made chauru. ⁷ K'isíaji mia et'ewa jaradade. Tachi Waibiapa k'awapiit'ee ma jōmaweda k'āata jara k'inia bi pi-it'ee.

⁸ K'irāpāji Jesucristo chonaarāwedapema Rey Daviddeepa uchiada paji. Cristota piup'eda, chok'ai p'irabaiji. Mīa māga jarateepari jōmaarāmaa jarateek'ari irua oodata eperāarā k'aripait'ee. ⁹ Maperāpi k'achia ooyaa beerā carcelde t'i nībipatak'a, mi nama carcelde t'i nībijida, mia nībapariimerā. Mamīda, mi cadenapa jī iru p'ani mīda, p'oyaa jarateepida-e pait'ee awaraarāpa jarateedamerā Tachi Ak'orepa pedee pia jara pëida Cristode. ¹⁰ Maperāpi mia ne-inaa jōma choopari, mia nībi mīda. Māgá choopari eperāarā Tachi Ak'orepa jirit'erada Jesucristode ijāadamerā, o k'achiadeepa uchiadamerā māik'aapa ichita p'anapataadamerā Tachi Ak'ore k'ira wāree eujāde.

¹¹ Na pedee jōmaarāpa ijāadaipia bi, wāara perā:

Tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia piu pik'aji Cristo ome, iru ome araa p'anadairā. Maperā jai-idaadak'āri, auk'a chok'ai p'irabaidait'ee iru p'irabaidak'a māk'aapa iru ome ichita p'anapataadait'ee.

¹² Tachi chooruta pirā irude ijāa p'anide, Ak'ōre truade iru ik'aawa p'anadait'ee ne-inaa jōmaweda ak'īmaa. Mamīda iru meraruta pirā, irua auk'a tachi merait'ee Tachi Ak'ōre k'īrapite.

¹³ Tachia jara p'anik'a ooda-e p'ani pijida, irua jara bik'a ichita ooit'eepi, ichita māga oopari perā.

Mimiapari Tachi Ak'ōrepa pia ak'ipari

¹⁴ Mia jara bi k'irāpapīji ijāapataarāmaa. Ma awara Tachi Ak'ōre k'īrapite ūrāaji apudeenaadamerā Tachi Ak'ōrepa jara pēida pedee jara k'inia bi k'ap'ia. Māga oodak'āri, apemaarā maarepida k'aripada-e p'ani. Ma k'āyaara ijāa amaapi p'ani āchia jara p'ani ūirutaarāmaa. ¹⁵ Pia, jōdee, jōmaweda t'āripa óoji, Tachi Ak'ōrepa pi ak'imerā mimiapari piak'a. Māga ooru pirā, k'īra nejasia-e pait'ee Tachi Ak'ōre k'īrapite, irua wāarata jara pēida pia jarateepari perā. ¹⁶ Mamīda āyaa bēeji pariatua pedee wāpataarā ik'aawaapa. Āchia Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a jaradak'aa. Māgā pariatua pedee p'ani k'aurepa audupiara k'achiade baairuta. ¹⁷ Aida k'ayaa waibiara wariparik'a tachi chiara mik'īapiit'ee, māga pik'a āchia jarateepata wari pik'adaipari ijāapataarā chok'araara ijāa amaapiit'ee. Māgā jaratee p'ani Himeneopa māk'aapa Filetopa. ¹⁸ Āchia Tachi Ak'ōre wāarata jarateeda-e p'ani, jara p'anadairā tachi Cristode ijāapataarā īrā ichita chok'ai p'ani Tachi Ak'ōre-it'ee. Maperā piudak'āri, chok'ai p'irabaida-e pait'eeda apata k'ap'ia chiwidide Cristopa oodak'a. Ma seewa jarateepata k'aurepa ijāapataarā ūk'uru ijāa amaadaruta. ¹⁹ Mamīda wāara Cristode ijāapataarāpa māga ooda-e pait'ee. Āchia choodait'ee Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida ijāa p'anide. Irua jōmaarāmaa k'awaapipari ichi ijāapataarā chipari ichi ūraa p'ādade. Māga k'awa p'ani ma p'ādade jara bairā:

'Ak'ōre Waibiapa ichideerā k'awa bi.' (Nm 16.5)

Awara āi ichiaba jara bi:

'Jōmaweda jara p'aniirāpa: "Cristo Tachi Ak'ōre Waibia" ne-inaa k'achia k'īra t'ādo o o amaadaipia bi.' (Sal 34.14)

²⁰ K'īsiadāma nāgide. P'arat'ara bi te choma bide paraa p'arat'u k'īra t'ādo, ūk'uru nēedee ooda maa-e pirā p'arat'adee ooda. Ma te chiparipa māgee jirit'erapari ichi-it'ee māk'aapa chi k'ōp'āyoorā-it'ee nek'odait'ee pak'āri. Jōdee p'arat'u pak'urudee ooda maa-e pirā yoorodee ooda iru bi ichi ek'ariirā-it'ee. ²¹ Māga bi ichiaba tachi ijāapataarā ome. Apidaapa ne-inaa k'achia o o amaaruta pirā ooit'ee Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a, iru, tachi ijāapataarā chiparipa, ma ijāapari jirit'erapari oomerā ne-inaa pia k'īra t'ādo.

²² Maperā oonāaji ne-inaa k'achia k'īra t'ādo k'ūtrāarāpa o o k'inia p'anik'a. Ma k'āyaara jirīji ne-inaa jōma ooit'ee Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a. T'āri jip'a nipaparīji Cristode ijāapari perā. Awaraarā k'inia iru bāji māk'aapa k'āiwee baparīji jōmaarā ome. Māga ooru pirā, ooit'ee jōma Cristomaa it'aa t'ipataarāpa oopatak'a, wāara t'āripa irude ijāapata perā. ²³ Apudeenāaji k'īsia k'awa-ee beerā ome, pariatua pedee wāpata perā. Pia k'awa bi māga ooru pirā, nepira jiridai pi ome. ²⁴ Tachi Waibia mimiapari nepirade baaik'araa bi awaraarā ome. Ma k'āyaara t'āri pia baipia

bi jōmaarā ome; awaraarā jaratee k'awaaipia bi māik'aapa chooipia bi, k'īrauee, awaraarāpa ne-inaa k'achia ooruta pijida. ²⁵ T'āri pia ūraaipia bi Tachi Ak'ōre wāarata jarateeda-ee p'anihā. Jaraipia bi āchia pia jarateeda-e p'ani. Pi ūraa ūiruta pirā, Tachi Ak'ōrepa āchi k'aripai ma k'achia oo amaadamerā māik'aapa irua jara pēida wāara k'awaadamerā. ²⁶ Māgapī uchiadai Netuara Poro Waibia juadeepa. Ichia āra atap'eda, trampade biji oodamerā ichia oopi k'inia bik'a. Mamīda Tachi Ak'ōrepa āra uchiapii māgī juadeepa, wāara oodamerā ichia oopi bik'a.

Tachi Ak'ōre ewari waibia k'ait'a pak'āri

3 Timoteo, Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate pai naaweda, eperāarā audupiara k'achiade baaidait'ee māik'aapa nepira jiridait'ee ijāapataarā ome. ² Nāga p'anadait'ee: āchi-it'ee aupai ooyaa; p'arat'a ata k'iniyaa āchi-it'ee; auduayaa; ik'achia pedeeyaa; t'āri k'achia-idaa; āchi ak'ōreerā pedee ūriamaa; gracias jaradak'aa apidaamaa; oodak'aa Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a; ³ āchideerā paara chupiria k'awadak'aa; k'īra jō-ee awaraarā ome; chīara āpite pedee k'achia jarayaa; pariatua ne-inaa k'achia ooyaa; chīara k'īra unuamaa; ne-inaa pia k'īra t'ādo ooma; ⁴ āchi k'ōp'āyoorā paara traicionaapata; k'īsiadak'aa ne-inaa ooi naaweda; auduayaa, pedee-idaa nipapata; āchia oo k'iniata ooi awaa p'ani ne-inaa oodai k'āyaara Tachi Ak'ōre-it'ee, iru k'inia iru p'anadairā. ⁵ Māgeerā chip'edaipata Cristode ijāapataarā ome it'aa t'īde. Mamīda seewata māga oo p'ani, oo k'iniadak'aa perā Cristopa oopi bik'a. ¡Āyaa bēji māgeerā ik'aawaapa!

⁶ Īraweda māgeerā jīak'a imeraa jara p'anipa eperāarā tede t'īupata. Maap'eda iwarraa pedee p'anipa k'ūrapata wēraarā pia k'isia k'awa-ee beerā. Ma wēraarā k'isia p'ua p'anapata āchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Mamīda k'achia oo amaadak'aa. Ma k'āyaara oopata āchia oo k'iniata, ne-inaa k'achia bi mīda. ⁷ Ma wēraarā māga p'anadairā, ūri k'inia p'ani ne-inaa k'īra t'ādo eperāarāpa jaratee p'ani. K'isia p'ani māga ūridak'āri, k'isia k'awaa padaridai. Mamīda ma k'āyaara, audupiara k'awada-ee p'anapata Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida. ⁸ Māgee jarateepataarāpa k'īsiapata chonaarāwedapema petau tau k'awaa beerā, Janes, Jambrés ome k'īsiadap'edaak'a. Moisepa oo bak'āri Tachi Ak'ōrepa oopidak'a Egiptode, mairāpa irua jarada ūridaamaa p'anajida. Māga pik'a p'ani māgee ĩrapema jarateepataarā. Āchia ūridaamaa p'ani Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida jarateepataarā pedee. Jīp'a k'isia k'awada-ee p'ani, wāara k'awa k'iniada-e p'anadairā Tachi Ak'ōrepa jara pēida, māga jaratee p'anida a p'ani mīda. ⁹ Mamīda ichita māgā jarada-e pait'ee, Tachi Ak'ōrepa jōmaarāmaa k'awapiit'ee perā āchi k'isia atua p'ani. Tachia māga k'awa p'ani chonaarāweda Ak'ōrepa māga ooda perā māgī omeerā ome, p'oyaada-e p'anadak'āri Moisés ome.

Pablopa Timoteo ūraada

¹⁰ Jōdee piata k'awa k'inia bi Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida. Mapa mimia bi Tachi Ak'ōre-it'ee mi mimiaparik'a. Mi bapata unudoo. K'awa bi mia jaratee bi māik'aapa mia k'isia iru bi ooit'ee Tachi Ak'ōre-it'ee. K'awa bi mia wāara ijāapari Tachi Waibia Cristode māik'aapa mia choopari māgā ijāa bide, awaraarāpa nepira jiri p'ani mīda mi ome. K'awa bi mia awaraarā k'inia iru bi Tachi Ak'ōrepa āra k'inia iru bik'a. Maperāpi chooi. ¹¹ Ichiaba pia k'awa bi mi jiridap'edaa māik'aapa miapidap'edaa Cristopa ooda jaratee bi k'aurepa. Māga oojida mi nipak'āri Antioquía p'uurude, Iconio p'uurude māik'aapa Listra p'uurude. Māgā mia nībaji

mīda, choopachi māik'aapa Tachi Waibiapa mi k'aripa ataji ma nepira jōmaadeepa. ¹² Wāara, Jesucristodeerāpa oo k'inia p'anadak'āri irua oopi bik'a, ijāadak'aa beerāpa āra ichita jiridait'ee māik'aapa miapidait'ee. ¹³ Māgí ijāadak'aa beerā māik'aapa awaraa seewata: “taita Ak'ōre Waibiapa pēida” a p'aniirā, k'achiade baaidait'ee. Maap'eda audupiara māga baaidait'ee, āchi k'ūrapatak'a awaraarā k'ūrapata perā.

¹⁴ Pi, jōdee, k'irāpāji pimaā jarateeda māik'aapa aide ijāaji naaweda ijāa badak'a. Pia k'awa bi ma jarateeda Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida. Ichiaba k'awa bi k'airā it'aidepata ma jarateeda ūriji. ¹⁵ Warra weda pia Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda ūripari māik'aapa k'awa bi aide jara bi. Ma ūraa k'aurepata k'awa bi Tachi Ak'ōrepa eperāarā o k'achiadeepa k'aripa ata k'inia bi, Jesucristode ijāadak'āri. ¹⁶ Tachi Ak'ōrēpata ichi ūraa jōmaweda p'āpiji ichideerāmaa ichi Jaure k'ap'ia pari. Maperā k'awa p'ani ma ūraa p'āda pia bi nāgee ne-inaa-it'ee: jarateet'ee Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida; eperāarāmaa k'awapiit'ee āchia p'ek'au k'achia oopata; k'aripait'ee eperāarā āchia p'ek'au k'achia oo amaadamerā; k'awapiit'ee Tachi Ak'ōrepa oopi k'inia bi eperāarā-maa, māga oodamerā māik'aapa pia p'anapataadamerā iru k'irapite. ¹⁷ Māgee jōma k'awaak'āri māik'aapa Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a oo k'inia bak'āri, eperā wāara mimiait'ee Tachi Ak'ōre-it'ee māik'aapa ooit'ee ne-inaa pia k'ira t'ādoo awaraarā k'aripait'ee.

4 Jesucristo Tachi Rey Waibia. Iru cheit'ee ichideerā atade. Cheit'ee eperāarāpa oopatap'edaa ak'ide, jarait'ee pia wa k'achia. Māga ooit'ee piudap'edaarā ome māik'aapa ma ewate chok'ai p'aniirā ome. Ichi k'irapite māik'aapa Tachi Ak'ōre k'irapite mia jara bi: ² Jaratēēji Tachi Ak'ōrepa jara pēida Jesucristo k'ap'ia pari. Māga óoji pia jaratee bi ūri k'inia p'anadak'āri māik'aapa ūri k'iniada-ee p'ani pijida. Eperāarāpa ne-inaa k'achia oodak'āri, māga k'awaap'iji āchima. Ichiaba ūrāaji ma k'achia oo amaadamerā māik'aapa oodamerā Cristopa oopi bik'a. Ichita jaratēēji t'āri pia, k'irau-ee. ³ Ewari cherude eperāarāpa ūraa pia jōmaweda ūridaamaa p'anadait'ee. Ma k'āyaara jiridait'ee āchia ūri k'iniata jaratee p'ani. Māgá k'awaadait'ee eperāarāpa jaratee p'ani k'ira t'ādoo. Mamīda āchia oo k'iniata oodait'ee. ⁴ Wāarata ūri k'inia p'anadai k'āyaara, chonaarāwedapema cuento nepiripatap'edaata ūri k'inia p'anadait'ee. ⁵ Pi, jōdee, ichita k'ira jīp'a báji. Waaweenāaji mia nibait'ee Cristo k'aurepa. Pichi wārumaa jaratēēji Cristopa ooda eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atait'ee. Jōma óoji Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a ichi mimiapataarāmaa.

⁶ Mia māga jara bi taarā-e nide mi wē-e pait'ee perā. Ara vino jōdaiparik'a altarde weedak'āri Tachi Ak'ōre-it'ee primisiak'a, māga pik'a mi jōit'ee. Ara barco uchia-parik'a to ideepa jīk'ara ērat'aadak'āri, māga pik'a mi uchiat'ee na p'ek'au eujādeepa. ⁷ Mamīda mia k'isia-e, nama bak'āri, pia oopachi perā p'iraparipa ooparik'a jīp'a p'irak'āri tauchaa bidap'edaamaa, awaraarā p'oyaa k'iniapa. Jīp'a oopachi Cristopa mimaa oopi bik'a. Ma awara p'irapari naapiara panarupa p'oyaaparik'a, māga pik'a mia p'oyaarū, ooji perā jōma Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bada mia oomerā ichi-it'ee. ⁸ Írā p'irapari naapiara panarupa poro jīra ataparik'a, māga pik'a mia atait'ee Tachi Waibiapa k'isia iru bi mimaa teet'ee. Iru tachi ak'ipari pipiara bairā, ne-inaa pia teet'ee irua oopi bik'a oodap'edaarāmaa. Māga ooit'ee Ak'ōre ewari waibia ewate. Mimaa aupai ma ne-inaa pia tee-e pait'ee. Jīp'a māga teet'ee jōmaweda iru cheru nimaa p'aniirāmaa, iru k'inia iru p'anapata perā.

Pablopa ūraa jarada Timoteopa oomerā

⁹Taarā-ee chéji mīmaa. ¹⁰Demapa mi atabaibēiji wāit'ee Tesalónica p'uurudee, na p'ek'au eujādepema ne-inaa audú k'inia bairā. Ma awara Crescente wāji Galacia eujādee māk'aapa Tito wāji Dalmacia eujādee. ¹¹Lucas aupai nama bi mi ome. Pi chek'āri, Marcos atanāji pi ome chemerā. Irua mi k'aripai nama mimia bi misa Tachi Ak'ōre-it'ee. ¹²Mia Tíquico pēiji Éfeso p'uurudee. ¹³Pi chek'āri, anéjei mi iripema p'aru jīpari. Mia māgí atabēiji Carpo tede Troas p'uurude nipak'āri. Ichiaba anéjei mi libro jōmaweda, chi ne-animal ede p'āda paara.

¹⁴Alejandro, chi ne-inaa metaldee oopari, mīmaa ne-inaa k'achia ooji. Tachi Ak'ōrepa māga k'awa bi māk'aapa ichiata k'awa bi sāga ooi iru ome, ma k'achia ooda pari. ¹⁵K'irak'aupai jāgí eperā ome. Jāgipa apidaamaa ūripiamaa bi tachia jarateepata pedee.

¹⁶Naapiara mi ateedak'āri Romadepema poro waibiarā k'irapite p'anaumerā mi imiateedap'edaa, eperā apidaapa mi k'ōp'āyada-e paji k'aripadait'ee. Jōma mi k'ōp'āyoorā nama p'anadap'edaarāpa mi ituaba atabaibēijida. Taawa Tachi Ak'ōrepa miapi-e pai, āchia oodap'edaa pari. ¹⁷Āchia mi māgā atabēijida mīda, Tachi Waibia Jesucristopa mi k'aripa baji. Mīmaa jarapiji jōmaweda ichia ooda eperāarā k'aripait'ee, arii p'anadap'edaa ijāadak'aa beerā jōmaarāpa Tachi Ak'ōrepa jara pēida pia k'awaadamerā. Māgā ma ewate Ak'ōrepa mi chok'ai uchiapiji āchi juadeepa. León it'aideepa eperā chok'ai uchiak'ajik'a, māga pik'a mi uchiaji. ¹⁸Wāara, Tachi Waibiapa mi uchiapiit'ee jōmaweda k'achia beerā juadeepa māk'aapa mi jaure jīait'ee, iru truadee wāru misa. ¡Jesucristo, chi Tachi Ak'ōre k'ira wāree unupipari, ichita bapari! ¡Amén!

Awaraarāmaa salude pēida

¹⁹Mia salude pēiru Priscilamaa Áquila ome. Ichiaba Onesiforodeerāmaa salude pēiru. ²⁰Mi nama che wāde awaraa k'ōp'āyoorā ome, Erasto beeji Corinto p'uurude. Jōdee mia Trófimo bēiji Mileto p'uurude, iru k'ayaa bada perā. ²¹K'inia bi pi chemerā, p'usa t'ojara pai naaweda.

Ichiaba salude pēiruta Eubulo, Pudente, Lino, Claudia, jōmaweda tachi ipemaarā Cristo k'aurepa ome.

²²Mia it'aa iidi bi Tachi Waibia Jesucristopa pi k'aripamerā māk'aapa parā jōmaweda pia ak'i bapariimerā.

Māgapai paji.

TITO

San Pabloa K'art'a P'āda Titomaa

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a Titomaa p'āji. Titopa Cristode ijāaji Pabloa jarateeda k'aurepa. Maap'eda nipapachi Pablo ome judio-eerā t'āide. Pabloa iru atabēiji Creta islade māpema ijāapataarā k'aripapariimerā. Na k'art'a p'āji Titopa ma mimia piara oo k'awaamerā.

Salude jarap'eda, naapiara Pabloa jara bi sāap'eda ichia Tito Cretade bēida: imik'īraarā bimerā ijāapataarā ak'ipataarā mimia oodait'ee. Jara bi jarateep-inaamerā tauchaa bipi k'inia p'aniirāmaa ijāapataarā imik'īraarā k'ap'iade (cap. 1). Jara bi sāga ijāapataarā p'anapataadaipia bi (cap. 2); k'īra jīp'a nipapataadaipia bi āchi poro waibiarā jua ek'ari māik'aapa awaraarā k'īrapite (cap. 3.1-11). T'ēepai jara bi Titopa ichi k'īrachuunamerā Nicópolis p'uurude (cap. 3.12-15).

Salude pēida

1 Mi, Pablo mimiapari Tachi Ak'ōre-it'ee. Jesucristopa mi pēiji ichi ūraa jara-teede, Tachi Ak'ōrepa jirit'eradaarā irude ijāadamerā māik'aapa iru wāarata jara pēida k'awaadap'eda, chok'ek'ee p'anadamerā. ²Ma awara ichideerāpa k'awaadait'ee piudak'āri, ichita it'ari p'ananadait'ee ichideerā perā. Tachi Ak'ōrepa māga jaraji na p'ek'au eujā bai naaweda. Wāarapi; seewa jarak'aa. ³Tachi Ak'ōreta Tachi K'aripapari. Irua k'inia bak'āri, ma ūraa k'awapiji eperāarāmaa. Ichiaba mi jirit'eraji māgī jarateenamerā.

⁴Tito, na k'art'a pimaa p'āru. Pi k'inia iru bi michi warrak'a, Cristode wāara ijāapari perā mik'a. It'aa iidipari Tachi Ak'ōrepa māik'aapa Tachi K'aripapari Jesucristopa pi pia ak'i p'anadamerā. Māgá pi k'āiwee bapariit'ee.

Pabloa Titomaa mimia teeda

⁵Pi Creta islade atabēiji, ne-inaa mia jōma oo-e pada oomerā. Mia naaweda jaradak'a, jirit'eraipia bi imik'īraarā p'uuru bee chaa ijāapataarā ak'ipataadamerā. ⁶Ijāapataarā ak'ipari t'āri pia baipia bi Tachi Ak'ōre k'īrapite. Ichiaba k'achia wēe baipia bi eperāarā k'īrapite. Wēra abapai iru baipia bi. Chi warrarā Cristode chok'ek'ee ijāadaipia bi. Ichiaba t'āri pia p'anadaipia bi, awaraarāpa jaranaadamerā āra k'achia-idaa p'ani, maa-e pirā k'īiri k'isua p'ani. ⁷Ichia Tachi Ak'ōredeerā ak'ipariit'ee. Maperā jirit'eraipia bi eperā k'īra jīp'a, k'achia wēe apemaarā k'īrapite. K'īiri k'isua baik'araa bi; k'īrauyaa; toyaa; chōoyaa; chīara k'ūrayaa p'arat'a jitait'ee. ⁸Ma k'āyaara awaraarā auteebaipia bi, ichi temaa chedak'āri. Ichiaba ne-inaa pia o-īa oopipia bi; k'īsia k'awaa baipia bi ne-inaa ooiit'ee; t'āri pia awaraarā ome; pia bapari Tachi Ak'ōre k'īrapite; pia k'īsiapari ne-inaa ooi naaweda. ⁹Ichita Ak'ōre Ūraade ijāaipia bi tachia jarateedap'edaak'a, ma ūraa wāara perā. Ma ūraa k'āyaara Tachi Ak'ōrepa ūraa awara bik'aa. Māga ijāak'āri, k'aripait'ee ijāapataarāpa oodamerā Tachi Ak'ōre Ūraa chiwidi k'awa beerāpa jarateedap'edaak'a. Ma awara ma ūraa ūridaamaa beerāmaa k'awapii ārapa k'achia oopata.

Pablopa jarada seewa jarateepataarāde

¹⁰ Mīa māga jara bi, māgee ūridaamaa p'aniirā chok'ara paraa perā parā t'āide. Seewa āchi k'īsiadeepa pariatua jarateepata māik'aapa eperāarā k'ūrapata. Māgiirāpa jarateepata Cristo eere p'aniirāpa at'āri oodaipia bi Moisés eere p'aniirāpa oopatak'a; tauchaa bipidaipia bi imik'īraarā k'ap'iade. ¹¹ Tito, māirāmaa jarateep-ināaji. Āchia jarateedaik'araa bi, ma k'aurepa imik'īraarā, wēraarā, āchi war-rarā paara k'ūrapata perā. Māgeerāpa k'īra nejasia wēe seewa jarateepata p'arat'a atadait'ee āchi-it'ee.

¹² Chonaarāweda Creta isladepema k'īsia k'awaapari, āchi auk'aapa māgaji: “jCreta pidaarā, seewa-idaa beerā, k'oo-idaa beerā, waibia nek'oyaa beerā! Parā jō-maweda t'āri k'achia-idaa p'anapata ne-animalaarā k'achiarāk'a.”

¹³ Ma eperā k'īsia k'awaaparipa jaradak'a, māga p'ani ma seewa jarateepataarā. Maperā āchi māik'aapa chi seewa ūri k'inia p'aniirā paara itriak'óoji jīp'a ijāadamerā.

¹⁴ Māgá waa ijāada-e pait'ee chonaarāwedapema judiorāpa seewa nepiridap'edaa āchi k'īsiadoopa. Ichiaba waa ooda-e pait'ee Jesucristo ūraa wāara ūridaamaa p'aniirāpa jara p'anik'a.

¹⁵ Cristo k'aurepa p'ek'au k'achia wēe p'anadak'āri, ne-inaa jōmaweda pia bi tachi-it'ee; chik'o k'odait'ee māik'aapa it'abarreepema net'aa. Jōdee jāgee p'ek'au k'achia oopataarā-it'ee māik'aapa Cristo ūraade ijāadak'aa beerā-it'ee, maarepida ne-inaa pia wē-e. Āchi-it'ee jōmaweda k'achia bi. Āchi k'īsia paara k'achia bi, Ak'ōrepa k'inia bik'a k'īsiadak'aa perā. ¹⁶ “Taipa Tachi Ak'ōrede ijāa p'anida” apata. Mamīda seewata māga jarapata. Tachia āchia oopata unudak'āri, k'awapata āchia t'āripa ijāadak'aa. T'āri k'achia-idaa p'anadairā, Tachi Ak'ōre k'īrau bi āchi ome. Oodak'aa irua oopi k'inia bik'a. Māgeerāpa ne-inaa pia apida p'oyaa oodak'aa.

Sāga ijāapataarā p'anapataadaipia bi

2 Pi jōdee, jarateepia bi jīp'a uchiamerā Jesucristo Ūraa Pia jara bik'a. ² Ūráaji ijāapataarā chonaarāmaa: ne-inaa oodai naaweda pia k'īsiadaipia bi p'ek'au k'achiade baainaadamerā; k'īra jīp'a p'anadaipia bi apemaarā k'īrapite, pia k'īsiadamerā āchide; ne-inaa pariatua oodaik'araa bi; wāara Cristode ijāadaipia bi; awaraarā wāara k'inia iru p'anadaipia bi Tachi Ak'ōrepa k'inia iru bik'a; chupiria jōni jida, Cristode ijāadaipia bi.

³ Māga pik'a chōtrāarāmaa ūráaji: Tachi Ak'ōre ome ewari chaa chok'ek'ee p'anadaipia bi; chīara āpite ik'achia pedeedaik'araa bi; it'uapa piudaik'araa bi. Āchi māgá pia p'anadaipia bi apemaarā wēraarā ne-inaa pia oo k'awaa wādamerā. ⁴ Māgá ijāapataarā chōtrāarāpa awēraarāmaa jarateedai āchi k'ima māik'aapa āchi war-rarā k'inia iru p'anapataadamerā. ⁵ Ma awēraarāpa ne-inaa pariatua oodaik'araa bi; āchi imik'īra k'āyaara awaraa imik'īra ome t'īudaik'araa bi; k'achia oodait'ee k'īsiadaik'araa bi; t'āri pia mimiadaipia bi āchi te pidaarā ak'idait'ee; āchi imik'īra jua ek'ari chok'ek'ee p'anadaipia bi. Māgá p'anaruta pirā, ijāadak'aa beerāpa k'achia pedeeda-e pait'ee Tachi Ak'ōre Ūraade āra k'aurepa.

⁶ Auk'a ūráaji k'ūtrāarā chok'ek'ee p'anadamerā māik'aapa ne-inaa pariatua oon-aadamerā. ⁷ Tito, pi ichiaba nejōmaade ichita ne-inaa pia oopia bi. Māgá āramaa ak'ipiit'ee sāga p'anapataadaipia bi. Āramaa Tachi Ak'ōre Ūraa jarateek'āri, k'īra jīp'a jarateepia bi āra pipiara p'anapataadamerā māik'aapa Jesucristo k'inia iru

p'anadamerā. Jarateek'araa bi pi waibiara pait'ee āra k'īrapite. ⁸ Pia jarateeru ichita wāara baipia bi. Māgá jarateeru pirā, apidaapa jarada-e pai pia pariatua jarateepari. Ma k'āyaara, pia jaratee bi ūridaamaa beerā k'īra nejasia p'anadai k'awaadak'āri pia ichita oopari pia ūraa bik'a. Ne-inaa k'achia maarepida unuda-e pai tachi āpite jaradait'ee.

⁹ Ūráaji esclavoorā ijāa p'aniirāmaa: āchi chipariirā jua ek'ari chok'ek'ee p'aneedaipia bi; ne-inaa jōmaata t'āri pia oodaipia bi chipariirāpa oopi p'anik'a; pedee k'achia p'anaudaik'araa bi mimiade chok'a pēidak'āri. ¹⁰ Chipariirā net'aa maarepida chiadaik'araa bi. Ma k'āyaara ak'ipidaipia bi ichita odait'ee chipariirāpa k'inia p'anik'a, seewa jarada-ee. Māgá ewari chaa chok'ek'ee p'anaruta pirā, chipariirā awaraarā ome Tachi Ak'ōre Ūraa pi-ia k'īsiadai māik'aapa iru ode t'īu k'iniadai tachi ome, tok'arradee atuapiamaapa.

Sāap'eda k'īra jīp'a p'anadaipia bi

¹¹ Tachi Ak'ōrepa ak'ipiji eperāarā jōmaweda k'inia iru bi māik'aapa k'inia bi o k'achiade atuanaadamerā. ¹² Tachia iru ūraade jara bik'a oodak'āri, oo amaadait'ee ijāadak'aa beerāpa ne-inaa k'achia k'īra t'ādo oopata. Māgá jīp'a ijāadak'āri, pia k'īsia k'awaa wāpata māik'aapa k'īra jīp'a oopata tachia oodaipia bik'a Tachi Ak'ōre k'īrapite. Tachi māga p'anapata pirā na p'ek'au eujāde p'ani misa, pia p'anapataadait'ee iru k'īrapite, ichiaba awaraarā k'īrapite. ¹³ Māga p'anapataadaipia bi Tachi Ak'ōre Waibia waya cheru misa. Tachi K'aripapari Jesucristo unu k'iniapa ewari chaa iru nipata. Iru k'īra wāree unudak'āri, t'āri o-īa ak'itrua para nībeet'ee. ¹⁴ Ichi ita-aria peepiji tachi pari. Māgá tachi k'aripa ataji p'ek'au k'achia jua ek'ariipa. Māgá piuk'āri, tachia k'achia oopatap'edaa jōmaweda wēpapiji ichideerā p'aneedamerā. Maperā t'āriipa ichi-it'ee ne-inaa pia k'īra t'ādo o o k'inia p'ani.

¹⁵ Māpai Tito, māgee ūraa mia jarada pia jaratēeji Creta isladepema ijāapataarāmaa. T'āri pia ūráaji, jōmaweda pia jara bik'a oodamerā. Ūri k'iniada-ee p'ani pirā, k'awapji āchia ne-inaa k'achia oo p'ani. Tachi Ak'ōrepa pi jirit'eraji āra ak'ipariimerā. Maperā māgá pedeeipia bi. Pi yiaraa iru p'anadaik'araa bi.

Sāga Cristode ijāapataarā ijāadak'arā awara p'anapataadaipia bi

3 K'irāpapji jāpema ijāapataarāmaa āra ichiaba p'anapata Creta isladepema poro waibiarā jua ek'ari. Maperā oodaipia bi māgá poroorāpa oopi p'anik'a. Ichita oo k'inia p'anadaipia bi ne-inaa pia awaraarā k'aripadait'ee. ² Jarāji chīara āpite k'achia pedeenaadamerā māik'aapa aupedeenaadamerā awaraarā ome. Ma k'āyaara t'āri pia p'anadaipia bi māik'aapa pedee pia pedeedaipia bi jōmaarā ome. ¡Mamīda, audua p'anadaik'araa bi!

³ Naaweda tachia Cristo k'awada-e p'anadak'āri, k'achia p'anapachida. Oodaa-maa p'anapachida Tachi Ak'ōrepa jara pēidak'a. Atua p'anajida, seewa jara p'anipa tachi itu k'ūra p'anadap'edaa perā. Esclavoorāk'a p'anapachida, tachia oo k'iniata ne-inaa k'achia k'īra t'ādo o o nipapatap'edaa perā. T'āri k'achia-idaa p'anapachida. Awaraarā unuamaa iru p'anapachida, ne-inaa iru p'anadap'edaa k'aurepa. Chik'īra unuamaa p'anapachida. ⁴ Māgá p'anapachida mīda, Tachi Ak'ōre, Tachi K'aripaparipa ichi warra tachimaa pēiji, tachi chupiria k'awaada perā. Peepiji tachi p'ek'au k'achia wēe p'aneedamerā. Māgá k'awaapiji ichia tachi k'inia iru bi. ⁵ Ichia tachi o k'achiadeepa k'aripa ataji atuanaadamerā. Māga oo-e paji tachia

ne-inaa t'ári pia oopata perã. ¡Māga-e! Tachi k'aripaji tachi chupiria k'awaada perã. Tachia p'ek'au k'achia oopatap'edaa wēpapiji māik'aapa ichi Jaure ba chepiji tachi k'ap'iade. Tachi piu pik'a p'anajida mīda p'ek'au k'achia k'aurepa, irua waya chok'ai p'anapiji ichi Jaurepa. Māga oop'eda, tachi p'aneepachida warra chai ewaa t'odak'a māik'aapa paniade k'uipidak'a. ⁶ Tachi Ak'ōrepa ichi Jaure ba chepik'āri tachimaa, pania waibia pik'a weeji tachi k'ap'ia īri. Māga ooji Jesucristopa tachi o k'achiadeepa k'aripa atak'āri. ⁷ Īrā Tachi Ak'ōrepa jarai: “Mi Warra piuda k'aurepa parā p'ek'au k'achia wēe p'ani mi k'irapite.” Tachi Ak'ōrepa māga ooji t'āri pia bapari perã. Tachia ne-inaa pia p'oyaa oodak'aa irua tachi chupiria k'awaamerā. Ma awara eperā pi-uda net'aa ome beeruk'a, māga pik'a tachi, Tachi Ak'ōre warrarā p'aneeruta Cristo k'aurepa. Mapa k'awapata piudak'āri, wāara it'aa wādait'ee.

Titomaa ūraada

⁸ Mia et'ewa p'āda wāarapi. Maperā māgī ūraa ip'ii jarateepia bi ijāapataarāmaa, māga ūridak'āri, ne-inaa pia k'ira t'ādoo oo p'anadamerā. Māga oodak'āri, eperāarā jōmaweda k'aripadait'ee, Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a. ⁹ Mamīda Tito, pariatua aupedeeyaa baik'araa bi audua beerā ome āchi chonaarāwedapema ēreerā k'ap'ia. Ichiaba t'īuk'araa bi nepira jiri p'aniirā ome, āchi aupedeeyaa p'anadak'āri Moisepa p'āda jara k'inia bi k'ap'ia. K'irak'aupai t'īu māgee ijaraapataarā ome. Māgee ne-inaa ooruta pirā, maarepida k'aripada-e. ¹⁰ Eperāpa ijāapataarāmaa k'īraupik'āri, tachi ijāapataarā awara-awaraadaipata. Māgee eperā parā t'āide paraa pirā, k'ira jīp'a ūrāaji māgī k'achia oo amaamerā. Ūri k'inia-e bi pirā, waya ūrāaji. Māga ūraap'eda, at'āri ūriamaa bi pirā, ijāapataarā t'āide waa t'īupināati. ¹¹ Māgee eperāarā ne-inaa k'achia oomaa p'ani, ijāa amaadaruta perā Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida. Jōmaarāpa k'awapata āchi k'achia uchiadait'ee Ak'ōre k'irapite, ūridaamaa p'anapata perā.

Pablo na k'art'ade t'ēepai p'āda

¹² Tito, mia Artemas maa-e pirā Tíquico pīmaa pēiit'ee. Jāma panak'āri, p'oyaa bi pirā, isapai wāji Nicópolis p'uurudee mi k'irachuude. Mi jāma banait'ee p'usa t'ojara bi misa. ¹³ Abogado t'ijarapata Zenas, Apolo ome jāmāik'aapa uchiadak'āri, k'aripáji nejōmaade pia wādamerā āchi ode. ¹⁴ Māgá tachi ipemaarā jāma p'aniirāpa ip'ii pia oodaipia bi awaraarā k'aripadait'ee māik'aapa chupiria chedeerā k'aripadait'ee chik'o, p'aru iru p'anadamerā. Māga oodaipia bi pariatua p'anapataadai k'āyaara, apida k'aripada-ee.

Pablopa awaraarā ome salude pēida

¹⁵ Jōmaweda ijāapataarā nama mi ome p'aniirāpa pīmaa salude pēiruta. Taipa ichiaba salude tee pēiruta tai k'ōp'āyoorā Cristo k'aurepa k'iniarāmaa. Mia it'aa iidi bi Ak'ōremaa irua parā jōma pia ak'i bapariimerā.

Māgapai paji.

FILEMÓN

San Pablop K'art'a P'āda Filemonmaa

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'āji. Carcelde baji na k'art'a p'āk'āri. P'āji Colosas p'uurudepema ijāapari t'jarapatap'edaa Filemonmaa. Chupiria iidi bi Filemonpa ichi esclavo t'āri pia auteebaimera, ai naaweda iru juadeepa uchiaji mīda. Māgī esclavo, t'jarapatap'edaa Onésimo, Cristode ijāa beeji Pablop jarateeda k'aurepa carcelde bak'āri.

Salude teep'eda, naapiara Pablop gracias jara bi Tachi Ak'ōremaa, k'awada perā Filemón Cristode wāara ijāapari perā māik'aapa bapari perā irua k'inia bik'a (vs. 1-7). Jara bi Filemón esclavo bada pia bapata Cristode ijāadak'āriipa māik'aapa chupiria iidi bi Filemonpa ichi esclavo t'āri pia auteebaimera iru pēik'āri (vs. 8-22). T'ēepai salude pēi bi chi k'ōp'āyoorā carcelde p'aniirā pari (vs. 23-25).

Salude pēida

1 Mi, Pablo carcelde bi mia oopari perā Jesucristopa oopi bik'a. Mi tachi ipema Cristo k'aurepa Timoteo ome na k'art'a p'ā pēiruta Filemonmaa. Filemón, pi k'inia iru p'anipi, auk'a Cristode ijāapari perā māik'aapa auk'a iru-it'ee mimiapari perā. ² Ichiaba na k'art'a p'ā pēiruta tachi ipewēra Apiamaa māik'aapa tachi ipema Arquipomaa. Ijāadak'aa beerāpa nepira jiri p'ani mīda iru ome, taik'a iru choopari Cristode ijāa bairā māik'aapa oomaa bairā Cristopa oopi bik'a. Ichiaba p'ā pēiruta jōmaweda ijāapataarā pi tede it'aa t'ī chepataarāmaa. ³ It'aa iidipata Tachi Ak'ōrepa māik'aapa Tachi Waibia Jesucristopa parā pia ak'i p'anadamerā. Māgā k'āiwee p'anapataadait'ee.

Filemonpa awaraa ijāapataarā k'inia iru bapari

⁴ Filemón, mia it'aa t'ik'āri pi pari, ichita gracias jarapari mi it'aripema Ak'ōremaa. ⁵ Ūridoo pi wāara ijāapari Tachi Waibia Jesude māik'aapa iru k'inia iru bapari. Ichiaba ūridoo pia jōma ijāapataarā k'inia iru bapari. ⁶ Pi māgā chik'inia bapari perā tachi ijāapataarā ome, mia it'aa iidipari Tachi Ak'ōrepa pīmaa k'awapimerā ne-inaa pia jōma tachi Cristodeerāpa oodai irua k'aripak'āri. ⁷ Mi ipema Cristo k'aurepa, mi o-īa bi pia awaraarā māgā k'inia iru bapari perā. Māga oo bipa pia mi t'āri māik'aapa awaraa Cristodeerā t'āri o-īapipari.

Pablop chupiria iidida Filemón esclavo Onésimo pari

⁸ Pi māga bapari perā, mia ne-inaa iidi k'inia bi pia mi-it'ee oomerā. Pia nāga ooipia bi, ne-inaa pia bairā. Ma awara Cristopa mi jirit'erada perā, mia waawee-ee na iidiru oopii pīmaa. ⁹ Mamīda k'awa bairā pia jōma ijāapataarā k'inia iru bapari, mia pīmaa chupiria iidit'ee. Taawa pia ūrii mia iidiru, mi chonaa bairā māik'aapa na carcelde bairā Jesucristopa oopi bik'a oopari k'aurepa. ¹⁰ K'inia bi pia auteebaimera eperā nama bi mi ome. Iru michi warrak'a bi, mi k'aurepa iru Cristode ijāada perā mi nama carcelde bi misa. Na eperā pi esclavo iru bada, Onésimo.

¹¹ Mīa k'awa bi naaweda irua pi k'aripa-e paji. Mamīda ĩrā māga-e bi. ĩrā audú chok'ek'ee bapari mi ome. Mīa k'awa bi auk'a bait'ee pi ome. ¹² Mīa iru pīmaa pēiru.

Iru audupai k'inia iru bi. Mapa k'inia bi pia iru auteebaimerā mi auteebaik'ajik'a. ¹³Mia k'inia bak'aji iru mi ome beemerā, mi nama carcelde bi misa, Jesupa ooda jarateeda k'aurepa. Māgá irua mi k'aripak'aji pi pari. ¹⁴Mamīda māga oo-e paji, pia jara-e pada perā iru nama baipia bi mi ome. Mia k'inia-e pia iru auteebaimerā mia māga oopiru perā. Pia mi māgá k'aripa k'inia bi pirā, k'aripaipia bi pichi k'īradoopa.

¹⁵K'īsīaji nāgide. Onésimo mak'iara taarā-e baji pi ik'aawaapa uchiada. ¿Tachi Ak'ōrepa iru māgá wāpiji-ek'ā aji, Cristode ijāap'eda, irā pi ome ichita bapariimerā? ¹⁶Ma awara irā iru auteebairu pirā, iru pipiara bai esclavo k'āyaara. Pi ipema pia bait'ee auk'a Cristode ijāa bairā. Mia iru k'inia iru bi. Mamīda pia iru audupiara k'inia iru baipia bi, iru chok'ek'ee bairā māik'aapa iru pi ipema Cristo k'aurepa perā.

¹⁷Māpai pia mi iru bi pirā pichi k'ōp'āyo piak'a, Onésimo auteebāiji mi auteebaik'ajik'a. ¹⁸Irua pimaa ne-inaa k'achia ooji pirā maa-e pirā pi net'aa chiaji pirā, jara péiji. Mia p'aait'ee. ¹⁹Mi, Pabloa nāgi p'āru michi juapa: miata p'aait'ee. Mamīda mia pimaa nāga k'irāpapi k'inia bi. Onésimo pi ome tewe iru bai k'āyaara, pia tewe waibiara iru bi mi ome, mi k'aurepa pia Cristode ijāada perā. ²⁰Maperā ipema, irā mia k'inia bi pia jōdee mi k'aripamerā, Tachi Waibiapa pimaa oopi k'inia bik'a. Chupiria k'awāaji māik'aapa Onésimo auteebāiji. Māgá pia mi t'āri o-īapiit'ee.

²¹Mia ijāa bi pia ooit'ee mia iidi bik'a. Mapa na k'art'a pimaa p'āmaa bi. Wāara mia k'īsia bi pia waapiara ooit'ee mia iidida k'āyaara. ²²Māga oo bi misa, cuarto awara bīji mi-it'ee, mi jāma panak'āri. Mia māga jara bi ijāa bairā parā it'aa t'īpata k'aurepa Tachi Ak'ōrepa mi uchiapiit'ee na carceldeepa māik'aapa waya pēiit'ee parāmaa.

Awaraarāpa salude tee pēidap'edaa

²³Tachi k'ōp'āyo Epafras ichiaba nama carcelde bi mi ome, Jesucristopa oopi bik'a oopari perā. Irua pimaa salude tee pēiru. ²⁴Marcos, Aristarco, Demas māik'aapa Lucapa salude tee pēiruta. Āra mi ome auk'a mimiapata Cristo-it'ee.

²⁵Mia it'aa iidi bi Tachi Waibia Jesucristopa parā jōmaweda pia ak'i bapariimerā. Māgapai paji.

HEBREOS

K'art'a P'āda Hebreo Pedee Pedeeapataarāmaa

K'awada-e p'ani k'aipa nāgí k'art'a p'āji. Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda pia estudia beerā ūk'uruurāpa k'isia p'ani Pablopa p'āda; awaraarāpa k'isia p'ani Bernabepa p'āda; awaraarāpa Apolopa p'āda. Mamīda jōmaarāpa k'isia p'ani nāgí ūraa p'āji judiorā Cristode ijāadap'edaarā-it'ee. Jōmaweda judiorāpa hebreo pedee pedeeapataadap'edaa perā, nāgí p'āda t'ī bijida Hebreos. Nāgí ūraa p'āji ūk'uru judiorā Cristode ijāapataarāpa ijāa amaadait'ee k'isia p'anadap'edaa perā, jīp'a naawedapemak'a ijāapataadait'ee chonaarāwedapema Moisepa p'ādade. Chi na ūraa p'ādapa jara bi māga oonaadamerā, Jesucristo jōmaarā k'āyaara waibiara bairā.

Naapiara k'irāpapi bi k'aita Jesucristo; chi Tachi Ak'ōre k'ira wāree unupida (cap. 1.1-3). Jara bi Tachi Ak'ōre k'irapite Cristo waibiara bi angeleerā jōmaarā k'āyaara (caps. 1.4–2.18) māik'aapa Moisés k'āyaara (cap. 3.1-6). Ūraa bi k'īiri k'isua p'ananaadamerā āchi chonaarāk'a; ma k'āyaara k'āiwee p'anapataadamerā Cristode ijāa p'anide (caps. 3.7–4.13). Jara bi Jesús tachi ijāapataarā it'aripema P'aareerā Poro Waibia (caps. 4.14–5.10) māik'aapa ūraa bi Cristode ijāa amaanaadamerā, ma k'aurepa atuadai perā (caps. 5.11–6.12). K'irāpapi bi Tachi Ak'ōrepa Cristode ijāapataarā pia ak'ipari (cap. 6.13-20). Jara bi Jesús chonaarāwedapema p'aare poro waibia Melquisedec jīak'a (cap. 7) māik'aapa iru k'ap'ia pari Tachi Ak'ōrepa ūraa chiwidi eperāarāmaa jara pēida awara bi, chonaarāwedapema ūraa p'āda k'āyaara (cap. 8). Jara bi it'aripema Ak'ōre Waibia tede māik'aapa jara bi Cristopa waa bat'ada k'aurepa Tachi Ak'ōrepa eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata wēpapiit'ee (caps. 9.1–10.18). Jara bi Cristode ijāapataarāpa p'ek'au k'achia oo amaadaipia bi māik'aapa iru k'ap'ia pari Tachi Ak'ōre k'ait'a wādaipia bi it'aa t'ī p'anide (cap. 10.19-39). K'irāpapi bi Tachi Ak'ōrepa chonaarāwedapema ijāapataarā pia ak'ida, irua jaradade ijāapatap'edaa perā māik'aapa oopatap'edaa perā irua k'inia bik'a (cap. 11). Jara bi Cristode ijāapataarā jīp'a ijāapataadamerā āchi piurutamaa (cap. 12). T'ēepai ūraa k'ira t'ādoo jarap'eda, jara bi ichia k'inia bi Cristopa āra pia oomerā māik'aapa k'aripamerā (cap. 13).

Tachi Ak'ōrepa ichi Warra it'aideepa jarada

1 Chonaarāweda Tachi Ak'ōre pedeeapachi tachi chonaarāmaa ichi pedee jarapataarā it'aideepa. Māgiirāpa jarateepachida Ak'ōrepa oopi k'inia bi eperāarāmaa. At'apai jarateepachida; ūraade māik'aapa k'aride. ² Mamīda Tachi Ak'ōre Warra, Jesucristo chedak'āriipa na p'ek'au eujādee, Tachi Ak'ōre pedeeapari iru k'ap'ia pari. Ichi Warramaa ne-inaa jōmaweda it'í nībi māik'aapa eujāde nībi oopiji. K'isia iru baji ma jōmaweda teet'ee chi Warramaa ichi-it'ee iru bamerā. ³ Chi Warra chi ak'ōre jīak'a bi. Iru bi jōma chi ak'ōre k'ira wāree. Iru pedeerupapai ne-inaa jōma iru juade nībi. Piup'eda Tachi Ak'ōrepa tachia p'ek'au k'achia oopata wēpapiit'ee, it'aa wāji māik'aapa Tachi Ak'ōre juaraare it'ari su-ak'í banaji.

Jesucristo angeleerã k'äyaara waibiara bi

⁴ Tachi Ak'õrepa ichi angeleerãmaa “chok'apariirã” apari. Mamĩda chi warramaa “Warra” apari. K'awa p'ani eperã warra chi mimiapari k'äyaara waibiara bi. Mägã ichiaba Tachi Ak'õre Warra waibiara bi ichi angeleerã k'äyaara. ⁵ Tachi Ak'õrepa waide jara-e paji ichi angeleerã apidaamaa:

‘Mia idi jõmaarãmaa jara bi pi mi Warra.’ (Sal 2.7)

Ma awara ichi ángel apidaamaa jara-e paji:

‘Mi pi ak'õre pait'ee. Jõdee pi mi warra pait'ee.’ (2 S 7.14)

⁶ Mamĩda chi Warra naapema jõmaarã k'äyaara waibiara bairã, iru na p'ek'au eujãdee pëik'ari, jaraji ichi angeleerãmaa:

‘Bedabáiti mi Warra k'irapite mäk'aapa it'aa t'iti irumaa.’ (Sal 97.7)

⁷ Angeleerã nãga p'anida a bi ichi ũraa p'ädade:

‘Irua ichi angeleerã nãuk'a papipari mäk'aapa wëpapipari maa-e pirã t'ipitauk'a uru-apipari mäk'aapa k'ĩpipari.’ (Sal 104.4)

⁸ Mamĩda nãga bida a bi chi Warra:

‘Tachi Ak'õreda, a bi, pi ichita jõmaarã rey bapariit'ee, na p'ek'au eujã jõru pijida.

K'achia wëe bapari perã, pia pia ak'i bapari pi jua ek'ari p'aniirã. ⁹ Ne-inaa pia aupai oo k'inia bapachi. P'ek'au k'achia ooamaa bada perã, p'ek'au k'achia wëe bi. Maperã pi Ak'õre, Tachi Ak'õrepa pi jirit'eraji waibiara pamerã pi k'öp'äyoorã k'äyaara. Mäga ook'ari, pi o-ĩapiji.’ (Sal 45.6-7)

¹⁰ Tachi Ak'õrepa chi Warramaa ichiaba mägaji:

‘Eperãarã Ak'ipari Waibia, ewaa weda piata pichi juadoopa ooji na p'ek'au eujã mäk'aapa pajã. ¹¹ Ma jõmaweda p'aru sorek'a pak'oodaridait'ee mäk'aapa jõdaridait'ee. Mamĩda pi ichita bapariit'ee, na p'ek'au eujã jõru pijida. ¹² Na eujã pari pia eujã mäk'aapa pajã chiwidi ooit'ee. Mamĩda pi jõ-e; ichita bapari perã.’ (Sal 102.25-27)

¹³ Tachi Ak'õrepa ichi ángel apidaamaa jara-e paji:

‘Pi mi ome auk'a waibia bairã, mi juaraare su-ak'i béeji, mia pi k'ĩra unuamaa iru p'anapataarã p'oyaaru misa.’ (Sal 110.1)

¹⁴ Mäga jara-e paji, Tachi Ak'õrepa ichi angeleerã jõmaweda pëipari perã na eujãdee eperãarã k'aripade. Ära eperã k'ap'ia wëe p'ani mĩda, Tachi Ak'õrepa ära pëipari ichimaa wädait'eerã k'aripadamerã.

Jesucristopa jarada ũri k'iniada-e p'anadap'edaarã

2 Mägã Cristo waibiara bairã angeleerã k'äyaara, tachia pia k'awadaipia bi Tachi Ak'õrepa jara pëida iru k'ap'ia pari, Ak'õre odeepa uchiada-e pait'ee. ² Tachi Ak'õre ũraa jarada Moisemaa ichi angeleerã it'aideepa wãara paji. Mapa Tachi Ak'õrepa mägã ũraa ũri k'iniada-e p'anadap'edaarã miapiji. ³ Mägã miapiji pirã ichi ũraa ũri k'iniada-e p'anadap'edaarã naaweda, ¿sägã tachi irumaa wädaima, iru ũraa jara pëida Cristo k'ap'ia pari ũri k'iniada-e p'ani pirã? Tachi Waibia Jesucristota naapiara cheji jarait'ee Tachi Ak'õrepa ũraa chiwidi iru bi irude ijäapataarã-it'ee. T'ëepai ma ũraa ũridap'edaarãpa tachimaa jarateejida. ⁴ Ma ũraa chiwidi jaratee p'anide Tachi Ak'õrepa äramaa oopipachi ne-inaa eperãarãpa p'oyaa oodak'aa ächi juadoopa mäk'aapa Tachi Ak'õre Jaurepa ichia oopi k'inia bik'a äramaa oopipachi.

Jesucristo eperã jïp'aak'a bada

⁵ Tachi Ak'õrepa Jesucristota jirit'eraji jaramerã ma ùraa chiwidi mia jaramaa bi na p'ädade. Maperã ma ùraade ijãa p'anadap'edaarã bi-e paji ichi angeleerã jua ek'ari. ⁶ Mäga k'awa p'ani Tachi Ak'õre Ùraa p'ädade jara bairã:

'Ak'õre, ¿eperã pi-it'ee k'äärema, pia ichi ak'i bapariimerã mäik'aapa k'inia iru bapariimerã? ⁷ Na p'ek'au eujãde bi misa, pia ichi ek'ariara biji pichi angeleerã k'äyaara. Mägã biji mïda, ichi waibia papiji mäik'aapa k'ïra wãree papiji pik'a.

⁸ Ne-inaa jõma nïbi ichi jua ek'ari biji.' (Sal 8.4-6)

Mäga ooji mïda, waide ne-inaa jõma ichi jua ek'ari bi-e. ⁹ Mamïda Jesús jua ek'ari bi. Tachi Ak'õrepa Jesús ek'ariara biji ichi angeleerã k'äyaara, taarã-e nide eperã jïp'aak'a bapariimerã. Eperãarã k'inia iru bairã, Jesús piupiji jõmaarã pari. Mägã chupiria piuda perã, Tachi Ak'õrepa iru tachi rey waibia papiji mäik'aapa k'ïra wãree papiji.

¹⁰ Ne-inaa jõma nïbi Tachi Ak'õre-it'ee. Ichiata pia k'isia iru baji ichi Warra piuda k'aurepa awaraa warrarã chok'ara ichi ome p'anapataadamerã, ichi eujã k'ïra wãree bide. Mapa chi Warra chupiria piupiji. Cristopa jõma ooji ichi Ak'õrepa oopidak'a, mia nïbaji mïda mäga ooit'ee. Mapa ichia wãara Tachi Ak'õre o ak'ipii eperãarãmaa, aide t'itudap'eda, it'aa wädamerã. ¹¹ Ma-it'eeta Tachi Ak'õrepa Jesucristo jirit'eraji, iru k'aurepa eperãarã t'itudamerã mäik'aapa Ak'õre ode p'anapataadamerã. Jõma eperãarã Tachi Ak'õre ode p'aniirã chi Warra k'aurepa ichiaba ichi warrarã. Mapa Tachi Ak'õre Warra k'ïra nejasia-e bi mägiirãmaa ipema ait'ee. ¹² Mäga k'awa p'ani Tachi Ak'õre Ùraa p'ädade jara bairã:

'Tachi Ak'õre, mia pi k'awapiit'ee mi ipemaarãmaa mäik'aapa pimaa it'aa t'it'ee k'ari nïbide ära taide.' (Sal 22.22)

¹³ Ichiaba awara äi jara bi:

'Mia Tachi Ak'õrede ijãait'ee.' (Is 8.17)

Ichiaba jara bi:

'Mi nama bida aji, pia warrarã mïmaa teeda ome.' (Is 8.18)

¹⁴ Mägi warrarã tachik'a p'anadairã, k'awa p'ani Jesucristo auk'a eperã paji. Mäga pa k'inia baji k'awada perã ichi piuda k'aurepa eperãarã irude ijãa p'ani uchiapiit'ee Netuara Poro Waibia jua ek'ariipa. Mägipa eperãarã peepii awaa bapari. ¹⁵ Mägi jua ek'ari eperãarã esclavoorãk'a p'anapata, piudait'ee waawee p'anadairã. Mamïda Jesucristopa aweda Netuara Poro Waibia p'oyaada perã piuk'ari, ichia eperãarã uchiapii mägí jua ek'ariipa waa waaweenaadamerã piut'ee. ¹⁶ Maperãpi tachia k'awa p'ani Jesucristo che-e paji na p'ek'au eujãdee angeleerã k'aripait'ee. Ma k'äyaara cheji k'aripait'ee Tachi Ak'õrede ijãapataarã Abrahampa ijãadak'a. ¹⁷ Cristo mägã cheda perã ichi ipemaarã k'aripade, tachik'a baji na p'ek'au eujãde bak'ari. Mapa P'aareerã Poro Waibiapa ooparik'a, tachi chupiria k'awaapari mäik'aapa it'aa t'ipari tachi pari. Iru piuda k'aurepa Tachi Ak'õrepa wëpapipari tachia p'ek'au k'achia oopata, ma k'aurepa atuanaadamerã. ¹⁸ Jesucristo tachik'a bada perã, auk'a chupiria nïbaji Netuara Poro Waibiapa irumaa ne-inaa k'achia oopi chek'ari. Mapa ichia tachi k'aripai auk'a choodamerã mäik'aapa ne-inaa k'achia oonaadamerã.

Jesús Moisés k'āyaara waibiara bi

3 Īpemaarā Cristo k'aurepa, Tachi Ak'ōrepa tachi awara bida perā ichi ome it'ari p'anapataadamerā, k'īsīati Jesucristopa oo bide tachi k'aripait'ee. Tachi Ak'ōrepa iru pēiji jarateemerā iru ūraa chiwidi māik'aapa P'aareerā Poro Waibiak'a it'aa iidipariimerā tachi pari, irude ijāapata perā. ² Tachi Ak'ōrepa Jesucristo pēiji iru Ak'ōrepa oopi bik'a oo k'inia bada perā, Moisepa oo k'inia badak'a, chonaarāweda Ak'ōre eperāarā k'aripak'āri. ³ Mamīda Jesús Moisés k'āyaara waibiara bi. K'īsīadāma nāgide. Eperāarāpa te oopataarā pipiara ak'ipata, māirāpa te oodap'edaa k'āyaara. ⁴ Eperāarāpa te chok'ara oodai. Mamīda Tachi Ak'ōrépata ooji ne-inaa jōma nībi. ⁵ Moisés Tachi Ak'ōredeerā ak'ipari pia paji, oo k'inia bada perā Ak'ōrepa jaradak'a. Eperāarāmaa jarateepachi Tachi Ak'ōrepa t'ēepai ooi't'ee bada. ⁶ Mamīda Cristo Tachi Ak'ōre Warra perā, ichideerā pipiara ak'ipari Ak'ōrepa k'inia bik'a. Tachita irudeerā ichiaba, Cristode ijāa amaada-e p'ani pirā māik'aapa o-ia unu k'inia p'ani pirā ne-inaa pia Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bi tachi-it'ee.

Tachi Ak'ōrepa ichide ijāapataarā k'āiwee p'anapipari

⁷ Maperā pia ūridaipia bi Tachi Ak'ōre Jaurepa jara bi iru ūraa p'ādade: 'Idi Tachi Ak'ōre pedee ūriruta pirā, ⁸ k'īiri k'isua p'ananāati pāchi chonaarāk'a, āchi wāyaa wādak'āri eujā pania wēe bide. Tachi Ak'ōre jua ek'ari p'ana k'iniada-e paji, āchia oo k'iniata oo k'inia p'anadap'edaa perā. ⁹ Mapa Ak'ōrepa jaraji: “Cuarenta años pāchi chonaarāpa unupachida mia oo bada āchi k'aripait'ee. Mamīda at'āri mia jarada oo k'iniada-e p'anapachida. ¹⁰ Maperāpi mi k'īraudachi ma eperāarā ome.” Māpai jaraji: “Na eperāarāpa āchia oo k'iniata oopata. Oodak'aa mia oopi bik'a, mi o k'awada-e p'anadairā.” ¹¹ Māpai mi k'īrau bada perā āchi ome, juraaji: “Wāda-eda aji, mia k'āiwee p'anapiit'eeda ada eujādee.”' (Sal 95.7-11)

¹² Īrā Īpemaarā, māga bada perā tachi chonaarā ome, Tachi Ak'ōre ichita bapari odeepa uchianaadamerā, t'āri k'achia-idaa p'ananāati māik'aapa k'īiri k'isua p'ananāati. ¹³ Ma k'āyaara, chok'ai p'ani misa, ewari chaa chik'aripa p'anapatāati waapiara ijāadait'ee, apida Tachi Ak'ōre odeepa uchianaadamerā, p'ek'au k'achia oo k'iniapa. ¹⁴ Tachi Ak'ōrede ijāadaipia bi tachi piurutamaa. Māga ooruta pirā, unudait'ee irua ne-inaa pia k'īsia iru bi tachi-it'ee, Cristo tachi ome bapari perā.

¹⁵ Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi:

'Idi Tachi Ak'ōre pedee ūriruta pirā, k'īiri k'isua p'ananāati pāchi chonaarāk'a, āchi wāyaa wādak'āri eujā pania wēe bide. Tachi Ak'ōre jua ek'ari p'ana k'iniada-e paji, āchia oo k'iniata oo k'inia p'anadap'edaa perā.' (Sal 95.7-8)

¹⁶ Maperā k'īsīadāma tachi chonaarāde. Moisés āchi poro waibia paji Egiptodeepa uchiadak'āri. Maapai Tachi Ak'ōrepa āchīmaa jīp'a pedeeji ichi it'aideepa. Mamīda irua jaradak'a oo k'iniada-e paji. ¹⁷ Maperāpi piuk'oodachida ma eujā pania wēe bide, wā dai naaweda ma eujādee Tachi Ak'ōrepa p'anapiit'ee padamāi. Cuarenta años āchia oo k'iniata oo p'anipa Tachi Ak'ōre k'īraupijida. ¹⁸ Mapa irua nāga jaraji: 'Īrā parā wāda-eda aji, mia k'āiwee p'anapiit'eeda ada eujādee.' (Nm 14.22, 30, 35)

¹⁹ Ma chonaarā wāda-e paji ma eujādee, Tachi Ak'ōrepa jarada ijāada-e pada perā.

4 At'āri Tachi Ak'ōrepa tachi k'āiwee p'anapi k'inia bi. Maperā pia p'anapataadāma irua k'inia bik'a, apidaamaa irua jaranaamerā: “Mia k'āiwee bapi-e.” ² Mia

māga jara bi Tachi Ak'ōrepa tachimaa ichiaba jara pēida perā ichia ooda eperāārā o k'achiadeepa k'aripa atait'ee. Māga ijāadak'āri, k'āiwee p'anapataadait'ee. Ichia chonaarāmaa jara pēidak'a, māgá ichiaba tachimaa jara pēiji. Mamīda āchi-it'ee pia uchiae-e paji, k'iiripapai ūridap'edaa perā, t'āride ijāada-ee. ³Tachia āchik'a oodaik'araa bi. Ijāada-e p'ani pirā, Tachi Ak'ōrepa tachi jida k'āiwee p'anapi-e. Māga k'awa p'ani iru ūraa p'ādade jara bairā:

'K'īrau bada perā āchi ome, juraaji: "Wāda-eda aji, mia k'āiwee p'anapiit'eeda ada eujādee." ' (Sal 95.11)

K'awa p'ani na p'ek'au eujā ooi naaweda Tachi Ak'ōrepa k'isia iru baji tachi k'āiwee p'anapiit'ee ichi ome. ⁴Ma awara k'awa p'ani iru k'āiwee bapari, awara āi iru ūraa p'ādade jara bairā:

'K'āima sieteede Tachi Ak'ōrepa ichi mimia oo aupak'āri, ĩiji māik'aapa k'āiwee beejī.' (Gn 2.2)

⁵Mamīda waya ūriti irua naaweda jarada ichi ūraa p'ādade:

'Wāda-eda aji, mia k'āiwee p'anapiit'eeda ada eujādee.' (Sal 95.11)

⁶Māga jaraji ma naa ūridap'edaarāpa irua jara pēida ijāada-e p'anadap'edaa perā. Mamīda irua at'āri ichide ijāapataarā k'āiwee p'anapi k'inia bi. ⁷Ma-it'ee ewari awara bijī. Māga k'awa p'ani māgí chonaarā piudap'edaa t'ēepai, Tachi Ak'ōrepa jarada perā Rey David it'aideepa:

'Idi Tachi Ak'ōre pedee ūriruta pirā, k'iiri k'isua p'ananáati.' (Sal 95.7-8)

⁸Josuépa māgí chonaarā k'āiwee p'anapida paara, ai t'ēepai David it'aideepa Tachi Ak'ōrepa "idi" jara-e pak'aji. ⁹Māgara irude ijāapataarā idipema ewari ĩidai ichiaba, Tachi Ak'ōre ĩidak'a na p'ek'au eujā oo aupak'āri. ¹⁰Tachia oo k'iniata oopata oo amadak'āri oo k'inia p'anadairā Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a, wāara iruk'a ĩidait'ee māik'aapa k'āiwee p'anapataadait'ee. ¹¹Maperā jiridaipia bi iruk'a ĩidait'ee. K'iiri k'isua p'anadaik'araa bi tachi chonaarāk'a.

¹²Iru ūraa ūridaipia bi Tachi Ak'ōre Ūraa chok'ai pik'a bairā. Ma k'aurepa eperāārā ichita p'anapataadai. Ma awara iru ūraa waibiara bi awaraa ūraa k'āyaara, irua jara bik'a māgá p'asapari perā. Espada k'īraichaa weda p'ewedee bik'a, māga pik'a iru ūraa ichiaba p'ewedee pik'a bi, ma ūraa tachi t'āride t'īupari perā. K'awapipari tachia k'isia bi māik'aapa oo k'inia bi, pia wa k'achia. ¹³Ne-inaa apida wē-e Tachi Ak'ōrepa k'awa-e pai. Iru-it'ee ne-inaa jōma ewaraa jēra bi. Ewari cherude tachi jōmaweda p'anadait'ee iru k'īrapite māik'aapa irumaa tachia oopatap'edaa jōmaweda jaradait'ee.

Jesús awara bida ijāapataarā P'aareerā Poro Waibia pamerā

¹⁴Īrá mia waya k'īrapapi k'inia bi parāmaa: Tachi Ak'ōrepa Jesús awara bijī waibia pamerā māik'aapa it'aa t'īpariimerā tachi pari. Maperā Tachi Ak'ōre Warra Jesús tachi ijāapataarā P'aareerā Poro Waibia. It'ari bapari ichi Ak'ōre ome. Mama it'aa t'īmaa bairā tachi pari, t'āripa irude ijāadāma. ¹⁵Nāgí P'aareerā Poro Waibiapa k'awapari tachi t'āride k'isia p'ani, tachik'a na p'ek'au eujāde bapachi perā. Mamīda māgá bapachi mīda, maarepida p'ek'au k'achia oo-e paji. ¹⁶Māgá P'aareerā Poro Waibia iruk'a iru p'anadairā, waaweenadāma wādait'ee Tachi Ak'ōre Waibia k'ait'aara, tachi it'aa ĩiididak'āri. Ne-inaa jōma Cristo jua ek'ari nībi māik'aapa irua tachi k'aripa k'inia bi. Maperā chupiria ĩiididāma, irua jara bik'a ooda-e pak'āri.

Ichiaba tachi k'iradoopa irua k'inia bik'a p'oyaa ooda-e pak'ari, iididama irua k'aripamerā, tachi k'inia iru bapari perā.

5 P'aareerā poro waibia chaa tachi ome auk'a bi mīda, Tachi Ak'ōrepa māgí eperā awara bipari, ichimaa it'aa iidipariimerā eperāarā pari. Ma awara irua jita-pari ne-inaa eperāarāpa aneepata teedait'ee Tachi Ak'ōremaa. Ichiaba ne-animalaarā peek'ari, irua paapari Tachi Ak'ōre-it'ee, eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. ²Māgí p'aareerā poro waibiapa tachik'a ne-inaa k'achia oopari perā, irua chupiria k'awaai chi ne-inaa k'achia oo p'aniirā, k'awada-e p'anadairā Tachi Ak'ōrepa āchi-maa oopi k'inia bi. ³Maperāpi irua chupiria iidipari, ne-inaa teepari māik'aapa ne-animalaarā peep'eda, paapari Tachi Ak'ōre-it'ee, naapiara ichi k'ap'ia pari, maap'eda apemaarā pari.

⁴Eperā apida ichi k'iradoopa p'aareerā poro waibia pa-e pai. Tachi Ak'ōrépata māgí mimiade bipari, chonaarāweda Aarón bidak'a. ⁵Māgapi Cristo ome baji ichi-aba. Ichi k'iradoopa waibia pa-e paji. Tachi Ak'ōrépata iru bijii tachi ijāapataarā P'aareerā Poro Waibia pamerā. Māga k'awa p'ani Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bairā: 'Mia idi jōmaarāmaa jara bi pi mi Warra.' (Sal 2.7)

⁶Ichiaba awara āi jara bi:

'Pi ichita P'aareerā Poro Waibia pait'ee, Melquisedeck'a.' (Sal 110.4)

⁷Jesucristo na p'ek'au eujāde bak'ari, at'apai taubade chupiria iidiji Tachi Ak'ōrepa ichi k'aripamerā. K'awaji ichi piut'ee māik'aapa Tachi Ak'ōrépata ichi madeepa uchiapii. Tachi Ak'ōrepa ma chupiria iidida ūriji, Cristopa oo k'inia bada perā chi Ak'ōrepa oopidak'a. ⁸Tachi Ak'ōre Warra paji mīda, mia nībide Tachi Ak'ōrepa k'iniata oo k'awaa wā nipaji. ⁹Mapa chi Ak'ōrepa oopi k'inia bada oo aupak'ari, Tachi Ak'ōrepa iru bijii tachi o k'achiadeepa k'aripa atamerā. Māga bijii irude ijāapataarā Ak'ōre truade ichita p'anapataadamerā iru ome, waa piuda-ee. ¹⁰Irua māgá ooi Tachi Ak'ōrepa iru bida perā tachi ijāapataarā P'aareerā Poro Waibia pamerā Melquisedeck'a.

K'irak'aupai naapiara jarateedap'edaa ijāa amaadai

¹¹Mia pipiara jaratee k'inia bi sāga Jesucristopa ooda Melquisedeckpa oodak'a. Mamīda māga ooru pirā, parāpa pia k'awada-e pai, wāara ūri k'iniada-e p'anadairā.

¹²¡Pāchita Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepataarā pak'ajida, taarāruta perā Cristode ijāa p'ani! Mamīda māga-e. At'ari awaraarāpa parāmaa jarateepata, waide pia k'awada-e p'anadairā Tachi Ak'ōre Ūraa jarateedap'edaa, ewaa irude ijāadak'ari. Māga p'ani ma ūraa pipiara k'awa k'iniada-e p'anadairā. ¹³Ara warra chak'e juto bi chik'o k'o atua bik'a, māga pik'a parāpa ijāa p'ani mīda, k'awada-e p'ani chisāgí ne-inaa pia māik'aapa chisāgí ne-inaa k'achia Tachi Ak'ōre k'irapite. ¹⁴Jōdee Tachi Ak'ōre Ūraa pipiara k'awa p'aniirā k'isia k'awaa p'ani, pia māik'aapa k'achia k'awapata perā.

6 Mapa oodāma Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a māik'aapa iru ūraa pipiara k'awaa wādāma. O-ia p'ananaadāma tachimaa naapiara jarateedap'edaa ome. Nāga jarateejida tachimaa: Eperāarāpa p'ek'au k'achia oo amaadaipia bi, ma k'aurepa Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi bimāi t'īupi-e pait'ee perā. Ijāadaipia bi Tachi Ak'ōrepa Jesucristo pēiji eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atamerā, māgá āra p'anapataadamerā Ak'ōre truade iru ome, waa piuda-ee. ²Poro choopidaipia bi ak'ipidait'ee āchi Cristodeerā. Ma t'ēepai, tachi naawedapemaarāpa oodap'edaak'a, ijāapataarā poroorāpa jua bidaipia bi āra īri, Tachi Ak'ōrepa āramaa ichi Jaure

pëimerã. Ichiaba ijâadaipia bi Cristo waya chek'ãri, ichide ijâa jai-idaadap'edaarã Tachi Ak'õrepa chok'ai p'irabaipt'ee, k'ap'ia chiwidi p'anapataadamerã, waa piuda-ee. Jõdee Ak'õre ewari waibia ewate jai-idaadap'edaarã Cristode ijâada-ee, ichimã-ipa pëiit'ee awara äyaa, chupiria p'anapataadamerã, waa piuda-ee.

³ Mäga paji ma naapiara jarateedap'edaa. Mamida ma ũraa k'äyaara waa k'awaadai, Tachi Ak'õrepa tachi k'ariparu pirã.

⁴ Mia mäga jara bi eperãarãpa Cristode ijâa amaadap'eda, waya p'oyaa ijâada-e perã. Mägiirãmaa Tachi Ak'õrepa k'awaapiji Cristopa ooda ächi-it'ee. Maap'eda ächia ijâajida iru piuji ächi k'aripait'ee it'aa wädamerã. Mäga ijâadap'eda, Tachi Ak'õre Jaure ba cheji ächi ome, Tachi Ak'õrepa oopi k'inia bi ächima pia k'awaadamerã.

⁵ Ichiaba k'awaajida Tachi Ak'õrepa jarak'ãri ichia ne-inaa pia ooi't'ee, mäga oopari. Unujida Tachi Ak'õrepa ne-inaa ooda eperãarãpa p'oyaa oodak'aa, tau p'ãriu bada mäik'aapa chiwa bada jipak'ãri. K'awaajida mäga ooi't'ee na p'ek'au eujã jõru-maa. ⁶ Mäga k'awa p'anide, Cristode ijâa amaaruta pirã, ne-inaa awaraa wë-e ächi k'aripait'ee, waya ächi p'ek'au k'achia oo amaadamerã mäik'aapa it'aa wädamerã. Mäga ijâa amaaruta pirã, oodai Tachi Ak'õre Warra peedap'edaarãpa oodap'edaak'a, iru kurusode bidak'ãri arii p'anadap'edaarãpa oo iru p'anadamerã.

⁷ Mia jarait'ee säga p'ani Cristode ijâa amaa p'aniirã. K'oi chek'ãri, eujã p'ũasaade t'ũpari mäik'aapa madeepa ne-uuda uchiapari. Ma ne-uuda pia chauk'ãri, eperãarãpa p'epata k'odait'ee. Mäga bak'ãri, Tachi Ak'õrepa ma eujã pia ak'iparida apata. ⁸ Mamida k'oi che bi mida, ne-iiri uchiaru pirã, Tachi Ak'õrepa ma eujã pia ak'i-e bida apata, mäik'aapa ma eujã atabaibëipata, paa atapëidamerã.

⁹ Ipemaarã Cristo k'aurepa k'inia, mäga jara bi mida, k'awa bi parãpata Cristode ijâa amaada-e p'ani, Tachi Ak'õrepa oopi bik'a oo p'anadairã. Mäga ak'ipipata parãpa wãara p'ek'au k'achia oo amaajida Cristode ijâapataadait'ee. ¹⁰ K'irãpãti Tachi Ak'õrepa ichita pia oopari. Ichia k'ĩra atua-e bi parãpa irudeerã k'aripadap'edaa mäik'aapa at'ãri mäga oo p'ani, iru k'inia iru p'anadairã. ¹¹ Mia k'inia bi parã mäga p'anapataadamerã piurutamaa. Mäga p'anaruta pirã, pia k'awaadait'ee Cristo k'aurepa iru p'anadait'ee jõma Tachi Ak'õrepa k'isia iru bi parã-it'ee. ¹² K'inia-e bi k'oo-idaa p'anadamerã. Ma k'äyaara k'inia bi parãpa ijâadamerã tachi chonaarãk'a, chi irua jarada pedee ijâa p'anadap'edaarã ächi piurutamaa. Choojida unurutamaa jõma Tachi Ak'õrepa k'isia iru bada äramaa teei't'ee.

Tachi Ak'õrepa ichia jaradak'a ooi't'ee

¹³ Tachi Ak'õrepa ichi pedee Abrahammaa jarak'ãri, awaraa ichi k'äyaara waibiara wë-e paji ma k'ĩrapite jarait'ee. Mapa ichi t'ide jaraji:

¹⁴ 'Mia pi pia ak'i bapariit'ee. Pideepa warrarã chok'ara uchiapiit'ee.' (Gn 22.16-17)

¹⁵ Abrahampa ijãaji Tachi Ak'õrepa jarada, taarãji mida ooi't'ee ichia jaradak'a. Abrahamma mäga ijâada perã, Ak'õrepa wãara ooji ichia jaradak'a.

¹⁶ K'awa p'ani eperãarã nepirade p'anide ak'ipi k'inia p'anadak'ãri wãarata jara p'ani, juraapata eperã ächi k'äyaara waibiara bi k'ĩrapite, chi ũri p'aniirãpa ijâadamerã. ¹⁷ Mäga pik'a Tachi Ak'õrepa ak'ipi k'inia bak'ãri wãara ooi't'ee ichia jaradak'a Abrahammaa mäik'aapa iruk'a ijâapatap'edaarãmaa, mäga jaraji ichi t'ide, awaraa ichi k'äyaara waibiara wë-e pada perã. ¹⁸ Tachi Ak'õrepa ma pedee jarada perã mäik'aapa ichi t'ide jarada perã, k'awa p'ani iru seewak'aa. Irua jara bik'a, ichita mäga oopari. Mapa tachi o k'achiadeepa uchiapata Cristode ijâadait'ee. K'awa p'ani

irua tachi k'aripait'ee p'ek'au k'achia jua ek'ariipa, t'āri a-ba p'anapataadamerā iru ome māk'aapa iru p'anadamerā ne-inaa jōma irua k'isia iru bi tachi-it'ee. ¹⁹ Maperā tachia ijāapata; ijāa amaada-ee. Ara anclapa barco pia jita iru bik'a āyaa wāpia-maapa, māga pik'a tachia pia ijāapata, k'awa p'anadairā Tachi Ak'ōrepa tachi ateeit'ee ichimaa, Jesupa ooda k'aurepa. ²⁰ Jesuta tachi k'āyaara naapiara wāji Tachi Ak'ōre baparimaa, t'ēepai tachi auk'a wādamerā. Mama bak'āri, Jesús tachi P'aareerā Poro Waibia beeji, ichita tachi pari it'aa t'ipari perā, Melquisedecpa oodak'a.

P'aare waibia Melquisedec bapata

7 Māgí Melquisedec Salem p'uurudepema rey paji. Tachi Ak'ōre Waibiapa iru p'aare waibia papiji. Abraham chek'āri awaraarā reyrā p'oyaap'eda, Melquisedec iru k'irapite uchijai māk'aapa bendiciaji. ² Māpai Abrahampa Melquisedecmaa teeji net'aa diezdepema chaa aba, irua net'aa jōmaweda jāri atadadepema ma reyrā juak'aawa. Melquisedec jara k'inia bi: “reypa ichi jua ek'ari p'aniirā ak'ipari Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a”. Ichiaba Salem p'uurudepema rey jara k'inia bi: “reypa ichi jua ek'ari p'aniirā k'āiwee p'anapipari”. ³ Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara-e bi Melquisedec nawe, chi ak'ōre, chi ak'ōchonaarā, chi t'oda, chi piuda. Ma awara jara-e bi chi p'aare mimia jōda. Iru Tachi Ak'ōre Warrak'a, ichita p'aare waibia bapari perā.

⁴ K'isíati nāgide! Melquisedec eperāarā poro waibia paji. Ichiaba tachi chonaarāwedapema ak'ōchona Abraham tachi chonaarā poro waibia paji, Tachi Ak'ōrepa irumaa naapiara jarada perā. Mamīda Melquisedecmaa Abrahampa teeji net'aa ma reyrā juak'aawa jāridadepema; ma net'aa jōmaweda diezdepema chaa, aba. ⁵ Tachi Ak'ōrepa Ūraa Moisemaa p'āpidade jaraji Israel pidaarā poro waibiarāpa Leví ēreerādepemaarā ūk'uru awara bidamerā, p'aareerā mimia oodamerā. Ma ūraade ichiaba jaraji ma p'aareerāpa iidipataadamerā net'aa diezdepema chaa aba āchi auk'aarāmaa, mairā ichiaba Abrahamdeepa uchiadap'edaa paji mīda āchi jīak'a. ⁶ Jōdee Melquisedec Leví ēreerādeepa uchiae paji mīda, Abrahammaa iidiji net'aa jārīda diezdepema chaa, aba. Ma awara Abraham waibia paji, Tachi Ak'ōrepa irumaa jarada perā ichia k'isia iru bada warrarā chok'ara teeit'ee. Māgá Abraham waibiara pik'a baji mīda Melquisedec k'āyaara, irua Abraham bendiciaji. ⁷ Jōmaarāpa k'awa p'ani p'aare waibia, chi it'aa t'ipari awaraarā pari, waibiara bi eperā jīp'aa k'āyaara. ⁸ Ma awara irapema net'aa diezdepema chaa aba iidipataarā jaiidaapata. Jōdee Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara-e bi Melquisedec piuda. ⁹ Ma ewate Abrahampa Melquisedecmaa teek'āri net'aa jārīda diezdepema chaa aba, jōma Leví ēreerādepema p'aareerā k'ap'ia pari teeji, āra at'āri t'oda-e p'anajida mīda. ¹⁰ At'āri Leví uchiae baji mīda Abraham k'ap'īadeepa, jaradai ma ewate Levideerāpa teejida Melquisedecmaa Abraham pari, ai t'ēepai Abraham āichak'e Jacobdeepa uchiadait'ee pada perā.

Jesucristopa p'aare waibia mimia oopari Melquisedecpa oodak'a

¹¹ Moisepa Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda teek'āri Israel pidaarāmaa, awara biji Leví ēreerā, Aarondeepa uchiadap'edaarā p'aareerā mimia oodamerā. Māgīrāpa Tachi Ak'ōrepa jaradak'a oopipachida eperāarāmaa. Mamīda, māga oo p'anajida mīda, ma p'aareerāpa p'oyaa wēpapida-e paji eperāarāpa p'ek'au k'achia oopatap'edaa, Tachi Ak'ōre k'ait'aara wādamerā. Māga oodap'edaa paara, Tachi Ak'ōrepa awaraa

pëi-e pak'aji Melquisedec jāk'a. ¹² Mamīda Tachi Ak'ōrepa awaraa p'aare biji māga oomerā. Nāgí bi-e paji Aarón bidak'a. Ma k'āyaara Melquisedeck'a biji. Nāgí p'aarepa ichi mimia ook'aa Aarondeepa uchiadap'edaarāk'a. Oopari Tachi Ak'ōre Ūraa chiwidi dide jara bik'a. ¹³ K'awa p'ani nāgí p'aare, mia jara bi, uchiae-e paji Leví ēreerādeepa. Wāara, na p'aare ēreerādeepa p'aare apida uchiadak'aa paji. ¹⁴ Māga k'awa p'ani Tachi Waibia Jesuta uchiada perā Judá ēreerādeepa. Moisepa apida Judá ēreerā eerepema t'ijara-e paji, apemaarā p'aareerā awara bik'āri.

¹⁵ Ichiaba nāga perā audupiara k'awa p'ani Jesuta tachi īrapema p'aare waibia, Melquisedeck'a. ¹⁶ Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi Leví ēreerādepemaarā awara bidamerā p'aareerā mimia-it'ee. Ma mimia oodait'ee paji na p'ek'au eujāde p'ani misa. Mamida māga-e paji Jesús ome. Iru Leví ēreerādeepa uchiae-e paji awaraa p'aareerāk'a, taarā-e weda ma mimia oomerā. Māga-e. Tachi Ak'ōrépata Jesús awara biji ichita ma mimiade bapariimerā. ¹⁷ Māga k'awa p'ani irumaa jara bairā Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade:

'Pi ichita P'aareerā Poro Waibia pait'ee, Melquisedeck'a.' (Sal 110.4)

¹⁸ Naaweda Tachi Ak'ōrepa Moisemaa p'āpiji ichia oopi k'inia bada ichi eperāarā-maa. Jaraji ne-animalaarā p'aareerāmaa ateedamerā, āchia peedamerā māk'aapa paadamerā ichi-it'ee. Mamīda ma p'aareerāpa ma p'āpidak'a oo p'anipa, eperāarā p'ek'au k'achia oopata p'oyaa wēpapida-e paji. ¹⁹ Maperā Tachi Ak'ōrepa ma p'āpidak'a oodap'edaa waa oopi-e paji. Ma k'āyaara ichi ūraa chiwidi tachimaa k'awaapiji, ichi k'īrapite p'ek'au k'achia wēe p'anadamerā Cristode ijāadak'āri. Ma awara māgí ūraa chiwidi k'aurepa irā Tachi Ak'ōre k'ait'aara wā p'ani it'aa t'īdak'āri.

²⁰ Tachi Ak'ōrepa Leví ēreerādepema p'aareerā awara bik'āri, awaraarā k'īrapite pedee-e paji. ²¹ Jōdee, īrapema p'aare awara bik'āri, Tachi Ak'ōrepa ichi t'īde pedeeji. Māga k'awa p'ani iru ūraa p'ādade jara bairā:

'Tachi Ak'ōrepa ichi t'īde nāga jara bairā, awaraa ne-inaa oo-e pait'ee. "Pi ichita p'aareerā poro waibia pait'ee." ' (Sal 110.4)

²² Tachi Ak'ōrepa Jesumaa māga jarada perā māk'aapa Jesús k'aurepa ūraa chiwidi paraa perā, k'awa p'ani ma ūraa chiwidide jara bi tachimaa pipiara bi irua Moisemaa jarada k'āyaara.

²³ Tachi Ak'ōrepa apemaarā p'aareerā chok'ara bipachi. Mamīda āra māgí mimiade ichita p'anadak'aa, piupata perā. ²⁴ Jōdee Jesús piuk'aa perā, Tachi Ak'ōrepa awaraa p'aareerā poro waibia bi-e pait'ee iru pari. ²⁵ Mapa irua k'aripai ichide ijāapataarā, p'ek'au k'achia wēe p'anadamerā Tachi Ak'ōre k'īrapite. Ichita bapari perā, ichita Tachi Ak'ōremaa chupiria iidipariit'ee tachi pari.

²⁶ Nāgí Jesús P'aareerā Poro Waibia tachia k'inia p'ani. Irua p'ek'au k'achia ook'aa, k'achia wēe bairā. K'isia k'achia k'isiak'aa. Na p'ek'au eujāde bak'āri, bapachi mīda eperāarā k'achia oopataarā t'āide, māgá ook'aa paji. Maperāpi Tachi Ak'ōrepa iru jōmaarā k'āyaara waibiara papiji. ²⁷ Cristo apemaarā P'aareerā Poro Waibiarāk'a bi-e. Māgīrāpa chok'apata apemaarā p'aareerā ewari chaa ne-animalaarā peedamerā paadait'ee Tachi Ak'ōre-it'ee. Ma awara ne-animalaarā peedak'āri paadait'ee Tachi Ak'ōre-it'ee, naapiara māga oopata āchi pari, maap'eda apemaarā pari, p'ek'au k'achia oopatap'edaa k'aurepa. Jōdee Cristo piuda aba piuji, tachia p'ek'au k'achia oopata jōmaweda wēpapiit'ee. ²⁸ Ma jōma jara aupadade k'isiadak'āri, k'awa p'ani Moisepa p'ādade jara bi p'aareerā poro waibia mimia-it'ee awara bidamerā eperā tachik'a, p'ek'au k'achia oopari. Mamīda, ma p'āpida t'ēepai, Tachi Ak'ōrepa ichi t'īde

pedee bipa, biji ichi Warra, chi p'ek'au k'achia ook'aa bita, ichita tachi P'aareerā Poro Waibia pamerā.

Tachi Ak'ōre Ūraa chiwidide jara bi Jesús tachi P'aareerā Poro Waibia

8 Mia na pedee jara che wā, nāgata jara k'inia bi. Cristota tachi P'aareerā Poro Waibia. Iru Tachi Ak'ōre juaraare su-ak'i bapari Ak'ōre truade. ² Ichi bimāi it'ari, mamata Tachi Ak'ōre te waibia. Eperāarāpa māgí te ooda-e paji. Tachi Ak'ōrēpata ooji. Mama Jesupa P'aareerā Poro Waibia mimia oopari tachi pari.

³ Jōma P'aareerā Poro Waibiarā bipata, āchia teedamerā Tachi Ak'ōremaa ne-inaa eperāarāpa aneepata iru-it'ee. Māgá Cristopa pida ne-inaa teepari Tachi Ak'ōremaa, ichi tachi P'aareerā Poro Waibia perā. ⁴ At'āri Cristo na p'ek'au eujāde bada paara, Tachi Ak'ōre te waibiade p'aare pa-e pak'aji, māgee p'aareerā at'āri paraa perā. Māirāpa oomaa p'ani Moisepa p'ādade jara bik'a. Cristo nama bi-e perā eperā k'ap'iade, tachia k'awa p'ani iru mimia oomaa bi Ak'ōre truade. ⁵ Mamīda na eujāde-pema p'aareerāpa ne-inaa oo p'ani jīp'a Cristopa oo bik'a it'ari. Māga k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa jarada perā ichi te oopiit'ee pak'āri Moisemaa:

‘Óoji ne-inaa jōmaata mia ak'ipidak'a, pi ee nok'ode bak'āri mi ome.’ (Ex 25.40)

⁶ K'awa p'ani tachi P'aareerā Poro Waibiapa oo bi it'ari pipiara bi na p'ek'au eujāde-pema p'aareerāpa oopata k'āyaara. Māga bi Tachi Ak'ōrepa ichi ūraa chiwidide jara bairā tachi pia ak'ipariit'ee Cristo k'aurepa.

⁷ Tachi Ak'ōrepa naa ūraa jarada k'aurepa eperāarā p'ek'au k'achia wēe p'aneedap'edaa paara, awaraa ūraa chiwidi jara-e pak'aji. Mamīda ma naa ūraa jarada māga-e pada perā, tachi chonaarāpa ūraa chiwidi jiri p'anajida. ⁸ Ma awara Tachi Ak'ōrepa unuk'āri eperāarāpa p'oyaa ooda-e ma naawedapema ūraade jaradak'a, jaraji:

—‘Mi, Ak'ōre Waibiapa jara bi: ¡Ūrítí! Ewari cherude ne-inaa chiwidi ooit'ee. Ūraa chiwidi jarait'ee Judá ēreerādepemaarāmaa māik'aapa awaraa Israeldeepa uchi-adap'edaa ēreerādepemaarāmaa.

⁹ Nāgí ūraa chiwidi awara bi. Israel pidaarā chonaarāmaa jaradak'a mia aneek'āri Egiptodeepa, māga bi-e. Michi juadoopa āchi aneeji mīda, āchia oo k'iniada-e paji mia jaradak'a. Mapa mia āchi ak'i k'inia-e paji. ¡Mi, Ak'ōre Waibiapa māga jara bi!

¹⁰ Mamīda ewari cherude Israel pidaarā jōmaarāmaa ūraa chiwidi jarait'ee. ¡Mi, Ak'ōre Waibiapa māga jara bi! Nāgata ooit'ee. Ma ewatedeepa āramaa k'awapiit'ee mia oopi k'inia bi, māik'aapa māga oo k'inia p'anadait'ee, t'āripa k'inia p'anadairā. Mapa mimaa aupai Tachi Ak'ōreda adai, māik'aapa mia āra pia ak'i bapariit'ee, michi eperāarā perā.

¹¹ Māga bak'āri, apidaapa chīaramaa, chi k'ōp'āyoorāmaa māik'aapa chi ēreerā-maa jarateeda-e pait'ee Tachi Ak'ōre k'awaadamerā māik'aapa irude ijāap-ataadamerā. Jōmaarāpa mi k'awa p'anadait'ee āchi Ak'ōre Waibiak'a, chupiria beerādeepa p'arat'ara beerāmaa.

¹² Ārapa p'ek'au k'achia oopata chupiria k'awaait'ee māik'aapa wēpapiit'ee. Maap'eda waa k'irāpa-e pait'ee ārapa p'ek'au k'achia oopatap'edaa.’ (Jer 31.31-34)

¹³ Tachi Ak'ōrepa “ūraa chiwidida” ak'āri, jara k'inia bi ma naa ūraa jarada Moise-maa sore pik'a bi. Ne-inaa soredaiparik'a, māga pik'a ma naa ūraa jarada soredai wā.

Jesupa ichi waa it'aripema te waibiade bida

9 Naapiara Moisemaa ūraa jarak'āri Tachi Ak'ōrepa jaraji sāgata irude ijāadai māik'aapa irua jaradak'a oodai. Ma awara Tachi Ak'ōre te ne-edee ooda oop-iji. ²Ma te ne-edee oodade chi naapema cuartode baji lámpara bipata māik'aapa mesa pan p'epari Tachi Ak'ōre-it'ee. Māgí Cuarto Awara Bida apachida Tachi Ak'ōre Net'aa-it'ee. ³Araarepema Cuarto Awara Bida apachida Tachi Ak'ōre-it'ee. Māgí t'iak'au baji p'aru teesoo bipa. ⁴Ma p'aru teesoo bi k'ait'a baji altar nēepa p'ēda. Ai ĩri ne-inaa t'ūa bapari paapachida. Ma p'aru teesoo bi edupema eere baji baaltek'a bi nēepa p'ēda. Ma baaltek'a bi eperāarāmaa k'irāpapi baji Tachi Ak'ōrepa Moisemaa jarada. Māgí edajāde baji *maná* chok'o nēedee oodade. Ichiaba baji Aarón pak'uru jua t'ono bada chonaarāweda māik'aapa Tachi Ak'ōrepa Moisemaa Ūraa māude p'āpida. ⁵Ma baaltek'a bada t'ap'a ĩri bainĩ p'anajida santok'a bee omé isia paraa. Māgí jīapataarā k'īra wāree, Tachi Ak'ōre ik'aawa p'anapata iru truade. Maperā santo māgí jīak'a bijida ma t'ap'ade ak'ipit'ee Tachi Ak'ōre mama bi. Ma t'ap'ade p'aareerā poro waibiapa ne-animalaarā waa jīap'ejī Tachi Ak'ōrepa eperāarā miapinaamerā āchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Mamīda mia naapai p'oyaa jōma jara-e.

⁶Israel pidaarāpa Tachi Ak'ōre te cuarto omeede oodap'eda, p'aareerā ewari chaa t'ūpachida naapema cuartode āchi mimia oode, Tachi Ak'ōrepa Moisemaa jaradak'a. ⁷Mamīda chi araarepema cuartode p'aareerā poro waibia aupaita t'ūpachi, año chaa t'ūda aba. T'īuk'āri, atepachi ne-animal waa biit'ee ma baaltek'a bi ĩri. Māimisa Tachi Ak'ōremaa chupiria iidiji ichia p'ek'au k'achia oopata pari māik'aapa Israel pidaarāpa p'ek'au k'achia oopatap'edaa pari; āchia ne-inaa k'achia k'awada-ee oopatap'edaa paara. ⁸Māga oopida k'aurepa Tachi Ak'ōre Jaurepa eperāarāmaa k'awapi baji māgí tede Tachi Ak'ōre k'ait'a wādaik'araa bi. ⁹Ma jōma oopida k'aurepa ma eperāarāmaa, Tachi Ak'ōrepa jarateemaa baji ichia āramaa k'awapi k'inia bada māik'aapa tachi ĩrapemaarāmaa paara. Nāga k'awapi k'inia baji. Net'aa teedak'āri māik'aapa ne-animalaarā peepidap'eda, paapidak'āri Tachi Ak'ōre-it'ee, eperāarā at'āri k'isia p'ua p'anapachida āchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. ¹⁰Chi māga oopataarāpa ne-inaa k'odak'āri, k'ap'ia siidak'āri māik'aapa ne-inaa todak'āri Tachi Ak'ōrepa Moisemaa p'āpidak'a, ĩripai o-ia p'aneepachida, Tachi Ak'ōrepa pipiara k'awapirumaa ichia k'isia iru bada āchi-it'ee.

Cristo waa bat'ada

¹¹Ma-it'ee Cristo cheji, tachi P'aareerā Poro Waibia pait'ee. Ichia k'awapipari Tachi Ak'ōrede ijāapataarāmaa Ak'ōrepa k'isia iru bi āchi-it'ee. Māga ooi ichi bapari perā Tachi Ak'ōre it'aripema te waibiade. Māgí te waibia pipiara bi na p'ek'au eujādepema te waibia k'āyaara, eperāarāpa ooda-e pada perā. Jīp'a Tachi Ak'ōrēpata ooji. ¹²Ma awara na eujādepema p'aareerā poro waibia ma edupiara bi cuartode t'īuk'āri, ne-animalaarā waa atepari. Mamīda Cristo t'īuk'āri ma it'aripema tede chi cuarto edupiara bide, t'ūda aba t'ūji ichi waa bat'adata bide Tachi Ak'ōre bimāi. Māgá tachi neto pik'a ataji uchiadamerā tachia p'ek'au k'achia oopata jua ek'ariipa māik'aapa atuanaadamerā. ¹³K'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa naa ūraa jaradadeepa Moisemaa eperāarā t'īudaik'araa p'anadak'āri Tachi Ak'ōre te waibia bimāi, nāga oo-jida waya t'īudaipia p'anadamerā. Chivo chak'eerā māik'aapa p'ak'a chak'eerā atee-jida p'aareerāmaa peedamerā māik'aapa chi waa jīap'edamerā āchi ĩri. Māga-e pirā

jīap'epipachida it'abarre p'ora p'ak'a wēra chak'e paadap'edaa p'oirada pania ome. Ma ne-animalaarā waa bat'ada k'aurepa Tachi Ak'ōrepa eperāārā īripema k'achia aupai wēpapiji. ¹⁴ Mamīda Cristo waa bat'ada k'aurepa Tachi Ak'ōrepa ne-inaa pipiara oopari. Cristopa p'ek'au k'achia maarepida oo-e paji mīda, Tachi Ak'ōre Jaurepa k'aripaji iru tachi pari piumerā. Māgá iru waa bat'ada k'aurepa Tachi Ak'ōrepa wēpapiari ne-inaa k'achia jōmaweda tachi atuapipari, ne-inaa tachi k'isia p'uapipari paara. Tachi Ak'ōre ichita baparipa māga oopari k'inia bairā tachia irude ijāapataadamerā māik'aapa oopataadamerā irua k'inia bik'a.

Cristopa ooda Tachi Ak'ōre Ūraa chiwidide jara bik'a

¹⁵ Tachi Ak'ōrepa māga k'inia bairā, Cristo pēiji irua oomerā Ak'ōre Ūraa chiwidide jara bik'a. Māgá chonaarāwedapema Tachi Ak'ōrede ijāapatap'edaarāpa auk'a iru p'anadait'ee ne-inaa jōma irua k'isia iru bada āchi-it'ee. Cristo piuda k'aurepa Tachi Ak'ōrepa wēpapiji ārapa p'ek'au k'achia oopatap'edaa, tachide ome auk'a. Māga ooji Cristo piuda perā jōmaarā pari, p'ek'au k'achia wēe ichita p'anapataadamerā Tachi Ak'ōre k'īrapite.

¹⁶ K'īsiadāma nāgide. Eperāpa k'art'ade p'ā iru bak'āri k'aimaa ichi net'aa bēiit'ee ichi piuk'āri, chi net'aa atait'ee bipa ma net'aa atak'aa chipari chok'ai bi misa. Mamīda ma k'art'a p'ā iru bi eperā piuk'āri, apemapa iru net'aa atapari. ¹⁷ Māga pik'a Cristo piuji ooiit'ee Tachi Ak'ōre Ūraa chiwidi jara bik'a. Piu-e pada paara, tachia iru p'anada-e pak'aji Tachi Ak'ōrepa jarada tachimaa teeit'ee. ¹⁸ Māga baji ichiaba chonaarāweda, ne-animalaarā peedak'āri Tachi Ak'ōrepa oomerā ichia Moisemaa naa jaradak'a. ¹⁹ Moisepa Tachi Ak'ōre Ūraa jōmaweda jarap'eda ichi p'uuru pidaarā-maa, p'ak'a māik'aapa chivo peejida. Māpai madeepa waa ataji māik'aapa p'oiraji pania ome. Oveja k'ara p'oree t'idapa *hisopo* jua chak'eerā k'ōrajīma abaade jīk'ooji. Mamāik'aapa māgipa waa jīap'ēji Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda īri māik'aapa eperāārā īri. ²⁰ Māga oo bi misa, māgaji:

'Nāgí waa jara k'inia bi Tachi Ak'ōrepa mimaa jaradak'a parā pia ak'īit'ee, irua oopi bik'a ooruta pirā.' (Ex 24.8)

²¹ Ichiaba Tachi Ak'ōre te ne-edee ooda edajāde māik'aapa chi ne-inaa jōma aide nībada īri ma waapa jīap'ēji. ²² Māga ooji ai naaweda Tachi Ak'ōrepa irumaa jarada perā māgí te māik'aapa net'aa jīap'emerā ne-animalaarā waapa. Māga ook'āri, Ak'ōrepa ne-inaa k'achia ma tede nībada waa ak'i-e paji. Māga bada perā ne-animalaarā waa ome, k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa eperāārāpa p'ek'au k'achia oopata jōmaweda wēpapi-e pait'ee, aba piu-e pirā āchi pari.

²³ Moisepa ne-animalaarā waapa jīap'ēji na p'ek'au eujādepema te waibiade, Tachi Ak'ōrepa Israel pidaarā pia ak'īmerā. Mamīda Tachi Ak'ōrepa ma ne-animalaarā waa k'āyaara pipiara k'inia baji jīap'emerā ichi it'aripema te waibiade, ichia eperāārā jōmaweda pia ak'īmerā. Mapa Cristo pēiji eperāārā pari piumerā. Cristo chok'ai p'irabaik'āri, ma it'aripema te waibiade ichi waa jīap'ēji eperāārā p'ek'au k'achia wēe p'aneedamerā Ak'ōre k'īrapite.

Cristo it'aripema te waibiade t'īuda

²⁴ Cristo t'īu-e paji ma it'aripema jīak'aa tede; eperāārāpa te oodap'edaade. Ma k'āyaara it'aripema te waibiadeta t'īuji Tachi Ak'ōre k'īrapite, chupirīa iidiit'ee tachi pari. ²⁵ Ma it'aripema tede t'īuk'āri, oo-e paji judiorā p'aareerā poro waibiapa

ooparik'a. Māgipa año chaa ne-animal waa ateeperi Tachi Ak'ōre te waibia edupiaa bi cuartode. Mamīda Cristopa ateeda apai ichi waa ateeji it'aripema te waibiade. ²⁶Māga-e pada paara, Cristo piuda chok'ara piuk'aji, Tachi Ak'ōrepa na p'ek'au eujā ooru weda. Mamīda Cristo cheda aba cheji māik'aapa kurusode piuda aba piuji na p'ek'au eujā jōrumaa, tachi p'ek'au k'achia wēpapiit'ee. ²⁷Eperā chaa piuda aba piut'ee. Maap'eda Tachi Ak'ōrepa ak'iit'ee ma eperāpa pia maa-e pirā k'achia ooda na p'ek'au eujāde bi misa. ²⁸Māga pik'a Cristo piuda aba piuji eperāārā chok'araarāpa p'ek'au k'achia oopata wēpapiit'ee. Waya cheit'ee. Mamīda ma cherude tachia p'ek'au k'achia oopata wēpapide che-e pait'ee. Jip'a cheit'ee ichi cheru ni p'anihramaa teede jōma Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bi āchi-it'ee.

Jesusde ijāapataarā Tachi Ak'ōre k'irapite p'ek'au k'achia wēe p'anadait'ee

10 Tachi Ak'ōrepa Moisemaa p'āpidak'a oopataarāpa waide k'awada-e jō-maweda Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bi ooit'ee Cristo k'ap'ia pari. Maperā ip'iipai ne-animalaarā peedap'eda, paa p'ani mīda Tachi Ak'ōre-it'ee, iru k'irapite p'oyaa p'ek'au k'achia wēe p'anadak'aa. ²Moisepa p'ādade jara bik'a oo bipa p'ek'au k'achia wēpapida paara, waa ne-animalaarā peedap'eda, paada-e pak'aji āchia p'ek'au k'achia oopatap'edaa k'aurepa. Mamīda at'āri māga oopata. Mapa k'awa p'ani āchi at'āri k'isia p'ua jōnapata. ³Año chaa ma ne-animalaarā peedak'āri, āchia k'achia oopata waapiara k'irāpapata, ⁴p'ak'a waa māik'aapa chivo waapa p'ek'au k'achia wēpapik'aa perā.

⁵Maperāpi Cristo na p'ek'au eujādee chek'āri, ichi Ak'ōremaa māgaji:

—'Ne-animalaarā peepachida mīda pi-it'ee māik'aapa ne-inaa ateeppachida mīda pi-maa teedait'ee, wāara pia māga k'inia-e paji. Maperā mi na eujādepemaarāk'a t'opiji piumerā eperāārā pari. ⁶Ichiaba pi o-ia-e baji ne-animalaarā peedap'eda, paadak'āri ak'ipidait'ee pi k'inia iru p'ani, maa-e pirā chupiria iididait'ee ārapa p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. ⁷Mapa mia māgaji: "Pichá, Ak'ōre, mi nama bipi ooit'ee pia k'inia bik'a. Pichi ūraa p'ādade jara bik'a mia ooit'ee." ' (Sal 40.6-8)

⁸Cristopa māga jarak'āri, naapiara māgaji:

—K'inia-e paji ne-animalaarā peedamerā māik'aapa ne-inaa ateedamerā pimaa teedait'ee. Pi o-ia-e bajida aji, ne-animalaarā peedak'āri ak'ipidait'ee pi k'inia iru p'ani maa-e pirā chupiria iididait'ee āchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa.

Cristopa māga jaraji Tachi Ak'ōrépata Moisemaa jaraji mīda ne-animalaarā peedamerā ma-it'ee. ⁹Maap'eda Cristopa māgaji:

—Ak'ōre, mi nama bi ooit'ee pia k'inia bik'a.

Māga jarada perā tachia k'awa p'ani chi naaweda oopatap'edaa Moisepa p'ādak'a jōru, Tachi Ak'ōrepa ichi ūraa chiwidipida perā Cristo k'aurepa. ¹⁰Cristopa ooda perā Tachi Ak'ōrepa k'inia badak'a, kurusode piuda aba piu chek'āri tachi k'ap'ia pari, Tachi Ak'ōrepa tachi p'ek'au k'achia wēpapiji. Maperāpi irā tachi ijāapataarā p'ek'au k'achia wēe p'ani Tachi Ak'ōre k'irapite.

¹¹Moisepa p'ādade jara bik'a, ewari chaa judiorā p'aareerāpa ne-animalaarā paapata. Māgá ip'iipai oopata, māga oopata k'aurepa p'oyaa p'ek'au k'achia wēpapidak'aa pai mīda. ¹²Jōdee Cristo piuda abaade p'ek'au k'achia wēpapiji. Maap'eda su-ak'i beejī Tachi Ak'ōre truade iru juaraare. ¹³Mama Cristopa nīmaa bi Tachi Ak'ōrepa iru k'ira unuamaa iru p'anapataarā ichi jua ek'ari birumaa. ¹⁴Cristo piuda aba piuda

perā tachi k'ap'ia pari, irude ijāapataarā p'ek'au k'achia wēe ichita p'anadait'ee Tachi Ak'ōre k'irapite.

¹⁵ Tachi Ak'ōre Jaurepa ichiaba made jara baji jarak'āri:

¹⁶ 'Ewari cherude mia Israel pidaarāmaa ūraa chiwidi jarait'ee. ¡Mi, Ak'ōre Waibiapa māga jara bi! Ma ewatedeepa k'awaapiit'ee mia āramaa oopi k'inia bi māik'aapa māga oo k'inia p'anadait'ee, t'āripa k'inia p'anadairā.' (Jer 31.33)

¹⁷ Māga jarap'eda, ichiaba jaraji:

'Mia waa k'irāpa-e pait'ee ārapa p'ek'au k'achia oopatap'edaa.' (Jer 31.34)

¹⁸ Tachi Ak'ōrepa māgá p'ek'au k'achia waa k'irāpa-e pait'eeda ada perā, k'awa p'ani Jesús piuda k'āyaara ne-inaa pipiara wē-e p'ek'au k'achia wēpapiit'ee.

It'aa t'idak'āri, Tachi Ak'ōre k'ait'a wādai

¹⁹ Māpai ipemaarā, Jesucristo waa bat'ada k'aurepa nāgaweda tachi panadai Tachi Ak'ōre bima. ²⁰ ¿Sāga jāma panadaima? K'irāpāti Ak'ōre te waibiade chi cuarto edupiaara t'iak'au baji p'aru teesoo bipa, eperāarā t'īunaadamerā Tachi Ak'ōre badamāi. Mamīda Jesucristo kurusode piuk'āri, Tachi Ak'ōrepa ma p'aru teesoo bi jēpiji ak'ipiiit'ee ma k'āyaara ne-inaa chiwidi biit'ee, ma k'aurepa eperāarā t'īudamerā ichi bimāi. Māgí Jesús k'ap'ia chok'ai p'irabaida. Ma k'aurepata tachi it'aa t'idak'āri, it'ari t'īudai Tachi Ak'ōre bimāi. ²¹ Ma awara Cristo, tachi P'aareerā Poro Waibia perā, irua Tachi Ak'ōre it'aripema te ak'ipari. ²² Mapa it'aa t'īmaa bide t'āri pia wādāma Tachi Ak'ōre k'ait'a. Irua oopi bik'a oo k'inia p'anadāma māik'aapa ijāadāma irua tachi p'ek'au k'achia wēe ak'i bi. K'isia p'ua p'ananaadāma tachia p'ek'au k'achia oopatap'edaa k'aurepa, Cristo waapa ma jōma wēpapida perā māik'aapa ne-inaa k'achia oo amaa k'inia p'anida ada perā paniapa siidak'āri. ²³ Māgapai-epi. Ichita p'anadāma tachi p'anadap'edaak'a naa t'āripa ijāadak'āri, k'awa p'anadairā Tachi Ak'ōrepa teeit'ee ne-inaa jōma ichia k'isia iru bi tachi-it'ee. ¡Tachi Ak'ōrepa ichita oopari ichia jara bik'a! ²⁴ Jiridāma chik'aripapataadait'ee, tachi jōmaweda chik'inia p'anapataadait'ee māik'aapa ne-inaa pia oopataadait'ee. ²⁵ P'ananaadāma awaraarāk'a, chi cheda-e p'aniirā Tachi Ak'ōre Ūraa ūride. Ma k'āyaara chip'edaidap'eda, chik'aripa p'anadāma pipiara ijāadait'ee, Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate paru misa. Ma ewate Tachi Ak'ōrepa ak'iiit'ee eperāarāpia pia māik'aapa k'achia oopatap'edaa.

²⁶ Ijāadak'āri Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida Cristode, tachia oo k'iniata oo wāruta pirā, ijāa amaa k'iniapa, k'isiadaik'araa bi awaraa ne-inaapa tachia p'ek'au k'achia oopata wēpapii. Cristo awara ne-inaa wē-e tachia p'ek'au k'achia oopata wēpapiit'ee. ²⁷ Chi māga ijāada-e p'aniirāpia āchi piuda waaweedaipia bi, ai t'ēepai Tachi Ak'ōrepa āchia k'achia oopatap'edaa ak'ik'āri, āchi pēiit'ee perā t'ipitau jērājēraa jira bide. Mamaata wādait'ee jōma Tachi Ak'ōre jua ek'ari p'ana k'iniadak'aa p'aniirā. ²⁸ Chonaarāweda eperāpa oomaa bak'āri Moisepa p'ādade jara bik'a, māgipa p'ek'au k'achia oo bi unudap'edaarāpia, omé maa-e pirā ōpee, jara-pachida āchi poroorāmaa. Māga k'awaadak'āri, peet'aapachida, chupiria k'awada-ee. ²⁹ Chonaarāweda māga paji pirā, ¿audupiaara Tachi Ak'ōrepa nāgiirā miapi-e paik'ā? Ijāa amaa wāda Jesucristota Tachi Ak'ōre Warra māik'aapa Tachi Ak'ōre Jaurepa oo bi eperāarā k'aripait'ee Tachi Ak'ōredepeema-e. Ma awara jara p'ani ichi Ūraa chiwidi jara bik'a Cristo waa bat'ada k'aurepa eperāarā p'ek'au k'achia wēpapi-e māik'aapa

māgá p'ek'au k'achia wēe p'anada-e Ak'ōre k'īrapite. ³⁰ K'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa māgiirā miapiit'ee ichia jarada perā:

‘Miata p'ek'au k'achia oopataarā miapiit'ee. Miata āchi k'achia ooit'ee āchia ne-inaa k'achia oopata pari.’ (Dt 32.35)

Ichiaba ichi ūraa p'ādade jara bi:

‘Tachi Ak'ōrépata ak'iit'ee ichi eperāarāpa ne-inaa pia māik'aapa k'achia oopatap'edaa.’ (Dt 32.36)

³¹ Tachi Ak'ōre Waibia ichita bapari. Ichi k'īraudaru pirā tachi ome, tachia waaweepa p'oyaa chooda-e pai.

³² Mamīda k'irāpāti parāpa naa Cristode ijāadak'āri, chupiria jōnadap'edaa. Tachi Ak'ōrepa parāmaa k'awapiji ichi ūraa chiwidide jara bi Cristode. Maap'eda awaraarāpa parā miapijida mīda, choopachida ijāa p'anadap'edaa perā. ³³ Edaare choopachida ijāadak'aa beerāpa ik'achia jarapatap'edaa māik'aapa parā oo iru p'anapataadap'edaa apemaarā taide. Ma awara parāpa unudak'āri pāchi īpe-maarā Cristo k'aurepa māgá chupiria chitooni, k'aripapachida. ³⁴ Ichiaba chupiria k'awaa jōnapachida ijāapataarā carcelde p'ani māik'aapa āra k'aripajida. Parā o-īa p'anapachida ijāadak'aa beerāpa pāchi net'aa jōma jāri atadak'āri, k'awa p'anadap'edaa perā it'ari iru p'ani ne-inaa pi-iara. Ma ne-inaa jōma Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bi tachi-it'ee jō-e pait'ee. ³⁵ Jōma ma et'ewa jarada wāara perā, waaweenāati. Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bi parāmaa ne-inaa pi-ia teeit'ee. ³⁶ Mapa choo p'anapataāti pāchi ijāa p'anide Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a oodait'ee. Māga ooruta pirā, unudait'ee jōma irua jarada teeit'ee parāmaa. ³⁷ K'irāpāti irua jarada: ‘Taarā-e nide chi cheit'ee bita cheit'ee. Taarā-e pait'ee. ³⁸ P'ek'au k'achia wēe p'aniirā mīde ijāapata perā, mi ome p'anadait'ee. Mamīda waya naa para badak'a ijāada-e p'aneeruta pirā, mi o-īa ba-e pait'ee āra ome.’ (Hab 2.3-4)

³⁹ Tachi Ak'ōrepa māga jaraji mīda, tachita atuada-e pait'ee ma ijāada-eerāk'a, Cristode wāara ijāapata perā. Maperāpi irua tachi k'aripait'ee irumaa parutamaa.

Chonaarāpa ijāapatap'edaak'a ijāadaipia bi

11 ¿K'āata jara k'inia bima Tachi Ak'ōrede ijāapari? Ijāapata perā k'awa p'ani wāarata uchiat'ee Tachi Ak'ōrepa jara bik'a, waide māga unuda-e p'ani mīda.

² Tachi chonaarāpa māgá ijāa p'anapatap'edaa perā, Tachi Ak'ōrepa āra pia ak'iji.

³ Ijāapata perā tachia k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa na p'ek'au eujā māik'aapa pajā ooji ichi pedeepapai. Mapa irā tachia jōmaweda unu p'ani irua ooda ne-inaa wē-e padadeepa.

⁴ Abelpa ijāa bada perā, Tachi Ak'ōremaa ne-inaa pipiara teeji Caīnpa teeda k'āyaara. Mapa Tachi Ak'ōrepa pia ak'iji Abelpa teeda māik'aapa irumaa jaraji: “Pi pia bapari mi k'īrapite.” Abel piuji mīda, at'āri tachimaa k'awaapipari Tachi Ak'ōrede ijāadaipia bi māik'aapa oodaipia bi irua k'inia bik'a.

⁵ Enocpa ijāa bada perā, Tachi Ak'ōrepa ateeji na p'ek'au eujādeepa, piu-ee. Maperā iru ik'aawa p'anapatap'edaarāpa waa unuda-e paji. Ma ateei naaweda Ak'ōrepa jaraji: “Enocpa mi t'āri o-īapiparida aji, mi k'īrapite pia bapari perā.”

⁶ Mamīda eperāpa Tachi Ak'ōrede ijāa-e bi pirā, Tachi Ak'ōre p'oyaa t'āri o-īapi-e. Mapa eperā it'aa t'īmaa bak'āri, Tachi Ak'ōremaa k'ait'aara wā k'inia bi pirā, ijāaipia bi Tachi Ak'ōre ichita bapari. Ichiaba ijāaipia bi Tachi Ak'ōrepa k'aripapari ichide pipiara ijāarutaarā.

⁷Noépa ijāaji Tachi Ak'ōrepa jarak'āri na p'ek'au eujā jōma paniapa ūut'aait'ee, māga waide unuda-e paji mīda. Tachi Ak'ōre waawee bada perā, ooji barco choma ichi ēreerā ome bataudait'ee, māgá piuda-e pait'ee. Ma barco māgá ook'āri, ape-maarāmaa ak'ipiji ichia ijāa bi. Māga unujida mīda ijāada-e paji. Maperāpi k'iniijida. Mamīda Noépa ijāa bada perā, Ak'ōrepa jaraji: “Noé pia bapari mi k'īrapite.”

⁸Abrahampa ijāa bada perā, Tachi Ak'ōrepa jarak'āri wāmerā ichia teeit'ee pada eujādee, Abraham uchijai ichi eujādeepa. Mamīda k'awa-e paji sāmaa wāru. ⁹Abrahampa ijāa bada perā, banaji ma eujā jaradade. Bapachi te ne-edeē oodade awaraa eujādepemaarāpa oopatap'edaak'a. Ichiaba māgá p'anapachida Isaac māik'aapa Jacob, ijāadap'edaa perā Tachi Ak'ōrepa jarada; ma eujā teeit'ee āchi ēreerāmaa. ¹⁰Abraham māgá bapachi ijāa bada perā Tachi Ak'ōrepa ichi ateeit'ee ichia p'uuru oodamaa; ma p'uuru jō-e pait'ee.

¹¹Abraham audū chonaa baji warra ooit'ee. Ichiaba Sara warra t'ok'aa paji. Mamīda Tachi Ak'ōrepa warra oopiji Abrahammaa, ijāa bada perā Tachi Ak'ōrepa ooit'ee ichia jaradak'a. ¹²Māpai Abraham eperā piudak'a baji mīda, warrarā chok'ara irudeepa uchijaida, lucero pajāde nībik'a māik'aapa p'usa ide ipu tau nāusaa nībik'a.

¹³Ma eperāarā jōmaarāpa ijāa p'anapachida āchi piurutamaa, at'āri jōma Tachi Ak'ōrepa jarada teeit'ee āramaa unuda-e paji mīda. Mamīda ijāa p'anadap'edaa perā, k'awa p'anajida Tachi Ak'ōrepa ooit'ee ichia jaradak'a. Mapa o-īa k'īsiadak'āri āchia ne-inaa iru p'anadait'ee Ak'ōre juadeepa, apemaarāmaa jarajida ma eujā āchi p'anadap'edaamāi wāara āchide-e paji. ¹⁴Māga jarajida it'aripema eujāde k'īsia p'anadap'edaa perā. ¹⁵Āchi uchiadap'edaa eujāde k'īsia p'anadap'edaa paara, waya āpītee wāk'ajida. ¹⁶Mamīda wā k'īnia p'anajida p'anapataade it'aripema eujāde, māgá na p'ek'au eujā k'āyaara pipiara bairā. Māga k'īsia p'anadap'edaa perā, Tachi Ak'ōre k'īra nejasia-e āchi Ak'ōre Waibia pait'ee. Irua āra-it'ee p'uuru oo iru bi ichi truade.

¹⁷Tachi Ak'ōrepa k'awaa k'īnia baji Abrahampa irude wāara ijāa bi wa māga-e. Maperā jaraji Abrahammaa chi warra Isaac peemerā māik'aapa paamerā ichi-it'ee.

¹⁸Abrahampa ijāa bada perā, māgá peeit'ee paji chi warra apai Sara ome iru bada, Tachi Ak'ōrepa ai naaweda Abrahammaa jaraji mīda:

‘Mia Isaacdeepa uchiadait'eerā pia ak'īit'ee pī mīde ijāapari perā.’ (Gn 21.12)

¹⁹Abrahampa ijāaji Tachi Ak'ōrepa eperā piuda chok'ai p'irabaipii. Wāara māga pik'a baji Isaac ome. Piuda p'irabaidak'a baji, chi ak'ōrepa peei naaweda, Tachi Ak'ōrepa peenaapāde ada perā.

²⁰Isaacpa ijāa bada perā, Tachi Ak'ōrepa jarapidak'a jaraji Jacobmaa māik'aapa Esaumaa. It'aa iidiji Tachi Ak'ōrepa Jacob Esaú ome pia ak'i bapariimerā.

²¹Jacobpa Ak'ōrede ijāa bada perā, ichi piut'ee pak'āri, it'aa iidiji Tachi Ak'ōrepa José warrarā bendiciamerā. Chonaa bada perā, ichi bordonde t'idik'aji māga ook'āri.

²²Josepa Tachi Ak'ōrepa jarada ijāada perā, ichi piut'ee pak'āri, chi arii p'anadap'edaarāmaa jaraji Israel pidaarā Egipto eujādeepa uchiadait'ee. Ichiaba jaraji māga p'asak'āri, ārapa ichi biiri auk'a ateedamerā.

²³Moisés ak'ōreerāpa ijāa p'anadap'edaa perā, Moisés t'ok'āri māik'aapa k'īra wāree unudak'āri, atane ōpee mera bijida. Rey pedee waaweeda-e paji, irua jaraji mīda imik'īra warra chak'eerā jōmaweda peeipiit'ee.

²⁴Moisepa ijāa bada perā, chonaa pak'āri, Faraón k'au warrak'a pa k'īnia-e paji.

²⁵Ma k'āyaara apemaarā Israel pidaarā chupiria chitooni ome auk'a ba k'īnia baji

mimia chaaree oomaa, p'ek'au k'achia ode o-ĩa nipai k'āyaara. ²⁶ K'ĩsiaji pipiara bai chupiria nĩbait'ee Tachi Ak'õredeerā ome, ni p'ani misa Tachi Ak'õrepa pēiit'ee bi āchi k'aripamerā, Egiptodepema ne-inaa pia iru bai k'āyaara. Māga k'ĩsiaji k'awa bada perā Tachi Ak'õrepa teeit'eeda ada pipiara bi.

²⁷ Moisepa ijāa bada perā wāji Egipto eujādeepa, rey k'ĩrau bi waawee-ee. K'awa baji Tachi Ak'õre ichi ome bi, ichi taupa unu-e paji mīda. ²⁸ Moisepa ijāa bada perā Tachi Ak'õrepa Israel pidaarā k'aripai, āramaa Pascua fiesta oopiji. Māgide oveja peepiji, maap'eda āra te t'ĩupata i chaa waa jīap'epiji *hisopo* jua chak'eerāpa. Māga oojida āchi warrarā naapemaarā peepiamaapa, Tachi Ak'õrepa jarada perā ichi āngel pēiit'ee Egipto pidaarā warrarā naapemaarā peede.

²⁹ Israel pidaarāpa ijāa p'anadap'edaa perā, Mar Rojo p'oo bide wāyaajida eujā pania wēe bik'a. Mamīda Egipto pidaarā auk'a wāyaadait'ee pak'āri, jōma toida k'inijida.

³⁰ Israel pidaarāpa ijāa p'anadap'edaa perā, ewari siete parumaa ewari chaa p'irrabaijida Jericó p'uuru ik'aawa, Tachi Ak'õrepa jaradak'a oodamerā. Māgá oodap'eda, Tachi Ak'õrepa muralla choma ma p'uuru t'iak'au bada baaipiji.

³¹ Prostituta Rahabpa Tachi Ak'õrede ijāa bada perā, ichi temāi o-ĩa t'ĩupiji Josuépa eperārā omé pēida; ma p'uuru ak'ide chedap'edaarā. Maperā piu-e paji ape-maarā ma p'uurude ijāadak'aa beerāk'a, Israel pidaarāpa ma p'uuru jōt'aa chedak'āri.

³² ¿K'āata waa jaraima? P'oyaa jōma jara-e jua araa-e perā jarait'ee Gedeónpa ooda, Baracpa, Sansonpa, Jeftepa, Davidpa māk'aapa Samuelpa oodap'edaa, Tachi Ak'õre pedee jarapataarāpa oodap'edaa paara. ³³ Māgiirāpa ijāa p'anadap'edaa perā, Tachi Ak'õrepa āchi k'aripaji nāga oodamerā. Ūk'uru jura chōo p'oyaaajida; awaraarāpa pia ak'ijida āchi jua ek'ari p'anadap'edaarā; awaraarāpa unujida Tachi Ak'õrepa ooit'eeda ada āchi chonaarā k'aripait'ee; awaraarāpa león it'ai jīapijida, Tachi Ak'õrepa k'aripap'eda; ³⁴ Awaraarā t'ipitaudeepa paa-ee uchiajida; awaraarā chok'ai uchiajida espadapa pee k'inia p'anadap'edaarā juadeepa; ūk'uru juatau t'ūmaa p'anadak'āri, Tachi Ak'õrepa juataura papiji; awaraarā Tachi Ak'õrepa sōcharra papip'eda, chōojida āchi k'ĩra unuamaa iru p'anapataarā ome; ūk'uruurāpa āchi eujādeepa jērek'oojida awaraa eujādepema chōode chedap'edaarāpa. ³⁵ Ichiaba wēraarā ūk'uruurāpa Tachi Ak'õrede ijāa p'anadap'edaa perā, unujida āchia k'inia iru p'anadap'edaa piudap'edaarā chok'ai p'irabairuta.

Jōdee, ijāa p'anajida mīda, ūk'uru piu k'achia piujida. Ijāadak'aa beerāpa māgiirā jita atadak'āri, māgapachida: “Pēida-eda apachida, Cristode ijāa amaarutamaa”. Mamīda māga ooda-e paji. Maperā piujida. Āchia k'awajida piudap'eda, Tachi Ak'õrepa āchi waya chok'ai p'irabaipiit'ee iru ome p'anapataadamerā, waa piudae. ³⁶ Ichiaba ijāadak'aa beerāpa ūk'uru imik'ĩraarāmaa ik'achia jarajida māk'aapa wijida. Ma awara cadenapa jīdap'eda, carcelde t'i nībijida. ³⁷ Awaraarā māupa bat'a peejida maa-e pirā serruchopa esajīak'a t'oop'e peejida. Ūk'uru peejida espadapa. Ūk'uru chupiria oveja e maa-e pirā cabra e jī nipapachida; jarra oopachida māk'aapa chīarapa āra k'achia ooruta choopachida. ³⁸ Na p'ek'au eujāde ichita p'anadaik'araa baji, āchi ik'aawa p'anadap'edaarā k'āyaara pipiara p'anadap'edaa perā. Māga p'anajida Tachi Ak'õrede ijāa p'anadap'edaa perā. Nipapachida eujā pania wēe bide māk'aapa mēe, eera jēra bimāi. Maapai p'anapachida yooro te uriade māk'aapa māu te uriade.

³⁹Ma jōmaarāpa Tachi Ak'ōrede ijāa p'anadap'edaa perā, irua āra k'aripaji māik'aapa pia ak'iji. Mamīda piudai naaweda, Tachi Ak'ōrepa āramaa teeit'eeda ada maarepida unuda-e paji. ⁴⁰Irua k'inia baji ārapa ne-inaa pipiara iru p'anadamerā tachi ome auk'a. Iru ūraa chiwidi k'aurepa wēpapiji ārapa p'ek'au k'achia oopatap'edaa tachide ome auk'a, jōmaweda p'ek'au k'achia wēe p'anadamerā ichi k'irapite.

Choodaipia bi Cristode ijāa p'anide

12 Māpai ma ijāa p'anadap'edaarā chok'araarāpa tachi ak'īmaa p'anadairā Ak'ōre truadeepa, p'anapataadāma āra p'anapatap'edaak'a. Ara p'irapataarā jip'a p'irapatak'a panadait'ee āchi p'ira wārutamaa, māga pik'a Cristode ijāadāma. Oo amaadāma p'ek'au k'achia māik'aapa ne-inaa Tachi Ak'ōrepa oopi-e bi. Jip'a oodāma Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a, irumaa p'ananaruta misa. ²Māga oo p'anide k'isiadāma Jesucristode, irua naapiara ijāa bada perā ichi piurumaa. Īrā ichia māgā tachi k'aripapari, pipiara ijāa wādamerā piurutamaa. Ichi kurusode chupiria piuk'āri, k'īra nejasia-e paji māgā piut'ee, k'awa bada perā chupiria nībap'eda, o-īa bait'ee. Māgā ĩrā su-ak'ī bi Tachi Ak'ōre su-ak'ī beepari juaraare.

³Parāpa k'isiadaipia bi Jesús chupiria nībada ijāadak'aa beerā k'aurepa. Āchia ijāadaamaa p'anajida irua ooda unudak'āri māik'aapa irua jarada ūridak'āri. Māgā oojida mīda, iru choopachi. Māgā parā auk'a choodaipia bi irude ijāa p'anide. Sē-daik'araa bi māik'aapa p'oyaa choo-eda adaik'araa bi. ⁴Parā māgā choo jōnide, waide p'ek'au k'achia oopi k'inia p'aniirāpa parā peeda-e p'ani Jesús peedap'edaak'a. ⁵¿K'īra atua p'anik'ā Tachi Ak'ōrepa parā ūraada, eperāpa chi warra ūraa bik'a? Iru ūraa p'ādade jara bi:

'Warra, pia k'isīaji Tachi Ak'ōrepa jarateek'āri itria pik'a bide. Irua k'irāpapik'āri pia ne-inaa k'achia oopata, k'īra pia-ee beenāaji. ⁶Tachi Ak'ōrepa māgā itria pik'a bide ak'ipipari pi k'inia iru bi māik'aapa wimaa pik'a bide miapik'āri, ak'ipipari wāara pi ichi warra.' (Pr 3.11-12)

⁷Mapa choo p'anadaipia bi mia jōnide, Tachi Ak'ōrepa jarateemaa bairā na eu-jādepema ak'ōrepa ooparik'a. Māga oopari ichia k'inia bita oo k'awaadamerā. Na eujādepema ak'ōreerāpa āchi warrarā ūraapata māik'aapa itriapata ne-inaa k'achia oodak'āri. ⁸Māgā ichiaba Tachi Ak'ōrepa oopari. Māga oo-e pirā, parā ichi warrarā-e; jip'a awaraa ak'ōredepema. ⁹Tachi k'aipee p'anadak'āri, ak'ōreerāpa itriapachida ne-inaa k'achia oodak'āri. Mapa tuchia āra waawee p'anapachida. Māgā bi pirā ak'ōreerā na eujādepema ome, Tachi Ak'ōre audupiara waaweedaipia bi irua tachi wimaa pik'a iru bak'āri, iru ome ichita p'anapataadait'ee perā. ¹⁰Taarā-e nide tachi k'aipee weda tachi ak'ōreerāpa ūraapachida māik'aapa itriapachida tachimaa ne-inaa oopi k'inia p'anadak'āri. Jōdee Tachi Ak'ōrépata ichita pia ūraapari māik'aapa itriapari pipiara p'anapataadamerā, t'āri pia ichik'a. ¹¹Tachi Ak'ōrepa tachi itriamaa bi misa, k'īra pia-ee p'anapata. Mamīda ma t'ēepai pia k'isia p'anedak'āri, oo k'awaa wāpata irua oopi k'inia bik'a māik'aapa k'āiwee p'anapata.

¹²Maperā t'āridepai choopataāti ijāa p'anide. Parā ūk'uru p'irapataarāk'ata p'ani. Māirā ĩyapaadaidak'āri, juatau t'ūmaadaipata māik'aapa biiri wēredaipata. ĩMāgā p'ananāati! ¹³Ma k'āyaara naawedapema oodap'edaak'a pia oopatāati Tachi Ak'ōrepa parāmaa oopi bik'a. Māga ooruta pirā, pia ijāada-e p'aniirā pia ijāapidai. Parāpa oo p'anapatak'a āchia auk'a oo k'inia p'anadai.

K'irak'aupai Tachi Ak'õre Ūraa ũri k'iniada-e pai

¹⁴ Jiridaipia bi k'āiwee p'anapataadait'ee jōmaarā ome māik'aapa oo p'anapatāati Tachi Ak'õrepa oopi bik'a. Māga oodaipia bi k'awa p'anadairā Tachi Ak'õrepa oopi bik'a ooda-e p'aniirā irumaa p'oyaa wāda-e. ¹⁵ J'K'irak'aupai ijāa amaa p'aneedai Ak'õrepa Jesucristo pēida, ichia tachi k'inia iru bairā! Ichiaba apidaapa ūridaik'araa bi ijāa amaapi k'inia p'aniirāpa jaratee p'ani Jesucristopa oodade. Ma jaratee p'ani neera k'achíak'ata bi, todak'āri, chok'ara peepari perā. ¹⁶ Apida awaraa ome k'āik'araa bi, miak'āi-e bi pirā. Ichiaba oodaik'araa bi Esaúpa oodak'a. Ichia Tachi Ak'õre waaweek'aa paji. Jacobmaa teeji chi ak'õre net'aa atait'ee pada māik'aapa Tachi Ak'õrepa iru pia ak'iit'ee pada, warra naapema pada perā. Māga teeji chik'o p'arat'u abaa pari. ¹⁷ Parāpa k'awa p'ani ma t'ēepai pia k'isiak'āri, chi ak'õrepa teet'ee pada net'aa audú ata k'inia baji māik'aapa audú k'inia baji Tachi Ak'õrepa ichi pia ak'imerā. Mamīda audupai jēji mīda, māga uchiae paji, ai naaweda chi ak'õrepa jarada perā Tachi Ak'õrepa jarapidak'a; Jacob pipiara ak'iit'ee Esaú k'āyaara.

¹⁸ J'K'isāti! Tachi Ak'õre Ūraa chiwidi k'aurepa, parā iru k'ait'aara wāpata Israel pidaarā wādap'edaa k'āyaara, irua Moisemaa jarada k'aurepa. Naaweda irua Moisemaa pedeeji ee it'ia bideepa, mama bada perā. Maapai tachi chonaarā māgí ee it'ia bi k'ait'a wādap'eda, t'ipitau it'aa urua nībik'a unujida. Ichiaba unujida p'āriu jīararak'a ma ee aneu cheru. Ma awara ūrijida nāumia pururua nībi māik'aapa pa jīwaa nībi. ¹⁹ Māga unudak'āri, ichiaba ūrijida trompeta jīwaa nībi māik'aapa Tachi Ak'õre āchima pedeemaa bi. Chi māga ūridap'edaarā audú p'era jōnīpa chupiria iidijida Moisemaa, Tachi Ak'õrepa āchima waa pedeenamerā. ²⁰ Māga oojida p'oyaa chooda-e pada perā Tachi Ak'õrepa jarak'āri:

'Chi t'iaru na eede, ne-animal paara, peet'āati māupa.' (Ex 19.12-13)

²¹ Ma ewate jōmaarāta p'era para baji. Mapa Moisepa pida māgaji:

'Mi audú p'era nībida aji.' (Dt 9.19)

²² Jōdee māga-e parā ome. Jīp'a it'aa t'īmaa bide k'ait'a wā p'ani Tachi Ak'õre bima it'aripema eede t'ijarapata Sión māik'aapa Tachi Ak'õre, chi ichita chok'ai bi, k'irapite panapata it'aripema p'uuru Jerusalende. Mama unu p'ani angeleerā chok'ara see jōni, o-ia k'ari para bi. ²³ Ichiaba mama unu p'ani Tachi Ak'õre warrarā, chi it'ari t'ī p'ā jēra biirā. Māgiirā jōma Tachi Ak'õre warra naapemaarāk'a, Jesucristode ijāapata perā. Mama ichiaba unu p'ani Tachi Ak'õre, na p'ek'au eujādepemaarāpa pia māik'aapa k'achia oopata ak'ipari. Ma awara unu p'ani chonaarāwedapema ijāa p'anapatap'edaarā, p'ek'au k'achia wēe p'ani Cristo k'aurepa. ²⁴ Mama unu p'ani Jesús, Tachi Ak'õrepa pēida ichi ūraa chiwidi jaramerā. Mama iru waa jīap'eda k'aurepa Tachi Ak'õre bimāi, parā p'ek'au k'achia wēe p'ani iru k'irapite. Ma waa awara bi Abel waa k'āyaara. Tachi Ak'õrepa Abel waa unuk'āri, chi Abel peeda k'achia oo k'inia baji. Mamīda Cristo waa unuk'āri, irude ijāapataarā p'ek'au k'achia wēpapida perā māgí waapa, k'achia oo k'iniak'aa Tachi Ak'õrepa.

²⁵ Mapa parāpa Tachi Ak'õre Ūraa ūridaipia bi. Ma ee it'ia bideepa pedee'āri, Tachi Ak'õrepa chupiria k'awa-e paji pirā ichi ūraa ūridaamaa p'anadap'edaarā, audupiara tachi iru juadeepa uchiada-e pai, ūridaamaa p'ani pirā iru ūraa jara pēida it'ariipa ichi Warra k'ap'ia pari. ²⁶ Ma ewate Tachi Ak'õrepa pedee'āri, eujā wēre jira ataji. Mamīda irapema ewari jara bi:

'Ewari cherude eujā waya wēre jira atait'eeda a bi, pajā paara.' (Hag 2.6)

²⁷ Māgí pedee waya jara k'inia bi ma wère jira atarude Tachi Ak'õrepa jõt'aait'ee ichia ooda na p'ek'au eujāde nībi māik'aapa pajāde nībi. Jōdee ne-inaa it'aripema māik'aapa ichide ijāapataarā ichiak'au biit'ee. ²⁸ Māgá tachi, Tachi Ak'õre trua wèrek'aade p'anadait'ee perā, gracias jaradāma irumaa māik'aapa oodāma irua oopi bik'a, t'āripa māga oo k'inia p'anadairā. Ma awara Tachi Ak'õre waaweedāma, irua māga k'inia bairā. ²⁹ Ma jōma oodāma Tachi Ak'õrepa ichi ūraa ūri k'iniadak'aa p'aniirā k'achia ooit'ee perā. Ooit'ee t'ipitaupa ne-inaa paa jõt'aaparik'a.

Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a oodaipia bi

13 Chik'inia p'anapatáati. Māga p'anapataadaipia bi Cristode ijāapataarā, iru k'aurepa ipemaarā p'anadairā. ² Parāmaa te iidi chedak'āri, wāak'anáati. Tachi chonaarāpa te wāak'ada-ee, t'ūpipachida āchi temāi pacherrutaarāmaa. Ūk'uruurāpa k'awada-ee, angeleerā k'āipijida.

³ K'irāpāti māik'aapa k'aripapatáati carcelde p'aniirā Cristo k'aurepa. Chupiria k'awáati parā jida māga p'aneedai perā. Ichiaba ijāadak'aa beerāpa parā k'õp'āyoorā miapi p'anadak'āri Cristo k'aurepa, k'aripapatáati, parā jida māga p'anadap'edaa perā.

⁴ Miak'āi p'aniirā awaraarā ome k'āināati, Tachi Ak'õrepa jara bairā chi miak'aidapa awaraa iru baik'araa bi. Ichiaba tuu bipa awaraarā jiriik'araa bi mairā ome k'āiit'ee. Tachi Ak'õrepa chi māga oo p'aniirā k'achia ooit'eeda a bi.

⁵ P'arat'a waibia ichita jirināati waa k'inia bairā. O-īa p'anāti pāchia iru p'ani ome-pai, Tachi Ak'õrepa jara bairā:

‘Mia pi ak'i amaa-e. Ewari apida ituaba atabēi-e.’ (Dt 31.8)

⁶ Mapa waawee-ee tachia jaradaipia bi:

‘Tachi Ak'õrēpata mi k'aripapari. Mapa mia eperāarā jua waawee-e bi.’ (Sal 118.6)

Ijāadaipia bi naawedapema jarateepataarāpa jarateedap'edaa

⁷ Naawedapema jarateepataarā k'irāpāti. Māgiirāpa āchi piurutamaa ijāapachida Jesucristopapai eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atai. Māga parāmaa pia jarateepachida, auk'a ijāa p'anapataadamerā. Mapa ārak'a ijāapatáati.

⁸ Jesucristo awara pa-e pait'ee. Naawedapemaarā o k'achiadeepa k'aripa ataji, irapemaarā auk'a k'aripapari māik'aapa waide t'oda-e p'anadait'eerā auk'a k'aripait'ee. ⁹ Parāmaa naawedapema jarateepataarāpa jarapachida Tachi Ak'õrepa Jesucristo pēiji eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atade, tachi k'inia iru bapari perā. Ma wāara perā, t'āripa waapiara ijāadāma irude. Ijāanāati awaraa ne-inaa k'īra t'ādoo jarateepataarā pedee. Mairāpa jara p'ani Tachi Ak'õrepa eperāarā k'aripapari k'o p'anadairā ne-animalaarā peedap'eda, paadap'edaa altarde. Mamīda māga oo bipa apida p'ek'au k'achia wēe bak'aa Tachi Ak'õre k'irapite.

¹⁰ Moisepa p'ādade jara bik'a oo p'aniirāpa p'oyaa k'awada-e Cristopa āchi pari kurusode ooda. ¹¹ Ma jara bik'a oodak'āri, p'aareerā poro waibiapa ne-animal waa atap'eda, atepari ma cuarto edupiarā bide Tachi Ak'õre te waibiade. Māgí waa bipari Tachi Ak'õre bimāi eperāarā miapinaamerā āchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Mamīda ma ne-animal peeda k'ap'ia p'uurudeepa taawaa ateeppata paadait'ee. ¹² Jōdee Jesús p'uurudeepa taawaa ateejjida māik'aapa mama miapijida piurumaa. Māgá piuda perā eperāarā pari, āchia p'ek'au k'achia oopatap'edaa wēpapiji ichi waa bat'ada k'aurepa. Māga ooji āchi p'ek'au wēe p'aneedamerā Tachi

Ak'õre k'irapite. ¹³ Moisepa p'ãdade jara bi k'achia baji piut'ee p'uurude taawa. Māga baji mīda, Cristo māgá piuji k'īra unuamaa iru p'anadap'edaa perā. Mamīda irua māgide k'īsia-e paji k'awa bada perā piut'ee tachi pari. Mapa wādāma iru ome p'uurudeepa taawaa pik'a. Uchiadāma ma chonaarāwedapema ūraa jua ek'ariipa p'ananadait'ee ūraa chiwidi jua ek'ari, tachi k'īra unuamaa iru p'ani mīda Cristo iru p'anadap'edaak'a. K'īsiada-ee, waapiara irude ijāadāma. ¹⁴ Na p'ek'au eujāde p'uuru apida ichita ba-e pait'ee. Maperā tachia k'īsia p'ani it'aripema p'uuru k'īra wāreede. Mamata p'anapataadait'ee Tachi Ak'õre ome. ¹⁵ Māpai Jesucristo māgá piuda perā tachi pari māik'aapa tachi k'aripapari perā, it'aa t'īmaa bide ip'ii jaradāma: “Ak'õre, pi ichita t'āri pia bapari, Jesús tai k'aripamerā pēida perā.” ¹⁶ Ichiaba k'īra atuanāati chik'aripa p'anapataadait'ee māik'aapa wēe beerāmaa teedait'ee pāchia iru p'ani net'aadepema, Tachi Ak'õrepa māgata k'inia bairā. Māga oodak'āri, Tachi Ak'õre t'āri o-īapidai.

¹⁷ Ma awara oopataāti pāchi ak'ipataarāpa jara p'anik'a, āchia parā ak'i p'anadairā māik'aapa parā k'aripa p'anadairā Tachi Ak'õre Ūraa k'awaadamerā. It'aa t'īmaa p'anide ārāpata jaradait'ee āchia parā ak'i p'anadap'edaa māik'aapa parāpa oodap'edaa. Maperā oo p'ani pirā āchia jara p'anik'a, āchi o-īa p'anadait'ee Tachi Ak'õre k'irapite, parāpa ijāapata perā. Mamīda māga ooda-e pirā, āchi k'īsia p'ua p'anadait'ee iru k'irapite.

¹⁸ It'aa t'īpataāti Tachi Ak'õremaa tai pari. Taipa k'awa p'ani irua pia p'anaut'ee. Tachi Ak'õrepa tai k'īsia p'ua k'īsiapi-e, irua oopi bik'a oo p'anadairā māik'aapa māga oo k'inia p'ani jai-idaarutamaa. ¹⁹ Ichiaba mia enenee nībi it'aa t'īpataadamerā mi pari Tachi Ak'õrepa mi k'aripamerā, waya isapai wā k'inia bairā parā ak'ide.

Na k'art'a p'ā aupak'āri ūraada

²⁰ Tachi Ak'õrēpata tachi k'āiwee p'anapipari. Jesús waa bat'ada k'aurepa ichia eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata wēpapiji, māik'aapa Jesucristo chok'ai p'irabaipiji. Maap'eda ichi ūraa chiwidi k'aurepa Cristo biji tachi ak'ipari waibia, irude ijāapataarā ichita ak'i bamerā māik'aapa k'aripamerā, oveja ak'iparipa ichi ovejaarā ak'iparik'a. ²¹ It'aa t'īmaa bide parā pari mia jara bi: “Ak'õre, āra pia ak'i baparīji, pia oopi bik'a oo k'awaa wādamerā. Tachia māgá oodai māik'aapa pi t'āri o-īapidai Jesucristopa k'aripak'āri. Ak'õre, jirua pi k'īra wāree ichita iru bapariit'ee! ¡Amén!”

²² Īpemaarā, mia k'inia bi parāpa na k'art'a pia leedamerā māik'aapa aide jara bik'a oodamerā. Na k'art'a mak'iara teesoo-e bi, ne-inaa waa at'āri p'āi paraa perā.

²³ Mia parāmaa k'awapi k'inia bi tachi ĩpema Timoteo uchiaji carceldeepa. Nama mi bimāi isapai pacheru pirā, iru ome parā ak'ide wāit'ee.

²⁴ Salude téeti parā ak'ipataarāmaa māik'aapa awaraa Cristode ijāapataarāmaa. Italiadepema ijāapataarāpa parāmaa salude tee pēiruta.

²⁵ Mia it'aa iidi bi Tachi Ak'õrepa parā jōmaweda pia ak'i bapariimerā.

Māgapai paji.

SANTIAGO

Santiagopa K'art'a P'āda Judiorā Ijāapataarāmaa

Santiago, Jerusalendepema ijāapataarā poro waibiapa na k'art'a p'āji. Cristo chok'ai p'irabaip'eda, unupiji nāgi Santiagomaa (1 Co 15.7). Santiagopa na k'art'a p'ā pēiji judiorā Cristode ijāadap'edaarā, eujā awara-awaraade p'ananadap'edaarāmaa. Ma ijāapataarā ūraaji ichita ijāapataadamerā Cristopa k'inia bik'a.

Salude jarap'eda, naapiara Santiagopa jara bi ijāapataarāpa jiridamerā k'isia k'awaa p'anadait'ee māik'aapa ijāa-ijāa p'ananaadamerā (cap. 1.1-18). Jara bi oopataadamerā Ak'ōre Ūraade jara bik'a; jip'a ma ūraa ūridai k'āyaara (cap. 1.19-27) māik'aapa eperāarā ūk'uru piara ak'inaadamerā awaraarā k'āyaara, Tachi Ak'ōrepa ijāapataarā jōmaweda auk'a pia ak'ipari perā Cristo k'aurepa (cap. 2.1-13). Jara bi k'āata jara k'inia bi Tachi Ak'ōrede ijāapari (cap. 2.14-26). Jara bi tachi k'iramede; sāga ma k'aurepa k'achiade baaidai (cap. 3.1-12). Jara bi wāara k'isia k'awaa p'aniirāde (cap. 3.13-18) māik'aapa sāap'eda ijāapataarā chik'inia p'anada-e (cap. 4.1-12). Jara bi audua pedeenadamerā (cap. 4.13-17) māik'aapa p'arat'ara beerā ūraa bi (cap. 5.1-6). T'ēepai jara bi choodamerā āra ijāa p'anide māik'aapa it'aa t'ipataadamerā k'ayaa beerā pari (cap. 5.7-20).

Salude pēida

1 Mi, Santiagopa oopari Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a māik'aapa Tachi Waibia Je-sucristopa k'inia bik'a. Na k'art'a pēiru parā Israeldepa uchiadap'edaa ēreerā docedepema ijāapataarāmaa, t'imí na p'ek'au eujāde p'ani chaa. Pia p'anāti.

Ijāapataarā nepirade p'ani pijida, o-ia p'anadaipia bi

²Ipemaarā Cristo k'aurepa, parā nepirade p'anadak'āri maa-e pirā chupiria jō-nadak'āri, waapiara Cristode o-ia ijāa p'anāti. ³Māgā choodak'āri, k'awa p'ani ne-inaa k'ira t'ādoo choodai. ⁴Māgā choo p'ani misa, ichiak'au Tachi Ak'ōremaa oopiti irua k'inia bik'a. Māgā parāpa ne-inaa apida faltada-e pait'ee irua oopi k'inia bi parā-maa. Pia k'isiapataadai māik'aapa jōma pia oopataadai, irua k'aripa bairā.

⁵Mamīda parādepemapa k'awa-e bi pirā k'āata oopia bi chupiria nībide, it'aa t'iji Tachi Ak'ōrepa k'awapimerā. Tachia chupiria iidiruta pirā, iru k'irau-epi. Ma k'āyaara k'aripait'ee, ne-inaa jōmaade tachi k'aripa k'inia bapari perā. ⁶Mapa Tachi Ak'ōremaa it'aa t'ik'āri, ijāaji wāara irua ooit'ee pia iidi bik'a. K'isianāaji: “¿Mia oo k'inia baik'ā irua k'inia bik'a wa māga-e?” Māgee eperā k'isia nāga bi: ara p'usa abaamāi bak'āk'ata bi. ⁷Māgee eperāpa ijāa-e Tachi Ak'ōrepa ichi k'aripai. ⁸Idi ne-inaa aba ijāapari māik'aapa nu ne-inaa awaraa ijāapari. K'ira jip'a ijāak'aa.

Chupiria beerā p'arat'ara beerā ome

⁹Piara k'awaadamerā sāga oodaipia bi chupiria jōnide, parāmaa nāga nepiriit'ee. Ijāapari aba chupiria bi pirā p'arat'a wēe, o-ia baipia bi Tachi Ak'ōrepa iru auk'a pia ak'ipari perā apemaarā ijāapataarāk'a. Ma awara o-ia baipia bi it'ari banait'ee perā. ¹⁰Jōdee ijāapari p'arat'ara bi o-ia baik'araa bi p'arat'ara bairā. Eperā p'arat'ara bi taarā chook'aa, nep'ono ewaraade bik'a. ¹¹Māgee nep'ono pi-ia bi t'ok'āri tap'eda.

Mamīda ai īri ak'ōrejīru jēra nībeek'āri, piidaipari wāsiapa. Taarā-e nide ma nep'ono pi-ia jōdaipari. Māga pik'a bi eperā p'arat'ara bee. Mimia oomaa p'anide pida, jōma āchia iru p'ani jōdari.

Tachi Ak'ōrepa k'isia k'achia k'isiapik'aa

¹² Tachi Ak'ōrepa o-īapipari eperā chupiria nībide maa-e pirā nepirade nībide, chook'āri Cristode ijāa bairā. Māgā chook'āri, Tachi Ak'ōrepa ma eperāmaa it'aripema poro jīra teeit'ee; pia jarait'eera, ichita ichi ome bapiit'ee. Ichia māga oopari jōma ichi k'inia iru p'aniirā ome, chonaarāweda māga jarada perā. ¹³ Mamīda māgā nepirade jōnide abaapa k'isiaru pirā k'achia ooit'ee, jaraik'araa bi: “Tachi Ak'ōrēpata māga oopi bi”. Māga jaraik'araa bi Tachi Ak'ōrepa k'isiak'aa perā ne-inaa k'achia ooit'ee. Ma awara eperāmaa māga k'isiapik'aa. ¹⁴ Jip'a tachi t'ārideepata k'isia k'achia uchiapari. Maap'eda ne-animal trampade t'ūparik'a carnada k'oit'ee, māga pik'a eperā ichia k'isia k'achia oo k'iniadaik'āri, ¹⁵ ma ne-inaa k'achia oopari. Chi māga ooyaa bi atuait'ee.

¹⁶ Maperā īpemaarā k'iniarā, pāchi itu k'ūrapināati. K'irak'aupai k'isiadai Tachi Ak'ōrepa k'isiapii ne-inaa k'achia ooit'ee. ¹⁷ Māga-epi. Tachia ne-inaa pia jōmaweda iru p'ani Tachi Ak'ōre k'aurepata iru p'ani. Irua ooji ak'ōrejīru, atane māik'aapa lucero. Māgī edaare īdaapata, edaare īdaadak'aa. Tachi Ak'ōre māga bada paara, edaare k'isiapik'aji k'achia ooit'ee; edaare k'isiapik'aji pia ooit'ee. Mamīda māga-e. Ichita pia oopari. ¹⁸ Māgā pia oopari perā, apemaarāpa irude waide ijāadai naaweda, tachi judiorāmaa k'awapiji ichia wāarata jara pēida, ma ūraa wāarade ijāadap'eda, atuanaadamerā. Māga ooji k'inia bairā ichi k'īrapite pia nipadamerā.

Tachi Ak'ōre Ūraa ūripataarāpa oopata

¹⁹ Īpemaarā k'iniarā, Tachi Ak'ōrepa māga ooda perā tachi-it'ee, k'īiri ēesaa p'anāti iru ūraa ūridamerā. Mamīda pia k'isiāti pedeedai naaweda. Ma awara isapai k'īraunāati. ²⁰ Mīa māga jara bi chi isapai k'īrauyaa bipa ook'aa perā Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a. ²¹ Maperā k'achia k'īra t'ādoo k'isia amāati. P'ananāati naaweda p'anapatap'edaak'a, waide ijāada-e p'anadak'āri. Ma k'āyaara audua-ee ōoti Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a. Ichiaba k'isiapatāati irua wāarata jara pēidade, ma k'aurepata ijāapata perā māik'aapa it'aa wādait'ee perā.

²² Māga ooda-e pirā, pāchi k'inia ijāa p'anīk'ata bi. Mīa māga jara bi ūk'uruurāpa k'isiadai perā Tachi Ak'ōre Ūraa ūri bipapai oo p'ani irua k'inia bik'a. Mamīda pāchi itu k'ūrapī p'ani. Tachi Ak'ōre Ūraa ūridak'āri, oodaipia bi irua jara bik'a. ²³ Chi māga oo-e bipa ara eperāpa espejode ichi k'īra ak'īparīk'ata bi. ²⁴ Jāgī eperā espejode ak'ī bak'āri, ichi k'īra pia unupari. Mamīda ma espejodeepa āyaa wāk'āri, espejode unuda k'īra atuadaipari. ²⁵ Māga pik'a bi eperā ome Ak'ōre Ūraa ūrik'āri. Ūrii Tachi Ak'ōrepa ichimaa oopi k'inia bi. Mamīda, ai t'ēepai ichia ūrida k'īra atuadaru pirā, oo-e pai Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a. Jōdee chi ooparipa Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a nāga bi. Tachi Ak'ōrepa Ūraa Pia jara pēida Cristode ūrik'āri, aide k'isia wāpari māik'aapa Cristode ijāapari. K'īra atua-ee māgī jara pēida, Cristopata k'aripapari perā ichia oomerā ma ūraade jara bik'a. Māga ook'āri, t'āri o-īa bapariit'ee.

²⁶ Eperāpa k'isiāi Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a oo bi, it'aa t'īpari perā maa-e pirā primisia teepari perā. Mamīda ik'achia pedeeru pirā awaraarā āpīte maa-e pirā audua pedeeru pirā, ichi itu k'ūramaa bi, wāara Tachi Ak'ōrepa oopi k'inia bik'a

oo-e bairā. ²⁷ Wāara Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a ooparipa ooamaa bapari ijāadak'aa beerāpa k'achia oopata k'ira t'ādo. Ma awara k'aripapari ak'ōre wēe beerā māik'aapa p'ētrāa beerā āchi chupiria jōnide.

Sāgá awaraarā ak'idaipia bi

2 Īpemaarā, parāpa k'awa p'ani net'aa jōma Tachi Waibia Jesucristo jua ek'ari nībi. Iruata Tachi Ak'ōre k'ira wāree iru bi. Māga k'awa p'anita māik'aapa irude ijāa p'anita, ¿sāap'eda parāpa aba k'iniara iru p'anapatama apemaarā k'āyaara? Tachi Ak'ōrepa māga oopik'aa. ² ¿Sāga pak'ajima parāpa mia jararuk'a oodap'edaa paara? Parā cheepurudak'ari it'aa t'īdait'ee, pachei aba p'arat'ara bi māik'aapa aba chupiria bi. ³ Chi p'aru pi-ia jī bi māik'aapa sortija nēedee jī bi pipiara ak'idai chi p'aru sore jī bi k'āyaara. Jaradai ma p'arat'ara bimaa: “Nama su-ak'i ba chéji su-ak'i beepata pipiara bide.” Jōdee ma chupiria chimaa jaradai: “Jāma bainī banáji, maa-e pirā jāma su-ak'i banáji.” ⁴ Māga oodap'edaa paara, Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a ooda-e p'anak'ajida. Mapa parāpa mágá oo p'ani pirā, pia ooda-e p'ani. Cristo Tachi Waibiada a p'ani mīda, jara p'ani chisāgita k'iniadaipia bi apemaarā k'āyaara. Māga oodak'ari, k'achia k'isia p'ani.

⁵ Īpemaarā k'iniarā, jūrít! Tachi Ak'ōrepa audú jirit'erajipi chupiria chedeerā, Cristode ijāadap'eda, o-ia p'anapataadamerā na p'ek'au eujāde, k'awa p'anadairā irua āchi k'aripapari. Ma awara āchi jirit'eraji it'aa wādamerā. Tachi Ak'ōrepa māga oopari āchi-it'ee māik'aapa jōma iru k'inia iru p'aniirā-it'ee, chonaarāweda māga jarada perā. ⁶ Tachi Ak'ōrepa mágá chupiria beerā jirit'eraji mīda, parāpa p'arat'ara beerā pipiara ak'ipata chupiria beerā k'āyaara. ¿K'awada-e p'anik'ā p'arat'ara beerā-pata parā chupiria oo iru p'anapata māik'aapa charraarā k'irapite atadaipata? ⁷ Ma awara āchia Jesucristo tī ichi k'inia ik'achia jarapata. Māga oopata Tachi Waibia Jesucristopa jōmaarāmaa pia oopari mīda. ¡Iru t'īdeta parā poro choopijida! Māga bita, ¿sāga ārata pipiara ak'idaima chupiria beerā k'āyaara?

⁸ Ma k'āyaara oodaipia bi Tachi Ak'ōrepa ūraa waibiara bide jara bik'a ichi ūraa p'āpidade:

‘Awaraarā k'inia iru baparíji pichi k'ap'ia k'inia iru baparik'a.’ (Lv 19.18)

⁹ Mágá parāpa eperāarā ūk'uru ak'i p'ani pirā pāchi k'ap'ia ak'ipatak'a, mamīda māga ooda-e p'ani pirā jōmaarā ome, k'achiata oomaa p'ani Tachi Ak'ōre k'irapite. Mágá oodak'ari, ooda-e p'ani iru ūraa p'ādade jara bik'a. ¹⁰ Eperāpa Tachi Ak'ōrepa Ūraa jaradadepema aba oo-e pirā, ichita iru ūraade jara bik'a jōmaweda oo-e bi. ¹¹ Iruata jaraji:

‘Miak'āi bi awaraarā ome k'āināaji.’

Ichiaba jaraji:

‘Eperā peenāaji.’ (Ex 20.13-14)

Mapa awaraa jiri-e pijida, eperā peeru pirā, ichita oo-e bi jōmaweda Tachi Ak'ōrepa jara bik'a. ¹² Mamīda parāpa Cristode ijāadak'ari, ma ūraa p'āda jua ek'ariipa uchijida. Mapa parāpa pia pedeedaipia bi awaraarāde māik'aapa jōmaarā auk'a ak'idaipia bi, ewari cherude Tachi Ak'ōrepa ak'it'ee perā ichide ijāapataarāpa oopatap'edaa māik'aapa pedeeapatap'edaa. Mágá k'awaait'ee ichia jaradak'a oojida wa ooda-e paji. ¹³ Mágá Tachi Ak'ōrepa na p'ek'au eujādepemaarāpa oopatap'edaa ak'ik'ari, chupiria k'awa-e pait'ee awaraarā chupiria k'awada-e p'anadap'edaarā.

Jódee chupiria k'awaait'ee awaraarā chupiria k'awaadap'edaarā. Māirā o-īa uchiadait'ee iru k'irapite, oodap'edaa perā irua jaradak'a.

Tachi Ak'ōrede wāara ijāapataarāpa oopata irua k'inia bik'a

¹⁴ Māpai ipemaarā, k'isiatī mia jararude. Eperāpa Tachi Ak'ōrede ijāa bida ai. Mamīda māgipa chīara k'aripak'aa pirā Ak'ōrepa oopi k'inia bik'a, ichi k'inia māga jara bi. Māga jara bipapai it'aa wā-e pait'ee. ¹⁵ Pia jarait'eera, ijāapari abaapa unuru pirā awaraa ijāapari p'aru wēe bi jisua-it'ee, māik'aapa chik'o wēe bi k'oit'ee, ṣsā-gak'ajima nāga jarada paara? ¹⁶ “P'aru mōtaapa pira bēeji jisupiamapa māik'aapa nek'ōji bi jāwaa beerumaa. Maap'eda pia wāji Tachi Ak'ōre ome.” Māga jara bide maarepida tee-e pirā ma ijāapari chupiria chimaa, ḷk'āare piata baima? Ichi k'inia māga jaraji. ¹⁷ Māga pik'a bi chi jara bipa: “Mia Tachi Ak'ōrede ijāapari.” Mamīda māgī eperāpa ook'aa pirā Tachi Ak'ōrepa jara bik'a ichi ūraade, ma eperāpa ichi k'inia māga jara bi.

¹⁸ Ewaa eperāpa jarai: “Pia Tachi Ak'ōrede ijāa bi māik'aapa mia ne-inaa oopari irua jara bik'a. Mamīda pia ne-inaa oo-e pirā irua jara bik'a, māgara wāara ijāa-e bi. Jódee mia māgā irua jara bik'a oopari perā, pia k'awaai mia wāara ijāa bi.”

¹⁹ K'awa bi pia ijāa bi Tachi Ak'ōre apai. Wāarapi, mamīda māga ijāa bipa tachi it'aa wā-e pait'ee. Netuaraarāpa ichiaba māga k'awa p'ani. Mamīda p'era p'anapata k'awa p'anadairā Tachi Ak'ōrepa āchi k'achia ooit'ee. ²⁰ Pariatua k'isianāaji. Ma k'āyaara óoji Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a. K'awāaji wāara Tachi Ak'ōrede ijāa bipa oopari irua oopi bik'a. ²¹ Chonaarāweda auk'a māga paji. Tachi chonaarāwedapema Abrahampa ichi warra ateeji ee nok'ode biit'ee altar īri māik'aapa peeit'ee Tachi Ak'ōre-it'ee, Tachi Ak'ōrepa irumaa māga jarada perā. Māgā Abrahampa chi warra wāak'a-e pada perā, wāara p'ek'au k'achia wēe beeji Tachi Ak'ōre k'irapite. ²² Ai naaweda Abrahampa Tachi Ak'ōrede ijāaji. Mamīda ichia ook'āri Ak'ōrepa jaradak'a, ak'ipiji wāara ijāa bi. ²³ Ma awara māga ook'āri, wāara uchiaji Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a:

‘Abrahampa Tachi Ak'ōrepa jarada ijāaji. Maperā Tachi Ak'ōrepa iru pia ak'ipachi.’

(Gn 15.6)

Abrahampa ichia wāara ijāada māgā ak'ipida perā, Tachi Ak'ōre k'ōp'āyoda apachida.

²⁴ Māpai ipemaarā, Tachi Ak'ōrepa māga ooda perā Abraham ome, parāpa k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa p'ek'au k'achia wēe ak'ipari eperā irude wāara ijāa bi māik'aapa irua jara bik'a oo bi. Mamīda māgā ak'i-epi eperā irude ijāa bida aparti, māgipa oo-e bi pirā irua jara bik'a.

²⁵ Tachi Ak'ōrepa Abraham ome oodak'a ichiaba ooji Rahab ome. Māgī prostituta baji. Mamīda Israel pidaarā chedak'āri iru baparimāi ma p'uuru ak'ide, irua ma Israel pidaarā k'aripaji ichi auk'arāpa jita atanaadamerā. Māga ooji Tachi Ak'ōrede ijāa bada perā. Māgā ooda perā māik'aapa wāara ijāada perā, Tachi Ak'ōrepa māgī wēra p'ek'au k'achia wēe ak'iji. ²⁶ Māpai ma jōma jara aupadade k'isiadak'āri, parāpa k'awaadai Tachi Ak'ōrede ijāa bida aparipa ook'aa pirā irua jara bik'a ichi ūraade, wāara ijāa-e bi. Iru tachi piuda k'ap'īak'ata bi.

Pariatua pedeedaik'araa bi

3 Īpemaarā, parādepema Ak'ōre Ūraa jarateepari pa k'inia bi pirā, k'awaaipia bi apemaarā ijāapataarāpa oopatap'edaa ak'ii k'āyaara, Tachi Ak'ōrepa taipa oopatap'edaa audupiara ak'iit'ee jarait'ee pia wa k'achia. Māgá irua k'awaaitee taipa jarateedap'edaak'a p'anapachida wa māgá p'anadak'aa paji. ² Māga jara bi tai chi jarateepataarāpa chīara k'īraupidai perā taipa jarapata k'aurepa. Wāara tachi ijāapataarā jōmaarāpa edaare māga oopata māik'aapa awaraa ne-inaa k'achia pariatua oopata. Eperā pada paara chīara k'īraupik'aa ichi pedeepea, māgipa awaraa ne-inaa k'achia apida ook'aa pak'aji.

³ K'īsiadāma nāgide. Ne-inaa ma-āri hierrodee ooda caballo it'aide bipata. Māgipa wāpipata chi wāpi k'iniamaa. ⁴ Ichiaba barco choma tok'esaa wāk'āri, nāupa golpe p'ua nībi mīda āyaa wāpiit'ee, ma barco p'eraparipa ichia atee k'iniamaa ateepari chi timonpa. Māga oopari ma barco k'āyaara timón ma-āriara bi mīda. ⁵ Māga pik'a bi tachi k'īrame ome. Tachi k'ap'iade ma-āri bi mīda, māgipa ne-inaa k'īra t'ādoo audua jarapata eperāarāpa. Ma awara k'awa p'ani t'ipitau ma-āriipa eujā āree paat'aai. ⁶ Ma t'ipitauk'ata bi tachi k'īrame. Tachi k'ap'iade ma-āri bi mīda, nepira waibiade baaipipari māik'aapa ne-inaa k'achia oopipari, madeepa na p'ek'au eujādepema pedee k'achia k'īra t'ādoo uchiapari perā. Ma awara madeepa netuarapa pedeevida uchiapari. Mapa k'awa p'ani tachi k'īramepa māgá nepirade baaipipariit'ee tachi t'oru wedapema piurumaa.

⁷ K'awa p'ani eperāarāpa taunomaapata nāgee ne-animalaarā mēepema k'īra t'ādoo: wābaipata; eujāde nūteepata; eujāde bipa urt'iu nūteepata; p'usa jādepema; jāgee. ⁸ Māga oopata mīda ne-animalaarā ome, apidaapa āchi k'īradoopa k'īrame p'oyaa t'idik'adak'aa. Māga p'oyaada-e tachi k'īramadeepa pedee k'achia k'īra t'ādoo pariatua uchiapari perā. Madeepa uchiada pedee k'achia neera k'achíak'ata bi, chīara miapipari perā.

⁹ Tachi k'īramepa pedee pia jarapari Tachi Ak'ōremaa it'aa t'īdak'āri. Mamīda māgipa ichiaba ik'achia pedee jarapari chīaramaa. Māgá pedee k'achia jaradak'āri awaraarāmaa, ik'achia jara p'aník'ata bi Tachi Ak'ōremaa, irua eperāarā jōma ooda perā. ¹⁰ Īpemaarā, Tachi Ak'ōrede ijāapataarā it'aideepa pedee pia pedee k'achia ome māgá uchiak'araa bi. ¹¹ Pania poatri uchua bimāi eujā ek'ariipa asia naap'ee ome uchiak'aapi. Ichiaba pania k'iyaa uchiaparimāiipa naap'ee uchua-epi. ¹² Ma awara higuera biirideepa orodak'aa olivo, māik'aapa uva k'arradeepa p'edak'aa higojō. Mapa Īpemaarā, Tachi Ak'ōrede ijāapataarāpa pedee k'achia k'īra t'ādoo jaradaik'araa bi; jīp'a pia aupaita jarapataadai pia bi.

Wāara k'īsia k'awaa beerā

¹³ Parādepema k'īsia k'awaa bi pirā, k'awaa wāipia bi ooit'ee Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a māik'aapa māga ak'ipiipia bi apemaarāmaa. Chīara ome t'āri pia baipia bi māik'aapa k'aripaipia bi, audua-ee. Māgata p'anapata wāara k'īsia k'awaa beerā.

¹⁴ Mamīda māga p'anapataadai k'āyaara, parāpa Tachi Ak'ōre Ūraa jaratee k'inia p'ani pirā apemaarā k'āyaara waibiara pa k'iniapa, wāara Tachi Ak'ōre-it'ee k'īsia atua p'ani, irua māga oopik'aa perā. ¹⁵ Chi māgá k'īsia p'aniirā ijāadak'arāk'api k'īsiapata, āchia oo k'iniata oo k'inia p'anadairā. ¡Netuarapata māgá k'īsiapipari!

¹⁶ Eperā aba waibiara pa k'inia bak'āri apemaarā k'āyaara, jōmaarāpa ichi pedee

aupai ūridamerā, nāgee ne-inaa k'achia k'īra t'ādoos ooi: nepira jiriyaai bai, pedee audua bai, maa-e pirā apemaarā k'aripak'aa bai. ¹⁷ Mamīda chi wāara k'īsia k'awaa bi Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a māgā nipak'aapi. Ne-inaa awaraa k'āyaara jōma oopari oo k'inia bairā Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a. Nepira jirik'aa chīara ome; jīp'a k'āiwee bapari. Chīara k'īrau chok'ak'aa māik'aapa pia ūripari ne-inaa iidide chedak'āri. K'īrau-ee oopari ichi poropa oopi bik'a. Awaraarā chupiria k'awaapari māik'aapa k'aripapari. Eperā aba pipiara ak'ik'aa apemaarā k'āyaara. Oopari ichia jara bik'a; seewata ne-inaa ook'aa. Māgeepa ne-inaa k'īra t'ādoos oopari chīara k'aripait'ee. ¹⁸ Chi māga oopari k'inia bapari jōmaarā k'āiwee p'anapataadamerā ichik'a, Tachi Ak'ōre k'īrapite māik'aapa apemaarā k'īrapite. Mapa pia nipapari. Māgā ichi ik'aawa p'aniirā iruk'a p'ana k'iniadaipi.

4 Ma k'īsia k'awaa bi māga bapari mīda, parādepema chok'ara k'āiwee p'anadak'aa. ¿Wāara-ek'ā? Aupedee para bapari māik'aapa k'īrau para bapari, pāchi t'āride k'īsia k'achia iru p'anadairā. ¿K'āare k'aurepata māga para bapari? ¿Pāchia oo k'inia p'ani k'aurepa-ek'ā?

Tachi Ak'ōrepa jara bik'a oodak'arā

² Nāga oo p'ani. Parā waibiara pa k'inia p'anapata apemaarā k'āyaara maa-e pirā chīara net'aa k'īapata. Tēepai ma net'aa p'oyaa atada-e pak'āri, ma net'aa chipari k'īra unuamaa iru p'aneepata, peet'aa k'iniadarutamaa. Māga oo p'ani mīda, atadak'aa parāpa k'inia p'ani, Tachi Ak'ōremaa iididak'aa perā. ³ Jōdee Tachi Ak'ōremaa iididak'āri, pāchi-it'ee aupaita iidipata. Mapa Tachi Ak'ōrepa teek'aa pāchia iidi p'ani, māgā k'achia iidi p'anadairā. ⁴ Pāchia oo k'iniata oo k'inia p'anadairā, Tachi Ak'ōrepa jara bik'a oo k'iniada-e. Ara wērapa chi k'ima amaaparik'a awaraa ome banait'ee, māga pik'a parāpa oodaamaa p'ani ne-inaa Tachi Ak'ōrepa oopi bi, oonadait'ee irude ijāadak'aa beerāpa oopatak'a. ¿K'awada-e p'ani k'ā māga oodak'āri, t'ū p'ani Tachi Ak'ōre k'īra unuamaa iru p'anapataarā eere? ⁵ ¿K'āata k'īsia p'anima? ¿Tachi Ak'ōrepa ichi ūraa p'ādade nāga pariatua jara bik'ā?

'Mia jaure bida eperā k'ap'iade k'inia bi michi-it'ee.' (Dt 4.24)

¡Tachi Ak'ōrepa pariatua māga jara-e paji! ⁶ Māga jaraji tachi pia ak'i k'inia bairā māik'aapa k'aripa k'inia bairā. Mamīda wāara k'inia p'ani pirā irua māga oomerā, pāchia k'inia p'ani oo amaadaipia bi māik'aapa irua jara bik'a oodaipia bi. Māga k'awa p'ani iru ūraa p'ādade jara bairā:

'Tachi Ak'ōrepa k'aripa-e audua p'anapataarā, mamīda t'āri pia k'aripapari audua-ee beerā.' (Pr 3.34)

⁷ Mapa ipemaarā, oopīti Tachi Ak'ōremaa irua oo k'inia bik'a pāchi t'āride māik'aapa pāchi k'īsiade. Ma awara netuarapa k'īsia k'achia k'īsiapik'āri, oonāati ichia k'inia bik'a. Ma k'āyaara chóoti māik'aapa Tachi Ak'ōremaa it'aa t'īti. Māgā oodak'āri, ma netuara āyaa wāit'ee. ⁸ Parādepema ne-inaa k'achia oo p'aniirāpa jarāti Tachi Ak'ōremaa jōma k'achia oodap'edaa, irua māgā wēpapik'oomerā. Maap'eda k'achia k'īra t'ādoos oo amāati. Māga ooruta pirā, irumaa it'aa t'īdak'āri, irua waya ūriipi. Ichiaba pariatua k'īsia p'aniirāpa māga oodaipia bi. Māgeerā eda k'īsiapata "mia ooit'ee Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a" māik'aapa eda k'īsiapata "mia ooit'ee michia oo k'iniata". Tachi Ak'ōrepa māgā pariatua k'īsiapik'aa. ⁹ Parā wāara pia nipa k'inia p'ani pirā Tachi Ak'ōre k'īrapite, k'īsiati pāchia oopatap'edaade. Maap'eda k'īsia p'ua p'anāti. Ēidai k'āyaara, t'āri p'ua p'anāti māik'aapa jēeti, pāchia k'achia oopatap'edaa

k'aurepa. ¹⁰ Māga ooruta pirā, Tachi Ak'ōremaa ak'ipidai wāara oo k'inia p'ani irua jara bik'a. Ma awara māgā oodak'āri, irua parā pia ak'ii.

Ak'idaik'araa bi chīarapa oo p'ani ma t'ēepai āra āpīte ik'achia jarait'ee

¹¹ Mamīda īpemaarā, k'īrak'aupai chīara āpīte pedee k'achia pedeedai, k'isia p'anadairā āchia ooda-e p'ani Tachi Ak'ōre Ūraa p'āpidade jara bik'a. Māgā eperāpa pedee k'achia pedeeik'āri, ichiaba oo-e bi Tachi Ak'ōrepa jara bik'a, ichi ūraade jara bairā chīara āpīte pedee k'achia pedeeik'araa bi. Ma awara ijāapataarāpa māga oodak'āri, ak'ipipata k'isia p'ani āchia Tachi Ak'ōre k'āyaara pipiara p'awa p'ani chīarapa oo p'ani ak'idait'ee. ¹² Māgā k'isiadaik'araa bi. Tachi Ak'ōrepapaita eperāarāpa oopata ak'ipari, ichiata jarada perā sāga p'anapataadaipia bi. Ichia aupaita eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atapari ichi ome p'ananadamerā. Ma awara ichia aupai jarapari chisāgiirā ichimāiipa āyaa pēiit'ee. Mapa apidaapa ak'idaik'araa bi chīarapa oopata, jarait'ee pia wa k'achia.

Ūraa audua pedeenadamerā

¹³ Ūriti parādepema jarapataarā: “Idi maa-e pirā nu wādait'ee jāgi p'uurudee net'aa netode māik'aapa año aba mama p'aneedit'ee mimiamaa p'arat'a jitadait'ee.”

¹⁴ Māga jaradaik'araa bi parāpa k'awada-e p'anadairā nu chok'ai p'anadai wa p'anada-e pai. Parā nāupa jīarara taarā-ee āyaa p'ua atee-parik'api p'ani. ¹⁵ Idi wa nu ne-inaa oodait'eeda adai k'āyaara, jaradaipia bi: “Tachi Ak'ōrepa k'inia bi pirā māik'aapa chok'ai p'ani pirā, ne-inaa oodait'ee.” ¹⁶ Mamīda parāpa māgadak'aa. Audua pedee-pata, pāchi k'iradoopa ne-inaa jōmaweda oo k'inia p'anadairā. Mamīda māgā audua pedeedaik'araa bi, tachi jōmaweda Tachi Ak'ōre jua ek'ari p'anadairā. ¹⁷ Māpai eperāpa k'awa bi pirā ne-inaa pia oopia bi, mamīda māga oo-ee, k'achia oomaa bi Tachi Ak'ōre k'īrapite.

Ūraa p'arat'ara beerā-it'ee

5 Īrā ūriti p'arat'ara beerā. Jēeti māik'aapa bīati, parā miadait'ee perā Tachi Ak'ōrepa ak'ik'āri na p'ek'au eujādepemaarāpa oopatap'edaa. ² Ma ewate pāchia ne-inaa iru p'ani jōmaweda servi-ee baibeeit'ee. Jōma pāchia k'odait'ee ia bidap'edaa mik'ia bait'ee. Ma awara parāpa p'aru pi-ia p'e iru p'ani jīdait'ee wiwirria jēra bait'ee, polillapa k'ok'ooda perā. ³ Parā nēe māik'aapa p'arat'a p'e iru p'ani mogosia jēra bait'ee hierrok'a. Tachi Ak'ōrepa ma net'aa jōmaweda jōpiit'ee, ichi k'īrapite servi-e bairā. Parāpa ma nēe p'arat'a ome māgā mogosiadaida unudak'āri, k'awaadait'ee pāchi k'ap'ia paara jōdait'ee, t'ipitaupa ne-inaa paa jōparik'a. Īrā parāpa māgee net'aa at'āri p'ema p'ani. Mamīda taarā-e Tachi Ak'ōrepa ooit'ee mia jara bik'a. ⁴ Ūriti! Parāpa mimiapataarā jiripata pāchi ne-uudap'edaa chauda p'edamerā. Mamīda ma mimiapataarāmaa p'aadak'aa. Mapa chupiria iidipata abaapa āchi k'aripamerā. Jōmaarā Ak'ōre Waibiapa āra chupiria iidida ūri bi. ⁵ Na p'ek'au eujāde p'ani misa, jōmaweda pāchia oo k'iniata oopata māik'aapa net'aa k'iniata p'e wāpata. P'ak'a poreepidák'api p'ani. Mamīda taarā-e ewari cherude p'ak'a atee-patak'a chi peepata-maa, Tachi Ak'ōrepa parā k'achia ooit'ee, ooda-e p'anadairā irua k'inia bik'a. ⁶ Ma awara parāpa eperā t'āri pia p'aniirā charraarāmaa atee-pata, ne-inaa k'achia maarepida ooda-e p'ani mīda. Maap'eda charraarāmaa p'aapata ma chupiria chitooniirā peepidamerā. ¿K'aipa p'oyaaima parā ome?

Choodaipia bi chupiria jōnide

⁷ Īpemaarā, Tachi Ak'ōrepa mǎgá ooit'ee perā māgeerā ome, choopatáati chupiria jōnadak'āri āra k'aurepa. Māga oodaipia bi Tachi Waibia Jesucristo cheit'ee perā. Iru mǎgá cheru misa, p'anapataadaipia bi ne-uupataarāk'a. Māirāpa ne-inaa uudap'eda, k'āiwee nipata ijāa p'anadairā k'oi chek'āri, āchi ne-uudap'edaa t'onoit'ee mǎik'aapa wariit'ee. Ai t'ēepai waya nipata k'oi waya chek'āri, ma ne-uudap'edaa chaumerā. ⁸ Māga pik'a parā k'āiwee nidaipia bi mǎik'aapa ijāapataadaipia bi Tachi Waibiade, iru taarā-ee cheit'ee perā, jōmaarāpa oopatap'edaa ak'ide.

⁹ Mamīda ĩpemaarā, mǎgá k'āiwee ni p'ani misa ma chupiria jōnide, k'īrak'aupai jaradai: “Jāgí ijāapari k'aurepa mi nǎgá chupiria nībi.” Tachi Ak'ōrepa mǎgá k'achia k'īsiapataarā pia ak'i-e pait'ee, iru chek'āri jōmaarāpa oopatap'edaa ak'ide. Taarā-ee iru waya cheit'ee na p'ek'au eujādee. ¹⁰ Piara k'awaadamerā sāga choodaipia bi nepirade jōnide, mia k'īrāpapi k'inia bi Tachi Ak'ōre pedee jarapataarā chonaarāweda p'anapatap'edaa. Tachi Ak'ōrepa āra pēiji jarade irua oopi k'inia bada eperāarāmaa. Mamīda ma eperāarāpa āra miapijida, ārapa jaradap'edaa ūri k'iniada-e p'anadap'edaa perā. Mǎgá iru p'anajida mīda, choopachida. ¹¹ Tachi ijāapataarāpa pia pedeepata āra āpite, waapiara ijāapatap'edaa perā Tachi Ak'ōrede āra chupiria jōnadak'āri. Parāpa k'awa p'ani sāga chooji chonaarāwedapema Job, chupiria nībide. Mǎgá baji mīda, Tachi Ak'ōrede ijāapachi. Maap'eda ma chupiria nībideepa uchiak'āri, Tachi Ak'ōrepa Job k'aripaji pipiara bapariimerā naawedapema k'āyaara. Tachi Ak'ōrepa mǎga ooji chupiria jōniirā chupiria k'awaapari perā.

¹² Īrā ĩpemaarā, ne-inaa awaraa k'awapi k'inia bi parāmaa. Juraadaik'araa bi ne-inaa apida k'īrapite: pajā k'īrapite, na eujā k'īrapite, wa ne-inaa awaraa k'īrapite. Tachi Ak'ōrepa jōmaarāpa oopatap'edaa ak'ik'āri, pia ak'i-e pait'ee mǎgá pariatua jarapataarā, chīarapa ijāadamerā āchia jara p'ani. Mǎgá juraadai k'āyaara parāpa jaradaipia bi: “ooit'ee” jaradak'āri ne-inaa oodait'ee mǎik'aapa “oo-epi” jaradak'āri ne-inaa ooda-e pait'ee.

¹³ Māpai ĩpemaarā, parādepema aba chupiria nībak'āri, it'aa t'īipia bi. Jōdee o-īa bak'āri, Tachi Ak'ōremaa k'ariipia bi. ¹⁴ Ma awara parādepema aba k'ayaa bak'āri, jara pēidaipia bi tachi ijāapataarā ak'ipataarāmaa, āra chedamerā mǎik'aapa it'aa t'īdamerā iru pari. Iru ik'aawa pachedak'āri, ārapa it'aa t'īdaipia bi Jesucristopa iru jipamerā. Māimisa āradepemapa iru k'ap'ia p'uruipia bi aceitepa. ¹⁵ Mamīda it'aa t'īdak'āri, wāara ijāadaipia bi Tachi Ak'ōrepa jipai. Māga ooruta pirā, Ak'ōrepa ooit'ee ārapa iidi p'anik'a. Ma k'ayaa wēpait'ee mǎik'aapa k'ayaa baji pirā p'ek'au k'achia ooda k'aurepa, ma p'ek'au k'achia wēpait'ee. ¹⁶ Tachi Ak'ōrepa mǎga oopari perā, k'ayaa beerāpa jaradaipia bi āchia k'achia oodap'edaa awaraa ijāapataarāmaa, māirāpa it'aa t'īdamerā āchi pari. Mǎgá Tachi Ak'ōrepa āra jipai. Mīa mǎga jara bi irua oopari perā ichi k'īrapite pia nipapataarāpa iidi p'anik'a, wāara ijāadak'āri. Māga oopari ārapa ne-inaa chaaree iidi p'ani pijida. ¹⁷ Māga ooji chonaarāweda ichi pedee jarapari Elías ome. Elías eperā paji tachik'a. Mamīda it'aa iidik'āri Tachi Ak'ōremaa irua k'oi chepinaamerā, Tachi Ak'ōrepa mǎga ooji, Eliapa wāara ijāa bada perā. Año ōpee esa-auk'a k'oi che-e paji. ¹⁸ Ma t'ēepai waya it'aa iidik'āri, Tachi Ak'ōrepa k'oi chepiji mǎik'aapa ma eujāde ne-uudap'edaa t'onop'eda mǎik'aapa warip'eda, chauji.

¹⁹ Māpai īpemaarā, mia et'ewa jaradak'a chik'aripa p'anapatáati. Māgá parāde-pema aba k'achiade baairu pīrā oo k'inia-e bairā Tachi Ak'ōrepa oopi k'inia bik'a, awaraarāpa iru k'aripadai, waya wāara ijāamerā māik'aapa k'achia oo amaamerā.
²⁰ K'awadaipia bi chi māgá k'ariparupa māgí eperā o k'achiadeepa uchiapiit'ee. Māgá Tachi Ak'ōrepa irua k'achia ooda jōmaweda wēpapii.

Māgapai paji.

1 SAN PEDRO

San Pedropa K'art'a Naapiara P'āda

San Pedro, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'ā pēiji Cristode ijāapataarā Ásia eujāde awara-awaraa p'anapatap'edaarāmaa. Chupiria p'anapatap'edaa perā ijāadak'aa beerā juade, Pedropa ūraa bi choodamerā āchi ijāa p'anide.

Salude jarap'eda, naapiara Pedropa k'irāpapi bi sāga Tachi Ak'ōrepa āra chupiria k'awaaji māk'aapa k'aripaji Cristode ijāadamerā. Jara bi chonaarāwedapema Ak'ōre pedee jarapataarāpa, iru angeleerāpa paara māga k'awa k'inia p'anajida, mamīda p'oyaada-e paji (cap. 1.1-12). Jara bi Ak'ōrepa ijāapataarā mǎgá o k'achiadeepa k'aripa atada perā, p'ek'au k'achia oo amaadaipia bi māk'aapa irua oopi bik'a p'anapataadaipia bi (caps. 1.13–2.3). Jara bi Jesucristopa āra jirit'eraji p'aareerāk'a p'anadamerā ichideerā t'āide māk'aapa awara p'anapataadamerā na p'ek'au eujādepema ijāadak'aa beerā k'āyaara (cap. 2.4-12). Jara bi āchi poro waibiarā waaweedamerā. Ichiaba jara bi Cristo miada āra k'aripait'ee (cap. 2.13-25). Ūraa bi miak'āi p'aniirāpa k'awaadamerā sāga p'anapataadaipia bi Cristo jua ek'ari (cap. 3.1-7). Waya jara bi ijāapataarāpa naawedapema ne-inaa k'achia oopata oo amaadamerā māk'aapa ne-inaa pia oopataadamerā, ma k'aurepa miaruta pijida (caps. 3.8–4.19). T'ēepai ūraa awara-awaraa jara bi ijāapataarā-it'ee (cap. 5.1-11) māk'aapa āramaa salude pēi bi (cap. 5.12-14).

Salude pēida

1 Mi, Pedro Jesucristopa pēida ichi ūraa jarateede. Mia na k'art'a p'ā pēiru parā, Tachi Ak'ōrepa jirit'eradaarāmaa Cristode ijāadamerā; chi awara-awaraa p'anapataarā k'ira tewaraarāk'a nāgí eujāde: Ponto, Galacia, Capadocia, Ásia māk'aapa Bitinia; mǎgí eujāde. ²Tachi Ak'ōrepa naaweda k'isia iru badak'a, parā jirit'eraji. Iru Jaurepa parā awara biji oodamerā Jesucristopa oopi bik'a māk'aapa p'ek'au k'achia wēe p'anadamerā iru waa bat'ada k'aurepa. Mia it'aa iidi bi Tachi Ak'ōrepa parā audú pia ak'i bapariimerā. Mǎgá k'āiwee p'anapataadait'ee.

Cristode ijāapataarāpa it'ari ne-inaa pia iru p'anadait'ee

³O-ia it'aa t'ídama Tachi Ak'ōremaa. Iru Tachi Waibia Jesucristo Ak'ōre. Tachi audú chupiria k'awaada perā, ichi Jaurepa tachi waya t'o pik'apiji ichideerā p'aneedamerā. Mǎga ooji Jesucristo piup'eda, chok'ai p'irabaipik'āri. Ma k'aurepata k'awa p'ani tachi jida ichiaba chok'ai p'irabaidait'ee. ⁴Ma awara k'awa p'ani tachia iru p'anadait'ee ne-inaa jōmaweda Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bi teeit'ee ichideerāmaa. Mǎgí ne-inaa ia iru bi it'ari parā-it'ee. Mǎgí ne-inaa pi-ia bi. Jōk'aa māk'aapa sore pak'aa, ne-inaa it'aripema perā. ⁵Parāpa wāara Tachi Ak'ōrede ijāapata perā, irua parā ak'i bapariit'ee mǎgí ne-inaa unurutamaa. Iru jōmaarā k'āyaara waibiara bairā, parā ak'ipari atuanaadamerā ichi ewari waibia ewate, na p'ek'au eujā jōk'āri. Ma ewate irua unupit'ee jōma ichia k'isia iru bi ichideerā-it'ee.

Ijāapataarā o-ia p'anapata

⁶Tachi Ak'õrepa māga oopari perā parā-it'ee, t'āri o-ia p'anapata. Mamīda irā, taarā-e nide k'isia p'uadaridai, nepira k'ira t'ādoode baaidak'āri. ⁷Parā nepirade baaipata k'awaadait'ee wāara Cristode ijāapata wa māga-e. K'isīati nāgide. Eperāarāpa t'ipitaude nēe torrabaiapa, nejarra uchiamerā. Māga pik'a parā nepirade baaipata, audupiara Cristode ijāapataadamerā. Nēe pi-ia bi, mamīda pipiara bi Cristode ijāait'ee. Nēe jōdaipari na eujādepema perā. Mamīda eperāpa wāara Cristode ijāak'āri, jō-e pait'ee. Mapa chōoti parā ijāa p'anide, nepirade baairuta pijida. Māga ooruta pirā, Jesucristo waya chek'āri, Tachi Ak'õrepa pia pedeeit'ee parāmaa.

⁸Parāpa Cristo waide unuda-e p'ani mīda, iru k'inia iru p'ani. Ma awara irā unuda-e p'ani mīda, irude ijāapata. Mapa t'āri o-ia p'anapata. Pedee wē-e jarait'ee sāga parā audupai o-ia p'ani. ⁹Parāpa k'awa p'ani wāara ijāapata perā, Tachi Ak'õrepa parā k'aripamaa bi atuanaadamerā.

Chonaarāwedapemaarāpa k'awa k'inia p'anadap'edaa

¹⁰Chonaarāweda Ak'õre pedee jarapataarāpa pi-ia ak'ijida Tachi Ak'õre Ūraa p'āda k'awaadait'ee sāga Tachi Ak'õrepa eperāarā k'aripait'ee atuanaadamerā, parā ome oomaa bik'a. Māgā ak'i p'ani misa, āchia jōma pia k'awada-e paji mīda, Tachi Ak'õrepa jarapiji āramaa sāga irua parā irapemaarā k'aripait'ee baji, eperāarā jōmaweda k'inia iru bairā. ¹¹Cristo Jaurepa āramaa jarapipachi iru cheit'ee bada, chupiria nībait'ee bada māik'aapa k'ira wāree bait'ee bada, jōmaarā k'āyaara waibiara pak'āri. Mapa ārapa audú k'awa k'inia p'anapachida sāga māik'aapa sāapai ma jōma p'asait'ee paji. ¹²Mamīda Tachi Ak'õrepa āramaa k'awapiji māgī pedee jaradak'āri irua jarapidak'a, āchi-it'ee-e paji. Ma k'āyaara parā irapemaarā-it'ee paji. Māgī pedee parāpa ūrijida Tachi Ak'õre Ūraa jarateepataarāpa parāmaa jarateedak'āri Cristopa ooda parā o k'achiadeepa k'aripa atait'ee. Māga jarateejida Tachi Ak'õre Jaure it'ariipa āra ome ba cheda perā. ¡Angeleerāpa paara māgī net'aa jōma k'awa k'inia p'anapata! Mamīda k'awada-e tachia k'awa p'anik'a.

Cristode ijāapataarā k'achia wēe p'anapataadaipia bi

¹³Maperā k'ira jīp'a p'anapatāati. Ichita k'isīati Tachi Ak'õrepa ooit'ee bide parā k'aripait'ee Cristo waya chek'āri. ¹⁴Warrarā chok'ek'ee p'anapatak'a p'anapatāati. Ijāadai naaweda p'anapatap'edaak'a p'ananaati. Maapai Tachi Ak'õre k'awada-e p'anadap'edaa perā, ne-inaa k'achia pariatua oopachida; pāchia oo k'iniata. ¹⁵Ma k'āyaara ne-inaa jōmaade k'achia wēe p'anapatāati, Tachi Ak'õre k'achia wēe bapari perā. Iruata parā jiriji māga p'anapataadamerā. ¹⁶Iru ūraa p'ādade auk'a jara bi: 'K'achia wēe p'anapatāati, mi māga bapari perā.' (Lv 19.2)

Tachi Ak'õre waaweedaipia bi

¹⁷Tachi Ak'õre, "Ak'õreda" a p'ani pirā, iru waaweedaipia bi na p'ek'au eujāde p'ani misa k'ira tewaraarāk'a. Iru waaweedaipia bi irua jōmaarāpa ne-inaa oopata auk'a ak'ipari perā jarait'ee pia wa k'achia. ¹⁸Pariatua parāpa ne-inaa k'achia oo wāpachida pāchi chonaarāpa oo p'anadap'edaak'a. Pia k'awa p'ani Tachi Ak'õrepa parā k'aripa-e paji ma naaweda o k'achiade wādadeepa, apidaapa irumaa

p'aadap'edaa perā ne-inaa jōparipa, nēek'a maa-e pirā p'arat'ak'a. ¹⁹Ma k'āyaara Tachi Ak'ōrepa parā ma o k'achiadeepa k'aripa ataji Cristo waa bat'ada k'aurepa. Ma waa pipiara baji ne-inaa awaraa k'āyaara, oveja chak'e waak'a bada perā. Chonaarāweda eperāarāpa oveja chak'e maarepida t'uda anida wēe ateedak'āri peep-idait'ee māk'aapa paadait'ee Tachi Ak'ōre-it'ee, irua āra pia ak'ipachi. Māga bi Cristo waa ome. Iru maarepida k'achia wēe baji. Mapa iru waa bat'ada k'aurepa Tachi Ak'ōrepa irude ijāapataarā pia ak'ipari. ²⁰Na eujā ooi naaweda Tachi Ak'ōrepa k'isia iru baji Cristopa ichi waa bat'amerā eperāarā k'aripait'ee. Mamīda īrapaita, na p'ek'au eujā jōi naaweda, irua Cristo pēiji parā īrapemaarā k'aripade. ²¹Ma awara Cristo chok'ai p'irabaipiji māk'aapa it'aa ateeji ichi k'ira wāree eujādee. Mapa Cristo k'aurepa parāpa Tachi Ak'ōrede wāra ijāapata māk'aapa k'awapata jai-idaadak'āri, irua parā ichiaba chok'ai p'irabaipit'ee.

Chik'inia p'anapataadaipia bi

²²Parāpa ūridap'eda Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida Cristode, t'āripa ijāajida māk'aapa Ak'ōrepa parā p'ek'au k'achia wēpapiji. Mapa irā wāara pāchi ipemaarā Cristo k'aurepa k'inia iru p'anadai. Mapa jīp'a pāchi t'āripa chik'inia p'anapatāati. ²³Māga p'anadaipia bi Tachi Ak'ōre Jaurepa parā waya t'o pik'apida perā ichideerā p'aneedamerā. Māga padaida-e paji pāchi ak'ōreerā k'aurepa, ewaa t'odak'a. Māgee ak'ōreerā piupata. Mamīda Tachi Ak'ōre ichita chok'ai bapari. Iruata parā ichideerā papiji ichi pedee k'aurepa. Māgī pedee jōk'aa. Ichita bapari Tachi Ak'ōrek'a. Mapa parā jida ichita p'anapataadait'ee. ²⁴Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi: 'Eperāarā jōmaweda p'ūajarak'a p'ani. P'ūajara bap'eda, taarā-ee piidaipari. Ichiaba p'ūajara p'ono t'onop'eda, pi-ia unupata mīda, piu baaipari eujāde. ²⁵Mamīda māga-e Tachi Ak'ōre pedee ome. Māgī ichita bapari.' (Is 40.6-8)

Parāpa māgī pedee ūrijida Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepataarāpa parāmaa jarateedak'āri Cristopa ooda parā k'aripait'ee atuanaadamerā. Māgī pedee pia k'aurepata parā jida ichita p'anapataadait'ee.

Tachi Ak'ōre Ūraa audú k'awaa k'inia p'anadaipia bi

2 Maperā oo amāati ne-inaa k'achia k'ira t'ādo. Seewanāati māk'aapa seewata ne-inaa oonāati. Awaraarā k'ira unuamaa iru p'ananāati ārapa net'aa iru p'ani k'aurepa. Pedee k'achia apida chīara āpite jaranāati. ²Ma k'āyaara, ara warra ewaa t'oda juto k'inia bik'a, k'awaa k'inia p'anapatāati Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida. Māgā oo wādait'ee irua oopi bik'a it'aa wārutamaa. ³Irā k'awa p'ani Tachi Waibia t'āri pia bapari.

Jesucristo ijāapataarā poro waibia

⁴Mapa óoti irua k'inia bik'a. Irua tachi k'aripapari ichita chok'ai p'anapataadamerā. Eperāarāpa iru yiarāa iru p'anapachida te oopataarāpa māu orp'e-ee yiarāa iru p'anapatak'a, māu basa-it'ee jirit'eradak'āri. Mamīda Tachi Ak'ōre k'irapite iru chi māu pipiara pik'a bi, Tachi Ak'ōrepa iru jirit'erada perā. ⁵Parā jida ma ichita bapari tedepema máuk'apī p'ani ichita p'anapataadait'ee perā. Mapa oopīti Tachi Ak'ōremaa irua k'inia bik'a. Māga oodak'āri, parāpa mimia oodait'ee p'aareerāpa oopatak'a ne-animalaarā peedap'eda, paadak'āri Tachi Ak'ōre-it'ee. Mamīda ma k'āyaara ne-inaa pipiara oodait'ee, Cristo k'ap'ia pari

ne-inaa oodait'ee perā ichi Jaurepa oopi bik'a. ⁶Chonaarāweda Tachi Ak'ōrepa māga jaraji ichi Ūraa p'ādade:

'Mia aba pi-ia bita jirit'eraji biit'ee michi it'aripema Sión p'uurude, parāpa irude ijāadamerā. Irude ijāapataarā k'īra nejasia p'anada-e pait'ee ma p'uurude panadak'āri, ichideerā perā.' (Is 28.16)

⁷Wāara parā ijāapataarā-it'ee iru jōmaarā k'āyaara pipiara bi. Mamīda māga-e ijāadak'aa beerā-it'ee. Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi:

'Te oopataarāpa māu k'iniada-e padap'edaa pipiara padachi.' (Sal 118.22)

⁸Ichiaba awara āi Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi:

'Ara eperā māumaa t'ūtuparik'a, māga pik'a eperāarā chok'ara t'ūti pik'adait'ee ma māu pipiara papida k'aurepa.' (Is 8.14)

Māgi māu Jesucristo. Wāara ijāadak'aa beerā t'ūti pik'apata, Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida Cristo k'ap'ia pari ijāadaamaa p'anadap'eda, atuadait'ee perā Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru badak'a.

⁹Mamīda Ak'ōrepa parāta jirit'eraji ichideerā p'anadamerā. Ichiaba jōmaarā reypa parā awara biji mimia oodamerā ichi pari, p'aareerāpa Ak'ōre mimia oopatak'a. Ak'ōrepa k'inia bi parā ichi p'uuru pidaarā p'anadamerā ichik'a, k'achia wēe. Ichideerā papiji parāpa jōmaarāmaa jaradamerā irua ooda eperāarā k'aripait'ee. Iruata parā jiriji uchiadamerā ijāadak'aa beerā p'āriu pik'a p'anideepa t'ūdait'ee ī-daa pik'a pi-ia bidee iru ome. ¹⁰Naaweda parā Tachi Ak'ōre p'uuru pidaarā-e paji. Mamīda īrā iru p'uuru pidaarā. Naaweda Tachi Ak'ōrepa parā chupiria k'awa-e paji, ijāadak'aa p'anadap'edaa perā. Mamīda īrā parā chupiria k'awaa bi, ichideerā perā.

Oopatáati Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a

¹¹Mapa ipemaarā k'iniarā, mia enenee nībi oonaadamerā pāchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia oopi k'inia bik'a. Māgipa chōo pik'apari tachi t'āri ome. Parā k'īra tewaraarāk'a p'anapata ijāadak'aa beerā t'āide. Mapa oodaik'araa bi āchia oopatak'a.

¹²Ma k'āyaara āchi t'āide k'īra jīp'a p'anadaipia bi. Māgá p'anaruta pirā, āchia "k'achia beerāda" aruta pijida parā āpite, unudait'ee parāpa ne-inaa pia oo p'ani māik'aapa Tachi Ak'ōre cheru ewate jaradait'ee iruata parāmaa māga oopiji.

¹³Na p'ek'au eujāde p'ani misa, óoti eperāarā poroorāpa jara p'anik'a, apidaapa Tachi Waibia āpite k'achia pedenaadamerā parā k'aurepa. Māga oodaipia bi César ome, iru waibiara bairā apemaarā poro waibiara k'āyaara. ¹⁴Ichiaba māga oodaipia bi iru ek'ari p'aniirā ome. Irua āra pēipari k'achia beerā atadamerā māik'aapa mi-apidamerā; jōdee t'āri pia p'aniirāmaa pia pedeedamerā. ¹⁵Tachi Ak'ōrepa k'inia bi parāpa ne-inaa pia aupai oodamerā. Māga ooruta pirā, chi k'īsia k'awa-ee p'aniirāpa parā āpite pariatua pedeeda-e pai. K'ūp'ee p'anadait'ee.

¹⁶Parā esclavoorā-e. Mapa p'anapatáati esclavo-eerāk'a. Mamīda māmisa k'īsianáati oodait'ee pāchia oo k'iniata, ne-inaa k'achia oorutamaa. Ma k'āyaara p'anapatáati Tachi Ak'ōre esclavoorāk'a, oomaa irua oopi bik'a. ¹⁷T'āri pia p'anapatáati jōmaarā ome. K'inia iru p'anapatáati pāchi ipemaarā Cristo k'aurepa. Tachi Ak'ōre waawepatáati māik'aapa César waawepatáati, eperāarāpa āchi poro waibiara waawepatak'a.

P'anadaipia bi Cristo mimiapataarāk'a

(Ef 6.5-9; Col 3.22-25; Tit 2.9-10)

¹⁸ Teeda mimiapataarā, pāchi poro waibiarā waaweeptāāti māk'aapa oopatāāti ārapa jara p'anik'a. Māga oodaipia bi āra t'āri pia p'ani pirā, maa-e pirā t'āri k'achia p'ani pijida. ¹⁹ Ārapa parā miapidai, ne-inaa k'achia ooda-e p'ani mīda. Mamīda k'irau-ee chooruta pirā oo k'inia p'anadairā Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a, irua parā pia ak'it'ee. ²⁰ Jōdee māgā ak'i-e pait'ee parāpa ne-inaa k'achia oodap'eda, k'irau-ee chooruta pirā miapidak'āri ma k'achia oodap'edaa k'aurepa. Mamīda parā k'irau-ee chooruta pirā miapidak'āri ne-inaa pia oodap'edaa perā, māgara Tachi Ak'ōrepa parā pia ak'it'ee. ²¹ Ma-it'ee Tachi Ak'ōrepa parā jiriji, Cristo jāk'a p'anapataadamerā. Iru miaji parā k'aripait'ee. K'inia bi parāpa awaraarā auk'a k'aripadamerā, miaruta pijida māga oo p'ani k'aurepa. Tachi Ak'ōre pedee jaraparipa irude nāga jaraji:

²² 'Irua p'ek'au k'achia ook'aa paji. Seewa apidaamaa jarak'aa paji.' (Is 53.9)

²³ Cristomaa ik'achia jaradak'āri, māgā p'anauk'aa paji. Miapidak'āri, maarepida jarak'aa paji k'achia ooit'ee iru imiateedap'edaarāmaa. Ma k'āyaara ma nepira ichiak'au biji Tachi Ak'ōrepa oomerā ichia oo k'iniata. K'awaji Tachi Ak'ōrepapai ak'ii eperāarāpa oopata jarait'ee pia wa k'achia. ²⁴ Kurusode bak'āri, Cristopa ichi itu tachia p'ek'au k'achia oopata iru baji ichi k'apiade. Māgā piuji tachia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa, tachi uchiadaidamerā p'ek'au k'achia jua ek'ariipa māk'aapa k'achia wēe p'anapataadamerā Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a. Ma p'ek'au k'achia oopatap'edaa perā, parā k'ayaa pik'a p'anapachida. Mamīda Cristo miapida k'aurepa parā pari, jipa pik'a p'aneējida. Maperāpi irā parā ichita p'anapataadait'ee Tachi Ak'ōre ome. ²⁵ Parāpa ijāadai naaweda, p'anapachida oveja o atua bik'a, Tachi Ak'ōre k'awada-ee p'anadap'edaa perā. Mamīda irā, ma oveja āpītee cheruk'a ichi ak'ipari waya unu atarumaa, māga pik'a parā o k'achiade wādap'edaadeepa āpītee chejida unu atarutamaa pāchi ak'ipari, Cristo ome. Iruata parā t'āri ak'ipari.

Ūraa miak'āi p'aniirā-it'ee

(Ef 5.22-23; Col 3.18-19)

3 Mia parā wēraarā miak'āi beerā ūraait'ee oodamerā pāchi imik'īraarāpa jara p'anik'a. Māga ooruta pirā, chi imik'īraarā ijāadak'aa p'aniirāpa Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida ijāadai parā k'aurepa. Cristopa ooda āchimaa jarada-e p'ani mīda, āchia irude ijāadai, ² unudak'āri parāpa Tachi Ak'ōre waaweeptata māk'aapa ne-inaa k'achia oodaamaa p'anapata. ³ Parā wēraarā Cristode ijāapataarāpa jiridaik'araa bi k'īra wāree p'anadait'ee iripai, pāchi poro pi-ia bida p'anipa maa-e pirā ne-inaa nēedee ooda jī p'anipa maa-e pirā p'aru pi-ia jī p'anipa. ⁴ Ma k'āyaara jiridaipia bi t'āride k'īra wāree p'anadait'ee, awaraarāpa māgee k'īra p'oyaa unuda-e p'ani mīda. Tachi Ak'ōre-it'ee piara bi t'āri pia māk'aapa k'āiwee p'anapataadamerā, ne-inaa īri-pai oopata k'āyaara. Māgee ne-inaa jōpata, mamīda ne-inaa t'āride ichita bapari. ⁵ Māgā p'anapachida chonaarāwedapema wēraarā, Tachi Ak'ōrede ijāapatap'edaa. T'āride k'īra wāree p'anapachida ijāapatap'edaa perā Tachi Ak'ōrepa āchi k'aripait'ee māk'aapa oopatap'edaa perā āchi imik'īraarāpa jaradap'edaak'a. ⁶ Māga paji Abraham wēra Sara. Ichia oopachi Abrahampa jaradak'a māk'aapa irumaa: "michi poro waibiada" apachi. Parā Sara k'aurāk'a p'ani, iruk'a ne-inaa pia ooruta pirā māk'aapa ne-inaa apidaamaa p'erapida-e p'ani pirā.

⁷ Ichiaba ūraait'ee parā imik'īraarā Cristode ijāapataarā k'īsia k'awaa p'anadamerā p'anapataadait'ee pāchi wēraarā ome. Āra k'aripapatāati juatau mak'īara wēe p'anadairā imik'īraarāk'a. Ma awara āra pia ak'ipatāati, auk'a Cristode ijāapata perā māik'aapa it'aa wādait'ee perā Tachi Ak'ōrepa k'aripap'eda. Āra māgá pia ak'idaipia bi Tachi Ak'ōrepa parāpa it'aa iidipata p'anaumerā.

Sāga p'anapataadaipia bi awaraarā ome

⁸ Ma awara parā jōmaarāmaa ūraait'ee auk'a k'īsia p'anapataadamerā oodait'ee Cristopa oopi bik'a. T'āri auk'a p'anapatāati māik'aapa chik'īnia p'anapatāati īpe-maarā perā Cristo k'aurepa. Awaraarā chupiria k'awaa p'anapatāati māik'aapa audua-ee p'anapatāati. ⁹ Awaraarāpa parāmaa ne-inaa k'achia oodak'āri, auk'a oonāati. Parāmaa ik'achia jaradak'āri, auk'a jaranāati. Ma k'āyaara āchimaia pia pedēeti māik'aapa it'aa iidīti Tachi Ak'ōrepa āchi k'aripamerā. Ma-it'ee Tachi Ak'ōrepa parā jiriji, parā jida k'aripa k'īnia bada perā. ¹⁰ Iru ūraa p'ādade jara bi: 'Eperā t'āri o-īa taarā ba k'īnia bi pirā na p'ek'au eujāde, awaraarā āpite pedee k'achia jara amaaipia bi māik'aapa seewa amaaipia bi. ¹¹ Ne-inaa k'achia k'īra t'ādoo oo amaaipia bi māik'aapa ne-inaa pia ooipia bi. Jiriipia bi k'āiwee bapariit'ee jōmaarā ome. ¹² Ma jōma ooipia bi Tachi Waibiapa ak'i bapari perā ne-inaa pia oopataarā māik'aapa ūripari perā ārapa it'aa iidipata. Mamīda māga oo-e ne-inaa k'achia oopataarā ome. Māirā k'aripa-epi.' (Sal 34.12-16)

¹³ Parāpa jiriruta pirā oodait'ee ne-inaa pia aupai, ħk'airāpa parāmaa k'achia oodaima? ¹⁴ Mamīda awaraarāpa parā miapiruta pijida ne-inaa pia oo p'ani k'aurepa, o-īa p'anadaipia bi. Ma miapida k'aurepa Tachi Ak'ōrepa parā pia ak'it'ee. Mapa p'erapināati parā jiripataarāmaa māik'aapa k'īsia jōnanāati āchi k'aurepa. ¹⁵ Ma k'āyaara k'irāpāti Tachi Waibia Cristo bapari pāchi t'āride māik'aapa irumaa it'aa t'īti. Apidaapa parāmaa iidiruta pirā sāap'eda Cristode ijāapata, ichita p'anāuti. ¹⁶ Mamīda māga óoti t'āri pia, audua-ee, Tachi Ak'ōre waaweepata perā. Ne-inaa pia aupaita oopatāati. Māga ooruta pirā, k'īsia p'ua p'anada-e pait'ee. Ma awara parā imiateepataarāpa parā āpite pedee k'achia jaradak'āri, awaraarāpa āchi k'īra nejasiapidait'ee, parā wāara p'anapata perā Cristopa oopi bik'a.

¹⁷ Piara bi miadait'ee ne-inaa pia ooda k'aurepa, māga k'īnia bi pirā Tachi Ak'ōrepa, miadai k'āyaara ne-inaa k'achia ooda k'aurepa. ¹⁸ Ichiaba Cristo miaji piuk'āri tachia p'ek'au k'achia oopata wēpapiit'ee. Iru p'ek'au k'achia wēe baji mīda, piuda aba piuji p'ek'au k'achia oopataarā pari, māgá tachi ijāapataarā t'ūdamerā Tachi Ak'ōre ode iru ome. Eperāarāpa iru peejida. Mamīda aramata Tachi Ak'ōre Jaure waya araa paji iru jaure ome. ¹⁹ Māpai iru wāji angeleerā, chi k'achia oodap'edaarā, jīa paraa bimaa. Jaraji māirāmaa irua āchi p'oyaada piuk'āri eperāarā k'aripait'ee atuanaadamerā. ²⁰ Māga jaraji māirāpa oodak'aa p'anadap'edaa perā Ak'ōrepa oopi bik'a, chonaarāweda Noé na p'ek'au eujāde bak'āri. Māirā k'aurepa Tachi Ak'ōrepa na eujādepemaarā k'achia beerā audú miapi k'īnia baji. Mamīda chooji Noépa barco choma ooruu misa, aide bataut'ee ichi ēreerā ome. Āra ochopai p'anajida. Mamīda ma barcode bataudap'edaa perā, Tachi Ak'ōrepa āra k'aripaji k'iniinaadamerā awaraarā ome. Jaradai ma pania pēidapa k'achia beerā jōpiit'ee, Tachi Ak'ōrepa Noé ichideerā ome k'aripaji chok'ai uchiadamerā. ²¹ Tachi Ak'ōrepa āra k'aripadak'a chok'ai uchiadamerā ma pania k'aurepa, māga pik'a irā pania k'aurepa Ak'ōrepa parā jida k'aripapari ichita chok'ai p'anapataadamerā iru ome.

Māga oopari parā poro choopidak'āri paniapa. Māga oodak'āri, īripai ooda-e, ma paniapa jaik'oo pāchi k'ap'iade siimerā māik'aapa wēpapimerā. Ma k'āyaara poro choopipata ak'ipidait'ee Jesucristo chok'ai p'irabaida k'aurepa t'āripa irude ijāa p'ani māik'aapa iidi p'ani Tachi Ak'ōrepa pāchia p'ek'au k'achia oopata wēpapimerā. ²² Cristo chok'ai p'irabaik'āri, wāji it'aa su-ak'i bapariit'ee Tachi Ak'ōre juaraare. Mama bide jōma na p'ek'au eujādepema-eerā iru jua ek'ari p'anadait'ee; angeleerā māik'aapa Netuara Poro Waibia eere p'aniirā paara.

Ne-inaa oodaipia bi Cristopa oopi bik'a

4 Parāpa k'awa p'anadairā Cristo miada māgá iru k'ap'iade, sōcharra p'anapatáati māik'aapa auk'a k'isia p'anapatáati iruk'a. Miadak'āri, p'ek'au k'achia oonáati. ² Oodai k'āyaara pāchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iapa oopi bik'a, óoti Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a parā piurutamaa. ³ Cristode ijāadai naaweda parāpa audupai oopachida ijāadak'aa beerāpa nāgee ne-inaa k'achia ooi awaa p'anapatak'a: pariatua p'ek'au ooyaa; ne-inaa k'achia ooyaa; it'ua toyaa; wēraarā pariatua jiriyaa mairā ome k'achia oodait'ee; k'ira nejasia wēe it'aa t'ii awaa ne-inaa juapa oodamaa; māgee ne-inaa k'achia. ⁴ Írá māgee ijāadak'aa beerāpa k'awada-e p'ani k'āata k'isiadai, parā waa wādak'aa perā āchi ome māgee ne-inaa k'achia oode. Maperāpi pedee k'achia jara-pata parā āpite. ⁵ Mamīda ewari cherude Tachi Ak'ōrepa iidik'āri āchia ne-inaa jō-maweda oopatap'edaa pari, ichita p'anaudait'ee. Ma ewate iruata ak'iit'ee jōmaarāpa oopata jarait'ee pia wa k'achia; chok'ai p'aniirāpa oopata māik'aapa piudap'edaarāpa oopatap'edaa paara. ⁶ Ma piudap'edaarā chok'ai p'anadak'āri, miapachida k'ap'iade māik'aapa piujida k'ap'iade eperāarā jōmaarāk'a. Mamīda ijāadap'edaarāpa Tachi Ak'ōrepa pedee pia jara pēida Cristode ichita chok'ai p'anapataadait'ee iruk'a, ma ijāadap'edaa k'aurepa āra jaure araa padaida perā iru Jaure ome. Ma-it'eepi Tachi Ak'ōrepa jara pēiji Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee.

⁷ Taarā-e na p'ek'au eujā jōit'ee. Mapa it'aa t'ī k'awaadait'ee Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a, k'ira jīp'a p'anapatáati māik'aapa k'isia k'awaa p'anapatáati. ⁸ Ma awara nāga óoti awaraa ne-inaa jōmaweda oodai naaweda. T'āripa chik'inia p'anapatáati, māgá p'anadak'āri, maarepida k'irāpada-e pait'ee perā awaraarāpa parāmaa ne-inaa k'achia oopata māik'aapa jarapata. ⁹ Awaraa ijāapataarā p'asianadak'āri parāmaa, t'āri pia auteebáiti, maarepida k'achia pedeeda-ee. ¹⁰ Tachi Ak'ōre Jaurepa ne-inaa awara-awaraa oopipari parā chaachaa, māgá awaraarā k'aripadamerā. Mapa māgí ne-inaa pia oopatáati irua oopi bik'a. ¹¹ Tachi Ak'ōre Ūraa jarateeparipa jarateepia bi Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a. Ichiaba ne-inaa ooparipa awaraarā k'aripait'ee, māga ooipia bi Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a. Ne-inaa jōmaade māga ooruta pirā, ak'ipidait'ee Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara bi, Jesucristo k'ap'ia pari ne-inaa pia oopi-pari perā parāmaa. ¡Iru ichita Tachi Waibia pait'ee! ¡Amén!

Cristode ijāapataarā miadak'āri

¹² Ipemaarā k'iniarā, p'eranáati awaraarāpa parā jiridak'āri miapidait'ee. Māgá chupiria p'anadak'āri, parāpa k'awaa atadai wāara Cristode ijāa p'ani wa mak'iaara ijāada-e p'ani. K'isianáati parā miadaik'araa bi ichideerā perā. ¹³ Ma k'āyaara o-ia p'anāti parā miapidak'āri Cristo miapidap'edaak'a, ne-inaa pia oo p'ani k'aurepa. O-ia p'anadai māgá miaruta misa na eujāde, k'awa p'anadairā na ewari wāara t'āri o-ia p'anadait'ee Cristo chek'āri ichi k'ira wāree unupide jōmaarāmaa. ¹⁴ Ichi-

aba o-ia p'anáti ik'achia jaradak'ári parāmaa Cristode ijāapata perā. Māgá p'anadai k'awa p'anadairā Tachi Ak'ōre Jaure, chi jaure pipiara bi, parā ome bapari perā. ¹⁵Awaraarāpa parā miapidait'ee. Mamīda k'irak'aupai miapidai parā t'āidepema nāgee ne-inaa k'achia ooda pari: chīara peeda perā; chīara net'aa chiada perā maa-e pirā awaraa ne-inaa k'achia ooda perā chīaramaa; maa-e pirā pedee-idaa bapari perā; ne-inaa māgee pari. ¹⁶Jōdee parā t'āidepema ijāapari miapiruta pirā Cristode ijāapari perā, k'īra nejasia baik'araa bi. Ma k'āyaara Tachi Ak'ōremaa gracias jaraipia bi, parā 'Cristodeerā' apata perā.

¹⁷Taarā-e Tachi Ak'ōrepa na p'ek'au eujādepemaarāpa oopata ak'iit'ee māk'aapa jarait'ee pia wa k'achia. Apemaarā k'āyaara ichideerā naapiara māgá ak'iit'ee māk'aapa miapiit'ee chi ne-inaa k'achia oo p'aniirā, māgí k'achia oo amaadamerā. Irua tachi ome māga oorū pirā, audupiara irua jara pēida ūridaamaa p'aniirā uchiada-e pait'ee iru juadeepa.

¹⁸'Tachi Ak'ōre k'irapite k'achia wēe p'aniirā it'aa wā dai naaweda, Cristo k'aurepa miaruta pirā Ak'ōre juade, audupiara miadait'ee p'ek'au k'achia ooyaa p'aniirā, irude ijāadak'aa perā. Māgiirā atuadait'ee.' (Pr 11.31)

¹⁹Maperā parā miadak'ári Tachi Ak'ōrepa māga k'inia bairā, audupiara irude ijāadaipia bi māk'aapa ichita ne-inaa pia oodaipia bi. Māga oodaipia bi k'awa p'anadairā iru, tachi oodapa oopari ichia jara bik'a. Tachi ak'i bapariit'ee ichimaa wāruta misa.

Ūraa Cristode ijāapataarā-it'ee

5 Īrá mia ūraait'ee parā t'āidepema ijāapataarā chonaarā. Parā chonaarā jiāk'a mia pida ijāapataarā ak'ipari. Michi taupa unuji Cristo miada tachi k'aripait'ee māk'aapa michi it'aipa māga jarapari eperāarāmaa. Cristo waya chek'ári, mimaa ichiaba Tachi Ak'ōrepa ichi k'īra wāree unupiit'ee. ²Mapa ak'i p'anapataāti ijāapataarā parā jua ek'ari p'ani. Āra ak'i p'anadaipia bi oveja ak'iparipa ichi ovejaarā ak'iparik'a. Māga oodaik'araa bi apidaapa māga oopi p'anadairā parāmaa. Āra ak'i p'anadaipia bi, t'āripa oo k'inia p'anadairā Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a. Ichiaba ma mimia oodaik'araa bi p'arat'a atadait'ee. Ma k'āyaara ōoti awaraarā k'aripa k'inia p'anadairā. ³Parā jua ek'ari p'aniirā chipariirāk'a p'ananáati. Ma k'āyaara t'āri pia p'anapataāti āra ome, āra parā jiāk'a p'ana k'inia p'aneedamerā. ⁴Māgá p'antaruta pirā, tachi ak'ipari waibiara bipa ichi waya unupik'ári jōmaarāmaa, parāpata atadait'ee iru k'īra wāree māk'aapa ichita p'anapataadait'ee iru ome. Māgí pipiara bi na p'ek'au eujādepema poro jīra atai k'āyaara, Cristo k'īra wāree jōk'aa perā.

⁵Chonaarāmaa ūraadak'a ichiaba parā t'āidepema k'ūtrāarāmaa ūraait'ee. Oopataāti chonaarāpa jara p'anik'a. Parā ijāapataarā t'āidepema apida audua baik'araa bi, Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bairā:

'Tachi Ak'ōrepa k'aripa-e audua p'anapataarā, mamīda t'āri pia k'aripapari audua-ee beerā.' (Pr 3.34)

⁶Maperāpi audua-ee p'anapataāti Tachi Ak'ōre jua ek'ari, irua k'inia bi ewaride irua parā awaraarā k'āyaara waibiara papimerā. ⁷Parā k'īsia jōnadak'ári, ma k'īsia jōmaweda jarāti Tachi Ak'ōremaa, irua parā pia ak'i bapari perā.

⁸K'īra jīp'a p'anapataāti māk'aapa tauk'a nipapataāti, Netuara Poro Waibiapa parā k'īra unuamaa iru bapari perā. Ichia eperāarā jiri nipapari Cristode ijāa amaapiit'ee,

león bia nipaparik'a ne-inaa jiri nipak'āri k'oit'ee. ⁹ Ichia parā māgá jiri chek'āri, chóoti Cristode ijāa p'anide māik'aapa oonáati māgipa oopi k'inia bik'a. K'irāpāti ichia auk'a jiripari parā ipemaarā Cristo k'aurepa miapiit'ee, na p'ek'au eujāde para bee chaa. ¹⁰ Mamida taarā-e, parā miadap'eda, Tachi Ak'ōrepa k'aripait'ee ichia k'inia bik'a p'anapataadamerā māik'aapa pipiara choodamerā pāchia Cristode ijāa p'anide. Tachi Ak'ōrepa māgá parā k'aripait'ee tachi k'inia iru bapari perā māik'aapa tachi jirida perā, Jesucristo k'aurepa ichita p'anapataadamerā iru eujā k'īra wāreede. ¹¹ ¡Tachi Ak'ōre ichita jōmaarā k'āyaara waibiara bait'ee! ¡Amén!

Salude pēida

¹² Tachi ipema Cristo k'aurepa, Silvano, nama bi mi ome. Mia k'awa bi irua pia oopari Cristopa oopi bik'a. Mapa mia na k'art'a k'ak'at'ua p'āpiji irumaa. P'āpiji parāpa k'awaadamerā mia et'ewa jaradak'a Tachi Ak'ōrepa parā k'inia iru bapari māik'aapa wāara parā k'aripait'ee. Mapa mia ūraait'ee parā choodamerā Cristode ijāa p'anide, maarepida ijāa amaada-ee.

¹³ Nama Babilónia p'uurude Tachi Ak'ōrepa ichiaba eperāarā jirit'eraji Cristode ijāadamerā, parā ome oodak'a. Māirāpa parāmaa salude pēiruta. Ichiaba salude pēiru Marcopa. Iru mi warrak'a bi, mi ome nipapari perā Cristopa ooda jarateede.

¹⁴ Chik'inia saludaa para bāti.

Mia it'aa iidi bi parā Cristodeerā jōmaarā pari, k'āiwee p'anapataadamerā. Māgapai paji.

2 SAN PEDRO

San Pedropa K'art'a T'ēepema P'āda

San Pedro, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'āji pēiit'ee jōmaweda Cristode ijāapataarāmaa. Ūraa k'inia baji seewa jarateepataarāpa jarateepata ūrinaadamerā.

Salude jarap'eda, naapiara Pedropa jara bi sāga Cristode ijāapataarāpa waapiara oopataadai irua oopi bik'a (cap. 1.1-15) māk'aapa k'irāpapi bi ichia Cristo un-uda k'ira awaradaik'ari. Ichiaba jara bi k'irāpadamerā chonaarāwedapema Ak'ore pedee jarapataarāpa jaradap'edaa ichita uchiapari, Ak'ore Jaurepa jarapida perā (cap. 1.16-21). Jara bi Tachi Ak'orepa pia-ee ak'ipari seewa jarapataarā, ichide ijāapataarā k'ūradata perā (cap. 2). Jara bi sāga pait'ee Cristo cheru ewate; na p'ek'au eujā jō chek'ari. Ūraa bi audupiara oopataadamerā Cristopa oopi bik'a māk'aapa apidaamaa k'ūrapinaadamerā (cap. 3).

Salude pēida

1 Mi, Simón Pedropa oopari Jesucristopa oopi bik'a. Irua mi pēiji ichi ūraa jarateede.

Mapa na k'art'a p'āru parā Cristode ijāapataarā, tai jāk'a ijāa p'aniirāmaa. Jesu-cristo Tachi Ak'ore. Irua tachi o k'achiadeepa k'aripa atapari. Audú t'ari pia bapari perā, tachi auk'a k'aripaji irude ijāapataadamerā. ²Mia it'aa iidi bi Tachi Ak'orepa parā audú pia ak'i bapariimerā. Māgá k'āiwee p'anapataadait'ee iru māk'aapa Tachi Waibia Jesús ome k'awa wādade.

P'anapataāti Tachi Ak'orepa k'inia bik'a

³Tachi Ak'ore jōmaarā k'āyaara waibiara bairā, tachimaa teepari ne-inaa jōma falta p'ani p'anapataadamerā irua k'inia bik'a. Māgá p'anapataadait'ee iru wāara k'awaadak'ari. Iruata tachi jiriji k'awapiit'ee ichi k'ira wāree māk'aapa t'ari pia, māgá p'anapataadamerā ichik'a. ⁴Iru māga bapari perā, tachimaa jaraji jōmaweda ne-inaa pi-ia ichia ooi'tee tachi k'aripait'ee. Māga jaraji parāpa ma jarada ijāa p'anipa iruk'a padaidamerā māk'aapa uchiadaidamerā na p'ek'au eujādepema ijāadak'aa beerāpa ne-inaa k'achia oopata jua ek'ariipa. Āchia p'ek'au k'achia k'ira t'ādoo oopata, āchia oo k'iniata oopata perā. ⁵Tachi Ak'orepa ma jōma ooda perā parā k'aripait'ee, jiripataāti Cristode wāara ijāapataadait'ee. Ma awara jiripataāti t'ari pia, k'isia k'achia wēe p'anapataadait'ee. Ma awara jiripataāti k'isia k'awaa p'anapataadait'ee. ⁶Ma awara jiripataāti oo amaadait'ee tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa oopi bik'a. Ma awara jiripataāti choodait'ee pāchi ijāa p'anide, nepirade baairuta pijida. Ma awara jiripataāti Tachi Ak'ore k'inia iru p'anapataadait'ee. ⁷Ma awara jiripataāti chik'inia p'anapataadait'ee pāchi ipemaarā Cristo k'aurepa ome. Ma awara jiripataāti eperāarā jōmaweda k'inia iru p'anapataadait'ee Tachi Ak'orepa āchi k'inia iru baparik'a.

⁸Parāpa ichita waapiara jiriruta pirā māgá p'anapataadait'ee, Tachi Waibia Jesu-cristo wāara k'awa wādait'ee māk'aapa p'anapataadait'ee irua k'inia bik'a. Oodait'ee irua oopi bik'a. ⁹Mamida chi jiri-e bipa māgá bapariit'ee k'isia k'awa-ee bi. Eperā tau t'awaa pik'a bi, k'ait'apai unupari perā. Māgipa na p'ek'au eujādepema net'aa

audupiara k'awa k'inia bi, Cristo k'awai k'āyaara. K'irāpa k'inia-e ichia naawedapema p'ek'au k'achia ooda Tachi Ak'ōrepa wēpapiji.

¹⁰ Maperā michi ipemaarā, jip'a jiripataāti p'anapataadait'ee mia et'ewa jaradak'a. Māga ooruta pirā, ak'ipidait'ee Tachi Ak'ōrepa parā jirip'eda, wāara jirit'eraji ichideerā papiit'ee. Ma awara māga ooruta pirā, k'achiade baaida-e pait'ee. ¹¹ Ma k'āyaara ewari cherude Tachi Ak'ōrepa parā o-ia auteebaiit'ee māik'aapa wāpiit'ee Tachi Waibia, Tachi O K'achiadeepa K'aripa Atapari Jesucristo truadee. Māgí trua jōk'aa Tachi K'aripapari mama bapari perā.

¹² Ma jōma jara aupada mia parāmaa ip'ii k'irāpapiit'ee, māgí ūraa k'awa p'ani mīda māik'aapa ijāa p'ani mīda jōma Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida parāmaa.

¹³ Wāara, mia k'inia bi parāpa māgí ūraa k'irāpadamerā, mi-it'ee Tachi Ak'ōrepa māga k'inia bairā. Mia māga ooit'ee chok'ai bi misa, ¹⁴ Tachi Waibia Jesucristopa mi-maa k'awapida perā taarā-e mi na k'ap'iadeepa uchiaiit'ee piuk'āri. ¹⁵ Mamīda jiriit'ee parāpa mi ūraa ichita k'irāpa p'anapataadamerā, mi piuda t'ēepai.

Cristo k'īra awaradaida unudap'edaarā

¹⁶ Taipa parāmaa jarateejida Tachi Waibia Jesucristopa ooda māik'aapa iru waya cheit'ee. Maapai jarateeda-e paji eperāarāpa oopatak'a, āchi k'īsiadeepa nepiridak'āri awaraarā k'ūradait'ee. Ma k'āyaara tachi taupa taipa iru k'īra wāree unujida. ¹⁷ Māga unujida Tachi Ak'ōrepa taimaa ak'ipik'āri irua Cristo pia ak'ipari. Māga ooji iru k'īra wāree eujādeepa pedee'āri:

'Nāgita mi Warra k'inia, mia jirit'erada. Irua mi t'āri o-īapipari.' (Mt 17.5; Mr 9.7; Lc 9.35)

¹⁸ K'īriipa taipa māgí otau it'ariipa pedeeda ūrijida, māga nide tai p'anadap'edaa perā Tachi Waibia ome ee awara bidade Tachi Ak'ōre-it'ee.

¹⁹ Tachi Ak'ōrepa māgí pedee jarai naaweda, chonaarāweda ichi pedee jarapataarāpa iru Warrade jarajida māik'aapa p'ājida. Mapa taipa māgí pedee ūridak'āri tachi k'īriipa, k'awaajida wāara Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a, māgá ichita p'asait'ee. Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda lāmpara p'āriude bik'a bi, īdaaru misa; pia jarait'eera, Cristo waya cheru misa. Ma ewate irua na p'ek'au eujādepema p'āriu pik'a bi wēpapiit'ee māik'aapa Tachi Ak'ōre wāarata jōmaweda k'awaapiit'ee tachi t'ārimaa. ²⁰ Mamīda Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda māgá ak'idai naaweda, parāpa na pedee k'awaadaipia bi. Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāpa jaradap'edaa leedap'eda Ak'ōre Ūraa p'ādade, apidaapa jaradaik'araa bi ichi k'īsiadeepa ma pedee k'āata jara k'inia bi, jarateei awaraarāmaa. ²¹ Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāpa pedee apida āchi k'īradoopa jaradak'aa paji. Ma k'āyaara Tachi Ak'ōre pedee jarapachida Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapidak'a.

Seewa jarateepataarā

2 Mamīda maapai Israel pidaarā, tachi chonaarā t'āide ichiaba seewa jarateepataarā paraaji. "Tai ichiaba Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāda" apachida mīda, māga-e paji. Māirā jīak'a parā t'āide ichiaba seewa jarateepataarā paraait'ee. Māirāpa āchi k'īsiadeepa ijāapataarāmaa seewa imeraa jarateedait'ee. Meradait'ee Jesucristo tachi chipari, irua āchi neto pik'a ataji mīda āchi pari piuk'āri, atuanaadamerā. Ma meraruta k'aurepata, atu p'anide Tachi Ak'ōrepa āchi jōpiit'ee. ² Chok'araarāpa ma seewa ijāadait'ee māik'aapa pariatua p'ek'au oo

p'anapataadait'ee mairā jīak'a. Ma k'aurepa jōmaarāpa pedee k'achia jaradait'ee Tachi Ak'ōre o wāara bide. ³Ma awara mairāpa p'arat'a audú ata k'inia p'anadairā, parā k'ūradait'ee seewa jaratee p'anipa. Taarā weda Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bi māgeerā atuapiit'ee. Tachia k'awa p'ani iru sēk'aa māk'aapa k'āik'aa. Irua wāara āchi jōpiit'ee.

⁴K'isiadāma nāgide. Tachi Ak'ōrepa ichi angeleerāpa k'achia oodap'edaa wēpapi-e paji. Āchi pēiji eperāarā k'achia beerā piudap'edaarāmāiipa waawí māk'aapa jīa paraa bijī uria audú nāpia bide, mama iru ewari waibia ewate nidamerā. ⁵Ichia chonaarāweda Tachi Ak'ōrepa wēpapi-e paji eperāarāpa p'ek'au k'achia oodap'edaa. Āchi jōpiji na p'ek'au eujā jōma ūpirupa. Māga ooji ijāadak'aa p'anapatap'edaa perā. Jip'a Noé awaraa eperāarā siete ome chok'ai uchīa ataji, Noépa jarateep-achi perā eperāarā Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a p'anapataadamerā. ⁶Ichia Tachi Ak'ōrepa wēpapi-e paji Sodoma p'uurudepemaarāpa ne-inaa k'achia oodap'edaa māk'aapa Gomorra p'uurudepemaarāpa ne-inaa k'achia oodap'edaa. Ma p'uuru omeē weda k'achia ooji t'ipitaupa jōpik'āri. Māga ooji mairā t'ēpai ijāadaamaa p'anadait'eerāpa k'awaadamerā irua k'achia beerā k'achia oopari. ⁷Māga ooji mīda ma p'uurudepemaarāmaa, ma p'uuru jōt'aai naaweda irude ijāa bada, Lot chok'ai uchiapiji. Māgí eperā pia baji Ak'ōre k'īrapite. Iru audupai k'isia nībapachi, p'ek'au ooyaa p'anapatap'edaarā t'āide bapachi perā. ⁸Ma p'uuru pidaarāpa oodak'aa paji Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a. Ma k'āyaara ne-inaa k'achia aupai oopachida. Mapa māgí eperā pia bita ichi t'āride miapachi, ewari chaa ma k'achia beerāpa oopata unupachi perā māk'aapa ūripachi perā.

⁹Mamīda Tachi Ak'ōrepa Lot uchiapiji ma k'achia beerā t'āideepa. Tachi Ak'ōrepa k'awa bi sāga k'aripait'ee ichide ijāapataarā, ne-inaa k'achia oonaadamerā māk'aapa irua k'inia bik'a oodamerā. Jōdee ichia k'awa bi sāga jīa pik'a biit'ee k'achia oopataarā āchi miapirumaa māk'aapa atuapirumaa ichi ewari waibia ewate. ¹⁰Audupiara miapiit'ee oo p'anapataarāpa āchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iapa oopi bik'a. Mairāpa oodaamaa p'anapata Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a.

Māgí seewa jarateepataarāpa āchia oo k'iniata oopata. K'īiri k'isua p'anapata māk'aapa audua p'anapata. Waaweeda-ee pedee k'achia jaradait'ee angeleerā āpite. ¹¹Jōdee angeleerā, mairā k'āyaara waibiara p'ani mīda, maarepida pedee k'achia jarada-e, k'achia beerā imiateenadak'āri Tachi Ak'ōre k'īrapite. ¹²Ma seewa jarateepataarā ne-animalaarāk'api p'ani. Ne-animalaarā k'isiadak'aa eperāarāk'a. Oopata āchi k'ap'iapa oopi bik'a. T'opata eperāarāpa jita atadamerā māk'aapa peedamerā. Māga pik'a p'ani ma seewa jarateepataarā. Pedee k'achia jarapata ne-inaa jōma āchia k'awada-e p'ani āpite. Ma k'aurepa Tachi Ak'ōrepa āchi jōpiit'ee, eperāarāpa ne-animalaarā jōpipatak'a. ¹³Āchi miadait'ee ne-inaa k'achia oopata perā. Āstaawa pida oo k'inia p'anapata āchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iapa oopi bik'a. Parā ijāapataarā t'āide paara māga oopata, t'īudak'āri nek'odait'ee parā ome. Māgá parā k'ūrapata auk'a oo k'inia p'anadamerā āchia oopatak'a. Āchi k'aurepata awaraarāpa parā pia ak'ida-e p'ani.

¹⁴Āchia wēraarā unudak'āri, audú k'āi k'inia p'anapata mairā ome. Ichita k'isia p'anapata ne-inaa k'achia oodait'ee. K'ūrapata pia ijāada-e p'aniirā, auk'a k'āi k'inia p'anadamerā āchi ome. Jīripata waapiara ne-inaa k'achia oodait'ee māk'aapa k'īrapata ne-inaa jōma āchia iru p'anadaik'araa bi. Maperāpi Tachi Ak'ōrepa āchi k'achia ooit'ee, ichia ooda mīda. ¹⁵Māgá p'ana k'iniapa āchia Tachi Ak'ōre o atua-

jida. Oodai k'äyaara Tachi Ak'õrepa oopi bik'a, oopata chonaarãwedapema Bosor warra Balaampa oodak'a. Mägipa ne-inaa k'achia ooi'tee paji, p'arat'a audú ata k'inia bada perã mägä oorumaa. ¹⁶ Mamida Tachi Ak'õrepa iru burromaa pedee-iji itriat'aamerã. Ne-animal paji mïda, mägí burropa pedeeji määk'aapa oopi-e paji chiparipa ma ne-inaa k'achia k'ira k'awa-ee, pariatua oomerã.

¹⁷ Ma seewa jarateepataarã pozo p'oo bñk'api p'ani maa-e pirã jiarara pania wëe bñk'api p'ani, parã k'aripada-e p'anadairã. Mapa Tachi Ak'õrepa ächi pëit'ee p'äriudee. ¹⁸ Ma seewa jarateepataarã iwësaa, pedee audua, pariatua nãga jarateepata: ijãapataarãpa oodai jõma ächia p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa oopi bik'a. Ma awara ächia ijãapataarã jiripata k'achia oodait'ee ära ome. Mägá k'urapata ewaa uchiarutaarã ijãadak'aa beerã p'anapataadeepa. ¹⁹ Jarapata ächi eere t'urutaarã apida jua ek'ari p'anapataadait'ee. Mamida ächita p'ek'au k'achia jua ek'ari p'anapata esclavoorãk'a, oopata perã ächi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa oopi bik'a. Mägimaa p'oyaapijidapi. ²⁰ Mäirãpa Tachi Waibia, Tachi K'aripapari Jesucristo k'awadak'ari, oo amaajida na p'ek'au eujãdepema ijãadak'aa beerãpa oopata määk'aapa uchiäjida p'ek'au k'achia jua ek'ariipa. Mamida mägä oodap'eda, waya baaijida p'ek'au k'achiade, p'oyaapidap'edaa perã ächi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iamaa. Maperãpi irã k'achiara p'ani ächi ijãadai naaweda p'anadap'edaa k'äyaara. ²¹ Piara bak'aji k'awada-e pada paara sãga p'anapataadait'ee Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a, mägä k'awa p'anadap'eda, uchiadai k'äyaara iru jua ek'ariipa, ijãadaamaa p'anadairã irua uraa pia jara pëida eperãarãmaa. ²² Mamida mägirã p'anapata nãgí wãara pedee eperãarãpa jarapatak'a: 'Usapa äp'op'eda, waya k'o chepari ichi äp'oda.' (Pr 26.11) määk'aapa 'Sina pania bëisãade k'ui'p'eda, waya yoorode t'upari.'

Tachi Waibia waya cheit'ee

3 Ìpemaarã k'iniarã, na k'art'ade määk'aapa apema k'art'a mia parãmaa p'ã pëidade, nãgí ne-inaa jõma k'irãpapiji. Ma awara uraaji jip'a k'isiadamerã Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a. ² K'irãpãti chonaarãwedapema Ak'õre pedee jarapataarãpa jaradap'edaa, jaradak'ari Tachi Ak'õrepa ooi'tee bada ächi t'ëepai. Ichiaba k'irãpãti Tachi Waibia, Tachi K'aripapari jarada tai k'ap'ia pari. Irua tai parãmaa pëiji jarateedamerã, mägá parãpa iru uraa pia k'awaadamerã.

³ Mamida ma jõma jaradap'edaade k'isiadap'eda, nãgí audupiara k'irãpãti pia k'awaadamerã. Tachi Waibia waya chei naaweda, parã ijãapataarã t'äide Tachi Ak'õre Ūraa oo iru p'anapataarã uchiadait'ee. Mägirãpa oodait'ee ächi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa oopi bik'a määk'aapa parã oo iru p'anadait'ee. ⁴ "¿Sägajima adait'ee, Tachi Ak'õrepa Cristo waya pëit'eeda ada? Ma jarada ūridap'edaarã jai-idaadak'ariipa, na eujã aide nñbi ome auk'a bi naawedapemak'a, Tachi Ak'õrepa ewaa ook'ari. ¿Cristo waya che-e pait'eeda!" adait'ee. ⁵ Mäirãpa mägä jarapata k'irãpa k'iniada-e p'anadairã Tachi Ak'õrepa naaweda ooda. Ichi pedeeppai pajã beejí määk'aapa auk'a ichi pedeeppai pania ũk'uru äyaa pëiji eujã uchiamerã paniadeepa. ⁶ Ichiaba ichi pedeeppai ma p'ek'au eujã jöpíji paniapa ũupik'ari. ⁷ Ma awara auk'a ichi pedeeppai pajã määk'aapa eujã jĩa iru bi ichi ewari waibia ewate t'ipitaupa jöpirumaa. Ma ewate ijãadak'aa beerã jómaweda atuapiit'ee.

⁸ Ìpemaarã k'iniarã, ichiaba k'irãpãti nãgí pedee. Tachi-it'ee k'äima aba mak'iaara taarã-e; jödee mil años taarãpari. Mamida Tachi Ak'õre-it'ee k'äima aba auk'a bi

mil años ome. Jōdee mil años auk'a bi k'āima abaa ome. ⁹Eperāārā ūk'uruurāpa k'īsia p'ani Cristo waide che-e bairā, Tachi Ak'ōrepa oo-e pait'ee ichia jaradak'a. Mamīda māga-e. Iru choo nībi māik'aapa parā chupiria k'awaa nībi, k'inia-e bairā apida atuadamerā. Ma k'āyaara k'inia bi jōmaarāpa ne-inaa k'achia oo amaadamerā māik'aapa oodamerā irua oopi bik'a, iru ewari waibia ewate pai naaweda.

¹⁰Tachi Ak'ōre māgá choo nībi mīda, ichi ewari waibia ewate pait'ee. Ara nechia-pari p'ārik'ua tachi atu p'anide paruk'a, māga pik'a eperāārā atu p'anide iru ewari waibia ewate pait'ee. Ma ewate golpe pururua nībide pajā wēpadariit'ee māik'aapa Tachi Ak'ōrepa jōmaweda aide nībi atane, ak'ōrejīru, māgee t'ipitaupa jōpiit'ee. Auk'a na p'ek'au eujā māik'aapa aide nībi jōmaweda jōpiit'ee.

¹¹Māgá Tachi Ak'ōrepa ne-inaa jōmaweda jōpiit'ee perā, ¿sāga parā p'anapataadaipia bima? K'achia wēe p'anapataadaipia bi irua k'inia bik'a. ¹²Ni p'anadaipia bi iru ewari waibia ewate pamerā māik'aapa oodaipia bi irua oopi bik'a, ma ewate isapaira pamerā. Ma ewate pajā jōit'ee t'ipitaupa. Jōmaweda aide nībi māik'aapa na p'ek'au eujāde nībi auk'a jōit'ee. ¹³Mamīda irua jaraji ma t'ēepai pajā chiwidi māik'aapa eujā chiwidi ooit'ee. Māgí eujāde eperāārāpa irua oopi bik'a oodait'ee, aide ne-inaa k'achia wē-e perā. Māgí eujāta tachia nimaa p'ani.

¹⁴Maperā ipemaarā k'iniarā, parā ni p'ani misa Ak'ōrepa oomerā ichia jaradak'a, jīripatāati k'achia wēe p'anapataadait'ee iru k'īrapite. Māgá t'āri auk'a p'anapataadai iru ome. ¹⁵K'īrāpāti Tachi Waibia choo nībi k'inia bairā jōmaarāpa ichide ijāadamerā māik'aapa t'īudamerā Tachi Ak'ōre ode, ichi waya chei naaweda. Tachi ipema k'inia Pablopā ma ūraa ichiaba p'ā pēiji parāmaa, Tachi Ak'ōrepa iru k'īsia k'awaapida perā. ¹⁶Irua k'art'a jōma p'ādade ma ūraa jaradoo, madepema pedee ūk'uru tachia pia p'oyaa k'awada-e p'ani mīda. K'īsia k'awa-ee p'aniirāpa māik'aapa waide pia ijāada-e p'aniirāpa oopata māgí pedee ome, awaraa Tachi Ak'ōrepa ūraa p'āpida ome oopatak'a. Āchi k'īsiadeepa ma ūraa seewa papipata māik'aapa awaraarāmaa ma seewa jarateepata. Maperāpi āchi atuadait'ee.

¹⁷Māpai ipemaarā k'iniarā, īrā parāpa k'awa p'anadairā māgee seewa jarateepataarā uchiadait'ee ijāapataarā t'āide, k'īrak'aupai ijāadai ārapa jarateepata. Ichiaba k'īrak'aupai oodai ārapa oopatak'a, oodak'aa perā Tachi Ak'ōre Ūraade jara bik'a. Īrā parāpa pia ijāapata. Mamīda k'ūrapiruta pirā āramaa, parā āyaa atadaridai Cristo ik'aawaapa. ¹⁸Ma k'āyaara pipiara k'awa wāti Tachi Waibia, Tachi O K'achiadeepa K'aripa Atapari Jesucristo māik'aapa irumaa iidíti parā k'aripamerā. Māgá p'anapataadait'ee irua k'inia bik'a. ¡Irua Tachi Ak'ōre k'īra wāree ichita un-upiit'ee, na eujā jōru pijida! ¡Amén!

Māgapai paji.

1 SAN JUAN

San Juanpa K'art'a Naapiara P'ada

San Juan, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'aji. Pëiji jōmaweda Cristode ijāapataarāmaa. Ūraa k'inia baji jīp'a ijāapataadamerā Ak'ōrepa jirit'eradaarāpa jarateedap'edaak'a, seewa jarateepataarāpa ijāapataarā k'ūra nipapatap'edaa perā. Na k'art'ade Juanpa audú jara bi sāga Tachi Ak'ōrepa ijāapataarā k'inia iru bapari.

Naapiara jara bi ichia unuda Jesucristo, Tachi Ak'ōre pedee chok'ai pik'a bi (cap. 1.1-4). Jara bi Tachi Ak'ōre īdaa pik'a bi māik'aapa Cristode ijāapataarā iru īdaa pik'a bide p'anapataadaipia bi (caps. 1.5-2.6). Jara bi ūraa chiwidi Cristopa jarateedak'a: chik'inia p'anapataadamerā. Ūraa bi warrarā chonaarā ome (cap. 2.7-17). Jara bi ijāapataarāpa k'irāpadamerā naaweda jarateeda ūridap'edaa māik'aapa k'ūrapinaadamerā seewa jarateepataarāmaa (caps. 2.18-3.10). Jara bi Cristode ijāapataarā Tachi Ak'ōre warrarā perā, p'ek'au k'achia jōmaweda oo amaadaipia bi māik'aapa chik'inia p'anapataadaipia bi, k'isia p'ua-ee (cap. 3.11-24). Jara bi sāga k'awaadai Ak'ōre Jaurepa jarapi bi pedee māik'aapa seewa pedee (cap. 4.1-6). Jara bi chik'inia p'anapataadamerā, Tachi Ak'ōrepa ijāapataarā k'inia iru bapari perā (cap. 4.7-21). Jara bi jōmaweda Tachi Ak'ōre Warrade ijāapataarāpa p'oyaapata na p'ek'au eujādepemaarāpa ne-inaa k'achia oopata (cap. 5.1-5). Jara bi Tachi Ak'ōrepa ichita oopari ichia jara bik'a māik'aapa ichi Warrade ijāapataarā o k'achiadeepa k'aripa atapari atuanaadamerā (cap. 5.6-12). T'ēepai jara bi chik'aripa p'anapataadamerā, p'ek'au k'achia p'oyaa wāruta misa (cap. 5.13-21).

Jesucristopa ichi k'ap'ia eperā k'ap'iade unupida

1 Tai Jesucristo ome nipapatap'edaarāpa nepiripata k'aita iru. Mia na k'art'a p'ā pëiru parāpa pida māga k'awaadamerā. Na p'ek'au eujā bai naaweda, Tachi Ak'ōre Pedee bapachi. Māgí Jesucristo. Iru k'aurepata eperāarā ichita p'anapataadai Tachi Ak'ōre ome iru truade. Jesucristo na p'ek'au eujāde nipak'āri, taipā iru unujida eperā jīp'aak'a. Taipā iru t'ōbaijida tachi juapa. Ichiaba ūrijida irua ūraa jarada. ²Cristo Tachi Ak'ōre ome ichita bapachi mīda, tai irapemaarāmaa eperā k'ap'iade unupiji. Irua Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepachi eperāarāmaa, ma ūraa ijāadap'eda ichita p'anapataadamerā iru ome Tachi Ak'ōre truade. Cheji na p'ek'au eujādee. Taipā unujida irua ooda māik'aapa jōmaarāmaa ma ooda nepiripata. ³Parāmaa jarapata taipā unudap'edaa māik'aapa taipā ūridap'edaa, parāpa māga k'awaadap'eda, araa p'anapataadamerā tai ome, tai araa p'anapatak'a Tachi Ak'ōre ome māik'aapa iru Warra Jesucristo ome. ⁴Tachi jōmaarāta māga p'anapataadak'āri, wāara o-ia p'anadait'ee. Ma-it'eeta mia parāmaa na k'art'a p'āmaa bi.

Tachi Ak'ōre īdaa pik'a bi

⁵Jesucristo k'ap'ia pari Tachi Ak'ōrepa taimaa nāga jara pëiji. Tachi Ak'ōre īdaa pik'a bi. Īdaade maarepida p'āriu unuda-e p'anik'a, māga pik'a Tachi Ak'ōrede maarepida k'achia unuda-e. ⁶Tachidepemaapa jarai ichi araa bapari Tachi Ak'ōre ome. Mamīda ma eperāpa at'āri ne-inaa k'achia oomaa bi pirā, seewamaa bi. Ichia oo-e bi Tachi Ak'ōrepa wārata jara pëidak'a. ⁷Mamīda eperā wāara īdaa pik'a bide

bapari pirā Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a, araa bapariit'ee Tachi Ak'ōre ome māik'aapa awaraa ijāapataarā ome. Ma awara Tachi Ak'ōrepa ma eperā p'ek'au k'achia jōmaweda wēpapiit'ee, iru Warra Jesús waa bat'ada k'aurepa.

⁸Tachidepemapa jararu pirā ichi t'āride k'isia k'achia wēe bi, ichi itu k'ūramaa bi, seewamaa bairā. Māgipa k'awa-e bi Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida. ⁹Mamīda māgipa ichia p'ek'au k'achia oopata jōmaweda jararu pirā Tachi Ak'ōremaa, tachi t'āride k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa chupiria k'awaait'ee. Ooit'ee ichia jara bik'a ichi ūraa jara pēidade. Ma eperā p'ek'au k'achia jōmaweda wēpapiit'ee. ¹⁰Mamīda abaapa jararu pirā ichia ne-inaa k'achia ook'aa, jōmaarāmaa ak'ipi bi ichia Tachi Ak'ōre ūraade ijāa-e. Māgī eperāpa k'isia bi pirā ichia p'ek'au k'achia ook'aa, māgara ichiaba k'isia bi Tachi Ak'ōrepa seewa jara bi ichi ūraade.

Cristo Tachi K'aripapari

2 Warrarā, mia na k'art'a p'āru parāmaa ne-inaa k'achia oonaadamerā. Mamīda tachia ne-inaa k'achia ooruta pirā, Tachi K'aripapari iru p'ani irua chupiria iidimerā Tachi Ak'ōremaa tachi pari. Māgī Jesucristo, chi p'ek'au k'achia ook'aa bi. ²Iru waa bat'ada k'aurepa Tachi Ak'ōrepa tachia p'ek'au k'achia oopata wēpapii atuanaadamerā. Wāara tachia p'ek'au k'achia oopata wēpapii. Mamīda māgapai-e. Ichiaba wēpapii jōmaweda na p'ek'au eujādepemaarāpa p'ek'au k'achia oopata.

³Tachia k'awadai Tachi Ak'ōre wāara k'awa p'ani, iru ūraade jara bik'a oodak'āri. ⁴Awaraa eperāpa jarai ichia Tachi Ak'ōre wāara k'awa bi. Mamīda māgipa oo-e bi pirā Ak'ōrepa jara bik'a, seewamaa bi. K'awa-e bi Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida. ⁵Mamīda eperāpa ook'āri Tachi Ak'ōre ūraade jara bik'a, Tachi Ak'ōre wāara k'inia iru bi māik'aapa chik'inia bapari iru ome. Nāgā k'awa p'ani tachi, Tachi Ak'ōredeerā. ⁶Eperāpa jara bi pirā wāara Tachi Ak'ōre k'awa bi, ma eperā baipia bi Jesucristo badak'a.

Juanpa jarada Cristode ijāapataarāpa oodamerā

⁷Ipemaarā k'iniarā Cristo k'aurepa, mia na jararu parāpa oodamerā irapema-e, parāpa ūridooda perā Cristode ijāadak'āriipa. Chonaarāweda paara Tachi Ak'ōrepa jara pēiji eperāarāpa awaraarā ichiaba k'inia iru p'anapataadamerā. ⁸Mamīda na k'art'ade mia ma jarada chiwidi pik'a jara bi. Chik'inia p'anapatāati. Cristo wāara māga bapachi ichideerā ome. Parāpa pida k'awaa wāda māga p'anapataadait'ee. Parā Cristode ijāadai naaweda, p'āriu pik'a bide p'anapachida, awaraarā k'iniada-e p'anadap'edaa perā. Mamīda irā ma p'āriu pik'a bideepa uchua wāda idaa pik'a bidee.

⁹Ma jara aupada wāara mīda, parādepemapa jarai ichia awaraarā k'inia iru bi Tachi Ak'ōrepa jara bik'a. Mamīda chi ipema Cristo k'aurepa k'ira unuamaa iru bi pirā, wāara māga oo-e bi. At'āri ne-inaa k'achia oomaa bi, p'āriu pik'a bide ook'ajik'a. ¹⁰Jōdee abaapa chi ipema Cristo k'aurepa k'inia iru bak'āri, māgipa wāara oopari Tachi Ak'ōrepa jara bik'a. Wāara māgī eperā k'achiade baaipi-e. ¹¹Mamīda ma eperāpa chi ipema Cristo k'aurepa unuamaa iru bi pirā, ichi k'iradoopa k'achiade bi, oo-e bairā Tachi Ak'ōrepa jara bik'a. Wāara māgī eperāpa k'awa-e Tachi Ak'ōrepa jara bi. Ma awara māgā ne-inaa k'achia oomaa bairā, p'oyaa oo-e Tachi Ak'ōrepa jara bik'a.

¹²Warrarā, mia parāmaa p'āru, Jesucristo piuda k'aurepa Tachi Ak'ōrepa parāpa p'ek'au k'achia oopata wēpapida perā.

¹³ Chonaarā, mia parāmaa p'āru, parāpa wāara Jesucristo k'awa p'anadairā. Iru bapachi na p'ek'au eujā bai naaweda.

K'ūtrāarā, mia parāmaa p'āru, parāpa Netuara Poro Waibia p'oyaa wāda perā.

¹⁴ Warrarā, mia parāmaa p'āmaa bi, parāpa Tachi Ak'ōre wāara k'awapata perā.

Chonaarā, parāmaa p'āmaa bi, parāpa wāara k'awapata perā chi na p'ek'au eujā ooi naaweda ichita bapari.

K'ūtrāarā, ichiaba parāmaa p'āmaa bi, parā Cristode wāara ijāapata perā māik'aapa oopata perā Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a. Ma awara parāmaa p'āmaa bi Netuara Poro Waibiapa oopi bik'a oodak'aa perā.

¹⁵ P'ananāati na p'ek'au eujādepema ijāadak'aa beerā p'anapatak'a. Jirināati ne-inaa k'achia k'īra t'ādoon na p'ek'au eujāde paraa. Māga jiriruta pirā, chik'inia p'anada-e pai Tachi Ak'ōre ome. ¹⁶ Mia māga jara bi na p'ek'au eujāde tachia unupata perā nāgee ne-inaa k'achia k'īra t'ādoon: ne-inaa k'achia oo k'inia p'ani tachi t'āridepai; ne-inaa k'achia unudak'āri tachi taupa, auk'a oo k'inia p'ani; pedee audua p'anapata ne-inaa iru p'anadairā. Tachi Ak'ōrepa māgee ne-inaa k'achia apida oopik'aa eperāarā-maa. ¹⁷ Māgee ne-inaa māik'aapa jōma ne-inaa k'achia na p'ek'au eujādepemaarāpa oo k'inia p'ani jōdaridait'ee. Mamīda chi Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a oopataarā ichita p'anapataadait'ee iru ome.

Wāara Cristode ijāapataarāpa k'ūrapida-e seewa jarapataarāmaa

¹⁸ Warrarā, taarā-e na p'ek'au eujā jōdariit'ee. Parāpa ūrijida Anticristo cheit'ee. Wāara māgī jīak'arā paraa tachi t'āide. Mapa k'awa p'ani na p'ek'au eujā taarā-e jōdariit'ee. ¹⁹ Māgiirā tachi t'āideepa uchijida Cristode wāara ijāada-e pada perā tachia ijāapatak'a. Wāara māgī ijāadap'edaa paara, wāda-e pak'aji. Mamīda uchidak'āri, unupijida āchidepema apida Cristode wāara ijāada-e paji.

²⁰ Jōdee parā jōmaweda Cristode wāara ijāa p'ani. Parāpa k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida, Jesucristo, chi p'ek'au k'achia wēe bipa māga k'awapida perā ichi Jaure pēik'āri parā ome bapariimerā. ²¹ Mia na k'art'a p'ārupa jara k'inia-e bi parāpa k'awada-e Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida. Jīp'a mia p'āmaa bi parāpa k'awa p'anadairā ma wāarata jara pēidade seewa apida unudak'aa, Tachi Ak'ōrépata ma wāara jarada perā. ²² Maperā abaapa jara bi pirā Tachi Ak'ōrepa Jesús pēi-e paji eperāarā rey pamerā, māgī eperā seewamaa bi. Ma eperā Anticristo, jara bairā Jesús Tachi Ak'ōre Warra-e māik'aapa Tachi Ak'ōre Jesús Ak'ōre-e. ²³ Chi māga jara bipa wāara Jesucristode ijāa-e bi māik'aapa Tachi Ak'ōre wāara k'awa-e bi. Jōdee chi jara bipa Jesucristo Tachi Ak'ōre Warra, Tachi Ak'ōre wāara k'awa bi.

²⁴ Maperā k'irāpāti parāpa naaweda ūridap'edaa, ewaa Cristode ijāadak'āri. Maapai k'awaajida Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida eperāarāmaa māik'aapa t'āripa oo k'inia p'anejida irua oopi bik'a. Māgā oo wāk'āti wāti. Māga ooruta pirā, t'āri a-ba p'anapataadait'ee Tachi Ak'ōre ome māik'aapa ichi Warra Jesucristo ome. ²⁵ Cristopa māga jara baji, jarak'āri ichita p'anapataadai Tachi Ak'ōre ome.

²⁶ Mia naa jaradak'a māgee Cristo k'īra unuamaa iru p'aniirā tachi t'āide paraa. Māgiirāpa parā k'ūra k'inia p'ani. ²⁷ Mamīda parāpa ūrida-e pait'ee māgeerāpa jarateepata, Cristopa ichi Jaure pēida perā parā ome bapariimerā. Ma Jaurepa parāmaa ne-inaa wāara jōmaweda jarateepari. Seewa jarateek'aa. Mapa irua jaratee bik'a oo wāk'āti wāti. Māgā wāara t'āri a-ba p'anapataadait'ee Cristo ome.

²⁸ Warrarā, māgá t'āri a-ba p'anaruta pirā Cristo ome, parāpa waaweeda-e pait'ee iru waya chek'āri na p'ek'au eujādee. Ma ewate iru k'īrapite k'īra nejasia-ee p'anadait'ee.

²⁹ Parāpa k'awa p'ani Jesucristo, Tachi Ak'ōre Warrapa ichita oopari ichi Ak'ōrepa jara bik'a. Ichiaba k'awadaipia bi chi Tachi Ak'ōrepa jara bik'a ooparipa auk'a Tachi Ak'ōre warra.

Tachi Ak'ōre warrarā

3 ¡K'īsiati! Tachi Ak'ōrepa tachi audú k'inia iru bapari perā, jarapari tachi ichi warrarā. ¡Wāarapi! Mamīda na p'ek'au eujādepema ijāadak'aa beerāpa māga p'oyaa k'awada-e, wāara Tachi Ak'ōre k'awadak'aa perā.

² Īpemaarā k'iniarā, irā tachi wāara Tachi Ak'ōre warrarā. Mamīda waide k'awada-e sāga p'anadai Cristo cheda t'ēpai. Aba k'awa p'ani Cristo waya chek'āri, iruk'a p'anadait'ee, iru k'īra wāree k'awadait'ee perā. ³ Tachi jōmaweda māga k'awa p'aniirā nimaa p'ani iru cherumaa. Mapa māgá ni p'ani misa, ne-inaa k'achia jōmaweda oo amaadaipia bi, iruk'a p'anadait'ee, k'awa p'anadairā iru p'ek'au k'achia wēe bapari.

⁴ Tachia k'awa p'ani chi ne-inaa k'achia oo bipa oo-e bi Tachi Ak'ōrepa jara bik'a. Māga oo-e bak'āri, k'achiade bi. ⁵ Parāpa ichiaba k'awa p'ani Jesucristo na p'ek'au eujādee cheji eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata jōmaweda wēpapiit'ee. Irua maarepida k'achia ook'aa paji. ⁶ Mapa wāara oo k'inia p'aniirāpa irua oopi bik'a t'āri a-ba p'anapata iru ome. Ne-inaa k'achia oo k'iniadak'aa, ichideerā perā. Mamīda chi ne-inaa k'achia oopataarā t'āri a-ba p'anadak'aa iru ome, irude wāara ijāadak'aa perā māik'aapa wāara iru k'awadak'aa perā.

⁷ Warrarā, k'ūrapināati apida seewapataarāmaa. Chi ooparipa Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a t'āri pia bapari Tachi Ak'ōrek'a. ⁸ Jōdee chi ne-inaa k'achia ooparipa oomaa bi Netuara Poro Waibiapa oopi bik'a. Tachi Ak'ōrepa na p'ek'au eujā oodak'āriipa, Netuara Poro Waibiapa p'ek'au k'achia k'īra t'ādoo oopari. Ma-it'ee cheji Tachi Ak'ōre Warra na p'ek'au eujādee: jōpiit'ee Netuara Poro Waibiapa ne-inaa k'achia oopata.

⁹ Tachi Ak'ōre warrarāpa p'ek'au k'achia oo k'iniadak'aa, Tachi Ak'ōre Jaure āchi ome bapari perā. Wāara k'achiade p'oyaa p'anadak'aa, Tachi Ak'ōre warrarā perā.

¹⁰ Nāga k'awa p'ani chisāgí Tachi Ak'ōre warrarā māik'aapa chisāgí Netuara Poro Waibia warrarā. Chi oo-e bipa Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a Tachi Ak'ōre warra-e. Ma awara chi ĩpema Cristo k'aurepa k'īra unuamaa iru bipa Tachi Ak'ōre warra-e.

Chik'inia p'anapataadaipia bi

¹¹ Cristode ijāadak'āriipa parāpa nāga ūridoode: chik'inia p'anapataadaipia bi.

¹² Tachia māga k'awa p'anadairā, oonaadāma Caínpa oodak'a. Ichia ooji Netuara Poro Waibiapa oopidak'a. Chi ĩpema k'īra unuamaa iru bap'eda, peet'ajji. ¿Sāap'eda māga ooji? Ichi t'āri k'achia bapachi. Jōdee chi ĩpema t'āri pia bapachi.

¹³ Maperā ĩpemaarā, k'īsanāati na p'ek'au eujādepema ijāadak'aa beerāpa parā k'īra unuamaa iru p'anadak'āri. ¹⁴ Naaweda tachi jida āchik'a atuadait'ee paji, Tachi Ak'ōrepa jara bik'a oodak'aa pada perā. Mamīda Cristopa tachi o k'achiadeepa k'aripa ataji, ichita p'anapataadamerā Tachi Ak'ōre ome māik'aapa oopataadamerā irua oopi bik'a. K'awa p'ani tachia wāara māga oomaa p'ani, tachi ĩpemaarā Cristo k'aurepa k'inia iru p'anapata perā. Chi ĩpemaarā k'īra unuamaa iru p'anapataarā atuadait'ee. ¹⁵ Tachi Ak'ōre-it'ee eperāpa ichi ĩpema k'īra unuamaa iru bi pirā, auk'a

bi eperā chīara peepari ome. Parāpa k'awa p'ani chīara peepataarā it'aa wādak'aa. ¹⁶Nāgá k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa tachi k'inia iru bapari. Jesucristo piuji tachi pari. Māga ooji tachi audú k'aripa k'inia bada perā. Māgá tachia pida tachi ipemaarā Cristo k'aurepa k'aripa k'inia p'anadaipia bi, piuruta pijida ma k'aurepa. ¹⁷Mapa chi net'aa iru bipa ichi ipema Cristo k'aurepa chupiria nībi unuru pirā, mamīda chupiria k'awa-e bi pirā, ma eperāpa ak'ipimaa bi ichia Tachi Ak'ōre k'inia-e bi. ¿Sāga ichia Tachi Ak'ōre k'inia iru bida aima, chi ipema Cristo k'aurepa k'aripa-e bi pirā? ¹⁸Wararā, pedeeppai tachi ipemaarā k'inia iru p'anadaik'araa bi. Āra k'aripadaipia bi. Māgá ooruta pirā, ak'ipidai wāara āra māik'aapa Tachi Ak'ōre k'inia iru p'ani.

Inejasia-ee it'aa t'ipataadaipia bi Tachi Ak'ōremaa

¹⁹Māgá tachi ipemaarā k'inia iru p'anadak'ari, tachia nāgí wāarata k'awaadait'ee. Tachi, Tachi Ak'ōredeerā. T'āride māga k'awadak'ari, inejasia-ee it'aa t'ipataadait'ee irumaa. ²⁰Mamīda inejasiadarii tachi t'āridepai k'īsaruta pirā: “Aai, mia wāara mi ipemaarā Cristo k'aurepa mak'iaara k'aripa-e.” Māga k'īsaruta pirā, k'irāpadaipia bi Tachi Ak'ōrepa ne-inaa jōmaweda k'awa bi. Tachi k'āyaara k'awaara bi tachia wāara oo k'inia p'ani ichi-it'ee. ²¹Jōdee, ipemaarā k'inia, tachia māgá k'īsiada-e p'ani pirā, wāara inejasia-ee it'aa t'ipataadait'ee Tachi Ak'ōremaa. ²²Ma awara it'aa iididak'ari Tachi Ak'ōremaa, irua ooi'tee jōmaweda tachia iidi p'ani. Māga ooi'tee tachia oopata perā irua jara bik'a. ²³Tachi Ak'ōrepa jara bi tachia nāga oodamerā: Ijāadaipia bi Jesucristo wāara Tachi Ak'ōre Warra māik'aapa chik'inia p'anapataadaipia bi irua jaradak'a. ²⁴Chi ooparipa Tachi Ak'ōrepa jara bik'a t'āri a-ba bapari iru ome. Chik'inia p'anapata. Tachia māga k'awa p'ani Tachi Ak'ōre Jaurepa tachimaa māga k'awapipari perā. Ma-it'ee ichi Jaure pēiji tachi ome bapariimerā.

Sāga seewa jarapataarā k'awadai

4 Ipemaarā k'inia, na p'ek'au eujāde seewa-idaa beerā chok'ara paraa. Māirāpa “Tai Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepataarāda” apata mīda, ijāanāati āchia jara p'ani. Pia ūridaipia bi jōmaarāpa jaramaa p'ani, k'awaadait'ee wāara jara p'ani Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a wa māga-e. ²Parāpa k'awaadai chisāgí eperāpa wāara jara bi Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapi bik'a. Chi jara bipa: “Jesucristo eperā jip'aak'a na p'ek'au eujāde ba cheji” jara bi Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapi bik'a, wāara Cristode ijāapari perā. ³Mamīda chi māga jara-e bipa p'oyaa jara-e Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapi bik'a, māgí eperāpa ijāak'aa perā Jesús, Cristo paji. Anticristo na p'ek'au eujāde bada paara, māgí pedeeppar'ik'a pedee'aji. Parāpa k'awa p'ani iru cheit'ee t'ēepai. Mamīda nāgaweda iru jīak'aarā na p'ek'au eujāde paraa.

⁴Warrarā, parā Tachi Ak'ōredeerā. Mapa parāpa oodak'aa māgí seewa-idaa beerāpa jara p'anik'a. Parāpa āchi māgá p'oyaadai chi parā ome bapari, Tachi Ak'ōre waibiara bairā chi na eujādepema ijāadak'aa beerā ome bapari, Netuara Poro Waibia k'āyaara. ⁵Āchi māik'aapa jōmaweda na p'ek'au eujādepema ijāadak'aa beerā Netuara Poro Waibia jua ek'ari p'anapata. Maperā na p'ek'au eujādepema k'īsia k'īra t'ādoos jara wādak'ari, awaraarāpa ma seewa ūripata māik'aapa aide ijāapata. ⁶Mamīda māga-e tai ome, tai Tachi Ak'ōredeerā perā. Taipa wāarata jarateepata Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapi bik'a. Mapa chi Tachi Ak'ōre k'awa beerāpa ūri k'inia p'anapata taipa jarapata. Mamīda chi Tachi Ak'ōre k'awa-e beerāpa ūri k'iniadak'aa taipa jarateepata. Āchia ūri k'inia p'ani seewa jarateepataarā, Netu-

ara Poro Waibiapa jarapi bik'a. Nāga k'awaadai chisāgí wāarata jarateepataarā māik'aapa chisāgí seewa jarateepataarā. Tachi Ak'ōre k'awa beerāpa wāarata jarateepataarā ūri k'inia p'anapata. Jōdee Tachi Ak'ōre k'awa-e beerāpa seewa jarateepataarā ūri k'inia p'anapata.

Tachi Ak'ōrepa eperāarā jōmaweda k'inia iru bapari

⁷ Īpemaarā k'iniarā, chik'inia p'anapataadāma, Tachi Ak'ōrepa māga oopi bairā. Jōmaarāpa awaraarā k'inia iru p'anapata māgá p'anapataadai, Tachi Ak'ōre warrarā perā māik'aapa Tachi Ak'ōre k'awa p'anapata perā. ⁸ Chi awaraarā k'inia-e bipa Tachi Ak'ōre k'awa-e bi, Tachi Ak'ōrepa jōmaweda k'inia iru bapari perā. ⁹ Nāgá Tachi Ak'ōrepa unupiji tachi audú k'inia iru bapari. Na p'ek'au eujādee pēiji ichi Warra apai iru bada, māgí k'aurepa tachi ichita p'anapataadamerā iru ome. ¹⁰ Tachi Ak'ōrepa ichi Warra māgá pēik'āri, ak'ipiji tachi wāara k'inia iru bapari. Tachia iru māgá k'iniada-e paji. Iruata tachi k'inia iru baji. Mapa ichi Warra pēiji piumerā tachia p'ek'au k'achia oopata wēpapiit'ee.

¹¹ Īpemaarā k'iniarā, Tachi Ak'ōrepa tachi māgá audú k'inia iru bapari perā, tachi jida chik'inia p'anapataadaipia bi. ¹² Apidaapa Tachi Ak'ōre k'ira unuda-e p'ani. Mamīda tachi chik'inia p'anaruta pirā, t'āri a-ba p'anapataadait'ee Tachi Ak'ōre ome. Māgá tachi k'ap'ia pari irua jōmaarāmaa unupii't'ee wāara irua āra jida k'inia iru bapari. ¹³ Nāga k'awa p'ani tachi t'āri a-ba p'anapata Tachi Ak'ōre ome. Irua ichi Jaure pēiji tachi ome bapariimerā. ¹⁴ Ma awara taipa Tachi Ak'ōre Warra bapata unujida tachi taupa. Mapa jōmaarāmaa nāga nepiripata: Tachi Ak'ōrepa ichi Warra pēiji na p'ek'au eujādepemaarā o k'achiadeepa k'aripa atade. ¹⁵ Mapa chi jara bipa Jesús Tachi Ak'ōre Warra t'āri a-ba bapari Tachi Ak'ōre ome.

¹⁶ Māgá tachia Tachi Ak'ōre k'awa p'ani māik'aapa ijāa p'ani irua tachi k'inia iru bapari. Tachi Ak'ōrepa eperāarā jōmaweda k'inia iru bapari perā, eperāpa auk'a Tachi Ak'ōre k'inia iru bak'āri, t'āri a-ba bapari iru ome. ¹⁷ Tachia Tachi Ak'ōre māgá k'inia iru p'anadak'āri, oomaa p'ani irua k'inia bik'a. Irua k'inia bi waawee-ee p'anadamerā ichi k'irapite, ichi ewari waibia ewate pak'āri. Wāara ma ewate māga p'anadait'ee, na p'ek'au eujāde p'ani misa iru ome t'āri a-ba p'anapata perā, Jesucristo iru ome t'āri a-ba baparik'a. ¹⁸ Wāara Tachi Ak'ōre k'inia iru baparipa maarepida waawee-ee bapari, k'awa bairā Tachi Ak'ōrepa iru auk'a k'inia iru bapari māik'aapa maarepida iru k'achia oo-e pait'ee. Mamīda chi waide māga k'awa-e bipa Tachi Ak'ōre waawee bapari, k'isia bairā Tachi Ak'ōrepa ichi k'achia ooi. Mapa tachia nāga k'awadai. Eperā abaapa waawee bi pirā Tachi Ak'ōrepa iru k'achia ooi't'ee, ma eperāpa waide pia k'awa-e bi Tachi Ak'ōrepa iru audú k'inia iru bapari.

¹⁹ Tachia Tachi Ak'ōre k'inia iru p'ani, irua naapiara tachi k'inia iru bada perā. ²⁰ Tachidepemapara jarai ichia Tachi Ak'ōre k'inia iru bapari. Māga jara bi mīda, ichi t'āride chi ĩpema Cristo k'aurepa unuamaa iru bi pirā, māgí eperā seewamaa bi. Ichi ĩpema unu bita k'inia-e bi pirā, ŷsāga k'inia iru bai Tachi Ak'ōre, unu-e bita? ²¹ Maperāpi Jesucristopa jaraji chi Tachi Ak'ōre k'inia iru bipa ichi ĩpemaarā Cristo k'aurepa auk'a k'inia iru baipia bi.

Ne-inaa k'achia k'ira t'ādoo oo amaa wāk'āti wāpataarā

5 Jōmaweda Tachi Ak'ōre warrarāpa nāga ijāapata: Jesús, Cristo, ichi ai, Tachi Ak'ōrepa pēida eperāarā rey pamerā. K'isiadāma nāgide. Tachia k'awa p'ani

eperā abaapa awaraa eperā k'inia iru bak'āri, ma eperā warrarā paara k'inia iru bapariit'ee. ²Māga bi ichiaba Tachi Ak'ōre ome. Tachia Tachi Ak'ōre k'inia iru p'anadak'āri māik'aapa oodak'āri irua jara bik'a, k'awa p'ani iru warrarā jida k'inia iru p'anadait'ee. ³Oodak'āri Tachi Ak'ōrepa jara bik'a, ak'ipimaa p'ani wāara iru k'inia iru p'ani. Irua iidi-e bi oodamerā ne-inaa tachia p'oyaa oodak'aa. ⁴Tachia oodai Tachi Ak'ōrepa jara bik'a, iru warrarā perā. Jōmaweda Tachi Ak'ōre warrarāpa na p'ek'au eujādepema k'achia k'ira t'ādoo oo amaa wāk'āti wāpata, oo k'inia p'anapata perā irua jara bik'a. Tachia ne-inaa k'achia māgá oo amaadai Cristode ijāapata perā. ⁵Mapa jaradai: “Tachia ijāadak'āri Jesús Tachi Ak'ōre Warra, irua k'aripapari tachia na p'ek'au eujādepema ne-inaa k'achia jōma oo amaa wāk'āti wādamerā.”

Tachi Ak'ōrepa jarada Jesús ichi Warra

⁶Jesucristo na p'ek'au eujādee chek'āri, ak'ipiji ichi Tachi Ak'ōre Warra. Māga ooji paniapa poro choopik'āri māik'aapa ichi waa bat'ak'āri. Jesús, ichi ai, Cristo paji poro choopik'āri paniapa māik'aapa ichi waa bat'ak'āri. Tachi Ak'ōre Jaurepata ichiaba tachimaa k'awapipari Jesús Tachi Ak'ōre Warra. Ma Jaurepa ichita wāarata k'awapipari. Maperā ijāa p'ani wāara Jesús Tachi Ak'ōre Warra. ⁷Māpai jaradai nāgí ne-inaa ōpeepa auk'a tachimaa k'awapi p'ani Jesús wāara Tachi Ak'ōre Warra: ⁸Tachi Ak'ōre Jaurepa ma wāarata k'awapipari perā tachimaa; Jesupa ooda perā Tachi Ak'ōrepa oopidak'a poro choopik'āri paniapa māik'aapa Jesupa ooda perā Tachi Ak'ōrepa oopidak'a iru waa bat'ak'āri. ⁹K'īsiadāma nāgide. Eperāarāpa char-raarā k'īrapite ne-inaa jaradak'āri, ijāapata mairāpa jara p'ani. Maperā audupiara ijāadaipia bi Tachi Ak'ōrepa ne-inaa jarak'āri, ichi jōmaarā k'āyaara waibiara bapari perā. Ichia jaramaa bi Jesucristo ichi Warra ma jarada ōpeepa. ¹⁰Mapa chi Tachi Ak'ōre Warrade ijāaparipa k'awa bi iru wāara Tachi Ak'ōre Warra, Tachi Ak'ōre Jaurepata ma eperā t'āride māga k'awapipari perā. Mamīda chi māga ijāa-e bipa jōmaarāmaa ak'ipimaa bi ichi k'īsiade Tachi Ak'ōrepa seewa jara bi. ¹¹Tachi Ak'ōrepa jara bi tachia iru Warrade wāara ijāadak'āri, ichita p'anapataadait'ee iru ome. ¹²Mapa jaradai: “Chi Tachi Ak'ōre Warrade wāara ijāapari it'aa wāit'ee. Mamīda chi Tachi Ak'ōre Warrade ijāa-e bi it'aa wā-e pait'ee. Māgí atuait'ee.”

Juanpa awaraa ūraa jarada

¹³Mia jōma jara aupada na k'art'ade p'āji parā, Tachi Ak'ōre Warrade ijāapataarā, k'awaadamerā wāara ichita p'anapataadait'ee Tachi Ak'ōre ome.

¹⁴Maperā tachi inejasia-ee it'aa iidipata Tachi Ak'ōremaa. T'āride k'awa p'ani tachia iidiruta pirā Tachi Ak'ōrepa ne-inaa oomerā ichia oo k'inia bik'a eperāarā k'aripait'ee, tachia iidiruta irua ūriit'ee. ¹⁵Ma awara k'awa p'anadairā irua ūripari māgá iididak'āri, ichiaba k'awa p'ani irua ooit'ee tachia iidi p'anik'a.

¹⁶Parādepemapa unuru pirā pi ipema Cristo k'aurepa ne-inaa k'achia oomaa bi, it'aa t'īpia bi ma ipema pari, Tachi Ak'ōrepa iru chupiria k'awaamerā. Māgá pia ma ipema k'aripai, Tachi Ak'ōrepa iru it'aa wāpimerā. Māga ooi ma ipemapa oo bi pirā ne-inaa k'achia, ma k'aurepa tachi atuapi-e. Mamīda ne-inaa k'achia paraa, ma k'aurepa tachi atuapipari. Irua māgí oo bi pirā, mia parāmaa jara-e it'aa t'īdamerā iru pari. ¹⁷Wāara eperāarāpa ooda-e p'anadak'āri Tachi Ak'ōrepa jara bik'a, ne-inaa k'achia oomaa p'ani iru k'īrapite. Mamīda p'ek'au k'achia jōmaapa tachi atuapi-e.

¹⁸ K'awa p'ani Tachi Ak'õre warrarāpa p'ek'au k'achia oo amaa wāk'āti wāpata, Tachi Ak'õre Warra, Jesucristopa āra k'aripapari perā. Irua āra ak'ipari Netuara Poro Waibiapa āramaa ne-inaa k'achia oopinaamerā. ¹⁹ K'awa p'ani tachi Cristode ijāapataarā Tachi Ak'õredeerā. Jōdee apemaarā na p'ek'au eujādepemaarā Netuara Poro Waibia jua ek'ari p'anapata. ²⁰ Ichiaba k'awa p'ani Tachi Ak'õre Warra na p'ek'au eujādee cheji Tachi Ak'õre k'awapiit'ee tachimaa, māgá k'awaadamerā k'aita wāara Tachi Ak'õre. Tachi ijāapataarā chaa t'āri a-ba bapari ma wāara Ak'õre ome, t'āri a-ba bapari perā iru Warra Jesucristo ome. Māgita wāara Tachi Ak'õre. Iru k'aurepata it'aa wādait'ee. ²¹ Chi māga ijāada-e p'aniirā seewadeta ijāa p'ani. Āchia ijāapata chi ne-inaa juapa ooda k'irapite it'aa t'ipataarāk'a. Mapa ijāanāati āchik'a.

Māgapai paji.

2 SAN JUAN

San Juanpa K'art'a T'ëepema P'äda

San Juan, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'äji. Ichia “mi Cristode ijäapataarä ak'ipari waibiada” apari, taarä ijäada perä, Cristo ome nipadak'äriipa. Na k'art'a pëiji “Ak'örepa jirit'eradaarāmaa”; pia jarait'eera, jirit'erada Cristode ijäapataadamerä.

Naapiara Juanpa jara bi ära k'inia iru bi mäik'aapa o-ia bi ük'uru Ak'öre ode pia nipapata perä. Üraa bi chik'inia p'anapataadamerä (vs. 1-6). K'iräpapi bi Cristo na p'ek'au eujäde nipada eperä jip'aak'a; mapa ürinaadamerä seewa jarateepataaräpa jara p'ani mäik'aapa ächi t'äide mäirä auteebainaadamerä (vs. 7-11). T'ëepai jara bi ichi wä k'inia bi ächi ak'ide mäik'aapa salude pëiru (vs. 12-13).

Tachi Ak'örepa wāarata jara pëidade jara bik'a p'anapataadaipia bi

1 Mi, Juan, Cristode ijäapataarä ak'ipari waibia. Mia na k'art'a p'äru parä ijäapataarāmaa, Tachi Ak'örepa parä jirit'erada perä Cristode ijäapataadamerä. Wāara mia parä k'inia iru bi. Mia aupaita parä mägä k'inia iru bi-e. Jōma Tachi Ak'örepa wāarata jara pëida k'awa p'aniirāpa parä auk'a k'inia iru p'ani. ² Mia parä mägä k'inia iru bi ma wāarata iraweda tachi t'äride bapari perä mäik'aapa ichita bait'ee perä tachi ome. ³ Wāara Tachi Ak'öre mäik'aapa iru Warra Jesucristo t'äri pia p'anapata tachi ome. Mapa ārapa tachi pia ak'i p'anadait'ee. Ma awara tachi chupiria k'awaadait'ee mäik'aapa k'äiwee p'anapidait'ee. Mägä wāara p'anadai Tachi Ak'örepa k'inia bik'a mäik'aapa chik'inia p'anapataadai iru ome.

⁴ Mi o-ia beeji k'awaak'äri parādepemaarä ük'uru p'anapata Tachi Ak'örepa wāarata jara pëidade jara bik'a. ⁵ Irä, ipemaarä Cristo k'aurepa, mia parāmaa enee nibi tachi chik'inia p'anapataadamerä. Mia mägä jarak'äri, jara-e bi ne-inaa parāpa waide k'awada-e p'ani. Tachia naa Cristode ijäadak'äriipa ma jarada üridooda. ⁶ Nägä tachia ak'ipidai Tachi Ak'öre mäik'aapa awaraarä k'inia iru p'ani: oodak'äri Tachi Ak'örepa jara bik'a. Iruata jara bi tachi chik'inia p'anapataadamerä. Parāpa mägä ürijida naaweda Cristode ijäadak'äri.

K'irak'aupai seewa jarateepataarä t'üpidai parä t'äide

⁷ Ma Tachi Ak'örepa jarada mia parāmaa k'iräpapi k'inia bi, na p'ek'au eujäde seewa-idaa beerä chok'ara paraa perä. Mägiirāpa ijäadak'aa Jesucristo na p'ek'au eujäde ba cheji eperä jip'aak'a. Jaradak'aa Jesucristo Tachi Ak'öre Warra. Mägä tachia k'awa p'ani ächia seewa jaratee nipapata. Ächi Anticristo jiaak'arä. ⁸ K'irak'aupai ijäadai ächia jara p'ani. Mägä ijāaruta pirä, jōpidait'ee jōma parāpa oomaa p'ani Tachi Ak'öre-it'ee. Mia k'inia bi parāpa atadamerä jōma Tachi Ak'örepa k'isia iru bi teeit'ee ichideerāmaa it'ari, oopatap'edaa perä irua oopi bik'a.

⁹ Eperāpa jararu pirä Cristopa jarateedak'a oo-e pait'ee, ichia ma jarateeda k'äyāara Tachi Ak'öre net'aa waapiara k'awa bairä, mägä eperāpa wāara Tachi Ak'öre k'awa-e bi. Jōdee chi Cristopa jarateedak'a oo bipa wāara ijäapari Tachi Ak'öre Warrade mäik'aapa Tachi Ak'öre k'awa bapari. ¹⁰ Maperä mägee Cristopa jarateedak'a ooda-e p'aniirādepema aba parä t'äide cheru pirä, iru auteebaidaik'araa bi. Mägee jarateepataarä parāmaa chepidaik'araa bi. ¹¹ Parādepema abaapa mägee eperä au-

teebairu pirã, k'aripait'ee irua waapiara k'achia oomerã ijãapataarãmaa, irua seewa jaratee bi k'aurepa.

¹² Mía parãmaa waa jara k'inia bi, mamĩda k'art'a p'ãdade mãga oo k'inia-e. Parã ak'ide wã k'inia bi, k'irapite pedeedait'ee. Mãgã tachi o-ia p'anadait'ee.

¹³ Parã ipemaarã Cristo k'aurepa, chi nãpema Tachi Ak'õrepa jirit'eradaarã Cristode ijãadamerã, parãmaa ichiaba salude tee pëiruta.

Mãgapai paji.

3 SAN JUAN

San Juanpa K'art'a Araarepema P'āda

San Juan, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'āji. Na k'art'a pēiji Cristode ijāapari Gayomaa. P'āji jarait'ee ichia jarateepataarā pēida auteebaidamerā ijāapataarā chip'epatamāi.

Naapiara Juanpa pedee pia jara bi Gayomaa, Tachi Ak'ōrepa iru pia oomerā. Jara bi ichi o-ia beeda nepiri chedak'āri Gayo pia ijāapari Cristode. Gayomaa chupiria iidi bi ichia jarateepataarā pēida auteebaimērā māk'aapa āra k'aripamerā pia ijāapata perā Cristode (vs. 1-8). Jara bi jāpema Diotrefepa iru ūraa ūriamaa bi māk'aapa irua pēida eperāarā auteebai k'inia-e bi. Ūraa bi Gayopa māga oonaamerā; ma k'āyaara jāpema Cristode ijāapari pia Demetriok'a bamerā (vs. 9-12). T'ēepai jara bi ichi wā k'inia bi Gayo ak'ide māk'aapa salude pēiru jāpema k'ōp'āyoorāmaa (vs 13-15).

Juanpa Gayomaa jarada

1 K'ōp'āyo Gayo mia wāara k'inia iru bapari,
Mi, Juan, Cristode ijāapataarā ak'ipari waibiapa na k'art'a pīmaa p'āru. Wāara mia pi k'inia iru bi.

²Īpema k'inia Cristo k'aurepa, mia it'aa t'ī bi ne-inaa jōmaade pi pia wāmerā māk'aapa k'ap'ia pia bamerā pi t'āride Tachi Ak'ōre k'īrapite pia baparik'a. ³Ūk'uru tachi īpemaarā Cristo k'aurepa nama chedak'āri, nepirijida pia wāara oopari Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēidak'a, māgide ijāapari perā. Māga ūrik'āri, mi o-ia beejī. ⁴Wāara mi ichita o-ia beepari k'awaak'āri ijāapataarā michi warrarāk'a p'ani p'anapata Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēidade jara bik'a. Mi-it'ee māga k'awaai k'āyaara, ne-inaa awaraa pipiara wē-e mi o-īapiit'ee.

⁵Īpema k'inia, pia Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a pia oomaa bi k'aripak'āri tachi īpemaarā Cristo k'aurepa, chi awara āi jaratee nipapataarā. Wāara pia āra auteebaipari, āra k'awa-e bi mīda. ⁶Mapa nama chedak'āri, jōmaarā ijāapataarā taide nepiripata pia āra k'aripada, āra k'inia iru bapari perā. Māgā k'aripaparīji āchi ode pia wādamerā. Āra k'aripāji Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a, ārapa iru mimia oomaa p'anadairā. ⁷Āra uchijida āchi t'āideepa jarateedait'ee Cristopa ooda māk'aapa irua jarada. Ma wādade ne-inaa maarepida iidi k'iniada-e paji ijāadak'aa beerā juadepema. ⁸Mapa tachia āra auteebaidaipia bi māk'aapa k'aripadaipia bi. Māga ooruta pirā, āra ome auk'a mimiadait'ee awaraarāpa Tachi Ak'ōre wāarata k'awaadamerā.

Diotrefepa k'achia ooda; jōdee Demetriopa pia ooda

⁹Mia auk'a jaraji awaraa k'art'a pēidade pi t'āidepema ijāapataarāmaa. Mamīda Diotrefepa mi pedee ūri k'inia-e, ichi audua bairā. Ichi ijāapataarā poro waibia pa k'inia bi. ¹⁰Ichia mi pedee māgā ūri k'inia-e bairā, mi wāk'āri parā ak'ide, k'īrapite pedeeit'ee ichi ome. Mia k'īrapapiit'ee ichia pedee k'achia jaramaa bi tai Ak'ōrepa jirit'eradaarā āpīte. Māgapai oo-e ichia. Ichiaba tachi īpemaarā Cristo k'aurepa jaratee nipadak'āri ijāapataarā t'āide ichi k'ait'a, ichia māgiirā auteebaik'aa. Ma awara, awaraa ijāapataarāpa āra auteebai k'inia p'anadak'āri, ichia māga oopik'aa māk'aapa jērepari ma auteebai k'inia p'aniirā awaraa ijāapataarā ik'aawaapa.

¹¹ Gayo, mi ñpema k'inia, oonáaji ichia oo bik'a, ne-inaa k'achia oomaa bairã. Ma k'ãyaara pia óoji. Nãgí k'irãpáji. Chi ne-inaa pia oo bipa oopari Tachi Ak'õrepa oopi bik'a. Mamĩda chi k'achia oo bipa Tachi Ak'õre k'awa-e bi.

¹² Wãara Diotrefepa mágá ne-inaa k'achia oomaa bi. Mamĩda Demetriopa mágá oo-e bi. Ijãapataarã jõmaarãpa nepiripata irua ne-inaa pia oopari. Iru bapari Tachi Ak'õrepa wãarata jara pëidade jara bik'a. Tai nãpemaarãpa ichiaba jara p'ani iru t'ãri pia bapari. Piata k'awa bi taipa seewadak'aa.

¹³ Mia pĩmaa waa jara k'inia bi, mamĩda k'art'a p'ã bide mágá jara k'inia-e.

¹⁴ Taarã-e nide mi wã k'inia bi pi ak'ide. Mágá k'irapite pedeedai.

¹⁵ Gayo, mia it'aa iidi bi Tachi Ak'õrepa pi k'ãiwee bapimerã. Tachi k'õp'ãyoorã nãpemaarãpa ichiaba pĩmaa salude tee pëiruta. Tai pari salude tééji jãma p'ani k'õp'ãyo chaa.

Mãgapai paji.

SAN JUDAS

San Judapa K'art'a P'āda

San Judapa na k'art'a p'āji. K'isia p'ani na Judas Jerusalendepema ijāapataarā poro waibia Santiago ipema paji. Na k'art'a Cristode ijāapataarāmaa pēiji.

Salude teep'eda māik'aapa pedee pia jarap'eda (vs. 1-2), Judapa naapiara ūraa bi ūrinaadamerā seewa jarateepataarāpa jaratee nipapata āchi t'āide. Jara bi Tachi Ak'ōrepa ooda chonaarāweda māgeerā ome (vs. 3-7). Ichiaba jara bi ma seewa jarateepataarāpa oodak'aa Cristopa oopi bik'a. Jip'a oopata āchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa oopi bik'a (vs. 8-16). K'irāpapi bi māga pait'ee perā Cristo chei naaweda, k'ira jip'a p'anapataadamerā irua k'inia bik'a (vs. 17-23). T'ēepai iidi bi Ak'ōrepa āra pia ak'i bapariimerā māik'aapa pedee pia jara bi Jesucristode (vs. 24-25).

Salude pēida

1 Mi, Judas, Santiago ipema, mimiapari Jesucristo-it'ee. Na k'art'a p'āru Tachi Ak'ōrepa jirit'eradaarāmaa. Irua parā k'inia iru bapari. Ma awara, Jesucristopa parā ak'i bapari atuanaadamerā ichi waya cheru misa.

² Mia it'aa iidi bi Tachi Ak'ōrepa parā audú chupiria k'awaamerā, k'āiwee p'anapimerā māik'aapa k'inia iru bamerā.

Sāap'eda na k'art'a p'āda

³ Ipemaarā k'iniarā, mia t'āripa p'ait'ee paji jarait'ee sāga Cristopa tachi ijāapataarā jōmaweda o k'achiadeepa k'aripa ataji atuanaadamerā. Mamīda, ma k'āyaara, p'āru ūraait'ee parāpa ijāa amaadamerā awaraarāpa seewa jarateepata māik'aapa t'āripa Cristopa k'inia bik'a ijāadamerā, tai naapema ijāapataarāpa naaweda jarateedap'edaak'a. ⁴ Māga jara bi ijāadak'aa beerā mera t'itudap'edaa perā parā t'āide Tachi Ak'ōrede ijāapataarāk'a. Tachi Ak'ōrepa p'ek'au k'achia wēpapipari perā, pia bida a p'ani oodait'ee ne-inaa jōma tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa oopi bik'a. ¡Mamīda māga-e! Ichiaba merapata Jesucristo Tachi Waibia, tachi ijāapataarā chipari. Tachi Ak'ōre Ūraa chonaarāweda p'ādade jara bi māgeerā jōdait'ee iru juapa.

Tachi Ak'ōrepa ooda naawedapema ijāadak'aa beerā ome

⁵ Parāpa nāgí k'awa p'ani mīda, mia k'irāpapiit'ee. Tachi Waibiapa Israel pidaarā jōmaweda Egipto eujādeepa uchiapiji. Mamīda t'ēepai ijāa amaa p'anadap'edaarā jōmaweda ichi juapa jōpiji. ⁶ Ma awara ai naaweda angeleerā ūk'uru uchiajida Ak'ōre jua ek'ariipa, āchi awaraa angeleerā poro waibiarā p'anajida mīda. Irua āchi p'anapatap'edaamāiipa pēik'ooji p'āriudee. Mama at'āri cadenapa jīa iru bi, ichi ewari waibia ewate nimaa. Māgí ewate irua jōmaarā k'irapite āchia k'achia oodap'edaa jarait'ee. ⁷ Awaraarā ichiaba ma angeleerā k'achia beerāk'a. Sodoma pidaarā māik'aapa Gomorra pidaarā awaraa p'uuru k'ait'a p'anadap'edaarā ome āchi k'ap'iaapa p'ek'au k'achia oopachida; ne-inaa eperāarā jīp'aarāpa yiarāa iru p'anapata. Maperāpi Tachi Ak'ōrepa ma p'uurudepemaarā jōpiji t'ipitaupa. Māgá apemaarāmaa ak'ipiji sāga t'āri k'achia-idaa beerā jōpit'aait'ee t'ipitau k'iik'aa bipā.

Ne-inaa Tachi Ak'õrepa ooit'ee ichi ewari waibia ewate

⁸ Māgí ijāadak'aa beerā parā t'āide p'aniirāpa auk'a oopata. Tachi Ak'õrepa ma k'achia beerāmaa māga ooji mīda, irapema seewa jarateepataarāpa mairā jīak'a āchia oo k'iniata oopata. K'āimok'araa pik'apata perā, āchia oopata āchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia oopi bik'a. Ma awara merapata Tachi Waibia āchi chipari māk'aapa angeleerā āpite pedee k'achia jarapata. ⁹ Jōdee Miguel, angeleerā poro waibia mīda, ak'ipiji ichi Tachi Ak'õre jua ek'ari bapari. Ik'achia pedee-e paji Satanamaa aupedeedak'āri Moisés k'ap'ia piuda pari; k'aipa atait'ee. Māgaji:

'Tachi Ak'õrepa pi itriait'ee.' (Zac 3.2)

¹⁰ Mamīda māgí seewa jarateepataarāpa māga ooda-e. Ne-inaa Tachi Ak'õrede pia k'awada-e pak'āri, oo iru p'anapata pedee k'achiapa. Ne-animalaarāk'a āchi k'ap'ia oopi bik'a oopata, k'isiadak'aa perā Tachi Ak'õrepa k'isiapiparik'a. Mapa mia jōnipa āchi itu jōk'oodait'ee p'ek'au k'achia ooyaa k'aurepa.

¹¹ ¡Aai, Tachi Ak'õrepa āchi k'achiadee pēiit'eepi! P'ek'au k'achiade nipapata Caīna oodak'a. Ichiaba oopata Balaampa oodak'a. P'arat'a jita k'iniapa ichia Tachi Ak'õre eere p'anadap'edaarā p'ek'au k'achiade baaipiji. Ma awara āchi poroorā ome chōo jiri p'ani, Corepa oodak'a ichi eere p'anadap'edaarā ome. Maperāpi Tachi Ak'õrepa āchi ichiaba k'enak'ooit'ee iru k'irapite panadak'āri.

¹² Parā chip'edaidak'āri ne-inaa jedek'odait'ee, k'ira nejasiadaipata māgí seewa jarateepataarā k'aurepa. Mamīda āchi k'ira nejasia wēe, waibia k'opata māk'aapa waibia topata, āchita poro waibiarāk'a Tachi Ak'õre k'irapite. Māgā oodak'āri, chupiria chitooniirā ak'idak'aa. Jōmaweda āchi-it'ee aupai oopata. Jiarara pania wēe bīk'api p'ani, nāupa atepari eujā p'ūasaadee. Ichiaba nejō bīirīk'api p'ani chauk'aa bak'āri, chaujara bi mīda. Āchi piu pik'a p'ani ma pak'uru ēt'adak'a māk'aapa p'oodak'a. ¹³ P'usa t'ojara pak'āri, k'iraudaipari māk'aapa k'ōp'ep'ee nejarra k'achia ome ipu ide atabēipari. Māga pik'a māgeerā. Golpe pedeeepata eperāarā waibiarāk'a. Mamīda tachia unudai ne-inaa k'achia k'ira t'ādoo āchia oopata. Lucero Ak'õrepa bidamāiipa uchiadák'api p'ani, awaraarāmaa Tachi Ak'õre o atuapipata perā. Mapa irua āchi atuapiit'ee, ichita p'āriude jīa paraa p'anadamerā.

Enocpa seewa jarateepataarāde jarada

¹⁴ Enoc Adandeeпа uchiadap'edaarā sietede uchijai. Tachi Ak'õrepa Enocmaa peedeepiji māgeerāde:

—¡Ūriti mia jararu! Tachi Waibia cheit'ee ichi angeleerā cho-k'ara ome. ¹⁵ Ak'i cheit'ee jōmaweda eperāarāpa oopatap'edaa, jarait'ee pia wa k'achia. Tachi Ak'õrede ijāadak'aa beerā k'achiadee pēiit'ee. Māga ooit'ee āchi irude ijāadak'aa p'anadairā; ne-inaa k'achia oopatap'edaa perā māk'aapa iru āpite pedee k'achia jarapatap'edaa perā.

¹⁶ Māgiirā t'āri o-īa p'anadak'aa. Ik'īati pedeeepata awaraarāmaa, ne-inaa oodak'āri. T'āride oodaamaa p'anadairā Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a, oopata āchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia oopi bik'a. Audua pedeeepata awaraarāpa pia ak'idamerā māk'aapa pedee pia jara p'anipa k'ōp'āyo meraa pik'apata, jōmaweda pia uchiamerā āchi-it'ee aupai.

Jesucristo k'öp'äyoorāpa naaweda jaradap'edaa

¹⁷ Mamīda ipemaarā k'iniarā, parā māga p'anadak'aa. Mapa k'irāpāti Tachi Waibia Jesucristopa jirit'eradaarāpa jaradap'edaa:

¹⁸ —Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate pai naaweda, ijāapataarā t'āide uchiadait'ee Tachi Ak'ōre Ūraa oo iru p'anapataarā. Māgiirāpa oodait'ee āchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iapa oopi bik'a.

¹⁹ Parā t'āide māgá p'asa bi. Māgee seewa jarateepataarāpa parā k'īraupipata pāchi auk'arā ome. Mapa awara-awaraadaipata. Āchia oopata na p'ek'au eujādepema ijāadak'aa beerāpa oopatak'a, Tachi Ak'ōre Jaure wēe p'anadairā.

Ūraada Cristode wāara ijāapataarā-it'ee

²⁰ Jōdee parā, ipemaarā k'iniarā, māga p'anadak'aa. Mapa chik'aripa p'anapatāati waapiara Cristode ijādait'ee māik'aapa pipiara k'awaadait'ee Tachi Ak'ōrepa wāarata pedee jara pēida. Ma awara it'aa t'īpatāati Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a. ²¹ K'īra k'aupai k'īra atuadai Tachi Ak'ōrepa tachi k'inia iru bapari māik'aapa p'anapatāati ichia k'inia bik'a. K'āiwee nipatāati Tachi Waibia Jesucristopa chupiria k'awaaru ewate, ichita p'anapataadait'ee perā iru ome.

²² Pia ijāa-e beerā chupiria k'awāati waapiara Cristode ijāadamerā. ²³ Eperāarā netuara o k'achiade nipapataarā k'aripāti ijāadamerā māik'aapa uchiadamerā t'ipitau urua nībideepa uchiak'ajidak'a. Eperā p'ek'au k'achia ooyaa bak'āri, ichiaba chupiria k'awāati. Mamīda ichia p'ek'au k'achia oopata unuamaa iru p'anadaipia bi, p'aru mik'ia jo bik'a. Mapa k'irak'aupai oodai āchia oopatak'a.

It'aa t'īda ijāapataarā pari

²⁴ Tachi Ak'ōrépata parā k'aripai māirā k'achiade baainaadamerā. Ma awara ichia parā ateei ichimaa ichi k'īra wāree unudamerā māik'aapa t'āri o-īa, p'ek'au k'achia wēe bainī p'anadamerā ichi k'īrapite. Mapa o-īa irumaa it'aa t'īdāma. ²⁵ Ichita Tachi Ak'ōre; awaraa Ak'ōre Waibia iru k'āyaara wē-e. Ichi Tachi O K'achiadeepa K'aripa Atapari. Maperā t'āripa o-īa it'aa t'īpata: “Jesucristo, pi jōmaweda na p'ek'au eujāde nībi Rey Waibia K'īra Wāree. Ne-inaa jōmaweda pi jua ek'ari iru bi. Ewaa weda ne-inaa jōmaweda chok'aji; at'āri chok'apari māik'aapa ichita māga bapariit'ee. Amén.”

APOCALIPSIS

Tachi Ak'õrepa k'awapida San Juanmaa

San Juan, Jesucristopa jirit'eradapa na libro Apocalipsis apata p'aji. Apocalipsis jara k'inia bi Tachi Ak'õrepa k'awapida. Juanpa na pedee p'aji Cristode ijãapataarã ũraait'ee, Cesarpa ãra miapi iru bada perã ichi jua ek'ari. Na p'ãdade Juanpa jara bi Tachi Ak'õrepa unupida ichimaa k'aimok'araa pik'a bide, Patmos islade bak'ari. Made Ak'õrepa unupiji ichia ooit'ee bi netuara eere p'aniirã p'oyaaitee.

Naapiara Juanpa jara bi Jesucristopa na pedee k'awapida ichi ángel k'ap'ia pari (cap. 1.1-3). Ijãapataarãmaa saludaap'eda, jara bi ichia Jesucristo unuda mãik'aapa ichia Cristopa jara pëida p'ã bi Ásia eujãdepema Cristode ijãapataarã chip'epata siete p'aniirãmaa (caps. 1.4-3.22). Jara bi ichia Tachi Ak'õre rey su-ak'i beepari unuda (cap. 4); joip'aruk'a bi pirat'ida unuda mãik'aapa Oveja Chak'e unuda (cap. 5). Jara bi ma joip'aruk'a bi k'arada siete unuda mãik'aapa ichia unuda ma Oveja Chak'epa ma k'arada chaa ogat'aak'ari (caps. 6.1-8.1). Jara bi ichia unuda angeleerãpa trompeta seis chaadak'ari, Tachi Ak'õrepa ne-inaa k'achia oopii naaweda na p'ek'au eujãdepe-maarãmaa (caps. 8.2-9.21); ichia ángel unuda joip'aruk'a k'aipée bi ome (cap. 10) mãik'aapa ichia unuda Ak'õre pedee jarapataarã omé it'ariipa chedak'ari na p'ek'au eujãdee mãik'aapa ma seis eerepema trompeta chaak'ari (cap. 11). Jara bi wëra je choma bi ome pajãde unuda (cap. 12); nemisia ne-animal k'achia ome unuda (cap. 13); Oveja Chak'e unuda ciento cuarenta y cuatro mil judiorã ome (cap. 14.1-5); angeleerã unuda ãrapa na p'ek'au eujãdepemaarã k'achia oodak'ari (cap. 14.6-20); k'ari ũrida mãik'aapa angeleerã siete unuda (cap. 15). Unuji awaraa ne-inaa siete p'asadap'edaa na p'ek'au eujãdepemaarãmaa, angeleerãpa p'arat'u weedak'ari mãirã ïri (cap. 16). Jara bi Babilónia p'uuru unuda (cap. 17) mãik'aapa Tachi Ak'õrepa ma p'uuru jöpida (caps. 18.1-19.5). Jara bi Oveja Chak'e miak'ãida fiesta unuda mãik'aapa sãga pait'ee Cristo waya chek'ari (cap. 19.6-21). Jara bi Tachi Ak'õrepa Netuara Poro Waibia p'oyaada (cap. 20.1-10) mãik'aapa sãga jômaweda eperãarã panadait'ee Tachi Ak'õre su-ak'i beepari t'oroo bi k'irapite (cap. 20.11-15). Ichiaba jara bi sãga pait'ee Tachi Ak'õrepa ooit'ee bi eujã chiwidi mãik'aapa Jerusalén p'uuru chiwidi (caps. 21.1-22.5). T'ëepai jara bi na p'ãda leerutaarãpa oopataadamerã na ũraade jara bik'a mãik'aapa ichita Cristode ijãapataadamerã (cap. 22.6-21).

Jesucristopa k'awapida

1 Na p'ãdade mi, Juanpa jara bi Tachi Ak'õrepa ne-inaa k'awapida Jesucristomaa. K'awapiji ichia na ewari ooit'ee bi, Jesucristopa jōdee ichideerãmaa mãga k'awapimerã. It'ariipa Cristopa pëiji ichi ángel mimaa, mi iru mimiapari perã.
² Na p'ãdade mia jara bi Tachi Ak'õrepa mimaa unupida, ichia mimaa jara pëida mãik'aapa Jesucristopa mimaa jarada.

³ Tachi Ak'õrepa pia ak'iit'ee na p'ãda leerupa awaraarã taide, ichia jara pëida perã. Ichiaba pia ak'iit'ee na p'ãdade jara bi ũridap'eda, oo p'anipa aide ũraa bik'a, ma jōma ooit'ee taarã-e perã.

Juanpa Ásia eujādepema ijāapataarāmaa jarada

⁴Mi, Juanpa nāga p'ā pēiru parā Ásia eujādepema ijāapataarāmaa, siete chip'epataarā chaachaa.

Mia it'aa iidi bi Tachi Ak'ōrepa parā pia ak'i bapariimerā. Māgá k'āiwee p'anapataadait'ee. Tachi Ak'ōre ichita bapari; ichita bapachi māik'aapa ichita cheit'ee. Mia ichiaba iidi bi Tachi Ak'ōre Jaurepa parā k'aripamerā. Iru jaure siete pik'a bi Tachi Ak'ōre su-ak'i beepari k'irapite.

⁵Ichiaba mia iidi bi Jesucristopa parā k'aripamerā. Iruata wāara jarapari Tachi Ak'ōrepa jara bi. Iruata piup'eda, naapiara chok'ai p'irabaiji ichita bapariit'ee. Na p'ek'au eujādepema reyrā jōmaweda p'anapata iru jua ek'ari. Iruata tachi k'inia iru bapari. Mapa tachi uchiapiji tachia p'ek'au k'achia oopata jua ek'ariipa. Māga ooji iru waa bat'ada k'aurepa kurusode piuk'āri tachi pari.

⁶Iruata tachi ichideerā papiji ichi Ak'ōremaa p'aareerāk'a it'aa t'ipataadamerā eperāarā pari. Mapa jaradāma: “Jesucristo ichita jōmaarā k'āyaara waibiara bapariit'ee.” ¡Amén!

⁷¡Ūrítí! Iru cheit'ee jīararade. Maapai jōmaarāpa iru unudait'ee; iru supidap'edaarā paara. Na p'ek'au eujādepema to bee chaa eperāarā jarajēedait'ee waaweepa, irua āchi miapiit'ee jīak'aapa āchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Māga pait'ee. Amén.' (Dn 7.13)

⁸Tachi Ak'ōre Waibiapa jara bi:

—Mita Alfa; nejōmaata naa. Ichiaba mita Omega; nejōmaata t'ēe. Mita jōmaarā Waibia. Mi ichita bapari; ichita bapachi māik'aapa ichita cheit'ee.

Juanpa Jesucristo unuda k'āimok'araa pik'a bide

⁹Mi, Juan, parā ipema Cristo k'aurepa, parāk'a mi t'āri a-ba bapari perā iru ome. Mi ichiaba parā k'ōp'āyo, tachi auk'a wādait'ee perā Ak'ōre truadee māik'aapa iraweda tachi auk'a choopata perā Jesude ijāa p'anide, tachi jiri p'ani mīda miapidait'ee ma k'aurepa. Mi Patmos islade pēijida Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepachi perā māik'aapa Jesupa ooda jarateepachi perā. ¹⁰Mama bide tomia ewate it'aa t'īmaa baji Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a. Māga nide k'āimok'araa pik'adachi. Mi āpiteik'a eereepa ūriji eperā golpe pedeeru, trompeta golpe jīwaaparik'a. ¹¹Māgaji:

—P'āji pia unuru maap'eda pēiji ijāapataarā chip'epata bee chaa nāgí siete p'uurude: Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatura, Sardes, Filadelfia, Laodicea p'uurudee auk'a.

¹²Māga ūrik'āri, p'irrabaiji ak'iit'ee k'aipata mimaa māga jara bi. Unuji lámpara bipata siete, awara-awaraa bainī bi. Māgí chaachaa nēedee ooda paji. ¹³Māgí esajīak'a unuji eperāk'a. P'aru teesoo jī baji. K'irride ne-inaa nēedee ooda jī baji. Nērabai baji ichi t'ūade. ¹⁴Ichi puda t'o-t'oo baji, oveja k'arak'a maa-e pirā nievek'a. Chi tau urua nībaji t'ipitauk'a. ¹⁵Chi biiri jida urua baji, bronce irradak'āri uruaparik'a. Chi otau ūriji to k'ida chaaree jīwaaparik'a. ¹⁶Ichi jua juaraare lucero siete iru baji. Chi it'aideepa uchiapi espada choma, k'īraichaa weda p'ewedee bi. Chi k'īra urua nībaji ak'ōrejīru imat'ipa urua nībaparik'a.

¹⁷Mīa iru unuk'āri, eujāde baainaji iru k'irapite māik'aapa piudak'a baibeeji. Māpai irua mi t'ōbaji ichi juarapa māik'aapa mimaa māgaji:

—P'eranáaji. Mi nejōmaata naa māik'aapa nejōmaata t'ēe. ¹⁸Miata eperāarā chok'ai p'anapipari. Na p'ek'au ejāde bide mi jai-idaaji. Mamīda chok'ai p'irabaiji, maadak'āriipa ichita bapariit'ee. Mia llavek'a iru bi piudap'edaarāmāi ewait'ee. Madeepa eperāarā uchiapii māik'aapa āra k'aripai ichiaba chok'ai p'irabaidamerā ichita p'anapataadait'ee mi ome. Maa-e pirā, k'inia-e pirā, āra mágá uchiapi-e pait'ee. ¹⁹Maperā p'āji pia unuru, írá ne-inaa wáyaa nībi māik'aapa ne-inaa t'ēepai wáyaaít'ee bi. ²⁰Pia unu bi ne-inaa Tachi Ak'ōrepa waide unupi-e pada apidaamaa: na lucero siete mi jua juaraare māik'aapa jā lāmpara bipata siete nēedee ooda. Na lucero siete jara k'inia bi angeleerā siete bida ijāapataarā chip'epata siete aba-abaa ak'idamerā. Jōdee jā lāmpara bipata siete jara k'inia bi ma ijāapataarā chip'epatamāi siete.

Cristopa jara pēida Éfeso p'uurudepema ijāapataarāmaa

2 Māpai irua mimaa mágaji:
—Nāgí pedee p'ā péiji Tachi Ak'ōrepa ichi ángel pēidamaa Éfeso p'uurudepema ijāapataarā ak'imerā:

Nāga jara bi ma lucero siete iru bipa ichi juaraare, bi misa ma lāmpara bipata siete nēedee ooda ome. ²Mia k'awa bi parā Efesodepemaarā p'anapata. Pia mimiapata seewa-idaa beerā t'ūnaadamerā pāchi t'āide māik'aapa pia choopata mide ijāa p'anide. K'awa bi parāpa chooda-e, t'āri k'achia-idaa beerā t'ūu k'inia p'anadak'āri pāchi t'āide. Māirāpa seewata taita Cristopa pēidada adak'āri, parāpa ak'ipachida āchia jarateepata, k'awaa atarutamaa āchi seewa-idaa bee. ³Maapai parāpa choopachida, māirāpa nepira jiripachida mīda parā ome. Sē-ee mágá choopachida, nepirade baaijida mīda mide ijāa p'ani k'aurepa.

⁴Mágá choopachida mīda, mia pia ak'i-e nāgí ne-inaa parāpa oopata. Mi māik'aapa pāchi k'ōp'āyoorā k'inia iru p'anada-e naawedapemak'a. ⁵K'irāpāti sāga p'anapachida ewaa mide ijāadak'āri. Parāpa ne-inaa k'achia oopata oo amāati māik'aapa t'āriipa jōma oopataāti naawedapemak'a, mi k'inia iru p'anadairā māik'aapa pāchi k'ōp'āyoorā k'inia iru p'anadairā. Māga ooda-e pirā, mia pāchi lāmpara bipata āyaa atait'ee. Mágá mi waa parā ome ba-e pait'ee. ⁶Mia māga jara bi mīda, parāpa nāgí ne-inaa pia oopata. Mik'a parāpa auk'a unuamaa iru p'anapata Nicolafta pidaarāpa k'achia oopata. ⁷K'iiri ēesaa p'anāti ūridamerā Tachi Ak'ōre Jaurepa jara bi ijāapataarāmaa, āchi chip'epata chaa. K'achia p'oyaapataarāmaa mia k'opiit'ee eperāarā chok'ai p'anapipari pak'urudepema; mágí pak'uru Tachi Ak'ōre ejāde bi.

Cristopa jara pēida Esmirna p'uurudepema ijāapataarāmaa

⁸Māpai irua mágaji:

—Írá nāgí pedee p'ā péiji Tachi Ak'ōrepa ichi ángel pēidamaa Esmirna p'uurudepema ijāapataarā ak'imerā:

Nāga jara bi nejōmaata naa, nejōmaata t'ēe; chi jai-idaap'eda chok'ai p'irabaidapa. ⁹Mia k'awa bi parā Esmirnadepemaarā nepirade p'anapata eperāarāpa parā jiripata perā miapidait'ee. Unu bi parā chupiria jōnapata, wāara chupiria-ee p'ani mīda, it'ari iru p'anadairā jōmaweda Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bi parā-it'ee. K'awa bi pedee k'achia judiorā apataarāpa jara jōni parā āpite. Māirā Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede chip'epata mīda, wāara Tachi

Ak'oredeerā-e, michideerā jiripata perā. Tachi Ak'oredeerāk'a p'anapataadai k'āyaara, Satanadeerāk'api p'anapata. ¹⁰ Waaweenāati māgeerāpa parāmaa ooruta. ¡Ūrítí! Māgeerā k'ap'ia pari Satanapa parā ūk'uru t'ipii't'ee carcelde, mide ijāa amaadai jīak'aapa ma k'aurepa. Ewari diez mama p'anadait'ee. Mamīda chōoti mide ijāa p'anide, mama parā peeruta pijida. Māgá chooruta pirā, mia it'aripema poro jīra teeit'ee parāmaa, ichita p'anapataadamerā mi ome michi truade.

¹¹ K'iiri ēesaa p'anāti ūridamerā Tachi Ak'ore Jaurepa jara bi ijāapataarā-maa, āchi chip'epata chaa. K'achia p'oyaapataarā piuda aba piudait'ee. Atuada-e pait'ee Cristode ijāadak'aa beerāk'a.

Cristopa jara pēida Pérgamo p'uurudepema ijāapataarāmaa

¹² Māpai irua māgaji:

—Írá nāgí pedee p'ā péiji Tachi Ak'orepa ichi ángel pēidamaa Pérgamo p'uurudepema ijāapataarā ak'imerā:

Nāga jara bi espada choma k'īraichaa weda p'ewedee iru bipa. ¹³ Mia k'awa bi parā Pergamodepemaarā p'anapatamāi. Satanás rey su-ak'i beeparik'api bi, jāpemaarā chok'ara ichi jua ek'ari p'anapata perā. Mamīda parāmaa ik'achia Cristodeerāda adak'āri, mi merada-e paji. Ma awara parā choopachida mide ijāa p'anide, parā k'ōp'āyo Antipas peejida mīda mia ooda jarateeda perā. Parā māgá choojida, iru peejida mīda pāchi t'āide, Satanás baparimāi.

¹⁴ Parā māgá choopachida mīda, mia pia ak'i-e nāgí ne-inaa parāpa oopata. Pāchi t'āide ūk'uruurāpa jarateepata Balaampa chonaarāweda jarateedak'a. Māgipa Balacmaa jaraji sāga k'ūrai Israel pidaarā, ārapa k'odamerā nechia ara bidap'edaa ne-inaa juapa ooda k'īrapite, ai k'īrapite eperāarāpa it'aa t'ipata. Ichi-aba k'ūraji ārapa k'achia oodamerā awaraarā ome. Israel pidaarāpa ma ne-inaa omé oodak'āri, Tachi Ak'orepa āra pia ak'i-e paji. ¹⁵ Ma jīak'a pāchi t'āide ichi-aba ūk'uruurāpa jarateepata Nicolaíta pidaarāpa jarateepatak'a. ¹⁶ ¡Ma k'achia choonāati pāchi t'āide! Māirāpa jarateepata choodai k'āyaara, ma jarateepata k'īra unuamaa iru p'anapatāati, mia k'īra unuamaa iru baparik'a. Maa-e pirā mia māirā miapiit'ee mi it'aideepa uchia bi espada choma bipa; māgí mi pedee.

¹⁷ K'iiri ēesaa p'anāti ūridamerā Tachi Ak'ore Jaurepa jara bi ijāapataarāmaa, āchi chip'epata chaa. K'achia p'oyaapataarāmaa mia k'opiit'ee it'aripema chik'o mera iru bi *maná* apata. Ma awara parā chaachaa mia teeit'ee māu t'oroo; tī chiwidi aide p'āda ome. Ma māu jitarupapai parāpa k'awaait'ee ichi tī aide p'ā bi.

Cristopa jara pēida Tiatira p'uurudepema ijāapataarāmaa

¹⁸ Māpai irua māgaji:

—Írá nāgí pedee p'ā péiji Tachi Ak'orepa ichi ángel pēidamaa Tiatira p'uurudepema ijāapataarā ak'imerā:

Nāga jara bi Tachi Ak'ore Warrapa; chi tau urua nībi t'ipitauk'a māik'aapa biiri urua bi bronze irradak'āri uruaparik'a. ¹⁹ Mia k'awa bi parā Tiatiradepe-maarāpa oopata mide ijāapata perā. Chik'inia p'anapata māik'aapa choopata mide ijāa p'anide. Mapa awaraarā k'aripapata māik'aapa choopata, nepirade

baairuta pijida. Audupiarā māga oomaa p'ani naawedapema k'āyaara, mide ewaa ijāa p'aneedak'āri.

²⁰ Īrā māga oomaa p'ani mīda, mia pia ak'i-e nāgí ne-inaa parāpa oopata. Ichiak'au bipata jā chonaarāwedapema wēra Jezabel jīak'aa, ichia ne-inaa k'achia jarateemerā pāchi t'āide. Ichi Tachi Ak'ōre pedee jaraparida aparī. Mamīda māga-e. K'ūrāyaa bapari. Ichia jarateepari pia bi michideerāpa p'ek'au oodamerā māik'aapa pia bi ārapa k'odamerā nechiara ata bidap'edaa ne-inaa juapa ooda k'īrapite, ai k'īrapite eperāarāpa it'aa t'īpata. ²¹ Mia jaraji ma k'achia oopata oo amaamerā. Mamīda māga oo k'inia-e. ²² Mapa mia ichi k'ayaapiit'ee; ichi ome k'achia oo p'aniirā paara. Māirā auk'a miapiit'ee, oo amaada-e pirā ma k'achia ichia oopida. ²³ Ma awara mia peeit'ee ichia jaratee bide ijāapataarā, ichi warrarāk'a p'anadairā. Māgapi mide ijāapataarā jōmaarāpa k'awaadait'ee mia nejōmaata k'awa bi; eperāpa t'āridepai k'īsia bi māik'aapa t'āripa oo k'inia bi paara. Miata ak'iit'ee pāchia oopata māik'aapa ne-inaa teeit'ee eperā chaachaa irua ne-inaa oopata pari na p'ek'au eujāde bi misa; ne-inaa pia irua pia oopata pari maa-e pirā ne-inaa k'achia irua k'achia oopata pari.

²⁴ Īrā mia nāga jara bi parā apemaarāmaa Tiatira p'uurude p'ani. Parāpa pia oo p'ani k'awa k'iniadak'aa perā ma wērapa jaratee bi. Jiridak'aa Satanás net'aa k'awaadait'ee; jāgee net'aa eperāarāpa k'awadaik'araa bi. Parā ma k'achiade t'īu k'iniadak'aa perā, mia ne-inaa awaraa iidi-e pait'ee parāpa oodamerā. ²⁵ Jīp'a k'inia bi parā choodamerā mide ijāa p'anide māik'aapa ne-inaa pia oo p'anide, mi waya cheru misa.

²⁶ Parādepema k'achia p'oyaapataarā pia ak'iit'ee mia oopi bik'a oo p'anadak'āri parā jai-idaarutamaa. Parā biit'ee eperāarā p'uuru ak'ipataadamerā, reypa ooparik'a.

²⁷ Mi Ak'ōrepa eperāarā bidak'a mi jua ek'ari, māgá mia eperāarā biit'ee parā jua ek'ari. Parāpa ma p'uuru pidaarā pāchi jua ek'ari iru p'anadait'ee māik'aapa chupiria k'awaada-ee mi k'īra unuamaa iru p'anapataarā jōt'aadait'ee. Reypa tuma hierrodee juade iru bipa ooparik'a, māga pik'a parāpa oodait'ee.

'Māirā ome oodait'ee eperāpa chok'o pak'urupa wik'āri ooparik'a.' (Sal 2.9)

²⁸ Ichiaba mia idatipodopa lucero teeit'ee parāmaa, mi jīak'a idaa pik'a p'anapataadamerā. ²⁹ K'īiri ēesaa p'anāti ūridamerā ma pedee Tachi Ak'ōre Jau-repa jarada ijāapataarāmaa, āchi chip'epata chaa.

Cristopa jara pēida Sardes p'uurudepema ijāapataarāmaa

3 Māpai irua māgaji:

—Īrā nāgí pedee p'ā péiji Tachi Ak'ōrepa ichi ángel pēidamaa Sardes p'uurudepema ijāapataarā ak'imerā:

Nāga jara bi Tachi Ak'ōre Jaure siete pik'a iru bipa; chi lucero siete iru bi ichi juade. Mia k'awa bi parā Sardedepemaarāpa ne-inaa oopata. Eperāarāpa jarapata: “Jā ijāapataarā chok'ai p'anida” apata, parāpa wāara mide ijāapata jīak'aapa. Mamīda māga-e. Piudap'edaarāk'api p'ani, wāara ijāada-e p'anadairā. ² ¡Mapa ūrítí! Parāpa mide ijāapata jōi naaweda, jiripatáati oodait'ee mia oopi bik'a. Mia unu bi parāpa ne-inaa oopata pia-e bi Michi Waibia k'īrapite. ³ K'īsíati parāpa naaweda ūridap'edaade Tachi Ak'ōrepa jara pēida jaratee chedak'āri. Parāpa ma jarateedap'edaa ijāajida. Mapa ĩrā oopatáati ma jaradak'a. Parāpa ne-

inaa k'achia oopata oo amáati. Māga ooda-e pirā, atu bide nechiapari cheparik'a, māga pik'a mi cheit'ee. Parāpa k'awada-e ewari mi cheit'ee parā miapide.

⁴Mamīda parā Sardedepema ijāapataarā jōmaweda nipadak'aa ijāadak'aa beerāk'a. Chok'ara-ee p'ani mīda, ūk'uru p'anadak'aa mairāk'a. Mapa parā it'ari mi ome nipapataadait'ee. P'aru t'o-t'oo jī p'anadait'ee, pia p'anapata perā Tachi Ak'ōre k'irapite. ⁵Wāara jōmaweda k'achia p'oyaapataarā p'aru t'o-t'oo jīpataadait'ee. Mia mairā t'ī wēpapak'aa pait'ee Tachi Ak'ōre ome ichita it'ari p'anapataadait'eerā t'ī p'ā jēra bi librodeepa. Ma k'āyaara michideerā ait'ee mi Ak'ōremaa mairāk'apa ichi angeleerāmaa. ⁶K'iiri ēesaa p'anāti ūridamerā Tachi Ak'ōre Jaurepa jara bi ijāapataarāmaa, āchi chip'epata chaa.

Cristopa jara pēida Filadelfia p'uurudepema ijāapataarāmaa

⁷Māpai irua māgaji:

—īrā nāgī pedee p'ā péiji Tachi Ak'ōrepa ichi ángel pēidamaa Filadelfia p'uurudepema ijāapataarā ak'imerā:

Nāga jara bi p'ek'au k'achia wēe bi, chi wāara aupaita jaraparipa. Chonaarāwedapema Rey David jōmaarā poro waibia badak'a, mi jōmaarā poro waibia. Mia aupaita llavek'a iru bi eperāarā wāpiit'ee Ak'ōre truadee. Mi awara apidaapa wāpida-e pai mairāk'apa apidaapa jarada-e pai wānaadamerā. ⁸Mia k'awa bi parā Filadelfiadepemaarāpa oopata. K'awa bi awaraarā k'irapite parā mak'ara waibia-ee p'ani mīda, p'anapata mia jarateedak'a mairāk'apa choopata mide ijāa p'anide, mi merada-ee. Māga p'anapata perā parā k'irapite mia o ooji, aide wādamerā. Miata ma o ooda perā, apidaapa jarada-e pai parā aide wānaadamerā.

⁹¡Ūriti mia ooit'ee Satanadeerāmaa! Mairāpa tai wāara judiorāda apata; Tachi Ak'ōredeerā. Mamīda seewamaa p'ani. Mia mairā bedabaipiit'ee parā k'irapite. Māga ooit'ee āchia k'awaadamerā mia parā k'inia p'e iru bapari. ¹⁰Parāpa oojiida mia jaradak'a. Choopata mide ijāa p'anide, ma k'aurepa nepirade baaijida mīda. Maperāpi mia parā k'aripait'ee Tachi Ak'ōrepa na p'ek'au eujādepema ijāadak'aa beerā miapik'ari ichia ewari awara bidade ma-it'ee. Ma ewate ichia ak'ipiit'ee chisāgiirā wāara ichide ijāapata mairāk'apa chisāgiirā ijāadak'aa.

¹¹Taarā-e mi cheit'ee. Chóoti mide ijāa p'anide. K'irak'aupai apidaapa atuapidai it'aripema poro jīra Tachi Ak'ōrepa parāmaa teet'ee bi, ichita mi ome chok'ai p'anapataadamerā. Māgā atuapidai mide ijāa amaapiruta pirā parāmaa. ¹²K'achia p'oyaapataarā mia te biiri māudee oodak'a papiit'ee mi Ak'ōre tede. Ichita p'anapataadait'ee jāma mi Ak'ōre ome. Mia mi Ak'ōre t'ī p'ait'ee ma p'oyaapataarā īri, jōmaarāpa k'awaadamerā mi Ak'ōre āchi chipari. Ma awara mia p'ait'ee mi Ak'ōre p'uuru t'ī, Jerusalén chiwidi, āchi īri, jōmaarāpa k'awaadamerā āchi ma p'uurudepemaarā. Māgī p'uuru Ak'ōrepa pēiit'ee it'ariipa. Ma awara āchi īri mia p'ait'ee michi t'ī chiwidi, jōmaarāpa k'awaadamerā āchi michideerā. ¹³K'iiri ēesaa p'anāti ūridamerā Tachi Ak'ōre Jaurepa jara bi ijāapataarā jōmaarāmaa.

Cristopa jara pēida Laodicea p'uurudepema ijāapataarāmaa

¹⁴Māpai irua māgaji:

—Írá nāgí pedee p'ā péiji Tachi Ak'õrepa ichi ángel pëidamaa Laodicea p'uurudepema ijāapataarā ak'imerā:

Chi nāga jara bi Amén apata. Irua ichita oopari ichia jara bik'a māk'aapa Tachi Ak'õre wāarata jara pëida jarapari. Iru k'ap'ia pari Tachi Ak'õrepa ne-inaa jōma ooji. ¹⁵ Mia k'awa bi parā Laodiceadepemaarāpa oopata. K'awa bi parā k'ūrasaa pik'a p'ani-e ijāada-e p'aniirāk'a. Mamīda ichiaba wāsia pik'a p'ani-e wāara ijāapataarāk'a. Taawa parā k'ūrasaa pik'a p'anapataadai maa-e pirā wāsia pik'a p'anapataadai. ¹⁶ Mamīda māga p'ani-e. Ma k'āyara parā jīria pik'a p'ani; ijāa-ijāa pik'a p'ani. Mapa mi choo-e parā ome. Parā yiarāa iru bait'ee. ¹⁷ Mia parā choo-e pāchia māgapata perā: “michi juadoopa nejōmaata iru bi. Mapa maarepida falta-eda” apata. Māga jaradak'ari, pariatua pedeeapata. P'arat'ara p'ani mīda, Tachi Ak'õre-it'ee parā wāara chupiria chitooni; tau p'āriu pik'a p'ani, māk'aapa āk'adaa pik'a p'ani. ¹⁸ Māga p'anadairā mia ūraait'ee mimaata neto atadamerā ne-inaa nēe ewaa atadak'a t'ipitaudeepa. Ichiaba mimaa neto atāti p'aru t'orroo jīdait'ee mia jīparik'a. Māgā waa k'ira nejasia p'anada-e, parā āk'adaa pik'a p'anadairā. Ma awara mimaa neto atāti neera pāchi tau-it'ee. Māgā Tachi Ak'õre wāarata pia unudai.

¹⁹ Mia itriapari māk'aapa miapipari mia k'inia iru biirā jōmaweda. Maperā k'ira jīp'a ijāapataāti. Pāchi audua pedee pedee amāati māk'aapa óoti mia oopi bik'a. ²⁰ ¡Úrti! Eperā puerta t'aide t'ijaramaa bainī beeparik'a, māga pik'a mia parā t'ijaramaa bi. Chi mi pedee ūrik'ari, ichi puerta ewaru pirā, mi t'ūt'ee iru tede māk'aapa t'ari a-ba p'anadait'ee.

²¹ K'achia p'oyaapataarā mia su-ak'i beepiit'ee mi ik'aawa, mi su-ak'i beeparik'a mi Ak'õre ik'aawa. Mi mama su-ak'i beepari, k'achia p'oyaapari perā. ²² K'iiri ēesaa p'anāti ūridamerā Tachi Ak'õre Jaurepa jara bi ijāapataarāmaa, āchi chip'epata chaa.

Tachi Ak'õrepa it'aripema ne-inaa Juanmaa unupida

4 Ma t'ēepai awaraa k'aimok'araa pik'aji. Unuji puerta Tachi Ak'õre eujāde t'ūputa ewa nībi. Māpai ūriji ma otau naaweda ūrida golpe pedeeru trompeta jīwaa-parik'a. Māgaji:

—Chéji it'aa. Mia ak'ipiit'ee ne-inaa Tachi Ak'õrepa na ewari ooit'ee bi.

² Aramata Tachi Ak'õre Jaurepa mi ateeji. Mama it'ari mia unuji rey su-ak'i beepari bainī bi. Ai īri Tachi Ak'õre su-ak'i baji. ³ Iru k'ira wāree baji. Urua baji māu pi-ia bēisāa jaspek'a māk'aapa māu pi-ia p'oree cornalinak'a. Chi su-ak'i beepari t'iak'au baji euma p'itria pik'a bīpa; p'āwaraa bi māu pi-ia esmeraldak'a. ⁴ Ma su-ak'i beepari wap'ira baji awaraa su-ak'i beepari veinticuattro. Ai īri su-ak'i p'anajida chonaarā poro waibiarā veinticuattro. P'aru t'o-t'oo jī p'anajida māk'aapa poro jīra nēedee ooda jī p'anajida. ⁵ Tachi Ak'õre su-ak'i beeparideepa pa tau p'orep'orepari nībaji māk'aapa pa jīwaa nībaji pedee ome. Ma su-ak'i beepari k'īrapite lámpara siete urua p'anajida. Māgí lámpara Tachi Ak'õre Jaure siete pik'a bi. ⁶ Ichiaba ma su-ak'i beepari k'īrapite mia unuji ne-inaa lago bēi-sāk'a vidriodee oodak'a.

Ma su-ak'i beepari k'ait'a; ai ik'aawa, āpīte māk'aapa k'īrapite bainī p'anajida ne-inaa chok'ai bi k'īmari; aba ik'aawa chaa. Māgīirā k'īrapite māk'aapa ek'arra eere tau-idaa baji. ⁷ Aba león k'īrak'a baji; awaraa p'ak'a chak'e k'īrak'a; awaraa eperā k'īrak'a māk'aapa chi apema nejīpi wāabai wāk'a baji. ⁸ Ma chaachaa paraaji

isiak'ara seis. Ma isiak'ara ichiaba tau-idaa baji taawaik'a eere, edaik'a eere paara. Māirāpa āstaawa, p'arik'ua pida Tachi Ak'ōremaa iida-ee nāga k'aripata:

—'P'ek'au wēe, p'ek'au wēe, p'ek'au wēe bapari Tachi Ak'ōre Waibia. Ichita bapachi; ichita bapari; ichita cheit'ee.' (Is 6.2-3)

⁹ Māirāpa k'aridak'āri, jarapata ma rey su-ak'i beeparide su-ak'i bi k'ira wāree. Ichiaba jarapata iru ichita bapari māik'aapa jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Māgá k'ari p'anide ichiaba gracias jarapata irumaa. ¹⁰ Māirāpa māga k'ariruta chaa, ma chonaarā poro waibiarā veinticuatro bedabaipata ma rey su-ak'i beeparide su-ak'i bi k'irapite māik'aapa it'aa t'ipata irumaa, iru ichita bapari perā. Māga oo p'anide āchi poro jira ēradak'āri, bipata iru k'irapite māik'aapa jarapata:

¹¹ —Tachi Ak'ōre Waibia, pīmaa aupaita jaradaipia bi: Pi jōmaarā k'āyaara k'ira wāreera bi māik'aapa jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Nejōmaata pi jua ek'ari nībi, pia nejōmaata ooda perā. Pia k'inia bada perā, nejōmaata māga ooji.

Juanpa pedee p'āda māik'aapa Oveja Chak'e unuda

5 Ma rey su-ak'i beeparide su-ak'i bi jua juaraare mia unuji joip'aruk'a bi pirat'ida pedee p'āda ome. P'ā baji taawaik'a eere, edajāde paara. Tauchaada siete tauchaa baji jirri torrabaidapa. ² Ichiaba unuji angeleerā poro waibia aba. Māgí golpe pedee baji. Iidiji:

—¿K'aiyata nāga k'isia bima? “Michia jā tauchaada ogat'aai māik'aapa ewai jāgí joip'aruk'a bi.”

³ Mamīda apidaapa ma joip'aruk'a bi ewada-e pai; it'aripemaarā apidaapa, na p'ek'au eujādepemaarāpa pida māik'aapa piudap'edaarā eujā ek'ari p'aniirāpa pida.

⁴ Māpai mi jēedachi apida wē-e pada perā ma joip'aruk'a bi ewadait'ee māik'aapa ma pedee p'āda leedait'ee. ⁵ Mamīda ma chonaarā poro waibiarā veinticuatrodepemapa mīmaa māgaji:

—Jēenāaji. ¡Ak'íji! León apata Judá ēreerādepema; chonaarāwedapema Rey Daviddeepa uchiadapa k'achia p'oyaa. Iruata jā tauchaada siete ogat'aai māik'aapa jā joip'aruk'a bi ewat'aai.

⁶ Ak'ik'āri, mia unuji Oveja Chak'e apata eperāarāpa peedap'edaak'a. Ichi baini baji ma rey su-ak'i beepari k'irapite māik'aapa ma ne-inaa chok'ai bi k'imari k'irapite, māirā ma chonaarā poro waibiarā veinticuatro esajīak'a. Ichia cacho siete iru baji.

Ichiaba tau siete iru baji. Ma tau siete jara k'inia bi Tachi Ak'ōre Jaure, jaure siete pik'a pēida na p'ek'au eujā jōmaade. ⁷ Ma Oveja Chak'e wāji ma rey su-ak'i beeparide su-ak'i bi k'ait'a māik'aapa māgí jua juaraarepa ataji ma joip'aruk'a bi pirat'ida.

⁸ Māga ook'āri, ma ne-inaa chok'ai biirā k'imari weda māik'aapa ma chonaarā poro waibiarā veinticuatro weda bedabaidachida iru k'irapite. Ma chonaa chaachaa iru baji arpa māik'aapa p'arat'u nēedee ooda. Ma p'arat'u chaa ipuru baji ne-inaa ba-jūbak'a t'ūa bipa. Māgí jara k'inia bi Cristodeerāpa it'aa t'ipata. ⁹ Māga nide ma bedabaidap'edaarā jōmaarāpa k'ari chiwidi k'arijida:

—'Piata ma joip'aruk'a bi atai māik'aapa ma tauchaada ogat'aai, eperāarāpa pi peet'aadap'edaa perā.

Pichi waa māgá bat'ada k'aurepa eperāarā uchiapiji p'ek'au k'achia jua ek'ariipa.

Māgá Tachi Ak'ōre-it'ee neto pik'a ataji eperāarā k'ira t'ādoō nāgee chaadepema: ēreerā, pedee, p'uuru, eujā, māgee chaadepema.

¹⁰ Pia āra Tachi Ak'ōre jua ek'ari biji p'aareerāk'a irumaa it'aa t'ipataadamerā.

Ichiaba pia āra reyrāk'a papiit'ee na p'ek'au eujādepemaarā ak'ipataadamerā.' (Ex 19.6)

¹¹ Māpai mia unuji ma rey su-ak'i beepari, ma ne-inaa chok'ai bi k'imari māik'aapa ma chonaarā poro waibiarā angeleerāpa wap'ira ata p'ani. Audú cho-k'ara paraaji; tachia p'oyaa juasiada-e. ¹² Māirāpa otau apai pik'a bide golpe pedeejida:

—Oveja Chak'e peedap'edaa; irumaapaita jaradaipia bi:

Jōmaweda pi jua ek'ari p'anapata, nejōmaata pērē perā.

Pi k'ira wāreera bi; jōmaarā k'āyaara k'isia k'awaara bapari; jōmaarā k'āyaara ju-ataura bapari; jōmaarā k'āyaara waibiara bi.

Mapa pima it'aa t'ipata, awaraarāmaa it'aa t'ida k'āyaara.

¹³ Māpai mia ūriji jōma ne-inaa chok'ai p'aniirā it'aripema, na p'ek'au eujādepema, na p'ek'au eujā ek'aripema māik'aapa p'usadepema; ne-inaa jōmaweda Tachi Ak'ōrepa ooda. Māirāpa māgajida:

—Rey su-ak'i beeparide su-ak'i bimaa māik'aapa Oveja Chak'ema jōmaarāpa ichita it'aa t'idaipia bi māik'aapa ichita jaradaipia bi parā jōmaarā k'āyaara waibiara bi, ne-inaa jōmaweda parā jua ek'ari bapari perā.

¹⁴ Māga jaradak'āri, ma ne-inaa chok'ai bi k'imariirāpa p'anaujida:

—¡Amén!

Ma awara ma chonaarā poro waibiarā veinticuatro waya bedabaidachida ma su-ak'i bi k'irapite māik'aapa Oveja Chak'e k'irapite.

K'āata jara k'inia bi ma tauchaada siete

6 T'ēepai mia unuji ma Oveja Chak'epa ogat'aaru chi naapiara tauchaada, ma tauchaada siete joip'aruk'a bide k'ara bada. Māga nide ma ne-inaa chok'ai bi k'imariidepema abaapa pa jīwaaparik'a pedeeji:

—Chepáde aji.

² Mia ak'ik'āri, unuji caballo t'orreo. Ai īri su-ak'i badapa ichi juade ematrima ateeji. Angelpa teeji chōo p'oyaapataarā poro jīra irumaa, wāmerā na p'ek'au eujādee jura p'oyaade. Wāji.

³ Māpai ma Oveja Chak'epa araarepema tauchaada ogat'aaji. Māga ook'āri, mia ūriji awaraa ma ne-inaa chok'ai bi k'imariidepema jararu:

—Chéji.

⁴ Ak'ik'āri, unuji caballo p'oree. Ai īri su-ak'i bimaa Tachi Ak'ōrepa espada choma teeji māik'aapa māgí juade biji na p'ek'au eujādepemaarā jōmaweda, māgí k'aurepa waa eperāarā k'āiwee p'ananaadamerā. Maperā eperāarāpa chiara pee para beeji.

⁵ Māpai ma Oveja Chak'epa omé eerepema tauchaada ogat'aak'āri, mia ūriji awaraa ma ne-inaa chok'ai bi k'imariidepemapa auk'a jararu:

—Chéji.

Ak'ik'āri, unuji caballo p'āimaa. Ai īri su-ak'i bipa net'aa chaapari iru baji ichi juade. ⁶ Māpai nāgí pedee uchiai ma ne-inaa chok'ai bi k'imari t'āideepa:

—Jarra ōoji trigo kilo apai t'erabaidamerā ewari aba mimiada pari; maa-e pirā cebada kilo ōpeepai t'erabaidamerā ewari aba mimiada pari. Mamīda olivo māik'aapa uva t'ōbaināaji, aceite paraamerā māik'aapa vino paraamerā.

⁷ Māpai ma Oveja Chak'epa ōpee eerepema tauchaada ogat'aak'āri, mia ūriji awaraa ma ne-inaa chok'ai bi k'imariidepemapa jararu:

—Chéji.

⁸ Ak'ik'āri, unuji caballo k'uarak'uarāa bi. Ai īri su-ak'i bada Piuda apachida. Māgí t'ēe cheda Piudaarā P'anapatamāi apachida. Māgiirā juade Tachi Ak'ōrepa na p'ek'au eujādepemaarā k'īmariidepema chaa aba bīji, ma eperāarā piudamerā jura chōo jōnipa, jarra oo jōnipa, k'ayaapa māik'aapa ne-animal k'achia beerāpa.

⁹ Māpai ma Oveja Chak'epa k'īmari eerepema tauchaada ogat'aak'āri, mia unuji altar bainī bi māik'aapa ai ek'ari unuji jai-idaadap'edaarā jaureerā. Ijāadak'aa beerāpa ma eperāarā peejida, Cristode ijāapatap'edaa perā māik'aapa iru ūraa jara-teedap'edaa perā. ¹⁰ Māirāpa otāu apai pik'a bide golpe pedeejida:

—Tachi Waibia, pia nejōmaata k'awapari. Pi k'achia wēe bapari māik'aapa ichita oopari pia jara bik'a. ¿Sāapai ak'iit'eema eujādepemaarāpa oopata jarait'ee pia wa k'achia? ¿Sāapai tai peedap'edaarā miapiit'eema? ajida.

¹¹ Māgiirā chaachaa Tachi Ak'ōrepa p'aru teesoo t'orroo bi teejī. Māpai jaraji āchi-maa taarāpai iīdamerā māik'aapa nidamerā āchi ipemaarā, chi Cristopa oopi bik'a oopataarā Tachi Ak'ōrepa awara bida ma-it'ee, auk'a piudamerā k'achia beerā juapa.

¹² Māpai ma Oveja Chak'epa joisomaa eerepema tauchaada ogat'aak'āri, unuji na p'ek'au eujā golpe wēre nībi awērachaipa. Ak'ōrejīru k'īi pik'adachi. P'āi-maa baji p'aru cabra k'aradee oodak'a; māgee p'aru jīpata chi-iadak'āri. Ma awara atane p'oreedachi tachi waak'a. ¹³ Lucero pajādeepa jurruk'oodachida na eujāde, higojō chik'aa jurrupatak'a higuera biirideepa nāumia p'uak'āri. ¹⁴ Pajā pirat'idaji joip'aru pirat'ipatak'a. Māpai wēpadachi. Ma awara eera, isla ome āyaa wājida ma badamāi-ipa. ¹⁵ Māga unudak'āri, na p'ek'au eujādepema reyrā, eperāarā poro waibiarā, sol-daorā poro waibiarā, p'arat'ara beerā, juataura beerā, esclavoorā, esclavo-eerā; ma jōmaweda mirudachida māu te uriade māik'aapa eera jēra bi eujāde māu-idaa bimāi.

¹⁶ Mama p'anide biajida eemaa māik'aapa māu-idaa bimaa:

—¡Tai īri baai chēti, rey su-ak'i beeparide su-ak'i bipa māik'aapa Oveja Chak'epa tai ununaadamerā, tai jiripata perā miapidait'ee! ¹⁷ Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate paji. Apidaapa iru k'īrau chooda-e payada ajida.

Ciento cuarenta y cuatro mil Israel pidaarā Tachi Ak'ōrepa jirit'erada

7 Ma t'ēepai mia unuji angeleerā k'īmari; aba bainī bi norte eere; aba sur eere; aba ak'ōrejīru uchiapari eere; chi apema chi baaipari eere. Māgiirāpa madepema nāu t'idik'a p'anajida p'uaanaamerā eujā īri, p'usa īri wa pak'uru īri. ² Ichiaba unuji ángel awaraa ak'ōrejīru uchiapari eereepa uchía cheru. Māgipa ne-inaa tauchaa bipari iru baji ichi juade. Ma ne-inaapa tauchaa bidak'āri eperāarā īri, jara k'inia bi ma eperāarā Tachi Ak'ōre ichita chok'ai baparideerā. Māgí ángel golpe pedeeji apema k'īmariirāmaa; māgí jirit'eradaarāmaa eujā māik'aapa p'usa āripidamerā:

³ —Waide āripināati eujā, p'usa māik'aapa pak'uru, waide taipa tauchaa bida-e perā Tachi Ak'ōredeerā tau biiride.

⁴ Mía ūriji jaradak'āri jōmasaa eperāarā īri ma tauchaa bidap'edaa. Israel pidaarā ēreerādepemaarā ciento cuarenta y cuatro mil paji.

⁵ Judā ēreerādepema doce mil paji;

Rubén ēreerādepema doce mil paji;

Gad ēreerādepema doce mil paji;

⁶ Aser ēreerādepema doce mil paji;

Neftalí ēreerādepema doce mil paji;

Manasés ēreerādepema doce mil paji;

⁷ Simeón èreerādepema doce mil paji;

Leví èreerādepema doce mil paji;

Isacar èreerādepema doce mil paji;

⁸ Zabulón èreerādepema doce mil paji;

José èreerādepema doce mil paji

māik'aapa Benjamín èreerādepema doce mil paji.

Eperāarā chok'ara p'aru t'oroo jī p'anadap'edaa

⁹ Ma t'ēpai unuji eperāarā audú chok'ara nāgí chaadepema: eujā, èreerā, p'uuru, pedee; māgí chaadepema. Bainī p'anajida ma rey su-ak'i beepari k'īrapite māik'aapa ma Oveja Chak'e k'īrapite. Apidaapa āra p'oyaa juasiada-e, audú chok'ara p'anadap'edaa perā. P'aru t'oroo jī p'anapachida māik'aapa palma k'iru ateeppachida āchi juade ak'īpidait'ee o-īa p'ani. ¹⁰ Jōmaarāpa golpe pedeejida:

—Tachi Ak'ōre, ma rey su-ak'i beeparide su-ak'i bipa māik'aapa Oveja Chak'epa eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atajida atuanaadamerā.

¹¹ Angeleerā, chi wap'ira atadap'edaa ma rey su-ak'i beepari, ma chonaarā poro waibiarā māik'aapa ma ne-inaa chok'ai bi k'imari; māgí angeleerā bedabaidachida tau biiri te jāde t'ōbairutamaa ma rey su-ak'i beepari k'īrapite māik'aapa it'aa t'īpachida Tachi Ak'ōremaa. ¹² Māgapachida:

—¡Amén! apachida. Jōmaarāpa it'aa t'īdaipia bi Tachi Ak'ōremaa māik'aapa jaradaipia bi: “Pi jōmaarā k'āyaara waibiara bapari; jōmaarā k'āyaara k'īsia k'awaara bapari; jōmaarā k'āyaara t'āri piara; jōmaarā k'āyaara juataura; jōmaweda pi jua ek'ari p'anapata. Māga ichita jaradait'ee, jō-ee. ¡Amén!”

¹³ Māpai ma chonaarā poro waibiarādepema abaapa mimaa iidiji:

—¿K'āirāma na p'aru t'oroo jī p'ani? ¿Sāmāik'aapa chejidama? aji.

¹⁴ Mia p'anauji:

—Piata k'awa bida aji, mi k'āyaara.

Irua māgaji:

—Āchi jai-idaadak'āri, uchijida audú miapi iru p'anadap'edaarā juadeepa. P'aru t'oroo jī p'ani, āchi p'aru t'ōdap'edaa perā ma Oveja Chak'e waade. Māgapi āchia p'ek'au k'achia oopatap'edaa wēpajida.

¹⁵ Maperāpi Tachi Ak'ōre su-ak'i beepari k'īrapite bainī p'ani.

Āstaawa, p'ārik'ua pida āchia oopata Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a ichi it'aripema te waibiade.

Ma rey su-ak'i beeparide su-ak'i bipa āra ichita ak'i bapariit'ee, ichita āra ome bapariit'ee perā.

¹⁶ Waa jarra ooda-e pait'ee māik'aapa waa opisiada-e pait'ee.

Ichiaba ak'ōrejīrupa waa paada-e pait'ee māik'aapa waa wāsiapa jia cheda-e pait'ee.'

(Is 49.10)

¹⁷ Māga pait'ee ma Oveja Chak'e, rey su-ak'i beepari k'īrapite bainī bipa, āra pia ak'i bapariit'ee perā.

Āramaa ak'īpiit'ee pania poatri uchua bimāi, māgí pania todak'āri, ichita p'anapataadamerā iru ome.

Ma awara Tachi Ak'ōre āra ome bapariit'ee perā, waa t'āri p'ua p'anadak'aa pait'ee.

Seis eerepema tauchaada ogat'aada

8 Oveja Chak'epa ma seis eerepema tauchaada ogat'aak'āri, it'aripemaarā jōmaweda k'īuu nībeeji. Māgá p'aneejida perá hora esa-auk'a. ²Ma t'ēepai mia unuji angeleerā siete, iru k'īrapite bainī p'anapataarā. Māgí chaa trompeta āchi chaachaa jitajida. ³Māpai ángel awaraa cheji māik'aapa bainī beeji altar k'ait'a. Ichi juade k'uuruk'a bi nēedee ooda iru baji. Aide ne-inaa t'ūa bapari paapachida Tachi Ak'ōre-it'ee. Awaraapa irumaa ne-inaa t'ūa bapari waibia teeji, p'oiramerā Cristodeerā it'aa t'īpata ome māik'aapa bimerā ma altar īri Tachi Ak'ōre-it'ee. Māgí bijī altar nēedee ooda īri; ma altar rey su-ak'i beepari k'īrapite bainī bi. ⁴Ma ne-inaa t'ūa bapari paak'āri, chi nari Cristodeerā it'aa t'īpata ome ma ángel juadeepa it'aa wāji Tachi Ak'ōre baparināi. ⁵Māpai ma angelpa t'īpitau atap'eda altardeepa, ma k'uuruk'a bi ipurut'aaji. Māpai bat'at'aaji na p'ek'au eujādee. Māga oo bide mia ūriji pa jīwaa nībi pedee ome. Ichiaba unuji pa tau p'orep'orepari māik'aapa na p'ek'au eujā wēre nībi awērachaipa.

Angeleerāpa trompeta chaadap'edaa

⁶Māpai ma angeleerā sieteerāpa trompeta iru p'ani āchi juade ewaa jirajida chaadait'ee.

⁷Chi naapiara angelpa ichi trompeta chaak'āri, angeleerāpa hielo k'oi tauk'a bat'ajida na p'ek'au eujādee. Ma hielo p'oirā baji t'īpitau ome māik'aapa waa ome. Perá eujā esajīak'a paadachi. Ichiaba pak'uru ōpeedepema chaa aba māik'aapa p'ūajara jōmaweda paadachi.

⁸Araarepema angelpa ichi trompeta chaak'āri, māu choma t'īpitau ome urua nībi bat'ajida p'usa jādee. Māpai perá p'usa jā esajīak'a waa padachi. ⁹Ma awara p'usadepema ne-inaa chok'ai bi ōpeedepema chaa aba piudachida. Ichiaba barco p'usade wā nipadap'edaa, māgí ōpeedepema chaa aba jōdachida.

¹⁰Ma omé eerepema angelpa ichi trompeta chaak'āri, lucero choma t'īpitau ome urua nībi pajādeepa baaidachi na eujādepema to māik'aapa pania poatri uchiapata īri; ma ōpeedepema chaa aba īri. ¹¹Māgí t'ījarapata Lucero Asia. Māgí baaik'āri, to māik'aapa pania poatri uchiapata ōpeedepema chaa aba īri, pania asia ūu beeji. Eperāarāpa ma pania todak'āri, chok'ara piujida.

¹²Ma ōpee eerepema angelpa ichi trompeta chaak'āri, ak'ōrejīru, atane, lucero āridachida. Perá ak'ōrejīru k'īra esajīak'a k'īidachi. Perá atane k'īra esajīak'a auk'a k'īidachi. Ichiaba perá lucero esa-auk'a k'īidachida. Mapa āstaawa hora ōpeedepema chaa aba ak'ōrejīru jēra-e paji. Ichiaba p'ārik'ua hora ōpeedepema chaa aba atane lucero ome īdaada-e paji.

¹³Māpai mia unuji nejīpi pajāde it'í wāabai ni. Ūriji ma nejīpipa golpe pederu:

—¡Aai, eperāarā at'āri eujāde p'ani audú chupiria jōnadait'eeda aji, apema angeleerā ōpeerāpa āchi trompeta chaadak'āri!

K'īmari eerepema trompeta chaada

9 Māpai ma k'īmari eerepema angelpa ichi trompeta chaak'āri, mia unuji lucerok'a pajādeepa baai cheda na eujāde. Māgipa llave jitaji ewait'ee arii uria bi, chi t'ai jīa nībada perā. Ma uria audú nāpia baji. ²Ma uria t'ai ewak'āri, narira uchua nībeeji, nari waibia uchiaparik'a t'īpitau waibiadeepa. Ma nari k'aurepa p'āriudachi.

Ak'ōrejīru māik'aapa pajā perá unu-e paji nari jīrak'awaa nībipa. ³ Ma nari ome net-uaraarā sisi k'ap'iak'a uchiadachida māik'aapa wāaichoo chejida na p'ek'au eujādee. Eujāde pa wādak'āri, mia unuji ne-inaa Tachi Ak'ōrepa mairāmaa bida; māgí ne-inaa tusōrepa iru bik'a eperāarā k'aait'ee. ⁴ Tachi Ak'ōrepa mairāmaa jaraji p'ūajara apida; pak'uru jida ārinaadamerā. Jīp'a p'ua oodaipia bida aji, chi Tachi Ak'ōre tauchaa wēe beerā āchi tau biiride. ⁵ Mamīda jaraji eperāarā k'aa peenaadamerā. Jīp'a p'ua oodaipia bida aji, atane joisomaa wāyaaru misa. Mairāpa k'aada golpe p'ua nībaji tusōrepa k'aada p'ua nībaparik'a.

⁶ Māgá eperāarā k'aa jōnide, ma eperāarā audú piu k'inia p'anadait'ee. Mamīda piuda-e pait'ee.

⁷ Mia sisira unuji caballoorā uchiapatak'a jura chōode. Ne-inaa poro jīra nēedee oodak'a jī p'anajida āchi porode. Āchi k'īra eperā k'īrak'a beeji. ⁸ Āchi puda waree beeji; wēaarādek'a māik'aapa āchi k'ida león k'idak'a beeji. ⁹ Āchi t'ūade ne-inaa jī p'anajida armadura hierrodee oodak'a. Wāaichook'oodaidak'āri, āchi isia jīwaapachida carro caballopa jidiupata jīwaapatak'a, chok'ara uchiadak'āri jura chōode. ¹⁰ Āchi trude ne-inaa awapari iru p'anajida, tusōreerāpa iru p'anapatak'a. Māgipa eperāarā k'aadait'ee atane joisomaa wāyaaru misa. ¹¹ Āchi rey Satanapa āra chok'apari. Ichi ma uria nāpia bi jīapari. Hebreo pedeede ichi t'ījarapata Abadón; griego pedeede Apolión; jara k'inia bi Eperāarā Peepari.

¹² Ma naapiara ne-inaa k'achiara wāyaaji. Ne-inaa k'achiara omé at'āri falta bi.

Joisomaa eerepema trompeta chaada

¹³ Māpai ma joisomaa eerepema angelpa ichi trompeta chaak'āri, mia pedee ūriji altar nēedee oodadeepa. Ma altar Tachi Ak'ōre k'īrapite bainī baji. Ma altar āuk'idaa k'īmariide cacho paraa. Madeepa ma pedee uchua baji. ¹⁴ Jaraji ma angelpa trompeta iru badamaa:

—K'ena péiji angeleerā k'īmari Éufrates to ide jīa paraa p'ani.

¹⁵ Māgí angeleerā k'ena péik'āri, uchijida peenadait'ee na p'ek'au eujādepemaarā ōpeedepema chaa aba. Ai naaweda jīa paraa p'anajida ni p'ani misa año, atane, ewari māik'aapa hora Tachi Ak'ōrepa awara bidamaa paru misa. ¹⁶ Mia ūriji jaradak'āri jōmasaa soldaorā p'e atadap'edaa caballok'a bi īri wādamerā āchi ome. Audú chok'ara; doscientos millones paji.

¹⁷ Ma caballok'a bi māik'aapa māgí īri wādap'edaarā mia unuji k'āimok'araa pik'a bide. Āchi t'ūade armadura jī p'anajida. Ma armadura p'oree baji, t'ipitauk'a. Ichiaba p'āp'āraa baji māu pi-ia jacintok'a. Ichiaba k'uaraa baji māu azufrek'a. Ma caballoorāk'a beeda poro león porok'a beeji. Mairā it'aideepa uchijai t'ipitau, nari māik'aapa azufre p'ora. ¹⁸ Ma ne-inaa k'achia ōpeepa; t'ipitaupa, naripa māik'aapa azufrepa na p'ek'au eujādepemaarā ōpeedepema chaa aba piuji. ¹⁹ Ma caballoorāk'a beerāpa eperāarā māgá p'oyajida āchi it'aipa māik'aapa āchi trupa, āchi tru taama porok'a beeda perā. Māgipa auk'a eperāarā p'ua oopachida.

²⁰ Māgá eperāarā chok'ara piujida mīda ma k'achiapa, chi waide peeda-e p'anadap'edaarāpa āchia ne-inaa k'achia oopata oo amaa k'iniada-e paji. It'aa t'ī amaa k'iniadak'aa paji netuaraarāmaa. Ichiaba it'aa t'ī amaa k'iniadak'aa paji āchia ne-inaa juapa ooda k'īrapite; ne-inaa nēedee ooda, p'arat'adee ooda, bronedee ooda, māudee ooda, pak'urudee ooda. Māgí k'īrapite it'aa t'ī k'inia p'anapachida māgee ne-inaa p'oyaa ak'ik'aa mīda, p'oyaa ūrik'aa mīda māik'aapa p'oyaa t'iak'aa

mīda. ²¹ Ichiaba awaraarā pee amaa k'iniadak'aa paji. Jaipanaarāpa oopatak'a oo amaa k'iniadak'aa paji. P'ek'au oo amaa k'iniadak'aa paji māik'aapa nechia amaa k'iniadak'aa paji.

Joip'aruk'a bi pirat'ida k'aipee

10 Māpai mia unuji angeleerā poro waibia awaraa. Māgí it'ariipa cheji jīarara pirat'i nībide. Euma paraa baji ichi poro īri. Chi k'īra urua baji ak'ōrejīruk'a māik'aapa chi jīru t'ipitau urua nībik'a baji. ² Ichi juade iru baji joip'aruk'a pirat'ida k'aipee. Māgí ewat'i baji. Ma angeleerā poro waibia na eujāde baini ba chek'āri, chi jīru juaraarepema biji p'usa īri. Jōdee chi jīru juabi eerepema biji eujā īri. ³ Golpe bi-aji león biaparik'a. Māgá biak'āri, pa siete jīwaa nībeeji pedee ome. Māgá iru biak'āri, papa p'anauji. ⁴ Mia māga ūrik'āri, ma pedee p'āit'ee paji. Mamīda it'ariipa pedee ūriji:

—Apidaamaa jaranāaji pia ūrida māik'aapa ma pedee apida p'ānāaji.

⁵ Māpai ma ángel baini bada p'usa īri māik'aapa eujā īri ichi jua juaraarepema iaji pajāmaa. Ooji eperāarāpa oopatak'a ne-inaa juraadak'āri Tachi Ak'ōre k'īrapite, awaraarāpa ijāadamerā wāarata jara bi. ⁶ Māpai ma angelpa ne-inaa jaraji Tachi Ak'ōre ichita chok'ai bapari k'īrapite. Iruata ooji pajā māik'aapa ne-inaa jōma aide nībi; na eujā māik'aapa ne-inaa jōma aide nībi; p'usa māik'aapa ne-inaa jōma aide nībi. Iru k'īrapite ma angelpa māgaji:

—jTaarā-ee Tachi Waibiapa k'achia beerā jōpiit'eeda! aji.

⁷ Angeleerā seis eerepemapa ichi trompeta chaak'āri, aupait'ee Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bada eperāarā-it'ee. Jōmaarāmaa māga k'awapi-e paji. Ichi mimiapataarā-maa; ichi pedee jarapataarāmaa aupaita k'awapiji ichia k'īsia iru bada.

⁸ Māpai ma naaweda it'ariipa pedee badapa waya mimaa ne-inaa jaraji:

—Atanāji ma joip'aruk'a pirat'ida k'aipee ewat'i bi, jāma baini bi p'usa īri māik'aapa eujā īri iru bi ichi juade.

⁹ Aramāgá mi wāji ma angelmaa ma joip'aruk'a bi iidide. Ichia p'anauji:

—Jitāji māik'aapa k'ot'āaji. Pichi it'aide k'ū-ūa bait'ee mielek'a. Mamīda pichi bi-maa pak'āri, asia bait'ee.

¹⁰ Irua jaradak'a mia ma joip'aruk'a bi atanaji māik'aapa k'o pēiji. Wāara, michi it'aide k'ū-ūa baji. Mamīda mit'aap'eda, michi bide pak'āri, mi t'āri urati nībeeji.

¹¹ Māpai mimaa māgaji:

Pia waya jaraipia bi Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a. Jaraipia bida aji, irua ooit'ee bi p'uuru pidaarā chok'ara ome, eujādepemaarā chok'ara ome, pedee chok'ara awara-awaraa peedeputaarā ome māik'aapa reyrā chok'ara ome.

Tachi Ak'ōrepa eperāarā omé pēida ichi pedee jaranadamerā

11 Māpai pak'uru sīautaa mimaa teeji, māgipa ne-inaa chaamerā. Māgaji: —Wāji chaade Tachi Ak'ōre te waibia chi altar ome. Ma awara ai tede it'aa t'īpataarā juasāji. ² Mamīda chaanāaji ma te ātaude t'iak'au bimāi, māgimāi Tachi Ak'ōrepa awara bida perā ijāadak'aa beerā-it'ee. Atane cuarenta y dos wāyaaru misa, māgīrāpa āchi jua ek'ari iru p'anadait'ee Tachi Ak'ōrepa p'uuru jirit'erada ichi-it'ee.

³ Māpai Tachi Ak'ōrepa māgaji:

—Mia omé pēiit'eeda aji, chi-īapata p'aru jī p'anik'a p'ani. Māirāpa jaradait'ee mia jarapi bik'a, ma k'āima mil doscientos sesenta wāyaaru misa.

⁴ Māgiirā omé olivo biirik'a p'ani māk'aapa lámpara bipatak'a p'ani; Tachi Waibia, chi na p'ek'au eujā ooda k'irapite p'ani. ⁵ Apidaapa ma omé jiriruta pirā miapidait'ee, t'ipitau uchía bi āchi it'aideepa paapeeit'ee āra k'ira unuamaa iru p'anapataarā. Māgá piudait'ee jōmaweda āra miapi k'inia p'aniirā. ⁶ Tachi Ak'ōrepa ne-inaa k'ira t'ādoō āramaa oopiji. Mapa ārapa pajā jia pik'adai k'oi chenaamerā, Tachi Ak'ōrepa jarapidak'a jara p'ani misa. Ma awara ārapa k'iniadak'āri, pania tachi waa papidai māk'aapa eperāarā miapidai.

⁷ Mamīda jara aupadak'āri jōmaweda Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bada jara-piit'ee āramaa, nemisia uchiat'ee ma uria nāpia bideepa māk'aapa āra ome chōo jiriit'ee. Māgipa āra p'oyaaít'ee māk'aapa peek'ooit'ee. ⁸ Āra k'ap'ia pi-uda calle jāde baip'aneedit'ee p'uuru waibia Jerusalende; āchi waibia kursosode peedap'edaa p'uurude. Māgí p'uuru ichiaba Sodoma maa-e pirā Egipto apata. ⁹ Mama p'aneedit'ee k'āima ōpee ap'eda esa-auk'a. Mama p'anide eperāarā eujā k'ira t'ādoodepema, p'uurudepema, pedee k'ira t'ādoō pedeepataarā māk'aapa ēreerā k'ira t'ādoorāpa āra k'ap'ia piuda ak'idait'ee māk'aapa jaradait'ee āra ianaadamerā. ¹⁰ Na p'ek'au eujādepemaarāpa āra piuda ūridak'āri, o-ia p'aneedit'ee māk'aapa regalo tee para bait'ee o-īapa, ma Tachi Ak'ōre pedee jarapataarā omeerāpa āra miapidap'edaa perā.

¹¹ Mamīda k'āima ōpee ap'eda esa-auk'a wāyaap'eda, Tachi Ak'ōrepa ma omé chok'ai p'anapiji. Māgá āra p'irabaidachida. Jōmaweda māga unudak'āri, p'eradachida. ¹² Māpai ma omé ūrijida it'ariipa golpe pedeeru:

—¡It'aa chéti!

Aramāgá it'aa wājida jīrarade, āra k'ira unuamaa iru p'anadap'edaarā taide.

¹³ Aramata awērachai golpe wēre nībeeji. Ma p'uuru pidaarā diezdepema chaa aba jōdachi; māgá eperāarā siete mil k'iniidachida. Chi p'aneedit'ee p'erarutapa āchia ne-inaa k'achia oopata oo amaa k'inia p'aneejida. Mapa jarajida Tachi Ak'ōre it'ari baparimaa, iruta wāara jōmaarā k'āyaara waibiara bi.

¹⁴ Ma ne-inaa k'achia aba eerepema aupaji. Mamīda omé eerepema taarā-e pait'ee.

Trompeta seis eerepema chaada

¹⁵ Māpai ángel seis eerepemapa ichi trompeta chaak'āri, it'ariipa mia golpe pedee ūriji. Chok'araarāpa jara p'anajida:

—'Írá wāara na p'ek'au eujādepemaarā Tachi Ak'ōre jua ek'ari p'ani māk'aapa Tachi Waibia Jesucristo jua ek'ari p'ani. Tachi Ak'ōre ichita jōmaarā rey bapariit'ee.'

(Ex 15.18; Dn 2.44)

¹⁶ Māpai ma chonaarā poro waibiarā veinticuatro su-ak'i p'ani āchi rey su-ak'i beeparide Tachi Ak'ōre k'irapite bedabaidachida irumaa it'aa t'īdait'ee.

¹⁷ Māgapachida:

—Tachi Ak'ōre Waibia, pita ichita bapari māk'aapa ichita bapachi. Gracias jara p'ani pīmaa.

¡Pita jōmaarā k'āyaara waibiara bairā, jōmaarā rey paru!

¹⁸ Na p'ek'au eujādepema p'uuru pidaarā t'āri k'achia p'anapachida pi ome.

Írá jōdee, pi k'irau bait'ee āra ome.

Írapí pia ak'it'ee piudap'edaarāpa oopatap'edaa māk'aapa jarait'ee pia wa k'achia pi k'irapite.

Írá teeit'ee ne-inaa pia jómaweda pia k'ísia iru bidepema teeit'ee pi mimiapataarā-maa, chi pi pedee jarapatap'edaarāmaa; pichideerā jōmaarāmaa māk'aapa pi waaweeapataarā jōmaarāmaa, ek'ariara beerāmaa, waibiara beerāmaa paara. Ichiaba írapí eujāde ne-inaa k'achia oopatap'edaarāmaa pia k'achia ooit'ee.

Juanpa Tachi Ak'ōre it'aripema te waibiade unuda

¹⁹ Māpai Tachi Ak'ōre it'aripema te waibia ewadachi māk'aapa ma edajāde mia unuji baaltek'a bi Tachi Ak'ōrepa ūraa Moisemaa p'āpida ome. Māga nide pa tau p'orep'orepari unuji māk'aapa pa jīwaa nībaji. Ichiaba paraaji awērachai māk'aapa hielō k'oi tauk'a baaji.

Juanpa wēra je ome unuda

12 Māpai mia ne-inaa awaraa waide unik'aa pada unuji. Pajāde unuji wēra ak'ōrejīru urua nībik'a jī bi. Bainī baji atane īri. Poro jīra lucero docedee ooda jī baji. ² Māgí wēra biak'oo baji. Bi p'ira baji chi warra ewaa t'oit'ee bada perā. Mapa bia nībaji.

³ Māpai ne-inaa awaraa waide unik'aa pada padachi pajāde. Unuji je choma. P'oree baji māk'aapa poro siete iru baji. Ma chaachaa poro jīra jī baji. Ichiaba cacho diez iru baji. ⁴ Māgí jepa ichi tru wirawiraarupa pajāde nībi lucero perā esa-auk'a baaipiji eujādee. Māgí bainī banaji ma wēra k'irapite māk'aapa nimaa beejī iru warra t'omerā, ma warra chai k'o atapēiit'ee pada perā. ⁵ Māpai ma wērapa imik'īra warra t'oji. Ma warrapa reyk'a na eujādepemaarā ichi jua ek'ari iru bapariit'ee. Reyapa tuma hierrodee juade iru bīpa ooparik'a, māga pik'a irua ooit'ee. Māgí je choma mama baji mīda, ma warra chai p'oyaa k'o-e paji, Tachi Ak'ōrepa āyaa atepida perā ichi baparimaa ichi rey su-ak'i beeparide. ⁶ Jōdee ma wēra mirudachi eperāarā mak'īara wēe jēra bimaa; Tachi Ak'ōrepa k'ísia iru badamaa. Mama angeleerāpa nek'opijida māk'aapa pia ak'i p'anajida k'āima mil doscientos sesenta.

⁷ Māpai it'ari jura paraaji. Angeleerā poro waibia Miguel awaraa angeleerā ome chōo jirijida māgí je choma bi ome. Māpai jepa ichideerā p'e atap'eda, chōojida. ⁸ Mamīda ma je choma bi eerepemaarā chooda-e paji. Angeleerāpa āra it'ariipa jērek'oojida. ⁹ Māgá bat'at'aajida ma je choma bi na p'ek'au eujādee. Māgí je choma chonaarāwedapema taama; Netuara Poro Waibia maa-e pirā Satanás apata. Māgí-pata na p'ek'au eujādepemaarā k'ūrapari. Māgí bat'at'aajida na p'ek'au eujādee ichideerā ome.

¹⁰ Māpai mia ūriji Tachi Ak'ōredeerā it'ariipa golpe pedee p'ani: —Írapí Tachi Ak'ōrepa k'achia p'oyaaaji māk'aapa aupaji tachi o k'achiadeepa k'aripa atada atuanaadamerā.

Írapí jōmaarā rey beejī māk'aapa ichia pēida, Cristo jua ek'ari jómaweda p'aneejida. Māga bi jēret'aadap'edaa perā ma imiateeparipa tachi ipemaarā Cristo k'aurepa. Māgí īi-ee tachi imiateepachi Tachi Ak'ōre k'irapite.

¹¹ Mamīda tachi ipemaarāpata iru p'oyaapachida Cristopa ichi waa bat'ada perā āra pari.

Ichiaba iru p'oyaapachida Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee awaraarāmaa jaradap'edaa perā.

Eperāarāpa āra peedait'ee pak'āri, waaweedak'aa paji piudait'ee ma jaradap'edaa k'aurepa.

¹² ¡O-ia p'anadáma angeleerā, it'ari p'anapata perā!

Mamīda chupiria p'ani parā ejāde p'anapataarā māik'aapa p'usade p'anapataarā Netuara Poro Waibia parā t'āide bapari perā.

Ichi audú k'irau bi k'awa bairā taarā-e Tachi Ak'ōrepa jōpiit'ee irua ne-inaa k'achia oopari.

¹³ Māgí je choma bipa k'awaa atak'āri ichi na p'ek'au ejāde bi, ichi jēredap'edaamāi, ma wērapa warra t'oda jirimaa beeji. ¹⁴ Mamīda Tachi Ak'ōrepa nejīpi tapia isiak'ara omé teeji ma wēramaa, mágá ma je choma badamāiipa t'imí wāabaimerā ichia k'isia iru badamaa; eperāarā mak'iaara wē-ema. Mama nek'opidai māik'aapa pia ak'i p'anadai año ōpee ap'eda esa-auk'a wāyaaru misa. ¹⁵ Māga unuk'āri, ma je choma bi it'aideepa pania jīchooji to chomadaramaa, to chomaapa ma wēra to barree ateei jīak'aapa. ¹⁶ Mamīda ejāpa ma wēra k'aripaji. Ewadachi māik'aapa ma to choma je choma bipa jīchooda weedachi ai uriade. ¹⁷ Māga unuk'āri, ma je choma bi audupiara k'īraudachi ma wēra ome. Mapa chōo jirinaji ma wēradeepa uchiadap'edaarā ome; chi na ejāde at'āri nībiirā ome. Māirāpa oopata Tachi Ak'ōre Ūraade jara bik'a māik'aapa ijāapata Jesupa jarateeda ūraade. ¹⁸ Māpai māgí je choma bi bainī banaji p'usa ide.

Nemisia p'usa jādeepa uchiada

13 Māpai mia unuji nemisia uchiaru p'usa jādeepa. Māgipa poro siete iru baji māik'aapa cacho diez. Chi cacho chaa poro jīra jī baji. Jōdee chi poro chaa t'ī p'ā baji. Tachi Ak'ōre t'ī chok'ara made p'ā jēra baji, irua māga unuk'āri, k'īraudaimerā. Mágá ma nemisiapa iru oo iru baji. ² Māgí nemisia imamak'a baji. Mamīda chi biiri oso realdek'a baji. Chi it'ai león it'aik'a baji. Je choma bipa ma nemisia ichi jīak'a papiji, māgipa auk'a oomerā ma jepa ooparik'a māik'aapa je choma bi jua ek'ari p'aniirā auk'a iru bamerā ichi jua ek'ari. ³ Māgí nemisia poro aba supeet'aa baji espadapa, mamīda ichia jipataaji. Mapa na p'ek'au ejādepemaarā jōmaarāpa iru pia unupachida māik'aapa irua oopi bik'a oo k'inia p'anapachida. ⁴ Tachi Ak'ōremaa it'aa t'īdai k'āyaara, je choma bimaa it'aa t'īpachida, iru juapa ma nemisiapa ne-inaa k'ira t'ādoo oopachi perā. Ma awara ma nemisiamaa paara it'aa t'īpachida. Māgapachida:

—¿K'aita nāgí nemisiak'a bima? ¿K'aita chōoima iru ome?

⁵ Tachi Ak'ōrepa ma nemisia ichiak'au biji ne-inaa k'achia k'ira t'ādoo oo wāmerā atane cuarenta y dos wāyaaru misa. Māgipa pedee audua pedeeepachi māik'aapa ichi Tachi Ak'ōreda a nipapachi. ⁶ Mágá pedee k'achia jara wāpachi Tachi Ak'ōre āpite māik'aapa ichideerā it'ari p'ani āpite. ⁷ Ma awara Tachi Ak'ōrepa māgí ichiak'au bida perā, jura chōo beeji Cristodeerā, chi at'āri na p'ek'au ejāde p'anadap'edaarā ome, āra p'oyaarumaa. Ichiaba māgá ichiak'au bida perā, māgipa ichi jua ek'ari p'e wāji eperāarā ēreerā chaadepema, p'uuru chaadepema, pedee chaadepema māik'aapa ejā chaadepema. ⁸ Jōmaweda t'ī p'ā-ee p'aniirā Oveja Chak'e peedap'edaapa Tachi Ak'ōre ome ichita p'anapataadait'eerā t'ī p'ā jēra bi librode it'ari, māirāpa ma nemisiamaa it'aa t'īdait'ee, tachia Tachi Ak'ōremaa it'aa t'īpatak'a. Māga p'anadait'ee Tachi Ak'ōrepa na ejā ooi naaweda, ai p'ādade āchi t'ī p'ā-ee p'anadap'edaa perā.

⁹ K'iiri ēesaa p'anátī ūridamerā mia jararu:

¹⁰ —Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bi pirā ma nemisiapa parādepema aba āyaa ateemerā carcelde t'i nībiit'ee, māga pait'ee.

Jódee k'isia iru bi pirā māgipa parādepema aba peemerā espadapa, māga pait'ee.

Maperā Cristodeerā choodaipia bi āchi ijāa p'anide māik'aapa Cristode ijāapataadaipia bi, ma k'aurepa piuruta pijida.

Ne-animal k'achia eujādeepa uchiada

¹¹ Ma t'ēepai mia unuji awaraa ne-animal k'achia eujādeepa uchiaru. Cacho omé iru baji Oveja Chak'epa iru baparik'a. Mamīda pedeeepachi je choma pedeeeparik'a.

¹² Māgipa nemisia k'irapite ne-inaa k'ira t'ādoo oopachi irua oo badak'a. Jaraji na p'ek'au eujādepemaarā jōmaarāmaa it'aa t'ipataadamerā ma nemisiāmaa, chi poro aba supeedap'edaa jipada. ¹³ Ichiaba ne-inaa k'ira t'ādoo oopachi eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Eperāarā taide t'ipitau paara baaipiji pajādeepa na eujāde. ¹⁴ Tachi Ak'ōrepa ichiak'au bida perā, māgee ne-inaa ooji. Māgā ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa oo bipa nemisia k'irapite, māgipa na p'ek'au eujāde p'anadap'edaarā jōmaweda k'urat'aaji. Ma awara jaraji āchia oodamerā māgī nemisia espadapa supee p'anadap'edaa chok'ai padaida k'irak'a. ¹⁵ Tachi Ak'ōrepa māgī ne-animal k'achia ichiak'au bida perā, ma nemisia k'irak'a chok'ai pik'a beejī māik'aapa pedeeji. Maap'eda ma k'irak'a chok'ai pik'a padaidapa peepiji jōmaweda ichi waawee k'iniada-ee p'anadap'edaarā. ¹⁶ Ma awara māgī ne-animal k'achia t'ēe uchiadapa tauchaa bipiji jōmaarā eperāarā jua juaraarede māik'aapa tau biiride. Ma tauchaa bijida ek'ariara beerāmaa, waibiara beerāmaa auk'a; p'arat'ara beerāmaa, chupiria beerāmaa auk'a; esclavo-eerāmaa, esclavoorāmaa auk'a. ¹⁷ Ma tauchaa wēe apidaapa ne-inaa neto atada-e pai māik'aapa apidaapa ne-inaa neto pēida-e pai. Ma tauchaa ma nemisia t'ī maa-e pirā ichi número paji.

¹⁸ K'isiatī mia jararude. Chi k'isia k'awaa beerāpa k'awaa atadai ma nemisia t'ī, ichi número juasiadak'āri. Ma número eperā número: seiscientos sesenta y seis.

Ciento cuarenta y cuatro mil ijāapataarā Oveja Chak'e ome

14 Māpai mia unuji ma Oveja Chak'e bainī bi Sión ee nok'ode. Ichi ome p'anajida ciento cuarenta y cuatro mil eperāarā. Ichi t'ī māik'aapa chi Ak'ōre t'ī p'ā baji āchi tau biiride. ² Māpai it'ariipa ūriji ne-inaa to k'ida chaaree jīwaaparik'a maa-e pirā pa golpe jīwaaparik'a maa-e pirā arpa chaapataarā chok'araarāpa āchi arpa chaa p'anik'a. ³ Ma eperāarā Oveja Chak'e ome p'anadap'edaarāpa k'ari chiwidi k'ari p'anajida Tachi Ak'ōre su-ak'i beepari k'irapite, ma ne-inaa chok'ai bi k'imari k'irapite māik'aapa ma chonaarā poro waibiarā veinticuatro k'irapite. Awaraarāpa māgī k'ari p'oyaa k'arida-e paji. Jip'a ma ciento cuarenta y cuatro mil Cristopa na p'ek'au eujādepemaarā o k'achiadeepa k'aripa atada, māirāpapaita māgī k'ari k'awajida. ⁴ Māirā wēraarā ome k'āida-e paji, āchi p'anapata awara bidap'edaa perā Tachi Ak'ōre-it'ee. Mapa āchi wāpata ma Oveja Chak'e wārumaa māik'aapa oopata irua ooparik'a. Cristopa āra na eujādepemaarā o k'achiadeepa k'aripa ataji, awaraarā k'āyaara naapiara primisiak'a p'anadamerā Tachi Ak'ōre-it'ee māik'aapa ichi-it'ee. ⁵ Āchia maarepida seewa jaradak'aa paji, p'ek'au k'achia jōmaweda oo amaadap'edaa perā.

Ángel ōpeerāpa jaradap'edaa

⁶ Māpai mia unuji awaraa ángel it'ari wāabai ni. Māgipa Tachi Ak'ōrepa pedee pia jara pēida atee baji eperāarāpa irude ijāadamerā. Ma pedee ichita bapari, jō-ee.

Ma pedee atee baji jarade na p'ek'au eujādepemaarā jōmaarāmaa; ēreerā chaadepema, p'uuru chaadepema, pedee chaadepema māik'aapa eujā chaadepema. ⁷ Golpe pedeeepachi:

—Tachi Ak'ōre waawee p'anapatāati māik'aapa irumaa jarapatāati iru jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Ewari paji irua ak'imerā eperāarāpa oopata jarait'ee pia wa k'achia. It'aa t'ipatāati irumaa, iruata ooda perā pajā, na eujā p'usa ome māik'aapa jōmaweda pania poatri uchua bimāi.

⁸ Māpai mia awaraa ángel unuji māgí uchiada t'ēe. Māgipa jaramaa baji:

—Jōdachi, jōdachi p'uuru waibia Babilónia! Ma p'uuru k'aurepa eperāarā jōmaarāpa p'ek'au k'achia k'ira t'ādoo oopachida. Eperāpa vino topi bik'a awaraamaa piudaimerā, māga pik'a ma p'uuru pidaarāpa p'ek'au k'achia k'ira t'ādoo oopipachida awaraarāmaa.

⁹ Māpai mia awaraa ángel unuji ma omé uchiadap'edaa t'ēe. Māgipata golpe pedeeji:

—Eperāarāpa ma nemīsamaa māik'aapa māgí k'irak'a bimaa it'aa t'iruta pirā māik'aapa māgīrā tauchaa bipiruta pirā āchi tau biiride wa juade, ¹⁰ Tachi Ak'ōrepa āchi k'achia ooit'ee. Māgí eperāarāpa Tachi Ak'ōre vinota todait'ee. Māgí vino jara k'inia bi iru jīp'a k'irau bait'ee āchi ome; chupiria k'awa-ee. Audú k'irau bait'ee perā, āchi miapiit'ee t'ipitau azufre ome audú wāsia bipa. Māga ooit'ee ichi angeleerā pia beerā k'irapite māik'aapa ma Oveja Chak'e k'irapite. ¹¹ Irua māgīrā māgá ii-ee miapi bipa nari jīrak'awaa nībait'ee āstaawa, p'ārik'ua pida. Tachi Ak'ōrepa māgīrā māgá miapi iru bait'ee, āchia it'aa t'ipatap'edaa perā ma nemīsamaa ichi k'irak'a bi ome māik'aapa ichi t'ī tauchaa bipidap'edaa perā āchi k'ap'iade.

¹² Mapa Tachi Ak'ōredeerāpa choodaipia bi āchia oo p'anide iru ūraade jara bik'a māik'aapa āchi Cristode ijāa p'anide.

¹³ Māpai mia ūriji it'ariipa nāga pedeeru:

—P'āji nāgí pedee: “T'āri o-ia p'ani Tachi Waibiadeerā, chi namāik'aapa waa piudait'eerā k'achia beerā juapa.”

Māpai Tachi Ak'ōre Jaurepa māgaji:

—Wāarapi. Māirā piudak'āri, waa mimiada-e pait'ee. Ma k'āyaara k'āiwee p'anadait'ee. Tachi Ak'ōre o-ia bait'ee āra ome, ārapa ne-inaa pia oopatap'edaa perā Cristo k'ap'ia pari.

Angeleerāpa na p'ek'au eujādepemaarā ewadap'edaa

¹⁴ Māpai mia ak'iji māik'aapa unuji jīarara t'orroo. Ai īri su-ak'i baji Eperā Ak'ōre Truadepema. Māgipa poro jīra nēedee ooda jī baji. Ichi juade atee wāji nek'o esiiri jōree p'ewedee bi. ¹⁵ Māpai unuji awaraa ángel uchua bi Tachi Ak'ōre baparimāiipa. Māgipa golpe pedeeji ma jīararade su-ak'i bimaa:

—Ara eperāarāpa net'atau waraa bi ewapatak'a nek'opa, māga pik'a jā p'ek'au eujādepema ijāapataarā p'e atāji. Ewari paji māga oomerā.

¹⁶ Aramāgá ma jīararade su-ak'i bipa ijāapataarā p'e ataji.

¹⁷ Maap'eda awaraa ángel uchiji Tachi Ak'ōre it'aripema te waibiadeepa. Māgipa nek'o esiiri jōree p'ewedee bi ichiaba atee wāji ichi juade. ¹⁸ Māga nide awaraa ángel uchiji it'aripema altarmāiipa. Māgí ma altardepema t'ipitau jīapari paji. Māgipa golpe pedeeji ma ángel nek'o esiiri jōree p'ewedee iru bimaa:

—Eperāārāpa uva waraa bi k'imi t'iap'epatak'a nek'opa, māga pik'a jā p'ek'au eujādepema ijāadak'aa beerā p'e atāji, ma-it'ee ewari pada perā.

¹⁹ Aramāgá ma nek'o iru badapa na p'ek'au eujādepema ijāadak'aa beerā p'e ataji uva p'e atapatak'a. Māpai mimiapataarāpa uva p'e bipatak'a bōgo tapiade pi-art'idait'ee māik'aapa chi ba atadait'ee, māga pik'a ma angelpa ma ijāadak'aa beerā peek'ooji. ²⁰ P'uurude taawa māga ook'āri, ma piudap'edaarā waa wee nībeeji trescientos kilometros parumaa; chi nāpia caballo t'ūa it'ia aba parumaa.

Ne-inaa k'achia siete p'asait'ee bada

15 Māpai mia ne-inaa awara waide unuk'aa pada it'ari unuji. P'era pik'a beeji māga unuk'āri. Unuji angeleerā siete. Ma chaachaa ne-inaa k'achia atee wāji p'asapiit'ee eperāārāmaa. Māgi ne-inaa k'achia siete aupadak'āri, Tachi Ak'ōre k'īrau bada na p'ek'au eujādepemaarā ome jōit'ee.

² Ichiaba unuji ne-inaa lago bēi-sāa pik'a, vidriodee oodak'a, t'ipitau ome p'oirada. Ai ik'aawa bainī p'anajida chi p'oyaadap'edaarāpa māgf nemīsia, ichi k'īrak'a māik'aapa ichi t'ī maa-e pirā número tauchaa bidaarā eperāarā k'ap'iade. Ma bainī p'anadap'edaarāpa arpa Tachi Ak'ōrepa āramaa teeda iru p'anajida. ³ K'arimaa p'anajida Tachi Ak'ōre mimiapari Moisepa k'aridak'a māik'aapa Oveja Chak'edeerāpa k'aripatak'a:

—Tachi Ak'ōre Waibia, pia jōmaarā k'āyaara ne-inaa piara oopari.

Pita jōmaarā eujādepemaarā Rey.

Pia ne-inaa jōma pia k'īsia iru bi māik'aapa ichita wāarata jarapari.

⁴ Tachi Waibia, ¿k'aipa pi waawee-e paima?

¿K'aipa pi t'ī t'o-e paima?

Pi aupai k'achia wēe bapari.

P'uuru pidaarā jōmaweda chedait'ee it'aa t'īde pi k'īrapite, pia pia oopari perā k'achia beerā miapik'āri.

⁵ Ma t'ēepai unuji Tachi Ak'ōre it'aripema te waibia ewa bi. Ma te edajāde unuji iru baparimāi. Māgimāi chonaarāwedapema Ak'ōre te ne-edee ooda edupiara bi cuarto jīak'aa paji. ⁶ Māpai unuji ma te waibiadeepa angeleerā siete uchua p'ani. Māirā paji ne-inaa k'achia atepataarā p'asapidait'ee eperāārāmaa. P'aru linodee jī p'anajida. Ma p'aru maarepida t'āu-ee baji. Urua pik'a baji t'o-t'oo bada perā. Ne-inaa k'īride jīpatak'a nēedee ooda nērabai jī p'anajida āchi t'ūade. ⁷ Māpai unuji ma Tachi Ak'ōre ik'aawa p'ani ne-inaa chok'ai bi k'īmariidepema abaapa vaso nēedee ooda teeru ma angeleerā chaachaa. Ma vaso chaa ipuru baji Tachi Ak'ōre k'īrau bipa. ¡Iru ichita baparipi! ⁸ Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara bairā, ichi k'īra wāree uchua baji ichi baparimāiipa ma te ipururumaa. Maapai apida ma tede t'īudak'aa paji. Māga baji ma angeleerā sieteerāpa ne-inaa k'achia atee p'ani jōruta misa.

Tachi Ak'ōrepa k'achia ooda eperāārāmaa vaso wet'aada k'aurepa

16 Māpai mia ūriji Tachi Ak'ōre it'ari golpe pedeemaa bi. Ma pedee uchiaji ichi it'aripema te waibiadeepa. Māgaji ma angeleerā sieteerāmaa:

—Wāti māik'aapa eujā īri wet'āati ma vaso siete ipuru p'ani mi k'īrau bipa. Māgá mia eujādepemaarā miapiit'ee.

² Aramāgá ma naapiara ángel wāji māik'aapa ichi vasode iru bada wet'aaji eujā īri. Māpai eperāarā jōmaweda ma nemīsia k'īrak'a bimaa it'aa t'īpatap'edaarā māik'aapa

ichi tauchaa iru p'anapatap'edaarā k'ayaadachida ne-inaa k'achiapa aida-idaa bik'a. Māgipa āchi audú mia p'aneepachida, p'ua nībada perā.

³ Māpai araarepema angelpa ichi vaso wet'aaji p'usa jāde. Māpai pania aide nībi eperā piuda waak'a padachi. Mapa ne-inaa chok'ai p'anadap'edaarā aide nībi jōmaweda piudachida.

⁴ Māpai ma omé eerepema angelpa ichi vaso wet'aaji to bee īri māk'aapa pania poatri uchiapata īri. Ma pania jōmaweda tachi waa padachi. ⁵ Maap'eda ūriji ángel awara bida pania jāmerā pedeemaa bi. Māgipa mājaji:

—Tachi Ak'ōre, jōmaarā k'āyaara pia ne-inaa piara oo bi.

Pi ichita bapari māk'aapa ichita bapachi.

⁶ Pia pia ooji mājā pania waa papik'āri, jāgí eperāarāpa pichideerā waa māk'aapa pi pedee jarapataarā waa bat'apidap'edaa perā, āra pee atapēidak'āri.

Maperāpi jāgiirāmaa waa topimaa bi.

Māgi todaipia bi jāgeerāpa.

⁷ Ichiaba mia ūriji ángel pedee uchua bi altardeepa:

—Wāarapi, Tachi Ak'ōre Waibia.

Pia pia oo bi, māga ook'āri k'achia beerāmaa.

⁸ Māpai ma ōpee eerepema angelpa ichi vaso wet'aaji ak'ōrejīrumaa, ak'ōrejīrupa eperāarā paak'oomerā t'ipitaupa paaparik'a. ⁹ Mājā eperāarā jōmaweda mia p'aneepachida ma paada p'uapa. Mamīda āchia ne-inaa k'achia oopata oo amaa k'iniada-e paji māk'aapa Tachi Ak'ōre waawee k'iniada-e paji. Ma k'āyaara ik'achia jarapachida Tachi Ak'ōremaa, irua ma k'achia āchima pēida perā.

¹⁰ Māpai ma k'īmari eerepema angelpa ichi vaso wet'aaji mājí nemisia su-ak'i beepari īri. Māpai ma nemisia trua, na p'ek'au eujā jōmaweda p'āriude beeji. Eperāarā aide p'anadap'edaarāpa āchi k'īrame k'aak'oopachida, p'ua chooda-e p'anadap'edaa perā. ¹¹ Mājā mia p'anapachida mīda, oo amaa k'iniada-e paji āchia ne-inaa k'achia oopata. Ma k'āyaara ik'achia jarapachida Tachi Ak'ōre it'aripemamaa, āchi p'ua jōnada k'aurepa māk'aapa āchi aida-idaa p'anadap'edaa k'aurepa.

¹² Māpai ma joisomaa eerepema angelpa ichi vaso wet'aaji Éufrates to waibia jāde p'oodaimerā. Mājā reyrā ak'ōrejīru uchiapari eerepa jīp'a chedai.

¹³ Māpai mia unuji jaure k'achia beerā ōpee, baso k'īrak'a bi. Māgiirā uchijida je choma bi it'aideepa, nemisia it'aideepa māk'aapa ma ne-animal k'achia; chi seewa jarapari it'aideepa. ¹⁴ Mājí jaure k'achia beerā netuaraarā. Māgiirāpa oopachida ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Wāpachida na p'ek'au eujādepema reyrāmaa māk'aapa ūrapachida chip'edaidamerā jura chōode Tachi Ak'ōre Waibia ome iru ewari waibia ewate.

¹⁵ Māpai Tachi Waibiapa mājaji:

—¡Ūrítí! Parā atu bide mi cheit'ee nechiapari cheparik'a. Tachi Ak'ōrepa k'īra jīp'a nipapataarā pia ak'īt'ee. Māirā k'īra nejasiada-e pait'ee atu bide mi chek'āri.

¹⁶ Ma reyrā jaure k'achia beerāpa ūrapadap'edaa chip'edachida abaamāi, hebreo pedeede t'ījarapachida *Armagedón*.

¹⁷ Māpai ma seis eerepema angelpa ichi vaso wet'aaji. Māga nide Tachi Ak'ōre golpe pedee uchijai ichi it'aripema te waibiadeepa; ichi su-ak'i beeparideepa. Mājaji:

—¡Jōdachida aji, mia k'isia iru bada k'achia beerā miapiit'ee!

¹⁸ Māga jararude pa baaiji, pa jīwaa nībaji māik'aapa awērachaipa na p'ek'au eujā golpe wēret'aaji. Audú golpe wēreji. Eperāarā na eujāde p'aneedak'āriipa awērachai apida ma k'āyaara golpeera wēre-e paji. ¹⁹ Māgá golpe wērek'āri, chi p'uuru waibia t'oodachi t'ooma ōpeede. Apema p'uuru na p'ek'au eujāde p'ani jōdachida. Tachi Ak'ōrepa k'awaji ma p'uuru waibia Babilónia pidaarāpa oopatap'edaa. Audú k'īrau bada perā āchi ome, māgí p'uuru miapiji. ²⁰ Ma awara ma wēre nībide jōmaweda isla ee ome wēpadachida. ²¹ Māga nide it'ariipa hielō k'oi tau tapia bik'a baai cheji eperāarā īri. Ma chaachaa cuarenta kilos waa paji. Māga bak'āri, eperāarāpa ik'achia jarajida Tachi Ak'ōremaa ma hielō tau tapia k'aurepa, audú golpe tee bada perā.

Tachi Ak'ōrepa wēra t'āri k'achia-idaa bi k'achia ooda

17 Ma angeleerā sieteerāpa vaso iru p'anadap'edaa, māirādepema aba mimaa cheji māik'aapa māgaji:

—Chéji. Mia ak'ipit'eeda aji, sāga Tachi Ak'ōrepa k'achia ooit'ee wēra jōmaarāpa k'awa p'ani. Māgí prostitutak'a bi su-ak'i baparík'api bi to k'ait'ak'ait'aa jēra bimāi. ² Na p'ek'au eujādepema reyrāpa p'ek'au oopachida, araa padak'āri māgí wēra ome. Ma awara na p'ek'au eujādepemaarāpa ooi awaa p'anapachida ne-inaa k'achia k'īra t'ādoo ichia oodak'a.

³ Maap'eda ma k'āimok'araa pik'a bide Tachi Ak'ōre Jaurepa unupida mimaa, ma angelpa mi ateeji eujā eperāarā mak'iara wēe jēra bidee. Mama bide unuji ma prostitutak'a bi su-ak'i bi nemisia p'oree bi īri. Māgí nemisia k'ap'ia jōma īri Tachi Ak'ōre t'ī p'ā jēra baji, oo iru bait'ee. Māgí nemisiapa poro siete māik'aapa cacho diez iru baji. ⁴ Māgí wērapa p'aru p'up'uchia p'oree ome jī baji. Ichiaba nēe, māu pi-ia māik'aapa perla jī baji. Ichi juade iru baji copa nēedee ooda. Māgí ipuru baji ne-inaa k'achia k'īra t'ādoopa; ne-inaa jōmaweda Tachi Ak'ōrepa unuamaa iru bi. ⁵ Ichi tau biiride nāgí t'ī p'ā baji:

P'uuru Waibia Babilónia,

Prostitutaarā

Māik'aapa Ne-inaa K'achia K'īra T'ādoo

Oopataarā Nawe Apata.

Eperā apidaapa k'awada-e ma t'ī k'āata jara k'inia bi. Tachi Ak'ōrepapaita k'awa bi. ⁶ Mia unuji māgí wēra piu pik'a bi. Eperā it'uapa piudaik'āri, o-īadaiparik'a, māga pik'a māgí wēra o-īadachi Tachi Ak'ōredeerā, Cristode ijāa p'anadap'edaarā peepida perā.

Māgá ak'īmaa bide mi p'era pik'a beeji. ⁷ Māpai ma angelpa mimaa māgaji:

—¿Sāap'eda pi p'era pik'a nībima? aji. Mia jarait'ee ne-inaa pia waide k'awa-e bi. Jarait'ee k'āata jara k'inia bi māgí wēra māik'aapa ichi su-ak'i bi īri nemisia; māgí poro siete, cacho diez iru bi. ⁸ Ma nemisia pia unuda naaweda chok'ai bapachi mīda, irá wē-e. Mamīda na ewari uchiat'ee ma uria nāpia bideepa, wāi naaweda Tachi Ak'ōrepa jōt'aait'eemaa. Na p'ek'au eujādepemaarā, chi Tachi Ak'ōrepa na eujā ooi naaweda t'ī p'ā-ee beerā Tachi Ak'ōre ome ichita p'anapataadait'eerā t'ī p'ā jēra bi librode it'ari, māirāpa ak'itrua para bait'ee māgí nemisia unudak'āri. Māgí bapachi mīda, irá wē-e. Mamīda waya cheit'ee.

⁹ Mia nāgí pedee jararu k'isia k'awaa beerā-it'ee, aide k'isia p'anadamerā māik'aapa k'awaadamerā wāara k'āata jara k'inia bi. Ma nemisia poro siete jara k'inia bi ee siete. Mamāik'aapa ma wērapa eperāarā ak'ipari. Ichiaba ma poro chaachaa

jara k'inia bi rey aba. ¹⁰ Ma reyrā sietedepema joisomaa piujida. Īrá abaapa eperāarā iru bi ichi jua ek'ari. Chi apema waide uchía-e. Mamīda māgí t'ēepema rey uchiak'āri, taarā-epai eperāarā iru bapariit'ee ichi jua ek'ari. ¹¹ Māgí nemisia chok'ai bada mamīda írá wē-e ma reyrā siete t'ēe uchiat'ee, ai eerepemak'a. Mamīda wāara māgí ma sietedepema uchiada pait'ee. Waya eperāarā iru bapariit'ee ichi jua ek'ari. Māgita wāit'ee Tachi Ak'ōrepa jōt'aait'eemaa.

¹² Māgí cacho diez pia unuda jara k'inia bi reyrā diez waide uchiada-e p'ani. Mamīda ma nemisia uchiak'āri, taarā-e ma reyrā ichi ome eperāarā iru p'anadait'ee āchi jua ek'ari. ¹³ Ma reyrā diez auk'a k'isiadait'ee māik'aapa ma nemisia eere t'ūdait'ee. ¹⁴ Jura chōonadait'ee ma Oveja Chak'e ome. Mamīda irua āchi jōmaweda p'oyaaít'ee. Iru eere p'anadait'eeda aji, eperāarā Tachi Ak'ōrepa jirida irude ijāap-ataadamerā, chi jirit'eradaarā choopatap'edaa perā Cristode ijāa p'anide. Iru Rey jōmaarā rey māik'aapa iru Poro Waibia jōmaarā poro waibia.

¹⁵ Ma angelpa ichiaba māgaji:

—Ma to chok'ara k'ait'ak'ait'aa bimāi, māgí prostitutak'a bi su-ak'i pik'a bimāi, jara k'inia bida aji, eujādepemaarā, p'uuru pidaarā, ēreerā k'ira t'ādoo māik'aapa pedee k'ira t'ādoo pedeepataarā. ¹⁶ Ma reyrā diez pia unuda māgí nemisia ome, māgí prostitutak'a bi k'ira unuamaa iru p'aneadait'ee. Mapa āchia jāri atadait'ee jōmaweda ma wērapa ne-inaa iru bi, āk'adaa pik'a beemerā. Maap'eda iru paa jōdait'ee. ¹⁷ Tachi Ak'ōrépata ma k'isia bijī āchi t'āride māga oodamerā, ichia naaweda k'isia iru badak'a. Ichiaba ichiata k'isiapiji māgí reyrāmaa ma nemisia eere t'ūdamerā ichia jarada jōru misa. ¹⁸ Māgí wēra pia unuda jara k'inia bida aji, p'uuru waibia, ai jua ek'ari na p'ek'au eujādepema reyrā p'anapata.

Babilónia p'uuru waibia jōda

18 Ma t'ēepai mia unuji awaraa ángel it'ariipa baai cheru. Māgí angeleerā poro waibia paji. Mapa ichi baai cherude eujā īdaadachi ichi k'ira wāreepa.

² Māgipa golpe pedeeji:

—jōdachí; jōdachida aji, jā p'uuru waibia Babilónia!

Īrá māgí p'uuru badamāi jaure k'achia beerā te padachi, netuaraarā aupai mama p'anapata perā.

Mama ichiaba p'anapata ipanaarā k'ira t'ādoo Tachi Ak'ōrepa k'iniak'aa eperāarāpa k'odamerā.

³ Na p'ek'au eujādepemaarā jōmaarāpa māgí wēra vino topachida piudarutamaa.

Pia jarait'eera, ne-inaa k'achia ooi awaa p'aneejida iru k'aurepa.

Ichiaba na p'ek'au eujādepema reyrāpa p'ek'au k'achia k'ira t'ādoo oopachida māgí wēra k'aurepa.

Ma awara na p'ek'au eujādepema net'aa netopataarāpa p'arat'a waibia atapachidada aji, māgí wērapa audú net'aa p'e wāda k'aurepa ichi-it'ee.

⁴ Māpai it'ariipa awaraa ūriji nāga pedeeru:

—Michideerā, uchiadapáde aji ma p'uurudeepa, auk'a oonaadamerā māgí p'uuru pidaarāpa ne-inaa k'achia oopatak'a māik'aapa uchiadapáde aji, jōnaadamerā āchi ome.

⁵ Tachi Ak'ōrepa māgiirā miapiit'ee āchia ne-inaa k'achia oopata k'aurepa, audú ne-inaa k'achia chok'ara oopatap'edaa perā.

⁶ Michi angeleerā, ne-inaa k'achia óoti māgí wēramaa, ichia awaraarāmaa ne-inaa k'achia ooda pari.

Ne-inaa k'achia audú óoti irumaa, ichia ne-inaa k'achia ooda chaa.

Māgá parāpa audupiara k'achia oodait'ee ichimaa, ichia ooda k'āyaara awaraarāmaa.

⁷ Ichi audú t'āri p'uapíti māik'aapa miapíti audua pedeeda pari māik'aapa net'aara iru bi pari.

Ichi t'āridepai audua pedee jarapari:

“¡Mita nama su-ak'i bi reinak'a!

Eperāarā jōmaweda mi jua ek'ari p'ani.

Mi t'āri p'ua ba-e p'ētrāk'a.

Mi k'ima wē-e perā, mi chi-ia-eda” aji.

⁸ Ma audua pedee k'aurepa k'āima abaade ichi atu bide nāgee ne-inaa k'achia k'īra t'ādoos p'asait'ee:

Piut'ee, t'āri p'ua bait'ee māik'aapa jarra ooit'ee.

T'ipitaude paat'aadait'ee ichia k'achia oopata k'aurepa.

Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara bipata māga oopiit'ee.

⁹ Na p'ek'au eujādepema reyrā, ma p'ek'au k'achia oopatap'edaarā ma wēra ome māik'aapa p'arat'ara atadap'edaarā ichi k'aurepa jarajēedait'ee unudak'āri nari jīrak'awaa nībi ichi paadadeepa. ¹⁰ Ichi māgá jōru misa, ma reyrā t'imí bainī p'anadait'ee, Tachi Ak'ōrepa āchi auk'a miapii jīak'aapa. Māpai jaradait'ee:

“¡Aai, p'uuru waibia Babilónia; p'uuru jōmaarā k'āyaara waibiara bi!

Hora abaade, taarā-ee jōpiji Tachi Ak'ōrepa.”

¹¹ Na p'ek'au eujādepema netopataarā ichiaba jarajēedait'ee ma p'uuru jōda k'aurepa. Māga oodait'ee waa wē-e pait'ee perā āchi net'aa netodamerā. ¹² Mama netopachida nēe; p'arat'a; māu pi-ia; perla; p'aru linodee māik'aapa sedadee, k'īra p'oree p'up'uchia ome; pak'uru t'ūa; ne-inaa ooda marfildee, pak'uru pi-iadee, broncedee, hierrodee, māu pia marmoldee. ¹³ Ichiaba mama netopachida canela awaraa ne-alīño t'ūa beepari ome; ne-inaa t'ūa beepari eperāarāpa paapata; mirra k'era awaraa k'era ome; vino; aceite; harina nāusaa; trigo tau māik'aapa nāgee ne-animalaarā: p'ak'a, oveja, caballo; carro caballopa jidiupata māik'aapa esclavoorā, eperāarā paara netopatap'edaa perā. ¹⁴ Ma ne-inaa netopataarāpa jaradait'ee ma p'uuru jōdamaa:

“¡īrá pia chik'o pi-ia net'aa pi-ia ome wēe bida adait'ee!

Pia net'aara māik'aapa p'arat'ara iru bada atuadachi.

Waa unudak'aa pait'eeda” adait'ee.

¹⁵ Māgí netopataarā, chi p'arat'ara atadap'edaarā ma p'uuru k'aurepa, t'imí bainī p'anadait'ee ma p'uuru jōru misa, Tachi Ak'ōrepa āchi auk'a miapii jīak'aapa. Māpai jarajēedait'ee:

¹⁶ “¡Aai, p'uuru waibia!

Pi wēra jīak'a bapachida adait'ee, p'aru pi-ia linodee ooda jī bi; p'aru p'up'uchia p'oree ome.

¡Nēe jī bapachi māu pi-ia ome, perla ome!

¹⁷ ¡Taarā-e nīde jōmaweda pia ne-inaa pi-ia iru bada jōdachida adait'ee!”

¡Ichiaba t'imí p'aneedait'ee barco p'erapataarā, chi barcode mimiapataarā māik'aapa mairā ome nipapataarā. Jōmaweda p'anapataarā ne-inaa p'usadeepa ata

p'ani k'aurepa t'imiipa jāgí p'uuru jōru unudait'ee. ¹⁸ Nari jīrak'awaa nībi ak'i p'anide golpe pedeedait'ee: “¿Awaraa p'uuru paraajik'ā nāgí p'uuru waibiak'a?” ¹⁹ Jarajēe bi misa, yooro p'ora it'aa bat'adait'ee baaimerā āchi poro īri. Māgá ak'ipipata āchi t'āri p'ua p'ani. Māpai golpe pedeedait'ee:

“¡Aai, p'uuru waibia!

Pichia net'aa p'e wāda k'aurepa p'usade nidá barco chipariirā jōmaweda p'arat'ara padachida.

ĩrá, taarā-e weda, pichia iru bada jōmaweda jōdachida adait'ee.

²⁰ O-ia p'anēeti angeleerā, Tachi Ak'ōrepa ma p'uuru jōt'aada perā.

Ichia ba o-ia p'anēeti parā Tachi Ak'ōredeerā, Cristopa pēida māik'aapa Tachi Ak'ōre pedee jarapataarā.

Tachi Ak'ōrepa ma p'uuru jōt'aaji, aide p'anadap'edaarāpa parāmaa ne-inaa k'achia oodap'edaa perā.”

²¹ Māpai ángel juataura bipa māu tapia k'ūrumak'a bi jira ataji māik'aapa bat'at'aaji p'usade. Maap'eda māgaji:

—Jāgá pi baaiit'ee, p'uuru waibia Babilónia.

Pi waa unudak'aa pait'ee.

²² Pichi calle jāde waa ūridak'aa pait'ee arpa chaapata, flauta chaapata wa trompeta chaapata.

Pichi jāde ne-inaa oo k'awaa bee apida unudak'aa pait'ee.

Ūridak'aa pait'ee eperāarāpa k'ūrumade ne-inaa bapata.

²³ Pichi jāde lámpara ĩdaadak'aa pait'ee.

Miak'āipata fiestade pedee o-ia ūridak'aa pait'ee.

Ma jōma wēpait'ee, pichi netopataarā waibiara p'anajida mīda awaraa netopataarā k'āyaara māik'aapa pia p'uuru pidaarā jōmaweda k'ūrapachi mīda, petau tau net'aa k'awaa bi oo bipa.

²⁴ Tachi Ak'ōrepa ma p'uuru jōt'aaji, aide eperāarāpa peedap'edaa perā iru pedee jarapataarā, ichideerā māik'aapa awaraarā.

Angeleerāpa pedee pia jaradap'edaa

19 Ma t'ēpai mia ūriji eperāarā chok'ara it'ari golpe pedeemaa p'anik'a:
—¡It'aa t'īdāma Tachi Ak'ōremaa!

¡Iru jōmaarā k'āyaara waibiara bi!

Iruata tachi o k'achiadeepa k'aripa ataji atuanaadamerā.

Mapa Tachi Ak'ōre aupaita waaweedaipia bi māik'aapa iru jua ek'ari aupaita p'anapataadaipia bi.

² Irua aupaita wāara jarapari. Irua ne-inaa pia ooji ma prostitutak'a bi jōt'aak'āri.

Māgipa eujādepemaarā k'achiade baaipiji, audú ne-inaa k'achia āchima oopida k'aurepa.

Ma awara Tachi Ak'ōredeerā peepachi.

Maperāpi Tachi Ak'ōrepa jōt'aajida ajida.

³ Māpai waya golpe pedeejida:

—¡Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara bi!

Māgí wēra paa jōda nari jīrak'awaa nībi ichita k'irāpadait'eeda ajida.

⁴Ma chonaarā poro waibiarā veinticuatro ma ne-inaa chok'ai bi k'imari ome bedabaidachida Tachi Ak'ōre, ma su-ak'i beeparide su-ak'i bi k'irapite māik'aapa māgajida:

—¡Amén! ¡Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara bi!

⁵Māpai mia ūriji ma su-ak'i beeparideepa pedeeru:

—Parā jōmaarāpa Tachi Ak'ōremaa jarapatáati iru jōmaarā k'āyaara waibiara bi.

Parā jōmaarāpa oopata irua oopi bik'a māik'aapa iru waaweeepata, ek'ariara beerā, waibiara beerāpa paara māga jaradaipia bi.

Oveja Chak'e miak'āiit'ee bi fiesta

⁶Māpai waya ūriji ma eperāarā chok'ara pedeemaa p'anik'a; to k'ida chaaree jīwaaparik'a maa-e pirā pa golpe jīwaaparik'a:

—¡It'aa t'ídama Tachi Ak'ōremaa!

¡Iru jōmaarā k'āyaara waibiara bi!

Tachi Ak'ōre Waibiapa ne-inaa jōmaweda biru ichi jua ek'ari.

⁷O-ia p'anadama māik'aapa iru waaweedama, Oveja Chak'e miak'āiit'ee fiesta paru perā.

Wēra imik'ira ome miak'āiparik'a bapariit'ee chi k'ima ome, māga pik'a Cristode ijāapataarā ichita p'anapataadait'ee iru ome.

Āchia miak'āipata p'aru jī p'ani.

⁸Tachi Ak'ōrepa ma p'aru pi-ia teeji āchima jī p'aneedamerā iru ome p'aneedak'āri.

Māgí p'aru lino nāusaadee k'ada.

T'o-t'oo bi maarepida t'āu-e bairā.

Māgí lino nāusaa jara k'inia bi Tachi Ak'ōredeerāpa ne-inaa pia oopatap'edaa irua oopidak'a.

⁹Māpai ma angelpa mimaa māgaji:

—P'āji nāgí pedee: “O-ia p'ani chi Tachi Ak'ōrepa t'ī pēida eperāarā wādamerā ma Oveja Chak'e miak'āi bi fiestadee.”

Ichiaba māgaji:

—Tachi Ak'ōrepata māgí pedee jara bi wāara.

¹⁰Mia māga ūrik'āri, bedabaidachi ma ángel k'irapite irumaa it'aa t'īit'ee. Mamīda ichia māgaji:

—¡Jāga oonāaji! Mi Tachi Ak'ōre-it'ee mimiapari pik'a māik'aapa pi ipemaarāk'a; chi awaraarāmaa jarapataarāpa Jesupa ooda eperāarā k'aripait'ee. Tachi Ak'ōremaa aupaita it'aa t'ipáde aji.

Tachi Ak'ōre Jaurepata Jesupa ooda jarapi bi iru pedee jarapataarāmaa.

Caballo t'orreo īri wāda

¹¹Māpai mia unuji it'ari ewaraa k'obi. Aide caballo t'orreo unuji. Ma caballo īri wā nipada t'ijarapata Ichita Oopari Ichia Jara Bik'a māik'aapa Wāarata Jarapari. Māgí t'ī jara p'anik'a ichia ak'ipari eperāarāpa oopata jarait'ee pia wa k'achia māik'aapa chōopari ichi k'ira unuamaa iru p'anapataarā ome. ¹²Chi tau urua nībaji t'ipitauk'a. Poro jīra chok'ara jī baji ichi porode. T'ī p'ā baji ichi tau bīiride. Mamīda apidaapa k'awada-e pai ma t'ī k'āata jara k'inia bi. Ichia aupaita k'awa bi. ¹³Ichi īripema p'aru jī bada bek'ee baji waapa. Ichi t'ijarapata Tachi Ak'ōre Pedee. ¹⁴Angeleerā chok'ara nipajida iru ome soldaorāk'a. Māirā ichiaba wā nipajida caballo t'orreo īri. P'aru lino

nāusaadee jī p'anajida. T'o-t'oo baji, maarepida t'āu-ee bada perā. ¹⁵ Ichi it'aideepa uchua baji espada choma k'īraichaa weda p'ewedee bi. Māgipa ichia jōpiit'ee na eujādepemaarā chok'ara; iru k'īra unuamaa iru p'aniirā. Māirā jōpiit'ee eperāpa net'aa jōpik'ajik'a pak'uru hierrodee oodapa. Uva piart'ipatak'a chi ba bōgo tapiadee wāmerā, māga pik'a ichia ma k'achia beerā biit'ee Tachi Ak'ōre juade piuk'oodamerā, iru k'īrau bairā āchi ome. ¹⁶ Ichi īripema p'aru mak'ara īri jī badamāi nāgī t'ī p'ā baji: *Rey Jōmaarā Rey māik'aapa*

Poro Waibia Jōmaarā Poro Waibia.

¹⁷ Māpai mia unuji āngel bainī bi ak'ōrejīru k'īrapite. Māgipa golpe pedeeji ipanaarā it'ī wāabaipataarāmaa:

—Chéti; cheepurúti k'odait'ee chik'o waibia Tachi Ak'ōrepa teeru. ¹⁸ Chéti piudap'edaarā chiara k'ode: reyrā chiara; soldaorā poro waibiarā chiara; eperāarā poro waibiarā chiara; ichiaba caballo chiara māik'aapa ai īri wāpataarā chiara; eperāarā jōmaarā chiara; esclavo-eerāde, esclavoorāde paara, ek'ariirāde, waibiarāde paara.

¹⁹ Māpai unuji māgī nemīsia na p'ek'au eujādepema reyrā ome māik'aapa āchi soldaorā ome. Māgiirā chip'e p'anajida jura chōonadait'ee ma caballo t'oroo īri wā nipada ome māik'aapa iru eere p'anadap'edaarā ome. ²⁰ Mamīda ichia ma nemīsia jita ataji ma ne-animal k'achia ome; chi māgī nemīsia k'īrapite oodapa ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Māga oo bipa ma ne-animal k'achia, chi seewa jaraparipa eperāarā k'ūraji ma nemīsia tauchaa bipidamerā āchi k'ap'iaide māik'aapa ma nemīsia k'īrak'a bimaa it'aa t'īpataadamerā. Ma caballo t'oroo īri wā nipadapa ma nemīsia ma seewa jarapari ome chok'ai bita bat'ak'ooji lagok'a t'ipitau azufre ome jērajēraa jira bidee. ²¹ Māgiirā ome nipadap'edaarā piuk'oojida māgī espada uchiadapa ma caballo īri wā nipada it'aideepa. Māpai ipanaarāpa māirā k'ap'ia piuda jōmaweda k'o chejida. K'ojida bi jāwaarutamaa.

Satanás mil años jīa bada

20 Māpai mia unuji āngel it'ariipa baai cheru. Māgipa ma uria nāpia bidepema llave cadena choma bi ome iru baji ichi juade. ² Ichia jita ataji māgī je choma bi; māgī chonaarāwedapema taama; Netuara Poro Waibia maa-e pirā Satanás apata. Ma cadenapa māgī jī nibiji mil años wāyaaru misa. ³ Māpai bat'at'aaji ma uria nāpia bidee. Jīa nibiji ma llavepa māik'aapa ma uria pia jīat'aaji apidaapa ewanaadamerā. Māga ooji ma je choma bipa na eujādepemaarā waa k'ūranaamerā ma mil años wāyaaru misa. Ai t'ēepai k'ena pēiit'ee, mak'iara taarā-eepai.

⁴ Māpai mia unuji rey su-ak'i beepari chok'ara. Tachi Ak'ōrepa jaraji aide su-ak'i p'anadap'edaarāmaa reyrāk'a eperāarā ak'ipataadamerā. Māirā ome unuji eperāarā jaureerā; chi otau t'iap'edap'edaa awaraarāmaa jaradap'edaa perā Tachi Ak'ōre Ūraa māik'aapa Jesupa ooda eperāarā k'aripait'ee. Māgiirāpa it'aa t'īdak'aa paji ma nemīsiamaa maa-e pirā ichi k'īrak'a bimaa. Ichiaba māgī tauchaa bipidak'aa paji āchi tau biiride wa juade. Māgiirā chok'ai padaidap'eda, Cristo ome eperāarā ak'ipachida reyrāk'a, ma mil años wāyaaru misa. ⁵ Ma chok'ai padaidaarā naapiara eperāarā p'irabaidap'edaa paji ichita chok'ai p'anapataadamerā. Apemaarā piudap'edaarā p'irabaidait'ee ma mil años jōrumaa. ⁶ O-īa p'ani Tachi Ak'ōrepa awara bidaarā ichideerā p'anadamerā. Māirāta naapiara chok'ai p'irabaidait'ee ichita p'anapataadait'ee. Atuada-e pait'ee. Ma k'āyaara p'aareerā mimia oodait'ee

Tachi Ak'öre-it'ee määk'aapa Cristo-it'ee. Cristo ome ārapa eperāarā ak'ipataadait'ee reyrāk'a, ma mil años wāyaaru misa.

Satanás p'oyaada

⁷Ma mil años wāyaap'eda, angelpa Satanás k'ena pēiit'ee ichi jīa badamāiipa. ⁸Māpai ichi uchiat'ee na p'ek'au eujā jōmaade, jōmaarā eujādepemaarā k'ūrade. K'ūrait'ee Gog määk'aapa Magog, āchi soldaorā chip'edaidamerā jura chōodait'ee Tachi Ak'ōredeerā ome. Āchi soldaorā audú chok'ara p'anadait'ee, ipu tau nāusaa audú chok'ara paraaparik'a p'usa ide.

⁹Māgiirā jīchoojida na eujāde määk'aapa Tachi Ak'ōredeerā wap'irajida; ichia p'uuru k'iniā iru bi t'iaak'auda edajāde p'anadap'edaarā määk'aapa taawa p'anadap'edaarā paara. Mamīda māga bi misa, it'ariipa t'ipitau baai cheji āchi īri määk'aapa āchi k'iniidachida. ¹⁰Māpai Tachi Ak'ōrepa Netuara Poro Waibia, chi eperāarā k'ūradapa, bat'apit'aaji ma lagok'a t'ipitau azufre ome jērajēraa jira bidee. Mama ma nemīsia, ma ne-animal k'achia, chi seewa jarapari ome ichita miapi bapariit'ee, jō-ee.

Rey su-ak'i beepari waibia t'orroo bi

¹¹Māpai mia unuji rey su-ak'i beepari waibia, t'orroo bi. Aide Tachi Ak'öre su-ak'i baji. Ichi k'īrapite na eujā määk'aapa pajā wēpadachida. Maarepida unu-e paji ma nībadamāi, wē-e pada perā. ¹²Māpai mia unuji piudap'edaarā; waibiara beerā, ek'ariara beerā paara. Māirā bainī p'anajida ma rey su-ak'i beepari k'īrapite. Māpai angeleerāpa librora ewat'ijida. Ma librode ne-inaa jōma eperāarāpa oopatap'edaa p'ā baji. Awaraa libro ichiaba ewat'ijida. Māgide Tachi Ak'öre ome ichita p'anapataadait'eerā t'ī p'ā jēra baji. Tachi Ak'ōrepa ma piudap'edaarāpa oopatap'edaa p'āda määk'aapa chok'ai p'aniirā t'ī p'āda ak'iji jarait'ee chisāgiirā wāpii ichi truadee määk'aapa chisāgiirā atuapii. ¹³Ma piudap'edaarā p'usadeepa p'irabai uchijida. Piudap'edaarāmāiipa ichiaba uchijida. Tachi Ak'ōrepa ma piudap'edaarā jōmaarāpa ne-inaa oopatap'edaa ak'iji jarait'ee pia wa k'achia. ¹⁴Māpai angeleerāpa k'achia beerā jōmaweda määk'aapa piudap'edaarā p'anapatamāi bat'at'aajida ma lagok'a t'ipitau jērajēraa jira bidee. Maadamāiipa apida piuda-e paji. Māgī lagok'a eperāarā piuda t'ēepema apata. ¹⁵Mamaa ichiaba bat'at'aajida jōmaweda t'ī p'ā-ee beerā ma libro chok'ai p'aniirā t'ī p'ā jēra bide.

Pajā chiwidi määk'aapa eujā chiwidi

21 Māpai mia unuji pajā chiwidi määk'aapa eujā chiwidi, naapema pajā määk'aapa eujā p'usa ome jōdarida perā. ²Unuji p'uuru Tachi Ak'ōrepa ichi-it'ee jirit'erada. Māgī Jerusalén p'uuru chiwidi baai cheji it'ariipa, Tachi Ak'öre bapariimāiipa. Pi-ia baji. Wēra chi-oo pi-ia jīparik'a miak'āiit'ee pak'āri, māga pik'a baji ma p'uuru. ³Māgā ak'imaa bide ūriji āngel Ak'öre su-ak'i beeparideepa golpe pedeeru:

—Īrā Tachi Ak'öre bapari eperāarā t'āide. Bapariit'ee eperāarā ome. Ichi p'uuru padait'ee. Tachi Ak'öre ichi k'ap'ia bapariit'ee āra ome määk'aapa āra Ak'öre pait'ee. ⁴Ichia eperāarā tauba jōmaweda wēpapiit'ee. Māirā waa piuda-e pait'ee; waa jarajēda-e pait'ee; waa p'ua sentida-e pait'ee, irua māgee naawedapema ne-inaa jōmaweda wēpapiit'ee perā.

⁵ Māpai chi su-ak'i bipa ma rey su-ak'i beeparide māgaji:

—Īrapī mia ne-inaa jōma chiwidi papiit'ee.

Ichiaba mīmaa māgaji:

—P'ájī nāgí pedee, mia wāarata jarapari perā.

Maap'eda māgaji:

⁶ —Oojipi mia k'isia iru bada. Mita Alfa; nejōmaata naa. Ichiaba mita Omega; nejōmaata t'ēe. Apida opisīa nībi pirā, mia pania pari teet'ee eperāarā chok'ai p'anapipari, māgí pania poatri uchīa bidepema. Māgí pania tok'āri, ichita mī ome bapariit'ee. ⁷ K'achia p'oyaaparipa māgí ne-inaa chiwidi jōmaweda iru bait'ee. Ma awara mita iru Ak'ōre pait'ee; jōdee iru mī warra pait'ee. ⁸ Mamīda waawee-idaa beerā mide ijāadait'ee; ijāa amaarutaarā jōmaweda ijāadak'aa beerā ome; k'achia ooi awaa p'aniirā; chiāra peepataarā; p'ek'au oopataarā; jaipanaarā petau tau k'awaa beerā ome; ne-inaa juapa ooda k'irapite it'aa t'ipataarā māk'aapa jōmaweda seewa jarapataarā; māgeerā p'ananadait'ee ma lagok'a t'ipitau azufre ome jērajēraa jira bide māk'aapa t'ēepema piuda apata mama piudait'eeda aji, ichita māgá mī ik'aawaapa t'imí p'anapataadait'ee perā.

Jerusalén p'uuru chiwidi

⁹ Māpai ángel mīmaa cheji. Māgí angeleerā sieteerāpa vaso ne-inaa k'achiapa ipuru iru p'anadap'edaadepema paji. Māgipa mīmaa māgaji:

—Chéji. Mīa ma Oveja Chak'e wēra pīmaa ak'ipii'teeda aji.

¹⁰ Ma k'āimok'araa pik'a bide Tachi Ak'ōre Jaurepa unupida mīmaa, māgí angelpa mī ateeji ee it'ia bī nok'odee. Mama p'anide ichia mīmaa ak'ipiji Tachi Ak'ōre p'uuru jirit'erada, Jerusalén, baai cheru it'ariipa, Tachi Ak'ōre baparimāiipa. ¹¹ Ma p'uuru urua nībaji Tachi Ak'ōre k'īra wāreepa. Urua baji māu pi-ia bēi-sāa jaspek'a. ¹² Ma p'uuru t'iak'au nībaji muralla waibia it'ia bipa. Aide t'īupata doce paraaji. Ma t'īupata chaa ángel aba bainī baji. Ichiaba ma t'īupata chaa Israeldeepa uchiadap'edaa ēreerā docedepema t'ī aba p'ā baji. ¹³ Ma muralla i chaa t'īupata ōpe-ōpee p'anajida. Ak'ōrejīru uchiapari eere t'īupata ōpee paraaji; norte eere ichiaba; sur eere ichiaba; ak'ōrejīru baaipari eere ichiaba. ¹⁴ Ma p'uuru t'iak'au nībada muralla edupema basa doce iru baji. Ma basa māu pi-iadee ooda paji. Māgí basa chaa īri Oveja Chak'e ome nipapatap'edaarā doce t'īdepema t'ī aba p'ā baji.

¹⁵ Ma ángel mīmaa pedee badapa pak'uru nēedee ooda juade atee wāji. Māgipa ma p'uuru chaamaa beeji; chi muralla, chi t'īupatamāi paara. ¹⁶ Ma p'uuru kuádria baji. Angelpa māgí pak'urupa chaak'āri, dos mil doscientos kilometros baji. Chi teesoo chi jobia, chi it'ia paara dos mil doscientos kilometros baji. ¹⁷ Ma muralla ichiaba chaaji. Sesenta y cinco metros baji, eperāarāpa chaapatak'a, māgá chaa bada perā ma angelpa.

¹⁸ Ma muralla māu pi-ia jaspedee ooda paji. Chi p'uuru nēedee ooda paji; nēe pi-ia, maarepida nejarra wēe. Bēi-sāa baji vidriok'a. ¹⁹ Ma muralla basadepema māu, māu pi-ia ome p'oirā baji; nāgee māu pi-ia k'īra t'ādoo, chi naapema basa māu pi-ia jaspe ome; araarepema zafiro ome; omé eerepema ágata ome; ōpee eerepema esmeralda ome; ²⁰ k'imari eerepema ónice ome; joisomaa eerepema cornalina ome; seis eerepema crisólito ome; siete eerepema berilo ome; ocho eerepema topacio ome; nueve eerepema crisoprasa ome; diez eerepema jacinto ome; once eerepema amatista ome. ²¹ Ma murallade t'īupata doce perla docedee ooda paji; t'īupata chaa

perla abaadee. Calle jā nēdeee ooda paji; nēe pi-ia, maarepida nejarra wēe. Bēi-sāa baji vidriok'a.

²² Mīa Tachi Ak'ōre te waibia unu-e paji ma p'uurude, Tachi Ak'ōre Waibia mama bapari perā ma Oveja Chak'e ome. Ārata ma p'uurudepema Ak'ōre te waibia k'a, āra-maa it'ari p'aniirāpa mama ichita it'aa t'ipataadait'ee perā. ²³ Ma p'uurude p'aniirāpa ak'ōrejiru jēra wa atane īdaa faltada-e pait'ee, Tachi Ak'ōre k'īra wāreepa jērāit'ee perā ma p'uuru īri māik'aapa ma Oveja Chak'e īdaait'ee perā lamparak'a. ²⁴ Ma p'uuru īdaade na eujādepemaarā k'īra t'ādoo nipapataadait'ee māik'aapa na eujādepema reyrāpa āchi ne'taa pi-ia aneedait'ee ma p'uurudee, Tachi Ak'ōremaa tee k'īnia p'anadairā. ²⁵ Ma murallade t'īupata jōmaweda ichita ewa nībait'ee. Jīadək'aa pait'ee; mama p'ārik'ua wē-e pait'ee perā. ²⁶ Na p'ek'au eujādepemaarāpa ne'taa pi-ia iru p'ani aneedait'ee māik'aapa Tachi Ak'ōremaa teedait'ee. ²⁷ Mamīda ma p'uurude ne-inaa k'achia apida unuda-e pait'ee. K'achia oopataarā apida māik'aapa seewa jara-pataarā apida mama unuda-e pait'ee. Aba unudait'ee Tachi Ak'ōrepa t'ī p'āpidaarā Oveja Chak'e librode.

22 Māpai ma angelpa mimaa ak'ipiji to uchua bi Tachi Ak'ōre Oveja Chak'e ome su-ak'i beeparideepa. Aidepema pania maarepida nejarra wēe baji. Bēi-sāa baji vidriok'a. Ma paniapa eperāarā ichita chok'ai p'anapata. ² Māgī to weep-achi p'uuru calle jā esajīak'a. To i chaa pak'urura paraaji. Māgipa eperāarā chok'ai p'anapipari. Māgī nejō chauda doce chaupari año abaade. Chi k'irupa eperāarā k'ayaa k'īra t'ādoo jipapari. ³ Ma p'uurude wē-e pait'ee ne-inaa apida Tachi Ak'ōrepa k'achiade baaipida, naapema eperāarāpa p'ek'au k'achia oodap'edaa k'aurepa. Māga pait'ee Tachi Ak'ōre, Oveja Chak'e ome su-ak'i beepari ma p'uurude bapari perā. Mama ichideerāpa ichita it'aa t'ipataadait'ee irumaa. ⁴ Iru k'īra unudait'ee māik'aapa āchi tau biiride iru t'ī p'ā iru p'aneedait'ee. ⁵ Mama p'āriu-e pait'ee. Ichideerāpa lām-para īdaa wa ak'ōrejiru jēra faltada-e pait'ee, Tachi Ak'ōre Waibia jērāpariit'ee perā āchi īri. Reyrāk'a ichita p'anapataadait'ee iru ome iru truade.

Taarā-ee Jesucristo waya cheit'ee na eujādee

⁶ Māpai ma angelpa mimaa māgaji:

—Nāgī pedee ijāaipia bi wāara perā. Tachi Waibia ichi Jaure pēiji wāarata jara-pimerā ichi pedee jarapataarāmaa. Ichia aupaita pēiji ichi āngel, māgipa ichideerā-maa k'awaapimerā ne-inaa taarā-ee p'asait'ee.

⁷ Jesupa māga bi:

—¡Ūrīti! ¡Taarā-e mi cheit'ee! O-īa p'ani jōmaweda oopataarā Tachi Ak'ōre Jau-repa jarapi bik'a na p'ādade.

⁸ Mī, Juanpata unuji māgī ne-inaa jōmaweda angelpa mimaa unupida. Ichiaba miata ūriji ma pedee jōmaweda irua mimaa jarada. Maap'eda mi bedabaidachi ma āngel k'īrapite irumaa it'aa t'īit'ee. ⁹ Mamīda ichia māgaji:

—¡Jāga oonāaji! Pīk'a māik'aapa pī īpemaarāk'a mi Tachi Ak'ōre-it'ee mimiapari. Parā mimiapata iru-it'ee, jaradak'āri Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapi bik'a māik'aapa jōmaweda ijāapataarā mimiapata iru-it'ee oodak'āri na pedee p'ādade jara bik'a. Tachi Ak'ōremaa aupaita it'aa t'īpāde aji.

¹⁰ Ichiaba māgaji:

—Ne-inaa maarepida oonāaji eperāarāpa k'awaanaadamerā Tachi Ak'ōre Jau-repa jarapida na p'ādade, taarā-e aide jara bi p'asait'ee perā. ¹¹ Maperā awaraarā-

maa ne-inaa k'achia oopataarāpa at'āri māga oopataadait'ee māk'aapa k'achia ooi awaa p'anapataarā at'āri māga p'anapataadait'ee. Jōdee ne-inaa pia oopataarāpa at'āri māga oopataadait'ee māk'aapa awara bidaarā Tachi Ak'ōre-it'ee at'āri oopataadait'ee irua oopi bik'a.

¹² Jesupa māga bi:

—¡Ūrítí! Taarā-e mi cheit'ee ne-inaa mia k'isia iru bi jōmaarāmaa teede. Ma ne-inaa teet'ee eperā chaachaa, irua ne-inaa oopata pari na eujāde bak'āri; ne-inaa pia irua oopata pari maa-e pirā ne-inaa k'achia irua oopata pari. ¹³ Mita Alfa; nejōmaata naa. Ichiaba mita Omega; nejōmaata t'ēe.

¹⁴ 'O-ia p'ani chi p'aru t'ōdap'edaarā Oveja Chak'e waade, āchia p'ek'au k'achia oopata'edaa wēpamerā. Māirāta k'odait'ee ma pak'uru eperāarā chok'ai p'anapiparidepema māk'aapa t'ūdait'ee ma p'uuru chiwidi t'ūpatamāi. ¹⁵ Mamīda ma p'uurude unudak'aa pait'ee nāgee eperāarā: k'achia ooi awaa p'anapataarā; jaipanaarā; petau tau k'awaa beerā; p'ek'au oopataarā; chīara peepataarā; ne-inaa juapa ooda k'īrapite it'aa t'īpataarā māk'aapa jōmaweda seewa jarapataarā chīara k'ūrapataarā ome. Māgeerāta unuda-e pait'ee ma p'uurude.

¹⁶ Jesupa māga bi:

—Mi ángel pēiji irua na jōma k'awaapimerā pīmaa, pia jōdee k'awaapimerā mide ijāapataarāmaa, āchi chip'epata chaa. Mi Rey Daviddeepa uchiada. Mi chi īdatipodo-depema lucerok'a bi.

¹⁷ Tachi Ak'ōre Jaure māk'aapa Oveja Chak'e wēra; Cristodeerāpa eperāarāmaa jarapata:

—¡Chétí!

Jōmaarāpa na pedee ūrirutaarā auk'a jaradaipia bi:

—¡Chétí!

Jōma opisia p'aniirā chedaipia bi eperāarā chok'ai p'anapipari pania tode, māgá ichita p'anapataadait'ee. Māgí pania Tachi Ak'ōrepa pari teepari chi to k'inia p'aniirāmaa.

Juanpa ūraada na libro p'ā auparude

¹⁸ Írá mia ūraait'ee chi ūrirutaarāpa Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapida na p'ādade. K'īrak'aupai Tachi Ak'ōre Jaurepa na p'ādade jarapida awara jarateedai. Apidaapa māga ooruta pirā, Tachi Ak'ōrepa ma ne-inaa k'achia jarada na p'ādade, māga p'asapii āchīmaa. ¹⁹ Ma awara k'īrak'aupai wēpapidai Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapida pedee na p'ādade bi. Apidaapa māga ooruta pirā Tachi Ak'ōrepa iru bapi-e pait'ee ichi p'uuru chiwidide, na p'ādade jara bi. K'opi-e pait'ee ma eperāarā chok'ai p'anapipari pak'urudepema, ai p'uurude bi.

²⁰ Jesucristo, chi na p'ādade jara bi k'awapidapa māgapari:

—Taarā-e mi cheit'eeda apari.

Mi, Juanpa jara bi:

—¡Amén! ¡Chéji, Tachi Waibia Jesús!

²¹ Mía it'aa iidi bi Tachi Waibia Jesucristopa parā jōmaweda pia ak'i bapariimerā. Amén.